IO. FRANCISCI LEONIS

IPPOREGIENSIS I. V. D.

EPISCOPI THELESINI.

THESAVRVS

FORI ECCLESIASTICI.

EPISCOPIS, AC EORVM VICARIIS omnibusq; iudicibus Ecclesiasticis, etiam in foro pœnitentiali versantibus, perutilis, & necessarius.

Multis nuper additionibus, opera Octauij Leonis, ipsius Auctoris ex fratre, nepotis I.V.D. ac Protonotarij Apostolici, locupletatus.

Cui etiam nunc, eiusdem industria, fuit adiecta quarta pars operis non minus necessaria ad publicam vtilitatem.

Cum singularum materiarum Indice locupletissimo.

ET PRIVILEGIO.

ROMÆ. Apud Hæredem Io. Angeli Ruffinellum. MDCXXVII.

Typis Guilelmi Facciotti.

SVPERIORVM PERMISSV.

Imprimatur.

Si videbitur Reuerendiſs. Patri Magiſtri Sacri Palatij Apoſtolici.

A. Ep̃s Hierac. Viceſgerens.

Imprimatur.

Fr. Paulus Palumbara Lector, & Socius Reuerendiſs. P. Fr. Nicolai Rodulfij, Ord. Præd. Sacri, & Apoſtolici Palatij Magiſtri.

SERENISSIMO
PRINCIPI
MAVRITIO
A SABAVDIA
S. R. E. CARDINALI
AMPLISSIMO.

OCTAVIVS LEO V. I. D.
Protonotarius Apoſtolicus. F.

THESAVRVM Eccleſiaſtici Fori dum offero tibi, Mauriti Princeps, Cardinalis Sereniſſime, Eccleſiaſtici Fori Theſauro non degenerem Theſaurum addere contendo. non, vt cumulem tuum, ad quem nulla deinceps fieri valoris acceſſio poteſt; Sed, vt meo de tui ſplendore, & copia, quaſi inſignium additione gazorum, apud æquos Eccleſiaſticarum diuitiarum æſtimatores maius pretium adoptem. Viros magnos ac ſimiles tui, diuitias diſcurſiuas, & rationales Theſauros vocarit iure optimo verè ſophus Philo Philoſophus. Sicut tamen in ornatu regio, ac locupletiſſimo gazophylacio, ſæpe ſolet aliquod monile, Naturæ opus elaboratius, aut elegantiſſimum primæ artis toreuma, ex opum veluti ordine populari ſelectum, tamquam taciturnus aureæ, aut adamantinæ plebis; magiſtratus obſeruari ac velut

ipſius Theſauri anima ac Theſaurus, curioſius aſſeruari. Sic te, nomenque tuum huic Eccleſiaſticò Theſauro, tamquam gemmam Eccleſiaſticæ prælaturæ exquiſitiſſimam apponere geſtio; vt ſi quis Theſauri nomen huic operi mediocriter ornato inficiaretur, Theſauri decus ampliſſimum intelligat ipſi non deeſſe, cui Illuſtris tanti Cardinalis titulus ipſo ingreſſu fuerit præfixus. Quod, vtrum ſatis accommodatè aſſequar, iudicent illi, qui te norunt, ſi modo illis iudicium ſupra vulgus ſapit. Appellatione Theſauri, ſupellectilem illam cohoneſtandam eſſe non putabant Perſæ, in qua, etiam ſi aurum, & gemmæ ſuppeterent, viuæ purpuræ vis multa deſideraretur, cum ſolam pecuniarum molem, Indicorumque aceruos lapidum, proprias Principe diuitias eſſe non crederent, niſi purpuræ copia, illius Theſauros ab opibus vulgi diſcerneret, ac regiæ maieſtatis iubar peculiari ſymbolo oſtentaret. Poterat equidem Eccleſiaſticis hiſce gazis, affectare diues aliquod, & ſumptuoſum alicuius Magnatis nomen, ſed, ſi volebam arrogare huic operi magnificam Theſauri æſtimationem, debui Principem purpuratum, immò inter purpuratos nobiliſſimum, eligere, cui ex ſanguine ipſo, ac innata virtute emanantem ſplendorem, fulgurans ipſa purpura inuidere poſſet. Nam, cum illud Pyrrhonis apud Laertium, experientia ipſa arguat eſſe veriſſimum ὅτι πυρφύρα διάφορον ὑποφαίνει χρῶμα ἐν ἡλίῳ καὶ σελήνῃ καὶ λύχνῳ, profectò purpura multorum, qui, aut minus nobilitate, aut virtute minus ſplendeant, potuiſſet mihi quidem ſuæ velut in lumine lucernæ prælucere, ſed tenuis potuiſſet in argenteo Lunæ iubare candicare, ſed pallidius. At in te, qui natalium proprięque virtutis fulgore, Solem propiùs imitaris, purpura tam igneum micat, vt, quicunque non videat, me Theſaurum admouiſſe Theſauro, nec in Sole purpuram videre, nec Theſaurum vnquam reperire dignus ſit. Hac arte lucubrationes iſtas non ſolum à tenebris vendico, ſed eas in meridie pono, hoc eſt in Theſauro diei, à tuis hinc natalibus, inde à tua Cardinalitia purpura, mirificè fulgurante, quam purpuram id ætatis iuuenilis tibi circumpoſitam, nemo videt, qui deinde ſi maturitatem, ſi prudentiam, ſi cœteras virtutes in te præcipua quadam nota cardinales conſideret, mendacij non conuincat Platonicum illum Theologum Hebræorum, dum pronunciat, ὅτι ἀρετὴ πρᾶγμα ἐστιν ὀψίγονον, καὶ πρὸς ταῖς τοῦ βίου δυσμαῖς βεβαιούμενον. Matutina, ſcilicet, in te, Mauriti Princeps, & admodum vigil extitit virtus, quæ tibi in aurora

æta-

ætatulæ tuæ purpurã neuit,& texuit illam,quam Paulus Quintus Summus authoritate,& iudicio Summus Pontifex,admodum viuo eximiorum honorum mirifice saturauit: non tam, vt te ad gloriam vocaret, quamquam id fecit,quàm,vt merita tua sequeretur. Adeòque,dum te Patrum purpuratorum Collegio annumerauit, res duas optimas vno opere fecisse visus est, & sua sanctitate dignas, nam sacro illi cœtui ingens lumen admouit, Et virtuti tuæ facem addidit, vt, & tu purpuræ aliquid debeas, ex qua in tam augusto ordine splendescis, & tibi mutuum purpura reddat, quam tuum nomen arduum, applicauit Soli, vt ipsum luminis fontem hauriret. Sed nolo à dignitate tua totam tibi laudem facere, volo,vt omnes intelligant, te antiquissimum ab æuo Thesaurum, non nascentem aliquem, aut nuper effossum habendum esse, nam vetustissimam, ac Serenissimam familiam tuam tu quidem insigni laude affecisti,dum illam nobilitatem, & sanguinem Regium, quo coaluisti,in Dei cultum,& Ecclesiæ decus contulisti,sed illa tibi vicissim titulos prætulit amplissimos, vt dici iure tuo possis germen nobilissimorum,ac fortissimorum orbis Christiani Principum:Saxoniæ stirpis,qua tot Imperatores pullularunt, Surculus: Equitum Diuæ Virginis Annunciatæ celeberrimorum, gloriosissimorumque proles: Eorum Heroum Soboles, qui expeditionibus contra infideles factis, ac insignibus in Christi aduersarios triumphis reportatis,Sanctorum acquisitione locorum, defensione Rhodi, (cuius nota est, illa Crux augusta vestris insita stemmatibus gentilitijs) insigniter floruerunt. Illorum nepos Auorum,qui Ianitores Italici dicti Hæreticæ prauitati aditum semper intercluserunt, ac pietatis suæ monumenta erexerunt propè infinita: Heroinæ illius sapientissime Adelasiæ de Secusia abnepos, quam Pontifex Gregorius Septimus propter magnifica opera pietatis, & munificentiam, qua res Ecclesiæ auxerat, appositissima simul, ac honorificentissima appellatione, Sancti Petri filiam, nuncupauit. Eius familię pars optima,cui fauente Deo,obtigit sacra Syndon,Christi mortui hereditas, ac supellex vniuersa, sacrum sepulti Saluatoris depositum, nostræ pretiosissimum inuolucrum Redemptionis, Beatæ triumphatoris exuuiæ suscitati: illius custos sanctuarij,quo fortissimi,ac Sanctissimi Ducis Mauritij virtus, ac ardua pro religione pietas, se suis in ossibus venerandam, suo in annulo despondendam, suo in ense inuocandam exhibet, denique illius Patris filius, quem qui ignorat, Mar-

† 3 tem,

rem, & Sabaudiam ignorat. Quæ fortasse omnia, parum essent à me recensita, nisi veritatis oraculo, sacro inquam, & Sancto Concilio Tridentino non tantum comprobata, sed & cum vniuerso orbe publicata tunc temporis fuissent, cum Augustani Antistitis, aut tui optimi, legatis Patres responderunt, se porrò legationem hanc in honore ponere, cum, quanti facienda esset familia Sabaudica, ob generis nobilitatem, & ditionis amplitudinem, probè nossent. Habeatur iam veritati fides, siquidem ἔπαινον τοῦτον οὐχ οὕτως ἡ τῶν λεγόντων, καὶ γραφόντων πιστεῦσαι δύναμις, ὡς ἡ τῶν γενομένων ἀλήθεια. Et ego harum rerum conscius ex tantis animi virtutumque opibus, meo Thesauro pretium non quæsiuissem? Permitte, Mauriti Cardinalis Amplissime, vt ex censu tuo Patrui mei ingenij diuitias augeam, & leges, quas interpretatur, ab exemplari vitæ tuæ, maiorumq; tuorum; quibus ius Ecclesiasticum semper cordi fuit; transcribam. Tu verò, si librum hunc, Thesaurum tuum potiùs, & effossum tibi, quam meum, aliquando lustres oculis, ac manu tractes; erumpe sis in illam dignam Principe æquissimo vocem, quam ori tuo imponet, iam mihi non semel citatus Philo, dum inducit magnum ducem, qui, posthabito Regum primogenitorum sceptro, librum legum, & iuris manu præferens, sic præire videtur tibi, quid facturus es. οἱ μὲν ἄλλοι βασιλεῖς βακτηρίας ἔχοντες σκηπτροφοροῦσιν, ἐμοὶ δὲ τὸ σκῆπτρον, ἡ βίβλος ἔσται τῆς ἐπινομίδος καύχημα καὶ κλέος ἀνανταγώνιστον, ἐπίσημον ἡγεμονίας ἀνεπιλήπτου, πρὸς ἀρχέτυπον τὴν θεοῦ βασιλείαν ἀπεικονισθείσης.

Idest, ergo cum alij Reges sceptro vtantur pro gestamine, mihi pro sceptro erit hoc legum compendium: hoc insigni gloriabor, hoc me inuictum reddet, & inculpabilem, summique Regis Dei imitatorem.

SERE-

SERENISSIMO
PRINCIPI
MAVRITIO
A SABAVDIA
S. R. E. CARDINALI
AMPLISSIMO.

OCTAVIVS LEO V. I. D.
Protonotarius Apostolicus. F.

NVNC iterum raras numerosa volumina merces
Spargite, diuitijs facta beata nouis.
Quaque micant vestro, velut aurea Sidera, Cœlo
Munifico gemmas promite larga sinu.
Quales nec tepidi Gangis, nec diuitis Hermi,
Alma nec Eoi littoris vnda vehit.
Nec qui flauenti ripas prætexit arena,
Crebraque Mæonijs munera portat agris.
Non has aura parit, bacchas cum rore marito
Suscitat ad viuas ingeniosa faces.
Non roseus, terræ penetrat dum viscera, Phebus
Parturit in latebris India culta, suis.
Sed solidis opulenta bonis sapientia dudum
Mentis ab ingenuo protulit alma solo.
Iura fori, legumque fidem, ritusque sacrorum,
Blandaque paciferæ fœdera laudis habent.
Sic studijs ciues, crebris sic ciuibus Vrbes:
Oppida sic miti florida lege manent.

Et decorum altrices ſociantur honoribus artes;
Depoſitiſque ſagis, pax fauet alma togæ.
Cum ſcelus, & pena mulctantur vindice ſontes,
Et ſua ſtant meritis præmia iuſta viris.
Hinc documenta capit, claro diademate crines
Qui tetigit, & populos religione regit:
Quique pia dociles exercet in indole mentes;
Et gerit integri munia magna Ducis.
Et qui roſtra tenet, ſuggeſta, ſacrumque tribunal,
Ciuicaque in trepidos fulminat arma reos.
Arcanas alius per muta ſilentia ſortes,
Perlegat, & Samij ſcita verenda ſenis:
Oenotriæ qui prima rudi documenta recluſit,
Naturæque vias, ſideraſque domos;
Quique dedit Cretæ Princeps conſulta feraci
Non minus ingenio, quàm bonus ille manu.
Alter, & Egeriæ ſolis oracula Syluis
Conſulat, & monitus, nocte ſilente, datos.
Vnde tibi placidæ ditiſſima gaudia vitæ,
Nec perturbati, Roma, fuere dies.
Ante hac letifero pubes aſſueta duello
Tractabat valida tela cruenta manu.
Deſuetiſque ſacris in prælia ſæua ruebat,
Mitia turbarat pectora Martis amor.
Romulus ad ferrum iuuenum præcordia mouit,
Et docuit rigidi munera dura patris.
Aptior ad gladios, quàm lenis ad otia pacis
Nouerat armata regna fouere manu.
Blanda ſed à Curibus fuſerunt ſceptra ſeueris.
Hinc animi motus detumuere truces.
Tunc Numa Romulidas cœleſti iure ligauit.
Dum reuocat profugos relligione Deos.
Iuris, & interpres, Magnæ penetralia Veſtæ
Struxit, & æterno munijt igne focos.
Romanumque forum pacatis legibus auxit,
Atque pia populos mollijt arte feros.

Roma

Roma sed ascito nunc tandem dedita Christo,
Scita tenet superas per potiora vias.
Scilicet, insignis promunt oracula linguæ,
Et reserant docto verba notata sono.
Hæc bona Christiadum seruant, hæc munera mentis:
His pietas colitur, iustitiæque tenor.
Ite per immensos tractus maris, ite per amplas
Qua retegit mundi Dædala terra plagas.
Centum fama oculis, centum pernicior alij
Ecce præit, tutum fama secundat iter.
Illa opus æternum viuax circumferet, illa
Vulgabit celebri scripta superba tuba.
Audiet, exoriens qui spectat ab Aethere lumen,
Audiet, emeritas qui videt amne rotas,
Quin etiam Phœbo tellus cinefacta propinquo
Audiet, & Getica regna perusta niue.
O decus Allobrogum, Latij spes vna Senatus:
Purpureæ columen, deliciæque togæ.
Da faciles aditus, lenique has accipe vultu,
Quas tibi præbet opes, obsequiosus Amor.
Fertilis ingenij fœtus, animique sagacis
Dona sub auspicijs non peritura tuis.
Dona decent magnos, fluuiorum turba liquentum,
Ceu vectigales in mare portat aquas.
Aurea sic operum series, vndæque librorum
Exonerant meritis iusta tributa tuis.
Huc genus, & prima surgens ab origine sanguis:
Huc animi species officiosa vocat.
Nam, quid ego à Ducibus gentis cunabula priscis
Semper inexhausto ducta tenore canam?
Stemmata, quid memorem titulos superare vetustos
Queis, & Achemenidæ Labdacidæque nitent?
Quis consanguineo suffultam Saxone prolem.
Quo domus Augustum nomine nomen habet?
Scilicet hinc summi fasces, hinc laurea viuax,
Sceptraque non mendax hinc habuere decus.

Lau-

Laudauit meritos Germania ſubdita mores,
Pertulit, & felix Auſonis ora iugum.
Alma nec anguſto claudit ſe gloria gyro,
Funditur, & clarum promit vbique caput.
Qua tellus, qua latus habet diſcrimina Pontus.
Qua vaga gens linguis diſſona, more iacet.
Non animos taceam, deuotaque pectora morti
Militiæ dubias docta ſubire vices.
Heroumque globos, & fortibus aſpera bellis
Agmina, & intrepidos, Marte fauente, duces.
Nec priuata magis, quàm commoda, Numinis vrgent.
Auſpice ſic Chriſto pugnat auita cohors.
Quo duce belligeros vmbrauit Daphnide crines,
Suſpenditque pio parta trophæa tholo.
O quales vidit miratrix fama triumphos:
Nulla hæc delebit grandia facta dies.
Teſtis Idumeæ tractus, Solymeque ſuperba
Exitio toties facta cruenta ſuo.
Hic, vbi fœcundis inſultat Barbarus aruis,
Errat, & audaci per loca ſacra pede.
Vitaliſque necis, pœnæ monumenta ſalubris
Preſſa iacent fœdo ſemiſepulta ſitu.
Barbarus heu noſtris auctus ſine more rapinis,
Numinis in regno regna ſuperba gerit.
Sceptra manu geſtans, ſolio ſe iactat eburno,
Hauſit vbi immeritam publica vita necem.
Hinc populis leges, hinc ſcita profana recludit,
Vnde dedit clemens mitia iura Deus.
At non hæc olim fuerat fiducia menti,
Quaſſauit Solymas cum grauis haſta domos.
Tunc pharetræ volucres, & acinacis arma recurui,
Semineceſque ſolo procubuere duces.
Quòd, ſi clara Rhodos potuiſſet ſtare, maneret
Allobrogis valida fortiter vſa manu.
Cuius in Occaſu, nec Thracis tela tyranni,
Præpetis expauit fulminis acta modo.

Ardua

Ardua nec subitam minitantem in mœnia molem,
Mœnia sublimi mox ruitura loco.
Perfidus indignus male vicerat artibus Edon;
Victor erat quamuis; palma cruenta fuit.
Hinc celebres laude Heroes, hoc fonte propago
Aurea nobilium promicat orta virum.
Sed numerare labor, citiùs numerabis arenas,
Albula quas flauus, quas Amasenus, habet.
In manibus pater est, cuius felicibus ausis
Vecta, coronatis fama triumphat equis,
Seu sua belligeris partitur munera turmis,
Seu locat in tuto bellica castra loco.
Seu caput ære cauo clypeata per agmina tectus,
Horrida in aduersos coniicit arma globos.
Interea rauco resonat dum buccina cantu,
Nos canimus sacræ regna decora togæ.
Te tua laus, Princeps, regali stemmate clarat:
Iam superas titulis prisca Trophæa tuis.
Vindice quo fraudes animi, quo vindice, pestes
Quo dolus, & liuor vindice, pulsus abit
Te pietas matura Deo redit auspice cursu,
Religio pernix ad sua templa venit.
Qua graderis, multo sectatur gloria cœtu,
Et pudor, & virtus omnis, & almus honor:
Blandaque maiestas, & lumen amabile frontis,
Quique serenato ridet in ore lepor,
Iam nunc innumeros primæuo flore triumphos
Virtutum fracto victor ab hoste refert.
Auguror, æternis scribet tua nomina fastis
Callida post cineres fama beare viros.
Seraque posteritas mores mirabitur aureos,
Annosumque Nepos facta rogabit auum.
Hic etiam viues post vltima fata superstes:
Tu modo deuotum suscipe mitis opus.

AD

AD SERENISSIMVM PRINCIPEM, ET S. R. E. CARDINALEM AMPLISSIMVM

D. MAVRITIVM A SABAVDIA.

Octauius Alferius ex Dominis Maliani Dioc. Asten.
Humilis Seruus.

DICITVR, ò Princeps duplici redimite corona,
Quòd nihil hac lucri traditione capis,
Thesaurus tuus hic fuerat tibi traditus ante,
Est author natus sub ditione tua,
Quin ideo gaudes, qua fructus duplicat arbor
Hæc tua, quæ dotis fert alimenta viris.

AD OCTAVIVM LEONEM PROTONOTARIVM APOSTOLICVM.

Idem Octauius Alferius I.V.D.

CONSTANTEM decet esse virum: constantia clara est,
Quam tuus ostendit te coluisse labor,
Non te detinuit patrui mors flebilis ætas
A studijs numquam vis procul ire suis.
Nec mirum est, proles cognomina digna Leones
Altius exurgit, dum tenebrosa videt.

Eius-

Eiuſdem Alferij ad Lectorem:

THESAVRO melius nihil eſt, nulla arma Leonem
Terrent hoc igitur quære Leonis opus.
Hoc duce, diſcuties tenebras, quæ ſæpe retardant
Vota, quibus nullam fas ſinit eſſe moram.
Duxit peruigiles oblongo tempore noctes
Protulit, & ſcriptis dogma perenne ſuis:
Compleratque ſuos Auctor iam iamque labores,
Gaudebatque, diem cedere lætitiæ.
Inuida mors voluit deluſam reddere meſſem
Mors tamen hoc voluit, noluit ipſe Nepos.

Dyſticon.

QVOD tribuis patruo communi morte perempto
Non potuit genito ſic tribuiſſe pater.

AD OCTAVIVM LEONEM.

Epigramma.

FACTA Nepos Patrui longos extendis in annos
Reddis, & æternum nobile mentis opus.
Dum monumenta iterum docto premis aurea prælo,
Et cumulo rerum promis ad aucta nouo.
Auſpice te rurſus poſt liuida funera viuit,
Non poteras cineri plus tribuiſſe pio.

Epi-

Epigramma.

OBSTRVIS in patrui fortes monumenta cohortes
In tuto ponis, doctaque ſcripta loco,
Temporis vt fugiant ictus, morſuſque procaces,
Auctori referant iuſta tributa ſuo.
Vnde ingreſſus adeſt cultum, rituſque ſacrorum
Irruit inſontes, virga fouetque viros,
Vilia Theſauri, perituraque munera cedant:
Sunt hæc, non terræ, munera lecta Poli.

IN-

INDEX CAPITVM TOTIVS OPERIS.

PARS PRIMA.

PARS SECVNDA.

De

PARS TERTIA.

PARS QVARTA.

IO.

IO. FRANCISCI LEONIS EPOREDIENSIS V. I. D.

EPISCOPI THELESINI.

THESAVRI FORI ECCLESIASTICI.

Pars Prima.

DE POTESTATE PAPAE. Cap. I.

SVMMARIVM.

1 *Petrus Primatum habuit, & inter duodecim vnus fuit electus; & cur non Andraeas aut Ioannes.*
2 *Papa de iure diuino succedit.*
3 *Pastoris officium est ordinarium, & perpetuum.*
Christus dicens Petro, pasce oues meas, omnes successores suos est alloquutus.
4 *Papa totus mundus est territorium.*
5 *Papa omnes parcere, & ipsum in primatum récognoscere debent.*
6 *Papa Adrianus, quam potestatem Carolo Magno concesserit.*
7 *Papa priuilegia Imperatoribus concessa declarantur, & fuerunt reuocata.*
8 *Regum omnium potentia ab Imperio fluxerunt, tanquam riuuli, à flumine.*
9 *Papa Imperatorem sibi iudicem constituere*

tuere non potest, quia irrogaretur iniuria Deo, si Vicarius suus iudicaretur à laica.

10 Clerici etiam cum iuramento iudicio laicorum se submittere non possunt.

11 Papa est Iudex omnium non recognoscentium superiorem.

12 Successores facta prædecessorum quandoque debent immutare.

13 Imperatores, & Reges priuilegijs sibi à Pontificibus concessis renuntiarunt.

14 Papa iurisdictionem habet super Imperatorem.

15 Papa septem Electores Imperij constituit.

16 Papa Imperium à Græcis transtulit in Germanos.

17 Principes Imperij Romanam Ecclesiam recognoscunt superiorem.

18 Principes Imperij sunt Romanæ Ecclesiæ auctoritate suffulti.

19 Principes Imperij tam Ecclesiam, quàm Imperium conseruere tenentur.

20 Imperatores, & Reges Romanis Pontificibus, & Ecclesiæ fidelitatem, obedientiã, honorificentiam, & reuerentiam præstare tenentur.

21 Eccl. Rom. iura, & possessiones.

22 Priuilegiorum, & donationum Romanæ Ecclesiæ factarum ratificatio.

23 Papa Leo Carolum Magnum coronauit, & Imperium transtulit ad Francos.

24 Irene Constãtinum Imperatorem filium, oculis, & vita priuauit.

25 Papa Imperium à Græcis, transtulit ad Francos.

26 Nicephorus tyrannus Irenem deposuit.

27 Carolus Magnus testamento Ludouicum filium in Imperio successorem nominauit, & Papa testamentum confirmauit.

28 Papa Ludouicum Imperatorem coronauit.

29 Papa, nullo Imperatoris expectato consensu, eligi potest.

30 Ludouicus II. à Papa fuit coronatus.

31 Carolus Crassus à Papa Imperator fuit coronatus.

32 Guido Imperator coronatus.

33 Lambertus à Papa in Imperatorem fuit coronatus.

34 Guidonis Imperatoris, & Arnulphi mors.

35 Caroli Magni descendentia Germanorum finem habuit.

36 Ludouicus IV. Imperator, à Papa coronatus.

37 Ludouicus IV. à Berengario victus, Imperio, & oculis priuatus fuit.

38 Lambertus a Papa fuit coronatus.

39 Lambertus Imperator, proditoriè occisus.

40 Berengarius in Imperatorem a Papa inunctus.

41 Berengarius a suis fuit occisus.

42 Francorum proceres Imperio vacante Regem elegerunt.

43 Ludouicus in Regem Francorum fuit coronatus.

44 Caroli Magni linea penitus extincta.

45 Otho Saxoniæ Rex a Papa Ioanne XII. coronatus, & a Francis Imperium transtulit in Germanos.

46 Imperator iure dici non potest, qui a Papa non est coronatus.

47 Papa Federicum II. Imperio, & Regnis priuauit.

VERBA

VERBA breuiter facturus de Potestate Papæ priusquam attingam alia, quæ sum tractaturus, Omnipotentis Dei auxilio implorato, vt det mihi sapientiam de Sede magnitudinis suæ, mecumque sit, & mecum laboret; aperiat os meum, & impleat illud spiritu sapientiæ, & intellectus; vt quod scripsero, coràm ipso acceptum fit omni tempore, aliqua de Primatu Petri præmittere decreui.

1 † Primatus Petri probatur auctoritate sacræ Scripturæ, Matthæus capit. 16. vbi, Tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam. Luc. cap. 22. vbi Dominus Petro, Ego autem rogaui pro te, vt non deficiat fides tua, & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos, Io. cap. vltim. Pasce oues meas, cap. quàuis, 21. distinct. & B. August. c. 1. de Baptism. lib. 2. vbi ait, Nam nec Petrus, quem primum Dominus elegit, & super quē ædificauit Ecclesiā suam, cum secum Paulus de circumcisione disceptaret, postmodū vindicauit sibi aliquid, &c. Et paulò post, ecce (inquit) vbi commemorat Cyprianus, quod etiam nos in Scripturis sanctis didicimus Petrum, in quo Primatus Apostolorum, tam excellenti gratia præeminet, eod. cap. 1 Origen. cap. 6. ad Roman. Petro cum summa rerum de pascendis ouibus traderetur, & super ipsum, velut super petram fundaretur Ecclesia, nullius confessio virtutis alterius ab eo, nisi caracteris, exigitur, S. Ambros. c. 12. Epist. 2. ad Corinth. inquit, Primatum non accepit Andræas, sed Petrus inter duodecim vnus eligitur, vt capite constituto, schismatis tolleretur occasio; sed, cur nō Ioānes electus est virgo? ætati delatum est, quia Petrus senior erat, ne adhuc adolescens, & penè puer progressæ ætatis hominibus præferretur, & B. Hieron. lib. 1. in Iouinianum, & sequuntur moderni, vt per Iansen. in concord. Euang. cap. 66. colum. 9. & 10. part. 3. diffusè Cassan. in Catal. glor. mun. part. 3. considerat. 30. & Card. Bellarmin. qui plures adducit auctoritates in 3. controuers. gener. tom. 1. de Roman. Pontif. cap. 25. lib. 1. Card. Iacob. in tract. de conc. lib. 2. artic. 2. numer. 62. to. 3. & Ioan. à Capist. de auctoritate Papæ in 3. part. 2. part. princip. numer. 3. eod. tom.

2 Papa eidem † Petro de iure diuino succedit, & probatur verbis Ioan. cap. vl-
3 tim. Pasce oues meas, quia † officium Pastoris est officium ordinarium, & perpetuum, & ex natura rei tamdiu durare debet, quamdiu manet ouile, quod manebit vsque ad consummationem seculi. Et cū Dominus, Petro, qui semper in carne nō erat victurus, dicat. Pasce oues meas, & pasce agnos meos, Ioan. c. 21 in ipso omnes successores suos est alloquutus, vt testatur Ioan. Papa Epistol. inter claras in princip. C. de summ. Trin. & fi. Cath. Bonifac. par. 8. in extrauag. vnā sanctam, §. hanc autem, de maior. & obed. Innocen. in cap. licet, ex suscept. n. 4. de for. comp. Abb. in quæst 1. incipien. Episcop. & quidam num 1. Card. Iacob. in eodem tract. lib. 6. art. 4. num. 42. & hanc sententiam comprobarunt. S. August. super Ioan. relatus in cap. quocunque, 24. quæst. 1. & S. Ioa. Chrysost. lib. 2. de Sacerd. circa principium, vbi, Quanam, inquit, de causa ille sanguinem effudit suum? certè, vt pecudes eas acquireret, quarum curam, tum Petro, tum Petri successoribus committebat, & S. Leo sermon. 2. de anniuersario Assumptionis suæ ad Pontificatum, manet, ait, dispositio veritatis, & B. Petrus in accepta fortitudine Petræ perseuerās suscepta Ecclesiæ gubernacula non reliquit, perseuerat videlicet Petrus, & viuit in successoribus suis.

Nullus enim est, nec fuit vnquam, qui se Petri successorem asseruerit, vel pro tali sit habitus, præter Rom. Pontif. & cū Christus instituerit in Petro Pōtificatum duraturū vsque ad finem mundi; pro pecudibus perpetuo pascendis constat, Papam Petri successorē esse, cap. manet, capitulo quodcunque, 24 quæst 1.

Romanum Pontificem Petro succedere in Ecclesiastica Monarchia, tā ex diuino iure, quàm ratione successionis Conciliorum auctoritate Summorū Pontifi-

cum Græcorum, & Latinorum patrum, aliorumque testimonijs, & auctoritatibus, probat idem Cardin. Bellar. de Rom. Pont. eodem tomo, lib. 2. cap. 12. 13. & vsque ad cap. 22. & quamuis in cap. ego Ludouicus, 63. distinct. ab eodem Ludouico Romanorum Imperatore appelletur Vicarius Petri, ea appellatio est impropria, vel ità intelligenda, quòd exercet eandem Vicariam, quàm Petrus, vt per gloss. in clement. vnic. in ver. Vicarium, de iure iur. & Nauarr. in comm. de Iobel. & indulg. 29. not. num. 1. tom. 3.

4 † Et est Ordinarius Ordinariorum, & totius orbis, cùm totus Mundus Papæ sit territorium, capitul. cuncta per mundū, capitul. per principalem, 9. quæst. 3. & Abb. in cap. final. num. 45. de form. comp.
5 & omnes eidem parere, † ipsumque in Primatum recognoscere debent, cap. omnes, cap. sacrosancta, & cap. de Constantinopolitana, 22. dist.

Licet enim Carolo Magno, qui ad defendendas res Ecclesiæ postulatus, Desiderium Regem, Sedis Apostolicæ hostem captiuum fecit, illiusque exercitum debellauit, & Sedem Apostolicam liberauit, vnde victoriosissimus Romā accessit,
6 vbi ab Adriano Papa † huius nominis primo, honorifice susceptus, ab eodem cum vniuersa Synodo ius, & potestas eligendi Pontificem, & Sedem Apostolicam ordinandi, Archiepiscoposque, & Episcopos inuestiendi ei videatur concessa, vt cap. Adrianus 2. 63. distinct quam Leo VIII.
7 † Othoni primo Regi Theutonicorum, eiusque successoribus cōfirmauit, & corroborauit, vt in capit. in Synodo eadem distinct. & Reges omnes Imperio subes-
10 sent, cum omnium Regum potentiæ † ab Imperio fluxerint, tamquam riuuli, à flumine, gloss. penult. in dict. cap. Adrianus, cap. in apibus, 7. quæst. 1. Abb. in cap. venerabilem, num. 19. ver. ex qua collige de elect. & in consil. 82. num. 4. vers. nam apud Imperatorem, volum. 1. Ias. in l. 1. num. 6. & 8. C. de summ. Trinitat. & fid. Cathol. Oldrad. consil 69. num. 1. & vniuersæ ditioni præsit, quæ ascendentē, & descendentem solem videt in genere suo, Auct. vt om. obed. iudic. prouinc. §. hæc considerantes, colu. 5. & Purpur. in rubrica, de iurisdict. omnium iudic. numer. 5. & num. 6.

Tamen Adrianus, ac Leo Imperatori concesserunt, vt Roman. Eccles. ordinaret, quo ad temporalem Principatū, qui est sub regimine Imperatoris, vt d. cap. nos si, §. sed notandum, & duo illa priuilegia Imperatori concessa ob frequentia schismata, quæ tūc erant, & propter frequentes hostes Lōgobardos, & Græcos, qui Ecclesiam Romanam assiduè vexabant, vt per Card. Alban. in tract. de potest. Pap. par. 2. num. 214. tom. 13. causis illis cessantibus, reuocata fuerunt, vt per gloss. in dict. cap. in Synodo, in ver. affici, 63. distinct. plenè Bero. in rubric. de iure patron num. 23. & num. 24. & Bellarm. de Rom. Pontif. tom. 1. lib. 2. cap. 29. ad sext.

9 Non enim Papa † Imperatorem sibi iudicem facere pōt, quia irrogaretur iniuria Deo, si Vicarius suus iudicaretur à laico, Abb. in cap. Ecclesia S. Mariæ, num. 7. & Felyn. num. 5. de const.

Papa verò à solo Deo iudicatur, capit. Anastasius, 19. distinct. quoniam innocentiam suam soli Deo ostendere tenetur, cap. aliorum, cap. fauor subditorum, cap. ipsi sunt, capitul. cuncta per mundum, 9. quæst. 3. & Card. Abb. in eodem tractat. de potesta. Pap. par. 1. num. 9. & 109. & hanc veram conclusionem post plures alios per ipsum citatos, nouē rationibus probat, Io. à Capist. in tractat. de auctoritat Pap. 2. par. princip. sub num. 35. & sequ. cùm in Terris non habeat Superiorem, nec prætereà possit fieri vassallus Imperatoris, aut alicuius Regis, dict. cap. cuncta per mundum, cap. licet, in fin. de elect. Clemen. ne Romani, eod. tit. Paris. cons. 5 num. 71 & 78. volum. 4. Dec. in dict. cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ, nu. 62. & 63. de constitur. Ias. in dict. l. est receptū, numer. 3. de iurisdict. omn. iudic. & Nauar. in capit. nouit, 3. not. num. 7. de iudic. tom. 3.

10 Præterea non solum Papa, sed nec clericus, etiam cum iuramento, iudicio laici se submittere potest, cap. at si clerici, de iud. cap. si diligenti, & cap. significasti, de for. compet. quia clerici priuilegium fori habent à Deo, cap. si Imperator, vbi glos. in cap. quamquàm, in verb. diuino, de cens.

cenſ.in 6.Innocen.in cap.2.num.1.de maior.& obed. Abb.in dict.cap.at ſi clerici, num 25.de iud. & Oldrad.conſil.83.n.7. & cũ dictum priuilegium ius publicum tribuat, conſenſu priuatorum iuri publico derogari non poteſt, dict. cap.ſi diligenti, & ibi Abb.num.3. & Felyn.in dict. cap.Eccleſia Sanctæ Mariæ, num.6.

11 Papa eſt iudex omnium non recognoſcentium ſuperiorem, c. nouit, vbi etiam Abb. num.15. & Felyn. num. 4.de iudic. Et quòd dicta poteſtas per Adrianum, & Leonem Regibus conceſſa, fuerit reuocata, probat text. in cap. quia, §.verum dist. 63. diſtinct. & Abb. in cap. venerabilem, num.18. in fin. de elect. cum alijs ſupra deductis.

12 Succeſſores † verò debent facta,& inſtituta prædeceſſorum, etiã bona, mutare, ſi ita videtur expedire, cap. quia ſancta,§.verum quia, ver. vt ſi nonnulli, & ibi gloſſ.in verb.deſtruantur, 63. diſtinct.

13 Quinimò & ipſimet Reges, † & Imperatores non ſolùm Federicus ſecundus Imperator, vt ſcripſerunt iidem auctores, ſed etiam Carolus, & Ludouicus Imperatores, & Gallorum Reges, ac etiam Henricus Primus, & Otho pariter primus illi poſteà renunciarunt, licet iuri non ſuo, cap.cum Adrianus, cap. Ego Ludouicus, cap. conſtitutio, cap. tibi Domino, cap. ſacrorum, §. ex his, & gloſ in cap. in ſynodo, in verb. affici, eadem 63. diſtinct.& Nauarr.in com. rub. de iud.num.70. tom.2. qui verò iuri ſuo renunciat, illud repetere non poteſt, cap.quàm periculoſum,& ibi gloſſ.7.q.1. & Crau.conſ.14 num.4.

14 Papa habet iuriſdictionem ſupra Imperatorem, cap.venerabilem, circa med. verſic. quòd autem, & ibi Innoc. num.4. & Abb.num..8. de elect. cap. nouit, §. non igitur, de iud. cap. Conſtantinus, 96. diſtinct. Clem. Romani, de iure iur. & Abb in conſil.82.num.3.& 4.volum.1. quia licet Imperator habeat Imperium à ſolo Deo, mediatè tamẽ per electionem, l.1. in princ. C. de vet. iur.enucl. cap. ſi Imperator, & ibi gloſſ.in verb.diuinitus, 96. diſtinct. tamen ſubeſt Papæ Vicario

15 Chriſti † qui ſeptem Electores Imperij inſtituit, videlicet Archiepiſcopos Maguntin. Treuerẽſem,& Colonienſem Eccleſiaſticos; Laicos verò, Palatinum Comitem Rheni, Ducem Saxoniæ, Marchionem Brandeburgenſem, & Regem Bohemiæ, qui infraſcriptis verſibus comprehenduntur, Magna Maguntia, Craſſa Colonia, Treueris alma: Atq. Palatinus Dapifer.Dux portitor enſis, Marchio Præpoſitus Cameræ, Pincerna Bohemus Romanum Regem ſtatuendi dãt ſibi legem, vt per gloſſ.penul. cap.ad Apoſtolicæ, de ſent. & re iud.in 6. & Baron. Annal 996. §.& licet, tom. 10. Antea verò nõ penes ſeptem tantũ electores erat ius eligẽdi, ſed penes omnes, tàm Eccleſiaſticos, quàm Laicos feudatarios Imperatoris, vtriuſq. Germaniæ Principes, vt pluribus probat Baron. eodem Annal.996. §.ſanè quidẽ, & ſeqq. Et quòd à Romano Pontifice fuerunt dicti Electores inſtituti, probat text.in cap.venerabilem, §.Verũ, vbi, ius, & poteſtas huiuſmodi ab Apoſt. Sede peruenit, de elect. Clemens Quintus in Concil.Gener.Viennen.vt in Clement. Romani, ibi:Seque illi, & eidẽ Ec-

16 cleſiæ, quæ à Græcis † Imperiũ tranſtulit in Germanos, & à qua ad certos eorum Principes, ius, & poteſtas eligendi Regem, & Imperatorem poſtmodũ promouẽdum peruenit de iure iuran. Otho Imperium vſque ad tertiam ſuam generationem, quorum quilibet vocatus eſt Otho, & ex tunc per Gregorium Quintũ genere ſimili, & Theutonicum prouiſa, fuit electio, vt videlicet per ſeptẽ Principes Alemaniæ fieret, quæ vſque ad hæc tempora perſeuerat, vt teſtatur S.Thom. in lib.3. de regimine Principum, cap.19. S.Aug.in ſumm. de poteſt. Eccleſ. q. 35. articul. 2. Philipp. Bergom. lib. 12. Supplemen. Chronic. Blond. Flau lib.3. decad. 2. Plat. in vit Gregor. V. Rap. . Volater. lib.22. Antropolog. Ioan. Andr. in cap.ad Apoſtolicæ, de ſenten.& re iudic. in 6. & in dict. cap. venerabilem, de elect. Cardin. Flor. eodem cap. venerabilem,§. 1. colum. 3. in 6. quæſt. num.7. Alberic.in l benè à Zenone, num.5 de quadrien. præſcript. ſanctus Antonin. part. 3.tit. 22.cap.5. §. 13. Andr. Alciat. in commen l.bona Ciuitatis, ff. de verb. ſignific. & Cardin. Bellarm. qui alios adducit

ducit de translat. Imperat. Roman. lib. 3. cap. 1. §. habemus igitur, & cap. 3. § primus igitur. quem reprobata opinione tenentium, quòd à Gregorio X. Electores fuerint instituti, sequitur Baron. Annal. 996. §. hæc igitur, tom. 10. & cõprobatur confessione eorundem Principum Imperij de Anno 1279. facta, vt per Autographum Romæ in Arce sancti Angeli asseruatum tenoris infrascripti.

17 Nos Principes Imperij vniuersis præsentem paginam inspecturis. Complectens ab olim sibi Romana mater Ecclesia, quadam quasi germana charitate Germaniam illam, eo terreno dignitatis nomine decorauit, quod est super omne nomen temporaliter tantùm præsidentium super terram, plantans in ea Principes, tanquàm arbores præelectas, & rigans illas gratia singulari illud eis dedit incrementum mirandæ potentiæ; vt ipsius Ecclesiæ auctoritate fulfulti, velut

18 germen electum † per ipsorum electioné, illum qui frena Romani tenerent Imperij germinarent. Hinc est illud luminare minus in firmamento militãtis Ecclesię per luminare maius Christi Vicarium illustratum. Hic est, qui materialem gladium ad ipsius nutum excutit, & conuertit; vt eius præsidio pastorum pastor adiutus, oues sibi creditas spirituali gladio proteg endo communitas, temporali refrenet, & corrigat, ad vindictam malefactorum, laudem verò credentium, & bonorum. Vt igitur omnis materia dissensionis, & scandali, seu etiam rancoris occasio, inter ipsam Ecclesiam, & Imperium auferantur, & ij duo gladij in domo Domini constituti debito fœdere copulati se ipsos exerceant in vtilẽ reformationem regiminis Vniuersi, & nos in actu voluntatis, & operis inueniamur filij deuotionis, & pacis, qui tam Ecclesiã

19 † quam Imperium confouere tenemur, quicquid per Dominum nostrum R. Dei gratia Romanorum Regem semper Augustum Sanctissimo Patri & Domino nostro Domino Nicolao Papæ III. eiusque successoribus, & ipsi Romanæ Ecclesiæ recognitum, confirmatum, ratificatum, innouatum, de nouo donatum, declaratum, siue concessum, iuratum, & actum, seu factum est, per priuilegia, vel quæcunque alia scripta quorumcumque tenorem super recognitionibus, ratificationibus, approbationibus, innouationibus, confirmationibus, donationibus, concessionibus, & factis, seu gestis, tam aliorum Imperatorum; & Regum Romanorum prædecessorum Regis eiusdem,

20 quam ipsius Regis, † & specialiter super fidelitate, obedientia, honorificentia, & reuerentia, per Romanos Imperatores, & Reges, Romanis Pontificibus, & ipsi Ecclesiæ impendendis, ac possessionibus, honoribus, & iuribus eiusdem Ec-

21 clesiæ, & super tota Terra, † quæ est à Radicofano vsque ad Ceperanum, Marchia Anconitana, Ducatu Spoletano, Terra Comitisse Matildis, Ciuitate Rauennę, & Æmilia, Bobio, Cęsena, Foropõpilij, Foroliui, Fauentia, Imola, Bononia, Ferraria, Comaclo, Adrianis, atque Gabello, Arimino, Vrbino, Monteferetri, Territorio Balne, Comitatu Bertenorij, Exarchatu Rauennæ, Pentapoli, Massa Trebaria cum adiacentibus Terris, & omnibus alijs ad prædictam Ecclesiam pertinentibus, cum omnibus finibus, Territorijs atque Insulis, in terra, mariq. ad Prouincias, ciuitates, territoria, & loca prædicta quoquomodo spectantibus. Necnon super Ciuitate Romana, & Regno Siciliæ, cum omnibus ad ipsam spectantibus, tàm citra Farũ, quàm vltra, Corsica quoq. atque Sardinia, & cœteris Terris, ac iuribus ad ipsam Ecclesiã pertinentibus. Nos nostri nomine principatus in omnibus, † & per omnia approbamus, & ratificamus, ac ijsdem omnibus, & singulis, & quibuscumque alijs, super eisdẽ per eundem Regem quoquomodo factis, & in posterum faciendis, voluntatẽ nostram, assensum, atque consensum vnanimiter, & concorditer exhibemus: & promittimus, quòd contra præmissa, vel aliquod premissorum nullo vnquam tempore veniemus; sed ea omnia, & singula pro posse nostro procurabimus inuiolabiliter obseruari. Et, vt hæc nostra voluntas, approbatio, ratificatio, assensus, consensus, atque promissio, à nobis eisdem Romanis Pontificibus, & Ecclesię in perpetuum obseruentur, hoc præsens scri-

ſcriptum inde fieri fecimus, noſtrorumq. ſigillorum munimine roboratum. Actum, & datum anno Domini 1279. Indictione ſeptima, regnante Dom. noſtro prædicto Domino R. Romanorum Rege glorioſo, Regni eius anno ſexto. Et cum Eccleſia Romana opprimeretur ab Aſtulpho Rege Longobardorum, Papa petijt auxiliũ à Conſtantino, & Leone eius filio Imperatoribus Conſtantinopolitanis, qui cùm recuſaſſent Eccleſiæ Romanæ auxilium præbere, Stephanus Papa II. Romanus de anno Domini 776. Imperium Romanum in perſonã Caroli Magni filij Pipini, au-
23 xilium præbenti, † à Græcis tranſtulit in Germanos, cap. venerabilem, §. verum; & ibi gloſſ. prima in ver. tranſtulit, de elect. & etiam Abb. num. 1. quam dicit ſingularem, & receptam, Nauarr. relect. cap. nouit, not. 3. num. 3. tom. 2. de iud. licèt ſimilis, quæ tamen diſcordat in tempore habeatur in Clement. Rom. in ver. tranſtulit, de iureiurando. Hancque ſuperioritatem, & poteſtatem Imper. & Reges ex cauſa deponendi habere idem probat idem Cardin. Bellarm. in tract. de Pont. cap. 12. num. 4. & in dicta Apologia, cap 6. iam verò. Carolus autem fuit po-
24 ſtea à Leone Papa IIII. † in Baſilica ſancti Petri de anno 801. coronatus, vt tradit Platina in vita eiuſdem Leonis IV, cap. 97. & facit dicta gloſſ. in cap. venerabilem, & etiam dict. glo. in cap. ſi Imperator, in ver. diuinitus. Sed decipiuntur gloſſatores, & Nauarr. ſupracitat. in eundemque errorem, quòd Stephanus Papa Secundus imperium à Græcis ad Germanos tranſtulerit, incidit Cel. Mãe. in tract. de iure Principat. lib. 3. cap. 3. dum tenent, quòd de anno 776. dictus Stephanus Papa Secundus tranſtulerit imperium à Græcis ad Germanos, quia eodem anno Leo IV. filius Conſtantini V. Imperatoris poſt annos 35. Imperij paterni imperium regere cœpit; in cuius regimine annis quinque & diebus ſex vixit, vt poſt Theopha. teſtatur Baron. tom. 9. Annal Eccleſ. 780. in princ. & de anno ab eadem Natiuitate 781. deceſſit, eidemque Conſtantinus filius impubes ætatis annorum decem ſucceſſit, qui ſexto Idus Septembris vnà cũ Irene matre pijſsima Imperium accepit, vt per Baron. loco proximè citato. Conſtantino interim ætate legitima completa, Imperium ab adminiſtratione materna in ſe ſuſcepit. & quia nihilò melior fuit Cõſtantino V. auo, & Leone III. proauo, Ieſu Chriſti Saluatoris noſtri. S.R.E. Sanctorum, & eorum reliquiarum, ac Imaginum contemptoribus, inimicis, & hoſtibus, vt per Caſſan. in Cath. glo mundi parte duodecima conſideratione decimaſeptima, §. & primo, ver. Leo Tertius, ab eodem omnium peſſimo, vt legitur apud Tarcagnot. de Hiſt. mũdi. lib. 9. par. 2. qui quampluribus ſuis nefandis ſceleribus, & delictis cauſantibus, erat à Papa deponendus, argumen. tex. in capit. ad Apoſt. vbi etiã gloſſ. in ver. priuamus, & de ſenten. & re iudic. in 6. a matre Irene
25 † Religionis cauſa, & amore iuſtitiæ paratis inſidijs, orbatus oculis, ac ſimul vita priuatus fuit, vt per eundem Baron. eodem tom. 9. anno 697. §. hoc ſi quidẽ, & Genebrar Chron. anna. 798. lib. 4. Vnde rurſum Imperium in matrem Irenem fuit deuolutum, vt per Baron. annal. 797. in princ. quæ regnauit vſque ad annum 802. quo tempore vindex Dei, & veritatis propugnatrix nominata fuit, & de eius laudibus plura ſcripſit Theod. Studita, quem refert Baro. dict. tom. 9. annal. 801. circa finem. Dum hæc fierent in Oriente pro tutiori Romanæ Eccleſiæ defenſione
26 † Leo III. Romæ in Baſilica Diui Petri in die Natiuitatis Domini Noſtri Ieſu Chriſti tunc incipiente anno 801. omni populo acclamante, Carolo Auguſto à Deo coronato, Magno & pacifico Imperatori vita, & victoria, intra Miſſarum ſolemnia Carolum Magnum coronauit, & à Græcis, ac perſona eiuſdem Conſtantini VI. in perſonam eiuſdem Caroli Magni Imperium ad Francos tranſtulit, vt in cap. Ego Ludouicus in fine, & ibi gloſ. fin. 63. diſtinct. quod Carolus Rex Franciæ cum ſuis ſucceſſoribus Francis tenuerunt per annos centum & tres, vſq. ad Arnulfum. Quo tẽpore cum Eccleſia oppugnaretur à Berengario tyranno, Papa vocauit Othonem Ducem Saxoniæ. qui auxiliũ præbuit: qua propter per Leonem Papam Quintũ conſtitutus fuit Impera-

perator. ex cuius persona imperium fuit translatum ad Germanos, Zabarell. in cap venerabilem, 3. not. de elect. & Ioan. à Capistr. à par 2. par princip. num. 131. in tract. de auctorit Pap. & Alban. de Pontif. pot n. 103. tom. 13. S. Anton in summ. par. 3. tit. 3. cap. 1. colum. 3 qui scripsit, Adrianum transtulisse Imperium in Carolum, cum a Leone fuerit coronatus, & in coronatione translatum esse Imperiũ, vt etiã attestantur Otho Episc. Frisingensis lib. 5. Histor. ad Vrb cond. c. 31 Gotif. Viterb. chronic. vniuers. aliàs Pant. Conrad. Abb. Viperg. in Chronic. Lupold Bãber. in procemio. lib. de iuribus Imper. Blon. Flau. decad. 2. lib. 1. Io. Trithem. in Catal. script Philip. Berg. lib. 11. supp. em. Albert. Kranc. lib. 2. Saxo. c. 18. Piat. in vit. Leo III. cap. 97. Bellarm. eod. lib. de translat. Imp. Rom. ad Franc. lib. 1. cap. 4. per tot. & Baro. dict. tom 9. annal. 800. § qui autem, & tom. 10. anal. 870. §. at quam, & Occidentale Imperiũ, quod aliàs trãslatum fuerat in Orientem, Bellarm. de translat. Imper. Rom. lib. 1. cap. 4. §. Ioan. Zonaras, denuò in Occidentem fuit reuocatum, idq; non, nisi diuino consilio, factũ esse, vel fieri potuisse, testatur Baron. eodem tomo 9. annal. 800. §. hæc idcircò.

27 Postea aiũt, §. quia benè operãtes Deus ad maiorẽ probationem sæpè affligi, terrenisq; boni nudati permittit, vt maiorib. reddãtur digni muneribus, de anno 802. dum Carolus Magnus per Legatos Constantinopolim missos expetijsset coniugium Irenis, Nicephorus tyrannus fraudulenter inuasit Imperium, & Irenem deposuit, vt post alios testatur Bellarm. eod. lib. 1. c. 11. §. quod verò, & seq. & Baron. annal. 702. §. 7. & seqq.

28 Carolus enim ipse Francorum Rex Primus Imperator suo testamento Ludouicum eius filium in Imperio successorẽ nominauit, Plat. de vita Pont. eod. cap. 97. Quæ nominatio ab eodem Papa Leone Tertio vnà cũ illius Testamento fuit confirmata, vt per Aym. de rebus gest Franc. lib. 4. cap. 94. vbi inquit, testamentum Caroli Leoni Papæ missum est, vt approbaretur, quod factum est, hoc idem testatur And. Viennen. in chronic. 6 ætate, vbi Imperator, inquit, inter filios Regna diuidit, vt sciret quisque, si superstes esset, quam partem tueri, & regere debuisset, testamentum inde factum, & iureiurando ab Optimatibus Francorum cõfirmatum, & Leoni Papæ missum, vt sua manu subscriberet, & denique corroborantur præmissa vetustissimis Annalibus Frãcorum, in quibus habetur: hæc omnia litteris mandata sunt, & Leoni Papæ, vt ipse sua manu subscriberet, per Eginarthum missa quibus Pontifex lectis, & assensum præbuit, & propria manu subscripsit, vt tradit Bellarm. ibi, de translat. Imper. Rom. ad Franc cap. 5. vers. principio Carolus, lib. 1. & Baron. eod. tom. 9. annal. 806 §. Hæc autem.

29 Leone mortuo, Stephanus Papa huius nominis Quartus successor in Frãciam se contulit, & ab eodem Ludouico honorificè receptus fuit, vt per Platin. in vita eiusdem Stephani c 98. & Baron dicto 9. annal. 816. §. auctor incertus, & ipse Remis in eodem Franciæ Regno de anno 815. eundem Ludouicum in Imperatorem coronauit, vt testatur idem Otho Frisingensis dict. lib. 5. cap. 33. & Baro. loco proximè citato, §. postea Pontifex. Deinde, cùm Romam redijsset, & mense septimo sui Pontificatus diem obijsset, ad summi Apostolatus apicem Pasquali assumpto, Ludouicus ipse Imperator eidẽ Pasquali Summo Pontif. & successoribus in perpetuum, vt nullo Imperatoris,

30 † aut aliorum exspectato consensu, Papa eligi posset, & reliqua, sicut à prædecessoribus suis hactenus in eorum potestate ditione tenuerant, & disposuerant, cuncta confirmauit, vt dicto cap. Ego Ludouicus sexagesima tertia distinct. Card. Alban. in tractat. de potestat. Papæ par. 2. nu. 215. tom. 13. & Baron. annal. 817. §. & quando eodem tomo 9. cui Lotharius primogenitus Imperator ab eo nominatus in Imperium successit, quem idem Pasqualis Romæ coronauit, vt testatur idem Otho dict. lib. 5. cap. 34. & Baron. annal. 823. in princip. qui post annos quatuordecim, quibus rexit Imperium, Ludouicum secundum eius primogenitum ad Imperium nominauit, & ipse ad vitam monasticam se contulit.

31 Ludouicus a Sergio Papa † huius nominis

minis ſecundo, anno 844. fuit coronatus, vt teſtatur Ado. Viennenſ. in chronic. 6. ætat. Bellarm. in translat. Imper. Rom. lib. 2 cap 1. & Baro. annal. 841. §. Dominico verò, tom. 10. cui vita functo Carolus Caluus Francorum Rex dicti Ludouici patruus, & Lotharij frater in Imperio ſucceſſit, & à Ioanne Papa VIII. anno 874. Romæ coronatus fuit, vt per Rheginon. l b. 2 chronic. & Baro. eodem tom. annal. 875. §. quo inde, qui bien nio tantùm rexit Imperium, & eidē ſucceſſit Ludouicus filius cognominatus Ba bus, quia loquendo balbutiebat, primogenitus dicti Ludouici II. & nepos Caroli, qui poſtea ab eodem Ioanne Papa VIII. in Franciam de anno 878. Imperator coronatus fuit, vt poſt Aymon. & Onuphr. in addit. ad Plat. in vita eiuſdē Pōtificis teſtatur Baron. eod. tom. 10. annal. 878. § qui ſummatim & deceſſit anno ſequenti eidem ſuperſtitibus Ludouico, Carolo Magno filijs, ac Carolo ſimplici poſthumo, vt per eundem Baron. annal. 879. in princip. qui Ludouico Secundo Imperatori patri in Regno Franciæ ſucceſſerunt, ex quibus Carolus ſimplex à Fulcone Rhemēſi Archiep. in Regē Francorum de anno 892. inunctus fuit, reiecto Odhone Comite Pariſienſi, qui Regis titulum tyrannicè ſibi vſurparat, vt per eundem Baro. ann. 892. §. eodem anno.

31 Quia verò Ioannis Papæ Octaui animus erga Carolum Craſſum, Ludouici Germaniæ Regis filium propenſior erat, poſt Ludouicum ſecundum, eūdem Carolum Romæ anno 881. in Imperatorem coronauit, idem Baro. ann. 879. §. cū Ludou. iūcto ann. 881 §. hoc pariter, & Aym. de reb. geſt. Franc. lib. 5. c. 60. prope fin.

32 Carolo de medio ſublato, Arnulphus Caroli Magni Regis filius eidem Carolo Craſſo, repudiato à ſuis, in Regno non in Imperio ſucceſſit, vt poſt Reginon. & alios, Baro. anna 888. in princip. & §. eodem anno, & Vuido, aliàs Guido Ducis Spoleti filius Imperiū occupauit, vt per Reginon. quem ſequitur Baro. eodem annal. 888. § qui autem, qui poſteà à Papa Formoſo fuit coronatus, reprobata opinione ſcribentium, quòd eidem Carolo in Imperio ſucceſſerit Arnulphus, pro Frodoard. in Hiſtor. Rhemen. lib. 4. cap. 2. & Baro. in dict. §. qui, autem iuncto ann. 892. in princip.

33 Demum Lambertus † eiuſdem Guidonis Imperatoris filius ab eodem Formoſo Papa in Imperatorem inunctus fuit, Baron. ann. 893. § ad poſtremū, & quòd Arnulphus non fuerit legitimus Imperator, ſed nulliter coronam Imperialē adhùc Guidone Imperat. in humanis agente ſurripuerit pluribus probat idē Baro. ann 986. & hac de cauſa cum Guido Im

34 perator † Arnulphum inſequeretur, iuxta fluuium Tarum defunctus fuit, quo anno Arnulphus etiam, morbo pediculari deceſſit, at poſt Luitprand lib. 1. cap. 9. 10. tradit Baron. ann. 899. tom. 10.

35 Arnulpho ſucceſſit Ludouicus filius, & Ludouico Chunradus Arnulphi ex alio Chunrado nepos, in quibus finem habuit progenies Caroli Magni in linea Regum Germanorum, vt poſt Alba. Vſpergen. tenet Bellarm. de translat. Imper. Roman. lib. 2. cap. 1. & poſt alios antiquos chronographos Baro. ann 912. circa fin. eodem tom. 10.

36 Eodem tempore de Imperio in Italia inter Berengarium Ducem Foroliuienſem, & Ludouicum Boſonis Comitis filium acerrimè certa ū, poſt plures cōgreſſus, Lodouicus Berengarium fugauit, & Romam ingreſſus, à Stephano Papa Quarto coronatus Imperator, Ludouicus Quartus, fuit appellatus qui vſque ad annum 904. imperauit, vt per Baron. annal. 900. in fin. quo tempore ab eodem Berengario in prœlio victus, & captus,

37 Imperio, & oculis priuatus fuit & Berengar. Romam armatus, exercitu accedente, coronam Imperij a Ioanne Papa IX. violenter extorſit, ſicque tyrannicè Imperatoris nomen ſibi vendicauit, quo recedente, Lamberto Guidonis Imperatoris filio Romam vocato, qui aliàs in Imperatorem fuerat inunctus, impe-

38 ratoria corona ſolemnibus † ritibus ab eodem Pontifice fuit coronatus, & Synodo Epiſcoporum Romæ collecta, in eodem conuentu patrum vtriuſq. Regis cauſa propoſita, & vtriuſque iuribus examinatis, in eam ſententiam ab omnibus itum eſt, vt Berēgarij coronatio, tamquā

vi extorta penitus abrogaretur, Lāberti verò, in quem libera vota Rom.Pont.con spirassent, legitima esse iudicaretur, vt per Baro.ann.904.in princ.qui anno 7.sui imperij pluribus laudibus exornatus, ab
39 Vgone † Comite Mediolan. in venatione occultè necatus fuit, vt per Luitprād. lib.1.c.10.quē sequ.Baro.ann.910.in prin.
40 Lamberto mortuo, Berengarius summa rerum potitus est, & anno 915.à Io. Papa X. Romæ in Imperatorē inunctus fuit, vt post Sigo.de Reg. Ital lib.6.Baro. annal.915. § quod ad Ioan. & imperauit
41 vsque ad annū 924. quo à suis † fuit occisus, vt post Luitpran. & Frossard. eiusdem temporis accuratū chronographū, vt testatur Bart. tenet idem Baron anna. 924.in princ.& deinde pluribus annis vacauit Imperium, donec auctoritate Pontificia in Othonem Regem Saxonum ad Germanos fuit translatum, vt per Bellarm.de translat. Imper.Rom.lib.2.cap.1. in fin. & cap §.accedant, etiam in fin. & Genebrar. chron.anna.912.pag.320.
42 Interim in Gallis proceres Francorum, Carolo simplici Rege relicto, elegerunt Robertum Comitem, Regem, quē solemni ritu Archiepisc. Rhemensis vnxit, vt post Frossard.Baron.annal. 923. §. hoc pariter, & sequenti anno Carolus cum exercitu contra Robertum imparatū irruens, conflato prælio, illum necauit, ac Hugone filio ad patris vindictam cum exercitu parato, Carolus fuga sibi consuluit, & demū dolo Eriberti Comitis captus, in carcerē detrusus fuit. Quapropter proceres Regni Rodulp. Richardi filiū è Burgundia vocatū, in Regem elegerunt, vt post Frossard. idem Baron.annal.923.eod §. hoc pariter. Deinde Carol.de carcere eductus, & depositus, iterumq. in carcerem coniectus, vt per eūdē Baro.anna.927. in princ.infra bienniū in carcerē decessit relicto Ludouico filio, qui educabatur in Anglia, & interim Rodulf.regnare cœpit, vt post Frossard.in chron.eiusdē anni, Baro ann.929.in prin.
43 Rodulfo de anno 936.defuncto dictus Ludouicus Caroli Simplicis filius ab Anglia reuocatus ad coronam Regni suscipiendam ab Artaldo Archiepisc. Rhemen.in Regem Francorū coronatus fuit, vt tradit Baro.annal.936. §. quo pariter eoque mortuo. Lotharius eius filius puer ab eodem Rhemensi Archiepisc.fuit coronatus, vt per Frossard. relatum à Baron.anna 954. §. quo pariter.
44 Decessit Lotharius, cū regnasset annos triginta, relinquens Regni hæredē Ludouicum filium vnicum, qui etiam anno sequenti sine liberis decessit, & contempto Carolo patruo, Lotharij fratre, Regnum Francorum ad Hugonem Capetum Ducem Parisiensem delatum fuit, vt post alios Baro.annal.986. & 987.in princ.

Carolus autem Lotharij frater, & Ludouici patruus, Ciuitatem Rhemensem proditoriè accepit qua potitus fuit. Bar. annal.990. §. eod.anno, & sequenti anno eod.Carolo ab Hugone Capeto Rege capto, præcisum fuit ab eo Regnū Francorū, & Caroli magni familia finē habuit, vt per eundē Baro.eod.anna.900.in fin.
45 Regrediendo nūc ad Imperium occidentale, cuius translationis occasione hæc pauca de Regum, & Imperatorum descendentia mihi attigisse sufficiāt, mortuo Berengario, Francorum Reges coronam Imperialē non fuerunt assecuti, sed primus eadē imperiali corona post Berēgariū, Otho Saxoniæ Rex, Henrici Regis filius fuit decoratus, qui Romā pacificè adiens amicabiliter exceptus, à Papa Ioane XII. Imperator, & Augustus vocatus fuit, & ordinatus, vt per Frossard. quem refert, & sequitur Card.Baro. anna. 962. in princip. & post plures alios per ipsum citatos Card Bellarm.de translat. Imper. Romani lib.2.cap 3.per tot.& ex persona ipsius Othonis, non autem Henrici Regis patris, vt aliqui scripserunt, qui Imperialem coronam non fuit assecutus, vt per Bellarm.dict.lib.2.cap.2. in princ.imperium Occidentale auctoritate Pontificia fuit translatum ad Germanos, idem Cardin.Bellarm.eod cap.3.& Baron.dict. annal.962. in princ.
46 Non enim † iure Imperator dici pōt, qui à Papa non est coronatus, Clemētin. vnic.in princip.de iure iurand. & Baron. annal.871.§. dicis autem, & §.illud autem, & anna.888 §.eodem anno, tom.10. Ideò, quia Henricus, nec Chonradus, minusque Ludouicus Arnulphi filius, Reges

coro-

coronam Imperialem habuerunt, in aliorum Imperatorum numero minimè fuerunt ascripti, vt post plures per ipsum citatos, testatur Bellarm. dict. cap. 2. §. accedant postremo.

47 Demum Innocentius Quartus, qui pluribus nefandis excessibus commissis causantibus, sacrò præsente Concilio Lugdun. Federicum Secundum, Imperio, & Regnis omnique honore, & dignitate priuatũ Domino ostendit, denunciauit, & sententiando priuauit; atque omnes, qui ei iuramento fidelitatis tenebantur astricti, à iuramento huiusmodi perpetuò absoluit auctoritate Apostolica firmiter inhibendo, ne quisquam de cætero illi tãquàm Imperatori, vel Regi, pareret, decernendo quoslibet, qui ei deinceps velut Imperatori, vel Regi, consilium, vel auxilium præstarent, seu fauorem, ipso facto excommunicationis sententiæ subiacere, & eisdem ad quos in eodem Imperio Imperatoris spectabat electio, vt eligerent liberè successorem, permisit, ac liberè declarauit, cap. ad Apostolicæ, de sent. & re iud. in 6.

DE GRADIBVS DIGNITATVM Ecclesiasticarum. Cap. II.

SVMMARIVM.

1 *Papa habet curam, & regimen Vniuersalis Ecclesiæ.*

2 *Cardinales personas Apostolorum repræsentant, & sunt pars corporis, ac membra Papæ.*

3 *Cardinalium gradus est tripartitus in Episcopos, Presbyteros, & Diaconos. Et vltra septuaginta esse non possunt.*

4 *Cardinales Episcopi sex.*

5 *Optantur sex Episcopatus Cardinalium inter præsentes.*

6 *Cardinales in eorum Episcopatibus habent ordinariam iurisdictionem.*

7 *Cardinales Presbyteri 50. et Diaconi 14. esse possunt, & numerus 70. à Papa Clemente Octauo fuit expletus.*

8 *Cardinalibus singulis singula Ecclesia pro titulo Cardinalatus conferuntur.*

9 *Cardinales sub regulis Cancellariæ non comprehenduntur.*

10 *Ecclesiæ Titulares pro 50. Presbyteris Cardinalibus quæ.*

11 *Ecclesiæ Titulares pro 14. Diaconis.*

12 *Cardinalis ex omnibus nationibus sunt promouendi.*

13 *Aetas requisita, vt quis ad Cardinalatum possit promoueri.*

14 *Illegitimi etiam per subsequens matrimonium legitimati corpore vitiati, ac consanguinei, & affines in aliquibus gradibus ad Cardinalatus celsitudinem sunt inhabiles.*

15 *Papa contra constitutionem prædecessoris dispensare, & illam reuocare potest.*

16 *Cardinalibus aliæ dignitates conferuntur.*

17 *Legatorum tria sunt genera.*

18 *Legati de latere primum locum obtineat, & beneficia conferre possunt.*

19 *Legati missi, qui.*

20 *Legati etiam de latere, & Nuntij causas in prima instantia cognoscere non possunt.*

21 *Nuncio Apostolico non creditur, nisi ostensis literis facultatis.*

22 *Nuncio Apostolico, in quibus credatur sine ostensione litterarum.*

23 *Cardinali soli non creditur, vbi agitur de alterius præiudicio.*

24 *Facultates Nunciorum non extenduntur ad collationem beneficiorum in Cathedralibus existentium.*

25 *Legati nati, qui sint.*

26 *Episcoporum ordo est quadripartitus.*

27 *Patriarchæ principales sunt quatuor.*

28 *Patriarchæ, quomodo inter ipsos præcedant.*

29 *Primates. et Patriarchæ nomine differũt, sed*

sed idem & officio.

30 *Abbates, etiam exempti, & habentes in diœcesi iura Episcopalia, tenentur Episcopo reuerentiam exhibere.*

31 *Abbates praferuntur omnibus dignitatibus Ecclesiasticis secularibus post Pontificalem, quando dignitates collegialiter non procedunt.*

32 *Abbates Ordinum capita qui sint.*

33 *Canonici Cathedralium collegialiter sedentes, vel incedentes Cathedralem Ecclesiam repraesentant.*

34 *Protonotarij alij ordinarij, & alij extraordinarij.*

35 *Protonotariatus est dignitas, & quomodo alias dignitates pracedat.*

1 PAPA vti Petri successor habet curã, & regimen vniuersalis Ecclesiæ tam in concernentibus Papæ electionem, ac S.R.E. Cardinalium promotionẽ, quàm Patriarcharum, Primatum, Archiepiscoporum, & Episcoporum sanctiones, cap. in nouo, 21. dist. cap. sacrosancta, 22. dist. & cap. in illis, 80 dist. Eugen IV. in Bull. constit. 1. Paulus IV. constit 8. Pius IV. constit. 81. & Syxtus V. in constitut. 50. incip. postquã verus, in Bulla, part. vlt. post Papam
2 † primum locum obtinent S.R.E. Card. qui personas sanctorum Apostolorũ repræsentant, & sunt Papæ consiliarij, ac coadiutores, cap. per venerabilem, ante fin. vers. sunt autem sacerdotes. ex. qui fil. sin. leg. cap. fundamenta, de elec. in 6. & pars corporis, ac membra ipsius Papæ, vt trad. Felin. in cap ad aures, num. 11. in princip. de rescript. Card. Iacob. in tract. de conc. lib. 1. num. 1:8. & 126. tom. 13. Paulus IV. in Bull. Rom. cap 8. in princip. & Purpur. in rubr. de iurisd. omn. iud. num. 15. Cardinalatus enim celsitudo, ac splendor dignitati Regiæ comparatur, immo præfertur. Inquit enim S. Ambros. Nihil est in hoc sæculo excellentius sacerdote, nihil Episcopo sublimius, vt in lib. de dignit. sacerdot. cap 3. & pluribus auctoritatibus hãc veritatẽ, probat Card. Bellarm. in Apolog. pro respons. ad regem Brit. cap. 4. §. igitur Cardinales, & fere per tot. posui alibi. Sixtus V. in const. 50. in princip. & §. præterea.
3 Cardinaliũ gradus † est tripartitus in Episcopos, Presbyteros, & Diaconos, ac numerus præfinitus, ne vllo vnquam tem pore vltra septuaginta esse possint, vt statuit idem Sixtus in dict. constit. §. de prædictorum fratrum, imitans figurã septuaginta senum, quibus Deus auferens de spiritu, qui erat in Moyse, dedit, vt sibi essent in regimine coadiutores, vt in lib. Numer. cap. 11.
4 † Quorum septuaginta Cardinalium sex sunt Episcopi, licèt olim essent septẽ, videlicet Ostiensis vnitus cum Veliterno, qui primus est in ordine, & dignitate, præcedens omnes, & immediatè sequitur Papam; quod habuit ex priuilegio Ecclesiæ Ostien. quia consecrat Papam; & vngit Imperatorem: Abbas in c. antiqua, nu 6. de priuil. Cassan. in Cat. glo. mun. par. 4. consid. 12. vers. & aduerte, c. cùm venerabilis, de consuet. Portuensis, & S. Ruffinæ ob martyrium, quod Ruffina in eodem loco passa fuit, secũdum locũ obtinet, vnusq. tantũmodo est Episcopatus, licet Cassan duos distinctos errore ductus, connumerauerit, in eod. vers & aduerte. Tusculan. tertius, Sabinensis, quartus, Prænestinus, quintus, & Albanensis, sextus; de quibus in Constitut. Sixt. V. in Bull. cap. 56. §. ex Diaconijs par. vlt. qui sunt sub Romano Pontifice, & non in alterius Prouincia, vt ibi vers. Ostiensis, & primum gradum constituunt, ac secundũ anterioritatis creationis prærogatiuam, & ordinis sacerdotalis susceptionẽ op-
5 tantur † inter præsentes in Curia, quia in optione absẽtes pro mortuis habẽtur, nisi ex causa publica absentes, & extra Romanam Curiam per Rom. Pontif. fuerint destinati, vt in Constitutione Pauli Papæ IV. in Bull Rom. c 8 Ostiensi autem, qui Decanus existit, præcipuus ho-
6 nor tribuitur, † habentq in eorum Episcopatibus ordinariã iurisdictionẽ cum
7 beneficiorum collatione. Secũdus † gradus est Presbyterorum, quorum numerus ad summum quinquaginta fuit stabilitus,

vt

vt in ead. constit. 50. Tertius est Diaconorum, qui vltra quatuordecim esse non possunt, vt in d. constit. 50. Nunquam autem hactenus perfectus fuit numerus septuaginta Cardinalium, nisi quando Clemens Papa VIII. sub die 3. Martij 1599. illum
8 expleuit. Singulis † autem singulæ Ecclesiæ pro titulo Cardinalatus à Papa conferuntur, & si Ecclesiæ sunt collegiatæ, vel aliàs habent beneficia ad eorum collationem, quocunque tempore, & quouis modo vacent, ab ipsis Cardinalibus titularibus personis sibi benè visis conferri possunt, quacunque reseruatione non obstā-
9 te, quia in beneficijs † ab Ecclesijs Cardinalium depédentibus nulla cadit reseruatio, cū Cardinales sub regulis Cancellariæ non comprehendantur, vt per Felin. in c. in eos, n. 2. de Hæret. Gomes. in proœm. regul. Cancell. q. 6 num. 9. & 10. vers. & sub ista generaliter, & in reg. de idiom. quæst: 3. num 6. & Ancar. cons. 295. n. 6.
10 Quinquaginta Presbyteris † Cardinalibus, qui secundum ordinem constituūt, pluribus antiquis titulis reformatis, fuerunt pro titulis assignatæ Ecclesię S Crucis in Hierusalem, SS. Marcellini, & Petri, SS. Quatuor Coronatorum, & SS. Ioannis, & Pauli, S. Anastasiæ, S. Sabinæ, S. Stephani in Cœlio Monte, S. Clementis, SS. Nerei, & Archillei, S. Susannæ, S. Pudentianæ, S. Sixti, S Petri ad Vincula, S. Martini in Montibus, S. Eusebij, S. Priscæ, S. Vitalis, S. Marci, S. Marcelli, S. Laurentij in Lucina, Basilicæ duodecim Apostolorum, S. Laurentij in Damaso, quæ S.R.E. Vicecancellario pro tempore existenti perpetuò concessa, & assignatæ est, S. Sabinæ, S. Cæciliæ, S. Chrysogoni, S. Praxedis, S. Mariæ Transtyberim, SS. Quirici, & Iulitæ, S. Ioannis ante portam Latinam, S. Agnetis in Agone, S. Laurentij in Palisperna, S. Thomæ in Parione, S. Syluestri in Campo Martio, S. Prancratij, S. Bartholomæi in Insula, S. Matthæi in Merulana, S. Mariæ de Aracœli, S. Mariæ in Via, S. Mariæ supra Mineruam, S. Mariæ Angelorum in Thermis, S. Hieronymi Illyricorum, S. Honuphrij in Ianiculo, S. Augustini, S. Mariæ de Populo, Alexij in Auentino, S. Blasij de Annulo, S. Mariæ de Pace, S. Saluatoris de Lauro, S. Petri in Monte Aureo, Sanctissimæ Trinitatis in Monte Pincio, & S. Mariæ Transpontinæ.
11 Quatuordecim † Diaconis Cardinalibus, qui tertium Cardinalium ordinē tenent, fuerunt pro titulis applicatæ Ecclesiæ S. Mariæ in Aquiro, S. Mariæ in Cosmedin, SS. Cosmæ, & Damiani, S. Mariæ Nouæ, S. Hadriani, S. Mariæ in Via lata, S Mariæ in Porticu, S. Angeli in Foro piscario, S. Nicolai in Carcere Tulliano, S. Mariæ in Domnica, S. Eustachij, S. Viti in Macello, S. Agathæ, & S. Georgij ad Velabrū, vt in litteris eiusdem Sixti, in eodē Bull. c. 56. part. vltim. In dictis autem titulis, alijsque Ecclesijs sibi subiectis, Cardinales habent iurisdictionem Episcopalē, capitulo his quæ, de maio. & obed. & ibi Felin. Post alios, quos citat, num, 1.
12 In Cardinalium promotione † omniū Christianitatis nationum ratio debet haberi, Conc. Trid. in cap. 1. §. ea verò omnia, de reform. sess. 24. & Syxtus V. in ead. constit. 50. §. primùm igitur, & §. vt autem ipsi, in Bullar. par. vlt. Sed nullus in Diaco-
13 num Cardinalem assumi potest, nisi saltem in vigesimosecūdo suæ ætatis anno fuerit constitutus, ita vt omninò intra annum ad sacrum Diaconatus ordinem valeat, & debeat promoueri, vt in ead. con-
14 stitut. 50. §. neque post. † Illegitimi etiam per subsequens matrimonium legitimati, aut super defectu natalium auctoritate Apostolica dispensationem consecuti, ad Cardinalatus celsitudinem sunt inhabiles, vt in d. constit. 50. §. præterea.

Qui verò ob defectus, vitia, aut impedimenta, ad sacros ordines iuxta canonicas sanctiones promoueri nequeunt, etiam si dispensationem auctoritate Apostolica obtinuerint, & qui alicuius criminis, aut infamiæ nota respersi fuerint, pariter in Cardinales, vllo vnquam tempore assumi possunt, vt ibi, §. sed, & insuper.

Prohibentur etiā ad Cardinalatus honorem assumi filios vtriusq; sexus, etiam ex legitimo matrimonio procreatos, vel ex eis nepotes habentes, quia nequeūt suę testimonium cōtinentiæ exhibere, & pater erga filios naturali affectus nimium quadam propensione alligatur, vt verendum sit, ne propterea varijs propriæ domus negotijs, ac multiplici liberorum cura-

ra distractus; Ecclesiæ negotia sibi credita, aut negligenter tractet, aut minus solicitè, & fideliter, quàm par sit, eiusdem Ecclesiæ iure tueatur, vt in eadem constit. 50. §. cùm autem, cap. priusquam. in fin. 28. dist & c. sicut ver. habétes, 47. dist.

Et pater, etiam ex vno parente germanus, vel patruelis consobrinus, aut amitinus patruus, aut auunculus nepotis ex fratre, vel sorore Cardinalis viuentis, eo viuente, & è conuerso talis nepos patrui, aut auunculi, Cardinales esse prohibentur, vt ibidem, §. Insuper vt, & §. sed, & pa

15 ri, ead. 50. constit. Salua † tamē Papæ auctoritate, quia in omnibus supra expressis, in suis Cardinaliū promotionibus dispensare pōt, tā super ætate, quàm numero, & alijs impedimentis, vt habetur infrà in cap. de Dispensat. ferè per tot. cū possit constitutiones prædecessorum reuocare, Clemen. vn. & ibi gloss. in ver. pro infectis, de imm. Eccles. & Nauar. in cōs. 3. n. 9. par. 2. de spons. Præterea in Eccles. S. Ioannis Later. S. Petri, & S. Mariæ Maioris de Vrbe, & earum singulis est dignitas Archipresbyteralis, quæ Cardina-

16 libus † per Papā confertur cum ordinaria iurisdictione couferendi, visitandi, & corrigendi, qui post Pontificalē primā habent dignitatem, & in eisdem Ecclesijs solum Papam habent superiorem, & tenentur per se ipsos, vel substitutos, animarum curam gerere, vt cap. perlectis, §. Archipresbyter, 26. dist. & cap. officium, de off.

17 Archipresb. Secundum locum † obtinent Legati, quorū tria sunt genera, de Latere, Missi, & Nati, Guid. Pap. in rubr. de offic. leg. Staphil. eod. tit. n. 1. & Specul. de leg. §. superest videre, in princip. lib. 1. par. 1.

18 Legati † de latere sunt Cardinal. qui primum locum obtinent, & eisdem legatione durante, idem honor, sicut Papæ, est exhibendus, gloss. 2. in cap. qua de causa, 2. q. 4. Felin. in cap. mandata, nu. 1. de præsumpt. & Specul. d. §. sequitur videre, n. 2. & ipsi videntur habere iurisdictionē ordinariam. Abb. in cap. nouit, num. 2. & in cap. fin. n. 2. de off. leg. glos. in cap. Legatos, in verb. Proconsulum, in fine, & in verb. reputantes, eod. tit. in 6. & Specul. de leg. §. nunc ostendendum, nu. 54. lib. 1. par. 1. possuntque conferre beneficia, quę conferre non possunt Legati missi sine speciali Sedis Apostolicæ facultate, c. 1. de off. in 6. & Compostell. in cap. dilectus, num. 5. eod. tit.

19 Legati missi † ad certas Prouincias nō Cardinales sunt, quibus cōmittitur legationis officium, Specul. d. §. sequitur videre, nu. 3. & regulariter vocantur Nuncij, qui omissa disputatione. an de iure communi antiquo in Prouincia eis cōmissa, habeant ordinariam iurisdictionem, de qua per Specul. eod. tit. §. superest videre, num. 2. & 3. hodie nec Legati de latere in cognitione causarum habent ordinariam iurisdictionem, quæ illis tribuitur, vt legitur in facultatibus Clementis Papæ viij. dum Cardinalatus fungeretur officio ad Regnum Poloniæ Legati, vbi ad causas Ecclesiasticas, prophanas, ciuiles, criminales, & mixtas ad forum Ecclesiasticum quomodolibet pertinentes, sine præiudicio Ordinariorum, quo ad causas huiusmodi, in prima instantia corām eis iuxta eiusdem Conc. Trid. decretū, cognoscendas, & cap. habuit facultatē, vt in litteris sub dat. Ro. anno 1588. 10. Kal. Iunij, de quibus in 2 par. Bull. Sixti Papæ V. c. 35. §. Necnon horum, & sacri Conc. decretis

20 ita cauetur. Legati † quoque etiā de latere, Nuncij, Gubern. Ecclesiast. aut alij quarumcunq. facultatum vigore, non solūm Episc. in prædictis causis impedire, aut aliquo modo eorū iurisdictionem ijs præripere, aut turbare non præsumant, sed nec etiā contra clericos, aliasue personas Ecclesiast. nisi Episc prius requisito eoque negligente, procedāt, alias eorum processus, ordinationesuè nullius momēti sint, atque ad damni satisfactionē partibus illati teneantur, vt in cap. 20. §. Legati quoque, sess. 24. de reformat. Et non

21 creditur † Nuncio Apostolico, nisi ostēsis litteris suæ facultatis, vt est tex. in c. 1. §. sanè in Extrauag. com. de elect. Bartol. in l. vnic. num. 2. C. de mand. princip. & ibi Dec. num. 15. & Fed. de Sen. consil. 251. num. 1. cùm enim agatur de interesse Episcoporum, in quorum diœcesanos iurisdictionem exercere debent, illis, quorū interest, facultas est edenda, quia cū Nuncijs Apostol. plures facultates ad voluntariam iurisdictionem spectantes conceda-

dantur, vt beneficia conferendi, dummodò secundum communem æstimationem valorem annum 24. ducat. non excedāt, non tamen in Cathedralibus. Ecclesijs, ac vt plurimum nec in Collegiatis, minusq. beneficia regularia, monitorialesq. litteras in forma: Significauit, dispensationes extra tempora pro arctatis, & in aliquibus casibus absoluendi, illa clausula, quòd inserere nō teneatur, respicit similes prouisiones in quibus facultas nō est inserēda, & non sequitur: non est inserenda, ergo nec edenda, quia aliud est inserere, & aliud edere, & ex diuersis non fit illatio, l. Papinianus exuli, ff. de minor. Quando enim agitur de præiudicio tertij, tūc, nec Cardinali asserenti se legatum, creditur, nisi ostensis litteris suæ legationis, vt post plures per ipsum citatos tenet Farinac. in tract. de test. q. 63. c. 2. n. 64. & quādo absque illius editione in Regno, seu Prouincia ei cōmissa, habetur, & reputatur pro
22 Nuncio, postquā à Rege, † vel Principe, ad quē fuit missus, dignoscitur admissus, & receptus; tunc absq; ostensione litterarnm habebitur ab omnibus pro Nūcio, in his quæ ad Nunciaturæ officium, & iure legationis spectāt, secus, quo ad alia, quæ speciale mandatū requirunt, vt distinguit Staphil. qual deb. esse leg. n 10 & in concernentibus iurisdictionē, in quibus non creditur Nuncio, nisi ostensis litteris ex supra allegatis, c. nobilissimus, iunct. glos. 97. dist. Abb. in cap. quod super his, n. 5. & Felin. n. 9. de fide instr. licet aūt Staphil. vbi sup. n. 12. teneat, quòd, si Legatus habeat in facultatibus, quòd non teneatur inserere, vel ostendere facultates, stabitur assertionis suæ, argumēto statuti disponētis, quòd statur iuramento officialis, ibi loquitur de Legato de latere, & sic de Cardinali, non de Nuncio, & argumentū, quod stetur iuramento officialis, non procedit in assertione Nuncij sine iuramento, cui non est credendū, quia in causa propria nemo est idoneus testis, c. si testes, §. itē omnibus, 4. q. 3. c. insuper, in fi. & ibi Abb. n 6. de testi. tantò minus, quia vnicus & vnicus testis nō pbat, c. veniēs, & c. licèt, 1. eod. tit. etiā si præsidialis curiæ honore præfulgeat, d. cap. si testes, §. iurisiuran. & etiam, quòd sit Cardinalis,

23 † quādo agitur de alterius præiudicio, ei soli non creditur, Abb. in cap. quòd super his, num. 5. vers. si tamen aliquid, & Felin. n. 12. vers. tertia conclusio, de fide instr. In his autem in quibus creditur Legatis de latere, nō creditur Nuncijs, quia sunt inferiores in absētia Papæ, vt ibi per Abb. vers. inferiori verò, & Felin num 8. vers. quod autem, & num. 12. in prin. mihi enim contingit in facto, quòd prætendēs Nuncius Apostolicus conferre beneficiū in Metropolitana Ecclesia Prouinciæ suæ legationis in mense reseruato, tunc vacans, opponente capitulo eiusdem Ecclesiæ de defectu facultatis, quam nunquam edere voluit, asserens, non teneri, affirmans in Cathedralibus, etiā Metropolitanis, conferendi facultatē habere, illamque edere non teneri, quam mihi tandem ad partē legendā exhibuit, ea lecta,
24 reperi facultatē conferendi † cum expressa limitatione, non tamen in Cathedralibus, quapropter abstinuit à collatione, & vidi facultates Nunciorū quandoq. impressas, & omnibus apud Bibliopolas venales, & aliquādo apud alios ita custoditas, & occultas teneri, quòd eorū dicto, quod in illis facultatibus continebetur, standū videbatur, & nihilominus casu, quod de eorū prouisionibus, & cōcessionibus in Rota disputari contingat, omnino facultas est exhibenda, cū præsertim Nuncij beneficia sine speciali facultate conferre non possint, d. c. 1. de off. leg. in 6. & tūc nō sufficit, quòd in litteris collationis legatur, fuisse factā vigore facultatis eidem Apostol. auctoritate attributæ, quia nō creditur referēti, nisi constet de relato, auth. si quis in aliquo, C. de eden. & in causis pēdentib. in Rot. producitur.
25 Legati nati sunt, † qui habēt legationis officium vigore dignitatum ex priuilegio Apostolico indultum, vt Archiepiscopus Cantuarien. & Eboraceu. in Anglia, Remen. in Francia, & in Italia Pisarum, c. 1. de off leg. & ibi Abb. num. 1. & 2. vbi Seb. Sap. in add. gloss. in cap. 1. ver. Ecclesiarum, eod. tit. in 6. & Compost. in rubr. de off. leg. & de Legatorū facultate habetur per Doct. tot tit. de off. leg. Felin. in d. cap. quod super his, num. 8. 9. 10. 11. & 12. & plene per Spec. in d. 1. par. lib. 1. de leg.

Ter-

stulasti, num. 4. vers. fallit 3. de rescript. & Cassan. eadem par. 4. considerat. 32.

34 Dignitatem † habent etiam Protonotari, quorum alij ordinarij, & alij supranumerarij: Protonotarij ordinarij sunt participantes, qui habent officium Protonotariatus cũ fructibus, qui ex eo in Romana curia percipiuntur: extraordinarij verò ad honores, & dignitatẽ Prælaturæ sunt creati, qui rochetum portare possunt. Protonotariatus autẽ est dignitas,

35 † cum Protonotarij sint notarij Papæ, vt cap 2 & cap. cum redemptor, 12. q. 2. gloss. 1. in cap. scriptum de elect. & isti etiam quibuscunque Canonicis, & dignitatibus non tamen Capitulariter incedentibus præferuntur, vt per Cassan. loco supracitato, consid. 29. vbi de dignitatibus Romanæ Curiæ, & alijs copiosè scripsit in prędicta parte 4. per totam, quod puto distinguendum, quia aut Protonotarius extraordinarius est in habitu prælaturæ, & tunc extra ecclesiam præcedit alias dignitates sine prælatura, secus si est fuin simplici habitu Sacerdotali, in quo pręsumitur simplex persona ecclesiastica, nisi aliàs sit persona grauis, & nota, quo casu habitus non attenditur.

DE ELECTIONE EPISCOPORVM, & qualitatibus in eis requisitis. Cap. III.

SVMMARIVM.

1 *Episcopi quomodo eligantur.*
2 *Episcopatus Fossanen est iuris patronatus Serenissimi Ducis Sabaudiæ.*
3 *Electio & nominatio idem sunt.*
4 *Preconizatio quid sit.*
5 *Episcopi quomodo confirmentur.*
6 *Cedula consistorialis, quid sit.*
7 *Aetas triginta annorum completorum in Episcopo requiritur.*
8 *Illegitimus est inhabilis ad Episcopatum.*
9 *Episcopus premouendus per sex menses ante debet in sacris esse cõstitutus, & doctor, aut licentiatus.*
10 *Priuilegium doctoratus non facit doctorẽ.*
11 *Examen promouẽdorum ad Episcopatus, fieri debet.*
12 *Episcopi sunt parochi parochorum.*
13 *Litteratura cõueniens sufficit, & quæ aliæ qualitates in Episcopo requirantur.*
14 *Episcopatus est onus angelicis humeris formidandum.*
15 *Processus super concernentibus cathedralem Ciuitatem, & diœcesim, quomodo formandus.*
16 *Fidei professio ab Episcopis premouendis emittenda.*
17 *Processus promouendorum ad Episcopatus, quomodo subscribantur.*
18 *Cedula pro Episcopis promouendis Cardinalibus danda, quid continere debeant.*
19 *Cedula cõsisterialis quomodo expediatur.*
20 *Episcopi quomodo ordinentur.*
21 *Episcopi, quando acquirant ordinariam iurisdictionem.*
22 *Consecrari debent Episcopi infra tres mẽses.*
23 *Ordinis potestas per consecrationem acquiritur.*
24 *Episcopi per totam diœcesim habent ordinariam iurisdictionem.*
25 *Episcoporum appellatione, qui veniant.*
26 *Ordo sacerdotalis post Christum à Petro incepit.*
27 *Episcopi officiũ quomodo facile, & difficile.*
28 *Episcopum, qualem esse oporteat.*
29 *Episcopi munus, in quibus consistat.*
30 *Episcopi, quales esse debeant.*
31 *Episcopi, quomodo subditis praeesse debeãt.*
32 *Canonici cathedralium ecclesiarum, quomodo sint corrigendi.*
33 *Crimen hæresis, etiam in loco exempto cõmissum ab Ordinario cognosci potest.*
34 *Exempti, etiam regulares, extra claustra degentes, ab Ordinarijs locorum corrigi, & puniri possunt.*
35 *Episcopi dominicis, & solemnibus diebus missam celebrare tenentur.*
36 *Episcopi suarum diœcesum, & etiã alienorum,*

norum, animarum cura debent habere.

37 *Ecclesiarum substantia per filios solet periclitari.*

38 *Filios, vel nepotes ex filio habens, non est Episcopus eligendus.*

39 *Eliguntur Episcopi filios habentes de consuetudine.*

40 *Filius est argumentum ambulans super terram de incontinentia patris.*

41 *Filij in ecclesiis parentum, vel vacantia per mortem parentum beneficia obtinere non possunt.*

1 EPISCOPI † eliguntur, cōfirmantur, & consecrantur. Eliguntur ad Episcopatus à patronis ius patronatus habentibus à Papa confirmandi, si idonei sint electi, vt ad Episcopatum Vigieuanen. à Rege Hispaniarum, & ad Episcopatum Fossanen. à Duce Sabaudiæ titulo fundationis, & dotationis modernis temporibus vltra alios aliàs fundatos, &
2 dotatos per ipsos legitime acquisito †, cū dotatio, & fundatio sint duo ex tribus modis acquirendi iuspatronatos, cap. decernimus, cap. monasteriū, cap. rationis ordo, 16 q. 7. & Concil. Trid. cap. 9. de reform. sess. 25. & licet à patronis ad beneficia iu-
3 rispatronatus nominentur, † nominatio, & electio idē sunt, cap. cùm terra, & cap. cùm in iure, de electio, & l. nominationū forma, vbi gloss. C. de decur. lib. 10.

4 Ad Episcopatus, † qui ad liberam Papæ dispositionem spectant, eliguntur, cum in cōsistorio præconizantur, & præconizatio habet vim electionis, cùm fiat tantum ad effectum nominandi personam ad Episcopatum assumendam, vt, si quis sciret aliquod impedimētum, quominus taliter præconizatus assumi deberet, illud manifestare posset, & ista præconizatio nullū tribuit ius, aut iurisdictionem, nec potest quis illius vigore fructus percipere, cùm Episcopus nominatus, donec à Papa fuerit prouisus, se in iurisdictione, & fructuū perceptione immiscendo, sit intrusus, cap. quòd sicut, in princip. de elect. Rebuff. forma dimiss. lit. par. 1 n. 3. & Oldrad. cōs. 246
5 n. 1. Confirmatur postea, † quando alia die in eodem consistorio, fabricato prius processu super vita, & moribus promo-
6 uendi, † expeditur cedula, quam in Vrbe vocant, cōsistorialem, quæ habet vim supplicationis in Dataria expeditæ, & illa est matrix, super qua litteræ Apostolicæ sub plumbo expediuntur, & antequam litteræ expediantur, illa cedula dicitur gratia informis, vt informis gratia dicitur supplicatio, Gomes. de infir. resign. quæst. 18. n. 1.

7 Processus primò fabricatur † super ætate, cùm Episcopus debeat trigesimum annum suæ ætatis compleuisse, cap. cùm in cunctis, § præsenti decreto, & ibi etiā gloss. de elect. Host. in sum. de elect. §. quis eligendus, num. 9. Secūdò super legitimis
8 natalibus, quia illegitimus † sine Papæ speciali dispensatione, quæ vix ad Episcopatus obtinendos cōceditur, est inhabilis, vt ad Episcopatum assumatur, cap. cùm Vintonien. ecclesia, ex de elect. gloss. in cap. grandi, in ver. legitimo de supl. negl. Prælat. in 6. cap. 1. de fil. presb. Concil. Trid. cap. 1. sess. 7. & cap. 1. §. omnes verò, de re-
9 for. sess. 24. Tertiò, an saltem † sex mensibus ante promotionē fuerit in sacro ordine constitutus, Concil. Trident. cap. 2. de reform. sess. 22. Quartò, si antea in Vniuersitate studiorum magister, siue doctor, aut licentiatus in sacra Theologia, vel iure canonico, aut publico alicuius Academiæ testimonio, idoneus ad alios docendos ostendatur, d. cap. 2. de reform. sess. 22. quæ
10 nec sufficiunt, † quia, cùm priuilegium doctoratus non faciat doctorem, sed requiratur doctrina, Clemens Papa VIII. vt non solùm habentes priuilegium, sed docti viri ad cathedrales assumantur, statuit, quòd ad Episcopatus in Italia assumendi in Vrbe coram ipso, & sacra congregatione Cardinalium, aliorumque grauium, & peritorum Prælatorum, & viro-
11 rum, in Gallia verò, & Hispania † coram S.R.E. Cardinalibus Legatis ibi existen. & Legatis deficientibus, coram sanctæ Sedis Apostolicæ Nuncijs, Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, & Episcopis, de speciali Papæ mādato assistentibus alijs Prælatis, ac peritis viris, vt huiusmodi negotij grauitas requirit, se examini subijciāt, qui appro-

approbati, & non aliàs ad ecclesiarum regimina admittuntur, Concil. Trid. c. 1. de reform. sess. 24. cùm absurdum videretur, quòd prouidendi de parochialibus, rigoroso examini se subijcere tenerētur, Conc. Trid in c. 1 sess. 24. de refor. Ad ca-
12 thedrales aūt assumendi, † qui in eorum diœcesi sunt parochi parochorum, cùm vniuersalē illius curam gerere teneantur, c. rationis in fine, 100. dist. & cap. suggestū, 7. q. 1. absq; examine admitterentur, &
13 licet quis nō sit eminentis, † sufficit quòd sit conuenientis litteraturæ, c. cum nobis, §. his igitur, de elect. cap. nisi, § pro defectu, & ibi Abb. nu. 10. de renunc. Quintò, an sit bonæ vocis, cōditionis, & famæ, nō rixosus, non criminosus ex supra dedu-
14 ctis. † Sextò, an in rebus gerendis pro Episcopatus administratione sit aptus, cùm sit onus angelicis humeris formidandū, Conc. Trid. c. 1. paulò post princ. de reform sess. 6. & hæc, quoad personā, & qualitates assumendi. Vlterius forma-
15 tur † processus super reditibus cathedralis, ad quam quis sit assumendus, ac illius statu, tam in capitibus, quàm in membris, sub cuius temporali dominio, & Prouincia sit posita, si ecclesia sit suffraganea, sub quo Metropolitano, si verò sit Metropolis, quot sub se suffraganeos habeat, in qua parte ciuitatis, & vicinia cathedralis sit constructa, & an circumcirca habeat domos canonicales, quot in ea sint Dignitates, & quæ, quot canonicatus, quot sint beneficiati ad residentiam obligati, quæ, & qualis sit fabrica ecclesiæ cathedralis, si contiguum habeat campanile, & campanas, si sacristia sit paramentis, vasis argenteis, alijsq; necessarijs decenter munita, an vnam, vel plures habeat sacristias, & aptas. An habeat palatium Episcopale pro Episcopi, & eius familiæ cōgrua habitatione. In ciuitate, & diœcesi quot sint ecclesiæ collegiatæ, quot, & quæ monasteria regularia, tam virorum, quàm mulierū, an institutum fuerit collegiū seminarij puerorum, vnū, aut plura, iuxta sacri Conc. Trid. dispositionem, c. 18. sess. 23. de reform. quot pueri in eisdem reperiantur, & an viuant ex reditibus beneficiorum eisdem collegij seminariorum vnitorum, vel ex portione fructuum ab alijs beneficijs detractorum ad formam dicti c. 18. §. & quòd, si in eadem ciuitate, & diœcesi reperiantur erecti plures montes pietatis, hospitalia, confraternitates, aut alia pia loca, quot sint parochiales in ciuitate, & diœcesi, sub cuius titulo sit cathedralis, &, an in eadem adsint corpora Sanctorum, aliæque reliquiæ, & decenter asseruentur, Si ciuitas, & diœcesis sit ab hæretica prauitate munda, vel aliqua in parte suspecta, aut infecta, an ciuitas sit populata, & quot animas habeat, quot in tota diœcesi consistant, si non in numero certo, qui vix haberi potest, saltem circūcirca, super quibus omnibus testes quàm grauiores haberi possunt in competenti numero, qui præmissa legitimè probent coram notario, seu secretario, ad hoc à Cardinali proponente deputato.
16 Peracto autem examine, † assumendus genibus flexis fidei professionem coram eodem Cardinali proponente emittit, iuxta formam à Pio I V. traditam in Bullario constit. 114. Iniunctum nobis, & si in Regnis Franciæ, vel Hispaniarum, aut in Germania, in manibus Cardinalis Legati, vel Nuncij, aut alterius dicto examini præsidentis, & in publico instrumento omnia rediguntur, quo à notario, vel secretario subscripto, & authenticato, Cardinalis proponens illud subscribit, attestando, processum vidisse, & proponendū requisitas habere qualitates, & à Cardinali proponēte ad Cardinales capita ordinū, videlicet seniorē ex ordine Episcoporū, seniorē ex ordine Presbyterorum, & seniorem Diaconum defertur, qui oēs eundem processum perfectū, quo per as-
17 sumendū fuerint requisita probata. † primò Episcopus, secundò Presbyter, & tertio loco Diaconus Cardinales subscribūt, affirmando, se adhibita accurata diligentia, inuenisse promouendum qualitatibus à iure, & sancta Synodo requisitis præditum, ac certò existimare ipsum idoneum esse, vt in c. 1. de refor. sess. 24. quo facto ad Cardinalē proponētem reportatur, &
18 & facta † cedula summariū totius processus continēte, tot copiæ eiusdem fiunt; quot in cōsistorio Cardinales esse debēt, & vna, quæ Papæ defertur, pridie, quàm dicta cedula in consistorio propo-

natur, facta huiusmodi propositione, illaque à Papa admissa, supradicta cedula,
19 † quæ consistorialis vocatur, manu Cardinalis proponentis subscripta, & eius sigillo munita expeditur, qua confirmatur electio, & deinde Episcopus infra legitimum tempus, de quo infra, per consecra-
20 tionem ordinatur. † In Episcopi ordinatione duo Episcopi manus imponere, & Euangeliorum librum super caput, & verticem eius, & vno super eũ fundente benedictionē, reliqui omnes Episcopi, qui adsunt, manibus suis caput eius tãgere, & tenere debent, cap. Episc. 23. dist. & super
21 eadē cedula, litteris Apost. expeditis, † illarũ vigore possessione subsequta, acquirit ordinariam iurisdictionē, cap. transmissã, de elect. quæ Episcopis tribuitur à Papa, qui vices suas ita alijs impartitur ecclesijs, vt Episcopi in partem vocantur solicitudinis, non in plenitudinem potestatis, cap. decreto, cap. qui se scit, 2. q. 6 cap. loquitur, §. Episcopatus, 24. q. 1. & Varg. de auct. Pont. in tract. tom. 13. propos. 4. confir. 5. sub. nu. 1. Ex tribus enim iurisdictio ordinaria competit, ex lege, cõsuetudine, & priuilegio, cap. cũ contingat, iũcta glos. in ver. cõsuetudine, vbi etiam Abb n. 5. & Felin. num 2. de for. compet. cap. conquestus, & ibi glos. eod vers consuetudo, 9. q. 3. & Abbas in cap. duo simul, n. 2. de offic. ord. Postmodum verò consecrationis munus intra tres menses suscipere tenentur,
22 † sub pœna amissionis fructuum, & negligentes per alios tres menses, ecclesijs sunt ipso iure priuati, cap. qui quidam, 75. dist. cap. quoniam quidam, 100. dist. Conc. Trident. cap. 9. de reform. sess. 7. & cap. 2. de reform. sess. 23. Nauar. in cap. 25. num. 118. tom. 1. & Graff. dec. aur. cap. 97. num. 52. par. 1. lib. 2. Per consecrationem enim
23 † acquirunt ordinis potestatem, vt in d. cap. transmissam, vbi etiam glos. final. ante med. de electio. & in tota diœcesi habēt
24 iurisdictionem ordinariam, † quam per se ipsos, vel alios, in quolibet loco non exēpto, pro tribunali sedentes causas audiendo, & quæ ad eorum iurisdictionem pertinent, expediendo, libere possunt exercere, cap. cùm Episcopus, eod. tit. de offic. ord. in 6. Episcoporum enim appellatio-
25 ne † veniunt etiam Patriarchæ, Primates, & Archiep. cap. cleros, §. ordo verò, vers. omnes autē, 21. dist. & Arhid. in cap. 1. de stat. reg in 6. qui omnes habēt iurisdictionē, intra limites suarũ diœcesum, d. cap. cũ Episcopus, iuncta glos. de off. ord. in 6.
26 Post Christum Dominum, † à Petro Sacerdotalis incepit ordo, quia ipsi primum Pontificatus in Ecclesia Christi datus est, Domino ei dicente, Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduersus eam, & dabo tibi claues Regni cœlorum, vbi ligandi, soluendique potestatem, primus accepit à Domino, primusque ad fidem populum suæ prędicationis virtute adduxit, verboq; instituit, cœteri verò Apostolicum eodem pari consortio honorem, & potestatem acceperunt, ipsumque principem eorum esse voluerũt, qui etiam iubente Domino, in toto orbe terrarum dispersi, Euangelium prædicauerunt, ipsis quoque decedentibus, in locoeorum surrexerunt Episcopi, cap. in nouo, 21 dist. cap. sacrosancta, 22. dist. cap. quorum vices, 68. dist. cap. in illis, 80. dist. & Concil. Trident. cap. 4. sess. 23.
27 In hac autem vita † nihil facilius, & leuius, & hominibus acceptabilius Episcopi officio, nisi negligenter, & adulatoriè administretur, sed nihil apud Deum miserabilius, tristius, & damnabilius, nihilque difficilius, ac laboriosius, & periculosius Episcopi officio, sicut apud Deum nihil beatius, si eo modo militetur, quo militari pręcipitur, vt ait S. August. relat. in cap. ante omnia, 40. dist. & scire debent Episcopi, alijque Prælati, quòd, si perneria vnquam perpetrant, tot mortibus digni sunt, quot ad subditos suos perditionis exēpla transmittunt, vnde necesse est, vt tantò se cautius à culpa custodiant, quantò per praua, quæ faciunt, nō soli moriuntur; Beat. Gregor. relatus in cap præcipuè, §. scire Prælati, 11 q. 3. & cap. nulli fas, 25. q. 1.
28 Episcopum † oportet irreprehensibilem esse, vnius vxoris virum, sobrium, prudentem, ornatum, pudicum, hospitalem, doctorem, non vinolentum, non percussorem, sed modestum, non litigiosum, non cupidum, suæ domui bene præpositum, non neophytum, ne in superbiam elatus in iudicium incidat diaboli, opor-

oportet autem illum testimonium habere bonum, etiam ab his, qui foris sunt. Paul. ad Thimot. epist. 1. c. 1. c. qui Episcopus, 23. distinct. cap. vnum orarium 25. distin. cap. Episcopum, 61. distin. & Conc. Trid. cap. 1. vers. & quoniā oportet, sess. 2 eius
29 aūt munus est, † oues suas agnoscere, pro illis sacrificiū offerre, verbiq; diuini predicatione, sacramētorum administratione, ac bonorū omniū operū exemplo pascere, pauperū, aliarumq; miserabilium personarum curā paternam gerere, ad omnia munia pastoralia incumbere, & subditorum omniū vitia, ne criminosam, neuè inhonestā vitam, ipso conniuente, ducant, redarguere, cap. qualiter, & quando, il 2. de accus. Conc. Trid. cap. 1. sess. 6. & cap. 1. in princ. sess. 23. vbique de reformatione. Ir-
30 reprehensibilem esse oportet, cap. vlt. 25. dist. c. vlt. 2. quæst. 7. cap. si quis, §. itē Episcopū, 1. quæst. 7. & cap. quidem, 11. quęst. 1. sobrium non vinolentum, cap. Episcopus, 35. dist. prudētem, ornatum, & pudicum, dicto cap. qui Episcopus, 23. dist. hospitalem, ne sit de numero eorum, quibus in iudicio dicetur, hospes fui, & non me suscepistis, Matth. cap. 25. in fine, & distin. 42. in princ. cùm sine liberalitate necessitatem patientibus succurrendo nomen Episcopi non mereatur, cap. fratrem nostrum, 86. dist. Doctorem, quia alios docere tenetur, cap. qui ecclesiasticis, cum seq. 36 dist. & dist. 86. in princip. & non sufficit innocens vita, nisi adsit etiam doctrina, 43 dist. in princ. & cap. seq. sine crimine esse debet, vt alios liberiùs arguere possit, cap. vl. 25. dist. cùm criminosus magis dicendus sit canis impudicus, quàm Episcopus, Cap. qui nec, 2. q. 7. & proprijs manibus neminem lædere, vel flagellare licet, cap. non liceat, 86. dist. non litigiosum, cùm debeat occupationes seculares abijcere, ne præfocatus curis negociorū Dei verbo vacare non possit, cap. te quidem, 11. quęst. 1. nō cupidum turpis lucri gratia nec aliquo inhonesto negotio victum sibi necessarium quærere debet, dicto cap. non liceat, §. prohibetur, 86. dist. non venatorem, cap. Episcopum, 34. dist. non neophitum, quia neophiti prohibentur in Episcopos ordinari, ne elati in superbiam, tanquam Religio Christiana plurimum eis egeat, in iudicium incidant, & in laqueum diaboli, Paul. ad Timot. dist. epist. 1. cap. 3. & cap. 1.. & 2. 48. d. & qualitates requisitæ in Episcopo, sequentibus versibus comprehenduntur. Primùm pręcipitur, quòd sit sine crimine Præsul, monogamus, sobrius, prudēs, ornatus, & hospes, casta docens, non percussor, non litigiosus, non cupidus, bene dispositus, non neophitus, vt alijs, Apostolica, quòd præsit regula iussit, vt per Hostiē. in sum. de tēp. ord. §. & à quo, nu. 7. in fin. Pluresque alias qualitates, & virtutes in Episcopo requisitas ad bene munus suum explendum copiose, & optime scripsit Card. Paleot. in Archiepiscopali Bono. cap. 6. cum pluribus seqq. part. 1. Pastores quidem, non
31 † aūt percussores Episcopi esse debēt, & ita subditis præesse eos oportet, vt non in eis dominentur, sed illos tamquam filios, & fratres diligant, monendo, rogando, arguendo, obsecrando, & increpando, Pet. 1 Epist. in cap. 5. circa princ. cap. vlt. distin. 94. cap. esto subiectus, 95. distin. & Concil. Trident. cap. 1. de reform sess. 13. Post correctionem verbalem contra incorrigibiles ad acriora, & grauiora remedia descendere, & procedere debent, cap. corripiantur, cum seq. 24. quæst. 3. & vbi ob delicti grauitatem virga opus fuerit, tunc cum mansuetudine rigor, cum misericordia iudicium, & cum lenitate seueritas est adhibenda Concil. Trid. dicto cap. 1. de refor. sess. 13. omnesque subditorum suorum excessus corrigere, & ipsos visitare, ac de eorū excessibus, criminibus, & delictis etiam extra visitationem, tamquam Sedis Apostolicæ delegati cognoscere, & castigare possunt, quibuscunque exemptionibus, consuetudinibus, concordijs, consanguinitate, familiaritate, & alijs non obstantibus, cap. irrefragabili, de off. ord. & Concil. Trident. cap. 3. & 4. de reform.
32 sess. 14. † exceptis canonicis cathedralium ecclesiarum, qui per capitula corrigi consueuerunt, in ecclesijs, quæ talem hactenus consuetudinem habuerunt, & tunc à capitulo ad iussionē Episcopi, infra terminum competentem, ab eo prefigendum sunt corrigendi, alioquin Episcopus corrigere pōt, dict. cap. irrefragabili, §. excessus tamen, de off. ordin. & ibi Innocent.

nocent. in princip. & Concil. Trident. cap 6. de ref. sess 25.

33 Corrigi etiam, † cognosci, & puniri ab Episcopis possunt exempti ratione delicti, contractus; & rei, si delictum fuerit commissum, & contractus celebratus in loco nō exempto, & res de qua agitur, in loco etiam non exempto situata existat, de crimine hęresis etiam in loco exēpto commissi, superfluarum comessationum, illicitarum fabulationum, & diuinorum officiorum celebratione, & in ciuilibus causis mercedum, & miserabilium personarum, cap. dolentes, de celebr. Miss. cap. ad abolendam ext. de hęret. cap. 1. de probat in 6 cap. vnico, § fin. & cap. 1. de priuil. eod. lib 6 & Concil. Trid. cap. 14. de ref. quòd etiam dictum, c. 1. innouat. sess 7. ratione personæ, si exempti etiā regula-

34 res claustrales, † extra claustra degentes delicta committunt, ab Ordinarijs locorum, in quorum iurisdictione sunt commissa delicta, tamquam super hoc à Sede Apostolica delegatis, visitari, puniri, & corrigi possunt, Concil. Trid. cap. 3. sess. 6. & cap 4. de reform. sess. 14.

35 Tenentur Episcopi † diebus Dominicis, & festis solemnibus, legitimo cessante impedimento, missam celebrare, pro quo facit Conc. Trid. cap. 1. sess. 1. quia habent curam animarum totius dioecesis, argum. tex. i. 1 cap 14. de reform. sess. 23. debentq; nō modò pauperum suarum dioecesum,

36 † sed externorum etiam curam habere; Nam beatus Petrus profecturus ad prædicandum Iudæis dispersis per Pontum, Galatiam, Cappadociam, Asiam, Bithyniā, & Paulus profecturus ad gentes ab Hierosolymis per circuitum vsque ad Illyricum, cùm scirent, hoc esse proprium pastoris, non solùm spiritualia gregi ministrare; id quod potissimum est; sed egentibus ea etiam, quæ ad vitæ vsus necessaria sunt, prouidere, curam pauperum habere voluerūt, vt discāt Episcopi animarum, & corporum pastores, si fortè pauperes in Dioecesi sua non habent, aut supersit, eorum necessitati, alienis etiā pauperibus opitulari, aut etiam, si ex Dioecesi sua ad vsus suorum pauperum, quantum satis sit, colligere non possunt, vt aliunde quærāt, quia cura pauperibus subueniendi cōmunis esse debet, sicut Paulus ex ecclesijs Galatiæ ad pauperes Ecclesiæ, qui erāt Hierosolymis mittebat, vt 1. Corint. cap. 16. & Nauarr. in tract. de red. eccl. d.

37 3. n. 10. † Nā, quia per filios solet Ecclerum substantia periclitari, cap. de Syracusanæ, 28. distin. & Episcopi solent esse cęci circa nepotes, secūdum gloss. in cap. peruenit, 1. q. 3. & Concil. Trid. c. 1. sess. 25. de refor. habens filios, vel nepotes etiam le-

38 gitimos, † in Episcopum non est eligendus, authen. quom. op. Epi. §. 1. colum. 1. & hoc locum nepotum nomine filij filiorū, non autem fratrum, aut sororum filij vocantur, l. Iurisconsultus, ff. de grad. cogn. & Abb. in cap. 1. de test. num 1. facit cap. catinensis, 61. dist. & cap. priusquam, 28. dist. & non posse de iure communi habens filios, vel nepotes eligi in Episcopum, nisi dispensatiuè, tenet Innoc. in d. c. 1. de test. quem sequitur Abb ibi nu. 2. & Nauarr. in com. de spol. cleric. §. 19 nu. 2. vbi dicunt hanc opinionem iuri scripto esse ma-

39 gis cōsonam, licet † contrariū disponat, cap. Episcopus, qui filios, 12. q. 2. & contraria viguerit consuetudo, quapropter multi Episcopi habētes filios à Sede Apostolica ad Episcopatus fuerunt promoti, ex opin Host. quę communiter est recepta, vt testatur Nauarr. d. num. 2. & secundum antiqua tempora, quando ecclesiæ erant pauperes, hoc licebat, cap. sicut, §. necesse 47. dist & Innoc. in d. c. 1. in fin. de. test. & puto maxime decere, si nec ad parochiales ecclesias obtinēdas qui filios ha

40 bent, admittentur, † quia filius est argumentum ambulans super terram de incōtinentia patris, cap. priusquā, in fi. & cap. proposuisti, circa princ. & ibi gloss. in ver. filij, 28. distinct.

41 Patres enim † frontem habere non possunt alios de incontinentia redarguendi, dicto cap. sicut, ver. habentes, 47. distinct. nec propterea filij in ecclesijs, in quib. patres eorum sunt instituti, vel quæ morte parentum immediate vacarunt, beneficia obtinere possunt, capitulo præsentium, capitulo ad præsentiam, capitulo quoniam, cap. cum decorem, & ca. ad abolendam, de fil presbyt.

DE

DE POTESTATE EPISCOPI. Cap. IV.

SVMMARIVM.

1 *Episcopi duplicem habent potestatem Ordinis,& iurisdictionis.*
2 *Potestatis Ecclesiastica definitio qua.*
3 *Potestas Ordinis,in quibus consistat.*
4 *Chrisma conficere, & confirmare est solius Episcopi.*
5 *Consuetudine prascribi nō potest quòd clericus non Episcopus possit Sacramentum confirmationis conferre.*
6 *Chrisma duobus cōficitur, scilicet,oleo oliuarum,& balsamo.*
7 *Confirmationis Sacramentum quomodo differat a baptismo.*
8 *Confirmatio quid sit.*
9 *Chrismatis vnctio tripliciter fit in tribus Sacramentis.*
10 *Effectus Sacramēti confirmationis est impressio characteris plenitudinis Spiritus sancti,confirmans nos diuina bonitati.*
11 *Sacramentum confirmationis reiterari nō potest.*
12 *Baptismus est fundamentum,& ianua omnium Sacramentorum.*
13 *Confirmati maiorem gratiam consequuntur,quàm non confirmati.*
14 *Confirmationis Sacramentum ex Papa delegatione a simplici presbytero conferri potest.*
15 *Confirmationis Sacramentum inducit impedimentum cognationis spiritualis.*
86 *Ordo est vnum ex septem Sacramentis & distribuūtur ordines in maiores, & minores, & sūt septem,qui imprimunt characterem.*
17 *Episcopatus an sit ordo.*
18 *Ordines quibus cerimonijs conferantur.*
19 *Clerici comam nutrire prohibentur,& clericaturam deferre tenentur.*
20 *Ordinationum tempus quando sit.*
21 *Ordines minores Dominicis, & alijs festis diebus simul omnes conferri possunt,secus de maioribus.*
22 *Maiories ordines possunt conferri tantùm post annum a susceptione postremi, nisi Episcopo aliud videatur.*
23 *Ordinari nemo potest a non suo Pralato sine literis dimissorijs sui Ordinarij.*
24 *Episcopi titulares non possunt aliquem ordinare absque Ordinarij licentia.*
25 *Mendicare nō decet sacris ordinibus initiatos,neque aliquem sordidum quastum exercere.*
26 *Ordinibus sacris initiari nemo potest sine titulo.*
27 *Ordinū pro collatione nihil accipi potest, & quid de notarijs pro dimissorialibus.*
28 *Duo sacri ordines eodem die cconferri non possunt.*
29 *Interualla temporis in singulis ordinibus qua sint seruanda.*
30 *Infans ad ordines promoueri non potest,& dicitur infans, qui nondum septennium excesserit.*
31 *Attingere annum legitimum sufficit in ordinum susceptione.*
32 *Abbatissa non minor 40. annis, & qua octo annis post expressam professionē laudabiliter vixerit,eligi potest.*
33 *Inquisitorū legitima atas est 40.annorū.*
34 *Ordinum impedimēta qua,& qualia sint.*
35 *Bigamus ad ordines promoueri non potest.*
36 *Bigamia ex triplex,vera, interpretatiua, & similitudinaria.*
37 *Bigamia vera,qua sit.*
38 *Bigamia interpretatiua quot modis contrahatur.*
39 *Bigamia similitudinaria qua sit.*
40 *Bigamus quare ab ordinibus arceatur, quatuor rationibus probatur.*
41 *Minor ordinatus ordines sacros recipit,sed executio vsque ad legitimam atatem est suspensa.*
42 *Ordinatus extra tempora est suspēsus, donec a Sede Apostolica fuerit dispēsatus.*
43 *Reges & Regina,& quomodo inungātur, coronentur.*

1 EPISCOPI † duplicem habent potestatem, ordinis, & iurisdictionis, Nauarr. in relect. c. nouit not 3. num. 83. vers. quibus addo, de iud. to 2. & Bursat. cons. 125.
2 num. 23. lib. 1. quæ generaliter sumpta † est potestas à Christo instituta immediatè, & supernaturaliter ad gubernandum fideles secundum legem Euangelicam in supernaturalibus, & quatenus ad illa est opus etiam in naturalibus, Nauar. in d. relect. cap. nouit, not. 3. num. 81. vers. 17.

3 Potestas ordinis, † quæ vti dignior est præmittenda, cõsistit in chrismatis, & olei infirmorum confectione, frontis chrismatione, ordinum collatione, & ecclesiarũ, altarium, vasorum diuino cultui dicatorum, Abbatum, Abbatissarum, & Virginũ consecratione, vestium, mapparum, aliorumque paramentorum, & campanarum benedictione, earũdemque ecclesiarum, ac cæmeteriorum pollutorum reconciliatione, cap. quamuis, 68. distin. glos. fin. in cap. transmissa, de elect. glos. penul. in cap. aqua, & ibi Abbas nu 2. & 8. de consecr. Eccles. vel alta. glos. 1. in cap. quia periculosum, de sent. excom. in 6. Abb. in cap. quanto, nu. 3. de consuet. & Conc. Trid. cap. 4. & can. 7. de sacr. ord. sess. 23.

4 Solius autẽ Episcopi est † chrisma cõficere, cap. illud, 95. distin. cap. si iubet, 26. q. 6. & in Cœna Domini quolibet anno est conficiẽdum, & vetus intra ecclesiam est exurendum, cap. literis, de consecr. dist. 3. & cum chrismate in fronte signare est tãtùm Episcoporum, quibus spectat baptizatos cõfirmare, cap. presbyteris primo, de consecrat. 4. dist. Ita quòd, nec præscri-
5 ptione, † possunt presbyteri non Episcopi acquirere ius Sacramẽtum cõfirmationis ministrandi, vt cap. quanto, de consuet. & Couar. lib. 1. var. resolut. cap. 10. nu. 14. & sicut aqua est materia baptismi, ita chrisma est materia confirmationis, sine quo conferri non potest, vt in cap. 1. §. penult. de sacr. vnct. & cap. nouissimè, de cõsecr.
6 dist. † Duo enim sunt in chrismate, scilicet oleum oliuarum, & balsamũ, Graff. decis. aur par. 2. lib. 1. cap. 5. num. 10. si verò per errorem quis nõ chrismate, sed oleo tantùm deliniretur, nõ esset Sacramẽtũ iterandum, sed tantùm cautè chrismate supplendũ, Innoc. in cap. 1. de Sacram. nõ iter. quẽ sequitur Couar. eod. cap. 10. n. 4.

7 Confirmationis † autem Sacramẽtum differt à baptismo, qui est necessarius ad salutem, non autem confirmationis Sacramentum, quod tutius sine peccato potest omitti, quàm ab ijs, quibus id conferre non licet, ex temeritate assumatur, vt inquit text. in eod. cap. quanto, de consuet.
8 † Est enim confirmatio consignatio facta cum chrismate in fronte baptizati ab Episcopo cum certa forma verborum ad audacter cõfitendum nomen Christi. Graff. decis. aur. par. 2. lib. 1. cap. 5. num 1. forma autem verborum est, Signo te signo Crucis, & confirmo te chrismate salutis: ita definitur à S. Thom. art. 3. S. Bonau. art. 1. q. 1. & Rich. q. 2 art. 4.

9 Chrismatis verò vnctio tripliciter fit, † in tribus Sacramentis, quorum diuersitas ex fine accipitur, quia in baptismo fit in vertice, ad significãdum fidei susceptionẽ, quia vertex est locus cellulæ rationalis, ac per modum crucis, vt per crucem Redẽptoris bona accepta in baptismate obtinere cognoscamus. In confirmatione fit in fronte ad significandum audaciam confessionis, cuius impedimentũ scilicet, timor, & verecundia magis manifestatur in pallore, & rubore frontis, ex propinquitate cellulæ imaginariæ, fitque in modum crucis, vt in crucifixo, & per crucifixũ sit tota spes, & fiducia confirmato, vt in tentationibus suis recogitet eum, qui talem sustinuit passionem, cap. 11. ad Hebr. In ordine verò fit in manibus ad significandum

pote-

potestatem consecrandi corpus Christi, vt post Petr. 4. dist. 7. q. 3. art. 3. tenet Graf.
10 d. cap. 5. num. mihi 13. † Effectus aūt Sacramenti confirmationis est, quòd per illius collatione ita imprimitur character, quemadmodum in baptismo imprimitur character fidei conformans nos diuinæ sapiētiæ, & in ordine character potestatis conformās nos diuinæ potentiæ, ita in cōfirmatione imprimitur character plenitudinis Spiritus sancti conformans nos diuinæ bonitati, daturq per cōfirmationē plenitudo copiæ gratię ad fortiter resistendū contra pressuras mundi, & quòd in hoc Sacramento Spiritus sancti gratia augeatur, vt confirmemur ad pugnandū, probat text in c. 2. & c. nouissime, de cō-
11 secr. dist. 5. † Et, quia hoc Sacramento imprimitur character, reiterari non pōt, c. dictū, cum seq. de consecr. ead. dist. 5. Vt enim quis illud recipere possit requiritur, vt sit baptizatus, quia, nisi baptismus præcedat, nihil reciperet, cùm baptismus
12 sit fundamentum, † & ianua omniū Sacramentorū, vt c. 1. & c. veniens, de presbyter. bapt. & glos. fin in eod c. quanto, de consuet. Licet aūt Sacramentum confirmationis sine peccato omitti possit, d.
13 c. quanto, de consuet. † Tamen pueri confirmati maiorem gloriam consequuntur, quàm non confirmati, quemadmodum in præsenti maiorem obtinent augmentū gratiæ, cap. 2. de consecr. dist. 5 & glos. fi. in c. vt ieiuni in ead. dist. & quamuis Episcopis, & non inferioribus liceat Sacramentū confirmationis ministrare, nec facultatē illud ministrādi possint solis pre-
14 sbyteris delegare, tamen ex delegatione Papæ simplex sacerdos baptizatis confirmationis Sacramentum potest ministrare, glos 1 in eod. c quanto, in fine, de consuet. & ex administratione Sacramenti
15 confirmationis † oritur impedimentum cognationis spiritualis impediens matrimoniū contrahendū, & dirimens contractum, Conc. Trid. cap. 2. de refor sess. 24.
16 Ordo vero † est propriè vnum ex septem Ecclesię Sacramentis à Christo Domino institutum, Conc. Triden. cap. 3. & can. 3. de sacr ord. sess. 23 Fuerunt distributi ordines in maiores, & minores. vt digniùs, & maiori cum reuerētia sancti sacerdotij ministerio posset deseruiri, c 2. & can. 2 ead. sess qui in Ecclesia militante sunt septem, videlicet Ostiariatus, Lectoratus, Exorcistatus, Acolythatus, & hi dicuntur minores, Subdiaconatus, Diaconatus, & Presbyteratus, qui sunt maiores, & sacri, à quibus retrocedere non licet, c. erubescant, 32. dist. & Dec. in c cū in cunctis n. 2 de elect. & ordines imprimunt characterē, atque in eorū collatione accipitur Spiritus sāctus, c. cōsultationi de tēp. ord. & ca. 4. de sacr. ord. sess. 23.
17 Sed, quoniam † quæritur inter Theologos, & Canonistas, an, scilicet, Episcopatus sit ordo, & nonnulli secundum eorū receptiorem sententiam, tenent opinionē affirmatiuam. Illa procedit, quatenus ordo dicitur officiū quoddam, & potestas, respectu quarumdam sacrarum actionū, quæ sacerdoti non cōpetunt; non autem, quòd censeatur verus ordo distinctus ab alijs, quatenus est Sacramentum, & characterem imprimit, cùm non habeat Episcopus maiorē, aut distinctā potestatem supra corpus Christi verum, quàm Sacerdos simplex, quapropter Episcopatus propriè ordo non est distinctus a Sacerdotio; & ita post S. Thom. in 4. sent. dist. 24. q 3. art. 2. & Ricard Palud q 7. Syluestr Caiet & Abb. in cap. ex litteris, de excess. Prælat. ac alios, quos citat, distinguit, & tenet Couar. d. cap. 10 num. 15.
18 Presbyter ordinandus † stola vtroque humero ambitur, & Episcopo eum benedicente, & manum super caput eius tenente, etiam omnes presbyteri præsentes manus suas super caput illius ponere debent, c. presbyter cū seq. 23. dist. & dum ipse consecrat, cunctis sacerdotibus singillatim dicit, consecrare, & sanctificare digneris manus istas per istam vnctionē, & nostram benedictionem, vt, quæcunq; benedixerint, benedicantur, & quæcunq; cōsecrauerint, cōsecrentur, & sanctificētur in nomine Domini N Iesu Christi, vt in Pont Roman. iussu Clement. VIII. nuper edito, folio 66 & cap. generaliter, §. vtrisque enim 16. q. 1. Diacono, dum ordinatur, solus Episcopus, qui eum benedicit, manus super caput ponit, quia non ad sacerdotium, sed ad ministerium consecratur, c. Diaconus, 23. dist. Subdiaconus

nus manus impositionem non accipit, sed calicem vacuum cũ patena, vacua superposita ab Episcopo porrectũ dextera manu tangit, & de manu Archidiac. tangit vrceolos cum vino, & aqua, ac bacile cũ manutergio, cap. Subdiaconus ead. dist. & antiquitus Subdiaconatus non erat ordo sacer. cap. nullus in Episcopatum, 60. dist. inter eos fuit postea connumeratus, cap. erubescãt, 32. dist. & cap à multis de ætat. & qualit. Acolythus, dũ ordinatur, ab Episcopo est docendus, & qualiter in officio suo se gerere debeat, & tangit cãdelabrũ cum candela extincta ab Episcopo porrectum, vt sciat, se ad accendenda Ecclesiæ luminaria mancipari, & vrceolum vacuum ad suggerendum vinum in calicem, cap. Acolythus 22. dist. Exorcista accipit de manu Episcopi libellum, in quo scripti sunt exorcismi, dicente sibi Episc. Accipe, & commenda memoriæ, & habe potestatem imponendi manus super energumenos, siue baptizatos, siue catechumenos, c. exorcista ead. dist lector cũ ordinatur, Episc facit de eo verbũ ad plebẽ, postea tradit ei codicẽ, in quo lecturus est dicens: Accipe, & esto relator verbi Dei, habiturus, si fideliter, & vtiliter impleueris officiũ tuum, partem cum iis, qui verbũ Dei bene administrauerunt ab initio, cap. lector ead. dist. Ostiarius cum ordinatur, postquàm ab Archidiacono instructus fuerit, qualiter in domo Dei debeat conuersari, ad suggestionẽ Archid. tradit ei Episc. claues ecclesiæ de altari dicens: Sic ages, quasi redditurus Deo rationẽ pro his rebus, quæ his clauibus recluduntur, c. Ostiarius ead. dist. & in eod. Pont. vbi de omnibus ordinibus habetur.

19 Clerici † comam nutrire prohibētur, quorum caput desuper in modũ sphæræ rasum esse debet, cap. psalmista cũ duobus seq. ead. 23. dist. cap. 1. quod de omnibus ordinibus tradit. 25. dist. ordinum aũt ministeria, nisi per constitutos in eisdem ordinibus exerceri non possunt, vt capit. Acolythus, cap. Exorcista, c. lector, cap. Ostiarius, cap. Psalmista, 23. dist cap illud, cap in singulis, ca quicunq. 77. dist. & Conc. Trid. cap 17. de reform. sess. 23. clerici verò coniugati non bigami in ministerijs quatuor minorum ordinum se possunt exercere, eod. c. 17. de reform. sess. 23. & sine examine ordinati sunt deponendi, cap. vlt. 24. dist.

20 Tempus ordinationũ † regulariter est quodlibet sabbatum quatuor Temporũ, sabbatum præcedens Dominicam Passionis, & sabbatum sanctum, cap sane, & capit. de eo de temp. ord. & ibi Abb. nu. 1. & Conc. Trid. cap. 9. de reformat. ead. sess 23. Quatuor temporum ieiunia celebrantur, primũ in initio Quadragesimæ, secundum in hebdomada Pẽtecostes, tertium in Septembri, & quartum in Decẽbri, cap. statuimus 76. dist & ordinantes, ac ordinãdi ieiuni esse debent, cap quòd

21 à patribus, & cap. sequenti 75. dist. † Minores ordines Dominicis, & alijs festiuis diebus simul omnes Episc. conferre põt, c. de eo iunct. gloss. 2. & ibi Abb. nu. 1. de temp ord. non tamen omnibus, sed, si ita Episcopo visum fuerit expedire, & ijs, qui saltẽ latinam linguam intelligant, c. 11. de

22 refor. sess. 23. † Maiores verò tantùmodo temporibus supradictis, & post annũ à susceptione postremi, nisi necessitas, aut Eccles. vtilitas, iudicio Episc. aliud exposcat, ita quòd iudicio Episc. qui ab interstitijs ex causa põt dispẽsare, est relictũ, d. c. de eo, cũ ibi not. eo c. 11. de ref. sess 23.

23 Ordinari † nemo põt à non suo Prælato sine litteris dimissorijs sui Ordinarij præuio examine concessis, alioquin ordinans à collatione ordinum per annum, & ordinatus à susceptorum executione, quã diu proprio Ordinario videbitur expedire, est suspensus, cap. 1. & 2 9 q. 2 c. 1. & 2. 21 q 2. cap. 2. & 3. de temp. ord. in 6 & Conc. Trid. cap. 3. & 8. de reform. sess. 23. minusque familiarem non subditum, nisi per trienniũ secum fuerit commoratus, potest Episcopus sine sui Ordinarij dimissorijs ordinare, & tunc illi statim beneficium conferre tenetur, Conc. Trid. c. 9. de reform. d. sess. 23. & ex causa occulta potest Ordinarius ascensum ad ordines superiores ordinatis interdicere cap ad aures, de temp. ord. & Cõc. Trid. cap. 1. de reform. sess. 14.

24 Episcopi † Ecclesiarum, quæ in partibus infideliũ consistunt, qui titulares vocantur, etiam si in loco nullius diœcesis, etiam exẽpto, aut in aliquo monasterio cuius-

cuiusuis ordinis resederint, aut moram traxerint, vigore cuiusuis priuilegij, etiã prætextu familiaritatis, & continuæ cõmensalitatis suæ absque proprij Prælati expresso consensu, aut litteris dimissorijs, sub eisdem pœnis aliquos ordinare non possunt, Concil. Trid cap. 2. de reformat. eadem sess. 14.

25 Sacris ordinibus † initiatos non decet mendicare, nec aliquẽ sordidum quæstũ exercere, cap. Diaconi sunt, §. mendicat infelix 93. dist. & ideo ad eisdem ordines
26 sacris promoueri nemo debet, † nisi beneficium ecclesiasticum, aut patrimoniũ, vel pensionem habeat, quibus se commode possit sustentare, cap. neminem, c. Sãctorum, 70. dist. & Conc. Trid. in cap. 2.
27 de refor sess. 21. † Ordinũ autem collatores, eorumq; ministri nihil pro collatione ordinũ capere possunt, c. sicut Episcopi 1 q. 2. c. 1. de simo. nec etiã à sponte offerentibus, Conc. Trid. cap. 1. de refor. sess. 21. Notarij tamen in locis, in quibus non viget consuetudo nihil accipiendi, pro singulis litteris dimissorijs, aut testimonialibus decimam partem vnius aurei accipere possunt, vt eodẽ c. 1. sess. 21.
29 Duo sacri ordines, † eodem die conferri non possunt, quibusuis priuilegijs & indultis concessis non obstantibus, cap. litteras, & cap. dilectus, de temp. ord. & Conc. Trid. cap. 13. de reform. sess. 23. Temporis interualla, & ętate singulis ordinum gradibus antiquitus præscripta, vt cap. in singulis cum omnibus seqq. 77. dist. penitus sublatis, ætas impedit promotio-
30 nem. Infans enim † promoueri non põt ad primam tonsuram, cap. vlt. & ibi gloss. in ver. infanti. de temp. ord. in 6. & infans dicitur, qui septimum annum non expleuit, gloss. in cap. de his in verbo infantiæ, 28. dist. & Alexand. in l. si infanti nu. 1. C. de iur. delib. Ad Subdiaconatus ordinem ante 22. ad Diaconatus ante 23. & ad
31 Presbyteratus ante 25 † suæ ætatis annũ nemo põt ordinari, Conc. Trid c. 12. de refor. sess. 22. & sufficit per diem annum attigisse cũm, cõpleto, & elapso 24. ante 25. dici non possit, & sic de reliquis, gloss. in cap. cũm in cunctis. in ver. exegerit, vbi est speciale in Episcopo, quòd annus sit completus, & in alijs inferioribus sufficit attigisse, & ibi Abb. nu. 6. de elec. & gloss in Clem. generali in ver. in deci-
32 mo octauo, de æta & qualit. † Abbatissa non minor 40. annis, & quæ octo annis post expressam professionẽ laudabiliter vixerit, eligi debet, & si his qualitatibus non reperiatur, ex his, quæ annum trigesimum excesserint, & quinque annis post professionem rectè vixerint, eligi potest, c. indemnitatibus, de elect in 6. & Con-
33 ciliũ Trid cap. 6. de reform. sess. 25. † Inquisitor hæreticę prauitatis minor annis 40. regulariter creari non potest, clemen. uolentes, in princ. de hæret.
34 Natiuitas † impedit etiam promotionem, quia illegitimè procreati, absq; dispensatione ordinari non possunt, cap. 1. & c. litteras de fil. presb. & ibi Abb. nu. 3. cap. si is eod. tit. in 6. & cap. 1. & 2. 56. distinct. Corporis vitium, super quo Episcopus dispensare non potest, Innocent. in cap. 1. in fine de corpor. vit. & habetur in cap. 1. 49 distinct. non ordinantur vitiati corpore, dum vitium scandalum generat in populo, vt propter maximum gibbum, qui est valde claudus, habens in oculo maculam, mutilatus manu, qui virilia, non ægritudinis causã, sibi fecit abscindi, qui partem digiti volens sibi ipsi abscidit, cui medietas palmæ cũ duobus digitis est abscissa, qui morbo incurabili laborat, & qui digiti partẽ in duello amisit, cap. maritum 33. distinct. c. si quis absciderit, cap. qui partẽ, c. si quis pro ægritudine 55. dist c. 2. c. significauit, c. exposuisti, de corp. vit. c. presbyterum, c. de rectoribus, c. tua nos; & cap. ex parte de cler. ægrot. & debil. An autem vitium inducat deformitatem, quæ scandalum pariat, relinquitur arbitrio Ordinarij, d. c. 2. & ibi gloss. penul. & vlt. de corp. vit.
Crimina, vt qui vsuras accepisse conuincuntur, in scæna lusisse noscuntur, qui publica pœnitentia crimina defleuit, qui aliquando in furiam versus insaniuit, & simoniacus, d. cap maritum, 33. dist. qui homicidij facto, aut præcepto, aut consilio conscius existit, & apostata, cap. si quis viduam, cap studeant, cap. pœnitentes, cap. ex pœnitentibus, cap illud quoque, & cap. hi qui 50. dist.
Administratio aliorũ bonorum impedit

dit promotionem, cùm quis ad ratiocinia est obligatus, cap. vnic. de obligat. ad ratio. ord. vel, non, præsertim falsi decoctores, qui vltimi supplicij, & ea pœna, qua fures ipsi de iure, vel consuetudine, aut particulari, vel municipali statuto plecti solent, puniri debent, Pius V. constit. 116.
35 quę incipit: Postquàm bigamia † cum quis duas duxit vxores, aut cum vidua contraxit matrimonium, cap. curãdum cum seq. 34. dist. cap. 1. & cap. bigamis de big. conditio. bigamia impedit, ne quis possit ordinari, & est impedimentum ordinis, quia bis coniugatus non potest apte significare vnionē Iesu Christi cùm Ecclesia vnica, & sancta sua sponsa, quam excellentia Sacramēti ordinis meretur, cap. acutius, & cap. vna, 26. dist. glos. in cap. debitum, in ver. sacramētum, de big. & Nauar. in cap. 27. de pr. spec. irreg. num. 195. tom 3.

36 Triplex est bigamia, † scilicet vera, interpretatiua, & similitudinaria, glos. in c. 2 de bigam. Rota decis. vnic. num. 7. 8. & 9. eod. tit. in no. Nauar. d. num. 195. vers. 2. & Graff. decis. aur. cap. 27. nu 38. par. 1. lib. 4.

37 † Vera bigamia est eius, qui successiuè duxit duas vxores virgines, vnam post mortem alterius, etiam, si antequam fuisset Christianus, ipsas ambas, vel alteram
38 tantum habuisset. † Interpretatiua quatuor modis contrahitur per violationem castitatis promissæ contrahendo cum vidua, vel corrupta, contrahens diuersis tēporibus cum vna de iure, & cum alia de facto, & qui scienter cognouit vxorem adulteram, glos. in d. cap. 2. in verb. in bi-
39 gamis, & similitudinaria est, † quam incurrit ordine sacro insignitus, vel voto solenni adstrictus cum aliqua etiam vnica virgine contrahens, & consumans. Nauar. d. c. 27. n. 195. Graff. d. c. 27. n. 38. & Rot. d. decis. 1. n. 9. licet enim bigamus ad ordines promoueri non debeat, tamen promotus recipit characterem, cap. quicunque, 50. dist. glos. in d. cap. 2. in ver. dispensare, in fine, de bigam. & Graff. decis. aur. cap. 11. num. 24. par. 2. lib. 1. sed non habet ordinis exequutionem, vt ibi.

40 Quatuor assignantur rationes, † quare bigamus ab ordinibus arceatur, prima propter defectũ sacramenti vnitatis, cum carnem suam in plures diuiserit; secunda propter prærogatiuam ordinum; tertia propter signum incontinentiæ cum vxore mortua, si aliam duxerit; & quarta, quia frequentator coniugiorũ non habet frontem alios hortandi ad viduitatem, in cap. vna, dist. 26. & Graff. d. cap. 11. num 23. Neque promoueri pōt, si quis seruilis est conditionis, cap. nullus, cap. nulli, cap. quicunque, cap. seruorum, cap. si quis, & cap. vltim. 54. dist. nec Monachus sine consensu Abbatis, cap. nullus, & cap. si quis, 58.
41 dist. † Minores si ordinantur, ordines sacros recipiunt, sed exequutio vsque ad legitimam ætatem est suspensa, cap pueri, cum glos. 2. q. 1. cap. vel nō, cum glos. de temp. ord. cap. 2. de æta. & qual. & gloss. 1.
42 in fine, in clem. fin. eod. tit. † Ordinatus extra tempora est suspēsus, donec à Sede Apostolica fuerit dispensatus, cap. cum quidam, & cap. literas, de temp. ord. quæ suspensio est inducta ipso iure, & qui suspensione huiusmodi durante, in eisdem ordinibus ministrare præsumpserint, irregularitatem incurrũt, & beneficijs Ecclesiasticis possunt iure priuari, Pius II. constit. 6. Cum ex sacrorum, in Bull. Rom.

43 Ordinis Episcopalis † potestate etiam Reges, & Reginæ oleo cathecumenorum inunguntur, & coronãtur die Dominico, triduano ieiunio deuote peracto per hebdomadam pręcedentem, videlicet quarta, & sexta feria, & sabbato præcedente, ipsis præparatis pro sãctissimo Eucharistiæ Sacramento sumēdo in metropolitana, siue alia cathedrali ecclesia, vbi solennitas celebratur, astãtibus pluribus Episcopis Regni, emissa prius à Rege flexis genibus corãm eodem Metropolitano professione iuxta formam, de qua in Pont. Rom. Clement. VIII. iussu edito. fol. 228. & pro cōsecratione Metropolitanus intingit pollicem dexteræ munus in oleo cathecumenorũ, & iungit in modũ crucis Regis brachium dexterum, inter iuncturam manus, & iuncturam cubiti, atque inter scapulas, in eodem Pont. fol. 231. & deinde eidem ensem præbet, coronam capiti illius imponit, & sceptrum Regale dat, vt ibidem fol. 234 & 236. eodemque modo cum inunctione brachij dexteri benedicitur Regina, cui etiam corona capiti imponitur, vt in eod. Pont. fol. 250. & 251.

Eadem

44 Eadem ordinis potestate † à Metropolitano astantibus saltem duobus Episcopis consecrantur Episcopi, præstito prius per eos iuramento in manibus eiusdem Metropolitani ad præscriptam in eodem Pōt. formam, fol. 79. & adhibitis solemnitatibus, & ceremonijs, quæ ibi sequuntur.

45 Abbates verò † eadem forma benedicuntur, & consecrantur, de qua in eodem Pont. fol. 122. & seqq. Et quia de benedictione, & consecratione Abbatissæ, & virginum dantur formæ, in eodem Pont. fol. 170. vsque ad fol. 223. de his hæc obiter mihi dixisse sufficiat.

46 Campanæ etiam † ordinis Episcopalis potestate benedicuntur, in qua requiritur oleum sāctum infirmorum, sanctum chrisma, thymiama, thus, myrrha, & thurribulum cū igne, adhibitis quamplurimis exorcismis, & solemnitatibus, de quibus in dict. Pont. Roman. fol. 515. cum pluribus seqq.

47 † Degradatio fit etiam potestate ordinis Episcopalis, & Episcopus, non autem inferior potest ab ordinibus degradare, capit. degradatio, de pœnit. in 6. & Concil. Tridentin. cap. 4. de reformat. sess. 13. nec hanc potestatem potest Episcopus
48 inferioribus demandare, † quia licet Episcopus committere valeat, quæ iurisdictionis existunt, quæ ordinis Episcopalis sunt, non potest inferioris gradus clericis demandare, capit. aqua de consecrat. eccles. ve l altar.

DE CONSECRATIONE ECCLESIAE, vel Altaris. Cap. V.

SVMMARIVM.

1 *Consecratio ecclesiarum pluribus ex causis fuit instituta.*

2 *Consecratas ecclesias frequentare, & in illis orare debemus, vt orationes sint magis gratæ.*

3 *Consecratio ecclesiarū tam ex veteris quā ex noui testamenti præceptis fieri debet.*

4 *Consecrantur ecclesiæ ab Episcopis pluribus de causis, & sine Episcoporum licentia ædificari non possunt.*

5 *Consecrans ecclesiam indotatam de suo proprio in defectum fundatoris dotare tenetur.*

6 *Ecclesia pluribus casibus reconciliantur.*

7 *Ecclesia polluta etiam cœmeterium contiguum est pollutum, & non econtra.*

8 *Ecclesiæ reconciliatio quomodo fiat.*

9 *Consecratio, & reconciliatio non, nisi ab Episcopis fieri potest.*

10 *Reconciliatio Ecclesiæ non consecratæ, & cœmeterij quomodo fieri debeat.*

11 *Consecratio altaris in quibus consistat, & quibus ex causis consecretur.*

12 *Altare, nisi ab Episcopo, aut Episcopi mandato execrari, vel destrui non debet.*

13 *Paramenta, & vasa sacra vetustate consumpta non sunt ad vsus prophanos conuertenda.*

14 *Calicem non, nisi de auro, vel argento, licet consecrare.*

15 *Virgines per Episcopum, & non per inferiorem possunt consecrari.*

16 *Procuratio, an debeatur pro consecratione.*

17 *Procuratio præstatur in signum superioritatis.*

18 *Episcopus, cuius expensis debeat ecclesiā pollutam reconciliare.*

19 *Ecclesia regularis polluta cuius sumptibus sit reconcilianda.*

20 *Commodum sentire debet, qui sentit incommodum.*

21 *Ioannes Stephanus Agatia Episcopus Æstensis laudatur.*

22 *Ordo Mēdicantium pluribus priuilegijs gaudet.*

ECCLE-

ECCLESIARVM, & Altarium consecratio Episcopis cõpetit ordinis potestate, vt supra cap. proximo, in princ. & consecratio est simul sacratio, cap. pudẽda, 24. quæst. 1. & glos. in cap. Episcopus, 23. dist. pluribusque ex causis fuit institutum, quòd ecclesiæ consecrentur.

1 † Quarum prima, vt diabolus, & potestas eius penitus expellatur. Cùm enim quædã ecclesia Arrianorum fidelibus reddita consecraretur, & reliquiæ sancti Sebastiani, & beatæ Agathæ illhuc delatæ fuissent, cap. Arrianorum, de consecr. dist. 1. populus ibidem congregatus porcum repente inter pedes huc, illucque discurrentem senserunt, qui fores ecclesiæ repetens, in exitu à nullo videri potuit, omnesque in admirationem commouit, quòd idcircò Dominus ostendit, vt cunctis patefaceret, quòd de loco eodem immundus habitator exiret, vt refert Gregor. in dialog. lib. 3. relatus à Graff. decis. aur. par. 2. lib. 2. cap. 15. num. mihi, n. 5.

Secunda, vt in eis decẽtiùs laudes Deo soluantur, & preces effundantur, quia Iudæi loca, in quibus sacrificabãt Domino, diuinis habebãt supplicationib⁹ cõsecrata, nec in aliis, quàm dedicatis locis Deo munera offerebant: si enim Iudæi, qui vmbræ legis deseruiebãt, hoc faciebant, multò magis nos, quibus veritas patefacta, &
2 gratia per Iesũ Christũ data est, † templa Domino ædificare, & prout melius possumus, ornare, ea que diuinis precibus, & sãctis vnctionibus suis cũ altaribus, & vasis, vestib⁹ quoq; & reliquijs ad diuinũ cultum explendum vtensilibus deuote, & solemniter sacrare, & nõ in alijs, quã in Domino sacratis ab Episcopis missas celebrare, frequẽtare, & in illis dotare debemus, cap. 2. §. qualiter ergo, de consecr. dist. 1.

Ecclesia est decentior locus orãdi, iuxta illud psalm. Vnam petij à Domino hãc requiram, vt inhabitem in domo Domini omnibus dieb⁹ vitæ meæ: ibi enim animus ad deuotionem magis excitatur propter sollitudinem, & quietẽ, nec mediocriter aduersatur exteriorũ tumultus ad pacem mentis, & animi, & ad obtinendam tranquillitatem, quæ oranti animo necessaria est, vbiq; tñ orare licet, Paulus ad Timot. c. 2. qui ait, Volo, vos orare in omni loco, & Graff. decis. aur. par. 1. lib. 2. cap. 53. n. 2.

Tertia, vt ibidem digne missæ celebrentur, & alia ecclesiastica sacramenta ministrentur, d. cap. 2. post med. de consecrat. dis. 1. cap. hic ergo, & cap. nullus, ead. dist.

Quarta, vt orationes sint magis gratæ, quia piè est credẽdũ, quòd ex hoc, cœteris parib⁹, diuina virtus ibi assistat ad gratiam libentiùs infundendam, cùm propterea in missa dedicationis, quæ singulis annis celebratur, proferatur oratio, Deus, qui, & cœt. exaudi preces populi tui, & præsta, vt, quisquis hoc templum beneficia petiturus ingreditur, cuncta se impetrasse lætetur, & simili oratione Deum precamur in ipso die dedicationis ecclesiæ.

3 Consecratio enim † ecclesiarũ fieri debet tam ex veteris, quã ex noui testamẽti præceptis, quia Dominus locutus est ad Moysen, dicens, &c. vt faciant cuncta, quę præcepi tibi, tabernaculum fœderis, & arcam testimonij, & propitiatorium, quod super eam est, & cuncta vasa tabernaculi, mensamque, & vasa eius, candelabrum purissimum cum vasis suis, & altare thymiamatis, & holocausti, & omnia vasa eorum, labium cum basi sua, vestes sanctas in ministerio Aaron sacerdoti, & filijs eius, vt fungãtur officio suo in sacris oleũ vnctionis, & thymiama aromatum in sanctuario, omnia, quæ præcepit tibi faciant, Exod cap. 32. & Leuit cap 8. vers. tulit, & vnctionis, & d. cap. 2. de consecrat. dist. 1. Quæ autem in cõsecratione ecclesiarum ab Ecclesia ordinata sunt, idest, vel à concilijs Papę auctoritate congregatis, ac si à Christo sint ordinata, accipi debent, Turrecrem. in cap. omnes basilicæ, n. 4. de cõsecr. dist. 1. cum ea, quæ per Ecclesiam statuũtur, ab ipso Christo ordinentur. Matth. cap. 18. vbicunque fuerint duo, vel tres in nomine meo, in medio eorũ sum, & Graff. decis. aur d. cap. 15. num. 6. par. 2. lib. 2. Licet olim consecratio fieri non posset sine mandato Papæ, cap de locorum, cap. pręcepta, cap. Basilicas, & cap. Ecclesiæ, de consecr. ead. dist. 1. fuit ius antiquum reforma-

formatum, seu potius Episcopis auctoritas consecrandi à Papa generaliter communicata, & ex singulari delegatione facta est ordinaria potestas.
4 † Et hodie ab Episcopis possunt ecclesiæ cõsecrari, cap. 2. & ibi glos. fin. & Abb. de cõsecr. eccles. vel alta. nec sine Episcopi licentia potest ecclesia ædificari, cap. nemo, ead. dist. 1. & cap. quidam 18. q. 2.

Consecrantur ecclesiæ quolibet die, tam feriato, quàm festo, d. cap. 2. & ibi glos. de consecr. eccles. vel alt. quæ singulis annis solemniter sunt celebrandæ, cap. solemnitates dedicationum, & cap. solemnitates ecclesiarum, ead. dist. 1.

Secundò, quando dubitatur, an fuerit cõsecrata, quia nõ apparet in aliqua scriptura, vel libro Ecclesiæ, aut columna, vel tabula marmorea, d. cap. solemnitates dedicationũ, & cap. ecclesiæ ead. d. 1. & Innocent. in rubrica de consecr. eccles. vel alt. n. 1. & 2. probandã consecrat. sufficeret vnicus testis de visu, cùm nullum allis præiudiciũ inferatur, vt ibi Innoc. d. nu. 1.

Tertiò, si ecclesia sit exusta, ita, quòd sit decrustata in totũ, vel pro maiori parte, cap. ecclesijs, & ibi glos. in vers. exustæ, ead. dist. 1. & Innoc. eod. nu. 1. vers. secundus si sit exusta.

Quartò, si funditus sit diruta, & ex toto reparata de eisdem, siue de alijs lapidib⁹, cap. de fabrica eadem dist. 1. & est ratio, quia consecratio ecclesiæ maxime consistit in vnctione exteriore, & coniunctione, & dispositione lapidum cap. ecclesias eadem dist. & Innoc. eod. n. 1. vers. tertius est, licet videatur vltimo casu sufficere reconciliationem cap. si motum ead. dist. & Innocent. vbi supra ante num. 2.

Quintò, quando constat de solemnitatibus requisitis in consecratione, sed probabiliter dubitari põt, an Episcopus fuerit consecratus, c. presbyteri, 68. dist. & Graff. decis. aur. d. c. 15. n. 14. in fine.

5 Ecclesia † nõ est cõsecranda, nisi prius competens dos fuerit ei assignata, cap placuit, 1. q. 2, cap. piæ mentis, 16. q. 7. cap. cũ sicut, & ibi gloss. de consecrat. eccles. vel. alt. &, si Episcopus cõsecrat ecclesiam indotatam, illam sine læsione suæ ecclesiæ, si hoc facere potest, aliàs de suo proprio in defectum fundatoris dotare tenetur, glos. in d. cap. cũ, sicut, vers. sed, quid si Episc opus, & ibi Abbas n. 2. & 3. & glos. in cap. nemo 1. in ver. domũ de consecr. d. 1. Dos verò competens iuxta qualitatem ecclesię esse debet, quia pro monasterio tanta esse debet, qua presbyteri, diaconi, subdiaconi, cantores, & lectores ibi ali possint, authentica vt deter. sit n cler. §. inuestigãtes, colũ. 1. & ibi Bart. n 1. si verò ecclesia sit collegiata, dos ad minus debet esse pro duobus, & quòd possint recipi hospites, & episcopalia iura persolui, c. 2. de supl. negl. Præl. cap. de monachis, de præb. & glos. in eod. c. cũ sicut, & si parochialis, pro parochi sustentatione debet regulariter dos esse cẽtũ ducatorũ, ex dispositione sacri Cõc. Trid. c. 13. §. ad hęc, ses. 24. de ref. puto tñ, qualitatẽ locorũ esse attendendã, & vbi cõmunitatũ vires non suppetunt, sufficere dotem scutorum quinquaginta vicarijs perpetuis assignatam, vt in extrauag. Pij V. ad exequendũ in Bull. cap. 46.

6 Ecclesiæ † pluribus etiam casibus reconciliantur.

Primò, si alicui mors violẽta in ecclesia inferatur, aut iniuriosè humanus sanguis effundatur, cap. ecclesijs, 68. dist. cap. proposuisti, de cõsec. eccl. vel alt. & nõ sufficit aliquarum gutarũ sanguinis emissio, quia iura requirunt effusionem, quæ largitatẽ denotat, cap reuertimini, 16. q. 1. gloss. in cap. cum illorum in verb. effusionẽ, & ibi Felin. nu. 13. de sent. excom. Abbas in cap. proposuisti, num. 3. de cõsecr. eccl. vel alt. & Nauar. cap. 27. num, 256. tom. 3. Si quis autẽ extra ecclesiam fuisset vulneratus, & in illa sanguinem effudisset, nõ esset ecclesia reconcilianda, arg. tex. in l. huic scripturæ, ff. ad leg. aquil. vbi dicitur, quòd, si quis vulnerat seruum alterius, & ille postea pereat ruina, vel alio casu, non imputatur ei mors, sed vulnus tantùm, ita non imputatur, quod extra ecclesiam contingit, quia hic non est facta ecclesiæ iniuria, vel irreuerentia, Abb. antiq. in cap si ecclesia, nu. 4 de consec. eccl. & Nauar. d. nu 256. vers. dixi, aut datur. Vulnere verò in ecclesia illato, licet percussus ante egrediatur, quã sãguis in illam effundatur, etiam quòd reciperetur in aliquo vase, ne in eã decideret, eccl. diceretur polluta, & requireretur reconciliatio, vt per Nau. eo. ver. dixi.

Secun-

Secundò, si semen humanum voluntariè in ecclesia effundatur, cap. vnico, & ibi glo. in ver. humanum, de consecr. eccles. in 6. quòd procedit etiã, si vir cognoscat vxorem, quicquid aliqui contrarium teneat, quia multa licita ex loco fiunt illicita, cap. accusatio, 2. q. 7. cap. 1. de immunit. eccles. gloss. in d. ver. feminis, Io. de Sel. in tractat. de benef. in 5. quæst. vbi dicit, ita tenendũ colũ. 49. & Nauar. d. c. 27. n. 257.

Tertiò, si in ecclesia aliquis excommunicatus sepeliatur, cap. consuluisti, & ibi Abb. antiq. de consecrat. eccles. vel alt. quòd intellige de excõmunicatis impœnitẽtibus, secus de excõmunicatis pœnitẽtibus sed, qui morte præuẽti absolui nõ potuerunt, arg. á contrario sensu cap. is cui, §. talis quoque, de sent. excommun. in 6. & Graff. decis. aur. d. cap. 15. num. 19.

Quartò, si cadauera mortuorũ infidelium in ecclesia sepeliantur, & tunc illis exulsis, & etiam parietibus dealbatis, est reconcilianda, cap. ecclesiã, in qua mortuorum, de consecrat. eadem dis. 1. & Nauar. eod. num. 257. versic. quartus est.

Quintò, si ecclesia per Episcopum excommunicatum publicum consecretur, vel benedicatur, quia, si corpus excõmunicati mortui execratur ecclesiã, vel cœmeterium, dict. cap. consuluisti, & cap. ecclesiam, multò magis, vbi ipsa consecratio transit per manus, & os excommunicati, arg. l. Domitius, de test. & Graff. eodem cap. 15 num. 19.

7 † At polluta ecclesia, etiam cœmeterium contiguum est pollutum, & non econtra, quia cœmeterio polluto, quamuis ecclesiæ contiguo, non est polluta ecclesia, ne minus dignũ maius, aut accessorium principale ad se trahere videatur, d. cap. de consecr. eccles. vel alt. in 6.

8 Ecclesiæ reconciliatio † fit per aquam cum vino, & cinere benedictam, & per aquam significatur populus, cap. cum Marthæ, §. quæsiuisti, circa finem, de celebrat. miss. per cinerẽ, memoria passionis Christi, Zabarel. in cap. proposuisti, de cõsecr. eccles. vel alt. & vinum aqua permistum significat vnionem diuinitatis, & humanitatis, & ponuntur ista, vt populus, qui per aquam designatur, mundetur, & vniatur Deo, quod significat per vinum aqua mistum, Abb. antiq. in d. cap. proposuisti, n. 2. eodem tit. de consecrat. & Graff. eodem cap. num. 17.

9 Consecratio autem, † seu reconciliatio ecclesiarũ, & altarium adeò solis Episcopis competit, vt nec Vicarius cõsecrationem, aut reconciliationem exequi possit, nisi sit Episcop⁹, ex supra in superiori cap. deductis, & ecclesia non consecrata, si iniuriosa sanguinis effusione polluatur, est etiam reconcilianda, cap. final. eod. tit. de consecrat. eccles. vel alt. quia ecclesiæ, in quibus diuina mysteria celebrantur, licèt adhuc non extiterint consecratæ, nullo iure priuilegium immunitatis amittunt, cũ obsequijs diuinis dicata nullius sint temerarijs ausibus profananda, cap. penult. de immunitat. eccl. & ibi glos. in ver. adimitur, & gaudent eodem priuilegio, quo, & consecratæ, gloss. in d. cap. fin. in ver. non consecrata, & Abbas num. 2. tamen in reconciliationis actu seruari non debet forma, quæ requiritur in reconciliatione ecclesiæ consecratæ, sed sufficit, quòd aqua exorcizata protinus lauetur, ne diuinę laudis organa suspendantur, d. cap. fin. & ibi Abb. quòd interim organa clericorum suspenduntur, nu. 4. de consecrat. Nam minor solemnitas in recõciliatione ecclesię non consecratæ requiritur, quàm in cõsecrata, quia cùm magis delinquatur in loco consecrato, expedit, vt in actu reconciliationis maior demonstratio fiat, argũ. text. in cap cùm illorum, §. primò, si fuerint, de sentent. excommun. & Abb. in d. cap fin. in fine, & licet videatur, quòd per Episcopũ ecclesia sit reconcilianda, per tex. in cap.

10 aqua, eod. tit. † ecclesia tamen non cõsecrata, si polluatur, per simplicem sacerdotem aqua per Episcopũ exorcizata pro recõciliatione lauari potest, glo. fi. in d. cap. fin. quam sequitur Abb. & dicit, cum eadẽ opinione doctores communiter trãsire, num. 6. & eadẽ ratione cœmeteria polluta, quæ non sunt annexa ecclesijs, eadem aqua exorcizata per simplicẽ sacerdotẽ possunt reconciliari, quia illa cæmiteria non consecrantur, sed benedicuntur, cætera verò cœmeteria ecclesijs cõtigua, & quæ vnà cum ecclesijs consecrantur, non, nisi ab Episcopo possunt reconciliari, quia de connexis, vti de similibus, idem est iudicium,

ciũ,c.inter cęteras,de rescript.c.2.de trāslat.prælat.& c.in causis,de re.iudic.Episcopi tñ aliqui, priuilegio Papæ suffulti aquā per ipsos exorcizatam personis in dignitate Ecclesi.constitutis transmittere,& facultatē recōciliādi illis delegare possūt, quod priuilegium ex causa concedi solet.

11 Altaria sine reliquijs † consecrari non possunt,cap.placuit,de cōsecr.d.1. & cōsecratio altaris præcipue cōsistit in cōiūctione mensę,scilicet,lapidis superioris,& structuræ interioris,Innoc. in rub.de cōsecr.n.2.Nam pluribus ex causis reconsecrantur,si altare motū fuerit,aut lapis ille solūmodò superpositus,qui sigillū cōtinet, cōfractus,aut etiā diminutus, c.1. & c.3. de consecr.eccl.vel altar.sunt etiā recōsecrādæ,si augeātur,vel minuantur,aut mutētur,ita quòd amittāt priorē formā,quia forma dat esse rei,Abb.in cap.ligneis,n.2. eo.tit.& pari modo altare viaticū,si amittat formā,vel frangatur, illius sigillum est reconsecrandum, vt per Abb. vbi supra.

12 Sicut enim † altare consecrari non debet,nisi ab Episcopo,sic non debet quis illud execrari,vel destruere,nisi Episcop⁹, vel alius de eius mandato Turrecrem. in
13 cap.placuit,de consecr.dist.1. † Vasa sacra, planetę, pallę, vestes sacerdotum, & ministrorum, & similia non sunt ad vsus profanos conuertenda, quia Deo dicata ad vsus profanos reuerti non debent,cap. nulli,12.q.2.& cap.semel, de reg.iur. in 6.sed paramenta, si qua vetustate sint cōsumpta,comburi debēt, & cineres in ecclesia sub pauimento, vel alio loco tuto, & honesto, ne pedibus intrantiū conculcētur,sunt reponendæ,cap. altaris de cō-
14 secr.d.1.† Calicem verò,nisi de auro,argēto,vel stanno consecrare nonlicet, nō autē ex ære, aut aurichalco, quia ob vini virtutē æruginē facit, pariterq; vomitum prouocat,minusq; ligneum, aut vitreum, cum quo missa prohibetur celebrari,cap. vt calix,ead.dist.& quicquid in contrariū supra disponatur de calice ex stanno, qui non est prohibitus,hodie minime admittitur eadem ratione,quia de facili æruginatur,& nauseam parit celebranti,eodem c.vt calix,& vbi est eadē ratio,eadē debet esse iuris dispositio,l.illud,ff.ad l.Aquil.

15 Virgines quoque † non,nisi per Episcopum,possunt cōsecrari,cap. quāuis corepiscopis,68.dist.& cap.si iubet,26. quæst. 6.& debent consecrari in veste professionis,quam semper ferre tenentur,cap. sanctimonialis,23.dist. sunt enim consecrandæ solemnibus diebus tātum,vt in Epiphania,per hebdomadam Paschæ, & in festis Apostolorum,nisi in cōtrarium immineat necessitas,cap.deuotionis,20.q.1.

16 Quæri potest,† an procuratio pro visitatione debita,vt suo loco dicetur, recipi etiā possit pro consecratione,& est distinguendum,quòd, aut loquimur de consecratione calicum,ordinādorū, & virginū, quæ fit in propria ciuitate,& pro ordinādorum cōsecratione,& tūc res caret difficultate, quòd nihil accipi possit in quocunque loco ordinationes habeantur,sed gratis operā suā visitātes præstare omnino tenentur, Cōc. Trid.c.1.de refor.sess. 21.& eadē ratio militat in virginibus cōsecrandis,vel velandis,ac calicibus consecrandis,campanisque benedicēdis,& ita se habet communis vsus, & consuetudo, quæ est seruanda, Conc.Trid.cap.3. §. in ijs verò, de reformat,sess.24.aut est cōsecranda ecclesia extra ciuitatem, & cùm non breui tēpore consecratio fieri possit, ita quòd,nec commode ad palatium Episcopale pro sumendo prandio Episcopus redire valeat,tunc prandium, aliaque victualia eundo,& redeūdo ab ijs, qui eius ministerium requisiuerunt,sumere potest, etiam quantumcunque ecclesia consecrāda sit vicina Episcopatui,quia ista procuratio est annexa visitationi,& cōsecratio-
17 ni,† quę prestatur in signum superioritatis,& vt facilius Prælati inducantur ad visitandum,& consecrādum,gloss.in c. cùm sit Romana,vbi etiam Abb nu.2. de simo. Innoc.in cap.Romana, de cens.& Graff. decis.15.n mihi 10. par.2. lib.2. dummodò nō obsit paupertas,quia casu,quo propter paupertatem procuratio subministrari nō possit,tunc Episcopus proprijs sumptibus Ecclesiam cōsecrare tenetur,vt tenet glos.& Abb.in d.cap.cū sit Romana.

18 Frequenter etiam quæritur,† cuius expensis debeat Episcopus accedere ad ecclesiam pollutam recōciliandam,&,omissis disputationib⁹,aut scitur quis violauerit,ecclesiā,& est soluēdo,& tūc expensis

C illius,

illius, qui eam violauit, recōciliari debet, arg. text. in l. 1. vbi etiam Bart. ff. de eo, per quē fac. erit, aut nescitur, vel non est soluēdo, & tunc si ecclesia est parochialis, parochus solus, si iuxta redditus id commode facere potest, nisi in cōtrarium sit statutū, aut vigeat consuetudo, vel parochus est pauper, & tunc sumptibus parochianorū, & in defectū omnium debet Episcopus suis expensis ecclesiam recōciliare, vt post Io. Andr. & alios distinguit, & tenet Abb. in c. proposuisti, n. 21. de cons. eccl. vel altar.

19 Si vero ecclesia † est regularis sine cura animarum, & ignoratur, quis ecclesiam polluerit, vel is non sit soluendo, tunc, nec Episcopus, nec populus tenetur, cùm regulares sint exēpti à iurisdictione Episcoporum, neque ex obligatione sacramenta populo ministrare teneantur, & populus minime ad illa ab eis recipienda cogi possit, quia, vti exemptos ab onere sacramenta ministrandi, & ab ordinaria iurisdictio-

20 ne contra ipsos procedit regula, † quòd, qui sentit commodum, sentire debeat, & incommodum, & contra, cap. qui sentit, de reg. iur. in 6. Valde tamē decebit, si tali casu Episcopi eorum officiū exerceant ī reconciliandis ecclesijs regularium, quantumuis exemptorum, & Ioan. Stephanus ex illustri familia Agatiorum Vercellen.

21 † Episcopus Astensis in Ordinarij loci legitima à ciuitate, & dioecesi absentia requisitus pro reconciliatione ecclesię monasterij S. Pauli Ordinis Prædicatorū Vercellen. humani sanguinis effusione pollutæ, ab eadem ciuitate Asten. Vercellas pro eiusdem ecclesiæ reconciliatione se transtulit, illamq; præsente Vespasiano Agatia Abbate Abbatiæ B. Mariæ de Abundantia Gebenen. dioecesis, eius consanguineo, & me, vna cum maxima cleri, & populi multitudine, sub die 18. mensis Nouembris anni 1621. reconciliauit, gratis, sine aliqua procuratione viatici, nec tam eundo, quā stando, sumptuum etiam cibariorum subministratione, peragendo functionē, quæ bonum, & piū decet pastorem in benefi-

22 ciū ecclesiæ dicti † ordinis mendicantiū, qui tit paupertatis merito pluribus gaudet priuilegijs, de quibus plenè scripsit Alphons. de Casa Rub. in compend. priuileg. Fratr. Minor. & Mendic. per totum.

DE BENEDICTIONE. Cap. VI.

SVMMARIVM.

1 *Benedictio multipliciter accipitur.*
2 *Benedictionis definitio.*
3 *Benedictio est duplex.*
4 *Benedictionis vsus est antiquus.*
5 *Benedictionis nomine, quæ veniant.*
6 *Benedictio Papa venialia peccata remittit, & est res sacramentalis.*
Qui possit virtute ordinis benedicere. ibid.
Papa benedicere potest, ibidem.
7 *Benedicere potest Episcopus, & num. seq.*
8 *Ecclesiastica paramenta, à quibus benedici possint.*
Presbyteri vestimenta ecclesiastica bene dicere non possunt, ibidem.
9 *Presbyteris non licet benedicere modo, quo benedicit Episcopus.*
10 *Sacerdotes, quæ benedicere possint, & n. 11. cum pluribus sequentibus.*
Nuptiæ secundæ non sunt benedicendæ, ibidem.
11 *Nuptiarum benedictio à mundi creatione originem duxit.*
12 *Benedictio nouarum frugum ex ritu antiquo fuit.*
13 *Benedictionis aquæ, quis fuerit institutor.*
14 *Aqua benedicta conficitur per septem inuocationes.*
15 *Aqua benedicta peccata venialia remittuntur.*
16 *Gratiæ nouæ infusio non requiritur ad remissionem peccati venialis, sed quid requiratur.*
17 *Venialium peccatorum remissio tripliciratione causari potest.*

Aqua

18 *Aquæ benedictæ aspersio cur fiat.*

19 *Aquæ benedictæ quænam fuerit figura in testamento veteri.*

20 *Aquæ benedictæ effectus est duplex, spiritualis, & temporalis.*

21 *Spirituales effectus aquæ benedictæ sunt septem & num. seq.*

22 *Aqua benedicta fugat dæmones, & alia operatur.*

23 *Corporales effectus aquæ benedictæ sunt plures.*

24 *Aquæ benedicendæ forma in duobus versatur.*

25 *Septenarius numerus est perfectus.*

26 *Trinitatis fides in signo crucis exprimitur, eoque roborantur fideles.*

27 *Crux Christi quatuor virtutes habet.*

28 *Crucis signi plures virtutes, & miracula.*

29 *Crucis signum fieri debet in figura quadrangulari.*

QVIA supra egimus de consecratione, quæ fit potestate ordinis Episcopalis, congruo loco nunc ad præcedentia continuando tractandũ videtur de benedictione, quæ eiusdem ordinis potestate competit, Turrecrem. in cap denique, n. 12. 21. dist. de qua vt plene cognitio haberi possit, sciẽdum est, benedictionis nomen non semper idem significare,
1 † quandoque enim significat adulationẽ ad Roman. c. 16. qui per dulcẽs sermones, & benedictiones seducunt corda innocentiũ, aliquãdo maledictionem per antiphrasim, Iob c. 1. Ne benedixerint filij mei, hoc est maledixerint, vel ingrati fuerint, & cap. 2. Benedic Deo, & morere: aliquando eleemosynam spiritualẽ Prouerb. c. 11. anima, quæ benedicit, impinguabitur, & ad Corinth. qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet, nonnunquã laudẽ, Psalm. 102. Benedic anima mea Domino, & omnia, quæ intra me sunt, &c. sæpius beneficiorum collationẽ, vel precationẽ Psalm. 20. Quoniã præuenisti eum in benedictionibus dulcedinis, &c & Genes. 12. Benedicam benedicentibus te, &c. denique fere semper benedictio significat optatiuã, vel imperatiuã collationem bonorum, vel enunciatiuam laudem virtutum, ac beneficiorũ qua ratione sumpto benedictionis
2 nomine, ea definitur rectè, † q; sit sanctificationis, & gratiarum votiua collatio S. Ambros. lib. de benedict. Patriarch. cap. 2.

3 Benedictio † principaliter est duplex secũdũ S. Thom. in 4. sent. d. 19. q. 1. art. 2. vna enim fit in virtute sanctitatis ab hominibus, in quibus per gratiã Christi inhabitat, & hoc solet expeti à sãctis hominibus tãtùm, quibus à Deo virtus sanctificãdi tribuitur; altera, qua virtute ordinis sacri homo benedicit, nec ministri sãctitatẽ requirit, quæ procedit, & effectũ obtinẽt ex meritis Christi Marsil. Archiep. Salernitanus Hidragiolog. sec. 2. c. 1. n. 51 & 52.

4 Benedictionis autẽ vsus est † antiquus, quia fuit in veteri testamento benedictus Abraham Deo excelso, & det tibi Deus de rore cœli, & de pinguedine terræ abundantiam, qui benedixerit tibi benedictionibus repleatur: Gen. c. 14 & c. 27. Benedicentur in te, & in semine tuo cunctę tribus terræ, benedixitq; Iacob filijs Ioseph, eo. c. 28. & 48 quæ, postquam Moyses cuncta vidit completa, benedixit eis, c. 39 eo. lib. vt benedicã panibus tuis, & aquis. Exod. c. 23. & cum ingressi fueritis terrã, quam ego dabo vobis, & messueritis segetem, feretis manipulos spicarum primitias vestras ad sacerdotem, qui eleuabit fasciculum coram Domino, vt acceptabile sit pro vobis altero die sabbati, & sanctificabit illum: Leuit. cap. 23. primitiua ciborum vestrorum dabitis sacerdoti, vt reponat benedictionẽ domibus vestris, Ezech. cap. 44 & Marsil. d. Hidragiolog. sec. 3. c. 7
5 num. 29. Benedictionis verò nomine † omnia felicia, & bona à Deo nobis concessa veniunt, vt super populum tuum benedictio tua: Psal. 3.

De benedictione, qua homo homini benedicit, siue paterna, siue sacerdotali, aut quacunq; potestate fiat, pluribus in sacrarum litterarum locis habetur vt benediximus vobis de domo Domini: Psa'm. 117. Aaron eleuans coram Domino, sicut præceperat Moyses, & extendens manum ad populum benedixit, Leuit. c. 9. qui benedixerit tibi, erit & ipse benedictus. Nu. 24.

Ioachim autem summus sacerdos de Hierusalem venit in Betuliam cum vniuersis presbyteris suis, vt videret Iudith, quæ cũ exijsset ad illum, benedixerunt eam omnes vna voce dicentes, Tu gloria Hierusalem, tu lætitia Israel, tu beneficentia populi nostri Iudith, cap. 15.

Benedictio patris firmat domos filiorũ, Eccles. c. 3. benedictio Domini diuites facit Salom. cap. 10. honora ergo patrem, vt benedicat te, honorat patrem pius propter gratiam, ingratus pro timore, & si pauper est, pater non habens diuitiarum copias, quas relinquat filijs, habet tñ vltimæ benedictionis hęreditatẽ, qua sanctificationis opes successoribus relinquat, & multò plus est beatũ, quàm diuitem fieri, S. Ambros. in lib. de benedict. Patriarc. c. 1. & plura alia sacræ scripturæ loca deducit, & citat Marsil. Archiep. Saler. in d. sec. 2. c. 1. nu. 39. & Christus dominus noster Apostolis panem daturus, benedixit, Matth. c. 22. similiter, & calicem, & cum cœnasset, hymnum dixit, Luc. c. 22. & 24.

6 Benedictio, † quam impartiuntur Pontifices, venialia peccata remittit, & est sacramẽtale, non sacramẽtũ, Marsil. dict. Hidragiolog. sec. 3. c. 2 n. 7. benedicũt etiam agnos ex cæra, de quorum origine, & virtutibus disertè tradidit Fr. Vincentius Bonardus ordinis Prædicat. in suo peculiari

7 tractatu Romæ edito. Ordinis virtute † benedicit Episcopus vestimenta ecclesiastica, quæ benedictio de iure cõmuni ad Episcopos pertinet, & ex priuilegio Pa-

8 pæ, Ministri, & Prouinciales † Fratrũ Minorũ, & Guardiani, pro eorũ ordinibus, & pro monialibus S. Claræ, totiusq; ordinis, benedicere possunt, Nau. c. 25. n. 84. to. 3. eodemq; priuilegio sunt muniti superiores Societatis Iesu, & congregationis S. Pauli decollati Barnabitæ nuncupati.

Aquam benedicunt Episcopi, qua ecclesia polluta reconciliatur, nempe naturali aqua vinum cum cinere miscendo, cap. proposuisti, ext. de consecr. eccles. vel alt. & in veteri testamẽto sanguine aspergebatur, Leuit. cap. 4. & aquæ pro reconciliatione benedicuntur, & ecclesiæ reconciliantur ad formam præscriptam in Pont. Rom. de eccles. dedic. par. 2.

9 Benedicunt † etiam Episcopi populum post missam solemni benedictione, vt cap. Abb. & ibi glos. in vers. solemnẽ, de priuil. in 6. & cap. denique, 21. dist. Presbyt. aũt modo, quo Episcopus benedicit, benedicere nõ licet, glos. in cap. ad celebrandas, de cõsecr. d. 1. & Graff. decis. aur. c. 26. n. 4. par. 2 lib. 3. & omnia, quæ cõsecrantur, benedicuntur, vt ecclesiæ cœmeteria, altaria, calices, ac paramẽta, & alia, quæ sũt ordinis Põtificalis, de quibus supra in c. 5 de consecr. per totũ. Alias benedictiones,

10 quę sunt ordinis sacerdotalis, † presb. ordinis virtute possunt impartiri, vt sponsos benedicere, cap. Sponsus, 23. d. cap. aliter, & cap. sponsus, 30. q 5. & Conc. Trid. c. 1 de refor. matr. sess. 24. nõ aũt secundę nuptiæ sunt benedicendę, quia secundas nuptias benedicens pœna est plectendus, vt cap. 1. vbi etiam glos. & Abb. de sec. nupt.

11 Nuptiarum benedictio † iam à mundi creatione originẽ duxit, benedixitq; illis, & ait, crescite, & multiplicamini, & replete terram, Genes. c. 1. ac alio loco, & apprehendens dexteram filiæ suæ dexteræ Tobiæ tradidit dicẽs, Deus Abrahã, Deus Isaac, Deus Iacob vobiscum sit, & ipse cõiungat vos, impleatq; benedictionem suã in vobis, Tob. c. 7. & ab Apostolis tradita fuit, de qua per Euarist. in epist. quę primo Concil. tom. continetur. Benedicũt presbyteri cæreum paschalẽ in sacrę resurrectionis Dominicæ mysterium ex antiquissimo ritu, vt trad. S. Ambros. in sermone de mysterio Paschæ, c. 5. & Cõc. Tolet, 4. c. 8.

12 Benedictio † nouarum frugum ex ritu antiquo à presbyteris fiebat, vt apud sanctum Hieronymum in Ezechielem c. 24. vbi primitiæ ciborum nostrorum sacerdotibus offeruntur, vt nihil gustemus nouarũ frugum, nisi quòd sacerdos ante gustauerit, hoc autem facimus, vt reponat sacerdos oblationẽ nostram in domo sua, siue vt ad prædicationem suã Dominus benedicat domibus nostris. Grãdis est dignitas sacerdotum, sed grãdis ruina, si peccauerint, & Genebrard. in Psalm. 150. nu. 4. ait, Videmus, Apostolos retinuisse dedicationes, templa, choros, vota, aquam lustralẽ, benedictiones sacerdotũ, vestes, genuflexiones, ordines ecclesiasticos, decimas, primitias, processiones, visitationes sacrarũ ædium, & locorũ, manuũ expansiones, festa

festa Pentecostes, Paschatis, sublato victimarum vsu, quę per Christi crucem abrogata sũt, & de pluribus alijs benedictionibus ex ritu antiquo trad. Marsil. in ead. sec. 2. cap. 2. nu. 7. vsque ad num. 27.

13 Sacerdotes inter alia † benedicunt aquas sale cõspersas, cuius benedictionis institutor fuit S. Matthæus Apostolus, & Euangelista, vt refert S. Clemens Romanus in lib. 8. Apostolicarum constitutionum, cap. 35. & Franc. Turia. in sua translatione, cap. 29. tradit de aqua, & oleo: Ego Matthæus constituo, vt benedicat Episcopus aquam, aut oleum, sin verò nõ aderit, benedicat presbyter, præsente diacono. Cum autem Episcopus aderit, assistant presbyter, & diaconus: dicat autem in hunc modum, Domine Sabaoth, Deus virtutum, creator aquarum, & olei largitor, miserator, & amator hominum, qui dedisti aquam ad bibendũ, & abluendum, & oleum ad exhilarandum faciem in exultationem lætitiæ, ipse etiam nunc sanctifica per Christum hanc aquam, & oleum, ex nomine eius, qui obtulit, vel quæ obtulit, & tribue ei vim sanandi, & depellendi morbum, fugandi dæmones, & expellendi insidias, per Christum spem nostram, cum quo tibi gloria, honor, & cultus, ac sancto Spiritu in secula. Amen. Marsil. sec. 2. cap. 2. nu. 49. 50. 51. & 54. & fuit postea cõstitutio Matthæi innouata, vt constat ex epistola S. Alexandri Rom. Põt. martyris eius nominis primi, & à beato Petro quinti, qui ita scripsit: aquam sale conspersam populis benedicimus, vt ea cuncti aspersi sanctificentur, & purificentur: quod & omnibus sacerdotibus faciẽdum esse mandamus. Nam, si cinis vitulæ sanguine aspersus populum sanctificabat, atque mundabat, multò magis aqua sale aspersa, diuinisque precibus sacrata. Et, si sale asperso per Eliseum Prophetam sterilitas aquæ sanata est, quantò magis diuinis precibus sacratum sal sterilitatem rerum auferet humanarum? Coinquinatos enim sanctificat, mundat, purgat, cœtera bona multiplicat, insidiasque diaboli auertit, & à phantasmatum versutijs homines defendit. vt in epist. 1. quam scripsit omnibus orthodoxis, vt in tomo 1. conc. 1. & 5. & cap. aquam sale, de consecr. dist. 3.

14 Conficitur † aqua benedicta per septẽ inuocationes mysticas diuini nominis. Prima est, Adiutorium nostrum. Secunda, Exorcizo te creatura salis. Tertia, Inuocamus te Domine. Quarta, Exorcizo te creatura aquæ. Quinta, dum dicitur, quis ad salutẽ humani generis. Sexta, cum sal in aquam immittitur. Et septima, dum dicitur, Deus inuictæ virtutis, vt in sacerdotali Romano. & septem inuocationes potissimũ in huiusmodi benedictione cõcurrere creduntur, quia sanctificatur aqua in virtute septem donorum Spiritus sancti, vt per eundem Marsil. d. sec. 2. cap. 7. nu. 34. & 35.

15 Effectus aquæ benedictæ † præcipuus est, vt per eam ante conspectum Domini peccata venialia remittantur, ex communi Theologorum sententia S. Thom. in 3. par. q. 65. artic. 1. ad 6. & 8. q. 83. art. 3. ad 3. q. 87. art. 3. Sot. in 4. sent. dist. 15. q. 1. art. 3 & glo. in proœm. sex. in ver. benedictionem, vbi doctores omnes, & remittuntur per aquam benedictam peccata ex opere operantis, scilicet, quòd actus ille deuotionis, & reuerentiæ, qua homo ad sacra recipienda mouetur, peccatorum remissionem operatur, non quidem conferẽdo

16 gratiam, vt in sacramentis, † quia necessaria non est gratiæ infusio pro venialibus remittendis, sed propter actum deuotionis prædictum, vt explicat idem S. Thom. par. 3. quæst. 87. art. 3. in corpore, vbi ait ad remissionem venialis peccati non requiritur nouæ gratiæ infusio, sed sufficit aliquis actus procedens ex gratia, quo aliquis detestetur peccatum veniale, vel explicite, vel saltem implicite, sicut, cum aliquis feruenter mouetur in Deum.

17 Triplici † autem ratione aliqua causãt remissionem venialium peccatorum.

Primò causatur per infusionem gratiæ, & sic per Eucharistiam, & sacramenta nouæ legis.

Secundò in quantum sunt cum aliquo motu detestationis peccatorum, & hoc modo confessio generalis, tunsio pectoris, & oratio dominicalis prosunt ad remissionem venialium peccatorum.

Tertio modo inquantum sunt cum aliquo motu reuerentiæ in Deum, & ad res diuinas, & hoc modo benedictio Episco-

 palis,

pulis, aquæ benedictæ aspersio, quælibet sacramentalis vnctio, oratio in ecclesia dedicata, & similia, operantur ad remissionem venialium peccatorum. Marsil. eadé sect.3.cap.3.num.1.vsque ad num.11.

18 Sacerdos aqua benedicta † altare, ecclesiam, & populum aspergit, vt omnis immũdorum spirituum spurcitia tam de habitaculo, quàm de cordibus fideliũ propellatur, hæc enim virtus aquę exorcizatę inest, & etiam, quia nouus Christianorum populus baptismatis sacraméto fuit renatus, ita ministerio aquæ lota renatorũ corpora lustrat, ac diluit, eodem modo, quo sanguis agni à prisco populo ad repellendum percussorem in postibus ponebatur, Duran.rationa.diuino. c.4. lib.4. & Vgo de S.Vict.inquit, Hac igitur aqua sanctificata fideles asperguntur, & habitacula fidelium illustrantur ab illusione, & infestatione maglignorũ spirituum, in quo effe-

19 ctu aqua benedicta figurari † pōt in sanguine agni paschalis, qui in postibus habitaculorum ad repellendũ exterminatoré Dei mandato ponebatur, vt Exod.cap.12. & Marf.ead.sec.3.cap.2.nu.19.20.& 21.

20 Effectus aquæ benedictæ † est duplex, spiritualis, & temporalis. Spirituales effe-

21 ctus † sunt septem.

22 Primus, quo profligãtur dæmones † ex creaturis, & locis, vt testatur Petr. Abb. Cluniacen. coætaneus diui Bernardi, qui lib.1. de mirac.c.7.narrat, quemadmodũ in monasterio Cluniacen. infirmus quidã videbat in cubiculo innumerabiles dæmones, quod animaduertens vnus ex custodibus, coepit locũ aqua benedicta aspergere, infirmus autem statim coepit clamare, eia, eia fac, quod facis, quia diaboli fugiẽtes contendunt, alter post alterum summa celeritate discedere, & Marsil.ead.sect.3. cap.6.nu 29. & 30. & de alijs miraculis testatur Antonius Posseuinus in litteris ad pijssimam Mantuæ Ducissam datis anno 1585. quas refert idem Marsil.eod. cap.6.num 64.vsque ad num.69.

Secundus, quo remittuntur peccata venialia ex supra deductis.

Tertius, quo excluduntur phantasmata diabolica, prauæq; cogitationes, ac mẽtis distractiones in oratione, alijsq; tẽporib*. Quart*, quo eleuaĩ mẽs à terrenis reb*.

Quintus, quo disponitur animus ad orationem, & deuotionem.

Sextus quo gratia, fauor, & assistentia Spiritus sancti impetratur.

Septimus, quo præparat mentem hominis, vt rectiùs diuina mysteria peragat, sacramentaque suscipiat.

23 Corporales effectus † etiam plures ex aqua benedicta prodeunt.

Primus, quo hominum, iumentorũ, aliarumq; humanarũ rerum sterilitas curatur.

Secundus, quo multiplicatio, & vbertas bonorum impetratur.

Tertius quo sanitas mentis, & corporis conceditur, tum curando infirmitates, tum illas præcauendo.

Quartus, quo aer noxius purgatur, omnisq; pestiferi, ac cõtagiosi morbi vis propellitur. Aqua benedicta, Deo cooperãte, plures sancti homines, quamplures à spiritibus immundis vexatos, incantationibus ligatos, leprosos, claudos, paralyticos, ac alijs diuersis lãguoribus, & infirmitatib* oppressos liberarunt, cæcos illuminarũt, tempestates maris, & terræ sedarũt, locustas profligarunt, & pestilenté morbũ sanarũt, vt per eũdẽ Marsil.dict.sec.3.c.2.n. 45.& c.5.& 6.p tot.eãd.sec.videre licet, ad quẽ remisisse sufficiat, vbi plura etiam paucis abhinc annis à religiosis Societatis Iesu mirabilia fuerũt facta apud Iapones, & Indos, apud quos aquæ benedictæ virtus multis experimentis est comprobata.

24 Aquæ benedicendę forma † in duobus versatur, verbis, scilicet, ac figuris, & quia supra de verbis actum fuit, nũc de figuris aliqua attingam. Huiuscemodi benedictionis figura quatuordecim perficitur crucibus, ea deuotione expressis, quæ grauem, & religiosum virum decet, & tunc faciendæ sunt, cum septẽ illæ inuocationes, de quibus supra, n.14. dicuntur. In prima quidem inuocatione crux vna fieri debet, in secunda tres, in tertia duæ, in quarta tres, in quinta vna, cũ sacerdos, dicit: Infunde benedictionem tuam, &c. in sexta similiter vna, cum sal in aquã inijcitur, & postremò in septima tres. Quæ quidem euidẽter, ac explicitè fieri debẽt, quemadmodũ, & verba ipsa clarè, & explicitè sũt pronũciãda, vt per eundẽ Marsilia in Hidrag.sec.n.35.36.& 37.c.vlt.

25 Septenario † numero inuocationũ fit dicta benedictio, quia dictus numerus apud sacram scripturam, & sacros doctores est perfectus, vt tradit magister Cyprianus Vbertus hæreticæ prauitatis Inquisitor in suo peculiari ope. de Cru.lib. 1.cap.7. & d.numero septenario 219. figuræ describuntur, in eod.lib.1.cap.36.

26 In crucis verò signo † exprimuntur fides sanctiss Trinitatis, in eoque roboramur, quemadmodũ in incarnatione fuit cōcursus totius Trinitatis, ita ministerio crucis astiterũt Pater, Filius, & Spiritus sanctus, cum opera exteriora Trinitatis sint inseparabilia & indiuisa, vt tradit idem magister Cyprianus, eod.lib.1.cap.7.

27 Habet enim crux Christi † quatuor virtutes, propter quas religiosa, & venerabiles est apud fideles consuetudo, vt signent se signaculo sanctæ crucis.

Prima quidem, quòd est signum distinctum seruorum Dei Iesu Christi.

Secunda, quia est armatura fortis ad profugandum dæmones, qui vbi crux Christi est, stare non possunt.

Tertia, virtus eius est contra vitiorum tentamenta, quæ, si mente fideli habeatur, nulla libido, nulla peccati præualere pōt inuidia, sed cōtinuò ad eius memorationē totius peccati, & mortis fugit exercitus.

Quarta virtus est, quòd operatur, vt diuinæ benedictionis dexteram homo consequatur, vt post Damasc. beatus Chrysostomus, August. Origen. & beatus Hieronym. tradit Turrecrem. in cap. ecclesiarũ, 28 n.3. dist.11. † & quamplura miracula, aliasque virtutes, quæ in mysterio, ac signo sanctæ crucis fuerunt habita, & operantur, copiosè scribit præfatus magist. Cyprianus in eodem ope. de cru in quinque libros distincto per tot.

29 Fieri enim non debet † crux per modũ circuli, sed dextra sursum porrecta, inde quasi recta ducatur linea deorsum, & trãsuersalis, altera extendatur à sinistro ad dextrũ latus, & maxime refert re, hęc signa adamussim fieri, quandoque autem dæmones nequaquam timuisse aquam sanctam, quia non fuerat ritè benedicta, scribit Marsil. ea. Hydrag. sect.2. cap.7. n.39.40. & 41. Quòdque signum crucis fieri debeat in figura quadrangulari, tenet idem Turrecrem. eo. c. Ecclesiarum, num.5. quē sequitur mag. Cypr. eod. lib.1. cap.7.

DE INDVLGENTIIS. Cap, VII.

SVMMARIVM.

1 *Indulgẽtias cōferendi potestas fuit à Christo Ecclesia concessa.*
2 *Indulgentia, quid sit.*
3 *Indulgentia duplex plena, & non plena, harum qualibet qua sit.*
4 *Indulgentiæ forma est duplex.*
5 *Indulgentia propriè non remittit culpam.*
6 *Culpa, & pœna in peccato consistunt.*
7 *Culpa licet remittatur à Deo per contritionem, tamen requiritur confessio.*
8 *Purgatorij pœna maior est omni pœna, quã vnquã aliquis patiatur in præsenti vita.*
9 *Pœna est duplex, damni, & sensus, illa æterna & cur? hæc verè temporalis.*
10 *Indulgentia plenaria, an differat à pleniori, & à plenissima.*
11 *Indulgentia plenaria non differt ab ea, qua conceditur in anno Sancto, vel alijs temporibus vigore Iubilæi.*
12 *Iubilæi annus quolibet cētesimo anno fuit antiquissimus.*
13 *Iubilæi annus fuit reductus ad annũ quinquagesimum à Clemẽte Sexto, & ad vigesimumquintum à Paulo Secundo.*
14 *Indulgentia plenaria tempore anni Iubilæi suspensa à Gregorio XIII. Idem à Clemente VIII. nunc Pontifice Maximo fuit innouatum vsque ad beneplacitum Sedis Apostolicæ.*
15 *Indulgentia plenaria ad hoc, vt reuiniscãt anno Iubilæi elapso, quid requiratur.*
16 *Indulgentia, vt valeant, tria requiruntur ex communi opinione.*
17 *Concilium generale legitime congregatũ* habet

habet potestatem concedendi indulgentias plenarias.

18 *Indulgentias nõ plenarias concedunt Legati, Patriarchæ, Archiepisc. & Episcopi.*

19 *Indulgentia non debet cõcedi, nisi ex causa conueniente, & iusta.*

20 *Indulgentia, vt valeat, requiritur pietas.*

21 *Indulgentia plenaria conceditur pluribus de causis.*

22 *Opus, quod pro indulgentia obtinenda imponitur, debet esse ordinabile, & conducibile ad honorẽ Dei, & fidei exaltationẽ.*

23 *Indulgentia respicit principaliter gratiã, non meritũ hominũ: respicit tamẽ meritũ Christi, beatæ Virginis, & Sanctorum.*

24 *Indulgentia ad hoc, vt obtineatur, requiritur vt homo sit in statu gratiæ.*

25 *Indulgentiã, vt quis consequatur, requiritur duplex dispositio, interna, & externa.*

26 *Confessio actualis, quando requiratur ad consequẽdã indulgentiã, & quando non.*

27 *Confiteri an teneatur ad consequendam indulgentiam, qui nullum habet peccatum mortale.*

28 *Dispositio externa ad obtinendam indulgentiam est adimplere omnia, quæ in litteris indulgentiarum exprimuntur.*

29 *Indulgentia non extenditur ad mortuos, nisi à Papa expresse fuerit extensa, & tũc per modum suffragij.*
Suffragiorum tria sunt genera.

30 *Quæstus pro consequendis indulgẽtijs abolentur.*

31 *Missa dicta in altari priuilegiato pro tali anima, an illam liberet.*

32 *Papa non habet iudiciariam auctoritatẽ, neque iurisdictionem directam in defunctos, & supra num. 29.*

33 *Indulgentiæ prosunt defunctis per modum satisfactionis, & consolationis.*

34 *Mortui suis orationibus viuẽtibus prodesse possunt.*

QVONIAM Indulgẽtiarum concessio, genus quoddã benedictionis præstãtissimũ est, cùm per talẽ concessionẽ fidelibus gratiose indulgeatur, vnde pro pœna tẽporaria suis peccatis debita satisfacere possint, hoc loco post dicta de benedictione in vniuersali, aliqua de Indulgentijs bre-
1 uiter attingere decreui. † Potestas enim illas conferendi à Christo Ecclesiæ in Petro concessa extitit, quæ huiusmodi potestate diuinitus ei tradita, antiquissimis etiã tẽporibus in vsu fuit, Matth. c. 16. Ioan. c. 20. cap. audiuimus, cap. quodcunque, 24. q. 1. & cap. vt constitueretur, 50. dist. ideo sacr. Conc. Trid. indulgentiarum vsum Christiano populo maxime salutarem, & sacrorum Conciliorum auctoritate probatum, in Ecclesia retinendum esse, docet & præcipit, eosque anathemate damnat, qui, aut inutiles esse asserunt, vel eas concedendi in Ecclesia potestatẽ esse negant, vt in decr. de Indulg. in princ. sess. 25.

2 In primis aũt vidẽdum est, † quid sit Indulgentia, quæ, omissis alijs diffinitionibus à diuersis scriptoribus ecclesiasticis traditis, est remissio pœnæ temporariæ in foro pœnitentiali Deo debitæ extra sacramẽtum facta, per applicationẽ earum satisfactionum, quę in communi Ecclesię thesauro continentur, Nauarr. in cõmẽtar. de Indulg. & Iubil. not. 20. num. 1. & seqq. vbi rationes diffinitionis assignat, & ad contraria respondet, tom. 3. Cordub. de Indulgen. q. 3. & Card. Bellarm. in 6. contra gen. tom. 1. lib. 2. cap. 16. §. ad hæc iu-
3 uantur. Quæ quidem est plena, † & non plena: plena est, quæ sub nomine plenariæ datur, vel sub his, aut similibus verbis ei, qui fecerit, hoc, aut illud, remissio omniũ peccatorum conceditur: non plena, quæ limitata solummodo datur, vel ratione peccatorum, vel ratione pœnæ debitæ: prior respicit totam pœnam temporalem peccatis debitam, posterior non totam, sed illius solummodo partem, Nauarr. eodem comment. not. 9. num. 1. 2. & 3.

4 Indulgentiæ enim forma, † quantum ad eam, quæ significat remissionem pœnæ in foro pœnitẽtiali, de qua verba facere decreui, alijs omissis, de quibus per eũdem Nauar. eod. com. not. 20. num. 2. est quadruplex. Aliquando enim dantur indulgentiæ respiciendo ad certum tempus secundum numerum dierum, aut annorum; quandoque respiciendo ad certam partẽ peccatorum, vt cum datur remissio mediæ,

diæ,vel tertiæ partis; Interdum reſpiciẽdo totum id,quod pro peccato debetur, vt,cum datur indulgentia plenaria, vel remiſsio omnium peccatorũ,Turrecrem. in cap.quis aliquãdo, de pœnit.d.1. §.itẽ
5 in Leuitico.q.2.art.1.† Quãdoq; etiã cõceditur de culpa, & pœna: quod non eſt proprie intelligendũ,cũ ſolus Deus auctoritatiue culpas remittat,iuxta illud Iſaię. Ego ſolus deleo iniquitates tuas per memetipſum:ſed ideo ſic dicitur,quia ibi remittitur culpa à Deo per contritionem, quæ præexigitur, & pœna à Papa per indulgẽtiã,quæ ſubſequitur,Sylueſtr.in verbo,Indul.q.9.n.23.& Graff.c.15.ſecundũ impreſsionẽ Taurinen.n.53.55.59.& 64. par.1.lib.4. vbi de his quatuor modis indulgentias concedendi copioſe tractat.

6 In peccato,† ad quod delẽdum indulgentiæ conceduntur,duo ſunt:culpa,qua offẽditur Deus,& pœna,quæ debetur pro culpa:remittitur autem culpa in cõtritione,quæ eſt cum propoſito confitendi, & ſatisfaciendi,vt in pſalm. 31. Confitebor aduerſum me iniuſtitiam meam Dño, & tu remiſiſti impietatem peccati mei, ſed quamuis Deus remittat culpam per con-
7 tritionem,† tamen requiritur confeſsio, vt ipſe confeſſarius abſoluat pœnitẽtẽ ſacramentaliter à peccatis,cuius abſolutionis virtute illa pœna æterna peccato debita, quæ per contritionem commutata erat in temporalem,aliqua ex parte tollitur,ideo,ſi decederet ſine cõfeſsione, nõ tamen contempta,ſed præuenta grauiùs, & diutiùs puniretur in purgatorio,cuius
8 pœna eſt ignis,qui,& ſi æternus non ſit,† miro tñ modo grauis eſt, quoniam excellit omnem pœnam,quam vnquam aliquis paſſus ſit in hac vita, & nũquam in carne tãta inuenta eſt pœna,licet mirabilia martyres paſsi ſint tormẽta,& multi nequiter immẽſa ſuſtinuerint ſupplicia,Aug.in lib. de pœnit.relatus in cap.nullus de pœnit. diſt.7.Graff.eod.c.15.n.48.& Bellar.in 6. controu.gener.lib.2.cap.14. de purgat.

9 Pœna,quæ debetur,† eſt duplex, ideſt pœna dãni,quæ eſt carentię viſionis Dei ex parte auerſionis,& hæc eſt æterna,vt, qui contra æternum bonum peccauit, in æternum puniatur,& pœna ſenſus ex parte conuerſionis ad creaturam, quæ cum non ſit infinita ex genere ſuo,nõ eſt æterna,quo fit, vt, ſi huiuſmodi conuerſio nõ eſſet auerſio à Deo,non deberetur ei pœna infinita, ideo peccatis venialibus non debetur,niſi tẽporalis,& hinc colligitur, quòd,cùm per contritionẽ,& per ſatisfactionem homo conuertatur ad Deum,recuperet amicitiam Dei,ac etiam tollatur æterna pœna damni,cap.dixi,& cap.magna,de pœnit.d.1.remanet tñ pœna ſenſus in hoc ſeculo perſoluẽda,vel per pœnas ſpõte à nobis confeſsis pro vindicando peccato ſuſceptas,vel ſacerdotis arbitrio pro menſura delicti impoſitas, vel etiã per tẽporalia flagella à Deo inflicta, & à nobis patiẽter tolerata,Cõc.Trid.ſeſſ.14. c.9 cap ſunt plures, de pœn.d.3.& Graff. eod.c.7.n.1.2.& 3.par.1.lib.1. Quòd,ſi ea pœna in hac vita nõ luatur, luẽda erit in purgatorio,hęc aũt eſt pœna,quæ per indulgentias tollitur. Verũ,quia aliqui indul-
10 gentiã plenariam diuidunt † in plenam, ſiue plenariã,pleniorem, & pleniſſimam.

Quęritur,an re vera inter ſe differant. Aliqui autem putant eſſe differẽtiam realem inter has tres ſpecies ſuper enumeratas,vt Palud.in 4.diſt.20 q.4. Adr. pariter in 4.q de Indulgent.colum 12. & Nauar. d.not.9 num.4.& not.22 num.50. & 51. ſed melior videtur eorũ ſententia,qui nullam inter plenariam,pleniorem,& pleniſſimam conſtituunt differentiam, quam tenet Sot.in 4.d.21.q.2.art.1.Michael Med. & Cordub.q.11.de Indulgent. & cœteri omnes recentiores:gradationem autem illam ſolummodo adhiberi ad exaggerandam,ſeu potius explicandam indulgentiæ plenitudinẽ, qua nihil amplius deſiderari poſſit,vt bene aduertit.Graff.d.cap.15. n. 45.Quando autem Papa plenariam omniũ peccatorum indulgentiam concedit,perinde eſt,ac ſi vocabulo,pleniſſimæ vteretur,vt manifeſtiſſime exemplo oſtendi poteſt,amphoræ enim aquæ plenæ nõ maius datur vacuũ, quàm pleniſsimæ tribuatur.

11 Nec differt † plenaria indulgentia ab ea, quæ conceditur in anno ſancto, vel alijs tẽporibus vigore Iubilæi, ſed in Iubilæo, præter plenam remiſsionem pœnę,multa ſolent concedi priuilegia, quæ per indulgentias communiter non conceduntur,vt: facultas eligẽdi cõfeſſarium, poteſtas ab-

soluendi à casibus reseruatis, & commutandi vota, vt per Sot. d. q. 2. art. 1. dist. 21. & tenet etiam Graff. ead. decis. 15. nu 29. quapropter annus Iubilæi fuit semper in Ecclesia celeberrimus, & antiquissimus.

Nam Bonifacius VIII. anno 300 antiquorum fida relatione motus, quod accedentibus ad honorabilem basilicam Principis Apostolorum de Vrbe concessæ erant magnæ remissiones, & indulgētiæ peccatorū, dictas remissiones, & indulgentias omnes, & singulas ratas, & gratas habens, ipsas auctoritate Apostolica cōfirmauit, approbauit, & etiam innouauit, & vt beatissimi Petrus, & Paulus Apostoli eò amplius honorarentur, quo ipsorum basilicæ de Vrbe maiore deuotione essent a fidelibus frequentatæ, de fratrū consilio, & Apostolicæ plenitudine potestatis, omib⁹ eod. anno 1300. à festo Natiuitatis Iesu Christi, & in quolibet anno centesimo sequuturo ad basilicas ipsas accedentibus reuerenter verè pœnitentibus, & confessis,

12 vel qui vere pœnitentes confiterentur, † in eodem, & quolibet centesimo sequuturo anno, non solum plenam, & largiorem, immò plenissimam omnium suorum concessit veniam peccatorum, vt habetur in dicta extrauag. 1. de pœnit. & remiss. & ante illam Honorius III de illis statuit, vt in cap. nostro, ex eodem tit. & longe ante Gregorius, qui stationes ad indulgentias quærendas Romæ statuit circa annū 619. secundum S. Thom. in 4. dist. 20 q. 1. art. 3.

Illa verò Iubilæi indulgētia centesimo quoq; anno ante Bonif. VIII. semper concedi solita fuerat, vt post alios, quos refert, testatur Nauar. d. com. not. 7. n. 3. & 4. Clemens verò VI. idem Iubilæū, quod centesimo quolibet anno concedebatur,

13 † ad annum quinquagesimum, qui primò fuit annus 1350. reduxit, vt in extrauag. vnigenitus, eod. tit de pœnit. & remiss. & tandé à Paulo II reductū est, vt quolibet vigesimoquinto anno celebraretur, vt in extrauag quēadmodū, eod. tit. Quinimper omnes, & singulas plenarias indulgentias, etiam ad instar Iubilæi cū quibuscunq; facultatibus, & potestatibus a prædecessoribus datas ad suum, & Sedis Apostolicæ beneplacitum suspendit, vt in d. extrauag. quemadmodum, & nos, qui vniuersorum

14 Gregorius autem XIII. multorum Romanorum Pontificum morem sequendo, de Apostolicæ potestatis plenitudine, ad suum, & dictæ Sedis Apostolicæ beneplacitum, omnes, & quascunq; indulgentias plenarias, etiam ad instar Iubilæi, & earū causa, facultates, concessiones, & indulta quæcunq; ab ipso, & dicta Sede, eiusq; auctoritate, quibuscunq; ecclesijs, & monasterijs vtriusq; sexus, ac conuentibus, domibus, congregationibus, hospitalibus, & pijs locis, necnon Ordinibus etiam mēdicantium, ac Militiarū, necnon vniuersitatibus, & confraternitatibus, earunq; & alijs cuiuscunq; dignitatis, gradus, & coditionis, personis ecclesiasticis, & secularibus per vniuersorum orbē constitutis, etia per modum communicationis, & vnionis, & alias quomodocunq; perpetuò, vel ad tēpus, quibusuis modis, & ex quibusuis causis concessas, & concessa, quibuscunq; illa sint concepta formulis, ac restitutionibus, reuocationibus, mentis attestationibus, alijsq; clausulis, & decretis cōmunita, etiā suspēdit, decernēs interim, illa nulli prorsus suffragari debere. Necno irritum, &c. Indulgentijs basilicarū, & aliarum ecclesiarum Vrbis nihilominus in suo robore duraturis, interdicēdo, ne vllæ aliæ indulgentiæ publicarentur, vel nunciarentur, & qui secus facerent, in excōmunicationis sententiā eo ipso incurrere voluit, & quòd ab Ordinariis locorum puniretur, vt per Nauar in eodem com. de indulgent. not. 33. in princip. quam suspensionem etiā ad suum, & eiusdem Sedis Apostolicæ beneplacitum, eodem modo, & forma supra expressis, Clemens Papa VIII. post Iubilæi indictionem, innouauit, quæ tū indulgentiarū suspensio solùm procedit in plenarijs, non aūt in alijs, vt ipsius suspensionis expressa verba aperte testantur, & declarat Nauar. eod. com. not. 25. n. 2. & 3. & cùm sit odiosa, ampliari non debet ad non expressa, cap odia, de reg. iur. in 6.

Hæc autem suspensio, quoad plenarias, durat, non solùm durante anno Iubilæi, & vita Papæ Clemētis, sed vsque ad beneplacitum Sedis Apostolicæ, quod morte Pontificis nō tollitur, quia non respicit personam, vt ex contextu Bullę patet, sed auctoritatem Pontificiam, quæ in omnibus succes-

cesso-

cessoribus perseuerat; & propterea, nisi à Pontifice pro tempore existente reuocetur, semper intelligitur in suo robore permanere, cap. si gratiose, de rescript. in 6. & Nauar. in d. com. not. 28. nu. 7. &, licet non desint scribentes stylum curiæ habere vt elapso anno Iubilæi, cœterę omnes indulgentiæ reuiuiscant, consuetudine quã; Papa scit, & tolerat, ita interpretante; ta-
15 men, anno Iubilęi elapso † requiritur expressa suspẽsionis reuocatio, vt tradit Nauar. in d. com. de indulgent. not. 33. n. 7. ex relatu Datarij de mente Gregorij XIII. & ita Clemens Octauus anno Iubilæi expleto interrogatus, suspensionem durare, donec aliter, &c. respõdit. Cessat tamen suspensio cum verbo, vel scripto Papa declarat, ipsam suspensionem fore sublatam, & communis vsus ita testatur.

Ad indulgentiarum validitatem quinq; requiruntur: auctoritas in concedente, habilitas in recipiente, pietas in fine, vtilitas in opere, & congruitas in tempore, secundùm glo. in d. extrauag. 1. & septem secundùm Innoc. in cap. quòd autem, de poenit. & remiss. & quatuor secundùm Graff. qui sequitur d. gloss. eod. c. 15. n. 51.
15 sed communis sententia est, † quòd tria tantum requirantur, scilicet ex parte dantis auctoritas, ex parte recipiẽtis charitas, & ex parte causæ pietas, quæ comprehendit honorem Dei, & proximi vtilitatem, S. Thom. in 4. d. 20 q. 1. art. 3. q. 2. & Nauar. qui testatur, hãc opinionem communiter receptam, d. com. not. 32. num. 28.

Primum requisitũ est auctoritas ex parte dantis, quæ summa est penes Papam, summum, vniuersalem, & vnicum Christi Vicarium, à quo alij inferiores ordinariã, vel delegatam recipiunt auctoritatem, c. cũ ex eo, in fine, de poenit. & remiss. glos. mag. in c. 1. extrauag. commun. eod. tit. Palud. in 4. d. 20. q. 4. colum. 6. Nauar. eod. com. not. 31. num. 1. 2. & 3. & not. 32. n. 11 & Graff. d. cap. 15. num. 51. par. 1. lib 4. Se-
17 cundò apud † Concilium generale legitime congregatum, cuius, vt magna est in vniuersam Ecclesiam iurisdictio, sic etiã habet potestatem concedendi indulgentias plenarias, Abb. in Clem. abusionibus, num. 2. de poenit. & remiss. & Felin. in serm. de indulgent. circa fin. qua potestate vsum est concilium Constant. sess. 17. ad fin. vbi plenariam indulgentiam concessit ijs, qui certam pecunię summa tribuissent ad faciendas expensas pro aduentu Græcorum ad Conc. vt per, Nauar. eod. com. not. 31. num. 2.

18 Alias indulgentias † non plenarias cõcedunt Legati intra fines suarum legationum, Patriarchæ, Primates, Archiepiscopi, & Episcopi intra fines suarum dioecesũ, etiam nondum consecrati, dummodo sint electi, & confirmati. & hi omnes facultatẽ habent limitatam, nam regulariter habent facultatem concedendi tantùm 40. dies indulgentiæ, & annum in dedicatione ecclesiæ, cap. ex eo, de poenit. & remiss. & Nauar. d. not. 31. num. 3 vbi trad. Archiepiscopum intra suum Archiepiscopatũ tantũ indulgentias concedere posse, sed est cõtra tex. in cap. nostro, de poenit. & remiss. vbi Papa Archiepiscopo respondet, quòd per Prouinciam suam liberè põt indulgentiarum litteras concedere, dummodo statutum generalis concilij non excedat. Nam, licet Archiepiscopus non sit iudex ordinarius omnium de Prouincia, vt cap. pastoralis, ex de offic. ord. nec extra suã dioecesim habeat contentiosã iurisdictionem; cùm tamen indulgentias cõcedere sit voluntariæ iurisdictionis, illas concedere põt, vt per glos. d. cap. nostro.

Abbates verò, & alij Episcopis inferiores indulgentias concedere non possunt, cap. accedẽtibus, ext. de excess. præl. & Nauar. eod. commun. de indulgent. not. 7. n. 2.
19 & concedi non debent, † nisi ex conuenienti, & iusta causa, secũdum cõmunem doctorum sententiam, S. Thom. 3. par. in addit. q 25 art. 2. S. Bonauent. in 4. dist. 20. in 2. par. dist. 4. & q. vlt. Gers. in tract. de indulgent. Syluest. verbo, indulgentia, q. 6. Caiet. in opusc de causa indulgent. q. 1. & in opusc. de indulg. c. 8. Sot. d. extrauag. 1. §. vt autem beatissimi, & Nauar. d. com. not. 15 n. 1. & hoc, quia Summus Pontifex non est dominus ecclesiastici thesauri, sed tantùm dispensator, 1. ad Corinth. cap. 4. Sic nos existimet homo, vt ministros Christi, & dispẽsatores mysteriorum Dei, & sine causa cõcessa indulgentia forte nõ valet, pro vt, nec sine iusta causa valet relaxatio, voti, aut iuramẽti glo. in c. nõ est,

non

non est, in ver. adimplere de vot. in cap. quantò, in ver. absolui, de iureiur.& Nauar.eod. commun.not.15 nu.1.& 2.

Secundum requisitum ex parte causæ, requiritur, vt sit aliquid ad pietatem ordinatum, qualis est honor Dei, & exaltatio fidei:nã frequenter earum concedendarũ
20 finis principalis † est pax, & concordia Principum: frequenter decus, honor, & gloria Dei, vel Sanctorũ eius, qualis videtur esse finis indulgentiæ anni Iubilæi, vt per Nauar.d.com.de indulg.not.19.n.14. vt in omni concessione indulgentię videre licet, veluti, cum dicitur, ac pro totius populi Christiani salute preces effuderint: qualia verba in Iubilæis adhiberi solẽt, & in plerisq; alijs indulgentijs, vt pro Principum Christianorum concordia, & fidei exaltatione: quia finaliter debet attendi, vt per hoc fides catholica honoretur, & exaltetur. Et causæ, quibus indulgentia plenaria conceditur, plures sunt.

21 Conceditur enim † pro expeditione Terræ sanctæ, pro Iubilæo, pro celebrando œcumenico conc. pro defensione, & conseruatione status Ecclesiastici, & recuperatione bonorũ, vel rerum Ecclesiasticarũ, pro placatione iræ diuinę in pestilentia, fame, & bello, pręsertim cõtra Turcas, vel alios infideles, pro singulis remotorũ locorũ peregrinis petentibus visitationẽ Terrę sanctę, liminũ Apostolorũ, & S. Iacobi de Compost. in gratijs agendis pro magno Dei beneficio, vt pro pace facta inter Princ. Christianos, pro cõuersione ad fidẽ alicuius Prouinciæ, vel ciuitatis, pro victoria cõtra hostes Ecclesię, pro hæreticis repellendis, sedando schismate, & pro notabili numero captiuorũ redimendo, congr.sacr.cõc.Trid.super decr. de indulg.sess.25.decis.mihi 395.

22 Hinc fit, vt opus, † quod pro indulgentia obtinenda imponitur, debeat esse ordinabile, & cõducibile ad honorẽ Dei, & fidei exaltationem, quare, si hoc habuerit, sufficiẽs videtur ad dandam indulgentiã: & ita in eo, non tã attendenda erit quantitas, quàm illius qualitas, cum quia indul-
23 gentia respicit principaliter gratiã † non meritũ hominũ, quia aliàs non diceretur indulgentia, per citatã gloss.mag.in extrauag.com.c.1.de pœnit.& remiss. & Graff. decis.aur.d.c.15.nu.51.in fi.par.1.lib.4. tum etiã, quia respicit meritũ Christi, super quo fundatur, & ex quo sumitur, quia passio Christi fuit excessiua, & excessus vocatur, Luc.c.9. vbi habetur, quòd in Transfig. Christi apparuerunt Moyses, & Helias, & loquebantur de excessu, quem cõpleturus erat in Hierusalẽ: quonia vnica gutta tam pretiosi sanguinis suffecisset pro redemptione totius mundi, quia propter vnionem humanitatis cũ persona diuina verbi factã, quantulaquæq; passio ab eo tolerata pro redẽptione nostra habebat pretiũ infinitũ, & ne tã magnus excessus inanis, & frustratorius remaneret, voluit Christus, vt, tamquam inexhaustus thesaurus in Ecclesia esset per Rom. Pōt. Vicariũ suum fidelibus loco, & tempore dispensandus, vt in d. gloss.mag quam sequitur Fely.in d.serm.de indulg. n.3 vers. & in hoc S.Tho.3.par.1.q.46.art.5.ad 3. & Nauar.in eod com. de indulg.not.12. n.2.& 3. Passio enim Christi est infiniti va-
24 loris, & meriti, vnde Sũmus Pont. † & illi, quibus ipse committit, possint huiusmodi merita Christi B. M. ac Sanctorũ, vbi necesse est, dispẽsare, Graff.eod.c.13 n.52.

Tertiũ verò requisitum ex parte eius, qui vult consequi indulgentias, sicut ipsa etiam natura nos docet, non posse subiectum formam aliquam in se recipere, nisi ad illã fuerit per præcedentes dispositiones prius bene præparatum, sic idẽ censendum est venire, etiã suo modo in spiritualibus, & in specie, quoad indulgentias obtinendas, & ideo debet, qui vult indulgentias consequi, se ad illas suscipiendas rite disponere, cũ agẽs non agat, nisi in patiente bene disposito, & debet esse in statu charitatis, nempe vere pœnitẽs, & cõfessus, ad hoc, vt sit idoneus ad indulgentias consequendas, facit text.in cap.pastoralis, in fine, de appell.& Graff.eod.c.15. nu.51.vers. secundò requiritur.

25 Duplex aũt † requiritur dispositio, & præparatio ad indulgentias consequẽdas, vna interior, & altera exterior. Interior est, qua homo per cõtritionẽ repellit à se peccatum mortale, tamquam impedimentum ad fructũ indulgentiæ percipiendũ, & hæc quidem dispositio, si loquamur de tẽpore, quo percipienda est indulgentia, est

est omninò necessaria, tum, quia non pôt remitti pœna, nisi prius remissa sit culpa, cùm Deus non tollat reatum pœnæ sine decoro iustitiæ: si autem manente culpa, remitteretur pœna, esset sublatus reatus pœnæ, sine decoro iustitiæ; quia adhuc remaneret dedecus culpæ, & sic esset aliquid in ordinatum in vniuerso, quòd diuina sapientia non permittit, arg. in auth. de hæred. & falcid. §. inordinatum, col. 1.

Oportet igitur, vt quis esse possit capax indulgentiæ, quòd sit purgatus à culpa media contritione, tum, quia membrũ mortuum non potest suscipere influentiã ab alijs viuis, S. Thom. 3. par. in addit. q. 27. art. 1. in arg. sed contrà; tum demùm, quia id in literis indulgentia, um exprimi solet, in quibus dicitur verè pœnitentibus, & confessis, vt idem S. Thom. probat in corpore eiusdem articulis.

26 An autem † sit semper necessaria actualis confessio ad indulgentiam consequendam, ommissis varijs doctorũ opinionib⁹.

Primò respondetur, in ijs indulgentijs, quæ per modum Iubilæi cõcedi solent, in in quibus expresse habetur sacramentalẽ confessionem intra primã, vel secũdã heb domadam post publicationem, actualiter requiri, indulgentiã, nisi preuia actuali cõfessione, consequi nõ posse; quòd idẽ dicendũ est in alijs literis, in quibus vel eodẽ modo, vel æquipollenti alio exprimitur.

Secundò, si indulgentia absolute cõcedatur sine vlla expressione cõfessionis, aut clausulæ verè pœnitentibus, & confessis, tunc illis, qui semel in anno fuerũt cõfessi, & habent propositum cõfitendi, & cõtritionem de peccato præterito, nõ requiritur actualis confessio, sed satis est, esse in gratia, nam sic præsumendum est, esse de mente concedentis, Palud. in 4. d. 20. q. 4. art. 2. Abb. in c. omnis vtriusq; sexus, de pœnit. & remiss. n. 21. Car. in cle. 1. de reliq. & vener. Sanct. Nauar. eod. com. not. 18. n. 11

Tertiò, si sub hac forma indulgẽtia cõcedatur, consequturũ esse, qui hoc, aut illud fecerit, indulgentiã omniũ peccatorũ, de quibus verè fuerit confessus, & contritus, tunc, siue pro consequenda indulgẽtia quis confiteatur, siue nõ, eorũ tñ peccatorũ remissionẽ cõsequetur, quæ fuerit aliquãdo integra confessione cõfessus, Gab. in 4. d. 45. q. 3. art. 3. & Cord. q. 27. de ind. propos. 3. op. 3. & alij per ipsum allegati.

Quartò, cum in forma indulgentiæ cõcedi dicitur verè pœnitentibus, & cõfessis, res videtur sanè dubia, & quamuis Palud. sententia, quæ videtur fuisse Doctorũ cõmunis, probabilis sit, securus tamen est, & probabilius, requiri confessionẽ actualem, vt existimant S. Anton. 1. par. tit. 10. c. 3. §. 2. & 5. Ang. in sum. verb. Indulgẽtia, n. 17. Adria. in q. de indulg. Caiet. in opusc. de indulg. ad Iulium Medicẽ, c. 10. Nauar. loco cit. n. 2. & seq. quod etiam expresse habet gl. in d. extrau. 1. de pœn. & remiss.

27 Dubitari enim potest, † quando confessio exigitur ad consequendam Indulgentiam, si quis nullum peccatũ mortale post vltimã, cõfessionem cõmiserit, debeat pro illa obtinedda confiteri saltẽ venialia. Duplex est in hoc sentẽtia, quam aliqui affirmant, alij verò negant. Prima enim tutior est, sed posterior etiã est probabilis, quam sequuntur S. Anton. vbi supra, & Nau. eo. not. 18. n. 18. Syluestr. verb. indulgentia. n. 20. & alij: qui tñ doctores conciliari possunt, sic destinguendo: aut cõfessio in literis indulgẽtiarũ exigitur, tanquã dispositio ad earum fructũ percipiendum, qua etiam ratione exigitur contritio, aut verò exigitur, tãquam opus, vel pars operis, pro quo indulgentia conceditur. Primo modo exigi videtur confessio, cùm sub illa forma iniungitur verè pœnitẽtibus, & cõfessis, posteriore autem iniungitur in Iubilæis, vbi cum alijs operibus pręcipitur, vt intra eandem hebdomadam quis confiteatur.

Quãdo igitur cõfessio solùm exigitur, tãquam dispositio, probabilius est, si quis nullius peccati mortalis post præteritam confessionẽ sit sibi conscius, nõ esse necessariam, sicut in eod. euentu non exigitur necessariò noua contritio, neq; est præsumendum, maiorem voluisse Papã exigere dispositionem ad percipiendam indulgẽtiam, quàm necessaria sit ad Eucharistiã, quæ à quolibet mundo letali culpa sumi potest, Conc. Trid. c. 7. sess. 13. & Graff. decis. aur. cap. 38. nu. 1. par. 1. lib. 2.

At, quando exigitur confessio, tanquam opus, aut pars operis, pro quo indulgẽtia datur, videtur, quòd quis peccata venialia debeat confiteri, quoniã, si quis non faci opus, pro quo indulgentia cõceditur, vndecunq; proueniat, siue ex infirmitate, si-

ue

ue ex inopia, siue demum ex impotentia, non consequitur indulgentiam, arg. l. cui fundus ff de cond. instit. in terminis, gloss. in ead extrauag 1. in ver. confitebuntur, in princ. & vers. oportet ergo, de pœnit. & remiss. & hæc, quoad interiorem dispositionem.

28 Quò autem ad † exteriorem, præter sacramentalem cõfessioné, quando actus, tanquam opus, pro indulgentia obtinéda exigitur, diligenter etiam adimplenda sũt cœtera omnia opera, quę in indulgentiarum litteris exprimuntur, vt in d. extrauaganti 1. §. statuentes, Palud. d. 20. q. 4. col. penult. nec sufficit partẽ implere, vt, quis partem indulgentiæ consequatur, ex cõmuni doctorum sentẽtia. S. Anton. 1. par. tit. 10. c. 3. §. 4. & Nauar. eod. com. de indulg. & Iobel. not. 19. num. 2. & 3. cuius ratio est, quia concessio conditionata nulli valet, nisi expleta conditione, quæ in forma specifica debet adimpleri, l. mæuius, l qui hæredi, ff. de cõdit. & demonstr. & Nat cons 624. n. 14. volum. 3.

Si quis enim teneatur ex forma indulgẽtię tribus diebus ieiunare, vel quatuor. ecclesias visitare, aut tribus diebus eleemosynam facere. bis ieiunando, vel tres ecclesias visitando, aut vna die eleemosynam pro tribus largiendo, neque indulgentiã, neq; partem illius consequetur, neque ab hoc vlla legitima causa excusatur, ex supra deductis, nisi in literis concessionis indulgentiarũ aliter disponatur, Nauar. in sæpe dicto vocab. 19. à principio vsq. ad n. 6. & Graff. d. cap. 15. num. 22.

Propterea indulgentia anni Iubilæi, & aliæ conditionatæ de aliquo opere faciẽdo pro illis consequẽdis mortuis acquiri non possunt, quia illi saltem ordinaria potestate id, quod Papa Iubilæum concedens, & in alijs similibus indulgẽtijs fieri mandat, sine quo illud non quæritur, facere nõ possunt, vt eadem extrauag. 1. §. statuentes, vt qui, & in extrauagan. vnigenitus, §. statuentes de Apostolicæ, & Nauar. eod. com not. 22. n. 18 & nu. 7. Nulla autem indulgentia extenditur ad mortuos, nisi à cõcedente expresse extendatur, S. Thom. in 4. dist. 45. q. 2. art. 3. & Nauar. qui hanc dicit esse aliorum omnium opinionem, in eod. not. n. 2. & dicit vbi sup. n. 6. quòd Papa non potest auctoritate iudiciaria ligare illos, qui sunt in purgatorio, ergo neque soluere, quia Dominus parius soluendi voluit esse, & ligandi, S Ambros. relat. in cap verbum, de pœnit. dist. 1.

Ideo, quoties Romanus Pontifex con-
29 cedit indulgentiam pro mortuis, † toties addit per modum suffragij, quasi diceret, se non directe absoluendo, sed indirecte pro eis soluẽdo eos iuuare, Innoc. in cap. quòd aũt, n. 7. de pœnit. & remiss. Syluin summa, in ver. indulgentia, n. 19. Felyn. in serm. de indulg. col. 9. vers. possumus, & Nau. eod. not. n. 7. prout in visitantibus ecclesias S. Praxedis, & S Laurentij extra muros Vrbis Romæ, in quibus addita fuit clausula, per modum suffragij, testatur.

Suffragiorum aũt tria sũt genera, sacrificium Missæ, oratio, & opera quælibet pœnalia, & satisfactoria, vt eleemosyna, ieiunia, peregrinationes, & similia, sed indulgentiæ non cõstituunt quartum genus suffragiorum, cùm indulg. nihil aliud sit quã applicatio satisfactionum, seu pœnalium operũ Christi, & Sanctorũ defunctis. Bellar. 6. cõtrou. gener. to. 1. l. 2 c. 16 in princ.

Papa enim Gregorius XIII. qui innumeris altaribus per totum orbem terrarum priuilegia liberandi vnam animam à pœnis Purgatorij in Missę celebratione concessit, fere in omnibus eisdem priuilegijs illa verba apposuit: per modum suffragij; & inter indulgentiam per modũ suffragij concessam, & eam, quæ simpliciter conceditur, non est differentia, vt vna sit maioris effectus, & altera minoris, sed per modum suffragij nunquam est principaliter absolutio: alias verò, quæ simpliciter cõceditur, sic, & mortuo tunc prodest, cùm forma eius id habet, & ab aliquo viuo illud fit, propter quod mortuo illa conceditur, Felyn. in eodem serm. de indulg. columna 9. vers. sed tandẽ, & Nau. eod. com. not. 22. n 28. & 29. Ideo, quotiescunq; Papa cõcedit indulgentias pro mortuis, etiam quòd illas concedat, nulla facta mentione suffragij, vidẽtur concesse per modum suffragij; vt per eum modũ, quo valere possunt, & nõ per modum, quo valere nõ possint, idest, vt omnino valeãt, arg. l. quoties, idẽ sermo, ff. de reg. iur. l. quoties, ff. de reb. dub. l. quoties, ff. de verbor. oblig. & Nau.

eod.

eod.not.n.34.quia Papa non videtur posse concedere indulg.mortuis in purgatorio existentibus per modum auctoritatis iudiciariæ potestatis, absoluendo eos directe, Calderin. in cap.nostro, col. 20. de pœnit. Ricar. communiter receptus in 4. d.20.art.3.q.3.& Nauarr.eo not.22. n.5.

Et, quoniam natura nouas semper approperat edere formas ita, & ego plura dubia, quæ ex antiquis indulgentiarũ formis oriebantur, dilucidare decreui. Fuerũt enim antiquæ indulgentiarum formæ reformatæ, & etiã aliquæ omnino sublatę, & primò ab Innoc.III.in Conc. generali, vt in cap.cũ eo, ext. de pœnit. & remiss. demũ à Clemente V.in Conc.Viennen. clemen.abusionibus eod.tit.& postea à Clemẽte VII.de anno 1539.in Bull.Rom.c.34 Pio IV.de anno 1562.c.75.& anno 1564. quo oĩa indulta, & priuilegia etiam Maris magni, quibuscunq; eccles. tam cathedralibus, quàm etiã metropolitanis, collegiatis, monasterijs, conuentibus, & locis, tam seculariũ, quàm regularium, etiam militiarum, in quibus Conc.Trid.contrariantur, reuocauit, ac ad terminos, atque limites eiusdem Concilij reduxit, & reducta esse voluit, vt in eodem Bull.Rom.cap.119.

Postremò sacrum Conc. Trid. abusus, qui in his irrepserant, & quorũ occasione insigne hoc indulgentiarũ nomen ab hæreticis blasphematur, emendare cupiens,
30 generaliter statuit, & decreuit, omnes † prauos quæstus pro his cõsequendis abolendos esse, vt in decreto de indulg. sess. 25. & Pius V.de anno 1566.auditis ex diuersis mundi partibus quamplurimis querelis ad ipsum allatis, quòd, scilicet, vigore diuersarum indulgentiarum per ipsum, & prædecessores suos concessarum, multi quæstores ex eisdem indulgentijs lucrum temporale tantùm quærentes quæstas, vt aiunt, exercerent, & plura concederent, quæ eis minime licebat, omnes, & singulas indulgentias, etiam perpetuas, & peccatorum remissiones, quibuscunq; hospitalibus, monasterijs, ecclesijs, domibus, militijs, ordinibus, etiã mendicãtiũ ordinũ regularibus personis, tam singulariter, quàm vniuersaliter per quoscũq; Romanos Pontifices quauis occasione, vel causa concessis, pro quibus consequendis manus essent porrigẽdæ adiutrices, &, quæ facultatem quęstuandi quomodolibet cõtinerent, auctoritate Apostolica reuocauit, cassauit, irritauit, & annullauit, ac viribus euacuauit, vt in d.Bull. Roma c.30.ex quo cõcessæ per Martinum IV.Nicol.etiã IV.& Vrbanum V.porrigẽtibus manus adiutrices, de quibus per Alphons. de casal. Rub. in compen.priuileg sub tit. indulgent.quoad secul.4.sub n.2.3.4.5.& 6. nõ suffragãtur, quia non fuerunt reuocatæ, & sub dict. Bull. reuocatoria comprehenduntur.

Quæstorumq; nomen, atque vsum aboleri, nec ad officium huiusmodi exercẽdũ quemquam admitti, quibuscunque priuilegijs nõ obstantibus Conc.Trid.decreuit, vt in c.9.de reform.sess.21.& eo.decreto de Indulg.sess.25. Admittuntur tamen ad colligendas eleemosynas pro vsu hospitalium personæ honestæ vitæ, spectatæ religionis, & iudicio ordinariorum approbatæ, non participes dictarum eleemosynarum, & quæ eo munere citra vllum scandalum, vllamue fraudem fungantur, sed simpliciter eleemosynarũ collectores nũcupentur, quique nullas publicent indulgentias, nõ cõcionentur, nec circumferãt sua priuilegia, nullasue sacras reliquias, & nullo modo minis, aut precationibus inducant fideles ad eleemosynam, non campanulam, aliaque similia instrumenta, quõdam quæstorũ insignia, deferant, aut pulsent ad excitandas personas, non petant, tamquam debitum, aut solitum, nec vlla arte, aut prætextu dicendi videlicet orationem S.Antonij, aut alterius Sancti; vel aliter extorqueant pecunias, sed simpliciter, pie, modeste, & cum omni dexteritate petendo eleemosynam pro subuẽtione dicti hospitalis accipiant, quod sibi liberaliter offertur, nec super his eleemosynis vllam quouis modo cõuentionem faciãt, etiam cum hospitali: sed quicquid eleemosynæ nomine collectum fuerit, nullam ad rem aliam, nisi ad vsum hospitalis transferatur, vt fuit in sacra cõgreg. Conc.Trid. decisum super cap. 9. sess. 21. decis. mihi 317. & ita seruandum esse in colligendis eleemosynis per societatẽ sanctissimi Rosarij, confraternitates, & alia pia loca fuit etiam decisum, vt in decis. 328. & 900.& secundùm aliam collectã sub. tit. Papiensi

super

super eod. cap. 9. sess. 21. de reformat.

Et, vt maiori cũ diligentia indulgentiarum litteræ videantur, & iuxta mentẽ cõcedentis publicentur, & exequantur, cum Christi fideles nõ deceat indulgentijs, aut alijs spiritualibus gratijs priuari, Cõc. Trident. decreuit, deinceps per Ordinarios locorũ, adhibitis duobus de capit. debitis tẽporibus populo publicãdas esse, quibus etiam eleemosynas, atq; oblata sibi charitatis subsidia, nulla prorsus mercede accepta, fideliter colligendi facultas detur, vt tandem cœlestes hos thesauros, non ad quæstum, sed ad pietatem exerceri omnes verè intelligant, vt cap. 9. de refor. sess. 21.

31 De Altaribus † priuilegiatis, quæritur, nunquid celebrata missa in altari priuilegiato, verbi gratia, pro Ioãne defuncto, sequatur, vt eius anima, quæ in purgatorio est, inde liberetur; & pro huiusmodi quæstionis dilucidatione, primò prǽsupponẽ-

32 dũ est, † Papã non habere iudiciariã auctoritatem, nec iurisdictionem directã in defunctos, vt dixi supra, sub n. 29. in vers. quia Papa nõ videtur, quib⁹ adeò S. Thom. in 4. dist. 45. q. 2. art. 3. q. 2. S. Bonauent. in 4. dist. 20. par. 2. art. 1. q. 5. Dom. Sot. in 4. d. 21. q. 2. art. 3. Ioan. Echi. in Enchirid. de Indulg. Bart. Sibil. Monopol. c. 3. primę decad. q. 12. Duran. in 4. d. 20. q. 4. & est text. in cap. de communione, cap. legatur, in fine, 24. q. 2. & Clem. abusionibus iuncta gloss. in ver, mẽdaciter, de pœn. & remiss. & propterea, indulgentiarum satisfactio-

33 nes † aliquibus à Papa applicatas posse quidem, (Deo sic acceptante) non tamen semper, lege certa, prodesse, sed defunctis prodesse, & per viam consolationis, & satisfactionis, S. Thom. in suppl. 3. par. q. 71. art. 12. primo modo cõsiderato omnibus existẽtibus in purgatorio prosunt, & fortè magis alteri, quàm ei, pro quo fiunt; sicut enim in aula Regis lucerna, quæ ipsi soli accenditur, omnibus circunstantibus lucet, immò illi magis, qui perspicacioris est visus, & lectio ad vtilitatem vnius facta ab altero auditore quandoque magis percipitur, ita suffragia pro Ioanne facta, quatenus consolatoria sunt, omnibus existẽtibus in purgatorio prosunt, ac illis maiore charitate sunt insigniti; si verò satisfaciendi vim in illis consideremus, secundùm intentionem, & affectum applicãtiũ, & statum eorum, quibus applicantur, prosunt, S. Thom. 3. parte, qu. 79. artic. 5. in corp & 4. sent. dist. 45. q. 2.

34 Quæritur, an mortui suis orationibus viuẽtibus prodesse possint, & affirmatiua probatur lib. 2. Machab. c. 15. vbi legitur, Oniam, & Hieremiam iamdudum defunctos visos fuisse orare pro populo Iudęorum viuentium. Beneficia exhibita à Sanctis defunctis hominibus hic viuentibus, innumerabilia, & certissima sũt, de quib⁹ per S. August. in lib. 22. c. 8. de Ciuit. Dei, & Theodor. in libro de martyr. Neque est incredibile, etiam animas existẽtes in purgatorio pro nobis orare, & impetrare; animæ enim Paschasij, & Sancti Seuerini miracula operabantur, etiam quòd in purgatorio degerent, vt testatur S. Greg. in lib. 4. dialog. c. 4. Petr. Damian. in epistola de miraculis sui temporis, & Bellarm. in contro. gen. to. 1. lib. 2. c. 15. §. Quod autẽ.

DE VERBI DEI PRAEDICATIONE.
Cap. VIII.

SVMMARIVM.

1 *Praedicationis munus pracipuum est Episcoporum, qui, si legitimè impediti fuerint, per viros ad id munus exequendũ idoneos supplere tenentur.*

2 *Archipresbyteri, Plebani, & curam animarum habentes per se, vel, si legitimè impedimento detenti fuerint, per alios pradicationis munus exequi debent.*

3 *Pœna sunt plectendi, qui tale munus praestare negligunt.*

4 *Prædicatorem eligendi munus ad Episcopum spectat, nisi adsit consuetudo immemora.*

morabilis in contrarium, & num. seq.
5 *Consuetudo cùm sit facti, debet probari.*
Testes singulares non probant consuetudinem, ibidem.
6 *Prædicatori quinam expensas, & eleemosynam persoluere teneantur.*
7 *Episcopo soli spectat in sua Ecclesia deputare prædicatorem, cui etiam tenetur regulariter expensas subministrare.*
8 *An quotidie tempore Quadragesimali, ieiuniorume, & Aduentus sit prædicandū.*
9 *Episcopo contradicente nullus siue secularis, siue regularis, etiā in ecclesiis suorū ordinū prædicare potest, & quomodo intelligantur illa verba, contradicēte Episcopo.*
10 *Regulares, antequā prædicare incipiāt, debent se personaliter coràm Episcopo præsentare, non autem per nuncium.*
11 *Prædicatores, qualiter in prædicando se gerere debent.*
12 *Prædicatori errores disseminanti Episcopus concionem interdicere, &, si hæreses prædicauerit, contra eum procedere potest.*
13 *Regulares etiam monasterium degentes ab Ordinario si deliquerint puniri possunt & quomodo, si intra monasterium degant, & extra, si notorie delsquerint.*
14 *Regulares, si notorie delinquant, instante Ordinario loci, sub graui pœna ab eorū superioribus in loco delicti sunt puniendi, & non ad alia loco transmittendi.*
15 *Regulares non possunt à suis cōuentibus recedere, etiam prætextu ad suos superiores accedendi, nisi vocati, & cum licentia, aliàs ab Ordinarijs puniri possunt.*
16 *Regulares alicuius obsequijs subijcere non possunt, sine superiorum licentia qui, si cōtrafecerint, & superiores sint negligentes, Ordinarij eorundem superiorum negligētiam supplere possunt.*
17 *Regulares ad publicas processiones accedere tenentur.*
10 *Controuersia de præcedentia, quomodo terminanda, & à quibus.*
Confraternitates, an ad pualicas processiones compelli possint, ibid.
19 *Regulares sunt Episcopis subiecti in obseruatione dierum festorum, ac interdictorū, & quid iuris de ritibus.*
20 *Episcopi, quam iurisdictionē habeāt in monasterijs, aut domibus virorū, seu mulierum, quibus cura imminet animarum.*
21 *Regulares non possunt pulsare suas campanas in die Sabbati maioris hebdomadæ, antequam cāpana Cathedralis, vel maioris Ecclesiæ pulsetur.*

EVANGELII Prędicatio, quæ Christianę Reipubl. non minus est, necessaria, quàm lectio, est prę cipuum Episcoporū munus, & ideò postquam de indulgentijs disseruimus, de verbi Dei prædicatione tractandum videtur. Pie ac salubriter statuit, atq; decreuit sacrosſ. Trid. Syn. omnes Episcopos, Archiepiscopos, Primates, & omnes alios Ecclesiarum Prælatos, teneri per se ipsos, si legitime impediti non fuerint, ad prædicandū sāctū Iesu Christi Euangeliū; si verò contigerit Episcopos, & alios prædictos legitimo detineri impedimento propter suas occupationes multiplices, vel valetudines corporales, aut hostiles incursus, seu occasiones alias (ne dicamus defectū scientiæ, quòd in eis reprobatum est omnino) ita, vt per se ipsos non possent ministrare verbū Dei populo, maxime per amplas Diœceses, & diffusas; viros idoneos ad sanctæ prædicationis officium salubriter exequendum potentes in opere, & sermone, assumere debēt, qui plebes sibi cōmissas vice ipsorū, cū per se ipsos nō possūt, solicitè visitātes, eas verbo ædificent, & exēplo, cap. Episcopus nullā rei, 88 dist. c. inter cœtera, ex. de off. ord. Conc. Trid. c. 2. de refor. sess. 5. & c. 4. de ref. sess. 24. Archipresbyteri quoq; † Plebani, & quicunq; parochiales, vel ‥l as curā animarū habentes ecclesias quocunq; modo obtineant per se, vel alios idoneos, si legitimè impediti fuerint, diebus saltē Dominicis, & festis solēnibus; tēpore autē ieiunorū Quadrages. & Aduentus Dñi, quotidie, vel saltē tribus in hebdomada diebus, si ita oportere duxerint, plebes sibi cōmissas pro sua, & earū capacitate salutaribus verbis pascere debent, docendo quæ scire omnibus necessaria sunt ad salutē, annunciandoq; eis cum breuitate, & facilitate sermonis vitia, quæ eos declinare, & vir-

D tutes

tutes quas sectari oporteat, vt pœnā æternam euadere, & cœlestem gloriam consequi valeant. Et, si quis ipsorum id præstare neglexerit, etiamsi ab Episcopi iurisdictione quauis ratione exemptum se esse prætēderet, etiā si ecclesiæ quouis modo exēptæ dicerentur, aut alicui monasterio, etiam extra diœcesim existenti forsan annexæ, vel vnitæ, modo reipsa in diœcesi sint, prouida pastoralis Episcoporum cura, & solicitudo deesse non debet, ne illud Iere. Thren. 4. impleatur, Paruuli petierunt panem, & non erat, qui frangeret eis.

3 Itaque, † vbi ab Episcopo moniti trium mensium spatio, muneri suo defuerint, per censuras ecclesiasticas, seu alias ad ipsius Episcopi arbitriū sunt cogendi; ita vt etiā, si ei sic expedire visū fuerit, ex beneficiorū fructibus alteri, qui id præstet, honesta aliqua merces persoluatur, donec principalis ipse resipiscens officium suum impleat, d. c. 2. §. Archipresbyteri quoq; sess. 5. & c. 4 de refor. sess. 24. Quæri potest, quoad eos, qui parochis, impeditis, loco parochorum ad prædicandum sunt deputandi, de duobus. Primò, an ab episcopo, vel à communitatibus, aut alijs sint deputandi. Secundò, quorum impensis debeant prædicare.

4 Quò verò ad primū † maxima fuit differentia inter communitatem loci Cādię, Lumellinę Vercellen. Diœces. & me Vicarium generalem, qui, absente Episcopo, deputaui, misique prędicatorem: Et pro me faciunt verba sacræ scripturę: quomodo prædicabunt, nisi mittantur. Rom. 10. cap. cùm ex iniuncto de hæret. & Conc. Trid. eod. c. 4. ibi per alios ab Episcopo, & cap. deputandos, & ita super eod. cap. fuit à sacra congregatione Cardinalium declaratum, vt in decis. sub tit. Sipon. & in alijs decis. sub numeris recollectis decis. 192. & 251. nisi in contrarium sit consuetudo ab immemorabili tēpore citrà: quo casu Concilium non sustulit hanc immemorabilem, vt declarauit eadem sacra congregatio in d. decis. sub tit. Sipontin. alia sub tit. Neapolitan. & alia sub decis. 355.

5 Episcopus autem † habet semper intentionem fundatam, quia consuetudo est facti, quæ, seruatis seruādis, parte citata probari debet, l. 1. & ibi glo. in ver. probaris, & Bar. num. 3. C quæ sit lon. cōsuetud & in l. omnes populi, num. 67. ff. de iust. & iur. & plene debet probari, ita quòd testes singulares non probent eam consuetudinem, secundùm magis communem cōclusionem, de qua testatur Ossasch. decis. 99. n. 8. & nō sufficit probare quadragenariam, sed requiritur immemorabilis, vt in dictis decisionibus, quę probari debet per testes deponentes, quòd semper viderunt, & audierunt, quòd prędicatores pro tempore fuerunt deputari à communitate; ita quòd nūquam audierunt, vel viderunt contrarium; & quòd communis est, & semper fuit opinio in loco, quod ita fuerit obseruatum, gl. in c. 1. in ver. memoriam de præscr. in 6. Bar. in l. 1. § fin. de aq. plu. arc. Natt. cons. 154. n. 5. vol. 1. & Corn. cons. 222. n. 1. vol. 1 Et cùm pro parte dictæ Cōmunitatis Cādiæ, fuisset differentia huiusmodi coram sacra congregatione Ordinariorum in Vrbe introducta, & supradicta sacra congregatione Episcopo Nouariensi delegata, partibus pluries auditis, de anno 1597. pronunciatum est, ab Episcopo prædicatorem esse deputandum ex supra allegatis.

6 † Secundum dubium, qui prędicatoribus impensas præstare teneantur. si constat de solito, est decisum, quia illas tenentur præstare, qui sunt in possessione ipsas subministrandi, Conc. Trid. eodem c. 4. ibi, per alios ab Episcopo, impensis eorum, qui eas præstare, vel tenentur, vel solent, sess. 24. & vbi est consuetudo, quòd populus expensas, & eleemosynam prędicatori persoluat, potest ad id per Episcopum cogi, vt in decisione supra eodem c. 4. à sacra congregatione facta sub titulo Troian. Nuscan.

Si verò nullum adest solitum, nec cōsuetudo, erit distinguēdum, quia, aut parochus habet redditus sufficientes pro onere sustentando, & tunc ipse debet, & tenetur impensas, & eleemosynā prædicatori subministrare, nam, cùm sit proprium onus ipsius parochi per se ipsum, vel alium idoneum verbum Dei prædicare, vt cap. 2. de refor. sess. 5. si per seipsum nō potest, debet per alium proprijs expensis supplere.

Si autē parochus sit pauper, qui ex redditibus, & emolumentis suæ ecclesiæ expēsas necessarias prædicatori subministrādas sustinere non possit; tunc ipse non tenetur; quia impossibilium nulla est obli-

gatio.

gatio.l.impossibiliū, ff.de reg.iur.sed tenetur populus, cui verbū Dei prædicatur, cū sit rationi consonum, quòd prædicatores tali casu, ab ijs, quibus seminat spiritualia, tēporalia metāt.Paul.1.Corint.c.7 & c. cū ex officij, circa fin. de præscript. Nisi adsit aliquod legatum, aut alij redditus huic pio muneri applica i, quia ijs casibus Episcopi non tenentur, cùm in cathedrali solum teneantur ad præstandum stipendium prædicatori, vt fuit decretū à Pio V. vt in decis. concl.super eo.cap.4.§.Pius V. decreuit.

8 Episcopus verò, † qui legitime impeditus, officium prædicationis per se ipsum præstare non potest, per alium impensis ipsius Episcopi præstare debet, nisi ex consuetudine hoc onus ad alium spectaret, vt in d.decis.sup.dicto c.4. factis sub tit.Lancianen.& ad ipsum Episcopum solum prędicatorem deputare spectat in sua ecclesia, nec capitulum, seu communitates locorum hac in re aliquid possunt, vt super eodem cap.4. sub tit. Burgen. Gadien. Legionen.fuit decisum † An autem quotidie tempore Quadragesimali, vel ieiuniorum, aut tribus diebus in hebdomada sit prædicandum, arbitrio Episcopi est declarandū. Et hodie Aduentus tempus ieiunij proprie non dicitur, decis.Conc. sup. eodem capit.4.sub tit.Mediolanen.quæ incipit arbitrium. Ne autem dubitari contingeret, quomodo intelligenda essent verba Concilij in prædicto cap.4. post medium, ibi,

9 nullus autem secularis, † siue regularis, etiam in ecclesijs suorum ordinum, contradicēte Episcopo, prædicare præsumat, sess.24.fuit per eandem sacram congregationem declaratum super eodem capit. 4. & decisum, quòd contradicente Episcopo nullus etiam regularis prædicet, nec teneri Episcopum causam exprimere, quare ad hoc prohibendum moueatur, vt in decis. super eodem cap factis, sub tit Mediolannen.quæ incipit.Contradicente Episcopo, & per dicta verba, Contradicente Episcopo, Ordinarijs est cōcessum, vt etiam à regularibus, ante quàm officium prædicandi assumant, professionem fidei exigant, vt in eisdem decis.etiam sub titulo Mediolanen. incipien.per hæc verba.

10 Nec regulares † cuiuscunque ordinis, nisi à suis superioribus de vita, moribus, & scientia examinati, & approbati fuerint, vt statuit Leo X. in constitut. de prædicatorum officio in Bul.c.15.ac de eorum licētia, etiam in ecclesijs suorum ordinū prędicare possunt, cum qua licentia personaliter se coram Episcopis presētare, & ab eis, antequàm prædicare incipiāt, benedictionē petere tenentur, dicto c 2.vers. Regulares verò, de reformat.sess.5.nec sufficit per Nuncium petere, quia personaliter petere debent, vt ibi expressis verbis, & gloss. in Clement.dudum in ver. præsentari, de

11 sepul.S.Greg. † feruore charitatis accensus, prædicatores vehementer hortatur, & monet, vt dicturi ad populum prudentes, cautique accedant, ne dicēdi impetu rauci, verborum erroribus, quasi iaculis, audientium corda configant, ne, cum sapientes fortasse videri desiderant, decepti speratæ virtutis compagem insipienter discindant; cum sæpe verborum effectus amittatur, dum loquacitate importuna, vel incauta audientium corda leuigantur; in nullo alio rudem ij plebē maiori damno, scandaloque afficiunt, quàm cum, vel tacenda prædicant, vel falsa, & inutila docendo, eam in errorē inducūt, Leo. X in d.cōst.15 §.pptérea Gregorius. Si verò (quòd absit)

12 prædicator errores, † aut scandala disseminauerit in populum, etiam si in monasterio sui, vel alterius ordinis prædicet, Episcopus ei prædicationem interdicere potest; & si hæreses prædicauerit, contra eum iuxta iuris dispositionem, seu loci cō-suetudinem, etiam quoad regulares, seu alios exemptos, auctoritate apostolica, & tamquàm Sedis Apostolicę delegatus, procedere debet, d.c.2.§.si verò, sess.5.

13 Episcopi autem † in pluribus habent in regulares superioritatem, quia non solùm, si hæreses prædicant, sed etiam, si extra monasteria degentes delinquunt, etiam ordinum priuilegiorum prætextu tui esse non possunt, quominus ab Ordinarijs locorū, tanquam super hoc à Sede Apostolica delegatis, secundùm canonicas sanctiones, visitari, puniri, & corrigi valeāt, Conc Trid. c.3.de ref.sess.6.& intra claustra monasterij degentes, & extra ea ita notorie delinquentes, vt populo scandalo sint Episcopo instante, à suo superiore, intra tempus ab Episcopo præfigedum, seuere sunt puniendi;

di; ac de punitione Episcopus debet certiorari, alioquin superior proximus à maiori suo superiore est officio priuãdus, & delinquens ab eod. Episcopo puniri pōt, c. 14 de regul. & mon. sess 25. & facit textus in c. vlt. §. si verò Abbates, iuncta glo. in ver. per Abbatē de stat. mon. & ibi Abbas nu. 1.

14 Sed quoniam experientia † compertum est, interdum in dicti decreti exequtione nimis remisse procedi; cū enim Episcopus instat, aliquem regularē, eo, quo supra dictum est, modo delinquentem à suo superiore puniri, sæpè fit, vt superior regularē delinquentem ad alia suorū ordinum loca extra Episcopi diœcesim ex industria impunitum transmittat, atque etiam ipse aliquando ad alias Prouincias se conferat, nec vlterius super delinquentis excessibus inquirat, & de eius punitione Episcopum certiorē reddat, vnde, nec regularis delinquēs tunc ab Episcopo puniri pōt, cū extra ipsius diœcesim existat, nec superior, qui delinquentē corrigere negligit, officio priuatur, Clemens VIII. sua perpetuò valitura cōstitutione, omnibus, & singulis cuiuscūq; ordinis, & instituti regulariū etiam mendicantium superioribus in virtute sāctæ obedientiæ, ac priuationis dignitatis, & officiorum per eos obtētorū eo ipso incurrendis pœnis præcepit, & mandauit, vt iuxta prædictum Sacri Concilij decretum procedant, & exequātur. Quòd si superior in regularem delinquentem non animaduerterit, quinimmò, si illum impunitum ad alia suorum ordinum loca extra Episcopi diœcesim transmiserit, decreuit, vt instante Episcopo, intra terminum ab Episcopo præfigendum, & sub eisdem priuationis dignitatum, & officiorū obtētorum, ac inhabilitatis ad illa, & alia in posterum obtinēda, priuationis actiuæ, & passiuæ vocis, ad quas à nemine, preterquam à Romano Pōtifice pro tempore existēte, restitui possit, ipso facto similiter incurrēdis pœnis, ipsū regularē delinquentē à loco, ad quē transmissus fuit, reuocare, & ad illum, in quo deliquit restituere, seu sistere teneri voluit, quòd si hoc etiā facere prætermiserit, Ordinarius loci, ad quē regularis delinquens transmissus fuerit, super premissis ab ipso Ordinario loci, in quo deliquit, similiter requisitus, vel aliàs de illius delicto informatus, tanquam Sedis Apostolicæ delegatus, predictūc dc. decretū omnino exequi, & in regularē delinquētē seuere animaduertere pōt, & debet, vt in cōstitutione, sub dat. Romę 7. kal. Martij. Ann. ab Incar. Dñi 1595.

Nec possunt † Regulares à suis conuentibus recedere, etiam pretextu ad superiores suos accedendi, nisi ab eisdē missi, aut vocati fuerint, &, si qui sine licentia in scriptis obtenta reperti fuerint, ab Ordinariis locorum, tanquam desertores sui instituti, sunt puniendi. Illi autem, qui studiorum causa ad Vniuersitates mittuntur, in couētibus tantùm habitare possunt, alioquin ab eisdem Ordinarijs contra eos est procedēdum. Cōc. Trid. in c. 4. §. ne liceat. de Regular. & Monial. sess 25. † Neque sine sui superioris licētia prædicationis, vel lectionis, aut cuiusuis pij operis prætextu, subijcere se obsequio alicuius Prelati, Principis, vel Vniuersitatis, seu Cōmunitatis, aut alterius cuiuscumq; personæ, vel loci, neque ei aliquod priuilegium, aut facultas ab alijs super ijs obtēta suffragari valet: si verò cōtrafecerint, tanquā inobediētes, arbitrio superioris sunt puniendi, & Ordinarij eorundem superiorum negligentiam supplere possūt, c. quāto, de off. ord. Cle. 1. §. quia verò de stat. mon. & Conc. Trid. eod. c. 4.

17 Regulares, & exempti, † etiā monachi, ad publicas processiones omnes accedere compelluntur; ijs tantum exceptis, qui in strictiori clausura perpetuò viuunt, & cō-

18 trouersias omnes de præcedentia, † quæ persępe maximo cum scandalo oriūtur inter ecclesiasticas personas, tam seculares, quàm regulares, cum in dictis processionibus publicis, tum in ijs, quę fiūt in tumulandis defunctorum corporibus, & in deferēda vmbella, ac alijs similibus, Episcopus, amota omni appellatione, & non obstantibus quibuscunq; componere debet, Conc. Trid. c. 13. de regul. ea. sess. 25. quæ compositio breui manu, summarie, & de plano, ac sine strepitu, & figura iudicij, debet expediri, vt declarauit sacra congregatio Cōcil. in decis manuscrip. super eo. cap. factis in verbo, componat. & illa dictio, exempti omnes, non cōprehendit eos; qui sunt nullius diœcesis, vel extra ciuitatem in locis, in quibus habent plebem, quia cum illa plebe debent facere processionem, neque laicorum.

rum confraternitates, quæ possunt quidẽ ab Episcopis inuitari, sed non, vt accedãt, compelli. vt ibi in verbo, exempti, & in ver. quàm regulares. Tenentur autem ad omnes, & quascunque processiones publicas, & consuetas, vel in dictas pro bono publico, vel honore: non tamen compelli possunt prædicti regulares exempti accedere ad ecclesias extra propria monasteria pro celebratione orationis quadraginta horarum, sed cógregatio censuit illos, quando toti populo dicta oratio indicitur, in proprijs ecclesijs huiusmodi orationi vacare debere, vt ibi in decis. super eod. c. in ver. vocati. & compelli possunt cõpellẽdi per censuras, vel alias pœnas Episc. bene visas, vt in eisd. decis. in fi.

19 Sunt etiam regulares † Episcopo subiecti in obseruatione dierum festorum, quę in diœcesi sua seruanda Episcopus pręceperit, censurasq; & interdicta, nedũ à Sede Apostolica, sed etiam ab Ordinarijs promulgata, mandante Episcopo, in eorũ ecclesijs publicare, & seruare debẽt, cap. de his, 12. dist. & Concil. Trident. cap. 12. de regul. & munial. sess. 25. Ritus tamen eorundem regulariũ dictis dieb⁹ festis, quoad lectiones, Epistolas, Euangelia, & similia, debent seruare: in sacris verò lectionibus, & concionibus seruari debent ab ipsis illa Euangelia, & Epistolæ, quibus clerus secularis vtitur pro more, & instituto illius ecclesiæ, vt ibi in verbo, seruentur.

20 In monasterijs etiam, † & domibus virorum, seu mulierũ, quibus imminet animarum cura personarum secularium, præter eas, quæ sunt de illorum monasteriorum, seu locorum familia, personę tam regulares, quàm seculares, huiusmodi curam exercentes subsunt immediate in ijs, quæ ad dictam curam, & sacramentorum administrationem pertinent, iurisdictioni, visitationi, & correctioni Episcoporũ, in quorum diœcesi sita sunt. Nec ibi aliqui, etiam ad nutum amouibiles, possunt deputari, nisi de eorundem Ordinariorum cõsensu, & præuio examine per eũ, & eius Vicarium, ac examinatores Synodales faciendo. Concil. Trident. cap. 11. de regul. & monial. ead. sess. 25. & ibi congregatio. Conc. in decis. 1. vbi notatur in fine, quod Clemens VIII. mandauit seruari dictum decretum, in quo excipiuntur aliqua monasteria, & capita ordinum, non obstante constitutione Pij Quinti, qua voluit, vt in omnibus ecclesijs parochialibus, in quibus cura animarum etiam laicorum exercetur, habeant Ordinarij facultatem eas ecclesias, & personas visitãdi, &, vt supra, corrigendi.

21 Et, vt debitus honor † matrici ecclesię reddatur, tam regulares, quàm clerici seculares, etiam super hoc Apostolicę Sedis priuilegio muniti, die Sabbati maioris hebdomadę, antequam campana Cathedralis, vel maioris ecclesiæ pulsetur, campanas in ecclesijs suis pulsare minime possunt. Contrafacientes autem pęnam centum ducatorũ incurrunt, vt in Bul. Leo. X. in Bull. cap. 17. post med. vers. & vt debitus, & ita fuit etiam à sacra congregatione Cardinalium sub die 10. Octobris 1586. decisum, vt in decis. quæ incipit, lecto, vers. Quartò Ordinarij.

DE SYNODO.
Cap. IX.

SVMMARIVM.

1 *Conciliorum quatuor sunt genera, cur, à quibus, & quando sit Prouinciale Concilium celebrandum.*

2 *Cancilij Prouincialis celebrandi loci ad Archipiscopum spectat electio.*

3 *Ad Concilium Prouinciale, qui conuenire debeant, & num. 5. & qui excusentur.*

4 *Canonicis Cathedralis ecclesia in Concilio Prouinciali, quando capitulariter sedẽt, aut procedunt, Abbates titulares, & Commendatarios pracedunt, & Abbates titulares, & habentes vsum mitra pracedunt Commendatarios.*

5 *In Concilio Prouinciali quo ordine sit se-*

dendum.

6 Concilij Prouincialis decretis, qui obligentur num. 8.

7 Procuratores Episcoporum, Abbatum, & Commēdatariorum, qualem vocem habere possint in Concilio Prouinciali.

8 Laici vocati Concilio Prouinciali interesse possunt, & vocem consultiuam habere, & num. 28.

9 Episcopi exempti debent eligere Metropolitanum aliquem vicinum, in cuius Synodo Prouinciali intersint.

10 Episcopi negligentes interesse Cōcilio Prouinciali, quam pœnam incurrant.

11 Archiepiscopus, & Episcopus non conuocans Synodum est suspendendus.

12 Diœcesana synodus quotannis celebrari debet.

13 Diœcesana Synodo, quinam interesse teneantur.
Visitare potest Episcopus proximior eas ecclesias, quæ nullius sunt diœcesis, ibidem.

14 Io. Stephanus Ferrerius Episcopus Vercellensis laudatur.

15 Episcopus in Synodo diœcesana potest constitutiones facere absque consensu Capituli, & Cleri, ab illis tamen consilium requirere debet.

16 Familiam armatam numquid Episcopi habere possint, latè disputatur, & in numeris sequentibus.

17 Episcopus potest in carcerem mittere, & verberibus castigare.

18 Verbum, libere, importat meram, & absolutam auctoritatem.
Consequenti concesso, conceditur, & antecedens: ibidem.

19 Prauentioni locus est in causis mixti fori, & quali, fit cōsideratio in prauentionne.
Citatio realis preponderat verbali, ibidē.

20 Consuetudo maxime est obseruanda.
Dispositio qualibet recipit interpretationē à consuetudine, ibidem.

21 Statuti propria virtus est iuri communi derogare.
Res inter alios acta alijs non nocet, ibid.

22 Censurarum relaxatio est prohibita, nisi, postquam constiterit executionem realē, & personalem fieri non posse, quare non, nisi sobrie, & magna cum circumspectione, censuræ sunt relaxandæ.

23 Excommunicatione nulla pœna maior est in Ecclesia.

24 Indefinita dispositio æquipollet vniuersali.

25 Concilium generale solus Summus Pontifex indicere, & dirigere potest.

26 Laici, quando possint interesse in Concilijs ecclesiasticis.
Lex posterior priori derogat, & plura de familia armata, ibidem.

27 Familiam armatā, quòd Episcopi habeāt, Principibus secularibus non debere esse molestū multis rationibus comprobatur.

28 Episcopus habet territorium.

29 Episcopi sūt iudices corporū & animarū.

30 Senatus Pedemontanus dat brachiū executoribus Archiepiscopalibus Taurinen.

31 Clerici sunt exempti à iurisdictione seculari tempore belli, pestis, & penuriæ, & Episcopi illis temporibus belli, pestis, & penuriæ habent potestatem condendi decreta, & edicta pluribus ex causis.

32 Clerici sunt exempti à iurisdictione seculari à Deo.

33 Clerici non tenentur subuenire necessitatibus, vel vtilitatibus ciuitatum, nisi prius Romano Pontifice consulto, & in vrgentibus necessitatibus.

34 Bona Ecclesiastica non sunt nostra, sed sūt patrimonium Iesu Christi.

PLVRA scripsi de potestate Episcoporū, sed cùm ad eos etiam spectet Conciliorum, ac Synodorum cōuocatio, & celebratio, de Cōcilijs, Synodisq; breuiter hoc loco
1 differendum duxi, † Conciliorū quatuor sunt genera. Quædā enim sunt generalia, quædam nationalia, quædam prouincialia, & quædam diœcesana, de quibus per Card. Bellarm. in 4. controu. gen. tom. 1. lib. 1. c. 4. in princip. Generalia dicuntur ea, quibus interesse possunt, & debēt Episcopi totius orbis, nisi legitime impediātur, & quibus nemo rectè præsidet, nisi Summus Pontifex, aut alius eius nomine, & de quibus ante Card. Bellarm. diffuse scripserunt Card. Iacob. in tract. de conc. tract. tom. 13. Nationalia dicuntur, in quibus

bus conueniũt Archiepisc.& Episc. vnius Regni, vel nationis, quibus præest aliquis Patriarcha, vel Primas, de quibus per Bellarm. loco supra citato. Prouincialia verò dicuntur, in quibus conueniunt tātū Episcopi vnius Prouinciæ, quibus præest Archiepisc. Diœcesana aūt sunt, in quibus cōueniūt Episcopis inferiores vnius Episcopatus, quibus Episc præest, quæ tñ vix dici possunt concilia, vt per eūdē Bellarm. eod.c.4. qui in d.lib. 1. de concilijs generalibus,& nationalibus diffuse tractat, ad quem remisisse lectorem sufficiat.

Concilia Prouincialia, vbi omissa sunt, pro moderandis moribus corrigendis excessibus, controuersijs componēdis, alijsq; que ex sacris canonibus permissis renouandis, Metropol. per ipsos, seu illis legitimè impeditis, Coepiscop⁹ antiquior quolibet saltē triēnio post octauā Paschę Resurrectionis Dñi N. Iesu Christi, seu alio cōmodiore tempore, in Prouincia sua debent celebrare. Cōc. Trid. in c.2. de refor.
2 sess.24.† Ad Archiep. spectat electio loci celebrandæ Synodi Prouincialis, tñ cessātibus iustis impedimentis, & accedētibus cōmoditatibus necessarijs, Metropolitana ecclesia non est relinquenda, Congregatio Conc. super eod.c.2.§.Ibi Synodum.

Metropolitanus autem, qui ex aliqua causa Concilium ad pręscriptum tempus celebrare non potest, à Summo Pontifice dispensari solet, vt in eidē decis. cōgreg. Conc. super eod.c.2. sub tit. Cæsaraugu-
3 stanę In eod. verò concilio † Episcopi omnes,& alij, qui de iure, vel consuetudine interesse debent, exceptis ijs, quibus cum imminenti periculo transfretādum esset, conuenire omnino tenentur, vt d. c.2. & c. 2. de reform. sess. 25. circa princip. & etiam ex dispositione antiquorum canonum erant concilia celebranda, cap. de concilijs, cap. propter ecclesiasticas, cap. peruenit,& cap. quoniam quidem, 18. dist.
4 In concilijs † Prouincialibus Commēdatarij Monasteriorum, vel Abbatiarum inter Abbates sunt recipiendi,& canonici cathedralis ecclesiæ sunt illis præferēdi, quando capitulariter procedunt, aut sedent, quia Ecclesiam repræsentant, & post Episcopos, omnibus alijs dignitatibus præferuntur, Felin. in cap. postulasti, n.4. vers. fallit 3. de rescript. Cassan. in catal. glo. mun par.4. consid. 32. & Nauarr. de maior.& obed. cons.2. num.1.& cons. 4. num.2. part.1.

Abbates autem titulares, vel habentes vsum mitræ, Commendatarios procedere debent, vt in eisdem decis. super codē c.2. sess. 24.§. Commendatarij, post hos locum obtinent Dignitates,& post Dignitates, procuratores ecclesiarum cathedraliū, vt ibi §. post hos. In sessionibus aūt Primò Archiepiscopus, vt cap. placuit, 18 dist. Secundò Episcopi, quilibet secundū tēpus ordinationis suę sedere, subscribere,& alias prærogatiuas habere debēt, c. vlt. 17. dist. cap. Episcoporū, 74. dist. & facit c. qui prior, vbi etiā glos. de regul. iur. in 6. Tertiò Capitulū cathedralis collegialiter incedens, vel sedens. Quartò Abbates habētes priuilegiū mitrę,& baculi. Quintò procuratores Episcoporū absentiū. Sextò procuratores Abbatiū absentiū. Septimò Collegiatę. Octauò Plebani, siue Archipresbyteri. Nonò Parochi.

Quandò autem Dignitates,& canonici cathedralium non collegialiter, sed singulariter incedunt, aut sedent, tūc Abbates benedicti habentes vsum mitrę, & baculi illos pręcedunt. Cassan. in d. par.4. consid. 32.& Nauarr. cons.2. de maior.& obed. par. 1. cum alijs supra per me allegatis in cap.2. num.31. Et præcedunt omnes alios Abbates vsum mitræ,& baculi nō habentes. Nauarr. cons.1. num.5. eod. tit.

Ampliatur primò d. conclusio, quòd nō solùm Abbates vsum mitræ, & baculi habētes, canonicos,& Dignitates collegialiter non incedentes, vel sedentesp, ręcedant, sed etiā Abbates Cōmendatarij, omnesq; Abbates, tam seculares, quam regulares, quia omnes, qui sunt capita ecclesiarum, in quibus habent iurisdictionem in foro contentioso, super eos, qui sūt de suo collegio, iure communi non solùm habēt Dignitatem, sed etiam Prælati Ecclesię dicuntur, vt post glos.& Abb. in cap. cùm ecclesiarum, nu.10. de off. ord. cap statutum, de elect. in 6. Cassan. in catal. glo. mun.d. par.4. consid.32. & 34. tenet Nauar. cons.4. nu.2.& 3. de maior. & obed.

Secundò ampliatur in Protonotarijs Apostolicis etiam supernumerarijs, qui

sunt Prælati, & rochetum deferre possint; quapropter canonicos, & Dignitates capitulares nó collegialiter incedentes præcedunt, Cassan. in eod. catal. glo. mun. par. 4. consid. 29. cum distinctione tamen, de qua supra c. 2. n. 35. si in habitu incedunt, aut aliàs sunt personæ notæ, & communiter habitæ, & reputatæ pro Protonotarijs, quia in personis notis non attenditur habitus, qui non facit monachum, glos. in c. 2. in ver. apparuerint, in fi 27 q. 1. & vbi datur occasio simul sedendi, vel accedendi, etiam generales Ordinum præcedunt, Cerem. Episc. nuper editum, lib. 1. c. 23.

Exempti verò, & Abbates non omnes interesse tenentur Concilio Prouinciali, sed hi dũtaxat, qui de iure, vel cõsuetudine, interesse debẽt, d. c. 2. sess. 24. Capitula tñ ecclesiarum Cathedralium specialiter sunt inuitanda, & ad obseruãtiã decretorũ Concilij Prouincialis omnino sunt obligata. Exempti quoque in casibus, in quibus de iure communi, & ex dispositione Conc. Trid. Episcoporũ iurisdictioni subiacent, etiam decretis Conciliorũ Prouincialiũ subduntur, ita quòd contra inobedientes iuris remedijs procedi potest, vt in decis. super eod. c. 2. §. nec tenentur.

7 Possunt etiã † procuratores Episcoporũ decisiuam vocẽ habere de consensu tñ Concilij Prouincialis, sed Abbatũ, & Cõmendatariorũ procuratores vocem duntaxat consultiuam in eod. Concilio habere possunt, vt in eisdem decis. super eodẽ c. 2. §. Abbates, & §. Episcoporum. Interes-
8 se † possunt etiam Concilio Prouinciali laici inuitati, & in eo votum consultiuum habere, vt ibi, §. item laici. Episcopi aũt tenentur ad obseruationẽ decretorũ Concilij Prouincialis etiã, quòd lapsu decennij non fuerint obseruata, vt ibidẽ in verb. ibi nec Episcopi, & sub tit. Maioricen.

Capitula etiam exempta, & immediate Sedi Apostolicæ subiecta tenentur ad obseruationem decretorum illius Concilij Prouincialis, ad quod eorum Episcopus accessit, vt in decis. super eod. cap. 2. sub tit. Vercellen. & in ver. ibi obseruent.

9 Episcopi autẽ, † qui nulli Archiepiscopo subijciuntur, aliquem vicinum Metropolitanum semel eligere, in cuius Synodo prouinciali cum alijs interesse, & quę sibi ordinata fuerint obseruare, ac obseruari facere debent, vt per Concil. Trid. eod. cap. 2. §. item Episcopi sess. 24. & qui modo prædicto semel Archiepiscopum ele-
10 gerunt, † si ad Synodum nó accesserint, debẽt causam allegare, quæ, si legitima nó fuerit, pœnas à sacris canonibus sancitas incurrunt, vt d. c. 2. in fine, & congregatio Conc. super eod. cap. in verb. isti Episcopi. Pœnę autem à sacris canonibus inflictæ, sunt, quòd Episcopi interesse Concilio negligentes, communionem aliorum Episcoporum vsque ad sequentem Synodum sunt priuati, cap. placuit il 2. iunct. glos. in ver. communione, cap. si quis autẽ, cap. si Episcopus, & cap. si quis Episco-
11 porum 18. dist. † Archiepiscopus enim, Episcopusue, nó conuocans Synodum de iure cõmuni venit suspendendus, sed non est suspensus ipso iure, vt decis. super d. cap. 2. quę incipit Achiepiscopus.

12 Synodi quoq; diœcesanæ † quotannis celebrari debent, ad quas exempti omnes, qui aliàs cessante exemptione interesse de-
13 berent, † & capitulis generalibus nó subduntur, accedere tenentur ratione tamen parochialium, aut aliarum secularium ecclesiarum, etiam annexarum, tenentur ij, qui illarum curam gerunt, quicunque illi sint, Synodo interesse, vt d. cap. 2. §. Iidem Episcopi, sess. 24. etiam rectores, qui nullius diœcesis sunt tenentur accedere ad Synodum diœcesanã illius Episcopi, qui, tanquam proximior, potest eas ecclesias visitare, ex decreto eiusdem Concilij c. 9. eadem sess. 24 quia, cùm ius habeat visitãdi istos parochos frustra viderentur visitari, nisi prius ad Synodũ vocati, & instructi essẽt, in ijs omnibus, quæ scire eos oportet, vt fuit in eadẽ sacra congregatione decisũ super eod. c. 2. in verb. ad quas exempti, & quòd Rectores parochialium nullius diœcesis teneãtur accedere ad Synodũ viciniorẽ, fuit etiam super eod cap. decisũ, vt in decis. sub tit. Sarsinaten. Omnes etiã curã animarũ habentes Synodo diœcesanę interesse debent, vt ibid. sub tit. Taruisin. c. ex ore. de priuil. & Innoc. in c. qđ super. de maiorit. & obe. eodemq; ordine, quo supra in Concilio Prouinciali Episcoporum inferiores sedere debent.

14 Muneris huiuscemodi † memor Dominus

minus meus Io. Stephanus Ferrerius, qui trigesimo primo ætatis suę anno ecclesiæ Vercellen. gubernationē suscepit, episcopalium virtutum studio florens, admodum salutarem, ecclesiasticæq; disciplinæ valde accommodatum, & vtilē vsum cogendi quotannis Synodum diœcesanā ex sanctorum Patrum institutis ad sacri Cōcilij Tridentini præscriptum, quantùm in se est, retinere volens, ac conseruare, vt d. c. 2. §. Synodi, quoque, de reform. sess 24. cap. de Cōcilijs, & cap. quoniam quidem, 18. dist. primo sui Episcopatus anno in sua Cathedrali basilica Synodum conuocauit, in qua nihil non egit, nihil nō attigit, quod ad cleri, & populi sibi commissi Christianam, ecclesiasticamque disciplinam retinendam, atq; augēdam spectare iudicauit, vt c. 1. d. cap. de Concilijs, & cap. non oportet. ead. 18. distin. salutariaque decreta in albo ponenda edidit, & promulgauit.

In eam curā præcipuè incubuit, vt clericorum seminariū ante plures annos pie erectum in perfectiori forma constitueretur, ideoq; illud non tantum in necessaria nouæ fabricæ instauratione ad decentiorem, & commodiorem statum reduxit, adhibita etiam noui oratorij constructione, verùm etiam ministrorum numerum augendo, eorumq; munera singillatim, & accuratè præscribendo, plurimaque alia ad eiusdem seminarij perfectam directionem accōmodata obeūdo, vt omni ratione propagaretur, iuxta dispositionē Concil. Trid. cap. 18. de reform. sess. 23.

Certumq; locum delegit, vbi clerici in sacris constituti collegiatim viuere possint, vt ad presbyteratus ordinem assumēdi, deque parochialibus prouidendi, ad populum docendū ea, quæ scire omnibus necessarium est ad salutē, ac ad ministranda Sacramenta, atque ad casuū conscientiæ cognitionem instructi, & edocti, diligenti examine præcedente, comprobentur, & admittantur, iuxta eiusdem sacri Conc. Trid. dispositionem, vt c. 14. sess. 23 c. 18. sess. 24. & c. 9. sess. 25. de reform.

Præterea, vt sacris reliquijs, quę plurimę in supradicta ecclesia, & insignes habentur, debita veneratio, & cultus adhibeatur, vt per Conc. Trid. de inuoc. vener. & reliq. sanct. §. sanctorum quoque, sess. 25. & cap. vnic. eod. tit. in 6. amplum, & decentissimum reliquiariū loco eminenti pro illis recondendis impensa non parua construendum curauit. Cætera taceo, quæ in Episcopali solicitudine iugiter aggreditur, non sine magna ouium sibi creditarum consolatione, & vtilitate.

15 Episcopus verò in eadem Synodo pōt constitutiones facere absq; consensu capituli, & cleri, licet, requirendū sit eius cōsilium, preterquā in casibus quibusdā à iure expressis, vt in decis. super eod. c. sub tit. Vercellen. & alia sub tit. Trid Vercellen.

Quoniam autem concilia tam generalia, quam prouincialia, & diœcesana celebrantur præcipuè pro animarum salute procuranda, scandalis obuiandis, & moribus reformandis, parumq; esset conciliorū decreta condere, nisi etiam debitæ executioni demandarentur, & qui virtutis amore parere recusant, saltem formidine

16 pœnæ ad id sunt cogendi, † dubitatur numquid Episcopis liceat habere familiā ārmatam, & reos laicos in causis criminalibus ad forum ecclesiasticum spectātibus, seu mistis carceribus tradere, & alijs pœnis corporis afflictiuis afficere.

17 † Quòd liceat pro executione iustitię, facit text. in cap. attendendum, 17. q. 4 vbi in carcerem iussu Episcopi detruditur, qui prædia ecclesiæ dedicata vexat, vbi glo. infert, ergo ecclesia habet carcerem, & infligit pœnā relegationis, & cap. hi qui, & ibi glos. in ver. & exilio. 3. q 4 & quòd Episcopus habeat carcerem, & pœnam corporis afflictiuam infligere possit, aliquos verberibus castigando, probat etiam text. in cap. contra idolorū, vbi Papa mandat Episcopis, vt idololatras, & incorrigibiles verberari, & castigari, ac in carceribus includi faciant, & ibi glos 26. q. 5. cap. super his, de pœnit. cap. vt fame, §. laici verò, iunct. glos. in ver. de mādato, & in ver. quorum. de sentent. excōmun. & cap. cū Episcopus, de off. ord. Quæ comprobantur dispositione text in c. 1. de off. ord. in quo Ioannes Papa inquit: Habeant igitur Episcopi singularium vrbiū in suis diœcesibus liberam potestatem, quò possint adulteria, & scelera inquirere, vlcisci & iudicare, secundum quod canones censent, absque impedimento alicuius.

Quæ

18 † Quæ verba recipiunt interpretationem, vt sine distinctione personarum, ac sine alterius Magistratus requisitione, licentia, auctoritate, & ministerio, prędicta omnia facere possint. Abb. in d. c. 1. n. 4. de off. ord. & ibi Imol. n. 3. Dec. cons 131. in princip. cons. 300. n. 4. & 5. Curt. Iun. cõs. 2. colum. 1. Ruin. cons. 18. nu. 6. & 7. vol. 1. Rol. à Val. post Archid. Bar. Bal. Butr. Alexand. Corn. Gozad. per eum citatos, dicẽs verbum, liberè, importare merã, & absolutam auctoritatem sine impedimento, & contradictione alicuius, in cons. 42. n. 18. & seq. & Crauet. cons. 530. n. 10. vnde, cũ liberè, & sine impedimento, ac contradictione alicuius, possint reos in carcerib⁹ detrudi facere, ad necessarium antecedẽs requiritur, vt pro capiendis reis habeant familiam armatam, sine qua capi non possunt, quia concesso fine dicuntur concessa omnia, per quæ peruenitur ad finem, l. ad rem mobilem, l. ad legatum, ff. de procur. l. & si nõ cognitio, C. si contrà ius. vel vtil. publ. cap. cùm infirmitas, ext. de pœnit. & remiss. cap. quoniam, de sent. excomm. in 6. & Bart. in l. ambitiosa, n. 17. & seq. ff de decre. ab ord. faci. & ꝙ Episcopi carcerem, in quem detrudant reos habere possint, quòdq; illũ habuerit S. Io. Chrysostomus probat Baro. in lib. Anna. Eccles. to. 5. Anna. 401. pag. 143. lit. D. Quodque iudex ecclesiasticus in causis ad forũ ecclesiasticũ spectantib⁹ propria auctoritate Laicos personaliter capere, & in carcerẽ mittere possit, tenuerunt etiam Rom. sing. 660. Felyn. in c. cum sit generale, n. 20. de for. comp. & eandem opinionẽ amplectitur, Couarr. pract. q. c. 10. sub n. 2. quã opinionem in puncto iuris veriorẽ esse, vti fulcitam à decreto Sacri Cõc. Trid c. 3. ibi cõtra quoscũq; etiam laicos per mulctas pecuniarias, seu per captionem pignorum personarumq; districtionem per suos proprios, aut alienos executores faciendam sess. 25. de refor. testatur Ignatius Lop. in c. 153. ad pract. crim. Diaz sub nu. 5. vers. contraria tamen. Cùm enim verba Concilij sint clara, ex illis tollitur omnis quæstio, & fundatur communis opinio.

Secundò, cùm plura crimina sint misti fori, de quibus per gloss. fin. in cap. cùm sit generale, de fo. comp. & cõmunis cõclu-
19 sio se habeat, † quòd in his, quę sunt misti fori, locus sit præuentioni, l. si quis postea, & ibi Doct. ff. de iud. & Bal. in l. si pluribus, in princ. ff. de leg. 1. in qua prçuentione nõ cõsideratur duntaxat sola inquisitio, & citatio verbalis, vt per Bald. in l. 1. circa fin. C. de confess. quẽ refert Aegid. Boss. in tit. de for. cõp. n. 130. sed etiã attẽditur, quis præuenerit in citatione reali, adeò quòd iudex capturã præuenisse dicatur, posito quòd alius prius verbaliter citasset, cùm realis verbali præpõderet, vt per Bos. post Ang. & Alex. per eũ citatos eod. tit. de foro. comp. nu. 97. & Iul. Clar. in sua pract. Crim. §. fin q. 38. in fin. Si episcopis nõ liceret ad hũc effectum familiã armatam habere, proculdubio esset aperta via fraudibus in ijs, quæ sũt misti fori, exercendi iurisdictionem ecclesiarũ, quia non esset dare casum, in quo, inuito magistratu seculari, aduersus laicum delinquẽtem haberet locum prçuentio iudicis ecclesiastici, cùm ipse nũquam personaliter capere posset, quod absurdũ esset, & euitandum, l. nam absurdum, iuncta l. præcedenti, ff. de bon. lib. l. scire oportet, §. aliud, vbi Bald. ff. de excus. tut. l. scire hæreditaria, in fin. ff. de neg. gest. cap. venerabilem, cap. in Genesi, de elect. & cap. solitę, vbi Abb. nu. 4. & vlt. not. de maio. & obed. & requirentibus officialibus ecclesiasticis familiam armatam à magistratibus secularibus contra laicos, vel curarent scire causã capturæ, & de illa cognoscere, aut fingere possent præuentionem, vel reum monere, vt fugã arriperet, cum de ijs singulis sit dubitandum, attento, quòd clericis laicos infestos esse tradidit antiquitas, cap. clericis laicos, de immun. eccl. in 6.

20 His accedit consuetudo, & obseruãtia, de qua mox dicam. Dum in Metropolitana Taurinensi. Primũ pro bon. men. Hieronymo tit. S. Petri ad Vincula Cardinali de Ruuere nuncupato. Secundò in Ciuitate Vercellen. Tertiò in Metropolitana Bononien. ac postremò Beneuentan. pro D. meo Pompeio tit. S. Balbinæ presbytero Cardinali Arrigono, Archiepiscopo Beneuentano Vicariatus officiũ exercerem, semper habui familiam armatam, quã alij etiam Pręsules tenuerunt, & tenent: qua consuetudine, & obseruantia stante, ab ea non

non est recedendum, cùm sit vera legum interpres, l. minime sunt mutãda, l. si de interpretatione, ff. de legibus, cap. cùm dilectus, de consuet. & quęlibet dispositio recipit interpretationem ab eo, quod consuetum est, Dec. in cons. 441. n. 13. & Couar. in lib. pract. quæst. c. 10. n. 2. vers. primũ vbi, & quicquid teneat idem Couar. qui, cessante consuetudine, conatur tenere contrariam opinionem, vti communem, assumendo sibi pro fundamento leges regias præsertim, l. 7. tit. 3. lib. 1. & l. 4. tit. 1. lib. 3. ordinatio, idemq; attestando statutũ fuisse in publicis totius Regni comitijs anno 1525. Toleti. c. vlt. vt in d. n. 2. ver eamdem sententiam, & Iul. Clar. referens Papiensẽ dicẽtẽ, in Gallia ita per arresta fuisse iudicatũ, vt in sua prax. crimin. §. fi. q. 37. colum. fin. vers. vnum tamen referens. Leges regię, & statuta facta in comitijs pręsupponunt ius commune,
21 † vel consuetudinem in contrarium, cum propria virtus iuris singularis sit, vt iuri communi derõget, l. omnes populi, ff. de iust. & iur. §. ius autem, instit. de iur. nat. gen & ciui. c. quæ in ecclesiarũ. & ibi glos. 1. & Abb. de cõstit. & Port. cõs. 127. n 6. & arresta in Gallia contra aliquot Episcopos promulgata non nocent alijs Prælatis non vocatis, cùm res inter alios acta alijs obesse minime possit, l. sæpe, ff. de re iud. cap. penult. de re iud tot. tit. C. res inter alios acta, & Port. cons. 132. n. 6. & in terminis contra Abb. & alios citatos supra sub nu. 17. pro hac opinione scripsit post plures per ipsũ allegatos, Dec. in cap. significasti, n. 5. de offic. deleg. copiose Gundi saluus in tract. de hæret. q. 11. n. 16. cũ seq. Bald. in l. nam salutem, §. fin. ff. de offic. Pręf. vigil. & hanc esse communem opinionẽ testatur Pegn. in Director. Inquisitor. 3. par. lib. 3. schol. 114. ver. postremò in hac: eandemq; opinionem, vti communem, tener Repertorium Inquisit. in verbo Arma, §. sed nunc quæritur, & §. sed supra dictum est, Villadieg. in tract. de irregu. q. 11. n. 16. & seq. quã sequitur Ignat. Lop. ad pract. crimin. Diaz c. 153. sub nu. 23. vbi etiam, hanc veram, & communem esse opinionem testatnr, & Card. Bellarm. in tract. de potest. Sum. Pont. in tempor. 3. pag. in lib. 46.

22 Tertiò præmissa † comprobantur auctoritate Synodi vniuersalis sacri Conc Trid. in qua decretum fuit, quòd in causis iudicialibus iudices ecclesiastici, cuiuscũque dignitatis existant, quandocũq; executio realis, vel personalis, in qualibet parte iudicij propria auctoritate ab ipsis fieri poterit, abstineant se, tam in procedendo, quã in definiendo, à censuris ecclesiasticis, seu interdicto, sed liceat eis, si expedire videbitur, in causis ciuilibus ad forum ecclesiasticum quomodolibet pertinentibus, contra quoscunq; etiã laicos, per mulctas pecuniarias, quæ locis pijs ibi existẽtibus eo ipso, quo exactę fuerint, assignentur, seu per captionem pignorum, personarumque districtionẽ, per suos proprios, aut alienos executores faciendam, siue etiam per priuationem beneficiorũ, aliaq; iuris remedia procedere, & causas definire: quòd si exequtio realis, vel personalis, aduersus reos hac ratione fieri nõ poterit, sitque erga iudicẽ contumacia, tunc eos etiam anathematis mucrone arbitrio suo, præter alias pœnas, ferire poterit. In causis quoq; criminalibus, vbi exequutio realis, vel personalis, vt supra, fieri poterit, erit à censuris abstinendum sed, si dictæ executioni facile locus esse non possit, licebit iudici hoc spirituali gladio in delinquentes vti, si tamen delicti qualitas, præcedente bina saltem monitione, etiam per edictum, id postulet, vt in Conc. Trid. c. 3. §. in causis verò, vsque ad §. nefas autem, de reform. sess. 25. quo decreto duo fundamenta contraria tolluntur.

Primò ex forma supra tradita, cùm, quandocunque executio realis, vel personalis, in qualibet parte iudicij fieri poterit à censuris sit abstinendum, patet respõsio ad ea, quæ habentur, quòd, quoties ecclesiasticus iudex de crimine aduersus laicum cognoscit, cuius cognitio ad eum pertineat; post decretas canonicas censuras, ipsisque minime sufficientibus, tunc auxilium à secnlari iudice sit implorandũ, quasi non alia sit aduersus laicos iudici ecclesiastico permissa coercendi potestas, vt per Couar. qui alios citat in lib. pract. quæst. d. c. 10. n. 2. post princ. Quoniam iudicibus ecclesiasticis est prohibita relaxatio censurarum, nisi postquam sibi constiterit executionem realẽ, & perso-

sonalem fieri non posse, vt inoleuit stylus Romanæ Curiæ per totum orbem receptus, hodie seruata eiusdem decreti Cōcilij forma allegata per Couar.d.n.2.sunt per hoc ius nouum reformata, & iudices ecclesiastici primò ad realem, vel personalem, & postremò ad censuras ecclesiasticas in iuris subsidium procedere debēt, & excommunicatio non, nisi in subsidium
23 profertur, quia, excommunicatione † nulla maior pœna in Ecclesia Dei reperitur, dum spiritualia tractat. cap. corripiantur, 24. q. 3. & Abb. in cap. cùm dilectus, n. 6. de his, quæ vi, metusue cau. Ideo ea sobrie, & magna cum circunspectione est relaxanda, Conc. Trid. in d. cap. 3. in princip. Cùm enim ecclesiasticus iudex, dicta forma seruata, possit in subsidium ad excommunicationem procedere, ergò primò ad exequtionem realem, & personalem; quia concesso vno, censentur concessa omnia ea, per quæ peruenitur ad illud, l. ad rem mobilem, & l. ad legatum, ff. de procur. cum alijs supra allegatis.

Secundò, quòd Episcopi possint habere familiam armatam, faciunt verba Cōcilij satis clara, ibi, contra quoscunque etiam laicos per mulctas pecuniarias, &c. seu per captionem pignorum, personarūque districtionem per suos proprios, aut alienos exequutores, vt in eod. cap. 3. §. in causis verò. Vnde, si per suos exequtores ad captionem personarum procedere possunt, ideo, quòd familiam armatam habere possint, est fatendum, arguendo à concessione consequentis, vt in c. cùm infirmitas, de pœnit. & remiss. cum vulg. tum, & familia contra laicos, qui, verbis expressis eiusdem concilij, ibi cōtra quoscunque etiam laicos, sunt cōprehensi, vti possunt, vt in eod. §. in causis, idq; tam in criminalibus, quàm ciuilibus, vt in §. in causis quoque, eod. c. 3. & c. 2. de adult. cap. gaudemus, de conuers. coniugat. cap. attendendum, 17. q. 4. & alia iura supra in vers. primò, quòd Episcopo, allegata procedunt, & habent locum non solùm contra clericos, sed etiam contra laicos, quia loquuntur generaliter de seruis, & liberis, ideo generaliter etiam de laicis intelligi debent, l. 1. §. quòd autem, ff. de ale. lus. & aleat. Bart. in l. si pluribus, ff. de leg. 1. vbi
24 quòd in dispositione legali † indefinita æquipollet vniuersali, & Alciat. in c. 1. n. 7 & seq. n. 14. & seq. de offic. ord. & post longas, & arduas disputationes coram Pio V. habitas, scribentibus hinc inde quamplurimis præstantissimis aduocatis, quòd Episcopis liceat habere familiam armatam, fuit decisum, & postea præcipue in Italia obseruatum, quia, cùm verba sacri Concil. Trid. sint satis clara, per decretum eiusdem Concilij omnia in contrarium facientia fuerunt reformata; cū
25 fuerit non solùm † auctoritate Pontificis dictum Concilium celebratū, ad quē solū spectat illud indicere, & dirigere, vt in Bul. resumpt. Concil. Trid. sess. 10. se ad idem Concilium vocati fuerunt, & ei interfuerunt Imperator, Reges, Respublicę,
26 Duces, & omnes Principes Christiani, † qui vocati Cōcilio generali interesse possunt, vt cap. Adrianus, 63. dist. in fi. & Abb. in q. 1. n. 27. ac etiam hæretici, quibus omnibus saluus conductus concessus fuit, vt in Conc. Trid. sess. 13. in fine, & in decr. de obseruant. decr. conc. sess. 25. qui per seipsos, vel eorum oratores interesse voluerunt. Et cùm dicta decreta fuerint facta cum præsentia, & consensu etiam Principum secularium, qui oratores cum speciali mandato miserunt, constituunt ius generale, & commune, & vti ius nouum, in quibus iura antiqua discordant, & leges antiquæ per hoc ius nouum fuerunt abrogatæ, cùm posteriores leges prioribus derogent, l. sed, & si posteriores, ff. de legi. capit. 1. de constit. in 6. & Port. cons. 37. n. 12. Nec dictę conclusioni potest adaptari distinctio, quæ ab aliquibus nimis subtiliter deducitur, tempe, quòd dispositio Concilij circa familiam armatam duntaxat, procedat in locis, in quibus Episcopi habent etiam dominium temporale, non autem, vbi habent tantùm iurisdictionem spiritualem, quia dicta distinctio est diuinatiua, & quando lex non distinguit, nec nos distinguere debemus, l. de pretio cū gloss. & ibi Bart. ff. de publ. in rem act. præsertim, quando agitur de interpretatione decretorum sacri Conc. Trid. quæ interpretari non possunt, nec declarari nisi à Papa, vel à sacra congregatione eidem concilio interpretando præ-

præposita, quia Papa inquit: Nos enim difficultates, & controuersias, si quę ex ijs decretis ortæ fuerint, nobis declarandas, & decidendas, quemadmodum ipsa quoque sancti Synodus decreuit, reseruamus, vt in Bulla Pij IV. quæ incipit, Benedictus Deus, *in fine prædicti cōcilij*, §. Nos enim, & sub rubric. de recip. & obseruād. decret. conc. sess. 25. & à verbis legis non est recedendum, l. prospexit, & ibi Bartol. ff. qui, & à quibus, &c, cap. in memoriam, 19. distinct.

Decretum verò concilij generaliter loquitur contra quoscunque, etiam laicos, per mulctas pecuniarias, seu per captionē pignorum, personarumque districtionem, & quando lex generaliter loquitur, generaliter est intelligenda, l. 1. §. generaliter autem, vbi etiam gloss. in verb. in infinitum, ff. de leg. præst. & Port. cons. 208. nu. 3. volum. 4. si enim Episcopus reos personaliter capi, & carcerati facere potest, quòd habeat familiam armatam oportet: quia à cōmuniter accidentibus delinquentes incedūt armati, qui ab armati vix capi possunt, & ab inermibus multo minus se capi permitterent. Magistratus verò seculares, quorum præcipue causa aliquibus in locis Episcopi impediuntur, quominus familiam armatam habere possint, Theologos consulere debent, an propterea incidant in sententiam excommunicationis, aliasque pœnas in Bulla Cœnæ Domini contentas, de quibus per Nauar. de excōmun. Bul. Cœnæ Domini, cap. 27. num. 70. & Graff. decis. aur. par. 1. lib. 4. cap. 18. num. 129. & hæc impedimenta etiam de facto illata nō inducunt statum, nec consuetudinem contra sacri Concilij Tridentini dispositionē; cùm bulla confirmationis eiusdem Concilij, de qua supra habeat decretum irritans, vt in §. decernentes, quod omnia, quæ in contrarium fiunt, annullat ipso iure, cap. si eo tempore, de elect. & cap. quodam, de præben. in 6.

27 Neque Principibus, † Dominis, magistratibusque Christianis molestum esse debet, quòd Episcopi habeāt familiam armatam, quæ requiritur, vt qui virtutis amore in officio religionis homines se continere nolunt, saltem formidine pœnæ à malo arceantur; quia omnia tendunt ad conseruationem regnorum, & dominiorum in obedientia suorum Principum, cùm nunquam reperiatur, quòd qui spiritualiter beue viuunt, sint participes criminum læsæ maiestatis, nec causa seditionum, cùm moneantur, quòd, qui resistunt potestati, Dei ordinationi resistunt, & damnationem sibi acquirunt; & Principes non esse timori boni operis, sed mali; & quòd, qui non vult timere potestatem, bonum faciat, & laudē ex illa habebit. Necessarioque homines subditos esse oportere, non solùm propter iram, sed etiam propter conscientiam, & Principes ministros Dei esse, reddendaque omnibus esse debita, cui tributum, tributum, cui vectigal, vectigal, cui timorem, timorem, & cui honorem, honorem: vt scripsit Paul. ad Rom. cap. 13.

Roganturque, vt corripiant inquietos, consolentur pusillanimes, & omnes sint patientes, idem ad Thessalonic. 1. cap. 5. docentur etiam obedire Præpositis suis, & eis subiacere. Idem Paul. ad Hebr. cap. vltimo obsecrantur quoque omnes, subditos esse omni humanæ creaturæ propter Deum, siue regi, quasi præcellenti, siue Ducibus, tanquam ab eo missis ad vindictam malefactorum, laudem verò bonorum, quia sic est voluntas Dei, Petrus Apostolus lib. 1. epist. 2. & contrafacientes per exequtores ipsos iustitiæ de mandato Episcoporum carceribus mancipantur, & pœnis etiam relegationis plectuntur, vt per gloss in cap. attendendum, 17. q. 4. gloss. in cap. hi qui, in verb. & exilio, 3. quæst. 4. & verberationis, vt in cap. contra idolorum, vbi etiam gloss. 26. quæst. 5. & damnari possūnt: ex quibus infertur à concessione antecedentis, quòd argumentum validum est iu iure, l. qui procuratorem dat. ff. de procur. cap. præterea, de offic. deleg. quòd, cùm Episcopis sit concessum familiam armatam habere, carceribus mancipare, verberibus afficere, relegare, & in exilium mittere, vt etiam habeant territorium pro eis capiendis, in exilium transmittendis, ac relegandis est censendum; d. cap. præterea, de offic. deleg. l. 2. de iurisd. omn. iud. & ibi Iason. num 2. de Marsil. sing. 175.

28 Quòd autem † Episcopus habeat territorium, probat expressè text. in cap. omnes Basilicę, 16. quęst. 7 & Abb. in cap. cum ab ecclesiarum, vbi tenet, quòd nullus, præter

ter Episcopum, de iure cōmuni habet territorium in dioecesi, vnde tota dioecesis est territorium Episcopi in spiritualibus, n. 10. in fine, de off. ord. & facit cap. 2. de constit. in 6. & Port in cons. 99. nu. 34. qui etiam post gloss. in cap. 1. in ver. secularium, 36. dist. & cap. de persona vbi gloss. in ver. aut.
29 11. quæst. 1. & † Episcopum corporum, & animarum iudicem esse, eod. cont. num. 15. comprobanturque præmissa generali consuetudine, qua omnes Episcopi ad executionem tam personalem, quàm realem, & tam contra laicos, quàm clericos per totā dioecesim libere, sine alicuius licentia, vel mandato, pro causis ad forū ecclesiasticum spectantibus procedunt, quæ consuetudo est optima legum interpres, & ab ea recedi non potest. l. si de interpretatione, ff. de leg. cap cum dilectus, de cōsuet. cum alijs supra citatis, & cùm Taurini officium Vicarij pro bon. mem. Hieronymo Cardinali de Ruuere, & deinde pluribus mēsibus sede Archiepiscopali vacante exercerem, semper per ciuitatem, & totam illam dioecesim, per exequutores curiæ Archiepiscopalis, ad exequutiones reales, & personales ad mei mandatum fuit libere processum,
30 † quinimò, quando pro grauitate causæ opus erat alijs exequutoribus, exequutores curiæ secularis, sine aliquo impedimento illius integerrimi Senatus exequutoribus Archiepiscopalibus adiumento erant.
31 Possunt etiam Episcopi † tēpore pestis pro bono regimine, & cura animarum sibi commissarum, in curam animarum, & personarum ecclesiasticarum subiectionem concernentibus decreta, & edicta publica edere, & per ciuitatē, ac dioecesim publicare, publicarique facere, eadem ratione, qua cōcilia Prouincialia, & Synodos dioecesanas indicere, publicare, exequutionique per ciuitates, & dioeceses demandare, ac demandari facere, vt per Concil. Trident. c. 2. §. ibi Synodum, & §. itidem Episcopi, de reform sess. 24. cum alijs supra in princ. deductis. Tempore belli, penuriæ, & pestis, ac pro concernentibus publicam vtilitatem, edicta contra personas foro ecclesiastico subiectas, de mandato Episcoporum edi possunt, & publicari, cùm in his omnibus debeāt inuigilare, & vt bonū decet pastorē prouidere, attento, quòd personæ ecclesiasticæ quocunque casu à iuris
32 dictione seculari sunt exemptæ, per † priuilegium, quod habent à Deo, cap. si Imperator, 96. dist. Innoc. in cap. 2. num. 1. de maiorit. & obedient. l. statuimus, C. de episc. & cler. & Couar. pract. quest. c. 31. n. 3. & præsertim, quòd tempore belli non subijciantur potestati seculari, probatur,
33 † quia quocūque casu restaurationis moenium, pontium, aut fluminum à clericis etiam consentientibus laici nihil exigere possunt, nisi accedente Sedis Apostolicæ auctoritate, cap. aduersus, vers. propter imprudentiam, & ibi Abb. num. 1. de immun. eccles. capit. clericis laicos, §. nos igitur, eodem titulo in 6. & extrauag. 1. §. cæterū, eodem titulo.

Vrgentibus verò necessitatibus, vt penuriosis temporibus, tenentur Episcopi prouidere, vt de ijs, quæ ad necessarium victū spectant, egentibus succurratur, cum bo-
34 na ecclesiastica non sint nostra, † sed pauperum, quorum procurationem gerimus, cap. pen. 12. quest. 1. cap. quòd autem, 23. quest. 7. & cap. conuenior. ead. 23. quæst. 8, sintque patrimonium Iesu Christi, cap. cū ex eo & ibi gloss. in verb. Christi, de elect. in 6. c fin. 16. q. 1. c. 2. de præb. Abb. in cap. cùm esses, n. 29. de testam. Dec. in cap. constitutis, n. 5. & ibi Felin. n. 19. de rescript.

DE VICARIIS.
Cap. X.

SVMMARIVM.

1 *Vicariorum diuersa genera, alij a lege, alij ab homine.*

2 *Vicariorum a lege species quot, & quales, Papa qualis potestas, ibidem.*

Epi-

Vica-

25 *Vicarij temporales plures.*
26 *Dux Sabaudiæ est Vicarius perpetuus Imperatoris.*
27 *Appellationes ad tribunal Imperiali interponenda ad tribunal Ducis Sabaudiæ interponi debent.*
28 *Dux Sabaudiæ, & successores in Ducatu sunt Vicarij Imperatoris.*
29 *Dux Sabaudiæ in suis dominijs omnia potest, quæ potest Imperator in vniuerso.*

QVONIAM Vicarij generales Episcoporũ cum Episcopis vnum, & idem tribunal, & consistorium repræsentant, post plura de potestate Episcoporum, de Vicarijs tractãdum,
1 videtur. † Vicariorum varia, & diuersa sunt genera constituta, quorum principalia duo sunt, alij sine facto hominis ab ipsa lege, alij facto hominis constituti, vt distinguit Maran. de ord. iudic. par 4. d. 5. in princip. num. 6. & Sbroz. de Vic. episc. q. 3. n. 1.
2 & 2 lib. 1. † Vicarij sine hominis facto à lege constituti in sex species diuiduntur, quarum prima est Summorum Pontificum, Petri successorum, quibus Euangelica voce Domini claues æternæ vitæ traditæ, & terreni simul, & cœlestis imperij fuerunt iura commissa, vt cap. quamuis, 21. dist. & cap. omnes, 22 dist & sunt Vicarij Christi, cap. vbi periculum, §. cæterum, & cap fundamenta, § decet. de elect. in 6.

Secundæ specie sunt Episcopi, qui Apo-
3 stolis successerunt, & Apostolorum vices gerunt, cap. legimus, 93. dist. cap. in nouo. 21. dist. cap. quorum vices, 69 dist. & cap. 1. § per frontis, de sacr. vnct. Vicarij enim Dei sunt, quos Spiritus sanctus posuit regere Ecclesiam ipsius Dei, quam acquisiuit sanguine suo, Act. Apo. cap. 20. Conc. Trid. cap. 1. de reform. sess. 6 & Card. Bellarm. in Apolog. pro respons. ad libr. reg. Brit. c. 4 sub vers quod etiam rex. Succedunt autem Episcopi Apostolis, quatenus illi fuerunt primi Episcopi particularium ecclesiarũ, vt Iacobus Hierosolymitanæ ecclesiæ, & Io. Ephesinæ, nõ autem proprie succedunt Apostolis, quatenus Apostoli erant, id est, missi in omnem terram cum plenissima potestate, vt docet Card. Bellarmin lib. de cler. & lib. 4. de Pont. & distinguendo declarat idem Card. in respons. ad Apolog. pro iur. fideliter. sub rubric. de respons. ad ea, quæ obijciunt contr. Epistol. §. Responsio Episcopus succedere, pag. 212.

Tertia species est presbyterorum, qui cùm Apostoli videntes messem multam, operarios autem paucos, rogassent dominum messis, vt mitteret operarios in messem suam, elegerunt septuaginta duos discipulos, quorum vicem presbyteri gerũt, dict. cap. in nouo. 21. distinct.

Quartæ specie sunt capitula cathedralium, quæ sede Episcopali vacante, Episcopi vices gerunt, gloss in cap. vnic 2 not. de maiorit. & obed. in 6. & Innoc. in cap. eam te, num. 4. & seq. de rescript.

Quinta est Archidiaconorum, qui absentibus Episcopis, nullo vicario constituto, absque aliquo facto, ipsos iure sunt illorũ vicarij, cap. 1. vbi gloss. & Butr. & cap. ad hæc, § secundùm, & §. item epistola. ex. de offic. archid.

Sexta autem est Archipresbyterorum Cathedralium, qui etiam dicuntur vicarij nati, quo ad spiritualia quędã, vt per Host. de offic. Archipresb. & plenè per Sbroz. d. q. 3 à num. 8. vsque ad num 19.

3 † Vicarij facto hominis constituti sunt spirituales & secundùm ius canonicum
4 creantur, † quorum alij sũt perpetui, & alij ad tempus, Abb. in cap. extirpandæ, §. qui verò, num. 9. de præb.
5 Primò perpetuus † est Vicarius Vrbis, cuius officium de potestate ordinaria non est amouibile, sed solum vacat per obitum, & semper creatur S. R. E. Cardinalis, cuius iurisdictio extra Vrbem non extenditur, cap sua nobis, de offic. Vic. Et in Vrbe est, tanquam Ordinarius in sua diœcesi, habens iurisdictionem in clericos, & hebræos, d. cap. sua nobis. ex. de offic. Vic. & Sbroz. d. q. 3. num. 19.

Secundò sunt vicarij perpetui deputati monasteris, & alijs beneficijs, quibus pro curæ animarum regimine sunt vicariæ auctoritate Apostolica perpetuò erectæ, & post erectionem dicti vicarij auctoritate ordinaria, præuio examine ad formam sacri Concilij Tridentini admittuntur,

tur,& sine causa amoueri non possunt,cap. ad hęc eod.tit.c.1.de capell.mon. in 6.Abbas in dict.§.qui verò,nu.8. Rota decis. 24. n.1.de præb.in nou. & Concilij Trid. c.7. de refom.sess.7.quibus fructuum portio nō maior centum, nec minor quinquaginta scutorum annis singulis, ab Ordinarijs locorum est assignanda, nisi auctoritate Apostolica in erectione aliter fuerit assignata, vt statuit Pius V.in Bull.constitutio.46. quæ incipit,Ad exequendum.

Beneficia autem Vicarias huiusmodi habentes dicuntur nihilominus curata saltem habitu, Rota decis.2.de offic. Vic. in antiquis,& Fastol. dub.25. num.2. Felin.in cap. postulasti,num.1.de rescript.

6 Temporales sunt † qui Apostolica auctoritate in temporalibus ad regimen Terrarum status Ecclesiastici deputantur, Abb. in dict. §.qui verò, num.9. Rom. cons.59. num.2. in fin.& num.3. & Felin. in d. cap. pastoralis, num.11. de rescript. & etiam qui ad regimen Cathedralium in spiritualibus, & temporalibus ob malam Episcoporum administrationem mittuntur, qui Vicarij Apostolici nominantur.

Vicarij etiam alij dicuntur, qui ab Episcopis cum congrua fructuum portione Rectoribus parochialium ex legitima causa absentibus, suspensis, impeditis, aut inhabilibus deputantur, cap. peruenit, de appellat.& cap. cùm ex eo, de elect. in 6. Concil.Trid. c.2.sess.6.cap.5. sess.7. & c.6. vbique de reformat sess.21.qui etiam parochiali ecclesia vacāte,donec eidem de idoneo rectore fuerit prouisum,cōstituuntur, idem Concil.c.15.de reformat.sess.24.

Foranei Vicarij nuncupātur, qui ad certam partem dioecesis sunt deputati, c.1. in princip.& ibi gloss. in verb. foranei, de offic.ord.in 6.& Clement.2.in fi. vbi etiam gloss.de rescript. à quibus appellatur ad Episcopum constituentem, quia non faciunt vnum, & idem consistorium cum Episcopo, vt faciunt Vicarij generales, gloss. in dict c.1.in ver.foranei, de offic. ord. in 6. non habent cognitionem causarum hæretica prauitatis,matrimonialium,nec criminalium,quæ Episcoporum examini sunt reseruatæ,Concil.Trid.cap.20.§.ad hæc, de reform. sess.24. minusque litteras monitoriales, pro occultis, deperditis, aut subtractis concedere possunt,sed Episcopi solùm,c.3. de reform.sess.25. aut Vicarij generales cū sufficienti facultate,qui in alijs casibus censuras possunt etiam promulgare, cap.1. & cap.licet.iunct.gloss.de offic.Vic.in 6. Nec illis committitur executio litterarum Apostolicarum, Rebuff. in prax.benef. de Vic. Episc.num.4. par.1.

Vicarij etiam generales vocantur à Capitulo sede Episcopali vacante deputati,
7 quia,† mortuo Episcopo,capitulum in spirituali, & temporali iurisdictione succedit, cap.si Episcopus,cap. final. de supplen. neglig.prælat. cap. vnico, de maiorit, & obedient.in 6. & Graff. decis. aur. c.15. par.1. lib.4.num.mihi, 77.& licet de iure cōmuni non teneatur capitulum constituere Vicarium sede vacante, sed per se posset iurisdictionem exercere.Feli.in cap.cum olim,de maiorit.& obediend.num.4.tamen hodie ex dispositione sacri Concilij Tridentini intra octo dies constituere tenetur,vel constitutum confirmare, aliàs deputatio illius deuoluitur ad Metropolitanum, & si sedes Metropolitana vacet, ad Suffraganeum antiquiorem, vel si Episcopatus sit exemptus, ad Ordinarium viciniorem, capitulo decimosesto,de reformat.sess.24.

8 Regulariter † Vicarius à capitulo sede Episcopali vacante deputatus, eamdem habet iurisdictionem, quam Vicarius Episcopi habebat.

Sed fallit: primò, in litteris dimissorijs, quas licet de iure cōmuni concedere posset,cap.cùm nullus,§.Episcopo,de tempor. ord.in 6. fuit tamen per sacri Cōcilij Trid. illi per annum sublata sub poena suspensionis,& cap.sub poena interdicti, cap.10. sess.7.& cap.10.sess.23.vbique de reformat.

Secundò fallit in executione litterarum Apostolicarum, quas Vicario generali Episcopi delegatas Vicarius generalis à capitulo,sede vacante, deputatus exequi non potest.Feder.de Sen.cons.30. ante num. 1. versic. suo iure agitur,& Felin. in cap. cùm olim,de maior.& obed.

Tertiò fallit in collatione beneficiorum, quæ conferre non potest. Abbas in cap. cùm olim,n.2.eod.tit. quia illorum dispositio est Episcopo reseruata,cap vnico, §. cū verò,ne sede vacāte,in 6.& hodie Sedi Apostolicæ vsque ad diem pacificæ possessionis

Episcopatus est reseruata, per regulas Clementis Papæ VIII. reg. 2.

Quartò fallit in cognitione causarum Vicario Episcopi delegatarum, quas Vicarius capitularis exequi non potest, quia iurisdictio delegata non transit in capitulum, vt post Archid. in tractat. de hæret trad. Feder. de Sen d. consil. 20. ante num. 1. vers. suo iure agitur, consil: 130. in fin. Abb. in cap. cùm olim, num 2. ibi. quinto dubitatur vers. Episcopo delegato. de maior. & obed. cons. 130. in fine, & Dec. in cap. quoniam, Abb. n. 21. de offic. deleg. sed transit in Vicarium generalem successorem, quando delegatio est facta Vicario, vti dignitati non expresso nomine proprio, d. cap quoniam Abbas, & ibi post Paul. de Leaz. & Card. quos citat, tenet Abbas num. 10. de offic. delegat.

Quintò fallit in delegationibus collationum beneficiorum, dispensationum, absolutionum, monitorialium, & aliarum gratiarum Apostolicarum, quæ sede vacante Episcopis, vel Vicarijs viciniorib us committuntur, non autem capitulis, seu Vicarijs capitularibus.

Sextò fallit in commissionibus causarum, quæ tantummodò Episcopis, seu eorum Vicarijs generalibus, vel iudicibus Synodalibus delegantur, cap. statutum, de rescript. in 6. & Concil. Trident. cap. 10. de reform sess. 25. & sede Episcopali vacante, alijs ordinarijs viciniorib us committuntur.

Septimò fallit in iurisdictione feudali, in qua capitulum non succedit, glos. in cap. verum. in ver. quæstio, de for. compet. & ibi Abb. num. 8 & 9.

Capitulum enim sede vacante succedit in iurisdictionibus Episcopo de iure communi spectantibus, non autem competentibus de iure accidentali gratioso, & speciali, vt sunt omnes causæ delegatæ, & feudales, Abbas in d cap verum, num. 9. de for. compet. Rom. cons. 506. num. 14. Felin. in cap. cùm olim, num. 5. vers. similiter videmus, de maiorit. & obed.

Octauò fallit in irregularitatibus, & suspensionibus ex delicto occulto prouenientibus, in quibus Episcopi, eorumq; Vicarij legitima facultate suffulti, possunt dispensare, d cap. 6 de reform.

Nonò fallit in casibus occultis Sedi Apostolicæ reseruatis, in quibus de gratia speciali ex eiusdem sacri Concilij Trident. disposit. Episcopi, eorumque Vicarij generales absoluere possunt, non autem Vicarij à capitulo, sede vacante, deputati, vt ibi, liceat Episcopis in irregularitatibus omnibus, & suspensionibus ex delicto occulto prouenien. excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis alijs deductis ad forum contentiosum, dispensare, & in quibuscunq; casibus occultis etiam Sedi Apostolicæ reseruatis, delinquentes quoscunque sibi subditos in diœcesi sua, per se ipsos, aut Vicarium ad id specialiter deputandum in foro conscientiæ gratis absoluere imposita pœnitentia salutari, Concil. Trident. cap 6. sess. 24 de reform.

Decimò fallit in visitatione, quia, licèt sede Episcopali vacante capitulum succedat in iure visitandi diœcesim, vt trad. Abb. in cap. cùm olim, num. 2. vers. sed indistinctè, de maior. & obed. tamen non habet ius visitandi monasteria, nec loca exempta, quę visitat Episcopus, eiusque Vicarius generalis auctoritate Apostolica clementin. 2. de statu monac Abb. in d. cap. cùm olim, nu 2. vers. quintò dubitatur, & Concil. Tridentin. cap. 8. sess. 7. de reform. & cap. 9. de reform. sess. 24.

Vndecimò fallit in correctione, in qua licèt capitulum habeat iurisdictionem procedendi, illam habet iure ordinario, & Vicarij Episcopi cum facultate sufficienti procedit, omni appellatione remota, ex dispositione sacri Concilij Tridentini, vbi inquit, Episcopi, vt aptiùs, quem regunt populum, possint in officio, atque obedientia continere, in omnibus ijs, quæ ad visitationem, ac morum correctionem subditorum suorum spectant, ius, & potestatẽ habeant, etiam, tanquàm Apostolicæ Sedis delegati, ea ordinandi, moderandi, puniendi, & exequendi iuxta canonum sanctiones, quæ illis ex prudentia sua pro subditorum emendatione, ac diœcesis suæ vtilitate necessaria videbuntur. Nec in his, vbi de visitatione, aut morum correctione agitur, exemptio, aut vlla inhibitio, appellatio, seu querela, etiam ad Sedem Apostolicam interposita, executionem eorum, quæ ab his mandata, decreta, aut iudicata fuerint, quoquomodo impediat, aut suspendat, vt in cap. 10. ead. sess. 24. de reform.

Vi-

10 Vicarij † & officiales generales Episcoporum vnum, & idem sunt. cap. licet, cap. final. de offic. vic. in 6. & Rot. decis. 2. in addit. num 2. eod tit. in nou. & habent iurisdictionem ordinariam, cap sua de offic. Vic. cap. licet, eodem tit. in 6. Abb. in cap. final. num 2. de fide instrum. Innoc. in cap. sua nobis, de offic. Vic. Felin. in rub. de offi. deleg. nu. 4. & Ias. in rubr. de offic. ei. nu. 2. coruscantque ex radijs Episcoporum, ita quòd Episcopus, & Vicarius repræsentat vnum, & idem tribunal, & cõsistorium, c 2. de consuet. in 6. cap. romana, de appell. eod. lib. gloss. antepen. in clem. 2 de rescript. & Rot. decis. 9. de offic. Vic. in antiquis.

11 † Vnde inter Episcopum, & Vicariũ non datur locus, sed immediatè post Episcopum sedere, accedere, & omnes de capitulo præcedere debet, nec potest contraria consuetudo, quæ attendatur, induci Abb cons. 21. cum seq fuit à me quæsitum, per tot. vol. 1. Felin. in rubr. de maiorit. & obed. num. 10. circ. fin. Staphil. de mod. & form. impetr. §. transeo nunc. nu. 12 Rot. de offic. vic. dec. 1. nu. 5. in no. & diuers decis 200. nu. 4. par. 1.

Quamuis autem per creationem Vicarij generalis illi tribuatur ordinaria iurisdictio, hoc procedit, quoad vniuersitatẽ causarum, sed potestas inquirendi, corrigendi, excessus puniendi, & à beneficijs, officijs, vel administrationibus amouendi non tribuitur, nisi specialiter sibi cõmittantur, cap. licèt, de offic. vic. in 6. & quamuis facultas conferendi videatur illi concessa, c. ex frequentibus, cum gloss. in verb. officialium, ibi, qui possint instituere vice Episcoporũ, de institut. tamen procedit solùm in iustitutione, quam facere potuit, quæ cùm dependeat à voluntate præsentantis, & instituere sit necessitatis, expressa fieri debet, Abb in cap. ex frequentibus, nu. 7. & 8. de instit. secus verò in collationibus, quæ à vicarijs fieri non possunt, nisi facultas fit eis specialiter concessa, c. final. in fin. de offic. vic. in 6. Et hinc videmus, quòd ius instituendi sede Episcopali vacante transit in capitulum, c. cùm olim, de maior. & obed. & Abb. in cap. auctoritate, nu 8. de instit. non autem conferendi, Abb in d cap. cùm olim, num. 2. de maiorit. & obed. cum alijs supra deductis.

12 Vicarius Episcopi † legitima generali facultate suffultus regulariter potest omnia, quæ potest Episcopus, exercere, & quẽadmodũ Episcopus, cuius vices gerit, est honorãdus, c. præcipimus, 33 dist. Rom. sing. 362. & Rebuff. in prax. benef. de Vic. Episc nu. 7.

Fallit tamen dicta regula primò in consecratione Episcoporum in qua tres requiruntur Episcopi cũ Metropolitano ad Episcopum consecrandum, cap Episcopi, & ibi gloss. 1. & cap. comprouinciales, 64. dist. cap. fin. 66 dist. cap. Episcopi, 80. dist. & c. vnic. in princ. de sacr. vnc. & tamen Vicarius hoc casu vicem Episcopi gerere non potest.

Fallit secundò in Sacramento Chrismatis, quod Vicarij cõficere non possunt, quia tẽpore Apostolorum ab alijs, quàm ab ipsis Apostolis nunquàm actu fuit, nec post modũ ab alijs, quam Episcopis, perfici potuit, c. de his, & c. manus quoque, de consecrat. dist. 5. & d. c. vn §. per frontis, de sacr vnct.

Fallit tertiò in ecclesiarum, & altarium consecratione, & calicis benedictione, quæ cessante priuilegio Apostolico ad solos Episcopos spectat, cap. quamuis, 68. dist. & eod. cap. vnic. §. fin. de sacr. vnct.

Fallit quartò in Chrismate, & oleo sancto, quod solis Episcopis, non autem Vicarijs, conficere licet, & die Cœn. Dom. conficitur, d. c. vn. vers. manus Episcopi, de sacr. vnct. & Rebuf. for. vic. Archiep & alio n. 40.

Fallit quintò in ordinũ collatione, quos non potest Vicarius cõferre, cùm solis Episcopis facultas ordines conferendi sit attributa, d. c. quo minus, 68 dist. gloss. 1. in cap. quia periculosum, de sent. excommun. in 6.

Fallit sextò in correctione capitulorum Cathedralium ecclesiarum, quæ, consuetudinibus, & concordijs non obstãtibus, quæ tantùm suos obligant auctores, non etiam successores, ab Episcopis quoties opus fuerit visitari, corrigi, & emẽdari etiam auctoritate Apostolica vigore dicti decreti possunt, quæ Vicarios facere non licet. Conc. Trident. in c. 4. de reform. sess. 6. & Congr. Conc. super eod. cap. 4. sub tit. Brixien. §. qui visitare, & §. capitula Cathedralium.

Fallit septimò in actuali, & solemni degradatione ordinatorum, quę episcopis solũm est reseruata, c. 1. de hæret. cap. si quis, cum seq. 15. q 7 cap. degradatio de pœnit. in 6. Concil. Trident. c. 4. de reform. sess. 13.

Fallit octauò in ecclesiæ consecratæ pollutæ reconciliatione, quam Episcopus, non

autem Vicarius, potest reconciliare, capit. aqua, per Episcopum, & ibi Abb. num. 1. consecr. Eccles. vel alt. ex priuilegio tamen Apostolico quandoque Episcopi hanc facultatem recōciliandi aqua per ipsos exorcizata alijs possunt delegare. Et regulariter ea, quæ dispositione diuina certo ordini sūt tributa, illum ordinem non habenti committi non possunt, gl. pen. in d. cap. aqua, & ibi Abb. num. 2. & 8. quæ autem sunt iurisdictionis, vt iudicare, excommunicare, absoluere, beneficia conferre, & his similia, Episcopi Vicarijs, aut alijs personis Ecclesiasticis possunt demandare, vt distinguit, gloss. in eod. cap. aqua. in verbo, iurisdictionis, & gloss. fin. in cap. transmissa, de elect. ea autē, quæ sunt iurisdictionis, potest electus exercere, non autem, quæ sunt ordinis Episcopalis, cū illa acquirat per cōsecrationem, quæ ante exercere non potest, eadem gloss. fin. in cap. transmissa, Ioann. de Sel. in Tract. de Benef. in par. 2. quest. coll. 11.

Fallit nonò in Indulgentiarum cōcessione, quas Episcopi concedere possunt, non autem Vicarij, vel alij Episcopis inferiores, cap. accidentibus. de excess. prælat. & Nauarr. de Iubil. & Indulg. not. 7. nu. 2. tom 3. Nisi ex priuilegio speciali.

13 In reliquis autem † Vicarius creari debet generalis in spiritualibus, & temporalibus, cap. cum nobis olim, in fin. cap. nihil. in fin. de elect. cap. cùm venerabilis, de relig. dom. cap. fin. §. præcipimus, de stat. mon. & cap. si Episcopus de supplen. negl. prælat.
14 in 6. † & vlterius continere debet specialiter facultatem beneficia conferendi, quæ sub generalitate verborum non comprehenditur, cap. fin. de offic. Vic. in 6. & glo. fin. in cap. statutum, de præb. eod. lib. nec facultas inquirendi, corrigendi, aut puniendi excessus, seu aliquos à suis beneficijs, officijs, seu administrationibus amouendi, per generalē deputationem Vicarij transfertur, licet generaliter cognitio caussarum transferatur, (nisi hæc specialiter sibi committantur). cap. licet eod. tit. & lib. quamuis in facultate Vicari omnia capita, quæ ad forum Episcopale deuoluuntur, non exprimantur, dummodo in generali Vicaria aliqua ex ijs, quæ speciale mandatum requirunt, fuerint expressa cum clausula generali, omniaque alia, & singula, quæ nos facere possemus, etiam si talia forent, quę mandatum exigerent magis speciale, quàm præsentibus sit expressum, aut verba æquipollētia, extenditur ad alia speciale mandatum requirentia, gloss. vlt. in cap. licet de offic. Vic. in 6.

15 Vicario Episcopali generali, † vt amplā possit habere iurisdictionem conferendi, & omnia exercendi, quæ in tribunali Episcopali debet exercere, est tribuenda plena, & omnimoda facultas, & potestas ecclesiam Cathedralem, & diœcesim, illiusque membra, castra, terras, Villas, & alia quęcunque loca, bona, ac iura eidē spectātia, & pertinentia in spiritualibus, & temporalibus regendi, & gubernendi, illisque in diuinis, & aliàs, prout decet, deseruiendi, & deseruiri, ac in eadem ecclesia ciuitate, & diœcesi verbum Dei clero, & populo prædicare faciendi, & vbi, quando, ac quoties, &
16 cum quibus sibi videbitur, † in quibusquis casibus ordinarijs locorum a iure, & sacro Concil. Trident. permissis dispensandi, litteras dimissorias, & commendatitias, & ad ordines etiam sacros in absentia ipsius Episcopi, vt à quocunque catholico Antistite gratiam, & communionem Sanctę Sedis Apostolicæ obtinente suscipiendos, seruata forma eiusdem Sac. Conc. Triden licentiam dandi, & concedendi, & ad ordines huiusmodi promoueri, ac beneficia Ecclesiastica obtinere volentes, adhibitis examinatoribus in Synodo deputatis, aut aliàs prout iuris fuerit, examinandi, vel examinari faciēdi, ac de eorum vita, & moribus inquirendi, & se informandi: indeque iuxta prædicti sacri Concil. Trident decretorum dispositionem, idoneos admittendi, & insufficientes, ac aliàs inhabiles reprobandi, ecclesiamque prædictam, omnesque, & singulas collegiatas, parochiales, aliasque ecclesias, & collegia, & generaliter quæcunque beneficia ecclesiastica, cōfraternitates, & loca pia, necnon congregationes, & diœcesim prædictas visitandi, & refor-
17 mandi, † ac omnia, quæ ad huiusmodi visitationis officium pertinere dignoscuntur, etiā in vim decretorum eiusdem sac. Conc. Trid. vti Sedis Apost. delegatus gerendi, & exercendi, ac tam in capite, quàm in membris reformandi, cōtra quoscunque hæreticos, ac de hæresi suspectos, sortilegos, simoniacos, sacrilegos, vsurarios, adulteros, ince-

inceſtuoſos,concubinarios, fornicatores,
ac quoſuis alios delinquentes,cuiuſcunque
ſtatus, gradus, conditionis, vel ordinis exi-
ſtant, pro criminibus, & delictis ad forum
eccleſiaſticum quomodolibet ſpectãtibus,
& pertinentibus inquirendi, procedendi,
& contumaces,ac de iure punibiles ab om
nibus eorum officijs,dignitatibus, & bene-
ficijs eccleſiaſticis ad tempus, vel in perpe-
tuum, prout iuris fuerit, priuandi,ſuſpen-
dendi, perſonaliter arreſtandi, & carcera-
ri faciendi, & generaliter ſeruata forma
Conc. Trid. ſacrorum canonum, decreto-
rum prouincialium, & ſynodalium conſti-
tutionum diſpoſitioue,corrigendi, excom-
18 municandi, puniendi, & mulctandi, † ca-
ſuſque Epiſcopales reſeruandi, & ab eiſdẽ,
alijſque caſibus reſeruatis, ac à quibuſuis
eccleſiaſticis ſententijs, cenſuris, & pœnis
ſeruata eiuſdem ſacri Concil. Trident. for-
ma,etiam tamquam Sedis Apoſtolicæ dele-
gatus, vel ſubdelegatus abſoluendi, & eo-
rundem decretorum vigore procedendi,
19 † ſynodos, & alias quaſlibet cangregatio-
nes opportunas conuocandi,celebrandi, &
illis præſidendi,cauſas, lites, & controuer-
ſias,tam matrimoniales,beneficiales, eccle-
ſiaſticas, profanas, ciuiles, & criminales,
quàm miſtas cuiuſcunque generis, & qua-
litatis exiſtant, tam per viam ſimplicis que-
relæ,quàm appellationis,recurſus, nullita-
tis,ſeu aliàs quomodolibet ad forum eccle-
ſiaſticum, tam ordinaria, quàm ex delega-
tione Apoſtolica, aut alias quouiſmodo
ſpectantes,& pertinentes,cum omnibus il-
larum incidentibus, dependentibus, emer-
gentibus, annexis, & connexis, audiendi,
cognoſcendi,decidendi,fineque debito ter-
minandi, pro tribunali ſedendi, ſententias
tam interlocutorias,quàm diffinitiuas pro-
ferendi,& promulgandi,eaſque debitę exe-
cutioni demandandi, excommunicationis,
ſuſpenſionis,& interdicti,aliaſque eccleſia-
ſticas ſententias,cenſuras,& pœnas,tam in
perſonas,conuentus,capitula, collegia, &
congregationes,quàm loca quæcunque,
ſeruata eiuſdem Cõcilij Trident.forma, ac
aliàs,prout iuris fuerit,proferendi, infligẽ-
di,& publicandi,eaſque excommunicandi,
aggrauandi,reaggrauandi,interdicendi, &
auxilium brachij ſecularis inuocandi, ab
exceſſibus,criminibus, delictis, ſententijs,
cenſuris, & pœnis quibuſcunque auctori-
tate ordinaria, & ex eiuſdẽ ſacri Concilij
Trident.diſpoſitione delegata, quo cunque
ſimpliciter, vel ad cautelam,abſoluendi, in-
20 terdictum tollendi, † & quaſcunque pœ-
nas moderandi & in parte, aut in toto re-
mittendi, & de Apoſtolis ſuper quibuſuis
appellationibus reſpondendi, electiones,
præſentationes, & poſtulationes quarum-
cunque perſonarũ vtriuſque ſexus, ad Mo-
naſteria,Prioratus,Prępoſituras,Dignitates,
officia,& beneficia eccleſiaſtica cum cura,
& ſine cura,ſecularia, & quorumuis ordi-
nũ regularia, ſeruata eiuſdẽ Concilij Trid.
forma,approbandi, & reprobandi, ac præ-
ſentatos, & approbatos inſtituẽdi, reſigna-
tiones quorumcumque beneficiorum, ho-
ſpitalium, & aliorum piorum locorum,
ſimpliciter, vel ex cauſa permutationis, aut
iurium ceſſionis recipiendi, & admittendi,
& beneficia quæcunque cum cura, vel ſine
cura,etiam ſi canonicatus,& præbendæ,di-
gnitates,Vicariæ,& cuiuſcunque qualitatis
exiſtentia, tam per reſignationem huiuſmo-
di, non tamen in fauorem, quàm ex cauſa
permutationis, aut per obitum illa obtinẽ-
tium, ſeu alia quauis occaſione,vel cauſa
vacantia, & vacatura, ordinariæ collationi
ſpectantia, & pertinentia, quibuſcunque
perſonis ſeruata eiuſdem Concilij forma
conferendi,& prouidendi,& pro augmen-
to cultus diuini,vbi opus fuerit,vigore eo-
rundem decretorum ſacri Cõcilij Trident.
21 & aliàs,prout iuris fuerit, † vniendi, diſ-
membrandi, & noua beneficia erigendi, ex
cauſa fundationis, vel dotationis, ad for-
mam prædicti ſacri Conc.Trid.iuſpatrona-
tus,& præſentandi, reſeruandi, beneficiaq;
ſimplicia ſeminario puerorum, aut aliàs,
cui,& quibus, ac quando,& vbi opus fue-
rit,eadem Concil.Trid.forma, & iuris di-
ſpoſitione ſeruata,vniendi, applicandi, &
incorporandi, ac eidem ſeminario officia-
les,rectores,& alias perſonas, pro illius re-
cta adminiſtratione neceſſarias deputandi,
& deputari faciendi, & pro illius ſubuen-
tione, & alijs neceſſarijs ad illius ſuſtenta-
tionem,portionem fructuum quorumcum-
que beneficiorum taxandi, & applicandi,
ac beneficiatos quoſcunque ad illorum ſo-
lutionem cogendi,& compellendi,cogique
& compelli faciendi, eoſque, quibus de ca-

nonicatibus,& præbendis prouisum fuerit, in canonicos, & fratres recipi, stallumq; in choro, & locum in capitulo assignari, ipsosque in corporalem, realem, & actualem possessionem canonicatuum, præbendarū, dignitatum, officiorum, & beneficiorum, tam collatorum, quàm vnitorum, ponendi, & inducendi, seu poni, & induci faciendi,
22 † fidelitatis, obedientiæ, & alia consueta iuramenta, & seruitia à vassallis, & subditis, ac personis ecclesiasticis quibuscunque præstari solitis sibi præstari, & exhiberi petendi, & faciendi, illaque recipiendi, de bonis feudalibus, prout iuris fuerit, quoscunque infeudandi, & alienata, occupata, & illicite distracta quęcunque ad ius, & proprietatem ecclesiæ reducendi, & reduci faciendi, ac caducitates declarādi, alienationes, & permutationes quorumcunque bonorum ecclesiasticorum in emphyteusim ad tertiam generationē, aut aliud tempus, vel ex causa permutationis Apostolica auctoritate, vt aliàs in casibus, à iure permissis concessorum, in euidentem vtilitatem ecclesiæ, & non aliàs laudandi, & approbādi, & in casu deuolutionis nomine ecclesiæ retinendi, aut, si sibi vedibitur expedire, iustitia suadente, in vtilitatem ecclesiæ, Papæ beneplacito, quatenus opus sit, reseruato, & non aliàs, aliter, nec alio modo, etiam de nouo infeudandi, seu concedendi: ratio-
23 nes, † & computa quorumcunque administratorum, hospitalium, confraternitatū, & aliorum locorum piorum videndi, reuidendi, examinandi, approbandi, & reprobandi, omniaque alia, & singula faciendi, dicendi, gerendi, exercendi, & exequendi, quæ in præmissis, & circa ea necessaria fuerint, seu quomodolibet oportuna, etiam si talia forent, quæ mandatum exigerent magis speciale, quàm præsentibus sit expressum, cum amplo, libero, ac generali, & speciali mandato, amplaque, & libera, ac generali, & speciali administratione omnium, & singulorum, quæ in præmissis occurrerent, aut aliàs quomodolibet occurrere possent: &, si necesse fuerit, pro præmissis omnibus, & singulis, vnum quoque, vel plures Vicarium, seu Vicarios, & locumtenentes propter illius absentiam, in eius locum, aliosque foraneos loco sui substituendi, eumque vel eos reuocandi, toties, quoties, sibi placuerit, & visum fuerit expedire: & in litteris Vicariatus debent testes ro-
24 gati adesse, † sine quibus etiam cum signo secretarij tan. um, vti scriptura priuata, non probaret, l. instrumenta, & l. rationes, & ibi Paul. de Castr. num. 4. C. de probat. quia cum collatio sine testibus sit prohibita, & non faciat fidem Rot. decis. 1. num. 2. de probat. in nou. & Fastol. caut. vlt. dub. vlt. num. 8. & eadem ratione, qua aliquid prohibetur, censetur etiam prohibitum omne id, per quod peruenitur ad illud. l. oratio, & ibi Bal. ff. de spons. & Rebuf. pract. benef. de Vic Ep. n. 13. & ibi post n 42. Quamplu-
25 res, † etiam sunt Vicarij temporales, quia Principibus, Dominis, & magistratibus secularibus, pro temporali iurisdictione exercenda constituuntur, & secundùm morem Prouinciarum, & locorum Vicarij nuncupantur, vt in insigni oppido Cherij diœcesis Taurinensis, in quo principalis iudex tēporalis Vicarius appellatur, & de pluribus Vicarijs temporalibus tradit Sbroz. d. q. 3.
26 à num. 44. vsque in fin. inter quos † Dux Sabaudiæ, qui est Vicarius perpetuus Imperatoris, & de sanguine Imperiali progenitus. Purpur. in l. 1. num. 633. ff. de offic. ei.

Primò enim Carolus IIII. Romanorum Imperator Amedeo consanguineo suo ex certa scientia, auctoritate Cæsarea concessit, quòd omnes, & singuli sui, & sacri Romani Imperij vassalli, homines, & personæ nobiles, & ignobiles ciuitatum, & diœcesum Sedunen. Lausanen. Maurianen. Augusten. Ipporegien. Taurinen. Gebenen. Tarantasien. & Bellicen. nec non diœcesum Lugdunen. Matisconen. & Grationopolitanæ, in quantùm eædem diœceses Lugdun. Matisconen. & Gratianopolitana in Imperio existebant, qui tunc erant, & in futurum forent, omnia homagia, fidelitates, subiectiones, & obediētias, ad quæ, & quas ipsi Carolo Imperatori, & Imperio tenebātur pro feudis, quæ tenebant ab eodem Carolo Imperatore, & Imperio, præfato Amedeo, & suis perpetuis successoribus, ipsius Caroli Imperatoris, & Imperij nomine, in eisdē diœcesibus, & limitibus eādem iurisdictionem. dominium, regalia, & superioritatem, prout, & quemadmodū ante dictam concessionem eidem Imperatori pertinere poterant, haberent, tenerent, & exer-

& exercerent, eosdem Amedeum, & eius successores in his Vicarium suum genera-
27 lem constituendo: † decernẽdoque, quòd omnes appellationes, quas à quibuscunque ad tribunal Imperiale interponi contingeret, ad eundem Amedium vice ipsius Imperatoris interponerentur, eidem Amedeo sententias ferendi, & exequtioni demandãdi, etiã si mãdatũ exigerẽt speciale, & quę in talibus appellationum causis ipse Carolus Imperator facere potuisset, plenam, & liberam potestatem concedendo. Et Vinciflaus Romanorum Rex præmissa omnia confirmauit, & approbauit, prout etiam Maximilianus Romanorum Rex in Imperatorem electus eadem rata habuit, ac Episcopos Vercellen. & Montisregalis numero Episcoporũ in litteris Caroli Imperatoris nominatorum, & specificatorum aggregauit, declarando, quòd vniuersi, & singuli in eisdem litteris comprehensi, & tam nobiles, quàm ignobiles, omnia homagia, fidelitates, subiectiones, & obedientias, ad quæ, & quas eisdem Imperio tenebantur, & erant astricti pro feudis temporalibus, quę ab Imperio obtinebant, præfato Duci Sabaudiæ, & suis pro tempore successoribus, tanquàm dicti Imperio Vicarijs, & vice ipsius Maximiliani in Imperatorem electi, & Romanorum Imperatorum, ac Regum successorum suorm facere, præstare, & reco-
25 gnoscere tenerentur, & similiter † Carolus V. Romanorum, & Hispaniarum Rex Catholicus in Imperatorem electus, declarauit, Carolum Sabaudiæ Ducem, eius antecessores, & successores in dicto Ducatu masculos, & legitimos fuisse, & esse, ac in futurum fore veros dicti Imperij Vicarios, in dictis ciuitatibus, & diœcesibus Sedunen. Lausanen. Gebenen. Augustan. Ipporegien. Taurinen. Maurianen. Tarantasien. Bellicen. Vercellen. Mõtisregalis. & Nicen. Ducatus Sabaudiæ, & vltra, ac citra montes, terrisque ei adiacentibus, ac in diœcesi Lugdunen. Matisconen. & Gratianopolitan. in quantùm in Imperio, & districtu, ac terris ipsius Ducatus Sabaudiæ eædem diœceses consistebant, prout in alijs priuilegijs supra expressis. Neminique alteri licere voluit ipso Vicariatu in ipsis terris, & limitibus ipsius Ducatus Sabaudiæ vti. Quæ priuilegia fuerint etiam Apostolica auctoritate confirmata.

Præterea, quòd Dux Sabaudiæ sit Vicarius perpetuus Imperatoris probatur etiã vt in quæst. Delphin. 618. num. 6. & 7. & Cacher. consi. 9. num. 4. & 5. & vti Imperator, cuius vices gerit, est honorãdus, arg. text. in cap. fin. 93. dist. Rom. sing. 362. Rebuff. in prax. bẽnef. de Vic. Episc. num. 7. & Cassan. in Cat. glor. mun. par. 4. consid. 46. debetq; inter recognoscentes Imperatorem in superiorem, omnes alios præcedere, & immediate post Imperatorem sedere. arg. text. in cap. 2. de consuet. in 6. & deductorum per Abb. in cons. 21. cum seq. volum. Felyn. in rubr. de maior. & obe. n. 10. circa fin. & aliorum, de quibus supra n. 10. & 11.
29 Potest enim † Dux Sabaudiæ in suis dominijs, vti Vicarius perpetuus Imperatoris, omnia, quæ potest Imperator in Vniuerso. Paul. de Castr. cons. 34. num. 2. lib. 2. Iacob. de S. Georg. in inuestit. feud. in princ. §. dubitatur etiam num. 4. & Purpur. in l. legem, num. 95. C. de pact. & non habet sibi similem, vt post Bald. in auth. & qui. num. 31. C. de bon. auctor. iudi. poss. tenet idem Purpur. in l. 1. num. 634. ff. de off. ei.

DE PRIVILEGIO CLERICORVM. Cap. XI.

SVMMARIVM.

1 *Laicus non potest esse Vicarius Episcopalis.*
Et clerici à iurisdictione seculari sunt exempti, cui, nec cum iuramento, se subijcere possunt.
2 *Priuilegio fori gaudent quamplures clerici sacris non initiati.*
3 *Virginitas in vxore clerici, quare requiratur, & quid significet.*
Auxilium legis frustra implorat, qui in ipsam committit, ibidem.

Clericus laicum conueniens regulariter forum rei sequi debet, ibidem.
4 Statutum Principis secularis super forma iuramenti in foro seculari prastādi, aut in alio facto, an liget clericos, late discutitur.
5 Clerico litigāte in foro seculari lege canonica, tunc censetur, quòd causa agitetur secundum modum illius iudicij, & quomodo hoc intelligatur, vide sub num. seq.
6 Leges Imperatoris in adiutorium Ecclesiæ licet assumere.
7 Constitutio laicorum iura ecclesiastica dissoluere non potest.
8 Clericorum causas Papa iudicibus secularibus delegare potest.
9 Clericus est maior quocunque laico.
10 Sacerdotes, & Dij, & Angeli appellantur.
Difficultas impossibilitati æquiparatur, ibid.
Inferior non potest iudicare superiorem, ibidem.
11 Clericis sine Superioris licentia corām iudice laico iurare, aut testimonium dicere non licet.
12 Constitutiones laicorum contradicentes canonibus non sunt seruandæ.
13 Priuilegium Principis semper est intelligendum citra præiudicium tertij.
14 Clericus nō cogitur satisfacere creditoribus, nisi deducto, ne egeat, & num. seq.
Cessio bonorum non liberat debitorē, sed facit, ne debitor in carcerem detrudi possit, ibidem.
15 Clericus non habens, vnde satisfaciat suis creditoribus, debet præstare cautionem, saltem iuratoriam, de soluendo, cum venerit ad pinguiorem fortunam.
16 Clerici obligantes se in forma Cameræ Apostolicæ, renunciant quibuscunque legibus, & legum auxilijs.
17 Clerici, vel monachi tutela, & cura immunitatem habent.
18 Clerici sunt immunes à pœnitentia publica, prout ad illam publice peragendam laici tenentur.
19 Familia Episcopi gaudet priuilegio fori.
20 Familia armata ipsius Episcopi eodem priuilegio gaudet.
Familiæ appellatione, qui veniant, ibidem.
21 Sacerdotibus, apud gentiles quanta esset veneratio, & quantus honor tribueretur, & num. 31.
22 Constantinus Imperator, quantum tribuerit sacerdotibus: item & Imperator Valentinianus.
Valentiniani Imperatoris pietas, qualis fuerit, ibidem.
23 Episcopus, qualis eligi debeat, & num. 27.
24 Imperator electioni episcoporū nō debet interesse, quibus caput suū submittere debet.
25 Ambrosius nondum baptizatus fuit electus Episcopus Mediolani.
26 Integritas Præsidentium salus est subditorum.
27 Eligendi non sunt ad Episcopatum, nisi quos probabilis vita, & ecclesiastica disciplina commendet.
28 Reges, & Principes non debēt praeesse Episcopis, sed illis subesse, & obedire tenentur.
29 Pontificalis dignitas est maior regia.
30 Sacerdotes sunt Regū, & Principum patres, & magistri.
Corona, quam in capite gerunt sacerdotes, quid designet, ibid.
31 Alexander Magnus reuerentiam sacerdoti adhibuit.
32 Argumentum ab exemplis paganorum desumi potest.
33 Ioannes Chrysostomus in exilium pulsus, quā celso animo plura passus sit.
34 Honorius Imperator Arcadium fratrem acriter de male gestis contra Io. Chrysostomum reprehendit.
35 Imperium, & ruere, & stare precibus sacerdotum ostenditur.
36 Innocentius Papa, quàm ægre tulerit mortē S. Io. Chrysostomi.
37 Innocentius Papa Arcadium Imperatorē, & Eudoxium à perceptione sanctissimi corporis Christi segregauit, & resecit.
38 Arcadius Imperator supplex se pœnitere sua epistola fatetur, veniam petendo.
39 Innocentius Arcadium humiliter supplicātem ad sacrum Eucharistiæ Sacramētum sumendum restituit.
40 Eudoxiæ Imperatricis genus mortis.
41 Arcadij Imperatoris iusto Dei iudicio intēpestiua mors.
42 Io. Chrysostomi persequtores vindicta diuina fuerunt percussi.
43 Cyrinus Episcopus acerbè excruciatus, & afflictus fuit.
44 Henrici Angliæ Regis scelera, & supplicia.
45 Henrici III. Francorum Regis, & Cardinalis Guisij mors violenta.

VI-

1 VICARIVS Episcopalis esse non potest laicus, quia indecorũ est, laicum viros ecclesiasticos iudicare, cap. in noua, ver. indecorum, 16. q. 7. & Abb. in cap. decernimus, nu. 12. & ibi Felin.num.6.de iud. & hoc est vnum ex priuilegijs, quæ cum prima tonsura acquiruntur, quòd,quis,concurrentibus postea alijs requisitis, effici potest vicarius episcopalis. Prima tonsura initiati acquirunt etiam priuilegium fori, quo sunt exempti à iurisdictione Imperatoris, ac quorumcũque Principum,& magistratuum secularium, quod priuilegium habent à Deo cap. si Imperator 96. dist. Innoc.in cap.2. num. 1.de maior.& obed. Couarr.pract.quæst.c.31.n.2. ver.prima conclusio.& n.3. & l.statuimus. C.de episc. & cleric.nec medio iuramento possunt se subijcere potestati laicali cap.at si clerici.de iud.& cap.si diligenti, de foro comp.cum simil.priuilegium aût fori difficilius perditur,quàm priuilegiũ canonis,cum prilegium fori emanauerit à iure diuino, & ab ipso domino,qui ait, Nolite tangere Christos meos, dicto cap. si Imperator, & Graff.decis. aur.cap.5.par.2.lib.3. n.4. Eo-

2 demque priuilegio gaudent † quamplures sacris ordinibus minime initiati.

Primò beneficia ecclesiastica obtinẽtes.

Sed,quoniam interdum dubitatur, nunquid clericus beneficiatus teneatur possessionem beneficij probare (inquit) Farinac. quòd sic, & ita obseruari vidisse,vt in prax. crim.q.8.sub num.45.& 70.cuius opinionẽ credo veram in illo casu, quo reus maximas, & vrgentes habeat contra se præsumptiones, quibus cessantibus, puto sufficere litteras clericatus, & oblationis beneficij cũm prope intentiones, & impedimenta secularium,& alia legitima impedimenta possessio adipisci non possit, & bene nouit sacra congregatio, vt refert Paris. de resignat.benef.lib.7.q. 1.num.47.

Secundò clerici prima tonsura insigniti, vel in minoribus ordinibus constituti, licet beneficia ecclesiastica non obtineant,dummodò clericalem habitum, & tonsuram deferentes,alicui ecclesię ex mandato Episcopi inseruiant,vel in seminario clericorum, aut aliqua schola, vel Vniuersitate de licentia Episcopi, quasi in via ad maiores ordines,versentur. Conc.Trid.cap.6.de reform.sess.23.

Tertiò clerici in sacris ordinibus constituti, etiam quòd in habitu, & tonsura non incedant. Clar.in prac.crim. q.36. sub vers. hac autem & Farinac.in d.q 8. nu.70.

Quartò clerici coniugati cum vnicis, & virginibus, modò alicuius Ecclesiæ seruitio,vel ministerio ab Episcopo deputati eidẽ ecclesiæ seruiant, vel ministrent, & clericali habitu,vel tonsura vtantur,cap.vnic. de cleric.coniugat.in 6.& Concil. Trid.dicto cap.6.§.in clericis.

Coniugati autem ad secundas nuptias cõuolantes omni priuilegio clericali exuũtur, ita vt,nec etiam tonsuram portare possint,gl.in d.c.vnic. in ver.vnicis, & c. vnic. de big.co.lib.nec, qui cum vidua, aut aliàs corrupta cõtraxerint,& eam cognouerint, priuilegio clericali gaudere possunt gloss. in d.c.vnic.in ver.virginibus,& ibi Dom.& Philipp.Fran.de cler.coniug.& cap.debitũ

3 extra de bigam. non ord. † Virginitas verò in vxore requiritur,quia significat, Ecclesiã triumphantem,in qua non est macula, neq; ruga,quæ semper virgo permansit,saltem mente.vnde Apostolus, despondi enim vos vni viro,&c.Paul.2. ad Corinth. cap.11. in princ.cap.nuptiarum, §. deinde,27.q.1. & gloss.pen.in d.cap.debitum.

Clerici verò non beneficiati, etiam in quatuor minoribus ordinibus constituti, habitum, & tonsuram non deferentes priuilegio clericali gaudere non possunt, sed pares laicis sunt censẽdi, Couarruu. lib.2. var.resolut.cap.1.num.9.& Con.Trid.d. c. 6.sess.23.& est ratio, quia cum spernãt decreta Pontificum,& sacri Conc.frustra Ecclesiæ implorant auxilium, qui committunt in ipsam, cap. fin. de immun. eccles.cap.2. ne cler.vel mon.& cap.in audientia de sent.excommun.

Quod tamen procedit,si clericus continuò taliter in habitu laicali incedat, & secularibus se immisceat, quòd pro laico habeatur,& reputetur, secus autem, si alicui ecclesiæ inseruiat,& regulariter habitum deferat,& tonsuram clericalem,quia tunc, si in habitu laicali reperiatur, & delinquat,

priui-

priuilegium fori non amittir, cap. contingit,& ibi Abb.cap. in præsentia de sent.excomm.clem.1.& arde vit.& honest.cleric. & Diaz.in pract.crim,cau.cap. 69.& 70. n. 2.& Farinacc.in pract.crim.q.8.n 60.

Quæri nunc potest de statuto Principis secularis, quo cauetur, quòd oblato iuramento litis decisiuo, illud prestare debens, duobus intortitijs accensis genibus flexis coram altari, quod in loco tribunalis esse debet, manibus super sacrosanctis Euangelijs positis, iurare teneatur, imprecando iram Dei, & vindictam contra Ananiam, & Saphiram coniuges mentientes illatam, aliasque pœnas in eod. decreto appositas, si in dicto eius iuramento mentiatur, & vlterius,quòd faciat puram, & meram donationem fisco seculari de quadam pecuniarum summa, pro qua contra ipsum realis, & personalis executio fieri possit absque aliquo processu, & scriptura casu, quo iurans reprobaretur, si clericus coueniat laicum, quo casu regulariter forum rei sequi debet,cap.si clericus,cap.cum sit generale. de for.comp.& Oldr.consil.83.n.3.

4 An clericus, † cui coram iudice laico iuramento sub dicta forma defertur, illud ad formã dicti decreti subire teneatur, vel forma sit reijciẽda,& certum est, quòd decretum Principis secularis super forma iuramenti in foro seculari præstandi nõ ligat clericos, quia illud iuramentũ est litis decisiuum,cap.& si Christus.de iureiuran.l.2.l. admonendi,& l. iusiurandum eod titu.propterea,licet clericus agens contra laicũ corã iudice seculari subijciatur legibus illius fori,hoc procedit in preparatorijs,& ordinatorijs litis, in quibus seruantur leges, & statuta fori,in quo litigatur,secus in decisorijs.Abb.in d.cap.Ecclesia S.Marię.n.25. in fin.& ibi Dec.num.43. & 44.& Felyn.num. 55.& 81. de constit.& Corn.d. consil.114.
5 num.4. in princ.vol.2. † quia statutum, vel consuetudo laicorum non potest astringere clericos, cum imperiali iudicio non possint ecclesiastica iura dissolui, capitulo 1. distinctione 10. capitulo quę in ecclesiarum de constit.

Licet enim clericus actor forum rei regulariter sequi debeat,cap.experientię. 11. quæst.1. subijcitur tamen foro seculari iure
6 Pontificio,† quia Papa potest iudicibus secularibus causas clericorũ delegare, c. Mennam,2.q.4.Abbas in eod.cap.ecclesia S.Marię,n.6.& Felyn.etiam n.6.vers.& pro limitatione,sed nõ sequitur,quòd decretis Principum,vel legibus municipalibus in decisorijs subijciantur.Abb in cap.fin. n.3.de reb. Eccl. non alienan.cum alijs supra deductis, præsertim in iuramento prestando sub dicta forma in foro seculari coram multitudine laicorum intortitijs accensis, & genibus
7 flexis,stante,† quòd clericus est maior quocunque laico, c.1.in fine.17, dist. cap. quis dubitet.96.dist.cap.duo sunt.12.q.1.& cap. 1.§.quia verò.de sacr.vnct

8 Sacerdotes à Deo Dij, † & quandoque Angeli appellantur, Dijs non detrahes, & Principi populi tui non maledices:Exod.c. 22.ego dixi Dij estis,& filij excelsi omnes: Psalm.81.cap.sacerdotibus.11.q.1. cap. futuram.vers.vos à nemine 12.q.1.sacerdotes enim à Regibus sunt honorandi, & non iudicandi.d.cap.Sacerdotib. Indignum quippe est, vt sacerdotium senatus iudicet, cum pateat populum sequendũ non esse,sed docendum,vt inquit,Baron.Annal.Eccles.904 §.Episcopi, & cùm salua sacerdotali dignitate,forma dicti iuramẽti ecclesiasticis personis,haud seruari possit,non ligat clericos, quia illius difficultas impossibilitati æquiparatur, cap. breui. de iureiur.& Felyn. in eod. cap. Ecclesia S. Mariæ. num.86.

Et, cùm iuramentum prædictum non concernat bona temporalia tantùm, sed comprehendat etiam personas, ideò à clericis in foro seculari seruari nõ debet.Abb. in d.cap.quòd clericis. num 11. in fine, & num.23.de for.comp.& in cap. postulasti. num. 16.eod.tit. cùm personam subijcere non possint laicis sibi inferioribus contra naturalem rationem, quòd inferiores iudicent superiores,cap.inferior.21.distin.cap. cùm inferior.& ibi Abb.in princ.& num.1. de maior.& obed. Præterea non solùm iuramentum litis decisiuum sub dicta forma clericus coràm iudice laico præstare minime tenetur, sed, nec aliud quodcunque iuramentum de calumnia præstare debet, sine licẽtia sui Episcopi,aut alterius ecclesiastici legitimi superioris. Bar. in l. cum clericis.C.de Episc.& cleric.Innocent.in cap.1.num.1.& 2.de iur.calum.& ibi Abb. num.17. Bald.in l. quoniam liberi, num. 4. C.eod.

C.eod.tit.& Spec. de test.num.36.lib.1.

Nec superior licentiam iurandi tribuere potest,nisi secundũ iuris dispositionem,quę no admittit,quòd coram laico clericus testimoniũ dicere debeat,& tunc in manibus Episcopi, vel Vicarij, aut alterius personæ ecclesiasticæ ab Episcopo delegatę præstari debet,cap.quamquam,vbi etiã gloss.penult. & fin.& archidiac.14.q 2. vltra quod colligitur,Principis intentionem non fuisse ligare clericos,cum iurantes teneantur facere fisco seculari donationem in euentum periurij de quadã pecuniarum summa,pro qua executio realis,& personalis absque processu fieri possit, cùm clerici personam foro laicali subijcere non possint ex supra dedu-
10 ctis. † Principum enim decreta,vbi canonibus cõtradicunt,non sunt seruãda.c.1.de nou.op.nun.Abb.in c.in pręsẽtia.n.28. vers. hoc etiam expresse. de prob. & Alex. in l. etiam filios.num.4.in fin.ff soluto matr.

11 Nam semper Principum decreta † debent intelligi, saluo iure,& citra iniuriam, & præiudicium tertij,l.2.§. si quis quòd, & §. si quis à principe. ff. ne quid in loc. publ. Ias.in l.fin.num.19.& 20.ff.de const. princ. & Osasc.decis.90.num.11.

12 Præmissa si corroborantur priuilegio, quod habent clerici,ne cogi possint satisfacere creditoribus, nisi deducto. ne egeant, gloss.in cap.studeant in ver.vt tale.50. dist. & Abb.in cap.veniens.num 4. de transact. gloss & Bar. in l. miles. num.3.& Ias.num. 12. ff. de re iud. reprobata opinione Pauli de Castro, & Mathesil. contrarium tenentium,hancque esse communem opinionem testatur Couarr.in lib.2.var.resolut.cap.1. num.49.post princ.quia, licet debitor creditori satisfacere non valens, vt à carceribus liberetur,bonis cedere possit,l. 1. & ibi Paul.de Castr.num.1.& 2.C.qui bon.cede-
13 re poss. tamen clericus † bonis credere nõ tenetur,nec pro ære alieno potest carcerari,sed cautionem idoneam de satisfaciẽdo creditori, si ad pinguiorem deuenerit fortunam,præstare tenetur,cap. Odoardus, & ibi Abb.num.8.de solu.& in defectum cautionis,quòd illam præstare non possit, cautio iuratoria illi est admittenda,cap.per vestras.§.cùm ergo.& ibi gl.in ver. quam potest de don.inter vir.& vgor.& gl.in d.cap. Odoardus.in ver idonea.Et hæc conclusio regulariter procedit de iure communi vbique locorum, quòd clerici conueniri non queant vltra id,quod facere possunt, deductis necessarijs alimentis,ne in opprobrium status ecclesiastici cogantur mendicare, d. glo.in cap.studeant.l. miles, vbi glo. in ver. facere,& ibi Bar.num.3.& Ripa,qui de cõmuni testatur,num.7. ff de re iudic. Couar. in eod.cap.1.lib.2.var.resolut. num.9. cap. diaconi sunt, vers. mendicat infelix. 93. distinct. Conc.Trident.cap.2.de reform. sess. 21. & Farinac. in praxi crim. de carcer. & carcerat. quæst.27.num.56 & seqq.

Addo,dictam conclusionem procedere, etiam quòd agatur vigore instrumenti iurati,& quòd fuerint latæ tres sententiæ conformes contra clericũ,dũmodo sit in sacris, vel beneficiatus, aut aliàs gaudeat priuilegio clericali,incedendo in habitu, & tõsura.& inseruiendo alicui ecclesiæ, iuxtà dispositionem sacr.Concilij Trid.c.16.de reformat.sess.23. quia aduersus exequtionem sententiarum poterit obijcere,se inopem esse,nec ob id posse excõmunicari,aut carcerari, præstita iuratoria cautione de soluendo, cùm ad pinguiorem deuenerit fortunam,iuxta dispositionem.cap.Odoardus. de solut.ex traditis per Couarr. eod. lib.2. var.resol.cap.1.n 9.vers.quoties verò.

14 Caueant tamen clerici † de se obligando in Romana curia in forma Cameræ Apostolicæ,quia cõtra obligationem Cameralem duæ tantum exceptiones in cõtinenti probandæ opponi possunt,nempe falsitatis,& solutionis, aut pacti de non petendo, vel quietationis,quæ æquipollent solutioni, vt per Bar.in l.1. §. & parui refert. ff quod vi,aut clam.Cassad. decis. 10 num.6. de rescript. decis. vnic. num 2. de mut.petit. & Gales.ad 4 partic.vel claus.de oblig. cam.q. 1. num.2. & illius obligationis vigore renunciatur.cap. Odoardus. omnibusq; legibus,& legum auxilijs,quibus vti,aut iuuari possent,legibus enim in sui fauorem introductis quilibet renunciare potest l. si quis in conscribendo.C.de pact. & gloss 1. in cap.si diligenti.ver super hac.de for.comp. ita quòd clerici, & laici tunc pari modo condemnantur, excommunicantur, carcerantur, & in carceribus detinentur, vt nec pro excarceratione obtinenda ad bonorũ cessionem admittantur, nisi ex Pontificis gra-

gratia speciali, quæ per signaturam gratiæ expeditur cum clausula, constito summarie de paupertate, prout de iure, vt post Staphil. de lit. gratiæ, & iust. Couarr. lib. 2. variar. resolut. c. 1. n. 9. vers. quoties vero. Quæ conclusio, quòd legibus in sui fauorem introductis quilibet renunciare possit, fallit tamen in priuilegio fori, cui clericus eo gaudens non potest renunciare, cap. si diligenti, vbi doct. omnes. de for. compet. Carauit. sup. rit. Mag. Cur. 228. n. 2. Affl. super const. Reg. rubr. 45. n. 21. lib. 1. Couar. pract. quæst. c. 33. nu. 2 Roland. cons. 4. nu. 9. vol. 1. Alex. de kau. cons. 56. n. 1 Bald. in l. 1. in fin. C. de iud. sinc. de iud. caus. ciui. crim. lib. 1. cap. 11. nu. 35. & 36. & Decian. tract. crim. lib. 4. cap. 9 num 61. tom. 1.

15 † Et generaliter Episcopi, presbyteri, diaconi, subdiaconi, & monachi ipso iure gaudent priuilegio immunitatis, & ab omni onere tutelę, siue testamentariæ, siue legitimæ, siue datiuæ, & curę non solùm pupillorum, & adultorum, sed etiam furiosorum, mutorum, & surdorum, & aliarũ personarum, quibus tutores, vel curatores à legibus dantur. cap. generaliter. 16. q. 1. & Abb in cap. non minus. n. 15 de immun. Eccles.

16 Laici autem † publice pœnitentes solemnem pœnitentiam peragere tenentur, coram Episcopo ciuitatis sacco induti, nudis pedibus, & alijs solemnitatibus seruatis, de quibus in cap. pœnitentes, & cap. in capite. 50. dist. clerici tamen solemnem pęnitentiam peragere non permittuntur. cap. confirmandum. 50. dist. & gl. in cap. presbyter. 28. dist. sed, si sit depositus, vel pro publico crimine damnatus sacerdos, publicam pœnitentiam peragere potest. dict. c. presbyter & ibi glo. & glo. in eod. cap. confirmandum. & ratio prohibitionis fuit propter scandalum, quod subditis immineret, vt in additione ad gl. in d. cap. confirmandum. in ver. pœnitentibus. & arg. c. de his. vers. qui autem. d. 50. dist.

17 Quòd † attinet ad priuilegium fori, eo gaudet etiam familia Episcopi, licet sit secularis. Abb. in cap. nullus. num. 6. vers. in familia. de fo. comp & in cap. fin. num. 5. de off. archid. Oldrad. cons. 293. num. 5. vers. potest & alia. Matth. de Afflict. super const. Neap. Rubr. 9. §. intentionis, num. 7. & est communis opinio, de qua testatur. Ioann. de Monte Sperello inter cons. Calc. consil. 72. Boss. in tit. de for. comp. num. 172. Clar. in pract. crim. quæst. 35. vers. quæro, nunquid familiaris, & Decian. in tract. crimin. tom. 1. lib. 4. cap. 9. num. 47. & 57.

18 † Sub cuius nomine venit etiam familia armata Episcoporum, de qua suprà cap. 9. quia familiæ appellatione, omnes, qui in seruitio sunt, continentur, etiam liberi homines, qui & bona fide seruiunt, vel alieni, etiam, qui in potestate eius sunt. l. ædiles. §. familiæ. ff de ædil. edict. & omnes, qui cũ aliquo habitant. gloss. in cap. 1. 3. quęst. 5. & in c. litteris. in verb. de familia vers familiares appellantur. de test. & attest. Quòd autem Episcoporum familia gaudeat priuilegio fori, tenet Dec. in tract. cri. to. 1. lib. 4. c. 9. n. 47. etiam quòd sint laici, vt post Mars. cõs. 67. n. 60. Calc. cõs. 71. Capic. decis. 12. n. 2. Ioann. de Mont. Sperell. inter cons. Calc. cons. 72. vbi de communi testatur. Abb. in cap. 2. num 6 de for. comp. Boss. eod. titu. de for. comp. num. 172. Clar. in quæst. 35. & alios, quos citat, & tenet idem Farinac. in sua prax crim. q. 8. nu 46. par. 1. tom. 1.

19 Sacerdotes autẽ † semper adeò fuerunt priuilegiati, ac in maxima veneratione habiti, vt etiam gentiles eorũ falsos deos colendo, profanos eorum sacerdotes in admiratione haberent, ipsisque reuerentiam, & seruitutem prębērẽt, vti hominibus sacris à cœlo missis, & in Græcia dignitas sacerdotalis æquabatur in omnibus regiæ dignitati, vt testatur Plutarch. quæst. Rom. vlt. Inter Francos etiam maximam auctoritatem, & potestatem sacerdotes Druidæ nuncupati obtinebant, vt scripserunt Aelianus lib. 14. cap. 34. Cæsar in Com. Bell. Gall. lib. 6. & Petr. Ribaden. in suo tract. de Relig. lib. 5. cap. 35. in princ.

In Vrbe Roma sacerdotes illi erant potestate suffulti iudicandi, & decidendi caussas, & controuersias, quæ oriebantur inter ministros eorumdem inanium deorum, atque inter magistratus, & personas particulares. vt scribit Dionys. Halicarnass. & inter Germanos sacerdotes determinabant omnia ardua, omni oppositione, & contradictione cessante, Cornel. Tacit. lib. 2. & quòd Gentiles, qui deos ligneos, & lapideos colebbant, tamen eorum sacerdotibus honorem maximum tribuerent, probat tex. in cap.

cap.Sacerdotibus §.ante eum.11.quęst.1.& Petr.Ribad.eo. tract. de Relig. cap.35.in princ.vbi præmissa, & alia plura Gentilium exempla videre licet.

20 Constantinus Imperator † tantùm tribuit sacerdotibus, vt cum primę generali Synodo,quæ apud Nicæam fuerat congregata, pręsederet (ante eam enim non fuerant generales Synodi congregatæ,vt tenet glo.fin.in cap futuram, 12.q.1.) cùm querelam quorundam clericorum conspiceret coram se deferendam, ait: Vos à nemine iudicari potestatis, quia solius Dei iudicio reseruamini,Dij enim vocati estis, & iccircò non potestis ab hominibus iudicari. eo. cap futuram.§.ibidem verò.

21 Valentinianus item † Imperator mortuo Auxentiæ Arianæ perfidiæ magistro, qui Mediolanensem ecclesiam, vt lupus, dilaniauerat,cum vellet,Deo ordinante,ibi Episcopum consecrare,Episcopos vocans,illis inquit,Nostis aperte,diuinis eloquijs eruditi,qualem oporteat esse Pontificem,&,quia non decet,eum verbo solo, sed etiam conuersatione, gubernare subiectos, & totius semetipsum imitatorem virtutis ostendere, testemq; doctrinæ conuersationem bonam

22 habere, † talem in Pontificali constituite sede,cui & nos,qui gubernamus imperium, sincere nostra capita submittamus, & eius monita, dum tamquam homines delinquimus, veluti curantis medicamina,suscipiamus. Cui cùm synodus dixisset,vt magis ipse decerneret, sapiens,& pius existens,Imperator ipse ait:Super vos est talis electio, vos enim gratia diuina potiti,& illo splendore fulgentes,melius poteritis eligere. Cum autem tunc sacerdotes egressi de Episcopali sede tractassent, & ordinatione diuina electus fuisset Ambrosius nondum

23 baptizatus. † exultans Imperator ait: Gratias ago tibi Domine omnipotens, & Saluator noster, quoniam huic viro ego quidē commiseram corpora,tu autem animas, & meam sentētiam ostendisti iustitiæ tuæ cōuenire.Ambrosium verò,qui de sua electione contristabatur,confortauit,illi dicendo; Noli timere,quia Deus, qui te elegit, semper te adiuuabit, & ego adiutor tuus, (vt meū ordinē decet)sēper existā,vt ī historia eccl.tripar.li.7.& in c.Valētinianus 63.dist.

Maxime igitur Imperatores, Reges, & alios Principes Christianos ipsius Valentiniani Imperatoris pijssimi imitatores esse decet,ne pręcipue ad regimen ecclesiarum cathedral.um imperitis,aut aliàs minus habilibus, faueant, nec ad cathedrales quibus ex fundatione, vel Sedis Apostolicæ indulto illis personas idoneas nominandi,vel eligendi ius cōpetit:personas legitimis requisitis carentes nominent,eligant,vel præten-

24 tent; † quoniam integritas præsidentium salus est subditorum, cap.inter corporalia, de translatione Episcop.& Conc.Trident. cap.1. circa princip.de refor. sess. 6.

25 Cùm enim ecclesiarum † regimen onus sit angelicis humeris formidandum, inuigilare debent Principes,vt per ipsos nominadi,& prędicādi digni sint,quorumq;prior vita,& omnis ętas à puerilibus exordijs vsq;ad perfectiores annos per disciplinæ ecclesiasticæ stipenda laudabiliter acta testimonium præbeat, vt secundùm venerabiles beatorū patrū sanctiones assumantur.vt cap.in sacerdotibus.cap.Episcopum 61.distinctione. cap.fin.59.dist. & Concil.Trident.d.cap.1 §.integritas enim.talesq; sint, quibus, & ipsi qui temporalia gubernant, sincere sua capita submittere, & eius monita tutò suscipere possint.vt d.cap. Valentinianus, ante med.63.dist.

Nec indignari debent Episcopis subia-

26 cere,& eorum monita suscipere, † quon à Reges,& Principes Archiepiscopis,& Episcopis suis reuerenter assurgere, caput inclinare, & eis apud se venerabilem sedem debent assignare.d.cap.Valentitinianus.capit. solitæ §,hæc autem, & ibi gl.in ver. assurgant,& in ver. venerabilem,& Abb. n.7. de maio.& obed. non autem negatur,quin præcellat Imperator in temporalibus illos dūtaxat suis generis qui ab eo recipiunt tē-

27 poralia, sed Pontifex antecellit in spiritualibus, quæ tantò sunt temporalibus digniora,quantò anima pręfertur corpori,& tantò est Pontificalis dignitas Regia maior,quantò maior est Sol Luna d.c.solitę, vers.quod ait, & vers. sed illa. & est septuagies septies Pōtificalis dignitas maior Regali, vt ibi per glo. in ver. inter solem. de maior. & obed. Deus enim constituit sacerdotes super gentes, & Regna, vt euellant, dissipent, ædificent,& plantent.Hier.cap.1.d.cap.solitē,§. potuisses,& ibi Abb.num.5.

Nam

28 † Nàm sacerdotes Christi, Regum, & Principum omniumque fidelium patres, & magistros censeri nemo potest dubitare, vt scripsit Gregor. in Epist. in Hermanum Episcopum Metensem relatus in cap. quis dubitet 96. dist. & sunt Reges, se, & alios in virtutibus regentes, qui in Deo Regnum habent, quòd designat corona, quam in capite gerunt, vt cap. duo sunt, 12. q. 1. & cap. vnico. §. quia verò. de sacr. vnct.

29 Alexander enim † ille magnus, dum ad destructionem Hierusalem pergeret, summum sacerdotem, qui vt illum exciperet, ei Pontificio ornatu indutus occurrit, genibus flexis adorauit: Et Parmenioni eiusdem familiari interroganti, quare illi viro ita se humiliauerit, respondit: Non hominem adoraui, sed Deum, cuius est sacerdos. Ioseph. de antiqu. lib. 11, cap. 8. & August. de ciuitate Dei. lib 18. cap. 45. Si enim gentiles in maxima veneratione sacerdotes habebant, multò magis Principes Christiani illis debitum honorem, & reuerentiam præstare tenentur. arg. text. in d. cap. Sacerdotibus. §. ante eum. 11. q 1.

30 † Nam ab auctoritate, quæ procedit, etiam ab exemplis paganorum arguere licet, vt cap. quæsta. vbi Archid. 13. quæst. 2. & d. § ante eum, vbi Dominicus 11. q 1.

Quòdque Principes Christiani cum ecclesiæ ministris reuerenter, & fauorabiliter, se gerere debeant, prædictis, & alijs pluribus exemplis probat Petr. Ribaden. in eodem tract. de Relig. lib. 1. cap. 35. per tot. & contrafacientes sæpius Dei iudicio grauibus plectuntur pœnis. vt de sæuientibus contra S Ioann. Chrys. infra patebit.

31 Io. Chrysostomus † in exilium pulsus, quàm celso animo illud pertulerit, eius epistola ad Ciriacum data testatur, vbi ita inquit: Etenim ego cum è ciuitate fugarer, nihil horum curabam, sed dicebam intra memetipsum, si quidem vult me Regina exulem, agat in exilium, Domini est terra, & plenitudo eius; & si vult secare, secet: idem passus est Isaias, subscribat illi: si vult in pelagus mittere, Ionæ recordabor; si vult in caminum inijcere, idem passi sunt tres illi pueri; si me feris vult obijcere, obijciat, Danielis in lacum leonib. obiecti recordabor, si me lapidare vult, lapidet, Stephanum habebo primum martyrem socium; & si caput tollere vult, tollat, habeo socium Ioan. Baptistam, & si substantiam auferre, auferat, nudus exiui de vtero matris meæ, & nudus reuertar illuc, Chrys. Epist 3. ad Ciriacum. relatus à Baron in lib. Ann. to. 5. ann. 444. pag. 197 in fine, & cùm in exilium à militib. deportaretur, ægra valetudine toto itinere laborauit, continuis febribus, & stomachi solutione, alijsque grauissimis morbis obsessus, vt in eo ann. 444. tom. 5. pag. 212. & seq. & post prædicta aliaque plura, & maiora passa Comane exul requieuit in Domino, vt per eundem Baron. eod. tomo 5. ann. 407. pag. 254.

32 Honorius quidē † Imperator, ægre præmissa ferens, epistola sua ad Arcadium fratrem Augustum, qui Eudoxiæ reginæ coniugi obtemperando, cum Ioanne Chrysostomo tam male se gesserat, sic est affatus. Nescio, qualis tam potens, & à dæmone immissa impulsio persuasit tibi, ò frater, fœmine committere te ipsum, & patrare talia, qualia nemo alius pius Christianorum regum patrauit: Etenim, qui illhinc sunt sanctissimi Episcopi clamant aduersus Imperiū nostrum, quòd magnum Dei Antistitem Ioannem, neque legitimè, neque ex præscripto canonum, & ab Episcopali sede depulistis, & acerbissimis exilijs, & intolerandis iniurijs inijcientes per vim vita spoliastis, locumtenentes autem Romanę Ecclesię ob vestrum honorem, & legitimi iudicij stabilimentum missos, qui afferebant hinc litteras, vt omnia integre definirentur, tenuistis; quibus cum nihil humani egistis, amplius, & custodijs diuersis conclusistis, ac fame prope necastis, simulque, quas secum ferebant pecunias ad viatici necessitates corporeas, auferri ab ipsis mandastis, & clamantes contra vos ad Deum, atque ingemiscentes nullo sunt habiti loco: adhæc Apostolica mandata nihili facta à vobis sūt, Episcopos sanctos iniuste priuastis, ac sexcentis iniurijs, & exilijs maxime longinquis iniuste adiudicastis, aliosque pro his indignos indigne intrusistis. Contende igitur frater, non verbo, sed re, & Deum, & homines de correctione eorum. quæ non sunt recte actar certiores facere: certus, & ipsū

33 † Imperium nostrum, & ruere, & stare precibus sacerdotum. Baron. Anna. 407 tomo 5. pag. 260. in princ.

Inno.

34 Innocentius enim † Papa I. ob ipsius S. Io. Chrys. mortẽ eidẽ Imperatori Arcadio ita scripsit; Vox sanguinis fratris mei Ioannis clamat ad Deum contra te, ò Imperator, sicuti quondam Abel iusti contra fratricidam Caim, & is modis omnibus vindicabitur. Et si beatus Ionnes vitam reliquit, fide seruata, & fluctuantibus confirmatis, in æterna tamen secula sempiternam deliciarum, & immortalis vitæ hęreditatem est consequutus; Noua autem Dalida Eudoxia, quæ paulatim te erroris, seu seductionis nouacula totondit, execrationem ex multorum ore sibi ipsi introduxit, graue, & quod gestari nequeat, peccatorum pondus colligans, atque id prioribus peccatis suis superadens. Itaque ego minimus, & peccator, cui thronus magni Apostoli Pe-
35 tri creditus est, † segrego, & reijcio te, & illam à perceptione immaculatorum mysteriorum Christi Dei nostri, Episcopum etiam omnem, aut clericum ordinis sanctæ Dei Ecclesiæ, qui administrare, aut exhibere ea ausus fuerit, ab ea hora qua præsentes vinculi mei legeritis litteras dignitate sua excidisse decerno. Baro. in lib. Annal. Eccles. eod tom. 5. Anna 407. pag. 258. circa fi. & pag. 259. in princ.

Arcadius verò ad Innocentiũ ita respõ-
36 dit, † Norunt omnes homines mentis cõpotes cõmissa per ignorãtiã, nec diuinitus, nec per leges puniri, neque adeo quemquã alterius nomine suppliciũ luere. Omnino, ò Pontifex Dei, ne quicquàm eorum, quę in legatos audacter perpetrata sunt, sciente me factum est, idque ex eo perspici potest, quòd eos, à quibus illa orta sunt, seuere vltus sum, neque quòd magnus ille Ionnes depositus sit, vlla in me culpa eius rei inhęret, sed infelicibus Episcopis: vbi autem erit pœnitentię bonum, nisi ijs, quos pœniteat, venia tribuatur? Igitur, si nos quidem ex pœnitentibus non essemus, meritò aditus ad veniam clauderetur: & si accusauimus, & condemnauimus nos ipsos, ab his, quæ malè egimus, ne bono quidem pœnitentiæ, quòd quidem venia est, excidamus. Quòd quidem propterea scripsi, vt mansuetudinem tuam certam redderem, nos, nihil eorum cognitum habuisse, quæ nostris Antistitibus, & clericis acciderunt, cuius rei testẽ benignum illum Deum imploramus; Nimirum purus, & innocens sum, quòd ad ipsorum condemnationem attinet, quippe cum eorum communione sim vsus, causæ nihil erat, quamobrem eos affligeremus. Quòd autem attinet ad Eudoxiam, scito me illi parũ moderate pro ratione delicti mercedem retulisse: Quo sanè factum est, vt ex eo mœrore, & angustia, difficili grauissimaque correpta ægritudine decumbat,
37 † igitur, quod superest, enixè te obsecro, vt nos à segregatione liberes, nec multipliciter punias: non enim ipse Dominus idem ob delictum bis hominem percutit. cum Innocentius alia epistola, inquit, studiũ, diligentiamque vestram Dei præscripto, & voluntati consentaneam, quam propter ipsius nomen declarastis, accepimus, & probauimus: Quapropter sacris à vinculis soluti ad signa dominica confirmatis animis accidite. Baron. eod. tom. 5. fol. 259.

Non longè post Eudoxiæ patratorum in S. Ioann. Chrysostomi scelerũ vltio dilata
38 fuit, † quoniam non vltra tres menses ab obitu S. Ioannis superuixisse traditur. Genus autem eius mortis ita contigisse describitur. Cùm pregnans esset, iamque Partui vicina foret, fœtus in vtero extinctus est, at, cum eum edere vellet, nequiuit, totosque dies quattuor mortuus fœtus in vtero retentus computruit, atque vteri quoque abscissum effecit, cumque, neque exiret fœtus, & dolorum finis non esset, quidam ei litteras magicas superposuit: quare & statim eiecit mortuum fœtum, & simul animam miserrime efflauit. Baron. eod. tom. 5. Ann. 404. pag. 220.

39 Nec Arcadius † Imperator, quamuis iunior esset ætatis, trigesimum primum tantùm annum agens, vt per Baron. eod. to. 5. Anna. 408. in princ. diu superstes fuit, cùm vix Chrysostomo quadriennium superuixerit, vt vlciscente Deo palàm factum sit, quãto periculo Principes eos insequantur, de quibus illa tam terribilis præcesserit comminatio Christi, Qui tangit vos, tangit pupillam oculi mei, &, qui scandalizauerit vnum de pusillis istis, qui in me credunt, expedit ei, vt suspendatur mola asinaria in collo eius, & demergatur in profundum maris Matth. cap 18. Marc. cap. 9. Luc. c. 17. & Baron. ead. pag 220.

40 Alij etiam persecutores † Ioann. Chrysosto-

soltomi v n licta diuina fuerunt percussi: Quorundam enim Episcoporum, & laicorum corpora morbus assumens varijs cruciatibus agitabat, lenta febris intestina depascens, pruritusque intolerabiles totam superficiem vnguibus leuabat: Longi quoque intestini perpetui dolores, & cholici passio, cuiusdam pedes intecutanei morbi instar, nimia inflatione turgescebant. Alij, nimia humoris redundantia ad manus vsq; deriuantis, eos, qui malè subscripsere digitos misto frigori incendio fuerunt excruciati. Alium aqualiculi tumor, & putredo ex secretiore parte corporis in longum se extendens, & vermes gignens acriter vexabant, respirandique difficultas, omnium intensio membrorum, imaginesque nocturnæ in canes rabiosos, & districtis gladijs barbaros, & vocem horrendam transeuntes insomnem, somnumque ducebant: Alius equo lapsus, dextro facto crure, continuò vitam cum morte commutauit: Alius, amissa voce, octo mensibus emarcuit in lecto, qui nec manus ad os apponere poterat: Alius viuens crura sensim vsque ad genua per triennium vrebatur, chrysipeli molestè fatigatus: Alius inflata lingua cum febre vehementi non valebat eam in præstitutum à natura locum continere, in pugiliari scribens confitebatur scelus suum, & sic videbatur iram diuinitùs illatam, varijs in auctores mali sæuire modis. Baron. lib. Annal. Eccles. tom. 5 Anna. 404. pag. 219. post med.

41 Cyrinus verò Episcopus, † qui eundem Ioannem conuitijs exagitauerat, atq; eum contumacem sæpiùs vocauerat, acerbe excruciatus, afflictusque fuit, vt pes eius putresceret, & propterea necessitate adductus cum à corpore illum abscinderet, sectionem non semel tantùm, sed sæpius passus est, quoniam mali contagio per vniuersum corpus irrepsit adeò, vt alter per ea infectus similiter amputatus sit. Baro. Anno 404. eod. tom 5. pag. 220. in princ. Impium quoque Veremundi 11. legionis in Hispania Regis factum Deus vendicauit, nam, quod ille in vincula coniecisset Ouetensem Episcopum tandiu cessauere à cœlo pluuiæ arente omninò terra, quamdiu Episcopus detentus est: at illo dimisso, resipiscenteq; Rege, rediere pluuiæ, terræque humor, quo miraculo perterritus Veremundus in se rediens, pœnitentiam ab Episcopis positam pie peregit. Roder. Palent. par. 3. cap. 22. & Maiol. de admir. nat. reb. colloq. 1. pag. 54 in fin.

42 Henricus VIII. † Angliæ Rex, qui inter alia de religione Catholica decreta contra Lutheranos edixerat.

Primò, in Eucharistia sub panis, & vini specie post consecrationem esse corpus, & sanguinem Christi, nec amplius remanere substantiam panis, & vini.

Secundo, communicare sub vtraque specie non esse omnibus necesse ad salutem, & sub alterutra esse totum Christum.

Tertiò, non licere nuptias sacerdotibus.

Quartò, vota castitatis esse præstanda.

Quintò, missas priuatas retinendas.

Et sextò, confessionem auricularem esse ad salutem necessariam, ac ijs, qui secus docerent, vti hæreticis, supplicia grauissima cōstituerat, & deinde dicta decreta edicto publico aboleuit, & paulò post Missa in eodem Regno fuit abrogata, vt post alios, quos citat, testatur Genebr. in Chron. lib. 4. §. Henricus VIII. Rex pag. 724. is inquam, totus mutatus, ac à recta fide, & Apostolica via deuians, Ioannem tituli Sancti Vitalis presbyterum Cardinalem Roffen. qui hæresibus suis, & erroribus consentire noluit, horrenda immanitate, & detestanda sæuitia, publicè miserabili supplicio tradi, & decollari mandauit, ac fecit; necnon alia quamplura, & non minora delicta contra quamplures Prælatos, & Episcopos, aliasque personas ecclesiasticas, etiam regulares sibi, vt hæretico, & schismatico, adhærere recusantes, in eorum personas crudelissima trucidatione patrauit; & etiam in mortuos, & eos quidem, quos in sanctorū numerum relatos vniuersalis Ecclesia pluribus seculis venerata est, feritatem exercere non expauit. Diui enim Thomæ Cantuarien. Archiepiscopi sacra ossa, quæ in dicto Regno Angliæ potissimum ob innumera ab omnipotenti Deo illhic perpetrata miracula summa cum veneratione in arca aurea in ciuitate Cantuarien. seruabantur, postquam ipsum diuum Thomam ad maiorem religionis contemptum in iudicium vocari, & tanquam contumacem, damnari, ac proditorem, fecerat exhumeri, ipsas sancti corporis reliquias comburi, ac cineres

in ven-

in ventum ſpargi iuſſit, omnem plane cunctarum gentium crudelitatem ſuperans: cũ ne in bello quidem hoſtes victores ſæuire in mortuorum cadauera ſoliti ſint, pro quibus, & alijs pluribus ſuis exceſsibus Anno Incarnationis Dominicę 1538. kal. Ianuarij, per Paulum Papam III. excommunicationis, & anathematis pœna fuit innodatus, vt in Bull. Roman. c. 20. & Genebrat. in eod. lib. 4. chronic. pag. 725. §. in odium. Deus tamen omnipotens tanta ſcelera impunita non reliquit. Nam Rex ipſe miſer perpetuis agitationibus, anguſtijs, & angoribus fuit acerrimè vexatus: quoniam dimiſſa Catarina Auſtriaca, legitima coniuge, flagrantibus admodum libidinis ardoribus, & flammis captus, Annam Bolenam propriam filiam de adulterio ex Thomæ Boleni coniuge ſuſceptam, vt ſcribit Hieronym. Polin. in hiſtor. eccleſ. lib. 1. cap. 7. de facto in vxoré deſponſauit, quam poſtea iuſto Dei iudicio de adulterio conuictam publicè decollare fecit, vt eodem lib. 1. c. 38 matrimonium tertiò pariter de facto cum Ioanna Seimera contraxit, quæ vix annum ſecum vixit. Qua mortua, Annam de Cleues quartam deſponſauit, vt eodem lib. capit. 45. & 46. qua repudiata, ad quintas nuptias cum Catarina Hauarda tranſiuit, quam etiam, vti adulteram, pœna capitis mulctauit, & ſextò cum Catarina Parra nuptias celebrauit, vt eodem lib. cap. 47. & tandem ex viro forti, pulchræque ſtaturæ, in tantam deformitatem corruit, vt ob craſſitudinem, neque ſcalas palatij aſcendere poſſet, & vix portas introire, inter quos animæ, corporis, honoris, & famę grauiſſimos cruciatus pluribus annis miſerrimam vitam ſuſtinens, ante qninquageſimum quintum ſuę ętatis annum, anno Sal. 1546. infelicem animam exhalauit, vt per eum Hieronym. Polin. dict. lib. 1. capitulo 51. relictis ex tot mulieribus Eduardo filio impubere, qui decimoſexto ſuæ ætatis anno deceſſit, vt per eundem Hieronym. Polyn. ead. hiſtor. libr. 2. cap. 12. in fine vnicaque Eliſabeth filia patre in nihilo meliore ſuperſtite, in qua defecit deſcendentia eiuſdem Regis, cuius teſtamentum, neque vires, neque exequutionem habere potuit, vt teſtatur idem Hieronym. Polyn. in eadem hiſtor. lib. 2. capit. 1. in princ.

DE BONIS CLERICORVM. Cap. XII.

SVMMARIVM.

1 *Bona, prædia, & poſſeſsiones à quo tempore cœperit Eccleſia poſsidere.*

2 *Conſtantinus Imperator, quam liberalitatem Eccleſiæ fecerit, & quantum eccleſiaſticis detulerit.*

Epiſcopi locum Apoſtolorum tenent, ibidem.

3 *Conſtantini donationem Eccleſiæ Romanæ factã fuiſſe validã, probatur ex pluribus.*

4 *Conſtantini donatio fuit expreſsè confirmata, & reuocari non poteſt.*

5 *Conſtantini donatio fuit à Deo, & toto orbe approbata, ac Spiritu Dei peracta, ita quòd contrarium tenentes non careant hæreſis ſuſpicione.*

6 *Otho primus huius nominis Imperator, plura Eccleſiæ Romanæ confirmauit, & donauit.*

7 *Idem pro remedio animæ ſuæ, & filij ſui plures ciuitates, vrbes, & oppida Eccleſiæ Romanæ donauit.*

8 *Eccleſiæ Romanæ plura, & diuerſa bona fuerunt donata.*

9 *Pipinus, & Carolus Imperatores plura bona Eccleſiæ Romanæ donarũt.*

10 *Donationes Eccleſiæ Romanæ factæ per Principes Imperij fuerunt confirmatæ.*

11 *Bonorum tria genera habent clerici.*

12 *Bonis Eccleſiaſticis clerici ſuſtentari debent, quia altari ſeruiunt.*

13 *Eccleſia, an bona habuerit tempore Apoſtolorum.*

14 *Bona eccleſiaſtica in quot partes diuidenda.*

Cõmunio rerum frequenter diſcordias cauſare ſolet, ibidem.

15. *Bona Ecclesiastica sunt pauperum, quorum procurationem clerici gerunt, & num. 10.*
16 *Papa est omnium beneficiorum dominus.*
17 *Episcopi vocantur in partem solicitudinis Papæ.*
18 *Bona ecclesiastica sunt patrimonium Christi, & prælatorum, quo ad administrationem: pauperum autem, quo ad sustentationem.*
19 *Beneficiarij ecclesiastici lege naturali tenentur operibus pijs erogare superflua, & numero 13.*
20 *Decimæ, quare dentur clericis.*
21 *Oblationes quæ sacerdotibus exhibentur, ab ipsis sacerdotibus, qualiter distribui debeant.*
22 *Beneficiarius male impendens beneficij redditus peccat mortaliter, & an restituere teneatur.*
23 *Bona superflua vt iudicentur, attenditur personarum qualitas.*
24 *Tantò maior, & honestior est quilibet, quantò melioribus præest.*
25 *Seruitorum multitudo reddit maiorem dignitatem domini.*
26 *Nobilitas, & potentia considerantur in beneficiorum collationibus, item & scientia.*
27 *Doctores sunt multum honorandi, & de eorum laudibus.*
28 *Beneficia non conferuntur ad voluptates explendas.*
29 *Acceptio personarum non est apud Deum.*
30 *Venatio, quomodo, & quando sit clericis permissa.*
31 *Bona Ecclesiæ oblata in primitiua Ecclesia vendebantur, & de eorum pretio sustentabantur pauperes.*
32 *Bona Ecclesiæ oblata, quare nunc conseruentur matricibus ecclesijs.*
33 *Clerici habentes patrimonium in primitiua Ecclesia non poterant quicquam percipere ab Ecclesia, quamuis illi inseruirent, & quare, & cur nunc obseruetur contrarium.*
34 *Beneficiati, deductis impensis pro sustentatione necessarijs, superflua in ecclesiæ vsum, & instaurationem expendere tenentur.*

1 ECCLESIASTICI viri altari inseruientes, vt de altari viuere possint, capitulo cum secundum, de præb. vir ille religiosissimus Constantinus Imperator, suscepto Baptismi Sacramento, dataque licentia per vniuersum orbem, non solùm suscipiendi baptis-
2 mum, sed etiam fabricandi ecclesias, † post fabricam templi primæ Sedis beati Petri ab eo institutam, prædia, possessiones, adeoque immensa donaria Ecclesiæ donauit, vt eidem sedem Imperialem relinqueret, & beato Petro, successoribusque suis sponte concederet, vt in cap. futuram, 12. quæst. 1.

3 Donationem verò à Constantino † Ecclesiæ Romanæ fuisse factam validam, & irreuocabilem, probatur auctoritate text. in eodem cap. futuram, ibi, denique idem præfatus Princeps donaria immensa contulit, 12. quæst. 1. cap. Constantinus, 66. distinct. facit l. Diui Constantini, C. de nat. lib. in princip.

4 Et fuit expressè confirmata † per Henricum Imperatorem, vt testatur Clemens Quintus in Concilio Generali Viennensi, vt in clementina vnica, §. porrò præter, vbi probat etiam gloss. in verb. Constantinum, quòd donatio valuit, & reuocari non potest, de iureiurando, & ibi Abbas numero decimoseptimo. Bart. reprobando contrariam opinionem, glossa in authent. quomodo oport. episc. numero tertio, idem Bart. in procem. ffor um, numero 13. & 14. Bald. in procem. C. num. 7. & 8. ver. postea mutauit, Paulus de Castr. in consilio 70. numero septimo, vers. & finaliter, volum. 1. Alexand. in consilio 67. numero octauo, vers. & pro hoc, volum. 1. facit capitul. relatum, ibi, qui tunc ecclesiastici patrimonij curam gessit, 10. quæst. 3. Innocent. in capitulo per venerabilem, & ibi Abb. num. 7. qui fil. sint legitim. Cardin. Iacob. qui per tres colum. contrarijs respondet, & post Alexandr. Turrecrem. & alios plures pro hac opinione allegatos, inquit, de dicta donatione disputatum, videri hodie curiosis, & inquietis relinquendum, in tractat. de conc. libr. 10. in fin. tom. 13. Genebrar. in chronic. libr. 3. pag.

pag.411.& 412.in fin.& pluribus comprobat Bellarm. de translat. imper. lib.1.c.3.§. quintò Illyricus.vers.nam inter coetera.Baron.annal.eccl.324.pag.244.per tot.tom.3. Bursat. qui plures adducit in consil. 124. post num.31. vsque ad num.53. lib.1. Contrarium
5 † autem tueri, vel tenere, inquit, heresim sapere,ibi sub n.41.& scripsit Corn. quòd Deus, ac mundus approbat illam donationem, vnde de eius validitate non est disputandum, cùm videatur spiritu dei peracta.in cons.1.n 9.volum.3. Gozad.consil.1. n.32.& 33. Curt.Iun.consil.174.n.18.vol.2. Peregr.de fideicom.art.23.nu.16.Dec.consil. 150. Afflict. in prælud. const. quæst.2. Bertazol.consil.91.92.& 93. Franc. Marc.decis. 362.par.2.Capiblan.de baro.prag.8.part.1. nu.70. Et hanc esse communem sententiam canonistarum, fatuumque esse de ea disputare,post Neuiz.consil.12.num.63.inter consilia feudalia primæ editionis, & modernos Taurinen. in procem. digestorum, tenet idem Bursat.eodem consil.124.post num.52. versic.moderni Taurinen. Alij etiam, nempe Pipinus, Carolus Magnus, & Otho Imperatores plura Ecclesiæ Romanæ dederunt,& donata cofirmarunt.

6 Otho enim ipse I. Imperator † Ioanni Papæ XII. per pactum confirmauit sub sua ditione Vrbem Romanam cũ Ducatu suo, & suburbanis suis, ac viculis omnibus, & territorijs, siue montanis, ac maritimis, littoribus,at que portubus,cunctisque ciuitatibus,castellis,oppidis,ac viculis in Thusciæ partibus,idest Portum, Centumcellas, Ceram,Bledam,Tudam, Perusiam, cum tribus Insulis suis,idest, Maiore, Minore, Pulvensem,Narniam, & Ocriculum cum omnibus finibus, ac territorijs ad supradictas ciuitates pertinentibus. Necnõ Exarchatum Rauennatem sub integritate cum vrbibus ciuitatibus, oppidis, & castellis,quæ Pipinus, & Carolus Imperatores eius prædecessores beato Petro, & ipsius Ioãnis Papæ prędecessoribus iamdudum per donationis paginam contulerant, hoc est ciuitatem Rauennam,& Aemiliam,Bobium Cæsenam, Forliimpopulum aliàs Forum Pompilij,Forum Liuij,Fauentiam,Imolam, Bonoiniam, Ferrariam, Comaclum, & Hadrianis, atq; Gabellum,cum omnibus finibus,territorijs, atque insulis terra, marique ad prædictas ciuitates pertinentibus, simul & Pentapolim,videlicet Ariminum, Pisaurum, Fanum, Senogalliam, Anconam, Auximum, Humanam,Æsium,Forumsempronei, Montemfeltrum,Vrbinum,& territorium Balnense,Calles,Luciolis,& Eugubium,cum omnibus finibus,& territorijs ad easdem ciuitates pertinentibus. Eodem modo territorium Sabinense, & in partibus Thusciæ Longobardodorum,Castellum foelicitatis. Vrbem veterem,Balneoregium,Ferentinum, Viterbium Ortem,Martã,Tuscanam,Suanam, Populoniam,Rosellas cum suburbanis,atque viculis omnibus, & territorijs, ac maritimis oppidis, ac viculis,seu finibus omnibus.Itemque Almus cum insula Corsica,deinde in Suriano,deinde in Mõte Bardoris,deinde in Berceto,exinde in Parma,deinde in Regio,exinde in Mãtua,atq;in Monte filicis,atq;in prouincia Venetiarum,& Istria, necnõ & cunctum Ducatũ Spoletanum, & Beneuentanũ vnà cum ecclesia Diuiæ Christinæ posita prope Paduã iuxta Padum quarto milliario.

Item in partibus Campaniæ Soram, Arces, Aquinum, Arpinum, Theanum, & Capuam, necnon patrimonia ad potestatem, & ditionem ipsius Ioannis Papæ pertinentia, sicut est patrimonium Beneuentanum, & patrimonium Neapolitanum, & patrimonium Calabriæ superioris,& inferioris. De Ciuitate autem Neapolitana cum castellis,& territorijs,& finibus,& insulis suis sibi pertinentibus, sicut ad easdem respicere videntur. Necnon patrimonium Siciliæ, si Deus illud eidẽ Imperatori traderet manibus. Simili modo ciuitatem Caietæ, & Fundum cum omnibus earum pertinentijs.

7 Præterea idem † Imperator obtulit beato Petro,eidemque Ioanni Papæ,& successoribus suis pro remedio animæ suæ,suique filij, & suorum parentum de proprio ipsius Regno, ciuitates, & oppida cum piscarijs suis,hoc est Reatem, Amiternum,Furconẽ, Nursiam, Baluam, & Marsim, & alibi ciuitatem Interamnam cum pertinentijs suis. Quas omnes supradictas Prouincias vrbes, ciuitates, oppida, & castella, vinculos, & territoria, simulque & patrimonia pro remedio animæ suæ, filij sui,ac parentum, & successorum suorum, & pro cuncto à Deo conseruato,atque conseruando Francorum populo, eidem Ioanni Papæ XII. eiusque

successoribus vsque ad finem seculi eo modo cōfirmauit, vt in suo detineat iure, principatu, atque ditione, aliasque donationes confirmauit, ac priuilegia, gratiasque concessit, de quibus in litteris anno Incarnationis Dominicæ 962. die 13. mensis Februarij expeditis, & per eundem Othonem, & quāplures Episcopos, Abbates, & Comites subscriptis, de quibus per Baron. Annal. 962. §. In nomine Domini, & seqq. tomo. 10.

8 Diuersa enim bona † Ecclesiæ Romanæ donata in dictis litteris comprehenduntur.

Primò enim Ciuitas Romana cum Ducatu suo, & alijs, de quibus supra in §. Otho enim. vsque necnon. & in §. item in partibus. versic. necnon patrimonia. vsque ad §. præterea. Dicta enim bona fuerunt sub ditione Papæ, & successorum confirmata, vti patrimonium antiquum Ecclesiæ Romanæ, de quo cùm non constet ab alijs, quàm à Constantino fuisse donata ex supra allegatis, calumniosè negatur ipsa donatio, quàm Deus, ac mundus approbauit, & quam notorium est, factam fuisse, ac valuisse, quòd omnes Doctores Cæsarei, Pontificijque iuris asserunt, testantur Corn. cons. 1. num. 9. vol. 3. Gozad. consil. 1. num. 33. & Burs. qui illam comprobat auctoritate quamplurium Sanctorum, atque Pontificum sanctorum, atque Theologorum, Imperatorum, historiographorum, atq; vtriusq; iuris doct. in eo. cons. 124. à num. 38. vsque ad finem.

9 Secundò donata † per Pipinum, & Carolum Imperatores, de quibus in eodem §. Otho enim. versic. necnon Exarchatum, vsque ad dictum vers. necnon patrimonium. Quæ omnia sic donata, cum alijs etiam donationibus fuerunt ab eodem Othone confirmata, vt in d. §. præterea. vers. quas omnes.

10 Tertiò † comprehenduntur bona donata per ipsum Othonem, de quibus in eodē §. præterea. & donationes dictorum, & aliorum bonorum fuerunt confirmatæ per Principes Imperij, anno 1279 vt supra in cap. 1. n. 19. & seqq. Et postremò ab Henrico Imperatore, vt in d. Clem. vnic. §. porrò preter, de iureiuran. Ab illo itaque tēpore, quo Constantinus Ecclesiam dotauit, deinceps viri religiosi non solùm possessiones, & prædia, quæ possidebant, sed etiam semetipsos Domino consecrarunt, ędificantes basilicas in suis fundis in honorem sanctorum martyrū, per ciuitates, ac monasteria innumera, in quibus cœtus Domino seruiētium conueniret, vt in d. cap. futuram. 12. q. 1.

Videntes autem summi sacerdotes, & alij, atq; leuitæ, & reliqui fideles plus vtilitatis posse conferre, si hæreditates, & agros, quos vendebant, ecclesijs, quibus præsidebant Episcopi, traderent, eo quòd ex sumptibus eorum tam præsentibus, quam futuris temporibus, plura, & elegantoria ministrare possent fidelibus communem vitam ducentibus, quàm ex pretio ipsorum, prædia, & agros, quos vendere solebant, matricibus ecclesijs tradere, & ex earum redditibus viuere cœperunt. Ipsæ verò res in ditione singularum Parochiarum, Episcoporum, qui locum tenent Apostolorum, erant, suntque ad præsens, ac futuris semper debent esse temporibus, ex quibus Episcopi, vti fideles dispensatores eorum, omnibus in communi vita degere volentibus ministrare cuncta necessaria debent, prout melius possunt, vt nemo in eis egens inueniatur. Ipsæ enim res fidelium oblationes appellantur, quæ à fidelibus Domino offeruntur. His ergo memoratis augmentationibus, in tantum ecclesiæ, quibus Episcopi præsident, domino adminiculante, creuerunt, tantisque maxima pars earum rebus abundat, vt nullus in eis communem vitam gerens sit indigens, sed omnia necessaria ab Episcopo, suisque ministris percipiat, vt cap. videntes. ead. 12. q 1.

11 Clerici verò seculares † hodie tria genera bonorum possunt habere,

Primò patrimonialia, quæ per successionem, donationem legata, aut alios contractus acquiruntur. cap. Episcopi. & cap. sint manifestæ. iuncta gloss. ead. quæst. 1. cap. 1. & cap. fixum. ead. 12. quæst. 5. & cap. quia nos. ext. de testam.

Secundò habere possunt bona, quasi patrimonialia, quæ quæruntur ratione ordinis clericalis, vel officijs alia ratione quàm iuris percipiendi fructus beneficiorum, vt quæ percipiuntur in eleemosynis pro missis celebrandis, confessioniqus audiendis, & concione habenda, vel pro mercede officium capellani, vicecurati, aut vicarij temporalis, vel alios spirituales actus exercendo. Innocen. in d. cap quia nos, & ibi Host. Abb in cap. cum. officijs num. 6. de testam.

Franc.

Franc.in rubr.eod.tit.in 6.col.30.

Tertiò bona ecclesiastica, vt sunt redditus beneficiorum ecclesiasticorum, qui quotannis percipiuntur, & quotidianæ distributiones, quę occasione canonicatuum, aut aliorum beneficiorum singulis diebus super lucrantur, vt cap. prædia.cap. in legibus.12. quæst.2. cap. attendendum est. 17. quæst.4. Concil. Trid. cap.11. de reform. sess.22. cap 3. sess.21. cap. 15. sess.24.de reformatione, & Nauar. de redd. ecclef. quæst.1. monit.19.

12 Bonis ecclesiasticis † conuenit clericos sustentari, vt in cap. quoniam. 16. quæst. 1. ibi, clericos autem: quia cùm de redditibus ecclesiasticis principaliter debeat Prælati, & aliæ ecclesiasticæ personæ sustentari, quæ seruiunt altari, & de altari viuere debent. cap. cùm secundùm. extrà de præbend. cap. cùm secundùm. extra de præben. cap. ex ijs, & cap. penult. 12. quæst.1. ideo, quæ supersunt in pauperes, aut alios pios vsus sunt distribuenda. cap. aurum habet Ecclesia, & cap. gloria Episcopi 12.q.2.

13 Ab initio † autem nascentis Ecclesię bonorum ecclesiasticorum natura ab Apostolis cœpit exordium, quibus illi primi fideles, bonis venditis, pretium dederunt Apostolis, tanquam Christi vicarijs, vt ex eis fideles alerentur egeni, Actor. Apost.cap.2. cap 5.& 6.& 1.Ad Corint.cap.9. & Baro. Annal.Eccles.57. num.72. & 73. par. 1. & etiam sub gentilibus Imperatoribus, ecclesiæ Christianorũ prædia possidebant, quod testatur Pius primus epistola secunda, & Vrbanus ad omnes Episcopos, sed, quia in persecutione Diocletiani, & Maximiani Ecclesia pluribus fuerat bonis spoliata, Constantinus, & Licinius edicto publico, quæ ad ius totius vniuersitatis Christianorum spectabant, restitui mandarunt, vt ea, quæ antea ecclesię possederant, ad ipsarum ius denuò reuerterentur. Baro. vbi suprà num.82. quo facto, & reddita pace, regnantibus Principibus Christianis, ecclesię fuerunt locupletatæ. Baron. ibid. num.83.

14 Vnde Gelasius † Papa clero ordini, & plebi Brundusij ita decernendo notificauit, redditusque, & oblationes fidelium in quatuor partes diuidi mandauit, quarum vnam Episcopus sibi ipsi debet retinere, alteram clericis pro officiorum suorum sedulitate distribuere, fabricis tertiam, quartam pauperibus, & peregrinis fideliter debet erogari, quarum rationes diuino est reddituri examini, & illinc beneficiorum diuisio cœpit exordium, vt cap. concesso. cap. quatuor, cap. de redditibus. 12. quæst. 2. & Abb. in quæst. 4. num. 14. vers. quartò adduco. & num. 15.

Nàm rerum communio frequentissime discordias causare solet. l. cum pater. §. dulcissimis, ff. de leg.2. propterea ad amputandas lites, discordias, & rixas, quæ inter Episcopos, capitula, fabricerios, & eleemosynarios occurrere solebant, ita fuit facta diuisio. Nauar. in tract. de reddit. eccles. mon. 50. quæst. 1. num. 2. vers. secunda

15 quòd. Nihilominus bona † ecclesiastica non sunt nostra, sed pauperum, quorum procurationem gerimus. capit. penult. 12. quæst.1. cap. quod autem, 23. quæst. 7. & cap. conuenior. ead.23. quæst. 8. quia ecclesiastici non sunt domini directi, nec vtiles bonorum ecclesiasticorum, cùm dicta bona sint patrimonium Iesu Christi, c.cũ ex eo.& ibi glo.in verb. Christi, de elect. in 6. cap. final. 16. quæst 1.cap.2. de præbendis, Abb in cap. cum esses, nu.29. de test. Dec. in cap.constitutus, num.5.& ibi Felin num. 19.de rescript.& Nauarr.dict. quæst.1 monit 21. num.2.

16 Papa verò † est dominus omnium beneficiorum, de quibus arbitrio suo disponere potest, Abb. in cap magnæ, num 17. de vot. & vot. redem. sed vti minister Christi, cuius nomine ministrat, vt declaratur verbis Apostoli dicentis: sic nos existimet homo, vt ministros Christi, & dispensatores ministeriorum Dei, prima ad Corint. cap.4.& 2.ad eosdem cap.6.& 2.ibi dispensatio enim nobis credita est, 25.quæst.2. & Nauarr.in tract. de red. eccles monit. 40.

17 num. 11. † Et vices suas ita impartitur alijs ecclesijs, vt Episcopi in partem solicitudinis vocentur, non in plenitudinem potestatis, cap.decreto, cap qui se fuit, 2. quæst.6. & cap.loquitur, §.Episcopatus, 24. quæst. 1. Ideo, cùm omnia bona Ecclesiastica, tam ante, quàm post diuisionem, & tam noua,

18 quàm antiqua † sint patrimonium Christi, cap.cum secundum, de præben. Conc. Trident.in cap.20.§ propterea que ibi tanquã Dei præcipua.sess.25. Redo.de spol.eccles.

q 9 nu.5.6.& 30. Sot.in lib.de Instit.Sacer. tit de bon. eccles. par.2. lect.3. Azor.in §. objiciet quispiam in fin.cap.2.lib.5.pleneq; Nauarr in dict.tractat. de red. eccles. dict. quæst 1. monit.40. vbi declarat contraria, & testatur,hãc esse omnium catholicorum opinionem, & in tract. de spol. cleric. inquit d.opinionem esse certam,& de fide,in § 9. num.4. Licet videantur quandoq; hæc bona ecclesiastica Deo oblata esse Episcoporum, Prælatorum, & aliorum beneficiatorum : sunt tamen eorum, quoad gubernium,& administrationem tantùm, non autem, quoad dominium, vt bene distinguit Innocen.in cap.cùm super, num.3.& 3.de caus poss.& propr. cap.videntes, cap præcipimus, cap.expedit.12.quæst.1.cap quisquis Episcopus, 12.quæst.2. Nauar.d.tract. quæst.1 monit.11 num.2 & monit.23.num. 1.&2.& melius monit.40. num. 1. vbi post Innocent. in d.cap.cùm super, Abb. in repet. cap. cùm esses, num. 23. de testam. & Dec. in cap.constitutus, num. 25.& 26. de rescript distinguit,& concludit, quòd iura, quæ habent, bona ecclesiastica esse Christi,vel Dei, intelligi debent, quoad verum, & perfectum dominium,& illa,queinsinuãt esse Ecclesiæ, Prelatorum,aut beneficiatorum, intelligenda fore, quoad gubernium, vel illorum administrationem, & in quibus habetur, esse pauperum, ecclesiarum, vel operum piorum, intellgi,quoad eorum sustentationem,non autem,quoad dominium.

19 Bona verò ecclesiastica, † quæ vltra necessitatem beneficiati pauperibus, & alijs pijs locis distribuere tenentur, sunt non solùm primitiæ, & fructus, qui percipiuntur ex prædijs ecclesiasticis,sed & decimæ cuiuscunque qualitatis, ac primitiæ omnium fructuum,& redditũum ex terræ cultura prouenientium, de quibus in cap. tua nobis, cap. ex transmissa, & cap. cùm non sit, de decim. S. Thom.2 2. quæst. 87. & quolib.2.art.8.quæ lege naturali,& diuina pauperibus erogare tenentur; & nulla contraria consuetudine excusari possunt, quæ cõtra legem naturalem, & diuinam non suffragatur, cap.fin.de consuet. cap. quæ contra, cap mala,cap.frustra,8.dist.& Nauarr. eod.tract.monit.24.quæst.1.num.1.

Præterea etiam canonici, qui præbẽdam habent diuisam, quæ supersunt, pauperibus debent erogare, S. Bernardus in Epistol.2. colum.penult.cap.penult.§.fin.12. quæst.1. & Nauarr eod. monit. 50. quæst.1.num.7. & etiam beneficiati de decimis pauperibus subuenire tenentur; quia in lege veteri speciales quædam decimæ pauperum subuentione deputabantur.

20 † In noua autem lege decimæ dantur clericis, non solùm propter eorum sustentationem, sed etiam, vt ex eis pauperibus subueniatur: ideo non superfluunt, sed ad hoc necessariæ sunt possessiones Ecclesiæ, oblationes,& primitiæ simul cum decimis, vt inquit S.Thom 2. 2. quæst. 87 art. 3. ad pr cap.decimæ,16. quæst.1.& Nauar. eod. tract.quæst.2.monit.7.nu.5. & alibi S.Tho. 2. 2. quæst.86. art.2. in corp.quæst.vbi ait,

21 & ideo † oblationes,quæ a populo Deo exhibentur,ad sacerdotes pertinent, non solùm, vt eas in suos vsus conuertant, verùm etiam, vt fideliter eas dispensent, partim quidem expendendo in his, quæ pertinent ad cultum diuinum,partim verò in alijs, quæ pertinent ad proprium cultũ,quoniam qui altari seruiunt,cum altari participant. 1. Corinth.cap.9 partim etiam in vsus pauperum, qui sunt, quantùm fieri potest, de rebus Ecclesiæ sustentandi, & Nauarr. eod. tract.quæst.2. monit.7. num.5.

Nec potest beneficiatus de redditibus ecclesiasticis superflua vane, aut aliàs arbitrio suo in profanos, & malos vsus impendere, quia, vt inquit Sot. in lib. de inst. sacerd.2.pat.de vir.sacerd.lect.3.tit. de bon. Eccles. primò omnium constat ex decursu totius Ecclesiæ ab Apostolis, & ipso iure diuino bona omnium ecclesiarum, cùm Christi sint, sint etiam pauperum esse, neque vlla ratione, aut potestate humana fieri posse, vt licite in alios vsus,quàm ecclesiasticos, & pauperum, expendi possint: & paulò post: & contrarium credimus esse errorem grauissimum, saltem contra bonos mores, & iustitiam, & etiam contra scripturam,& quæ supersunt ad congruam vitæ sustentationem, egenis cum summa reuerentia,& cum Dei timore sunt dispensãda, cap. Episcopus, 12. quæst.1. Archid. in cap.statutum,§. assessorem, colum. penult. de rescript.lib.6. & est communis opinio, vt per Nauarr.eod.tract.quæst.1. monit.48. num.1. & 2.

Malè

22 † Malè autem impendens redditus Ecclesiasticos, non solùm peccat mortaliter ex supra deductis, sed etiam tenetur ad illorum restitutionem, Ancharan. & Dom. in §. 1. 44. dist. Ant. in cap. final. num. 17. & ibi Abb. in fin. de pecul. cleric. Felin. in cap. postulasti, num. 6. vers. & scias. de rescript. & in cap. de quarta. num 33. vers. quid autē, de prescript. Socin. in cons. 32. incipien. ex ijs, quæ superius circa princip. par. 1. & hanc esse communem opinionem testatur Nauar. in d. tract. quæst. 2. monit. 7. num. 1. hoc etiam sentit Concil. Trident. in cap. 1. de reformat. sess. 25. contrarium tamen tenet de consuetudine Couar. in cap. cùm in officijs, nu 3. in fin. de testament. licet consuetudo suffragari non videatur, cùm potius dici possit corruptela ex supra deductis, cap quæ contra, & cap. mala, 8. dist.

23 Quæ autem sint † superflua, attenditur qualitas personarum, quæ pro eorum honesta sustentatione impendere possunt, & arbitrio prudentum, ac piorum virorum qualitas personæ, & necessaria impensa ad honestam sustentationem est arbitranda; quoniam Papa Cardinalibus opulentos reditus confert, & causam in litteris collationum exprimit, vt Cardinalatus sublimitatem, & honorem decentiùs valeant sustinere, nobilibus enim viris confert, vt iuxta nobilitatis suæ genus se decentiùs valeant sustentare, doctoribus dum beneficia confert, laudat litterarum scientiam; & ideo quilibet iuxta status, & gradus sui qualitatem, debet de fructibus bonorum ecclesiasticorum sustentari.

Nam ad honorē Cardinalium pertinet,
24 quòd à pluribus socientur, † quia tantò maior quis reputatur, quantò pluribus, & dignioribus seruitoribus præest, & cum plures habent redditus, magis inuitantur ad assumendos plures in famulitium doctos, & venerabiles, quod tendit ad decus Ecclesiæ Romanæ, cap. super specula. de magist. auth. de defens. ciuitat. §. nos igitur.

25 † Huiusmodi verò impensę, quæ fiunt in famulatu, & ministris, intuitu Ecclesiæ propter honorem inde resultantem, factæ censentur, Philip. Franc. in cap. præsenti, §. porrò, in 2 not. de off. ord. in 6. & Gomes. super reg. cancell. de impetr. benef. vac. per obit.
26 famil. Card. quæst. 6. num. 6. † Nam nobilitatis in collationibus faciendis magna habetur cōsideratio cœteris paribus, gloss. in cap. cùm adeo, in ver. sufficientem, de rescript. cap. de multa, & ibi in glos. in ver. litteratos, de præben. & Felin. in eod. cap. cùm adeo, nu. 6. quia per manus nobilium ecclesiæ sæpè sustentantur, & augentur, & per manus pauperum clericorū multoties spoliantur, Rom. in sing. 38. incip. verum nobilis, Gomes. in reg. de anna. poss quæst. 37. num. 2. & Cassan. in catal. glo. mun. par. 8. 31. considerat. Doctoratus verò propter litterarum scientiam nobilitati coniungitur, & ęquiparatur, dict. cap. de multa. de pręben. & Gomes ead. reg. de anna. quęst. 36. numero 3.

27 Doctores enim † suntmultùm honorandi, quia alios erudiunt, & sunt luminosæ candelæ ardētes super candelabrum positę, per quas vniuersum corpus orbis terrarum, tenebris profugatis, veluti sydus irradiat matutinum, cap. super specula. de magistr. cap. gloriosus Deus, de reliqu. & vener. sanct. in 6. Cassan. in eod. catal. glo. mun. par. ro. 24. consid. in princip. Et quilibet iuxta generis sui gradus, & ordinis qualitatem, impendere potest redditus, qui sufficiant sibi, & suis, quos secum necessariò debet habere, aduenientes recipere, iura Episcopalia persoluere, & hospitalitatem tenere, dicto cap cùm adeò, iuncta gloss. in ver. sufficientem, & ibi Abbas de rescript. Idem Abb. in cap. ex irpandę, in princip. de præben. cap de monachis, & ibi gloss. in verb. hospitalitatem. & Imol. eod. titul. & Nauarr. de redd. ecclesi. dict. quæst. 1. monit. 27 num. 5. sed gradus, & qualitas hoc casu sunt specialiter intelligendi, vt decentem quisque familiam habere, & pro sui, suorumque necessariorum aduenientium sustentatione eos impendere
28 possit; Non † autem pro canum, accipitrum, & venatorum copia alenda, cùm talia pijs, & ecclesiasticis viris, præsertim beneficiarijs, sint prohibita, etiam si beneficiarij sint ex familia illustrissima: redditus enim beneficij non ad voluptates, venationes, superfluas comessationes, ebrietates, ludos etiam theatrales, aut alias vanitates, & illicita sunt consumendi, capit. cùm decorem, cap. à crapula, & toto tit. de vit. & honest. cleric. cap. omnibus ser-

uis.de cler. ven. cap. quia tua, & cap. res Ecclesiæ, 12. quæst. 1. cap. Episcopus, & cap.fin.35.dist. cap donare, & cap. qui venatoribus.86.dist. Nam, veh miseris, si se non correxerint, qui enim venatorem vident, & delectantur,videbunt Saluatorem, & tristabantur, August.in Psalm.63 relatus in cap.vident homines,86.dist.

29 † Nec nobilitas cuiusuisgradus excusat, quia apud Deum non est acceptio personarum,Deuteron.cap. 1.S. Cyprian.relatus in cap.nec quemquam de consecrat. dist.4.& cap nouit extr.de iud.

Prohibitio venationis, ludorum, comessationum, & aliorum non solùm est realis respectu bonorum Ecclesiasticorum, sed etiam personalis, adeò quòd Ecclesiasticus cuiuscunque qualitatis, & præeminentiæ non excusatur, si habeat notabiles redditus patrimoniales; quia prohibitio est personalis,& est immane vitium,& non virtus in similes vsus exponere, August. super Ioann relatus,in cap.donare, & ibi gloss. 86. dist.cum alijs supra citatis.

30 † Permissum est tamen clericis laqueum, vel rete sine strepitu, & clamore, ac canibus, pro venatione ponere, quibus etiam licet pro capiendis piscibus linum texere, gloss. in dict. cap. qui venatoribus, in fin. eadem distinct. cap. numquam, ibi, texantur,& linea,de consecrat.dist 5.& quandoque non tamen clamosa, sed quieta necessitatis causa, vel recreationis est venatio permissa,gloss.in cap.1.in ver.voluptate, de cleric. venat.

31 † In primitiua Ecclesia tempore Apostolorum omnia bona oblata Ecclesiæ vendebantur,& de eorum pretio omnibus cõmunem vitam ducentibus, & alijs pauperibus indigentibus subueniebatur,sed postmodum Episcopi Apostolorum successores,annuente Pontifice Maximo, videntes meliùs fore, si bona oblata conseruarentur

32 matricibus † ecclesijs, & ex eorum redditibus indigentibus subueniretur, quàm si venderentur, cùm ex venditione pretio consumpto sæpe necessarijs egerent, nec haberent, vnde subueniri possent; statutum fuit,vt bona non venderentur, sed ad vsum prædictum matricibus ecclesijs traderentur, ita vt Episcopi illos possent dispensare, cap.videntes,12. quæst.1. & Abb. in quæst. 4. Titius clericus, num. 15. ibi secundum præsuppositum; & nihil proprium habere poterant, cap. clericus, cum pluribus seqq. 12. quæst.1.

33 † Etenim ex primæua institutione rerum Ecclesiarum, habentes patrimonium non poterant quicquam percipere ab ecclesia, quamuis illi deseruirent, quia, qui bonis parentum, & opibus sustentari possunt, si quod paperum est,accipiunt, sacrilegium incurrunt, & committunt; & per abusionem talium iudicium sibi manducant,& bibunt, cap.clericos, cap. Pastor Ecclesiæ 1. quæst.2. cap.dilectissimis, 12. quæst.1. cap. final. in fin. 16. quæst. 1. & Abb. eadem quæst.4. num.12.

Verùm, quia postmodum facultates Ecclesiæ creuerunt, & fuit institutum, vt, qui vellent ecclesijs cathedralibus deseruire, ex eorum bonis quatuor partes facerent, quarum vna deberetur Episcopo, altera clericis, tertia fabricæ ecclesiæ, quarta pauperibus, vt cap. quattuor,cum alijs suprà citatis, & clerici palàm ex permissione Ecclesiæ, propria, & ecclesiastica bona habere cæperant, cap. 1.& 2. extrà, de testament. etiam, quòd clerici habeant bona propria, & ecclesiastica, quæ principaliter pro ministrorum ecclesiasticorum alimonia fuerant deputata:at licet clerici bona patrimonialia habeant, possunt nihilominus de bonis Ecclesiæ viuere, non tanquàm indigentes, sed vti seruientes, quia nemo cogitur militare stipendijs suis, & os boui trituranti non est ligandum, capit. final. ante med.13. quæst. 1. cap. extirpandæ, vers. cùm igitur, de præben. cap. final. de magistr. & secundum temporum diuersitatem iura varie processerunt, gloss. in sum. in ver. clericos, 12. quæst.1. & Abb. in d quæst.4.circa.fin.

34 † Et beneficiarij impensis necessarijs pro sustentatione deductis, ad ecclesias, & alia ædificia,& tecta restauranda de ijs quæ supersunt, tenentur, cap. 1. & cap. de is de eccles. ædific. tamen de superfluis redditibus suorum patrimonialium compelli non possunt.Nauar.d.quæst.1.monit.50.num.9.

DE IMMVNITATE ECCLESIARVM. Cap. XIII.

SVMMARIVM.

1 *Ecclesiæ sunt domus orationis, exclusis clamoribus, seditionibus, consilijs publicis, parlamentis, & alijs negociationibus.*

2 *Cœmeteria, & ecclesiæ eadem immunitate gaudent.*

3 *Porticus item, & ecclesiarum atria.*

4 *Ecclesiis matricibus quadraginta, minoribus verò ecclesiis triginta passuum circum circa immunitas est concessa.*

Passus, & pedis mensura, quomodo intelligatur, ibidem.

5 *Sacrilegium committitur ob violationem immunitatis ecclesiarum.*

6 *Capellæ existentes intra muros castellorum, parochiales, aliæue ecclesiæ, quæ gaudeant immunitate.*

7 *Ecclesia etiam non consecrata, in qua diuina officia celebrantur, vel Episcopus crucem posuit, eadem immunitate gaudet.*

8 *Hospitalia item, & seminaria, & alia domus piæ.*

9 *Causæ sanguinis in ecclesia, vel cœmeterijs agitari non debent.*

10 *Processus factus per iudicem secularem in ecclesia, & cœmeterio est ipso iure nullus.*

11 *Abstrahens quem de ecclesia, vel atrio ecclesiæ, vel de porticibus ipsius, quam pœnam incurrat, & num. 13.*

12 *Adhærens ecclesiæ, vel eius porticibus, gaudet priuilegio immunitatis.*

13 *Fugiens ad ecclesiam, si fuerit inde violenter extractus, debet restitui.*

14 *Palatium Episcopi gaudet immunitate ecclesiastica, etiam si sit extra circuitum ecclesiæ.*

15 *Gregorius XIV. super abducendis, vel extrahendis delinquentibus ab ecclesia indulta aliàs concessa reduxit, & moderatus fuit.*

16 *Casus quibus immunitas ecclesiarum delinquentibus non prodest, & num. 24.*

17 *Extrahi ab ecclesia, etiam exempta, nullus delinquens debet in casibus permissis, nisi de licentia expressa Episcopi, vel eius officialis.*

18 *Extracti ab ecclesia in casibus permissis debent detineri in carceribus ecclesiæ, quousque Episcopus cognouerit de delicto delinquentis.*

19 *Hæresis crimen non potest per iudicem secularem cognosci, sed ad ecclesiasticum eius cognitio spectat.*

20 *Contrauenientes dispositioni dictæ Bullæ Gregorij XIV. quam pœnam incurrant.*

21 *Clausula in Breuibus, aut Bullis, quorum tenores, &c. operatur, vt totus tenor contrariarum habeatur pro expresso.*

22 *Delinquentes in ecclesiis, vel cœmeterijs sub spe immunitatis immunitate nõ gaudent.*

23 *Laicus delinquens in ecclesia, an debeat puniri per iudicem laicum, vel ecclesiasticum.*

24 *Crimen punitum in foro seculari, an possit puniri in foro ecclesiastico, si crimen sit mixti fori.*

25 *Mulieres, quæ præ verecundia, aut alijs de causis partum exponunt, vel alio modo occidunt, si detecto flagitio in ecclesiis se recipiant, an gaudeant immunitate.*

26 *Proditor, quis dicatur.*

27 *Assassini, qui dicantur.*

28 *Clausula sublata, tollit facultatem aliter iudicandi.*

29 *Excommunicati gaudent etiam immunitate ecclesiarum.*

30 *Iudæus confugiens ad ecclesiã an gaudeat immunitate.*

31 *Infideles neque eadem immunitate gaudẽt, & num. seq.*

32 *Iudæi non sunt cogendi ad fidem, possunt tamen cogi, vt admittant prædicatores Euangelij, & quid, si eos admittere nolint.*

33 *Executio qualiter fieri debeat in captura illius, qui ad ecclesiam confugit.*

34 *Cingari an gaudeant immunitate ecclesiastica.*

Genti-

35 *Gentiles ob templorum violationem grauia flagella sustinerunt.*
36 *Nabuchodonosor Rex Babylonis ob tēpli depradationem grauia flagella passus fuit.*
37 *Balthasar Rex ob profanationem vasorum templi fuit miserrime occisus.*
38 *Heliodorus, qui conatus fuit ærarium templi pecunijs spoliare, graues pœnas sustinuit.*
39 *Leo Imperator, & Antiochus Rex, ob tēplorum violationem miserrimè moriuntur.*
40 *Bonifacius dux exercitus, qui ab ecclesia delinquentem extrahi sufferat, grauiter fuit reprehensus.*
41 *Bonifacius in ecclesia captum libertate donauit, & ipsum valde pœnituit.*
42 *Honorius Imperator, ne quis ab ecclesia extrahatur, lege prohibet singulari.*
43 *Theodosius Imperator ecclesiam maxima cum reuerentia, & humilitate ingrediebatur.*

1 PLURIBUS quoq; immunitatibus† gaudent ecclesiæ, etenim nouem priuilegia, & libertates quibus ecclesia gaudere debet, ponit Remig. de Gonn. in tract. de immunitat. eccles. lib. 1. sub nu. 16. de quibus, post tractata de priuilegijs, & bonis clericorum, consequēs est, vt à nobis agatur. Decet domum Domini sanctitudo: decet, vt cuius in pace factus est locus, eius cultus sit cum debita veneratione pacificus, sit itaq; ad ecclesias humilis, & deuotus ingressus, sit in eis quieta conuersatio, Deo grata, inspicientibus placita, quæ considerantes non solum instruat, sed & reficiat conuenientes. Ibidem nomen illud, quod est super omne nomen, à quo aliud sub cœlo nō est datum hominibus, in quo saluos fieri credenter oporteat, nomen, videlicet, Iesu Christi, qui saluum faciet populum suum à peccatis eorum, exhibitione reuerentiæ specialis attollant, & quod generaliter scribitur, vt in nomine Iesu omne genu flectatur, singuli singulariter in se ipsos implentes præcipue, dum aguntur missarum sacra mysteria, gloriosum illud nomen quandocunque recolitur, flectant genua cordis sui, quod vel capitis inclinatione testentur, attendantur in locis eisdem intentis præcordijs sacra solemnia, deuotis orationibus insistatur, nullus in locis eisdem, in quibus cum pace, ac quiete vota conuenit celebrari, seditionem excitet, cōclamationem moueat, impetumue committat. Cessent in locis illis vniuersitatum, & societatum quarumlibet concilia, cantiones, & publica parlamēta, cessent vana, & multò fortius fœda, & profana colloquia: cessent confabulationes quælibet: sint postremò quæcunque alia, quæ diuinum possint turbare officium, aut oculos diuinæ maiestatis offendere, ab ipsis prorsus extranea, ne, vbi peccatorum est venia postulanda, ibi peccandi detur occasio, aut deprehendatur, peccata committi: cessent in ecclesijs, earumque cœmeteris negotiationes, ac præcipue nundinarum, & fori cuiuscunque tumultus, omnis in eis secularium iudiciorum strepitus conquiescat, nulla ibi causa per laicos criminalis maxime agitetur, sint loca eadem à laicorum cognitionibus aliena, vt statuit Gregorius X. in gener. conc. Lugdunen: cap. decet domum. de immun. eccles. in 6. Eadem-
2 que † immunitate gaudent cœmeteria cū ecclesi[j]s, cap. cum Ecclesia. & ibi gloss. in verb. cœmeterijs. de immunit. eccles. glos. in cap. consuluisti. in ver. cœmeteria. de consecrat. eccles. vel alt. cap. si quis contumax cū seq. 17. quæst. 4. & Abb. in d. cap. cū eccl. num. 2. quę immunitas, ne rei criminis ad ecclesiam confugientes inde extrahantur, iure pariter diuino, & humano est introducta, vt censuit Concilium Colonien. par. 9. cap. 20. quod citat, ac pluribus auctoritatibus comprobat, & sequitur Bellarmin. de exempt. cler. cap. 1. §. secundò probatur.
3 Nec solùm cœmeteria † cum ecclesijs gaudent immunitate, sed etiam atria, & porticus ecclesiarum. cap. si quis contumax, 17. quęst. 4. & Baro. in tib. annal. eccles. tom. 5. anna. 431. fol. 558. ferè per tot. statutumq;
4 est, vt † maior ecclesia per circuitum quadraginta passus habeat, capellę verò, vel minores ecclesiæ triginta, cap. sicut antiquitus, 17. quęst. 4. Couarr. lib. 2. var. resolut. cap. 20. num. 5. & Decian. tract crimin. cap. 25. num. 14. & 15. lib. 6 Passuum mensura constat quinque pedibus pro quolibet passu. glos. in d. cap. sicut antiquitus, 17. quęst. 4. cum

cum adductis per Couarr. d. cap 20. nu. 4. & Decian. eod. cap 25. num 9. mensura verò pedum ex mente Couarr. qui plures citat, est vnciarum duodecim pro quolibet, vt in d. c. 20. nu 5. vers. sic duodecimus. Tamen puto, esse secundum communem vsum mensurarum loci, vbi id contigerit, vt bene confert, gloss. in eod. cap. sicut antiquitùs. Et qui eorum immunitatem, & confinia confringere tētauerint, aut personam hominis, vel bona eius inde subtraxerint, debent excommunicari, cap. sicut, ea. quæst. 4. & Abb. in cap. Ecclesiæ, nu. 10. de immunit. Eccles.

5 Sacrilegium enim committitur, † si quis infregerit ecclesiam, vel triginta ecclesiasticos passus, qui in circuitu ecclesiæ sunt, vel domos, quæ infra prædictos passus fuerint aliquid, inde diripiendo, vel auferendo: seu, qui iniuriam, vel ablationem rerum intulerint clericis, omnibusque ecclesiasticis personis, cap. quisquis, §. sacrilegium, dict.

6 quæst. 4. † Capellæ tamen, quæ sunt infra ambitum murorum castellorum, non gaudent dictorum triginta passuum immunitate, cùm propter loci angustiam istud non possit obseruari, d. cap. quisquis, § sacrilegium, & in cap. sicut antiquitùs, in ver. passus, ead. quæst. 4. eadem ratione, priuilegio immunitatis triginta passuum per circuitum non gaudent parochiales, & aliæ ecclesiæ, quæ circum circa habet contiguas domos laicorum, ne sacræ rei priuilegium ad profans transferatur, quia, cùm vigeat eadem ratio, habet locum eadem iuris dispositio, l. illud, & ibi gloss. in ver. extimari, ff. ad l. aquil. & l. à titio. ff. de verb. oblig.

7 Ecclesiæ etiam † adhuc non consecratæ, in quibus diuina mysteria celebrantur, eodem gaudent priuilegio immunitatis, quia obsequijs diuinis dicata, nullius sunt temerarijs ausibus profananda, cap ecclesiæ, & ibi Abb. num. 1. de immunit. eccles. quod procedit, & habet locum, etiam si in ecclesia adhuc non celebretur, sed tantùm Episcopus posuerit primum lapidem, erigendo ibi crucem, & alia designãdo, vt in cap. nemo ecclesiarum, de consec. dist. 1. quia tunc locus est diuinis obsequijs deputatus. Abb. d. cap. Ecclesiæ, num. 3. & 5.

8 Eodem priuilegio † immunitatis gaudent etiam hospitalia, ad quæ confugientes, ita sunt tuti à iudice seculari, sicut, si confugerent ad ecclesiam, Archid. in cap. diffiniuit, 17. quæst. 4. Bald. in l. si quis ad declinanda, §. in omnibus, num. 21 circa fin. C. de sacr. sanct. eccles. Domus quoq; piæ, vt seminaria puerorum, domus mulierum conuertitarum, & aliæ similes Apostolica, vel ordinaria auctoritate erectæ, eadem gaudent immunitate, vt ab eis nemo extrahi possit, Decian. eod. trectat. crimin. lib. 6. cap. 24. n. 32.

9 † Et cum Ecclesia Dei domus orationis esse debeat, non spelunca latronum, aut sanguinis forum, seculares iudices causas, vbi de sanguinis effusione, & corporali pœna agitur, in ecclesijs, vel cœmeterijs agitare non possunt, sub excommunicationis pœna, quia absurdum est, & crudele ibi iudicium sanguinis exercere, vbi est tutela refugij constituta, cap. cùm ecclesia, de immunit. eccles.

Propter reuerentiã loci in ecclesia causæ seculares tractari non possunt, c. 1. eod. tit. in. 6. gloss. in d. cap. cùm. ecclesia, & d. cap. decet, vers. cessent in ecclesijs, eod. titul. in 6.

10 † Vnde processus iudicum secularium, ac specialiter prolatæ sententiæ in ecclesijs, & cœmeterijs sunt ipso iure nullæ, d. cap. decet, §. ordinarij, vers. & nihilominus, & Abb. in d. cap. cùm ecclesia, nu 2. & nu 8.

Qui verò timorem Dei, vel reuerentiam sanctarum ecclesiarum non habet, & fugientem seruum proprium, vel, quem ipse

11 persecutus fuerit, † de atrio ecclesiæ, vel de porticibus ecclesiæ, aut illis quolibet modo adhærentem per vim abstraxerit, publica pœnitentia iudicio Episcopi est mulctãdus, cap. si quis contumax, 16. quest. 4. & parietibus ecclesiarum, & aliorum locorum

12 immunium adhærentes, † eodem priuilegio gaudent, vt ibi gloss. in ver. adhærentibus, & ecclesię immunitatem violantes, per vim aliquem de ecclesia rapientes, excommunicari, & condemnari pecunialiter, ac

13 ipsis publice pœnitentia imponi debet, † nec communioni sunt restituendi, nisi restituto eo, quem de ecclesia violenter extraxerunt, cap. miror, & cap. frater, d. quæst. 4. Abb. in cap. inter alia, num. 26. & in cap. ecclesiæ, num. 11. de immunit. Eccles.

Reos criminis ad ecclesiam confugientes nemo abstrahere, neque inde damnare debet ad pœnam, vel ad mortem, vt honor ecclesiarum conseruetur, sed ecclesiarum recto-

rectores pacem eorum, & vitam, ac membra studere debent obtinere, & legitime componere, quod rei inique fecerunt, cap. reum, ead. quæst. 4.

14 Quæritur, † an palatium Episcopi eadem gaudeat immunitate, & post Innoc. in cap. inter. versiculo item idem, de immunit. Eccles. tenet Abb. quòd sic, etiam quod palatium Episcopi sit extrà 40. passus, in d. cap. Ecclesiæ, num. 9. veri. tu verò vide, eod. tit. per glos. 1. in cap. id constituimus, 17. quęst. 4. & est communis opinio, de qua testatur Couarr. d cap. 20. num. 5. vers. quintò infertur, lib. 2. var. resolut. quem, & alios plures citat Borrel. cent. 1. cons. 2 num. 23. verùm quia Pius Papa V. & Sixtus etiam V. sancto zelo ducti, diuersas facultates, & indulta extrahendi etiam in casibus quibusdam à iure nō permissis, ab Ecclesijs criminosos, & delinquentes quampluribus sæcularibus Principibus, eorumque curijs, & magistratibus sub varijs modis, & formis concesserant, experientia postmodum docuit, magistratus illa diuersimoda etiā latiùs, quam par erat, & ad suum libitum interpretandi occasionem arripuisse, illisque abuti cœpisse, & ideo subortum fuisse non mediocre in aliquibus locis libertatis, & immunitatis Ecclesiasticæ prçiudicium locorum, & personarum diuino cultui dicatarum contemptum, & diuinæ maiestatis offensam, ac scādalum plurimorum. Quapropter Gregorius Papa XIV. vt prædictis abusibus, & scandalis obuiaret, sua perpetuò valitura

15 constitutione, † omnia, & quæcunque priuilegia, & indulta, & gratias per quoscunque Romanos Pontifices prædecessores suos, & ipsummet, ac Sedem Apostolicam, eiusque Legatos super abducendis, vel extrahendis ab Ecclesijs, monasterijs, sacellis, domibus secularibus, & regularibus, locisque sacris, vt religiosis, aliatque in casibus à iure permissis, hominibus certorum tunc expressorum, vel non expressorum criminum reis, aut fraudulentis decoctoribus, etiam in odium certorum delictorum, & pro bono pacis, & quiete publica, & ex causis vrgentissimis, ac necessarijs, & æquipollentibus casibus in iure expressis, atque ex paritate, identitate, aut maioritate rationis extensis, perpetuò, vel ad certum nondum elapsum tempus, seu ad vitam alicuius Principis, aut beneplacitū, seu aliàs quomodolibet concessa, etiā iteratis, aut multiplicatis vicibus approbata, & innouata, ac vsu recepta, literasque Apostolicas sub plumbo, aut in forma Breuis, seu aliàs quomodocunque desuper confectas, quarū tenores haberi voluit pro expressis, ac ad verbum insertis, ita reduxit, & moderatus fuit,

16 vt laicis ad ecclesias, † locaque sacra, & religiosa prædicta cōfugientibus, si fuerint publici latrones, viarumque grassatores, qui itinera frequentata publicas stratas obsident, ac viatores ex insidijs aggrediuntur, aut depopulatores agrorum, quiue homicidia, & mutilationes membrorum in ipsis ecclesijs, earumue cœmeterijs committere non verentur, aut qui proditorie proximum suum occiderit, aut assassini, vel hæresis, aut læsæ maiestatis in personā ipsiusmet Principis rei, immunitas ecclesiastica non suffragetur, sed vniuersis Prçlatis, tam secularibus, quàm cuiusuis ordinis regularibus mandauit, & præcepit, vt laicos in casibus prçmissis delinquentes, ad eorum ecclesias, monasteria, domos, & alia loca supradicta sacra, seu religiosa respectiue confugiētes, & in eis se recipientes, atque morantes, qui prædicta delicta, eorumue aliquod iudicio suo commisisse videbuntur, quando à curia seculari fuerint requisiti, ministris, & officialibus curiæ secularis absque irregularitatis nota, aut alicuius censuræ ecclesiasticæ incursu tradi, & consignari faciant. Sed, ne curia secularis, illiusq; ministri, facultate illos per se, & propria auctoritate extrahendi, & abducendi sibi olim attributa, & per eundem Gregorium, vt suprà reuocata abutantur, voluit, & auctoritate Apostolica decreuit, & declarauit, vt curia secularis, eiusque iudices, & officiales ab ecclesijs, monasterijs, locisque sacris prædictis laicum aliquem, vt præfertur, delinquentem, in nullo ex casibus supradictis capere, extrahere, aut incarcerare possint

17 sine expressa licentia Episcopi, † vel eius officialis, & cum interuētu personæ ecclesiasticæ ab eo auctoritatem habentis, ad quos solos, & non alios Episcopis inferiores, etiam si aliàs Ordinarij sint, aut nullius diœcesis, aut cōseruatores à sede Apostolica specialiter, vel generaliter deputati prędictam licentiam dandi facultas pertineat.

Occur-

Occurrente autem casu in loco exempto,& nullius diœcesis,tunc ad Episcopum viciniorem hæc cognitio, & non ad alios deuoluitur.Casu autem quo Episcopus, & dictæ personæ Ecclesiasticæ requisitæ illos in delictis superius expressis culpabiles,tradere,aut capturę,& incarcerationi interuenire, & assistere recusarent,tunc reuerentiæ tamen Ecclesię, & locis sacris debitæ memores prædictos delinquentes minori, quo id fieri poterit,cum scandalo,& tumultu extrahere possunt. Verum postquam ab Ecclesijs, locisque sacris extracti, & ca-
18 pti fuerint, † ad carceres Curiæ Ecclesiasticæ reponi,& inibi sub tuto,& firmo carcere,& oportuna custodia,data illis si opus fuerit, per curiam secularem sunt detinendi,nec inde extrahendi, curiæque seculari prædictæ sunt consignandi,vel tradendi,nisi cognito prius per Episcopum, seu ab eo deputatum, an ipsi verè crimina commiserint superiùs expressa,& constito de dictorum criminum commissione: tunc de mādato Episcopi per iudicem Ecclesiasticum Curiæ seculari quacunque appellatione postposita sunt consignandi.

19 Non taman pro crimine † hæresis, cuius cognitio ad forum Ecclesiasticum adeò spectat, vt in ea Curia secularis se quomodolibet intromittere non possit, minusque contra Ecclesiasticas personas seculares, aut cuiusuis ordinis,vel militiæ etiam Sancti Ioannis Hierosolymitani regulares quoquomodo quorumcumque priuilegiorum, indultorum, aut concessionum vigore;quę omnia ad terminos iuris fuerunt reducta. Quas nec ab Ecclesijs, monasterijs, domibus, locisque sacris, aut religiosis, etiam in casibus,suprà expresis trahere,abducere, capere, carcerare, aut cognoscere de criminibus ad forum Ecclesiasticum pertinentibus, aliàs quàm de iure, & per priuilegia eisdem ordinibus, aut militijs concessa permittitur.

20 Si quis verò † quacunque dignitate, & auctoritate præditus præmissorum,aut alio quouis prætextu, quicquàm præter,aut cōtrà dictæ constitutionis tenorem attentare præsumpserit, censuras, & pœnas easdem incurrit,quas libertatis, & immunitatis Ecclesiasticæ violatores,per sacros Canones, & conciliorum generalium, aliasque Apostolicas constitutiones promulgatus incurrunt: sicque per quoscunque iudices ordinarios, & delegatos, etiam causarum Palatij Apostolici Auditores, & S.R.E. Cardinales, sublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, in quauis instantia iudicari, & deffiniri debere mandauit: irritumque, & innane si secus super his per quoscunque quauis auctoritate scienter, vel ignoranter contigeret attentari,decreuit,non obstantibus Pij. & Sixti V. & aliorum quorumcunq;litteris Apostolicis,priuilegijs,indultis, & facultatibus,quibuluis personis, etiam Imperiali, Regia,Ducali,aut alia quauis dignitate, & auctoritate fulgentibus, aut Reb. publicis, Dominijs,Regnis, Prouincijs, ciuitatibus, Terris,& locis,eorumue Curijs, Parlamentis, Senatibus, Consilijs, Communitatibus, Vniuersitatibus, Collegijs, aut Præsidentibus, Proregibus, Gubernatoribus, Locatenentibus, Vicarijs, Potestatibus, alijsque Magistratibus,Officialib.Ministris, aut Cōsiliarijs,ex prædictis, vel alijs etiā grauioribus,& vrgentiorib.causis, tā illorū intuitu, & contēplatione, siue ad eorum preces, & instantiā,quàm etiam motu proprio, & ex certa scientia, deque Apostolicæ potestatis plenitudine,ac per modum statuti, & legis perpetuæ,etiam in vim cōtractus,de S.R.E. Cardinalium consilio, sub quibuscunque tenoribus,& formis,& cum quibusuis præseruatiuis,restrictiuis,mētis attestatiuis,derogatoriarum derogatorijs, alijsque validissimis, efficacissimis, & insolitis clausulis, irritantibusque,& alijs decrètis,etiamsi in eis caueretur expresse, quòd illis,nisi sub certis modis, & formis, & nisi de expresso eorum consensu, ad quorum fauorem concessæ fuerint, derogari posse, & aliter factæ derogationes nullius essent roboris, vel momenti. Quæ omnia, & singula,ac illorum tenores pro expressis habens, quatenus præmissis in aliquo aduersarentur, aut plures quàm superiùs expressos casus continerent, auctoritate Apostolica omnino,ac perpetuò abrogauit, ac ad terminos huiusmodi suæ constitutionis,quoad superius descripta, duntaxat reduxit, & noluit cuiquam de cœtero suffragari,vt in eadem constitutione sub Dat. Romæ Anno 1591. Nono kal. Iunij.

Dicta

21 Dicta constitutio † reducit, moderatur, & reuocat omnia in contrarium concessa ft ince præsertim clausula, quorum tenores pro expressis, &c. quæ operatur, vt totus tenor contrariorum habeatur pro expresso, ac si expressum foret specifice in constitutione derogatoria. Butr. in cons. 2. col. 1. vers. his tamen non obstantibus. Felyn. in c. nonnullis. nu. 6. vers. nam id ad quod. de rescrip. Cassad. decis. 10. num. 2. super regul. Canc. & Gabr. com. concl. de clauf. conc. 5. num. 1. & num. 14. lib. 6.

Ne autem mali homines impunitatem 22 suorum excessum † per defensionem Ecclesię obtinere sperantes homicidia, & mutilationes membrorum in ipsis ecclesijs vel earum cœmeteris committere præsumant, talia crimina in ecclesijs, vel cœmeterijs committentes, immunitatis priuilegio non gaudent, cùm frustra legis auxilium inuocet, qui committit in legem, & in eo in quo, quis delinquit, puniri debept. cap. fin. de immunit. eccles. cap. frater, & coepiscopus, & cap. ad Episcopos, 17. q. 4.

23 An in ecclesia delinquentes, † sint curiæ secularì tradendi? Videtur, quòd sic, quia laicus delinquens in ecclesia per suum iudicem laicum, & non ecclesiasticum venit puniendus. Bart. in l. si cui. §. fi. num. 3. ff. de accus. & abb. in cap. cùm, sit generale, num. 27. de for. comp. tamen negari non potest, quin delinquens in ecclesia committat sacrilegium. cùm per hoc violauerit ecclesiæ immunitatem, præsertim, si eam sanguinis effusione polluerit. Innoc. in cap. cùm pro causa. nu. 1. in fi. de sent. excom, & Abb. in c. fin. num. 5. de immun. Eccl. & cum sacrilegium sit misti fori. Abb. in c. 2. nu. 3. de spós. duo. Fel. in d. cap. cum sit generale, nu. 1. & 16. de for. comp. & Osasch. decis. 103. nu. 7. dictum tamen Bartoli procedit, quando iudex laicus præuenit, & habet reum in suis carceribus constitutum, quem ad iudicem ecclesiasticum remittere non tenetur, sed, si iudex ecclesiasticus præuenit in captura, vel processu, ipse debet causam cognoscere, & reum punire, quia est locus præuentioni, sed non intra ecclesiam. Felyn. in eod. cap. cùm sit. num. 12. de for. com. & Osasch. d. decis. 103, num. 7. circa fin.

24 Quæritur in causa † misti fori, an punitus per iudicem secularem, vel contra, posit per iudicem ecclesiasticum, vel contra iterum puniri. Si crimen est graue, pro quo est imposita pœna spiritualis, & temporalis. tenet Abb. quòd sic, in d. cap. cùm sit generale. num. 1. quem sequuntur Barto. in l. placet. n. 6. & 7. C. de sacrosanct. Eccl. & ibi Bal. num, 15. & c, felicis. §. per hoc quoq; de pœn. in 6. quem Abb. dicit multum notabilem. in cap. tuæ. num 5. vers. sed in contrarium est tex. de procus. & hæc conclusio, recipit distinctionem, qnia, aut per diuersas leges imponuntur diuersæ pœnæ pro eod. delicto omnino separatę, & impositio vnius non tollit aliam. vt d. capit. felicis l. qui sepulcra. C. de sepul. vio. &. Bal. in l. data opera. n. 3. C. de ijs qui accus. non poss. Aut pœnæ non sunt diuersæ, sed omnino similes, & tunc, si pœna à iudice Ecclesiastico inflicta fuit sufficiens ad criminis punitionem, eo casu non potest iterum delinquens à iudice seculari puniri. Abb in cap. tua. nu. 5. vers. & recitat, ibi de procur. & Couarr. in lib 2. var. resol. cap. 10. num. 6. circa fin. ne de vnius hominis delicto sæpe quæratur. l. licet. §. in factum. ff. naut. caup. & stab. & Abb. in d. c. tua. n. 5. vers. idem dicit Host.

Constitutio præfata super ecclesiastica immunitate edita plura personarum genera excipit, quæ eadem non gaudent immunitate.

Primò non gaudent publici latrones, & dicuntur publici latrones, qui in itienre publico, vel mari furta committunt. arg. text. in l. capitalium. §. grassatores. & §. famosos. ff. de pœn. & Farinac. in sua prax. crim. par. 1. tom. 2 q. 28. num. 50. variarumque grassatores, qui itinera frequentata, publicasue strâtas obsident, ac viatores ex insidijs aggrediuntur. cap. sicut antiquitus. 17. q. 4. & melius. c. inter alia. de immunit. eccles.

Secundò depopulatores agrorum. eo. ca. inter alia. vbi etiam gl. penul. & facit. l. 1. C. quan lic. vnicui.

Tertiò, qui homicidia, & mutilationes membrorum in ipsis ecclesijs, earumue cœmeterijs committere non verentur. c. fi. vbi Abb. & alij de imm Eccl. Boer. dec. 109. n. 3. & Clar. in prax. crim. §. fi. q. 20. ver. item quæro.

Quartò qui proditorie proximos occidunt. Exod. cap 21. ibi, si quis per industriã proximum occiderit, & per insidias ab altari

tari meo euellas eum, vt moriatur, & cap. 1:de homicid.

Quintò aſſaſſini, de quibus in c. 1. de homic.in 6.qui nec gaudent immu. Eccleſ. vt poſt per alios per ipſum citatos idem Farinac.ea.q.28.num.26.

Sextò pro crimine hæreſis inquiſiti. Abb. in dicto cap. inter alia num. 6. de immunit. Eccleſ.& Couarr in lib.5.var.reſol. cap.20. verſ. decimoquarto,ſub num.11.

Septimò rei criminis læſæ Maieſtatis in ipſammet perſonam Principis. Gig.in tract. de crim.læſ Maieſt.lib.3.q.3. Dec. in tracta. crim.lib.6 cap.28 nu. 23.

25 Dubitari enim poteſt,† an mulieres, quæ partum exponunt,ſeu alio modo occidunt, ſi detecto flagitio, in eccleſijs ſe recipiant, gaudeant eccleſiaſtica immunitate, & licet iſte caſus ſit de arduis, tamen geudent eccleſiaſtica immunitate, quia delictum huiuſmodi ſub nomine eorum,qui proditorie occidunt cadere non poteſt, cùm proditio non cadat contra perſonam infantis, quæ non habet velle,nec nolle,ſed contra eum,

26 qui fidem alterius ſequendo læditur, † vt, quando aliquis vnum habet in verbis, & aliud in corde, percutiens ſocium in via, offendens conuiuam ſedentem in menſa, occidens aliquem veneno, alijſque pluribus caſibus,de quibus per gloſſ. in cap. clericus,46.diſt.Felyn. in cap 1.num.1. de homicid & idem Farinac.ead. q.28. ſub n.79. nec ſub nomine aſſaſſinij comprehendi po-

27 teſt, † quia aſſaſſinij dicuntur, qui, vel ſub dominio alicuius exiſtentes domino ſeruiunt,& eorum iuſſu occidunt,vel liberi,& nullius dominio ſubiecti pecunia, aut re aliqua, ſeu pecuniæ, alicuiuſue rei promiſſione,idem faciunt,cap.1. & ibi Doctor. de homicid.in 6.Gabr.conſ.170.nu.vol.6.1. & optime Capic.deciſ.155.per tot.

Minuſque ſub aliquo alio ſupradictorum caſuum,qui huic caſui non conueniunt, & dictis ſeptem caſibus in eadem conſtitutione expreſſe comprehenſis,exceptis, in omnibus alijs delinquentes gaudent immunitate eccleſiarum,nec alij comprehendi poſſunt ex identitate, vel maioritate rationis, aut æquipollentibus caſibus, vt ſupra num. 15. nec contraria conſuetudo ſuffragari poteſt obſtante diſpoſitione ſac. Concilij Trident. ſeſſ. 25. de reformat. quo renouatur obſeruantia immunitatis eccleſiaſticæ ſecundum formam canonum, & aliorum Conciliorum, ita quòd qualiſcunque conſuetudo contra immunitatem eccleſiaſticam fuit ſublata, & ſtante dicta Conſtitutione Gregorij Papæ XIIII.nec aliter poteſt interpretari,propter clauſulam, ſic per quoſcunque, ſublata, &c. ſupra num. 20.

28 quæ tollit omnibus iudicibus † facultatem aliter iudicandi,vel interpretandi cap.ſi eo tempore. de electio.in 6. Pariſ. conſil. 38. num.4. & conſ.41. num. 22. lib. 4. Caſſad ſuper regul. deciſ. 12 num.5. cum ſeq. & Gomeſ. de anna. poſſeſſ. quæſt.4. num. 5. & licet Rome confugientes ad eccleſias nõ ſint tuti; vt teſtatur Farinac. d. q. 28. n.74. hoc procedit propter præſentiam Papæ, & illius ſcientiam,quæ pro licentia, & diſpenſatione habetur.

29 Gaudent etiam † immunitate eccleſiarum excommunicati ob aliquod crimen ad eccleſiam confugientes,& hæc eſt communis opinio, de qua per Boer. deciſ. 110. quàm ſequitur Couar.lib.2.variar. reſolut.

30 cap. 20. num. 11. Et dubitatur, an Iudæi ad eccleſiam confugientes gaudeant eadem eccleſiaſtica immunitate,& licet plures doctores ſequentes gloſſ. in cap. inter alia, in verbo, extrahendis. de immun. eccl. quos citat,& ſequitur Hippol.in l. vnica.nu 114. C.de rapt.virg.teneant,quòd ſic, tamen cõtraria opinio, quòd Iudæi non gaudeant dicta immunitate, ſed ab eccleſia abduci poſſint,de licentia tamen Epiſcopi, probat text.& ibi gl. in l.1. C.de his,qui ad eccleſ. confug d.gloſſ.in cap inter alia, & ibi Abb. num.6.de immunit.eccl. & poſt alios,quos citat pro communi opinione, tenet. Couarruu.eodem cap.20.num.11.verſ.13. vbi rationem adducit: non enim par eſt ab eccleſ. defendi eum, qui eius gremio tutelæ, & fidei committere ſeipſum recuſat.

Primam autem opinionem ſuſtinentes loquuntur caſu, quo Iudæus confugiat ad eccleſiam, & verè velit effici Chriſtianus, & non ficte. vt per d. gloſſ. in cap. inter alia,vbi etiam Abb. num 6.

Sed,quando Iudæus reatu aliquo,vel debitis fatigatus,fugit ad eccleſiam, & dicit, ſe effici velle Chriſtianũ,præſumitur, quòd violenter hoc faciat in fraudem,nec probatio in contrarium recipi minuſque antea

ſuſcipi

suscipi debet, quam debita vniuersa reddiderit, vel fuerit innocentia demonstrata purgatus: vt benè distinguit, & tenet Abb. in d.cap inter alia.nu.6.de immu.Eccl.

31 Nec Sarraceni † gaudent Ecclesiastica immunitate, quo minus ab Ecclesia, ad quā ipsos confugere contingat, abduci possint, de eadem licentia, quia sunt deterioris conditionis Iudæorum, quorum ritus ab Ecclesia toleratur, quia in illis habemus testimonium fidei Christianæ, coluntq; vnū Deum, & verum. S.Tho.2.2.q.10.ar.11.& Eymer. in direct. Inquis.par.2.q.46.n.13 Sarracenorum autem ritus, qui Mahometum hominē facinorosum, & nefandum colunt, est prohibitus, tam de iure ciuili, quàm canonico. L.1.C.de Sum.Trin.& fid.cath.clem.vnic.de Iud.& Sarrac. & post Io. de Roy. in tract. de hæret.par.1.nu.568.& seqq quem citat. tenet. Pen.super direct.Inquisit. comm. 71. nu.8.& hi non sunt creaturæ ecclesiæ, quapropter ecclesia illos non coercet.c.de Iudæis. 45. dist. sed ipsos coercere spectat ad Principes seculares, in quorū dominio sunt. gloss.pen.in d. clem.vnic.& ibi Abb.nu.13. c.multi.2.q.1. quæ procedunt etiam in hæreticis, apostatis, alijsque infidelibus, quos indignos ecclesiastica immunitate tenuerunt. Abb. Oldrad.Couar.Boer.& alij quāplures citati per Farinac. in sua prax. crim. par.1.tom.2.q 28.num.68.

32 Potest tamen Papa † mandare infidelibus, quòd prædicatores Euangelij in terris suæ iurisdictionis admittant, cùm omnis creatura rationabilis facta sit ad Deum laudandum; si autem prohibent prædicatores prædicare, peccant, & ideò sunt puniēdi, ac compellendi brachio seculari, indicendumque est bellum contra eos per Papam, & non per alios, vt tenet Innoc. in c. quòd super n 8.&.9 de vot.& vot. redemp. Estque regulare, quòd nullus infidelis immunitate ecclesiastica gaudere possit, vt per Couar.lib.2.var. resolut. eod. cap. 20. num. 11.versic.13.

33 Tamen † ob reuerentiam ecclesiarum non propterea satellitibus armatis ecclesiam pro captura facienda de facto ingredi licet: sed, adhibitis ecclesiæ custodibus rector, seu minister ecclesiæ, aut superior est requirendus, qui extractionem maiori cum modestia, quo fieri potest, libere permittere debet, Rolan.cons.24. sub num.15. & Decian.in tract. crim.to.1. lib.4. cap.17. sub num. 34. sine cautione de indemnitate membri, & vitæ, quæ pro alijs gaudentibus ecclesiastica immunitate exigi debet, vt d.cap. inter alia. vbi etiam Inno. & Abb. num.9.

34 Cingari verò, † qui corrupto vocabulo quandoque etiam Sarraceni nominantur, & permissione Principum, ac aliorum dominorum per Italiam vagantur, nec vnquam viderunt partes infidelium, minusq; legem Mahometi nouerunt, sed sunt ferè omnes Itali, & male habituati, ex rebus furtiuis viuunt, ac fraudulentis earum permutationibus, & ludis, in quibus, vt plurimum, fraudes committunt, & sunt baptizati, eadem gaudent immunitate, quia fures eiusdem generis sunt comprehensi, & gaudent immunitate tam de iure communi, vt in eo.cap.inter alia.cum alijs per Dec. allegatis in tractatu crim. lib.6. cap 20. & Farin. in eo.c.28 num.51. in fi. quàm vigore constit.de qua sup.nu.13. & 23. & foro ecclesiastico parent in non violando ecclesiasticam immunitatē. Mihi enim contigit, quòd cùm laici, qui ex Ducis Sabaudiæ permissione Cingaros hospitari tenebantur, pro illorum hospitio capsinas vnius massaritij monialium assignassent, meo mandato in scriptis facto quatenus sub pœnis, & censuris contra violantes ecclesiasticam immunitatem inflictis, ab eodem monialium massaritio discederent, illorum dux, & capitaneus corām me comparuit, & modeste mecum agens, asseruit, dictum hospitium acceptasse ignorans, illa bona esse ecclesiastica, & statim paruit, ab eodem loco recedendo, cùm enim sentiant commodum ab ecclesiastica immunitate, consonum est, quòd & incommodum sentire debeant, illam seruando. capit. qui sentit. de regul. iur in 6.

35 Scriptores Gentiles † multorum exempla recensent, in quos Dij seuerissimè animaduerterunt eò quòd eorundem Deorū templa expoliare, eorumq; bona vsurpare præsumpserint. Exercitus Xerxis, ob tam immane scelus perpetratum, à fulgure, nimbis, & grandine fuit miserrime vniuersus dissipatus, & prostratus. Exercitus Cambysis totus arenæ montibus infeliciter oppres-

pressus. Artaxerses Ocho à Bagoa suo eunucho fuit de medio sublatus. Brennus dux Gallorum, post multas calamitates perpessas, tandem se proprijs manibus interfecit. nam, licet essent falsi dij, quos isti colebant, nihilominus eò, quòd illos veros esse existimabant, & credebant, in expoliandis eorundem Deorum tēplis, illa falsa credulitate grauiter peccabant, quare à vero Deo acriter puniebantur, vt nobis, qui verum, & immortalem Deum colimus, huiusmodi in illos animaduersio transiret in disciplinam, & exemplum. Contra ijdem scriptores laudibus extollunt Alexandrum Magnum, qui in expugnatione Tyri, quam igni, & direptioni militibus tradidit commendando præcepit; ne cuiquam ad templum Deorum confugienti nocumentum inferretur, quòd idem Alexander obseruari iussit, cum Thebas cepit, quamuis contra illas esset grauiter accensus: & Antiochus, vt refert Plutarchus in Regū Apophtegmatibus, dum Hierosolymam obsideret, fœdus benignissime Iudæis postulantibus concessit, quò Pascha pacifice, quiete, & solemniter celebrare possent, illisque insuper tauros multos cornibus inauratis pro sacrificijs, & multam pro templo aquarum odoriferarum diuersitatem munificentissime dono misit. Quid dicam de Agesilao, qui in expugnatione Thebarum, vt scribit Aemilius Probus in eius vita, etiam, si grauiter vulneratus esset, ita, vt ab eius corpore sanguis in maxima copia emanare, non ideo oblitus fuit militibus præciperet, vt templa Deorum seruarentur illæsa? Quamobrem non est mirum, inquit Plutarchus, quòd Agesilao cuncta ex voto prospere, & feliciter euenirent, cùm tanta religione polleret. Diod. libro 12. Iust. lib. 2. & 24. Polyb. lib. 5. & Pet. Ribaden. in tract. de relig. lib. 1. c. 36. per tot. vbi plura alia exempla adducit.

36 Anno enim tertio † Ioaccim Regis Iuda, Nabuchodonosor Rex Babylonis obsedit Hierusalem, & tradidit Dominus in manu eius Ioachim Regem Iudæ, & partē vasorum domus Dei asportauit in terrā Sennar, & vasa intulit in domum thesauri Dei sui, Dan. lib. Prophet. cap. 1. in princ. & in pœnam deprædationis templi Dei regnum ab ipso transiuit, ab hominibus fuit eiectus, & cum bestijs feris fuit eius habitatio: fœnum, vt bos comedit, & septem tempora super eum fuerunt mutata, vt in cap. 4. eod. lib.

37 Balthassar Rex eius filius † præcepit iam temulentus, vt afferrentur dicta vasa aurea, & argentea, quæ asportauerat Nabuchodonosor pater eius de dicto templo, vt biberent in eis Rex, & optimates eius, vxoresque eius, & concubinæ, quæ allata fuerunt, & biberunt in eis, ac propter eorundem vasorum profanationem, eadem nocte ab inimicis suis interfectus fuit idem Balthassar Rex Chaldeus, cui Darius Medus in Regnum successit. Dan. eod. lib. c. 5.

38 Heliodorus autem, † qui totis viribus conatus fuit ex templo Hierosolymis ærarium pecunijs plenum spoliare, summo sacerdote recusante, & repugnante, apparuit ei quidem equus terribilem habens sessorem optimis operimentis adornatus, qui Heliodoro priores calces elisit. Alij etiam apparuerunt duo iuuenes virtute decori, optimi gloria, speciosique amictu, qui circunsteterūt Heliodorum, quem & ex vtraque parte flagellabant sine intermissione, multis plagis verberantes, quibus subitò concidit in terram, super qua iacebat mutus, atque omni spe, & salute priuatus, donec Onias summus Sacerdos pro ipso orauit, qua oratione ita flagellatus conualuit. Machab. lib. 2. cap. 3. & Ozias Rex, qui ingressus templum, ausus est incensum offerre ad altare, repugnantibus sacerdotibus, percussus est à lepra. 2. Paralipom. c. 26. & tunc quoq; terræmotus factus est, Amos cap. 1. S. Hier. super Esai. ad cap. 7. ad verba, & dixit Dominus, & Maiol. de admir. natu. reb. colloq. 1. pag. 54, vers. Ozias enim.

39 Antiochus quoque Rex, † qui templa spoliare tentauit, insanabili plaga percussus fuit, ita vt de eius corpore vermes scaturirent, ac viuentes in doloribus carnes eius affligerent, odore etiā illius, & fetore exercitus grauaretur, nec ipse iam fętorem suū ferre posset, peregre in montibus miserabili obitu vita functus est, vt eodem lib. 2. Machab cap. 9 & Petr. Ribaden. in tract. de reli. lib. 1. cap. 37. ante med.

Leo etiam Imperator Constantinopolitanus in templo S. Sophiæ accepit coronā auream valde pretiosam, quam Impera-

ter Mauritius eidem templo obtulerat, in qua inter alia aderat carbunculus vnus inæstimabilis valoris, quam capiti suo imponendo, statim in eodem capite orta fuit apostema eodem carbunculi nomine nuncupata, qua decessit. Bap. Igna. in vita Leo. Blond. lib. 1. decad. 2. & Niceph. Calist. lib. 18. cap. 42. Milites quoque, cum violasset basilicam Sancti Vincentij Martyris apud Agarensem ciuitatem multos ibi vitio contriuit: nam plerisque manus vrebantur emittentes fumum magnum, sicut ex incendio surgere solet, nonnulli correpti à dæmone per energiam debacchantes martyrem declamabant, plurimi verò seruati à seditione proprijs se iaculis sauciabant. Gregor. histor. lib. 7 cap. 21. & Baron. Ann. eccl. 588. pag 635. in fin. tom. 7.

40 Quanta enim obseruantia ✝ Principes, atque Præfati Prouinciarum olim coluerint loca sacra, vt, si repentino casu ea aliquando violari contigisset, eandem mox culpam lacrimis, & pœnitentia expiarent arbitrio sacerdotis, probat August. Epist. 6. in append. vbi ad Bonifacium Comitem ducem exercitus sibi maxima amicitia coniunctum, eo quòd confugientem ad ecclesiam inde abstrahi iusserit, in hæc verba scripsit: Miror, quomodo tam subito fidei murum aries ruperit inimici, noui enim, qua religione semper sis Ecclesiam Dei veneratus, quo instigante, frater hominem de ecclesia rapuisti: tuus si de tuo amico forte præsumeret fugitiuus, posset proculdubio intercessionis causa veniam promereri: ergo, si amicus intenditur, cur Deus offenditur? Sed, si de potestate præsumitur, Nabuchodonosor Regem intende, qui causa superbiæ in bouem est ex homine commutatus. Non, vt confundam te, hæc scribo, sed vt filium meum charissimum moneo, ecclesiæ igitur illatum reuoca, quem, vt irreligiosissimus rapuisti, oblatio verò domus tuæ à clericis ne suscipiatur, indixi, communionemque tibi interdico, donec peracta pro ausibus, vel errore, à me definita tibimet pœnitentia, & tempore condonato, pro hoc facto corde contrito, & humiliatu dignum offeras sacrificium Deo, vt c. miror. 17. quæst. 4. Cui Bonifacius in hæc verba respondit.

41 Pum ilis talis, ✝ quod primum est, suscepi autem itemque tui charitatis tuæ verba verberibus plena. Scio, quod veniæ præparatur, qui ab Augustino perfectissimo sacerdote corripitur; nec debet Episcopo denegari, quod voluntas facit, aut casus. Ipse enim sibi denegat curam, qui suâ medico non publicat causam. Hominem ergo, pijssime Pater, è liminibus ecclesiæ raptum tuis sanctis aspectibus iussio mea, furorque subduxit, alieno non fuit facta ista consilio, Dei, & sanctorum eius regimine viuo: illum itaque virum merito dignissimũ, quem (vt dixi) meus de ecclesiæ foribus furor abstraxit, vitæ tuis iussionibus donamus illęsum, agnosco culpas, indignæ meæ lacrymæ iungantur tuis fletibus iustis, quo possit hæc nota nigro inscripta titione deleri, ecclesiæ mihi introitus non negetur, illic spero veniam, vbi admisi culpam August. epist. 7. in append. & Baron. lib. Annal. Eccles. tom. 5. Annal. 442. in fine.

42 Honorius verò Imperator ✝ Catholicis ecclesijs priuilegia concessa stabiliuit; & sua lege sanciuit, nemini licere ad sacrosanctas ecclesias confugientes abducere, & si quisquam contra dictam legem venire tentauerit, læsæ Maiestatis criminis reum esse voluit, vt l. 2. C. de his, qui ad Eccles. confug. & Baron. eod. tom. 5. Annal. 407. pag. 263.

Theodosius enim iunior Imperator ille pius, qui honor ecclesijs debeatur, his ver-

43 bis expressit: ✝ Nos, inquit, qui legitimi Imperij armis nunquam non circũdamur, quosque sine armis stipatoribus esse non conuenit, Dei templum ingressuri, foris arma relinquimus, & ipsum etiam diadema Regiæ Maiestatis insigne humiliter deponimus: & sacra altaria munerum tantùm offerendorũ causa accedimus, quibus quoque oblatis, ad extimum, communeque atrium mox nos recipimus, nec quicquam ex propinqua diuinitate nobis arrogamus. Baronio eodem tomo quinto. Annal. 431. pagina 258. in fine, & pagina 559. in principio.

DE

DE IMMVNITATE BONORVM Ecclesiasticorum. Cap. XIV.

SVMMARIVM.

1 *Clerici, & bona Ecclesiastica, tam iure diuino, quàm humano gaudent priuilegio immunitatis, & num. 3. & num. 5.*
2 *Pharao diuinæ legis ignarus sacerdotes, & eorum bona immunitate gaudere voluit, & eisdem alimoniam ministrauit.*
3 *Clerici, & eorum bona etiam ex iure Casareo gaudent immunitate.*
4 *Clerici laicis collectas absque Sedis Apostolicæ auctoritate persoluentes, an pœnam incurrant.*
5 *Imperatores, Reges, Principes, & alij à clericis, & bonis ecclesiasticis taleas, aut alia onera exigentes graues pœnas incurrunt.*
6 *Coloni, & seruitores clericorum pro parte colonica gaudent immunitate.*
Remedia in tempore sunt quærenda, ibidem.
7 *Clerici spirituales res sunt, & ex toto corpus, & animam in seruitium, & sortem Christi dederunt.*
8 *Clerici exemplo gentilium ab exactionibus, & tributis exempti dicuntur.*
9 *Immunitas clericorum naturalem habet æquitatem.*
Imperium oratione, & religione magis, quā labore, & corporis sudore sustinetur, ibid.
10 *Christus rerum ecclesiasticarū proprietatē, & possessionem habet, non Prælatus.*
Bona ecclesiæ sunt deputata vsibus clericorum, & pauperum, ibid.
11 *Pedagia, & alia onera de facto à clericis exigentes pœnas plures incurrunt.*
Iussio Papæ obligat ex præcepto, ibid.
12 *Excommunicari nemo potest, nisi vocatus, si excessus non est notorius.*
13 *Notoria, quæ dicantur.*
Pedagium quid sit, & an differat à vectigali, ibidem.
14 *Clericorum immunitas est personalis, & non transit ad emptorem rerum ipsorum.*
Conditio mutatur ex mutatione personæ, ibidem.
15 *Pedagij ratione orta quæstio inter leuatorem ipsius, & delatorem rerum, qualiter sit terminanda.*
16 *Equites S. Ioann. Hierosolymitani sunt veri religiosi, & gaudēt priuilegio immunitatis.*
Equitum dicti ordinis professio qualiter fiat, ibidem.
17 *Clausula, sublata, &c. quid operetur.*
18 *Clerici, & ecclesiæ an teneantur conferre, & contribuere ad refectionem pontium, & viarum, & num. 19. & 20.*
19 *Leges Imperatorum, & Regum, an comprehendant clericos.*
20 *Leges Imperiales damnosæ ecclesiasticæ iurisdictioni non ligant clericos, nisi specificè ab Ecclesia fuerint approbatæ.*
Lites pendentes in foro ecclesiastico sunt decidendæ secundum canones, ibid.
21 *Clerici sunt etiam exempti a custodia ciuitatis tempore belli, a refectione murorum ciuitatis, & alijs oneribus, & num. 29.*
22 *Clerici pluribus casibus non gaudent immunitate.*
23 *Episcopus in tangentibus totum clerū oportet, quòd habeat cōsensū totius cleri: imnò etiā requiritur auctoritas Sedis Apostolicæ.*
24 *Clerici tenentur ad omnia onera, quæ conuertuntur in vtilitatem communem clericorum, & laicorum.*
25 *Laici exigentes onera à clericis, & dantes consilium, auxilium, vel fauorem, excommunicationis sententiam in canonibus, & in Bulla Cœnæ Domini contentā incurrūt.*
26 *Absolui a censuris in Bulla Cœnæ Domini contentis, nemo potest, nisi a Papa, præterquàm in articulo mortis, neque etiam tūc, nisi de stando Ecclesiæ mandatis, & satisfaciendo cautione præstita.*
27 *Absoluere potest quilibet sacerdos in articulo mortis a quibuscunque casibus reseruatis.*
28 *Ecclesia, siue clericus, in quem peruenit res allibrata, an teneatur ad collectas, & n seq.*
29 *Immunitas concessa alicui extenditur ad bona postea quæsita.*
30 *Collectandi ius habet exequutionem paratā, sed fallit contra personas ecclesiasticas, & earum*

earum colonos, qui debent audiri, vbi disputatur de immunitate.

31 *Collectas publicas clericorum coloni soluere non tenentur.*

32 *Res minoris aestimantur ratione oneris illis iniuncti.*

33 *Serui clericorum eodem priuilegio gaudent, quo ipsi clerici.*

34 *Statuta, & consuetudines laicorũ contra libertatem ecclesiasticã ipso iure sũt nulla.*

35 *Colonos clericorum pro traffico, seu colonia, item, & bona ecclesiastica grauantes, quas poenas incurrant.*

36 *Statuentes cõtra ecclesiasticam libertatem, scriptores, Potestates, & aliae personae, nisi statuta de libris fecerint amoueri, sunt ipso iure excommunicati.*

37 *Statuta quae dicantur contra libertatem ecclesiasticam.*

38 *Domini temporales prohibentes subditis, ne cum personis ecclesiasticis contrahant, vel communia exhibeant, ipso facto excommunicationem incurrunt.*

39 *Statutum laicorum prohibens alienationem immobilium in ecclesias, vel monasteria, non valet.*

40 *Opinio, quae fauet Ecclesiae in dubijs opinionibus in iudicando, & consulendo, est tenẽda.*

41 *Statutum contra libertatem Ecclesiae in volumine statutorum insertum, quomodo sub poena excommunicationis sit abolendum.*

42 *Redditus ecclesiasticis, qui in subuentionem Principum bellorum causa suscipiuntur, malos euentus pariunt.*

43 *Regnum Franciae ob malam bonorum ecclesiasticorum administrationem in domum Caroli Magni fuit translatum.*

44 *Ludouicus II. Frãcorum Rex priuilegia ecclesiasticica innouauit.*

45 *Regnum Franciae ob malam bonorum Ecclesiasticorum administrationem à descendẽtia Caroli magni in stirpem Vgonis Capeti fuit translatum.*

46 *Pragmatica sanctio beneficiorum causa in Regno Frãciae edita fomes pluriũ malorũ.*

47 *Concordia inter Leonem X. Papam, & Frãciscum Francorum Regem super collatione beneficiorum inita malos parit exitus.*

48 *Linea stirpis de Valois ex persona Henrici III Regis Francorum violenter occisi extincta, in personam Henrici Borbonij fuit translata.*

49 *Bona ecclesiastica vsurpantes propria amittunt.*

50 *Bona ecclesiae oneribus grauantes poenas, & flagella non euadunt.*

BONA etiam, quae ecclesijs, ecclesiasticisue personis donata, ac destinata reperiuntur, iuremerito plurimis priui-
1 legijs decorata sũt, † adeò quòd non solùm iure humano, verùm etiam diuino, à secularium personarum exactionibus sunt immunia. cap. quãquam. §. cum igitur, & ibi gloss. in ver. ipsarum, & Geminian. num. 2. de cens. in 6. & Abb. in cap. non minus. num 3. de immunit. eccles. Et res clericorum in pluribus eodem priuilegio gaudent, quo res ecclesiarum. gloss. in cap. fin. in ver. suis. de vita, & honest. cleric. in cap. ecclesiarum. 12. q. 2. in cap. similiter. in ver. eccles. 16. quaest. 1. Bursat. qui de magis communi testatur in cons. 141. num. 21. lib. 2 & Bellarm. in 4. cõtrouers. gen. tom. 1. lib. 1. de cler. cap. 28. in
2 fin. Pharao enim, † qui legis diuinae notitiã non habebat, omnibus alijs in seruitute redactis, sacerdotes, & possessiones eorum in pristinam libertatem dimisit, & eis alimoniam de publico administrauit. Genes. cap. 47. cap. non minus. de immun. eccles. & cap. tributum in fin. 23. q. 8. Nec licet communitatibus, & iurisdictionem temporalem obtinentibus, vel iustitiam temporalem exercentibus taleas, vel collectas, seu exactiones quascunque ecclesijs, vel personis ecclesiasticis imponere, vel exigere ab eisdẽ pro domibus, praedijs, vel quibuscunque possessionibus ab eisdem ecclesijs, vel personis ecclesiasticis legitime acquisitis, vel acquirendis, etiam si ipsae ecclesiae, vel personae, aut res huiusmodi sint infra illorum districtum, vel territorium constitutae, c. 1. §. volentes. de imm. ecclesiast. in 6. & & Concil. Lateranen. relatum in d. cap. non minus. c. aduersus. eod. tit. & clem. vnic. eo.
3 Dicta enim conclusio procedit † non solùm de iure diuino, & canonico ex supra deductis, sed etiam de iure Caesareo, quo caue-

cauetur, vt nulla poteſtas, ſeu perſona publica, aut priuata, collectas, ſiue exactiones, angarias, vel perangarias, eccleſijs, vel alijs pijs locis, aut eccleſiaſticis perſonis imponere, aut inuadere bona eccleſiaſtica præſumant. Quòd ſi fecerint, & requiſiti ab Eccleſia, vel ab Imperio emendare contēpſerint, triplum refundere, & nihilominus banno Imperiali ſubiacere teneantur: quòd abſque ſatisfactione debita nullatenus remittatur. Quæcunque etiam communitas, vel perſonā per annum in excōmunicatione incurſa propter offenſam libertatem eccleſiæ perſtiterit, ipſo iure imperiali banno ſubiacet, vt in conſtitutione à Federico II. Imperatore promulgata, quæ incipit: Nos Federicus. §. item nulla, de ſtat. & conſuet. cont. libert. eccleſ. in vſib. feud. quæ eſt repetita poſt l. 2. ibi, item nulla communitas, C. de Epiſc. & cler. l. item quæcunque. l. omnes. §. priuilegijs. eo. tit. placet. C. de ſacroſanct. eccleſ. auth. de eccleſ. tit. §. ad hæc ſancimus col. 6. Abb. in cap. 1. num. 10. de immunit. eccl. & Card. Baron. referens legem Honorij Imperatoris in lib. Annal. Eccleſ. to. 5. Anna. 412. pag. 341.

4 De iure autem canonico, † præter pœnas iure Cæſareo impoſitas, Prælati, eccleſiaſticæque perſonæ religioſæ, vel ſeculares quorumcunque ordinum, conditionis, ſeu ſtatus exiſtentes, qui collectas, vel taleas, decimam, viceſimam, ſeu centemam ſuorum, & eccleſiarum prouentuum, vel bonorum laicis ſoluerint, vel promiſerint, vel ſe ſoluturos conſenſerint, aut quãuis aliam quantitatem, portionem ſeu quotam ipſorum prouentuum, vel bonorum æſtimationes, vel valoris ipſorum, ſub adiutorij, mutui, ſubuentionis, ſubſidij, vel doni nomine, ſeu quouis alio titulo, modo, vel quæſito colore, abſque auctoritate Sedis

5 Apoſtolicę, necnon † Imperatores, Reges, ſeu Principes, ciues, Comites, Barones, Poteſtates, Capitanei, vel officiales, aut Rectores quocunque nomine cenſeantur, ciuitatum, caſtrorum, ſeu quorumcunque locorum vbilibet conſtitutorum, & quiuis alij cuiuſcunque preæminentiæ, conditionis, & ſtatus, qui talia impoſuerint, vel exegerint, vel receperint, apud ædes ſacras depoſita eccleſiarum, vel eccleſiaſticarum perſonarum vbilibet arreſtauerint, ſaiſiuerint, ſeu occupare præſumpſerint, vel arreſtari, ſaiſiri, aut occupari mandauerint, aut occupata ſaiſita, ſeu arreſtata receperint, ac omnes, qui ſciēter dederint in prædictis auxilium, conſilium, vel fauorem publice, vel occulte eo ipſo ſententiam excommunicationis incurrunt: Vniuerſitates quoq; quæ in his culpabiles fuerint, eccleſiaſtico ſupponuntur interdicto. cap. clericis laicos. §. nos igitur. de immun. eccleſ. in 6. d. cap. non minus. in fin. cap. aduerſus conſules. extra eo. & clem. vnic. eo.

6 Eodem priuilegio immunitatis gaudent † clericorum ſeruitores, & qui ſunt in miniſterio ipſorum, qui gaudent priuilegio ipſorum dominorum, nō principaliter propter ſe, ſed propter fauorem ſuorum dominorum. l. 1. & 2. C. de epiſc & cleric. & ibi Bald. in d. l. 2. num. 2. Conc. Tolet. 3 relatum in cap. Eccleſiarum. 12. quæſt. 2. & ibi gloſſ. in ver. clericorum, Sunt autem in miniſterio clericorum coloni eorum bona colentes, Rebuff. in l. 1. C. de colo. Thracen. nu. 3. lib. 11. & Innoc. in d. cap. non minus. nu. 3. in fin. de immunit. Eccl.

Et quod attinet ad colonos, quamuis videatur, quòd non ſint exempti, quia, licet colant poſſeſſiones eccleſiæ, non excuſantur in aduentu Principis, quin perſonaliter inſeruiant, Innoc. in d. cap. non minus, nu. 3. & ibi Abb. num. 14. poſt med. & etiam tributa ſoluere teneantur. l. hi penes, & ibi Bart. num. 1. & Rebuff. num. 1. & 2. C. de agric. & cenſ. lib. 11 eſt caſus ſpecialis, quòd in aduentu Principis inſeruiant, comprehendens colonos liberos inſeruientes eccleſijs pro mercede, vt declarat Abb. in d. cap. non minus, eod. num. 14. in fin. Tributa autem ſoluere tenentur non pro colonia, ſed de prædijs, & bonis proprijs, quæ ſuo nomine poſſident, & proprio nomine in libro cataſtri ſunt deſcripta, Rebuff in d. l. hi penes quos, num. 2. & 3. ſed pro colonia, licet Fed. de Sen. com. 111. quæſtio talis eſt. num. 10. conetur probare, partem contingētem colonos bonorum eccleſiaſticorum, quamdiu dicta bona excolunt, ad tributorum ſolutionem teneri, hoc procedit in datijs, & gabellis perſoluendis, quæ pro fructibus à ſolo ſeparatis partem ipſos colonos contingentem, ſi eam vendant, perſoluere tenentur, vt poſt Feder. Rip. & alios

quos citat, tenet Bursat. in cons. 25. num. 3. lib. 1. & cons. 42. num. 14. eod. lib. 1. sed à muneribus collectis, alijsq; oneribus, quæ personis pro cultura, seu trafico prædiorum imponuntur, coloni prædiorum ecclesiasticorum, occasione eorundem prædiorum ab oneribus sunt exempti, vt post Bald. in l. 1. C. de episc & cler. Duen. in reg. 100. ampl. 2. limit. penult. & alios, consuluit idem Bursat. eod. cons. 25. num. 4. & in his terminis procedunt. Cõc. Tolet. Bal. ac alij supra citati, Bart. in l. 1. num. 3. vers. contrarium voluit, C. de anno. & tribut. lib. 10. & Petr. de Vbal. in tract. de Societ. 6. part. 14. colum. & in 7. par. 9. colum. & quia propter grauamina, quæ colonis quandoque imponuntur, plures ecclesiæ, & ecclesiasticæ personæ non inueniunt rusticos, qui suas possessiones colere velint, vt animaduertit Fed. in d. cons. 111. num. 10. in fin. melius est in tempore occurrere, quàm grauaminibus passis ab Episcopo remedium quærere, vt docet Fed. ibi eod. num. 10.

Pro trafico autem, seu laborerio faciẽdo super possessionibus ecclesiasticis, quæ omnino sunt exemptæ ex supra deductis, & infra dicendis, si persoluere tenerentur, extorquerent laici per indirectum collectas ex bonis ecclesiasticis, quod est prohibitum, & est casus comprehensus in Bulla Cœnæ Domini, vt infra patebit. Et de huiusmodi exemptione non est dubitandum, quia prę ter id, quod probatur iure diuino, canonico, & cæsareo concessum, Summus Pontifex, clericos, & eorum res, à iurisdictione seculari sine Imperatoris consensu eximere

7 potuisset, † cum clerici spirituales res sint, & ex toto corpus, & animam in seruitium, & sortem Christi dederint, cap. dilectissimus, vers. communis vita, 12. quæst. 1. Innocent. in cap. 2 num. 1. de maior. & obed. Card. in repe. cap. perpendimus, opposit. 7. de sentent. excom. & Couar. cap. 31. pract. quæst. num 3. in princip.

Pluribus enim rationabilibus de causis clerici à secularium personarum exactionibus, & tributis fuerunt exempti.

8 † Primò exemplo Gentilium moti, quia cùm Ioseph totam terram Ægypti Pharaoni subiecisset, terra sacerdotũ retinuit pristinam libertatem, quibus, & statuta cibaria ex horreis præbebantur; quapropter nõ fuerunt compulsi vendere possessiones, & ex eo tempore, vsque in præsentem diem, in vniuersa terra Ægypti regibus quinta pars soluitur, & factum est, quasi in legem, terra sacerdotali excepta, quæ libera ab hac conditione fuit. Genes. d. cap. 47. Et Artaxerxes: ego, inquit, Rex statui, atque decreui omnibus custodibus arcæ publicæ, qui sunt trans flumen, vt quodcũq; petierit à vobis Esdras sacerdos, scriba legis Dei Cœli, absque mora detis vsque ad argenti talenta centũ, & vsq; ad vini batos centum, & batos olei centum, sal verò absque mensura: vobis quoque notum facimus de vniuersis sacerdotibus, & leuitis, & cantoribus, & ianitoribus, nathineis, & ministris domus Dei huius, vt vectigal, & tributum, & annonas non habeatis potestatem imponendi super eos, Esdræ lib. 1. cap. 7. circ. med. & gloss. in cap. quanquam, in verbo diuino, de censibus, in 6. & plene Olaich. in decis. 68. num. 1. 2. & 3. quamuis contrarium ibi defendere conetur, licet per ipsum pro cõtraria opinione allegata non subsistant, vt infra demonstrabitur.

Cùm enim reges Gentiles sacerdotibus, leuitis, & alijs ministris domus Dei seruari voluerint libertatem, & quòd illis in necessitatibus ita liberaliter subueniretur, non debuerunt postea ecclesiastici à Christianis laicis deterioris conditionis fieri, quàm sub Pharaone, qui legis notitiam non habebat, fuerant effecti, d. cap. non minus, de immunit. Eccles. & ibi Abb num. 1.

9 Secundò † clerici à subiectione tributorum fuerunt exempti Principum priuilegio, non tantum, quantum iure diuino, quod habet naturalem æquitatem, cùm clerici diuinis vacantes, laborem Principum compẽsent, qui administrationi reipublicæ insudant, S. Thom. super cap. 13. ad Rom. & clericorum orationibus summi numinis veniam speramus, gloss. in l. miles, in verb. facere, ff. de re iudic. & ibi Rip. num. 7. Quapropter Constantinus, & Constans Imperatores ecclesiasticas personas priuilegio immunitatis gaudere voluerunt, scientes magis religionibus, quam officijs, & labore corporis, vel sudore Imperialem rempublicam contineri, capit. in qualibet, 22. quæst. 8. Quæ tamen dici potius debent agnitio priuilegiorum, quæ Deo iure diuino habent

habent, quàm priuilegia.

10 Tertiò rerum ecclesiarum † proprietatem, & possessionem nó Prælatus, sed Christus noscitur habere, quia, quæcunque homines offerunt, dicuntur esse oblata Deo, cap. nulli liceat, & cap. qui abstulerit, 12. quæst. 2. cap. videntes, ead. caus. quæst. 1. Innocent. in cap. cum super, num. 3. & ibi Abb. num. 18. de caus. poss. & propr. vel penes vniuersalem, vel singularem ecclesiam, quę nunquam moritur, nec est vnquam nulla, cap. liberti, il 2. 12. quæst. 2. & cap. non turbatur, 24. quæst. 1. Innoc. in d. cap. cùm super, num. 4. & Abb. d. num. 18. in fin. & sunt deputata vsibus clericorum, & pauperum, quoad vsum solum, & sustentationem, Innoc. d. num. 4. in princip. & Abb. in d. cap. non minùs, num. 6. de immunitat. Eccles. & propterea regulariter ab omnibus oneribus ordinarijs, & extraordinarijs, datijs, tractis, gabellis, & pedagijs sunt exempti.

11 Tamen de pluribus quæri potest † primò, cùm à pedagijs clerici sint exempti, si dè facto aliquis cogat clericum ad persoluendum pedagium violando illius priuilegium, & ecclesiasticam immunitatem, quam pœnam incurrat. Et ex decisione Bonifac. VIII. nec collegium, nec Vniuersitas, nec aliqua etiam singularis persona cuiuscumque sit dignitatis, conditionis, aut status, ab ecclesijs, aut personis ecclesiasticis, aut pro rebus ecclesiasticarum personarum, pedagia exigere, vel extorquere per se ipsos, vel per alios, ipsorum nomine, vel etiam alieno, aut eas ad huiusmodi persoluenda compellere possunt. Contrafacientes autem singulares personæ excommunicationis, collegia verò, vel Vniuersitates, ciuitates castra, vel loca interdicti sententias ipso facto incurrunt: nec ab excommunicatione huiusmodi absolutionem, vel interdicti relaxationem possunt obtinere, donec exacta plenarie restituerint, & de transgressione satisfecerint competenter, cap. quanquàm, post med. de cens. in 6: & clem. fin. eod. titul. Dictio enim, ipso facto, est latæ sententiæ, quapropter, licet exigentes restituant, & satisfaciant, est tamen necessaria absolutio ab excommunicatione, vel interdicti relaxatio, d. cap quanquàm, in fin. & ibi gloss. in d. clem. fin. in verb. donec, quæ satisfactio fieri debet ad instar excommunicati pro manifesta offensa prius emenda præstita sufficienti, cap. ex parte in Christo, vers. in secundo verò, de verb. signific. cap. solet vers. nisi eum, de senten. excommun. in 6. & Diaz in pract. crimin. cap. 57. in annot. vers. si tamen publicari, quæ debet esse cum expensarum satisfactione, ac de stando iudicio cautione præstita, cap. venerabilibus, §. porrò, vers. secus autem, eod tit. in 6.

An ipso facto sententiam excommunicationis incurrens, debeat sine aliquo processu, vel causæ cognitione excommunicatus publicari. Videtur, quòd sic, per dictam clem fin. vbi Papa iubet in princip. & iussio Papæ obligat ex præcepto, vt ibi gloss. in verb. iubemus.

12 † Tamen nemo debet ad publicationem excommunicationis procedere, nisi parte vocata, gloss. in ead. clem. fin. in verb. constiterit, in clem. 1. in ver. quamcitò, circà fin. & in clem. 2. in verb. constiterit, de pœn. & Rot. dec. 2. in fin. de dol. & contum. in nou. & hæc procedunt in dubio, sed in claris, si notorie constaret de incursu excommunicationis per exactionem pedagij publice, ita quòd notorium esset, nulla præcedente monitione, posset publicari. Innoc. in cap. 1. num. 5. de offic. deleg. Abb. in cap parochianos, num. 2. vers. concordo sic, de sent. excommunic. & Felin. in cap. sacrosanct. nu. 3. eod. tit.

13 † Notoria enim dicuntur, quæ per confessionem, vel probationem legitime nota sunt, aut per euidentiam rei, quæ nulla possit tergiuersatione celari, cap. final. in fin. de cohab. cleri. & mul. & cap. cum olim, de verb. signif. Et quamuis pedagium sit præstatio, quæ fit à transeuntibus pro persona, vel rebus, quę vehuntur, aut portantur, glos. in cap. super quibusdam, in verb. pedagia de verb. signif. & vectigal à pedagio differat nomine, vt post Io. And. Abb. in cap. innouamus, nu. 3. de censibus, Paul. de Castr. in l. 1. num. 2. ff. de public. tenet Felin. in cap. Ecclesia S. Mariæ, num. 106. de constit. pedagium tamen, & vectigal idem important, vt ibi Abb. & tam exigentes pro personis, quàm pro rebus proprijs eandem pœnam incurrunt. Quæ solùm procedunt pro rebus proprijs clericorum, non autem pro rebus, quas clerici emissent, & animo negotiandi portarent, pro quibus cessat priuilegium,

gium, argumento à contrario sensu, clem. fin. de cens. & ibi gloss. in verb. non negotiandi. Specul. de immunit. Eccles. in fin. Felin. in d. cap. Ecclesiæ S. Mariæ, num 105. & Fed. de sen. cons. 11 1. num. 10. vers. immò si clericis.

Quid autem, si clericus vendidit granū, vinum, aut alios fructus ex prædijs ecclesiasticis recollectos, an emptor sit immunis à solutione pedagij. Et videtur, quòd sic, quia, cùm prædia ecclesiastica, & eorum bona sint exempta, debent dicto priuilegio exemptionis gaudere, quia sequuntur côditionem personarum. Abb. cons. 6. num. 2. par 1.
14 tamen contrarium est verum, † nam immunitas clericorum à pedagijs, & gabellis fuit concessa fauore personarum ex supra deductis, & non transit ad emptorem. gloss. in d clem. fi. in verb non negotiandi, & Fed. d. num. 10. quia mutatione personæ mutatur conditio rei. l per procuratorem. in fi. & ibi Bald. in princ. ff. de acquir. hæred. &, licet clerici de fructibus suarum præbendarum non soluant gabellam, ementes tamen huiusmodi fructus illam soluere tenētur, quemadmodum ementes à fisco, non obstante priuilegio fisci, soluere debent,
15 Bart. in l. licitatio §. fin. de publica. † Si autem inter leuatorem pedagij, & delatorem sit quæstio, vt quia ille negat, delatorem rerū esse clericum, vel dicit, res deferri negociationis causa, vel res illius non esse, vnde graue esset semper iudicem ad ri, pro fide huius rei recipienda est committendū iuramento deferentium, vel suorum nunciorum, si personarum qualitas non dissuadeat, vel, nisi fides de contrario habere ur in promptu: & quoad personam, sufficit, quòd reperiatur in habitu, & tonsura clericali, gloss. in d. clem. fin. in verb. non negotiandi, vers. si autem, & ibi Abb. num. 4. de cens. Si tamen contra clericum de iure erit gabella à publicanis petenda corām iudice ecclesiastico clericus erit conueniendus. Roland. à Vall. cons. 71. num. 25. volu. 4 & post plures alios, quos citat Diaz. in pract. crim canon. c. 57. in add. vers. erit tamen quibus addo vulg. regulam, quòd actor forum rei sequi debet.
16 Milites † ordinis S. Ioannis Hierosolymitani eodem priuilegio gaudent, quia sunt vere religiosi, cùm profiteantur in hæc verba: Ego N. voueo, & promitto Deo omnipotenti, beatæque Mariæ semper Virgini, Dei genitrici, ac S. Ioan. Baptistæ perpetuò, cum Dei auxilo seruare veram obedientiam cuicunque superiori, qui à Deo, & religione nostra mihi dabitur, amplius vinere sine proprio, & castitatem seruare, vt in Stabil. cap. 1. de recept. fratr. quibus tria substantialia vota emittunt, & propterea habent priuilegia, quibus expresse cauetur, quòd à solutione, & exactione passagij, atteragij, gabellæ, dacij, tractæ, collectæ, procurationis, incundi aduentus, iurium etiam synodalium, censuum, & decimarum, etiam noualinm, etiam hortorum, pratorum, piscationum, molendinorum, & terrarū, quas per se ipsos, vel alios eorum nominibus, etiam colonos, arrendatarios, & emphyteutas excolunt, & de quibus fructus percipiunt, & cuiusuis alterius oneris personalis, seu misti sunt exempti, nec etiam ratione personarum, vel rerum, animalium, ac bonorum suorum, ad aliquam solutionem pontium, fontium, furnorum, murorum, seu etiam aliarum ecclesiarum, quàm dictæ religionis in aliquo teneantur, vt in motu proprio Pij IIII. in Bull. cap. 14. fol. 668. vers. necnon à solutione, quæ habet decretum irritans, &c. Et clausulam, sublata, &c. Et, quoad ipsos, est sublata difficultas, an teneantur ad solutionē gabellæ impositę pro refectione murorum, pontium, & fontium, vt in l. ad instructiones C. de sacrosanct. ec-
17 cles. † quia dicta clausula, sublata, &c. remouet facultatem quibuscunque aliter iudicandi, vel interpretandi. cap. si eo tempore. de elect. in 6. Paris. cons 38. num 7. cons. 41. num. 22. lib. 4. Cassad. super regul. decis. 12. num. 5. cum seq. & Gomes. de anna. poss. quæst. 4. num. 5.
18 An autem † clerici seculares, & regulares sint exempti à gabellis soluendis, quæ imponuntur pro refectione pontium, & viarum, videtur quòd nō, sed, quòd ad illorum solutionem, & cōtributionem teneantur. d l. ad instructiones. vbi Bal. nu. 1. auth. de Eccles. tit. §. ad hæc sancimus, columnn. 6. & Felyn. in d. cap. Ecclesia S. Mariæ. num. 106. vers. tertius, vbi gabella.
19 Nam leges Imperatorum † videntur cōprehendere clericos, cap. 1. de noui oper. nunc. cap. si in adiutorium. 10. dist. Felyn. in eod.

eod. cap Eccles. S. Mariç num. 37. & Abb. in cap. inter alia. num. 1. de immunit. Eccles. tamen cùm dicta conclusio sit fundata in iure ciuili, per canones posteriores fuit correcta, & libertati ecclesiasticæ per leges ciuiles præiudicari non potest defectu potestatis condentis, cùm non constet de dictarum legum ciuilium approbatione, quæ de iure requiritur in concernentibus odium Ecclesiæ.

20 † Et quando lex imperialis est damnosa ecclesijs, seu ecclesiasticis personis, non tenet, nisi specifice approbetur ab ecclesia. Innocent. cap. 1. de reb. Eccles. non alien. in 6. in terminis dictarum legum, gloss. in cap. generaliter, §. nouarum in verb. collationibus, in fin. 16. quæst. 1. Abb. qui attestatur, hanc communem docto. theoricam in cap. non minus, num. 20. in princip. vers. dico enim, de immunit Eccles idem Abb. in cap. Ecclesia S. Mariæ, num. 10. vers. an lex ciuilis, & ibi Dec. num. 88 & 91. & Felyn n. 40. vers. primam est, de constitut. idem Abb. in cons. 3. num. 1. vers. sed his non obstantibus, & num. 2. par. 1. Bero. in cons. 31. nu. 20. cum seqq. volum. 1. & Benedict. Capra in libr. leg. concl. 46. per totum.

Et hæc quæstio casu, quo dubitari contingeret, esset decidenda à iudice ecclesiastico, d. cap. non minus, vers. quo circa, & ibi gloss. in ver. tantam, & in foro ecclesiastico lites deciduntur secundùm ius canonicum, cap. 2. de arbit. in 6. Abb. in cap 1. num. 7. vers. in iudicijs verò, de nou. op. nunc. & in cap. clerici, num. 2. vers. secus in materia, de iud. & Felin. in d. cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ, num. 43. de constit

21 † Regulariter autem sunt exempti etiam ab aggeribus faciendis iuxta ripas fluminis, ne flumina excrescentia fluant per limites, à reparatione fontium, refectione murorum ciuitatis, & ipsorum murorum vigilijs, & generaliter ab omnibus oneribus, capit. quanquam, de censi. in 6. & Abb. in cap. peruenit. num. 3. in princip de immunit. Eccles. cum alijs supra in princip. deductis.

22 Limitatur tamen † dicta conclusio pluribus casibus. Primò tempore magnæ necessitatis, quo casu non debet aliquis ecclesiasticus à murorum, seu ciuitatis custodia excusari, vt cunctis vigilantibus melius valeat ciuitas custodiri, d. cap. peruenit, & ibi gloss. in ver. modo. & Abb. num. 1. & num. 4. circa medium, & num. 6. de immun. Eccles. & erit magna necessitas, qua stante ecclesiastici non excusantur, si hostis stat in agro cum exercitu in obsidione loci, vt in casibus, de quibus per Osasch. in decis. 68. num. 24.

Secundò in restauratione murorum tempore belli, & tunc clerus compelli potest ad contribuendum per Episcopum, non auter per laicos, Bald. in d. l. ad instructiones, num. 2. & 3. C. de sacrosanct. & in l. de his, C. de epis. & cleric. aut. statuimus, C. eo. & cap. si diligenti, de for. compet.

Tertiò fallit, quoties Episcopus, & clerus tantam necessitatem, & vtilitatem aspiceret, vt absq; vlla exactione ad releuandas cõmunes vtilitates, vel necessitates, vbi laicorũ non suppetunt facultates, subsidia per ecclesias existimarent conferenda, cap. non minùs, §. quo circa, cap. aduersus, vers. verùm si de immunit. Eccles. & cap. 1. in extrauag. com. eod. tit. & tunc non Episcopus

23 solus, † aut cum consensu capituli potest, sed consensus totius cleri debet interuenire. Innocent. in cap. 2 de loc. & conduc. & Abb. in d. cap. non minus, num. 5. quia, quòd omnes tangit, ab omnibus debet approbari, cap. quod omnes, de reg. iur. in 6. & in terminis Bero. in cons. 31. num. 13. volum. 1. nec sufficit consensus totius cleri, quia requiritur etiam Sedis Apostolicæ auctorita, cap. clericis laicos, § nos igitur, de immun. Eccles in 6. & d. extrauag. 1. §. cæterum, eod. titul. cap. aduersus, vers. propter imprudentiam, & ibi Abb. num. 1. eodem, & tunc laici non ex obligatione, sed humiliter, & deuote cum gratiarum actione id recipere debent, d. cap. aduersus. vers. verùm, si quando.

24 † Quartò tenentur ecclesiastici ad reparationem fluminum, pontium, & viarum, quoties communis laicorum, & ecclesiasticorum vrget necessitas, & concurrit vtilitas, Abb. in d cap. non minus, num. 18. & Bald. in d. l. ad instructiones, num. 2. Secus autem, si cõmunitas à flumine haberet particulares redditus piscationis, transitus, portus, aquarum ad pratorum particularem irrigationem, & molendinorum particularium adaquationem, aut pedagia sub quocunque nomine, & titulo ad particularem, aut Vniuersitatis vtilitatem exigerent: quia tunc

tunc cum pedagia, gabellas, tractas, & passagia, pro mercibus, & animalibus, præsertim bobus cum plaustris, & ab aduenis transeuntibus pontes, & vias, vt plurimùm destruentibus exigant, laici suis sumptibus ad huiusmodi refectiones, & reparationes tenentur, Archid. in cap. si quis peregrinus, 23. quæst. 3. Cepol. de seruit. viar. num. 47. Nicol. Testa. in tractat. de collect. num 45. Bald. in d. l. ad instructiones, num. 2. vbi quod plaustra destruunt vias, quas continuè reficere oportet, & est ratio, quia, qui sentit commodum, sentire debet incommodum, & contra l. secundùm naturam, ff. de reg. iur. & cap. qui sentit. eod. tit. in 6.

25 † Laici autem contrafacientes, exigentes, seu extorquentes ab ecclesijs, ecclesiasticisque personis taleas, seu collectas, aut exactiones quascunque, & dantes ad id faciendum consilium, auxilium, vel fauorem, etiam circa præstandas subuentiones laicis ab ecclesiarum prælatis, ac alijs viris ecclesiasticis sententiam excommunicationis incurrunt, donec satisfactionem fecerint competentem, d. cap. non minus, in fin. cap. aduersus, clement. vnic. §. volentes, eod. tit. de immunit. Eccles. & cap. quanquam, de cens. in 6. & sententiæ, ac constitutiones, quæ à talibus, vel de ipsorum mandato fuerint promulgatæ, inanes, & irritæ sunt, nullo vnquam tempore valituræ, d cap. aduersus. §. quia verò.

Dubitari enim potest, an soluentes taleas, seu collectas sine Pontificis auctoritate, & ipsi excommunicationis sententiam incurrant, vt in d. cap. clericis laicos, eodem tit. in 6. in capit. 1. eod. in extrauag. com. & respondetur, quòd non, quia illa duo capitula in Conc. Vienn. per Clem. V. cum omnibus ab illis sequutis fuerunt reuocata, vt d. clem. vnic. vers. nos de consilio. Et quia exigentes gabellas ipso facto sententiã excõmunicationis incurrunt, an etiam exigentes collectas pari modo illam incurrãt, de iure cõmuni cõstat, quòd non, quia post mensem, nisi satisfecerint, dictam pœnam incurrunt, quæ afficit etiam successorem, d. cap. aduersus, in fin. & ibi Abb. num. 23. Sed ex dispositione Bullæ in die Cœnæ Domini legi consuetæ, qui collectas, decimas, taleas, præstantias, & alia onera clericis, Prælatis, & alijs personis ecclesiasticis, ac eorum, & ecclesiarum, Monasteriorum, & aliorum beneficiorum ecclesiasticorum bonis, illorumque fructibus, redditibus, & prouentibus, absque Romani Pontificis speciali, & expressa licentia imponunt, & diuersis etiam exquisitis modis exigunt, aut sic imposita etiam à sponte dantibus, & concedentibus recipiunt, necnon, qui per se, vel per alium, seu alios directe, vel indirecte prædicta facere, exequi, vel procurare, aut eisdem auxilium, consilium, vel fauorem, vt votum, seu suffragium palàm, vel occulte præstare non verentur, cuiuscunque sint præeminentiæ, dignitatis, ordinis, conditionis, aut status, etiam si imperiali, aut regali præfulgeant dignitate, seu Principes, Duces, Comites, Barones, Respublicæ, & alij potentatus quicunque, etiam Regnis, Prouincijs, Ciuitatibus, & Terris quoquomodo præsidẽtes aut quauis etiam Pontificali dignitate insigniti, excommunicationis sententiam in Bulla Cœnę Domini contentam incurrunt. Nauarr. in cap. 27. num 71. vers. & qui collectas, tom. 3. & Graff. cap. 18. num. 145.
26 par. 1. lib 4. à qua † nisi in articulo mortis constituti, præterquam à Romano Pontifice, nemo absolui potest, neq; etiam tunc, nisi de stando Ecclesiæ mandatis, & satisfaciendo cautione præstita, nec prætextu quarumuis facultatum, & indultorum quibuscunque personis ecclesiasticis, secularibus, & quorumuis ordinum, etiam mendicantium, & militiarum regularibus, etiam Episcopali, vel alia maiori dignitate prædictis, ipsisque ordinibus, & eorum Monasterijs, Conuentibus, & Domibus, ac Collegijs, Confraternitatibus, Congregationibus, Hospitalibus, & locis pijs, necnon laicis, etiam Imperiali, Regali, & alia mundana excellentia fungentibus, per Romanum Pontificem, & Sedem Apostolicam, ac cuiusis Concilij decreta, verbo, litteris, aut alia quacunque scriptura in genere, & in specie concessorum, & innouatorum, ac concedendorum, & innouandorum, Rebuff. in prax. benef. super Bull. Cœnæ Domini, art. 13. vers. nisi in mortis, & Nauar. d. cap 27. num. 73. vesic. cœterum à prædi-
27 ctis. † Nam in articulo mortis quilibet sacerdos absoluere potest, quacunque reseruatione non obstante, vt ibi gloss. in d. vers. nisi,

nisi, Concil. Tridentin. cap. 7. §. hanc autem doctrinam, de sacr. pœnit. & extremæ vnct. sess. 14. & S. Thom. in 4. sentent. distinct. 18. & 20.

18 † Dubitatur, an bona catastrata, quæ ecclesiæ à laicis acquisiuerunt, & pro quibus laici collectas persoluebant, gaudeant priuilegio immunitatis: & videtur, quòd non, quia hoc casu res onerata cum suo onere transit, Specul. de cleric. coniug. num. 11. vers. alij dicunt, Bald. in l. neminem num. 2. C. de sacr. sanct. eccles. Ias. cons. 43. vol. 3. Abb. in d. cap. non minus, num. 16. vers. dicit enim, & Rebuff. in l. si diuina, num. 3. C. de exact. tribut. Quæ conclusio est vera, & communis, quo ad tributa, si prædium est tributarium, vel censuale iure feudi, vel emphyteusis pro illo solito, & perpetuo tributo, quod est conforme, & certum, vt declarat Bar. cons. 180. nu. 3. & 4. Felin. in d. cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ, num. 77. Bald. dict. num 2. Rebuff. ead. l. si diuina, num. 1. & Osasch. decis. 136. vbi de communi testatur, num. 2.

Sed quãdo descriptio, seu æstimatio, quæ fit per solidum, & libram, non est perpetua, & certa, sed mutatur pro varietate imminentium negotiorum, onus huiusmodi non durat, postquam venit ad priuilegiatam personam, vt bene distinguunt Bart. eod. cons. 180. eod. num. lib. 1. Felin. in dict. cap. Ecclesia S. Mariæ, eod. num. & Brun.

19 cons. 94. quia immunitas † trahitur ad postea quæsita, cap. nouerint, 10. quæst. 1. Specul. d. num. 11. vers. sed certè. Rebuff. d. l. si diuina, num. 3. vers. in muneribus autem, cap quia circa, de priuil. Ias. per illum tex. post Cy. Ray. & Raph. fulg. quos citat in l. qui filiabus, num, 13. vers. tu autem, de leg. 1 Ruin. consil. 217. num. 17. volum. 1. Paris. cons. 68. num. 7. & num. 10. vbi de cõmuni testatur, volum. 2. Natt. cons. 66. num. 13. cons. 160. num. 13. cons. 328. num. 4. Osasc. qui hanc veram, & magis receptam sententiam esse testatur in dicta decis. 136. num. 1. quem sequitur Thesau. decis 274. num. 2. & num. 4. Bursat. qui etiam de communi, & magis recepta testatur in cons. 16. num. 77. lib. 1. & Siluest. in verb. immunitas, 1. quintò quæritur, & num. 19. Dicta conclusio adeò est vera, & generalis, vt, nec ad onera occasione belli per Principem imposita, ecclesia concurrere teneatur, nisi cum imminet necessitas, & tractatur de necessaria defensione patriæ, vt, si ex tempore hostis in Principem irrueret, vel si bellum iuste, ac pro imperij, vel ecclesiæ tutione fieret, & quocunque casu, si bursa Principis esset exhausta, & laicorum non suppeterent facultates, non autem pro quacunque necessitate, Cephal. cons. 154. num. 22. volum. 2. & Bursat. d. cons. 16. num. 76. & concurrentibus alijs, de quib. sup num. 22.

30 Multò minus, † si pro fluminum reparatione, pontium, viarum, mœnium restauratione, aut hospitatione, vel transitu militum, seu laboratorum occasione belli collectæ ab Vniuersitatibus imponantur, quia licet regulariter collectæ habeant exequtionem paratam, pro quibus fieri debet exequtio cogendo, & exigendo absque citatione, etiam lite pendente, vt l. cum eo. ff. ad l. iul. pecul. auth. iusiur. quod præst. vers. & primum, Bald. consil. 429. licet iudex, num. 1. Rolan. à val. cons. 32. num. 5. Osasc. decis. 86. num. 5. & Bursat. d. cons. 16. num. 76. dicta tamen conclusio procedit, & habet locum contra laicos non priuilegiatos, sed contra bona ecclesiastica, quæ habent priuilegia de iure diuino, canonico, & cæsareo ex supra deductis, & eorum colonos, non habent exequtionem paratam, sed debent personæ ecclesiasticæ, & eorum coloni audiri super eorum immunitate, si dubitatur, scilicet apud iudicem ecclesiasticum, l. 2. C. de off. ciui. iud. Bald. d. cons. 429. num. 1. versic. qui autem grauari, & ita distinguit Ang. in l. fin. C. vbi quis de cur. aliauè. cond. ibi, aut dubitatur, an aliquis sit debitor: & tunc non habet locum exequtio lite pendente, sed procedendum est causa cognita, quem sequitur Osasch. dict. decis. 86. num. 1. & num. 6. vers. quid di-

31 cendum. Et quòd de iure communi, † coloni regulariter ad collectas non teneantur, probat Paris cons 25. num. 10. volum. 1. Ias. in l. 1. num. 32. C. de iur. emphit. & ita fuit decisum per senatum Pedemontanum, vt testatur Osasch. decis 83. num. 6. & 7. vbi, quamuis senatus in causa Vniuersitatis Auxiliani contra colonos ciuium Vercellensium censuerit super allegata consuetudine collectandi colonos pro parte colonica teneri, motus ex communi conclusione, qua dispo-

disponitur in collectis exigendis seruandam esse consuetudinem, vt ibi num. 9. in fin. & Rolan. à val. consf. 32. num. 8. cum seq. causa fuit agitata contra colonos ciuium, non autem contra colonos bonorum ecclesiasticorum, qui gaudent immunitate clericorum, de quorum interesse agitur,
32 † quia ratione oneris collectandi imunitti res minoris æstimationis efficitur, gloss. fin. in l. generali, §. final ff. de vsufruct. leg. & Osasch. dict. decis. 83. num. 9. Consuetudo enim inducta contra colonos laicorum, non extenditur ad colonos priuilegiatos bonorum ecclesiasticorum, nec consuetudo vigens in vna regione extendi potest ad alias regiones, in quibus non viget talis consuetudo. cap. 1. vbi Abb. & alij de consuet. Bart. in l. post dotem. nu. 30. ff. sol. matr. Bursat. post Rip. Corn. & alios in consil. 311. nu. 7. lib. 3. Honded. cons. 101. num. 38. vol. 1. Farinac. in prax. crim. de Inquis. cap. 8. num 132. vers. & licet econtra. & Couar. pract. quæst. cap. 31. num. 5. vers. secundò ex præmissa resolutione.
33 Ideò, cùm colentes † bona ecclesiastica gaudeant priuilegio dominorum, non principaliter propter se, sed fauore ecclesiasticarum personarum. Concil. Tolet. relatum. in cap. Ecclesiarum. 12. quæst. 2. & Bald. in l. 2. num. 2. C. de Episc. & cler. cum alij supra deductis; & ecclesiasticis personis, quæ priuilegium immunitatis habent à Deo, Pontificibus, & Imperatoribus, dicta consuetudo esset præiudicialis, non afficit ipsorū colonos, qui dominorum priuilegium sortiūtur, cum ex subiectione vsus colonorum dominis incommodior redderetur, vt declarat Oldrad. consilio 299. numero quinto, vers. potest & alia. Tum si priuilegijs imperialibus est parendum, quantò magis Deo dominatori vniuersæ creaturæ, ad ea, quæ iussit sine dubitatione est obtemperandum. cap. quæ contra. & ibi gloss. in verb. sicut. 8. distinct.
34 Consuetudines enim, † seu statuta secularium contra priuilegia clericorum non ligant clericos. auth. cassa. C. de sacrosanct. Eccles. cap. 1. 10. distin. cap. quæ in Ecclesiarum. de constit. Bar. in repet. l. de quibus. nu. 30. ff. de leg. & ibi Ias. num. 1. Idem Bar. in l. 1. num. 27. & 28. C. de Summ. Trinit. & fide Cathol. Abb. in cap. cùm causa, num. 4. de sentent. & re iud. & Felyn. in cap. ecclesia S Mariæ. num. 81. vers. sed contra Bart. de consti. Compellentes autem colonos cleri-
35 corum † pro colonia, seu traffico facto super massaritijs, & prædijs ecclesiasticis incurrūt ipso facto excommunicationis sententiam in Bulla Cœnæ Domini contentā; quia indirecte ab ecclesiasticis extorquent; & est casus supra comprehensus, ibi: Necnon, qui per se, vel alium, seu alios directe, vel indirecte prædicta facere, &c. Nauar. d. cap. 27. num. 71. & in cons. 32. num. 4. & 5. de sentent. excommun. quia quicquid exigitur à colonis ecclesiasticorum bonorum pro dicta colonia, seu traffico in præiudicium, & grauamen personarum ecclesiasticarum, quæ colonos cum maiori earum incommodo, dispendio, & grauamine conducunt, percipitur, contra dictæ Bullæ, & sacrorū canonum dispositionem; vnde coloni, qui persoluere cogūtur, à dominis repetere possunt. Bald in l. 1. num. 10. C. de iur. emphyt. Alexand. in cons. 35. num. 12. libr. 4. & cons. 4. num. 3. lib. 5. quia in fraudem legis, & odium clericorum indebite grauarentur, vt tenet Bart in l. placet. num. 62. & 63. C. de Sacrosan. Eccles. Ac vlterius adeò sunt bona ecclesiarum exempta, quòd præter pœnas ab antiquis canonibus, & Bulla Cœnæ Domini inflictas, qui alicuius ecclesiæ, seu cuiusuis secularis, vel regularis beneficij, Montium Pietatis, aliorumque piorum locorum iurisdictiones, bona, census, ac iura etiam feudalia, & emphyteutica, fructus, emolumenta, seu quascunque obuentiones, quę in ministrorum, & pauperum necessitates conuerti debent, per se, vel per alios vi, vel timore incusso, seu etiam per suppositas personas clericorum, aut laicorum, seu quacunque arte, aut quocunque quæsito colore in proprios vsus conuertere, illosque vsurpare præsumpserint, seu impedire, ne ab ijs, ad quos iure pertinēt, percipiantur, anathemati pœna tamdiu subiaceant, quamdiu iurisdictiones, bona, res, iura, fructus, & redditus, quos occupauerint, vel, qui ad eos quomodocunque, etiam ex donatione suppositæ personæ peruenerint, ecclesiæ, eiusque administratori, siue beneficiario integre restituerint, ac deinde à Romano Pontifice absolutionem obtinuerint. Conc. Trid. cap. 11. de reform. sess. 22. cap.

præ-

prædia,& cap.qui abſtulerit.12 q.2.& cap. attendendum eſt.17.q 4.

36 Statuentes autem † cōtra Eccleſiaſticam libertatem,ſcriptores ſtatutorum ipſorum, Poteſtates,Conſules,Rectores,& Conſiliarij locorum,vbi ſtatuta huiuſmodi, & conſuetudines editæ fuerint,vel ſeruatæ, & qui ſtatuta edita,& conſuetudines introductas contra eccleſiæ libertatem de libris in quibus deſcripta reperiuntur, non fecerint amoueri, & qui ſecundùm ea præſumpſerint iudicare, vel in publicam formam ſcribere iudicata, ſunt excommunicandi, vt in cap.nouerit, de ſentent. excommun. & excommunicationem incurrunt ipſo iure. Abb.ibi num.2.

37 Contra libertatem eccleſiaſticam † ſunt ſtatuta, quę veniunt contra priuilegia conceſſa eccleſiæ vniuerſali, vel à Deo, vel à Papa, vel ab Imperatore, ſi tamen hominis priuilegio opus habet Eccleſia, quod & ad ſingulares eccleſias extenditur, tamquam ex corpore ad membra. Innocent. in dict.cap.nouit,num 2.verſ.his igitur, & ibi Abb.num.2. Bart. Socin. in conſ.55. in viſo decreto, colum. 1. in fin. & Alexand. in conſ.209. num.3. & 5. lib.2.

38 Statuentes enim, † aut quomodolibet prohibentes,ne ſui ſubditi Prælatis, ſeu clericis,aut perſonis eccleſiaſticis, quidquam vendant, aut emant aliquid ab eiſdem, neque ipſis bladum molant, coquant panem, aut alia obſequia exhibeant, eo ipſo ſententiam excommunicationis incurrunt, capit. fin.de immunit. Eccleſ. in 6.

39 Statuta etiam laicorum, † quæ directe, vel indirecte prohibeant alienationem immobilium in eccleſias, vel monaſteria, eo quia ſunt contra priuilegia de iure communi competentia eccleſijs, & eccleſiaſticis perſonis, ſunt nulla, dict. cap. fin. Bart. in l.filiuſfam.§.diui.num.12. & ibi Alexan. num.11.& 12 & Iaſ.in 1.lect. dict. §. num. 72. iuncto num.82.ff. de leg 1. vbi inquit, quòd cum Bart.tranſeunt indifferenter omnes,vbi etiam atteſtatur de communi,à qua in conſulendo, & iudicando durum dicit eſſe recedere, & licet poſtea ibi Iaſ. conetur ſuſtinere contra communem, rationibus per ipſum adductis, communis opinio eſt principaliter fundata de iure canonico, & laici carent iuriſdictione ſtatuendi contra ſacros canones, quia eorum ſtatuta non ligant ſine Pontificis approbatione, auth. caſſa. C.de ſacroſanct.Eccleſ. Bart. in l.fin.num.4.C.de exact. trib. Abb. conſ.16. num.2. volum.1. cum alijs ſuprà deductis,

40 & eſt communis † opinio fauens eccleſię, quæ in iudicando,& conſulendo eſt tenenda,vt tenet idem Iaſ. in dict. §. diui.1. lect. num. 82.

41 Nam ſimilia ſtatuta † ſunt abolenda, & cancellanda de voluminibus ſtatutorum, ita quod, ſi in volumine ſtatutorum repeof riatur, ſtatutum contra libertatem eccleſiæ, & in fine voluminis appoſitum aliud ſtatutum, quòd ſi quæ ſunt ſtatuta contra libertatem eccleſiæ ſint caſſa, & irrita ipſo iure non ſuffragantur ad euitandam pœnam excommunicationis, in dict. cap. nouerit. promulgatam, & in auth.caſſa. inflictam, niſi, vt ſupra deleantur, & aboleantur, vt nunquam de facto poſſint in vſum reuocari. Bart.in d.auth.caſſa. num.6.& ibi Bald. num 8. & Abb. in conſil. 83. num.2. verſ. quinimò,volum.1.

42 Experientia etiam docuit, † quòd, quotieſcunque Reges belli, aut alia de cauſa, bona, fructus, ſeu redditus eccleſiaſticos in eorum ſubuentionem acceperunt, bellorum euentus, & alij ab eis optati fines, male ſucceſſerunt, ita quòd etiam profana bonis eccleſiaſticis ſimul miſta, breuius quam dici poteſt conſumantur, & efluant, vt pluribus exemplis probat Petr. Ribaden. in tract.de relig lib.1.cap.vlt.per tot.

50 Communitates verò, † & Magiſtratus, qui oneribus bona eccleſiaſtica contra eorum immunitatem grauare non formidant, vltra cenſuras, & pœnas, de quibus ſupra, quas ipſo facto incurrunt, alias etiam pœnas temporales non euadunt, quia hinc grandines, damnoſæ pruinæ, & alia flagella, quibus tam in perſonis, quàm in bonis temporalibus vexantur, iuſto Dei iudicio, pro purgatione vel vindicta mittuntur,cap. Anaſtaſius,19.diſtinct. & cap.cùm percuſſio.7.quæſt.1.

DE

DE BONIS ECCLESIAE NON ALIEN. Cap. XV.

SVMMARIVM.

1 *Alienatio de rebus Ecclesiæ fieri non potest.*

2 *Extrauagãs: Ambitiosæ, an procedat etiam in bonis Ecclesiæ feudalibus, emphyteuticisue consuetis infeudari, vel emphyteuticari iuxta consuetum, & num. 29.*

Res semel affecta alienabilis semper durat alienabilis, ibidem.

Cessante causa, cessat effectus, ibidem.

3 *Concessionis causa, quando adhuc durare videatur, & quomodo esset.*

4 *Extrauagãs: Ambitiosæ, an procedat tam in rebus magni, quã parui, & exigui valoris.*

5 *Alienans aliquid de iure Ecclesiæ est honore priuandus.*

6 *Extrauagans: Ambitiosæ, non procedit in bonis immobilibus pauci momenti, vt sunt terrula, & vineola.*

7 *Res ecclesiastica alienanda, vt iudicetur, an sit parui valoris, attendenda est consuetudo loci.*

8 *Fũdus sterilis Ecclesiæ potest dari in emphyteusim, vt ad culturam reducatur.*

9 *Ecclesiæ bona possunt etiam alienari intuitu pietatis, vt in alimoniam pauperum, in redemptionem captiuorum, & pluribus alijs de causis.*

10 *Episcopi gloria est pauperibus prouidere, & ignominia sacerdotis est proprijs studere diuitijs.*

11 *Causa prima concessionis qualiter cesset, aut duret.*

12 *Loca Romanæ Ecclesiæ ad cameram Apostolicam deuoluuntur.*

13 *Alphonsus Estensis Dux Ferrariæ petit, inuestituram pro Ducatu Ferrariæ in aliam personam prorogari.*

14 *Sanctiones omnes Apostolicæ irrefragabiliter sunt obseruandæ.*

15 *Papæ nemo potest dicere, quare ita facis?*

16 *Papa subijcitur vinculo iuramenti, neque ab eo seipsum absoluere potest.*

17 *Papa est solutus legibus, & supra ius positiuũ dispensare potest.*

18 *Papa, an sine causa à iuramento absoluere possit.*

19 *Deuoluenda feuda ad Ecclesiam non possunt amplius reinfeudari.*

20 *Prohibita aliqua re, censetur etiam prohibitum omne illud, per quod peruenitur ad illam.*

21 *Prohibita alienatione feudi, intelligitur etiã prohibita locatio ad longum tempus.*

22 *Alienatione prohibita, censetur etiam prohibita qualibet eius species.*

23 *Prohibitio alienandi, quando est geminata, omnis alienatio dicitur omnino reiecta.*

24 *Conatus, quando sufficiat ad hoc, vt in pœnam incurratur.*

25 *Confirmatio Bullæ Pij V. de non alienandis bonis ecclesiasticis facta ab Innocentio IX. & à Clemente VIII.*

26 *Dux Mutinæ Ducatum Ferrariæ occupauit, & quare?*

27 *Papa est dispensator ministeriorum Dei, caput Ecclesiæ, custosq́ue, & administrator ditionum ad Romanam Ecclesiam pertinentium.*

28 *In inuestituris non comprehensus non succedit in feudo.*

29 *Bona ecclesiastica solita infeudari de iure antiquo post deuolutionem alijs in feudum concedebantur, sed hodie hoc ius est correctum.*

30 *Innocentius IX non solum confirmauit, sed etiã ampliauit dictam constitutionẽ Pij V.*

31 *Dictiones, eo ipso, & ipso iure sunt latæ sententiæ.*

32 *Papa habet vtrunque gladium temporalem, & spiritualem.*

33 *Defendere seipsum, vim vi repellendo, vnicuique, etiam priuato gladio tẽporali, licet.*

34 *Iustum bellum, quod.*

Militare non est delictum, ibid.

35 *Petrus Aldobrandinus S. R. E. Cardinalis Legatus de latere pro recuperatione Ducatus Ferrariæ laudatur.*

Du-

36 *Ducatus Ferrariæ Sedi Apostolicæ restituitur.*

37 *Episcopi, Abbates, & alij prælati, an feuda ad eorum ecclesias deuoluta possint alijs infeudare.*

38 *Feuda, quando dependent immediate, & principaliter à camera Apostolica, In casu deuolutionis nō possunt amplius infeudari.*

39 *Vasalli capientes inuestituram ab Episcopo, in casu deuolutionis reinuestiri non possunt.*

40 *Prælatus in casu deuolutionis debet declarare caducitatem feudi, & dominium vtile cum directo Ecclesiæ esse consolidatum, & tunc mensæ Ecclesiæ incorporatur.*

41 *Reseruationes sunt odiosæ, & strictè intelligendæ.*

42 *Prædia feudalia vel emphyteutica quæ non videntur expresse prohibita per d. constit. Pij V. & Innoc. IX. quando deuoluuntur, seruanda est dispositio extrauag. Ambitiosæ & num. seq.*

43 *Dictio, tunc, extremitatem temporis significat, & num. 3.*

44 *Excommunicati sunt, qui alienant & recipiunt res Ecclesiæ alienatas, & tunc infeudatio deuoluitur ad Papam.*

45 *Beneficia per resignationem vacantia conferentes consanguineis, affinibus, & familiarib. resignantium, tam collatores, quàm prouisi suspensionis pœnam incurrunt.*

46 *Papa omnia potest, & nulla indiget adiectione.*

47 *Alienationes omnes, quæ auctoritate Apostolica ex causa permutationis, vel in emphyteusim admittuntur, qualiter & quib. verbis Ordinarijs locorum committantur.*

48 *Clausula, vocatis vocandis, facit executorem mistum, vnde tenetur citare, & procedere iudicialiter.*

49 *Delegati plures coniunctim in aliqua causa cum clausula: conscientiam vestram onerantes: an subdelegare possint.*

50 *Industria personæ electa subdelegari non potest.*

51 *Bona Ecclesiæ donata sunt Dei.*

52 *Ecclesiastica bona vsurpantes, & in proprios vsus conuertentes graues pœnas incurrunt & num. 67.*

53 *Clerici vsurpationi bonorum ecclesiasticorū consentientes grauioribus pœnis plectūtur.*

54 *Paulus Papa II. alienationem bonorum ecclesiasticorum prohibuit, grauibus contra omnes contrafacientes pœnis appositis.*

55 *Inferiores Prælati bona ecclesiarum alienantes, pœnam priuationis beneficiorum ipso facto incurrunt & num 65.*

56 *Bona ecclesiæ male alienata ad ecclesias, nullo pretio restituto, reuertuntur, & n 64.*

57 *Alienationes bonorum ecclesiasticorum sine consensu Papæ sunt nullæ.*

58 *Papa est dominus omnium beneficiorum.*

59 *Littera: si in euidentem, quibus committantur.*

60 *Dictio, quorumlibet, est generalis, & omnia comprehendit.*

61 *Bona immobilia, & etiam pretiosa mobilia alienans graues pœnas incurrit.*

62 *Iurare tenentur omnes beneficiarij de bonis Ecclesiæ non aliena.*

63 *Forma iuramenti per Prælatos ecclesiasticos præstandi.*

64 *Beneficia vacantia ob malam suorum bonorum alienationem, cessantibus reseruationibus Apostolicis, poterunt ab Ordinarijs locorum conferri.*

PRÆTER alia, bona Ecclesiastica gaudent priuilegijs. ita, vt sine exceptione
1 † nullus Episcopus de rebus ecclesiæ, quicquam donare, commutare, vel vendere possit, nisi forte aliquid horum faciat, vt meliora prospiciat, & cum totius cleri tractatu, atq; consensu id eligat, quod absque dubio sit ecclesiæ profuturum, quia Episcopus rebus ecclesiæ tanquam commendatis, non tanquam proprijs, vti potest, & irrita erit Episcoporum venditio, & commutatio rei ecclesiæ; absq; omnium conniuentia, & subscriptione clericorum; vt inquit, text. in c. sine exceptione. 12. q. 2. sed nec sufficit consensus Episcopi, & clericorum, quia c. sine exceptione fuit correctum per extrauag. Ambitiosæ. de reb. Eccl. non alie. & alijs constitutionibus de quibus infra dicetur. An
2 † autē dicta extrauagans procedat, & habeat locum in quibuscunque bonis, etiam in feudum, vel emphyteusim perpetuam con-

concedi solitis, quòd in euentum deuolutionis reinfeudari, aut de nouo in emphyteusim concedi non possint, & in rebus sterilibus,ac modici valoris, est distinguendum.

3 Primò, quia,aut causa † concessionis aliàs factæ adhuc durat, aut non. Si adhuc durat, vt,si quando Rector in euidentem ecclesiæ vtilitatem dedit prædiũ sterile laico,qui habebat aquã propriã,& particularẽ,cum qua irrigãdo prædiũ maximam fœni quantitatem percipiebat,in casu deuolutionis poterit de nouo concedi domino illius aquæ sine aliqua iuris solẽnitate, si cessãte aqua prędiũ ad pristinã sterilitatẽ foret reuersurũ; quia tunc durat prima causa cõcessionis, & in his terminis procedit tex.in c.2.de feu. & ibi Abb.ant.nu 1. vt declarat Abb.Panor.in c.vt super n.11. vers.ego crederẽ de reb. Ecc.non alie.quẽ sequitur Rebuff.in cõp.alie. rer.eccl.n.33. & Red.in q. 12.n.55. & 56.eo tit. & in eisdem terminis procedit limitatio posita iu extrau. Ambitiosæ.præterquã de reb.& bonis in emphyteusim ab antiquo cõcedi solitis; quia licet res semel effecta alienabilis,sẽper duret alienabilis.vt in l.pater. §.quindecim. de leg.3. Bar in l.1.n.8. C.de imp.lucr. descr.lib. 10. & ibi Rebuff.n.10. Cyn.in l.fi.in prin.C.qui cau.rest.in integ.non est necess.& Red.cap. 12.n.51.& 52 hoc procedit,alio non superueniẽte de nouo, sed per dictam extrauag. Ambitiosæ. in rebus Ecclesiasticis fuit ius antiquum correctum, quòd etiam in bonis solitis alienari, tunc in euidentem ecclesiæ vtilitatem. Et si cesset prima causa concessionis, cessat etiam causa illius renouationis.cap.cum cessante. de appella. cum alijs per Tiraq.congestis in tract.cess.cau.par.1. limit.21.num 1. & Rot.in nouiss. par.1. decis.360.num.7 & 8.

Si verò cessat prima causa concessionis, vt, si fuit datum prædium sterile, vt ad culturam reduceretur, si illa res postea ad ecclesiam reuertatur, prima causa concessionis cessat, & prædium deuolutum sine noua causa alienari non potest. Abb. in d.cap. vt super eo num. 11. & Redo. dicto cap. 12.num.57. & 58. & extrauag. Ambitiosæ, vbi limitat prohibitionem, præterquàm in casibus à iure permissis, ac de rebus, & bonis in emphyteusim ab antiquo concedi solitis, sequitur; & tunc cum ecclesiarum euidẽti vtilitate,quæ vtilitas, adueniente casu nouæ concessionis, tunc est attendenda,quia dictio,tunc,extremitatem temporis significat.l 4.§.1.iuncta gloss.in ver.tunc,& ibi Bart.ff.de condit.& demonstra.& in l.lecta.n.7. ff si cer.pet. Dec.cons. 89 num.3.&. cons.523.num.4.& Paris.cõs. 26.num.9. volum.2. & sic tempus elapsum primæ concessionis.glo.in clem.1. in verb. ex tunc.de iur.patr. & Abb.in cap.pastoralis.num.3 de except.

4 Secundò, quò ad bona † exigui valoris videtur, quòd,nec illa bona immobila ecclesiæ donari, commutari, vel vendi possint.vt est text. in dicto capit. sine exceptione fere per totum. 12. quæstione secunda. capit. casellas 10. quæstione secunda, super quo formatur regula, pręsertim stantibus verbis generalibus, quibus Leo Papa ibi vsus fuit, videlicet, sine exceptione decernimus, ne quis Episcopus de rebus ecclesiæ suæ quidquam donare,&c.quòd nulla bona ecclesiæ, etiam pauci valoris, alienari possint,cùm verbũ, quidquã, ibi positũ sit generale, quod nihil excipit gl.in extrau. com.cap.vnic. ne sed. vac. aliq. innou.in verb.& si quidquam.& Ioann.venit enim Princeps mundi huius, & in me non habet quidquam.cap.14. in fin.confirmatur dicta

5 regula,quia quicunque † Episcoporũ, presbyterorum,aut diaconorum oblitus Dei,& decreti prohibitiui immemor, in constitutum committens prædium ecclesię magnũ, vel exiguum, vel quidquam de iure ecclesiæ alienare tentauerit, & donator, & alienator, & venditor honoris sui amissione est mulctandus.cap. quicunque.il.1.16.q.4. Rebuff.in comp.alien.rer. Eccl.num.58. & 59.Redo.de reb.eccles. non alienan.quæst. 13.num.1.& 2.

Fallit tamen dicta regula,primò in bonis

6 † immobilibus parui momenti, vt sunt terrulæ,& vineolæ.cap.terrulas.12.quæst.2.& ibi Pręposi. & Arch. & hic est vnus ex casibus à iure permissis à Paulo II. in d. extrauag.Ambitiosæ,exceptus.& propterea si Episcopus alienat rem minimam, pœnam nõ incurrit quia ista modica sunt exempta ab omni solemnitate, & iuris dispositione, vt in d. cap. terrulas. Abb. in cap. vt super. per illum textum. numero 14. de reb. Eccl.

non

non alienan.& Red.d.quæst.13.num. 11. & 17.eod.tit.& rem minimam iudicandam pu
7 to iuxta † mentem prouincialium, & synodalium decretorum cuiusque patriæ, cùm in his attendatur loci consuetudo.cap. cœterum.& ibi Abb.nu.4.de donat. & Red. in d.q.13.num.15.

8 Secundò terra ecclesiæ † sterilis potest in emphyteusim cōcedi ei, cuius studio reducatur ad culturam.cap. ea enim.§.perpetua quoque.10.quæst.2.cap.ad aures. & ibi Abb.nu.1.de reb. eccles. non alien. & postmodùm ad culturam redactæ hæredi eorū, à quibus suo, vel parentum suorum labore constiterit esse ad culturam redactas, in casum deuolutionis poterunt iure ad censum concedi, habita ratione vtilitatis, quæ tempore renouationis inuestituræ faciendæ percipi posset, vt in d.cap. ad aures. & ibi gloss.in verb.tunc.& Abb.num 4 cum alijs supra, & in dicta decis. 360. num. 7. allegatis.

9 Tertiò pietatis † intuitu.gl. in cap. 1. 12. q 2. quia aurum habet Ecclesia, non vt seruet, sed vt eroget, & subueniat in necessitatibus: aurum Sacramenta non quærunt, neque auro placent, quæ auro non emuntur, ornatus sacrorum est redemptio captiuorum, & vera illa sunt vasa pretiosa, quæ redimunt animas à morte: ille verus thesaurus est Domini, qui operatur, quod sanguis eius est operatus, & nemo potest dicere, cur pauper viuit? nemo potest queri, quia captiui redempti sunt, nemo potest accusare, quia templum Dei est ædificatum, vel cœmeterium ampliatum, quia in alimonia pauperum, redemptione captiuorum, ædificatione templi, vel augmentatione cœmeterij, possunt bona Ecclesiæ alienari.cap. sacrorum & cap aurum.& ibi glo. in ver.in his.d.q.2.Fed de Sen.cons 214. nume. 5. Et gloria Episcopi est pauperibus prouidere, ignominia sacerdotis est proprijs studere
10 diuitijs.cap.gloria † Episcopi. ead. q 2. & pluribus alijs de causis possunt bona ecclesiastica certo modo, & in subsidium, quando necessitati aliter succurri non potest, alienari, de quibus per Rebuff. in suo compend. alien. rer. eccles. à num. 25. vsque ad num.34.& per Red.q.11. 12. 13. 19. 20. & 21.eod.tit.

11 Et, quoniam dominia † ciuitatum, & castrorum S.R.E. propter custodiam, & præsidium in eis maxima cum impensa manutenendum magis damnosa, quàm vtilia, quandoque dicebantur, propterea, adhibitis solemnitatibus iuris, plura in feudum fuerant concessa, quæ, si tractu temporis ad Ecclesiam deuoluebantur, iterum de nouo alijs sine solemnitate concedebantur, quia eadem causa prima durare videbatur, & vltima inuestitura non iudicabatur noua alienatio, sed prioris infeudationis continuatio cap.consuluit. de Iudæ. & Sarrac. & ibi Abb num.1.Felyn.in c. cùm accessissent. numero 33.de const.& Red. de reb. eccl. non alien.q. 12. num. 59. Sed, cùm posteà experientia docuerit, nonnullos nimium ambitiosos, & dominandi cupidos sub varijs prætextibus, coloribus, & causis sæpe etiam falsis, aliquibus Romanis Pontificibus, suggestionibus, & insinuationibus suis cōnatos esse ostendere, & persuadere, magis vtile, & expediens Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, & Sedi Apostolicæ fuisse, si aliquæ ciuitates, terræ, oppida, castra, arces, & loca, ad ius, & proprietatem eiusdem Sedis pertinentia, in feudum, gubernium, Vicariatum, Ducatum, aut quemuis alium titulum perpetuum, vel ad tertiam generationem, seu ad vitam, aut aliàs ad longum tempus concederentur, vel etiam ex eo, quod aliàs in feudum data, aut quouis alio titulo huiusmodi alienata fuissent, & ad sedem præfatam deuoluta, vel deuoluenda, de iure iterum infeudari, & alienari non posse, & debere, atque inde nonnullas alienationes, infeudationes, & concessiones à Sede Apostolica emanasse, ex quibus illa non mediocrem diminutionem patrimonij, & existimationis recepit;

12 Pius V. motu † proprio, & ex certa scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, atque de S.R.E Cardinalium in consistorio secreto consilio, & vnanimi assensu, qui etiam iurarunt constitutioni non contrauenire, nec Pontificibus alienationes contra suam constitutionem attentantibus consentire, & absolutiones à iuramēto prędicto non petere, nec acceptare, sua perpetuò valitura constitutione decreuit, & declarauit, ciuitates, & loca præfata hactenus in feudum, aut quemuis alienationis titulū dari solita, vel consueta ad Sedem prędictā quomodo-

quomodolibet deuoluta, & pro tempore deuoluenda, absque alia vlteriori declaratione, & illorum possessionis apprehensione, eo ipso Sedi, & cameræ Apostolicæ incorporata, ac ad ius, proprietatem, & dominium pristinum, ac possessionem rediisse censeri, perinde ac, si per 40. annos, & vltra ciuitates, & loca præfata, ab eadem Sede immediate possessa, & nunquam in feudum, aut alium titulum concessa fuissent; Statuitque, & decreuit, quòd omnes, & singulæ, tã communitates, & vniuersitates, quàm ciues, & incolæ ciuitatum, terrarum, & locorum præfatorum, aliæque quæcunque personæ, tam ecclesiasticæ, quàm seculares cuiu uis dignitatis, & ordinis etiam Episcopalis, vel maioris existentes, ac S.R.E. Cardinales, tam publice in consilijs ciuitatum, & locorum præfatorum, quàm priuatim alibi in quibusuis locis, etiam si ciuitatum, & terrarum earundem Gubernatores, aut Sedis Apostolicæ Legati, vel Prolegati existerent, tractantes, consulentes, aut alia verba facientes de infeudationibus, & alienationibus, de ciuitatibus, & locis prædictis immediatè ad Sedem prædictam spectantibus, & pertinentibus, etiam deuolutis, etiam in feudum communiter, & pluries dari solitis, etiam ex causa permutationis, vel sub annuo censu, aut canone, seu aliàs quomodolibet, etiam contemplatione meritorum erga Sedem præfatam, aut sub prætextu necessitatis, vel euidentis vtilitatis faciendis, seu de postulandis ab eodem Pio, & Sede prædicta, quibusuis personis cuiusuis dignitatis, status, gradus, etiam eidem, & successoribus suis secundum carnem coniunctis, etiam S.R.E. Cardinalibus, aut quauis alia temporali, vel ecclesiastica dignitate fungentibus, in Duces, Vicarios, Gubernatores, seu quemuis alium titulum, ad vitam, vel in perpetuum, vel longum tempus, aut etiam ad Sedis Apostolicæ beneplacitum, ciuitatum, & locorum prædictorum, & propterea de eligendis oratoribus ad ipsum, & successores suos super præmissis, vel illorum occasione mittendis proponentes, tam ipsi, quàm oratores tale munus recipientes, aut alij quicunquè alienationes huiusmodi Rom. Pont pro tempore existenti, per se, vel per alium, seu alios insinuantes, vel suadentes, eo ipso sententiam excommunicationis incurrere voluit, à qua, nisi ab ipso Pontifice, præterquàm in mortis articulo, absolui non possent.

Et insuper S. R. E. & Sedis Apostolicæ prædictæ rebelles, etiam in primo capite læsæ Maiestatis, & proditores ciuitatum, & locorum prædictorum, ac bona eorum fisco, & cameræ Apostolicæ ipso iure deuoluta, & incorporata esse, & censeri, omnibusque ecclesijs, monasterijs, & alijs per eos quomodolibet obtentis beneficijs ecclesiasticis eo ipso priuatos, & ad illa, & alia in posterum obtinenda inhabiles existere, neque ad ciuitates, & loca prædicta vllo vnquam tempore remitti posse, & si aliquando eos reintegrare contingeret, nihilominus infames remanere, illisque bonorum, & dignitatum portas perpetuò claudi statuit, & decreuit. Voluitque per futuros pro tempore Cardinales in assumptione pilei, de dicta constitutione, quantum in eis erit, obseruanda, illique non contrauenien do, nec Pontificibus contrauenire volentibus consentiendo, ac absolutione à iuramento præstito non petenda, iuramentum præstari debere. Et, occurrente Sedis Apostolicæ vacatione, in conclaui, quòd Cardinales de inuiolabiliter dicta constitutione obseruanda, per quemlibet eorum, qui in Ro. Pontificé eligetur: & postmodum idem ad Summi Pontificatus fastigium assumptus, post eius assumptionem, hoc ipsum promittere, ac iurare, & deinde post coronationem suam promissionem, & iuramentum huiusmodi, per litteras suas speciales dictæ constitutionis confirmatorias reiterari debere mandauit, vt in eadem constitutione, sub dat. Romæ Ann. 1567. quarto kalend. Aprilis in Bull. Rom. cap. 35. quæ postea fuit à Gregorio XIII. vt in eodem Bull. c. 1. & per Sixtum V. etiam in d. Bullario. c. 1. confirmata, & innouata.

13 Verùm, quia Dux ✝ Alphonsus Estensis, qui Ducatum Ferrariæ à Sede Apostolica in feudum obtinebat, & liberis carebat, de Anno 1590. mense Augusti ad Gregorium Papam Decimumquartum accessit, à quo supplex petijt, inuestituram in eius personam factam, in aliam personam eiusdem familiæ in eadem inuestitura non comprehensam prorogari, cùm causa esset ardua, Gregorius Pontifex verba fecit in consi- storio

ftorio fecreto, vt moris eft, cum facro collegio Cardinalium, in quo expofuit requifitionem eiufdem Ducis, aperiendo defiderium fuum fore, Ducis petitioni annuere, fi ei iure medio fine iufiurandi, & dictæ conftitutionis violatione liceret. Aiebat enim iure ordinario, non autem de poteftatis plenitudine inueftituram in aliam perfonam, fi id iure fieri poffet, velle prorogare. Et licet
14 quidquid Romana Ecclefia † ftatuit, vel ordinat perpetuò, & irrefragabiliter ab omnibus debeat obferuari cap. fic omnes. cap. enimuerò. 19. dift. c. quæ ad perpetuam. &c. nulli fas. 25. q. 1. nihilominus de plenitudine poteftatis in aliam perfonam inueftitu-
15 ram extendere potuiffet, cùm Papæ † nemo dicere poffit, cur ita facis? ca. quamuis. iuncta glo. ibi, Deo, vel Papæ. de pœn. dift. 3. c. fi quis fuadente, in fi. & c. nemini 17. q. 4. Inn. in c. dudū. il 2. n. 16. de elec. & Abb. in c. extirpandæ. in repet. §. qui verò. n. 44. de præb. Nec fuiffent impedimento iuramenta per Papam præftita in promotione ad Cardinalatum, in conclaui, & poft illius affumptionem ad Pontificatum, ad præfcriptam dictæ conftitutionis formam, quia
16 † quamuis Papa fubijciatur vinculo iuramenti. Abb in c. 1. nu. 7. de conftit. & ibi Felyn. num. 33. & dubitetur, an feipfum poffit abfoluere ex allegatis per Felyn. ibi verfic. & grauiter alteri tamen, qui ipfum abfolueret, facultatem abfoluendi committere potuiffet, vt tenet Abb. & Fely. locis fupra-
17 citatis, quia Papa † eft folutus legibus, & fupra ius pofitiuum difpenfare poteft. Abb. in dict. repetit. §. qui verò. num. 44. & Felyn. in dicto cap. 1. num. 34. de conftitut. & idem Abbas in cap. per venerabilem. num. 22. verf. conftat autem, qui fil. fint legitimi
18 dummodò fubfit legitima caufa, quia † fine caufa neminem à iuramento abfoluere poteft. Innocent. in cap. cùm inter. in fin. de renunc. & ibi Abbas num. 9. nec feipfum. idem Abb. in cap. propofuit. num. 13. de conceff. præb.

Propterea Papa Cardinales pro fequenti Confiftorio monuit, vt quilibet fe pararet pro voto fuo explanando, in quo confiftorio difficultas reftricta fuit, an cafus, de quo quærebatur, effet compræhenfus in conftitutione Pij Quinti, qua prohibentur, feuda Sanctæ Romanæ Ecclefiæ deuoluta, & pro tempore deuoluenda de nouo infeudari poffe: Deducebatur, feudum hactenus non deuolutum, & ideo, cafum nondum aduenifle, nec obftare conftitutionem quominùs inueftitura ad aliam perfonam extendi, & prorogari poffet, cùm cafus huiufmodi non legatur comprehenfus, quo ftante, videbatur potiùs quædam continuatio, quam inueftituræ renouatio, vt per Red. dicta quæft. 12. num. 59. cum alijs fupra allegatis, & cùm illa conftitutio fit pœnalis, non poffe extendi ad cafum non expreffum. cap. odia. de regul. iur. cùm vulgat. ita quòd dicta prorogatio potius ad cautelam requirebatur, vt remouerentur omnes difficultates, ac in vtilitatem Sanctæ Sedis Apoftolicæ, cui maxima auri quantitas pro huiufmodi propagatione, feu extenfione in aliam perfonam fuerat oblata, quàm ad neceffitatem, cum prorogationem peteret in perfonam Ducis Mutinæ proximioris agnati, quæ vi verborum antecedentis inueftituræ dicebatur effe comprehenfa, ac propterea de iure reinueftiri poffe ex aliàs deductis pro eodem feudo Ducatus Ferrariæ. per Rum. in conf. 35. num. 32. & 33. ac fere per totum volum. 1. Vnde vifa, ac mature confiderata dicta conftitutione, non folùm per quàmplures Sanctæ Romanæ Ecclefiæ Cardinales, fed etiam per facræ Rotæ Auditores communi voto, tàm in confiftorio per Cardinales, quàm in Rota per eofdem Auditores, fuit decifum, cafum comprehenfum, & fine dictæ conftitutionis derogatione, nec prorogationem, nec nouam inueftituram, aut quid aliud concedi poffe, quia licet cafus ifte prorogationis in alterius perfonam non fuiffet fpecialiter comprehenfus, erat tamen comprehenfus cafus proximæ futuræ deuolutionis per mortem Ducis Alphonfi in fenili ætate conftituti; quia dicta prorogatio tendebat ad impe-
19 diendam † deuolutionem de proximo faciendam, & cùm deuoluenda infeudari nō poffent, nec poterat concedi prorogatio in præiuditium deuolutionis, quia, aliquo
20 † prohibito intelligitur prohibitum omne illud, quod contra prohibitionem fequi poteft. cap. vnic. in fin. de inueft. de re. al. fac. Bald. in l. quoties. 1. nu. 1. C. de fideicomm. Crauett. conf. 170. num. 9. Corne. conf. 71. num. 3. verf. & quia prohibitio, vol. 1. Nam

21 prohibita † alienatione feudi, intelligitur etiam prohibita locatio ad longum tempus.
22 Ruin.conf. 148. num. 11. Et prohibita † alienatione, quælibet eius species censetur prohibita. Ancharan conf. 105. volu. 2. Vulpel.conf. 117. num. 3. consil 64 nu. 7. & Mascard.conclus. 1242. num. 94. 95. 96. & num. 105. de probat & quòd inuestitura non possit prorogari ad alias personas, per quas bona ad Ecclesiam tardiùs reuertantur, consuluit. Simon de Præt.consil. 45. numer. 17. quem sequitur Borgn. Caual.decis. 31. num. 352. part. 2.

Nam voluntas prohibentis colligitur ex verbis eiusdem constitutionis, quibus non solùm, vt omnis alienationum faciendarum occasio penitus aboleretur, verbis generalibus, prouidit, sed etiam grauissimas pœnas statuit contra tractantes, consulentes, & aliàs verba facientes de infeudationibus, & alienationibus ciuitatum, & locorum immediate Sedi Apostolicæ spectantium, cum iuramentis, alijsque clausulis, & conditionibus amplissimis, & insolitis, ex qui-
23 bus † omnis alienatio prohibita intelligitur. auth. de alienan. & emphyt. §. sanctissimas. col. 9 Menoch.conf. 95 num. 124. Cephal. consilio 153. num. 32. Ruin. consilio 133. num. 7. & Mascard ead. conclus. 1242. num 86 & 87. Et tractantes, & consulentes, ac suadentes pœnas constitutionis incurrunt etiam effectu non sequto, quia hoc
24 casu solus † conatus sine effectu sufficit ad incurrendam pœnam. l. si quis non dicam rapere. C. de Episcop. & cleric. quæ est canonizata, & posita in cap. 7. de pœnitent. distinct. 1. vbi plura sequuntur. cap. 1. & ibi gloss. 1. vbi etiam Abb. ante num. 1. versic. nunc primò de præsumpt. & Felyn. in tract. quando conat. puniat. num. 1. præsertim attenta dictione, ipso facto, quæ est latæ sententiæ. cap. felicis. §. si quæ verò de pœnit. in 6.

Gregorio XIIII. vita functo. Innoc. IX.
25 ad † tollendum omne dubium de eorundem S R.E. Cardinalium consilio, & assensu, declarauit, eadem constitutione prohibitum fuisse, & prohiberi omnem, & quamcunque infeudationem, ac alienationem ciuitatum, terrarum, oppidorum, & locorum Sedi Apostolicæ, tam mediate, quàm immediate subiectorum, non solùm ne fiat, neue attententur post eorum deuolutionẽ, sed etiam antequàm deuoluantur, ac omnẽ, & quamcunque in perpetuum, vel ad tẽpus prorogationem, ac extensionem, infeudationem, inuestituram, & concessionum de dictis ciuitatibus, terris, oppidis, & locis nondum finitarum, ipsorumque incorporationem, quò ad effectum impediendæ infeudationis, alienationis, prorogationis, & extensionis huiusmodi, non à die eorum deuolutionis, sed à die ipsius constitutionis, etiam antequàm illa deuoluantur, ipso iure cum omnibus clausulis, & decretis in prædicta constitutione contentis, cameræ, & Sedi Apostolicæ factam censeri, adiecto etiam decreto, & declaratione, vt promissio, & iuramentum præstitum, & præstandũ de seruanda eadem Pij prædecessoris prædicti constitutione, per ipsum Inn & successores suos Rom. Pont. ac prædictos S. R. E. Cardinales intelligatur de ipsa Pij V. constitutione per eum, vt supra, declarata, & secundùm huiusmodi declarationem eandem constitutionem ad vnguem, & inuiolabiliter obseruari oportere, ac debere, sicuti se seruaturum esse promisit, ac sanctæ, & solẽni more iurauit, prout in eisdem Innoc. sub Dat. pridie non. Nouembris expeditis literis continetur. Quas eodem Innocent. vita functo, Clemens VIII. in omnibus comprobauit, confirmauit, & innouauit, easque firmiter, & inuiolate, ac iuxtà declarationem prædictam se firmiter seruaturum promisit, & iurauit, atque per eos, ad quos spectat, pariter perpetuò obseruari præcepit, & mandauit, vt in suis sub Dat Romæ anno Incarnationis Dominicæ 1592. sexto decimo kal. Martij, Pontificatus sui anno primo litteris desuper expeditis.

26 Alphonso duce mortuo, † Cæsar Estensis Dux Mutinæ proximior Alphonsi agnatus, ciuitatem, Ducatumque Ferrariæ, & alias ciuitates, terras, castra, & loca eiusdem Ducatus cum omnibus eorum territorijs, iurisdictionibus, fortalicijs, membris, pertinentijs, & iuribus prædictis statim occupauit possessionem apprehendendo, militibus, & alijs necessarijs muniendo.

27 Papa verò, qui Christi nomine † ministrat, vt declaratur verbis Apostoli dicentis, Sic nos existimet homo, vt ministros Christi, & dispensatores ministeriorum Dei.

Dei. 1. ad Corinth. cap. 4. 2. ad eosdem cap. 6. & est caput Ecclesiæ, cap. non decet, 12. & cap. sacrosanctam, 22. distin. ac ditionum ad Romanam Ecclesiam pertinentium custos, & administrator à Deo est constitutus, 1. ad Corinth. d. cap. 4. & Abb in capitulo constitutus, numero 9. de rescript. cùm linea finita per mortem Alphonsi sine liberis, & descendentibus ciuitas, & Ducatus Ferrariæ, illiusque Comitatus, ac aliæ ciuitates, & terræ aliàs eidem, & suis prædecessoribus à Rom. Pont. in feudum concessæ, ad Romanam Ecclesiam, Sedemque, & cameram Apostolicam, tam ex dictę constitutionis forma, & tenore, quàm iuris communis dispositione forent reuersa, ac legitime deuoluta, & Cæsar Dux Mutinæ
28 non esset in † inuestituris comprehensus; quapropter non succedit, cap vnic. §. filia. in fin. de success. feud. cap. vnic. in fine. de feud. march. & cap. vnic. §. si enim Titij, de success. fratr. ciuitatem, & Ducatum prędictum cum suis pertinentijs recuperauit, vt inferiùs dicetur.

29 Quamuis enim regulariter † de iure bona Eccles. solita infeudari, postquàm erant ad ipsam Ecclesiam reuersa, alijs in feudum concedi possent, cap. 1. de ijs, qui feud. dar. poss. in principio, etiam sine aliqua solemnitate, Abb. in cap. vt super, num. 11. de reb. Eccles. non alien. & Clar. in §. feudum, q. 13. vers. item quæro. lib. 4.

Hodie tamen ius hoc est correctum, quò ad ciuitates, castra, terras, oppida, & loca Sedi Apostolicæ, tam mediate, quàm immediate subiecta, quæ deuoluta, & pro tempore deuoluenda, absque alia vlteriori declaratione, & illorum possessionis apprehensione eo ipso Sedi, & cameræ Apostolicæ incorporata, ac ad ius, proprietatem, & dominium pristinum, ac possessionem rediisse censentur, perinde ac, si per quadraginta annos, & vltra, ciuitates, & loca prædicta à Sede Apostolica immediate possessa, & nunquam in feudum, aut alium titulum concessa fuissent, vt in eadem
30 constitut. Pij V. ibi, hac nostra † perpetuo valitura, iuncta declaratione Innocētij post princip. eadem constitutione, ibi, prohibitam fuisse, & prohiberi, omnem, & quancunque infeudationem, ac alienationem ciuitatum, terrarum, oppidorum, & locorum Sedi Apostolicæ, tam mediate, quàm immediate subiectorum, non solùm ne fiat neue attentetur post eorum duolutionem, sed etiam antequàm deuoluantur, ac omnem, & quancunque in perpetuum, vel ad tempus, prorogationem, ac extensionem infeudationum, inuestiturarum, & concessionum, de dictis ciuitatibus, terris, oppidis, & locis nondum finitarum, ipsorumque incorporationem, quò ad effectum impediendæ infeudationis, alienationis, prorogationis, & extensionis huiusmodi, non à die eorum deuolutionis, sed à die ipsius constitutionis, etiam antequam illa deuoluantur, ipso iure cum omnibus clausulis, & decretis in prædicta constitutione contentis, cameræ, & Sedi Apostolicæ factam censeri.

31 Et dictiones, † eo ipso, & ipso iure, ibi appositæ, sunt latæ sententiæ, l. fin. §. sin verò postquam. C. de iur. deliber. cap. felicis, §. si quæ verò, de pœnit. in 6. Et, quia Dux Mutinæ ciuitatem, & alia fortalitia eiusdem Ducatus militibus, & armis muniuerat, deuentum fuit ad arma.

32 Nam Papa † vtrunque gladium habet, spiritualem, & temporalem. Luc. cap. 22. Paul. 1. Corinth. cap. 6. cap. 1. §. in hac. de maior. & obed. in extrauag. com. Bursat. cons. 124 num. 63. lib. 1. & post Archid. in cap. quoniam, 10. dist. Bald. in l. cùm multa, num. 2. C. de bon. quælib. vbi, quòd Cōstantinus in resignatione regalium resignauit Beato Syluestro gladium, ostendens non legitime se habuisse, cùm ab Ecclesia non receperit; Papæ enim, & temporali gladio
33 vim vi repellere, & iniustis armis, † iusta Romanæ Ecclesiæ arma opponere licuit, cum gladio temporali ad propriam defensionem vnicuique, etiam priuato, liceat vti, gloss. fin. in cap. dilecto, in fine. & ibi Io. Andr. Dom. & Franc. de sentent. excomm. in 6. Et propterea Papa validum, tum peditum, tum equitum exercitum in statu ecclesiastico conflari, & apparari iussit, ac fe-
34 cit, quia bellum † iustum inuasorem propulsando, & bona occupata repetendo, ei indicere, & facere licebat, cap. iustum, 23. quæst. 3. Abb. in cap. excommunicamus, 1. num 8. de hæret. & Nauarr. in cap. contrarium, num. 4. de pœnit. dist 5. tom. 1. Iusta enim bellandi causa cum Principis auctori-

tate, & intentione, seu animo, & modo recto bellandi iustum bellum efficit, & militare non est delictum. Luc. cap. 3. vers. & ait illis, cap. militare, 23. quæst. 1. & Nauar. d. cap contrarium, num. 3. & 5.

Papa autem, vt Pij pastoris officium, & paternam curam in omnibus partibus integre geret, cùm primò armis Ecclesiasticis, nempe censuris in executionem sententiæ pro dicti Ducatus recuperatione vsus fuisset; ac demum parat um exercitum haberet, vt quantum fieri posset, sanguinis effusioni
35 parceretur, Petrum † Aldobrandinum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalem ex fratre nepotem, Legatum de latere cum dicto exercitu misit, cuius opera, ingenij, ac virtutis præstantia, dux Mutinæ, vt bonum decet Principem, iuri acquieuit, eidemque
36 Cameræ, & Sedi Apostolicæ † Ducatum Ferrariæ restituit, armis depositis sine aliqua sanguinis effusione.

Et, cùm ex præmissis proculdubio constet, ciuitates, castra, & terras Sedi Apostolicæ immediate subiectas, per deuolutionem eidem Cameræ Apostolicæ incorporari, vt in causa eiusdem feudi ducatus Ferrariæ de anno 1596. fuit per Papam sententiatum constitutionibus, & iuribus supra allegatis, quæri potest, quid iuris in deuo-
37 lutionibus, † terrarum, castrorum, ac locorum mensarum Episcopalium, & Abbatialium, pro quibus ab Episcopis, & Abbatibus, alijsque Prælatis, solent vtiles domini infeudari. Et videtur, quòd Prælati feuda ad eorum ecclesias deuoluta possint alijs infeudare in tribus casibus.

Primò, decedente vasallo sine descendentibus, & feudo deuoluto.

Secundò filium, vel consanguineum alienantis eiusdem feudi consortem.

Tertiò, feudum alienatum, quod Prælatus facile recuperare non potest, alicui laico in feudum concedere, qui, & illud recuperet, & in feudum ab Ecclesia recognoscat, vt text. in cap. 2. de feudis, & ibi Abb. num. 3. etiam non obstante iuramento, quòd à Prælatis præstatur de non alienando, inconsulto Romano Pontifice, quia non videtur noua alienatio, ex quo à principio fuit sancitum, vt illa bona darentur in feudum, vt ibi per Abb. eodem num. 2. &, quia feuda non possunt dici de mensa cum alius percipiat fructus, & habeat vtile dominium, directo penes Prælatum remanent, & de nouo ad Ecclesiam reuersis, est permissa noua infeudatio. Innocent. in cap. super, post med. de reb. Eccles. non alienan. & gloss. in clement. vnic. in ver. ad mensam, de excess. præl. & ibi Abb. num. 12. quæ tamen iura fuerunt correcta in pluribus, tam per extrauag. Ambitiosæ, de reb. Eccles. non alienan. quàm per dictam constitutionem Pij V. & confirmationem Innocent. IX. de
38 quibus suprà, quia, aut illa feuda † dependent immediate, & principaliter à Camera Apostolica, à quâ feudatarij fuerunt inuestiti, & tunc in casu deuolutionis, absque vlteriori declaratione, & illorum possessionis apprehensione sunt eo ipso Sedi, & Cameræ Apostolicæ incorporata, ac ad ius, & dominium pristinum, & possessionem reuersa, vt sunt verba expressa eiusdem constitutionis Pij V. & Innocent. IX. de quorum potestate non est ambigendum: quia Papa est omnium bonorum ecclesiasticorum summus administrator. Innocent. in cap. non erit, de sentent. excomm. Abb. in cap. constitutus, num. 13. de relig. dom. & Nauarr. de spol. cler. §. 9. num. 2. cum alijs citatis supra paulò post princ.

39 Aut vassalli non capiunt † inuestituram à Sede Apostolica, sed ab Episcopo, & eo casu, aut deoluuntur terræ, castra, oppida, vel loca etiam mediate Sedi Apostolicæ subiecta, & tunc etiam, quòd moueantur à directo dominio mensarum Episcopalium, Abbatialium, aut aliarum ecclesiarum, & quòd decedentes consueti fuerint infeudari à Prælatis earundem ecclesiarum, quòd de sic deuolutis non possent nouo feudum disponere per declarationem, & ampliationem eiusdem Innoc. IX. ibi, prohibitam fuisse, & prohiberi omnem, & quancunque infeudationem, ac alienationem ciuitatum, terrarum, oppidorum, & locorm Sedi Apostolicæ, tam mediate, quàm immediate subiectorum, & si de illis in feudum, aut aliàs quomodolibet disponunt inuestituræ, & dispositiones tanquàm contra formam, & dispositionem dictarum constitutionum factæ, sunt ipso iure nullæ, vt in d. extrauag. Ambitiosæ, §. si quis autem.

40 Potest tamen Prælatus hoc casu † declarare

rare caducitatem, & dominium vtile cum directo Ecclesiæ esse cõsolidatum, quæ declaratio requiritur, cum res feudalis intelligatur reuerti, etiam ob aliquod maleficiũ commissum, si dominus voluerit, & declarauerit, & non aliàs, gloss. in l. 2. & ibi Bar. ff. si ager vectal. vel emphyt. & Ias. post Abb. Sal. Io. de Imol. & Alexand. quos citat in l. 2. C. de iure emphyt. num 6. 8. & 9. & tunc mensæ Ecclesiæ acquiritur, & incorporatur. Nec Cameræ, & Sedi Apostolicę deuoluitur infeudatio, cui per dictas constitutiones in euentum deuolutionis non reperiuntur feuda reseruata, nec præsumi-
41 tur, quia reseruationes † sunt odiosæ, & stricte intelligendæ, gloss. in cap. præsenti, in ver. finitur, post medium, de off. leg. in 6. Cassad. decis. 3. num. 5. de rescru. & Rota decis. 1. de præb. in antiquior.

42 Aut deuoluuntur † prædia feudalia, vel emphyteutica, seu aliqua pars castri, vel iurisdictionis, quæ non videntur expresse prohibita per dictas constitutiones Pij V. & Innocent. I X. & tunc seruanda est dispositio extrauag. Ambitiosæ, de reb. Eccl. non alien. & eo casu si Prælatus consanguineos, aut alias personas sibi bene visas pro eodem canone, seu etiam cum aliquo augmento eiusdem canonis, vel seruitutis Episcopo præstandæ, vult inuestire, non tenet inuestitura, nisi tunc fiat, cum ecclesiarum euidenti vtilitate, ita quòd, si ecclesia tempore deuolutionis percipere potuisset centum ducatos annuos, dentur cẽtum, & vltra, non autem, si à defuncto vltimo inuestito percipiebat ducatum vnum, dentur Prælato, & mensæ ecclesiæ duo ducati,
43 qui illa dictio, † tunc, extremitatem temporis significat, l. 3. §. 1. iuncta gloss. in ver. tunc & ibi Bart. ff. de cond. & demonstr. Paris. cons. 26. num. 9. volum. 2. cum alijs supra num. 3. allegatis. Et nisi constet de euidenti vtilitate ecclesiæ, habito respectu ad tempus infeudationis, infeudatio omnino nullius redditur roboris, vel momenti, vt in eadem extrauag. Ambitiosæ, §. si quis autem.

44 Et cõtrafacientes tam, † qui alienat, quã is, qui alienatas res, & bona recepit, sententiam excommunicationis incurrunt, vt ibi versic. & tam, qui alienat, & Conc. Trident. cap. 11. sess. 22. de reformat. ac prætere-a infeudatio deuoluitur ad Papam arg. tex. in extrauag. Pij V. in Bull. cap 58. vbi
45 conferentes beneficia † per resignationem vacantia consanguineis, affinibus, & familiaribus resignantium, tam collatores, quàm prouisi in eo, in quo delinquunt, puniuntur, quia à iure conferendi suspensionis pœnam incurrunt, donec remissionem à Romano Pontifice meruerint obtinere, & taliter prouisi titulo carent. Et cum semel, & nulliter infeudauerint, sunt eorum officio functi, & ius infeudandi deuoluitur ad Sedem Apostolicam, quæ castra solet Cameræ, & Sedi Apostolicæ incorporare, & iurisdictiones cum alijs concertibus indiuisas, & prædia feudalia alijs consueuit infeudare, vt de feudo Tegliolarum, Rouati, & Mareti, aliorumque locorum. Papien. & Asten. diœces. tempore Papæ Gregorij XIII. & etiam postea factum fuit, &
46 facere potest, cùm Papa in his † omnia possit, & habet plenitudinem potestatis, ita quòd nulla indigeat adiectione, cap. si omnia, 6. quæst. 1. cap. bene quidem, 96. dist. & Bursat. cons. 124. num. 63. lib. 1.

47 Propterea, vt indemnitati † Ecclesiæ cõsulatur, alienationes omnes, quæ auctoritate Apostolica ex causa permutationis, vel in emphyteusim admittuntur, Ordinarijs locorum, & vni ex dignitatibus in cathedrali ecclesia constitutis, qui, vocatis vocandis, coniunctim procedere debeant, committuntur; ita vt constito, quòd in ecclesiæ euidentem vtilitatem alienatio cedat, eorum conscientiam ad formam dictæ extrauag. Ambitiosæ, onerando illam auctoritate Apostolica confirment.

48 Dicta clausula, † vocatis vocandis, facit executorem mistum, qui, parte vocata, & seruatis seruandis, procedere debet Felin. in cap. de cœtero. num. 10. vers. quid de clausula, de re iud.

49 † Et coniunctim, ita quòd vnus solus exequi non potest, cap. si duo ex trib. de offi. deleg. in 6. Abb. in cap. coram, num. 14. & ibi Felin. num. 11. eod. tit. Nec tali casu, vbi est apposita clausula, conscientiam vestram onerantes, possunt delegati, nec alter ipsorum subdelegare, quia tunc est electa indu-
50 stria personæ, quapropter † subdelegari non potest, l. inter artifices, & ibi Bart. nu. 1. ff. de solut.

51 Quoniam verò bona † Ecclesiæ tradita, concessa, donata, aut oblata, sunt Deo data, & oblata, cap. videntes, § ipse enim, & cap. res Ecclesiæ, 12. quæst. 1. cap. prædia, 12. quæst. 2. Nauarr. de red. Eccles. quæst. 1. mon. 43. num. 8 vers. septimo quod tom. 2. & Red de reb. Eccles. non alien. quæst 3. num 33. Ideo sacrum Concil. Tridentin. statuit, quòd, si quem clericorum, aut laicorum, quacunque is dignitate, etiam imperiali, aut regali præfulgeat, in tantùm malorum omnium radix cupiditas occupauerit, vt alicuius ecclesiæ, seu cuiusuis secularis, aut regularis beneficij, montium pietatis, aliorumque piorum locorum iurisdictiones, bona, census, ac iura etiam feudalia, & emphyteutica, fructus, emolumenta, seu quascunque obuentiones, quæ in ministrorum, & pauperum necessitates conuerti debent, per se, vel per alios, vi, vel timore incusso, seu etiam per suppositas personas clericorum, aut laicorum, seu
52 quacunque arte, † aut quocunque quæsito colore in proprios vsus conuertere, illosque vsurpare præsumpserit, seu impedire, ne ab ijs, ad quos iure pertinent, percipiantur, is anathemati tandiu subiaceat, quandiu iurisdictiones, bona, res, iura, fructus, & redditus, quos ocupauerit, vel qui ad eum, quomodocunque, etiam ex donatione suppositæ personæ, peruenerint, Ecclesiæ, eiusque administratori, siue beneficiario integre restituerit; & deinde à Romano Pōtifice absolutionem obtinuerit Quòd si eiusdem ecclesiæ patronus fuerit, etiam iurepatronatus, vltra prædictas pœnas, eo ipso priuatus existat.

53 Clericus † verò, qui nefandæ fraudis, & vsurpationis huiusmodi fabricator, seu cōsentiens fuerit, eisdem pœnis subiaceat, nec non quibuscunque beneficijs priuatus existat, ac ad quæcunque alia beneficia inhabilis efficiatur, & à suorum ordinum executione, etiam post integram satisfactionem, & absolutionem sui Ordinarij arbitrio suspendatur, vt in cap 11. sess. 22 de reformat. cap. prædia, cap qui abstulerit, 12. quæst. 2. & cap. attendendum, 17 quæst. 4. Eiusdemque decreti pœnis subiaceāt locantes ad longum tempus, permutantes, alienantes, & recipientes bona ecclesiastica sine consensu Sedis Apostolicæ, vt fuit à sacra congreg. concil. decisum, super eodem cap 11. sub tit Meliten. & alio iecto in § qui bona. Et quæcunque vsurpatio bonorum, iuriumue cuiuscunque beneficij, vel loci pij subijcit vsurpantem anathemati, & alijs pœnis in d. cap. 11. appositis, vt in eisdem concil super eod. c. 11. § anquæcunque.

54 Paulus etiam † Papa II. ambitiosæ cupiditati illorum præcipue, qui diuinis, & humanis affectati, dati ratione postposita, immobilia, & pretiosa mobilia Deo dicata, ex quibus, ecclesiæ, monasteria, & pia loca reguntur, ac illustrantur, & eorum ministri sibi parant alimentiam profanis vsibus applicari, aut cum maximo illorum, aut diuini cultus detrimento, exquisitis medijs vsurpare præsumunt, occurrere cupiens, omnium rerum, & bonorum ecclesiasticorum alienationem, omneque pactum, per quod ipsorum dominium, concessionem, hypothecam, locationem, & conductionem vltra triennium, necnōn infeudationem, vel contractum emphyteuticum, preterquàm in casibus à iure permissis, ac de rebus, & bonis in emphyteusim ab antiquo concedi solitis, & tunc cum ecclesiarum euidenti vtilitate, ac de fructibus, & bonis, qui seruando, seruari non possent, pro tunc temporis exigentia, sua perpetuò valitura constitutione prohibuit prædecessorum suorum constitutionibus, prohibitionibus, & decretis al js super hoc editis, quæ eiusdem constitutionis tenore innouauit, in suo robore permanentibus, &c, si quis contra dictæ suæ prohibitionis seriem de bonis, & rebus eiusdem quidquam alienare præsumeret, alienatio, hypotheca, concessio, locatio, conductio, & infeudatio ipsa nullius omnino essent roboris, vel momenti, & tam, qui alienaret, quàm is, qui alienatas res, & bona prędicta reciperet, sētentiam excommunicationis incurreret.

Alienanti verò bona ecclesiarum, monasteriorum, locorumque piorum quorumlibet, inconsulto Romano Pontifice, aut contra dictæ constitutionis tenorem, si Pontificali, seu Abbatiali præfulgeret dignitate, ingressus ecclesiæ esset penitus interdictus, &, si per sex menses immediate sequentes sub interdicto huiusmodi animo (quod absit) perseueraret indurato, lapsis mensibus eisdem à regimine, & administratione suæ eccle-

ecclesiæ, vel monasterij, cui præsideret, in spiritualibus, & temporalibus, esset eo ipso suspensus.

55 Inferiores † verò Prælati, commendatarij, & aliarum ecclesiarum rectores beneficia, vel administrationem quomodolibe. obtinentes, prioratibus, præposituris, præpositatibus, dignitatibus, personalibus, administrationibus, officijs, canonicatibus, præbendis, alijsque ecclesiasticis cum cura, & sine cura, secularibus, & regularibus beneficijs, quorum res, & bona alienarunt, dumtaxat, ipso facto priuati existerent, illaque absque declaratione aliqua vacare censerentur, possentque per locorum Ordinarios, vel alios, ad quos eorum collatio pertineret, personis idoneis, illis exceptis, quæ propterea priuatæ forent, libere de iure conferri, nisi aliàs dispositioni Apostolicæ Sedis essent specialiter, vel generaliter reseruatæ.

56 Nihilominus † alienatæ res, & bona huiusmodi ad ecclesias, monasteria, & loca pia, ad quæ ante locationem huiusmodi pertinebant, libere reuerterentur, & dicta constitutio corrigit ius antiquum, & plures remouet quæstiones, & difficultates à doctoribus, & præsertim à Redo. in d. tract. de reb. Eccles. non alienan. & à Rebuff. in suo comp. eod. tit. subtiliter tactas. Et Episcopis, Abbatibus, capitulis, & alijs personis ecclesiasticis tollit omnem facultatem bona ecclesiastica, inconsulto Romano Pontifice, alienandi, vt in eadem extrauag. ibi, alienanti verò.

57 Quòdque omnes † alienationes bonorum ecclesiasticorum sine Pontificis auctoritate sint nullæ, respondendo ad contraria, tenet Nauarr. de alien. rerum Eccles. num. 14. versic. 2. & in casu nostro, tom. 1. quæ, iuramentis in contractibus appositis, conualidari non possunt, quia contractus huiusmodi non dependet à voluntate contra-

58 hentium, sed Papæ, qui est dominus † omnium beneficiorum, cap. 2. de præben. in 6. Gomes. in procem. reg. cancell. cum supra alleg. in cap. 12. num. 8. Nam iuramenta contra constitutiones Apostolicas facta, sunt illicita, & non seruanda, cap. significauit, & cap grauis, de cens. Et prædicta conclusio adeò est vera, & dicta extrauag. vsu recepta, etiam quampluribus decretis à visitatoribus Apostolicis, concilijs prouincialibus, & synodalibus intimata, & ad omnium notitiam deducta, vt omnes a enationes, perpetuæ permutationes ad tertiam generationem, & ad quodcunque tempus vltra triennium locationes auctoritate Apo-

59 stolica per litteras, † si in euidentem, in Romana curia expediantur, & Ordinarijs locorum, ac alteri dignitatem in cathedrali ecclesia habenti insolita, & satis notoria forma comittantur, & procedit etiam in bonis à regularibus, confraternitatibus, & locis pijs quibuscunque alienandis, vt in eadem extrauag. & tenet Nauarr. vbi supra num. 15. & num. 19. vers. sed contrarium. cùm comprehendat alienantes bona ecclesiarum, monasteriorum, locorumque pio-

60 rum quorumlibet, quæ † dictio, quorumlibet, vti generalis, omnia bona comprehendit, & nihil intactum relinquit, l. 1. §. generaliter, ff. de leg. præst. l. de pretio, ff. de public. in rem act. &, Aymon. consil. 133. num. 5. & 6. volum. 1. Alienationes verò, permutationes, locationes, vltra triennium, ac in emphyteusim concessiones de prædictis bonis sine Pontificis beneplacito, & consensu, sunt ipso iure nullæ, vt in eadem constitutione, ibi, nullius sint roboris, vel momenti. Nauarr. eodem tit. num. 13. Et Pontificis consensus non præsumitur, vt post Alexand. cons. 9 colum. fin. volum. 2. & cons. 17. colum. 2. vers. nec potest dici. volum. 4. probat Mascharđ. de probat. concl. 1322. num. 30.

61 Præterea bona † ecclesiastica immobilia, & pretiosa mobilia alienans sine Pontificis consensu.

Primò, si est Episcopus, vel Abbas, pœnam interdicti ab Ecclesia incurrit, & si per sex menses animo perseuerauerit indurato, à regimine suæ ecclesiæ eo ipso est suspensus, vt in d extrauag. & cap. quicunque, cap. omnes ecclesiæ, 17. quæst. 4. & Rebuf. in compend. alien. rer. Eccles. num. 109. & 110.

Secundò Episcopis, & Abbatibus, in prouisionibus suarum ecclesiarum expeditur particularis Bulla, cuius vigore priusquàm assequantur possessionem de nō alienando bona suarum ecclesiarum, & de male alienatis pro posse recuperandis, iuramentum præstare tenentur.

62 † Et bona contra dictæ extrauag. formā alienantes,

alienantes, pœnam periurij incurrunt, vt ibidem Rebuff. num. 113. omnesque beneficiarij iurant in principio, non alienare, nec diminuere bona ecclesiæ, per text. in cap. prohibemus, de cens. & Nauar. vbi supra num. 14. secundo responso. in fin. & regulariter iuramentum præstatur ab Archiepiscopis, Episcopis, Abbatibus, Præpositis, Prioribus, Archidiaconis, & alijs principalem in collegiata, & primam post Pontificalem in cathedrali dignitatem habentibus, qui ecclesiasticam habent iurisdictionem sub his verbis, videlicet.

63 Ego † N. Abbas ecclesiæ N. ab hac hora in antea fidelis, & obediens ero beato Petro, sanctæque Apostolicæ Romanæ Ecclesiæ, & domino N. Papæ, & eius successoribus canonice intrantibus. Non ero in consilio, consensu, tractatu, vel facto, vt vitam, vel membrum perdant, seu quod contra alicuius eorum personam, vel ipsorum, aut ecclesiæ eiusdem, siue Sedis Apostolicæ auctoritatis, honoris, priuilegiorum, iurium, vel Apostolicorum statutorum, ordinationum, reseruationum, dispositionum, siue mandatorum derogationem, vel præiudicium, machinationes, aut conspirationes fiant, & siue, quoties aliquid tractari sciuero, id pro posse, ne fiat impediam, & quantocius commodè potero, eidem domino nostro, vel alteri, per quem ad ipsius notitiam peruenire possit, significabo, consilium verò, quid mihi per se, aut nuncios, seu litteras credituri sunt, ad eorum damnum, me sciente, nemini pandam, ad retinendum, & defendendum Papatum Romanum, & regalia Sancti Petri contra omnem hominem adiutor eis ero, auctoritatem, honorem, priuilegia, & iura, quantùm in me fuerit, potiùs adaugere, & promouere, statuta, ordinationes, reseruationes, dispositiones, & mandata huiusmodi obseruare, & eis intendere curabo: Legatos Sedis eiusdem honorifice tractabo, & in suis necessitatibus adiuuabo, hæreticos, schismaticos, & qui alicui ex domino nostro, successoribusque prædictis rebelles fuerint pro viribus persequar, & impugnabo, possessiones verò ad abbatiam meam pertinentes non vendam, neque donabo, neqne impignorabo, neque de nouo infeudabo, vel aliquo modo alienabo, etiam cum consensu capituli dictæ ecclesiæ, inconsulto Romano Pontifice, sic me Deus adiuuet, & hæc sancta Dei Euangelia. Reliqui autem beneficiarij de non alienando in manibus Ordinarij præstant iuramentum.

64 Tertiò in odium alienantium † res alienatæ nullo restituto pretio reuertuntur ad ecclesiam, cap. 1. de schismat. Et emptor poterit habere regressum contra alienantem, vt ibi Abb. in fin. cap. si quis presbyterorum, & ibi gloss. fin. & idem Abb. num. 1. de reb. Eccles. nō alien. Rebuf. eod. cōpend. num. 115. & Rodo. de reb. Eccles. non alien. quæst. 76. cap. 2. num. 30. vers. decima pœna.

65 Quartò † Prælati Episcopis, & Abbatibus inferiores, commendatarij, & aliarum ecclesiarum rectores, beneficia, vel administrationem quomodolibet obtinentes, prioratibus, præposituris, præpositatibus, administrationibus, officijs, canonicatibus, præbendis, alijsque beneficijs, quorum res, & bona alienarunt, sunt ipso facto priuati, vt in ead. extrauag. Rebuf. d. compend. num. 111. Redo. eod. cap. 2. num. 30. vers. septima, & Rot. in nouiss. decis. 896. par. 3. lib. 3. Et dictio, ipso facto, est latæ sententiæ, l. fin. §. scituros, C. locat. cap. cupientes, §. cœterū, & ibi gloss. in ver. suspensos, & Card. de elect. Dec. cons. 138. & Rom. cons. 127. nu. 9. qua-

66 propter eorum beneficia, quornm † bona alienarunt, vti vacantia, ab Ordinarijs locorum, dummodò specialiter, vel generaliter non sint Sedi Apostolicæ reseruata, poterūt iure conferri, vt in ead. extrauag. Rebuff. d. nu. 111. & Red. d. vers. septima.

Quintò, tam alienantes, quàm recipien-

67 tes alienationis † titulo bona ecclesiastica contra formam dictæ extrauag. pœnam excommunicationis incurrunt, vt in eadem extrauag. & alijs locis supra citatis, & alias pœnas incurrunt, de quibus per dictam extrauagantem, Ambitiosæ. Rebuff. d. compen. à num. 102. vsque ad num. 115. & Rodo. d. cap. 2. à num. 29. vsque ad nu. 33. Ignat. Lop. in annot. ad pract. crimin. Diaz post cap. 73. per tot. & Nauarr. eod. tit. de alienan. rer. Eccles. à num. 13. vsque ad num. 21.

68 Sæpe quæritur, an auctoritate † ordinaria possint rectores ecclesiarum inter se bona ecclesiastica permutare sine Sedis Apostolicæ beneplacito, & consensu, & partem negatiuam probare videtur text. in cap. casellas,

sellas, 10. quæst. 2. cap. sine exceptione, 12. quæst. 2. extrauag Ambitiosæ, de reb. Eccles. non alien. & l. sancimus. C. de sacrosan. Eccles. quæ procedunt tantùm in permutationibus faciẽdis cum secularibus, ne bona Ecclesiæ profanis vsibus applicentur, & ita probat expresse text. in d. extrauag. Ambitiosæ, ibi, profanis vsibus applicare, aut cum maximo illorum, ac diuini cultus detrimento exquisitis medijs vsurpare præsumunt.

69 in procem. † Quòd causam finalem dispositionis indicat. l. fin. & ibi, Bart. num. 3. ff de hæred. instit. & Ias. in l. si pacto, quo pœnã, num. 14. C. de pac. & cùm in permutationibus, quæ inter rectores Ecclesiarum de bonis Ecclesiæ fiunt, non transferatur dominium ad profanos vsus, cessat causa prohibitionis, & cessante causa prohibitionis, cessat, & prohibitio, cap. cùm cessante, de appellat. & Tiraquell. in tract. cessan. causa par. 1 limit. 23. num 1.

70 Inter rectores ecclesiarum † de bonis ecclesiasticis est permutatio permissa, per tex. in cap. hoc ius porrectum, §. sibi inuicem, 10. q. 2. cap. 1. de reb. Eccles. non alien. cap. ad quæstiones, de rer. permut. auth. vt determinatio eccl... commut. Eccles. §. illud quoque, vbi etiam glos. in ver. ad inuicem, & ibi Bart in princ col. 5. & auth. item sibi inuicem iuncta gloss. C. de sacros. quib. non obstant. c. casellas, &c. sine exceptione supra allegata, quia dicta iura prospiciunt tantùm, ne per contractus bona ad vsum pauperum destinata alienari contingat, vt d. c. casellas, sed permutationes bonorum vnius ecclesiæ cum bonis alterius non sunt prohibitæ, ex supra allegatis, quia nihil refert an sint bona vnius,

71 vel alterius ecclesiæ, † quicquid enim habet quæuis ecclesia, pauperum est, c. fin. & ibi glos. 1. 16. q. 1. c. quod autem 23. q 7. glos. in eod. cap. casellas, & Bart. in auth. de non alien. aut permut. §. si verò, num. 1. col. 2.

72 Permutationes † cum secularibus, à permutationibus, quæ inter rectores ecclesiarum de bonis ecclesiasticis fiunt, differunt, quia cum secularibus, nisi cum euidẽti vtilitate, vel necessitate ecclesiæ fieri non possunt, per text. in cap. 1. §. præsertim, de reb. Eccles. non alien. in 6. & extrauag. Ambitiosæ, eod. tit. sed in permutationibus bonorũ ecclesiasticorum inter rectores non procedunt dicta iura, sed sufficit, quod pro vtriusque ecclesiæ, & rectorum commoditate fiat permutationes cap. ad quæstiones, in princ. de rer. permut. & glos. in eod. c. hoc ius porrectum, §. item sibi inuicem, 10 q 2. & cum hoc casu permutationes non reperiantur prohibitæ, vniuersaliter permissæ, arg tex in cap. inter corporalia, §. Sed neque. in fin. & ibi gloss. de translat. Episc. gloss. in d. cap. ad quæstiones in ver. inhibitum, de rer. permut. & cap. cum apud, de sponsal. & matr.

73 Spirituale enim † cum spirituali potest permutari, vt per glos. in eod. c. ad quæstiones, in ver. queat. accedente tamen decreto Episcopi, vel eius vicarij facultatem habentis in permutationibus factis à rectoribus Episcopis inferioribus, cap. 1. de reb. Eccl. non alien. glos. in d. cap. hoc ius porrectum, § sed permutare, 10. q. 2. glos. in c. in ver. defensore, de reb. Eccl. non alien. in 6. & Bart. in auth. de Eccles. rer. immob. alien num. 3.

74 Cum laicis autem † non licet permutare, nec illis bona ecclesiastica in emphyteusim concedi possunt, nisi duobus concurrentibus, quæ copulatiue requiruntur, nempe causa, & solemnitas, quorum vnum sine alio minime sufficit, vt cap. sine exceptione, 12. q. 2. c. tua nuper, de his, quæ fi. à maior. par. cap. extrauag. Ambitiosæ, de reb. Eccl. non alien. Barb conf. 14. nu. 1. & 2. lib. 2. Socin. qui de cõmuni opinione testatur cõs. 24. nu. 8. & seq. lib. 1. Redo. de reb. Eccles nõ alien. q. 36. num. 19. Couar. in lib. 2. var. resol. c. 17. num. 2. & Rot. diuers. decis. 178. num. 1. par. 2.

75 Causa enim, † quibus bona ecclesiastica possunt permutari, vel in emphyteusim concedi, sunt plures, de quibus supra nu. 6. 8. 9.

76 & 10. & præcipue legitimæ sunt † causæ necessitatis, vel vtilitatis, quorum prima per necesse concludere debet, quia, si necessitas est ficta, vel simulata, cui cum fructibus ecclesiæ, aut aliàs cum minori præiudicio potuisset prouideri, si alienentur bona ecclesiæ maximi valoris, alienatio est nulla, glos. in d. cap 1. in ver. defensore, de reb. Eccles. non alien. in 6. & ibi Ioan. Monac. num. 3. Abb. In cap. nulli, num. 5. eod. tit. & Rot. diuers. decis. 178. num. 6 & 7. par. 2.

77 Quamuis enim † causa exprimatur in litteris, si in euidentem, nisi verificetur, rescriptum est nullum, & subreptitium, vt per Ruin. in conf. 157. num. 26. lib. 1. & quando subreptio

subreptio versatur circa ipsam causam, sine qua Papa côcessurus non fuisset. Dec. cons. 142. nu. 5. & 6. si in euidentem, & confirmatio subsequuta, non suffragantur, quin omnia reddantur nulla. Rot. diuers. par. 2. d. decis. 178, nu. 1. 2. & 10. Non enim sufficit, si in instrumento, vel in litteris Apostolicis, si in euidentem, narretur, vel attestetur concessionem in euidentem ecclesiæ vtilitatem cedere, vel ob necessitatem, aut euidentem eiusdem ecclesiæ vtilitatem factam esse, vt est text. in cap. 1. de reb. Eccles. non alien. in 6. & ibi Doct. Guid. Pap. decis. 151. Dec. cos. 142. num. 4. lib. & Redoan. in d. tractatu de reb. Eccles. non alien. quæst. 20 n. 65. & 130 & quæst. 23. num 43. & 46.

78 Solemnitatum autem defectus † Papa supplet per clausulã in litteris, si in euidentem, apponi solitam, videlicet, supplentes omnes, & singulos defectus, &c. Abb. cons. 41. lib. 1. sed non supplet defectum causæ. Rot. d. decis. 178. nu. 2. Nam defectus causæ reddit nullam interpositionem decreti

79 super alienatione. Gemin. cons. 48. nu. 9. & licet pro decreto in dubio præsumatur, tamen admittitur probatio in contrarium, quòd non subsit necessitas, neque vtilitas. Rot. ead. decis. 178. num. 3. & 4. nec sufficit

80 qualisqualis vtilitas, † sed requiritur, quod sit euidens vtilitas, tanquam causa finalis alienationis bonorum ecclesiasticorum, cap. 1. de reb. Eccles. non alien. in 6. Socin. cons. 15. nnm. 57. lib. 1. Corn cons. 144. num. 3. lib. 2. Redo. eod. tract. de reb. Eccles. non alien. quæst. 19. num. 62 & quæst. 20. num. 83. Borgn. decis. 45. num. 36. lib. 1. & Rot. decis. 178. num 8. & 10.

81 Solemnitas enim † non solùm requiritur in simplici alienatione, sed etiam in transactione inter rectorem ecclesiæ, & emphyteuticarium facta, quæ requirit eandem solemnitatem, quam requirit alienatio. Bertran. cons. 171. nu. 2. & seq. lib. 2. Dec. cons. 46 num 9. lib. 1. Borgn. d. decis. 45 nu. 14. & seq & Ant. Mar. de can. in cons. impress. post Borg. decis. 46. num. 86. cum pluribus seqq. lib 1. & quanuis contrarium, quando emphyteuta est in possessione, quia tunc transactio non videtur alienatio, teneat Ias. in l. iusiurandum, quod ex conuentione, §. pupillus, num. 4. vers. aliquando tamen, ff. de iureiur. allegando tex. & etiam Bart. in l. si pro fundo. C. de transact. & glos. in l. penul. C. de vsucap. pro emptore. d. lex,

82 si pro fundo, † super qua fit omne fundamentum, loquitur in maiori ibi: nec eo tempore minor annis 25. fuisti, sed à maiori ad ecclesiam non licet arguere, quia ecclesiam nô maiori, sed minori æquiparatur. Bart. in l. 1. num. 3. & ibi Bald. etiam nu 3. C. si aduersus transact. & in terminis, quòd transactio de bonis ecclesiasticis sine decreto Superioris non valeat, tenet Bart. in d. l. 1 num. 3. C. si aduersus transact. &, quæ in côtrarium allegari possent, procedunt in feudo, & in emphyteusi seculari, & ex diuersis non fit illatio, l. Papinianus exuli, ff. de minoribus.

FINIS PRIMÆ PARTIS.

IO. FRANCISCI LEONIS EPOREDIENSIS V. I. D.

EPISCOPI THELESINI.

THESAVRI FORI ECCLESIASTICI.

Pars Secunda.

DE IVRISDICTIONE ORDINARIA. Cap. I.

SVMMARIVM.

1 *Iurisdictio ordinaria est fauorabilis: delegata, vti extraordinaria, odiosa, & restringenda.*
2 *Iurisdictionis ordinariæ potestas in pluribus consistit.*
3 *Episcopus ante consecrationem in pluribus iurisdictionem ordinariã potest exercere.*
4 *Iurisdictionem ordinariam Princeps, lex, & consuetudo tribuere possunt.*
5 *Ordinariorum plura sunt genera.*
6 *Papa est Ordinarius Ordinariorum, & totius orbis.*
7 *Ordinariorum primum locum tenent Cardinales.*
8 *Legati de latere in quibus locis habeant ordinariam iurisdictionem.*
9 *Ordinariorũ secundũ locum tenẽt Patriarcha & Primates, qui, licet nomine differãt, eorum tamen idem est officium.*
10 *Patriarcha est Ordinarius omnium Archiepiscoporum suæ Prouinciæ.*
11 *Causa Episcoporum super depositione, aut priuatione, à Papa sunt cognoscendæ, & terminandæ; quandoque tamen inferioribus committuntur.*
12 *Ordinariorum tertium gradum tenent Archiepiscopi, qui sunt iudices ordinarij omnium Episcoporum.*
13 *Episcopi habent ordinariam iurisdictionem in eorum diœcesi, in qua plura possunt.*
14 *Episcopi ordinaria auctoritate possunt synodum conuocare.*

Sta-

15 *Statuere prohibitus in aliqua materia, defectu potestatis, potest in illa statuere, fortificando ius cōmune cum adiectione pœna.*

16 *Episcopi possunt habere familiam armatā, & brachium seculare inuocare, quod præstare debet.*

17 *Episcopi procuratorem fiscalem habere, & in criminalibus pœnas pecuniarias imponere, & exigere possunt.*

18 *Episcopi ordinaria auctoritate suas sententias exequtioni possunt demandare.*

19 *Dictio, vt supra, repetitiua præcedentium habet vim repetitionis verborū supra expressorum.*

20 *Episcopi cura esse debet de sanctorum inuocatione, & sacrorum reliquiarum, ac imaginum honore, ac veneratione.*

21 *Miracula, & noua reliquia, vel imagines recipi non debent nisi ab Episcopo recognita fuerint, & approbata.*

22 *Miraculorum, aut imaginum causa dubia emergentiā, quomodo decidenda.*

23 *Reliquiæ sanctorum in maxima veneratione sunt habenda.*

24 *Syndon Euangelica, qua Christus ad sepulturæ mysterium inuolui dignatus est, à Carolo Emmanuele Sabaudiæ Duce magno studio seruatur.*

25 *Latriæ cultus syndoni Euangelicæ sanguinis Christi conspersæ debetur.*

26 *Festorum dierum celebratio cum omni veneratione debet obseruari, & contrafacientes sunt pœnis plectendi.*

27 *Ferijs in honorem Dei indictis, an renunciari possit.*

28 *Feriatis diebus, an iuramenta admitti, & sententia ferri possint.*

29 *Festorum violatio est misti fori, ita vt inter iudicem ecclesiasticum, & secularem sit locus præuentioni.*

30 *Blasphemia crimen est misti fori, si non sit hæreticales, quia iudicio ecclesiastico huiusmodi blasphemi subijciuntur.*

31 *Festorum dierum celebratio cadit sub tertium præceptum decalogi, & partim morale, partim ceremoniale indicatur.*

32 *Episcopus ex causa, & etiam quandoque parochus ab obseruatione festorum potest dispensare.*

33 *Monialium cura Episcopis præcipue est cōmissa, super qua maxime debēt inuigilare.*

34 *Virginem, vel viduam cogentes ad ingrediendum monasteriū, aut habitum suscipiendum, anathematis pœnam incurrunt.*

35 *Aetas ad habitum suscipiēdum monialibus præscripta, & quæ ante professionis emissionem requirantur.*

36 *Professio tam virorum, quàm mulierum, ante decimum sextum annum expletum fieri non potest, aliàs est nulla.*

37 *Milites ordinis Sancti Ioannis Hierosolymitani tacite professionem emittunt.*

38 *Renunciatio ante professionis emissionem, vt valeat, quæ requirantur.*

39 *Professionem emittendi tempus post annum nouitiatus ex legitima causa à superioribus cognita potest prorogari.*

40 *Nouitiatus tempore, excepto victu, & vestitu ex bonis nouitij, vel nouitiæ monasterio nihil tribui potest.*

41 *Professis tam viris, quàm mulieribus non licet quouis prætextu bona immobilia, aut mobilia, tanquàm propria, habere.*

42 *Religionem per vim, & metum se ingressum prætendens, quando, & quomodo sit audiendus.*

43 *Apostata ipso facto excommunicationis sententiam incurrunt.*

44 *Regulares, quomodo de ordine ad ordinem transferri possint.*

45 *Abbatissæ ætas, quæ, & vt eligi possit, quæ requirantur.*

46 *Clausuram monasteriorum ingredi non debēt superiores pro electione Abbatissarum, aut aliarum Præfectarum.*

47 *Clausura monialium ab Episcopis, vbi violata fuerit, diligenter restitui, & vbi est inuiolata, maxime conseruari debet.*

48 *Moniales omnes sub perpetua clausura viuere tenentur.*

49 *Moniales, quibus ex causis à monasterijs exire possint.*

50 *Monasteria monialium nec Episcopis, aut alijs superioribus, & personis ingredi licet, nisi vrgentibus necessitatibus.*

51 *Professionem emittere, nec ad clausurā seruandam tenentur mulieres, quæ fuerunt inhonestæ, & in congregatione viuunt.*

52 *Ingrediendi septa monasteriorum monialiū licentiam quis concedere possit, & in quibus casibus.*

53 *Puellæ educationis causa, de cuius licentia monasterium ingredi possint.*

54 *Puellæ, educationis tempore absoluto, quomodo*

modo Episcopus prouidere possit.

55 *Organi concinnatores, & magistri ad operã eorum præstandam, vt septa monasteriorũ ingrediantur, sunt admittendi.*

56 *Regulares adeuntes monasteria monialiũ sine Episcopi licentia, quomodo puniendi.*

57 *Regulares quouis prætextu moniales alloqui, seu cum illis cibum sumere, aut se refocillare non possunt sub grauibus pœnis.*

58 *Regulares, quibus cura monialium sublata fuit, illas in confessionibus audire non possunt.*

59 *Abbates generales quatuor Ordinum generalium habent ordinariam iurisdictionem in suis monasterijs, & alijs Abbatibus præferuntur.*

60 *Abbates Ordinum generalium verbali benedictione calices, & patenas, ac vestes sacerdotales benedicere possunt, non calices consecrare.*

65 *Magnus magister ordinis Sãcti Ioannis Hierosolymitani habet ordinariam iurisdictionem cum mero, & misto imperio, quam habent etiam alia capita Ordinum aliarum militiarum.*

62 *Vicarij generales Episcoporum, & quamplures alij habent ordinariam iurisdictionẽ.*

63 *Ordinariorum appellatione veniunt Episcopi, Archiepiscopi, Patriarchæ, & Primates.*

64 *Suspicionis causæ, quibus iudices possunt allegari suspecti, quæ sint.*

65 *Suspicionis causæ coràm eodem iudice sunt allegandæ, & iuris arbitri eligendi.*

66 *Appellatio est admittẽda à pronunciatione super competentia iudicis, vel suspicione.*

67 *Appellatio à nõ admissione ad iuris arbitrorum electionẽ ad Papam est interponenda.*

68 *Suspicionis causa contra Ordinarium probata, datur adiunctus, sed regulariter ab eo causa non auocatur.*

66 *Suspicionis causa admissa, ad Sedem Apostolicam spectat decernere, cui causa sit committenda, illamque sibi bene viso committere potest.*

70 *Ordinarijs locorum causæ in prima instantia sunt regulariter reseruatæ.*

71 *Ordinarij locorum proprie hoc casu, qui dicantur.*

72 *Causa intra biennium non terminata, quãdo habeat locum appellatio.*

73 *Causæ in prima instantia, quæ apud Sedem Apostolicam sint tractandæ.*

74 *Beneficiales causæ vigore Breuis Apostolici in prima instantia in Romana curia cognoscuntur.*

75 *Causæ in prima instantia ratione celebrati contractus coram Ordinarijs locorum, quæ non cognoscantur.*

76 *Causæ beneficiales sup̃ beneficijs affectis, vel reseruatis in curia Romana cognoscuntur.*

77 *Reseruatio inficit titulum possessionẽ, & operatur etiam reseruationem causarum.*

ORDINIS potestas, quam habẽt Episcopi, probatur supra par. 1. cap. 4. num. 1. & seq. quam autem habeant potestatem iurisdictionis, infra patebit. Iurisdictionis potestas duplex est, ordinaria, & delegata: delegata verò duplex, à iure, vel ab homine, ordinaria
1 † fauorabilis est, delegata autem vti extraordinaria, odiosa, & restringenda, gloss. in cap. 1. in ver. processus, & in cap. 3. in ver. vel conuentionis, de rescript. in 6. Anchar. in cons. 215. num. 8. Purpur. in l. 1. num. 434. de offi. ei. & Rot. decis. 5. num. 3. & 4. de cõcess. preb. in antiquior. de ordinaria, quę dignior est, primo loco tractare decreui.
2 Potestas iurisdictionis † ordinarię consistit in iudicando, beneficijs conferendis, iuramentis vasallorum recipiendis, inuestituris concedendis, in excommunicando, corrigendo, pœnis plectendo, mitigando, absoluendo, & indulgentijs concedendis, & de quibus per Feder. de Sen. in cons. 302. Reuer. pater, circa principium, quæ omnia
3 ante † consecrationem potest Episcopus electus, & confirmatus ministrare, gloss. final. in capit. transmissam, & ibi Doct. de elect. quodq; indulgentiarum concessio sit etiam iurisdictionis, quas pariter Episcopus nondum consecratus concedere potest, tradit Syluest. in ver. indulgentia, num. 13.
4 Ordinariam † iurisdictionem tribuere potest Princeps, quisq; in genere suo, & pro sua potestate, lex, & consuetudo, cap. 1. cum seq. dist. 1. Host. in sum. de offic. ord. num. 2. & Innocent. in cap. 3. nu. 3. eod. tit. Episcopi enim iurisdictionem ordinariam habent

de-

de iure communi,& canone,vt per Innoc. in eod cap.3. num.4.

5 Ordinariorum autem † plura sunt genera,quæ à Papa Ordinario Ordinariorũ dependent,legem accipiunt,eique in omnibus parere, & ipsum in primatum recognoscere debent, cap. omnes, cap. sacrosancta,& cap.Constantinopolitana,22.dist.

6 † Papa enim est Ordinarius Ordinariorum, & totius orbis, cùm totus mũdus sit sibi territorium, cap. cuncta per mundum, cap.per principalem,9. quæst. 3. & Abb.in cap.fin.num.45.de for.comp. sunt enim Ordinarij alij seculares, de quibus per Doct. tot.tit.de iurisd. omnium iud.alij aũt ecclesiastici,de quibus sum tractaturus,& quibus Papa vices suas ita impartitur,vt in partem vocétur solicitudinis, non in plenitudinem potestatis,cap.decreto,cap qui se scit.2.q 6 & cap.loquitur,§.Episcopatus, 24.quæst.1.

7 Primum autem † Ordinariorum locum tenent S R.E. Cardinales,qui in suis titulis Cardinalatus habent ordinariam iurisdictionem,vt in cap. his quæ, de maior. & obed.& ibi Felin.num.1.

8 Legati quoq; † de latere eorum legatione durante, habent ordinariam iurisdictionem,gloss.in cap.legatos, in ver. proconsulum,in fin.& in ver. reputantes, de off. leg. in 6. & Abb.in cap nouit.num.2.& cap.fin. num.3.eod.tit.quæ hodie limitatur, vt non procedat, & habeat locum in cognitione causarum in locis,vbi Concilium Tridentinum est vsu obediẽter receptum,in quibus nec Cardinales legati de latere habent ordinariam iurisdictionem.Conc.Trid.in cap. causæ omnes,§.legati quoque.sess.24. secus vbi non est receptum.Nó enim æquum est, quod,qui decreta conc.Trid.acceptare recusant,illis hoc casu gaudeant, quòd legati in eorum dominijs in cognitione causarum non habeãt ordinariã iurisdictionẽ, ex iuris cõmunis dispositione, quia frustra auxilium legis implorat,qui in legem cõmittit.l.auxilium,in fin. & ibi Bart. num.1. ff.de minor,

9 Secundum locum † in ordinaria iurisdictione obtinẽt Patriarchæ,& Primates,qui, etsi nomine differunt,idẽ tñ est officium, vt c.1. vbi etiam gloss. 99. distin gloss.in cap. vnic.§ fin.in ver.Patriarchis,de stat. reg. in 6.gloss.fin. in cap. vrbes, 80. dist. cap.1.99. dist.cap.si clericus,§.si verò,11.quæst.1.

10 Patriarcha enim est † iudex ordinarius omnium Archiepiscoporũ suæ Prouinciæ. Abb.in cap. quid simul num.1. de offic.ord. poteratq; de crimine Episcopi cognoscere,& pronunciare ipsum esse deponẽdum, & remittere, pronunciationem ad Papam, vt per Felin.in c.2. nu.2 de accu.sed hodie

11 causæ Episcoporũ,† quæ dispositione, aut priuatione dignæ sunt, à Summo tantùm Romano Pontifice cognoscuntur, & terminantur. Quòd si huiusmodi causæ necessariò extra Romanam curiam sint committendæ,nemini committi debẽt, nisi Metropolitano,aut Episcopo à Papa eligendo,per commissionem specialem manu ipsius Papę signatam, cum facultate, vt solam facti instructionem sumat,processumque cõficiat, quem statim ad Romanum Põtificem transmittat, reseruata eidem Papæ sententia diffinitiua:minores verò criminales causę Episcoporum in concilio tantum prouinciali, vel à deputatis per concilium prouinciale cognosci debent,& terminari. Concil.Tridentin.in c.5.de reform.sess.24.sed quoniã non sine maxima reorũ impensa Metropolitani.vel Episcopi ad processum conficiendum se transferrre possunt, pro minori dispendio, quandoque etiam simplicibus doctoribus ecclesiasticis pro sumendis informationibus,huiusmodi causæ delegantur.

12 Tertium gradum† Ordinariorum tenent Archiepiscopi,& Archiepiscopus est etiam iudex ordinarius omnium Episcoporum suę Prouinciæ ita quòd, si subditus conueniat Episcopum, auctoritate ordinaria coram Metropolitano ipsum conuenire potest. gloss. in cap. pastoralis, in ver. exceptis,& ibi Abb.nu.2 de offic.ord & in omnibus causis,quæ per apppellationem à diffinitiua ab Episcopis suffraganeis ad eosdẽ Archiepiscopos deferuntur,vt c.1.de offic. leg & redarguuntur Metropolitani,qui non seruata forma Conc. Trid cap.20. sess.24. suis suffraganeis inhibent,vt per sacram Cõgregationem super eodem cap.20. in decis. sub tit. Calaguritan & quando appellatur in causis concernentibus exequtionem decretorum Concil. Trident Metropolitani à cognitione causarum abstinere debẽt, vt ibidem super eod. cap. 20. in decis. sub tit. Patauin Aquileien.

13 Quartò Episcopi † habent ordinariam iuris-

iurisdictionem in eorum diœcesi, c. cōquerente, & ibi gloss. in ver. iurisdictionem, de offic. iud. ord. & habet Episcopus in ecclesijs, & capellis suæ diœcesis, obedientiam, subiectionem, & reuerentiam, institutionē, & destitutionem, correctionem, & reformationem, ac censurarum ecclesiasticarum promulgationem, d. cap. conquerente, §. nos autem. Per obedientiam enim, quam prę-stare tenentur personæ ecclesiasticę, & seculares in his quę religionem, & animarum salutem concernunt; vt in cap. quanquam, 23. dist. recognoscunt Episcopum in iudicem. Abb. in d. cap. conquerente, num. 2. in princip. de offic. ord. Quæ autem sint iura Episcopalia Episcopo debita, bene deducit singillatim distinguēdo. Abb. quæ terdecim enumerat, ad quæ tenentur ecclesiæ diœcesis Episcopo, in eodem cap conquerente, num. 2. & plura potest Episcopus ordinaria auctoritate, de quibus infrà dicetur.

14 Primò † Episcopus ordinaria auctoritate synodum cōuocare potest, de qua supra part. 1. c. 9. & quia habet ius reformandi, cap. licet, & cap. irrefragabili, de off. ord. ad reformationem morum statuta facere potest, & addere iuri communi, nouam imponendo pœnam, c. 2. iuct. gloss. in ver. statuto, de constit. in 6 gloss. in cap. ne Romani, in ver. tolli, & ibi Abb. n. 2. de elect. & Felyn. post plures alios per ipsum citatos in cap. quod super num 9. de maior. & obed. Pro-

15 hibitus enim † statuere in aliqua materia propter defectum potestatis, potest in illa statuere, fortificando ius commune cum adiectione pœnæ, iuxta d. gloss. in clement. nè Romani, in ver. tolli. quam Felin. dicit singularem, in cap. 1. num. 13. post medium, versic. & prohibitus, de spons. & matr.

16 Secundò † potest habere familiam armatam, de qua eod. cap. 9. & brachium seculare inuocare, vt in cap. 1. de offic. ord. & ibi gloss. penult. & vlt. quod iudex præstare tenetur, & ad illud compelli potest, vt per d. gloss. fin & ibi Abb. num. 11. & conc. Trid. in c. 5. de regul. & monial. sess. 25. & hoc in subsidium, quando familia Episcopi non sufficit, sicut videmus inquisitores, qui licèt per se ipsos, & suos ministros carcerare possint, clement. 1. §. 1. de hæret. auxilium tamen brachij seculris possint inuocare, quod magistratus præstare tenentur, ea. vt inquisitionis, de hæret. in 6. & quòd iudex Ecclesiasticus pro executione suę sententię possit inuocare brachium iudicis secularis, & secularis iudex teneatur illud impartiri, & sententiam prædictam exequi. post Couarr. pract. quæst. c. 10. n. 1. Diaz. in pract. crimin. c. 154. n. 1. & plures alios, quos refert, vbi ampliat hanc opinionem procedere etiam in iudicibus secularibus supremis, tenet Farinac. in sua prax. crim. tom. 1 par. 2 quæst. 97. cas. 4. n. 81. & seqq & iudex secularis inuocat etiam auxilium alterius iudicis, vt l. si quis in hoc genus. C. de episc. & cler. & Papa pro recuperatione status Ferrariæ auxilium brachij secularis inuocauit, quo tamen opus non fuit, cùm S. R. E. fuerit illud dominium restitutū sine aliqua sanguinis effusione, vt alibi dixi. Possuntque

17 † Episcopi habere procuratorem fiscalem, & in criminalibus pœnas pecuniarias imponere, ac exigere, vt per Abb. in cap. de causis, num. 12. de offic. deleg. Felyn. in cap. irrefragabili, num. 5. de offic. ord & Aufrer. in addit. ad decis. Tholos. 275. num. 4. etiam quòd reus non sit Episcopo in tēporalibus subiectus. Abb. in cap. licet, n. 8. de pœn.

In ciuilibus autem causis ad forum ecclesiasticum spectantibus, licet sæpe quæratur inter doctores, an iudex ecclesiasticus de iure cōmuni possit suam sententiam in bonis laicorū exequtioni demandare, illa quę-stio potiùs vrget, quo ad iudices delegatos,

18 † sed, quicquid in argumentum suprà contrarium tenuerim in cap. 9. sub nu. 18. Episcopi sua ordinaria iurisdictione suas sētētias exequtioni demandare possunt, vt per Innoc. in cap. significasti, de off. deleg. & hodie dicta quæstio est sublata per conc. Trid. cuius vigore, loco censurarum, quibus libere vtebantur; nunc eis licet in omnibus causis ad forum ecclesiasticum quomodolibet pertinentibus contra quoscunque, etiam laicos, per mulctas pecuniarias, per captionem, pignorum, personarumque districtionem per proprios, aut alienos exequtores procedere, & causas diffinire, vt in cap. 3. sess. 25. de reform. quæ potestas procedendi contra bona, & personas etiam laicorum loco censurarum subrogata fuit, & subrogatus sapit naturā eius, in cuius locū subrogatur, l. 1. §. hæc actio. & ibi Bar. ff. si quis testa. lib. esse iuss. fue. & l. si eum, §. qui iniu-

riarum, ff. de si quis caut. verbum enim, liceat Episcopis, in d. cap. 3. appositum est dispositiuum, quòd scilicet procedere possint per captionem pignorum, & districtionem personarum, quo casu intelligitur Episcopis hoc licere facere de iure, & de facto, vt per Bart. in l. stipulatio ista, §. hi qui, ff de verb. obligat & præmissa procedunt, habentque locum, tam in criminalibus, quã in ciuilibus, quia ibi in causis quoque criminalibus, vbi executio realis, vel perso-
19 nalis, vt supra, fieri poterit, illa dictio, † vt supra, repetitiua præcedentium habet vim expressionis, & repetitionis dictorum verborum per captionem pignorum, & districtionem personarum, quæ supradicta erant. Bart. in l. 1. §. hoc edicto, in fin. ff. de postul. & Crauet in cons. 88. num. 3.

20 Tertiò † Episcoporum ordinaria auctoritate præcipua cura esse debet, vt populũ, totumq; gregem sibi ipsis, ac suæ fidei commissum, iuxta sacrorum cõciliorum decreta de sanctorum intercessione, inuocatione, sacrarum reliquiarum honore, & legitimo imaginum vsu diligenter instruant, & doceant, atque imagines Christi, & Deiparæ Virginis, & aliorum sanctorum in templis præsertim habendas, & retinendas, eisque debitum honorem, & venerationem impartiendam curent, vt per conc. Trident. de inuoc. venerat. & reliq. sanctorum, sess. 25.

Nemini tamen licet vllo in loco, vel ecclesia, etiam quomodolibet exempta, aliquam insolitam ponere, vel ponendam curare imaginem, nisi ab Episcopo approbata
21 fuerit, nulla etiam admittenda sunt † noua miracula, nec nouæ reliquiæ recipi debent, nisi eodem Episcopo recognoscente, & approbante, qui, simulatq; de ijs aliquid compertum habuerit, adhibitis in consilium Theologis, & alijs pijs viris, ea facere debet, quæ veritati, & pietati consentanea iudicabit. concil. Trid. vbi supra, §. hæc vt fidelius, & c. 2. de reliq. & vener. sanct.

De miraculis autem, ac sacris imaginibus copiose, & bene scripsit Maiol. in suo lib. de sacr. imag. per totum, & si aliquod
22 dubium, aut difficilis † abusus circa miracula, & imagines esset extirpandus, vel aliqua de his grauior quæstio incideret, Episcopus, antequam iudicat, Metropolitani, & comprouincialium Episcoporum in concilio prouinciali sententiam debet expectare, ita tamen vt nihil, inconsulto Romano Pontifice, nouum, aut in Ecclesia hactenus insuitatum decernatur. Concilium Tridentinum, vbi supra de inuocat. vener. & reliq. sanct. in fin. Sanctorum vero reliquiæ, si sint antiquæ, haberi debent in veneratione, in qua hactenus habitæ fuerint, si verò sint nouæ, Episcopus seruare debet formam eiusdem decreti concilij vt super eod. decr. fuit à sacra congreg. decisum, sub titu. Cæsaraugustan. Sanctorum vero reliquijs venerationem, atque honorem non deberi, vel eas, aliaque sacra monumenta à fidelibus inutiliter honorari, atque eorum opis impetrandæ causa sanctorum memorias frustra frequentari asserentes, ab Ecclesia sunt damnati, concil. Trident. eod. decreto sub tit. de inuoc. vener. & reliq. sanct. §. sanctorum quoq; sess. 25.

23 Quo autem honore, & reuerentia † reliquiæ sint seruandæ, obseruantia vrbis Romæ, omniumque aliarum ciuitatum, & locorum Christi fidelium satis docet, quibus in locis maxima veneratione habentur, & prę ceteris à Carolo Emmanuele Sabaudię
24 Duce magno studio seruatur Euangelica illa syndon, qua Christus ad sepulturæ mysterium inuolui dignatus est, quam eandem illam esse, de qua Euangelistæ omnes testati sunt. Matth. cap. 27. Marc. cap. 15. Luc. cap. 23. & Ioan. cap. 19 post alios, quos citat, tradit Maiol. de sacr. imag. cent. 1. cap. 4. §. huiusmodi autem. Idem testatur Alphonsus Paleot. Archiepiscop. Bonon. in explicat. sacr. syndon. cap 2. in princip. in qua quamplura scitu, consideratione, & meditatione digna ab omnibus Christi fidelibus essent videnda. Prioribus quidem seculis seruorum Christi studio Hierosolymis, demum in Cypro penes Reges seruatus fuit hic inæstimabilis thesaurus pretiosissimo sanguine Christi conspersus, sed, vbi cœpit ira Dei excandescere, & immanitati Turcarum regna illa exponenda permisit, sacratissimæ syndonis Deus non oblitus, ne impiorum manibus aliquando pollueretur, sub pijssimorum Sabaudiæ Ducum tutelam eam migrare voluisse videtur, sub qua primò Camberij Allobrogum, Ducatus Sabaudiæ insigni oppido, nunc autẽ iam à pluribus annis in pedemontana

pro-

Prouincia, & Taurinensi ciuitate eorundē Ducum regia pijssime asseruatur Mag. Cyprianus Vberti in op. de cru. lib. 3. fol. 186. & Iacob. Crot. de cruc. Chris. lib. 1 cap. 85. in princip. si quis autem miraculorum, quæ Deus sacram huiusmodi syndonem inuisentibus, & adorantibus aperire dignatus est, notitiam habere velit, videat Majol. eodem cap. 4. & Paleot. d. cap. 2. post princ. & quia tetigit corpus domini, quod fuit verbo diuino coniunctum, & illius sanguine est cōspersa, sanguisque non fuit à verbo diuino separatus, & diuisus; propterea eidem san-
25 guini cu tus † latriæ debetur, S. Thom. 3. par. quæst. 25. artic. 4. ad 2. Azor. in 1. par. instit. moral. lib. 9. c. 5. versic. 8. quæritur, & Paleot. in ead. explicat. cap. 7 post med.

Quartò, ordinaria auctoritate tenentur
26 etiam Episcopi curare, vt dierum † festorū celebratio ad Dei cultū maximè pertinens, & quæ in lege diuina præcipitur cum omni veneratione obseruetur, omnes enim dies Dominici, & alij item plures precipuè in honorem Dei, & Beatæ Mariæ Virginis, Apostolorum, & aliorum Sanctorum de præcepto sunt seruandi, sicut alij item, qui iuxta laudabilem locorum consuetudinem solemniter celebrari consueuerunt. Huiusmodi autem diebus ab omni illicito, & seruili opere est abstinendum, mercatus, fora, profanæ negociationes, & iudiciorum strepitus debent cessare. Qui autem festi dies non sunt de præcepto Ecclesiæ, sed de consuetudine, secundum consuetudinem loci sunt seruandi, ca. quoniam, de fer.
27 Iudiciorum autem strepitus † omnibus ferijs in honorem Dei indictis quiescere debent, quibus non potest renunciari, nec processus, minusque sententia valebit, nisi necessitas vrgeat, vel pietas suadeat, cap. final. & ibi Abb. num. 1. 2. 3. & 9. de fer. fauore tamen hominum introductis, vt messium, vel vindemiarum, de partium consensu renunciare potest, vt d. cap. final. in fin. eod. tit.

Quò autem dies festiui in honorē Dei sint feriati, probatur in cap. 1. de consecrat. dist. 3. & d. cap. fin. de fer.
28 Iuramenta enim dictis diebus admitti non debent, neque sententiæ ad pœnam sanguinis ferri, neq; sacramēta præstari, nisi pro pace, vel alia necessitate, c. 1. eod. tit.
29 † At dies festos operibus seruilibus, seu vetitis violantes mulctare, & pœnis afficere est misti fori, ita vt inter iudicem Ecclesiasticum, & secularem sit locus præuentioni. Pius V. in Bull. constit. 5. §. cum verò, ver. in alijs autem. In Regno tamen Neapolitano, ex antiqua iuris dispositione, & capitulorum eiusdem regni, & immemorabilis consuetudinis, ad forum Ecclesiasticum tantummodo spectat, & in eodem regno dicta constitutio, hoc casu in foro seculari non attenditur. Prout etiam est locus præuentioni contra blasphemos, quo-
30 rum crimen † est misti fori. cap. 2. & ibi Abb. num. 9. de maled. nisi sint blasphæmię hæreticales, quo casu ab Episcopo, vel Inquisitore hoc crimen cognosci debet, cap. vt inquisitionis, §. prohibemus, de hæret. in 6. & Eymer. in direct. inquisit. par. 2. q. 46. vers. secundò sic arguitur.
31 Festorum enim † dierum celebratio cadit sub tertiū præceptū decalogi, & partim morale, partim verò cœremoniale iudicatur, vt per S. Thom. 1. 2. q. 100. art. 3. ad secundum, & 2. 2. q. 122. art. 4. quem omnes Theologi sequuti sunt, vt refert Graff. decis. aur par. 1. lib. 2. cap. 34. num. 1. Regulariter enim opera seruilia, quibus homo homini corporaliter seruit diebus festiuis, cadunt sub dictū præceptū, ita quod festum violantes mortaliter peccent, vt per Nauarr. in cap. 13. num. 6. sed quia de pluribus causis quis excusari potest, vt per eundem Nauar.
32 vbi suprà, & per † superiorem rationabilibus de causis potest dispensari, vt per Graff. d. cap. 34. num. 14. cùm agatur de peccato, superior erit Episcopus loci, si commodè adiri poterit, aliàs sufficit dispensatio simplicis Sacerdotis. S. Raymon. in sum. lib. 1. de fer. circa fi. iunct. glos. in ver. Ecclesia.
33 Quintò, † sanctimonialium cura Episcopis præcipuè est commissa, cap. vnic. §. fin. de stat. reg. in 6. super qua maximè inuigilare debent, & Sancta synodus anathemati subiecit omnes, & singulas personas cuiuscunque qualitatis, vel conditionis fuerint, tàm clericos, quàm laicos, seculares, vel regulares, atque etiam qualibet dignitate fungentes, si quomodocunque coege-
34 rint aliquam † virginem, vel viduam, aut aliam quamcunque mulierem inuitam, preterquam in casibus in iure expressis, ad in-

grediendum Monasterium, aut habitum suscipiendum, seu professionem emittendum, quoquomodo eidem actui, vel præsentiam, vel consensum, vel auctoritatem interponendo, vt in cap. 18. de reg. & monial. sess. 25. eandemque anathematis pœnam incurrunt, qui sanctam virginum, vel aliarum mulierum voluntatem, vel accipiendi, vel voti emittendi quoquo modo sine iusta causa impediunt, vt eodem cap. 18. versic. simili quoque, & cap. vltim. vers. si quis, 32. quæst. 2.

35 Puella verò, quæ † habitum regularem suscipere vult, maior duodecim annis esse debet, & non est dispensandum, vt ante duodecimum annum expletum possit in Monasterio habitum suscipere. congregatio sacri Conc. super cap. 17. de reg. & monial. in princip. & cap. puella, 20. quæst. 2. nec postea aliqua ad professionem emittendam admitti priùs, quàm Episcopus, vel eo absente, aut impedito, Vicarius, aut aliquis, eorum sumptibus ab eis deputatus, virginis voluntatem diligenter explorauerit, an coacta, vel seducta sit, an sciat, quid agat. Si vero voluntas eius pia, ac libera cognita fuerit, habueritque conditiones requisitas iuxta Monasterij illius ordinis regulam, Monasteriumque sit idoneum, liberè ei profiteri licebit, virginis enim voluntas libera esse debet, quia vbi metus, vel coactio intercedit, deficit consensus, cap. cùm locum, & cap. gemma, de sponsal. & coacta professio difficiles exitus frequenter habere solet. arg. text. in cap. requisiuit, de sponsal. & matrim. Professionis verò tempus nè Episcopus ignoret, tenetur Præfecta Monasterij eum ante mēsem certiorem facere; Quòd si Præfecta certiorem Episcopū non fecerit, quandiù Episcopo videbitur ab officio est suspensa. Conc. Trid. in d. cap. 17. de regul. & mon. sess. 25.

36 Ad professionem † tam virorum, quam mulierum ante decimumsextum annum expletum emittēdam nemo admitti potest. Concilium Tridentinum, cap. 15. eod. tit. de regul. & mon. nec, qui minori temporis spatio, quàm per annum post susceptum habitum in probatione steterit, ad professionem est admittendus, cap. 17. quæst. 2. & Conc. Tridentin. eod. cap. 15. Professio autem antea facta, nulla est, nullamque inducit obligationem ad alicuius regulæ, vel religionis, aut ordinis obseruationem seu ad alios quoscunque effectus, d. cap. non solùm, §. quòd si fortè, & Concil. Tridentin. eod. cap. 15. in fin. de regul. & monial.

37 Inter milites † S. Ioannis Hierosolymitani extra conuentum religionis degentes est locus tacitæ professioni, vt fuit in sacra congregatione decisum super d. cap. 15. §. an sit locus. Et in habitus susceptione milites Hierosolymitani ex tenore suorum statutorum emittunt professionem, quæ tamen per habitus delationem extra conuētum præsumitur postea post annum tacitè ratificata, vt in d. §. an sit locus, & §. an in militibus, in eisdem decis. super eod. cap. 15 nec, qui ex voto religionem ingreditur, potest in ea validè ante decimum sextum annum expletum, vel intra annum probationis professionem emittere, vt in decis. super cap. 16. §. an is, de rugul. ead. sess. 25.

38 Nec vlla † renūciatio, aut obligatio antea etiam cum iuramento facta, etiam in fauorem cuiuscunq; causæ piæ, valeat, nisi cū licentia Episcopi, siue eius Vicarij fiat intra duos menses proximos ante professionem, quæ non intelligitur effectum suum sortiri, nisi sequta pofessione. Conc. Trid. eod. cap. 16. de reg. in princip. Quod decretum non habet locum in donationibus, & renunciationibus factis ante ingressum Monasterij, & habitus susceptionē; sed si quis donauerit in ipso ingressu nō valet, vt in decis. super eod. cap. facta, §. nulla quoque, prout, nec valet Episcopi licentia omissa, & professione sequta, vt eisdem decis. §. cum licentia.

Nec requiritur, quòd renuncians, tempore renunciationis compleuerit decimum sextum annum, vt renunciatio sit valida, dummodò sit facta cum licentia Episcopi, seu Vicarij, iuxta dictum cap. 16. intra duos menses proximos ante professionem. & idem, si renuncians esset tacitè professus, licèt renunciasset duobus mensibus ante professionem expressam, vt in dictis decis. §. ac non aliàs, & §. & nullius effectus, finito autem tempore nouitiatus, superiores nouitios, quos habiles inuenerint ad profitendum, admittere, aut e monasterio eos eijcere debent. vt eod. cap. 16. §. finito tempore, & facit cap. cùm causam, in fine de elect.

Re-

Renunciatio verò facta cum licentia Episcopi, siue eius Vicarij intra duos menses proximos tempore, quo professio legitime emitti potuisset, non est inualida, eo quod ipsa actualis professio per aliquot menses
39 vlterius dilata fuerit, quia † tempus emittendi professionem post tempus nouitiatus ex legitima causa à superioribus cognita potest prorogari, vt in d.decis.super c.c.16. §.renunciatio facta.

40 Ante professionem † excepto victu, & vestitu nouitij, vel nouitiæ illius temporis, quo in probatione sunt, quocunq; prętextu a parentibus, vel propinquis, aut curatoribus eius Monasterio aliquid ex bonis eiusdē tribui non pōt, nec hac occasione discedere nequeat, quod totā, vel maiorē partem substantiæ suæ Monasterium possideat, & si discesserit id facile recuperare non possit. Ideò sub anathematis pœna dantibus, & recipientibus, ie est prohibitum Et vt abeuntibus ante professionē omnia restituantur, quæ sua erant, Episcopus etiā per censuras Ecclesiasticas, si opus fuerit, restituere, recusantes cōpellere debet, vt eodem. c.16.post med §.sed neque.de regul.& Mon. & dicta anathematis pœna non incurritur ipso facto, nec absolutio est Papę reseruata, vt fuit à sacra congregatione decisum. super eod. c. in eisdem decis.§.sub anathematis.

41 Professione † facta, nemini regularium, tam virorum, quàm mulierum licet bona immobilia, vel mobilia cuiuscunque qualitatis fuerint, etiā quouis modo ab eis quæsita, tanquàm propria, aut etiam nomine conuentus possidere, vel tenere, sed statim ea Superiori sunt tradenda, conuentuique incorporanda. Conc. Trident. in cap 2. de regu. Moniales verò quicquid singulæ quoquo titulo acquisierint, totum rectà ad Abbatissæ manus deferri oportet, etiam quòd suis manibus laborando acquirunt, vel eis à parentibus donatur, etiam quod Monasterium esset pauperrimum. Abbatissa tamē in primis ex huiusmodi acquisitionibus sub arbitrio necessitatibus illius Monialis, cuius opera, vel contemplatione fuerint parta subuenire poterit; & quod reliquum erit, in communem vsum totius Monasterij conuertere debet, & curare, vt victus monialium quotidianus sit communis, & in coctura, & in vsu. Congreg. Concil. super eod. cap. 2. in decis. sub titul. Toletan. & in §. incorporentur.

42 Prætendens autem per † vim, & metum ingressum fuisse religionem, aut ante ætatem debitam emisisse professionem, vel quid simile, si velit quacunque de causa habitum dimittere, aut etiam cum habitu discedere sine licentia superiorum, non est audiendus, nisi intra quinquennium tantū à die professionis, & tunc non aliter, nisi causas, quas prætenderit, deduxerit coram Ordinario, & suo Superiore. Concil. Trident. cap.19. sess. 25. eod. tit. de regul. & mon. Quinquennium verò incipit à die professionis, intra quod si minimè reclamatus, & dimissus fuerit eo elapso, etiam quòd postea allegaret vim, & metum semper durasse, non est audiendus, nisi intra quinquennium à die eiusdem professionis quis reclamasset, quo casu etiam post quinquennium erit audiendus, & ita censuit sacra congregatio Concilij, cuius sententia fuit à Gregorio XIII. approbata, vt decis. super eod. cap. 19 in ver. Gregorius XIII approbauit, & in ver. Gregorius XIII. audita. Causę autem cognitio hoc casu in secunda, & tertia instantia Ordinario, & Superiori eiusdem religionis vicinioribus coniunctim committi debent, vt in eisdem decis. super eod. cap.19.§.& Ordinario. Quòd si ante causę cognitionem habitum propria auctoritate quis dimiserit, nullatenus ad allegandum quamcumque causam est admittendus, sed, vt ad Monasterium redeat est cogendus, & tanquàm apostata puniendus, interim verò nullo priuilegio suæ religionis iuuari pōt. Conc. Trid. eod. cap. 19. §.quòd si antea.

43 Apostatæ † pœna est excommunicationis, quæ incurritur ipso facto, vt est text. in cap. 2. § si quis autem, vbi etiam gl. ne cler. vel Mon. in 6.& Pius Quintus reuocauit, & aboleuit omnia, & singula priuilegia, facultates, dispensationes, & indulta, præter iuris communis dispositionem emanata, recipiendi, vel retinendi Fratres Monachos, Canonicos, & alios laxiorum ordinū professores, &c. Cassauit quoque, & annullauit quo ad illa, omnes Apostolicas & alias litteras super ijs confectas, ac processus, & alia inde sequta quæcunque. Quoscunque verò, qui aliquem contra suæ reuocationis tenorem admitterent, aut reciperent, vel

receptos retinerent, ipsos, omnibus, & singulis dignitatibus, administrationibus, beneficijs, officijs, fructibus, & pēsionibus Ecclesiasticis priuauit, & ad futura inhabiles esse voluit eo ipso, vt in litteris, de quibus in Bull cap. 91. & quia regulares de vno ad alium ordinem translati, facilè à suo superiore licentiam standi extra monasterium obtinere solent, ex quo vagandi, & apostatandi occasio tribuitur, nemo superior cuiusuis facultatis vigore aliquem ad habitum, & professionē admittere pōt, nisi ad ordinem ipsum ad quem transfertur sub sui superioris obedientia in claustro perpetuò maneat, & taliter translatus etiā si Canonicorū Regulariū fuerit ad beneficia secularia, etiam curata omninò incapax existit. Conc Trid. cap. 11. de refor. sess 14.

45 Abbatissæ † verò, & aliæ præfectæ Monasteriorum quocunque nomine appellentur minores annis quadraginta, & quæ octo annis post expressam professionem laudabiliter vixerint, eligi non possunt. Concil. Trid. c. 7. de regul. & mon. sess. 25. & c. sanct. moniales. 20. q. 1. olim enim Abbatissam sexagenariam esse oportebat. cap. indemnitatibus. iunct. gl. de elect. in 6. quòd hodie si qualitatibus supra à Conc. Trid. traditis nō reperiatur in eodem Monasterio, ex alio eiusdem ordinis eligi potest. & si hoc etiam incommodū superiori, qui electioni præest, videbitur, ex ijs, quæ in eodem Monasterio annum trigesimum excesserint, & quinque saltem annis post professionem rectè vixerint, de consensu Episcopi, vel alterius superioris eligi poterit. vt eod. c. 7. §. quod si his. & quod ita de consensu Episcopi fieri possit, fuit à sacra congregatione decisum super eod. cap 7. vers. an eo casu.

46 Episcopus verò, vel alius superior, qui electioni præest, † claustra Monasterij ingredi non debet, sed ante cancellorū fenestellam vota singularium audire, vel accipere tenetur, vt d. c. 7. §. & si quę. Atq; cū Vicario suo, vel Secretario, aut alio ab ipso assūpto, vota singulariū Monialum oretenus expressa, superior audire pōt. vt in decis. super eod cap in factis. in ver. accipiat. si nec quadragenaria, nec quæ trigesimum annum expleuerit, in ipso Monasterio reperiatur, minoris ętatis eligi non potest, sed ad Papā est recurrendum, ad quem spectat postulationem huiusmodi admittere. sacra congregatio super eod. cap 6. §. quod si nulla.

47 Episcopis † sub obtestatione diuini iudicij, & in terminatione maledictionis ęternę præcipitur, vt in omnibus Monasterijs sibi subiectis ordinaria, in alijs verò Sedis Apostolicę auctoritate clausuram sanctimonialium, vbi violata fuerit, diligenter restitui, & vbi inuiolata est, conseruari, maximè procurent. Conc. Trid. in c. 5. de reg. & monial. & c. vnic. §. 1 & vlt. de stat. regu. in 6. Inobedientes, atque contradicentes per censuras Ecclesiasticas, aliasque pœnas, quacunque appellatione postposita compescendo, inuocato, etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachij secularis. vt eod. c. 5. d. c. vnic. in fin. de stat. regul. quod auxilium, vt præbeatur, omnes Christiani Principes hortantur, & & sub excōmunicationis pæna ipso facto, incurrenda omnibus magistratibus secularibus iniungitur per sacrum Conc. Trid. in d. c. 5. §. quod auxilium. Et exhiberi debet ad ea, quæ Deo sunt placita, exequendum. c. 1. de off. ordin. & glo. in d. c. vnic. in ver. secularis. Ad hoc enim Magistratus seculares legitimè à Sac. Concilio fuerunt compulsi, & compelli possunt. cap. administratores. 23. q. 5. & gloss. proximè citata.

Et Pius V. inhærendo dispositioni d. cap. vnic. de stat regul. in 6. & decreto Sac. Cōcil. Trident. d. c. 5. sess 25. sua perpetuò valitura constitutione, statuit, atque decreuit vniuersas Moniales, tunc præsentes, & futuras cuiuscunque religionis, ordinis, vel militiarum, etiam Hierosolymita. receptas, vel recipiendas, tacitè, vel expresse professas, etiam si conuersæ, aut quocunque alio nomine appellarentur, etiam si ex institutis, vel fundationibus earū regulæ ad clau-

48 suram non tenerentur, † nec vnquam in earum Monasterijs, seu domibus, etiam ab immemorabili tempore ea seruata fuisset, sub perpetua in suis Monasterijs, seu domibus debere de cetero permanere clausura, & reluctantes hortandæ, ac inde contrafacientes ab ordinarijs locorum seuerissimè puniendæ, omnibusq; sine professione, & absque clausura viuere volentibus est interdictum, nè vllam aliam prorsus in suum ordinem, religionem, aut congregationem recipere possint, vt in cōst. eiusdem Pij V. in Bull. cap. 8.

Nec

49 Nec possunt † moniales cuiuscunque status, gradus, vel conditionis existentes, de cætero morborum, lepræ, aut epidimiæ causa, nisi ob euidens, graueq; periculum, seu scandalum (quæ tamen præter alios ordinum superiores, quibus cura Monasteriorum incumberet, etiam per Episcopum, seu alium loci ordinarium, etiam si prædicta Monasteria ab Episcoporum, & ordinariorum iurisdictione exempta esse reperirentur, cognita, & expressè in scriptis approbari debent) à monasterijs prædictis exire. dict. cap. vnic. circa princ. vers. ita quòd nulli. Sed nec in prædictis casibus extra monasteria, nisi ad necessarium tempus stare licet. si quæ autem extra prædictos casus modo, quo suprà cognoscendos, & approbandos, è monasterio, clausuraue egressæ fuerint, quiue eisdem licentiam exeundi quomodolibet concesserint, necnon comitantes, ac illarum receptatiuæ personæ laicæ, seculares, vel Ecclesiasticæ, consanguinæ, vel non, excommunicationis maioris latæ sententiæ vinculo, eo ipso absque aliqua declaratione subijciuntur, à quo à nomine, nisi à Romano Pontifice, præterquàm in mortis articulo absolui possunt, vt in alijs eiusdem Pij V. Postea confectis litteris, de quibus in eodem Bull. cap. 100.

Gregorius autem XIII. inhibuit quibuscunque, nè sub prætextu licentiarum, hactenus tunc concessarum, & obtentarum sub excommunicationis pœna ipso facto incurrenda, super qua pariter à nemine, nisi à Romano Pontifice, præterquàm in mortis articulo, absolutionis beneficium possint obtinere. Monasteria huiusmodi quouis modo ingredi audeant. Abbatissis verò, necnon Abbatibus, Conuentibus, & alijs Monasteriorum vtriusque sexus superioribus, & personis, quocunque nomine vocentur, districtè præcepit sub eadem excommunicationis pœna, necnon priuationis dignitatum, beneficiorum, & officiorū suorum, ac inhabilitatis ad illa, & alia in posterum obtinenda, nè in Monasteria, domos, & loca sua quemquam prætextu dictarum licentiarum ingredi facerent, vel per se mitterent. quinimò † etiam sub eisdem

50 pœnis ipso facto incurrendis prohibuit, atque interdixit omnibus, & quibuscunque personis Ecclesiasticis, & secularibus, ac etiam ordinum quorumcunque, etiam Mendicantium Regularibus, ne illis prætextu licentiarum ab Episcopis, vel superioribus, quibus illas concedendi in casibus necessarijs tantùm ex decreto Concilij Tridentini. dicto cap. 5. §. ingredi autē. de regul. sess. 25. tribuitur, Monasteria ipsa monialium pro libito, sed necessitatibus vrgentibus, dumtaxat ingredi liceat. Nec moniales sub eisdem pœnis illos aliter admittere possunt, vt in litteris eiusdem Gregorij. in eod. Bull. cap. 36. Neque Episcopis alijsue, quibus sui auctoritate officij est permissum, pro libito suæ voluntatis huiusmodi septa ingredi licèt, sed dumtaxat in casibus necessarijs, & à paucis, ijsq; senioribus, ac religiosis personis comitati, & contra facientes Episcopi pro prima vice, qua contrafecerint ingressu Ecclesiæ interdicti, pro secunda à munere Pontificali, & à diuinis suspensionis, ac deinceps ipso facto absque alia declaratione excommunicationis pœnam incurrunt; regulares verò omni officio, ac ministerio priuati similiter excommunicationis pœna innodantur. Greg. in eod Bull. cap. 75.

51 Mulieres autem quæ † in Congregatione viuunt pro cura earum mulierum, quæ fuerunt inhonestæ, vel à viris proprijs desertæ, non sunt cogendæ ad professionem emittendam, neque ad clausuram seruandam, vt in eisdem decis. super cap. 5. §. Gregorius XIII. audita.

Concedere enim licentiam intra septa

52 † Monasterij ingrediendi Episcopus, vel superior debet in casibus necessarijs, neque alius vllo modo potest, etiam vigore cuiuscunque facultatis, vel indulti hactenus concessi, vel in posterum concedendi, Concil. Trid. eod. cap. 5. §. dare autem; & etiam vbi viget consuetudo non accedendi ad Monasteria regularibus subiecta sine licentia Episcopi, & post Concilium introducta, vt Ordinarij concedant licentiam ingressus ad Monasteria Regularibus subiecta, priuatiuè ad ipsos Superiores Regulares, aduertendum est, an cōsuetudo sit legitimè præscripta, super qua Iudex competens cognoscere debet; sed interim ordinarius eam quasi possessionem, quam habere reperitur retinere potest. Et dato, quod à Superioribus Regularibus huiusmodi li-

centia ingressus, & accessus concedi deberet priuatiue ad Ordinarios, non possunt illas improbare, possunt tamen Ordinarij aliquam ipsarum licentiarum cognitionem, & superintendẽtiam habere; prout Mediolani, vbi vigore Concilij prouincialis primi debẽt hæ licentiæ apud Superiorem registrari, vt fuit decisum per Sacram Congregationem super eo.c.5. vt in §. præsuposita declaratione.

53 Potest etiam † puella introduci intra claustra Monasterij monialium ad hoc, vt educetur, ibi, etiam absque licentia Ordinarij, quò ad Monasteria Regularibus subiecta, obtentis tamen litteris ab ipsa Congregatione, in forma præscripta, non autem ex sola licentia Superiorum Regularium, nec etiam de licentia Ordinarij, & superiorum. vt in eisdem decis. super eo.cap 5.§.verum puella. nisi aliter in litteris Sacræ Congregationis caueatur, quarum forma est seruãda. Quæ autem puellæ educationis causa in Monasterio sunt, exire possunt, & deinde ad habitum suscipiendum recipi sine aliqua Sacræ Congregationis licentia, vt in eisd. decis. super eod. cap. 5. in princ. & vers. quæ educationis, secus autem, si nõ ad effectum habitum suscipiendi reingredi iterum educationis causa volunt, quia tunc noua licentia requiritur.

54 Absoluto † autem tempore educationis, si statim puella non egreditur. nemo incidit in excommunicationem, seu censuras, sed potest Episcopus terminum præstituere, intra quem eligat puella, vtrũ velit Monialis effici, aut à Monasterio egredi. §. absoluto tempore. ead. decis. moniales verò peritæ ad organum pulsandum non sunt prohibendæ, quin organum in Ecclesia interiori pulsent. Ideò organi concionato-

55 res, † ac Magistri, cum eorum opera vti oportuerit, sunt admittendi eadem ratione, qua cæteri artifices admittuntur. Congreg Conc. in eisd. decis. super eo. c. 5. §. si qua ex monialibus.

56 Regulares † adeuntes Monasteria Monialium sine Episc. licentia pœnam excommunicationis, quàm Episcopus suo edicto proposuit, absolutionem sibi reseruando, non incidunt, si regulares ab excommunicationibus Ordinariorum suis priuilegijs nominatim eximuntur; sed intra claustra degunt iuxta dispositionem c.3. de reform. sess. 6, sunt puniendi. vt in eisdem decis. super d. cap. 5. §. an regulares adeuntes.

57 Nulliq; † Superiori Religioso, cuiuscunque Religionis, gradus, qualitatis, & dignitati, existenti, cui Monasterij seu domus cura incumbit, visitare, nec visitatoribus, (confessario ordinario, & extraordinario, cum ad tempus deputabantur, dumtaxat exceptis) absque licentia expressa eiusdem Sacræ Congregationis accedere licet, nec ad Monasteria, seu domos quarumcunque monialium, vel sororum sui, seu alterius cuiusus ordinis ad colloquendum, siuè tractandum cum eis. Quòd, si aliquando mãdato sui Superioris aliquos Religiosos ad prædicandum verbum Dei, vel ad celebrandum Missas in ipsarum monialiũ, seu sororum Ecclesijs, seu Oratorijs exterioribus, mitti cõtingat, moniales, Sorores, aut quālibet aliam personam intra claustra degentes, nullo modo vlloue, vlloue quæsito colore alloqui possunt. Confessarij autem similiter in ædibus Monasterij, vel in Monasterio, seu domo Monialium, aut Sororum Monasterio contiguis pernoctare, seu pernoctari facere prohibentur, neque extra tempora generalium confessionum (quibus soli Confessario diurnam refectionem accipere vix est permissum, si eius habitatio, aut virorum domus, vel Monasterium, in quo degit, à monialium, vel Sororum Monasterio, seu domo nimium distat, neque etiam hoc casu, si peculiaribus regulæ constitutionibus id vetitum sit; vllo modo comedere, refocilare, aut cibum sumere possunt, sub pœnis priuationum officiorũ, ac vocis actiuæ, & passiuæ ipso facto incurrendis, vt in decreto sub die prima Aprilis 1590. facto, omnibusque procuratoribus ordinum in Vrbe degentes intimato, de quo in decisionibus eiusdem Sacræ Congregationis manuscriptis circa finem libri.

58 Nec possunt † regulares, quibus cura monialium sublata fuit, etiam de licentia, & iussu Superioris Ordinarij illas in confessioniaus audire, & ita ex mente Gregorij XIII. fuit à prædicta Sacra Congregatione decisum, vt in prædictis decisionibus super eod. cap. 5. §. idem Gregorius XIII. Cohabitatio autem, ac collocutio, Monachorum cum monialibus propter insidias

Diabo-

Diaboli, est valde subiecta. cap. diffinimus. c. in nullo, &c. Monasteria. 18. q. 2.

Sextò omnia capita ordinum, vt quatuor
59 Abbates † generales quatuor ordinum generalium, videlicet, S. Benedicti, Cluniacensis. Cistercienssis, & Præmonstratẽsis, qui omnibus Abbatibus præferũtur, vt per Cassan. in Catal. gl mundi. par. 4. 31. consid. in princ. & etiam omnes alijs Abbates habent ordinariam iurisdictionem in suis monasterijs, ita quòd possunt subditos suspendere, interdicere, & excõmunicare, cap. quantò. & ibi glo. penult. de off. ord. Abbas in cap. cum ab ecclesiarũ. n. 10. & n. 12. eod. tit. & Cassan. ead. par. 4. 22. consid. vers. quintò Abbates. Eadem autem auctoritate ordinaria, vigore tamen priuilegiorum cum facultate, & auctoritate ordinaria concessorum primam tonsuram, & minores ordines subditis suis, in quibus quasi Episcopalem habent iurisdictionem, vsque ad Lectoratum inclusiue cõferre possunt c. 1. & ibi gloss. vnic. cap. 2. & ibi gloss in ver. Lectoris. 69. dist. gl. pen. in
60 cap Abbates. de priuil. in 6. Calices † etiã, patenas, vestes sacerdotales, cruces, & alia in quibus fit tantùm verbalis benedictio, benedicere possunt, non tamen calices cõsecrare, vt ibi eadem glo. pen. vers. faciunt hæc, nisi facultatem habeant ex speciali Sedis Apostolicæ indulto.

61 Septimò, Magnus † Magister Ordinis Sancti Ioannis Hierosolymitani habet in suos fratres, & subditos ordinariam iurisdictionem cum mero, & misto imperio. vt in Bull. Rom. Pij. IIII. cap. 14. pag. 667. §. nec non tunc, cùm facultate commendas, & alia beneficia conferendi, de quibus infra; quam iurisdictionem habent etiã omnia capita Ordinum aliarum militiarum regularium auctoritate Apostolica erectarum.

Ordinariam iurisdictionem habent etiã
62 vicarij † generales Episcoporum, Archidiaconi, & Archipresb. vt tot. tit. de off. Vic. de offic. Archid. & de offic. Archipresb. & quamplures alij, sed, quia de singulis dicere, qui habent ordinariam iurisdictionem, pluribus esset agendum, cùm non possit dari certa doctrina, stante, quod sæpiùs per consuetudinem acquiritur, & amittitur, vt per Innoc. in cap. 3 num. 3. de off. ord. alijs omissis, quæritur, nunquid Ordinarius possit allegari suspectus, & quis causam suspicionis admittere possit.

63 Ordinariorum † appellatione hoc casu veniunt non solùm Episcopi, sed etiam Patriarchæ, Primates, & Archiepiscopi, quia eorũ ordo est quadripartitus in Episcopos, Archiepiscòpos, Primates, & Patriarchas. vt cap. cleros. §. ordo verò. 21. dist. ad quos causarum omnium tam ciuilium, quàm criminalium ad forum ecclesiasticũ spectantiũ in prima instantia cognitio spectat. conc. Trid. c. 20. de refor. sess. 24. & c. 1. de form. comp. & nunquam in prima instantia per Signaturam iustitiæ alijs cõmittuntur, quàm locorum Ordinarijs, nisi illi ex legitima, & in iure expressa causa, recusarentur, quo casu tunc iudicibus in partibus committuntur, congreg. conc. in decis. super eod. cap. 20. sub rubr. de prim. instan. in princ.

Causæ in iure expressæ, quibus iudices
64 possunt allegari † suspecti, sunt plures, nempe, si iudex est dominus aduersarij, aut vassallus, aut suffraganeus impetrantis, siue consanguineus, vel aduocatus fuerit in eadem causa pro ipso impetrante, aut si habet causam similem. Quatuor enim ista timor, odium, dilectio, census, sæpe solent hominis rectos peruertere sensus, vt per gloss. in cap. causam quæ de off. deleg. quæ licet proprie militent in delegato, de quo loquitur tex. in d. c. causam quæ, tamen habent etiam locum in iudice ordinario, qui etiam suspectus potest allegari. per text. in c. cum speciali iuncta glo. in ver. de recusatoris. de appell. & ibi Abb. nu. 11.

65 Causæ verò suspicionis † coram eodem iudice debent allegari, & iuris arbitri eligi, qui de suspicione cognoscant, & eisdem ad hunc articulum cognoscendum potest terminum assignare. vt cap. suspicionis, & ibi gloss. in ver. terminum. de off. deleg. at, si arbitri non decidunt articulum suspicionis intra terminum ab ipso iudice præfixum, poterit iudex reassumere iurisdictionem, & in negotio principali procedere. cap. legitima. in fin. & ibi gloss. fin. de app. & Abb. in d. c. suspicionis. num. 10. de off. deleg. li-
66 citum † tamen erit recusanti iudicem, si arbitri nolunt pronunciare, vel contra ipsum pronunciant, ad Papam appellare, vt per d. gloss. fin. in fin. & c. ab arbitris de off. deleg. in 6. & à pronunciatione super iudicis competentia, vel incompetentia, Signatura

tura iustitiæ committit causas appellationum ex supra allegatis, iudice autem recusante admittere legitimam recusationem, ab eo appellari potest. vt cap. super quæstionum in fin. de offic. deleg. & Abb. in c. cum speciali num. 6. de appell. si verò causa recusationis sit frustratoria euidenter, non tenetur iudex ad electionem arbitrorum deuenire, sed hanc exceptionem spernere debet. Abb. in eod. cum speciali. n. 15. Quæ-
67 ritur an iudice renitente admittere † legitimam recusationē, & arbitrorum iuris electionem, ad proximum superiorē, nempe ab Episcopo ad Archiepiscopū, vel Legatū, vel Prolegatum, vel Nuncium Apostolicum appellari possit: appellationes, autem ab Episcopis ad eosdem deferuntur. vt cap. 1. de off. leg. hoc tamen procedit in sententia diffinitiua, sed, cùm hæc appellatio nō sit à diffinitiua, propterea ad Papæ audientiam est appellandum. d. cap. super quæstionum. in fi. de off. deleg. Recurritur autem in Romana curia ad Signaturam, à qua super allegatis suspicionibus causæ alijs iudicibus committuntur, vt per Stafil. in tract. de commiss. lit. iust §. quando conceditur. num. 20. 21. & 22. fol. mihi 126. §. & dantur litteræ. per tot. & Rot. decis. 3. de rescript. in nou. & decis. 61. de rescript. in antiqu.
68 Ab ordinario verò † causa non auocatur, sed datur adiunctus. vt testatur Rota eadem decis. 3. nu 6. nisi magna vrgeat causa suspicionis, quo casu etiam quandoque à Signatura, tam iustitiæ, quàm gratiæ, ab Ordinarijs auocantur, & alijs iudicibus etiam in Rota in prima instantia attenta causæ grauitate committuntur, vt per Sac. Conc. eod. c. 20. §. ab his.
69 Metropolitani † verò, & Sedis Apostolicæ Legati, vel Nuntij non possunt recipere, neque admittere huiusmodi appellationes, quia cognitio suspicionis, &, an causa sit committenda, hoc casu est Sedi Apostolicæ specialiter reseruata, vt in eo. cap. super quæstionum, in fin. & de stylo curiæ Romanæ committuntur à Signatura ex supra deductis, stylus enim curiæ facit ius. Rota decis. 16. de consuet. in antiq. & Felyn. in cap ex litteris. num. 4. de constit. Cùm enim appellatio à processu ad vlteriora, vel ex causa allegatæ suspicionis interposita non sit diffinitiua, sed interlocutoria. Abb. in eod. cap. cum speciali. §. porrò. num. 9. de appell de ea Metropolitani, aut alij Prælati superiores cognoscere non possunt, obstante sancto conc. Trid. eod. cap. 20. & specialiter in curia Romana cui est reseruata, per Signaturam cognosci debet. Et suprà allegatis. Et ita de præsenti anno 1604. post superiùs per me scripta, cùm, vti vicarius generalis Archiepiscopis Bononiensis in quadam causa coram me prima instantia pendente fuissem suspectus allegatus, ac, vti suspectus, recusatus, interposita etiam appellatione à prætensis grauaminibus ante diffinitiuam sententiam, vt prætendebatur, passis. Appellationē ipsam, ac suspicionē, vt illegitime allegatā, ac interpositam, minime admisi, sed omnino reieci. Habito propterea per appellantes recursu ad tunc temporis Legati Bononiæ Vices gerentē, cùm ab eodem prætensæ suspicionis, & appellationis prætextu commissionem extorsissent, & illius vigore subreptitio, ac obreptitio causā generalis eius curiæ auditori cōmitti obtinuissent; decretis, & relaxatis ab eodem pro causę huiusmodi aduocatione, litteris illis parere nolui. Ideò demum habito per eosdem appellantes recursu ad sacram consultam, & deinde ad Signaturam in Romana curia, eadem prætensæ suspicionis, & appellationis causa in ciuitate Bonon. vt dictū est, admissā, in nulla fuit habita consideratione. Sed ex integro Romæ in Signatura iustitiæ tracta, & discussa fuit. In his enī casibus ex causa Ordinario, vt suprà, datur adiunctus.
70 Regulariter enim causæ † omnes ad forum ecclesiasticum spectantes, coràm Ordinarijs locorum in prima instantia cognosci debent, & infra biennium sunt terminādæ. conc. Trid. eod. c. 20. de refor. sess. 24. Et concilium tribuens Ordinarijs locorum in
71 prima instantia † cognitionem causarum ad forum ecclesiasticum pertinentium, de Episcopis, & exemptis Episcopalem iurisdictionem habentibus tantùm decreuit, nō autem de Prælatis inferioribus, qui subsunt Episcopis veluti, de archipresbyteris, plebanis, & alijs inferioribus, qui etiam in eorū beneficijs Ordinarij dici possunt, vt in d. cap. de quibus concilium non egit, vt declarauit sacra congregatio. in decis. super eod. cap. in §. an hoc decretum priuatiuè.
72 Si verò † causa intra biennium non terminetur,

netur, & non ſtetit per ordinarium, quominùs intra dictum tempus cauſam diffinierit, ſed ob grauitatem, & qualitatem cauſæ, vel partiũ cauillationes non ſit diffinita, elapſo biennio non habet locum appellatio, vt per eandem ſacram congreg. ſuper eo cap. 20. fuit declaratum. in §. an hoc decretũ quo.

Excipiuntur tamen primò à dicta regu-
73 la omnes † cauſæ, quæ iuxta canonicas ſanctiones apud Sedem Apoſtolicam ſunt tractandæ, vel quas ex vrgenti, rationabilique cauſa iudicauerit Papa per ſpeciale rescriptum manu ſua propria ſubſcribendum committere, aut auocare, vt per concil. Trid. eod. c. 20. §. ab his excipiatur.

74 Secundò, quando per † Breue Apoſtolicum capitur poſſeſſio beneficij, & aliqui volunt illius exequtionem impedire, tunc etiam in prima inſtantia poteſt cauſa in Romana curia tractari, quia Auditor Cameræ ſimilium cauſarum eſt iudex competens: congreg. conc. ſuper eõ. c. 20. in deciſ. ſub tit. Vlixbonen.

75 Tertiò, ratione celebrari † contractus, & etiam delicti commiſſi, quia concilium non ſuſtulit modos legitimos, quibus quis ex iuris communis diſpoſitione ſortitur forum ea. congreg. conc. ſuper eod. cap. 20. §. congregatio cenſuit. ratione enim contractus, vigore obligationis cameralis, ſi quis in Romana curia obligatur, vndecunque veniat, & ſit oriundus, ſortitur forum curiæ Romanæ, in qua contractus celebratur. Galeſ. in tract ad form. obligat. cam. ad 3. par. oblig. q 2. nu. 2. & 3.

76 Quartò excipiuntur † cauſæ beneficiales, in quibus tractatur de beneficijs affectis, vel reſeruatis, quæ etiam in Romana curia in prima inſtantia introducuntur, & cognoſcuntur. vt per eandem congregationẽ ſuper eod cap. 20. fuit deciſum. in §. quod ſi vel de effectis. Et quemadmodum beneficia ſunt Sedi Apoſtolicæ reſeruata, vel affecta, itaquòd inferiores collatores
77 illa conferre non poſſunt, cum † reſeruatio titulum inficiat, & poſſeſſionem propter decretum irritans illi annexum. Put. deciſ. 197. lib. 3. num. 3. & Rota deciſ. 1. num. 6. de reſtit. ſpol. in antiquior. ita nec inferiores cauſas, in quibus agitur de collatione Apoſtolica, niſi de partium conſenſu cognoſcere valent. quia apud Sedem Apoſtolicam, quæ beneficia confert, cauſa eſt cognoſcenda, & reſeruatio beneficiorum operatur etiam reſeruationem cauſarum, quæ ſequitur reſeruationem beneficiorum congregation. concil. dicto §. quod ſi, quia qui vnum dicit, & omnia dicit, quæ ſequuntur ex illo. gloſſ. in cap. quo iure. in ver. dicere 8. diſt.

DE POTEST. IVRISDICT. DELEG. Cap. II.

SVMMARIVM.

1 *Iuriſdictio delegata eſt duplex: à iure, vel ab homine.*

2 *Epiſcopi vigore delegationis Papæ in forma dignum, quomodo beneficia Sedi Apoſtolicæ reſeruata conferant.*

3 *Mandata de prouidendo varijs modis olim concedebantur.*

4 *Mandatum de prouidendo non habet vim prouiſionis, neque ligat manus habentis facultatem cõferendi, quominus prouiſio per eum poſtea facta valere poſſit.*

5 *Prouiſionum in forma dignum, qualis ſit natura.*

6 *Prouiſio Papæ habet tacitam conditionem, videlicet, ſi non eſt alteri ius quæſitum.*

7 *Decretum Papæ irritans ipſo iure omnia geſta in contrarium annullat.*

8 *Poſſeſſione ſua nemo eſt amouendus, niſi præuia citatione.*

9 *Gratia per ſubreptionem obtenta ipſo facto eſt nulla.*

10 *Gratia à Sede Apoſtolica pluribus cauſis redditur nulla.*

11 *Impetratio beneficij eſt facienda cum expreſſione obtenterum, & veri valoris, ac penſionis alterius beneficij, alioquin gratia redditur*

tur nulla.

12 *Motu proprio gratia facta redditur nulla, si non sit facta expressio eorum, de quibus fieri debet.*

13 *Clausula in mandatis Papę apposita, dummodo ipsum ad hoc idoneum esse repereris, super quo conscientiam tuam oneramus, an pars, vt assistat examini sit vocanda.*

14 *Actus pręiudicialis fieri non potest, nisi vocata parte, de cuius pręiudicio agitur.*

15 *Probatio de non iure rei non prodest agenti in beneficialibus.*

16 *Delegatus pro examine faciendo, an subdelegare possit, si in litteris sit apposita clausula conscientiam tuam onerantes.*

17 *Clausula in mandatis apponi solita, dummodo nō sit alteri ius quęsitū, quid operetur.*

18 *Mandato Apostolicę cum clausula, dummodo non sit alteri eius quęsitum, an in illorum exequtionem debeat pars citari.*

19 *Possessor, vt amoueatur sine causa cognitione, non est de intentione Principis.*

20 *Exequtor nunquam in beneficialibus intelligitur esse mere deputatus.*

21 *Exequtio in beneficialibus in duobus casibus retardari potest.*

22 *Dispensatus nunquam pręsumitur, nisi dispensatio probetur.*

23 *Excommunicati sunt inhabiles ad beneficia obtinenda.*

24 *Irregulares sunt inhabiles ad beneficia obtinenda.*

25 *Excomūnicati nō admittuntur ad agendū.*

26 *Excomuunicatus spoliatus non restituitur.*

27 *Exequtor litterarum in forma Breuis quomodo procedere debeat.*

28 *Excommunicari quis non potest, nisi personaliter citetur, & quomodo processus formari debeat.*

29 *Stylus Romanę curię est vbique seruandus, qui facit ius. Et omnes in foro ecclesiastico secundum eundem iudicare tenentur.*

30 *Citatio per edictum ob nō tutum accessum, quando sit relaxanda.*

31 *Citatus per edictum adhoc, vt excommunicetur, quid sit probandum.*

32 *Exceptio excommunicationis incontinenti probata excludit agentem, non obstante clausula, teq; à quibusuis excōmuncationis.*

33 *Excommunicatus rescriptum impetrare nō potest.*

34 *Dictio taxatiua excludit omnes alios casus, pręter expressos.*

35 *Excommunicatus post absolutionem restituitur ad iura lapsu temporis perdita.*

36 *Sentētia declaratoria excommunicationis, an per appellationem suspendi possit.*

37 *Clausula, appellatione remota, quid operetur.*

38 *Clausula tu istic attente circunspicias, quę apponi solet in litteris Apostolicis beneficiorū p resignationē vacantiū, quid operetur.*

39 *Bonus quilibet pręsumitur, nisi probetur malus.*

40 *Dolus in dubio non pręsumitur.*

41 *Resignatio simoniaca, quomodo sit valida in odium resignantis.*

42 *Resignans titulum, & possessionem beneficij amittit, nec ille, qui per simoniam est beneficium adeptus, illud retinere potest.*

43 *Clausula, & non alias, aliter, nec alio modo, necessitatem importat, & inducit formam.*

44 *Simonia crimen in beneficio committens est excommunicatus.*

45 *Extensio fit de persona ad personam in lege pœnali vt euitentur pericula animarum.*

46 *Simoniacorum beneficia ipso iure vacant, & possunt impetrari.*

47 *Clausula, vocatis vocandis, facit exequtorem mistum, vnde tenetur citare, & procedere iudicialiter.*

48 *Beneficium conferri non potest per priuationem, nisi elapsis decem diebus, à die latę sententię.*

49 *Appellatio an admittatur in crimine simonię.*

50 *Dispensationes quacunque auctoritate concedendę Ordinarijs illorum, qui eas impetrauerint, committuntur, & nihil pro illarum exequtione accipi potest.*

51 *Episcopi, tanquam Sedis Apostolicę delegati, de communicationibus vltimarum voluntatum cognoscunt.*

52 *Episcopus cognoscit super litteris Apostolicis in forma, si in euidētem, & monitorialibus pro occultis.*

53 *Delegati iurisdictio, vbi causę cognitio requiritur, per solam citationem perpetuatur.*

54 *Mortuo delegante, an expiret iurisditio.*

55 *Delegationis litterę gratię, vel iustitię concessę ante diem obitus prędecessoris à Papę successore conualidantur.*

56 *Delegatus in citatione facienda debet inserere tenorem rescripti.*

Dele-

57 *Delegatio, an tranſeat iu ſucceſſorem.*
58 *Delegatus Papæ, vel alterius Principis, poteſt ſubdelegare.*
59 *Delegatus eſt maior quocunque Ordinario in cauſa delegata.*
60 *Epiſcopi habent iuriſdictionem delegatam à lege in pluribus caſibus.*
61 *Epſcopi compellere poſſunt Abbates, & Priores monaſteriorum negligentes in habenda lectione Sacræ Scripturæ in monaſterijs, vbi commode haberi poteſt.*
62 *Epiſcopi poſſunt animaduertere in Prædicatores, errores aut ſcandala diſſeminantes.*
63 *Epiſcoporum officium eſt prouidere, ne parochiales eccleſiæ, aut alia beneficia perſonalem reſidentiam requirentia, ſuis debitis obſequijs defraudeutur.*
64 *Epiſcopi poſſunt animaduertere in regulares extra monaſteria degẽtes, ſi delinquãt.*
65 *Epiſcopi poſſunt viſitare corrigere, & emendare capitula cathedralium, &c. eccleſias, & perſonas.*
66 *Epiſcopi poſſunt cognoſcere contra regulares extra monaſteria degentes, ac de ciuilibus cauſis mercedũ. & miſerabiliũ perſonarũ.*
67 *Epiſcopi tanquam Sedis Apoſtolicæ delegati, cognoſcunt de ſubreptione, & obreptione gratiarum Apoſtolicarum.*
68 *Epiſcopi poſſunt diſtributiones quotidianas conſtituere in collegiatis, vbi non ſunt.*
69 *Epiſcopi poſſunt erigere nouas parochias, & cogere rectores eccleſiarum ad ſibi adiungendos alios ſacerdotes.*
70 *Parochia noua, quando erigi poſſint.*
71 *Epiſcopi beneficiorum vniones facere poſsũt.*
72 *Epiſcopi illitteratis, & imperitis, coadiutores, aut vicarios ad tempus deputare poſſunt cum portione fructuũ, incorrigibileſq; punire, & beneficijs priuare.*
73 *Illitterati non placent in eccleſia Dei.*
74 *Epiſcopi transferre poſſunt beneficia ſimplicia, etiã iuriſpatronatus ex eccleſijs, quæ vetuſtate, vel aliàs collapſæ ſunt, in alias Eccleſias.*
75 *Epiſcopi, tanquam Sedis Apoſtolicæ delegati, quæ viſitare, & corrigere poſsint.*
76 *Epiſcopi poſſunt prohibere, corrigere, ſtatuere, & prouidere omnia, quæ ad auaritiam, & ad irreuerentiam ſpectant in miſſis celebrandis.*
77 *Epiſcopi poſſunt animaduertere in notarios male officium ſuum exercentes.*
78 *Epiſcopi in omnibus ijs, quæ ad viſitationẽ, & morum correctionem ſubditorum ſuorũ ſpectant, omnem poteſtatem habent.*
79 *Epiſcopi poſſunt procedere contra Protonotarios, Comites Palatinos, capellanos regios, & alios priuilegiatos, & quomodo.*
80 *Epiſcopi cognoſcere poſſunt de electionibus, præſentationibus, nominationibus, inſtitutionibus, collationibus & poſſeſſionum, ac beneficiorum traditionibus.*
81 *Epiſcopi poſſunt viſitare clauſuram in omnibus monaſterijs monialium, etiam Epiſcopis non ſubiectis.*
82 *Monaſteria quæ ſub immediata Sedis Apoſtolicæ poteſtione reguntur, quomodo Epiſcopis ſubdi poſsint.*
83 *Epiſcopi, vti Sedis Apoſt. delegati, etiã officiales ſanctæ Inquiſitionis, & profeſſores in aliqua Vniuerſitate exemptos ad ſolutionẽ legatorum piorum compellere poſſunt.*

1 CVM iuriſdictionis poteſtas † ſit duplex, ordinaria, & delegata, & de ordinaria pluribus ſupra actum fuerit, conſonũ eſt, vt nũc de iuriſdictione delegata agatur, quæ eſt duplex, ab homine, vel à iure. Ab homine, quæ tribuitur per litteras delegatorias, vt toto tit. de off. dele. A iure, quæ Ordinarijs tribuitur à lege, de qua ſup. c. proximo.

2 Epiſcopi iuriſdictione delegata † ab homine conferunt beneficia per obitũ, aut per reſignationem, aut per deuolutionem, ſeu aliàs quouis modo ſedi Apoſt. reſeruata, vacantia, quando litteræ Apoſt. eis, in forma, dignum, dirigũtur, in quibus ſolet apponi clauſula, dũmodo ipſum adhoc idoneum eſſe repereris, ſuper quo cõſciẽtiã tuã oneramus, beneficiorũ auctoritate noſtra cõferas, & aſſignes, & licet talis prouiſio videatur † mãdatũ de prouidẽdo, tñ mandata, quę olim cõcedebãtur, aut, quando Papa ſcribebat Ordinario pro certa perſona, & certo beneficio vacaturo cõferendo, vt quatenus auunculus beneficiũ, ꝙ habebat, dimittere vellet, illud nepoti conferret, vt c. ex par. il 1. de off. del. vel; quãdo ſcribebatur pro perſona incerta ſuper beneficio certo conferendo,

rendo, vt alicui personæ idoneæ conferretur, c. is cui. eod. tit. in 6. aut scribebatur pro incertis personis de incertis beneficijs pro uidēdo, tribuēdo facultatē admittendi resignationes, & beneficia per resignationem huiusmodi vacantia, vt beneficia sex clericorum cedentium, vel decedentium personis idoneis conferendi, cap. dudū, & cap. quamuis, il 2. de præb. in 6. & alis diuersis modis, vt in cap. Abbatem & ibi glo. in ver. facerent de rescript. c. si pro te eod. tit. in 6. cap. si super gratia. cap. is cui. de off. deleg. cap. si Apostolicæ. de præb. cap. capitulo. de concess. præben. vbiq; in 6. & Rot. decis. 11.
4 & 13. de præb. in nou. † nullum tribuebant ius ante illorum exequtionem, quia mandatum de prouidendo non habet vim prouisionis. Paris. cons. 57 num. 53. & cons. 79. nu. 13. & 14. vol. 4 & Put. decis. 256. in fin. lib. 1. & non ligat manus habentis facultatē conferendi, quominus prouisio per eum postea facta valeat. Ro. cons. 256. Rot. decis. 7. de præb. in nou. decis. 25. de concess. præben. in antiq. & Staphil. de mand. de prouid. §. prima igitur forma. num. 2.

5 Prouisiones autem, † in forma, dignum, sunt gratiæ perfectæ, quarum vigore, cōstito de idoneitate, nisi ante datam litterarum reperiatur alicui ius quæsitum, quod
6 expresse reseruatur, vltra quod † semper intelligitur reseruatum. cap. quamuis. in fin. cap. si propter. de rescrip. in 6. Felyn. in cap. capitulum. nu. 16. vers. adducitur ratio, de rescrip. & Gomes. de non toll. iur. quæs. nu. 1. quæst. 2. tribuit ius, ita quòd de potestate ordinaria alteri conferri non potest, & purificata gratia per examen, perinde est, ac si tempore datæ fuisset facta collatio, vt in clausula circa finē litterarum apponi solita: Nos enim si dictus. N. ad hoc repertus fuerit idoneus, vt præfertur, ex nunc irritū decernimus, & inane, si secus super his à quoquam, quauis auctoritate, scienter, vel ignoranter contigerit attentari, ac si die datæ præsentium eidem ad id reperto idoneo de dicta ecclesia cum interpositione decreti huiusmodi mandauissemus proui-
7 deri, † quia decretum irritans omnia in contrarium gesta annullat ipso iure. cap. si eo tempore. de elect. in 6. cap. quodam. de præb. eod. lib. Gomes. de trien. poss. quæst. 49 nu. 3. & Cassad. decis. 3. de decret. in reser. nu. 1. quæ procedunt de plano, quando
8 nullus † reperitur contradictor, si verò aliquis se gerat pro possessore quomodocunque titulato, tunc est vocandus, cum nemo à sua possessione sit repellendus, nisi citatus, cap. placuit. 16. q 6. nec, lite pendente, potest quis sua possessione priuari, cap. 1. in fin. & ibi Abb. num. 1. & 8. vt lit. pend.

9 Non enim prohibetur quis † suam possessionē continuare. cap. cum teneamur, de appell. glo. in Clem. 2 in verb. innouari, vt lit. pend. Dec. in cap. significante. nu. 5. de appell. & Rot. decis. 10. de appell. in antiqu. potest enim possessor contra actorem opponere de subreptione, quæ ipso facto vitiat gratiam. cap. 2. de fil. presb. in 6. & Abb. in c. cum nostris. num. 11. de concess. præb.
10 † Nam pluribus de caussis gratia Apostolica ad beneficia redditur nulla, si quis tacet
11 exprimenda, quia impetrans † tenetur facere mentionem de alio beneficio, quod obtinet, quantumcumque minimo. cap. cum adeo. & ibi glo. in ver præbenda. cap. postulasti. cap. si proponente de rescrip. cap. non potest in prin. & cap. si motu proprio. de præb. in 6. Felyn. in c. ad aures. n. 5. de rescr. & Gomes. super reg. de valo. expr. in impetr. benef. in præfa. n. 3. & etiā exprimere pensionē sibi reseruatā. Card. in c. ad audientiā. 2. in quarta oppositione. de rescr. & licet videatur, quòd in gratia facta motu proprio taciturnitas obtentorum non reddat gratiā nullam. vt d. c. si motu proprio. Felyn. in d. cap. ad aures. n. 6. & Gomes. eod. n. 3. dispo-
12 sitio tamen † dicti cap. si motu proprio, fuit correcta per Sixtum V. in Reg. Canc. 50. de exprimendo vero valore, vbi super expressione veri valoris, & obtentorum idem statuit de beneficijs motu proprio collatis, quod de beneficijs, quæ ad supplicationem conferuntur, vt etiam disposuit Clemens Papa VIII. in reg. eiusdem Canc. 54. quapropter in quibuscunq; gratijs, tam motu proprio factis, quàm alijs, prouisi tenentur exprimere verum valorē, tam beneficij impetrati, quā obtentorum ex supra deductis.

13 Quæri autem potest, quando † in litteris apponitur clausula, dūmodo ipsum ad hoc idoneū esse repereris, super quo conscientiam tuam oneramus, an exequtor teneatur vocare partem, vt assistat examini, & videtur, quòd sic, quia exequtor super idoneitate de-

te debet pronunciare Lap.alleg.15. num.5. & Paris.consf.57.nu.51. vol.4. At semper in
14 actu præiudiciali † pars, de cuius præiudicio agitur, est vocanda.l.de vno quoque. de re iud.l.in concedendo,& l.in diē.ff.de acq. plu.arc.cap.Ecclesia Sanctę Marię in fin.de constit.c.inter quatuor.de maiorit.& obed. c.1.de caus.poss.& propri.cap.cum olim.de testam.& clem.pastoralis.§.deniq; ver.dici ne.de re iud.cùm collatio dependeat ab approbatione, vel reprobatione, & reus pos-
15 sessor vincat per non ius actoris, etiam si de non iure rei fuerit probatum.cap.olim. in fin.de rescrip glo.fin. in c vnic.de eo qui mit.in possess.in 6.Rom consf.347.n.1 & n.5 Compostell in c.mandatum n.4.de rescrip. Felyn in d.cap.olim.nu.9. eod. tit. & Rota decis.2.nu.2.de except.in antiquior. Tamē in dicto examine in litteris Apostolicis collationis beneficiorum sibi commissio partē vocare non tenetur, quia examen huiusmodi non est actus iudicialis. Innoc.in c. fin.in fin. de transl.at.Prælat Card. in Clem.1. de off.deleg.Rota decis.4.num.3.de sent.& re iudic.in antiq & Felyn. in cap fin. num.36. de præsumpt. In contrarium verò adducta procedunt in actu iudiciali.

16 An autem delegatus † pro examine huiusmodi faciendo possit delegare, si in litteris sit apposita clausula, conscientiam tuam onerātes, quia videtur electa industria personæ, subdelegare non potest. l. nulli. C. de Epi c.& cler.Imol.in c.fi.de off.deleg. Alex. in l.à iudice.num.4.C.de iud.& Rota decis. 18 in fin.de concess.præb. in nou. stantibus præsertim verbis, constito tibi, & cōscientiam tuam,&c.Felyn.in d.cap. fin. in fin. de off deleg.tamen, si examinandus esset in partibus longinquis absens,& exequtori cogni tus, illius examen alteri committi posset ex alijs deductis in dict. decis.18. n.4. quando verò nō apponitur clausula, conscientiā tuā onerantes, vel collatio auctoritate ordinaria fieri debet, examen super idoneitate poterit subdelegari.clem. vni de off. deleg. & Rota decis.4.in fi.de sent. & re iud.in antiq.

17 Quid autem de clausula, † dummodo tempore datæ præsentium nō sit alicui specialiter ius quæsitum? Quia, vt supra deduxi, ius quæsitum tertio semper intelligitur reseruatum, videtur nihil operari, quoniam expressio eorū, quæ tacite insunt, nihil operatur.l.conditiones.ff. de condit. & demonstrat. sed cùm in litteris nihil superflui ponatur, d.clausula tollit ius ad rē, licet præteruet ius in re.Roman.consil.256.vers. 3.quia dicto. Calder.cons 8.in fi.de rescript. Felyn in c.causā quæ.nu.26.eod.tit. & Rebuff.de for.& declar.nou.prouis.super clausula, dummodo tēpore datæ,&c.n.2. par.1.

18 An autem vigore litterarum † Apostolicū, in quibus dicta clausula reperitur apposita, debeat pars citari, cum exequtor Apostolicus possit proceder espartc vocata, & nō vocata, vt per Rotā decis.6.n.3.de rescr. in antiq Respondetur negatiue, late Felyn. in cap.fi.n.21.de præsump.si tamen compareat contradictor, qui velit audiri, & de iure quæsito, vel competenti docere contra prouisionem Apostolicam de subreptione, aut aliàs obijciēdo, debet vocari, & exequtor officium iudicis sibi assumere, iudicialiter, iuris ordine seruato procedēdo. Innoc. in c.proposuit, n.5.vers.& nota,& ibi Host. de concess.præb. Abb.in d.c.fin nu.13.circ. fin.vers. sed si comparet. & ibi Felyn. num. 27.de præsumpt.quod maxime procedit, si
19 contradictor sit in possessione, † quia non est de intentione Papæ, vt quis remoueatur à possessione sine causæ cognitione. Innoc. in c.1 nu.4.de concess.præb. in 6. & Felyn. in d.c.fin.nu.24 de præsumpt.

20 Infertur propterea ex his, † quòd nunquam intelligitur commissa mera exequtio in beneficialibus, quia posset fieri alteri præiudicium.Abb.in d.cap fin.paul. ante num.13.& ibi Felyn.post Ant.Abb. & Imol. quos citat.de præsump. quod tamen intellige, nisi constaret de cōtraria mente Pontificis prouidentis, seu prouidere mandantis, alicui ex certa scientia, remouendo aperte omnes exceptiones.Abb.in d.cap.fin.nu.13. vers.tertius casus. Et ideo videmus, quòd Papa pro exequtione litterarum Apostolicarum prouisionum beneficiorum vacantium per obitum in mensibus Sedi Apostolicæ reseruatis, quandoque concedit litteras in forma Breuis de tradenda possessione, amoto quocunque detentore, non tamen Apostolica auctoritate prouiso, omni, & quacunq; appellatione remota, amotaq; actione spolij, ac vnde vi, decreto irritanti, & clausula sublata, &c. desuper adiectis, & tunc cum constet de euidente mente Pon-

Pontificis, de cuius auctoritate, & plena in beneficialibus potestate non est dubitandũ. c.2.de præb in 6.cũ alijs supra deductis exequtio impediri, aut retardari non potest, nisi in duobus casibus, quãdo reus probaret, se
21 Apostolica † auctoritate prouisũ, quæ exceptio oritur ex ventre litterarum, & impedit exequtionem. Gomes. in compend. vtiusq. Sign. n. 84. ver. & est aduertendum. & Gig. de pens. q 85. n. 10. aut actorem maiori excommunicatione excommunicatum, vel irregularẽ, quæ exceptio incontinenti pro-
22 bari debet, cap. vnic. de except. in 6. † & cum quo nunquam præsumitur dispensatũ, nisi dispensatio probetur cap. ordinarij. §. in conferendis. de off. ord. in 6.
23 Nam excommunicati sunt inhabiles † ad beneficia obtinẽda. cap. postulastis. in princ. de cler. excomm. ministr. Abb. in cap. fin. n. 3.
24 eod. tit. & Paris. cons. 29. n. 4. vol. 4. † & etiã irregulares, idem Abbas in cap. cum nostris. n. 22. cir. fin. de concess. præb. qui nõ admittuntur ad agendũ. cap. intelleximus. iunct. glo. & ibi Abb. n. 1. de iud. & c. 1. de except.
25 in 6. Hinc infertur, † quòd, cùm excommunicatus repellatur ab agendo, si fuerit beneficio, vel alijs bonis spoliatus, ante absolutionem non restituitur. Bar. in l. de pupillo. §. fin. nu. 2. ff. de no. op nunc. Innoc. in cap. cum nostris. nu. 3. circa fin. vers. item fatendum, de concess. prẹb. Abb in d. cap. intelleximus nu. 9. de iud. Rom. cons. 217. Felyn. in cap. dilectus. il 1. nu. 11. de rescrip. & Rot. decis. 26. de sent. & re iud. in antiq.

Pro exequtione litterarum, in forma Breuis, modo præmisso cõcessarum facien-
26 da, debet † iudex exequtor in eisdem litteris nominatus ad partis instãtiam, si aliquis in possessione reperiatur, concedere litteras monitoriales, & citatorias contra possessorem cum insertione copiæ eiusdem Breuis, quarum vigore moneatur pars ad dimittendam actori possessionem liberam, vacuã, & expeditam, iuxta formam earumdẽ litterarum, citando partẽ cum termino competenti ad diem certam compariturã, si se grauatam senserit, ad dicendum, & allegandum causam, si quam habet, quare præmissa fieri non debeant, aliàs videndum se in sententias, censuras, & pœnas, in eisdem litteris in forma Breuis contentas incidisse, & incurrisse declarari: & monitorium cũ citatione huiusmodi debet parti personaliter præsentari, nec sufficeret copia dimissa domi, aut in manibus consanguinei, vel familiaris, quia, cùm agatur de
27 excommunicando, nemo † excommunicari potest, nisi litteræ monitoriales, & Apostolicæ, fuerint ei personaliter intimatæ. Rota decis. 2. num. 52. de rescript. decis. 1. nu. 4. de fer. & decis. 11. de dol. & cont. vbique in nou. cum excommunicationis nulla maior pœna in Ecclesia Dei reperiatur in spiritualibus. cap. corripiatur. 24. quæst 3. & Abb. in cap. cum dilectus. num. 6. de his, quæ vi met. ve. cau. fi.
28 Intimatione personaliter facta, † adueniente die præfixo ad comparendum, actor reproducit monitorium, & originales litteras in forma Breuis coram iudice, & demum facit citare aduersarium, si comparuerit, vel eius procuratorem, & si non cõparuerit, nec procuratorẽ miserit, citatur per audientiam litterarum contradictarum more absentium, iuxta stylum curiæ ad dicendum contra iura producta, & repetita, & videndum illa admitti, ac iurare testes super illorum recognitione, quatenus opus sit, ad primam diem, qua die elapsa, facit de nouo citare partem ad docendum, se paruisse litteris monitorialibus, & Apostolicis in forma Breuis, primò, pro prima dilatione ad primam diem, vel per totam diem, & adueniente hora causarum, decernitur secunda citatio, quę fit ad docendum, se paruisse eisdem litteris, secundò, pro secunda dilatione etiam ad primam, vel per totam diem, in quo termino decernitur tertia citatio, ad docendum se paruisse dictis litteris. Tertiò, pro tertia dilatione, eaque exequta, ac eod. termino adueniẽte, decernitur quarta citatio, ad docendũ, se paruisse prędictis litteris, quartò, ꝓ quarta dilatione ad eãdẽ primã diẽ 21. vel ꝑ totã eãdẽ diem, qua elapsa, citatur aduersarius ad cõcludẽdũ, & audiẽdũ sententiã declaratoriam, quę profertur, cuius vigore pronunciatur, aduersarium, ob non paritionem litterarum in forma Breuis, & Monitorialium contra ipsum exequtarum, & in actis reproductarum, excommunicationis sententiam, aliasque censuras, & pœnas in eisdem litteris Apostolicis, & monitorialibus contentas incidisse, & incurrisse, nisi infra decem dies parue-

paruerit, quibus decem diebus elapsis, & non parito, conceduntur litteræ declaratoriæ excommunicationis, & si contra
27 Episcopum, suspensionis à diuinis, † nec admittitur exceptio contra actorem vigore litterarum in forma Breuis, prædicti tenoris expediti, nisi excommunicationis, aut irregularitatis, vel, quæ oriuntur ex vêtre litterarũ ex supra deductis, quæ procedunt etiam in litteris reseruationis pen-
28 sionis, vt infra dicetur, & ita se habet † stylus Romanæ curiæ, qui facit ius. cap. venerabiles de confirm. vtil. vel inutil. cap. ex litteris de consti & ibi Abb. nu 6. & Dec. num. 17. gl. in Clem. 1. §. secus. in ver. præsenti. de concess. præben. & in Clem. appellanti. in ver. expressis. de appell. Io. Andr. in cap vnic. de rer. permut. in 6. & ibidem Franc. & Rota decis. 6. de consuet in antiq. & omnes in foro ecclesiastico secundum dictum stylum iudicare tenẽtur Gomes. in procem. reg. quæst. 1. num. 10. circa fin vers. ob eam causam, & Rota decis. 1. post med. de fil. presb. in no.

Fallit tamen regula, quòd nemo possit excommunicari, nisi personaliter monitus,
29 vel citatus, † quando non datur tutus accessus, de quo constare debet per testes deponentes saltem, quòd impossibile, vel non sit tutum, eos in domo citare, Clem. 1. de iud. Rot. decis. 11. num. 2. de rescript. in antiq & Cassad. decis. 2. num. 2. de dol. & contumac. quia tunc sufficit citatio, & intimatio per edictũ, ad hoc, quòd quis pos-
30 sit excommunicari, † & probari debent duo: quòd edictum fuerit appositum in vicinis partibus, & quòd ad notitiam aduersarij verisimiliter potuerit peruenire. Ægid. Bella. decis. 188. & Felyn cap. quoniam frequenter. §. porrò, vt lit. non contest. numero 20.

31 Exceptio autem excommunicationis † incontinenti probata excludit agentem, etiã si in litteris suæ prouisionis fuerit apposita clausula apponi solita: teque à quibusuis excommunicationis, suspensionis, & interdicti, alijsque ecclesiasticis sententijs, censuris, & pœnis à iure, vel ab homine, quauis occasione, vel causa, latis, si quibus quomodolibet innodatus existis, ad effectum præsentium duntaxat consequendum, harum serie absoluentes, & absolu-
31 tum fore censentes, quia; quamuis † in excommunicatum cadat titulus beneficij, & ordinis susceptio, ac valeant cuncta. quæ facit in sui essentia, licet non in exercitio. Staph de vi. & effect. claus. §. & primo n. 5. & 6. dicta tamen clausula non prodest excommunicatis propter hæresim, nec illis, qui sunt excommunicati ob non paritionẽ litterarum exequtorialium, aut, qui per annum insorduerint in excommunicatione. Felyn in capit. Apostolicæ. in princip. de except.
32 Imò, quia excommunicatus † rescriptum impetrare non potest, cùm eius impetratio sit nulla. cap. 1. de rescrip. in 6. & Fely. in cap. fin. num. 2. de except illa absolutio operatur, vt rescriptum valeat, non aũt absoluit ab aliqua excommunicatione propter verba in clausula apposita, ad effectũ
33 præsentium duntaxat, † quia, dictio huiusmodi taxatiua firmat validitatẽ litterarũ, ad quem effectũ absolutio fuit cõcessa, & negat, ac excludit omnes alios casus, præter expressos. l. 1. C. de patr. qui fil. distra. l. ob æs. C de præd. min. c cum Ecclesia Sutrina. §. verũ, quoniam de caus. poss. & propr. & Bart. in l. 1. ff si quis iurisd nõ ob-
34 temp. & absolutio † ad effectũ validitatis litterarum, operatur, vt obtenta absolutione ab excommunicatione, illarum vigore possit postea beneficium sibi collatum obtinere, quia per absolutionẽ restituitur ad omnia. Abb. in c. 1 in princ. vers. item si Episcopus, de præscrip. & Felyn. in c. cum inter. num. 19. de excep.
35 Quamuis enim à sententia † declaratoria excommunicationis regulariter possit appellari gloss. in cap. cupientes § si super etiã in verbo priuatos, & ibi Franc Dom. Rauen. de elect. in 6. Roman sing. 213 post medium. Abbas in capit. Parochianos. numero 2 in fine de sentent excommunicationis, & Felyn. in cap. Rodulphus. numero quadragesimotertio, de rescript à declaratoria tamen data, vigore dicti Breuis, appellatio non admittitur propter clausulam, omni, & quacunque appellatione remota, cum decreto irritanti, & clausula sublata, & cæt. quæ propter generalitatem verborum, omnem appellationem comprehendit, & remouet, ita quòd aliter iudicari non potest. Paris con-

K sil.

sil.38.num 4.lib.4. cum alijs alibi allegatis, secus, vbi adest clausula, appellatione postposita compescendo, vel appellatione remota simpliciter, quæ in litteris Apostolicis in forma communi sub plumbo expeditis
36 apponi solet, † quia illa remouet tantùm friuolã, & iniustã appell. c. super eo. de off. deleg. cap. licet. de off. ord. c. pastoralis. in prin. cum gl. in ver. exprese, de appell. Ias. in l. si is, pro quo. nu. 5. quòd quis. iur. & in l. apertissimi nu. 18. C. de iud. Lap. alleg. 121. n. 4. vers. item. clausula. Rip. in cap. 1. num. 3. vers. sed, si remoueatur. de rescript. & Mascard. concl. 687 n. 3. de probat.
37 In litteris verò Apostolicis † prouisionis beneficiorum per resignationẽ vacantium solet apponi clausula, tu istic attente circũspicias; an in resignatione huiusmodi quã nos nullo vitio laborare perpẽdimus, interuenerit dolus, fraus, simoniæ labes, aut aliqua alia illicita pactio, vel corruptela, & ideò dubitari põt, an debeat pro verificatione, quò d nõ interuenerit dolus, fraus nec simonia, aut aliqua corruptela, formari processus, Nam, aut præcessit accusatio, inquisitio, vel simplex est sequta denunciatio, & tunc Ordinarius litterarũ exequtor contra accusatum, inquisitum, vel denunciatum procedere debet, vt statuit Pius V. in constitut. 5. Cùm primum. §. & vt præmissorum, de qua in Bull. Rom. aliàs non,
38 † quia quilibet præsumitur bonus. c. fin. & ibi Abb. n. 5. & Felyn. n. 11. de præsumpt. c. 1. & ibi gloss. in verb. æstimare de scrut. in
39 ord. fac. l. cũ pater. §. rogo ff. deleg. 2. † & dolus non præsumitur. l. meritò. ff. pro soc. & Paris. consil. 52. num. 27. vol. 4.
40 Nam † renunciatio beneficij simoniaca non valet in fauorem eius, cui fit collatio, & tamẽ non est nulla in fauorem resignantis, ita quòd ius adhuc remaneat penes ipsum resignantem, sed per resignationem resignans titulum, & possessionem beneficij amittit. Rot. decis. 4. n. 4. de renunc. in nou. Gomes. de infir. resig. quæst. 29. nu. 3. Paris. cons. 135. nu. 2. intantùm, quòd resi-
41 gnans per simoniam † non potest beneficium resignatum repetere, nec ille, qui illud per simoniam est assequtus, retinere. Rebuff. in prax. benef. de simon. in resignat. nu. 2. par. 2. & Inn. in c. cum vniuersorum, post med. de rer. permut. tenet etiam resignatio simoniaca in præiudicium resignantis, si fuerit datum mandatum ad resignandum in fauorem Titij, & non aliàs, aliter,
42 nec alio modo, † quia, quamuis clausula, nõ aliàs, aliter, nec alio modo, habeat verba præcisa, quæ necessitatem important, & inducũt formam, ita quod, nisi illud requisitum interueniat, annullet actũ. Paris. cõs. 19 num. 17. 18. 19. & 20. volum. 2. tamen vigore resignationis simoniacæ non est beneficium resignatario conferendum, cùm
43 ipso facto, quòd quis crimen simoniæ in beneficio committit, sit excommunicatus. cap. cum detestabilis. §. statuẽtes, in extrauag. com. de simon quæ est innouata per conc. Trid. c. 14. de reform. sess. 24. & per Pium Quintum. d. const. 5. cùm primùm. §. & vt simoniacæ. Vnde excommunicato, qui ad obtinẽda beneficia est inhabilis, cõferri non potest cap. postulasti. de cler. exc. min. cũ alijs supra deductis, nec poterit resignans ad beneficium resignatum redire, quia non vtitur iuris cõcessione, sed illud fraudat. clem. vni. & ibi gl. in ver. vtentibus. de rer. perm. ex quo delicto beneficium amisit, quia incidit in eandem excommuni-
44 cationem, & iura disponentia † super simonia, quæ respiciunt salutem animæ, extendũtur, etiã de vna persona ad aliã. Abb. in c. ex tenore. n. 6. qui fil. sint leg. & Ias. in l. cum quidam. nu. 24. cum pluribus seq. de lib. & posth. & etiam expresse est comprehensus, in d. §. & vt simoniace. ead. 5. const.
45 Hinc propterea infertur. † quòd beneficia simoniacorum vacant ipso iure, & possunt impetrari, vt tradit Rebuff. de Simon. in resignat. n. 11. sed regulariter contra simoniacum requiritur sententia priuatoria, & ideo litteræ Apostolicæ de conferendo propter simoniam, conceduntur in forma commissaria directe Ordinarijs locorum,
46 cum clausula † vocatis vocãdis, quæ facit exequtorem mistum, qui partes iudicis sumere, & iuris ordine seruato, procedere debet. c. exhibita. cum glo. 3. post med. & ibi Abb. n. 6. de iud. Felyn. in c. de cætero. n. 10. de re iud. Paris. consil. 138. n. 6. vol. 4. & Rot. decis. 12. de off. deleg. in no.
47 Ideò, † cùm collatio à cognitione causæ dependeat, non põt conferri, nisi post latam sententiam, lapsis decem diebus datis ad appellandum. Rota decis. 2. in additione n. 67.

num.67.de reſcrip.in nou.& interim colla-
48 tio impetranti fieri non poteſt, † quia licet condemnatus de ſimonia appellare non poſſit. Felyn.in cap. ſicut.il primo.n.1. de Simon Marant.Specul.aur.ſecúdùm paruam impreſſionē.de appellat. part.6.n.198. dicta concluſio procedit, ſi notorie cóſtet de crimine ſimoniæ per partis confeſſionem,inſtrumenta,aut alias concludentes,& indubitatas probationes: aliàs lata ſentētia ſuper probationibus dubijs, admittitur appellatio,& cauſę committũtur,etiā in Rota.vt in deciſ.6.de accuſa. in antiq.d.deciſ. 2.num.66.& 67.de reſcrip. & deciſ.4. poſt med.de ſeq. poſſ. & fruct. in nou.

49 Delegata iuriſdictione † procedunt etiā Epiſcopi, ſiue eorum vicarij in diſpēſationibus matrimonialibus, quæ quacunque auctoritate concedendæ extra Romanam curiam committuntur Ordinarijs illorum, qui eas obtinent, & quæ gratioſe conceduntur,ſuum effectum ſortiri non poſſunt, niſi prius ab eiſdem, tanquam Sedis Apoſtolicæ delegatis, ſummarie tantùm, & extraiudicialiter cognoſcatur, expreſſas preces ſubreptionis,vel obreptionis vitio non ſubiacere.concil. Trid. cap.5.de reformat. ſeſſ.22.& decretum illud, quod ſolet in litteris diſpenſationum matrimonialium poni,vt nihil muneris,aut præmij, etiam ſpóte oblati, accipi poſſit pro illarum exequtione, ita intelligendum eſt, vt neque Ordinarius ipſe, neque vicarius eius,quidquā prorſus,etiam pro mercede laboris, quem in ea re ſuſciperent,capere poſſint,notarij verò pro examine teſtium quartam aurei, ſeu ducati partem licite accipere valent, nec vltra ratione taxæ, etiam ab immemorabili tempore,nec ratione ſigilli, vel alterius rei,& ita declarauit Greg.Papa XIII. vt in deciſ. ſacri conc.ſuper eo.c.5. ſeſſ.22. §.cognoſcatur, & §.notarij verò, vbi congregatio etiam ita decidit.

50 In commutationibus † vltimarum voluntatum auctoritate Apoſtolicā conceſſarum,Epiſcopi eadem auctoritate,tanquam Sedis Apoſtol. delegati, ſummarie, & extraiudicialiter cognoſcere debent, an in precibus quidquam,tacita veritate,vel ſuggeſta falſitate,fuerit narratum, priuſquàm commutationes exequtioni demandentur. conc.Trid.cap.6.ead.ſeſſ.22.

51 In litteris Apoſtolicis † in forma, ſi in euidētem,& monitorialibus pro occultis, Apoſtolica auctoritate cóceſſis, Ordinarij pro illarum exequtione delegantur, & in omnibus cauſis,& caſibus,tā gratiā, quàm iuſtitiam concernentibus,quæ à ſede Apoſtol. Epiſcopis committuntur, auctoritate delegata procedunt,vt tot tit.de off.deleg.

Iuriſdictio enim delegati, vbi cauſæ co-
52 gnitio requiritur, † per ſolam citationem perpetratur. c.gratum, & gloſſ.in cap.relatū.ext.de off.delegat. clem.2.& ibi glo. in verſ.ad partem. & Abb. n.6.vt lit.pend. ſed ad inducendam litis pendentiam non ſufficit,citationem emanaſſe, quia requiritur etiam,quòd peruenerit ad partē,vt per eandē gl.& Abb.vbi ſupr. Felyn. in c.cauſam,quæ.il 2.n.19. de teſt.& Guido Pap.q.
53 421.num 2. †& tunc,mortuo delegante, non expirat iuriſdictio delegati, quia res non eſt integra.c.relatum.& c.licet.ext.de off.delega.aliàs,mortuo delegante ante citationem, & re integra, regulariter expirat iuriſdictio delegati.d cap.relatum. vbi etiam Abb.nu.6.& c.licet. de off.deleg.

Propterea,vt expenſis parcatur; & ne negotia in omnibus mundi partibus, in quibus delegationes Apoſtolicæ tranſmit-
54 tuntur,differātur, quilibet Papa † craſtino die aſſumptionis ſuæ ad Summi Apoſtolatus apicem,quo Regulas Cancellarię nũcupatas edit,per peculiarem conſtitutionē inter alias regulas connumerata, omnes, & ſingulas à prædeceſſore ſuo intra annum ante diem obitus eius conceſſas,gratiæ,vel iuſtitiæ litteras, temporibus debitis eorum exequtoribus non præſentatas,omnino reualidat,& in ſtatum priſtinum,in quo ante fuerant, vel pro quibus erant obtētæ,quoad hoc plenarie reſtituit, ac decernit per exequtores prædictos, vel ab eis ſubdelegandos, perinde ad illarum exequtionem procedi poſſe,& debere,ac ſi exequtio huiuſmodi temporibus prædictis inchoata fuiſſet,vt in Clementis Papæ viij reg.9.

55 Debetque citatio delegati † fieri cum inſertione tenoris reſcripti, quia, niſi citatus de ſedis Apoſt. delegatione certioretur, non tenetur comparere. cap cum in iure.de off. deleg. Innoc.in cap. præterea.
56 nu.1.& ibi Hoſt.de dilat. vtrum verò † delegatio tranſeat ad ſucceſſorem, eſt diſtin-

guendum quia, aut est facta Dignitati, aut nomine proprio expresso, primo casu, delegatio facta Dignitati transit ad successorem in Dignitate, si verò est facta proprio nomine in litteris delegationis expresso, túc non transit ad successorem in Dignitate. cap. quoniam Abb & ibi glo. in ver. substi-
57 tutum, & Al b nu. 3 & 7. de off deleg. † Delegatus enim Papæ, vel alterius Principis habet priuilegium à lege, vt possit subdelegare. c pastoralis vbi etiam Abb. nu. 1. eod.
58 tit. & l. à iudi C. de iud. & est ratio, † quia in causa delegata delegatus est maior quocũque Ordinario. l fin §. pen. in fi. ff de dãn. inf. c. fane. il. 2 de off deleg. & c. pastoralis. de off. Ord. cùm Ordinarius possit, multò fortius delegatus Papæ. vel Principis, poterit subdelegare, & pluribus casibus ampliatur, & limitatur dicta regula, vt per Fel. in c. super quæst. n. 12. & 13. vbi quando subdeleg. possit etiã subdelegare de off. deleg. & Abb. in cap cum Bertold. n. 25. de re iudic.

Delegatam iurisdictionem à lege habent
59 † Episcopi in pluribus casibus: Et primò, si Abbates negligentes fuerint in habenda lectione sacræ scripturæ, aut in monasterijs monachorum, vbi cõmode id fieri potest, si nullus, cui lectio quoq; assignata fue-
60 rit, magister erit electus, Episcopi † locorum vti Sedis Apostolicæ delegati, eos ad id opportunis remedijs cõpellere possunt. c. 1. de magist com c. Trid. cap. 1. vers qua in re. de refor. sess. 5 & sacra congr. conc. super eo. c 1 in decis. sub tit Burgen.

61 Secundò, cõtra † prædicatores errores, aut scandala disseminantes in populum, etiamsi in monasterijs suorum, aut aliorum ordinum prædicent, & si hæreses prædicauerint, contra eos secundum iuris dispositionem, aut loci consuetudinem, etiãsi prædicatores ipsi generali, vel speciali priuilegio exemptos esse prætẽdant, Episcopi auctoritate Apostolica, & tanquam Sedis Apostolicæ delegati, procedere possunt. concil. Trid. cap. 2. vers. si verò, quod absit. de reform. ead sess 5.

62 Tertiò, ne parochiales ecclesiæ, aut alia beneficia personalem residentiam requirentia suis debitis defraudentur obsequijs, indultis, & dispensationibus de non residẽdo minime obstantibus. officium est Episcoporum, tanquàm Sedis Apostolicæ delegatorum, prouidere, vt per deputationem idoneorum vicariorum, & congruæ portionis fructuum assignationem, animarum cura nullatenus negligatur, quocunque priuilegio, aut exemptione, nõ obstãte. cap. cũ ex eo. § porrò. de elec. in 6. Cõc. Trid. in c. 2. sess 6. de reform. & sess. 7. c. 5. & c. 7.

63 Quartò, † nemo secularis clericus, aut cuiusuis ordinis regularis, extra monasterium degens, etiam sui ordinis priuilegij prætextu, tutus esse potest, quominus, si deliquerit, ab Episcopo loci, tanquam super hoc à Sede Apostolica delegato, secundum canonicas sanctiones, visitari, puniri, & corrigi valeat. concil. Trident cap. 3. ead. sess. 6. cap. 4 de refor. sess. 14. & sacra congreg. concil. super cap. 14. sess. 7. in decis. sub tit. Cremonen.

64 Quintò, † capitula catherdalium, & aliarum maiorum ecclesiarum, illorumque personæ, nullis exemptionibus, consuetudinibus, sententijs, iuramentis, concordijs, quæ tantùm suos obligant auctores, non etiam successores, tueri se possunt, quominus a suis Episcopis, & alijs maioribus Prelatis per se ipsos solos, vel illis, quibus eis videbitur, adiunctis, iuxta canonicas sanctiones, toties, quoties opus fuerit visitari, corrigi, & emendari, etiam auctoritate Apostolica possint. concil Trid cap. 4 de refor. sess. 6 & c. 6. in princ. de reform. sess. 25 & ibi congr. sac. conc.

65 Sextò in ciuilibus causis mercedum, & miserabilium personarum contra clericos seculares, & regulares extra monasteria degentes quomodolibet exemptos, etiamsi certum iudicem a Sede Apostolica deputatum in partibus habeant, & etiam in alijs, si ipsum iudicem non habeant. Episcopi, tanquam in dictis causis à Sede Apostolica delegati, procedere, causa que cognoscere, & decidere, & ipsos ad soluendum debitum cogere, & compellere possunt, priuilegijs, & exemptionibus conseruatorum deputationibus, & eorum inhibitionibus non obstan. ad formam cap. 1. de priuil. in 6. Quod concil. Trid innouat. vt cap. 14. de reform. sess. 7. & congregat. conc. ibi sub tit. Cremonen. in princ. & §. habet etiam locum.

Septimò, tanquàm Sedis Apostol. dele-
66 gati, Episcopi † de subreptione, & obreptione

ne

ne gratiæ, quæ super absolutione alicuius publici criminis, vel delicti, de quo ipse inquirere cœperat, aut remissione pœnæ, ad quem criminosus per eum condemnatus fuerat, falsis precibus impetratur, etiã summariè cognoscere possunt, & si per falsi narrationem, aut veri taciturnitatem, obtentã esse legitimè constiterit, admitti non debet, conc. Trid c.5. de refor. sess. 13. quia falsus precator debet carere impetratis, cap super litteris, & c. cũ dilecta, de rescr.

67 Octauò Episcopi † tanquam Sedis Apostolicæ delegati, in ecclesijs, tam cathedralibus, quàm collegiatis, in quibus nullę sunt distributiones quotidianæ, vel ita tenues, vt verisimiliter negligantur, tertiam partem fructuum, ac quorumcunque prouentuum, & obuentionum, tam dignitatum, quàm canonicatuum, personatuũ, portionum, & officiorum, separare debent, & in distributiones quotidianas cõuertere, quæ inter dignitates obtinẽtes, & cæteros diuinis interessentes proportionabiliter, iuxta diuisionem ab Episcopo in ipsa prima fructuum deductione faciendam, diuidantur, saluis tamen consuetudinibus earum ecclesiarum, in quibus non residentes, seu non seruientes, nihil, vel minus tertia parte percipiunt, quibuscunque in contrarium facientibus, non obstantibus, vt in conc. Trident. cap. 3. de reform. sess. 21.

68 Nonò Episcopi † etiam, tanquam Sedis Apostolicæ delegati, in omnibus ecclesijs parochialibus, vel baptismalibus, in quibus populus ita est numerosus, vt vnus rector ecclesiasticis sacramentis ministrandis, & cultui diuino peragendo, sufficere non valeat, rectores, vel alios, ad quos pertinet, cogere possunt, sibi tot sacerdotes ad hoc munus adiungere, quot sufficiant ad sacramenta exhibenda, & cultum diuinum

69 celebrãdum † in ijs verò, in quibus ob locorum distãtiam, siue difficultatem parochiani, sine magno incommodo ad percipienda sacramenta, & diuina officia audienda accedere non possunt, nouas parochias, etiam inuitis rectoribus, iuxta formam, cap. ad audientiam, de Eccles. ædific. constituere possunt, concil. Trid. cap 4. de reform. ead. sess. 21. & ibi congr. sacr. concil quod habet locum, etiam si essent subiectæ regularibus, vt in decis. sub tit. Mediolanen. & facit, cap. & temporis, 16. quæst. 1. Illis autem sacerdotibus, qui de nouo ei sũt ecclesijs nouiter erectis præficiendi, competens portio, arbitrio Epi. c. ex fructibus ad ecclesiã matricẽ quomodocunque pertinentibus, debet assignari; & si necesse fuerit, populus compelli pot ad ea subministranda, quæ ad vitam dictorũ sacerdotum sustentandam sufficiat, eod c. 4. § illis aũt, & d. cap. ad audientiam, de Eccles. ædific.

70 Decimò, vt etiam † ecclesiarum status, vbi sacra Deo officia ministrantur, ex dignitate conseruetur, Episcopi etiam tanquam Sedis Apost. delegati, iuxta formam iuris, citra tamen præiudicium obtinentium, vniones perpetuas quarumcunque ecclesiarum parochialium, & baptismaliũ, ac aliorum beneficiorum curatorum, vel non curatorum cum curatis, propter earũ paupertatem, & in cæteris casibus à iure permissis, etiamsi dictæ ecclesiæ, vel beneficia, essent generaliter, vel specialiter reseruata, & qualitercunque affecta, quæ vniones reuocari, nec infringi queãt, facere possunt, vt in c. 13. sess. 24 de reform. nõ tamen possunt vniri parochiales Abbatijs, & dignitatibus, & a 40 annis factæ ab Ordinarijs sunt examinandæ, vt d c. 13. & ita per congreg. sacri concilij fuit decisum su per eod cap. 13. sub tit. Perusen. & Elnen. nec aliqua pars fructuum vniri pot, vt ibi, sub titulo Lancianen. neque, si omnes, ad quos spectat, consentirent, vt ibi sub titulo Perus. Regularibus aũt, nec parochiales, neque alia beneficia simplicia vniri possũt, vt ibid. sub eod tit. Perus. & facit, cap. vnio, 10. quæst 3. cap & temporis, cum seq. 16. quæst. 1. c. sicut vnire, extra de exces. Prælat. & cap. 1. de rer. perm. in 6.

71 Vndecimò eadem auctoritate † Episcopi, vti Sedis Apost. delegati, illitteratis, & imperitis, si aliàs honestæ vitæ sint, coadiutores, aut vicarios ad tempus deputare, partemq; fructuum eisdem pro sufficienti victu assignare, vel aliter prouidere possunt, quacũque appellatione, & exceptione remota, eosque, qui turpiter, aut scãdalose viuunt, postquam præmoniti fuerint, coercere, & castigare, & si adhuc in sua nequitia incorrigibiles perseuerauerint, eos beneficijs, iuxta sacrorum canonum cõstitutiones, exceptione, & appellatione

quacunque remota, priuare possunt, cap. 6. de reform. sess. 21.

72 † Illitterati enim imperiti, & scandalosi non placent in Ecclesia Dei, c. illitteratos, 36. dist. cap. ignorantia, 28. dist. cap quia frater, 7. quæst. 1. cap nisi cum pridem, de renunc & cap. cum ex eo. de elect. in 6.

Duodecim ò Episcopi, etiam tanquā Se-
73 dis Apostolicæ delegati, † transferre possunt beneficia simplicia, etiā iurispatronatus ex ecclesijs, quæ vetustate, vel aliàs collapsæ sunt, & ob eorum inopiam nequeūt restaurari, vocatis ijs, quorum interest, in matrices, aut alias ecclesias locorum eorundem, seu vicinorum, eorum arbitrio, atque in eisdem ecclesijs altaria, vel capellas sub eisdem inuocationibus erigere, vel cum omnibus eorum emolumētis, & oneribus tranferre, & pari modo parochialibus iurispatronatus prouidere, quæ, si nimia egestate laborent, ad matrices, seu viciniores ecclesias transferre debent, & Ecclesias dirutas in profanos vsus nō sordidos, erecta tamen cruce, conuertere possunt, concil. Trident. cap. 7. de reform. sess 21. & congreg. conc. super eod. c. 7. sub tit. Marsican. onus enim missarum in matricem ecclesiam est transferendū, vt ibid. sub titulo Tudertin. quæ facultas competit etiam vicario generali, dummodò ad hoc habeat specialē facultatem, vt super eodem cap. in ver. transferantur, fuit decisum.

74 Decimotertiò commendata † monasteria, etiam Abbatiæ, Prioratus, & Præposituræ nuncupatæ, in quibus nō vigeat regularis obseruantia, necnō beneficia, tam curata, quàm non curata, secularia, & regularia qualitercunque commendata, etiam exempta, ab Episcopis, etiam tanquam Sedis Apostolicæ delegatis, annis singulis visitari possunt, & congruis remedijs, etiam per fructuum sequestrationem, quæ renouatione, aut restauratione indigent, vt reficiantur, & restaurentur, & quòd cura animarum, si qua illis, vel eorum annexis imminet, & alia debita obsequia exerceantur, curare debent. Et quibus viget regularis obseruantia, præuia monitione superioribus facta, si intra sex menses eos non visitauerint, vel correxerint, tunc ijdem Episcopi, etiam, vt Sedis Apostolicæ delegati, eosdem visitare, & corrigere possunt, prout ipsi superiores regulares possent, quibuscunque appellationibus, priuilegijs, & exemptionibus penitus remotis, & no obstan. vt in c. 8. de reform. ead sess. 21. cap. 7. de reform. sess. 8. cap. 20. de regul. & monial. sess. 25. & cap. decernimus, 10. q. 1. & eamdē etiam in ecclesijs secularibus, quæ nullius diœcesis esse dicuntur, viciniores Episcopi habēt auctoritatē, c. 9. de reform. sess. 24. & hoc casu Episcopus vicinior habens ex d. cap. facultatem ecclesiam parochialē nullius diœcesis visitandi, habet etiam facultatem emendandi, corrigendi, & puniendi, tam capita, quam membra ex quauis causa, vt in decis. sacr congr. super eod. cap. 9. sub tit Sarsinaten. Marsican.

75 Decimoquartò omnia, † quæ ad auaritiam, & ad irreuerētiam pertinent in missis celebrandis cum cantu lasciuo, aut in quo aliquid impurum misceatur, omnes actiones seculares, vana, atque profana colloquia, deambulationes, strepitus, & clamores, qui in ecclesijs fiunt, vt domus Dei vere domus orationis esse videatur, ac dici possit, & ne superstitioni aliquis locus detur, neue sacerdotes alijs, quam debitis horis, celebrent, ac ne ritus alios, aut alias ceremonias, & preces in missarum celebratione adhibeant, præter eas, quæ ab Ecclesia probatæ, ac frequenti, & laudabili vsu receptæ fuerunt, neue in priuatis domibus, aut extra ecclesias celebretur, Episcopi, vt Sedis Apostolicæ delegati, prohibere, corrigere, statuere, atque ad ea censuris ecclesiasticis, alijsque pœnis, quibuscunque non obstantibus, inuiolate seruanda fidelem populum compellere debent, vt in decr. de obser. & euit. in celebrat. sess. 22. cap. sicut non alij. cum seq cap. hic ergo, cap. nullus presbyter, & cap clericos, de consecr. dist. 1. & cap. manus, 1. q 1.

76 Decimoquintò cùm † ex notariorum imperitia plurima damna, & multarum occasio litium oriatur, Episcopi, tanquam Sedis Apostolicæ delegati, quoscunque notarios, etiam si Apostolica, imperiali, aut regia auctoritate creati fuerint, examinatione adhibita, poterunt eorum scientiā scrutari, illisque non idoneis repertis, aut quandocunque in officio delinquentibus, officijs eius in negotijs, litibus, & causis ecclesiasticis, ac spiritualibus, exercendi vsum perpe-

perpetuò, aut ad tempus prohibere possunt, appellatione remota, Concil. Triden. de reform. sess. 22. cap. 10.

77 Decimosextò in omnibus † ijs, quæ ad visitationem, & morum correctioné subditorum suorum spectant, Episcopi, tanquam Sedis Apostolicæ delegati, habent facultaté, & iurisdictionem ea ordinandi, moderandi, puniendi, & exequendi iuxta canonum sanctiones, quæ illis ex prudentia sua, pro subditorum emendatione, ac diœcesis suæ vtilitate, necessaria videbuntur, In his autem, vbi de visitatione, aut morum correctione, agitur, omni, & quacunque appellatione, seu querela, etiam ad Sedem Apostolicam interposita, remota, quæ executionem nullo modo impedire, aut suspendere possit, concil. Trid. in cap. 10. de reform sess 24. dummodo Episcopi procedant sine processu, & sine scriptis, etiam carcerando, & carceratos detinendo, quo casu, si carcerati appellent, potest iudex appellationis cognoscere de prætenso excessu in corrigendo, sed interim non impeditur, aut suspenditur executio eorum, quæ ab Ordinario sunt decreta, vt c. 1. de refor. sess 21. & congreg. conc. super cap. 10. sess. 24. sub tit. Nicotren. in ver quãdo agitur: sed, si Episcopus, formato processu, & seruatis seruandis, procedat, non habet locum dictũ cap 1. nec. cap. 10. sed à sententia diffinitiua tantùm admittitur appellatio, quæ suspendit iudicatum. vt per eand. sacr congreg. super eod c. 1. in decis. sub titul. Sarnen. vt etiam suspenditur sententia lata super priuatione beneficij, & suspensione à diuinis per annum, vt ibi sub tit. Andrien.

78 Decimoseptimò contra † Protonotarios Apostolicos, Comites palatinos, capellanos regios, & alios priuilegiatos Episcopi, etiam tanquam Sedis Apost. delegati, procedunt, exceptis tamen ijs, qui hospitalibus, monasterijs, & militijs priuilegiatis actu seruiunt, & intra eorum septa, & domos resident, subque eorum obedientia viuunt, siue ijs, qui legitime, & secundum regulam earundem militiarum professionem fecerint, de quo Ordinario constare debet, non obstantib. priuilegijs etiã S. Ioãnis Hierosolymitani, & aliarum militiarum, ac Eugenianæ constitutionis fauore residentium in curia Romana editæ, quoad eos, qui beneficia ecclesiastica obtinẽt, qui ratione eorundem Ordinarijs locorum sunt subiecti, concil. Tridentin. cap 11. de reform. ead sess. 24. cap. 3. sess. 6 cap. 4. sess. 14. & cap. 14. de reform sess 25. cap cùm capella de priuil. cap. diuina, in extrauag. com. eod. tit.

79 Decimooctauò ad tollendas † prauas consuetudines, & abusus, qui in electionibus, præsentationibus, nominationibus, institutionibus, collationibus, & possessionum beneficiorum traditione, pro quibus pecuniæ soluebantur, non sine simoniæ incursu, cap. de regularibus, cap. nobis, & tot. tit. ext de simo. Episcopi, tanquam Sedis Apostolicæ delegati, de subreptione, & obreptione eorumdem statutorum, constitutionum, & consuetudinum, ac de defectu intentionis eiusdem Sedis Apostolicæ cognoscere possunt, cap 14. de refor. sess. 24.

80 Decimononò in † omnibus monasterijs monialium Episcopis non subiectis Sedis Apostolicæ auctoritate, Episcopi clausuram visitare possunt, & vbi clausura violata fuerit, vt restituatur, vbi verò fuerit inuiolata, vt conseruetur, debent procurare, inobedientes, & contradictores per censuras ecclesiasticas, aliasq; pœnas, quacunq; appellatione postposita, compescendo. concil. Tridentin. in cap 5. sess. 25. de regul. & monial. & cap. 1. de statu reg. in 6.

81 Vigesimò monasteria, † quæ sub immediata Sedis Apostol. protectione, ac directione regi consueuerunt, tenentur quolibet triennio se in congregationem redigere, ibique certas regulares personas deputare ad formam capit. in singulis de statu monach.

Quòd si in his negligentes fuerint, Metropolitanus eorum negligentiæ, tanquam Sedis Apostolicæ delegatus, supplere potest, & si, Metropolitano instante, satisfacere nõ curauerint Episcopis in quorũ diœcesibus monasteria sunt sita, tanquã Sedis Apost delegatis, subduntur, vt c. 8. de reg. & moniale. ead sess. 25. in pœnam negligẽtium obseruantiam regulæ, quam seruare tenentur, vt in cap. cxijt., de verb. signific. in 6 & in clement. 1. eod. titulo.

82 Vigesimoprimò possunt † etiam Episcopi ex dispositione sacri concilij Tridentini cap. 8. de reform. sess. 22. tanquam Sedis Apo-

Apostolicæ delegati, legatarios cogere ad soluẽdum legata relicta à testatoribus, iuxta formam dicti cap. 8. etiam, si sint officiales sanctæ Inquisitionis, & ob id exempti à iurisdictione Ordinariorum, vel professores in aliqua Vniuersitate ratione litterarum conseruatoriarum, quæ eximunt à iurisdictione ordinaria, non autem à delegata à Sede Apostolica, vt per sacr. congreg. fuit decisum super eodem, cap. 8. in decis. sub titulo: Patauina, & in §. consuetudine etiam.

DE COLLATIONE BENEFICIORVM Cap. III.

SVMMARIVM.

1 *Collatio beneficiorum de iure communi Episcopis competit, quocunque tempore vacet.*
2 *Collatio beneficiorum regulariter hodie Episcopis in quatuor duntaxat mensibus spectat.*
3 *Collatio beneficiorum vigore alternatiua ad Episcopos in sex mensibus est concessa.*
4 *Alternatiua Episcopi non residentes gaudere non possunt.*
5 *Alternatiua est Episcopis cum dictione taxatiua, vere, & personaliter duntaxat concessa.*
6 *Clausula, sublata, &c. remouet facultatem aliter interpretandi.*
7 *Collatores in conferendis beneficijs fines facultatis seruare debent.*
8 *Legis auxilium frustra quærit, qui in legem committit.*
9 *Episcopi, quando abesse non dicantur.*
10 *Beneficiorum pluralitas semper fuit odiosa.*
11 *Episcopus, quando habenti vnum beneficium alterum conferre possit.*
12 *Episcopus, an possit ad duo beneficia sub eodem tecto dispensare.*
13 *Papæ scientia in collatione plurium beneficiorum pro dispensatione habetur.*
14 *Aetas ad obtinenda beneficia, quæ requiratur.*
15 *Dispensare non potest Episcopus super ætatis defectu.*
16 *Dispensatio super decretis concilij Tridentini soli Papæ est reseruata.*
17 *Episcopi ordinaria auctoritate quibus beneficia conferre possint.*
18 *Tempus ad promouẽdum, statutum est vnius anni.*
19 *Benefici a regularia regularibus, & secularia secularibus sunt conferenda.*
20 *Canonicatus ecclesiarum collegiatarum quibus conferendi.*
21 *Canonicatus ecclesiarum collegiatarum conferri possunt iuxta iuris communis dispositionem.*
22 *Extensio in legibus correctoris licita nõ est.*
23 *Parochiales per obitum vacantes prævio concursu, sunt conferenda.*
24 *Examinatores pro exploranda idoneitate ad beneficia obtinenda, quomodo eligendi, & num. 25.*
25 *Examinatores occasione examinis nihil accipere possunt, alioquin simoniæ crimen committunt.*
26 *Collatio ecclesiæ parochialis, prævio examine, ab examinatoribus in Synodo diœcesana non deputatis, est nulla.*
27 *Parochiali ecclesia vacante, quomodo interim de vicario sit prouidendum.*
28 *Edictum pro concursu parochialium, quomodo prouidendum.*
29 *Arbitrium Episcopi, in tempore edicti publicati prorogando, vltra alios decem dies extendi non potest.*
30 *Examine peracto in concursu, & tempore elapso, si alius veniat, nõ est admittẽdus.*
31 *Concursus coràm quibus fieri debeat.*
32 *Eligentes bonum ad parochialem, qui meliorem eligere possunt, peccant.*
33 *Examinati, & approbati in concursu ad parochiales, qui præferendi.*
34 *Electio magis idonei in concursu, non ad examinatores, sed ad Episcopum spectat.*
35 *Examinatorum vota, quomodo sint explananda.*
36 *Appellatio nõ datur à reprobatione examinatoris.*

Benefi-

80 *Beneficia ordinis Hierosolymitani non cadunt sub reseruationibus Apostolicis.*

81 *Hospitalia de iure communi non comprehẽduntur sub reseruationes Apostolicas*

82 *Decimæ Papalis impositio non extenditur ad hospitalia.*

83 *Exceptio firmat regula in non exceptuatis.*

84 *Verba: quæcunque. & quibusuis: sunt generalia, quæ nihil excludunt.*

85 *Clausula: siue alio quouis modo vacet: capit quemcunq; modum vacandi.*

86 *Feudum regulariter ad descendentes masculos legitimos, & naturales tantùm transit.*

87 *Feudum regulariter non venit in restitutione fideicommissi vniuersalis.*

88 *Feudum receptum pro se, suisq; hæredibus, & successoribus quibuscunque transit testamento ad extraneos hæredes.*

86 *Totum, & pars eadem debet iure censeri.*

90 *Beneficia vacantia per obitum officialium, & familiarium magni Magistri, sunt eidem magno Magistro reseruata.*

91 *Magnus Magister, & Cõuentus regulariter conferunt fratribus commendas.*

92 *Priores, & Castellanus emposta, quando commendas conferre possint.*

93 *Prioratus, quot commendas habeant.*

94 *Priores, Baiulius, & singuli commendatarij beneficia auctoritate ordinaria conferunt.*

95 *Presbyteri seculares beneficia ordinis Hierosolymitani obtinere non possunt.*

96 *Possessione sua nemo priuari potest sine causæ cognitione.*

97 *Parochiales ecclesiæ ordinis Hierosolymitani, præuio examine, coràm Episcopis sunt conferenda.*

98 *Ordinis Sancti Ioannis Hierosolymitani persona, & bona sunt exempta à iurisdictione quorumcumque.*

99 *Magnus Magister, & Conuentus ordinis Hierosolymitani habent merum, & mistũ imperium in personas, & bona eiusdem ordinis.*

100 *Collationes, Bullæ, sententiæ, & litteræ magni Magistri exequi vbique possunt; nullo desuper expectato consensu.*

101 *Conseruatores à religione Hierosolymitana, qui eligi possint.*

102 *Conseruatores regulariter tribunal erectum habere, & vltra quinquennium litterarum conseruatoriarum beneficio gaudere non possunt.*

103 *Conseruatoria pluribus non fuerunt sublata, nec imminuta.*

104 *Conseruatores, quomodo eligi possint à regularibus.*

105 *Visitare possunt Episcopi parochiales ordinis Hierosolymitani in pluribus.*

106 *Episcopi, in quas personas ordinis Hierosolymitani iurisdictionem exercere possint.*

107 *Priuilegia ordinis Hierosolymitani, quibus non suffragentur.*

108 *Priuilegium concessum monachis super immunitate tutelæ non suffragatur si vagentur.*

109 *Beneficium datur propter officium, sed ob fornicationem officium dimittens, amittit beneficium.*

220 *Parochiales conferũtur, vt parochi resideãt & ob non residentiam sunt priuandi.*

111 *Beneficia dantur, vt ecclesijs inseruiatur, & excommunicato prouentus sunt subtrahendi.*

1 EPISCOPI † de iure communi non solùm habent iurisdictionem contentiosã, de qua supra c. 16. pluribus egi, sed & in conferendis beneficijs suarũ ciuitatum, & diœcesum, habent intentionem fundatã, quòd ad eos spectet collatio, & institutio omnium beneficiorum, cap. nullus omnino, 16. quæst. 7. & Abb. in cons. 106. num. 3. lib. 2. & ordinaria auctoritate amplam habebant facultatem, quocunque tẽpore vacarent, illa conferẽdi, glos. in cap. quanquàm. in verb. deuoluetur, vers. vt igitur, & verb. secus, de elect in 6 & Staph. de grat. expectat. §. 1. num. 1. & num 28. sed per constitutionem: Ad regimen, & Execrabilis, & alia iura noua, fuit illis limitata.

2 Vnde regulariter † beneficia in quatuor mensibus, videlicet Martij, Iunij, Septembris, & Decembris duntaxat vacantia ab Ordinarijs locorum possunt conferri. Staph. d. tract. de grat. expect. num. 6. & reg. cancell. Clement. Papæ VIII. reg. 8. cuius vigore possunt Patriarchæ, Primates, Archie-

3 chiepiscopi,& Episcopi ampliori † prærogatiua gaudere, cum vigore alternatiuæ, quæ eis tribuitur, quandiu apud ecclesias, aut diœceses suas vere, ac personaliter resident, duntaxat in sex mensibus, videlicet, Februarij, Aprilis, Iunij, Augusti, Octobris,& Decembris beneficia vacantia conferre possint, post quàm per patentes litteras manu propria subsignatas, suoque sigillo munitas, & in sua quisque ciuitate, & diœcesi data, declarauerint, alternatiuam prædictã acceptare,& litteras ipsas ad Datarium Papę trãsmiserint, quibus ab eo receptis,& in Dataria recognitis, tunc demũ, & non antea, incipiunt eadem gratia alternatiuæ gaudere, vt in ead. reg. 8. § insuper.

4 Alternatiua † non acceptata, vel Episcopo ex aliqua causa non residente, in prædictis quatuor Martij, Iunij, Septembris,& Decembris mensibus conferre potest, sed ea acceptata, alio iure vtitur, quia alternatis mensibus, videlicet, de vacantibus in dictis Februarij, Aprilis, Iunij, Augusti, Octobris,& Decembris mensibus facultatem habet conferẽdi; nec tunc, nisi apud suam ecclesiam, vel in diœcesi residens reperiatur. etiamsi absens ex causa suæ ecclesiæ necessaria, vel Sedis Apostolicæ esset; quia alternatiua cõceditur residentibus cum dictio-

5 ne taxatiua, vere,& personaliter duntaxat, quæ excludit,& negat omne aliud tempus, & omnem alium effectum, l. 2. C. de patr. qui fil. distr. cap. cum Ecclesia Sutrina, §. verum, quoniam, de caus. poss. & propr. Bart. in l. 1 num. 1. ff. si quis ius d non obtemp. Ruin. cons. 133. num. 6. volum. 1.& consl. 3. num. 26. volum. 2. habet etiam decretum irritans, quod omnia in contrarium facta an-

6 nullat, & clausulam, † sublata facultate aliter iudicandi, vel interpretandi, in fine positam, quæ tollit iudicibus facultatem aliter iudicandi, cap si eo tempore. de elect. in 6. Card. in cap. quia diligentia, eod. tit. Paris. cons. 38. num. 7. & cons. 41. num. 22. lib. 4. Cassad. super reg. decis. 12. num 5. cum seq. & Gomes in reg. de anna q. 4. num 5,

7 Ideo collatores † in conferendis beneficijs fines facultatis ipsis concessæ diligenter seruare debent, alias, si in collatione beneficiorum in mensibus Sedi Apostolicę. dictæ regulæ vigore, seu aliàs quomodolibet reseruatis, vel affectis, se intromiserint, aut quominus prouisiones, & gratiæ Apostolicæ de illis factæ debitum effectum cõsequantur, impedimentum quoquo modo præstiterint, v. u, & beneficio prædictæ facultatis eo ipso priuati existunt,& collationes, ac aliæ dispositiones de beneficijs, illius prætextu. deinceps ab ipsis Ordinarijs collatoribus faciendæ, nullius redduntur roboris, vel momenti, vt in ead reg. 8. cir-

8 ca fin. quia † frustra auxilium legis implorat, qui in legem committit. l. auxilium, in fine ff solut. matr & Innoc. in cap intelleximus. num. 4 de adult.

9 Si verò Episcopus † sanitatis recuperandæ, vel amicum, aut consanguineum inuisendi causa, vel pro suæ ecclesiæ, aut cleri negotijs per aliquos, puta, quindecim, vel viginti dies abesse contigerit,& rediens, ad suam residentiam beneficia vacata in eius absentia, vacantia repererit, nihilominus illa in mense eidem Ordinario per alternatiuam concesso, conferre poterit, si abfuit, non animo transferendi domicilium, sed breui tempore reuersurus,& in palatio Episcopali dimisit familiam: quia in ciuitate dicitur manere, licet ibi non sit præsens, dummodo ibi habeat familiam, Bart. in l. 1. num. 7. ff de lib. agnosc & Felin. in cap quoniam frequenter. num. 10 vt lit. non contest.& quòd, qui aliquantisper tantùm absunt, non videantur abesse, quia statim sunt reuersuri, tenet concil. Tridentin. cap. 1. ante med. vers. quoniam autem, de reform sess. 23.

10 Beneficiorum † pluralitas semper fuit odiosa, cap. sanctorum, 70. dist. & Rebuff in praxi benef. de dispen ad plur. benef. num. 21 part. 2. ideo beneficium vnum singulis tantùm conferri debet, quia ecclesiasticus ordo peruertitur, quando vnus plurium officia occupat clericorum; nec cuiquam in duobus ecclesijs conscribi licet, cap. vnio. § sed,& hoc, 10. quæst. 3 cap. 1. & 2. 21. quæst. 1. cap eam te, de æta. & qualit. cap. qui nonnulli, de cler. non resid. cap quia in tantũ, cap. referẽte. cap. ad hæc, cap. cùm nõ ignores, cap. de multa. de præb. concil. Tridẽtin. cap. 17. de reform. sess. 24.& congreg. cõc supereodẽ cap. sub tit. Rauẽnaten.

11 Si vero † beneficiũ fuerit adeo tenue, vt ad vnius sustentationem sufficere non possit, tunc poterit Ordinarius sic prouiso de alio beneficio prouidere, d. cap. eam te, de

ætat.

ætat. & qualit. & eod.cap. 17. sess. 24. qui autem plura beneficia prætendunt, etiam si sint ita tenuis redditus,vt ad sustentationẽ non sufficiant, cùm vltra duo ad summum pro sustentatione, ordinaria auctoritate, nemo possit obtinere, ad Sedem Apostolicam recurrere debet, prout à sacra congreg.conc.fuit decisum super eod.cap.17. vt in decis.sub. tit.Tudertin & etiam,quòd duo sint sub eodem tecto, vt de mense Augusti 1590. quòd habenti prioratum in Collegiata S. Petronij de Bononia potuerit
12 Ordinarius † canonicatum in eadem ecclesia conferre, quamuis sub eodem tecto existeret, præuia tamen dispensatione ipsius Ordinarij,attẽta redditus tenuitate, fuit per eãdem sacram congregat.decisum, vt in decis. mihi vltima,super eodẽ cap. 17.
13 Papa † enim circa sublimes, & litteratas personas,quę maioribus beneficijs sunt honorandæ, solet dispensare, cap.de multa. in fin. de præb. & passim in Romana curia, ad plura beneficia compatibilia tamen, dispensatur, conferendo sex, & plura beneficia vni,& cum à Summo Pontifice conferantur,scientia Pontificis pro dispensatione habetur Felin.in cap.cùm vigesimum nu. 5. vers.contrarium puto,& num.6. de offic.& pot.iud.deleg.
14 Conferri debent beneficia † personis legitimę ætatis,parochiales,& dignitates curam animarum habentes ijs, qui 25. suæ ætatis annum attigerint,cap cum in cunctis. §.inferiora,de elect. cap. licet canon.cap. nemo,eod. tit. in 6. & Concil. Tridentin. cap. 12. de reform. sess. 24. dignitates autem, vel personatus, quibus animarum cura nulla subest,non minoribus 22.annis cõpletis,non tãtùm inchoatis, vt hoc casu declarauit cõgregatio sacr.conc.super eodem cap.12.in ver. viginti duobus annis,& simplicia beneficia clericis ætatis 14.annorum sunt conferenda,cap.6. de reform. sess.23. & cap.12. de reform. sess.24.& sufficit vltimum annum attigisse.d.cap.cum in cunctis, quæ ætas ab omnibus est attendenda,
15 antiquis canonibus non obstantibus, † nec potest Ordinarius super dicta ætate in aliquo dispensare;quia à solo Papa in ætate dispensari potest l.1.& 2.C.de his,qui ven. ætat. impet. Et, cùm solus Papa sit supra concilium, & eius auctoritate fuerint statuta concilij roborata, capit. concilia, 17. dist. decernens, irritum, & inane,si quid secus à quoquam,quacumque dignitate, auctoritate,& potestate fulgeret,contingeret iudicari,vt inBulla cõfirmationis cũ decreto, quòd in contrarium gesta annullat ipso iure,cap. si eo tempore,de elect. in 6. cum
16 alijs supra deductis, soli Papæ † dispensatio supra decreta eiusdem concilij est reseruata,cùm solus supra concilium statuere, & dispẽsare possit,cap.significasti,de elect. gloss. in cap. vbi periculum,§.in verb.concilium,eod.tit. in 6. gloss. in cap.sicut sancti,in verb. præsumi.in fin. 15. dist. Abb. in cap. non magnopere, num. 5. ne cler. vel mon & Felin.in capit.1. n.24.de cõstitut.
17 Episcopi, † vel Ordinarij collatores, quantùm ad ordinariã iurisdictionẽ spectat, beneficia ad eorum collationem spectãtia per obitum vacantia conferre possunt,simplicia ijs,qui moribus, scientia,& ætate habiles existant;canonicatus, & dignitates in cathedralibus,si ordinem sacrum annexum dignitates, præbendæ, aut alia beneficia habeant,tunc personis, quæ eo ordine sint initiatæ, aut in tali ætate constitutę, vt infra tempus à iure,& ab eodem sacro cõcilio statuto valeant initiari,vt cap.12.de reform. sess.24.
18 † Tempus autem à iure,& à synodo Tridẽtina statutum ad promouendũ est vnius anni spatium, clem.vt hi.qui.de ętat.& qua. & cap.4. de reform sess.22
19 Beneficia regularia † Episcopi conferre non possunt,quia regularia regularibus, & secularia secularibus sunt conferenda,cap. cum causam, de elect. cap. cum de beneficio,de præb.in.6.& cap.10.de reform.sess. 14. etiam. si clericis secularibus solita sint commendari, cap. 21. de reg. & mon.sess. 25.quod tamen rarò,& maxima cum difficultate in curia cõceditur, quòd beneficia commendata ad regularitatem in titulum reducantur.
20 Circa canonicatus † in collegiata, si ordinem sacrum annexum habeãt, vt de canonicatibus, & dignitatibus in cathedrali, est prouidendum,quare,si collatio sit facta minori,est nulla.Put.decis.338.num.3.& 4. lib.1.In his autem, qui nullum ordinem sacrum annexum habent, quia de iure communi regulariter sufficiebat ætas quatuordecim

decim annorum, etiam in cathedrali, & in collegiata, decem, gloss in cap. si eo tempore; in verb. ætatem, de rescrip in 6. & in cap. ex eod. in verb. in tua. de elect. eod. lib. Felin. in cap ex insinuatione, nu 1. de simon. & Staph de grat expect. § nona forma, n. 26. de illis, vti de beneficijs simplicibus est iudicandum; & sufficit ætas 14. annorũ, quę in simplicibus est limitata, vt c 6.

21 de refor. sess 34. cũ circa canonicatus † in collegiatis nihil fuerit per sacrum concilium immutatum, adeo quòd à iuris communis dispositione, in reliquis non est recedendum, vt fuit à Papa Gregor. xiij. declaratum, & testatur sacra congreg tio concilij, vt in decis mihi sub num. 837. & in alia super d cap. 12. de reform. sess. 24. sub tit. Tarracinen.

22 In legibus enim † correctorijs non est licita extensio, gloss. 2. in auth. quas actionis, in verb. excluduntur, vers item, an idem in ciuitate, & ibi Bart. n. 9. C. de sacr. sanct. eccles. & gloss. in cap indemnitatibus, §. cæterum, in verb confirmetur, in fin. de elect. in 6 Quod tamen limitatur, nisi canonicatus in collegiata ordinem sacrum annexũ habeat, quia tunc requiritur ætas, quam ordo requirit ex supra deductis.

23 Parochiales per obitum vacantes † auctoritate ordinaria per concursum sunt conferendæ. quod etiam fieri debet, quando vacant in mense Sedi Apostolicæ reseruato, quo casu à Papa conferuntur, & pro examinandis concurrentibus ad beneficia

24 † singulis annis in diœcesana synodo Episcopus, vel eius vicarius ad minus sex examinatores magistros, seu doctores, aut licentiatos in Theologia, vel iure canonico etiam regulares, aut, qui ad id magis idonei videbuntur, ab eadem synodo approbãdos, proponere debet, qui ad sancta Dei Euangelia curare tenentur, quacunque humana affectione postposita, se fideliter munus executuros.

25 Nec quidquã † occasione examinis ante, vel post accipere possunt, alioquin, tam dantes, quàm recipientes, simoniæ vitium incurrunt, concil. Tridentin cap 18. § examinatores, de reform. sess. 24. si verò quotannis synodus non fiat, examinatores semel deputati munus suum debẽt exercere; donec synodus habeatur congreg. conc su per eod. c 17. in decis. sub tit. Mediolanen. Et Clemens Papa viij. decreuit, in futurum obseruari, quando omnes examinatores synodales intra annum eorum deputationis, mortui fuerint, nempe, vt Episcopus, ex examinatoribus antiquis synodalibus, si fuerint, subroget alios non pauciores numero sex, & si non extiterint tot examinatores synodales antiqui, qui ad hunc numerum ascendant, tunc eligat illos, qui viui fuerint, ac suppleat alios de nouo, approbatos tamen a capitulo, vsque ad numeri præfati complementum: verùm, si nulli antiqui synodales examinatores superstites fuerint, tũc Episcopus nouos examinatores probitate, ac scientia idoneos, qui à capitulo approbati sint, nõ pauciores, prædicto numero substituat, & veniẽte vacatione cuiuslibet parochialis ecclesiæ, Episcopus ex prædictis examinatoribus tres eligat, qui cum eo examen iuxta decretum conc. d cap. 18. sess. 24 perficiat: officium autem omnium prædictorum examinatorum synodalium subrogatorum expirare censetur, cumprimùm aduenerit tempus nouæ synodi iuxta formam cap. 2. cad sess. 24. celebrandæ, vt in declarationibus eiusdem sacræ congreg. super eod. cap. 18. §.

26 Clemens viij. † & prouisio parochialis facta ei, qui nõ fuit examinatus, & approbatus ab examinatoribus in synodo deputatis, sed ab alijs, quos Episcopus elegit, est nulla, & beneficium potest impetrari, vti refertum per constitutionem Pij V. cap. 32. in Bullario Rom. impressam.

27 Ecclesia parochiali vacante, † statim vicarius, seu vicarij, si per plures erit administranda, cũ congrua fructuũ portione, & assignatione, qui onera ipsius ecclesiæ sustineãt, donec ei de rectore fuerit prouisũ, arbitrio Ordinarij cõstitui debẽt, eod c. 18. paulò post princ. sess. 24. & cõgreg. conc. su per eod c. in decis. sub tit. Aquilan. Lucen.

28 Edictum † verò publicum, quo vocentur omnes, qui volunt examinari intra decem dies vel aliud tẽpus ab Ordinario prescribendum, quo clerici ad regendã ecclesiam coram examinatoribus nominẽ ur, est pu

29 blicandum, † & arbitriũ, quod Episcopis post dictos decem dies conceditur, vltra alios decem extendi non potest, Pius V. in conferendis, § prohibentes const. 32.

Per

30 Peracto † autem examine, si ante factam collationem veniat alius, qui petat ad examen admitti, non est audiendus, idemque iudicandum, si comparet elapso termino edicti.congreg.conc. super eo. c.18.in decis. sub tit.Perusin. quæ incipit peracto.

31 Ad parochiales † per concursum conferendas examen coràm Episcopo, vel vicario, & examinatoribus tribus, non paucioribus, fieri debet.eo.c.18.sess.24.quo peracto, qui idonei iudicati fuerint, sunt Episcopo renunciandi, qui de iure communi eum eligere debet, quem examinatores magis idoneum iudicarint. c.metropolitano. 63.dist.c.Moyses.c.sicutergo.8. q 1. c. custos.cum glo.in verb.sanctiores.de off.cust. auth.de monach.§.ordinatione.collat.1.& eo.cap.18.§.peracto.sess.24.& Pius V.ead.

32 const.in conferendis:& peccant † eligentes bonum, qui possunt meliorem eligere, cum ad id necessariò teneantur.Arch.in d. c. licet ergo. & Fed. de Sen. 95.num. 1. ex mente tamen sacræ congregationis, examinatores debent vota sua dare, sed Episcopus non tenetur ex collatione votorum eligere, sed pôt, cui maluerit, ex approbatis, beneficiũ conferre, nõ habita rõne calculorũ ipsorum votorum, postquã examinatores renunciauerint, quos iudicauerint idoneos, vt per sacrã congr.super eo.c.18. in decis.sub tit.Hierac. & sub tit. Taruisin.

33 Magis † idoneus in scientia, cuius mores ignorantur, non autem est preferendus alteri minus docto, approbato tñ, quoad mores, immò est postponendus.cõgreg. sacr.conc.super eo.cap.18.sub tit. eadem,& Patauin quia per dictum decretum c.18.

34 Nulla † facultas data est examinatoribus in electione magis idonei, cui beneficium est conferendum, sed ea ad solum Episcopum spectat, vt per congre. super eo. cap. 18.in decis sub tit.Barchinonen. quæ incipit:sciendum, & alia sub tit. Paduan. quæ incipit:per decretum, licet enim conciliũ

35 non expresserit. † an vota examinatorum palam, aut secretò dari debeant, magis tamen expedit, vt examinatores inter se sua vota conferant, deinde notario iubeant, vt in actis suis simpliciter scribat, Titium approbatum idoneum, Seium verò reprobatum, vt Romæ fit,& ita tenet sacra congregatio super eod. cap. 18. in decis. sub verb. eadem, quæ incipit: licet concilium Bononiæ autem vota examinatorum per fabas albas, & nigras secretò in pixidem inijciuntur, indeque.apertis votis, pronunciatur examinatus, approbatus, vel reprobatus; & hoc modo cessant disputationes, quæ aliàs quandoque ex affectione oriri possunt. In Vrbe tamen.ob maximum concursum ad examen confluentium, hic modus haud facile seruari potest. Verùm extra Vrbem puto per secretos calculos

36 licite vota cribrari posse, nõ enim datur † appellatio à reprobatione examinatorum, sed duntaxat à mala Ordinariorũ electione, vt ibidem à congregatione fuit decisum, vt in decis. sub tit. Farsen. Legionen. Marsican.Cremonen. & ita procedit d.cta const. Pij V. quæ concedit appellationem à mala electione illis, qui in concursu reiecti fuerunt ab examinatoribus, vt in ead. constit. § vt autem, quæ non habet locum in beneficijs iurispatronatus, vt fuit per eandem sacram congregationem declaratum super eod. c. 18 in decis. sub tit. Legionen.quæ incipit, constitutio Pij V.

Sed, si collatores carnalitatis, aut alterius humanæ passionis affectum, non rationis iudiciũ sequẽtes, personis minus dignis postpositis dignioribus, parochiales contu-

37 lerint, † licebit reiectis prętendentibus in concursu, se fore grauatos à mala electione, ad superiores, aut Episcopos viciniores, vel ad sedem Apostol. appellare, & de suo grauamine in nouo examine coram iudice appellationis, vel de illius mãdato coràm alijs examinatoribus edocere, & tũc, qui magis idoneus iudicatur, præfertur, vt in ead.decis.sub tit.eadem. & Patauin.

38 Collationes verò contra prædicti sacri concilij decreti formã & tenorẽ factæ, sũt subreptitiæ,& nullius roboris, vel momenti, nullumque tribuunt titulũ coloratũ possidendi.dict.cap.18.sess.24. & d.const.32. Pij V §.nos ad quorum, & §.vt aũt. Appellatio nihilominus non suspendit electionẽ, quominus debitæ executioni demandetur,& sic prouisus, lite pendente, à possessione amoueri non potest, dicto cap.18.& §.hæc, tamen, ead.constit.

39 Si verò parochiales sunt iuris patronatus laicorum, tunc non requiritur examen per concursum, sed est admittendus ille

ille, qui intra tempus à iure patronis laicis præfixum ab ipsis patronis præsentatus, ac ab examinatoribus fuit examinatus, dummodò fuerit approbatus, eod. cap. 18. §. quòd si iurispatronatus, sess. 24. & ita tenet congreg. conc. super eod. cap. 18. in decis. sub tit. Hieracen. quæ incipit, vacante parochiali.

40 Vacante † autem parochiali, de cuius iurepatronatus dubitatur, in mense sedi Apostolicæ reseruato, si præsentatus ab assertis patronis, de quorum prætenso interesse agitur, fuerit ab Ordinario, vt ab illegitimis patronis præsentatus, reiectus; poterit Ordinarius ponere edicta in forma, etiam lite pendente in curia Romana, mortuo collitigante possessore, & dare fidem de magis idoneo ad effectum obtinendi prouisionem à sede Apostolica, non obstante lite, ac prætenso iurepatronatus, si non fuerit approbatum iuspatronatus iuxta dispositionem concil. Tridentin cap. 9. sess. 25. de reform. vt declarauit sacra congreg. super eod. cap. 18. §. vacante ecclesia parochiali.

41 Tempus † autem patronis laicis à iure præfixum ad præsentandum personas idoneas à die vacationis, est quadrimestre. glos. in c. cum vos in verb. minus idoneæ. de offic. ordin. cap. quoniam. cap. cum propter de iure patron. & cap. vni. §. verum licet eod. tit. in 6. sed patronis clericis tempus sex mensium est præfinitum. dict. gloss. in cap. cum vos, & eod. cap. vni §. verum.

42 Patroni † ecclesiastici eũ, quem digniorem inter probatos ab examinatoribus iudicabunt, Episcopo debent præsentare, qui ipsum instituere tenetur. Concil. Trident. d. cap. 18 §. si verò, vacante autem parochiali iurispatronatus ecclesiastici in mensibus Sedi Apostolicæ reseruatis, Episcopus, nulla habita ratione patronorum, edicta concursus proponere, & idoneum eligere debet, illique fidẽ suæ approbationis Romam mittendam tribuere, vt à summo Pontifice instituatur, vt fieri solet in aliis parochialibus, quæ non sunt iurispatronatus, congreg. conc. super eod. cap. 18 in decis. sub tit. Bracaren. quę incipit, si bene-

43 ficium curatum, † si verò institutio parochialium iurispatron atus ecclesiastici ad inferiores collatores, licet ad Abbates, & exemptos, pertineat, Episcopus ordinarius, in cuius diœcesi est beneficium, edicta concursus proponere, & inferior magis idoneum ab Episcopo approbatũ instituere debet, quòd si secus fiat, collatio est nulla, vt ibidem sub eod tit. Bracaren. §. si

44 institutio; † vacante autem parochiali ad institutionem, seu præsentationem capituli, potest Episcopus cum nominatis à capitulo, tanquam patrono, alios ad concursum admittere, quando autem institutio spectat ad Episcopum, capitulum tenetur præsentare Ordinario digniorem inter probatos ab examinatoribus, vt ab eo instituatur, si

45 verò institutio à capitulo facienda est, † Episcopus solus debet eligere digniorem. vt ibi in ead. decis. sub tit. Bracaren. §. vacante parochiali.

46 Si autem † iuspatronatus mistum, ecclesiasticum, & laicale fuerit, idem quod de ecclesiastico erit iudicandum, cùm ecclesia loco pupilli habeatur, glos. in l. libertos. C. de excus. tut glos. 2. in l. respublica. in fin. quib. ex cau. mai & glos. in l. non est ignotum. C. de a min. tut. etiam, si duæ partes illius pertineat ad laicos patronos, vt in ead decis. sub tit. Bracaren. §. si iuspatronatus, & §. quod etiam.

47 Quia, † quemadmodum possidens fundum indiuiduum cum pupillo retinet viã, quam aliàs per se ipsum non retineret. l. si communem. cum glo. & ibi Bart. ff. quemadm seru amit. & in l. 1. nu. 6 & 7. C. si in com eademq. cau & in integr. rest.

48 Ita † in indiuiduis priuilegium ecclesię transit ad laicum. glos fin. d. §. verùm. de iur. patron. in 6. & tunc, quamuis patrono laico infra quadrimestre tẽpus accumulatiue liceat variare, non aũt ecclesiastico. cap cum aũt, & ibi glos. in ver. personal. de iur. patron. & Abb nu. 1. & 2 non poterit tamen variare, quia cùm de quadrimestri sentiat commodum semestris, debet sentire, & incommodum, quòd variare non possit, cap. qui sentit, de reg. iur. in 6.

49 Vacante † parochiali ecclesia, cuius collatio spectet ad Archidiaconum, aut alium inferiorẽ collatorẽ, ius edicta proponẽdi, examinandi, eligendiq. virũ magis idoneum in demortui locum ad Ordinariũ pertinet, non autem ad collatorem, eod. cap. 18.

& laicorum simul fuerint, nisi præsentatus à patronis infra tempus eisdem à iure præfixum, præuio examine, iuxta formam eiusdem concilij approbatus, instituì petatur, & institutio infra duos menses à die præsentationis facta fuerit, deuoluitur ad Metropolitanum, vel Ordinarium viciniorē, aut ad Sedem Apostolicā, quomodo malluerint patroni, qui recurrendi pro institutione habent optionem, ead. constit. 32. & §. insuper, circa fin.

61 Possunt etiam † Ordinarij beneficia per simplicem permutationem vacantia cōferre, c. vnio de rer. permut. in 6. clement. vnic. eod. titul. Fed. de Sen. cons. 156. num. 1. & Pius V. Quanta Ecclesiæ, §. ad hæc beneficiorum, 58 constit. etiamsi in diuersis diœcesibus beneficia sint constituta, quo casu quilibet coram suo Ordinario ex causa permutationis poterit renunciare, glos. in d. c. vnic. in verb collationem, in fin. de rer. permut. in 6. & trad. Iac. in d. cap. vnic. q 9. Rebuff. pract. benef. de permut. nu 56.

62 In parochialibus verò vacantibus † per permutationem nullum prorius examen requiritur, quia proprie vacare nō dicuntur, nisi esset magna inæqualitas numeri parochianorum, vel, quòd aliàs permutantes nō fuissent examinati, quia, tunc potuerunt iterum, sed absque concursu, ab examinatoribus coràm Ordinarijs examinari, vt in declar. sacræ congregat. super eod. cap. 18. in decis. sub tit. Mediolanen. Tuden. Taruisin. Rauennaten.

In permutationibus tamen de beneficio simplici cum curato, licet non sit necessarius concursus, pro parochiali tamen examen est necessarium, vt ibidem super eod. cap. sub tit. Camerinen Rauennaten. & etiā aliquibus casibus parochiales vacantes poterunt sine concursu conferri.

63 Primò † enim poterit concursus omitti, si redditus parochialis fuerint adeo exigui, vt totius huius examinis operam non ferant. Secundò, si nemo sit, qui se examini subijcere velit. Tertiò, quando ob apertas factiones, seu dissidia facile grauiores rixæ, ac tumultus verisimiliter possent exoriri, quibus casibus, Ordinarij, si pro eorum conscientia cum deputatorum consilio ita expedire iudicauerint, hac forma omissa, priuatum aliud examen, cœteris tamen requisitis seruatis, poterunt adhibere, & parochiales, preuio priuato examine, conferre, concil. Tridentin. d. cap. 18. circa fin. §. si tamen adeò.

64 Beneficia † verò curata, cuius redditus adeo exigui sint, vt ea, aut nullus requirat, vel compareant in cōcursu presbyteri ita rudes, vt neque vulgarem linguam calleant, an sit melius non idoneis conferre, vel ea diu vacare permitti, Papa ex sententia sacræ congreg. conc. censuit conferēda esse illis, quos Ordinarius inter omnes maioris esse litteraturæ cognouerit, eosdemq; amplius erudiri Episcopos curare debere, vt habetur in declarat super eod. cap. 18. in decis. sub tit. nullius, quæ incipit. Quid si nullus, & in §. beneficia autem.

65 Si autem † beneficiorum permutatio ex vna parte fuerit completa, ex alia verò per alterū steterit, quominus adimpleatur, pars, ex qua permutatio est completa, si petat restitutionem, ad suum beneficium venit restituenda, cap. cùm vniuersorum, de rer. permut. & ibi Abb. num. 8.

66 Resignationes † etiam simplices, Ordinarij admittere possunt, & beneficia sic vacātia conferre, cap. admonet, & ibi Abbas num. 2. & 3. de renunc. ex causa tamen, videlicet, eorum, qui, vel senio confecti, vel valetudinarij, aut corpore vitiati, vel impediti, aut crimini obnoxij, censurisque ecclesiasticis sunt irretiti, aut nequeunt, aut non debent ecclesiæ, vel beneficio inseruire, aut, qui vnum aliud, vel plura beneficia obtinent, vel, quos ad alia contigerint promoueri, religionem quoque ingressuri, vel matrimonium contracturi, si statim postea id re ipsa exequantur, quique ob capitales inimicitias nequeunt, vel non audent in loco beneficij residere securi, sed nec horum vllus ad renunciandum est admittendus, qui in sacris sit constitutus, nisi religionem ingressurus, qui non habeat, vnde se commode in vita possit sustentari: Pius V. §. nunc autem, ead. 58 constit.

67 Electores, † præsentatores, & patroni, tam ecclesiastici, quàm laici, ne beneficia per resignationem huiusmodi vacantia, personis à resignantibus nominatis, aut quo modocunque verbo, aut signo designatis, neque dimittentium consanguineis, aut affinibus, vel familiaribus etiam per fallacem

cem circuitũ multiplicatum in extraneos collationum conferantur, curare debent.

68 Nam † contrafacientes à beneficiorum collatione, electione, præsentatione, confirmatione, & institutione, prout cuiq; competit, tandiu sunt suspensi, donec à Summo Pontifice obtinuerint absolutionem, & beneficia recipientes eisdem pœnis subijciũtur, & qui sic suspensi, conferre, eligere, præsentare, confirmare, vel instituere præsumunt, excommunicationis, quo ad personas, quò vero ad capitula, & conuentus, à diuinis suspensionis sententias ipso facto incurrunt, à quibus nemo, præter Romanum Pontificem, excepto mortis articulo, absoluere potest, §. cœterum, & §. qui verò, ead. 58. constit.

69 Nec † parochialibus vacantibus per resignationem Episcopus potest eligere suũ familiarem, vel consanguineum, licet in concursu esset magis idoneus, immò nõ debent admitti ad cõcursum propter dictam constitut. Pij V. vt aliàs fuisse iudicatum in vna causa Paduan. testatur sacr. congreg. super eod. c. 18. in decis. sub tit. Cremonen. quæ incipit: Aduertendum.

70 † Minusque potest, etiam quod accedat consensus patronorum, beneficium iuris patronatus, quod in fundatione ordinem sacrum annexum habeat, aut personalem residentiam requirat, non Sacerdoti, aut alteri, qui residere non possit, conferre, quidquid in contrarium caueatur de iure communi ex sententia Abbatis in cap. cum accessissent, num. 5. vbi doct. omnes de constitutio. quia concil. Tridentin. statuit quod, quando ex beneficiorum quorumcunque erectione, seu fundatione, aut alijs constitutionibus, qualitates aliquæ requirũtur, seu certa illis onera sunt iniuncta, in beneficiorum collatione, seu in quacunque alia dispositione eis nõ derogetur, & alter facta prouisio subreptitia censeatur, vt in c. 5. de refor. sess. 25. & ita super eo. c. fuit à sacra congreg. conc. decisum, vt in eadem decision. sub ver. derogatur. Nam per hoc decretum fuit ius antiquum reformatum, quia vltima derogant prioribus.

71 Magnus † Magister ordinis Sancti Ioannis Hierosolymitani, conuentus, Prior Ecclesiæ, alijque Priores, & Præceptores eiusdem ordinis, intra limites suarum iurisdictionum sunt veri Ordinarij, vt in Bulla Pij IV. in d. Bull. impres. cap. 14. circa fin. vers. & ipsi Magistri.

72 Pari modò † Magnus Magister ordinis Sanctorum Mauritij, & Lazari, conuentus; necnon prior Ecclesiæ, alijque Priores, & Præceptores intra limites suarum iurisdictionum, & administrationum veri Ordinarij existunt, vt in Bull. Pij IV. de qua in eo. Bull. cap. 126 pag. 859. Et ideo prouisi ab ipsis de beneficijs, & commendis habent collationem ordinariam, & multò magis est priuilegiata collatio auctoritate ordinaria facta, quàm collatio facta ab inferioribus collatoribus vigore priuilegiorum,

73 quia collatio ordinaria tribuit † titulum coloratum, ex iuris dispositione, Lap. alleg. 16. num. 2. & Osasc. decis. 54. num. 6 & 7. qui autem habet collationem vigore priuilegij tantùm, tenetur etiam priuilegium verificare, cap. accepimus, de fid. instrum. cap. porrò, capit. recepimus, de priuileg. auth. de mand. prin. §. deinde, vers. si quis autem, Abb. in d. cap. porrò. num. 1. & Paris. cons. 95. num. 8. vol. 4.

74 Nam etiam, † vigore statutorũ, Magnus Magister ordinis Sancti Ioannis Hierosolymitani regulariter quolibet quinquennio vnam commendam cuiuslibet Prioratus, & quam malluerit, conferre potest, adeo quòd, si prima vacans fuerit tenuis valoris, potest illam dimittere, & tunc collatio ad conuentum deuoluetur, & pinguiorem eodem quinquennio nõ conferente, in alio quinquennio duas conferre potest. vt in stabil. eiusdem ordinis in cap. magister, & c. in concedendis, de commend. & habet electionem ex dispositione d. cap. magister, in princip. ideo si non confert minorem, expectando pinguiorem, nemini iniuriam facit,

75 quia iure suo † vtitur, cap. cum Ecclesia Vulterana. de elect. l. iniuriarum, ff. de iniur. & Specul. de abol. & purg. §. 1. nu. 12. dictas verò commendas conferre tenetur fratribus in conuentu residentibus, non autem absentibus, vt eod. cap. magister. & est ratio, quia magis residentibus, qui labores pro religione sustinent, quàm absentibus, per curias otiose vagantibus est fauendum.

76 Confert † etiam, Magnus Magister cameras magistrales, quæ tot sunt, quot Prioratus, de quibus in eisdem stab. capit. iam olim,

olim, de mag.& licet videantur, magistratui vnitæ, & quod debeant locari, seu ad certam pensionem concedi, vt in eod stab. vigore tamen collationis tribuitur titulus, ita quòd, si obtinens commendam cameræ
77 magistralis, assumatur † ad Episcopatum, non habita retentione, vacant etiam dictæ commendæ, quæ cadunt sub dispositione, cap. cum in cunctis, §. cum verò, de elect. & ita fuit in sacræ Rotæ adiutorio decisum, in fauorem fratris Michaelis de Lentor, eiusdem ordinis contra Thomam Gargallum tunc Episcopum Milenitanum, qui promotus ad dictum Episcopatum non obtinuit retentionem commendæ de Maldeo, quæ Camera magistralis Prioratus Cathaloniæ existit, & dictus frater Michael diffinitiue victoriam reportauit, & commendam obtinuit, sublata quæstione, an de iure beneficia vacãtia per promotionem, vacent in curia, vel extra, de qua per gloss. in clement. 1. in verb collato, vt lit. pendent. & doct. præsertim in dict. §. cum verò.

78 Licet enim † beneficia vacantia in curia sint Sedi Apostolicæ specialiter reseruata, cap. 2. de præb. in 6. & nulla sit maior reseruatio, quàm ea, quæ in corpore iuris clauditur, cùm generalis facultas conferendi reseruata non capiat reseruationẽ apud sedem. Rot. decis. 4. de præb. in no. & decis. 17. eod. tit. in antiq.

79 Nihilominus, † Magnus Magister, & cœteri collatores dicti ordinis possunt etiam beneficia in curia vacantia ex dispositione suorum priuilegiorum in eadem Bull. Pij IV. cap. 14. vers. in Romana curia, & etiam litigiosa conferre, & in ius alterius subrogare, vt in priuilegio Innocentij VIII. in libro priuilegiorum manuscripto, quod
80 Romæ pluries vidi, † nec beneficia dicti ordinis cadunt sub aliquam reseruationem, quia in eis nulla cadit reseruatio, vel affectio, aut deuolutio, vt in eisdem priuilegijs eodem Bull. vers. ac in perpetuum, & quamuis Prioratus, baiuliuæ, castellania, empostæ, præceptoriæ, & membra solùm exprimantur, & dubitari possit, an eodem iure cœtera beneficia eiusdem ordinis sint priuilegiata, & videatur, quòd non, quia, quæ Papa non exclusit à reseruatione, sub eadem reseruatione comprehensa videntur, cap. nonne, de præsumpt. & Paris. cons. 36. num. 17. vol. 4. sub reseruationibus tamen, affectionibus, vel deuolutionibus non comprehenduntur eiusdem ordinis beneficia, cuiusuis qualitatis existentia, quia omnia ab hospitali dependent, eidemque hospitali deseruiunt, ac eidem extant vnita, vt in Bull. ead. constit. in princip. pag. 663. cum sequ. & 673. vers. & insuper. Paris. dict. cons. 36. loco proxime citato, & cons. 44. nu. 5. & nu. 22. eod. vol. 4.

81 Commmuni iure † hospitalia, nec cõprehenduntur sub regulis reseruatorijs, clem. per litteras, de præb. Fed. de Sen. cons. 280. n. 1. Card. in c. 2. de pręb. in 6. Simonet. in tra ctat. de reseru. in c. 7. in generali reseruatione, an veniant hospitalia, in princip. quo-
82 niam hospitalia sunt specialiter † priuilegiata, adeo quòd impositio decimæ Papalis non extenditur ad hospitalia, nisi specialiter exprimantur, gloss. 1. in clement. 2. ante med. de decim. & priuilegium, vel statutum de percipiendis fructibus primi anni ecclesiarum vacantium non comprehendit fructus hospitalium, Anchar. in repet. cap. si propter. col. 29. de rescrip. in 6. & Felin. in cap. de quarta, nu. 18. de præscript.

83 Quamuis enim † exceptio firmet regulam in non exceptuatis, Bart. in l. quæsitum, §. denique, ff. de fund. instr. Abb in cap. quoniam frequenter, num. 4. vers. & ex hoc, vt lit. non contest. Ias. in l. fin. n. 9. ff quod quis. iur. & Dec. in cap. cum dilecta, num. 14. post med. de confir. vtil. vel inutil. tamen, cùm à reseruationibus sint exceptuata, exceptio facta ad fauorẽ non operatur, quòd veniat id, quod alias non veniret, l. quod fauore C. de leg. l. legata inutiliter, ff. de admi. leg. Fel. in cap. 2. nu. 41. de rescript. Cassad. decis. 8. num. 5. de pręb. & decis. 2. nu. 3. de reseru. Gozad. cons. 4. num. 4.

84 Comprobatur, † quia ibi in §. ac in perpetuum, vbi exprimuntur prioratus, baiuliuæ, castellaniæ, empostæ, & præceptoriæ, sequitur etiam, & membra quæcunque dicti hospitalis, quod verbum, quæcunque, est generale, & paulò infra vers. necnõ Iulius, ac quibusuis alijs beneficijs dicti hospitalis, & postea præceptorijs, aut beneficijs hospitalis huiusmodi, & alio in loco, de quibusuis Prioratibus, baiuliuis, &c. & alijs beneficijs dicti hospitalis vacaturis, & dicta verba vniuersalia, quæcunque, & qui-

busuis, pluribus etiam alijs in locis dictorum priuilegiorum repetita, omnia beneficia eiusdem ordinis includunt, gloss. in extrauag. execrabilis, in verb. ad quæcunque, de præben Rot. decis. 2. num. 11. & 12. de fil presbyt. in nou. & Gomes. de anna. poss. quæst. 3. num. 1 quia, qui totum dicit, nihil excludit. l. Iulianus, & ibi Bart ff. de leg. 3 Bald. in l. à procuratore, n. 1. C. mand. & Aym cons. 194 num. 1.

85 Videmus enim, † quòd clausula, siue alio quouis modo vacet, in rescriptis impetrationum beneficiorum apposita, si beneficia impetrentur, expresso vno modo vacationis, dicta verba vniuersalia capiunt quemcumque modum vacandi, ante impetrationem. Rot. decis. 1. num. 4. 5. & 6 de rescript. in no. decis. 1 t. de præb. in antiquior. & Paris. cons. 92. num 10. vol. 3.

86 Et licet † in feudo regulariter succedant descendentes masculi legitimi, & naturales, tantùm; exclusis fœminis, & extraneis, cap. 1. §. hoc autem, de his qui feu. da. poss.

87 † Et de eius natura regulariter non veniat in restitutione fideicommissi vniuersalis. Bart in l. si patroni, num. 3 & ibi. Alex. num. 9 ff. ad Trebell. & Ias. qui de communi testatur in præl. feud. num 46.

88 † Quando tamen fuit receptum pro se, & hæredibus quibuscunque, tunc propter illa verba generalia, potest hæres de feudo testari, aut legato relinquere, & transit ad extraneos hæredes, & in fideicommissum facta restitutione. Bald. in l. 1. num 27. vers. 34 quæritur, de rer. diu. Alex. in d. l. si patroni, num. 14. in fin. & nu. 15. ff. ad Senat. consul.. Trebell. Ias. in præl. feud. nu. 47. & 49. & Put. decis. 115. nu. 4. lib. 1.

89 Cùm autem † in dictis priuilegijs comprehendantur membra quæcunque, comprehenduntur omnia beneficia, quia totū, & pars eodem debet iure censeri, cap. quoniam, cap. 2. 12 dist. cap. celebritatem, de consecr. 3. distin. & gloss. in cap. ex ore. in verb. quę non probant, de priuileg. & idem iuris est de toto, quò ad totū, quod de parte, quò ad partem, gloss. in eo. c. 2. in verb. membra, 12. dist. l. qui sit, ff. de viur. & l. si duo. ff. de admin tut.

90 Habet etiam † Magnus Magister collationem omnium commēdarum, & beneficiorum suorum officialium, & familiariū, ac beneficiorum à Prioratibus, baiuliuatibus, & commendis, dependentium per obitum in conuentu decedentium, vacantiū, quæ sunt eidem specialiter reseruata, vt in stab eiusdem ordinis, cap. tamen si de com. arg. tex in cap. 1. de præb. in 6.

91 Et ipse † Magnus Magister vnà cum conuentu conferunt commendas, quas vocant, de cabimento, fratribus antianis eiusdem ordinis, secundum eorum antianitatis prærogatiuam, cap. 1. eod. tit. de com.

92 Priores, & † castellanus empostæ, quolibet quinquennio à die illorum promotionis vnam commendam alicui fratri antiano concedere possunt, si à festo SS. Philippi, & Iacobi ad aliud proxime sequens administratio trium commendarum extra conuentum vacauerit, & non alias, vt in cap. consuetum, iuncto c. in concedendis, eod. tit de com. & fuit concessa in huiusmodi solùm casu Prioribus facultas conferendi, quæ ad alios extendi non potest, cùm cœtera Magno Magistro, & conuentui sint reseruata, & cùm constet de mente statuentium, annullando gesta in contrarium, ibi in fine, si aliter fecerint, concessio, & dispositio eorum nulla sit. Collationes in alijs casibus per Priores factæ non subsistunt, gloss. in clement 1. in verb pro infectis, de immunitat. Eccles. & Paris. cons. 15. nu. 65. vol. 2. & licet videatur casus, qui rarò contingere possit, quod in vno Prioratu eodem anno vacent tres commendæ, nihil fuit ablatum Prioribus per concessionem dictæ facultatis, & ideo etiam, quod nunquam casus adueniat, conqueri no debent, cùm magnus Magister, & conuentus, qui supremam habent iurisdictionem conferendi, eorum iure vtantur, Liminiarum, ff. de iniur. cum similibus.

93 Quilibet † prioratus habet quatuor commendas, cameras priorales, nuncupatas, & dictis commendis ad eorum collationem spectantibus possunt Priores, & castellanus empostæ, vnà pro quinta camera priorali acceptare, & retinere, vt condecentiæ status eorum commodiùs consulatur, cap. prioribus, de com. dummodo quolibet quinquennio, eorum Baiuliuas, commendas, domos, membra, hospitalia, Ecclesias, oratoria, & alia quæcunque locis subiecta diligenter visitauerint. vt in cap.

cap.1.2.& 3.de visitat.alioquin ipsis negligentibus visitationem facere, carent omni iurisdictione, & præeminentia priorali. cap. prior. eod. tit.

94 Præterea † Priores, Baiuliui, & singuli Commendatarij, eadem auctoritate ordinaria beneficia quæcunque à Prioratibus, & alijs quibuscunque commendis dependentia cõferre possunt, quia ex eorumdem priuilegiorum, & statutorum dispositione, ordinaria auctoritate, ad ipsorum Priorum, Baiuliuorum, & Commendatariorum collationem, & prouisionem spectant, vt in prædicta Bulla Pij IV. ita quòd

95 †, etiam presbyteri seculares illa in commendam, aut aliàs quomodolibet obtinentes, commendis cedere, aut illas alias dimittere non possunt, nisi de consensu eorum, ad quos præsentatio, aut collatio spectat, & in fauorem eiusdem religionis, seu personarum, quæ habitum, per fratres capellanos eiusdem hospitalis deferri solitum suscipiant, & professionem per eos emitti solitam, emittant, nec illa, nisi intra sex menses à die intimationis, habitum ipsius religionis susceperint, & regularem professionem intra alios sex menses emiserint, possidere possunt, nec pensiones, absque habitu retinere, quia resignationes, etiam in manibus Papæ factæ, & prouisiones inde sequtæ nullius roboris, vel momenti existunt, nisi de illis iuxta formam priuilegiorũ dictæ religionis prouideatur, vt in eadem Bulla Pij IV. in fin. vers. & ipsi Magister, & pag 673. in princip. & tunc, etiamsi habitum, vt supra, non susceperint, nisi expresse fuerit priuilegijs de non suscipiendo habitum, & non emittendo professionem derogatum, quibus simplex derogatio non suffragatur, etiamsi in curia litigiosa fuerint, elapso tempore susceptionis habitus, & professionis emissione, post intimationem de suscipiendo habitum legitime factam, absque aliqua desuper facienda declaratione, & citatione, omni, & quocunque iure in dictis beneficijs, vel ad illa competenti carent eo ipso, & tanquam illiciti detentores, occupatores, & intrusi, ab eisdem sunt amouendi, & de illis tanquam de iure, & de facto vacantibus per Magnum Magistrum, & conuentum, ac Priores, Baiuliuos, Commendatarios, & alios, ad quos collatio spectat, libere prouideri potest, amotis detentoribus, & possessoribus; non obstante longa, & diutina possessione, ac regulis de annali, & triennali possessore, ac alijs priuilegijs, remedijsque, quibuscunque, etiam in corpore iuris clausis, quibus diutini possessores vtuntur, potiuntur, & gaudent, quauis etiam longissimi temporis præscriptione minime obstante, sed pro amotis, & expulsis sunt habendi, amotaque actione spolij, vnde vi, & alio quouis remedio possessorio siue petitorio, competenti, quo desuper propterea agi non potest, vt in motu proprio Greg. XIII. in Bull. cap. 62. post med. vers. ac quo nostra.

96 Et † quamuis inducatur vacatio ipso iure, & facto, non propterea possunt possessores, seu detentores de facto expelli, quia executio fuit commissa vniuersis Sedis Apostolicæ nuntijs, curiæ causarum cameræ Apostolicæ generali Auditori, quibuscunque conseruatoribus in dignitate Ecclesiastica constitutis electis, & eligendis, coràm quibus detentores sunt vocandi, quia nemo sua possessione priuari potest, nisi præuia citatione, cùm non sit de mente Pontificis, vt quis remoueatur à possessione sine causæ cognitione. Innoc. in cap. 1. nu. 4. de concess. præb. in 6 & Felyn. in c. fi. nu. 24. de præsump. sed tamen possessores regula de annal, vel triennali iuuari non possunt, quia illis fuit derogatum cum decreto irritanti, & clausula, sicq; in præmissis, &c. ac sublata, &c. quę remouet omnem facultatem aliter iudicandi, vel interpretandi ex aliàs allegatis.

97 Pro collatione † parochialium ecclesiarum ab eadem Religione dependentium; & suæ dispositioni spectantium, tenentur collatores personas idoneas Ordinarijs locorũ, vel, si præceptoriæ, à quibus dependẽt, nullius diœcesis existant, vicinioribus Episcopis ordinarijs ad examen præsentare, quæ examina gratis, & absque aliqua impensa fieri debent, à quibus examinati, & idonei reperti, collatores eiusdem ordinis easdem parochiales conferre possunt, vt in ea Bull. Pij V. cap. 119 incipien. exposcit. cir. med & in stat. c. priores de com.

98 Vlteriùs † Priores, Baiuliui, Castellanus empostæ, commendatarij, milites, fratres,

personæ, vassalli, membra, loca, & bona quæcunque eiusdem ordinis, sunt exempta à quorumcunque locorum, tam laicorum, quàm Ecclesiasticorum Ordinariorum iurisdictione, ità quòd ratione delicti, vel contractus, aut rei, de qua agitur, vbicunq; committatur delictum, ineatur contractus, & res ipsa consistat, etiam si ex aduerso aliqui clerici seculares, vel regulares, aut laici existant, sub plenaria, & omnimoda, etiam
99 meri & misti Imperij iurisdictione, † & superioritate Magni Magistri, & conuentus existunt, vt in ea. Bulla Pij IV. pagina 663. circa princ pag. 665 & pag. 671. circa fin. vers. necnon causas, & propterea in commendatarios fratres, & personas eiusdem ordinis, etiam gladij, & deponendi facultatem, quam in delinquentes illos habitu, commendis, & vita priuando habent, possunt exercere, vt in stab. eiusdem ordinis. cap. indignum. cap. falsarij. cap. frater. cap. qui proditorie, cap. si frater, cum plur. seq. de pœn. & cap. habitu priuatus. de verbor. significat. In mero autem & misto imperio cum omnimoda iurisdictione cõsistit gladij potestas animaduertendi in facinorosos, & quamcunque iurisdictionem exercendi. l. imperium. & ibi gloss. in ver. mistum, & Bar. n. 8. Bald. n. 3. Paul. de Castr. num. 5. & Ias num. 8. ff. de iurisdic. omn. iud.
100 † sententiæq; per eosdem Magnum Magistrum, & conuentum latæ, omnesque cõmissiones, & citationes, collationes, Bullæ, & omnia eorundem rescripta, a nullis locorum, & terrarum dominis, etiam Ducali, aut Regali auctoritate fulgentibus, expectato consensu libere exequi possunt. vt in ea. Bull. pag. 671. in prin. vers. & similiter.
101 Prætereà † præfati Baiuliui, Priores præceptores, & fratres possunt personas in dignitate ecclesiastica vbilibet constitutas, & quoscunque locorum Ordinarios, & eorum vicarios, officiales, canonicos metropolitan. & cathedralium, aliarumq; Ecclesiarum Prælatos, & rectores auctoritate Apostolica in conseruatores eligere, & deputare, qui quandiu officium conseruatoris exercent, à nemine possunt impediri, quominus exequantur contra inobedientes sententias, censuras, & pœnas Ecclesiasticas promulgando, eod. fol vers. necnon personas, & licèt regulariter conseruatores impedimento esse non possint, quominus coràm Episcopo, siue alio superiore ordinario in criminalibus, siuè mistis causis quis possit accusari, & conueniri, nec in ciuilibus causis actor aliquem apud suos
102 † conseruatores iudices in iudicium trahere possit, literarumque conseruatoriarum beneficio vltrà quinquennium nemo gaudere, nec conseruatores Tribunal erectum habere valeant. concil. Trident. cap. 5. de reform. sess. 14. nec in causis, quæ iudicialem indaginem exigunt, procedere possint, cap. 1. in fin. & cap fin. de off. deleg. in 6. & ibi Innoc. d. cap. 1. nu. 4. in hoc tamen
103 religio Hierosolymitana, † & Vniuersitat. s studiorum, & collegiorum à concil. declarantur exemptæ, etiam quòd causæ graues sint, & plenariam cognitionem requirant, sed, quoad Vniuersitates, prosunt tantùm doctoribus, & scholaribus in eisdẽ vniuersitatibus operam suam nauantibus congreg. conc. in declarat. super eo. cap. 5. de reform. in decis. sub titu Louanien &
104 Mediolanen. † ac Oscen. omnibusq; regularibus fuit concessum, vt in ciuitatibus Italiæ sibi conseruatores eligerent, coràm quibus conuenirentur, semelque electos non mutarent, ac eorum nomina intra mẽsem Episcopis locorum indicarent, alioquin coram ipsis Ordinarijs conueniri possunt, vt per congreg. ibid. super eo. cap. 5. in declarat, quæ incipit Sanctissimus.

Conseruatore autem semel electo, illis non licèt ab eo recedere, & ad alium conseruatorem pro illius causæ expeditione confugere: vt ibidem super eod. cap. 5. §. quod Regulares, & alia regularia loca sub dispositione eiusdem decreti concilij non comprehenduntur, vt in eod Decret. in fin. Et propterea iuxta suorum priuilegiorum dispositionem conseruatores procedere possunt, præsertim contra eos, qui eorum priuilegia infringere prætendant. gloss. in d cap. 1. ibi Innoc. nu. 1. de off. delegati. Ideò contrà exercentes in ipsos, & eorum bona, iurisdictionem, visitationem, correctionem, aut passagia, aretagia, gabellas, datia, tractas, collectas, decimas, census, noualia, subsidia, etiam charitatiua, congruas portiones, iucundum aduentum, pastor bonus, aut alia onera, etiam iura synodalia, & Seminarij puerorum, ac pro repara-

paratione pontium, fontium, furnorum, murorum, aut alia onera imposita, & imponenda ab ipsis, seu eorum colonis, laboratoribus, & personis eiusdem Religionis exigere prætendentes, qui omnes sunt exépti, vt in prædicta Bulla Pij IV. pag. 668. vers. nec non à solutione, & pag. 672. post med. vers. nec omnino, ac Pij V. constitut. 76. pag. 1036. Greg. XIII. motu proprio c. 62. vers. necnõ fœlicis. pag. 1287. & concil. Trid c. 18. de reform. sess. 23. conseruatores præfati procedere, & Religionem, ac alios prædictos tueri, & defendere tenentur.

105 Limitatur tamen † in Episcoporum visitatione, in his dumtaxat, quæ animarum curam, illusque exercituum, & sacramentorum administrationem respiciunt, quam, tanquã Sedis Apost. delegati, gratis & absq; vlla eiusdem Religionis rectorum, & ministrorum impensa, & onere facere possunt. vt in ead. Bull. Pij V. cap. 139. incip. exposcit, & Gregor. XIII cap 88. incipien. consueuit sedes.

106 Secundò limitatur, † quoad personas vicariorum, militum, capellanorum, ministrorum seruientium, ascriptorum, colonorum, procuratorum, ac familiarium eorundem, qui ecclesijs, alijsque locis dictorum militum actu non seruiunt, & intra eorum domos non resident, nec sub eorum obedientia viuunt, & qui legitime, ac secundũ regulam dictæ Religionis professionem non fecerunt, contra quos Ordinarij, tanquàm Sedis Apostolice delegati, habent iurisdictionem, & procedere possunt. concil. Trid. cap. 11. de refor. sess 24. & Bull. Greg. XIII cap. 67. incip. circunspecta in omnibus, & fuit decisum à sacra congreg concil. vt in decis. manu script. mihi 146. quæ limitatio oritur, etiam ex dispositione eorũdem priuilegiorum eiusdem Religionis,

107 quibus cauetur, † quòd priuilegijs tantummodo gaudeãt, qui à Magno Magistro, seu de eius licentia habitum susceperunt & professionem emiserunt, nec vagabundis suffragentur. eo. Bull. Pij IV. fol. 669 ante medium. vers. quodque illi, quia priuilegia sunt concessa principaliter in fauorem Religionis, & secundariò, personarum, quæ illi inseruiunt.

Non viuentes autem sub obedientia, nec inseruientes, minusque residentes, aut legitime non professi, priuilegijs gaudere non debent, quia cessat causa, ob quam fuerunt concessa. cap. cum cessante de appell Felyn. in cap. cum accessissent. nu. 24. const.

108 Ideo priuilegium † concessum monachis, licet non sint clerici, super immunitate tutelæ, procedit, si in ecclesijs cõmorentur, non autem, si vagentur cap. generaliter, & ibi gl. in ver. deuagantes. 16. quæst. 1. &

109 propter officium † datur beneficium, sed fœminas sibi concubinas, vt sponsas eligentes, & ob fornicationem officium dimittentes, amittunt beneficia. cap. si quis

110 sacerdotũ, & cap eos etiam 82. dist. † Et cùm parochiales conferantur, vt parochi per se ipsos deseruiant, & resideant, non residentes sunt beneficijs priuandi, cap quia nonnulli, & cap. relatum. de cler. non resid. Conc. Trid c. 1. post med. ver. eadem omnino. sess 23. de refor. & Pius V. in Bull. c. 64.

111 incipien. cupientes. † Quia etiam beneficia dantur, vt ecclesijs inseruiatur, si quis beneficiatus fuerit excommunicatus prouentus Ecclesiastici sunt ei subtrahendi capitulo pastoralis. in fine, de appellation. & cap. latores, de cleric. excomm vel depos. quia, cum sit extra ecclesiam, nomine Ecclesiæ nihil potest possidere. cap quo iure. vers. item relegantur. 8. dist. cap. eos qui 32. dist. & cap. quod autem 23. quæst 7.

DE RESIGNATIONIBVS, & eorum publicationibus. Cap. IV.

SVMMARIVM.

1 *Resignationes aliæ simplices, aliæ conditionatæ.*

2 *Resignationes conditionatæ fiunt pluribus modis.*

46 Pro-

47 *Priores, baiuliui, & commendatarij Religionis Hierosolymitanæ sunt veri Ordinarij.*
48 *Coadiutoriæ, an sint publicandæ,*
49 *Ius idem esse debet, vbi est eadem ratio.*
50 *Constitutio de publicandis resignationibus, quare edita fuerit.*
51 *Proœmium causam finalem indicat.*
52 *Cōstitutionis causa cessante, cessat cōstitutio.*
53 *Lex, etiam si sit perquàm dura, à verbis legis non est recedendum.*
54 *Coadiutoriæ celari non possunt.*
55 *Subrogatus frui debet prærogatiuis eius, in cuius locum subrogatur.*
56 *Canonicorum tres sunt gradus,*
57 *Coadiutor, quomodo inter alios canonicos sedere debeat.*
58 *Auctoritatis propriæ lumine fulgentes, præferuntur illis, qui vices aliorum gerunt.*
59 *Honor debetur constitutis in dignitate ratione excellentiæ.*
60 *Coadiutor canonici vocatur canonicus fictus*
61 *Canonici veri fictis sunt præferendi.*
62 *Coadiutor datus canonico in ordine sacerdotali canonicos in ordine diaconali, vel subdiaconali præcedere debet.*
63 *Canonicus præcedere debet coadiutorem canonici eiusdem ordinis primò receptum.*
64 *Coadiutoriæ forma est semper consideranda, vbi de illius viribus dubitari contingit.*
65 *Coadiutor infirmus, vel corporaliter legitimè impeditus lucratur distributiones quotidianas.*
66 *Coadiuto excommunicato, an coadiutor pro eo distributiones quotidianas lucrari possit.*
67 *Excommunicatus non lucratur fructus, aut emolumenta beneficiorum.*
68 *Excommunicatus, qui non potest per se, nec per alium ad sui vtilitatem agere potest.*
69 *Coadiutor canonici, an vocem actiuam, & passiuam in capitulo habere possit.*
70 *Verba generalia generaliter sūt intelligēda.*
71 *Coadiutores pluribus dantur.*
72 *Coadiutor, quis dicatur.*
73 *Aetas in coadiutore, quæ requiratur.*
74 *Coadiutor Episcopi cum futura successione minor 30. annorum sine dispensatione Apostolica deputari non potest,*
75 *Coadiutores cum futura successione pluribus de causis dari possunt.*
76 *Coadiutor Episcopi, quæ exercere possit.*
77 *Coadiutores dignitatibus in cathedralibus ecclesijs existentibus dari possunt.*
78 *Coadiutores parochialium ecclesiarum rectoribus, quibus ex causis dari possint,*
79 *Coadiutores, Abbatis, & Abbatissis dari possunt.*
80 *Coadiutores Regibus, & Principibus dari possunt.*

QVOMODO beneficia per obitum vacantia conferantur, edoctum fuit supra, nunc autem de vacantibus per resignationem est agēdum. Resignationes
1 verò † aliæ sunt simplices, vt, quæ fiunt sine conditione, & pacto, non designata persona, cui beneficium conferatur. cap. tua nos. de Simon. & Put. decis. 158. num. 4. lib 3. & istæ fieri possunt per procuratorum, aut resignātem, qui personaliter potest resignationi consentire.
2 † Aliæ conditionatæ, quæ pluribus modis fiunt in fauorem designatæ personæ resignatarij.
3 Primò † in fauorem talis, & non aliàs, aliter, nec alio modo, & quia in supplicationibus non conceditur clausula, in fauorem talis. N. & non aliàs, aliter, nec alio modo, tunc procurator ad resignādum verbi gratia in fauorem Sempronij non potest resignare, nisi prouideatur in fauorem personæ nominatę quia contrà formam mandati resignatio admitti non potest. gloss. in c. olim. il 1. in ver. traditam. de rest. spol. Paris. cons. 19 num. 23. vol. 2. & Rebuff. de resign. cond nu. 3 par. 3.
4 Secundò † ex causa permutationis dūmodo resignanti prouideatur de alio beneficio c. vnic. de rer permut. in 6. & clement. vnic. eod. tit. & nisi resignāte de alio beneficio, pro quo permutatur, prouideatur; resignatio, vti facta contra formam mandati, non tenet, ex supradeductis, quia non abdicatur ius à resignante, nisi perfecta resignatione. Rota decis. 4. n 11. de renunc in no.
5 Tertiò † designata persona, & reseruatis resignanti omnibus fructibus, demptis scutis centum auri pro titulari, quæ ad minus super Abbatijs, & alijs pinguibus beneficijs de stylo reseruantur, vel reseruata pensione

sione annua centum ducatorum, aut alia inter partes conuenta, libera, immuni, & exempta, & tunc, nisi cū eadem reseruatione iuxta formam mandati, consensus resignationis non admittitur, quia notarij, ad quos officium consensus huiusmodi extendi spectat, etiam
6 † quòd supplicatio sit expedita, si cum mandato non concordat, consensum non admittunt, quicquid in cōtrarium teneat Rebuff. vir alioqui peritissimus, quòd Papa possit dimidiam pensionis sine consensu admittere, & valebit resignatio, de resig. condit. num. 25. & 26. par. 3. quia resignatio esset nulla defectu mandati, l. diligenter, ff. mand. & Felin. in cap. ex parte num. 4. de constit.

7 † Clausula enim, quæ in mandatis solet apponi, & non aliàs, aliter, nec alio modo, necessitatem inducit, ita quòd eius transgressio vitiet actum. Paris. cons. 19. num. 18. 19. & 20. volum. 1. salua tamen semper absoluta Papæ auctoritate.

8 Mandatum † datum ad resignandum, vel ad consentiendum reseruationi pensionis, re integra, potest quandocunque reuocari, sed requiritur intimatio facta procuratori, auferendo ab eo facultatem sibi traditam, aut inhibendo ne vlterius vigore mandati in eius personam ad resignandum facti, audeat beneficium resignare sub pœna nullitatis, & si plures procuratores fuerint constituti, omnibus est reuocatio intimanda, quia aliàs intimatio facta vni non prodesset, quoad alium, qui licite posset renunciare, vel sufficeret intimatio facta resignatario, clement. vnic. de renunc. & Rebuff. pract. benef. de reuoc proc. par. 3 sed, quia de resignationibus. Pau. Paris. copiosum tractatum edidit, ex quo ad saturitatem commode, quod velis, haurire potes, hæc pauca mihi delibasse sufficiat.

9 Beneficiorum † resignationes sunt publicandę, vt per diuersas cōstitutiones Innoc. VII. constit. 13. Pij IV. constit. 15 Pij V. 182. & Greg. XIII. 87. quæ vltima, cùm omnes constitutiones prædecessorum super publicandis resignationibus comprehendat, reformet, restringat, & abroget, vt in ead. constit. circ. fin. vers. decernentes, ea sola seruari debet. Ideo resignationes, iurium cessiones, & beneficiorum permutationes, in Pontificis, seu notariorum Romanæ curiæ, facultatem habentium manibus facta, intra sex menses, si citra montes, si verò vltra, intra nouem menses à data cōcessionis gratiæ, non autem à die præstiti super ea consensus numerandos, debent publicari, vt in ead constit. in princ. §. nos hoc malum, & ex hoc tollitur quæstio, & difficultas, an tempus solùm currere debeat à præstiti consensus, de qua per Gomes. de publ. resign. num. 3 vers. sed prædictis, ac num. 4. 5. & 6. quæst. 7.

10 † Et debet etiam fieri de permutationibus beneficiorum, vt ibi eod. §. in princip. etiam causa permutationis, euacuata longa disputatione pro parte affirmatiua, & negatiua ab eodem Gomes. in ead. reg. de pub. in quæst. 3. per tot. tractata.

11 Procedit etiam, † & habet locum in beneficijs commendatis, vt in eod. §. nec hoc malum; ibi, ac commendarum; & capit resignationes quaruncunq; ecclesiarum, Monasteriorum, Prioratuum, tàm virorum, quàm mulierum, dignitatum, officiorum, & beneficiorum quoruncunq; secularium, & quorumuis ordinum, etiam militiarum regularium, etiam electiuorum, & manualium, ac etiā de iure patronatus laicorum illustrium, & aliàs quomodocunque existentium, etiam quòd in petitorio, siue in possessorio sint litigiosa, vt in eadem constit. §. cœterum modus, qua tolluntur deducta pro parte negatiua, quòd constitutio non procederet in beneficijs commendatis, vt per Gomes. de publ. quæst. 4. &, quia dubitabatur, an haberet locum in beneficijs consistorialibus, vt per eūdem Gomes quæst. 5. declaratur, quòd procedat etiam in beneficijs cōsistorialibus, quando extra consistorium resignationes admittuntur, etiam cum reseruationibus nominis, tituli, administrationis, reseruationis fructuum, etiam omnium, ac rerum, & iurium quoruncunque, vt in eodem §. cœterū, &
12 cùm inclusio vnius sit exclusio alterius, † sequitur, quòd beneficia de quibus in consistorio disponitur, non comprehenduntur sub constitutione, quia renunciatio facta in consistorio in præsentia Pontificis, & Cardinalium satis dicitur publicata, vt per Gomes. d quæst. 5.

13 Resignationes † etiam ex causa permutationis, & iurium cessionis in manibus

Ordi-

Ordinariorum etiam S.R.E. Cardinalium, etiam indulta à Sede Apostolica habentium, ac legatorum etiam de latere, & delegatorum etiam specialium eiusdem Sedis extra Romanam curiam factæ, intra mensem admitti, vel reijci, resignationesque, & prouisiones resignatorum beneficiorum omnino intra mensem ab ipsis Ordinarijs admitti debent, vt in eadem constitut. §. de beneficijs, circa fin.

14 Admissio † autem in fauorem, vel de beneficio sic resignato consanguineo, vel affini resignantis, vel familiari admittentis resignationem fieri non potest, sub suspensionis, & alijs pœnis, vt in constitut. Pij V. super admittendis resignationibus constit. 58.

15 Ordinaria † auctoritate de beneficijs per resignationẽ vacantibus etiam S.R.E. Cardinales, ac legati etiam de latere intra mẽsem debẽt prouidere, & prouisi resignationes intra tres menses, à die prouisionis factæ numerandos, publicare, & possessionẽ beneficij modo infrascripto capere, aut petere tenentur, vt in §. de beneficijs autem.

16 Publicatio resignationum † in cathedrali, & in Ecclesia, seu Ecclesijs beneficij, si in pluribus ecclesijs beneficiorum existat, fieri debet, dum frequens populus ad missarum solemnia conuenit, vbi palam omnibus litteræ, siue Apostolica, siue auctoritate ordinaria factæ, earumue transumptum debet exhiberi, claraque, & intelligibili voce resignatio, seu cessio, ac beneficij qualitas, & inuocatio, nominaque, & cognomina resignantis, seu cedentis, & resignatarij, seu cessionarij pronunciari debent, vt omnia possint verisimiliter, ad omnium ibi existẽtium notitiam peruenire, exemplumq; litterarum collationatum valuis ecclesiarum affixum relinqui debet, ead constitut. §. nos hoc malum, in fin.

17 Pro beneficio rurali † quodque populo, aut cõuentu caret, publicatio in parochiali intra cuius parochiæ limites beneficium constitutum existat, & in cathedrali ecclesia,

18 † vel, si locus bello, aut peste, seu manifestis periculis, subiaceat, tunc in proxima parochiali, ac etiam in cathedrali ecclesia, vel, si aditus ad illas, aut alteram ipsarum minime sit securus, in alia cathedrali, vel parochiali viciniori periculorum immuni publicatio huiusmodi fieri debeat, eadem constit. § si verò Ecclesia.

19 Prouisus de beneficio, † etiam litigioso, vel a cedente non possesso, possessionẽ beneficij infra dictum tempus vigore litterarum Apostolicarum desuper confectarum, aut prouisionis auctoritate ordinaria factæ, nec alias apprehendere debet, quòd si propter litem, aut aliud impedimentum apprehendere nõ poterit, saltem litteras cum earum publicatione, si tunc facta fuerit iudici, seu executori illarum, vel illi, ad quos pertinet, per se, vel procuratorem suum legitimum, infra idem tempus præsentare, & apud illum, vel illos pro ipsarum litterarũ exequtione instare, & possessionem huiusmodi instanter petere debet, vt in ead. constit. §. is quoque.

20 Cum autem S.R.E. Cardinales, † sub regulis cancellariæ non comprehendantur, vt trad. Gomes in proœm. reg. quæst. 6 nu. 10. & habetur per Clemen. ẽ Papam VIII. in suis regulis cancellariæ reg. 69. & ideo dubitari contingeret, an constitutio huiusmodi ipsos comprehenderet, licet videretur, quòd sic, cap. 1 de schismat. & idem Gomes. de publ. resign. quæst. 12. num. 3. ad tollendum omne dubium fuerint expresse comprehensi, vt ead. constit. §. 1. ibi, etiam S.R.E. Cardinales.

21 Resignationum † publicatio sub modo, & formam desuper tradita fieri debet, aliàs redditur nulla, vt expresse disponitur, vltra quod, non seruata forma data à lege corruit actus, cap cum dilecta. de rescript. cap. venerabili, de off. deleg. cap fin. de rest. spol. Rom. cons. 236. nu. 8. & Felin. in d. cap. cum dilecta, num. 7. circa med. vers. gesta contra

22 formam. de rescript. † maior est enim defectus formæ, quam materiæ, glos. in l. vnus, §. si acceptilatio in verb. inutilis, & ibi Paul. Castr. nu 2. de pact. & l. certa forma. & ibi Io. de Plat. C. de iure fisci lib. 10. nec potest adimpleri per æquipollens, vt in ead. const.

23 eod. §. cæterũ. † Quia, quando datur certa forma à iure, vel ab homine, patria sunt agere directe contra, vel citra, cap. pruden. tiam, & ibi Abb. nu. 5. de off. deleg. & Felin. in d. cap. dilecta, nu. 6. vers. amplia primo, qui tradit regulam cum pluribus limitationibus, & ampliationibus, & hinc vide-

24 mus † quòd ex isto capite, infringitur alienatio rei ecclesiæ facta, forma non seruata,

ta, cap.fine exceptione. 12 quæst.2. cap.1. de reb.Eccles. non alienan in 6.& clem.1. & ibi Card.eod.titul.Bart. in l.cum sic, §. eam translactionem, num.3. ff. de transact. Bald.in l.fin.§. necessitate.nu.27.C. de bo. quæ lib.Ial.in l.contra iuris.num.9 de pact. & Felin in cap causam, il 1.num. 8. vers. contra hæc, de iud.

25 Infringitur etiam † alienatio rerum immobilium minoris facta sine decreto,dummodo pecunia non probetur versa in eius vtilitatem, l.magis puto, §.ne passim, ff.de reb eod.l.vtere,& l.si predium, §. emptor. C.de pręd.min.sine decr. non alien.

26 Et preteritio filij † facta á matre sine insertione causæ legitimę hodie reddit testamentum nullum, etiam ob non seruatam formam iuris nouissimi, de quo in §.aliud quoque capitulum, in auth.vt cum, de appell.cognosc.colla 8. Alexand. in auth.non licet, num.9.C. de lib. præter. & Bald. in consf.2.in fin.volum.1.

27 Beneficia resignata † publicatione non facta,tam ex parte resignantium,quam resignatariorum, vacant ipso iure, nec resignantes,continuando possessionem,constitutione de annali, vel triennali iuuari possunt, & resignatarij ad beneficia resignata obtinenda inhabiles, & incapaces redduntur.

28 Beneficiaq;†sic vacantia à Sede Apostolica duntaxat possunt impetrari, ead. constit 87.§.quod si quidquam, & dicta dictio taxatiua excludit omnem facultatem Ordinarijs attributam conferendi, cũ excludat omnes alias personas,Bart.in l.1.n.1.& 3.ff.si quis iusdic.non obtem.Bald in l.si qui ex consensu, num 2 de epis.aud.& Felin.in cap.contigit, nu.3 de fide.instr.

An autem triennales possessores post resignationem,publicatione non facta,regula de triẽnali defendi possint,& videtur,quòd

29 sic, † quia regula de triennali tuetur omnes prouisos, duobus casibus exceptis, videlicet,ingressu simoniaco,& intrusione in beneficijs dispositioni Apostolicæ ex generali reseruatione in corpore iuris clausa, reseruatis, quæ vacant in curia, cap 2. de præb. in 6. & cum dicta constitutio sit extrauagans, & non clausa in corpore iuris, & ideo casus non publicationis resignationis non sit de exceptuatis, remanet sub regula,cum exceptio firmet regulã in contrarium,cap dominus, cũ glos 32.quæst.7. cap nonne de præsumpt.l.nam quod l quidem in fin.de penu.leg.§.vt autem vl 1 glossa penult. & ibi Bart in auth.de non alien.nan. aut permut in col.2. Rom. consf 337.nu 8. & Felin.in cap quoniam frequenter, nu.1. vt lit.nõ contest.videtur etiam,quòd regula eadem se tueri possint prouisi de parochialibus sine concursu contra formam dictæ constit.Pij V 32.in conferẽdis, & sacri concil.Trident dispositionem.

His tamen non obstantibus, in dictis casibus poss. ssores regula de triennali iuuari

30 non possunt, † quia resignans amittit titulum,& possessioné beneficij, Rota decis.1. num.3.de renunc.in antiq Paris. consf.176. num.4.& 5.& consf.185 num 1. & 2.lib.4. Put.decis 250. n.2.lib 2. Nec potest habere coloratum titulum,quod quidem requi-

31 rit regula;† quia titulum coloratum habere dicitur, qui illud habet ab habente de iure facultatem conferendi, Lap.alleg; 16. nu.2.Abb.in c. in litteris, num.12. de rest. spol.Paul.de Castr consf.253. nu.4 volũ 1. Natt consf 411 nu.7.& 9.Osasc decis.116. nu.7. & Gomes.de trien. poss.d. quæst. 10. nu. 2.& ob non publicationem titulus habitus ab habente facultatẽ conferendi redditur ad non titulum, ex dispositione eiusdem constitut.87. §. quòd si quidquam.

32 Nec iuuari † potest dicta possessione prouisus de parochiali ab Ordinario, etiã S.R.E. Cardinali, ac Sedis Apostolicæ legato, vel nuncio sine concursu, quia dicta constitutio, in conferendis comprehendit etiam Cardinales, & habet decretum irritans, similesq; prouisiones nullum prouisis ius, aut titulum etiam coloratum tribui,illasq;vt prius vacare,& sedi Apostolicæ reseruatas esse voluit,& declarauit,vt in ead. constitut.§.nos ad quorum,& annalis possessio nõ iuuat detinentem beneficium reseruatum.Gomes.de anna. poss. quæst. 23. per totum, nec triennalis, idem Gomes. in reg.de trien.q.26.nu.6.7.& 9.

33 Possessio enim† est ius insistendi rei non prohibitæ possideri,vt trad Bart in l. 1.nu. 6.vbi omnes Doct. ff de acq. poss. sed possidentes post resignationem, aut sine concursu contra prohibitionem sacri concilij, & dictæ constitutionis sunt mere intrusi,& titu-

titulus redditur ad non titulum, ex ſupradeductis.

34 Impetrationes beneficiorum † ſic ob nō publicationem vacantium fieri debent cum expreſſione nominum, & cognominum reſignantium, ſeu cedentium, & reſignatariorum, ſeu ceſſionariorū, & impetrantes à data ſuarum impetrationum ea omnia, quæ cadentes à iure prædicto præſtare debebant, adimplere tenentur, vt eod § quod ſi quidquam, poſt med.

Si verò beneficia impetrata fuerint liti-
35 gioſa † contra cedentes ad vlteriora, etiam vſque ad ſententiam diffinitiuam, ac rem iudicatam, & illius exequtionem procedi poterit, licitū tamen erit reſignatarijs, ſeù ceſſionarijs, aut ſubrogatis, coràm iudice, coràm quo lis pendere contigerit, comparere, ac ad cauſam in eiſdem ſtatu, & terminis, in quibus reperietur, abſq; alia commiſſione erunt admittendi, vt ead. conſtit. §. ſed ne in beneficijs, † quia, cùm ſubrogētur in loco aliorum, eodem iure, vti debēt, cap. Eccleſiæ, il 1. cum gloſ. poſt med. vt lit. pendent & ibi Innocent. & Abb nu 6.

Hinc videmus, quòd ſubrogatus in officio, vel collegio alterius vtitur iure illius, in cuius locū ſubrogatur, tam, quoad commodum, quàm quoad incommodum, l. vnica C. de colleg. & cartopra & ibi Bart. § ſi. Io. de Plat. & Rebuff. n. 4. lib. 11. & idem Bart. in l. comperimus. num. 4. de prox. ſacr.
37 ſcr. l b. 12 & delegatio † facta alicui in dignitate conſtituto ſub nomine dignitatis tranſit in ſubrogatum in dignitate, c. quoniam Abb. & ibi Innoc. nu. 1. & Abb. nu. 4. de off. deleg. cap paſtoralis. § ad quod dicimus, & ibi gl. in ver. ſuccedat, de off. iudicis ord. & quia dubitari poteſt, an reſignationes, & ceſſiones commendarum, & beneficiorum Religionis Sancti Ioannis Hieroſolymitani ſub d. cta cōſtitutione de publicandis comprehendantur, ſtāte, quòd
38 Magnus Magiſter, & † conuētus de beneficijs, tamquam priuatis prædijs in titulum perpetui beneficij eccleſiaſtici, ſeu etiam ad nutum, ſeu amouibiliter vni, vel diuerſis perſonis aſſignari ſolitis, etiam Sedi Apoſtolicæ reſeruatis, ſeu aliàs affectis, aut ad Sedem ipſam deuolutis, libere prouidere, & illa vnire, & diſmembrare, & de illis diſponere, antianitateſque, tam generales, quā ſpeciales, ſuper eiſdem beneficijs fratribus eiuſdem Religionis concedere, & reſigna-
39 tiones † dictorum beneficiorum recipere, & admittere, illaque reſignantibus titulum, ſeu denominationem, ac omnes eorum fructus, ſeu illorum partem, aut ſuper illis quaſcunque penſiones annuas, quæ etiam tranſeant ad ſucceſſores, in eis reſeruare, cōcedere, cōſtituere, & aſſignare, & quod altero decedente, ſuperſtes in illius poſſeſſione ſuccedat, indulgere poteſt, vt in Bull. Pij IV. cap. 14. incipien. circunſpecta Romani Pontificis pag 667. poſt. med. verſ. &
40 tam Magiſtro † videtur, quòd comprehēdantur verbis expreſſis, beneficia commendata regularium militiarum, etiam electiua, & manualia, eod. §. nec hoc malum, & §. cœterum, quod puto verum, quoad reſignationes beneficiorum, quæ extra conuētum, etiam apud Sedem Apoſtolicam admittuntur, quia tunc, cùm conueniant verba cōſtitutionis, intrat illius diſpoſitio, l. 4. § toties, ff de dam. infect. & cum comprehendat etiam S. R. E. Cardinales, qui dignitate, fauoribus, & priuilegijs præcellunt multò magis inferiores, quia vbicunque eſt eadem ratio, vel æquitas, eadem eſſe debet iuris diſpoſitio, l. illud, ff. ad leg. Aquil. & l. à Titio. ff de verb. oblig.

41 Sed in commendis, † quæ in conuentu reſignantur, &, vt vocabulo conuentus vtar, ſmutiuntur, vt in ſtabil. eiuſdem religionis, cap. ſtatuimus, de com. & c. motio. de verb. ſignif. quia illius vacatio inducitur in lingua, ideſt in natione, cap. linguas, eod. tit. & d. cap. motio, & ibi, per Magnū Magiſtrum, & conuentum dumtaxat reſignationes admittantur, c ſtatuimus, quòd nullus, & cap. præter id, eod. tit. de com & ſequuta vacatione de commendis ab eodem Magno Magiſtro, & conuentu prouideatur, cap. ſtatuimus, vt ſtatim, eod. tit. non requiritur publicatio, quia, licet regulariter publicatio omnium beneficiorum reſignatorum, etiam militiarum, & conſiſtorialiū fieri debeat, fallit tamen regula, quando beneficia conſiſtorialia in cōſiſtorio reſignātur, vt in d §. cœterum ibi, extra tamen dictum conſiſtorium admittuntur, & eſt ratio, quia renunciatio facta in conſiſtorio in præſentia Principis ſatis dicitur publicata, vt trad. Gomeſ. in q. 5. ſupracitata.

Ideo

Ideo pari modo dicuntur publicatę resignationes factæ in manib. Magni Magistri, & conuentus, qui fiunt in concilio præsentibus fratribus illius linguæ, cuius commēda existit, de quorum interesse agitur, & cū linguarum congregatio in concilio fiat cū præsentia priorum linguę, vt in eisd Stabil. in c. quoniam plerunque c. vt liberiùs, & c. quia bonum, de concil. & expediantur desuper Bullæ sub plumbo, vt in c. ad liberationem, eo. tit. publicatioq; resignationum fuerit inducta tantūmodo ad euitādas clādestinas, & fraudulentas resignationes, vt in Bull Pij V. c. 182. incip Sanctissimus, in proœm. & ead. const. Greg. XIII. etiam in pro-
42 œmio, † quod causam finalem dispositionis indicat. l. fin & ibi Bart. n. 3. ff. de hæred. instit. & Paris. cons. 6 n. 24. vol. 4. cessante causa constitutionis, cessat constitutio, cap. neophytus, cum gl in ver. causa. 61. dist. & c. quod pro remedio. & ibi gl. in ver. cessante
43 17 q. 7. † prout, cessante causa finali, cessat effectus, c. cum cessante, in princ. & ibi Abb. n. 2. de appell. glo. in c. post translationem, in verb. cessante extra de renun. gl. in ver. non cohæret, in l. cū tale, §. falsam causā. ff. de cōd. & dem. Bar. in l. demonstr. n. 18. ff. eo. tit & in auth. de nup. & si quis verò, n. 1.

Causa finalis dictæ cōstitutionis in resignationibus in manibus Magni Magistri, & conuentus factis, nec applicari pōt, quan-
44 doquidem † ex omnibus Prioratibus, Castellaniæ, Empostæ, Baiuliuatibus, Commēdis, & administrationibus, quæ per cessionem, & resignationem alijs conferūtur, fructus, & redditus duorum annorū integrorum, primi, & secundi anni ab ærario Religionis sunt percipiendi, vltra quod prouisi de commendis per resignationem omnia debita, quibus resignātes tempore resignationum, & cessionum obnoxij erant, persoluere tenentur, vt in dictis stabil. c. præterea statuimus, & c. insuper tenebantur de com. ærar. etiamsi Apostolica auctoritate fuerint prouisi; vt in motu proprio Pij IV. & alio Pij V. non impressis, sub Sixto V. in forma, rationi congruit, expedito, in libro eiusdem Religionis registratis, & in motu proprio in Bull. Greg. XIII. incipien. dudū fel. rec. Pius Papa V. c. 78.

45 Sunt etiam † omnes commendæ grauatæ annuis pensionibus perpetuis, communi ærario Religionis persolui debitis, quę impositiones, & responsiones vocantur, vt in stab. 1. de com. ærar. quas annis singulis in capitulo Prouinciali, vel in Festo S. Ioannis Baptistę quocunque casu fortuito, & inopinato non obstan. Receptoribus, & Procuratoribus Religionis, Priores, Castellanus empostæ, Baiuliui, Commendatarij, & fratres tam exempti, quàm non exempti persoluere tenentur, cap statuimus, il 1. & c. quòd, si aliqui, eo. tit. à quibus resignationes clandestinæ, aut simulatæ fieri nō pos-
46 sunt, dispositio † enim quantūcunq; generalis, semper debet interpretari, & restringi, vt non comprehendat casum absurdum, per quem quis indebite pœnam incurrat, Bart. in l. Cæsar, n 1. ff. de publ. Paris. cōs. 59. n. 23. & 24. vol. 3 & Osasch. decis. 59 n. 8.

47 Priores, † Baiuliui, & Commendatarij intra limites suarum commendarum sunt veri Ordinarij, vt in Bull. Pij IV. cap. 14. pag. 172. circa fin. et in stabil. cap. prioris c. prior, cap. impunitas, de prior. & sunt exēpti à iurisdictione quorumcunque Ordinariorum, habentque collationem beneficiorum suorum, Prioratuum, Baiuliuarum, & commendarum extra conuentum, etiam per resignationem vacantium, vt in c. priores in suis, & c. tamen si, de comm. Ideo in istis resignationibus per inferiores collatores extra conuentum admissis collationibus subsequtis, & alijs Apostolica auctoritate admissis procedit dicta constitutio, quòd tales resignationes debeant publicari, quia, cùm non possit dari ratio diuersitatis ab alijs Ordinarijs, & expresse comprehendantur beneficia, & commendæ militiarum, sunt publicandæ ad mentem ipsius constitutionis, aliàs ob non publicationem vacant ex supra allegatis.

48 Quæritur de coadiutorijs, † an subiaceant constitutioni Gregorij XIII de publicandis resignationibus: dubium facit cōsensus coadiuuati, qui requiritur in coadiutoriarum concessione, & habet vim resignationis, vt per Put. decis. 108. nu. 2. lib. 2. & coadiutor, adueniēte morte coadiuti, remanet subrogatus sine alia collatione, aut prouisione, perinde, ac si esset resignatarius cum reseruatione omnium fructuū, quod decedente fructus cedūt titulo, & cū resignationes cum fructuum reseruatione sint

sint publicandæ, vt in dicta constitutione, §.cœterum modus, pari ratione videntur,
49 publicandæ coadiutoriæ, quia † vbi est eadem ratio, idem ius esse debet, l.illud ff.ad l.aquil.& Crauett.consil. 183 nu.3. tamen dictæ coadiutoriæ non cadunt sub dicta constitutione de publicandis resignationibus, vt infra demonstrabitur.
50 Causa enim † fundamentalis constitutionis de publicandis resignationibus fuit ad prohibendas simulatas, occultasuè beneficiorum ecclesiasticorum resignationes, vt verba eiusdem constitutionis sonant in procemio, quod inducat causam finalem, l.fin.ff.de hæred.institu.& Ias.post alios per ipsum citatos in l si pacto, quo pœnam
51 n.14.C.de pact.procem ij autē ratio † adeo est potens, quòd, sicut corpus ab anima, ita dispositio ab ipsa ratione procemiali regulatur, Ias.in l.qui quadringenta, nu.1.ff. ad Trebell. & Gomes.de anna. poss. q.1.nu 2. Ideo cùm cesset ratio procemialis in coadiutorijs, quæ simulate, vel occulte fieri nō possunt, nō habet locum dicta constitutio,
52 † quia cōstitutionis causa, vel ratione cessante, cessat cōstitutio, c.cū cessante.de appell.& Tiraq.in tract.cess.caus.par.1.n.53.

Præterea constitutio loquitur de resignationibus quibuscunque, tam simplicibus, quàm permutationis, vel quauis alia causa, etiam per iurium cessionem, & de beneficijs litigiosis factis, non tamen loquitur de
53 coadiutorijs, † & à verbis legis nō est recedendum, etiam si lex sit per quam dura, c. in memoriam. 19.dist.& l.prospexit, ff.qui, & à quibus. Nam dicta constitutio est pœnalis, & in pœnalibus non fit extensio, cap.
54 odia. de reg.iur. in 6. coadiutoria enim † beneficiorum, non potest proprie dici resignatio, licet formā resignationis repræsentet, Rot.in nouiss par.3.lib.3.decis.10.n.3.

Coadiutoriæ enim celari non possunt, cùm coadiutor in choro, loco coadiuti, publice inseruiat, & dubitatur, an in sede coadiuti, aut alia sedere debeat, cùm autē coadiutor repræsentet personam coadiuti,
55 † & subrogatus regulariter eisdem prærogatiuis frui debeat, quibus fruitur coadiutus, in cuius locum subrogatur, cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ, il primo iunct. gloss. vt lit. pend l. si eum. §. qui iniuriarum. ff. si quis caut.l.filiæ suæ.§.Titia.ff. de condit. & demonstr.l.in duobus.§.1.ff.iureiuran.& Bar. in l.1.§.hi quibus nu.2 ff.de leg.3. videtur, quòd sedem eius, in cuius locum fuit subrogatus, habere debeat, tamen dicta regula, quòd subrogatus frui debeat prærogatiuis eius, in cuius locum subrogatur, non habet locum hoc casu, quo ad sedem.
56 Dantur enim tres gradus † inter canonicos, quorum primus est presbyterorum, secundus diaconorum, & tertius subdiaconorum, concil. Trident.in cap 12 §. in omnibus verò, de reformat. sess. 24. prout etiam Cardinalium gradus est tripartitus in Episcopos, Presbyteros, & Diaconos, de
57 quibus supra, cap.2.n 3 par.1. Ideo, † aut canonici sine disparitate sunt omnes in vno, & eodem ordine, aut in diuersis ordinibus distinguuntur: primo casu coadiutor in vltimo loco, debet installari, ex infra dicendis. Si verò datur coadiutor canonico, qui sit in ordine sacerdotali, & primus in ordine, vel secundus, tunc ante alios inferioris, nempe diaconalis, & subdiaconalis gradus coadiutor sedere debet, sed inter presbyteros primā, aut secundam sedem, in qua sedebat coadiutus, habere nō potest, licet alios inferioris gradus præcedere debeat, canonici enim pares ipsi coadiutor propria dignitate, & prærogatiua, coadiutores autem aliena tantùm præfulgent di-
58 gnitate, † & proprie auctoritatis lumine fulgentes præferri debent illis, qui aliena luce coruscant, aut vices aliorum gerunt, Dec.in cap.sane, il 2.n.12.de off.deleg.vers. sed habito respectu, & vers. & resoluendo omnia supradicta Ias. in l more. nu.4 ff. de iurisd.omn iud. Purpur.in l.1.nu.632.ff. de off.ei. cui mand. est iurisd. & ibi Iacob. de Nig.nu.14. Alciat. respons.199 nu.36. Menoch.cons.51 nu.24.& 25.lib.5. sed, quia coadiutores inseruiunt in eodem ordine, in quo seruiebant coadiuti, æquitas suadet, vt in eodem ordine post omnes canonicos eiusdē ordinis sedere debeant: honor enim
59 † debetur constitutis in dignitate, ratione excellētię. Cassan.in Cat.glor.mund.par.1. consid.8.& ordo sacerdotalis excellit ordinem diaconalem: Absurdū enim est auditu, diaconum extolli super presbyterū.c. legimus.93.dist.cùm ordo sacerdotalis præmineat dignitati regali c.duo. post med.69.d.
60 Coadiutor autem † canonici vocatur

etiam

coadiuto,& pro ipso coadiuto lucrari,hoc priuilegium intelligeretur competere coadiuto, dummodo esset habilis,& capax, excommunicatus autem non lucratur fructus,aut emoluméta beneficiorum. cap.pastoralis.§.verum. de appellat. Rot. decii.8. num.10.de sent.excommu.in antiq.& Pute. decis.180. lib. 1. si verò coadiutori ex forma litterarum essent concessæ distributiones quotidianæ,& alia emolumenta superlucrari solita,tunc excommunicatio coadiuti, quominus coadiutor portionem sibi à Papa concessam percipere valeret, nocere non posset.Ioan.de Imol.in c. fin. in fin. de procur. & Rota in ead. causa Salmantina coram eod.Pegn.sub die 9. Iunij 1595.

68 Qui autem † propter excommunicationem non potest per se aliquid agere, neq; poterit per alium ad suam vtilitatem. c.fin. de procur.& ibi Imol.num.6. satis enim esset indecorum,vt propter propria demerita alieni à communione fidelium ex suffragijs ecclesiæ, cui non parerent, alerentur.c.commissa.de elect.in 6.& Bal. in c.1. in 2.elect.nu. 12.de iud.

69 Ad canonicatus autem † coadiutoriæ nunc conceduntur de stylo,cum stallo in choro,& voce in capitulo, quæ verba remouent difficultatem, an coadiutor vocem in capitulo habere possit; quia licet coadiutoriæ sint odiosæ, & exorbitantes à iure communi, vt per Mohed. decis. 338. alias 10.de priuileg. & verba coadiutoriæ recipiant interpretationem a iure communi, quo inspecto, non competunt coadiutori, omnia competentia coadiuto,vt per Oldr. d.cons.44,nu.3.Anchar.& Imol.in c.fin.de cle.ægrot.hæc procedunt in verbis dubijs, & ambiguis.sed quando quis fuit datus coadiutor cum plena, libera, & omnimoda facultate,& potestate cum stallo in choro, & voce in capitulo,ac omnibus,& singulis prærogatiuis, & honoribus intra, & extra ecclesiam, tanquam eiusdem ecclesiæ canonicis,cum in litteris Papa côcedat stallum in choro, & vocem in capitulo indistincte,non potest limitari tantùm ad vocé

70 actiuam, † quia verba generalia, generaliter intelligi debent.l.1.§.generaliter.ff.de leg.præst.& Bart.in l.si de certa.nu.1.C.de transac.vbi aût ad sunt verba modo quo supra,prægnantia,& generalia cû verbis,omnia,& singula,dicta verba operâtur, quod coadiutor datus possit omnia agere, & exercere,quæ poterat coadiutus gl.in cap.1.in ver.officiû.& ibi Dom.& Frâc.de cler.ægr.

71 Coadiutores enim † pluribus de causis, & ad plures dignitates,& beneficia conceduntur, primò enim Episcopis dantur coadiutores, & Episcoporum appellatione comprehenduntur Patriarchæ, Primates, Archiepiscopi,& Episcopi. vt c. cleros. §. ordo vero,21.dist. cum alijs suprà in c. 2. num.26.par.1.allegatis.

72 Coadiutor autem † est is, qui datur ex causa à Papa,iure,vel iudicis auctoritate ad coadiuuádû, & dicitur coadiutor à coadiuuando,vt per Abb.in c.fi.n.1.de maior.& ob.qui debèt esse illius ætatis,quam benefi-

73 cij qualitas requirit.† & deputatus Episcopo non minor 30.annis esse debet.c. cû in cûctis.de elec.& Abb.in d.c.fi.n.1.& quicquid ibi distinguat,quòd, si quis deputatur coadiutor Episcopi in têporalibus sufficiat ætas 25.annorû,secus si in spiritualib. cum eodé mense,quo quis fit coadiutor Episcopi,possit per morté coadiuti remanere Epi

74 scopus,ego teneo quocunq;casu,quod† coadiutor Episcopi cû futura successione sine dispensatione Apostolica deputari non valeat,nisi sit ætatis in qua ad Episcopatum assumi possit.per tex.in d.c.cû in cunctis.§. præsenti decreto,vbi etiâ gl.de elect. Host. in sum.§.qui eligendus.n.9.eod.tit.& conc. Trid.in c.8.in fi.de refor.sess.25.

75 Pluribus autem de causis † possunt dari coadiutores cum futura successione, népe propter senectutem,propter ęgritudinem, & amentiâ,vt de Archiepiscopo tradit Nauar.in consil.2.in prin.de cler.ęgrot.p.1.& ego puto, quòd possit etiam dari propter illitteraturam : cum propter illiteraturam possit quis ab Episcopatu remoueri. c. fin. de ætat.& qualitat.& Nauar.in relect. cap. si quando. de rescript. & etiam Episcopi possunt coadiutores dare parochis illitteratis,& imperitis,vt per concil.Trid.in c.6. de refor.sess.21.

76 Quæ autem coadiutor Episcopi † possit exercere, verba coadiutoriæ sunt attendéda, quia, si sunt generalia cum facultate in spiritualibus, & temporalibus omnia faciendi,gerêdi,& exercendi,quæ Episcopus coadiutus facere posset, puto, quòd susce-

pto munere consecrationis, possit ordines, & beneficia conferre, benedictionem solemnem dare, & si fuit datus coadiutor Archiepiscopo, pallium deferre, omniaq; alia facere,& exercere,quæ ipse coadiutus facere,& exercere posset,per glos.communiter approbatam.in eod.cap.1.in ver.officium.de cler.ægrot.& Nauarr. in cons.1.n.1.eod.tit.lib.3.par.1.etiam,si talia sint legis diœcesanæ, vel iurisdictionis, etiam competentis ex delegatione, expresso nomine dignitatis, vbi Episcopus non esset sanæ mentis.vt tenet Dom.& Franc.ibid.

77 Secundò dantur coadiutores † dignitatibus in cathedralibus ecclesijs existentibus,vt de Archidiacono trad.idem Nauar. eod.cons.1.de cler.ægrot.in princ.& canonicis etiam dantur coadiutores, & non sine maxima circunspectione, quia vt cathedralibus ecclesijs vtiliter prouideatur, Papa Clemens VIII. in coadiutores non admittebat personas,quarum sibi mores,& doctrina non essent nota, vel ab ordinarijs locorum commendarentur, & his casibus coadiutores cum futura successione à Papa tantùm deputari possunt. Abb.in eo.cap. fin.num.5.de cler.ægrotan.

78 Tertiò, † dantur coadiutores ecclesiarum parochialium rectoribus, quia ipsis decrepitis,incurabili, aut longa infirmitate detentis,vel amentibus, ne animarum cura negligatur, & fidelium animæ detrimentum patiantur, coadiutores cum congrua portione auctoritate ordinaria sunt deputādi,eadem ratione,qua cathedralibuus ecclesijs coadiutores deputantur, quia vbi militat eadem ratio, eadem iuris dispositio esse debet.l.illud.ff.ad l.aquil.& l.à Titio.ff. de verb.oblig.

79 Quartò coadiutores † dari possunt ex causa,Abbatibus, & etiam Abbatissis, quibus Abbatissis, seu Priorissis alia monialis in coadiutricem potest deputari. Abb.in eod. cap. fin. num.3. non tamen moniales possunt esse coadiutrices masculorum,quia fœmina nō debet se immiscere cœtibus virorum.cap.mulieris.de iud.lib.6.& hoc officium est virile, quod non cadit in fœminam.cap. dilectus. de arbitr. nec masculus potest deputari coadiutor Abbatissæ.vt per Abb. eod. cap.fin. num.3.

80 † Regibus quoque, & Principibus, coadiutores dari possunt.cap.grandi.de supplen.neglig. Prælat. in 6.& Abb.in eo.c.fi.n.2.de cler.ægrotan.

DE RESERVATIONIBVS.
Cap. V.

SVMMARIVM.

1 *Beneficiorū collatio regulariter ad Papā spectat, qui est dominus omnium beneficiorū.*

2 *Episcopi, & alij inferiores habent de iure communi facultatem beneficia conferendi.*

3 *Collatio Papæ in mensibus concessis alijs collatoribus in concursu eadem die facta, aliorum collationibus præfertur.*

4 *Viris litteratis mundus illustratur.*

5 *Reseruationes, cur inuenta.*

6 *Reseruatæ sunt sedi Apostolicæ omnes cathedrales,ac omnia beneficia apud Sedem Apostolicam vacantia.*

7 *Reseruata sunt beneficia vacantia per resignationem in curia admissam.*

8 *Reseruatio beneficiorum vacantium in curia Romana est mater quacunque alia reseruatione.*

9 *Reseruata sunt omnes ecclesiæ Patriarchales,Primatiales,Archiepiscopales & Episcopales,ac monasteriorum virorū regularium.*

10 *Beneficia, vacāte sede Episcopali,seu Abbatiali vacantia,sunt sedi Apost. reseruata.*

11 *Reseruata sunt beneficia vacantia,per obitum.S.R.E.Cardinalium,& sedis Apostolicæ officialium.*

12 *Beneficia vacantia per obitum accedentiū ad curiā Romanā, vel ab ea recedētium, quando sint sedi Apostolicæ reseruata.*

13 *Beneficia curialium extra vrbem decedentium, quando sint reseruata.*

14 *Beneficia vacantia per promotionem ad cathedrales, sunt reseruata.*

15 *Beneficia vacantia per assequutionē aliorum beneficiorum incompatibilium auctoritate*

Apo-

Apostolicæ collatorum, sunt reseruata.

16 *Beneficia curata, & dignitates ob pluralitatem, quando sint reseruata.*

17 *Reseruata sunt dignitates maiores post Pontificales, dummodo valorem decem florenorum auri com. æstim. excedant.*

18 *Reseruata sunt beneficia vacantia per obitum familiarium Papæ, & S.R.E. Card.*

19 *Reseruata sunt beneficia vacantia per obitum collectorum, & subcollectorum fructuum cameræ Apostolicæ.*

20 *Reseruata sunt omnia beneficia ecclesiarũ Patriarchalium Vrbis.*

21 *Cardinales regulariter habent indultum in omnibus mensibus beneficia conferendi.*

22 *Reseruata sunt omnia beneficia vacantia propter crimen hæresis.*

23 *Hæretico, quãdo detur retentio beneficiorũ.*

24 *Beneficia, quæ in confidentiam retinentur, sunt Sedi Apostolicæ reseruata.*

25 *Reseruata sunt beneficia vacantia ob non publicationem resignationum.*

26 *Parochiales vacantes ob concilij Tridentini formam non seruatam sunt Sedi Apostolicæ reseruatæ.*

27 *Parochiales ad collationem Ordinariorum, de quibus intra sex menses auctoritate ordinaria non prouidetur, sunt Sedi Apostolicæ reseruatæ.*

28 *Parochiales, quando sine concursu conferri possint.*

29 *Parochiales iurispatronatus, quando à Papa conferantur.*

30 *Reseruata sunt omnia beneficia, quæ ad ordinariorũ collationẽ spectant, si intra sex mẽses à die sciẽtiæ vacationis nõ conferãtur.*

31 *Parochiales ecclesiæ, quando ob non promotionem sint Sedi Apostolicæ reseruatæ.*

32 *Beneficia omnia contra formam decretorum conc. Trid. collata, sunt reseruata.*

33 *Reseruata sunt beneficia schismaticorum.*

34 *Reseruata sunt beneficia vacantia per violationem sequestri.*

35 *Reseruata sunt beneficia litigiosa.*

36 *Beneficia per symoniam vacantia, sunt Sedi Apostolicæ reseruata.*

Beneficia vacantia per adeptionem possessionis litteris non expeditis, sunt reseruata.

37 *Beneficia, quæ ex speciali decreto Papæ debent resignari, sunt reseruata.*

38 *Reseruata sunt beneficia vacantia per rebellionem contra Sedem Apostolicam.*

39 *Beneficia affecta per appositionem manus Papæ, sunt reseruata.*

40 *Reseruationum effectus, qui sint.*

41 *Spoliatus beneficio, si non habet titulum coloratum, non est restituendus.*

42 *Reseruatio est duplex, specialis, & mentalis.*

43 *Reseruatio fructuum fauore cameræ Apostolicæ, quæ sit.*

44 *Reseruatio fructuum, incipit à die obitus, vsque ad adeptionem possessionis.*

45 *Reseruata sũt cameræ Apost. bona, quæ regulares extra claustra degẽtes acquisiuerint.*

46 *Reseruati sunt Sedi Apostolicæ casus in Bull. Cœnæ Domini contenti, & alij.*

47 *Crimina grauiora committentes, à summis sacerdotibus sunt absoluendi.*

48 *Episcopi, possunt sibi casus reseruare.*

49 *Episcopos casus sibi reseruare non posse affirmans, anathematis pœnam incurrit.*

50 *Absoluere prohibentur sacerdotes seculares, & regulares, à casibus reseruatis, sine speciali facultate.*

51 *Absoluentes à casibus reseruatis, sine speciali facultate, quas pœnas incurrant.*

52 *Absoluere potest quilibet sacerdos in articulo mortis à quibuscunq; casibus reseruatis.*

Beneficiorum collatio; de qua supra pluribus egimus; generaliter spectat
1 ad Papam, † qui est Ordinarius Ordinariorum, & dominus omniũ beneficiorũ. c. 2. de preb. in 6. gl. fi. in c. felicis. de pen. eo. lib. cle. 1. in fi. vt lit. pend. Bal. in l. rescripta. n. 8. C. de prec. imp. off. & Gomes. in proœm. Reg. Cãc. vers. cõsiderata etiã n. 7. & licet, tam de iure com-
2 muni, † quàm vigore priuilegiorum, & indultorum Episcopis, & alijs sit etiam concessa facultas beneficia conferendi, tamen Papa concurrit cum quolibet Ordinario, & quocũque priuilegiato collatore, ità quòd
3 collatio † Papæ in mensibus alijs collatoribus concessis in concursu eadem die facta, collationibus aliorum præferatur. c. dudum. §. nos igitur. cap. si à Sede de præben. in 6. & Scaphil. de grat. expect. in prin. nu. 8.
4 vt autem prouideretur † viris litteratis, &

virtute præstantibus, quibus Ecclesia plurimùm indiget, & mundus illustratur. c. cùm ex eod. de elect. in 6. & auth. habita. C. ne
5 fil. pro patr. neue ordinarij † suis consanguineis, amicis, aut familiaribus duntaxat beneficia conferrent, fuerunt inuentæ reseruationes Apostolica auctoritate factæ, de quibus post scripta super facultate beneficia conferendi, quæ nam cadunt sub reseruationibus, opportune est videndum, & sunt vltra generalem facultatem conferendi Papæ expresse reseruatæ.

6 Primò omnes † cathedrales, dignitates, canonicatus, præbendæ, cæteraque beneficia ecclesiastica, cum cura & sine cura, secularia, & regularia quæcunque, & qualiacunque fuerint apud Sedem Apostolicã quocunque modo vacantia, & vacatura. cap. 2. de præb. in 6. cap. ad regimen. in extrauag. com. de præb. Cassad. decis. 23. num. 8. eod. tit. & Lap. alleg. 84. num. 1. & in spe-
7 cie † quòd beneficia per resignationem in curia factam sint reseruata per d. cap. 2. tenet Simonet. de reseru. benef. q. 28. num. 11. Est enim reseruatio maior omnium aliarũ
8 reseruationum, † quia per specialem, aut generalem facultatem cõferendi beneficia reseruata nunquam veniunt beneficia vacantia apud Sedem Apostolicam. Rot. decis. 3. num. 4. de off. leg. decis. 4. de præb. in nou. & Simonet. in tract. de reseru. benefic. quæst. 82. num. 2.

9 Secundò omnes ecclesiæ † Patriarchales, Primatiales, Archiepiscopales, Episcopales, omniaque monasteria virorum valorem ducentorum ducatorum auri communi æstimatione exceden. ac dignitates, &
10 beneficia omnia † ad collationem, præsentationem, electionem, & quamcunque aliam dispositionem dictorum Patriarcharum, Primatum, Archiepiscoporum, Episcoporum, Abbatum, & aliorum quorumcunque collatorum, & collatricum secularium, & regularium insolidum quomodolibet pertinentia, quæ post illorum obitum, aut dictarum ecclesiarum suarum dimissionem, seu amissionem, vel priuationem vsq; ad promotionem successorum ad easdem ecclesias Apostolica auctoritate faciendã, & adeptam pacificam illorum possessionẽ vacantia, & vacatura, vt in Regul. Cancell. Clem. Papæ VIII. Regul. 2.

11 Tertiò sunt reseruata † beneficia vacantia per obitum S.R.E. Cardinalium, ac officialium dictæ Sedis, videlicet, Camerarij, Vicecancellarij, Pœnitentiarij, notariorum litterarum contradictarum, & Pal. Apost. causarum auditorũ breuiatorum, lit. Apost. scriptorum, ac commensalium, & aliorum quorumcunq; capellanorum eiusdem Sedis, necnon Legatorum, Nunciorum, ac in terris Romanæ Ecclesiæ Rectorum, & thesaurariorum, per Sedem Apostolicam deputatorum, seu missorum.

12 Quartò beneficia † quorumcunq; personarum, pro quibuscunq; negocijs ad Rom. Curiam accedentium, vel recedentium ab eadem, si in locis à dicta Curia vltrà duas legales Dietas non distantibus obierint.

13 Quintò, beneficia † quorumcunque curialium peregrinationis, infirmitatis, aut recreationis, seu alia quacunq; causa ad quæuis loca recedentium, si illi anteqũ ad curiam redierint, in locis vltra duas dietas ab eadem curia non remotis (dummodo eorũ propriũ domiciliũ non existat) decesserint.

14 Sextò omnia monasteria † dignitates, officia, & beneficia cuiuscunque qualitatis existant, secularia, & regularia, per promotionem ad cathedrales, & assecutionem
15 pacificam † aliorum beneficiorum auctoritate Apostolica collatorum vacantia, & vacatura. d. c. ad regimen. in extrauag. com. glo. in ver. Prothonotarios, in §. Romana, de cau. in prag. sanctio. & Clemens Papa VIII. Reg. Canc. 1. quæ ab omnibus Pontificibus in principio Põtificatus renouatur, vt trad. Cassad. decis. 3. in fin. de const.

16 Septimò dignitates, † & beneficia curata, ac residentiam personalem requirentia, cùm plura incompatibilia ab vno detinentur, vno tãtùm pro beneficiato excepto. cap. execrabilis. in extrauag. com. eod. tit.

17 Octauò dignitates maiores † post Pontificales, in cathedralibus, Patriarchalibus, & Metropolitanis, & principales in collegiatis valorem decem florenorum auri cõmuni æstimatione exceden. & si dictum valorem decem ducatorum auri communi æstimatione non excedunt, sub reseruatione huiusmodi generali non cadunt, Prioratus quoque Præpositura, aliæque dignitates conuentuales, & quæcunque Præceptoriæ generales militiarum, etiam sunt exce-

18 exceptæ, ac quæcunque beneficia † familiarium Papæ,& qui si etiam, dum Cardinalatus officio, & honore fungebatur, familiares existebant, ac familiarium quoruncunque S.R.E.Cardinalium, etiã si ab ipsa familiaritate per obitum Cardinalium eorundem, vel aliàs recesserint.

19 Nonò beneficia † quoruncunque collectorum, & subcollectorum fructuum, & prouentuum, cameræ Apostolicæ debitorum, curialium, dum curia transfertur, ac cubiculariorum & cursorum,quæ reseruatio ab omnibus Pontificibus fieri solet, vt in reg.cancel. eiusdem Papæ Clem.VIII. reg.3.4.5.& 6.

20 Decimò † omnia beneficia ecclesiarum S.Ioannis Lateranen.S Petri,Beatæ Mariæ Maioris de Vrbe, nec non ad collationem, prouisionem, & præsentationem, S.R.E. Cardinalium a Romana curia absentium, ratione suorũ Episcopatuũ, Cardinalatus, ac ipsorum Cardinalium titulorum,& diaconiarum spectantia, quandiu eorum absentia durat, vt in eisd. reg. Clemen.VIII. reg 7. dummodo non habeant indultum

21 conferendi, sed regulariter † S.R.E.Cardinales obtinent à Papa indultum, absentia eorum nõ obstante, omnia beneficia ad eorum collationem ratione ecclesiarum,& beneficiorum suorum spectantia quomodo libet,& quandocunque vacantia,etiam deuoluta, & reseruata conferendi.

22 Vndecimò omnia † beneficia ecclesiastica secularia, & quorumuis ordinum, etiam S.Ioannis Hierosolymitani,& aliarum quarumuis militiarum regularia quæcunque,& qualiacunq;sint propter crimen hæresis vacantia, cap ad abolendam, de hæret.de quibus in impetratione specialiter, & dispositiue modus vacationis propter crimen hæresis exprimi debet.Pius V. cum ex Apostolatus, constit.29. & Greg. XIII. constit 68.in Ecclesijs.

23 Conceditur tamen † heretico quandoq; retentio beneficiorum,si errorem suum agnoscendo,abiuret, d.c.ad abolendam, & ibi Abb.nu.5.c.excommunicamus eod.tit. nu.10 & Felin.d.c. ad abolendam, nu.2.& cum sit speciale,quòd in crimine hæresis liceat pœnitere, quod in alijs criminibus regulariter non est permissum, in foro fori scilicet,l.qui ea méte,ff.de furt.& l.penul.ff. de vi bon.rapt.debet statim in hęresi deprehensus paratus esse sponte sua hæresim abiurare,d.cap. ad abolendam,& ibi Felin.& Gril.in tract.de hæret.lib.1.q.5 nu.3.

24 Duodecimò beneficia † quęcunq;cuiuscunq;qualitatis existentia, quæ in cõfidentiam retinentur, si tamen retineri in confidentiam hodie possunt etiamsi de iurepatronatus laicorum,etiam illustriũ,existant, Pius IV.constit.109.Romanum Pontificem.

25 Decimotertiò vacantia † ob non publicationem resignationum, vt in Bull Rom. Greg. XIII constit 87.

26 Decimoquartò parochiales,†quę ab ordinarijs collatoribus, forma concilij Tridentini non seruata, conferuntur, c.18 de reform.sess.24.quæ prouisis ius,aut titulũ, etiam possidendi,non tribuunt coloratum, Pius V.constit 32. in conferendis.

27 Decimoquintò parochiales † ad collationem Ordinariorum,de quibus intra sex menses non prouiderunt,& in mensibus se-

28 di Apostolicæ reseruatis † intra quatuor menses à die vacationis,concursum ad Romanam curiam pro litteris Apostolicis expediendis non transmiserunt,de quibus tũc sine concursu auctoritate Apostolica prouidetur, vt in ead.constit.32.

29 Decimosextò, quæ de † iurepatronatus existunt,si præsentatus intra tempus patronis à iure præfixum, præuio examine iuxta formã dicti concil.approbatus, petatur instituì, institutioque ipsa per duos menses à die præsentationis dilata fuerit, vt in eadẽ const Pij V 32 In conferendis:id tamen habet locum cessante omni legitimo impedimento,quia, si propter litem inter compatronos, vel inter plures præsentatos ad institutionem intra duos menses legitime deueniri non potest,tunc cessat deuolutio,& reseruatio, quia non currit tempus ei, qui litigat.Bart.in auth.si tamen, num.1. C. de temp.appell.

30 Decimoseptimò omnia † beneficia vltra sex mensium spatiũ à die scientiæ Ordinariorum collatorum vacantia,vt in cap.2.de conceff. preb. quia collatio deuoluitur ad superiorem,cap.cũ nostris,& cap. cum litteras,de conceff pręb.cap.vnic.vert.porrò, vt eccles benef.sine diminut.cõf.& Rebuf. in pract.benefic.de deuolut.nu.1.

31 Decimooctauò † parochiales ecclesiæ,

quarũ prouisi à die pacificę possessionis intra annum, ad sacerdotium non curauerint se promoueri, cap. licet, cap. statutum, & cap. commissa, de elect. in 6. at annus huiusmodi non currit impedito, quia incipit, impedimento cessante, & post pacificam adeptam possessionem, vel à tempore, quo per prouisum stet, quominus possessionem assequatur, d. cap. commissa, & gloss. in d. cap. licet, in verb. annum, de elect.

32 Decimononò generaliter † omnia beneficia, de quibus Ordinarij, & alij collatores contra concil. Trident. decreta disponunt, vt idem Papa Clemens in reg. 1. cancell. in fin.

33 Vigesimò omnia † beneficia schismaticorum, quæ propterea schismatici amittũt, cap. nos consuetudinem, 12. distin. & cap. quia diligentia, de elect. & quàm detestabile sit hoc crimen ostendit dominus in Datan, & Abiron, quos terra viuos absorbuit, cum domibus, tabernaculis, & vniuersa substantia eorum, D. uter. cap. 11. & patet in cap. denique, 7. quæst. 1. & in cap. in nomine, 23 dist.

34 Vigesimoprimò beneficia † vacantia per violationem sequestri lite pendente in curia Romana, clement. vnic. §. si quis autem, de seq. poss. & fruct. quia cùm sint in curia litigiosa, Sedi Apostolicæ sunt reseruata, nisi sequestrum fuerit violatum, lite pendente in Rota per appellationem, quo casu, vt euitetur circuitus, poterit adiutor in odium sequestrum violantis, beneficium in collitigantis personam cõferre, clemen. adiutor. de rescript. quod est speciale in Rotæ auditoribus, vt per gloss. in ead. clem. auditor. in ver. deputatus à nobis, & alijs

35 casibus † altero decedente, nõ potest Ordinarius de beneficio litigioso in superstitem disponere, quia lite pendente nihil est innouandum, clemen. 1 & 2. vt lit. pendent. & subrogatio in iuribus defuncti spectat ad Papam, cap. fin. eod tit. in 6 & Cassad. d. decis. 5. nu. 1. & tot. tit. vt lit. penden.

36 Vigesimosecundò beneficia † vacantia per simoniam, vt in d. constit. cùm primùm, quæ vacant ipso iure: & est crimen, quod æquiparatur crimini hæresis, & læsæ maiestatis, cap. 1. vbi gloss. vlt. de test. in 6.

Vigesimotertiò † vacantia per adeptionem possessionis litteris Apostolicis non expeditis, quando quis auctoritate Apostolica fuit de beneficio prouisus. Paul III. constit. 33. quæ incipit, Sanctissimus, in Bull. Rom. impres.

Vigesimoquartò sunt specialiter reseruata omnia beneficia, quę per resignationem, vel obitum auctoritate Apostolica confe-

37 runtur † cum decreto, quòd prouisus beneficium tunc obtentum in manibus Papæ intra duos menses, aut aliud tempus, resignare teneatur, & quòd de eo per Sedem Apostolicam duntaxat prouideri possit, & similes reseruationes sunt speciales pro beneficijs tunc expressis. Cassad. decis. 3. n. 3. de reseruat. & Monet. de optio. cap. 3. n. 44.

38 Vigesimoquintò † omnia beneficia, quæ causa rebellionis contra Sedem Apostolicam, contumaciæ, aut cuiuscunque criminis vel delicti Apostolica auctoritate vacare declarantur, & quorum dispositio Sedi Apostolicæ reseruatur, vt factum fuit pro recuperatione Ducatus Ferrariæ in processu sub dat. Romę 11. Kal. Februar. 1597. impresso, & per totam Italiam in ecclesijs solemniter publicato, vt in §. & si aliqui ex monitis.

39 Vigesimosextò † sunt etiam sub reseruationibus comprehensa omnia beneficia affecta per manus Papæ appositionem, quæ semel affecta semper remanẽt affecta, & de quibus in declaratione Pauli II. in Bull. Rom. c. 4. Cassad. de præb. decis. 23. n. 2. & 4. & Gomes. de infir. resign. q. 13. nu. 3 & 4.

40 Reseruationum effectus est, † quòd adeò impediunt collationes Ordinariorum, vt eorum prouisiones non tribuant titulum coloratum, Lap. alleg. 16. num 3. alleg. 103. etiam, num 3. & Simonet. de reseru. benef. quæst 48 num. 1. & tunc, si prouisus ab Or-

41 dinario spolietur, † non est restituendus, cùm non habeat titulum coloratum, quia reseruatio inficit titulum, ac possessionem, & in beneficialibus restitutio non datur absq; titulo colorato, quia cùm titulus sit notorie nullus, sola possessio nõ operatur, Rota decis. 3. n. 1. de rest. spol. in nou. decis. 2. nu. 1. in antiquior. & decis. 2. nu 6 in antiquior. Gomes. de trien. poss. quæst. 49. nu. 3. & Olalch. decis. 54 nu 6. & 7.

42 Reseruatio autem est duplex † specialis, & mentalis, Cassad. decis. 3. de reseru. & Simonet. in eod. tract. de reser. benef. quæst. 4. num. 1.

nu 1.& sub speciali comprehenditur etiam mentalis, quę olim concedebatur,& secundum illius temporis interpretationem,erat quando Papa dicebat,quod in mente reseruabat tale beneficium,aut primò vacaturū, vel in nullius fauorem, aut, vt personæ sibi gratæ prouideret, vt per Cassad.decis.4.in princip eod tit.de reser.sed sacrum concilium easdem reseruationes mentales, & qualcunque gratias ad vacatura, ac indulta ad alienas ecclesias, vel monasteria, mandataq; de prouidendo,& gratias, quæ expectatiuæ dicebantur, concedi, ac tunc concessis vti licere prohibuit, vt in cap.19. de reform.sess.24.facit, cap.2.de concess. præb.& cap detestanda, eod.tit.in 6.

Alia est etiam reseruatio fauore cameræ Apostolicæ facta de omnibus, & singulis 43 fructibus,† redditibus,& prouentibus,ac iuribus, obuentionibus, & emolumentis quibuscunque, quomodolibet, & qualitercunque nuncupatis, omnium, & singulorū Monasteriorum, etiam consistorialium, & beneficiorum ecclesiasticorum cum cura, & sine cura, secularium, & quorumuis ordinum regularium,Papæ, & Sedi Apostolicæ, tam per constitutiones Apostolicas, quàm cancellariæ Apostolicæ regulas editas,& edendas,seù aliàs quomodolibet, & ex quauis causa generaliter,vel specialiter reseruatorū,seu affectorū in partib.Italiæ, in quib. collectores,& subcollectores spoliorum, & iurium cameræ Apost. prædictæ esse consueuerunt,ac earum ciuitatibus,& diœcesibus consistentium, per obitum, & aliàs quouis modo,præterquàm per cessum illa obtinentium pro tempore vacantium, à die ipsorum beneficiorum vacationis pro rata temporis, vsque ad diem prouisionis de eisdem beneficijs auctoritate Apostolica faciendæ, de qua per litteras Apostolicas sub plumbo, & non aliter debebat constare. Quapropter non sufficit, quòd supplicatio fuerit expedita, sed debent litteræ Apostolicę sub plumbo præsentari, vt cesset fructuum reseruatio, Pius IV. in litteris, motu proprio, expeditis, in Bull. Rom.cap.36.

44 †Et fuit postea tempus reseruationis fructuum prorogatum vsque ad diem adeptæ possessionis,& eorumdem fructuū reseruatio comprehendit fructus beneficiorum reseruatorum, & affectorum, duntaxat,vt opportuniori loco infra probatur.

Sunt etiam cameræ Apostolicæ reseruata, & eidem spoliorum nomine spectant, 45 bona quæcunque,† per quoscunque regulares extra claustra ecclesiarum, monasteriorum, domorum, & quorumcunque regularium locorum degentes, quocunque iure, & actione, siue ex causa testati, siue intestati acquisita,& in posteram acquirenda, vel ad eos delata, in quibusuis locis consistant, vt in constitut. Greg.XIII. incipiente, officij nostri, cap.44.

46 Reseruantur etiam Sedi † Apostolicæ omnes casus in Bulla Cœnæ Domini contenti, & alij quamplures, de quibus per Nauarr.in cap.27. à num.49. vsque ad nu. 113.tom.3. in constitut. & si Dominici. in extrau.com.de pœnit & remiss & concil. Trident.cap.7 de casu reseruat sess.14.

47 Atrociora verò quædam,†ac grauia crimina committentes, non à quibusuis,sed à summis duntaxat Sacerdotibus sunt absoluendi,ideo meritò Pontifices pro suprema potestate sibi in Ecclesia vniuersa tradita, causas aliquas criminum grauiores,suo potuerunt peculiari reseruare iudicio, conc. Trident.cap.7.de casu reseruat.sess.14.

48 Neque dubitandum est, † quando omnia, quæ à Deo sunt, ordinata sunt, quin hoc idem Episcopis omnibus in sua cuique diœcesi, in ædificationem tamen, non destructionem, liceat,pro illis in subditos tradita supra reliquos inferiores sacerdotes auctoritate, præsertim quo ad illa, quibus excommunicationis censura annexa est. Hanc autem reseruationem consonum est diuinæ auctoritati,non tantum in extrema politia,sed etiam coràm Deo vim habere, cap.de cœtero.& cap.de monialibus,extr. de sent.excomm.cap si Episcopus,de pœn. in 6 & concil.Trident.d cap.7.

49 † Si quis autem dixerit, Episcopos non habere ius reseruandi sibi casus,nisi quo ad externam politiam,atque ideo,casuum reseruationem non prohibere, quominus sacerdos à reseruatis vere absoluat, anathematis pœnam incurrit.concil. Trident. de sacr.pœnit.can 11.ead sess 14.

50 Et,quoniam † quamplures regulares, & aliæ personæ varijs priuilegijs suffultæ non obstātibus pluribus declarationibus à con-

M 4 grega-

gregatione sacri concil. Trident. factis de non absoluendo à casibus locorũ Ordinarijs reseruatis, nihilominus absoluere prætendebant: sacra congregat. Episcoporum, & regularium negotijs præposita, iustis, & grauibus ex causis id exigentibus, ac de Clementis Papæ VIII. mandato viuæ vocis oraculo desuper habito, sacerdotibus omnibus, tam secularibus, quam regularibus, per vniuersam Italiam extra Vrbem degentibus, ad confessiones audiendas approbatis, quorumcunque ordinum iussit, & præcepit, ne sub prætextu priuilegiorum, indultorum, aut facultatum generaliter, vel specificè, scripto, aut viuæ vocis oraculo, vel per communicationem à Sede Apostolica, vel eius auctoritate, eorum ordinibus congregationibus, collegijs, vel societatibus, aut Archiconfraternitatibus secularium, aut singularibus personis, aut alias quomodocunque sub quibusuis tenoribus, formis, & clausulis, etiam derogatoriarum derogatorijs, ad cuiusuis etiam Imperatoris, Regum, aut aliorum Principum instantiam concessarum, seu confirmatarum, audeat, vel præsumat de cætero, & in perpetuum aliquem cuiusuis status, gradus, & conditionis, aut dignitatis, tam Ecclesiasticæ, quàm secularis, etiam si Regiæ, vel Imperialis existat, ab vllo ex casibus clare, vel dubie in Bulla in die Cœnæ Domini legi solita contentis, Sedi Apostolicæ reseruatis, aut in futurum reseruandis, nec etiam à casibus, quos Ordinarij locorum hactenus reseruarunt, vel in posterum sibi reseruabunt, nullo casu, etiam necessitatis, vel impedimenti, nisi in mortis articulo, seu cum noua, & speciali Papæ, aut successorum suorum, vel Ordinariorum, quo ad casus ab ipsis tantùm reseruatos respectiuè, habita licentia, Ordinarijs locorũ exhibẽda absolutionis beneficium impendere audeant: sed, cum opus fuerit pœnitentes ad superiores legitimos iudices suos accedere
51 consulant, † sub pœna contrafacientibus, tam regularibus, quàm secularibus, excommunicationis, priuationis officiorum, & dignitatum, ac beneficiorum, inhabilitatis, & ad quæcunque officia, prælaturas, & beneficia in posterum obtinẽda, ipso facto absque vlla alia declaratione incurreñ. habilitatione, dispensatione, & absolutione, illis, qui contrafecerint, præterquàm in mortis articulo, Romano Pontifici tantùm reseruata, vt in litteris desuper impressis, & per loca solita vbique locorum publicatis, sub dat. Romæ 13. Nouemb. anno 1600.

Veruntamen, ne hac occasione aliquis pereat in eadem ecclesia Dei; custoditum
52 semper fuit, † vt nulla sit reseruatio in articulo mortis, atque ideo omnes sacerdotes quoslibet pœnitentes à quibusuis peccatis, & censuris absoluere possint, sed cũ conditione, si conualescant, extra quem articulum, sacerdotes cum nihil possint in casibus reseruatis, id vnum pœnitentibus persuadere tenentur, vt ad superiores, & legitimus iudices pro absolutionis beneficio accedant. concil. Tridentin. eod. cap. 7. in fin. de cas. reseru. sess. 14. cap. pastoralis, §. præterea, de offic. ord. clem. cupientes, in fin. de pœn. & cap. inter cunctas, §. duos tamen, in extrauag. com. de priuil.

DE IVREPATRONATVS.
Cap. VI.

SVMMARIVM.

1 *Iuspatronatus, pluribus modis probatur, & acquiritur.*

2 *Iuspatronatus probatur authentico documẽto fundationis, vel dotationis.*
Instrumentum publicum dicitur, cui soli creditur sine alio adminiculo, ibidem.

3 *Iuspatronatus probatur ex multiplicatis præsentationibus per antiquissimum temporis cursum.*

4 *Iuspatronatus probatur per scripturam sculptam in marmore, & lapide in loco publico, quando præcessit tempus antiquum.*

Tem-

5 *Tempus immemorabile dicitur tempus centum annorum, ibidem.*
Iuspatronatus, si est probandum per tempus immemorabile per testes, sufficit probatio sexagenaria, aut septuagenaria vel octogenaria.
6 *Iuspatronatus presumitur ex vsurpatione in personis potentibus, communitatibus, & Vniuersitatibus, in quibus exactior probatio requiritur ad docendum titulum.*
7 *Quid dicendum de alijs patronatibus.*
8 *Probans, se quadraginta annos præsentasse, & esse in possessione, vel quasi possessione præsentandi, ad præsentandum admitti nō debet, nisi probata immemorabili.*
9 *Præsentati à patronis debent examinari, & si idonei non fuerint, ab Episcopo possunt repelli, à quo etiam sunt examinandi, licet institutio pertineat ad inferiores.*
10 *Præsentatorum ad parochiales iurispatronatus laicorum examen fieri debet coràm Episcopo, vel eius vicario ab examinatoribus synodalibus non paucioribus tribus.*
11 *Præsentatio ad beneficium iurispatronatus Episcopo loci Ordinario, & non inferiori, cessante priuilegio, fieri debet.*
12 *Patronus vnum, aut plures præsentare potest, tamen in iurepatronatus laicorum nō requiritur concursus, & vnum sufficit præsentari.*
13 *Si duo præsentati æque idonei ab examinatoribus fuerint iudicati, electio dignioris ad quem spectet.*
14 *Iuspatronatus ecclesiasticum, & laicale, quo modo differant, & num seq.*
15 *Iuripatronatus, siue laicali, siue ecclesiastico, an Papa derogare possit, & quomodo.*
16 *Patronus non debet se ingerere in fructibus beneficij sui iurispatronatus, alias incidit in pœnam excommunicationis, & priuationis.*
17 *Accessiones per viam vnionis facta de beneficijs liberis ad ecclesias iuripatronatus, etiam laicorum, subiectas, an fieri possint.*
18 *Vniones à 40. annis citra factæ possunt ab Ordinarijs locorum examinari, secus in factis supra 40. annos.*
19 *Patronatus omnes acquisiti, & acquirendi ab Ordinarijs examinari, & cognosci possunt.*
20 *Beneficia libera non possunt in seruitutem iurispatronatus redigi, absque euidenti ecclesiæ vtilitate.*
21 *Ecclesias absque consensu Sedis Apostolicæ, cum earum bonis possidere, nemini laico licet.*
22 *Iurispatronatus validitatis, vel inualiditatis cognitio, ad Episcopum spectat, & non ad alios.*
23 *Patronus laicus quadrimestre tempus habet ad præsentandum. ecclesiasticus verò habet semestre.*
24 *Præsentatio spectans ad patronum ecclesiasticum, & laicum simul, debet fieri intra sex menses fauore communionis.*
Indiuisum quis retinet per socium, quod per se non potest, ibidem.
25 *Iuspatronatus acquiritur fundatione, dotatione, successione, donatione, & alijs multis modis.*
26 *Ecclesiæ præsumuntur regulariter liberæ, nisi contrarium probetur, & in Episcopi potestate consistunt, in cuius territorio sunt positæ.*
27 *Episcopus, an inuitis patronis possit beneficio de rectore prouidere, quando super iurepatronatus lis oritur, vnde intra quadrimestre, vel semestre litis finis imponi non contingat.*
28 *Præsentatus ab eo qui fauorabilem reportauit sententiam, an lite finita debeat institui & prouisus ab Episcopo remoueri.*
Concessum illegitimè, pro non concesso habetur, ibidem.
29 *Iuspatronatus laicorum si postea donatione, testamento, aut alio quouis titulo in ecclesiam fuerit translatum, an retineat qualitatem iurispatronatus laicorum, vel mutet naturam.*
30 *Iuspatronatus Fraternitatum, an sit dicendum mere laicale.*
31 *Iuspatronatus, quibus, & quot modis amittatur.*
32 33 *Iuspatronatus non transit ad fiscum cū vniuersitate bonorum, sed liberatur beneficium.*
34 *Iuspatronatus est mere spirituale.*
35 *Iudex laicus est incapax cognitionis causæ iurispatronatus.*
36 *Iuspatronatus per confiscationem omnium bonorum auctoritate iudicis ecclesiastici factam, amittitur.*
37 *Fiscus nunquam moritur.*

SICVT

SICVT legitima patronorum iura (de quibus a reseruationum tractatu, cùm sub ipsas no cadant, pauca hic sumus dicturi) tollere, piasq; fidelium voluntates in eorum institutione violare, æquum non est, sic etiam, vt hoc colore beneficia ecclesiastica in seruitutẽ, quod à multis imprudenter fit, redigantur, non est permittendum, cap. præ mentis, cap. frigentius, cap. decernimus, cap. monasterium, cap. rationis ordo, 16 quæst. 7. cap. nobis, de iur. patr. & concil. Trident., cap. 9. in princ de refor. sess. 25.

1 Ideo decreuit sancta synodus, † vt titulus iurispatronatus sit ex fundatione, vel dotatione, qui ex authentico documento, & alijs a iure requisitis ostendatur, siue etiam ex multiplicatis præsentationibus per antiquissimum temporis cursum, qui hominum memoriam excedat, aliásue secũdum iuris dispositionem, vt eod. cap. 9. de refor. vers. & igitur, requisita à iuris dispositione, ad acquirendum iuspatronatus concurrunt, si quis præbeat fundum, pro constructione ecclesiæ, cap. nobis, de iurepatr. cap. Abbate, 2. 18. quæst. 2. cum alijs per Roch de cur. in verbo, construxit, vel quòd ecclesiam penitus dirutam reædificet, quo casu requiritur, quòd sit diruta, vt, si est parochialis, quæ indigeat noua consecratione. Roch vbi supra num. 12. Lambert. in 3. artic. quæst. 6. princ. 1. lib 1. & Rota in nouiss. decis. 169 num 2 par. 2. & decis. 306. nu. 3. part. 1. & tribus modis probari potest iuspatronatus.

2 Primò ex authentico † documento fundationis, vel dotationis, & authenticũ documentum est publica scriptura, cui creditur sine alio adminiculo, vel iure, aut consuetudine speciali, c. cum dilectus, de fide instr. Innocent. in cap. 1 num. 2. eod. tit. & Bart. in l. si quis, in repet. §. si initium, n. 5. ff. de eden. & sacra congreg. concil. censuit, requiri pro forma, vt probatio fiat per authenticas scripturas, vt in decis. manuscr. super eod. c. 9. in ver. authenticis scripturis, & Rot. in nouiss. decis. 199 nu. 4. par. 2.

3 Secundò ex multiplicatis † præsentationibus per antiquissimum temporis cursum, in quibus enuncietur spectare iuspatronatus de iure, vel consuetudine, quia illa verba, de iure, intelliguntur ex fundatione, vel dotatione. Achil. de Grass. decis. 5. de iurepatr & Borg. Caualc. decis. 17. nu 6. par. 2. quòdque iuspatronatus ex fundatione, vel dotatione probetur multiplicatis præsentationibus per tempus supra hominum memoriam, etiam si nullum instrumentum fundationis, vel dotationis ostendatur, & quamuis etiam in dictis præsentationibus nulla appareat facta mentio fundationis, vel dotationis, fuit à sacra congreg. conc. decisum, vt in decis. manuscript. super eod. cap. 9 §. item congregatio censuit iuspatronatus.

4 Tertiò, † probatur ex iuris dispositione, vt litteris maiusculis inscriptis in lapide posito in publico ab immemorabili tẽpore citra, quo casu intrat iuris presũptio, quòd, si descriptio iurispatronatus in lapide posita non fuisset vera, ordinarius Episcopus non tolerasset in præiudicium suæ iurisdictionis, & collationis, & in antiquis sufficiunt leuiores probationis, coniecturæ, & verisimilitudines, Put. decis. 355. nu. 1. lib. 1. & in terminis de lapide, & marmore, Bald. cons. 310. vol. 5. Feret. cons. 293. nu. 9. vol. 2. & Borgn. ead. decis. 17 nu. 5.

5 Immemorabilis verò † probatur spatio temporis centum annorum. Innoc in cap. veniens, num. 2. circ. fin. de verb. sign. in 6. Capell. Tolos. decis. 440. num. 1. & Gabr. cons. 39 num. 13. volum. 1. & in iurepatr Si immemorabilis probari deberet per testes, quòd sufficiat probatio sexagenaria, tenet congreg. conc in decis. super eod. cap 9. in princip. quòdque ad probandam immemorabilem sufficiat quandoque tempus sexaginta, septuaginta, vel octoginta annorum, tenet Borgn. Caualc. in ead. decis. 17. nu. 9. & ad conficiendam immemorabilem connumerantur anni elapsi, non vsque ad publicationem concilij tantùm, sed decursi, vsque ad terminum motæ controuersiæ, vt in decis. super eodem cap. 9. §. congregatio censuit, vt &c.

6 In ijs autem personis, † seu communitatibus, vel Vniuersitatibus, in quibus id ius plerunque ex vsurpatione potius quæsitum præsumi solet, plenior, & exactior probatio

tio ad docendum verum titulum requiritur, nec immemorabilis temporis probatio aliter eis suffragatur, quàm, si præter reliqua ad eum necessaria, præsentationes etiam continuatæ non minori saltem, quàm quinquaginta annorum spatio, quæ omnes effectum sortitę sint, authenticis scripturis probentur, vt eodem cap. 9. vers. in ijs verò, sess. 25. Nec dicta quinquagenaria possessio, quę per scripturas authenticas requiritur, probari potest per testes, vt æquipolleant eorum depositiones præsentationibus, & institutionibus per instrumenta factis, quia sacrũ concilii Tridentinũ requirit pro forma, vltra probationem immemorabilis, cõtinuatas præsentationes, quæ per authenticas scripturas probentur, & sint sortitæ effectu, vt ostendunt illa verba, nec aliter, quorum natura est formam importare, vt post Bart. & alios tradit, Dec. consil 528. num. 11 Ruin. cons. 92. num. 25. lib. 3. Socin. Iun. cons. 46. num 27. lib. 4. & Rot. in nou decis. 99 num. 3. & 4. par. 2. Quòdque contra dictas personas præsumatur acquisitio ex vsurpatione, tradit Lamb. de iurepa tron. lib. 1. art. 5. quæst. 10 sub num. 47. vers. limita primò, & numer. 39. quem sequitur Borg. ead. decis. 17. num. 7. Iuspatronatus autem, quod a parochianis prætenditur, eandem plen orem, & exactionem probationem requirit, vt in eisd. decis. super dicto cap 9 factis in fin.

7 Reliqui patronatus, † omnes in beneficijs tam secularibus, quam regularibus, seu parochialibus, vel dignitatibus, aut quibuscũque alijs beneficijs in cathedralibus, vel col legiatis eccle sijs, facultatesque, & priuilegia concessa tam in vim patronatus, quàm alio quocunque iure nominandi, eligendi, vel præsentandi ad ea, cum vacent (exceptis patronatibus super cathedralibus ecclesijs competentibus, & alijs, quæ ad Imperatores, & Reges, seu regna possidẽtes, aliosque sublimes, ac supremos Principes iure Imperij in dominijs suis habentes, pertinent, & quæ in fauorem studiorum generalium concessa sunt) in totum prorsus sunt abrogata, & irrita cum quasi possessione inde secuta, & huiusmodi beneficia, tanquam libera à suis collatoribus coferri possunt, & collationes suum effectum consequi debent, vt eod. c. 9. vers. reliqui. sess. 25.

8 Sed cùm † aliàs iure communi sufficeret quasi possessio quadraginta annorum ad validitatem iurispatronatus, fuit coràm ea dem sacra congregat. conc. dubitatum, an si quis probauerit, se per 40. annos præsentasse, & in possessione, vel quasi possessione præsentandi fuisse, ad præsentandum admitti debeat, non obstantibus præmissis, cùm aliàs titulus præsentationis 40. annorum legitimus, & prędicto c. 9. conformis esse videatur, ibi, aliàue secundum iur. s dispositionem, & per eandem congregationem decisum extat, non debere admitti, non obstantibus illis verbis, quæ debent intelligi, vt non respiciant tempus, de quo iam supra sancta synodus expresse disposuit, & voluit esse immemorabile, sed respiciant alias causas, & alios modos, quibus secundum ius vetus probari poterat iuspatronatus, sed, quod ad tempus attinet, illud pręcise, & semper debere esse immemorabile, vt in eisdem decision. manuscript. super eodem cap. 9. §. item, an, si quis. quia aliàs incontinenti induceretur correctio superioris dispositionis, quæ non pręsumitur, l. non ad ea. vbi gloss. in vers. præsens, circ. fin. ff. de condit. & demonstr. & Alciat. de præsumpt. reg. 2. præsumpt. 28. num 1. & ex his inducitur iuris antiqui correctio. Vnde nõ subsistit opinio, quòd in personis priuatis sufficiat 40. annorũ pręscriptio cum tit. colorato, de quo per Gonz. super reg. 8. cancellar. gloss. 18 n. 57. sed procedit, & habet locum tantùm in præscriptione vnius patroni contra alium, non autem aduersus ecclesias, Lambert. de iur patr. par. 2. lib. 1. art. 5. quæst. 11. princip.

9 Licet tamen Episcopis † præsentatos à patronis, si idonei non fuerint, repellere, &, si ad inferiores institutio pertineat ab Episcopo, vt infra dicetur, sunt examinandi, alioquin institutio ab inferioribus facta est irrita, & inanis, vt in eod. cap. 9. §. ad hæc. Nec sufficit, quòd præsentatus ad beneficium curatum fuerit aliàs examinatus, & approbatus ab alio Ordinario. vt in eadem decis. super c 9. in verb. & inanis, & comprehenduntur Abbates, commendatarij, & quicunque inferiores quacunque exemptione muniti, etiam si ordinariam iurisdictionẽ haberent in locis beneficiorũ, vt in ead. decis. vers. & comprehenduntur, & etiã Sedis Apo-

Apostolicæ Nuncij, vt c. 13. de refor. sess. 7.

10 Examen verò † præsentatorum ad parochiales iurispatronatus laicorum fieri debet coram Episcopo, vel eius vicario ab examinatoribus in synodo diœcesana deputatis, tribus, non paucioribus, vt in alijs vacationibus, de quibus per concursum est prouidendum, vt in c. 18. de refor. sess. 24. & ibi in decis. manuscr. §. tres ex illis, Pius V. in Bull. de coll. Paroch. c. 32.

11 Nec † licet patrono, cuiusuis priuilegij prætextu, aliquem ad beneficia sui iurispatronatus, nisi Episcopo loci ordinario, ad quem prouisio, seu institutio ipsius beneficij, cessante priuilegio, iure pertineat, quoquo modo presẽtare, alias presẽtatio, ac institutio sequtæ nullę sũt, & esse intelligũtur. concil Trid. c. 13 sess. 14. d. c. 18. post med. de refor. c. illud, & c. relatum, de iur. patr.

Sufficit tamẽ ad parochiales iurispatro-

12 natus † laicorum vnum tantùm præsentari, qui, si minus idoneus fuerit, est repellendus ex supra allegatis, quod est speciale in iurepatronatus laicorum, vt non requiratur concursus, licet possit patronus plures præsentare, vt in concursu inter eos examinentur, & ita in congreg. concil. fuit decisum, vt in decis. super eod. cap. 18. §. cùm verò institutio. sess. 24. sed si iurispatronatus Ecclesiastici erit, ac institutio ad Episcopũ, & non ad alium pertineat, is, quem patronus digniorem inter probatos ab examinatoribus iudicabit, Episcopo præsentare teneatur, ut ab eo instituatur, concil. Trid. eod. cap. 18. post med. vers. si verò iurispa-

13 troantus, & hoc casu, † si duo æque idonei ab examinatoribus fuerint iudicati, ad patronum electio dignioris spectat, vt in d. decis. super eod. cap. in verb. iudicabit. Cum verò institutio ab alio, quàm ab Episcopo erit facienda, non ad patronum spectat electio, sed tunc Episcopus solus ex dignis digniorem eligere debet, quem patronus prę sentet ei, ad quem institutio spectat, vt d. c. 18. post med. vers. cum verò.

Iuspatronatus laicorum a iurepatrona-

14 tus Ecclesiastico † in aliquibus differt, quoniam patrono laico ad parochialem ecclesiam sufficit vnum præsentare, ab ecclesiastico verò plures sunt præsentandi, ex supra

15 allegatis † & licet Papa derogare possit, non tantùm iuripatronatus ecclesiastico, sed etiam laicorum. gloss. communiter approbata in clem. 2. in verb. Apostolicis. de præb. Abb. in cap cum dilectus. circa fin. de iur patr. Felyn. in tract. quan. lit. Apost. noc. par. num 1. vers. solutio, aut loquimur, Couarr pract quæst. cap. 36. num. 1. nunquam tamen iuripatronatus laicorum cẽsetur derogatum, nisi expressis verbis derogetur,

16 quia † alias collatio de beneficio iurispatrona us laicorum de eo non facta mentione, est subreptitia, & nihil valet. Abb. in eo. cap. dum dilectus in fin. Felyn. in d. tractat. quan. lit. Apost. noc. num. 1. vers. aut loquimur. Lap. alleg. 96. nu. 2. & Couarr. vbi supra vers. quæ: secus tamen est in iurepatronatus ecclesiastico, nam illi censetur derogatum per collationem à Papa factam, etiam si in litteris nulla fiat mentio eiusdem iurispatronatus ecclesiastici. Felyn in eod. tract. n. 11. vers. limitatur tertio Cassad. decis. 4. nu. 11. de probat. & Couar. ea. q. nu. 1. vers. quod non est longius.

16 Beneficiorum autem patroni † cuiuscunque ordinis, & dignitatis, etiam si communitates, vniuersitates, collegia quæcunque clericorum, vel laicorum existant, in perceptione fructuum, prouentuum, obuentionum, quorumcunque beneficiorum, etiam si vere de iurepatronatus ipsorum ex fundatione, et dotatione extent, nullatenus, nullaue causa, vel occasione, in illis se ingerere possunt, sed illos libere rectori, seu beneficiato, non obstante etiam quacunque consuetudine, distribuendos dimittere debent, nec dictum iuspatronatus vẽditionis, aut alio quocunque titulo in alios contra canonicas sanctiones transferre possunt, & si secus fecerint, excommunicationis, & interdicti pœnis subijciuntur, dictoq; iure patronatus ipso iure priuati existunt, vt eod. conc. cap. 9. sess 25. post med. vers. patroni autem; Et quia fuit dubitatum, an patronus beneficij in eius fructus se ingerens incidat in pœnam excommunicationis, & priuationis supra positam in vers. si secus fecerint, excommunicationis, &c. adeo, vt ille versiculus, nedum, ad clausulam immediate precedentem, sed etiam ad superiorẽ referatur, fuit à prædicta sacra congreg. decisum, vers. si secus, &c, ad vtranq; clausulam esse referendum. Et patronos in prædictis fructibus se ingerentes in prædi-

ctas

ctas pœnas incidere, vt in deciſ. ſuper d.c. 9.§.an patronus beneficij. Nam, quãdo vna determinatio refertur ad duo determinabilia, debet intelligi, vt æqualiter vtrumque determinet. Bart. in l. iam hoc iure, §.ſed, ſi aliter, num. 1. ff. de vulg. & pupil. ſubſtit. & in l. ſi legatarius, §. cum ita, de legat.3.

17 Acceſſiones autem † per viam vnionis factæ de beneficijs liberis ad eccleſias iuriſpatronatus, etiam laicorum, ſubiectas, tam ad parochiales, quàm ad alia quæcunque beneficia, etiam ſimplicia, ſeu dignitates, vel hoſpitalia, ita, vt prædicta beneficia libera eiuſdem naturæ, cum ijs, quibus vniuntur, efficiantur, atque ſuo iurepatronatus conſtituantur, hæ, ſi nondum plenarium ſortitæ ſunt effectum, vel deinceps ad cuiuſuis inſtantiam fient, quacunque auctoritate, etiam Apoſtolica, conceſſæ fuerint, ſimul cum vnionibus ipſis per ſubreptionem obtentæ intelliguntur, nec ampliùs ſunt exequtioni demandandæ, quibuſcunque non obſtantibus. ſed beneficia ipſa ſic vnita, occurrente vacatione, ſunt libere, vt antea, conferenda, conc. Trident. eod. cap. 9. poſt med. verſ. inſuper acceſſiones, ſeſſ. 25.

18 Vniones etiam † à 40. annis citra factæ ab Ordinarijs, tanquam à Sede Apoſtolica delegatis, poſſunt examinari, &, quæ per ſubreptionem, vel obreptionem obtentæ fuerint, irritæ ſunt declarandæ, illæ autem, quæ à dicto tempore citra conceſſæ nondum in toto, vel in parte ſortitæ ſint effectum &, quæ deinceps ad cuiuſuis inſtantiam fiant, niſi eas ex legitimis, aut aliàs rationabilibus cauſis, coràm Ordinario loci, vocatis, quorum intereſt, verificatis, factas fuiſſe conſtiterit, per ſubreptionem obtentas fuiſſe præſumi, ac propterea, niſi aliter à Sede Apoſtolica declaratum fuerit, viribus omnino carere debent, concil. Trident. cap. 6. ſeſſ. 7. de reform. ſed vniones perpetuæ ſupra 40. annos factæ ab Ordinarijs examinari non poſſunt, vt in deciſ. manuſcript. à ſacra congregat. conc. ſuper eod. cap. 6. factis, ſub tit. Lancianen. & prætendens vnionem ſupra 40. annos, eam Epiſcopo oſtendere tenetur, vt ibi in eiſdem deciſ. ſub tit. Spoletan.

10 Patronatus etiam quicunque † in eccleſijs, & quibuſcunque alijs beneficijs, etiam dignitatibus antea liberis acquiſiti à 40. annis citra, & in futurum acquirendi, ſeu ex augmento dotis, ſeu ex noua conſtructione, vel alia ſimili cauſa, etiam auctoritate Sedis Apoſtolicæ ab ijſdem Ordinarijs, vti delegatis, vt ſupra, qui nullius in his facultatibus, aut priuilegijs impediantur, diligenter conoſci debent, & quos compertum non fuerit ob maximam, euidentemque vtilitatem eccleſiæ, vel beneficij, ſeu dignitatis neceſſitatem legitime cõſtitutos

20 eſſe, in totum ſunt reuocandi, † atque beneficia huiuſmodi ſine damno illa poſſidẽtium, & reſtituto patronis eo, quod ab eis propterea datum eſt, in priſtinum libertatis ſtatum induci debent, quibuſcunque non obſtantibus, vt in eodem cap. 9. de reform. ſeſſ. 25.

Beneficia verò eccleſiaſtica libera in ſeruitutem iuriſpatronatus abſque euidẽti Eccleſiæ vtilitate redigentes, tanquam vſurpatores iuriſdictionis, & iurium Eccleſiæ, anathematis pœnam incurrunt, vt in cap. 9. de reform. ſeſſ. 25. & faciunt, cap. prædia, & cap. qui abſtulerit, 12. q. 2.

21 Neminique licet † nec communitati, nec alijs perſonis laicis poſſidere eccleſias cum earum bonis, abſque conſenſu Sedis Apoſtolicæ, ſeu Ordinarij, ſub prætextu, quòd ſint oratoria, ſeu eremitoria ab ipſis conſtructa, & dotata, licet de hoc nihil oſtendant, niſi antiquam poſſeſſionem, & hoc etiam non obſtante, quòd ibi adſint ſepulturæ, vel campanæ ſupra tectum, vel quòd ibi habitauerint regulares perſonæ, à quibus poſtea fuerint deſtitutæ, quia iuſpatronatus acquiritur fundatione, & dotatione, & confacientes pœnas incurrunt, de quibus in eod. cap. 9. ſeſſ. 25. & cap. 11. ſeſſ. 21. & vt à ſacra congregatione fuit ſuper eod. cap. 9. deciſum, vt in eiſd. deciſ. §. congregatio cenſuit nemini, &c.

22 Cognitio verò † validitatis, vel inualiditatis iuriſpatronatus, quando ſuper eo lis oriri contingit, ad Epiſcopum duntaxat, non ad inferiores, qui ius habent inſtituendi, ſpectat, niſi huiuſmodi inferiores ordinariam in eo loco haberẽt iuriſdictionem, & ad ipſos inferiores, ad quos ſpectat inſtitutio, pertinet etiam edictorum, ſiue citationum ad euocandos oppoſitores relaxatio, quæ fieri debent in præſentationibus patro-

patronorum, & dicta edicta ponere ante institutionem præsentatorum, ad eos spectat, ad quos ante concilium spectabat, quia de eis per concilium nihil fuit dispositum, & ita censuit eadem sacra congregatio super prædicto cap 9. vt in decis. §. congregatio cēsuit cognitionem, & super cap. 13. sess. 14. sub tit. de præsent. §. non liceat, & §. intelligitur. Si verò iura patronatus fuerint seruata ea lege expressa, quòd præsentatio fieret capitulo, seu dignitatibus cathedralis ecclesiæ, saluum adhuc manet istud ius præsentationis capitulo, seu dignitatibus, ex decreto sacri conc. d. cap. 9. vers. quòd si ad inferiores: examen verò, si de simplicibus beneficijs agatur, priùs faciendum est ab Episcopo ordinario, ex dispositione eiusdem sacri conc. cap. 13. de refor. sess. 7. & dicto cap. 9. si autem de parochialibus agatur, examen fieri debet ab examinatoribus, ad formam præscriptam, in cap. 18. de reform. sess. 24. & à Pio V. in litteris, de quibus in Bull. cap. 32. & aliàs modo supra expresso.

23 Tempus ad præsentandum † patrono laico est cursus quadrimestris, etiam si persona esset ecclesiastica, dummodò iuspatronatus sit laicale, si verò ius patronatus sit ecclesiasticū, tempus patrono cōpetens est semestre, & ita distinguit text. in cap. vnico, §. vlt. de iur. patr. in 6. & si iuspatronatus esset mixtum, vt, quando patronus ecclesiasticus habet compatronum laicum.

24 Habebunt etiam sex menses † ad præsentandum, quia ratione communionis priuilegium ecclesiæ transit ad laicum, ad instar eius, quod dicimus de eo, qui habet rem communem cum pupillo, gloss. in d. §. vlt. verb. ecclesiasticus.

Nam si communem fundum quis maior cum pupillo habet, licèt neuter vteretur, tamen propter pupillum, cuius pars est insucapibilis, & maior viā retinet, l. si cōmunem, & ibi gloss. in ver. & ego, & Bart. ff. quemadmod. seruit. amit.

25 Acquiritur iuspatronatus † prȩcipuè fundatione, dotatione, vel constructione, vt supra in principio, dummodò consensus diœcesani, siue sit clericus, siue laicus, qui ecclesiam, vel capellam fundet, construat, vel dotet; accedat, cap. nobis, & ibi Abb. num. 2. de iur. patr. Calder. in cons. vltimo, & Roch. de Cur. sub verb. pro eo, quòd, in tract. eod. tit. num. 2.

Secundò, successione, quia transit cum vniuersitate bonorum, gloss. 1. in cap. piæ mentis, 16. quæst. 7. gloss. in cap. cum seculum, & ibi Abb. nu. 3. de iur. patr. & Roch. de Cur. sub verb. ipse, vel is, num. 1. eodem tract. de iur. patr. Et, si hæredes secundum prouidentiam, & admonitionem Episcopi ecclesiam tenere noluerint, nec honorare facere, licèt Episcopo reliquias inde auferre, ecclesiamque transferre, cap. considerandum est, 16. q. 7.

Tertiò, donatione acquiri potest, cap. ex insinuatione, & ibi gloss. in verb. contulisset, de iur. patron. sed requiritur consensus Episcopi, cap. illud, & ibi Abb. num. 6. & idem Abb. in d. cap. ex insinuatione, num. 5. eodem tit.

26 Ecclesiæ † regulariter præsumuntur liberæ, nisi probetur contrarium, cap. regenda, cap. quicunque, 10. quæst. 1. & in Episcopi potestate consistunt, in cuius territorio positæ sunt, cap. omnes basilicæ, 16. q. 7. nisi aliquo speciali priuilegio ab eius iurisdictione sint exemptæ, cap. cum, & plantare, de priuil. & gloss. in d. cap. omnes basilicæ. Ideò Episcopi habent intentionem fundatam, quòd beneficia sint libera, nisi constet de iure patronatus, & si super iurepatronatus litem oriri cōtingat, dubitatur, si intra quadrimestre, vel semestre tempus

27 litis finis imponi non contingat, † an Episcopus, inuitis patronis, possit beneficio de rectore prouidere, & est distinguendum, quia, cùm Episcopus habeat inuentionem fundatam, quòd omnia beneficia sint libera, aut lis pendet inter procuratorem cameræ Episcopalis prætendentis beneficiū vacans pertinere ad meram collationē Episcopi, & esse liberum, & ipsos patronos prætendentes ius præsentandi, & patronatus ad eos pertinere, & tunc, lite pendente, non potest Episcopus prouidere inuitis patronis, sed debet ponere œconomum in ecclesia, qui prouideat, ne in diuinis detrimentum patiatur, vsque ad finem litis, Innoc. in cap. 1. in fin. de iur. patr.

Aut lis pendet inter ipsos patronos discordes in præsentatione, seu inter litigantes, quorum vnus prætendit, alterum non esse patronū, aut iure suo cecidisse, vel renun-

nunciasse, & tunc ipsis inuitis, saluo iure præsentandi illi, qui postea euicerit iuspatronatus in fine litis, Episcopus poterit de rectore ecclesiæ prouidere, cap. quoniam in fin. & cap. eam te, & ibi gloss. & Abb. num. 1. 2. & 3. de iur. patr. gloss. in cap. cum vos. in vers. œconomos, de offic. ord. Innoc. in d. cap. 1. circ. fin. & ita distinguit, gloss. in cap. si plures, 16. q. 7.

28 Lite finita, quæritur, † nunquid præsentatus ab eo, qui fauorabilem reportauit sententiam, debeat institui, & prorsus ab Episcopo remoueri, & aliquibus videtur, quòd non: contrariam tamen sententiam puto veriorem, quòd sit remouendus, & hoc casu præsentatus à patrono est instituendus, per text. in cap. decernimus, 16. quæst. 7. cap. consultationibus, & ibi gloss. final. de iure patr. quia pro non dato habetur, quòd ab illo datur, qui de iure donare non potest, cap. nosti. & ibi gloss. in verb. reuocare, de elect. & cap. quòd autem, in fin. de iur. patr. deducta verò in contrarium procedunt in præsentato ab vno ex patronis in possessione iurispatronatus existenti, contra quem non obstante, quòd in progressu litis feratur sententia, non est remouendus, & in his terminis de Episcopo, qui erat in possessione conferendi, loquitur Couarr. lib. pract. quæst. cap 14. n. 2. ver. tertium immò.

29 Iuspatronatus, † quod originem habuit ex patrimonio alicuius laici, & quod fuit patronatus laicorum, quæritur, an si postea donatione, testamento, aut alio quouis titulo, in ecclesiam fuerit translatum, aut in collegium ecclesiasticum canonicorum secularium, vel regularium, ita quòd ad rectorem ecclesiæ, vel collegium, pertineat præsentatio, retineat qualitatem iurispatronatus laicorum, vel mutet naturam, & efficiatur iuspatronatus clericorum, & ecclesiasticum, & eandem naturam consequatur, & videtur, quòd retinere debeat suam primā naturam iuspatronatus laicalis, quia persona ecclesiastica habens iuspatronatus laicale infra quadrimestre, pro vt laici, præsentare debet, quamuis in iurepatronatus ecclesiastico habeat semestre: & cum ecclesia, siue collegium in iure alterius succedat, eodem iure vti debet, l. qui in ius, ff. de reg. iur. & cap. is, qui in ius, eod. tit. in 6. Tamen, quia res est facta ecclesiastica, ecclesiastico debet iure censeri, gloss. in cap. vnic. in verb. semestre, de iur. patr. in 6. & quòd efficiatur iuspatronatus clericorum, & non laicorum probat text. in dict. cap. vnic. §. final. Felin. in tract. quan. lit. apost. noc. patr. num. 11. vers. limit. sexto. Paris. cons. 128. num. 19. & seq. lib. 4. & Lambert. in tract. de iur. patr. lib. 2. par. 3. quæst. 9. artic. 20.

30 Quid autem dicendum de † iurepatronatus competente confraternitatibus laicorum, licet huiusmodi collegia confraternitatum adhæreant ecclesijs, & causa pietatis constituantur, cùm tamen ipsi, ex quibus collegia, & vniuersitates cōstituuntur, & ad quorū voces, & suffragia præsentatio fit, sint omnino laici, & ad has vniuersitates laicorum præsentatio pertineat, non ad ecclesia, nec ad aliquas ecclesiasticas dignitates, videtur, quòd sint patroni laici, cùm non habeant habitum religionis, nec gaudeant priuilegio fori, & canonis, licet habeant collegium, & ita tenet Felin. in d. tract. quan. lit. apost. num. 11. limit. 4. & Couar. eod. lib. pract. quæst. d. cap. 36. num. 8. Secus autem est dicēdum de iurepatronatus beguinarum, quia licèt sint seculares, religiose tamen viuunt, & habitum portant religiosum, & idem de alijs fraternitatibus, vel collegijs habentibus easdem qualitates, quas habent beguinæ, videlicet habitum religiosorum, & ita post Felin. loco supra citato distinguit. Roch. de Cur. sua ver. ius, in tract. de iure patr. nu. 6.

Amittitur iuspatronatus, & illo priuatur patronus ipso iure pluribus ex causis.

31 † Primò venditione, & applicabitur illi ecclesiæ, cui per huiusmodi emptionem est facta simoniaca iniuria, cap. quia clerici, iuncta glossa in ver. spoliando, & ibi Abb. num. 8. de iur. patr. aut alio quocunque titulo, in alios contra canonicas sanctiones translatione, quo casu patronus excommunicationis, & interdicti pœnis subijcitur, & iurepatronatus priuatur ipso iure, Conc. Trid. cap. 9.

Secundò, quando patronus per se, vel per alios faceret occidere, vel mutilare rectorem beneficij sui iuspatronatus, & ius deuoluitur ad ecclesiam, cui fuit facta iniuria, & ne minus vindictæ, quàm excessus memoria prorogetur, vsque ad quartam gene-

generationem, per lineam directam posteritates talium in clericorum collegium admitti, neque in domibus regularibus alicuius prælationis honorem assequi possunt, donec cum eis fuerit misericorditer dispẽsatum, cap. in quibusdam, §. sacri nihilominus, & ibi gloss. in ver. prorsus amittat, & Abb. nu. 2. de pœn.

Tertiò, si in perceptione fructuum, prouentuum, & obuentionum se ingerunt, aut iurisdictiones, bona, census, & iura eorumdem beneficiorum, quacunque arte, sibi vsurpant, cap. 11. vers. quòd, si eiusdem, sess. 22. & d. cap. 9. vers. patroni autem, sess. 25. de reform. vltra quòd eandem excommunicationis pœnam incurrunt.

Quartò propter hęresim, ob quam bona hæreticorum ipso iure sunt confiscata, cap. cùm secundùm, de hæret. in 6. & Pegna. super. 3. par. direct. com. 158. vers. his ita posi-
32 tis, † & tunc iuspatronatus non transit ad fiscum cum vniuersitate bonorum, sed liberatur beneficium, quia illud ius applicatur Ecclesię, cùm hæretici Ecclesiam ostẽdant, ac insigni iniuria afficiant, quapropter eidem læsæ principaliter est satisfaciendum, Felin. in cap. vergentis, num. 1. vers. sed aduerte, de hæret. & Pegna. eod. comment. vers. quod verò hæc.

33 Quid autem, † si ex alio delicto vniuersitas bonorum alicuius habentis iuspatronatus per iudicem laicum confiscarentur? An transeat cum vniuersitate bonorum? & videtur, quòd sic, per gloss. in cap. filijs, in ver. propinquis, 16. quæst. 7. quam sequitur. Abb. in cap. quanto, nu. 9. de iud. & in cap. cùm laici, & cap. nobis, num. 3. de iur. patr. & Roch. de Cur. in tractat. de iur. patr. sub ver. ipse, vel 15. num. 66. 67. & 68. contrariam tamen opinionem tenet. gloss. in clem. pastoralis. in verb. subiecte, quam sequitur, Abb. num. 18. vbi etiam Iac. & Imol. de re iud. Felin. in eod. cap. quanto, num. 3. de iud. Card. in clem. 2. quæst. 8. de iur. patr. & Ias. in l. si non sortem §. libertus, num. 15. ff. de cond. indeb. & nouissimè post Simanc. & Gigan. Caball. in cent. resolut. crimin. cas. 40. sub nu. 8. & hæc est communis opinio, à qua in iudicando non est recedendum, quia melioribus rationibus est fulta. Non enim valuit confiscatio in odium regis Roberti facta ab Imperatore de feudo, ex quo feudum nõ erat temporale, d. clem. pastoralis, de re iud.

34 Nam iuspatronatus, si non merè † spirituale, est tamen spirituali annexum, capit. quanto, & ibi gloss. & Abb. num. 1. & Felin. num. 3. de iud. cap. de iure, extr. de iur. patr. & Roch. de Cur. in tract. de iur. patr. super verb. ius, num. 2. & connexorum idem est iudicium, cap. translato. de constit. dict. cap. quanto, & cap. de iure, & sequitur naturam spiritualis, quia iuspatronatus causæ, non nisi à iudicibus ecclesiasticis valent diffiniri, d. cap. quanto. in fin. & ibi Abb. num. 3. & num. 6. de iud. & Roch. de Cur. eodem num. 2.

35 † Ideò, cùm iudex laicus sit incapax cognitionis causæ iuspatronatus, licet possit confiscare vniuersitatem bonorum profanorum, secus tamen est de bonis spiritualibus, aut spirituali annexis, quæ spirituali tantummodò iurisdictioni subijciũtur, cùm ei non liceat falcem suam in alienam messem imponere, & imponendo, gesta nulla, irrita, & inania esse noscantur, d. clem. pastoralis, §. cum, & si, & §. vt igitur, de re iud. & quò ad iuspatronatus, sententia iudicis laici condemnatoria est nulla, & non nocet condemnato, quia, quod nullum est, nullum sortitur effectum.

36 Amittitur tamen † iuspatronatus per cõfiscationem omnium bonorum auctoritate iudicis ecclesiastici factam, non autem, quòd iuspatronatus transeat in fiscum, quia talis translatio esset præiudicialis Ecclesiæ, in cuius fauorem, defficientibus successoribus, extinguitur iuspatronatus, sed remanet beneficium liberum, & ad liberam collatoris dispositionem, vt tenent Card. Imol. & Ant. quos refert Roch. de Curt. dicens, hãc opinionem, quòd Ecclesia remaneat libera, esse æquiorem, super eod. ver. ipse, vel is, num. 36. & si transiret in fiscum, periret spes
37 libertatis beneficij, † quia fiscus nunquam moritur, & eadem ratione iuspatronatus nõ transit in fiscum cum vniuersitate bonorum propter crimen hæresis, sed liberatur benecium, vt per Felin. in eod. cap. vergentis, de hæret. cum alijs supra allegat.

DE

DE PENSIONIBVS.
Cap. VII.

SVMMARIVM.

1 *Pensio Ecclesiastica beneficialis quid sit.*
2 *Pensio dicitur à pendeo, quia formaliter pendet à beneficio, ex quo extrahitur.*
3 *Pensiones quomodo super beneficijs vacantibus per obitum reseruentur.*
4 *Pensiones per resignationes beneficium, & iurium cessiones licitè reseruantur.*
5 *Pensio in fauorem tertiæ personæ, quomodo reseruetur.*
6 *Pensio super cathedralibus ecclesiis regulariter non reseruatur, nisi cum clausula, dummodò remaneant ducati mille pro titulari.*
Pensio super fructibus parochialium ecclesiarum non reseruatur, nisi cum clausula, dummodò rectori remaneant ducati centum, ibidem.
7 *Pensionario agenti ad pensionem incumbit onus verificandi conditionem, sub qua pensio imposita reperitur.*
8 *Excessum allegans, quando illum probare teneatur.*
9 *Conditio in Bullis reseruationum pensionum apposita à pensionario agente, est verificanda.*
10 *Idoneitas prouisi de beneficio, quando sit probanda.*
11 *Conditio suspendit exequutionem.*
12 *Gesta ante purificationem conditionis nihil valent.*
13 *Verba, quod ducati sint liberi fauore titularis in litteris Apostolicis apposita, important, deductis oneribus, sine diminutione.*
14 *Valor beneficiorum computatur respectu vtilitatis, quæ habetur in apportatis in absentia.*
15 *Exceptiones nullitatis, inualiditatis, aut reductionis pensionis, an possint retardare exequutionem.*
16 *Prædo sua possessione non est spoliandus.*
17 *Pensionarius agens ad pensionem, quæ verificare teneatur.*
18 *Habilitas superueniens post datam litterarum reseruationis pensionis nihil operatur.*
19 *Minor ætatis requisitæ in beneficio impetrato est inhabilis, licet ante præsentationem litterarum efficiatur maior.*
20 *Laicus est incapax iuris spiritualis.*
21 *Nulla à principio plura, quæ ex post non conualidantur.*
22 *Pensiones, quibus personis carentibus priuilegio clericali possint reseruari.*
23 *Collegium militum Lauretanorum à Sixto V. cum facultate transferendi pensiones fuit erectum.*
24 *Papa laicum, vt pensiones, & etiam beneficia valeat obtinere, priuilegiare potest.*
25 *Pensiones, & beneficia milites regulares possunt obtinere.*
26 *Pensionem ex causa Episcopus reseruare potest.*
27 *Episcopus pensionem ex causa permutationis reseruare potest.*
28 *Pensionem reseruare potest Episcopus ad extinguendam litem inter litigantes.*
29 *Pensionem reseruare potest Episcopus in eius collatione beneficioram per obitum vacantium.*
30 *Distributiones quotidianæ non computantur in fructibus præbendarum.*
31 *Papæ mens in impositione pensionis regulariter est, quòd pensio non excedat tertiam partem fructuum.*
32 *Pensio auctoritate ordinaria reseruata, non transit ad successorem, nisi causa extinctionis litis fuerit imposita.*
33 *Pensiones ab inferioribus collatoribus reseruari non possunt cum facultate transferendi.*
34 *Pensiones ab Episcopis reseruatæ non habent exequutionem paratam, sed à sententia lata super solutione pensionis datur appellatio.*
35 *Pensio à Papa reseruata post sententiam latam habet exequutionem paratam.*
36 *Pensio sine consensu pensionarij auctoritate ordi-*

ordinaria, reserua.ri non potest.

31 *Legati de latere vsque ad medietatem fructuum pensiones possunt reseruare.*

38 *Legati de latere de iure communi beneficia conferre possunt.*

39 *Pensiones à legatis reseruatæ, an habeant exequtionem paratam, appellatione remota.*

40 *Pensionem in fundatione beneficij patronus reseruare potest.*

41 *Patronus in fundatione beneficij de ordinarij consensu statuere potest, vt beneficio vacante, fructus ad ipsum spectent.*

42 *Pensio nudo partium consensu, sine superioris auctoritate imponi non potest.*

43 *Pensiones vnica super pluribus beneficijs reseruata. vacãtibus beneficijs contra plures successores pensionarius non habet exequtionem paratam.*

44 *Præbenda subrogata sapit naturam præbẽdæ, in cuius locum subrogatur.*

45 *Beneficium pensione grauatum transit cum eodem onere ad quoscunque successores.*

46 *Pensio est onus reale, & transit ad quemcũque in beneficio successorem.*

47 *Canonicus, an pro titulo, cuius causa obtinuit præbendam, teneatur ad solutionem pensionis antea reseruatæ.*

48 *Canonicus, qui consentit reseruationi pensionis super sua præbenda, de iure pinguiorẽ, & liberam optare non potest.*

49 *Iuri suo quilibet potest renunciare.*

50 *Pensio de beneficio ad beneficiũ, aut de persona ad personam transferri non potest.*

51 *Pensionarius ad solutionem pensionum agere potest contra hæredem defuncti obligatum, vel in beneficio successorem, & 53.*

52 *Decima pluribus annis soluta exigi potest ab emptore, vel venditore prædij.*

54 *Pẽsio super distributionibus quotidianis nũquam præsumitur reseruata, nisi expresse dicatur.*

55 *Pensione super distributionibus quotidianis reseruata, licet optetur præbenda succedẽs in titulo pro rata distributionum quotidianarum tenetur.*

56 *Iurisdictionis defectus contra agentem ad solutionem pensionis opponi potest.*

57 *Iurisdictionis defectus potest etiam opponi contra tres sententias conformes, & 59.*

58 *Iurisdictionis defectus opponi potest, etiam si partes ante sententiam expresse consensissent, quòd iudex incompetens sententiaret, & iurassent non dicere de nullitate.*

60 *Exequtio litterarum reseruationis pensionis Ordinarijs locorum, vel alijs in dignitate ecclesiastica constitutis committitur.*

61 *Legati, & Nuncij Apostolici in prima instãtia nullam habent iurisdictionem.*

62 *Delegatio in vnam personam facta sine subdelegatione in alteram transferri non potest.*

63 *Exceptio grandinis sterilitatis, & siccitatis contra pensionarium quandoque opponi potest.*

64 *Exceptionis falsitatis, quietationis, & solutionis tantùm contra obligationem cameralem opponi possunt.*

65 *Iuramenta illicita Papa auctoritate possunt irritari.*

66 *Exceptio compensationis habet vim solutionis.*

67 *Liquidum cum illiquido non compensatur.*

68 *Pensio imposita super beneficio alia pensione onerato, nulla de ea in litteris facta mentione, est nulla.*

69 *Exceptio non purificatæ conditionis contra litteras reseruationis pẽsionis opponi potest.*

70 *Appellatio à sententia super solutione pensionis lata, quando absque clausula sine retardatione solutionis pensionis admittatur.*

71 *Valor beneficij, quomodo probari debeat.*

72 *Exceptio solutionis pensionis impedit exequtionem.*

73 *Pensio pluribus modis extinguitur.*

74 *Pensio, an sine consensu Papæ exingui possit.*

75 *Pensio in temporalitate consistit.*

76 *Exceptio pacti de vlterius nõ petendo, æquipollet exceptioni solutionis.*

77 *Excommunicationis exceptio in quacunque parte litis opponi potest.*

78 *Excommunicationis exceptio etiam coram iudice seculari opponi potest.*

79 *Excommunicatus, & publice declaratus à iudice, est à limine iudicij repellendus.*

80 *Exceptio defectus clericatus impedit exequtionem litterarum reseruationis pensionis.*

QVIA

QVIA in beneficiorum collatione pensiones plerunque solēt reseruari, ideo non immeritò pensionum tractatus hic sequi debet.

Et primò, quoniam pensionis verbum pluribus conuenit, de quibus per Nauarr. in cons. 52. de præb. lib. 3. part. 1. num. 6. alijs omissis de pensione ecclesiastica beneficiali disseram, quæ alijs diffinitionibus
1 prætermissis † est ius non temporale, sed spirituale, aut illi annexum, non antecedenter, vt iuspatronatus, sed dependenter, aut consequenter instar beneficij, Nauarr. in manual. confess. cap. 23. num. 111. & in dict. cons. 52. eod. num. 6.

2 † Dicitur enim pensio, à pendeo, quia formaliter pendet a beneficio, ex quo extrahitur, sicut vsus fructus à proprietate, vt in cap. final. de pignor. cap. possessiones, 16. q. 1. & Gig. de pens. q. 1. n. 9. Quomodo aūt, & à quibus reseruetur, & exequtio litterarum impediatur, quæ exceptiones titulari contra reseruatarium cōpetant, & quomodo extinguatur infra demonstrabitur.

3 Reseruatur autem † pensio per Papam pluribus de causis.

Primò beneficio vacante per obitum, quando vni cōfertur beneficium, alteri verò reseruatur pensio pro sustentatione super eodem beneficio, quod Papa regulariter facere potest, cum sit Dominus omnium beneficiorum, clem. 1. vt lit. pendent. cum alijs alibi allegatis, qui de fructibus beneficiorum ad libitum disponere potest, vt trad. Gig. de pens. q. 6. nu. 7.

4 Secundò per resignationem † de consensu resignatarij in fauorem ipsius resignantis, & ista pensio licite reseruatur. Felin. in cap. ad audientiam, il 2. num. 3. de rescript. & in cap. ex parte, il 1. num. 1. de off. & pot. iud. deleg. vel ex causa cessionis iurium inter litigantes pro bono pacis, & lite componenda, cap. nisi essent, de præb. & Felin. in d. cap. ad audientiam, num. 2. vers. exemplifica.

5 Tertiò in fauorem † alterius tertiæ personæ à resignante nominatæ, & quādo quis simpliciter consentit, quòd pensio reseruetur in fauorem alicuius tertię personę, puta nepotis, aut alterius personæ cōsentientis reseruationi beneuisæ, quæ raro admittitur, quia est sine causa, & regulariter sine causa Papa pensionis non reseruat. Gig. de pens. quæst. 6. num. 6. & maxima cum difficultate admittitur, etiam ex causa resignationis fauore tertiæ personæ; quia ista sapiunt quodammodo dispositionem fructuum beneficiorum ad beneplacitum beneficiarij, quę cum habeat imaginem hereditarię successionis, est odiosa, cap. apostolica. 8. quæst. 1. cap. ex transmissa, & cap. ad extirpandas, de fil. presb. cap. ad hæc, de dec. cap. consuluit, de iurepatron. & conc. Trid. cap. 7. de reform. sess. 25.

6 Et quia super fructibus † cathedralium ecclesiarum pensio non reseruatur regulariter, nisi cum clausula, dummodo remaneant ducati mille pro Episcopo: & super parochialibus ecclesijs, nisi remaneant cētum ducati pro rectore, ex dispositione sacri concil. Trident. cap. 13. vers. ad hæc, de refor. sess. 24. & super alijs beneficijs quandoque cum clausula, dummodò pensio medietatem fructuum non excedat.

7 Titulari pensionem soluere † recusante agens ad pensionem tenetur verificare dictam conditionem, quòd remaneant Episcopo ducati mille, centum parocho, vel quòd pensio non excedat medietatem fru-
8 ctuum, quia, † licèt allegans excessum illum probare teneatur. Bellam. decis. 470. & Mascard. conclus. 696. num. 11. & alleganti beneficium esse minoris redditus incumbat onus probandi, cum quodlibet beneficium præsumatur esse annui redditus pro vita duorum, cap. vt quisque, iunct. gloss. in verb. clericum, de vit. & honest. cleric. & Felin. in cap. ad aures, num. 4. vers. tertia conclusio, de rescript. quia tamen allegans excessum, aut maiorē valorem fructuum fundat suam exceptionem, aut in dispositione sacri concilij. d. cap. 13. de refor. sess. 24. aut in facto super minori valore, cùm dictæ exceptiones non oriantur ex lectura litterarum reseruationis pensionis, alleganti incumbit onus probandi, & ita procedunt supradicta, & Gig. de pens. q. 9. n. 9. 10. & 11. & Rot. in nouiss. decis. 301. p. 1. n. 3.

9 Sed conditio in Bullis apposita, † dummodo rectori remaneant centum ducati,

vel Episcopo mille, aut dummodò pensio medietatem fructuum non excedat, aut alia conditio, debet ab eo in cuius fauorem reseruata est pensio, verificari. Put. decis. 24. num. 3. lib. 1. non verificata conditione, debitor cogi non potest: in terminis idẽ Gig. de pens. quæst. 85. nu. 10. & Gomes. in compen. vtr. sign. quæst. fin. num. 84.

10 In simili enim videmus, † quòd, licet ad obtinendum beneficium quilibet præsumatur idoneus, nec teneatur probare idoneitatem, etiamsi in rescripto adsit clausula, si idoneus fuerit, cap. final. de præsumpt. quæ clausula si idoneus fuerit, sonat in monitionem, vel instructionem, & ideo collatio facta illa non verificata tenet, vt trad. Innoc. in d. cap. final. in princip. Abb. num. 16. & Felin. num. 29. de præsumpt. tamen quando est apposita clausula, dummodo ipsum ad hoc idoneum esse repereris, conferas, quæ sonat in expressam conditionem, beneficium, nisi præuio examino, non confer-

11 tur, † quia conditio suspendit exequtionem, ita quòd interim peti non põt, Abb. in cap. Raynaldus, num. 19. de testam. Felin. in cap. ad aures, n. 4. in fi. vers. sed caue quia, de rescript. Paris. cons. 31. num. 24. volum. 4. & Put. dict. decis. 24. num. 3. lib. 1.

12 Et gesta ante † purificationem cõditionis nihil valent, Innoc. in cap. cum dilecta, num. 5. & ibi Abb. num. 4. & 5. de rescript. Rot. decis. 10. in fin. & decis. 12. num. 3. de concess. præb. in nou. Paris. d. cons. 31. n. 26. & Put. decis. 283. nu. 1. lib. 2.

13 Quando autem † in litteris reseruationis pensionis apponitur clausula, quòd ducati fauore rectorum sint liberi, verbum, liberi, in litteris appositum importat, quòd sint integri sine diminutione, deductis oneribus, & expensis, l. 1. & ibi Paul. de Castr. C. de fruct. & lit. expens. gloss. in cap. grauis, in verb. fructus, de restit. spol. & Bald. in cons. 53. in fin. volum. 1.

14 Valor enim † computatur respectu vtilitatis, quæ habetur in apportatis in absẽtia, Staphil. de grat. expect. num. 64. & 65. & licet in honorem, & reuerentiam litterarum Apostolicarum pẽsio solui debeat. Gomes. in comp. vtr. sign. num. 86. quæst. fin. Staph. de lit. iust. §. in primis, nu. 84. Gig. de pens. quæst. 85. & Cassad. decis. 10. num. 8. de rescript. procedit, quando litteræ reseruationis pensionis sunt gratiosæ sine aliqua conditione, sed, quando sunt conditionales, conditio est in primis purificanda, vt per Put. d. decis. 24. cum alijs supra allegatis.

Si verò pensionarius est in possessione exigẽdi, de qua cõstet ex instrumento, aut
15 alijs legitimis probationibus, † tunc cõditiones appositæ, aut narrata in gratia non impediunt exequtionẽ litterarum, quia exceptiones nullitatis, aut inualiditatis, aut reductionis pensionis cõcernunt petitoriũ, & interim, donec per sententiã pensio annulletur, non põt retardari solutio, cũ, nec
16 prædo † sit sua possessione spoliãdus, c. p. in litteris, de restitut. spoliat. sed est in possessione manutenendus, §. quorum, vers. hodie. insti. de interd. Barr. in l. 1. §. huius autẽ, nu. 1. ff. vti possid. in l. 1. C. eod. tit. & Rot. decis. 2. nu. 3. de excep. in antiquior.

17 Agens autem ad pensionem † ante acquisitam possessionem tenetur purificare omnes conditiones in litteris appositas ex supradeductis, & verificare omnia alia per ipsum narrata, vt si narrauit, quòd consentiens pensioni per plures annos beneficiũ possedit, quòdque fructus beneficij ascendunt ad summam 101 ducatorum, quòd ipse sit clericus, cæteraque omnia narrata. Abb. in cap. fin. nu. 8. de præsumpt. Rot. decis. 9. circ. med. de prob. in nou. decis. 6. nu. 6. de præben. in antiquior. & Felin. in cap. ad aures, nu. 4. vers. tertia conclusio, de rescript. quia non existentibus veris narrat. s, gratia redditur subreptitia, & nulla. Innoc. in cap. cum dilecta, num. 3. de rescript. Abb. in cap. postulasti, nu. 1. eod. tit. & in cap. cum nostris, num. 11. de concess. præb. Rom. cons. 327. in fin. & Felin. in cap. significante, nu. 3. eod. tit. de rescript. tenetur præterea probare, se esse clericum, exhibendo priuilegium clericale, cap. legum, 2. q. 1. Rebuf. pract. benef. de form. lit. cons. nu. 22. p. 1. & Gig. de pens. quæst. 22. nu. 8.

18 Nec suffragaretur clericatus † collatus post reseruationem pensionis, quia tempus datæ est attendendum, cap. eam te, & ibi Felin. num. 18. de rescript. clem. fin. eod. tit. & gloss. in cap. statutum, in verb. canonicis, circ. fin. eod. tit. in 6. cum habilitas superueniens nihil operetur, cap. si eo tempore, eod. tit. in 6. cap. non firmatur, de reg. iur. eod. lib. & l. quod ab initio, ff. eod.

Hinc

Hinc est, quod minor ætatis requisitæ in
19 beneficio impetrato, licet † postea efficiatur maior, cùm tempore datæ esset minor, non valet impetratio.d.cap. si eo tempore. de rescript. & pariter si non erat clericus, licèt posteà promoueatur, collatio non tenet, quia beneficia laicis non conferuntur. cap.cum adeò.de rescript.glos.fin.in cap.2. de instit.& Felyn. in d.cap. cum adeò, qui
20 plura cumulat.de rescr. † Ea est enim ratio, quia laicus non est capax iuris spiritualis.cap.sacrosancta.§.attendentes. de elect. & cap.causam.cum glos. in verb. detinere,
21 de præscript.sequitur etiam, quòd † liberis hominis stipulatio non valet, licet postea seruus efficiatur, vel rei sacræ, licet fiat postea profana.l.inter stipulantem. §. sacram. ff.de verb.oblig.& testamentum furiosi, vel impub.cum non valeat, licet postea furiosus efficiatur sanæ mentis. & impubes efficiatur pubes, non conualidatur. §.præterea. instit.qui non est perm.face.testam. & c.sicut tenor,& ibi glos.in ver.extra mentem. de regular.pæterea impetratio iudicis, & constitutio procuratoris excommunicati, quæ fuerunt nulla à principio, non conualidâtur, licet postea sequatur absolutio.glos. in cap.statutum. in verb. canonicis. de rescript.in 6 & Dec. in c. post cessionem. nu. 55.& 56.de probat.

Reseruantur tamen quandoq; pensiones etiam personis, quæ carent priuilegio cle-
22 ricali, † præsertim militibus Ordinis Sancti Ioannis Hierosolymitani, S. Lazari, & aliorum ordinum, de quibus suo loco dicetur; & etiam non militibus, quibus beneficia quoque conferri possunt cum assertione, quod sit scholaris, & clausula, cupiens militiæ clericali ascribi.Felyn. in d.cap.fin. in princ.de præsumpt. Ex priuilegio Apostolico reseruantur quoque laicis coniugatis cum facultate, etiam transferendi, vt, quo ad reseruationem pensionum, & fructuum, concessit Leo X. collegio militum S.Petri de Vrbe, vt in Bull.Rom.constit.36. sicut prudens, quæ vnà cum omnibus alijs concessis Pius V reuocauit, const.71.sacrosanctum.circa principium, & nihilominus
23 Sixtus V. postea collegium † militum Lauretanorum erexit, & quòd pensiones siue fructus ecclesiasticos ducatorum ducentorum super quolibet officio dictæ militiæ dicti milites clerici, & laici etiam côiugati obtinere, & iam obtentas retinere, & in alios transferre possent, concessit, vt in constit. sub dat. Romanæ. 1586. quinto Kal. Iunij expedita, vt in Bull.in par.vlt.cap. 34.cuius vigore, quàm plures, etiam senes, qui eorum pensiones reseruatas habebant, pluribus officijs emptis, pensiones in consanguineos iuuenes, & personas sibi beneuisas stranstulerunt, & eodem tempore, cû præsens, & residens in curia Romana essê, quàmplures conquerentes de translationibus in eorum odium f. ctis audiui.
24 Papa enim † non solùm laicum potest priuilegiare, vt pensiones, sed etiam, quòd beneficia possit obtinere, & illa côferre, vt
25 trad.Gig.de pens.q.21.n.4. & 5. † Pensioneśq; ac beneficia possunt obtineri à militibus regularibus iuxta suorum Ordinû priuilegiorum, & statutorum dispositionem, licet careant priuilegio clericali, etiam auctoritate ordinaria, vt fratribus eiusdê Ordinis S.Ioannis Hierosolymitani à Magno Mag stro, & conuentu reseruantur, non solùm pensiones, sed etiam omnes fructus, aut pars eorum vigore priuilegiorum Apostolicorum eidem ordini concessorum, vt in Bull. Rom Pij iiij.cap.14.pag 667. post med.vers.& tam Magistro, quam côuentui.
26 Episcopus quoque † potest ex causa pensionem alicui reseruare, ob euidentem vtilitatem ecclesię, quando senex, aut incurabili infirmitate detêtus, vel alia legitima de causa, quis per se ipsum deseruire non potest renunciet beneficium curatum, ei, qui magis habilis est ad curam animarum regendam, iuxta tradita per Felyn. in cap. ad audientiam.il 2.nu.2. vers. quæstio proponitur.de rescrip. sed hodie nô datur casus, quo pensio auctoritate ordinaria per resignationem possit reseruari; quia resignationes in fauorem sunt omnino prohibitæ per const.Pij V.de qua in Bull.Rom.c. 58.§.caueant autem.
27 Poterit tamen Episcopus † pensionem reseruare tribus ex causis.

Primò ex causa permutationis factæ, quæ est permissa, etiam ex dispositione dictæ côstitutionis, vt ibi, vers.ad hæc beneficiorû, & tunc, si permutatio est inæqualis, potest Episcopus pro permutatione beneficiorum æquanda ei, cui beneficiû tenuio-

ris redditur confertur, super pinguiori beneficio permutato, aliquam pensionem reseruare, & hoc casu, cùm non intret dicta constitutio, cessat causa, & effectus illius prohibitionis, cap. post translationem. de renunciat. & Tiraq. in tract. cessan. cau. par. 1. num. 114. & tunc habet locum doctrina, Felyn. de qua supra. nu. 2. quòd Episcopus ex causa resignationis pensionem resignanti possit reseruare.

28 Secundò † pro bono pacis ad extinguēdam litem inter duos corām ipso super eodem beneficio litigantes, ex causa, quòd vnus cedat alteri, reseruata pensione super eiusdem beneficij fructibus in fauorem cedētis, vt post Host. in cap. nisi tenet Gomes. in regul. de anna. poss. q. 2. nu. 5. & post Anton. de Butr. in cap. audiuimus. col. 4. de collus. deteg. tenet Gig. in tractat. de pens. q. 6. n. 3. & 4. & melius. q. 85. nu. 11.

29 Tertiò in collatione beneficiorum † per obitum vacantium, & ad Episcoporum collationem spectantium, dummodò super parochialium fructibus. remaneant ducati cētum liberi pro rectoribus, vt per concil. Trid. in cap. 13. de reform. sess. 24. & super alijs beneficiorum fructibus nō imponatur, neque super distributionibus quotidianis, super quibus regulariter non imponitur, imposita censetur, vt trad. Menæ in tract. de distrib. quot. cap. 8 num. 1. & num.
30 11. par. 3. ratio enim, † quia distributiones quotidianæ non computantur in valorem præbendarum, vt per Oldrad. in cons. 118. quem sequitur Felyn. in cap. ad aures. num. 14. de rescript. nec, quæ excedat tertiam partem fructuum, quia præsumpta volun-
31 tas Papæ videtur esse regulariter, † quòd pensio non excedat tertiam partem fructuum beneficij grauari, vt testatur Gig. in eod. tract. de pens. quæst. 9. n. 6. & 7. & Staphil. de commiss. litter. iust. §. in primis igitur, num. 90. Nam iuxta iuris communis dispositionem, ac stylum curiæ Romanæ, fructuum medietatem excedere non debet, Rot. in nouiss. decis. 1160. num. 1. parte 3. Et licet rarò Episcopi super beneficijs ecclesiasticis ad eorum collationem spectantibus reseruent pensiones, puto tamen, in casibus, & modis supra expressis pensiones auctoritate ordinaria ab Episcopis posse validè reseruari, sed in pluribus differt reseruatio Apostolica, à reseruatione auctoritate ordinaria facta.

32 Primò, quia pensio † auctoritate Apostolica reseruata transit ad successorem in beneficio, reseruata autem auctoritate ordinaria, non, nisi ex causa extinctionis litis fuerit reseruata, de qua supra vers. secūdò pro. sed decedente, vel cedente eo, qui reseruationi pensionis consensit, reseruatarius contra successorem non obligatum caret actione, quia non transit ad successorem. gloss. in cap. audiuimus. in ver. pensionem, de collus. deteg. Io. Bapt. de sancto Seuerino, in tract. de pens. q. 4. & Gomes. in compend. vtriusq; sign. nu. 86.

33 Secundò † Papa reseruat pensiones quādoque, licet rarissime cum facultate transferendi, inferiores autem, non, sed tantùm ad vitam eorum, quibus reseruantur. Gig. in eod. tract. de pens. q. 6. n. 5. & q. 12. nu. 2.

Tertiò, cùm super solutionibus pensionū
34 plures lites oriri contingat, † lata sententia fauore pensionarij, cui pensio Apost. auctoritate reseruata fuit, mādatur exequtioni, & non admittitur appellatio ad effectū suspensiuū, sed tantū diuolutiuū, quo casu signatura ad quam pro commissione causæ appellationis recurritur causas committit cū clausula, sine retardatione solutionis pēsionis, & in pensionibus auctoritate ordinaria reseruatis causa committitur, tam ad effectum suspensiuum, quàm deuolutiuum absque dicta clausula, sine retardatione solutionis pensionis. Ratio enim diuersitatis adducitur, quia inferiores à Papa non possunt, nisi in certis casibus, & causa expressa, imponere pensiones, quæ non transeunt ad successores, & dubitari potest, an pensio imposita fuerit, ex iusta causa, & in casibus permissis, quapropter non est iuri consonū, quòd illicò sine aliqua discussione ha-
35 beant exequtionem paratam, † sed in reseruatione à Papa facta, cessat omne dubiū, quin valeat, & ideo statim sententia lata debet exequtioni demandari: ita distinguit Gomes. in d. comp. vtriusque signa. ead. nu. 86. Gig. de pens. quæst. 85. nu. 1. & 2. & Staphil. in tract. de commiss. lit. iust. §. in primis igitur. nu. 84. & 85.

Quartò differt reseruatio Papæ à reser-
36 uatione inferiorum, † quia Papa in collatione beneficij potest reseruare alteri pēsio-

sionem sine consensu eius, cui beneficium confertur, derogando regulę de pręstando consensu, Gig. d. tract. de pens. q. 85. n. 2. inferiores verò sine cōsensu beneficiati pensionem reseruare nō possunt, vt in eo. tract. q. 10. nu. 9. & est ratio, quia regula de præstando consensu ligat manus inferiorum, arg. text. in cap. vt debitus. de appell. non autem Papæ, quin possit illi derogare, cum eius sit reuocare, qui condere potest.

37 Legati de latere quoque † possunt pensiones reseruare, quæ tamen medietatem fructuum beneficiorum non excedant, quæ potestas illis conceditur in facultatibus legationis, vt Clementi Papæ VIII. fuit concessa, dum Cardinalatus officio fungeretur, ad Regnum Poloniæ in Legationem misso, sub his verbis, ac etiam super dictorum beneficiorum resignatorum, seu cessorum fructibus, redditibus, & prouentibus, quatenus id commode ferre poterunt, quascunque pensiones annuas, non tamen medietatem fructuū redditcuū, & prouentuum huiusmodi excedentes, resignantib. vel cedentibus, quoad vixerint, per dicta beneficia pro tēpore obtinentes, & eorū successores annis singulis in locis, & terminis, ac sub priuationis, & alijs sententijs, censuris, & pœnis ecclesiasticis, &c. reseruandi, constituendi, & assignandi, vt in facultatibus, de quibus in 2. p. bull. Sixti V. cap. 35. §. ac etiā super, & hanc facultatē pensiones reseruandi non habent de iure communi, sed vigore litte-

38 rarum specialium † facultatum, quia de iure communi solùm beneficia conferre possunt, per text. in cap. 1. de off. leg. in 6. Legati verò inferiores, vt sunt Nuncij, pensiones super fructibus beneficiorum reseruare non possunt. Nam licet olim illis concederetur facultas reseruandi, vt testatur. Gig. de pens. q. 6. n. 22. à pluribus tamen annis citra, Nuntijs Apostolicis dicta facultas non conceditur, & eorum facultas, tanquàm extraordinaria, strictè est intelligenda, gl. penult. in clem. 2. de off. ordin.

39 Dubitari potest, † an reseruationes pensionum à Legatis de latere factæ habeant eandem paratam executionem, quam habent pensiones auctoritate Apostolica reseruatæ, ita, quòd in casu appellationis à sententia in prima instantia lata debeat dari commissio clausula, sine retardatione solutionis pensionis, & cum Legati reseruent pensiones, quæ transeunt ad successores, & sub solitis sententijs, censuris, & pœnis eo modo, quo à Papa reseruantur, videtur, quòd pari passu debeant ambulare, & clausula sine retardatione solutionis, debeat apponi, quia de similibus idem est iudicium, cap. inter cęteras. de rescrip. cap. 2. de transl. t. Prælat. & cap. cùm secundum Apostolum. in princ. de præben. Quod autem, quando inferior reseruat pensionem auctoritate sibi concessa, & attributa à Papa, non procedat conclusio, quod causa absque clausula, sine retardatione solutionis pensionis, sit committenda, quia tunc Papa reseruare videtur. tenet Gig. in eod. tract. q. 85. nu. 12. quam opinionem non puto simpliciter veram, quia, aut facultas est simplex, & libera ad reseruandā Titio pensionem scutorum centum super tali beneficio. & procedit opinio Gig. aut facultas est limitata, non tamen medietatem fructuum excedente, vel, quatenus beneficia id commodè ferre possint, & tunc, quamuis Legati de latere habeant facultatem pensiones, quæ transeant ad successores, & cum clausulis, & censuris à Papa apponi solitis reseruandi, tamen cùm facultas sit limitata, quapropter potest esse, & non esse, quòd beneficia pensiones ferre possint, & quòd medietatem fructuum excedant, de quorum valore, & qualitate beneficiorum in pensionum reseruationibus, & impositionibus Legati nō informati facile possunt defraudari, puto, hoc casu commissionem esse dādam, absq; clausula, sine retardatione cùm dubitari possit, an pensio imposita fuerit iuxta modum, & conditionem, de qua in facultate tradita, & procedit, habetque locum dicta distinctio, de qua per Gomez. suprà n. 86. & Gig. de pens. q. 85. nu. 1. & 2. & cùm eadem ratio militet in pensionib. auctoritate Legati reseruatis, quæ militat in reseruatis auctoritate ordinaria, idem ius statui debet, l. illud. ff. ad leg. aquil. l. à Titio. in princ. de verb. obl. cap. translato. de constit. & Tiraq. in tract. cess. cau. p. 1. n. 151.

40 Pensionem etiam † patronus pluribus casibus in fundatione beneficij soluendam imponere potest: & primo, vt per eandem ecclesiam fundatam alteri ecclesiæ persoluatur, vt cap. quanto, & ibi Innoc. & Abb. num. 1.

num. 1. de cens. Secundò, vt sibi patrono annuatim pensio tribuatur in recognitionem iurispatronatus, accedente tamen auctoritate Episcopi in fundatione ad petitionem patroni, vt cap. præterea. il 2. & ibi glo. penult. & Abb. num. 3. 4. 5. & 6. de iurepatron.

41 Tertiò fundans, † & dotans ecclesiam statuere potest, vt fructus ipsius ecclesiæ, cum vacabit, suos faciat. cap. Eleutherius. 18. quæst. 2. glos. in c. generali. in ver. fundatione. de elect. in 6. & Gig. de pens. quęst. 6. num. 25. Dummodò proprij Episcopi consensus accedat, quia testator, vel fundans ecclesiam non potest immutare dispositionem canonum in præiudicium Episcopi. cap. requisisti. de testam. Abb. in cap. nobis. nu. 2. de iur. patr. & benè limitat. Roch. de Cur. in tract. de iurepatr. in verb. pro eo,

42 quod dioecesani. num. 15. † Etenim sine superioris auctoritate nudo partium consensu pensio imponi nō pōt. cle. 1. §. eadem. de supplen. neglig. Prælat. quia dependet à voluntate Papæ, non aūt partis consentientes illius reseruationi. Gig. in eod. tract. de pens. q. 5. n. 2. & q. 79. etiam nu. 2. & his casibus causa appellationis committitur etiam absq; clausula, sine retardatione solutionis, pensionis, rationibus supra allegatis.

43 Alijs casibus etiam committitur † causa appellationis simpliciter sine dicta clausula. & primò, quando aliquis consentit reseruationi annuæ pensionis vnica reseruatione super pluribus suis beneficijs, aut super canonicatu, præbenda, & membris, vt in canonicatibus cathedralis ecclesiæ Vercellen. qui, vt plurimum, vltra præbendam, habent duo membra, vnum in plano, & aliud in montibus nuncupatum, & hactenus habebant tria, tertium, & præcipuum, videlicet, de Mota, appellatum, ex quibus, de Mota, plura iam fuerunt extincta, & reliqua adueniente vacatione, extinguuntur, & in distributiones quotidianas rediguntur. Vnde hoc casu, quia vnica vacatione beneficia plura à communiter accidentibus pluribus conferuntur, & præbenda, ac membra à pluribus optantur, remanente successori nudo titulo canonicatus, & præbenda tenuiori ab alijs canonicis optantibus dimissa, tunc causa appellationis committitur absque dicta clausula, sine retardatione solutionis pensionis, donec decidatur, quid quilibet pro rata soluere teneatur, vt per Abb. in cap. constitutus. num. 8. de relig. do. & in terminis Gomes. in comp. vtr. signatu. num. 87. & Gig. d. tract. q. 85. nu. 5.

Hinc oritur quæstio, an tali casu vacāte canonicatu, præbenda, & membris à pluribus optatis, & vnica pensione oneratis, successor in canonicatu, qui in nudo titulo canoniæ spiritualis prædecessori obligato ad solutionem pensionis tantùm successit, præbenda cum membris ab alijs canonicis optatis, teneatur totam pensionem persoluere, vel pro rata pensionis concurrere,

44 † cùm iure tituli spiritualis consequatur præbendam in locum prioris, & pinguioris præbendæ subrogatam, quæ propterea sapit naturam eius, in cuius locum fuit subrogata. l. 1. §. hæc actio, & ibi Bart. ff. si quis testa. lib. es. ius. fue. l. si eum. §. iniuriarum. ff. si quis caut. & Mascard. concl. 1270. num. 38. de probat. & quod attinet ad præbendam, videtur, quòd pro ea in nihilo concurrere teneatur, quia, cùm illa nunquam fuerit aliquo onere pensionis grauata, pensio imposita super vna præbenda non potest per va-

45 cationem ad aliam transire, † quia beneficium pensione grauatum, durante pensione, semper transit cū tali onere ad quoscūque successores. Rom. consil. 388. n. 5. Cassad. decis. 11. nu. 1. de rescript. & Felyn. in cap. ad audientiam. il 2. num. 6. eod. tit. quæ conclusio procedit etiam in membris optatis, aut si aliàs quouis modo viuo pensio-

46 nario trāseant in alias personas, † quia pensio est onus reale, & transit ad quēcūq; trāsit beneficiū. c. querelam, & ibi Abb. 3. not. de elect. Gig. in tract. de pens. q. 39. nu. 5. & 6. q. 40. n. 1. & q. 43. n. 2. Riminal. Iun. cōs. 298. nu. 6. Decian. cons. 37. n. 14. lib. 2. & Monet. de distribut. quot. p. 3. q. 8. n. 22.

47 An autem titularis † pro titulo, cuius causa obtinuit præbendam, licet minoris valoris præbendæ optatæ, saltem pro rata fructuum contribuere teneatur, cum dictā præbendam obtinuerit loco aptatæ, quapropter sequitur naturam tituli, super quo pensio fuit reseruata. cap. accessorium. de reg. iur. in 6. & Dec. in l. cùm principalis, eod. tit. ac subrogatus, vt fuit, dicta præbenda loco alterius, sequatur naturā eius, cui subrogatur, vt l. 1. §. hæc actio. & ibi Bart. ff. si quis testam. lib. es. ius. fue. cum alijs supra dedu-

deductis, erit distinguendum, quia ex facto ius oritur. Ideo, aut per capitulum non assignantur certæ, & determinatæ præbendæ consistentes in certo, & determinato corpore, sed dantur vnicuique canonico per procuratorem, seu thesaurarium capituli certæ distributiones in grano, aut pecunia consistentes, aut quædam prædia, quæ constituūt præbēdas indistinctas, ex quo optio non facit censeri nouam præbendam, & tunc puto canonicum, ratione tituli canonicalis, & præbendæ, pro rata ad solutionē pensionis concurrere debere, vt per Rot. decis.6.num.1.ver.in aliquibus.de consuet. in no.& Gig.de pens.quæst.63.num.3.& 4. Aut præbendæ sunt, & distinctæ, & separatæ, ita quod capitulum non habet illarum administrationem, etiam si statutis caueretur, quòd quolibet decennio præbendæ æquari, & simul confundi, ac de nouo diuidi, ac assignari deberēt, si ab immemorabili tempore non fuerit facta confusio, & noua diuisio, à quo tempore præbendæ statum separatum, & distinctum susceperūt, & statuta vsum amiserunt, vt in capitulo cathedralis Vercellen. in quo licet habeatur statuta de præbendis adæquandis, tamen præbendæ habent propria prædia, propriosq; fines distinctos, aliæque opulentos, & aliæ exiguos redditus habent, nec ab immemorabili tempore citra fuerunt adæquatæ, nec hodie sine omnium canonicorum consensu possent adæquari, teneo hoc casu, titularem ad pensionem non teneri, quia cùm pensio sit onus reale, & ipsa bona producentia redditus censeantur principaliter obligata, & hypothecata pro pensione, vt per Felyn.eod.cap.ad audientiam. num.6. cum alijs supra allegatis, & taliter prouisus nullos fructus præcipiat ex præbenda, & membris hypothecatis ad pensionis solutionem non tenetur. Paris. cons.52. num.5. volu.1. Qui enim non percipit fructus, ad solutionē pensionis impositæ non tenetur, vt per Gig.eo.tract.de pens. quæst.vlt. num.16. & Monet.de distrib.quot par.3.quæst.8. num. 27. vltrà quod consensu eorum, qui optarunt, fuit liberatus, quia si nolebant onus, poterant non optare, & damnū, quod eorū culpa sentiunt, sibi, & non alijs debent imputare.c.damnum.de reg.iur.in 6. cū vulg.

48 Si verò titularis † pro canonicatu, & præbenda obtinenda, reseruationi pensionis super eodem canonicatu, & præbenda consensit, & de illa persoluenda se obligauit, tunc capitulum optioni alterius præbendæ consentire non tenetur, quia, cum dictus canonicus consenserit oneri pensionis, non potest præbendam suo facto tali pensione oneratam dimittere, & liberam optare, cùm alteri per alterum iniqua conditio inferri non possit, nec æquitas concedat, aliquem cum alterius iactura locupletari. l.nam hoc natura.ff.de cond. indeb. & Menoch.cons.27.num.36. tom.1. sed, nisi eadem pensione per obitum, aut aliàs legitime extincta, eandem præbendam semper retinere tenetur, nisi capitulum ex gratia speciali, aut aliàs optionem admittere, quia cùm tunc de solo interesse, capituli agatur,

49 † quilibet iuri suo potest renunciare. Ias. in l.cum proponas.n.1.C.de pact. & dummodo nouo impetranti in præbenda debita præiudicium non inferatur, per optionē admissam, præbenda optata erit ab onere

50 pensionis immunis, † cùm pensio semper sequatur beneficium ex supra deductis, & propterea transferri non possit de beneficio ad beneficium, nec de persona ad personam sine Papæ auctoritate, vt per Gig.de pens.q.12.nu.2.

Nihilominus erit in optione pensionarij, qui habebit actionem realem, & personalem contra quem agere velit ad pensionis

51 decursæ, vel decurrendæ solutionem. † poterit enim agere contra præbendæ possessorem, aut eius hæredem pro decursis, quando interfuit obligatio in forma cameræ Apostolicæ, quia hæres fuit etiam obligatus, siue contra anteriorem possessorem obligatum, qui dimissa præbenda, aut membro, cuius causa se obligauit, adhuc viuit, arg.eorum, quæ trad.Bellenz.in tract.de subsid.charitat.quæst.45.vers. fateor tamē, loquens in charitatiuo subsidio, ad quod præstandum ille, qui beneficium dimiserat, tenebatur, decidens, possessorem esse cogēdum soluere, vel antiquum possessorem, vt magis Episcopo placebit. His etiam confert, quod tenuit Feder. de Sen. in cons.81. quem refert, & sequitur Card. in Clem.1. quæst.11.de cens.vbi inquit, esse in facultate creditoris pro oneribus præteritis incūbentibus beneficio, vel agere cōtra nouum posses-

possessorem beneficij, vel contra antiquum possessorem, qui fructus percepit, & illis perceptis beneficium dimisit, & Anchara. post alios in cap. cùm homines. in vers. ter-
52 tiò quæro. de deci. tenet, † quòd, si quis plu ribus annis non persoluit decimā de prædio, demum illud vendidit, quòd erit in electione creditoris decimarū conuenire pro præteritis decimis emptorem, vel venditorem, quibus argumentis satis probatur, esse in electione creditoris agere ad pensiones contra obligatum, vel possessorem, aut hæredem possessoris, vt tenet Gig. eod. tract. de pens. q. 39. num. 11. & 12. & hęc quæstio, quę tempore Cassad. ob illius maximas difficultates pendebat indecisa, vt testatur idē Cassad. in decis. 4. n. 3. de loc. & conduct. & tempore Gig. vt, & ipse testatur in d. q. 39. num. 13 fuit coram Blanchetto, tunc Rotæ Auditore, & nunc S.R.E. Cardinali, in vna causa Hispalen. pensionis, de mense De-
53 cembris. 1577. decisa, & firmatum † successorem in beneficio ad pensiones decursas tempore antecessoris non teneri, nisi facta cum prædecessore, vel eius hæredibus diligentia de illis consequendis. Contra successorem autem in beneficio executiue procedi potest, & contra hęredem, non, nisi via ordinaria, & iuris ordine seruato, vt per Gig. ead. q. 39. nu. 13.

Casu autē, quo pensiones reseruari contingat super distributionibus quotidianis, prout quotidie reseruantur, super quibus
54 tamen non præsumuntur reseruari, † nisi expressis verbis id fuerit concessum, vt per Monet. in tract. de distrib. quot. p. 3. quæst. 8. n. 11. quas Papa sine dubio potest reseruare, vt post Rot. & alios citatos tenet idem Mon. ead. q. 8. nu. 9. tunc vacante canonicatu, & præbenda eod. onere pensionis gra-
55 uatis, † licet optetur præbenda, nihilominus titularis ratione emolumenti distributionum quotidianarum, quas iure tituli superlucratur, pro rata ad pensionis solutionem concurrere tenetur, ex deductis per Rot. decis. 2. de testam. in antiq.

Contra agentem ad solutionem pensio-
56 nis † plures exceptiones opponi possunt. Primò enim opponi potest defectus iurisdictionis, quia prohibitus excipere, adhuc excipere potest de incompetentia iudicis. gloss. fin. in clem. vnic. de sequest. poss. & fruct. & Felyn. in cap. pastoralis. num. 12.
56 de except. † quia defectus iurisdictionis potest etiam opponi contra tres sententias conformes, quæ exceptio opponi potest,
58 † etiamsi partes ante sententiam expresse consensissent, quòd incompetens sententiaret, & iurassent, non dicere de nullitate sētentiæ, vt post Felyn. vbi supra Angel. & Phi. de Perul. in cap. dilecti. q. 50. & 52. de appell. trad. Purpur. in l. eū qui iubet, nu. 14. ff. de iurisd. omn. iud.

59 In primis, & ante omnia † debet constare de iurisdictione, cap. cum in iure. de off. deleg. & propterea licet contra tres sentētias conformes non possit opponi aliqua exceptio, donec plenarie fuerint executioni demādatæ, clem. vt calumnijs, de re iud. pōt tñ opponi exceptio nullitatis ex defectu iurisdictionis, vt per d. glos. in cle. vnic. Abb. in d. cle. vt calumnijs. n. 11. & Staphil. in tract. de commiss. & lit. iust. §. in primis. n. 36. 37. & 38. & Gig. de pens. q. vlt. n. 20.

Regulariter executio litterarum reser-
60 uationis pensionum † committitur locorū ordinarijs, vel alijs in dignitate ecclesiastica constitutis, &, si pensionarius litteras reseruationis pensionis pręsentaret alteri, quam in eisdem pro executoribus nominatis, cuiuscunque qualitatis, & conditionis,
61 † etiamsi legati, vel Nuncij Apostolici forent, defectu iurisdictionis eorum sententiæ vitio nullitatis subiacerent, qui in prima instantia nullam habent iurisdictionem, obstante sacri concilij Tridentini dispofit.
62 vt cap. 10. §. legati quoque, sess. 24. † nec vigore delegationis, quæ facta in vnam personam, in aliam sine subdelegatione transferri non potest.

63 Secundò, potest opponi † exceptio grādinis, sterilitatis, & siccitatis, qua de causa, si aliquo anno quis non percipit fructus, ad solutionem pensionis non tenetur, vt post alios, quos citat, tenet Felyn. in cap. ad audientiam. 2. nu. 7. de rescript. quæ exceptio militabit in pēsionibus impositis sine clausulis exemptionum, sed, si in reseruatione apponatur clausula, quòd sit immunis, libera, & exempta ab omni subsidio, tam ordinario, quàm extraordinario, decima Papali, & quod solui debeat quocunque casu fortuito non obstante, etiam grandinis, siccitatis, sterilitatis, depopulationis agrorū, incur-

incursus hostium, & cum similibus, & amplioribus clausulis de stylo Romanæ curiæ apponi solitis, sub obligatione camerali, cum derogatione regulæ de præstando cõsensu, tunc pensio semper integra persolui debet, quia cùm à communiter accidentibus, præcedentibus, & sequentibus annis vberes fructus percipiantur, sterilitas cum vbertate compensatur, l.licet.C.locat.cap. propter sterilitatem eod.tit. & Rot. in nouiss.par.1.decis.757.nu.3.

Ideo non possunt ecclesiarum beneficiati allegare sterilitatẽ temporis, nec incursum hostium, vt per gloss. fin. in cap. vobis enim, 12.q.2.Felin.in d.cap.ad audientiam, n.7.vers.pro quo & Gig.de pens.q.62.nu.7. & contra obligationem cameralem dicta exceptio non admittimur, sed, si instrumẽtum est liquidum, possunt opponi tantùm
64 tres exceptiones, † vide licet, falsitatis, quietationis, & solutionis, de quibus per Bart.in l.1.§.& parui refert nu.3.ff.quòd vi, aut clam.Cassad.decis. vnic. de mut. petit. n.2.& terminis Gales.in tract. ad form. cameral.obligat.ad 4. part. claus. q. 1. nu.2.
65 Dantur tamen casus, quibus, † licet regulariter dicta exceptio non admittatur, in Signatura gratiæ Papa ex causa admittit exceptiones, quia illa obligatio adeo fortiter ligat propter vinculũ iuramenti, quo renunciatur etiam beneficio absolutionis, sub pœna periurij, sed quia iuramentum, quo quis ligatur, persoluere pensionem excessiuam, aut aliàs inualide positam, esset vinculum iniquitatis, Papę auctoritate omnia iuramenta illicita possunt irritari, cap. auctoritatem, 15.q.6.& etiam à iuramento licito absoluere potest, cap. alius, & cap. nos, ead.q.6.
66 Tertiò exceptio † compẽsationis opponi potest, quæ habet vim solutionis, l. si debitor, circa fin. ff. qui pot. in pig. habean. Bart.in l. amplius non peti. num. 8. ff. rem rat. Abb.in cap.suborta, & ibi Felin.num.2. in princ.de re iud.
67 Dummodo † compensatio fiat de re liquida, cum enim agitur vigore obligationis cameralis ad solutionem pensionis, quia omnibus exceptionibus fuit renunciatum, non admittitur exceptio compẽsationis illiquidæ, pro qua nõ datur tempus ad liquidandum. Bart.in l.aufertur, §. qui compensationem, in fi.ff.de iur.fisc.Abb.in cap.2.de depos.& Felin. qui alios citat, in d.cap. suborta, eod.nu.1.vers.sed, si non esset, & est regulare, quod de liquido ad illiquidum nõ admittitur compensatio. Gales.in dicto tract.obligat.camer.d.4.par.claus.in 6.vbi post plures alios, quos citat, reprobat opinionem Bart. contrarium tenentis, in l.amplius non peti.ff.rem rat.habe.
68 Quartò opponi potest † exceptio nullitatis, reseruationis, pensionis, quæ in continenti probari possit, pensio enim reseruata super beneficio alia pensione grauato, nulla facta expressione in litteris de priori reseruatione, est nulla, vt per Cassad. decis. 3.n.1.de pens.ideo, si reus, cõtra quem agitur ad pensionis solutionem, exhibeat litteras, siue transumptum reseruationis prioris pensionis, quo concludenter probatur nullitas posterioris, illa exceptio impedit, & retardat solutionem, & litteræ tribuunt iurisdictionem, tàm super principali, quàm super exceptione nullitatis oppositæ, super qua põt iudex suam proferre sentẽtiã. Bellam.in decis.28.vers.litteræ sunt, & Felin.in cap.super litteris, num.3. de rescript.
69 Quintò † exceptio non purificatæ conditionis potest opponi, quæ donec fuerit purificata impedit litterarũ exequtionem, & retardat solutionem, vt est conditio, quę regulariter apponitur in litteris reseruationis pensionis super fructibus cathedralis ecclesiæ, videlicet, dummodo remaneant ducati mille liberi pro titulari, vel ducati centum liberi pro rectore, quando pensio super parochiali ecclesia reseruatur, quia tunc titulari recusante pensionem soluere, donec fuerit coràm executore verificatũ, quòd remaneant titulari illi ducati, sub qua conditione pensio fuit reseruata, reus ad solutionem compelli non potest, nisi agens sit in possessione exigendi, Cassad. decis.10.num.8. de rescript. & Gig. de pens. quæst.vlt.num.15. & hoc casu, alijsq; casibus, de quibus infra, lata sententia contra
70 reum, † dummodo actor non sit in possessione exigendi signatura committit causam appellationis absque clausula, sine retardatione solutionis pẽsionis, Cassad.ead.decis. in fin.Gomes.in comp.vtr. sign. num.87. & Gig.de pens.q 85.nu. 10.
71 Valor autem beneficij † secundum communem

munem stylum Rotæ probari debet, videlicet, quòd beneficium, super quo pensio, de qua agitur, fuit reseruata, tempore prouisionis, oneribus deductis, valeat in portatis tot scuta, & per quinque annos ante prouisionem, & post, si à tanto tempore tunc titularis fuit prouisus, anno fertili cũ sterili computato, communi æstimatione tantum valuit, & ita testis de tali beneficio notitiam habens dixit, se scire, & si plus, vel minus valeret, ipse non ignoraret, vt post Bart. Abb. Felin. & alios, quos citat, testatur Gomes. in reg. de val. exprim. q. vlt.

72 Sextò † exceptio solutionis opponi potest, & impedit exequtionem litterarum reseruationis pensionis, quia solutione eius, quod debetur, tollitur omnis obligatio. Inst. quib. mod. tol. oblig. in princ. sed allegata solutione, & inde, parte citata ad docendum de dicta allegata solutione, iudex concedit terminum, vsque ad primam sequentem diem iuridicam, qua adueniente, & non docto liquide de solutione, proceditur ad exequtionem, quia non conceditur tempus ad liquidandum, Felin. in cap. suborta, num. 2. vers. sed, si non esset, de re iud cum alijs supra allegatis.

73 Septimò † opponi po est exceptio extinctionis pensionis, quæ pluribus modis extinguitur.

Primò morte pensionarij, si procurator agat pro exigenda pensione nomine principalis, qui in longinquis partibus decessit, quia, si habet in promptu probationem mortis, cum pensio reseruetur, quoad pensionarius vixerit. eo mortuo, est extincta reseruatio, sicuti finitur vsusfructus morte vsufructuarij, §. finitur, instit. de vsufruct. cap. fin. de pecu. cler. & Gig. de pens. q. 1. num. 5.

Secundò pensio regulariter extinguitur per contractum matrimonij, per verba de præsenti. Gig. eod. tract. q. 14. nu. 5. & 6.

Tertiò extinguitur pensio per ingressum religionis post emissam professionem, prout vacant beneficia, vt per Steph. in tract. de vac. mod. vacat. num. 90. & hoc casu valet arg. à beneficio ad pẽsionem, quoniam, emissa professione, religiosus habetur pro mortuo, quia cùm ipse ab alio possideatur, nihil possidere potest, cap. non dicatis, 12. q. 1. & cap. ad monasteriũ, de stat. monach.

74 Octauò, † potest opponi exceptio extinctionis aliquibus anticipatis solutionibus auctoritate Papæ, & pensionem redimens sine auctoritate Summi Pontificis simoniam committit, inquit Nauarr. in cap. 23. num. 111. quem post alios, quos citat, sequitur Monet. in tract. de distrib. quot. num. 52. contraria tamen sententia, quòd pensio sola voluntate, sicut quælibet res profana cassari, & remitti possit absque licentia Papę, est verior: quam post Pręposi. in cap. Agatho. 63. dist. tenet Gomes. in reg. de infirm. resig. quæst. 16. num. 4. vbi testatur, tempore suo Rotam hanc opinionem pluries approbasse, & hanc opinionem etiam modernis temporibus tenuit Rot. in nouiss. decis. 471. num. 10. part. 1. à qua tutò recedi non potest.

75 Nam pensio † in temporalitate consistit. Put. decis. 202. num. 3. lib 3. Gomes. eadem quæst. 16. num. 2. vers. pensio vero. Benint. in decis. 49. num. 6. & Gig. eod. tract. de pens. q. 13. nu. 3.

76 † Et ideo anticipatis aliquibus solutionibus, quibus mediantibus in instrumento quietantiæ apponatur pactum de vlterius in futurum non petendo, illa exceptio pacti de non petendo æquipollet solutioni, vt per Gig. eod. tract. q. vlt. nu. 2. 3. & 4.

77 Nonò exceptio † excommunicationis, quæ opponi potest in quacunque parte litis, quo casu, si agens ad pensionem est excommunicatus, iudex exequtor illum repellere debet, cap. exceptioné, & ibi Abb. num. 2. de except. & Ias. in l. 1. num. 23. C. de iur. & fac. ignor.

78 Et hæc exceptio procedit, † etiam opponi potest coràm iudice seculari, gloss. fin. in l. 1. C. de iur. & fac. ignor. cap. fin. de except. in 6. Ias. post alios in l. placet. in prima lectura in fin. C. de sacrosanct. Eccl. & Gig. de pens. ead. q. vlt. num. 19.

79 Et publice † excommunicatum, etiam quòd non excipiatur, iudex repellere debet, Abb. in eod. cap. exceptionem, num. 1. & Felin. in cap. intelleximus, num. 7. vers. quare ergo, de iud.

80 Decimò † exceptio defectus clericatus contra agentem ad solutionem pensionis opponi potest, quia si in litteris Apostolicis legatur reseruatio facta clerico, tenetur reseruatarius probare se esse clericum, & nõ proba-

probato clericatu, pensio est nulla Rebuff. in pract. benef. de form. lit. cons. num. 22. part. 1. & Gig. de pens. quæst. 22. num. 8. etiam si pensio fuerit reseruata equiti Hierosolymitano, aut alterius religionis, quia licet, dicti equites sint religiosi, & tria vota substantialia emittant, non sequitur, religiosi, ergo capaces, sed cùm narratiua sit pars gratiæ, debet clericatus verificari, aliàs gratia redditur subreptitia, & nulla. Abb. in capitulo cum nostris, num. 11. de concess. præbend. Felin. in cap. significante, num. 3. de rescript. cum alijs supra numer. 17. allegat. aliæque exceptiones, quæ opponi possunt, habentur per Gig. in eod. tract. quæst. vlt.

DE DISPENSATIONIBVS.
Cap. VIII.

SVMMARIVM.

1 *Dispensatio, quid sit.*

2 *Dispensationis tres sunt species, scilicet, debita permissa, & prohibita.*

3 *Dispensare potest Papa in omni casu, & impedimento iure humano, vel positiuo inducto, cùm sit loco Petri, & Vicarius Christi.*

4 *Papa potest ex causa, sua constitutione, vel rescripto, ius diuinum interpretari, vel limitare.*

5 *Dispensare potest solus Papa in pluribus casibus.*

6 *Papa solus in pluritate beneficiorum incompatibilium dispensat.*

7 *Papa solus dispensat ad plura beneficia vltra duo simplicia, etiam quantumcunque tenuis redditus.*

8 *Papa solus dispensat illegitimos ad plura beneficia & ad sacros ordines.*

9 *Papa solus dispensat cum simoniaco, siue in ordine siue in beneficio, quando scienter simoniam commisit, vel ratam habuit.*

10 *Simoniam committens in ordinum consequtionem est eo ipso per decennium, sine vlla dispensationis spe, suspensus*

11 *Dispensabat olim regulariter solus Papa cũ eo, qui post excommunicationem celebrauit, aut aliquem actum ordini proprium egit, siue fuisset Episcopus, siue alius in sacris constitutus.*

12 *Dispensare potest vigore concil Trident. Ordinarius in occultis, cum eo, qui excommunicatus, celebrauit.*

13 *Dispensat solus Papa super ætatis defectu, pro cõsequtione ordinum, vel dignitatum.*

14 *Papa solus est supra concilium & ideo solus à decretis concilij dispensare potest.*

15 *Papa solus dispensat cum parocho, vt non teneatur se facere infra annum ad sacerdotium promoueri.*

16 *Papa solus dispensat, vt quis in absentia possit ex causa percipere distributiones quotidianas, quantùm ab interessentibus regulariter percipi debent.*

17 *Distributiones quotidianas, quando non amittat parochiali ecclesiæ deseruiens.*

18 *Canonicus pœnitentiarius quãdò non amittat distributiones quotidianas.*

19 *Canonicus cum præbenda Theologali; si absit, dum lectiones sunt habẽdæ præsens censetur.*

20 *Lectiones habentes in scholis publice Theologiam docentes, & in cathedralibus docentes, priuilegio gaudent, vt pro præsentibus habeantur.*

21 *Infirmi; etiam ita affecti ex propria culpa, quoad distributiones, habentur pro præsentibus.*

22 *Famulo ægrotandi debentur à domino cibaria, & tenues expensæ.*

23 *Clericus absens pro vrgente necessitate, vel euidente vtilitate ecclesiæ, distributiones quotidianas non amittit.*

24 *Absentia à residentia propter pestem non excusat.*

25 *Clericus iniuste carceratus, excommunicatus, &c. distributiones quotidianas non amittit.*

26 *Clericus iuste censuris ecclesiasticis illaqueatus, vel carceratus, amittit distributiones*

tiones quotidianas.

27 *Dispensatio ab irregularitate proueniente ex homicidio, vt quis possit ordinari, soli Papa est reseruata.*

28 *Dispensatio ab irregularitate proueniente ex delicto deducto ad forum contentiosum, Papa est reseruata.*

29 *Papa solus dispensat cum irregulari propter alicuius membri mutilationem.*

30 *Papa solus dispẽsat cum irregulari propter oculi carentiam.*

31 *Papa solus dispensat cum irregulari ex defectu perfectæ lenitatis.*

32 *Papa solus dispensat cum leproso, laboranti ecclesia, obsesso à damone, lunatico, & furioso.*

33 *Leprosi, lymphatici, energumeni furiosi, aut alio huius generis morbo affecti, cum notabile scandalum ordinum vsui prabeant, sunt irregulares.*

34 *Papa solus dispensat cum irregulari propter bigamiam, quo ad beneficia, & ordines sacros.*

35 *Milites Sanctorum Mauritij, & Lazari ad secundas nuptias à solo Papa possunt dispensari.*

36 *Dispensare non potest Episcopus cum bigamo, vt minores ordines suscipere possit.*

37 *Papa solus dispensat, vt filius succedat immediatè in ecclesia paterna.*

38 *Papa solus dispensat cum illegitimis criminosis, ac are alieno grauatis, vt ad religionem recipi possint.*

39 *Papa solus dispensat in gradibus cõsanguinitatis prohibitis, vsque ad quartum gradum.*

40 *Papa solus dispensat in impedimento publica honestatis, quod primum gradum non excedit.*

41 *Papa solus dispensat in impedimento inducto propter affinitatem ex fornicatione contractam, quod impedit vsque ad secundũ gradum.*

42 *Papa solus dispensat in impedimento cognationis spiritualis, & inter quas personas contrahatur.*

43 *Episcopus quandoq; in gradibus prohibitis, quatuor copulatiuè causis concurrentibus, potest dispensare.*

44 *Dispensare non possunt contra concilium generale, Episcopi, nec Legati.*

45 *Dispensatio matrimonialis, non est valida si tantùm remotior gradus exprimatur.*

46 *Dispensatio, an ijs suffragetur, qui habentes impedimentum, propter quod matrimoniũ contrahere non valent, post expeditam, & datam supplicationem se carnaliter cognoscunt.*

47 *Mandatum de dispensando non habẽt vim dispensationis.*

48 *Carnaliter se cognoscentes post datam supplicationis, & ante dispensationis exequutionem incestum committunt.*

49 *Episcopus absoluit ab incestu, sed non reualidat dispensationes.*

50 *Copula carnali secuta ante præsentationem dispensationis, an Episcopus possit dispensationem exequtioni demandare, & quomodo.*

51 *Dispensare potest solus Papa à quinque votis solemnibus, & alijs pluribus.*

52 *Dispensare potest solus Pãpa à voto solemni per sacri Ordinis susceptionem emisso, & per solemnem professionem facto.*

53 *Episcopus, quibus casibus super irregularitatibus possis dispensare.*

54 *Dispensare potest Episcopus cum illegitimis ad minores ordines, & vnum simplex beneficium.*

55 *Dispensare potest Episcopus auctoritate ordinaria ad duo beneficia.*

56 *Dispensare potest Episcopus super denunciationibus matrimonialibus.*

57 *Dispensare possunt Episcopi ab omnibus votis Papa specialiter non reseruatis.*

58 *Quibus casibus potest quis statuere, & punire, in eisdemmet potest etiam dispensare.*

59 *Episcopi possunt dispensare in omnibus casibus non prohibitis à Papa, sibi specialiter reseruando.*

60 *Dispensare possunt prælati inferiores in pluribus casibus.*

61 *Legati à latere, nuncij, & alij, quibus per delegationẽ cõceditur facultas dispensandi non possunt fines delegationes excedere.*

62 *Dispensationis effectus sunt quatuor.*

NISI

NISI rigor diſciplinæ quandoque relaxetur, ex diſpenſatione miſericordię in neruum facile poſſet erumpi, multorum ideo crimina ſunt damnabilia, quæ tamen Eccleſia tolerat pro tempore, pro perſona, intuitu pietatis, vel neceſſitatis, ſiue vtilitatis, & pro euentu rei, vt in cap. requiritis, §. niſi rigor. 1. q. 7.

Vnde cùm ſupra viſum fuerit, quomodo beneficia conferantur, & penſiones reſeruentur, in quibus pluries diſpenſationes requiruntur, in hoc capitulo de diſpenſatione, quid ſit, quot ſint ſpecies diſpẽſationum, quis poſſit diſpenſare, qualiter ſit diſpenſatio facienda, & qui ſit effectus diſpenſationis breuiter ſum verba facturus.

1 † Primò diſpenſatio eſt rigoris iuris per eum, ad quem ſpectat, miſericors canonice facta relaxatio, vt d. §. niſi rigor. vbi etiã gloſſ. in verb. vt pleriſque, & cap. ſeq. Abb. in cap. at ſi clerici, § in adulterijs, num. 12. de iud. & Hoſt. in ſum. num. 1.

2 Species autem † diſpenſationũ ſunt tres, quarum vna eſt debita, alia prohibita, & alia permiſſa, gloſſ. in cap. vt cõſtitueretur, in verb. detrahendũ 50. diſt. debita eſt cauſa neceſſitatis, permiſſa, vtilitatis, vt in cap. & ſi illa. iunct. gl. in verb. vel temporum, 1. q. 7. prohibita eſt, vbicunque decoloratur ſtatus Eccleſię, quo caſu diſpenſari non poteſt, vt contra Euangelium, vel præceptum Apoſtoli. cap. ſunt, qui dicunt. circ. princ. 27. q. 2. & gl. in d. §. niſi rigor. in verb. vt pleriq; & eſt debita diſpenſatio, vbicunque perſona, res locus, & cauſa exigit, c. 1. & per tot. 29. diſt. & gl. in cap. domino ſancto, in verb. neceſſe ſit, 50. diſt. permiſſa, ea eſt, quę rationabiliter, & non neceſſariò fit, vt, quando fit propter prærogatiuam meritorum, quam ſolus Princeps in genere quiſque ſuo in duplicibus exercet, & Epiſcopus in ſimplicib. Hoſt. in ſum. de fil. presb. circ. fin. verſ. alia rationabilis, & in quibus Papa, in quibus verò Epiſcopus poſſit diſpenſare, infra patebit.

3 Papa † in omni caſu, & impedimento à iure humano, ſiue poſitiuo inducto diſpenſare poteſt, quia eſt loco Petri, cap. quoniã vetus, 24. q. 1. & Vicarius Ieſu Chriſti, cap. 1. 2. & 4. de tranſlat. Epiſc.

4 Et poteſt etiam † ex cauſa, ſua conſtitutione, vel reſcripto, ius diuinum interpretari, & limitare, licet in totum tollere non poſſit, quia eſt immutabile, clem. ne romani, in princ. de elect. Innoc. in cap. 2. in fin. de bigam. & Feli. poſt alios, quos citat in cap. quæ in eccleſiarum, nu. 19. de conſtit. & in
5 pluribus † ſolus Papa poteſt diſpenſare:

6 Primò † in pluritate Epiſcopatuum, aut quorumcunque aliorum beneficiorum curam animarum habentium, aut aliàs perſonalem reſidentiam requirentium, quæ ſunt incompatibilia, vt cap. ſanctorum, 70. diſt. cap. de mulcta. de præbend. cap. ordinarij, de off. ord. in 6. cap. execrabilis, §. quia verò, in extrauag. com. & conc. Trid. cap. 2. 4. & 5. ſeſſ. 7. de reform.

7 Secundò † ad plura beneficia, quàm duo ſimplicia, etiam quantuncumq; tenuis redditus, ſolus Papa diſpenſare poteſt. conc. Tridentin. cap. 17. de reform. ſeſſ. 24. & ita fuit à ſacr. congregatione Cardinalium deciſum, vt in deciſ. ſub num. recollectis mihi, 97. & melius, 861.

8 Tertiò † illegitimos ad ordines ſacros, penſiones, Epiſcopatus, parochiales, canonicatus, & alia quæcunq; beneficia; non tamen, quo ad vnũ ſimplex, & ordines minores, pro quibus põt Ordinarius diſpenſare, ſolus Papa diſpẽſare põt, cap. cũ vintonien. ext. de elect. & cap. 1. & 2. de fil. presb. in 6.

9 Quartò † ſolus Papa diſpenſat cum ſimoniaco in ſimonia ſcienter commiſſa, vel ratum habente, ſiue ſit in ordine, ſiue in beneficio, cap. erga ſimoniacos, 1. quæſt. 1. & quicunque deteſtabile crimen ſimoniacæ
10 prauitatis commiſſæ conuictus fuerit † in conſequendis ordinibus eo ipſo ab illorum exequutione per decennium ſine ſpe diſpenſationis eſt ſuſpẽſus, vltra alias pœnas, quas incurrit, de quibus per Pium V. in Bull. cap. 5. 6. & vt ſimoniacè.

11 Quintò † regulariter ſolus Papa diſpenſabat cum eo, qui poſt excommunicationem, ſiue Epiſcopus, ſiue presbyter, aut diaconus foret, præſumpſiſſet facere oblationẽ, vel matutinum, aut veſpertinum ſacrificiũ, quaſi in officio ſuo vellet agere, ſicut prius, capitulo, ſi quis Epiſcopus damnatur, iunct.

iuncta.gloss. in ver.alia.& cap.seq.11. q.3.

12 Sed hodie † ex sacri concilij Tridentini dispositione, etiã Ordinarius potest, vt infra demonstrabitur, dummodo casus sit occultus, vt cap.6.de reform.sess.24.

13 Sextò † super deffectu ætatis ad obtinendum dignitates, beneficia, & suscipiendum ordines, cap.nemo deinceps, de elect. in 6. quæ ætas est etiam præfinita à sacro concilio Tridentino, vt in cap. 12. de reform. sess.24 cap.6.& cap.12. de reform. sess.23.

14 & cum † Papa solus sit supra concilium, soli Papæ est talis dispensatio reseruata.

15 Septimò † Papa solus dispensare potest, vt qui regimen parochialis ecclesiæ suscepit, intra annum a sibi commissi regiminis tempore numerandum, non se faciat ad sacerdotium promoueri, cap. licet canon. cum seq.eod.tit.in 6.

16 Octauò † solus Papa dispensat, vt quis in absentia ex causa percipiat distributiones quotidianas, quæ alias regulariter canonicis, & alijs beneficiatis, & clericis ecclesiarum, qui officijs in ipsis inter sunt, nõ autem absentibus sunt distribuendæ, cap. vnic.de cler.non resid.in 6.& concil. Trid. d.cap.12.de reform.sess.24.

17 Quæ regula primò limitatur, vt † non habeat locum, vbi dignitatibus in ecclesijs cathedralibus, vel collegiatis, de iure, vel de consuetudine, iurisdictio, administratio, vel officium nõ competat, sed extra ciuitatem in diœcesi curam animarum immineat, cui is, qui dignitatem obtinet, incumbere voluerit, quia tunc pro tempore, quo in curata ecclesia resederit, ac ministrauerit, tanquam præsens in ecclesijs cathedralibus, & collegiatis, ac diuinis interessens est habendus.concil.Trident.cap.3.vers.quòd, si alicui, de reform.sess.22.

18 Limitatur secundò, † vt non procedat in canonico pœnitentiario, qui, dum confessiones in ecclesia audit, interim præsens in choro, & processionibus, ac exequijs defũctorum, quæ eo tempore fiunt, habetur, & distributiones non amittit, cap.8. in fin. de reform.sess.24. & ita super eod. cap. fuit à sacra congregatione concilij decisum, vt in decis.penult. super eod.cap.fact.2.

19 Tertiò limitatur † in canonicis præbendam theologalem habentibus, qui illis diebus, quibus habent lectiones, licet sint absentes pro præsentibus etiam, quo ad distributiones quotidianas, habentur, conc. Trident.cap.1.sess.5.de refor. & congregatio concil. super cap.8.sess.24.decis.2. & licet conc.Trid.in d.cap.1.

20 Loquatur † de Lectoribus, dum publice Theologiam in scholis docet, tamen idem est iudiciũ de docentibus in cathedralibus; vt per eandem sacra congregationem fuit decisum, in decisionibus sub num. recollect.s, decis.mihi 611.

21 Quartò † limitatur in infirmis, qui, morbo impediente, non possunt diuinis officijs personaliter interesse, vt cap. vnic. de cler. non resid.in 6.etiam si quis ex propria culpa fuerit vulneratus, aut in morbũ gallicũ, vel alium inciderit, quia, quamuis propria culpa esset impeditus, hoc tamen impedimentum, nec à iure, nec ab homine, sed ab ipso solo Deo illatum fuit, & ita cont. Philip.Prob.tenet Couar.in lib.3. var. resolut. cap.13.nu.8.vers.7.quotidianæ, & in simili

22 videtur famulo † infirmo salariũ esse præstandum, etiam eo tempore, quo est ægrotus, per l. arboribus, §.de illo. & ibi gloss. in ver. ægrotante, ff. de vsufruct. quæ tamen gloss.opinio, quo ad famulum ægrotantem, non est vera, sed solùm tenetur dominus famulo ægrotanti cibaria, ac modicas, & tenues expensas subministrare, Bart.in l. si cũ dotem, §.sin autem, ff.solut.matr. & in l. in rebus, ff.commod. Abb. in cap.1. num.7. de cler. & ægrot. & Couar. qui hanc opinionem veriorem, & communem esse testatur, in d.cap.13.vers.ex quibus.

23 Quintò limitatur † in clerico absente propter vrgẽtem necessitatem, vel euidentem ecclesiæ vtilitatẽ, cap.ex parte, il 2.de cler.non resid.cap.vnic.eod.tit.in 6 & Couar.eod. nu.8. vers.8. non tantum: & aliæ

24 absentię causæ non excusant, † nec absentia à ciuitate causa pestis excusat, vt expresse tenet Rip.in tract de pest. 2.par. nu.145. quem sequitur Couar.d.n.8.vers 9.hinc.

25 Sextò limitatur, † non habere locum, nec procedere in clerico iniuste carcerato, excommunicato, suspẽso, vel in exilium etiam iniuste condemnato, cap.super causa, & ibi gloss 2.quæst.5.Cald. in cons.17. de præb. Felin.in cap.apostolicæ, num.12.de excep. Couar.post alios, quos citat.eod. n 8. vers.

26 11.& 12.sed † iuste excommunicatus, carceratus,

ceratus, aut arrestatus distributiones quotidianas amittit, quae ei iustissime ob eius culpam denegantur, glossa in l.inter quos, §.damni, ff.de damno infect.& Couarr.d. cap.13.n.8.vers.12. quia tunc sua culpa nō residet,& propterea damnum patitur, quo casu intrat regula, vt damnum, quod, quis sua culpa sentit, sibi debet, & non alijs imputare, cap. damnum, de reg.iur.in 6. & l. quod quis, ff.eod.tit.

27 Nonò † solus Papa dispensat ab irregularitate ex homicidio etiam casuali, & occulto proueniente, vt quis ad sacros ordines promoueri, & ecclesiastica beneficia obtinere possit. concil. Trident. cap.7. de reform.sess.14.

28 Duodecimò † ab irregularitatibus ex delicto ad forum contentiosum deductis, prouenientibus, solus Papa potest dispensare. conc.Trid. in cap.6.de refor.sess.24.

29 Vndecimò † irregularis propter membri alicuius mutilationem dispensari non potest, nisi à Papa, quia quo ad irregularitatem, mutilatio homicidio comparatur, gl. in clem.in ver.mutilet.de homicid.

30 Duodecimò † qui caret oculo est irregularis, ita quòd ad Sacerdotium promoueri non potest sine Sedis Apostolicae dispensatione, cap.si Euangelica, 55.dist.

31 Decimotertiò † Papa solus dispensat ab irregularitate, quae contrahitur ex defectu perfectę lenitatis, dictando sententiam cōtinentē pœnā sanguinis, qua sequitur mors, vel mutilatio, aut illius exequtioni auctoritatiue interessendo, cap.sententiam sanguinis, vbi Abb.n.1.& 11.& ibi Innoc. ne cleric. vel mon.& Nauar.in cap.27. de quart. spe.irregul.n.209.& 210.tom.3.

32 Decimoquartò † leprosi, morbo caduco laborantes, ac à dæmone obsessi, etiam, si semel amentes, lunatici, imbecilles, deformes, furiosi, æquali etiā infirmitate cor-
33 poris † oppressi, quae notabile scandalum visui ordinum præbeat, sunt irregulares, & à Papa solo possunt dispēsari, cap. maritum, 33.dist.cap.percussio, 7.q.1.cap.de rectoribus, & cap.ex parte, de cler.ægrot. Nauarr. in cap.28. nu. 202. & 203. & Graff. decis. aur.cap.27.par.1.lib.4.num. 29.& 47.

34 Decimoquintò † cum bigamo, qui per bigamiam irregularis efficitur, cap. debitum, & ibi glossa in verbo, sacramentum, de bigam. solus Papa dispensat ad beneficia, &
35 ordines suscipiendos, etiam, † vt fratres milites SS. Mauritij, & Lazari, cum secunda coniuge, vel cum vidua, matrimonium contrahere possint, nam cum vnica, & virgine tantùm sine dispensatione Apostolica matrimonium contrahere valent, vt in priuilegijs Greg.Papæ XIII. eidem ordini concessis, in vers.qui milites.

36 Quo † verò ad minores ordines, etiam Episcopum cum bigamo posse dispensare, tenet Sot.in 4.sentēt.dist. 27.quęst.2.art.3. & Graff.decis.aur.d.cap.23. nu.38. & alij, quos hic recensere ociosum esset, quia contrarium est verius per text. in cap. vnic. de big.in 6.vbi etiam doct. & concil.Trident. in cap.17.in fi.sess.23.& ita super eod. cap. sequ.verbis fuit decisum nempe, an Episcopus sua auctoritate ordinaria potuerit cū suo subdito viro bigamo, qui alias cum duabus virginibus, & successiuis temporibus quae modo defunctæ sunt, matrimoniū legitimum contraxerat, & consummauerat dispensare, vt possit primam tonsuram, & beneficia simplicia accipere, neque eidem conferre, pro vt contulit. Et dato, quòd non potuerit, an aliquas, & quas censuras & pœnas incurrit, tàm Episcopus, quàm, qui fuit promotus: Sanctissimus D.N.Sixtus ex sententia congregationis respondit, quo ad primum non posse, quo ad secundum, significandum Episcopo ipsum esse suspensum in collatione ordinum, itemque, promotum suspensum esse ab ordinum exequtione, beneficiumque amisisse, & fructus perceptos suos non fecisse.

37 Decimosextò † solus Papa dispensare potest, vt filius immediate in ecclesia paterna succedat, cap.fi.de fil.presb. & glossa in d.cap.si Euangelica, in fin.55.dist.

38 Decimoseptimò † solus Papa dispensare potest cum illegitimis criminosis, & ære alieno grauatis, vt ad religionem admitti possit, à qua sub grauibus pœnis prohibentur per constitutionem Sixti V. quae incipit, cum de omnibus, de anno 1587.sexto kal Decembris etiam, in vlt.lib.Bul. eiudē Sixti, & de qua per Graff.eod.cap.7.n.65. quae tamen postea modificata fuit per Gregorium XIV. per constitutionē incipientē: circunspecta Romani, de anno 1591.idibus Martij editam.

39 Decimooctauò † in gradibus consanguinitatis, & affinitatis, quæ extenduntur vsq; ad quartum gradum de iure canonico cõputan. solus Papa dispensare potest, non autem Episcopi, nec legati de latere in dictis gradibus possunt dispensare, cap. non debet, de cõsanguinitate, & affinit. Couar. de sponf. 2. par. 1. cap. 6. §. 9. in fin. & conc. Trident. cap. 5. de refor. matr. sess. 24.

Prohibitio enim copulę coniugalis quartum consanguinitatis, & affinitatis gradum non excedit, vt d. cap. non debet, vnde puto errare eos, qui suis constitutionibus, decretis, aut alijs modis prohibẽt, ne in quarto, & quinto gradu sine Ordinarij licentia, aut declaratione matrimonia, qua libera esse debent, contrahatur, quoniam huiusmodi impedimenta sunt contra expressum casum legis eod. cap. nõ debet, & cap. cùm locũ de spõs. nec sub prætextu scandali vitandi, quia matrimonia in quibus nullum penitus est impedimentum consanguinitatis, aut affinitatis, ad euitandum scandalũ, possunt impediri, cum propter scandalum quandoque aliquid omittatur, quod de iure esset faciendum, vt cap. 1. 9 r. dist. & in his terminis procedit glossa, quam sequitur Abb. in cap. super eo in verbo consuetudo, de cognat. spir. non autem, quòd quintus gradus scandalum generet, & ad euitandum scandalum omni alio impedimento cessante debent Episcopi, ne matrimonia contrahantur, prohibere, vt post alios per ipsum citatos Felin. in cap nihil nu. 1. de præscript.

40 Decimononò † in impedimento publicæ honestatis, quod primum gradum non excedit, & oritur ex sponsalibus validis cõtractis cum sponso prædefuncto, fratre illius, qui cum sponso, vel sponsa quondam fratris, vel sororis, vult matrimonium contrahere, cap. ad audientiam, cap. sponsam, de sponsal. concil. Trident. cap. 3. de reform. matr sess. 24. & Pius V. in declaratione super eod. cap. 3. in Bull. cap. 62. solus Papa dispensare potest.

41 Vigesimò † solus Papa in impedimento, quod propter affinitatem ex fornicatione contractã inducitur, de quo, cap. quædam, cum seq. 32. quęst. 7. & tot. tit. de eod. qui cogn. consang. vxor. su. dispensare potest, & hæc affinitas in primo, & secundo tantùm gradu contrahitur, quibus matrimonium contrahendum impedit, & cõtractum dirimit, in vlterioribus verò gradibus matrimonium postea contractum non dirimitur. concil. Trident. cap. 4. de reform. matr. ead. sess. 24. & Pius V. in declar. de qua in Bull. Rom. cap. 24.

42 Vigesimoprimò † in impedimento cognationis spiritualis, quod oritur tantùm cum patrino, & matrina de baptismo suscipientes, inter baptizatum ipsum, illiu que patrem, & matrem, nec non inter baptizãtem, & baptizatum, baptizatique patrem, & matrem, vt cap. 2. ead. sess. 24. de reform. matr. & Pius V. in declarat. in eod. Bull. d. cap. 24. solus Papa dispensare potest, & hęc conclusio, quòd in prædictis impedimentis solus Papa dispensare possit, quæ est verissima, † fallit adueniente casu cum infrascriptis circumstantijs.

43

Prima erit circumstãtia, quòd matrimonium iam sit contractum, & consummatum inter personas, quæ impedimentum ignorarent, quia, si sciuissent impedimentum, spe dispensationis perpetuò carere debent. cõcil. Trid. cap. 5. de refor matr. ead. sess. 24.

Secunda, quòd impedimentum sit occultum.

Tertia, quòd si fieret diuortium verisimiliter scandalum oriri posset.

Quarta, quòd cõtrahentes sint adeò pauperes, vt non possint mittere, vel ire Romam ad Summum Pontificem pro dispensatione obtinenda, quo casu posset Episcopus dispensare. Sot. in 4. sentent. distin. 37. quæst. vnic. artic. 2 Syluest. in verb. dispensatio, §. 9. Armil. eod. vers. num. 19. & Nauarr. cap. 22. num. 85.

44 Et contra concilium † generale, quando dispensandi subest legitima, & euidens causa, quòd possint etiã Episcopi, & Legati dispensare, tenet Staphil. in tract. breu. nu. 21. quæ tamen opinio non est vera, imo nec Episcopi, nec Legati possunt dispensare contra concilia generalia, vt tenet gloss. in cap. cum dilectus, in ver. in ætate, post med. de elect. gloss. 2. in cap. penultim. in fin. de fil. præsb. gloss. penult. in cap. dilectus, il 1. de præb. Card. Iacob. in tract. de conc. lib. 5. art. 10 num. 3. & Nauar. qui testatur dictas gloss. esse communiter receptas, in Manuali de orat. cap. 11. num. 24. & eandem conclusionem firmat. Abb. in cap. dilecto, nu. 5. de

de præb. sed solus Papa potest contra concilium generale dispẽsare:&, quia quandoque dubitari contingit in impedimento gra
45 duum inæqualiũ pro † dispensatione impetranda, an sufficiat remotionem gradum à stipite, vel simul sit necessarium propinquiorem gradum, quo alter ex impeditis à stipite distat, exprimere, & quòd remotiorem gradum sufficiat exprimere, tenet Couar.de spons.par.2.cap.6.§.10.nu.12.quia dicta Bulla,de qua in Bull.Rom. cap.23. licet declaret, remotiores gradus sufficere expressionem,mandat tamen super propinquiori gradu litteras declaratorias obtineri, quod perinde est, ac si statuisset vnica expeditione proximiorem, & remotiorem gradum esse exprimendum, & ita à curia Romana mens Pontificis fuit interpretata per stylũ,qui inoleuit,vt vbi litterę dispensationis, ac postea litteræ declaratoriæ super proximiori gradu in gradibus inæqualibus essent expediendæ, vnica Bulla super remotiori gradu dispensatur,& proximior, qui tamen exprimitur, declaratur non obstare, & hunc stylum spatio viginti annorum,& vltra, quibus Romanam curiam secutus fui, inconcusse semper seruare vidi. Ita quòd, omissa expressione gradus proximioris, vt fit quandoque per errorem, necessaria sit reualidatio cum litteris,perinde valere, & hæc in praxi sunt satis nota non solum in Vrbe, sed vbique in foro Episcopali, & quòd super proximiori gradu inæquali expedirẽtur litteræ declaratoriæ attestatur Philip.Prob. in rub. de cognat. spiritu.in 6.quem citat. Couar.d.n.12.in fin.

46 An autem, qui, † propter impedimentum, matrimonium sine dispensatione Apostolica contrahere non possunt, si post expeditionem,& datam supplicationis se carnaliter cognoscant,valeat dispẽsatio, & respondent aliqui, quòd sic, quia, nondum confectis litteris,valet dispensatio sola supplicatione expedita, & à tempore datæ, & expeditæ supplicationis incipit currere gratia, per text. in cap. si eo tempore, & ibi glossa in ver.cũ tempore, de rescript. cap. eum cui de præben.vbique in 6.& cap.eam te,cum gloss.in verb.data.ex de rescript. & valet gratia,nullo superueniente nono impedimento, sed licet gratia incipiat currere, ac valeat à data supplicationis, quæ probet, & perficiat gratiam. Cassad.de dispens. decis.2.num.10. tamen supplicatio est gratia informis ante confectionem litterarum, quæ non tribuit titulum perfectum. Rota decis.20. num.5. de concess. præb. in nou. Ideo capientes possessionem beneficiorum vigore supplicationum, seu illarũ transumptorum, & non vigore litterarum, fructus, quos ex illis pro tempore percipiunt,non faciunt suos,quinimmò ad beneficia in eisdem transumptus, seu supplicationibus,expressa perpetuò efficiuntur ipso facto inhabiles,& ad restitutionem fructuũ ex illis perceptorum in vtroque foro tenẽtur, vt in constit. Paul. III in Bull. Rom. cap.5.vers.nec non, & Papa non dispensat, sed litterarum vigore mãdat Episcopo, seu vicario, illius conscientiam onerãdo,quòd de supplicatis se diligenter informet, &, si per informationẽ eandem repererit, quòd preces veritati nitantur, super quo suam conscientiam onerat, tunc cum supplicantibus seruata forma concilij Tridentini, quòd impedimento nõ obstante matrimonium cõtrahere, illudque in facie Ecclesiæ solemnizare,& in eo post modum remanere licite valeant,ipsius Papę auctoritate di-
47 spenset, † vnde est mandatum de dispensando, quod non habet vim dispensationis. Rot.decis.2. de fil. presb. num. 10. in nou. & ideo per carnis copulam post datam sup
48 plicationis,†& ante dispensationis exequtionem incestum committunt,cap. lex illa. vers.incestus,36.q.1.& Diaz.pract. crimin. cap 78.in princip.& cum in præsentatione litterarum pro dispensatione illarum vigore ab Ordinario obtinenda, res non sit integra, & dubitetur, an Episcopus possit dispensare cum incestuoso,licet possit,vt per Io.And.in cap.at,si clerici,§. de adulterijs, quem sequuntur Abb. ante nu.11. & Felin. n.7.de iud. tamen vigore dispensationis ab impedimẽto in dispensatione expresso tantùm dispensat, non aũt super non expressis,
49 † & super incestu absoluunt Episcopi etiã ex dispositione sacr. concil. Trid.vt cap.6. de reform. sess.24. sed non ad effectum validitatis dispensationis super non expressis.
50 Propterea regulariter † requiritur reualidatio per nouam expeditionem, perinde valere,cum narratiua,quòd oratores,vesana libidine victi, antequam litteræ dispẽsa-

O 2 tionis

tionis Ordinario præsentarentur, se carnaliter cognouerunt, & dantur litteræ, perinde valere, reualidatoriæ cum absolutione ab incestu, & ita seruat Dataria, & Cancellaria, ac viget Romanæ curiæ stylus, qui facit ius, & pro iure est seruandus. Rota decis. 1. post med. de fil. presb. in nou. decis. 16. de cõsuet. & decis. 55. n. 2. de conces. præb in antiq.

51 Vigesimosecundò † solus Papa super quinque votis, nempè perpetuæ continentiæ, religionis, peregrinationis in Hierusalem, ad limina Apostolorum Petri, & Pauli, & ad S. Iacobum in Compostella, dispésare potest, vt per extra. & si dominici gregis, 2. de pœnit. & remiss. & Nauar. in man. cap. 12 num. 75. vers. 2. dicimus, & alijs pluribus casibus, de quibus per Petr. à Mon. de pot. Pont. sub rubr. de mo. resist. Pa. num. 10. tom. 13.

52 Vigesimotertiò † solus Papa dispensare potest à voto solemni per sacri ordinis susceptionem emisso, aut per solemnem professionem facto, glossa final. in cap. cùm ad monasterium, & ibi Innoc. num. 4. & Abb. num. 21. de statu monach. Paris. consil. 68. num. 148. volum. 4. Couar. in cap. 2. nu. 10. & 11. de test. & Felin. in cap. si quando, num. 5. de rescript. alij etiam casus dispensationis sunt specialier Papæ reseruati, de quibus in cap. de voto. Vltra casum prædictum dispensationis matrimonialis potest Episcopus in pluribus casibus dispensare.

53 Primò † in irrregularibus omnibus, & suspensionibus ex delicto occulto prouenientibus, excepta ea quæ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis alijs deductis ad forum contentiosum, qui, vt supra, sunt Papæ specialiter reseruati, concil. Trident. in cap. 6. de reform. sess 24. & cum clerico ante legitimam ætatem promoto, postquã peruenerit ad legitimam ætatem, poterit Episcopus dispensare, tàm super irregularitate, quàm super suspensione, ex delicto tamen occulto proueniente, vt per sacram congregationem fuit decisum, vt in decis. vlt. super cap. 6. de refor. sess. 24.

54 Secundò † Episcopus potest illegitimos dispensare ad minores ordines, & vnum simplex beneficium, cap. 1. de fil. presb. in 6. Gig. de pens. q. 17. n. 1. & Feret. cós. 185. n. 6.

55 Tertiò, † licet regulariter vnum beneficium auctoritate ordinaria tantùm vni sit conferendum, tamen, si non sufficiat potest Episcopus dispensatiue secundum cõferre. conc. Trid. d. cap. 17. de refor. ead. sess. 24. etiam quòd sint sub eodem tecto, dummodo sint diformia, nec ambo personalem residentiam requirant, vt fuit de mense Augusti. 1590. à sacra cõgregatione decisũ, vt in decis. fin. super cap. 17. de refor. sess. 24.

56 Quartò † potest Episcopus dispensare super tribus denunciationibus ante celebrationem, & solemnizationem matrimonij faciendis, ex dispensatione sacri conc. quod inquit, nisi Ordinarius ipse iudicauerit, vt prædictæ denunciationes remmittantur, quòd illius prudentiæ, & iudicio sancta synodus reliquit, vt in cap. 1. circa med. de refor. matr. sess. 24.

57 Quintò † possunt Episcopi dispensare ab omnibus votis, exceptis Papę specialiter reseruatis, glossa in cap. at, si clerici, in ver. minora, vers. alia est magis communis, & ibi Innoc. de iud. glossa in cap. ex multa, in verbo incumbit. de voto.

58 Sextò † potest Episcopus contra constitutiones suas, ac synodalia, & alia ipsius decreta dispensare, quia potestas dispensandi commensuratur à potestate statuendi, & pœnam imponendi, & in omnibus casibus, in quibus quis potest statuere, & punire potest & dispensare, Borga. de irregul. & dispensat. par. 3. de dispens. cont. gen. in fin. & Felin. in d. §. de adulterijs, num 6. de iud.

59 & breuiter perstringendo Episcopus, † licet in omnibus casibus dispensare, illis exceptis, in quibus Papa prohibuit sibi specialiter reseruando, & 114. casus Papæ specialiter reseruatos posuit Borga. eod. tract. de irreg. par. 3. concl. 4. & par. 6. qui cleric. vel nou. num. 8. cum seq & Io. Dedeo posuit casus. 121. in quibus Episcopus est permissũ dispensare, quem sequitur Specul. in rubr. quid sit irregularitas, & sub §. nunc de Episcoporũ, ad quos lectorẽ remisse sufficiat.

60 Prælatus inferior † Episcopo, qui habet iurisdictionẽ, quasi Episcopalem, & alij inferiores in aliquibus casibus possunt dispensare, de quibus per Borga. & alios per ipsũ citatos, in d. tract. de irregulari. & dispens. sub rub. de dispens. cap. sed. vag. de dispensat. Abb. & de dispens. per ingress relig. par. 3. & Felin. in d. §. de adulterij, num. 11.

de

de iud. & hæc, quo ad dispensationes, quæ auctoritate ordinaria fieri possunt.

61 Auctoritate delegata, dispensant † Legati de latere, Nuncij, & alij, quibus per delegationes conceditur facultas dispensandi, qui fines delegationis excedere non possunt, l. diligenter, ff. mand. l. si procuratori. C. de procur. cap. cùm dilecta, de rescript. cap. nisi specialis, ex. de offic. leg. & cap. 1. de offic. leg. in 6.

62 Dispensationis effectus † primus est, vt digne recipiantur sacramẽta ecclesiastica, & beneficia, cum nullus in mortali peccato regulariter debeat promoueri, nisi peracta pœnitentia, cap. multi, 40. dist. cap. illud, 50. dist. & cap. audi. 11. q. 3.

Secundus dispensationis effectus est, vt iam promotus, qui peccauit mortaliter, cùm suum officium exequi nequeat, quia est suspensus, post dispensationem officium suum licite exequi possit.

Tertius, quòd beneficium, quod aliàs licite obtineri non potest, per dispẽsationem licite retineatur.

Quartus effectus est, vt super crimine, de quo quis fuit dispensatus, accusari non possit, vt per Host. in sum. de dispensat. §. quis sit effectus, vsque in finem.

DE SPONSALIBVS, ET MATRIMONIIS. Cap. IX.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium est duplex: spirituale, & carnale.*

2 *Matrimonium in Paradiso à Deo fuit institutum.*

3 *Matrimonium duabus ex causis principaliter contrahitur.*

4 *Sacramentum triplex in matrimonio carnali copula consummato designatur.*

5 *Matrimonium, vnde dicatur.*

6 *Matrimoniales causæ à iudicibus ecclesiasticis sunt decidendæ, & terminandæ.*

7 *Matrimoniales causæ sunt priuilegiatæ.*

8 *Paupertas quandoque prodest.*

9 *Paupertatem Deus esse voluit, & quare.*

10 *Paupertatis priuilegia plura sunt, & quæ.*

11 *Matrimonialis status virginitatis, vel cælibatus statui antiponi non potest.*

12 *Matrimonij bona sunt tria, fides, proles, & sacramentum.*

13 *Matrimonia libera esse debent, & cogentes inuitos ad matrimonium contrahendum anathematis pœnam ipso facto incurrunt.*

Matrimonia decentius cum parentum consensu contrahuntur.

14 *Sponsalia largo modo, quid comprehendant.*

15 *Sponsaliorum propria significatio sunt futurarum nuptiarum promissiones, quas de futuro appellamus.*

16 *Sponsaliorum duæ sunt species.*

17 *Sponsalia quomodo recte contrahantur.*

18 *Sponsalia per verba de futuro, an per carnis copulam subsequtam transeant in matrimonium.*

19 *Cogere an possit Episcopus renuentem ex sponsis ad obseruantiam sponsaliorum.*

Puella, quomodo sibi cauere debeant.

20 *Sponsalia ante legitimam ætatem contracta per verba de præsenti, an trãseant in matrimonium.*

21 *Metus à iudice, an inferri possit.*

22 *Nuptiæ coactæ infelices exitus parere solent.*

23 *Matrimonia, consensu deficiente, sunt nulla.*

24 *Sponsalia sub conditione contracta; an sint nulla.*

25 *Iuramentum à loquela apud Deum, an differat.*

26 *Promissione nuda in foro contentioso, quis cogi non possit.*

27 *Sponsaliorum vi iuratorum de futuro promittens ad solemnizãdum matrimonium cogi potest.*

28 *Sponsalia contrahens per verba de futuro, an teneatur per verba de præsenti contrahere.*

29 *Sponsalia pluribus modis soluuntur.*

30 *Verbum, liberum, quid importet.*

31 *Matrimonium qui contrahere legitime possint.*

munem ftylum Rotæ probari debet, videlicet, quòd beneficium, fuper quo penfio, de qua agitur, fuit referuata, tempore prouifionis, oneribus deductis, valeat in portatis tot fcuta.& per quinque annos ante prouifionem, & poft, fi à tanto tempore tunc titularis fuit prouifus, anno fertili cũ fterili computato, communi æftimatione tantum valuit,& ita teftis de tali beneficio notitiam habens dixit, fe fcire,& fi plus, vel minus valeret, ipfe non ignoraret, vt poft Bart. Abb. Felin.& alios, quos citat, teftatur Gomef.in reg.de val.exprim.q.vlt.

72 Sextò † exceptio folutionis opponi poteft, & impedit exequtionem litterarum referuationis penfionis, quia folutione eius, quod debetur, tollitur omnis obligatio. Inft.quib. mod. tol. oblig. in princ. fed al legata folutione,& inde, parte citata ad docendum de dicta allegata folutione, iudex concedit terminum, vfque ad primam fequentem diem iuridicam, qua adueniente, & non docto liquide de folutione, proceditur ad exequtionem, quia non conceditur tempus ad liquidandum, Felin. in cap. fuborta, num.2. verf. fed, fi non effet, de re iud cum alijs fupra allegatis.

73 Septimò † opponi poteft exceptio extinctionis penfionis, quæ pluribus modis extinguitur.

Primò morte penfionarij, fi procurator agat pro exigenda penfione nomine principalis, qui in longinquis partibus deceffit, quia, fi habet in promptu probationem mortis, cum penfio referuetur, quoad penfionarius vixerit, eo mortuo, eft extincta referuatio, ficuti finitur vfusfructus morte vfufructuarij, §. finitur, inftit. de vfufruct. cap.fin.de pecu. cler. & Gig. de penf. q.1. num.5.

Secundò penfio regulariter extinguitur per contractum matrimonij, per verba de præfenti.Gig.eod.tract.q.14.nu.5.& 6.

Tertiò extinguitur penfio per ingreffum religionis poft emiffam profeffionem, prout vacant beneficia, vt per Steph. in tract. de var.mod.vacat.num.90. & hoc cafu valet arg.à beneficio ad pẽfionem, quoniam, emiffa profeffione, religiofus habetur pro mortuo, quia cùm ipfe ab alio poffideatur, nihil poffidere poteft, cap. non dicatis, 12. q.1.& cap.ad monafteriũ, de ftat. monach.

74 Octauò, † poteft opponi exceptio extinctionis aliquibus anticipatis folutionibus auctoritate Papæ, & penfionem redimens fine auctoritate Summi Pontificis fimoniam committit, inquit Nauarr. in cap. 23. num. 111.quem poft alios, quos citat, fequitur Monet. in tract. de diftrib. quot. num.52. contraria tamen fententia, quòd penfio fola voluntate, ficut quælibet res profana caffari, & remitti poffit abfque licentia Papę, eft verior: quam poft Prępof. in cap. Agatho.63.dift. tenet Gomef.in reg. de infirm. refig. quæft.16. num.4. vbi teftatur, tempore fuo Rotam hanc opinionem pluries approbaffe, & hanc opinionem etiam modernis temporibus tenuit Rot. in nouiff.decif.471.num.10.part.1.à qua tutò recedi non poteft.

75 Nam penfio † in temporalitate confiftit. Put.decif.202.num.3.lib 3. Gomef. eadem quæft.16. num.2. verf. penfio vero. Benint. in decif.49.num.6.& Gig.eod.tract. de penf.q.13.nu.3.

76 † Et ideo anticipatis aliquibus folutionibus, quibus mediantibus in inftrumento quietantiæ apponatur pactum de vlterius in futurum non petendo, illa exceptio pacti de non petendo æquipollet folutioni, vt per Gig.eod.tract.q.vlt.nu.2.3.& 4.

77 Nonò exceptio † excommunicationis, quæ opponi poteft in quacunque parte litis, quo cafu, fi agens ad penfionem eft excommunicatus, iudex exequtor illum repellere debet, cap.exceptionẽ, & ibi Abb. num.2.de except. & Iaf.in l.1. num.23. C. de iur.& fac.ignor.

78 Et hæc exceptio procedit, † etiam opponi poteft corám iudice feculari, gloff.fin. in l.1. C.de iur.& fac.ignor.cap.fin. de except.in 6. Iaf.poft alios in l.placet.in prima lectura in fin.C.de facrofanct.Eccl.& Gig. de penf.ead.q.vlt.num.19.

79 Et publice † excommunicatum, etiam quòd non excipiatur, iudex repellere debet, Abb.in eod.cap.exceptionem, num.1. & Felin. in cap. intelleximus, num.7. verf. quare ergo, de iud.

80 Decimò † exceptio defectus clericatus contra agentem ad folutionem penfionis opponi poteft, quia fi in litteris Apoftolicis legatur referuatio facta clerico, tenetur referuatarius probare fe effe clericum, & nõ proba-

probato clericatu, pensio est nulla Rebuff. in pract. benef. de form. lit. conf. num. 22. part. 1. & Gig. de pens. quæst. 22. num. 8. etiam si pensio fuerit reseruata equiti Hierosolymitano, aut alterius religionis, quia licet, dicti equites sint religiosi, & tria vota substantialia emittant, non sequitur, religiosi, ergo capaces, sed cùm narratiua sit pars gratiæ, debet clericatus verificari, aliàs gratia redditur subreptitia, & nulla. Abb. in capitulo cum nostris, num. 11. de concess. præbend. Felin. in cap. significante, num. 3. de rescript. cum alijs supra numer. 17. allegat. aliæque exceptiones, quæ opponi possunt, habentur per Gig. in eod. tract. quæst. vlt.

DE DISPENSATIONIBVS.
Cap. VIII.

SVMMARIVM.

1 *Dispensatio, quid sit.*
2 *Dispensationis tres sunt species, scilicet, debita permissa, & prohibita.*
3 *Dispensare potest Papa in omni casu, & impedimento iure humano, vel positiuo inducto, cùm sit loco Petri, & Vicarius Christi.*
4 *Papa potest ex causa, sua constitutione, vel rescripto, ius diuinum interpretari, vel limitare.*
5 *Dispensare potest solus Papa in pluribus casibus.*
6 *Papa solus in pluritate beneficiorum incompatibilium dispensat.*
7 *Papa solus dispensat ad plura beneficia vltra duo simplicia, etiam quantumcunque tenuis redditus.*
8 *Papa solus dispensat illegitimos ad plura beneficia & ad sacros ordines.*
9 *Papa solus dispensat cum simoniaco, siue in ordine siue in beneficio, quando scienter simoniam commisit, vel ratam habuit.*
10 *Simoniam committens in ordinum consequtionem est eo ipso per decennium, sine vlla dispensationis spe, suspensus*
11 *Dispensabat olim regulariter solus Papa cū eo, qui post excommunicationem celebrauit, aut aliquem actum ordini proprium egit, siue fuisset Episcopus, siue alius in sacris constitutus.*
12 *Dispensare potest vigore concil Trident Ordinarius in occultis, cum eo, qui excommunicatus, celebrauit.*
13 *Dispensat solus Papa super ætatis defectu, pro cōsequtione ordinum, vel dignitatum.*
14 *Papa solus est supra concilium & ideo solus à decretis concilij dispensare potest.*
15 *Papa solus dispensat cum parocho, vt non teneatur se facere infra annum ad sacerdotium promoueri.*
16 *Papa solus dispensat, vt quis in absentia possit ex causa percipere distributiones quotidianas, quantùm ab interessentibus regulariter percipi debent.*
17 *Distributiones quotidianas, quando non amittat parochiali ecclesiæ deseruiens.*
18 *Canonicus pœnitentiarius quādò non amittat distributiones quotidianas.*
19 *Canonicus cum præbenda Theologali, si absit, dum lectiones sunt habēda præsens censetur.*
20 *Lectiones habentes in scholis publice Theologiam docentes, & in cathedralibus docentes, priuilegio gaudent, vt pro præsentibus habeantur.*
21 *Infirmi; etiam ita affecti ex propria culpa, quoad distributiones, habentur pro præsentibus.*
22 *Famulo ægrotandi debentur à domino cibaria, & tenues expensæ.*
23 *Clericus absens pro vrgente necessitate, vel euidente vtilitate ecclesiæ, distributiones quotidianas non amittit.*
24 *Absentia à residentia propter pestem non excusat.*
25 *Clericus iniuste carceratus, excommunicatus, &c. distributiones quotidianas non amittit.*
26 *Clericus iuste censuris ecclesiasticis illaqueatus, vel carceratus, amittit distributiones*

tiones quotidianas.

27 *Dispensatio ab irregularitate proueniente ex homicidio, vt quis possit ordinari, soli Papæ est reseruata.*

28 *Dispensatio ab irregularitate proueniente ex delicto deducto ad forum contentiosum, Papæ est reseruata.*

29 *Papa solus dispensat cum irregulari propter alicuius membri mutilationem.*

30 *Papa solus dispẽsat cum irregulari propter oculi carentiam.*

31 *Papa solus dispensat cum irregulari ex defectu perfectæ lenitatis.*

32 *Papa solus dispensat cum leproso, laboranti ecclesia, obsesso à dæmone, lunatico, & furioso.*

33 *Leprosi, lymphatici, energumeni furiosi, aut alio huius generis morbo affecti, cum notabile scandalum ordinum vsui præbeant, sunt irregulares.*

34 *Papa solus dispensat cum irregulari propter bigamiam, quo ad beneficia, & ordines sacros.*

35 *Milites Sanctorum Mauritij, & Lazari ad secundas nuptias à solo Papa possunt dispensari.*

36 *Dispensare non potest Episcopus cum bigamo, vt minores ordines suscipere possit.*

37 *Papa solus dispensat, vt filius succedat immediatè in ecclesia paterna.*

38 *Papa solus dispensat cum illegitimis criminosis, ac ære alieno grauatis, vt ad religionem recipi possint.*

39 *Papa solus dispensat in gradibus cõsanguinitatis prohibitis, vsque ad quartum gradum.*

40 *Papa solus dispensat in impedimento publicæ honestatis, quod primum gradum non excedit.*

41 *Papa solus dispensat in impedimento inducto propter affinitatem ex fornicatione contractam, quod impedit vsque ad secundũ gradum.*

42 *Papa solus dispensat in impedimento cognationis spiritualis, & inter quas personas contrahatur.*

43 *Episcopus quandoq; in gradibus prohibitis, quatuor copulatiuè causis concurrentibus, potest dispensare.*

44 *Dispensare non possunt contra concilium generale, Episcopi, nec Legati.*

45 *Dispensatio matrimonialis, non est valida si tantùm remotior gradus exprimatur.*

46 *Dispensatio, an ijs suffragetur, qui habentes impedimentum, propter quod matrimoniũ contrahere non valent, post expeditam, & datam supplicationem se carnaliter cognoscunt.*

47 *Mandatum de dispensando non habẽt vim dispensationis.*

48 *Carnaliter se cognoscentes post datam supplicationis, & ante dispensationis exequutionem incestum committunt.*

49 *Episcopus absoluit ab incestu, sed non reualidat dispensationes.*

50 *Copula carnali secuta ante præsentationem dispensationis, an Episcopus possit dispensationem exequtioni demandare, & quomodo.*

51 *Dispensare potest solus Papa à quinque votis solemnibus, & alijs pluribus.*

52 *Dispensare potest solus Pãpa à voto solemni per sacri Ordinis susceptionem emisso, & per solemnem professionem facto.*

53 *Episcopus, quibus casibus super irregularitatibus possit dispensare.*

54 *Dispensare potest Episcopus cum illegitimis ad minores ordines, & vnum simplex beneficium.*

55 *Dispensare potest Episcopus auctoritate ordinaria ad duo beneficia.*

56 *Dispensare potest Episcopus super denunciationibus matrimonialibus.*

57 *Dispensare possunt Episcopi ab omnibus votis Papæ specialiter non reseruatis.*

58 *Quibus casibus potest quis statuere, & punire, in eisdemmet potest etiam dispensare.*

59 *Episcopi possunt dispensare in omnibus casibus non prohibitis à Papa, sibi specialiter reseruando.*

60 *Dispensare possunt prælati inferiores in pluribus casibus.*

61 *Legati à latere, nuncij, & alij, quibus per delegationẽ cõceditur facultas dispensandi non possunt fines delegationes excedere.*

62 *Dispensationis effectus sunt quatuor.*

NISI

NISI rigor disciplinæ quandoque relaxetur, ex dispensatione misericordię in neruum facile posset erumpi, multorum ideo crimina sunt damnabilia, quæ tamen Ecclesia tolerat pro tempore, pro persona, intuitu pietatis, vel necessitatis, siue vtilitatis, & pro euentu rei, vt in cap. requiritis, §. nisi rigor. 1. q. 7.

Vnde cùm supra visum fuerit, quomodo beneficia conferantur, & pensiones reseruentur, in quibus pluries dispensationes requiruntur, in hoc capitulo de dispensatione, quid sit, quot sint species dispẽsationum, quis possit dispensare, qualiter sit dispensatio facienda, & qui sit effectus dispensationis breuiter sum verba facturus.

1 † Primò dispensatio est rigoris iuris per eum, ad quem spectat, misericors canonice facta relaxatio, vt d. § nisi rigor. vbi etiã gloss. in verb. vt plerisque, & cap. seq. Abb. in cap. at si clerici, § in adulterijs, num. 12. de iud. & Host. in sum. num. 1.

2 Species autem † dispensationũ sunt tres, quarum vna est debita, alia prohibita, & alia permissa, gloss. in cap. vt cõstitueretur, in verb. detrahendũ 50. dist. debita est causa necessitatis, permissa, vtilitatis, vt in cap. & si illa. iunct. gl. in verb. vel temporum, 1. q. 7. prohibita est, vbicunque decoloratur status Ecclesię, quo casu dispensari non potest, vt contra Euangelium, vel præceptum Apostoli. cap. sunt, qui dicunt. circ. princ. 27. q. 2. & gl. in d. §. nisi rigor. in verb. vt pleriq; & est debita dispensatio, vbicunque persona, res locus, & causa exigit, c. 1. & per tot. 29. dist. & gl. in cap. domino sancto, in verb. necesse sit, 50. dist. permissa, ea est, quę rationabiliter, & non necessariò fit, vt, quando fit propter prærogatiuam meritorum, quam solus Princeps in genere quisque suo in duplicibus exercet, & Episcopus in simplicib. Host. in sum. de fil. presb. circ. fin. vers. alia rationabilis, & in quibus Papa, in quibus verò Episcopus possit dispensare, infra patebit.

3 Papa † in omni casu, & impedimento à iure humano, siue positiuo inducto dispensare potest, quia est loco Petri, cap. quoniã vetus, 24. q. 1. & Vicarius Iesu Christi, cap. 1. 2. & 4. de translat. Episc.

4 Et potest etiam † ex causa, sua constitutione, vel rescripto, ius diuinum interpretari, & limitare, licet in totum tollere non possit, quia est immutabile, clem. ne romani, in princ. de elect. innoc. in cap. 2. in fin. de bigam. & Feli. post alios, quos citat in cap. quæ in ecclesiarum, nu. 19. de constit. & in
5 pluribus † solus Papa potest dispensare:

6 Primò † in pluritate Episcopatuum, aut quorumcunque aliorum beneficiorum curam animarum habentium, aut alias personalem residentiam requirentium, quæ sunt incompatibilia, vt cap. sanctorum, 70. dist. cap. de multa. de præbend. cap. ordinarij, de off. ord. in 6. cap. execrabilis, §. quia verò, in extrauag. com. & conc. Trid. cap. 2. 4. & 5. sess. 7. de reform.

7 Secundò † ad plura beneficia, quàm duo simplicia, etiam quantuncumq; tenuis redditus, solus Papa dispensare potest. conc. Tridentin. cap. 17. de reform. sess. 24. & ita fuit à sacr. congregatione Cardinalium decisum, vt in decis. sub num. recollectis mihi, 97. & melius, 862.

8 Tertiò † illegitimos ad ordines sacros, pensiones, Episcopatus, parochiales, canonicatus, & alia quæcunq; beneficia; non tamen, quo ad vnũ simplex, & ordines minores, pro quibus pôt Ordinarius dispensare, solus Papa dispẽsare pôt, cap. cũ vintonien. ext. de elect. & cap. 1. & 2. de fil. presb. in 6.

9 Quartò † solus Papa dispensat cum simoniaco in simonia scienter commissa, vel ratum habente, siue sit in ordine, siue in beneficio, cap. erga simoniacos, 1. quæst. 1. & quicunque detestabile crimen simoniacæ
10 prauitatis commissæ conuictus fuerit † in consequendis ordinibus eo ipso ab illorum exequtione per decennium sine spe dispensationis est suspẽsus, vltra alias pœnas, quas incurrit, de quibus per Pium V. in Bull. cap. 5. 6. & vt simoniacè.

11 Quintò † regulariter solus Papa dispensabat cum eo, qui post excommunicationem, siue Episcopus, siue presbyter, aut diaconus foret, præsumpsisset facere oblationẽ, vel matutinum, aut vespertinum sacrificiũ, quasi in officio suo vellet agere, sicut prius, capitulo, si quis Episcopus damnatur,

iunct.

iuncta.gloss. in ver. alia. & cap. seq. 11. q. 3.

12 Sed hodie † ex sacri concilij Tridentini dispositione, etiã Ordinarius potest, vt infra demonstrabitur, dummodo casus sit occultus, vt cap. 6. de reform. sess. 24.

13 Sextò † super deffectu ætatis ad obtinendum dignitates, beneficia, & suscipiendum ordines, cap. nemo deinceps, de elect. in 6. quæ ætas est etiam præfinita à sacro concilio Tridentino, vt in cap. 12. de reform. sess. 24. cap. 6. & cap. 12. de reform. sess. 23.

14 & cum † Papa solus sit supra concilium, soli Papæ est talis dispensatio reseruata.

15 Septimò † Papa solus dispensare potest, vt qui regimen parochialis ecclesiæ suscepit, intra annum à sibi commissi regiminis tempore numerandum, non se faciat ad sacerdotium promoueri, cap. licet canon. cum seq. eod. tit. in 6.

16 Octauò † solus Papa dispensat, vt quis in absencia ex causa percipiat distributiones quotidianas, quæ alias regulariter canonicis, & alijs beneficiatis, & clericis ecclesiarum, qui officijs in ipsis intersunt, nõ autem absentibus sunt distribuendæ, cap. vnic. de cler. non resid. in 6. & concil. Trid. d. cap. 12. de reform. sess. 24.

17 Quæ regula primò limitatur, vt † non habeat locum, vbi dignitatibus in ecclesijs cathedralibus, vel collegiatis, de iure, vel de consuetudine, iurisdictio, administratio, vel officium nõ competat, sed extra ciuitatem in diœcesi curam animarum immineat, cui is, qui dignitatem obtinet, incumbere voluerit; quia tunc pro tempore, quo in curata ecclesia resederit, ac ministrauerit, tanquam præsens in ecclesijs cathedralibus, & collegiatis, ac diuinis interessens est habendus. concil. Trident. cap. 3. vers. quòd, si alicui, de reform. sess. 22.

18 Limitatur secundò, † vt non procedat in canonico pœnitentiario, qui, dum confessiones in ecclesia audit, interim præsens in choro, & processionibus, ac exequijs defunctorum, quæ eo tempore fiunt, habetur, & distributiones non amittit, cap. 8. in fin. de reform. sess. 24. & ita super eod. cap. fuit à sacra congregatione concilij decisum, vt in decis. penult. super eod. cap. facta.

19 Tertiò limitatur † in canonicis præbendam theologalem habentibus, qui illis diebus, quibus habent lectiones, licet sint absentes pro præsentibus etiam, quo ad distributiones quotidianas, habentur, conc. Trident. cap. 1. sess. 5. de refor. & congregatio concil. super cap. 8. sess. 24. decis. 2. & licet conc. Trid. in d. cap. 1.

20 Loquatur † de Lectoribus, dum publice Theologiam in scholis docet, tamen idem est iudiciũ de docentibus in cathedralibus; vt per eandem sacra congregationem fuit decisum, in decisionibus sub num. recollectis, decis. mihi 611.

21 Quartò † limitatur in infirmis, qui, morbo impediente, non possunt diuinis officijs personaliter interesse, vt cap. vnic. de cler. non resid. in 6. etiam si quis ex propria culpa fuerit vulneratus, aut in morbũ gallicũ, vel alium inciderit, quia, quamuis propria culpa esset impeditus, hoc tamen impedimentum, nec à iure, nec ab homine, sed ab ipso solo Deo illatum fuit, & ita cont. Philip. Prob. tenet Couar. in lib. 3. var. resolut. cap. 13. nu. 8. vers. 7. quotidianæ, & in simili

22 videtur famulo † infirmo salariũ esse præstandum, etiam eo tempore, quo est ægrotus, per l. arboribus, §. de illo. & ibi gloss. in ver. ægrotante, ff. de vsufruct. quæ tamen gloss. opinio, quo ad famulum ægrotantem, non est vera, sed solùm tenetur dominus famulo ægrotanti cibaria, ac modicas, & tenues expensas subministrare, Bart. in l. si cũ dotem, §. sin autem, ff. solut. matr. & in l. in rebus, ff. commod. Abb. in cap. 1. num. 7. de cler. & ægrot. & Couar. qui hanc opinionem veriorem, & communem esse testatur, in d. cap. 13. vers. ex quibus.

23 Quintò limitatur † in clerico absente propter vrgẽtem necessitatem, vel euidentem ecclesiæ vtilitatẽ, cap. ex parte, il 2. de cler. non resid. cap. vnic. eod. tit. in 6 & Couar. eod. nu. 8. vers. 8. non tantum: & aliæ

24 absentię causæ non excusant, † nec absentia à ciuitate causa pestis excusat, vt expresse tenet Rip. in tract. de pest. 2. par. nu. 145. quem sequitur Couar. d. n. 8. vers. 9. hinc.

35 Sextò limitatur, † non habere locum, nec procedere in clerico iniuste carcerato, excommunicato, suspẽso, vel in exilium etiam iniuste condemnato, cap. super causa, & ibi gloss. 2. quæst. 5. Cald. in cons. 17. de præb. Felin. in cap. apostolicæ, num. 12. de excep. Couar. post alios, quos citat. eod. n. 8. vers.

26 11. & 12. sed † iuste excommunicatus, carceratus,

ceratus, aut arrestatus distributiones quotidianas amittit, quæ ei iustissime ob eius culpam denegantur, glossa in l. inter quos, §. damni, ff. de damno infect. & Couarr. d. cap. 13. n. 8. vers. 12. quia tunc sua culpa nō resider, & propterea damnum patitur, quo casu intrat regula, vt damnum, quod, quis sua culpa sentit, sibi debet, & non alijs imputare, cap. damnum, de reg. iur. in 6. & l. quod quis, ff. eod. tit.

27 Nonò † solus Papa dispensat ab irregularitate ex homicidio etiam casuali, & occulto proueniente, vt quis ad sacros ordines promoueri, & ecclesiastica beneficia obtinere possit. concil. Trident. cap. 7. de reform. sess. 14.

28 Duodecimò † ab irregularitatibus ex delicto ad forum contentiosum deductis, prouenientibus, solus Papa potest dispensare. conc. Trid. in cap. 6. de refor. sess. 24.

29 Vndecimò † irregularis propter membri alicuius mutilationem dispensari non potest, nisi à Papa, quia quo ad irregularitatem, mutilatio homicidio comparatur, gl. in clem. in ver. mutilet. de homicid.

30 Duodecimò † qui caret oculo est irregularis, ita quòd ad Sacerdotium promoueri non potest sine Sedis Apostolicæ dispensatione, cap. si Euangelica, 55. dist.

31 Decimotertiò † Papa solus dispensat ab irregularitate, quæ contrahitur ex defectu perfectæ lenitatis, dictando sententiam cōtinentē pœnā sanguinis, qua sequitur mors, vel mutilatio, aut illius executioni auctoritatiue interessendo, cap. sententiam sanguinis, vbi Abb. n. 1. & 11. & ibi Innoc. ne cleric. vel mon. & Nauar. in cap. 27. de quart. spe. irregul. n. 209. & 210. tom. 3.

32 Decimoquartò † leprosi, morbo caduco laborantes, ac à dæmone obsessi, etiam, si semel amentes, lunatici, imbecilles, deformes, furiosi, æquali etiā infirmitate cor-

33 poris † oppressi, quæ notabile scandalum vsui ordinum præbeat, sunt irregulares, & à Papa solo possunt dispēsari, cap. marituum, 33. dist. cap. percussio, 7. q. 1. cap. de rectoribus, & cap. ex parte, de cler. ægrot. Nauarr. in cap. 28. nu. 102. & 103. & Graff. decis. aur. cap. 27. par. 1. lib. 4. num. 29. & 47.

34 Decimoquintò † cum bigamo, qui per bigamiam irregularis efficitur, cap. debitum, & ibi glossa in verbo, sacramentum, de bigam. solus Papa dispensat ad beneficia, &

35 ordines suscipiendos, etiam, † vt fratres milites SS. Mauritij, & Lazari, cum secunda coniuge, vel cum vidua, matrimonium contrahere possint, nam cum vnica, & virgine tantùm sine dispensatione Apostolica matrimonium contrahere valent, vt in priuilegijs Greg. Papæ XIII. eidem ordini concessis, in vers. qui milites.

36 Quo † verò ad minores ordines, etiam Episcopum cum bigamo posse dispensare, tenet Sot. in 4. sentēt. dist. 27. quęst. 1. art. 3. & Graff. decis. aur. d. cap. 23. nu. 38. & alij, quos hic recēsere ociosum esset, quia contrarium est verius per text. in cap. vnic. de big. in 6. vbi etiam doct. & concil. Trident. in cap. 17. in fi. sess. 23. & ita super eod. cap. sequ. verbis fuit decisum nempe, an Episcopus sua auctoritate ordinaria potuerit cū suo subdito viro bigamo, qui alias cum duabus virginibus, & successiuis temporibus quæ modo defunctæ sunt, matrimoniū legitimum contraxerat, & consummauerat dispensare, vt possit primam tonsuram, & beneficia simplicia accipere, neque eidem conferre, pro vt contulit. Et dato, quòd non potuerit, an aliquas, & quas censuras & pœnas incurrit, tàm Episcopus, quàm, qui fuit promotus: Sanctissimus D. N. Sixtus ex sententia congregationis respondit, quo ad primum non posse, quo ad secundum, significandum Episcopo ipsum esse suspensum in collatione ordinum, itemque, promotum suspensum esse ab ordinum executione, beneficiumque amisisse, & fructus perceptos suos non fecisse.

37 Decimosextò † solus Papa dispensare potest, vt filius immediate in ecclesia paterna succedat, cap. fi. de fil. presb. & glossa in d. cap. si Euangelica, in fin. 55. dist.

38 Decimoseptimò † solus Papa dispensare potest cum illegitimis criminosis, & ære alieno grauatis, vt ad religionem admitti possit, à qua sub grauibus pœnis prohibentur per constitutionem Sixti V. quæ incipit, cum de omnibus, de anno 1587. sexto kal. Decembris etiam, in vlt. lib. Bul. eiusdē Sixti, & de qua per Graff. eod. cap. 17. n. 65. quæ tamen postea modificata fuit per Gregorium XIV. per constitutionē incipientē: circumspecta Romani, de anno 1591. idibus Martij editam.

39 Decimooctauò † in gradibus consanguinitatis, & affinitatis, quæ extenduntur vsq; ad quartum gradum de iure canonico cõputan. solus Papa dispensare potest, non autem Episcopi, nec legati de latere in dictis gradibus possunt dispensare, cap. non debet, de cõsanguinitate, & affinit. Couar. de spons. 2. par. 1. cap. 6. §. 9. in fin. & conc. Trident. cap. 5. de refor. matr. sess. 24.

Prohibitio enim copulę coniugalis quartum consanguinitatis, & affinitatis gradum non excedit, vt d. cap. non debet, vnde puto errare eos, qui suis constitutionibus, decretis, aut alijs modis prohibẽt, ne in quarto, & quinto gradu sine Ordinarij licentia, aut declaratione matrimonia, qua libera esse debent, contrahatur, quoniam huiusmodi impedimenta sunt contra expressum casum legis eod. cap. nõ debet, & cap. cùm locũ de spõs. nec sub prætextu scandali vitandi, quia matrimonia in quibus nullum penitus est impedimentum consanguinitatis, aut affinitatis, ad euitandum scandalũ, possunt impediri, cum propter scandalum quandoque aliquid omittatur, quod de iure esset faciendum, vt cap. 1. 91. dist. & in his terminis procedit glossa, quam sequitur Abb. in cap. super eo in verbo consuetudo, de cognat. spir. non autem, quòd quintus gradus scandalum generet, & ad euitandum scandalum omni alio impedimento cessante dedebent Episcopi, ne matrimonia contrahantur, prohibere, vt post alios per ipsum citatos Felin. in cap. nihil nu. 1. de præscript.

40 Decimononò † in impedimento publicæ honestatis, quod primum gradum non excedit, & oritur ex sponsalibus validis cõtractis cum sponso prædefuncto, fratre illius, qui cum sponso, vel sponsa quondam fratris, vel sororis, vult matrimonium contrahere, cap. ad audientiam, cap. sponsam, de sponsal. concil. Trident. cap. 3. de reform. matr. sess. 24. & Pius V. in declaratione super eod. cap. 3. in Bull. cap. 62. solus Papa dispensare potest.

41 Vigesimò † solus Papa in impedimento, quod propter affinitatem ex fornicatione contractã inducitur, de quo, cap. quædam, cum seq. 32. quęst. 7. & tot. tit. de eod. qui cogn. consang. vxor. su. dispensare potest, & hæc affinitas in primo, & secundo tantùm gradu contrahitur, quibus matrimonium contrahendum impedit, & cõtractum dirimit, in vlterioribus verò gradibus matrimonium postea contractum non dirimitur. concil. Trident. cap. 4. de reform. matr. ead. sess. 24. & Pius V. in declar. de qua in Bull. Rom. cap. 24.

42 Vigesimoprimò † in impedimento cognationis spiritualis, quod oritur tantùm cum patrino, & matrina de baptismo suscipientes, inter baptizatum ipsum, illiusque patrem, & matrem, nec non inter baptizãtem, & baptizatum, baptizatique patrem, & matrem, vt cap. 2. ead. sess. 24. de reform. matr. & Pius V. in declarat. in eod. Bull. d. cap. 24. solus Papa dispensare potest, & hęc conclusio, quòd in prædictis impedimentis solus Papa dispensare possit, quæ est verissima, † fallit adueniente casu cum infrascriptis circumstantijs.

43

Prima erit circumstãtia, quòd matrimonium iam sit contractum, & consummatum inter personas, quæ impedimentum ignorarent, quia, si sciuissent impedimentum, spe dispensationis perpetuò carere debent. cõcil. Trid. cap. 5. de refor matr. ead. sess. 24.

Secunda, quòd impedimentum sit occultum.

Tertia, quòd si fieret diuortium verisimiliter scandalum oriri posset.

Quarta, quòd cõtrahentes sint adeò pauperes, vt non possint mittere, vel ire Romam ad Summum Pontificem pro dispensatione obtinenda, quo casu posset Episcopus dispensare. Sot. in 4. sentent. distin. 37. quæst. vnic. artic. 2 Syluest. in verb. dispensatio, §. 9. Armil. eod. vers. num. 19. & Nauarr. cap. 22. num. 85.

44 Et contra concilium † generale, quando dispensandi subest legitima, & euidens causa, quòd possint etiã Episcopi, & Legati dispensare, tenet Staphil. in tract. breu. nu. 21. quæ tamen opinio non est vera, imo nec Episcopi, nec Legati possunt dispensare contra concilia generalia, vt tenet gloss. in cap. cum dilectus, in ver. in ætate, post med. de elect. gloss. 2. in cap. penultim. in fin. de fil. præsb. gloss. penult. in cap. dilectus, il 1. de præb. Card. Iacob. in tract. de conc. lib. 5. art. 20 num. 3. & Nauar. qui testatur dictas gloss. esse communiter receptas, in Manuali de orat. cap. 11. num. 24. & eandem conclusionem firmat. Abb. in cap. dilecto, nu. 5.

de

de præb. sed solus Papa potest contra concilium generale dispẽsare:&, quia quandoque dubitari contingit in impedimento graduum inæqualiũ pro † dispensatione impetranda, an sufficiat remotionem gradum a stipite, vel simul sit necessarium propinquiorem gradum, quo alter ex impeditis à stipite distat, exprimere, & quòd remotiorem gradum sufficiat exprimere, tenet Couar.de sponſ.par.2.cap.6.§.10. nu.12. quia dicta Bulla, de qua in Bull.Rom. cap.23. licet declaret, remotiores gradus sufficere expressionem, mandat tamen super propinquiori gradu litteras declaratorias obtineri, quod perinde est, ac si statuisset vnica expeditione proximiorem, & remotiorem gradum esse exprimendum, & ita à curia Romana mens Pontificis fuit interpretata per stylũ, qui inoleuit, vt vbi litteræ dispensationis, ac postea litteræ declaratoriæ super proximiori gradu in gradibus inæqualibus essent expediendæ, vnica Bulla super remotiori gradu dispensatur, & proximior, qui tamen exprimitur, declaratur non obstare, & hunc stylum spatio viginti annorum, & vltra, quibus Romanam curiam sequutus fui, inconcusse semper seruare vidi. Ita quòd, omissa expressione gradus proximioris, vt fit quandoque per errorem, necessaria sit reualidatio cum litteris, perinde valere, & hæc in praxi sunt satis nota non solum in Vrbe, sed vbique in foro Episcopali, & quòd super proximiori gradu inæquali expedirẽtur litteræ declaratoriæ attestatur Philip.Prob. in rub. de cognat. spiritu.in 6.quem citat.Couar.d.n.12.in fin.

46 An autem, qui, † propter impedimentum, matrimonium sine dispensatione Apostolica contrahere non possunt, si post expeditionem, & datam supplicationis se carnaliter cognoscant, valeat dispẽsatio, & respondent aliqui, quòd sic, quia, nondum confectis litteris, valet dispensatio sola supplicatione expedita, & à tempore datæ, & expeditæ supplicationis incipit currere gratia, per text. in cap. si eo tempore, & ibi glossa in ver.eo tempore, de rescript. cap. eum cui de præben.vbique in 6.& cap.eam te, cum gloss.in verb.data.ex de rescript. & valet gratia, nullo superueniente nono impedimento, sed licet gratia incipiat currere, ac valeat à data supplicationis, quæ probet, & perficiat gratiam. Cassad.de dispens. decis.2.num.10. tamen supplicatio est gratia informis ante confectionem litterarum, quæ non tribuit titulum perfectum. Rota decis.20. num.5. de concess. præb. in nou.Ideo capientes possessionem beneficiorum vigore supplicationum, seu illarũ transumptorum, & non vigore litterarum, fructus, quos ex illis pro tempore percipiunt, non faciunt suos, quinimmò ad beneficia in eisdem transumptus, seu supplicationibus, expressa perpetuò efficiuntur ipso facto inhabiles, & ad restitutionem fructuũ ex illis perceptorum in vtroque foro tenẽtur, vt in constit. Paul. III in Bull. Rom. cap.5.vers.nec non, & Papa non dispensat, sed litterarum vigore mãdat Episcopo, seu vicario, illius conscientiam onerãdo, quòd de supplicatis se diligenter informet, &, si per informationẽ eandem repererit, quòd preces veritati nitantur, super quo suam conscientiam onerat, tunc cum supplicantibus seruata forma concilij Tridentini, quòd impedimento nõ obstante matrimonium cõtrahere, illudque in facie Ecclesiæ solemnizare, & in eo post modum remanere licite valeant, ipsius Papę auctoritate dispenset, † vnde est mandatum de dispensando, quod non habet vim dispensationis. Rot.decis.2. de fil. presb. num. 10. in nou. & ideo per carnis copulam post datam supplicationis, † & ante dispensationis executionem incestum committunt, cap. lex illa. vers.incestus, 36.q.1.& Diaz.pract. crimin. cap 78.in princip.& cum in præsentatione litterarum pro dispensatione illarum vigore ab Ordinario obtinenda, res non sit integra, & dubitetur, an Episcopus possit dispensare cum incestuoso, licet possit, vt per Io.And.in cap.at, si clerici, §. de adulterijs, quem sequuntur Abb. ante nu.11. & Felin. n.7.de iud. tamen vigore dispensationis ab impedimẽto in dispensatione expresso tantùm dispensat, non aũt super non expressis, † & super incestu absoluunt Episcopi etiã ex dispositione sacr. concil. Trid.vt cap.6. de reform. sess.24. sed non ad effectum validitatis dispensationis super non expressis.

50 Propterea regulariter † requiritur reualidatio per nouam expeditionem, perinde valere, cum narratiua, quòd oratores, vesana libidine victi, antequam litteræ dispẽsationis

de iud.& hæc, quo ad dispensationes, quæ auctoritate ordinaria fieri possunt.

61 Auctoritate delegata, dispensant † Legati de latere, Nuncij, & alij, quibus per delegationes conceditur facultas dispensandi, qui fines delegationis excedere non possunt, l. diligenter, ff. mand. l. si procuratori. C. de procur. cap. cùm dilecta, de rescript. cap. nisi specialis, ex. de offic. leg. & cap. 1. de offic. leg. in 6.

62 Dispensationis effectus † primus est, vt digne recipiantur sacraméta ecclesiastica, & beneficia, cum nullus in mortali peccato regulariter debeat promoueri, nisi peracta pœnitentia, cap. multi, 40. dist. cap. illud, 50. dist. & cap. audi. 11. q. 3.

Secundus dispensationis effectus est, vt iam promotus, qui peccauit mortaliter, cùm suum officium exequi nequeat, quia est suspensus, post dispensationem officium suum licite exequi possit.

Tertius, quòd beneficium, quod aliàs licite obtineri non potest, per dispésationem licite retineatur.

Quartus effectus est, vt super crimine, de quo quis fuit dispensatus, accusari non possit, vt per Host. in sum. de dispensat. §. quis sit effectus, vsque in finem.

DE SPONSALIBVS, ET MATRIMONIIS. Cap. IX.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium est duplex: spirituale, & carnale.*
2 *Matrimonium in Paradiso à Deo fuit institutum.*
3 *Matrimonium duabus ex causis principaliter contrahitur.*
4 *Sacramentum triplex in matrimonio carnali copula consummato designatur.*
5 *Matrimonium, unde dicatur.*
6 *Matrimoniales causæ à iudicibus ecclesiasticis sunt decidendæ, & terminandæ.*
7 *Matrimoniales causæ sunt priuilegiatæ.*
8 *Paupertas quandoque prodest.*
9 *Paupertatem Deus esse voluit, & quare.*
10 *Paupertatis priuilegia plura sunt, & quæ.*
11 *Matrimonialis status virginitatis, vel cœlibatus statui anteponi non potest.*
12 *Matrimonij bona sunt tria, fides, proles, & sacramentum.*
13 *Matrimonia libera esse debent, & cogentes inuitos ad matrimonium contrahendum anathematis pœnam ipso facto incurrunt.*
Matrimonia decentiùs cum parentum consensu contrahuntur.
14 *Sponsalia largo modo, quid comprehendant.*
15 *Sponsaliorum propria significatio sunt futurarum nuptiarum promissiones, quas de futuro appellamus.*
16 *Sponsaliorum duæ sunt species.*
17 *Sponsalia quomodo rectè contrahantur.*
18 *Sponsalia per verba de futuro, an per carnis copulam subsequtam transeant in matrimonium.*
19 *Cogere an possit Episcopus renuentem ex sponsis ad obseruantiam sponsaliorum.*
Puellæ, quomodo sibi cauere debeant.
20 *Sponsalia ante legitimam ætatem contracta per verba de præsenti, an trãseant in matrimonium.*
21 *Metus à iudice, an inferri possit.*
22 *Nuptiæ coactæ infelices exitus parere solent.*
23 *Matrimonia, consensu deficiente, sunt nulla.*
24 *Sponsalia sub conditione contracta, an sint nulla.*
25 *Iuramentum à loquela apud Deum, an differat.*
26 *Promissione nuda in foro contentioso, quis cogi non possit.*
27 *Sponsaliorum vi iuratorum de futuro promittens ad solemnizãdum matrimonium cogi potest.*
28 *Sponsalia contrahens per verba de futuro, an teneatur per verba de præsenti contrahere.*
29 *Sponsalia pluribus modis soluuntur.*
30 *Verbum, liberum, quid importet.*
31 *Matrimonium qui contrahere legitime possint.*

7 Nam matrimoniales causæ adeò sunt priuilegiatæ, vt, duobus litigantibus, si extra Prouinciam causa committatur, & pars, contra quam erit commissa, paupertatem allegauerit, & verè probauerit, non teneatur extra Prouinciam litigare in secunda, nec in tertia instantia, nisi altera pars alimenta, & sumptus litis velit subministrare,
8 vt in d. cap. 20. † Et hic erit vnus ex casibus, quibus paupertas quandoque prodest, præterquàm quòd septem bona cōfert, scilicet, peccatorum recognitionem, virtutū conseruationem, cordis quietem, desiderij impletionem, spiritualium bonorum dulcedinem, meritorum exaltationem, & cœlestem hereditatem, B. Thom. super Isaia, cap. 48. additur etiam, quòd gloria Episcopi est pauperibus opibus prouidere, & ignominia sacerdotis proprijs studere diuitijs, Crates enim ille Thebanus homo ditissimus, cùm ad philosophandum Athenas pergeret, magnum auri pondus abiecit, neque putauit se posse, & virtutes, & diuitias simul possidere. Nec paupertas est contemnenda, quia eam Christus dedicauit. c. gloria Episcopi, §. socrates. 12. quæst. 2.

9 Deus enim paupertatem esse voluit, † vt sustinentes per patientiam coronarentur, & diuites in ipsis mererentur. cap. sicut hi.
10 §. nunquid iniquus. 47. dist. † Plura enim sunt priuilegia paupertatis, nam pauperi non prosequenti appellationem paupertas est iusta causa dandi bienniū, & si non soluat onera, eidem redditur ius non obstāte statuto disponēte, quòd non soluenti onera non reddatur ius. Pauperi per administratorem Reipublicæ potest remitti collecta, & per clausulā, & quosdam alios, pauperes conueniri non possunt: pauperibus cū Rege litigantibus Rex administrat aduocatū, & propter paupertatem onus cautionis remittitur, Bald. in l. magis puto, §. in primis, n. 2. ff. de reb. eod. qui sub tut. & Felyn. in cap. significantibus. nu. 5. de off. deleg.

11 Coniugalis tamen † status, virginitatis, vel cœlibatus statui anteponi non potest, quia melius, & beatius est manere in virginitate, vel cœlibatu, quàm matrimonio iungi. cap. nuptiarum. §. in coniugali. 27. q. 1. cap. sic enim. §. quoniam ergo. 28. q. 1. c. nuptiæ. 32. quæst. 1. cap. commissum. de sponsal. & concil. Trid. can. 10. de Sacram. matr. sess. 24. Etenim matrimoniū non concubitus, sed solus consensus facit. cap. matrimonium, & cap. sufficiat. 27. quęst. 2. cap. cum locum, de spons. §. nuptias itaq; auth. de nupt. col. 4. §. illud. auth. quibus modis nat. eff. leg. l. fin. in princ. C. de repud. & l. nuptias. ff. de reg. iur.

12 Matrimonij enim † tria sunt bona, fides, proles, & sacramentum, cap. omne itaque 27. quæst. 2. & eod. cap. sicut. in fi. & quamuis de iure ciuili ad contrahendum matrimonium consensus parentum necessarius videatur. institut. de nupt. in princ. tamen hoc est reprobatum, ita quòd filius familias sine consensu parentū legitime contrahere potest, nec patris consensus requiritur, gloss. in cap. fin. in verb. parentum. 32. quęst. 2. conc. Trid. cap. 1. in princ. de reform. ma-
13 trim. sess. 24. † quia matrimonia debent esse libera. d. cap. fin. 33. quæst. 2. cap. cum locum, c. requisiuit. & cap. gemma. de sponsa.
13 Maxime tamen † decet, quòd cum consensu parentum matrimonia contrahantur. Temporales namque domini, ac magistratus, qui mentis oculos terrenis affectibus, ac nimia cupiditate excæcantes, viros, & mulieres sub eorum iurisdictione degentes, maxime diuites, vel spem magnę hæreditatis habentes, minis, & pęnis cogunt cū ijs matrimonium inuitos contrahere, quos ipsi domini, vel magistratus illis præscribūt, anathematis pœnam ipso facto incurrunt, cap. nullus, 36. q. 2. & conc. Trid. c. 9. de reform. matr. ead. sess. 24.

14 Sponsalia largo modo † non solùm de futuro, sed ipsam mutui coniugali consensus dationē, quam sponsalia de præsenti dicimus, ex quibus verum matrimoniū contrahitur, nūcupamus, cap. coniuges, & cap. qui desponsatā. 27. q. 4. cap. 3. loco. de præ-
15 sump. c. 2. & cap. fi. de sponsal. † duo sed magis propria, ac frequentior sponsaliorum, & sponsorum significatio sunt futurarum nuptiarum promissiones, quas de futuro appellamus, cap. nostrates. 30. q. 5. l. 2. ff. de sponsal. S. Thom. in 4. sent. dist. 27. Abb in rubr. de spons. n. 3. & ibi Felyn. in princ.

16 Duæ † enim sunt species sponsaliorum, vna nuda, & simplex, quæ dicitur, cū sponsus sponsæ simpliciter promisit, quòd eam ducet in vxorē, & e conuerso, cap. ad audientiam, & cap. fin. eo. tit. alia verò firmata,

ta, quæ fit arrhis interuenientibus, vel pi-
gnoribus locò arrharum datis, vt l. fin. &
ibi Bald. in princ. C. spons. & licèt à sim-
plicibus sponsalibus pluribus ex causis abs-
que incursu pœnæ recedi possit, vbi spon-
salia sunt iurata, arrha interueniẽte, & par-
te petente, iudex ad duplicatã restituendã
tenetur condemnare resiliẽtem sine causa.
gl. fi. in c. gemma de sponsal. d. l. fin. & Tira-
quell. in tract. constit. p. 3. limit. 26. nu. 4.

17 Rectè autem † contrahuntur sponsalia
per verba de futuro ab his, qui matrimo-
nium contrahere possunt, sed inter perso-
nas, inter quas matrimonium est prohibi-
tum, etiam dicta sponsalia censentur prohi-
bita. l. oratio. ff. de spons. excepta ætate, de
qua cum matrimonium ante pubertatem
contrahi non possit, cap. puberes. extra de
despons. impub. cap. vnic. §. idem quoque
eod. in 6. & instit. de nup. in prin. sponsalia
tamen de futuro ante pubertatem septimo
anno completo contrahi possunt; cap. litte-
ras, & cap. accessit. eod. tit. de despons. im-
pub. Si verò ante septennium dicta sponsa-
lia contrahantur, sunt nulla, nisi tacito con-
sensu post septennium conualescant, d. cap.
accessit, & gloss. 2. in dicto cap. litteras, &
ibi Abb. in cap. fin & cap. duo pueri. eodem
tit. & tunc adueniente pubertate, potest e-
tiam sine aliqua causa à prædictis sponsali-
bus recedi, cap. de illis, & cap. attestationes,
& ibi Abb. nu. 5. de spons. impub. & Co-
uar. in 4. lib. decret. Epit. 1. par. cap. 2. de
ætat. ad sponsal. requis. num. 2. si verò maior
septennio contrahit cum puella sex anno-
rum expectandum est. donec ipsa compleat
septimum annũ, vt cap. de illis 1. cap. à no-
bis, & cap. duo de despons. impub. & septẽ-
nio expleto altero recusante iudicio tamẽ
Ecclesiæ poterunt sponsalia dissolui. d. c. de
illis, §. si verò, vbi etiam gl. in verb. iudicio,
de desponsat. impub.

18 Copula autem † carnali subsequuta, spon
salia præcedẽtia contracta per verba de
futuro olim de iure communi transibant in
matrimonium per verba de præsenti, cap.
veniens. il 2. cap. is, qui fidem, de spons. cap.
de illis, & cap. per tuas. de cond. appo. nũc
autem secus, quia etiam carnali copula
subsequuta, non transeunt in matrimonium,
sed efficiũtur pura, adeò quòd teneatur E-
19 piscopus cognoscere, † an possit etiam
per censuram ecclesiasticã cogere renuen-
tem ex sponsis ad obseruantiam sponsalio-
rum, vt fuit per sacram congreg. conc. de-
claratum super d. cap. 1. de reformat. matr.
sess. 24. §. sponsalia de futuro, & §. sponsus
20 qui, sed, ne † super sponsaliorum, & pro-
missionum obseruantia lites oriri contin-
gat, aliaque famæ incommoda pati, puellæ,
ne (vt ferè fit) delusæ remaneant, maximè
sibi cauere, ac se à colloquio, & congressu
virorum abstinere debent, virginitatis di-
gnitatem præ oculis habentes, ac moniti
poetæ Catulli assidue minores, qui in Ar-
gonaut. inquit.

Tum iam nulla viro iuranti fœmina credat.
Nulla viri speret sermones esse fideles,
Qui, dũ aliquid cupiens animus prægestit apisci,
Nil metuunt iurare, nihil promittere parcũt,
Sed simulac cupidæ mentis satiata libido est,
Dicta nihil metuere, nihil periuria curant.

20 Neque sponsalia † ante legitimam ætatem
contracta, per verba de præsenti, seruata
forma concilij carnali copula sequuta,
trãseunt in matrimonium, nisi post ætatem
legitimã, denuo eadem forma seruetur, vt
ibi super eod. cap. 1. sub titulo Squillacen.

Et cum libera debeant esse coniugia,
21 † neq; à iudice metus inferri debeat spõ-
sis, vbi agitur de coactione, ne eorum con-
sensus auferatur, oportet, vt hæc sit mode-
rata coactio, dummodo sponsalia non sint
iurata, vnde, si iudex videat sponsum ita ob-
stinatum esse, vt libere consentire coniugo
nolit, regulariter, potius monitione vti de-
bet, quàm exactissima coactione, ex qua
consensus sequutus, nec liber esset, nec verè
consensus dici posset, saltem ad huiusmodi
22 sacramentum: † atque difficiles, infelicesq;
exitus è talibus nuptijs euenire solent, quæ
quidem vitanda sunt, vt inquit text. in cap.
requisiuit. de sponsal. quò iudicibus eccle-
siasticis iungitur, ne forte eorum aucto-
23 ritate, atque indiscreta coactione † matri-
monia, quę nulla sunt, deficiente consensu,
adulteria forent, vt post Fortun. in cap. 1. n.
30. de pact. tenet Couar. in cap. 4. 1. par. nu.
4. & 5. eod. tit. de spons. cuius opinionẽ se-
qui videtur, vti in iudicando tutiorem, sa-
cra congreg. conc. super eod. cap. 1. de re-
format. matr. sess. 24. sub titul. eadem. Messan.
24 & §. qui promiserunt. † Si autem fuissent
sponsalia contracta sub conditione impos-
sibili,

sibili, vel turpi, dummodo non contra substantiam matrimonij, sunt valida, quia tunc conditio pro non adiecta habetur, d. cap. de illis. cap. per tuas, & c. fin. eod. tit.

25 Deus autem † inter iuramentum, & loquelam nostram, nullam voluit esse differétiam. gloss. fin. in cap. iuramenti. 22. quæst. 5. glos. fin. in cap. clericus. de iureiur. gloss. in cap. 1. in fin. de pact. Abb. in cap. qualiter. circa. fi. eod. tit. Archid. in cap. 1. de sepult. in 6. Card. Zaba. in cap. ad aures. in 4. quęst. quòd me. cau. & in cap. debitores. de iureiur. tamen solidiùs subsistit, vbi iuramentũ interponitur, & plus operatur Sacramentum, quàm nuda promissio, vt cap. debitores. de iureiuran. & d. gl. fin. 22. q. 5. In foro

26 autem contentioso † nuda promissione, quis cogi non potest, licet de iure canonico ex nudo pacto oriatur actio, ead. gl. fin. in cap. iuramenti 22. q. 5. cap. 1. cap. qualiter. de pact. & cap. iudicante, de testam.

27 † sed ex vi sponsaliorum iuratorum de futuro promittens, ad solemnizandum matrimonium, sicut ante conciliũ cogi poterat, vt in cap. ex litteras. 2. de spõsal. & matrim. & in decis. super d. cap. 1. sub tit. Venet. & Brixien. sess. 24. quia sponsalia per verba de futuro sunt relicta à sacro concilio in illis terminis iuris communis, in quibus erant ante concilium, vt ibidem in decis. sub tit. Burgen. ita quòd licet aliqui teneant, quòd, quamuis sponsalia non sint iurata, adhuc promittens cogi possit ad obseruandam promissionem, vt per Abb. in d. cap. ex litteris. n. 3. & Surd. consil. 364. nu. 8. 9. & 10. lib. 3. cõmunis tamen opinio est, quòd, cessante iuramento, non sit locus coactioni, à qua ecclesia debet abstinere, vt post D. Thom. tenet Syluestr. in Summ. in verb. spõsalia. q. 4. & est text. in cap. ex litteris de spõsal. solemnizationi autem matrimonij debent pręcedere tres denũciationes, seruata forma d. decreti. c. 1 de refor. matr. sess. 24.

28 Qui verò † sponsalia contraxit per verba de futuro, etiam sine iuramento, si postea cum alia similia sponsalia, sine, vel cum iuramento contraxerit, in foro conscientię tenetur cum prima contrahere per verba de præsenti, secus autem, si cum secunda, & non cùm prima fuerit matrimonium per verba de præsenti celebratum, quia tunc sponsalia præcedentia cum alia contracta soluuntur, cap. sicut, & cap. si inter. de spon-

29 sal. † soluuntur etiam sponsalia per verba de futuro, mutuo consensu contrahentium etiam si fuerint iurata, quia illud iuramentum principaliter est præstitum ad commodum hominis, & ab homine remitti potest. cap. 2. & ibi gl. fin. & Abb. n. 3. & n. 5. & Felyn. n. 16. de sponsalib. Fornicatione sequta sponsi, vel sponsæ spõsalia soluuntur, quia tunc non tenetur alter matrimonium contrahere, sed, si vult, erit absoluendus gl. fin. in cap. sic quippe. 27. q. 2. c. quemadmodũ, & ibi Abb. n. 4. de iureiuran. idem Abb. in consil. 48. n. 1. vol. 1. quod procedit, etiam si sponsa per vim fuisset cognita, quia, nec tũc vir cogi posset ipsam in vxorem ducere, cap. raptor cum seq. 27. q. 2. glossa in d. cap. quemadmodum. in ver. oculos. in fin. quia nemo est cogendus ad contrahendam bigamiam. Ioan. Andr. in dicto cap. quemadmodum. & ibi Abb. n. 12. & Imol. de iureiur. semper enim subintelligitur conditio, quòd promissio valeat, nisi sponsa fornicetur, vt cap. quemadmodum, extra de iureiuran. Absentia sponsi, si per orbẽ vagetur, & nescitur in quo loco sit, quo casu de iure ciuili tenebatur sponsa expectare per triennium, vt in l. 2. C. de repud. & si erat in Prouincia, per biennium. l. 2. C. de spons. sed de iure canonico, quod est seruandum, sponsa non tenetur expectare virum per orbem vagantem, sed potest cum alio matrimoniũ contrahere, & non expectare, cap. de illis, ibi, quod liberũ erit mulieribus, & ibi Abb. n. 2. Cardin. & Præpos. de sponsal. verbum

30 enim † liberum, denotat, quòd non requiratur aliqua licentia, nec expectare teneatur. gloss. in clem. dudum. §. si verò ijdem, in verb. libere. de sepult. Abb. in cap. 1. nu. 4. de off. ord. & Dec. in cap. quæ in ecclesiarum. num. 3. de constit. lapsu temporis in sponsaliorum contractu constituti ad matrimonium contrahendũ sponsalia per verba de futuro dissoluuntur, cap. sicut de spõsal. quia, quando terminus adijcitur sponsalibus ad limitandam obligationem, & ad eam restringendam ita, vt elapso tempore expiret, tunc extinguitur obligatio. l. si fideiussor. §. final. ff. mand. l. obligationum ferè. § 1. ff. de actio & oblig. l. damni, § Sabini, ff. de dam infect. gl. in d. c. sicut. in verb. ad statutum, & ibi Abb. nu. 11.

Per

Per ingressum religionis, professione sequuta, sponsalia per verba de futuro soluuntur. quo casu soluitur etiam matrimoniũ solemnizatum, & nõ consummatum. cap. commissum, de sponsal. cap. ex publico, & c. ex parte de conuers. coniug. & concil. Trid. can. 6. de sacr. matr. sess. 24. propter lepram, vel deformitatem corporis superuenientẽ, cap. quemadmodum, de iureiuran. & cap. litteras. de coniug. lepros.

Dissoluuntur etiam sponsalia per verba de futuro, copula non subsequta, per superuenientem copulam cum ea, quę sponsæ est in primo, vel secũdo gradu cõsanguinitatis coniuncta, conc. Trid. in c. 4. de refor. matr. sess. 24. Pius V. in litteris, de quibus in Bul. Rom. cap. 24. & sacra congreg. conc. super eod. cap. 4. §. quidam contraxerat, & pluribus alijs casibus, sequentibus, versibus cõprehensis. Lepra superueniens, furor, ordo, sanguis, & absens. Læsaq; virginitas, membri damnum, minor ætas. Et hæresis lapsus, fideique remissio prorsus, Sponsos dissociãt, & vota futura retractant, gloss. fin. in d. cap. sic quippe. 27. q. 2.

31 Puberes matrimonium † legitime contrahere possunt, & ad matrimonium contrahendum requiritur plena pubertas, & quòd in masculo annus decimusquartus, & in fœmina duodecimus sit completus, vel saltem vltimus dies anni fuerit cœptus. Corn. cõs. 116. col. 2. in princip. vol. 3. Dec. consil. 603. num. 4. & post Host. Io. And. & Butr. quos citat, Surd. cons. 364. nu. 1. lib. 3. Nam de iure antiquo matrimonium erat validum inter proximos pubertati, si malitia supplebat ætatem, vt coire possent, cap. puberes, & cap. de illis. 2. de despons. impube. instit. de nupt. in princ. & ibi add. ad gl. in verb. puberes. Bar. in l. pupillari. in fin. ff. de vulg. & pup. subst. & Bald. in l. precibus. C. de impub. & al. substit.

32 Plures enim dantur † casus, quibus impuberes liberos procrearunt. S. Hieron. ep. 75. ad Ditamum refert, quòd Salomon, & Acham in vndecimo ætatis anno liberos procrearunt, & narrat S. Greg. in suo dialogo de quodam puero, qui in nouennio nutricem prægnantem reddidit, vt refert gloss. in cap. 1. quæst. 1. & Abb. in cap. puberes, num. 3. de sponf. impub. Qui enim generare potest impubes ad matrimonium contrahẽdum pro pubere habetur, & si intra tempora pubertatis filios susceperit, pupillaris substitutio euanescit, Bar. in d. l. in pupillari. nu. 8. & quò ad vinculum ante copulam matrimonium legitime cõtractũ, est perfectum, & sanctum, ex sanctitate Sa-

33 cramenti, † vt fuit inter Beatam Mariam, Ioseph, cap. beata, & cap. coniux. cum sequ: 27. quæst. 2. Et est Sacramentum à Deo institutum, quod dissolui non potest ex supradeductis, gratiamque confert, Abb. in cap. cum in Ecclesia, num. 2. de simon. qui verò matrimonium gratiam conferre negat anathematis pœnam incurrit. concil. Trident. canon. 1. de sacr. matr. sess. 24.

34 Matrimonium † aliud legitimum, & non ratum, aliud ratum, & non legitimum, & aliud legitimum, & ratum. Legitimum, ac ratum est, quod legitimo consensu in facie S. Matris Ecclesiæ contrahitur seruata forma concilij Tridentini, cap. 1. de reform. matrim. sess. 24. & cap. fin. 28. quæst. 1. Matrimonium legitimum, & non ratum est illud, quòd inter infideles legali institutione, vel Prouinciæ moribus contrahitur, inter quos non est ratum, quia non est firmum, sed violabile, quia dato libello repudij, licet eis ab inuicem recedere, & alijs copulari, lege fori, & non lege poli, quam non sequuntur, dicto cap. fin. vers. legitimum. Ratum, & non legitimum est illorum fidelium, qui contemptis omnibus solemnitatibus, solo affectu aliquam sibi in coniugem copulant, vt in eod. cap. fin. in fin. quod est reprobatum, atque concubinatus potiùs, quàm matrimonium, dicendum, ita quòd filij, qui ab eis nascuntur, non fiunt legitimi; quia inter catholicos nullum extat matrimonium, solemnitatibus non seruatis, concil. Trid. cap. 1. §. qui aliter, de reform. matr. sess. 24. & consummatum est, quodlibet matrimonium carnali copula subsequta, c. super eod. de cond. apposit.

35 Rata verò, † & non legitima sunt etiam matrimonia clandestina, à sacro concilio prohibita, vt dicto cap. 1. de reform. matr. clandestine verò contrahentes carnali copula subsequta, non possunt cogi ad inuicem matrimonium solemnizandum, seruata forma concilij. Si verò sponsalia per verba de futuro, cum iuramento contraxerint, tunc seruandum est ius commune; vt in

vt in decis. super eod. cap. 1. §. qui contraxerunt. Matrimonia enim huiusmodi clandestina à concilio prohibentur, non autem promissiones, quæ matrimonia præcedere solent, sed facta sicut ante concilium sunt
36 seruandæ, cum sponsalia † de futuro à cõcilio fuerint intacta, & remanserint in dispositione iuris cõmunis, vt super eod. c. 1. fuit decisum, in decis. sub tit. Burgensat.
37 An autem matrimonia † clandestina inter puberem, & impuberem, in sponsalia de futuro resoluantur, ex dispositione, c. 1. de desponsat. impub. lib. 6. sacra congreg. conc. censuit, hæc matrimonia resolui in sponsalibus de futuro, vt in decis. super d. c. 1. sub tit. Valentin. & alia. sub n. 396. proles verò suscepta in matrimonijs clandestinis, nisi seruata forma concilij matrimonia conualidentur, erit illegitima, vt ibid. super eod. fuit decisum, in §. quid de prole.
38 Matrimonia contrahenda, † in ecclesijs Parochialibus, sub quibus contrahentes cõmorantur, tribus festiuis diebus, inter Missarum solemnia, tribus distinctis vicibus, à proprijs contrahentium Parochis publicè debent denunciari, vt infra illum terminũ, si aliquod legitimum obstet impedimentũ possit propalari, ita quòd impedimento detecto, nec ad copulam, nec ad vlteriora procedatur, & si nullum legitimum opponatur impedimentum, ad celebrationem matrimonij in facie Ecclesiæ deueniatur; vbi parochus, & viro, & muliere interrogatis, & eorum mutuo consensu per verba, vis, volo, intellecto, dicat, ego vos in matrimonium coniugo in nomine Patris, & Filij, & Spiritu sancti, cap. si inter. de sponsal. cap. cum inhibitio. de cland. despons. & cõcil. Trid. d. cap. 1. de refor. matr. sess. 24. Aliter autem quàm parocho, vel alio sacerdote de ipsius parochi, vel Ordinarij licentia, & duobus, vel tribus testibus præsentibus matrimonium contrahere attentantibus, ad contrahendum omnino inhabiles redduntur, contractusq; sunt irriti, & nulli, vt in d. c. 1. §. qui aliter.
39 Verba enim præfata † sunt intelligenda etiam de parocho adhuc ad sacerdotium non promoto, nempe, quia adhuc non fuerit elapsus annus, qui conceditur sibi à iure ad faciendum, se ad illud promoueri: iuxta cap. licet, de elect. in 6. prout in dicta congregatione fuit resolutum, & Clemens VIII approbauit, vt ibidem super eodem cap. 1. fuit decisum in §. qui aliter. Neque pertinet ad substantiam matrimonij, vt parochus aliqua verba proferat; ideoque valet matrimonium, quamuis verba exprimẽtia consensum prolata sint tantùm a contrahentibus, dummodo parochus adhibitus à contrahentibus sit præsens, & intelligat id, quod agitur, licet dissentiat, & contradicat: nam præsentia parochi sufficiat absq; ipsius parochi verbis. dicta congreg. ibidem super eodem c. 1. §. non pertinet, & §. Prouinciæ ritũ ideoque parochus est necessarius in celebratione matrimonij, vt licet denunciationes fuerint factæ, ac sequta copula, nihilominus matrimonium non tenet, si præsens non fuerit. Quòd si contrahentes sint diuersarum parochiarum sufficit, vt sit parochus, siue viri, siue mulieris, vt ibidem super eod. cap. 1. sub titulo Ciuitatis Castelli, & Brundusin.
40 Contrahentes † non præsente parocho, sed solis testibus, sunt grauiter puniendi, & proles exinde suscepta illegitima est, nisi dènuo legitimè contraxerint, vt in declara. ibid. sub tit. Tergest. Aquilan. & Viterbien. Contractum tamen etiam cum præsentia
41 † parochi, & testium matrimonium ab impuberibus, etiam seruata hac forma, nõ valet, hac nempe ratione, quia, cùm essent impuberes, licet seruauerint formam hic præscriptam, nihilominus matrimonium non tenuit, cum essent incapaces, & facti postea puberes tenebuntur iterum hanc formam seruare, vt ibidem super eo. cap. 1. in declarat. sub titulo Meliten. & §. matrimonium contractum.

Matrimonium autem, sine proprio pa-
42 rocho † contractum adeo est irritum, vt sustineri non possit, concil. Tridentin. dicto cap. 1. §. qui aliter, & decretum irritans ibi appositum annullat illud ipso iure, cap. si eo tempore, de elect. in 6. cum alijs supra allegatis.
43 Neque † tenet matrimonium contractũ coram clerico deputato à parocho, vt tit. Venetiarum, idem super eod. cap. 1. est tamen validum illud matrimonium, quod celebratum fuit ab alio de consensu Episcopi tanque à proprio parocho, etiam quòd Episcopus crederet, esse vocatum proprium Pa-

Ordinarius illas concedere possit, cùm videatur, quòd sic, ex illis verbis in d. §. ibi, nisi Ordinarius ipse expedire iudicauerit, vt prædictæ denunciationes remittantur, quod illius prudentiæ, & iudicio sancta synodus reliquit.

51 Ideò, † cũ eius iudicio relinquatur, illas ad eius libitũ cõcedere posse videtur, quia iudiciũ pro voluntate habetur, gl. in l. thais. §. Lutius 2. in verb. iudicio. ff. de fideicommiss. liber. & Bar. in l. si sic, n. 2. ff. de leg. 1. & cum diuersimodè per Ordinarios seruetur, quorum aliqui licentias vnicã pro tribus in Ecclesia passim concedunt, & plures etiam inter astantes admittunt, ab aliquibus non ita de facili; imò rarò, & non sine vrgenti

52 causa conceduntur, † puto, quòd non sine causa in d. §. expressa, vel alia, quæ animum Ordinarij mouere valeat, vt quando probabilis adesset suscipio, matrimonium impediri posse, concedi possint, quia verbum, illius prudentiæ, importat arbitrium boni viri, cap. de precarijs. cum seq. 10. q. 2. cap. ne innitaris, de constit. Abb. in cap. 1. n. 18. de seq. poss. & fruct. & Ias. in l. si sic. n. 9. ff. de leg. 1. hoc idem importat verbum, iudicio; quicquid dixerint gl. & Bart. supra in contrarium, qui reprobantur per gl. in cap. tua, in vers. iudicauerit, 36. q. 2. Bart. qui se ipsũ correxit, & gl. reprobauit in extrauag. ad reprim. in verb. videbitur, nu. 4. & Ias. qui alios citat in d. l. si sic. n. 7. Ideo, facultate ipsis concessa debent Ordinarij vti arbitrio boni viri regulata ratione l. vir bonus. ff. de iudic. sol. Bar. in d. extrauag. ad reprim. in ver. videbitur. n. 2. in fin. & Corn. consil. 239. in princ. vol. 3.

53 Regulariter † enim à proprio parocho tres denunciationes fieri debent, & limitatur regula, si aliquando probabilis fuerit suscipio matrimonium malitiosè impediri posse, & arbitrium Ordinarijs concessum habebit locum in casu limitato, quo propterea ad libitum vti non licet, quia limitata causa limitatum producit effectum. l. cũ seruo. in princip. & ibi Bald. ff. de contrahend. empt. cap. quod super his. de vot. & vot. redemp gl. in clem. 1. in verb. restituat. de seq. poss. & fruct. & Tiraq. in tractat. cess. caus. par. 1. n. 142. & limitata causa priuilegij operatur, quod priuilegium extra suos limites trahi non possit. l. in agris. ff. de acquirend. rerum domin. & Felyn. in cap. si quando, nu. 4. de rescript.

54 Denunciationes † huiusmodi omitti possunt, quando dubitatur, quòd propter factiones matrimonia de facto possint impediri, dummodo contrahentes sint legitimę ætatis, & in eorum plena libertate, ac omni dolo, & fraude cessante, tum aliquibus in locis, in quibus ad impedienda matrimonia sæpius sortilegia, & maleficia committuntur, vt in cap. si per sortialias. 33. quæst. 1. gl. in cap. fraternitatis. in verb. diuinum. de frigid. & malef. quia quando ob maleficium non possunt, matrimonia cõsummari, oriũtur iurgia inter coniuges, & quandoq; graues lites, & etiam inimicitiæ inter consanguineos, quæ, quantùm fieri potest, debent euitari, cùm ad componendum inimicitias videamus, quòd Sedes Apostolica in gradibus consanguinitatis solet dispensare, multò magis videtur, quòd possint denũciationes omitti. Possunt etiã omitti, quando agitur inter graues, & principales personas Ordinarijs, & alijs grauibus personis notas, inter quas propterea Ordinarij certò sciunt, nullum extare impedimentum, quominus possint inuicem matrimonialiter copulari, quia cùm denunciationes fieri debeant principaliter, vt detegantur, si extant, impedimenta; & Ordinarius sit certus, nullum obstare impedimentum, cùm tunc cesset causa, propterquam denunciationes fieri debent, cessare videtur dicti decreti concilij dispositio, cap. & si Christus circa fin. de iureiurand. cap. cum cessante, in princ. de appell. & cap. cum infirmitas. de pœnit. & remiss. & non solùm ex causis supra expressis possunt omitti denunciationes, sed etiam ex alijs Ordinario beneuisis, qui has denunciationes remittere potest, etiã post matrimonium, & ante illius consummationem, vt in decis. eiusdem sacræ Congreg. super d. cap. 1. de reform. sub tit. Perusin. & vltimo, sub die 15. Iunij 1596.

55 Abbates verò, & commendatarij † in eorum Abbatijs, in quibus habent etiam iura Episcopalia, dictas denũciationes sine speciali concessione Apostolica remittere nõ possunt, vt ibidem in decis. sub tit. nullius. seu Farfen. Veronen.

56 Quamuis enim † nuptiarum solemnitates, certis anni temporibus, etiam prohibitæ re-

tæ reperiantur, cap. non oportet, il 2.23.q. 4. & conc. Trid. cap. 10. de reform. matrim. sess. 24. tamen etiam tempore prohibito sine nuptiarum solemnitatibus matrimoniũ contrahi potest, cùm tantùm solemnitates, & non matrimonia sint prohibita. glossa in cap. capellanus. in ver. quocunque. extra de
57 fer. & ibi Abb. num. 2. & num. 4. † Immò, absque solemnitate nuptiarum, & sine solemni traductione in domum his temporibus matrimonium per carnis copulam potest cõsummari aliàs legitimè celebratum, vt post Caietan. in Summ. in verb. matrimonium, qui contrarium tenentes, vt sine ratione loquentes reprobat, tenet Nauar. in cap. 22. de imped. interd. & fer. num. 71. in fin. tom. 3. quę opinio quo ad carnalẽ copulam fuit reprobata à sacra congreg. conc. Trid. super cap. 10. d. sess. 24. tit. Veronen. vbi pariter declarat, quocunque tempore posse matrimonium cõtrahi coram parocho: sed quòd nuptiarum solemnitates, conuiuia, traductiones ad domum, & carnalis consummatio certis temporibus prohibentur.

58 Contrahi † potest matrimonium inter absentes per procuratorem ad hoc specialiter constitutum, quia non sufficeret generale mandatum, nisi speciale si ad matrimonium contrahendum cum certa persona ibi nominata, cap. fin. & ibi gloss. in verb. speciale. de procur. in 6. l. generali. ff. de rit. nupt. Abb. in cap. in causis. num. 15. de elect. in cons. 114 num. 6. vol. 2.

59 Et † pluribus ex causis impeditur matrimonium præcipuè sequentibus versibus comprehensis: Error, conditio, votum, cognatio, crimen, Cultus, disparitas, vis, ordo, ligamen, honestas. Si sis affinis, si fortè coire nequibis.

Primò, error personæ, si quis contrahat cùm secundògenita putans contrahere cũ primogenita pulchriori, vel ditiori, aut cũ Berta, putans contrahere cum Gemma, quia tunc, cùm sit error in persona, contractus non valet, quia errans non consentit, & nullum erit matrimonium. cap. 1. nu. 24. quæstione 1. l. si per errorem. ff. de iurisdic. omn. iud. l. 2. in prin. ff. de iud. l. cum testamentum, & l. non idcircò. C. de iur. & fact. ignor.

Secundò, conditionis error, vt si quis liber putans contrahere cum libera, contrahat cum ancilla, & contrà, si fœmina libera putans contrahere cum libero, cum seruo contraxerit, non tenet matrimoniũ, d. cap. 1. 29. quæst. 1. cap. si quis ingenuus, & ca. si fœminæ. 29. quęst. 2. & cap. proposuit, de coniug. seru. & ibi Abb. num. 1. & nu. 5. & cap. fin. eo. tit. nisi postea cognita conditione seruili, matrimonium per cohabitationem, & copulam subsecutam ratum habeatur, quia tunc matrimonium dirimi non potest, d. cap. proposuit, & ibi Abb. nu. 3.

60 Tertiò † votum, quòd est duplex, scilicet simplex, & solemne: simplex impedit matrimonium; sed non dirimit, si contra votum matrimonium contrahatur, licet contrahens peccet, & pœnitentiam peragere teneatur, cap. si vir. 27. distinct. cap. consuluit, & cap. rursus, qui cler. vel vo. solemne, per quòd matrimonium contractum dissoluitur, est, quando quis sacros ordines suscepit, aut professionem tacitam, vel expressam in aliqua religione approbata emisit, vt cap. 1. de vot. & vot. redemp. & ibi gloss. 2. & 3. in 6. cap. presbyteris. 27. & cap. aliter. 31. dist. cap. vouentibus. 17. quæst. 1. cap. 2. & 3. qui cler. vel vo. & conc. Trid. can. 9. de sacr. matr. sess. 24.

61 Quartò, † cognatio, quæ est triplex impediens. & dirimens matrimonium, scilicet, carnalis, spiritualis, & legalis. Carnalis, quæ hodie vsque ad quartum gradum extenditur de iure canonico computando, vt in cap. non debet. de consang. & affin. propter fornicationẽ aũt ad secundum tantũ, conc. Trid. in cap. 4. de refor. matr. sess. 24.

62 † Contractum verò in gradu prohibito non tenet, & filij, ex eo suscisciptiuntur, sunt illegitimi. cap. fin. §. si quis verò, de clandest. de spons. clem. vnic. de consanguinit. & affin. & conc. Trid. c. 1. de ref. matr. sess. 24. Spiritualis, cognatio est, quæ inter puerum baptizatum, & illius patrem, & matrem, & baptizantes, qui patrini vocantur, batizatique patrem, & matrem, inter quos tantum spiritualis cognatio contrahitur, cap in cathechismo, & cap. non plures, de consecrat. distin 4. cap quamuis. de cognat. spirit. in 6. conc. Trid. c. 2. de refo. matr. sess. 24. & Pius V. in Bull. cap. 24. §. nos piarum mentium. Nec vltra duo patrini, videlicet. vuus, & vna ad summum esse possunt, dicto cap. 2. de reform. matr. & non obstante

qua-

quacunque consuetudine, siue potius corruptela nunquam tertius patrinus est adhibendus, vt in decis. super eod. cap. 2. de reform. matr. sess. 24. sub tit. Tergestin. Si vero duo viri fuerint designati ad suscipiendum baptizatum, & vnus astiterit, non tamen tetigerit, cum tangente tantùm contracta est cognatio spiritualis, quamuis ambo pro patrinis descripti reperiantur, vt ibid. in decis. sub tit. Cremonen.

Sed quia ardua est cõtrouersia inter do-
63 ctores; † An procurator pro alio baptismo interueniẽs principali, vel sibi acquirat cognationem spiritualem, quòd secum, non autem cum mandante spiritualis cognatio contrahatur, tenet Bart. in l. gallus, §. forsitan, n. 2. ff. de lib. & post. quẽ sequitur Rom. sing. 54. eandem opinionem tenet, Io. And. in regula potest quis, in mercur. archid. in cap. 1. in 1. colu. de cogn. spirit. in 6. & post alios, quos citat, tenet Ias. qui hanc dicit esse communem opinionem, in d. l. gallus, §. forsitan n. 15. & 26. ff. de lib. & post. quam opinionem sequitur Syluest. in ver. matrimonium, 8. q. 7. § 14. Sot. in sentent. dist. 42. art. 2. colum. vlt. Ledes. de mag. matr. sacr. qui de personis principum, & magnatum in terminis loquitur in add. ad 3. par. q. 56. art. 3. colum. penult. Alphons. de ver. cru. in spec. coniug. art 56. inter quos oria. cogna. spir. n. 7. & Card. Tolet. in Instruct. Sacerd. l. 7. cap. 8. vers. hinc sit tertio. Rationem autem dictæ conclusionis esse, quia ad cõtrahendam hanc cognationem spiritualem est necessaria actio realis tangendi, quæ quidem actio nõ sit per Principes, aut magnates, sed per procuratores, tenet Ledes. d. q. 56. art. 3. colum. penult. §. ex resolutione, vt videtur probare text. in cap. ad limina ibi, proprijs manibus retinendo suscepit, 30. q. 1. quem ponderauit Ias. loco supra citato n. 13. sed in his præsumitur ex Papæ dispensatione contrahi.

Contrariam tamen opinionem tenet Cardin. in cap. veniens, vbi etiam Abb. n. 4. ibi, sed post factum placet mihi opinio contraria, de cogn. spirit. Feder. de sen. cõsil. 15. Bald. in l. vnic. §. ne autem, n. 16. C. de cad. tol. & hanc opinionem esse communẽ testatur Felin. in cap. licet, ex quadam, nu. 1. sub ver. & ratio prædictorum, de test. quam ego teneo, vti veriorem, & seruandam, sequentibus rationibus.

64 Regulariter enim † quisque actus potest explicari per procuratorem, nisi expressè sit prohibitus á iure, vt l. 1. §. rursus, ff. de procur. & cap. potest quis per alium, de reg. iur. in 6.

Sed tantùm abest, quod iste actus sit prohibitus, quòd inter magnos Principes á cõmuniter accidentibus procuratores cõstituuntur ad pueros de sacro fonte leuandos, & ita viget consuetudo, de qua testatur Bald. in d. l. 1. §. ne autem, num. 16. C. de cad. tol. & Syluest. in d. ver. matrimonium, 8. quæst. 7. §. 16. in fin. & hanc opinionem vti veram tenet sacra congreg. conc. super c. 2. de reform. matr. sess. 24. in decis. sub tit. Veronen. vbi declarat, quòd duo viri possunt suscipere puerum de baptismo, vnus pro se, & alter, vt procurator mulieris, & iste procurator non sibi, sed mandanti cognationem acquirit.

Nec potest subsistere quòd procurator, qui nomine alieno puerum de sacro fonte leuat, ipse contrahat affinitatẽ; vt tenet Io.
65 And. in d. cap. potest quis, quia † vbi nõ est consensus alterius non nascitur obligatio, l in omnibus, & l. consensus, ff. de act. & oblig. Syluest. in ead. q. 7. §. 15. vers. sed dicendum, & actus agentium non operatur vltra eorum intentionem, l. non dubium, & ibi Bart. nu. 1. ff. si cert. pet. & Rot. decis. 14. nu. 3. de præb. in nou.

Nec valet argumentum desumptum a procuratore, quòd tunc procurator ille delegatus, sit verè susceptor cognationem contrahens, sicuti, si Papa officium confirmandi simplici presbytero committeret, tunc non Papa, sed ille presbyter esset confirmator, & cognationem spiritualem contraheret. Sot. in 4. sent. ead. dist. 42. artic. 2. colum. vlt. & Ledesm. ead. quæst. 56. artic. 3. §. ex resolutione, in fi. quia delegatus á Papa ad sacramentum confirmationis conferendum, accipit potestatem á Papa confirmandi nomine proprio, & propterea ipse contrahit affinitatem, procurator verò cõstituitur ad explẽdum actum alieno nomine, & hoc casu ad tangendum nomine cõstituentis, & ideo constituenti, non sibi cognationem acquirit, ex sentẽtia sacræ congregationis, de qua supra. sub tit. Veronen. & cum casus sint diuersi, ex diuersis non

P infer-

infertur, l. papinianus exuli, ff. de minor.
66 Suscipientes enim pueros † de sacro fonte fiunt illorum fideiussores apud Deum, illosque tenentur admonere, vt castitatem custodiant, iustitiam diligant, charitatem teneant, ac symbolum, & orationem dominicam docere, vt cap. vos ante omnia, de consecr. dist. 4. & fideiussio per procuratorem præstari potest. Bart. in l. si fraudator. nu. 1. ff. de his quæ in frau. credit.

Non obstat ratio deducta, quòd ad contrahẽdam cognationem spiritualem sit necessaria actio realis tangendi per text. in cap. ad limina. 30. quæst. 1. & Ledesm. loco supra citato, quia ille text. narrat, quid factum sit, nempe patrem proprijs manibus puerum de fonte leuasse, & nõ dispositiuè: quo casu argumentum à contrario sensu non valet, vltra quòd quæ in dispositione mandantur proprijs manibus fieri debere, per alium fieri possunt, vt probat text. in clemen. vnic. §. præfatis itaque, in fin. de iureiur. vbi Papa coronam inquit, sibi per manus nostras debere concedi, quam tamen postea per manus cardinalis imponi fecit, vt in eadem clem. §. & subsequẽter, & facit gloss. in cap. cum Episcopus in ver. capere, idest capi facere, de off. ord. in 6.

67 Cùm enim in leuando puero † de sacro fonte non fiat actus præiudicialis, sed fauorabilis, cùm hoc medio inimicitiæ recõcilientur, & paces componantur, in actibus non præiudicialibus, quæ proprijs manibus fieri debere leguntur, per alium fieri possunt, vt per text. in d. §. præfatis itaque. tenet Card. in ead. clement. 1. quam sequitur. Felin. in cap. licet ex quadam, num. 1. post med. de testamen. & verba denotantia propriam personam aliquãdo interpretantur de tertia persona, vt satisfiat alijs iuribus, vt per dictam gloss. quam ibi ponderat Dom. de offic. deleg. in 6. & Felin. in d. cap. veniens, num. 1. post med. ver. & scias quòd.

Nec est verum, vt contrariam opinionẽ tenentes sustinere conãtur, quòd sit electa industria personę, ad leuandum puerum de sacro fonte, quia est electa tantùm pro erudiendo leuatum, quòd vltimum non abdicat à se leuans per alium, & ita distinguit Abb. in cap. veniens. num. 4. de cogn. spir. & melius Felin. in d. cap. licet ex quadam, nu. 1. vers. & ratio prædictorum, & vbi non est electa industria personę, admittitur substitutus, l. inter artifices, & ibi Bart. ff. de solut. & Felin. eod. vers. & ratio.

68 Alia insurgit quæstio, † an cognatio spiritualis contrahatur postquam per fuit in domo necessitatis, aut alia de causa sine solemnitatibus baptizatus, quando postea in Ecclesia solemniter exorcizatur, & vngitur, & videtur, quòd sic, & quòd in priuato baptismo cognatio spiritualis non contrahatur, sed tantùm in solemni, quia vbi deficit solemnitas, non est proprie susceptor, tenet Sot. in 4. sentent. dist. 42. q. 1. artic. 1. circ. fin. & Suar. de sacr. tom. 1. disput. 23. in com. in art. 8. q. 67. vlt. dub.

69 Dicta tamen opinio de iure † non subsistit, quia in priuato baptismo contrahitur spiritualis cognatio, vt per Nauar. in c. 22. num. 40. & Couar. super 4. decret. part. 2. cap. 6. §. 4. num. 4. & hanc esse communem opinionem, tenet Suar. loco supra citato, licet contrariam opinionem amplectatur, & malè. Nec est verum, quòd, quando puer causa necessitatis in domo baptizatus, postea in Ecclesia exorcizatur, & vngitur, cõtrahatur cognatio spiritualis impediens matrimonium contrahẽdum, & non dirimens contractum, per text. in cap. per cathechismum, de cognat. spirit. in 6. & Nauar. d. cap. 22. eod. num. 40. & nu. 72. quia dictum cap. per cathechismum, quod sequitur Nauar. & Tolet. in instruct. sacerd. lib. 7. cap. 14. circa fin. habebit locum in cathechismo adhi-
70 bito ante baptismi administrationem, † sed suscepto baptismo domi, causâ necessitatis ex solẽnitatibus, quæ postea in Ecclesia quandoque adhibentur, nulla contrahitur affinitas impediens, quominus matrimonium libere cõtrahi possit, vt super cap 2. de refor. matr. sess. 24. fuit à sacr. congreg. decisum, in decis. sub tit. Mediolanen. & bene distinguit. text. in eo. cap. per cathechismum cuius dispositio reformata, & declarata fuit per sacrum concilium Tridentinum in d. cap. 2. de reform. matr. sess. 24.

71 Concilium enim † statuit, quòd vnus, & vna baptizatum de baptismo suscipiant, inter quos, ac baptizatum ipsum, & illorum patrem, & matrem, ac inter baptizantem, & baptizatum baptizatique patrem, ac matrem tantùm spiritualis cognatio contrahatur, omnibus inter alias personas huius spiri-

spiritualis cognationis impedimentis omnino sublatis, vt in end. cap. 2. de reform. matr. & ita declarauit Pius V. vt in litteris sub dat. Romæ anno 1566. vt in declaratoria, de qua in Bull. fol. 953.

72 Ideò post baptismum † necessitatis causa domi collatum, quo contrahitur cognatio spiritualis, alia denno, quæ tantùm impediat, & non dirimat, ex solemnitatibus, quæ post baptismum in Ecclesia fiunt, vlla contrahi nequit, nec aliter iudicari potest, obstante clausula, & ita ab omnibus iudicari debere, decretoque irritanti, ibi in eadem declaratoria apposito, quæ clausula remouet facultatem aliter iudicandi, vel interpretandi ex alibi deductis, & ita tenuit S. Thom. in 3. p. q. 67. art. vlt. & Ledesm. q. 56. art. 3. post med. vers. & aliud dubium. quidquid dicat Toletus in contrarium.

73 Legalis cognatio † est propinquitas, ex adoptione alicuius in filium proueniens, l. adoptiones, ff. de adop. gloss. in rubr. de cognat. leg. & Nauar. in d. cap. 22. num. 44. & ideo, quæ per adoptionē soror alicuius esse cœpit, quādiu durat adoptio, inter ipsos matrimonium contrahi non potest, cap. 1. & 2. & cap. per adoptionem, 30. q. 3. & cap. vnic. de cognat. leg. inter quos, quòd impedimentū cognationis legalis procedat, trad. idem Nauar. d. cap. 22. nu. 45. lib. 3.

74 Quintò, crimen, † vt si quis cognouit consanguineam eius, quam in vxorem ducere intendit, cap. si quis viduam, cap. qui dormierit, cap. concubuisti, & cap. si quis cum nouerca, 32. quæst. 7. cap. 1. & cap. ex litteris, de eo qui cogno. consang. vx. suæ. sublatis tamen omnibus difficultatis, quibus gradibus propter affinitatem ex fornicatione contractam, criminis nota inducе-

75 retur, † tenendum est inter eos tantùm, qui in primo, & secundo gradu coniunguntur, affinitatem restringi, ita quòd matrimoniū in vlterioribus gradibus contractum non dirimitur, cap. 4. de reform. matrim. sess. 24. imò contrahi potest. Pius V. in Bull. d. cap. 24. §. Pius Episcopus, il 2. vers. & præterea,

76 † aut, si aliquam per adulterium polluerit, & fidē dederit, post mortem vxoris de eam secundò in vxorem ducendo, vt cap. fin. de eo, qui duxit, quam pol. per adult. vel, si quis machinatus sit in mortem mulieris, vt aliā, quam viuente prima carnaliter cognouerat, in coniugem haberet, cap. laudabilem, de conuers. infidel. cap. super hoc. & cap. significasti, de eo qui dux. in matr. quam pol. per adul.

77 Sextò, † cultus disparitas, si vnus sit iudæus, vel paganus, & alter Christianus, l. ne quis. C. de iud. cap. caue. 28. q. 1. & gl. 2. in cap. super litteris de accus. & cùm matrimonium sit vnum ex septem sacramentis à Christo domino institutum, cap. ad abolendam, de hæret. & conc. Trid. cap. 1. de sacr. matrim. ead. sess. 24. infideles sunt incapaces sacramenti matrimonij, & omnium aliorū sacramētorum, quę recipere nemo potest, nisi fuerit baptizatus, cùm sacramentum baptismatis sit ianua omnium sacramentorum, gl. 2. in d. cap. caue. 28. q. 1.

78 Septimò, † vis, vel metus, in constantem, cadens virū, impedit matrimoniū, quod debet esse liberum, cap. requisiuit, & ibi Abb. n. 2. de spons. cap. veniens. & cap. cum locū, & ibi Abb. nu. 2. eod. tit. & cap. significauit, de eo qui dux. in matr. quam pol. per adul.

79 Vnde inter raptorem, † raptam, quandiu rapta in potestate raptoris existit, matrimonium esse non potest, cap. fin. de rap. c. apud omnipotētem, 36. q. 2. & cap. 6. de reform. matr. d. sess. 24.

80 Quinimmò raptores, † ac illis consilium, auxilium, vel fauorem præbentes, ipso iure sunt excommunicati, ac infames, & mulieres raptas arbitrio iudicis decenter dotare tenentur, cap. eos, & cap. de puellis, 36. q. 2. & eod. cap. 6. de reform. matr.

81 Si autem dubitari contingeret, † quòd per vim, & metum puella contraxisset, esset separanda, ne ab eo, qui dicit, se maritum, raperetur, priusquàm constaret, an in matrimonio cum illo cōsensisset, cap. cum locum, de spons. & ibi Innoc. & Host. in fi. & sequestrari debet, etiam quòd spōsus, à quo prætenditur rapta, probaret matrimonium, seruata forma concilij, contractum, & asseret consumatum, haberetque sponsam in propria domo, quapropter prætenderet, se esse in possessione matrimonij, quia nihilominus sponsæ voluntas esset exploranda, & pro exploratione voluntatis deberet puella poni in loco libero, vbi nec ratione dominij, in quo ipsam morari contingat, nec alia ratione metum, aut violentiam timere posset, cap. cùm locum. & ibi Imol.

num.3.& Abb.num.4.& 5.de sponf.cap. siue,& ibi Archid.33.quæst.2.

82 Sed tamen puella † sequestrari non potest ad instantiam illius,qui illam prætendit ex priori contractu, nisi per verba de præsenti cum primo contraxisset,& ita procedit,cap.tenor.iuncta glol.in ver. subarrhasset, & in ver. accedat, ibi Abb. num.9. de sent.& re iud.

Dato vi,& metu dubitatur, an solemni-
83 tates † alias ritè factæ sint iterandæ, & si impedimentum ex vi, & metu prouenieus fuerit occultum,non requiruntur nouę solemnitates,si aût impedimentum vis,& metus fuerit manifestum, matrimonium cum raptore de nouo est cõtrahendum, seruata forma conc.Trid.vt in c.1.de reform. matrim. sess. 24. & ibidem sacr. congr. in §. si impedimentum,vbi inquit, si impedimentũ ex vi, & metu præsupposito occultum sit, non est opus iterum contrahere repetitis solemnitatibus aliàs ritè iuxta formam huius decreti adhibitis in primo contractu.

Si autem huiusmodi impedimẽtum fuerit manifestum,matrimonium de nouo cõtrahendum est,seruata forma concil in hoc decreto tradita, iuxta responsionem congregationis aliàs datam in casu matrimonij contracti inter consanguineos,ac etiam secundùm declarationem Pij V. de qua testatur Nauarr.in Man. cap.22. num.70. his verbis, sed quod valde notandum est, Pius Quintus declarauit, non esse illos necessarios in contrahendo de nouo matrimonio ab ijs, qui illud publicè cum denunciationibus sufficientibus contraxerunt,sed propter aliquod impedimentum occultum est nullum, quo sublato oportet, vt denuo contrahatur,qua declaratione sacrum pœnitentiariæ prætorium frequenter vtitur, verùm, quia dubitari potest, quid importent illa verba in dispensationibus matri-
84 monialibus apponi solita,† dummodo propter hoc mulier rapta nõ fuerit,illius clausulæ vigore Ordinarius poterit raptori denegare, executionem obtentæ dispensationis,donec raptor decenter iudicis arbitrio re ipsa raptã dotauerit, vt cap.6. de refor. matr.sess.24. & ibid. congreb. conc. in decis.§. an Ordinarius.

85 Octauò,† ordines sacri, vt Subdiaconatus, Diaconatus, & Presbyteratus, qui dicuntur ordines maiores, impediunt matrimonium contrahendum, & dirimunt contractum,cap.Presbyteris,27.dist.cap.à multis.de ætat.& qualitat.cap.miramur,de seruis.non ordin.cap.1.& ibi Abb. num.2. de Cler. coniug.cap.1.& 2.qui cleric.vel nou. minores verò ordines, qui sũt Ostiariatus, Lectoratus, Exorcistatus, & Acolythatus, non impediunt matrimonium, quod semper est permissum,nisi prohibitum reperiatur,cap.inter corporalia.post med.ver. vnde si circa de translat.Epifc.& cap. cum apud,de sponf.& matr.

Ampliatur etiam impedimentum sacri
86 ordinis, † in Ecclesia orientali, in qua licet Græci, etiam qui in minoribus ordinibus constituti matrimonium contraxerunt,possint vti coniugio contracto ante sacri ordinis susceptionem, & post matrimonium contractum sacros ordines suscipere valeãt, tamen post illorum susceptionem matrimonium contrahere non valent, cap.de Siracusanæ,§.ecce hac.28. distinct. glo.in cap.aliter,in verb.copulatur.31. distinct.cap.cum olim.de cler. coniug. gloss. in cap.quęsitum,de pœnit.& remiss.& Couar.in 2.par.c.7.§.3.n.1.

87 Nonò, † ligamen, quòd est vinculum prioris matrimonij,quia qui habet vxorem, est adeò eidem alligatus,vt alteram mulierem in matrimonium ducere non possit, c. 1.& cap.fin.de sponf.duo. Quod,& verum est, etiam si præcedente fama mortis mariti,mulier cum alio contraxerit,quia non
88 sufficit † fama, nec lapsus temporis septem annorum, donec per certum nuncium cõstet de morte viri,auth.hodie,C.de repud. auth.vt lice.matr.& au.§. quod autem.col. 8.cap.in presentia,in fin.de sponsal.& cap. Dominus, de sec. nupt. Et secundo matrimonio contracto sine certitudine mortis prioris viri, & postmodo constito de vita prioris viri cum secundo,est adulterium,& mulier cum priori reuerti tenetur, c.cum per bellicam.34.quæst.2.& cap. Dominus, in fin. de sec.nupt.

89 Decimò, † publicæ honestatis iustitiæ, impedimentum, quod oritur inter fratres, ne frater cum illa, quæ fratris etiam præmortui spõsa fuerit,per verba de presenti, vel de futuro matrimonium cõtrahat, cap. vna tantum.§.Ioannes. 26. dist.cap. si quis despon-

desponsauerit,& ibi gloss.27. quæst.2. cap. ad audientiam,de spons. & Couar. epit. in 4.lib.decret. 2.par.cap.6. §. 2.& pluribus alijs casibus de iure communi oriebatur impedimentum publicæ honestatis, vt per Couar.vbi sup. sed hodie,vbi sponsalia per verba de futuro sunt inualida, prout inter impuberes, non impediunt, & vbi sunt valida,primum gradum non excedunt,conc. Trid.in cap.3.de reform.matrim.sess.24.& Nauar.de sacram.matrim.cap 22. num.57. par.3.

90 Habentur etiam pro inualidis † sponsalia contracta cum ea, quæ mente capta nõ potest contrahere matrimonium, quæ non inducunt impedimentum publicę honestatis, quominus, qui promisit eam ducere in vxorem cum sorore germana mente captæ matrimonium contrahere possit, dummodo carnalis copula non fuerit sequuta, vt in decis. congr. sacri conc. super eod. cap.3. sub tit. Legionem.

91 Matrimonium † verò inter puberes per verba de præsenti contractum, carnis copula non sequuta, est verè matrimonium, quod non concubitus, sed solus consensus facit,cap.2.& 3.27 quæst.2.& cap.cum locum,de spons.& copula nõ sequta, tantùm inducit impedimentum publicę honestatis, vt infra dicetur.

92 Circa enim dictum impedimentum† iustitiæ publicæ honestatis sacra congregat. conc.consultis etiam alijs Theologis, & canonistis, censuit ex matrimonio contracto per verba de præsenti, non tamen consummato, non prouenisse impedimentum affinitatis, sed iustitiæ publicæ honestatis, nec comprehendi decreto,dicti cap.3.quo restringitur impedimentum publicæ honestatis proueniens ex sponsalibus de futuro ad primum gradum, neque tollitur impedimentum huiusmodi, sponsalibus dissolutis mutuo consensu eorum, qui contraxerunt congr. conc. super eod. cap.3.

93 Quod autem † ex matrimonio rato, & non consummato oriatur impedimentum publicæ honestatis,probat text. in cap. vlt. 35.quæst.3.& cap.discretionem,de eo, qui cogn.cons.ing. vxor suæ. Affinitas enim est proximitas personarum, ex coitu prouenientis omni carens parentela, Host.in sum. de affinit.nu. 1.Couar. super 4.decret. p.2. cap.7.§.7.num. 1.& Nauar.in Manual.c.22. num.43.

94 Matrimonium autẽ† causat affinitatem ratione copulæ carnalis, quia cùm vir, & vxor per copulam carnalẽ fiant vna caro, cap.debitũ.de big.& cap.fraternitatis, 35. q.10. sanguis vnius dicitur attingere sanguinẽ alterius, & ita contrahitur affinitas, Ledesm. in tract.de mag.matr.Sacr. in addad 3.p.q.55.art. 1.sub verb.circa istũ articulum. Ideo, cùm in matrimonio rato nondũ consũmato sanguis contrahentiũ simul non attingatur, nec fiant vna caro naturaliter per sanguinis commistionẽ,licet mutuo consensu reciprocè consentiant, vt vna caro fieri possint, defectu copulæ nõ contrahitur affinitas,vt per sacram congregationem fuit supra decisum.

95 Hoc stante, † licet impedimentum proueniens ex matrimonio rato, minimè consummato non comprehendatur sub decreto cap.3. de reform.matr.sess.24. Videtur tamen, quòd instar impedimenti publicæ honestatis in dicto cap.3. contenti non extendatur vltra primum gradum, vt tenet Card. Tole.in instruct.sacerd.lib.7.cap.10. in fin. Sed maior hic habenda ratio, nam super hõc vinculo non ea facilitate, qua in impedimento proueniente ex sponsalibus de futuro,dispensatur,sed grauissimis, & iustissimis de causis summo Pontifici beneuisis;vt post alios Graff.decis.aur. par.1.

96 lib.2.cap. 82.num.10. vt fuit etiam † cum Catharina Austriaca, & Henrico Octauo post mortem Arturi, eiusdem Henrici Regis Angliæ fratris, cum quo illa prius matrimonium contraxerat, quod cum eo ob morbum, & inde mortem sequtam illud minimè consummauerit, in dicto impedimento dispensatum, & matrimonium postea contractum,ac consummatum, Ledes. in eodem tractatu de mag. matr. sacr. in addit.ad 3.part.quæst. 55.art 6.§.his non obstantibus,vbi post D.Thom.in 2.2.quæst. 154.artic.7.ad tertium,& Caiet. ibid. Couar.super 4.decret part.2. cap.6. §.10. nu. 7.Nauar. in Manual. cap.22. num.84.& alios quos citat, tenet, summum Pontificem posse dispensare in primo gradu affinitatis lineę transuersalis,& hæc est communis opinio Theologorum, & iurisperitorum ex deductis ibi per eundem Ledesm.

Quamuis enim impedimentum proueniens ex matrimonio rato nondum consummato non comprehendatur, sub d. c. 3. de reformat. matrim. sess. 24. in iure tamen,
97 † vocatur impedimentum publicæ honestatis, vt in d. c. vlt. 35. q. 3. & c. discretionē. de eo qui con. consang. vx. su. vt etiam fuit à sacra congreg. supra decisum.

Quapropter, licet ex eo nulla contrahatur affinitas, remanet tamen impedimentū in omnibus illis casibus, & gradibus, quibus esse solebat iure veteri ante prædictum decretum concilij introductum, vt verbis expressis declarauit Pius V. in declaratione super eod. c. 3. facta. de qua in Bull. Rom. c. 62. §. nos itaq; circa finem. pag. 1018. de quibus in c. duo pueri. de despons. impub. c. discretionem. de eo qui cog. con. vxor. suæ. cap. vnico. de despons. impub. in 6. & Syluestr. in verb. matrim. 8. nu. 14.

98 Maxima enim est differentia † inter matrimonium ratum, & consummatum, & matrimonium ratum tantùm, quia matrimonium ratum, & consummatum inter fideles à solo Deo dissolui potest, & matrimonium ratum tantum dissolui potest auctoritate summi Pontificis, & per ingressum religionis. c. ex publico. de conuers. coniug. Caiet. in opusc. tom. 1. tract. 28. & hanc esse communem opinionem. tenet Bellarm. in 4. cōtrouer. gen. de monach. c. 38. post med. vers. altera solutio. lib. 2. tom. 1.

99 Vndecimò, † defectus cōsensus, quia furiosus matrimonium contrahere non potest, cùm in eo consensus deficiat. c. neque furiosus. 37. q. 2. c. sicut tenor. de reg. & c. dilectus. de sponsal. minusq; mente captus, quia caret intellectu, sine quo consensum præstare non potest, cùm similis sit furioso, l. si furiosi. C. de nupt. & l. 2. C. de curat. furiosi. Nihilominus furiosus, vel mente ca-
100 ptus † habens dilucida interualla, si matrimonium contrahit, condit testamentum, vel alium celebrat contractum, solitis sōlemnitatibus seruatis, valet, quod agit, quia semper præsumitur factum, & celebratum in sana mente, l. furiosum, §. si verò. C. qui testam. fac. poss. & ibi Ias. num. 3. ver. intellige. Corn. consil. 216. num. 15. vol. 3. Grammat. decis. 73. num. 37. & 38. Couar. epit. de spons. c. 2. num. 7. & Mascard. concl. 875. num. 13. de probat.

101 Duodecimò, affinitas, † quæ est personarum proximitas ex coitu proueniēs omni carens parentela, vt l. si non facilè. §. affines. ff. de grad. affin. & gl. in extrauag. in arbor. affin. & cum ea persona, cum qua per matrimonium inter consanguineos cōtractum affinitas fuit contracta, vsque ad quartum gradum matrimonium contrahi non potest, & cōtractum non tenet. c. non debet. §. prohibitio. de consang. & affin. & ibi abb. num. 1.

102 Decimotertiò, impotentia naturalis, † si quis propter frigiditatem naturalem coire non potest, quia tunc impotentia vnius impedit matrimonium contrahendum, & dirimit contractum. c. quod autem c. requisisti. & c. si quis. §. ecce. 33. q. 1. c. quod sedē, & c. laudabilem. de frigid. & malef. nisi ambo consentirent, & simul tanquam frater, & soror conuiuere vellent. d. c. laudabilem. vers. quod si ambo. & ibi gloss. de frig. & malef.

Decimoquartò, impotentia accidentalis,
103 † cum quis spada, vel gladio genitalia amisit, & spadones, castrati, Eunuchi, matrimonium contrahere non possunt, & cum ipsis contractum non tenet, vt reprobata gl. in c. hi qui in verb. exuti; tenet abb. qui de communi testatur in c. 2. nu. 5. de frig. & malef.

Decimoquintò, impotentia propter ma-
104 leficium, † si est perpetua, matrimonium dirimit, sed cùm nunquam hæc eueniant, nisi iusto Dei iudicio permittente, & diabolo præparante, vt concubitus non sequatur,
105 † prius coniuges hortandi sunt, quibus ista eueniunt, vt corde cōtrito Deo, & spiritu humiliati sacerdoti de omnibus peccatis suis puram confessionē faciant, & profusis lacrymis largioribus eleemosynis, & orationibus atque ieiunij, domino satisfaciāt, ac per exorcismos, ac cætera ecclesiastica medicinæ munia, ministri ecclesiæ tales, quantùm dominus annuerit, vt sani fiat, procurare debent. vt c. super sortiarias. 33. q. 1. & c. fin. post med. de frigid. & malef.
106 Impotentia, & frigiditas † ad effectum dissolutionis matrimonij probatur per inspectionem impotentiæ in muliere, si est arcta, adeò vt habilis reddi non possit, vt cap. ex litteris. & d. c. fraternitatis, & in viro, si probatur, quòd habeat membrum aridum,

vel

vel ex toto sectum, aut quid simile. vt cap. laudabilem & ibi Abb. nu. 2. de frig. & malef. alioquin. si ex inspectione constare nõ potest de impedimento propter frigiditatem, aut maleficium, debent per triennium cohabitare, & dare operam carnali copulæ, & postmodum septima manu propinquorum, & adhibitio iuramento, quòd nũquam vna caro fuerint effecti, matrimonium dissolui potest, d. c. laudabilem. vbi Abb. num. 1. & c. fin. in fin. & de frig. & malef. & si ambo confitentur impotentiam, non propterea matrimonium dissolui po-
107 test, quia † non statur eorum confessioni contra matrimonium, cum in fraudem hoc dicere possint. cap. super eo, de eo. qui cogn. consang. vx. su. & glo. in c. 1. in verb. probari. de frigid. & malef.

Plura sunt etiam, quæ impediunt, sed non dirimunt matrimonium, vt conditiones, de quibus per Nauar. in c. 22. de sacr. matr. nu. 61. cum plur. seq. par. 3. quia si postmodum matrimonium sequatur, conditiones euanescunt, c. de illis. & cap. per tuas. de cond. appos. & quamplures conditiones in spon-
108 salibus appositæ, † vt conditiones turpes, aut impossibiles, fauore matrimonij pro non adiectis habentur. c. fin. post med. & ibi Abb. num 2 de cond. appo. & conditio, si Deus voluerit, non facit sponsalia condi-
109 tionalia, quia sẽper sub intelligitur. † Cõditiones etiam quæ tacitè insunt, nihil operantur. l. conditiones quæ extrinsecus. ff. de cond. & demonst. Abb. in c. 2. num. 1. de sponsal. nisi aliter efficeretur deterioris cõditionis personæ. vt in simili trad. Innoc. de furioso. c. debitores. circ. fin. de iure iur.

110 Interdictum superioris † impedit matrimonium contrahendum, sed non dirimit contractum. c. 1. de matr. contr. cont. interdict. eccles. quod procedit, etiam si sponsalia de futuro fuerint contracta cum vna, & postmodum cum alia matrimonium per verba de præsenti contrahatur c. ex litteris. eod. tit. nec tali casu matrimonium contractum, & consummatum per sponsalia, per verba de futuro est annullandum, etiam quòd secundum fuerit lite pendente contractum. c. tenor. & ibi gl. in ver. subarrhasset. de sent. & re iud. c. cum in Apostolica, vbi Abb. nu. 1. & 2. de sponsal. d. c. ex litteris. vbi etiam Abb. nu. 3. & Couar. epit. ad 4. lib. decret. in 2. par. c. 3. §. septimus. num. 4.

111 Oriuntur etiam plures casus, † quibus constante matrimonio per diuortium separatio inter coniuges, quo ad torum, seu quo ad cohabitationem ad certum, incertumve tempus fieri potest. Conc. Trid. de sacram. matrim. can. 8. sess. 24. iudicio tamen Ecclesiæ, sine quo non tenet. vt c. porrò. de diuort. & c. siue. §. in hoc 33. q. 2.

Non enim leuibus, aut coloratis causis,
112 † vel eorum arbitrio coniuges diuortium facere, & se inuicem separare possunt. Surd. in consi. 364. num. 16. lib. 3. sed legitimis, & vrgentibus tantùm diuortium admitti debet. quia ab initio seculi est prohibitum, quod Moyses ob populi duritiem permisit. Deuter. c. 24. Matth. c. 19. & Bart. in l. ad hæc. nu. 2. ff. de vsur. Inter infideles tamen etiam hodie diuortium admittitur. & ita inter hebræos adhuc seruatur, vt testatur Bald. in l. si qua. la 2. in fine. C. de secund. nupt.

113 Primò, enim † inter fideles iudicio Ecclesiæ permittitur diuortium, propter fornicationem alterius coniugum. 1. Corinth. c. 7. c. idolatria. 28. q. 1. glos. in c. ex conquæstione in ver. non debuit. de restit. spol. c. ex litteris. de diuort. & c. plerunque. de donat. inter vir. & vxor.

114 Secundò † propter alterius coniugum infidelitatem, si coniugis fidei suæ religionem corrumpere velit, & tunc fieri poterit separatio, sed licet separentur tamen semper coniuges erunt, cùm matrimonium eorum sit ratum, & consummatum. vt cap. quieuit. & ibi gloss. 2. & 3. de diuort. secus autem in matrimonio infidelium, quia, si vnus ipsorum ad fidem conuertatur, altero recusante, poterit ad fidem conuersus cum alia persona fideli matrimonium celebrare. c. quanto. & c. gaudemus. eo. tit. & hoc casu dissoluitur matrimonium.

115 Tertiò, † propter nimiam viri sæuitiam, si aliter mulieri consuli non potest. cap. litteras, & ibi gloss. fin. de restit. spol. & Rom. in rubr. ff. soluto matrim. nu. 21.

116 Quartò, ob vitium sodomiticum, † si vir muliere contra naturam vti tentauerit, quia tunc à marito diuertere potest. c. omnes causationes. & ibi glo. in ver. Sodomita. & c. adulterij. 32. q. 7. Abb. in c. mari-

tis. in princ. de adult. & stup. & Lambert. in tract. de iur. part. in part. 1. lib. 2. q. 9. art. 18. in fin. & alijs casibus admittitur diuortium, de quibus per Rom. in ead. rub. à num. 19. vsque ad nu. 26. Quæ omnia procedunt siue maritus præbuerit causam, siue
117 mulier, † quia vir, & vxor non ad imparia iudicantur c. quæsiuit. vbi etiam gl. fin. de diuort. & Abb. in cap. tuæ. num. 7. de procur. licèt Card. Tolet. in instruct. sacerdotum. c. 21. §. primus. in fin. lib. 7. tenuerit, quod proprer fornicationem viri, mulieri diuortium non admittatur; cuius opinio est contra tex. in cap si quis vxorem, 32. quæst. 1. & cap. fin. ead. q. 5.

Et quamuis per diuortium coniuges separentur, semper tamen coniuges erunt,
118 † quia vinculum coniugij inter fideles semel habitum nunquam amittitur viuentibus coniugibus, etiam separatis, cap. interueniente, & cap. licite, 32. q. 7. & glos. 2. in dicto cap. quæsiuit. de diuor.
119 Diuortia autem † duobus modis intentantur, aut de facto, aut de iure, iudicis auctoritate, de facto cum mulier propria auctoritate à domo viri recedit, De iure cum causa coram iudice expressa legitima impetrata licentia, ex aliqua ex supradictis causis ad domum parentum, aut in aliam minimè suspectam se confert. & quocunq;
120 casu sæpe quæri solet, † an alimenta, & sumptus litis vxori extra domum ipsius viri habitanti per eundem virum sint præstanda: de quibus per Afflict. decis. 10. & 152. Porc. cons. 160. & Surd. de alimen. tit. 7. q. 16. & alios infra citandos.
121 Primò casu, † an mulier, quæ à domo viri propria auctoritate discessit, nullam reuera habebat causam in iudicio deductam, nec probabilem, & de qua saltem aliqua fuerit fama, quæ iudicem mouere posset ad dubitandum de sæuitia, aut de alia ex causis supra expressis: & tunc nec alimenta, nec sumptus litis mulieri extra domum habitanti sunt à viro præstanda, donec causam legitimam probauerit, vt post Io. de Imol. & Anna. in cap. salubriter. in fin. de vsuris. consuluit Feret. in cons. 97. volum. 1. & Porc. cons. 160. etiam vol. 1. per tot. immò, nisi habeat probationes incontinenti paratas, sed dilationes expectet longiores est restituenda marito. vt cap. litte-
122 ras. §. quod si. de rest. spol. † Pro qualibet enim leui offensa non licet mulier discedere à marito, quia potest vir mulierem verberibus castigare, dummodo, non excedat modum. gl. fin. in cap. quemadmodum. de iure iur. vbi etiam Abb. num. 15. & post alios Surd. in eo. tract. de alimentis. tit. 7. q. 16. num. 8. & 9. & hoc casu saltem præstita cautione arbitrio iudicis, mulier est restituenda. Bal. cons. 176. num. 2. volum. 1. & Abb. in cap. litteras. num. 7. de rest. spol.
123 Aut enim mulier, † quę propria auctoritate a viro discessit, habebat causam legitimam, de qua in vicinia, & apud iudicem erat aliqualis fama, licet nondum fuisset probata, & tunc, dummodo cōstet de coniugio, & causa in facto sit dubio, sunt mulieri alimenta, & sumptus litis præstanda; & hanc opinionem tenet, & seruat consilium Neapolitanum, vt testatur Afflict. in decis. 10. num. 1 & 2. quam reprobando Cin. in l. 1. C. de alen. lib. & capell. Tolos. in decis. 77. contrarium tenentes sequitur Surd. qui ita testatur fuisse iudicatum à Sen. Casalen. in tract. de alimen. quæst. 18. num. 4. & 5. tit. 1. & q. 18. num. 37. tit. 3. & ita quando mulier est in possessione vxoratus declarat, & tenet etiam Aufrer. in addict. ad ca-
124 pell. Tolos. super d. q. 77. nu. 2. † Quòdque alimenta, & sumptus litis mulieri cum viro litiganti sint per eundem virum præstanda, tenet Innoc. in cap. ex parte. de accus. Guid. Pap. quæst. 439. num. 4. Boer. decis. 325. num. 2. Ioan. Lop. in cap. per vestras. §. 39. ampliat. 8. de donat. inter virum, & vxor. Cesal. in consil. 127. num. 6. & consil. 714. num. 5. Asin. in prax. iudicial. §. 32. ampliat. 34. nu. 1. & Benincas. de priuileg. paupert. 2. special. num. 5.
125 Quamuis enim † mulieri propria auctoritate à domo viri discedenti non sint sumptus litis, & alimenta præstanda, nisi constet de causa, vt tenet Feret. dicto consil. 97. vol. 1. Porc. cons. 160. & Surd. de alimēt. tit. 7. quęst. 16 num. 1. & 2. cum alijs per ipsum ibi allegatis, dicta tamen opinio procedit, cum, propria auctoritate, & sine causa recedit. Nam, cum sua culpa à marito discedit; non est alenda, & in his terminis loquitur Surd. locis proximè citatis, nec aliter procedunt per ipsum allegata. Sed
126 quando † à domo viri vxor recedit ob illius

illius sæuitiam, adulterium, aliamvè ob causam à iure approbatam, licet de causa legitima concludenter tunc non constet, dummodo pro muliere stet aliqua præsumptio, quæ iudicis animum mouere possit; illa sufficit, vt interim, lite pendente, sint mulieri alimenta præstanda. Et hanc opinionem post plures per ipsum allegatos, tenet Couar. in lib. pract. quæst. q. 6. num. 6. in terminis sequitur Menoch. quæst. 36. num. 18. in tract. de præsumpt. & Visil. in annotat. super decis. 10. Afflict. num. 3.

127 Quæ quidem alimenta † debentur ante sententiam licet aliqui conati fuerint sustinere contrarium: & quòd ante sententiam debeantur, tenet, & seruat Rot. vt in decis. 2. de iud. in antiquior. consilium Neapolitanum, vt per Afflict. dicta decis. 10 Parlamentum Parisien. vt testatur Rebuff. in tractatu de sent. prouis. art. 1. glos. 2. numer. 5. & suprema tribunalia Regnorum Hispaniarum, vt per Couar. ea. q. 6. num. 6. vers. & sane quidam: quæ communem probant opinionem, ea sunt tamen alimenta præstanda, quatenus vir facere possit, deducto, ne egeat; per tex. & glos. in l. maritum. ff. solut. matr. & in l. vnic. §. cum autem. C. de rei vxor. action. Ias. in l. non tantùm. nu. 8. ff. de re iudic. & Surd. in eo. tract. de aliment. tit. 1. q. 78. num. 13.

128 Pluries quæri solet, † cum pro restitutione facienda, ex iudicis decreto, vir se obligat de muliere non offendenda, & etiā cautionem præstat, si colaphis cædat mulierem, quæ ipsum iniurijs afficit, aut aliàs cum eo male se gerit.

129 Et est distinguendum, † quia, si vir mulierem vulnerauit, vel fregit ei brachia, aut caput, modum correctionis maritalis excedendo, tunc incurrit pœnam spreti præcepti, de non offendendo, si verò colaphis, aut verberibus moderatis ad correctionem mulierem pulsat, tunc maritus pœnam non

130 incurrit, † quia præceptum iudicis de non offendendo, & cautio, quæ præstatur, subintelligitur, ne iniuria mulierem offendat, cùm ipsam moderatè corrigere possit, & castigare, vt per Paris. cons. 54. num. 33. & num. 60. vol. 4. cum alijs supra allegatis fideiussio enim intelligi debet, quo ad excessum tantùm, non autem, quo ad correctionem à iure concessam: quia distinctione passim causas separationis fuisse terminatas, & pluries decisas testatur Tho. Triuis. in decis. 45. in fin. lib. 1. quæ procedunt quo ad dictas mulierculas.

131 Nobiles † vero matronæ Bononienses, aliæque ciuiles mulieres regulariter sunt pudicitię, & honestatis exemplum, maximaque Deo, Beatissimæq; Dei genitricis Mariæ pietate, ac diuotione dicatæ; quæ si casu aliquo (quod rarò contigisse vidi) sub fideiussionis huiusmodi tutela apud viros suos viuunt, nec manu, nec lingua sunt offendendæ. arg. eorum, quæ tradit Couar. in lib. var. resol. c. 9. & Farinac. in prax. crimin. c. 20. nu. 21. & 22. par. 1.

132 Quæri sæpius solet, † si seduxerit quis virginem, & cum ea carnalem copulam habuerit, quid agendum? Et videtur, quòd illam desponsare, aut dotare teneatur. per text. in cap. 1. de adult. & ibi glos. & Innoc. num. 2. & Abb. nu. 1. & 2. & ipsam desponsando tenetur etiam dotare, vt, aliquo casu matrimonio soluto, dos illa constituta redeat ad mulierem, quam lucrifaciat propter delictum viri. vt ibi Abb. num 3. De iure autem ciuili pœna publicationis partis dimidiæ bonorum, aut corporis afflictiua, etiam vsque ad pœnam vltimi supplicij, est imposita, vt in §. item lex Iulia instit. de publ. Iud. quæ tamen pœna hodie non infligitur, vt per Bernon. in tract. de concub. fol. 110. num. 34. vbi de communi testatur quam sequitur Clar. in §. stuprum dummodo non committatur cum violentia nu. 3. in fin.

133 Dos enim virgini † stupratæ à stupratore debetur in pœnam stupri, & ita l. diuina cauetur Exod. c. 22. Thes. decis. 3. nu. 2. & Masc. lib. 3. de probat. conclus. 1338. nu 6. Sed an sit simpliciter verum, quòd stuprans virginem teneatur illam dotare, potest dubitari, si non nubat, an sit dotanda, cum dos

134 mulieri debeatur propter nuptias, & † dos sine matrimonio esse non possit l. fin. C. de donat. ant. nupt. Bart. in l. 1. nu. 5. ff. pro dot. & Abb. in d. c. 1. nu. 7.

135 Dum enim mulier † non nubit, & matrimonij causa dos debeatur, cessante causa dotis, dos cessare debet, Cephal. in cons. 84. nu. 11. & cap. cum cessante. de appell. & quòd, nisi secutis nuptijs, mulier deflorata dotem petere non possit, tenet Borg.

Caualc.

Caualc. qui plura exempla deducit per ipsum, & alios, ita fuisse iudicatum, & sententias exequtioni demandatas, in repert. suarum decis. in verb. matrimonium. num. 5. & seqq. cuius opinionem non puto veram, quicquid alij, qui, sententiando illam sequuti fuerunt, senserint. Et si exemplis vti licet, quòd mulieris defforatæ, etiam non sequutis nuptijs, dos debeatur contra Thomam Vineam fuit de anno 1592. in Tribunali Metropolitano Taurinensi, à me sententiatum, quæ sententia à nuntio Apostolico tunc Taurini residente confirmata, & deinde exequtioni demandata fuit, sed

136 † cum ratio sit anima legis. Iason in l. qui quadringenta, num. 2. ff. ad Trebell. opinio Borgn. non satis videtur fulcita rationibus, quam ipse fundat in doctrina Cephali & Capici, quos allegat, qui loquuntur in legato dotis, & relicto conditionali, quod est valde diuersum à dote, quæ in pœnam delicti debetur, ex supra allegatis, & ex diuersis non fit illatio. l. Papinianus exuli. ff. de minor.

137 Cùm enim dos † debeatur in pœnam stupri culpa, & facto stuprantis. & mulieres defloratæ damnum patiantur, quod propterea, vt plurimum, non inueniunt viros, qui illas in vxores ducere velint, Felinus in cap. Ecclesia S. Mariæ num. 60. in fin. de constit. occasione damni illati, illa dos debetur loco interesse in restauratio-

138 nem damni passi. † Datur enim dos marito pro sustentatione oneris matrimonij, in quo in sunt alimenta mulieris, & alia necessariò præstanda, & cum virgo deflorata ob honoris, & famæ deteriorationem, non inueniat virum, à quo debeat intentari, dos, quæ aliàs deberetur viro ad sustendandum onera matrimonij, debetur illi

139 mulieri, qua se possit alimentari, † quia obligatus ex delicto damnificante bona aliena animæ, qualis est persuasio vitiorum, vi, dolo, vel metu facta, aut gloriæ, vel famæ, ad restitutionem tenetur. Nauarrus in Manuali cap. 17. num. 12. & 14. Et dicta dos non simpliciter pro matrimonio contrahendo est persoluenda, sed pro damnorum refectione: quia etiam si non contrahat, habebit illam pecuniam, vt d. cap. 1. §. si vero pater, & ibi glos. in ver. dotabit, de adult. erit enim in optione deflorantis illam in vxorem ducere, vel dotare, & ita alternatiuè debet condemnari. per text. in eod. cap. 1.

140 Quantitas verò dotis † esse debet iuxta facultates deflorantis, & dignitatem puellæ, vt per glos. fin. in eod. cap. 1. vbi etiam, Abb. num. 4. sed quia sæpe dubitari solet, an simpliciter in dote præstanda qualitas puellæ sit attendenda, respondeo affirmatiue, non autem qualitas dotis, quam aliàs pater fuerat daturus, quia puella virgo, & formosa cum dote centum ditioribus loci matrimonio collocari poterit, defloratæ verò, vt cum viro, quem ante deflorationem habuisset matrimonio iungi posset,

141 forte trecenta non sufficient, ideò † deflorans virginem, quam postea desponsare recusat, tantò plus illi dare tenetur, si facultates suppetunt, quantùm, propter deflorationem, vt virum paris conditionis, quem antea habere potuisset, inuenire va-

142 leat † virginitas enim est secunda dos, quæ maior requiritur post deflorationem, vt per Abbatem post alios dd. in eod. cap. 1.

143 nu. 4. & quantum † amissa virginitate puella perdat cecinit Catul. carmin. nupt. sequentibus versibus:

Vt flos in septis secretus nascitur hortis
Ignotus pecori nulli contusus aratro,
Quem mulcent auræ, firmat Sol, educat imber,
Multi illum pueri, multæ optauere puellæ,
Idem, cum tenui carptus defloruit vngue,
Nulli illum pueri, nullæ optauere puellæ,
Sic virgo dum intacta manet, dum chara suis, sed
Cum castum amisit, polluto corpore, florem,
Nec pueris iucunda manet, nec chara puellis.

& Ambrosius. lib. 1. de virginibus, inquit, Nemo miretur, si angelis comparentur, quæ angelorum domino copulantur. Cyrillus cathec. 12. Non ignoremus castitatis gloriam, angelica enim est corona, & supra hominem hæc perfectio. Nazian. in carmine de virginitate.

Salue virginitas diuino tradita dono,
Mater inoffensa vita bona maxima fundens.
Christi pars, & spiritibus sociata supernis.
Ignaris thalami.

Pluraque de virginitate tradit, & refert Bellarm. in 4. controu. gener. tom. 1. de monach. cap. 28. lib. 2.

DE

DE IVRAMENTIS. Cap. X.

SVMMARIVM.

SPONSALIA, de quibus proximè egimus, sæpè firmantur iuramento, quare de iuramento hic dicere opportunum censemus. Iuramentum ideo, vt sit licitum,
1 † tres comites habere debet, iudicium, iustitiam, & veritatem, hoc est, vt verum sit, quod iuratur, sitque iustum, & cũ reuerentia debita adeò fiat, non autẽ leuiter, sed discretè, & ex causa necessaria, considerando locum, causam, tempus, & cæteras circunstantias, vt cum iudicio non præcipitanter, & temerè feratur. c. & iurabunt, 22. q. 1. Nauar. in c. 12. n. 3. tom. 3. & Graff. decis. aur. c. 3. n. 3. & 4. lib. 2. part. 2.
2 † est enim iuramentum assertio, vel negatio de aliquo licito possibili, & honesto, sacræ rei attestatione firmato, Hostien. in
3 sum. num. 1. de iureiur. † & est duplex, assertorium, & promissorium, assertorium aliud de calumnia, & aliud de veritate dicenda; promissorium vero de faciendo, de persoluendo, de iudicio sisti, & iudicatum soluendo, & his similia, vt per eundẽ Hostien. §. quot sunt species. nu. 3. eod. tit.

4 Iuramentum † diuiditur etiam in deliberatum, & solemnizatum, deliberatum, & non solemnizatum, & nec deliberatum, nec solemnizatum. Deliberatum, & solemnizatum

nizatum est, quando testes iurant ad sancta Dei Euangelia in præsentia iudicis, vel aliquis præstat iuramentum litis decisiuum. Deliberatum, & non solemnizatum, quando quis in occulto iurat aliquid cum deliberatione, intendens illud per diuinæ veritatis testimonium confirmare. Non deliberatum, nec solemnizatum est, quando quis iurat in sermone, nō attendens, quem inuocet, & ad quid, sed ex quadam consuetudine. Turrecrem. in cap. habemus. nu. 3. 22. q. 1. & Graff. decis. 16. nu. 1. lib. 2. p. 1.

5 Licitum efficitur † iuramentum nouem de causis, septem, propter bonum Introducendum, & duabus, propter malum amouendum. Primò, pro veritate confirmanda, vt cap. non est. 22. q. 1. c. quanquam. 14. q. 2. & c. fi. de iur. iur. Secundò, pro veritate declaranda, quia in ore duorum, vel trium stat omne verbum cap. licet. de testa. Tertiò, pro pace confirmanda, c. omne quod. 22. q. 1. Quartò, pro amicorum animis conciliandis. eod. cap omne. & cap. nouit. de iudic. Quintò, pro fidelitate seruanda, pro qua venerunt senes Israel ad regē, qui percussit cum eis fœdus coram domino. 2. reg. c. 5. & cap. significasti. de elect. Sextò, pro fide, pro obedientia, & pro vnitate, sicut iurauerunt viri Galilæi ad Iepte. Iud. c. 11. & c. significasti. §. aiunt. vers. hoc nimirum. de elect. Septimò, pro consuetudine Ecclesię seruanda, pro qua canonici cathedralium iuramentum præstant, & filij Israel data lege iurauerunt se domino seruituros, Exod. cap. 24. Octauò, pro calumnia euitanda, vt, quādo præstatur iuramentum de calumnia, quod pręstari pōt in qualibet parte litis, tām ante, quā post litis cōtestationē, c. 1. de iur. calum in 6 Nonò, pro infamia tollenda, quę iuran ēto, & testibus purgatur, vt extr. de Purg. canon. per tot. vn de versus, Pax, & fama, fides, reuerētia, cautio damni, Defectus veri, sibi poscūt magna caueri, gloss. in cap. significasti. in verb. pro vnitate. de elect. in cap. nullus, de iur. iur. & Graff. decis. aur. c. 15. n 5 p. 1. lib. 2.

6 Illicitum † iuramentum pluribus modis dicitur, primò, ex persona iurantis, vt sunt impuberes, quorum iuramenta non tenent, cap. pueri, & cap honestum. 22 q. 5. & l. qui iurasse, ff. de iure iur. Secundò, est illicitum ex persona, cui iuratur, vt cum clericus in manibus laici iurat, quod non licet, cap. nullus, 22. q. 5. Tertiò, ex causa turpi obligatoria ad hoc impellente, vt quando Herodes filiæ saltatrici iurauit, licet tolerabilius fuisset promissum non facere, quàm facere, quod turpe fuit, cap. vnusquisque, 22. q. 4. & cap. innocens, §. vnde vers. est enim, 22. ead. q. 4. Quartò, ex modo est illicitum, vt quando temerè, vel indiscretè, aut sine necessitate iuratur, vt fecit Iepte, qui cùm indiscretè iurasset, se immolaturum, quod ei victori redeunti de prælio primitus occurrisset, filiam vnicam, quæ ei primò præ gaudio illius victoriosi aduentus occurrit, occidit, Iud. dicto cap. 11. in fin. cap. si non licet, §. sed his exceptis, 23. q 5. d. cap. vnusquisque, & cap. ita ergo, ead. 22 q. 1. Quintò, est illicitum ex tempore, vt si dominicis, vel alijs festis, & prohibitis diebus iureiur. vt cap. decreuit, ead. 22. q. 5.

7 Irritatur † iuramentum à pluribus, Primò, à Papa, cuius auctoritate penitus illicita iuramenta irritantur. cap. auctoritatē, 15. q. 6. & subditos excōmunicatorū excōmunicationē contemnentium, à iuramento fidelitatis absoluit, vt subditos magnorum Principum, contra quos ad aliā exequtionē deueniri nō potest, per tex. in cap. nos, ead. q. 6. & solus Papa à iuramento quoque licito absoluere potest cap. alius, ead. q. 6.

8 Secundò, † iuramenta seruorum possunt à dominis irritari, argum. cap. si seruus sciente, 54. dist.

9 Tertiò, † iuramentum vxoris, quia sui iuris non est, à marito irritari potest, cap. manifestum, 33. q. 5. licet propriè ius irritanit horum iuramen um, non ipsi irritant domini ... ut viri, dum dicimus dominos posse irritare iuramentum suorum seruorum, & mariti suarum mulierum.

10 Quartò, † iuramentum monachi à suo Abbate, cap. monacho, 20 q. 4.

11 Quintò irritari potest † iuramentum ab Episcopo, qui, quotiescunque ex parte recipientis iuramentum habet iniquitatem, absoluere potest, cap. si vero, & cap. verum, de iureiur. & Graff. decis. aur. cap. 18. num. 33. par. 1. lib. 2. & à simplici iuramento ante incursum periurij in pluribus casibus Episcopus absoluere potest, quia iuramentum non debet esse vinculum iniquitatis, cap. quanto, de iureiur. & gl. in cap. dilecti,

lecti.in ver.iuramenti.de maior.& obed.

12 Diuiduntur † iuramenta in multas,& varias formas, de quibus per Felin. in eod. c. dilecti,n. 1.& præstatur iuramentum,quandoq; à supremis Principibus. Illud enim præstat futurus Imperator sub forma se-

13 quenti. † Ego N. Romanorum Rex, annuente Domino futurus Imperator,promitto,spondeo & polliceor, atq; iuro, coram Deo, & beato Petro, me de cætero protectorem, & defensorem fore summi Pontificis, & huius S. R. E. in omnibus necessitatibus, & vtilitatibus suis, custodiendo, & conseruando promissiones,honores, & iura eius,quantùm diuino suffultus adiutorio fuero, secundum scire, & posse meum, recta, & pura fide, sic me Deus adiuuet, & hæc sancta Dei Euangelia.vt in cl.vni. post med. ver. Ego N. de iureiur.

14 Præstatur † iuramentum à Rege forma sequenti. Ego N. Deo annuente futurus Rex N.profiteor, & promitto coram Deo, & Angelis eius deinceps legem, iustitiam, & pacem, Ecclesiæ Dei, populoq, mihi subiecto,pro posse, & nosse facere, ac seruare,saluo condigno misericordiæ Dei respectu,sicut in consilio fidelium meorum melius potero inuenire, Pontificibus quoque Ecclesiarum Dei,condignum,& Canonicũ honorem exhibere,atque ea, quæ ab Imperatoribus, & Regibus ecclesijs collata, & reddita sunt,inuiolabiliter obseruare, Abbatibus, comitibus, & vassallis meis, congruum honorem secundum consilium fidelium meorum præstare, sic me Deus adiuuet, & hæc Sancta Dei Euangelia, in Pontif. Rom. Clemen. VIII. iussu edito. fol. 128.

15 Ab Episcopis † autem præstatur in forma sequenti. Ego N. electus ecclesiæ N. ab hac hora in antea fidelis, & obediens ero Beato Petro Apostolo, Sanctæque Romanæ Ecclesiæ, & D. N. D. N. Papæ N. suisque successoribus canonicè intrantibus, non ero in consilio, aut consensu, vel facto, vt vitam perdant, aut membrum, seu capiantur mala captione, aut in eos violenter manus quomodolibet ingerantur, vel iniuriæ aliquæ inferantur, quouis quæsito colore, consilium verò, quod mihi credituri sunt per se, aut Nuncios suos, seu litteras ad eorum damnum me sciente, nemini pandam, Papatum Romanum, & regalia Sancti Petri, adiutor eis ero ad retinendum, & defendendum,saluo meo ordine,contra omnem hominem,Legatum Apostolicæ Sedis in eundo, & redeundo honorificè tractabo, & in suis necessitatibus adiuuabo,iuro,honores,priuilegia, & auctoritatem Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Domini nostri Papæ,& successorum prædictorum conseruare, defendere, augere, & promouere curabo, neq; ero in consilio vel facto, seu tractatu, in quibus contra ipsum Dominum nostrum, vel eandem Romanam Ecclesiam aliqua sinistra,vel præiudicialia personarum iuris, honoris, status, & potestatis eorum machinentur, & si talia à quibuscunque tractari,vel procurari nouero, impediam hoc pro posse,& quãto citius potero, significabo eidem Domino nostro, vel alteri, per quem possit ad ipsius notitiam peruenire, regulas sanctorum Patrum, decreta, ordinationes, siue dispositiones, reseruationes,prouisiones & mandata Apostolica, totis viribus obseruabo, & faciam ab alijs obseruari,hæreticos,schismaticos,& rebelles eidem Domino nostro, vel successoribus prædictis,pro posse persequar,& impugnabo, vocatus ad synodum veniam, nisi præpeditus fuero canonica præpeditione,

16 † Apostolorum limina singulis triennijs personaliter per me ipsum visitabo, & Domino nostro, ac successoribus præfatis rationem reddam de toto meo Pastorali officio, ac de rebus omnibus ad meæ ecclesiæ statum, ad cleri, & populi disciplinam animarum deniq; quæ meæ fidei traditæ sunt, salutem quouis modo pertinentibus, & vicissim mandata Apostolica humiliter recipiam, & quam diligentissimè exequar, quòd, si legitimo impedimento detentus fuero, prædicta omnia adimplebo per certum nuncium ad hoc speciale mandatum habentem de gremio mei capituli, aut aliũ in dignitate ecclesiastica constitutum, seu aliàs personatum habentem, aut his mihi deficientibus per diœcesanum sacerdotem & clero deficiẽte, omnino per aliquẽ alium presbyterum secularem, vel regularem spectatę probitatis,& religionis de supradictis omnibus plenè instructum, de huiusmodi autem impedimento docebo

per

per legitimas probationes ad S. R. E. Cardinalem proponentem in congregatione sacri concilij, per supradictum nuncium transmittendas. † Possessiones verò ad mensam meam pertinentes nō vendam, nec de nouo infeudabo, vel aliquo modo alienabo, etiam cū cōsensu capituli ecclesię meę, incōsulto Romano Pontifice, &c, si ad aliquam alienationē deuenero, pœnas in quadā super hoc edita cōstitutione cōtentas, eo ipso incurrere volo, sic me Deus adiuuet, & hæc S. Dei Euāgelia, vt in eo. Pontif. fol. 79.

18 Iuramentum † autem vassalli, quo fidelitas præstatur, in se habet, quod qui domino suo fidelitatem iurat, ex semper in memoria, debet habere, incolume, tutum, honestum, vtile, facile, possibile, sed, quia non sufficit abstinere à malo, nisi fiat etiā id quod bonū est, vltra sex supradicta consiliū etiā, & auxilium domino suo fidele præstare tenetur, si beneficijs dignus vult videri, & saluus esse de fidelitate iurata. c. de forma 22. q. 5. c. 1. de form. fidel. & cap. 1. de nou.

19 form. fidel. in vs. feud. † Et, quia ardua quæstio, an, & quomodo fœmina sit capax feudi, & iuramentum fidelitatis præstare possit, de qua per Iser. & Iac. de S. Georg. in tract. de feud. fœmina tamen est capax feudi, & ad præstandum homagium, vel fidelitatis sacramentum, admittitur etiam abbatissa, vel priorissa moniali ū pro feudo, quod monasterium suum tenet ab aliquo Principe, seu domino temporali. cap. vnic. §. verū quando. de stat. reg. in 6.

20 Et Pius IV. † motu proprio statuit, & ordinauit, quòd nullus doctor, magister, regens, vel alius cuiuscumque artis, & facultatis professor, secularis, vel cuiusuis ordinis regularis, in quibusuis studiorum generalium vniuersitatibus, aut gymnasijs publicis, aut alibi ordinariam, vel extra ordinariam lectoris cathedram assequi, vel iam obtentam retinere, seu aliàs Theologiam canonicam, vel ciuilem censuram, medicinam, philosophiam, grammaticam, vel alias liberales artes, in quibuscunq; locis etiam in ecclesijs, monasterijs, aut conuentibus regularium quorumcunque publicè, vel priuatè in quoquomodo profiteri, seu lectiones aliquas in facultatibus

21 huiusmodi habere, vel exercere. † Neque doctores ipsi, vel alij superiores, ad alium gradum in eisdem facultatibus suscipiendū recipere, & admittere, neque doctores, magistri, & scholares ad electionem alicuius in rectorem, vel cancellarium vniuersitatis, aut gymnasij procedere, nec ipsi scholares, vel alij gradus huiusmodi palam, vel priuatim recipere valeant, nisi ante illorū receptionem, vel admissionem in Ordinarij loci, vel eius in spiritualibus Vicarij manibus catholicam fidem, verbis iuxta formæ infrascriptæ tenorē cōceptis, palàm, & solemniter profiteantur, vt in litteris Apostolicis Pij IV. incipien. in sacrosancta B. Petri circa

22 princ. Et in euentū † contrauentionis Episcopi interdicti pœnam ab ingressu ecclesiæ, inferiores verò excōmunicationis latæ sententię, priuationisq; omniū, & singulorū, dignitatum, beneficiorum, officium, & feudorum eo ipso pœnas incurrant, vt in eisdē litteris, 6 ac omnib. in Bull. Rom. cap. 112. tenoris infrascripti.

23 Forma † autem dictæ professionis fidei hæc est. Ego N. firma fide credo, & profiteor omnia, & singula, quæ continentur in Symbolo fidei, quo S. R. E. vtitur; videlicet Credo in vnum Deum Patrem omnipotentem, factorem cœli, & terræ, visibilium omnium, & inuisibilium, & in vnum Dominum Iesum Christum filium Dei vnigenitum, & ex patre natum ante omnia secula, Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero, genitum, non factum, consubstantialem patri, per quem omnia facta sunt, qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de cœlis, & incarnatus est de Spiritu sancto, ex Maria Virgine, & homo factus est, crucifixus etiā pro nobis sub Pontio Pilato passus, & sepultus est; & resurrexit tertia die secūdum scripturas; & ascendit in cœlum: sedet ad dexteram patris. Et iterum venturus est cum gloria iudicare viuos, & mortuos, cuius regni non erit finis, & in Spiritum sanctum Dominum, & viuificantem, qui ex patre filioque procedit; Qui cum patre, & filio simul adoratur, & conglorificatur, qui locutus est per prophetas; Et vnam sanctam Catholicam, & Apostolicam Ecclesiam. Confiteor vnum baptisma in remissionem peccatorum, & expecto resurrectionem mortuorum, & vitam venturi seculi. Amen. Apostolicas, & Ecclesiasticas traditiones, reli-

reliquasq; eiusdem Ecclesię obseruationes, & constitutiones firmissimè admitto, & amplector. Item sacram scripturam iuxta eum sensum, quem tenuit, & tenet sancta mater Ecclesia, cuius est iudicare de vero sensu, & interpretatione sacrarum scripturarum, admitto, nec eam vnquam, nisi iuxta vnanimem consensum patrum, accipiam, & interpretabor. Profiteor quoque septem esse verè, & propriè sacramenta nouæ legis à Iesu Christo Domino nostro instituta, atque ad salutem humani generis, licet non omnia singulis necessaria, scilicet, baptismum, confirmationem, eucharistiam, pœnitentiam, extremam vnctionem, ordinem, & matrimonium, illaque gratiam conferre, & ex his baptismum, confirmationem, & ordinem sine sacrilegio reiterari non posse, receptos quoque, & approbatos, Ecclesiæ catholicæ ritus in supradictorum omnium sacramentorum solemni administratione recipio, & admitto. Omnia, & singula, quæ de peccato originali, & de iustificatione in sacrosancta Tridentina synodo definita, & declarata fuerunt, amplector, & recipio. Profiteor pariter, in Missa offerri Deo verum, proprium, & propitiatorium sacrificium pro viuis, & defunctis, atque in sanctissimo eucharistiæ sacramento esse verè, realiter, & substantialiter corpus, & sanguinem, vnà cum anima, & diuinitate Domini nostri Iesu Christi, fierique conuersionem totius substantiæ panis in corpus, & totius substantiæ vini in sanguinem, quam conuersionem catholica Ecclesia transubstantiationem appellat. Fateor etiam sub altera tantùm specie, totum atque integrum Christum, verumque sacramentum sumi, constanter teneo, purgatorium esse, animasq; ibi detentas fidelium suffragijs iuuari: similiter, & sanctos vnà cum Christo regnantes venerandos, atque inuocandos esse, eosque orationes Deo pro nobis offerre, atque eorum reliquias esse venerandas. Firmiter assero, imagines Christi, ac deiparæ semper virginis, nec non aliorum sanctorum habendas, & retinendas esse, atque eis debitum honorem, ac venerationem impartiendam. Indulgentiarum etiam potestatem à Christo in Ecclesia relictam fuisse, illarumque vsum Christiano populo maximè salutarem esse affirmo; sanctam, Catholicam, & Apostolicam Romanam Ecclesiã omnium ecclesiarum matrem, & magistrã agnosco, Romanoque Pontifici beati Petri Apostolorum principis successori, ac Iesu Christi Vicario, veram obedientiam spondeo, ac iuro; Cœtera item omnia à sacris canonibus, & œcumenicis concilijs, & præcipuè à sacro sancta Tridentini Synodo tradita, definita, & declarata indubitanter recipio, atque profiteor, simulque contraria omnia, atque hæreses ab Ecclesia damnatas, & reiectas, & anathematizatas, ego pariter damno, reijcio, & anathematizo. Hanc veram catholicam fidem, extra quam nemo salus esse potest, quam in præsenti sponte profiteor, & veraciter teneo, eandem integram, & immaculatam vsque ad extremum vitæ spiritum constantissime, Deo adiuuante, retinere, & confiteri, atque à meis subditis, seu illis, quorum cura ad me in munere meo spectabit, teneri, doceri, & prædicari, quantum in me erit, curaturum. Ego idem N. spondeo, voueo, ac iuro, sic me Deus adiuuet, & hæc sancta Dei Euangelia. vt in eod. c. 112.

24 Omnesque † quos cathedralibus, & superioribus ecclesijs, vel, quibus de illarum dignitatibus, canonicatibus, & alijs quibuscunq; beneficijs ecclesiasticis curam animarum habentibus prouideri contin-
get, publicam orthodoxæ fidei professionem facere, seque in Romanæ Ecclesiæ obedientia permansuros, spondere, & iurare tenentur, conc. Trid. in cap. 1. circ. med.
25 c. 12. de refor. sess. 24. & Pius IV. † in eod.
Bull. Rom. cap. 114. & ad minus infra duos menses à die adeptæ possessionis in manibus Episcopi, vel, eo impedito, coram generali eius Vicario eandem tenentur orthodoxæ suæ fidei publicam facere profes-
26 sionem. † canonici verò, non solum coram Episcopo, sed etiam in capitulo idem facere tenentur, alioquin prædicti omnes prouisi, vt supra, fructus non faciunt suos, nec illis possessio suffragatur. conc. Trid. eod.
27 c. 12. §. prouisi autem, † & fructus præbendæ tantum hoc casu amittunt, qui sine auctoritate Papæ remitti non possunt. conc. Trid. in decis. super eo. c. 12. & in Bull. cap. 112. & 114. & quod teneantur fidei professionẽ emittere, fuit etiam super eod. c. 12. à

sacra

sacra congreg. decisum, sub tit. Vercellen. & 28 Cremonen. & † vbicunque dubitatur, an iuramentum sit licitum, vel illicitum, & ideò seruandum, vel non seruandum, ad Papam, & forum ecclesiasticum tantum cognitio spectat. c. venerabilem circa fi. & ibi Inn. nu. 6. & Abb. nu. 13. de elect. & hęc breuiter de iuramentis mihi dixisse sufficiat.

DE VOTO, ET VOTI DISPENSATIONE. Cap. XI.

SVMMARIVM.

1 Votum, quid sit.
2 Votorum plures sunt species.
3 Votum necessitatis, est illud, quod quis in baptismo emittit.
4 Votum voluntatis, est illud, quod quis voluntariè emittit.
5 Votum voluntarium est duplex, solemne, & simplex.
6 Votū simplex est duplex, tacitū, vel expressū.
7 Votum, iuramentum, pactum, consuetudo, & lex, quando seruari non debeant.
8 Votum, vt sit validum, cōsiderata tantummodo persona vouentis, tria requiruntur.
9 Votū vouere nō pōt Episcopus, per quod vinculū, inter ipsū & suā Ecclesiā dissoluatur.
10 Vouere non potest monachus sine consensu sui Abbatis.
11 Votum peregrinationis, clericus secularis sine consensu sui Episcopi emittere nō potest.
12 Vir, & vxor, quæ vouere non possint.
13 Impuberes, quando validè vouere possint, vel non possint.
14 Vouere non potest seruus quidquam, quo seruitium domini minuatur.
15 Voto nemo potest se firmiter obligare in his, in quibus alteri subijcitur, sine illius cōsēsu.
16 Vota sub pœna peccati mortalis sunt seruāda, & quàmprimum etiam implenda.
17 Votum metu factum, quando non obliget.
18 Matrimonium metu factum non tenet.
19 Puella meticulosè monasterium ingressa, cū habitus ante legitimam ætatem professionis gestatione, potest exire, & habitum dimittere.
20 Votū factū in minori ætate, non obligat adueniēte pubertate nisi ratificetur expressè.
21 Votum irritare possunt ij, in quorum potestate vouentes existunt.
22 Obligatio semel extincta, nūquā reuiuiscit.
23 Vota necessitatis irritari, aut cōmutari non possunt.
24 Votum propria auctoritate, in melius potest commutari.
25 Voti commutatio in æquale opus ex aliqua causa rationabili, & cum superioris auctoritate fieri debet.
26 Voti commutatio fieri debet habita ratione loci, temporis & aliorum.
27 Voti commutatio, quando expensarum itineris ratio est habenda, expensæ & labores in eundo tātū nō redeundo sunt consideradā.
28 Votum factum intuitu certæ personæ, vel loci commutari potest.
29 Legatum ad vnum vsum factum regulariter Episcopus commutare non potest.
30 Missarum celebrandarum numerus quando, & quomodo reduci possit.
31 Commemoratio defunctorum in reductione Missarum semper facienda.
32 Missarum celebrandarum numerus ab Episcopis, nō aūt ab inferioribus, reduci potest.
33 Missarum reductio, de quibus fieri possit.
34 Cōmutatio volūtatis defūcti super relictis ad vsus pios ab inferiore Papa fieri non potest.
35 Dispensare an possint Episcopi contra constitutionem beneficij.
36 Missarū reductio difficiliùs permittitur, quā reductio eleemosynarū, & anniuersariorū.
37 Missarū numerus pro quibus legatū ad illas celebrandas non sufficit, reduci potest.
38 Commemorationibus pro animabus defunctorum faciendis, quomodo satisfieri possit.
39 Missarum reductiones indebitè obtinentes, furtum committunt.
40 Restitutio Missarum iniustè reductarum, quomodo fieri debeat.
41 Restitutio est in pristinum statum repositio.
42 Actus contra legem gestus est nullus.
43 Missarum onera beneficijs imposita, quomodo probari possint.

44 Re-

44 *Restitutio aduersus præscriptionem quadragenariam Ecclesiæ datur.*
45 *Alleganti onus probandi incumbit.*
46 *Missæ, ob tenuitatem fructuum beneficiorum, an sint reducendæ.*
47 *Testatoris dispositio ad pium vsum facta, pro lege est seruanda.*
48 *Legata pecunia ad certũ vsũ piũ, quãdo Episcopus possit testatoris volũtatẽ cõmutare.*
49 *Commutare, quando possit Episcopus legatum speciale, ecclesiæ factum.*
50 *Commutare quando possit Episcopus legatũ pecuniæ factum pro cõstruendo monasterio.*
51 *Commutare quando possit Episcopus legatũ factum pro fundanda ecclesia, vel oratorio in certo loco.*
52 *Commutari, quando possit per Episcopum legatum, ad certum vsum pium factum.*
53 *Dispensare potest Episcopus ab omnibus votis, in quibus non est ei facultas prohibita.*
54 *Dispensare non possunt Episcopi, super quinque votis.*
55 *Dispensare nõ potest Episcopus super voto solẽniter emisso, per sacri ordinis susceptionẽ.*
56 *Dispensare potest Papa, vt de monacho non monachum faciat.*
57 *Monachus ex dispẽsatione Apost. vxorẽ duxit, & filiã suscepit, quæ in regno successit.*
58 *Sebastiani Portugalliæ Regis mors.*
59 *Regno Portugalliæ vacante prætendentes plures.*
60 *Philippus secundus Hispaniarum Rex, possessionem regni Portugalliæ nactus fuit.*
61 *Ducis Gioiosæ mors in prælio.*
62 *Milites ordinis S. Ioannis Hierosolymitani, tria vota substantialia emittunt.*
63 *Dispensatum fuit Apostolica auctoritate, cũ fratre ordinis Hierosolymit. vt pro publica vtilitate matrimoniũ cõtrahere posset.*
64 *Frater ordinis Capuccinorum, ob publicam vtilitatem, ex sede Apostolica facultate dux exercitus efficitur.*
65 *Monachus causa maioris, & melioris boni, à Papa eximi potest à voto religionis.*
66 *Voti dispensatio, vt sit legitima, requiritur non solùm spiritualis potestas, sed etiam iusta, & necessaria causa.*
67 *Voti vinculum, à vinculo iuramenti non differt.*
68 *Dispensanda à voto causa, quæ sint.*

1 VOto † plures obligantur, & quia voti vinculum, à vinculo iuramenti non differt, vt infra demonstrabitur, post iuramentum de quo feci, ad præcedentia continuando, nunc de voto est agendum. Votum autem est alicuius rei licitæ faciendæ, vel non faciendæ, cum deliberatione animi Deo facta pollicitatio. Hostien. in sum. de vot. & voti redempt. num. 1. & Bart. in repet. l. 1. nu. 67. C. de sacr. sanct. Eccl. Votorum plu-
2 res sunt species, plures vouere possunt: pluribus ex casibus votum emitti, irritari, redimi, commutari, & dispensari potest. vt per Host. in sum. eod. tit. Votorum species
3 sunt duæ † vnum est necessitatis, & est illud, quod quis promitti in baptismo, vt abrenunciare satanæ, & pompis eius, tenere fidem, seruare decalogum, & alia, sine quibus homo saluari non potest. c. primum, & c. paruuli. de consecr. dist. 4. & Host. eod.
4 tit. n. 2. Alterum est votũ † voluntatis, & dicitur illud, quod quis voluntariè emittit, & ad quod quis ante votum non tenebatur, sed post voto astringitur, & sũt ea, de quib. psal. 75. vouete, & reddite domino Deo vestro, &c. magnè de vot. & voti redemp.
5 Voluntarium † votum est duplex: alterũ quidem solemne, & alterũ simplex. Nauar. de secun. præcep. c. 12. num. 32. vers. 13. Solemne est, quod solennizatur per susceptionem sacri ordinis, aut per professionem expressam, vel tacitè factã alicui de religionibus per sedẽ Apostolicã approbatis. c. 1. de
6 vot. in 6. Simplex † votũ est duplex, tacitũ, vel expressũ. tacitũ, quod sola mẽte deo fit, expressũ, vbi verba, aut scriptura accedit. Sot. in 4. sent. dist. 38. q. 1. art. 1. vers. ad solutionẽ. & Graff. deci. aur. c. 21. n. 9. par. 1. lib.
7 2. vbicunq. enim † vouẽs, vel promittẽs aliquid facere, quo facto, salus spiritualis, vel corporalis amitteretur, vel peccatũ mortale incurreretur, non est votũ seruandũ, neq; iuramentũ, neque pactũ, neq; consuetudo, neque lex, neque præceptum, neq; aliquod aliud vinculũ fraternitatis. c. inter cætera. c. fin. §. vnde datur. 22. quæst. 4. c. quãdo, de iureiur. & Graff. d. c. 21. num. 7.
8 Ad voti validitatem † considerat tantũmodo persona vouentis, tria requiruntur,

tur, videlicet, rationis deliberatio, propositum voluntatis, & promissio, in qua voti ratio perficitur, quæ tria non multa indigēt deliberatione, sed subitò fieri possunt. Syluest. in verb. iuramentum, 4. nu. 9. quem sequitur, Graff. eod. cap. nu. 2. sed non omnes habent potestatem vouendi, quia sex genera personarum vouere non possunt.

9 Primò, † Episcopus votum, per quod vinculum inter ipsum, & suam Ecclesiam contractum dissoluatur, emittere prohibetur, nec etiam aliud, per quod ecclesiæ suæ grauiter præiudicetur, vnde votum peregrinationis, per quod diu ab ecclesia sua abesse deberet, sine licentia Papæ emittere non potest, cap. nisi cum pridem, in fin. de renunciat. cap. sicut nostris, & ibi glos. in verb. in damnum, de iureiuran. cap. magnæ, de vot. & vot. redem. & cap. licet, de regul. emittere tamen potest votum abstinentiæ, & eleemosynæ, ac omne votum, per quod bonum præbeat exemplū. d. c. magnæ, Host. in summ. de vot. §. quis vouere possit nu. 7. & Graff. decis. aur. c. 12. nu. 13. par. 2. lib. 2.

10 Secundò, † monacho non licet vouere sine consensu sui Abbatis, & si vouerit irritandum erit, cap. voto. 20. quæst. 4 & S. Th. 2.2. quæst. 88. artic 8. similiter nec Abbates sine consensu suorum superiorum, Abb. in cap. scripturæ, in fin. de vot.

11 Tertiò, † nec clericus secularis votum peregrinationis sine sui Episcopi consensu emittere potest, sed votum continentiæ, & religionis eidem emittere licet, cap. duæ sunt. 19. quæst. 2. cap. non oportet, de consecr. dist. 5. Innoc. in cap. scripturæ, num. 3. & ibi Abb. num. 9. de vot. præsertim, si habet beneficium, quod personalem residentiam requirat, cap. admonet, vbi etiam glos. in verb. in consulto de renunc.

12 Quartò, † vir, & vxor non possunt vouere abstinentiam, vel peregrinationem, vnus sine consensu alterius, excepto voto peregrinationis vltramarinæ, quod viri, & mulieres altero inuito, si sunt potentes, facere possunt, Innoc. in d. cap. scripturæ, nu. 3. vers. vir autem, & ibi Abb. nu. 8.

13 Quintò, † vouere validè non possunt impuberes sine tutoris, vel patris auctoritate, cap. 1. & 2. 20. quæst. 2. nec pubes filiusfamilias, excepto voto religionis, quod liberè emittere potest, sine consensu patris, Hostiens. in sum. §. si quis vouere. nu. 7. vers. sed nūquid, de vot. sed ad professionē emittendam, hodie non sufficit pubertas, quia religionem nemo profiteri potest ante annum decimumsextum expletum. Conc. Trident. cap. de reg. & monia. sess. 25.

14 Sextò, † nec seruus vouere potest quicquam, quo minuatur seruitium domini, cap. si seruus 54. dist. cap. mulieres, & cap. relatum, de senten. excomm. & Innoc. in dicto cap. scripturę, num. 3. & nemo potest

15 per votum † se firmiter obligare in his, in quibus alteri subijcitur, sine consensu sui superioris. Num. cap. 30. Quod autem non possit quis per promissionem se firmiter obligare ad id, quod est in potestate alterius, sed ad id tantùm quod est in sua potestate, quoniam, qui est subiectus alteri, quantùm ad ea in quibus est subiectus, non potest facere, quod vult, sed dependet à voluntate alterius, quapropter ea ratione vouere non possit, tenet S. Th. d. q 88. art. 8.

16 Vota, † sub pœna peccati mortalis sunt seruanda, & quamprimùm etiam implenda, S. Thom. ead. quæst. 88 art. 3. & in proprijs terminis, Sot. de iust. & iur. lib. 7 q. 2. art. 1. Votum autem non adimplere est contra Dei charitatem, & in genere peccatorum mortalium, Graff. decis. aur. eod cap. 22. n.

17 sed votum † metu factum, i. ad quod minis quis compellatur, non obligat vouentē, si talis sit metus, qui in constantem virum cadere possit, quod boni viri arbitrio est remittendum, l. interpositas, in verb. cruciatum ff. ex qui. cau. maior. Abb in cap. cum virum, nu. 8 de regul. glos. in cap. cum dilectus, in ver. metus mortis, de his, quæ vi metu ve ca. & maior metus cadit in fœminā, quàm in virū propter fragilitatē sexus, gloss. in cap. cū locum, in ver. metus, & ib. Abb. de spons. & Paris. cons. 26. n. 64. lib. 3.

18 Nec † matrimonium metu contractum tenet, dicto cap. cum locū, cap. requisiuit, & cap. gemma. eod. tit. de spons. Ideò puel-

19 la meticulosè † monasterium ingressa cū habitus susceptione, & ante legitimam ætatem professionis gestatione potest exire, & habitum dimittere, quia cùm habitus probationis, qui defertur ante professionis emissionem, sit distinctus ab habitu professionis, per illius gestationem non inducitur aliqua ratificatio, quia ad hoc vt factum

† in

20 † in minori ætate obliget, adueniente pubertate, requiritur, vt ratificetur expressè, vel saltem perseueret per totum annũ decimumsextum, à Conc. Trid. præscriptum, vt in dicto cap. 15. & per Abb. in cap. significatum, n. 5. de reg. & quantocunq; tempore quis gestauerit habitum probationis patenter distinctum ab habitu professionis nõ censetur emittere professionem, nec obligatur religioni in genere, neque in specie, sed potest redire ad seculũ. Innoc. in c. ex parte, in fin. quem sequuntur Ioan. Andr. in fin. Anchar. n. 5. Abb. n. 3 vers. secundo casu, de reg. & Nauar. com. 25. n. 3. de vot. lib. 3.

21 Irritare votum † est ipsum infringere, & cassare, vt amplius ligandi vim non habeat, & hoc possunt ij, in quorum potestate sunt vouentes, vt pater, & eo deficiente mater, si est nutrix filiorum, & ipsi tutores, vel curatores, maritos, dominus, Abbas, & alij Prælati religiosorum, in ijs, in quibus vouentes eis sub jciuntur, cap. puella, 20. q. 2. cap. manifestũ, cap. noluit, 35. quæst. 5. pro quibus canones irritarunt; & semel legitimè irrita, semper irrita manent, nec incipiunt obligare, postquam illi liberantur à

22 subiectione irritantium, quia obligatio † semel extincta nunquã reuiuiscit, Syluest. qui hanc dicit communem, in ver. religio. 2. quæst. 15. vers. sed si impubes, & ver. votum, 4. quæst. 2. vers. quintum, & Graff. decis. au. cap. 29 per tot. p. rt. 1. lib. 2.

23 Vota necessitatis, † quæ emittuntur in baptismi susceptionè, nec irritari, neque commutari possunt, vt in cap. sunt quædã, junct. gloss. in ver. debemus 17. quæst. 1. Nã commutatio voti, vel redemptio exigit, vt id, in quod votum est commutandum, aut reducendum, æquè bonum sit, aut melius, quàm id, quod vouit. Nauar. in Manual. c.

24 12. num. 63. Propria † auctoritate in melius votũ commutari potest, quia propositum, aut promissum infringere nõ creditur, qui illud in melius commutat, cap. peruenit, de iureiuran. Caiet. 2. 2. quæst. 88. art. 11. & Graff. cap. 30. par. 1. lib. 1. n. 1. Et quæcunque vota simplicia in sæculo facta, siue personalia, siue realia, ingressu religionis extingui censentur. S. Thom. 2. 2. q. 88. art. 1.

25 Commutatio † voti in æquale opus fieri debet ex aliqua causa rationabili, & cum superioris auctoritate, cap. 1. ex. de vot. & vot. redempt. & Caiet. 2. 2. quæst. 88. art. 12. quæ auctoritas requiritur etiam, quando dubitatur, an in æquale, vel melius cõmutetur, Sot. lib. 5. quæst. 4. art. 3. & Graff. eadem quæstione 30. num. 6. In voti commutatio-

26 ne † locus, tempus, labor, sumptus in itinere faciendi, præter illos, quos domi suæ fecisset, corporis afflictio, & alia similia sũt subtiliter consideranda, vt in æquipollens possint commutari.

27 Quando † verò Iubilæi, aut priuilegiorum vigore commutatio fieri potest, confessarius ad expensas, & labores in eundo tantùm, non autem in redeundo rationem habere debet, quia vouens solùm ire, non autem redire vouit, & his omnibus consideratis, confessarius debet in aliud pium opus dictas expensas, & labores commutare, vt in tantam quantitatẽ pecuniæ puellæ nupturæ, vel in fabricã, aut restaurationem alicuius ecclesiæ, seu quid simile tradendam, conuertere. Aut votum peregrinationis in aliud opus, in quo persona exerceatur, & fatigetur, vt in operibus corporalibus pro aliqua fabrica ecclesiastica, vigilijs, orationibus, & ieiunijs. Ant. de Butr. in c. magnæ, nu. 6. de vot. & vot. redempt. & Graff. eod c. p. 30. nu. 10.

28 Commutari † etiam potest votum factũ intuitu certæ personæ, vel loci, vel de dando aliquid tali pauperi, vel tali ecclesiæ, quia est promissio facta Deo, S. Thom. 2. 2. quæst. 88. & cum Deo satisfiat per commutationem in æquale auctoritate Episcopi, absque consensu illius personæ, vel ecclesiæ (dummodo causa subsit ex parte vouentis) fieri potest commutatio, Graff. d. c. 30. nu. 12. & Nauar. de red. Eccl. q. 1. mon. 60. num. 1. inquit, quòd à Papa potest commutari, sed puto, & ab Episcopo cõmutari posse, de consensu vouentis, cum tali loco, vel personæ, non sit ius quæsitum, quasi res deuota sit sua, quia nec eis, nec aliquibus pro eis acceptantibus, sed Deo sit facta pollicitatio. Graff. cap. 1. nu. 11. & donans aliquid alicui, vt post aliquod tempus perueniat ad aliquam ecclesiam, potest illud onus remittere, donatario consentiente, non obstante quòd ecclesiæ sit quæsita vtilis actio, Bar. in l. qui Romæ, §. Flauius, num. 1. & ibi Ias. qui hanc dicit esse comm. opin. n. 14. ff. de verb. obl. & Nauar. eod mon. 60. nu. 2.

29 An autem † possit Episcopus legatum ad vnum vsum factum in alium mutare. Regulariter non potest, sed requiritur sedis Apostolicæ auctoritas, Clem. quia contingit, vbi etiam glo. in ver. sedis Apostolicæ, de relig. dom. Felin. in c. cum accessissent n. 17. in fin. de const. & ibi Dec. num. 11. Couar. in c. tua nu. 7. de testam.

30 Verùm, † cùm in quibusdam ecclesijs sæpe contingat, vel tam magnum Missarum celebrandarum numerum ex varijs defunctorum relictis impositum esse, vt illis singulis diebus à testatoribus præscriptis nequeat satisfieri, vel eleemosynam huiusmodi pro illis celebrandis adeò tenuem esse, vt non facilè inueniatur, qui velit huic se muneri subijcere, vnde depereunt piæ testantium voluntates, & eorum conscientias, ad quos prædicta spectant, onerandi occasio datur; ideò sancta Tridentina synodus cupiens hæc ad pios vsus relicta, quò plenius, & vtilius potest, impleri facultatem dedit Episcopis, vt in synodo diœcesana, itemq; Abbatibus, & Generalibus ordinum, vt in suis capitulis generalibus, re diligenter perspecta, possint pro sua conscientia in prædictis ecclesijs, quas hac prouisione indigere cognouerint, statuere circa hæc, quidquid magis ad Dei honorem, & cultum, atque ecclesiarum vtilitatem

31 viderint expedire, ita tamen, vt † eorum semper defunctorum commemoratio fiat, qui pro suarum animarũ salute legata ipsa ad pios vsus reliquerunt, vt in c. 4. de refor. sess. 25. & hic de pluribus dubitatur.

32 Primò, † an facultas Episcopis, Abbatibus, & ordinum Generalibus in præmissis concessa se extendat etiam ad inferiores, nempe ad Præpositos, Rectores, Priores, & alios collegiatarum, aut aliarum ecclesiarum Superiores. At, cùm sacrum concilium de inferioribus non loquatur, nec nos facultatem huiusmodi ad illos extendere debemus. Et quòd inferiores in ea facultate non comprehendantur, fuit à sacra congregatione declaratum super eod. c. 4. §. nec habere. vers. capitulis generalibus.

33 Secundò, dubitatur, † an dictum decretum extendatur, & procedat tam in Missis testamento, vel legato sine titulo beneficij ecclesiastici relictis, quàm in illis, quæ ex fundatione, aut donatione ecclesiæ, seu altaris celebrari debent. Et, quamuis eadem ratio militare videatur, & vbi militat eadem ratio, idem ius statui debeat; à verbis tamen Concilij non est recedendum, quod cùm tantummodò disponat super onere Missarum, quę ex varijs defunctorum relictis in quibusdam ecclesijs sunt celebrandæ, & facultas sit restricta, vt ibi, statuere circa hæc, non possunt circa alia quidquam decernere, seu ordinare. Quòd autem ex dicto decreto. c. 4. non competat Episcopo facultas diminuendi onus à testatore impositum hæredibus pro certis Missis, & anniuersarijs celebrandis, eleemosynisq; erogandis pauperibus, neque in oneribus similibus impositis beneficiatis in fundatione beneficiorum, etiam quòd fructus beneficiorũ non sufficiant pro dictis oneribus supportandis, declarauit sacra congreg. eo. c. 4. in decis. sub tit. Mediolan. & Rauennaten. & meliùs in §. ex hoc de-

34 creto. & §. nec habere. Cùm enim † agatur de commutatione voluntatis defunctorũ, mente fundatorum ad vsus pios disponentium inferior Papa, etiam si sit sanctę sedis Apostolicæ legatus, alterare non potest. clem. 1. ante med. & ibi glo. in verb. sedis Apostolicæ. 1. & Abb. n. 3. de relig. dom. Felin. in c. cũ accessissent. n. 17. in fin. de cõstit. & Graff. decis. aur. par. 1. lib. 2. c. 53. n. 11.

35 Episcopi † enim non possunt dispensare contra constitutionem beneficij, vel ipsam immutare; aut contra eam venire sine consensu patroni, ita quòd, si in institutione beneficij collatio est facienda presbytero, nõ potest Episcopus sine consensu patroni dispensare, vt non presbytero conferatur, Innoc. in c. fin. de cler. non resid. & post. Ant. Abb. Imol. & Dom. tenet Felin. in d. c. cùm accessissent. num. 17. vers. & per hoc dictum. de constit. de consensu tamen patronorum possunt ex proxime allegatis, & deductis nouissime per doctiss. Cost. in tract. de facti sci. & ignor. Cont. 2. dist. 37.

36 sub num. 8. & seq. cùm autem † non possit Episcopus dispensare contra constitutionem beneficij, multò minus super reductione numeri Missarum, quæ vbi eleemosynæ, Missæ, & anniuersaria relicta reperiuntur, habens potestatem reducendi potiùs eleemosynas, quàm Missas, vel anniuersaria, reducere debet, vt declarauit

clarauit Sacra Congreg. super eod. cap. 4. §. nec habere locum.

37 Limitatur † tamen dicta conclusio in legato facto de summa certa à testatore relicto pro certis Missis celebrandis, vt non procedat, si relicta pecunia, aut redditus annui legati non sufficiunt pro omnibus Missis celebrãdis, licet appareat de expressa mente testatoris, qui certum Missarum numerum in perpetuum celebrandarum reliquit, numerus Missarum iuxta vires legati est moderandus ex dispositione dicti, cap. 4. sess. 25. & ita super eod. cap. fuit à Sacra Congreg. declaratum, vt in decis. sub tit. Mediolanen. vbi enim Missarũ reductio fieri oportet, eorum semper defunctorum commemoratio fieri debet, qui pro suarum animarum salute legata ea ad pios vsus reliquerunt, vt per Concil. Trid. eod. c. 4. in fi.

38 Et commemorationi † faciendæ iuxta decretum dicti cap. 4. satisfit per intentionem applicationis Missarum, & per preces in secundo momento, & per collectas faciendas in Missis, vt declarauit Sacra Congreg. super prædicto c. 4. in decis. sub tit. Mediol. quæ incipit commemorationi faciendæ.

39 Missarum autem † reductiones indebitè obtinentes animas præcipuè defunctorum debitis suffragijs fraudant, & furtum committunt, ac ad restitutionem tenẽtur, vt inquit Graff. decis. aur. par. 1. lib. 2. c. 45. n. 19. & non dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum, cap. peccatum, de reg. iur. in 6.

40 Restitutio † hoc casu quando indebitè numerus Missarum fuit reductus dupliciter considerari debet, primò, vt Missæ reductæ non celebratæ celebrẽtur, secundò, quòd Ecclesia restituatur, vt Missæ ad minorem numerum reductæ ad priorem numerum iuxta mentem, & dispositionem testatorum redigantur.

41 Restitutio † enim est in pristinum statum repositio, l. quod si minor, §. restitutio, ff. de minor. & Bar. in l. interdum, num. 3. ff. de cond. indeb. In quo Præsules inuigilare debent, non solùm, nè in futurum reductiones indebitè fiant, sed, vt, quæ contra mentem testatorum, aut consuetudinem approbatam aucteritate ordinaria fauore titularium beneficiatorum aliàs reductæ fuerũt, ad pristinum numerum restituantur; quia reductiones contra mentem testatorum & iuris communis, ac Sacri Concilij Tridentini dispositionem factæ sunt nullæ, nullius roboris, ac momenti. Actus enim gestus † contra legem est nullus, cap. in nomine Domini, in fin. de testib. cap. vides, & ibi glo. 10. dist. cap. qui contra, de regu. iur. in 6. Bar. in l. non dubium, nu. 2. & 3. C. de leg. & Felyn. in d. cap. in nomine Domini, in prin. & quod nullum est, impedimentum præstare nequit, quominus voluntas defunctorum exequatur: non enim præstat impedimentum, quod de iure non sortitur effectũ, c. nõ præstat, & ibi gl. de reg. iur. in 6.

42 (see above)

43 Tertiò, † dubitatur, si non constat de onere beneficij circa Missarum celebrationem, aut residentiam faciendã, cùm, vt plurimum, scripturæ antiquæ fuerint deperditæ, seu quandoque fraudulenter celatæ, cui incumbat onus probandi, & hoc casu recurrendum est ad probationes summariè sumendas in visitatione, vel extra, ex officio, vel ad Procuratoris mensæ Episcopalis instantiam, etiam parte non vocata, & constitò, quòd titularis, vel eius prædecessor celebrauerit, seu celebrare fecerit Missam vnam, vel plures singula hebdomada per aliquot annos, super illa consuetudine celebrandi, seu celebrari faciendi tot Missas, debet Episcopus ecclesiam manutenere in possessione, in qua existit, immò etiam, si aliquo tempore Missæ non fuerint celebratæ, semper est restituenda quia Ecclesia minori æquiparatur, c. 1. de in integ. rest. & Ias. in l. legatum, num. 18. ff. de leg. 1. da-

44 tur † etiã Ecclesiæ restitutio aduersus præscriptionẽ quadragenariã, vt post alios tradit Couarr. qui de cõi opinione testatur in 3. par. relect. §. tertius, n. 4. & beneficia non dotantur sine onere, vt communis experiẽtia docet, & cũ à communiter accidẽtibus præsumãtur beneficia dotata cũ onere Missarum in salutẽ animarũ fundatorũ, quælibet leuis probatio transfert onus probãdi in negantẽ seruitutẽ debitam quia allegan-

45 ti prædecessorem † nõ ex obligatione, sed ex deuotione celebrasse, vel celebrari fecisse, onus probandi incumbit, ex traditis per Cassad. super Reg. Cancell. decis. 3. n. 2.

46 Quartò, † dubitatur: dato, quod fructus beneficij sint adeò tenues, quòd supportatis oneribus in Missis celebrandis, & paramentis manutenendis non supersint ali-

qui fructus pro Rectoris sustentatione, an Missæ sint reducendæ; cùm enim, rector sit titularis, videtur, quòd partem fructuum ad sui sustentationē percipere debeat, qui enim seruit altari, de altari viuere debet, cap. cùm secundùm, de præben. & ibi Abb. nu. 2. quod est verum, sed qui, fructus percipere prætendit, & beneficio seruitutem impositam reducere, potius detrahere, quàm seruire beneficio videtur, dispositio

47 † enim ad certum vsum maximè pium facta pro lege est seruanda, auth. de nupt. §. disponat, col 4. cap. vltima voluntas, & ibi gloss. 13. quæst. 2. cap. tua nobis, & ibi gl. in ver. voluntatem, de testam. prædicta regula, quòd Episcopus legatū ad vnū vsum factum in aliū mutari non possit, fallit in pluribus.

48 Primò, enim † fallit dicta regula, si testator legauit pecuniam ad certū vsum pium non ita necessarium, puta ad pingendam ecclesiam, quæ minatur ruinam, cui aliter prouideri non potest; quia tunc Episcopus poterit pecuniam ad picturam faciendam non ita necessariò destinatam, in alium piū vsum magis eidem ecclesiæ, populo, ac religioni necessarium commutare. l. fin. ff. de oper. pub. & Couar. eod. n. 7. in fin.

49 Secundò, † fallit in legato calicis, vel alterius vasis, aut panni facto ecclesiæ non indigenti speciei legatæ, sed alterius rei carentis, vt planetæ, albæ, pixidis, vel alterius paramenti, de quo aliter prouideri nō possit; quia tunc poterit Episcopus pecuniam in emendo calice, vel alio vase ad ecclesiam, quæ eo non indiget, destinato ad alia eidem ecclesiæ necessaria emenda applicare, ex coniecturata mente testatoris, qui elegando, si de ecclesiæ necessitate certioratus fuisset, verisimiliter ita disposuisset, arg. tex. in l. generaliter, §. fi. C. de instit. & l. cum auus. ff. de condit. & demonstr.

50 Tertiò, † fallit in legato pecuniæ facto pro construendo monasterio, si pecunia à testatore relicta non sufficit ad monasteriū construendum, quia tunc legatum in alium pium vsum per Episcopum de consensu hæredis, & exequtoris testamentarij potest commutari, Innoc. in cap. nos quidem, n. 1. & ibi Abb. n. 6. de test. & Roma. cons. 409.

51 Quartò, † fallit in legato facto de fundando monasterio, ecclesia, vel oratorio in certo loco, vel vbi prius erat, & destructum reperitur, restaurando, aut reædificādo, si id eodem loco fundari, reædificari, aut restaurari nō potest, quia tunc Episcopus cum consensu exequtoris testamentarij locum pro ædificatione potest commutare, Innoc. in eod. cap. nos quidem, d. n. 1. & ibi Abb. num. 13.

52 Quintò, fallit, † quando relictum ad pias causas non potest ad vsum destinatum per testatorem exponi, & simpliciter concernit piam causam, & non personam, quia tunc ad alium vsum pium per Episcopum de consensu hæredis conuerti debet, cap. nos quidem, de testam. Zabarel. in clem. 2. quæst. 3. de religio. dom. Graff. decis. aur. par. 1. lib. 1. cap. 53. num. 11. vers. hæc autem iusta. Bar. in l. pater. §. Tusculanus. ff. de leg. 3. & Abb. in d. c. nos quidem, n. 14.

53 Dispensare autem possunt † Episcopi ab omnibus votis, in quibus eis facultas specialiter prohibita non reperitur, gloss. in cap. at si clerici, in ver. minora. vers. alia est magis communis, & ibi Innoc. de iud. glos. in cap. ex multa, in verb. incūbit, & ibi Abb. nu. 10. de vot. & gloss. in cap. nuper, in ver. non retinuit de sent. excom.

54 Prohibita † est Episcopis facultas dispēsandi super quinque votis, nempe super voto perpetuæ continentiæ, religionis, peregrinationis in Hierusalem, liminum Apostolorum Petri, & Pauli, & S. Iacobi in Cōpostella, in quibus solus Papa, vel, qui ab ipso peculiarem facultatem habeat dispensare potest, extrauag. & si dominici gregis, 2. de penitent. & remiss. Nauar. in cap. 12. n. 75. vers. secundò dicimus, tom. 3. & Graff. decis. aur. c. 31. num. 21. par. 1. lib. 2.

55 † Nec super voto solemniter emisso per sacri ordinis susceptionem potest quis dispensare, nisi solus Papa, qui in voto solemni per professionem facto, si grauissima aliqua necessitas immineat, dispensare potest,

56 † & de monacho potest facere non monachum, gloss. fin. circa med. in cap. cum ad monasterium, & ibi Innoc. n. 4. & Abb. num. 21. de stat. monach. Paris. cons. 68. nu. 148. vol. 4. Couar. cap. 2. num. 10. & 11. de test. Nauar. d. nu. 75. vers. quartò dicimus, & Graff. eod. cap. 31. nu. 22. & 23.

57 Quidam enim † Remigius monachus, & sacerdos, & de sanguine regio Aragonū, deficientibus alijs eiusdem sanguinis personis,

cum

cum dispensatione Apostolica duxit vxorē, ex qua suscepit Petronillam, quæ successit in Regno nupta Raymūdo Comiti, & Marchioni, ex quibus ortæ fuerunt octo generationes illius domus Aragoniȩ, vt post Io. Andr. in reg. semel. & Petr. de Anch. cons. 335. trad. Feli. in c. si quādo, n. 5. de rescrip. vbi plures citat hanc opinionem sequētes.

58 † Et mortuo in prælio de anno 1578. Sebastiano Rege Portugalliæ, nullis relictis legitimis descendētibus, vel agnatis ad Regni successionē vocatis, superstite Henrico Presbytero Cardinali septuagenario eius patruo, proptereà eiusdem Regni procerū fuit maximis cum precibus Gregorius Papa XIII. requisitus, vt cum eodem Cardinali pro matrimonio contrahendo vellet dispensare, maxima enim vrgebat causa di-

59 spensationis, quoniam † plures prætendebant dictum Regnum ad ipsos spectare de iure. Nam Antonius à Portugallia dicti Sebastiani Regis prædefuncti ex illegitimo coitu natus frater consobrinus, fauore etiā populi totius Regni fretus, Regnum ad ipsum prę cæteris spectare prætendebat, Philippus tunc Hispaniarum Rex huius nominis secundus ad se spectare proponebat, Emmanuel Philibertus Sabaudiæ, & Alexāder Parmæ, & Placentiæ Duces, ad eorum quemlibet spectare, iuribus per quemlibet ipsorum deductis, allegabant. Vnde, non sine maxima sanguinis effusione Regnum huiusmodi, quieti reddere, & cui de iure deberetur iudicari posse probabiliter dubitari contingebat. Quapropter Papa secretò peritos consuluit, & præcipuè Bernardinum Bisciam Romanum, tunc temporis primarium aduocatum, cum quo maxima amicitia eram coniunctus, qui casu bene discusso, post librorum reuelationem fuit in hanc sententiam, quam Papæ aperuit, & post ipsius Papæ obitum mihi retulit, nempè, quòd causa esset legitima, & ardua dispensandi, ad euitandas cædes, rapinas, & alia mala, quæ ab exercitibus, qui à Philippo Rege, & Antonio à Portugallia parabantur, poterāt exoriri, dummodo ex persona eiusdem Cardinalis cędes, & alia mala quæ exercitus militum causare solent, verisimiliter possent euitari. Sed, quoniam Cardinalis erat in senectute, & decrepitate constitutus, qua stante spes prolis cessare videbatur, ex hac præcipue causa non fuit matrimonialis dispensatio concessa, quam alias Papa erat concessurus, vt concedere potuisset, ex supradeductis, & alijs allegatis per Felin. in d. cap. si quando eodem nu. 5. per totum. Et dictus Cardinalis, qui post obitum Sebastiani pacifice idem Regnum possedit, breui tempore in decrepitate de-

60 cessit, † quo vita functo Philippus Rex iuribus exercitum coniugens eiusdem Regni possessionem nactus fuit.

61 Demum mortuo Duce † Ioiosæ in conflictu sine parole, superstitibus duobus fratribus, vno Priore Tolosæ Ordinis S. Ioannis Hierosolymitani, & altero fratre Presbytero Ordinis Sancti Francisci Capucinorum, pro publica vtilitate, & quiete eiusdem Ducatus, licet fratres S. Ioannis Hie-

62 rosolymitani † tria vota substantialia castitatis, paupertatis, & obedientiæ expresse, & solemniter emittant, vt in stab. eiusdē Religionis, de recept. frat. cap. 1. nihilominus, vt populum eiusdem Ducatus regere, & ab incursu hæreticorum, tunc in maximà quantitate vicinorū tueri, & defende-

63 re, † ac posteros Deo fauente habere posset, fuit ad effectum matrimonij contrahendi auctoritate Apostolica secum dispensatum, licet tamen, & ipse, matrimonio non contractu, decesserit, submersus in transitu cuiusdam fluminis, dum pro patria, & fide pugnaret, & inde precibus eiusdem popu-

64 li † fuit Apostolica auctoritate, eidem Fratri Ordinis S. Francisci Capucinorum imperitia licentia exeundi religionem, & pro Catholica Religione, & patria defensione exercitum ducendi, & bellandi, quod Ducis exercitus munus pluribus annis, vt strenuum, & prudentē Ducem decet, exercuit, donec patria in meliorem statum redacta, ad religionem eiusdem ordinis, quā semper coluerat, vt bonum docebat Christi militem, sub priori habitu, religione, ac obedientia claustraliter cum alijs eiusdem Ordinis Fratribus viuendo, se restituit, &

65 viuit hodie. Causa † autem melioris, & maioris boni, vrgente necessitate, potest Papa eximere monachum à voto, & religione, vt ita & tempus vxorem ducere, & propriū patrimonium habere possit, vt declarat Couarr. in cap. 2. nu. 1. in fin. de testam. & Grass. eodem cap. 3. nu. 23. par. 1. lib. 2.

83 *Societas Iesu est exempta à Decimis Papalibus, & alijs oneribus.*
84 *Clausula sublata, &c. quid operetur.*
85 *Moniales, quæ sint exẽpte à decimis Papal.*
86 *Moniales pro quibus redditibus sint exempta à decimis Papalibus.*
87 *Fructus assignati monialibus pro alimentis, an sint à decimis exempti.*

POST tractatum de voto, quo erga Deũ ad pie promissa præstanda religiosè tenemur, cõmode modò ad decimas, quæ ex iure diuino, ipsi Deo eiusque Ecclesiæ eadem ferè ratione debentur, transeundum duxi, quarum quæstiones licèt à pluribus, & quidem copiosissimè tractatæ fuerint, de quibus per Rebuff. in particulari suo tractatu, Couarr. in c. 17. lib. 1. var. resolut. Alexan. Monet. qui de illis etiam tractatum edidit, & vltimo Azor. in lib. 7. instit. mor. c. 34. 35. 36 & 37. nihilominus super his pauca, & practicabiliora attingere decreui, & omissis disputationibus, & verborum ponderatione ad illius diffinitionem me confero cum Hostien. qui in sum. de decim. & primit. ait,
1 decima † est omnium bonorum mobilium licite quæsitorum pars decima, Deo data, constitutione diuina debita; & Rebuff. in dicto tract. de decim. quæst. 4. in princip. & decima proprie dicitur de decem partibus vna, quando dicitur integra. Rot. in nouiss. decis. 165. num. 3. par. 2. quo autem iure debeatur sæpius quæri solet.

2 Primò, quòd decimæ debeantur † lege naturali, patet de Abraham, & Iacob. c. 1. §. his itaque 13. quæst. 1. cap. decimas Deo, 16 quæst. 7. & Couar. lib. 1. var. resolut. cap. 17. nu. 2. vers. quartò iuris naturalis.

Secundò, iubentur dari lege diuina cap. decimas à populo, cap. reuertimini, 16. quæstione 1. Rebuff. eodem tract. de decim. q. 1. num. 9. Monet. eodem cap. 1. num. 5. & Rot. decis. 14. nu. 2. de iud. in nou.

Tertiò, dari iubentur de iure canonico, c. 1. cum pluribus sequentibus, 16. q. 7. cap. cõmissũ, & tot. tit. ext. de decim. & vbique in 6. & clem. eod. tit. Monet. eod. c. 1. n. 18. Conc. Trid. 12. de refor. sess. 25. Couar. d. c. 17. n. 2. vers. & præter hos, & Rot. eod. n. 2.

3 Sciendum est tamen, præceptorum † veteris testamenti quædam esse iudicialia, quędam moralia, & quędam ceremonialia, vt per gloss. in cap. 1. de decim. in 6. & in cap. vlt. 6. dist. Iudicialia pertinent ad iustitiam hominibus exhibendã, iusque vnicuique tribuendum, ex quibus leges veteris testamenti censentur, quarum obseruatio iudicibus ipsis incumbebat, vt proximo, redderetur, quod suum esse constaret, Instit. de iust. & iur. in princ. paxque & cõcordia absq. vllius iniuria tutissime custodiretur.

Moralia ad dictamẽ legis naturalis spectant, vt quilibet virtutes ipsas exerceat, nihilque agat ab ipso naturali iure alienũ.

Ceremonialia verò de his agebant, quæ ad cultum diuinum ad reuerentiam, honorem, & obsequium Deo exhibendum statuebantur, & Paul. ad Rom. cap. 7. scribit, dicens. Itaque lex quidem sancta, & mandatum sanctũm, iustum, & bonum, quibus verbis, mandatum sanctum, ad ceremonialia, iustum, ad iudicialia; & bonum, retulit ad moralia, vt inquit, S. Tho. par. 2. q. 99. art. 4. & Couar. dicto, c. 17. nu. 1.

Præceptorum † eorundem iudicialia & ceremonialia euangelica lege lata, omnino cessauerunt, vimque præceptorum amiserunt. Quoniam, antequàm veniret fides, sub lege custodiebamur conclusi in ea fide, quæ erat reuelanda: adeò quòd lex pædagogus noster fuit in Christo, vt ex fide iustificaremur, at vbi venit fides, iam non sumus sub pædagogo, Paul. ad Gal. cap. 3 iterum, quid dicit scriptura? eijce ancillam, & filium eius, nõ enim erit hæres filius ancillæ cum filio liberæ: itaque fratres non sumus ancillæ filij, sed liberæ, qua libertate Christus nos liberauit, cap. 4. ad eosdem, & ita scribens testatur manifestissime, eijciẽdam esse legem veterem, quæ, tanquam ancilla fuit legis euangelicæ, vnde alibi, translato Sacerdotio necesse est, vt legis quoque translatio fiat, idem Paul. ad Hebr. c. 7. & Couar. eod. cap. 17. nu. 1.

Moralia autem † veteris legis præcepta adhuc vim habent, & perpetuò habebunt, non ex authoritate veteris legis, sed ex eo, quòd sint à natura ipsa instituta, & à Christo

sto Iesu in lege Euangelica eadem ratione, qua, & naturalia debuerunt, & sunt præcepta, vt per Sot. lib. 2 de iust. & iur. quæst. 5. artic. 4. concl. 2. cap. fin. §. his itaque, 6. dist. & Monet. eodem tract. cap. 1. num. 8. Iudicialia præcepta veteris legis seruari possunt, & seruantur, non tamen, tanquam ex veteri lege, sed, quia nouiter lege humana sunt constituta, vt eodem titulo, de iniur. & cap. 1. de homicid. Ceremonialia verò, nec seruari, nec lege lata, iterum institui potest, vt seruentur, S. Thom. par. 2. quæst. 104. ad 3. in solutione quæst. Idem, 2. 2. quæst. 104. art. 3. & Couar eod. n 1. vers. hinc non immeritò, nisi in his, quæ licet ceremonialia essent, magis pertinebant ad deuotionem quandam, ac ritum sacrificiorum, & eorum ornatũ, quàm ad futuræ legis, Christique nascitur præfigurationem, quemadmodum sunt vestes sacerdotum, altaria, thurificatio, decimarum, & primitiarum solutio, oblationes, & alia similia, quæ etiam per legem Euangelicã à Pontificibus sunt statuta, vt in c. 1. de consecr. dist. 1. c. vn. ex. de purific. post. par. & post S. Thom. Ioan. Maior, & alios, tenet Couar. eod. vers. hinc, in fin.

6 An autem decimæ † iure diuino, vel positiuo debeantur, maxima est quæstio, & quòd debeantur iure diuino, probat Sanctus Hieronym. super Malachiam relatus, in cap. reuertimini, & S. August. in cap. decimæ tributa sunt, 16. quæst. cap. Parochianos, cap. tua, il 1. & cap. in aliquibus, §. fin. de decim. cap. quadragesima, in fin. de consecrat. dist. 5. gloss. 2. in cap. à nobis, & glo. penul. in cap. nuper, & Host. in summ. nu. 9. & 11. eodem titulo de decim. Rot. decis. 14. nu. 2. de iud. in nou. & decis. 1. nu. 1. de decim. in antiq. & hanc opinionem esse cõmunem, tenet Franc. in cap. 1. de decim. relat. per Couar. eodem cap. 17. nu. 2. ver. & præter has, Rebuff. in tract. de decim. cap. 1. num. 9. & Monet. eodem cap. num. 9.

Contrarium verò, quòd licet iure diuino sint institutæ, tamen, aut præceptum decimarum est ceremoniale, vt per Couar. eod. cap. 17. num 1. vers. hinc non, aut est iudiciale, vt per Monet. eodem cap. 1. nu 13. & tam ceremonialia, quàm iudicialia præcepta, nunc vim legis non obtinent, S. Thom. 2. 2. q 104. art. 3. S. Bonauent. in 4. sentent. dist. 3. art. 3. q. 2. Tiraq. de retract. lign. in præfat. n. 8. Couar. d. c. 17. n. 1. cum alijs supra, post princip. allegatis, & Monet. eod. cap. 1. n. 14. Ideo si iure Pontificio fuerit indictæ, iure diuino inhærente, & præcepto Pontificio persolui debent, vt probatur.

Primò, auctoritate text. in cap. ad Apostolicæ, cap. ex parte, cap. non est, cap. ex transmissa, cap. à nobis, & ferè per tot. ex de decim. cap. statuto, eodem titulo in 6. & clem. 1. eodem Couarr. dicto cap. 17. num. 2. vers. secunda verò, & Monet. dicto cap. 1. num. 18. & Conciliorum eadem Pontificia auctoritate factorum, vt per Conciliũ Mag. vbi, admonemus, inquit, atque præcipimus, vt decimas dari de omnibus non negligatis, quia Deus ipse sibi dari consuluit, & Conc. Trid. vbi ait, cùm decimarum solutio debita sit Deo, & qui eas dare noluerint, aut dantes impediunt, res alienas inuadant, præcipit omnibus cuiuscunque gradus, & conditionis, ad quos decimarum solutio spectat, vt eas, ad quas de iure tenentur, in posterum Cathedrali, aut quibuscunque alijs Ecclesijs, vel personis, quibus legitime debentur, persoluat, qui verò eas aut subtrahunt, aut impediunt, excommunicentur, vt cap. 12 de refor. sess. 25. & cap. peruenit, de decim.

7 Secundò, † non præscribitur consuetudo contra ius naturale, vel diuinum, cap. fin. & ibi Abb. de consuetud. Innocent. in rubric. num. 4. Rot. decis. 7. num. 3. eod. tit. Couarr. cap 17. num. 8. ver. nam, & si possit, & Rebuff. de decim. quæst. 13. num. 40. nec præscriberentur decimæ, si precepto diuino deberentur, quæ tamen in quota consuetudine præscribuntur, & in eorum solutione consuetudo est attendenda, c. dilecti, cap. cum sint homines, & ibi gl. in ver. ad cõsuetudinẽ, c. ad Apost. in fi. c. cũ aliquib. in fi. & ibi gloss. fin. de deci. Couar. eodem nu. 8. ver. eas verò decimas, Boer. in consuetu. Bitur. qui de communi opinione testatur, §. 12. tàm in prædialibus, quàm personalibus, Rebuff. in eodem tract. q. 13. nu. 46. & Monet. cap. 5 nu 87.

8 Tertiò † moueor alio fundamento, nempe, quòd communi æstimatione in toto dominio Reipublicæ Christianæ, Ecclesia habet ferè decimam omnium bonorum stabilium, & si in vno dominio minus decima, in alio vltra decimam, & tempore Diui

Petri,

Petri, & Apostolorum Ecclesia non habebat prædia, sed bonorum ecclesiasticorum natura exordiũ habuit ab Apostolis, quibus illi fideles primi bonis venditis eorum pretium dabant, tanquam Christi Vicarijs, vt ex eis fideles egeni alerentur Act. Apostol. cap. 2. 5. & 6. & Baron. Anna. Eccles. 57. nu. 72. & 73. par. 1. sed postea tempore procedente, rationabilibus de causis Episcopi Apostolorum successores, prædia, quæ à pijs viris donabantur, seruabant, vt futuris clericorum, & pauperum necessitatibus prouiderent, vt in cap. vidêtes, cap. Episcopus, & cap. præcipimus, 12. quæst. 1. cum alijs supradeductis, in cap. 12. par. 1.

9 Constantinus † enim ille magnus, alijq; deinde Imperatores, amplissimis dominijs in Iudæa, Græcia, Asia, Thracia, Aphrica, & Italia, ac Insulis, possessionibus, & prædijs Ecclesiam ditarunt, vt in cap Constantinus 96. distinct. & plene supra, in cap. 12. à num. 3. vsque ad num 10. quibus vbi decimarum quota diminuta reperitur, præsumitur ex causa dominiorum, possessionũ, & prædiorum Principum, & aliorum piorum virorum largitione Ecclesiæ acquisitorum ita compositum fuisse, & valet compositio, cap. 3. cap veniens, & Abb. in c. dilecti, in fin. de transact. Rebuff. quæst. 13. n. 26. & Monet. quæst. 5. num. 121. de decim. Et hac de causa ferè de toto agro Bononiensi non soluuntur decimę quia olim illa Respub. assignauit Archiepiscopo pro decimis Castrum Centi, & Castrum Plebis. Archiepiscopus Taurinensis cum pluribus Communitatibus composuit à quibus percipit annis singulis summam conuentam

10 auctoritate Apostolica approbatam † loco decimarum, & sic vbique, vbi auctoritate Apostolica decimarum compositio facta fuit, ad formam transactionis, persoluitur. At, si de confirmatione Apostolica non cõstat, quando sumus in antiquis illam sufficit allegare, & famâ probare, quia, ne propter difficultatem probandi rem adeò antiquã, pareat ius partis, præ umitur pro priuilegio, vt post Imol Bald. Card. & alios tenet Felin. in c. causam, quæ, n. 13. de præscript.

11 Consuetudo † autem, quòd de prædijs ecclesiasticis decima non soluatur à clericis, & quòd clerici eximantur à solutione decimarum, tàm prædialium, quam personalium etiam ratione bonorum patrimonialium valet, gloss. vlt. in cap. in aliquibus, in fin. de decim. gloss. fi. in cap. quia cognouimus. 10. quæst. 3. Felyn. in dicto cap. causam, quæ, num. 1 in fin. de præscript. Couar. dicto cap. 17. num. 8 ver. primum hinc constat, & vers. secundò licet, & Monet. eodẽ cap. 5. num. 96. & 96. & etiam valet, & de-

12 fenditur † consuetudo, quæ passim in toto orbe terrarum viget, quòd de quibusdam fructibus nulla debeatur decima, nec portio, vt de minutis etiam mistis, nempè de feno, herba, oleo, leguminibus & de ijs, quę non proueniunt ex possessionibus, vt sunt decimæ caseorum, ouorum & animalium, S. Tho. in 2. 4. q. 87. art. 2. ad 3 in fin. Astens. in rubr. de decim. art. 4. in fin. Paul. de Castr. cons. 17. lib. 2. Couar. lib. var. resolut. c. 17. n. 8. vers. septima, Rebuff. eadem q. 13. n. 51. & Monet. cap. 5. n. 93 & 94. de decim.

13 Attenditur etiam, † & valet consuetudo, quòd de personalibus decima non persoluatur, & licet. Innoc in cap. in aliquibus, in fin. de decim. teneat indistincte, nullam consuetudinem eximere posse laicos à solutione decimarum, debet intelligi de prædialibus, cum à personalibus consuetudine præscripta possint laici se eximi à solutione decimarum, qu s qui soluant, pauci inueniuntur, alioquin infinitæ animæ torquerentur, vt tradit Host. in sum de decim. §. & vtrum, quæst. 7 post med. & Rebuff. q. 13 num. 44. in fin. eod. tit. & ratio, quare

14 personales † decimæ in to um consuetudine præscribi possunt, est, quia non sunt de iure diuino, & ideò consuetudo excusat à solutione, Felin. in dicto cap. causam, quæ, num. 1. Henric. in cap. peruenit, de decim. colum. 5. & id communi vsu receptuum esse tenet, Card. in cap. 1. de decim. quem sequitur Couar. eod. cap 17. nu 2 vers. & præter has, Rebuff. loco proxime citato, & Monet. eod cap. 5. nu. 92.

Præmissa omnia procedunt, quando parochi, & alij beneficiati habent, vnde commodè viuere possint quia aliàs nulla cõ ue tudo, aut præscriptio decimas non soluendi, aut alias nihil Ecclesiæ ministris subministrandi excusat à peccato, nec valet huiusmodi consuetudo, quando ministrâs spiritualia sustentari non potest, quia susten-

15 tatio † ministrorum Ecclesiæ Dei debetur de

de iure naturali,& diuino, Sot. de iust. & iu. quæst. 3. art. 1. lib. 9. Vasq. contra Ill. cap. 89. num. 8 & 9. lib. 2. Couar. d. cap. 17. post alios, quos citat, nu. 3. & ita procedunt allegata per Rebuff. in d. q. 13. nu. 40. vt declarat Monet. eo. cap. 5. nu. 91. de decim. & pro ministrorum sustentatione; quando fructus sunt exigui, vt debitis oneribus satisfacere nequeant, per primitiarum, aut decimarum assignationem, vel Parochorum symbola, ac collectas tātum redigi debet, quod pro rectorum, aut parochiæ necessitate decenter sufficiat, Concil. Trid. d. c. 13. ver. in parochialibus, sess. 24. de reform.

16 Vbi verò consuetudo † non excusat, prædialis decima debetur de omnibus terræ fructibus & prouētibus, vt de omni frumento, & grano, etiam in palea, de fabis, & alijs leguminibus, de nucibus, castaneis, oliuis, pomis, & alijs arborum fructibus, de vino, canape, lino, croco, fœno, quod in fasciculos redigitur, hortorum oleribus ad vsum parochi, lignorum, & pascuorum, de quibus per Host. in sum. de decim. num. 5. & non solùm de fructu, qui germinat, sed etiam de fructu, qui non germinat, qui proprie appellatur redditus, vt de molendino, de cuius fructibus decima debetur. non deductis sumptibus factis pro huiusmodi redditibus habendis, vt tenet Abbas in cap. pastoralis, nu. 2. de decim.

17 Prædialis † verò debetur de iure diuino ex communi canonistarum sententia relata per Couar. in lib. 1. var. resol. His accedunt innumeræ Sanctorum Hieronymi, & Augustini, Rot. Rom. & Conciliorum Maguntin. & Trident. & tantorum Patrum in Spiritu sancto legitimè congregatorum auctoritates, à quibus solutionem decimarum Deo debitam esse, fuit pronunciatum, vt suprà post principium, ver. primò auctoritate. & quicquid teneat Couar. loco proximo citato, & ibi in ver. præterea, quòd nec iure naturali, nec diuino decimæ debeantur, est contra communem opinionē comprobatam à sacro concilio Tridentino nouissime celebrato, quod expressis verbis decimarum solutionem debitam esse Deo, pronunciauit, vt in cap. 12 de reform. sess. 25. quod quidem contrariā interpretationem non admittit sine Papæ auctoritate. Sed quòd integra decima pars fructuum, aut vigesima, vel trigesima debeatur id non cadit sub diuino præcepto. Verum, quòd aliquid decimarū loco Deo offeratur, vt agnoscatur supremus rerum omniū Dominus, hoc ius diuinū, & naturale præscribit. Azor. lib. 7. institut. moral. c. 37. sub ver. his

18 positis, & iure † positiuo mandatur, vt persoluantur decimæ tanquam iure diuino debitę sub excommunicationis pœna, vt cap. peruenit, & cap in aliquibus de decim.

19 Vbi autem consuetudo recepta est, & legitimè † præscripta, quòd decima non soluatur, solui non debet, sed in solutione facienda standum est consuetudini legitimè præscriptæ, quæ vim legis habet. Hinc intrat præsumptio, quòd olim Romani Pontifices remiserint decimas laicis quodammodo titulo permutationis, pro bonis ab ipsis ad ecclesiarum, & clericorum vsus assignatis, ea lege, vt dotarent ecclesias, & necessaria vitæ subsidia clericis præberent, dummodò aliquid persoluatur, & clericis necessaria ministrentur; prout pluribus in locis fuerunt ecclesiæ ditatæ, & vbique de aliquibus bonis dotatæ, vt per Azor. eod. lib. 7. cap. 37. ver. ex his multa.

20 Mista decima † est, quæ de agnis, & aliorum fœtibus animalium debetur, vt per Hostiens. in summ. num. 3. in ver. quod sint soluiturq; etiam de lacte, caseo, lana, ouibus, & omnibus alijs fructibus animalium, etiam de cœra, & melle apum.

21 Personales † soluuntur de venatione, piscatione. de captis in iusto bello, stipendio militum, lucro Aduocatorum, & Procuratorum de lapidicinis, & auri, aliorumque metallorum fodinis, de molendinis, & furnis, mercede mercenariorum, ac de omni artificio, negotiatione, & lucro, ac alijs; de quibus per Host. in sum. de decim. eod nu 5. & copiosè Monet. dicto capitulo quarto, eodem titulo, per totum:

22 Quæri nunc potest, † an iudex secularis cognoscere possit de causa decimarum; & est distinguendum, quia, aut agitur de quęstione facti tantùm, & non iuris, vt de summario possessorio; & tunc iudex secularis erit competens, non iure suo, sed fauore ecclesiæ, cùm agatur de sola exequutione in fauorem ecclesiæ. Feder. de Sen. cons. 245. num. 3. Felin. in cap. causam, nu. 15. de præscrip. Rebuff. quæst. 10. num. 3. & Mo-

Monet.q.8.n.13.de dec.Secundò,erit competens iudex secularis,quando agitur de facto,vel de furto decimarum,vel executione,Fed.in d.consi.245. & Rebuff.eod.nu.3.

Tertiò, quando tantùm agitur an decimę sint solutę,quo casu poterũt clerici coram iudice seculari laicos solutionem decimarum recusantes compellere, Couarr. pract.quæst.cap.35.num.21.Rebuff.eodem cap.10.num.4.& Monet.eod.cap.8.num.5. de decim. & quocunque casu non priuatiuè ad iudicem ecclesiasticum,sed erit in arbitrio clericorum,quem velint ecclesiasticum,vel seculare iudicem adire, & erit locus pręuentioni.Feder.eod.consi.245.ita quòd in dictis casibus ecclesiastici habebunt duos iudices,Felin.in d.cap. causam, num.25. & melius Couarr.eodem num.2. quem sequitur Monet.dicto cap.8.num.14. Si verò de iure exigendi decimam tantùm agatur, illud ius in laicum cadere non potest,& qui tale ius sibi vsurpat,sacrilegium committit, quia rem sacram sibi contra sacros canones, & iura sumit, & arrogat; decima enim est res spiritualis, & sacra, vt inquit Abb.in cap.adhæc,num.2.de decim. & Azor.eodem lib.7. cap.34. sub vers. septimò quæritur, & ideò ad iudicem ecclesiasticum cognitio spectat. gloss. in cap. ex tenore,in ver.Ecclesiarum,de for.comp.& Rebuff. in dicto tract. de decim. quæst. 10.

23 num 2.& 35.& iurisdictio† spiritualis per laicum, nec præscriptione acquiri potest, cap causam quæ,de præscript.cap.prohibemus,de decim.& Azor.dicto lib.7.institut. moral.cap.36 vers.quartò quęritur.

24 Decimarum causæ tribus remedijs†possessorijs agitari possunt.

Primò,remedio retinendæ, quando quis est in possessione illas percipiendi tempo-

25 re, † quo lis mouetur, in qua est manutenendus, §.quorum,vers.hodie,instit. de interd.cap.licèt causam, §.fin. vers. cum ergo,de probat. Bart.in l 1. §. huius autem, num.1.ff.vt possi & in l.1.C.eodem titulo, Ruin.consil.106. num.1. vol.5. Corn.113. nu.1.vol.1. & hoc remedio retinendæ, vel interdicto, vti possidetis, statim quòd quis adeptus est beneficium,& inductus in possessionem,licèt adhuc nullas receperit decimas,agi potest ad decimas, in quarum possessione prædecessor existebat, quia per inductionem in possessionem benefi-

26 ciatus efficitur†possessor omnium rerum, & iurium suæ Ecclesiæ,Rebuff. quæst.9.nu. 3.& 5 & Monet.quæst.8. nu. 30. & 31. de decim.Nam in acquisitione possessionis cõ requiritur adeptio possessionis omnium prædiorum, & glebarum, l.3.in princip.ff. de acquir.poss.sed in beneficialibus sufficit appræhendere possessionem beneficij per amplexum Altaris,& alios actus, quæ fiunt in Ecclesia,ac etiam per tactum annuli Ecclesiæ clausæ acquiritur possessio. Rot.decis.5.de caus.poss.& propriet.in antiqu. & decis.8.de restit.spol.in antiquior.

Secundò,potest agi remedio possessorio

27 † recuperandæ possessionis, qua quis spoliatus libello concludere debet ad restitutionem,vel reintegrationẽ,c.reintegranda, 3.q.1.c. ad decimas, de restit. spol in 6.& Rebuff ea.q 9.n.2.& spoliatus antequã cognoscatur de dominio,est in primis,& ante omnia restituendus, c reintegranda, 3.q.1. c.conquærente, & c fin de restit spol.Bar. in l.si quis ad se fundum,nu 2.C.ad l.Iul.de vi pub &Menoch.cõs 2.n.185.& 186.lib 1.

28 Tertiò, † agitur possessorio adipiscendæ,& tunc beneficiatus libello concludere debet se esse parochum talis loci quapropter ratione oneris curæ animarum decimas deberi, quarum percipiendi possessionem sibi tradi requirit Rebuff q 9 nu.1.& Monet.q 8.nu.27 eo.tract de deci & pluries causa decimarum est summaria, in qua procedi pot est sine aliqua iuris solẽnitate.

29 Primò, † enim, quando agitur possessorio retinendæ, quod est summarijssimum, quo probatis requisitis,vt possessione tempore litis motę,non admittuntur probatio nes requirentes altiorem indaginem, sed datur beneficiato manutentio, d.§.quorũ, instit.de interdict.cum alijs supracitatis.

Secundò,quando clerici,quibus constat decimas de iure deberi agunt contra eos, qui ad solutionem pro certa decima, aut quota tenentur, vt est text.in clem.dispendiosam,& ibi glo.in verb.decimis,Cardin. num.28.& Imol.num.7. de iud. & Monet. eod.tract.quæst.8.n.41.& 42. de decim.

Tertiò, si agatur inter duas ecclesias de iure percipiendi decimas, quarum beneficiati prætendunt,quilibet decimas suæ ecclesia à tertio laico deberi, quia cũ eccle-

siasti-

30 siasticis de iure † communi, & diuino de-
beantur, semper habet locum dicta clem.
dispendiosam, Rot. decis. 14. per tot. de iud.
in no. glos. in d. clem. in verb. decimis, vers.
sed quid si non, cum alijs, per Monet. dedu-
ctis, eod. cap. 8. num. 43.

Quartò, procedit etiam dicta clemen. di-
spendiosam, inter laicos, quando fuerunt
decimæ translatæ ante conc. Lateranen. &
31 successor in feudo † antiquo decimarum
agit coram domino directo ad earum exa-
ctionem, in quarum possessione erat eius
prædecessor, quia tunc, cùm causa decima-
rum sit de decimis antiquitùs de iure com-
muni, & diuino Ecclesię debitis, & hoc ius
in vassallum tunc legitimè fuerit transla-
tum, vassallus eodem priuilegio gaudet; l.
qui in ius, ff. de reg. iur. cap. qui in ius, eod.
tit. Card. in d. clem. 1. nu. 21. & Bened. Ca-
putaq. num. 17. & in his casibus contra sub-
ditum ad decimas non solutas agendo in-
32 cipi potest à præcepto † sub poena pecu-
niaria, & in subsidium excommunicatio-
nis trina, vel vna pro trina monitione præ-
missa, quatenus intra tot dies debeat reus
tantam summam decimarum persoluisse,
cap. peruenit, de decim. cap. sacro. de sent.
ex omm. & gloss. in d. clem. dispendiosam,
in verb. præmoniti.

33 Non tamen † sunt tolerandi, qui varijs ar-
tibus decimas ecclesijs obuenientes sub-
trahere moliuntur, aut, qui ab alijs soluen-
das temere occupant, & in rem suam ver-
tunt, cùm decimarũ solutio debita sit Deo,
& qui eas dare noluerint, aut dantes impe-
diunt, res alienas inuadant. Quapropter
pręcepit sancta Tridentina synodus omni-
bus cuiuscunq; gradus, & cõditionis sint, ad
quos decimarum solutio spectat, vt eas, ad
quas de iure tenentur in posterũ cathedra-
li, aut quibuscunq; alijs ecclesijs, vel perso-
nis quibus legitimè debentur integrè per-
soluant. Qui verò eas, aut subtrahunt, aut
impediunt, sunt excommunicandi, nec ab
hoc crimine, nisi plena restitutione secuta,
absolui debent, conc. Trid. c. 12. sess 25. de
refor. c. peruenit, & c. in aliquibus, de dec.

In causis tamen iudicialibus omnes iu-
dices ecclesiastici cuiuscunque dignitatis
34 existant, quandocunque † exequtio realis,
vel personalis in qualibet parte iudicij pro
pria auctoritate ab ipsis iudicib. fieri pote-
rit, debent, tam in procedendo, quàm diffi-
niendo à censuris ecclesiasticis, seu inter-
dicto abstinere, sed licèt eis, si expedire vi-
debitur, in causis ciuilibus ad forum eccle-
siasticum quomodolibet pertinen. contra
quoscunque etiam laicos per mulctas pe-
cuniarias, quæ locis pijs ibi existentibus,
eo ipso, quòd exactæ fuerint, assignentur,
seu per captionem pignorũ, personarum-
que districtionem per suos proprios, aut
alienos exequtores faciendam, siue etiam
per priuationem beneficiorum, aliaque iu-
ris remedia procedere, & causas diffinire.
Sed si exequtio realis, vel personalis, aduer-
sus reos hac ratione fieri non poterit, sitq;
erga iudicem contumacia, tunc eos etiam
anathematis mucrone iudex arbitrio suo,
præter alias poenas, ferire poterit, vt statuit
conc. Trid. c. 3. de refor. ead. sess 25. & ad
formam d. c. quæ seruanda est, & nõ nisi in
subsidium, quando exequtio realis, vel per-
sonalis, propria auctoritate fieri nõ potest,
excommunicationis sententia potest pro-
mulgari. Nauar. in cap. 27. num. 10. de ex-
com. Si verò excommunicatio lata à iudi-
ce ecclesiastico, antequàm legitimè cõstet
de impedimẽtis vel perturbationibus, qui-
bus prohibetur facere exequtionem pro-
pria auctoritate realem, vel personalem, sit
nulla, vel debeat ab eo reuocari, vel licitè
feratur, si ipse cõsciẽtię suę iudicio sentiat,
verè adesse huiusmodi impedimenta, per-
turbationes, vel difficultates Congre. Sacr.
conc. sensit secundum communem senten-
tiam, censurarum sententiam, & excommu-
nicationem validam esse, ideò excommu-
nicatum absolutione indigere, monendum
tamen esse Episcopum, vt omni diligentia
seruetur forma tradita à concilio, vt in de-
cis. super eod cap. 3. §. 2. & est ratio, quia
35 nulla maior † poena excommunicationis,
in Ecclesia Dei reperitur de spiritualibus
in quam c. corripiũtur. 24. q. 3 & Abb. in c.
cũ dilectus, n. 6. de his, quæ vi metusuè cau.
fi. Sobriè. n. & magna circunspectione est
promulganda cùm experiẽtia doceat, si te-
mere, aut leuibus ex rebus incutiatur ma-
36 gis contẽni, quàm formidari, † & perniciẽ
potius parere, quam salutem, vt in d. c. 3. in
prin. sess. 25. & c. multi, in princ. 2. quæst. 1.

37 Quapropter monitio † canonica ac tri-
na præmitti debet ante illius promulgatio-
nem,

nem, cap. contingit, & ibi gloss. in verb. tertio, cap. sacros. vbi gloss. in verb. competenti, de sentent. excommunic. & per aliquot dierum interuallum, cap. constitutionem, §. statuimus, eod. tit. in 6. & Felin. in dicto cap. Sacros. nu. 1. vers. immo requiruntur, eod. tit. & sufficit, quòd vnico actu vna pro tribus fiat, cum aliquorum competentium dierum interuallo, glo. in cap. statuimus, in verb. monitionem, & dicto cap. constitutionem, §. statuimus, & ibi glos. in verb. vna. de sentent. excommunicat. in 6. & Monet. eod. cap. 8. num. 69. Non enim subsistunt deducta per Rebuff. in quæst. vltima nu. 15. de decim. quòd retinentes decimas sint ipso iure excommunicati, & singulis diebus Dominicis pro excommunicatis à Parochis veniant publicandi, vt benè animaduertit Monet. eod. cap. 8. nu. 65. quia tàm antiqui Canones, quàm nouiter Sacrum Conciliũ Tridentinum disponunt, quòd decimas non soluentes excommunicentur, vt in dicto cap. 12. sess. 25. cum alijs supra per Monet. d. nu. 65. 66. 67. & 68. deductis.

Si verò in prædictis casibus contra com-
38 munitatem, † vel capitulum agatur, non potest in subsidium procedi ad excommunicationem, quia Vniuersitates non excõmunicantur, sed loco excommunicationis supponuntur interdicto, quando ex causa interdici possunt, cap. Romana in fin. de
39 sentent. excommu. in 6 sed pro debito † pecuniario quacunque occasione, vel causa Ciuitates, Castra, Villæ, loca, territoria, vel vniuersitates auctoritate ordinaria sine Sedis Apostolicæ speciali licentia, nec interdicto supponi possunt, vt in extrau. com. c. proinde, §. præsenti, de sent. excom. & Fel. in c. sanè, 2. n 3. de off. & pot. iud. deleg.

40 Quando autem † agitur ad decimarum solutionem contra vniuersitatem, vel particularem personam, & liquidò non constat, an decima, vigesima, vel trigesima debeatur, sed dubitatur super quota, tũc pro portione liquida modo, quo supra, summariè, & quo ad non liquidam iuris ordine seruato, admissis articulis, & probationib. desuper faciendis, seruatis, seruandis, erit procedendũ, Bald. in cons. 429. licèt iudex n. 1. vers. qui autem grauatur, vol. 3. & ita distinguit Ang. in l. fin. in fi. C. vbi quis de cur. vel cohorta. vbi aut dubitatur, in aliquis sit debitor, tunc non habet locũ executio lite pendente, sed procedendum est causa cognita, quem sequitur Oiasch. decis. 86. n. 1. & 6 vers. quid dicendũ, pari modo, si oriatur quæstio de decimis ecclesiasticis inter laicum prætendentem, se infeudatum ante concilium Lateranen. & alios laicos negantes totam, vel quotam, quia, donec laicus probauerit infeudationem legitimo tempore factam, & liquidam quotam, via ordinaria ad missis legitimis probationib. procedere debet, glo. in d. clem. dispendiosam, in verb. decim. in princ. & laicorum
41 instantiam † pro præstatione decimarum nullus per censuram ecclesiasticã compelli potest, Rot. decis. 14. in fin. de iud. & est ratio differentiæ; quia debitę de iure cõmuni, & diuino, habent fundamentum indubitatum, quod non admittit exceptionem requirentem altiorem indaginem in contrarium, sed, quando prætendũtur iure speciali, vt pacto, pollicitatione, voto, vel infeudatione, tunc non proceditur summariè, quia non habet locum clem. dispendiosam, vt declarat gl. eo. verb. decimis, & ibi Ioan. de Imol. nu. 4. Card. nu. 19 & sequitur Monet. d. q. 8. nu. 46. & 47. sed actor suam intẽtionem cõcludenter probare tenetur, alias actore non probante, reus absoluitur, l. qui
42 accusare, C de eden. Nã regulariter † subditi ad solutionem decimarum, appellatione remota, sunt cogendi, cap. ex multiplici, cap. tua nobis, in fi. & ibi Abb. num. 8. de deci. & gl. in cle. dispendiosam, in verb. cæteri, de iud. & procedit regula semper, quãdo decima est certa, pro qua decẽ pro cẽtenario soluuntur, vel ad rationem vigesimæ, vel trigesimæ, aut quinquagesimæ, secundum loci consuetudinem, seu compositionem, & transactionẽ, ita quòd de certa quota legitimè constet, & tunc his casibus
43 appellatio non admittitur † ad effectum suspensiuum, sed deuolutiuum tantùm, quo casu Signatura committit causam appellationis cum clausula, sine retardatione solutionis decimarum, quæ interim lite pendente semper persolui debent. Marchesan. in tract. Commiss. cap. 4. n. 15. & 25 par. 2. & Monet. d. c. 8. num. 58.

In simili etiam appellatio à sententia lata super solutione pensionis, auctoritate Apostolica, reseruatæ, regulariter non suspen-

suspendit iudicatum, quia in commissione apponitur dicta clausula, sine retardatione solutionis pensionis, vt per Gomes. in cõp. vtr. sign. num. 86. nisi ex ventre litterarum Apostolicarum oriatur conditio, quæ in primis est verificanda, vt opportuniori loco fusiùs deduxi; limitatur tamen dicta regula pluribus casibus.

44 Primò, quando agens ad decimam † petit ad rationem decem pro centenario, vel alterius quotæ, cuius non est in possessione, nec eam sibi liquidò deberi probat, & reus excipiendo, opponit de consuetudine persoluendi duos fasciculos grani in agro pro quolibet modio terræ, aut aliam quotam: quia tunc appellatio non suspendit iudicatum, quò ad dictos duos fasciculos, qui debentur liquidò partis confessione, sed quò ad reliquum appellatio suspendit iudicatum, & pars liquidanda decidi debet per tres sententias conformes, quia opinio gloss. & Innoc. in cap. in aliquibus, & Abb. in cap. tua nobis, nu. 9. de deci. quam sequitur Monet. eod. c. 8. nu. 58. vbi, quòd laico allegant: consuetudinem, non admittitur appellatio, non est simpliciter vera, quia aut quis allegat se consuetudine omninò exēptum esse à decimarum solutione, quo casu procedit opinio præfata, aut vult probare consuetudinem soluendi duos fasciculos grani tantùm pro quolibet modio, vel quid simile, & tunc probatio consue-
45 tudinis est admittenda, † quia, quò ad certam quantitatem, aut portionem, non iure diuino, nec naturali, sed humano tantùm fuit in decimarum solutione inducta consuetudo, quæ est attendenda, dicto cap. in aliquibus, §. fin. cap. commissum, cap. cum sint homines, c. dilecti, c. ad Apostolicæ, de deci. Host. in sum. vers. septimò quæritur, eo. tit. & hanc esse communem opinionem testatur, Couar. d. c. 17. nu. 8. post princ. &
46 vers. sextò pariter; quæ consuetudo † circa decimarum solutionem vsu; & spatio 40. tantùm annorum legitimè præscripta censetur, cap. vlt. de consuetu. Paris. cons. 25. n. 6. & 27. lib. 4. Ruin. cons. 142. nu. 12. vol. 5. Couar. eo. c. 17. nu. 8. ver. decimo his.

47 Secundò, limitatur, quando reus † conuentus ad solutionem decimarum allegat priuilegium, aut compositionem super certa portione, vltrà quàm, si cogeretur soluere, grauaretur, & in causa decimarum admittitur appellatio, sicut in alijs causis, vbicunque aliquis grauatur, gl. in cap. tua nobis, in verb. tributa, & ibi Abb. num. 9. vers. aut allegat. de decim. Tiraq. in tract. de priuil. pi. cau. priuil. 153.

Limitatur tertiò regula, vt non procedat
48 † in decimis leguminum, & aliorum minutorum, vt de fœno, herba, oliuis, & mistis, quæ non proueniunt ex possessionibus, vt sunt decimæ caseorum, ouorum, animaliũ, gallinarum, & anserum, pro quibus valet consuetudo nihil soluendi, quę ferè in toto orbe terrarum seruatur. S. Th. 2. 2. q. 87. art. 2. ad 3. in fi. & Couar. d. c. 17. n. 8. vers. septimò eo. cum alijs supracitatis, quæ iuris ordine seruato, est probãda, quo casu à quolibet grauamine per definitiuã illato appellatio est admittẽda, c. vt debitus, de appell.

Quartò, limitatur, vt non procedat in
49 decimis † personalibus à quibus consuetudine præscripta laici eximuntur, Felin. in c. causam, quæ n. 1. de præscript. Couar. eo. cap. 17. nu. 2. vers. & præter has, cum alijs supra allegatis. Et regulariter; vbicunque
50 oritur quæstio super consuetudine, † quæ iuris effectum operetur, allegans debet admitti ad illam probandam, quia est facti, & seruatis seruandis probari debet, l. 1. & ibi glos. in ver. probatis, & Bar. num. 3. C. quæ sit long. consuet. & contra pertinaces inuocari potest brachium seculare, cap. postulasti, extra de homicid. gloss. in cap. dispendiosam, in verb. coerceri, & Monet. eo. c. 8.
51 nu. 57. quando non possunt † compelli per censuram Ecclesiasticam, vt per Rebuff. ea. quæst. 15. num. 18. quia iudex ecclesiasticus non debet petere brachium seculare, nisi interueniat contumacia cõdemnati, vel debitoris, & seruata forma conc. Trid. de qua in c. 3. de reform. sess. 25.

52 Quæri sępe † contigit, an clerici decimã persoluere teneantur, & est regulare, quòd teneantur, cùm enim clerici, vt plurimùm à parochis recipiant sacramenta, pro quorum administratione ad residentiam sunt obligati, vt parochi, qui resident, & sacramenta administrant, se valeant sustentari ad solutionem decimarum tenentur, cap. nouum genus, de decimis, Rebuff. in tract. eodem titulo, quæst. 2. nu. 7. & Azor. eod. lib. 7. inst. moral. cap. 35. sub

ver. septimò quæritur, & etiam Iudæi quibus sacramenta, non ministrantur, de terris quas colunt decimas persoluere tenentur, cap. de terris, de decim. Oldrad. cons. 91. & Rebuff. eod. tract. quæst. 5. num. 11. & 12.

53 Ampliatur dicta regula, † primò, quòd non solùm teneantur clerici soluere decimas prędiales de bonis patrimonialibus, & ab ipsis acquisitis, cap. nouum genus, & ibi gloss. fin. & Abb. num. 4. vers. si verò clerici, de decim. sed etiam tenentur facere oblationes in casibus, in quibus laici offerre debent, si audiunt diuina in alijs ecclesijs, tanquam parochiani illarum ecclesiarum, cap. alia, iunct. gloss. in ver. si munus, 16. q. 1. & Abb. in d. cap. nouum genus, nu. 3.

54 Secundò, † ampliatur in clericis collegialiter viuentibus, qui etiam si non recipiant ecclesiastica sacramenta à parochis, sed sibi ipsi ad inuicem subministrent, si tamen pro cultura tenent bubulcos, & famulos eorum sumptibus, quibus parochus ecclesiastica sacramenta subministrare teneatur, dicto casu, ratione residētiæ, quam pro sacramentorum administratione ex debito facere tenentur, decimas prædiales parocho persoluere debent in recompensationem. Naturali enim conuenit rationi, vt qui seminat spiritualia, temporalia metat, cap. cum secundum, de præbend. Paul. ad Corinth. cap. 9. & Rebuff. ead. q. 2. num. 7.

55 Ampliatur tertiò, † quòd clerici teneantur soluere decimam, etiam de prædijs dotalibus ecclesiæ, quia licèt contrarium teneat, glos. in cap. nouum genus, in ver. à clericis, de decim. per text. in cap. quæsiti, 16. quæst. 1. de qua facit mentionem Innocent. in d. cap. nouum genus, num. 1. & ibi Abb. num. 4. contraria tamen opinio est verior, quam amplectitur, glos. in cap 1. in ver. vllo seruitio, & ibi Abb. qui testatur dictam gl. esse communiter receptam, num. 4. de cens. quem sequitur Rebuff. in tract. de decim. q. 5. nu. 19. & ita sentit Azor. lib. 7. instit. moral. cap. 35. ver. quintò quæritur, & est ratio, quia cum in iure non reperiatur, quòd ecclesia antiqua debeat priuari decimis, propter constructionem nouæ, non debemus interpretatione magistrorum generalem iuris dispositionem alterare, vt inquit, Abb. in eod. num 4. & quòd ecclesia parochialis propter nouæ ecclesię constructionem, & dotationem non possit iure suo priuari, probat text. in cap. Ecclesiæ antiquitùs, 16. q. 1. & cap tributum, 23. q 8. Abb. in d. cap. nouum genus, nu. 6. de decim. & Rebuff. eod. nu. 14. & hæc procedunt, nisi ecclesia sit tuta præscriptione, quia decimæ

56 † ab ecclesia contra ecclesiam cum titulo, & bona fide, spatio quadraginta annorum præscribuntur, cap. 1. de præscript. in 6. & Rebuff. ead. quæst. 13. nu. 80. & nu. 112. & sine titulo illas præscribit spatio tanti temporis, cuius initij memoria in contrarium non existat, eod cap. 1. in fin. de præscript. & Rebuff. ead. q 13. num 81. & hæc procedunt quo ad decimam prædialem, quia personales ex vniuersali consuetudine præscribuntur, Felin. in cap. causam quæ, nu. 1. de præscript. cum alijs supra allegatis.

57 Limitatur primò, † dicta regula, vt non procedat in clericis interuientibus parochialibus ecclesijs, quibus decimæ debentur, quia tunc ad illarum solutionem non tenentur, Sylu. in ver. decima q 7. & Azor. eo. c. 35. sub ver. quintò quæritur, circa fin.

58 Secundò, † limitatur in ecclesijs regularibus, & alijs collegiatis, quæ sunt priuilegiatæ, quia decimæ priuilegio Papæ, & exemptione tolli possunt, vt cap. à nobis, & ibi glos. in ver. exemptus, & Abb. num. 4. de decim. & Rebuff. ead. q. 13 num 103.

59 Quæritur, † an dominus agri, vel conductor, decimā soluere debeat, in quo est distinguendum, quia, aut loquimur de conductore, qui locauit agrum certa pecunia, vel certis mensuris grani, ita, vt omnes fructus ad conductorem spectent, & tunc dominus non tenetur ad decimam ex pēsione, quam percipit à cōductore, quia eorum onus ad conductorum transit, eo quòd dominus agri propterea minorem pensionem exigit, & si fuit conuentum de certis mensuris grani domino tradendis, antequàm illæ mensuræ pro pensione dentur, tota quantitas grani est decimanda, si verò agatur de colonis partiarijs, qui partem fructuum percipiūt, & domini aliam partem, coloni pro ea parte, quam percipiunt, tenentur dare decimam, & eorum domini pro ea parte, quæ ipsos contingit, & ita distinguit, glo. in c. quæsti sunt, 16. q. 1. c. tua nobis, & ibi glo. in ver. sic, & dominus, & Abb. nu. 1. gloss. in c. cum non sit, in ver. prędecat. de decim. &

plenè

plenè Azor eod.lib 7.inſtit moral.c.35.ſub
ver.quartò quæritur, & debet ſolui de om-
60 nibus † fructibus ſine aliqua impenſarum
deductione,cap.non eſt,& d.gloſ.in c.cum
non ſit,& gl fi.in c.ex parte;& Abb.in cap.
paſtoralis,nu.2. eod. tit. quæ procedunt in
decimis prædialibus, ſecus in perſonalib.
vt per gloſ.fin.in d.cap.non eſt, cap. paſto-
ralis.& ibi Abb.nu.1.6 & 7.eod.tit.

Debetur decima prædialis, etiam ſi do-
61 minus † conditionem rei ſuæ mutet,nem-
pè,ſi in agro, qui arari, & grano ſeminari
ſolebat,quis vineam plantauerit, vel agrum
ad pratum reduxerit, aut in eo oriza ſemi-
nauerit,ſeu in area,vel platea arbores ſere-
rit, vel domos extruxerit, ſiue ex vinea a-
grum ad ſeminandum fecerit, quæ omnia
dominus facere poteſt, abſq;Eccleſiæ con-
ſenſu, & ſi qualitate mutata prædia vberio-
res fructus reddãt,maior decima debetur,
vt eſt text.in c. commiſſum, & ibi Abb.nu.
2.de decim.Couar.pract.q.c.37 nu.5.Rot.
diuerſ.deciſ.17.num.10 par.2.& Azor.qui
teſtatur hanc eſſe communem ſententiam,
in eo.c.35.ſub ver.decimum quæritur.

Quamuis enim priuilegio Papæ,& exẽ-
ptione decimæ tolli poſſint,per text. in c.à
nobis, vbi etiam gloſ.de decim. cum alijs
ſupra nu.58. deductis, pluries tamen ſuper
priuilegijs eximentibus à decimarum ſolu-
tione ſolet dubitari.Quo caſu verba priui-
legiorum ſunt ponderanda,quia, ſi priuile-
gium reſpicit terras,ſeu prædia,coloni co-
lentes illas priuilegio participant, eſtque
transitiuum ad colonos, & tunc priuilegiũ
62 † dicitur reale,gloſ.in clem.1. in verb.ex-
colendas,circa fi.de decim. & ibi Cardin.
Abb.Imol.Anchar.Vital. & alij idem Abb.
in cap.ex parte,nu.5.de decim.& conſil.9.
dub.2.lib.1.Rot.deciſ.4 de priuileg.in ant.
de communi teſtatur,Soc.in conſ.268.ante
num.1.lib.2.& poſt alios ibi allegat, idem
tenet Rot.diuerſ.deciſ.13.nu.6.par.1.
63 Moniales enim Ordinis S.Claræ † habẽt
priuilegia à Summi Pontificibus conceſſa,
quod ipſe de quibuſcunque terris, & poſ-
ſeſſionibus ſuis quas per ſe, vel colonos,
aut ſeruitores ſuos excoli,aut coltiuari fa-
ciebant,aut in poſterum facerẽt,nullas de-
cimas,& primitias parochialibus eccleſijs,
& alijs perſoluerẽt, nec ipſæ,aut poſſeſſio-
num earundem coloni ad earum ſolutione
a quocunque cogi poſſent, & ideò fauore
earundem monialium, ſuorumq; colono-
rum in cauſa Conchen. exemptionis deci-
marum,in Rota coram Orano.

Die 20.Ianuarij 1589. fuit reſolutum
monialium Beatæ Mariæ Conceptionis,
Ordinis S. Claræ intentionem fundari in
priuilegijs per Summos Pontifices Abba-
tiſſis, & monialibus eiuſdem Ordinis San-
ctæ Claræ conceſſis, in quibus habeatur,
quòd ipſæ de quibuſcunque terris, & poſ-
ſeſſionibus ſuis, quas per ſe, vel colonos,
aut ſeruitores excoli,& cultiuari faciebãt,
aut in poſterũ facerent, nullas decimas, &
primitias parochialibus Eccleſijs, & alijs
perſoluerent, nec ipſæ, aut poſſeſſionem
earundem coloni ad earum ſolutionem à
quocunque cogi poſſint.

Neque verò laborandum eſt circa veri-
ficationem dicti priuilegij,ex quo fuit con-
ceſſum motu proprio, & concurrit curſus
temporis, & illius obſeruantia, prout alias
fuit dictum in vna Lucana Decanatus co-
ram Aldobrandino,& in alia Burgen.iuriſ-
dictionis coram Seraphino,& eſt deciſ.Ca-
puraq.358.nu.5.lib.2.in qua habetur, quòd
64 prælentes † nõ poſſent renunciare priuile-
gio in præiudicium ſucceſſorum;ex hoc e-
nim tollitur id, quod dicebatur de non vſu
priuilegij,vltrà quod cum à conceſſione
priuilegij per Paulum III. non ſint lapſi
65 † quadraginta anni;prout inter alia requi-
ritur,Boſſ.in tit.de princip.nu.319.& quan-
do adeſſet temporis lapſus ſuper ſunt pri-
uilegia Pij V.& Papæ Gregorij XIII.recen-
tia,& cum illud priuilegium habeat decre-
66 tum irritans, per non † vſum non dicitur
amiſſum. Rot.deciſ.3. de priuileg.in antiq.
Hoc autem eo magis,quo fuit vniuerſo or-
dini conceſſum, nam per vſum aliorũ mo-
naſteriorum ius iſtarum monialium cenſe-
tur præſeruatum,non ſecus,atque iuſpatro-
67 natus,† quòd per exercitium vnius ex cõ-
patronis alijs præſeruatur, Abb. conſil.54.
num.3.lib.1 Curt.d. iur.patr.verſ. compe-
tentes,num.42.non obſtat,quòd in priuile-
gio non fuerit facta mentio quaſi poſſeſſio-
num eorum, qui decimas percipiebant, nã
68 ſatis eſt, quòd † natura exemptionis hoc
habet,vt deroget iuri eorum, qui illas per-
cipiebant,Dec.conſ.115.n.2. Caſſad.deciſ.
1.n.2. de priuil. & ex his fuit reſolutũ mo-

nialibus exemptionem competere, donec ex bonis monasterij habeat singulæ viginti quinque ducatos, iuxta priuilegiũ Greg. XIII. inclusiuè, nisi obstet dispositio, c. nuper de decim. de quo particulariter videbitur.

69 An autem, cap. nuper. de † decim. obstet monialibus dicti Ordinis, quin possint priuilegio exemptionis ipsis concesso gaudere, puto distinguendũ, aut enim exemptione gaudebant ante conc. generale sub Innoc. anno 1215. celebrato, de quo per glos. in eo. cap. nuper, aut postea. Si ante dictum concilium dicta exemptione gaudebant, illis etiã hodie suffragatur, siue postea obtinuerunt priuilegium, nisi fuerit, d. c. specialiter derogatum, dicto priuilegio hodie gaudere non possunt, quia illi obstat dictũ, c. nuper, vbi etiam Abb. nu. 1. de decim. &

70 ideò † Societas Iesu vltra priuilegia obtenta à Paulo III. & Pio IV. Romanis Pontificibus, habuit, etiam priuilegium à Greg. Papa XIII. sub dat. Romæ die 1. Ian. 1578. super exemptione decimarum cum derogatione, d. cap. nuper, quæ remouet omnem difficultatem, vt fuit à Rota decisum, vt in decisionibus infrascriptis. Coram Bubalo Cartaginen. decimarum 20. Octobr. 1578. fuit resolutum per dominos priuilegiũ fel.

71 rec. Pij I V. † eximere Societatem Iesu à solutione decimarum spiritualium, debitarum rectoribus parochialium ecclesiarum de iure communi. Nam quicquid sit de priuilegio recolen. mem. Pauli III. verba dicti priuilegij Pij III. sunt adeò vniuersalia, & pregnantia, vt sine difficultate comprehendant etiam istas decimas spirituales, eximit enim à quibuscunque decimis prædialibus, & personalibus, sub quibus verbis non est dubium quin includantur etiã decimæ spirituales, vt latè per Dec. conf. 113. nu. 4. &

72 seq. quia prædiales decimæ † appellantur; quæ debentur parocho de iure diuino. c. tua nobis, & c. ex parte, de decim. & satis constat de enixa mente Papæ, nedum ex dictis verbis vniuersalibus, sed etiam ex derogatione regulæ de non toll. iur. quæs. ex qua apparet, quod voluit alijs præiudicare, vt per Crot. in cons. 94. n. 16. Cassad. decis. 1. de priuil. Beltram. in cons. 7. n. 4. in 2. par. 3. lib. & in cons. 15. col. penul & fin. lib 6.

Nec obstat decisio Put. 63. lib 3. quia in illo casu non aderant verba ita pregnantia, & vniuersalia, prout in isto priuilegio, in quo fit expressa mentio de decimis prædialibus, prout etiam non obstant illa verba, etiam Papalibus, quia stant ampliatiuè, & sunt posita ad tollendã illam difficultatem, an appellatione decimarũ veniant decimæ impositæ à Papa, de qua per glos. in cle. dispendiosam, in verb. decimis, vbi Docto. de iud & visa est materia satis clara. Reseruarũt tamen Domini videndum, an dicta priuilegia extendantur ad colonos, & an sufficienter sit derogatum cap. nuper, de decimis, & an comprehendant bona quærenda, & quia prætenditur pro parte capituli, quòd dicta priuilegia sint reuocata, quò ad istam exemptionem per Bullam fel. recor. Pij V. poterit super hoc particulariter videri.

Coram eodem, Carthaginen. decimarũ, Mercurij x Decembris 1578. circa primam

73 partem dubij, Domini † concluserunt priuilegium exemptionis decimarum concessum Ven. Collegio Societatis Iesu per fel. rec. Pij I V. comprehendere etiam colonos, & arrendatarios bonorum exemptorum, quia cùm priuilegium non solùm concernat personas dicti Collegij, sed etiam res, & bona quæcunque, non est dubium, quin extendatur etiam ad colonos, & arrẽdatarios, vt per gl. in clem. 1. in vers. exco. lendas, de decim. vbi Card q. 22. & Vital. n. 31. Rot. decis. 4. de priuil. in antiq Abb. in c. ex parte, il 1. num. 4. de decim Feret. in cons. 102. nu. 13.

Quò ad secundam partem, fuit etiam re-

74 solutum, † quòd dictum priuilegiũ exemptionis extenditur etiam ad bona, & prædia acquirenda post concessionem priuilegij, & moti fuerunt.

Primò, ex verbis generalibus priuilegij, ibi, & bona quæcunque. Nam in materia

75 quantumcunque odiosa, & alteri præiudiciali, non excluditur lata interpretatio, & ex proprietate verborum proueniens, vt per Aret. in l. cum lege, post prin. per illum text. ff. de testam. Calder. in cons. 1. in prin. vers. sed posset responderi, de consangu. & affi. Goz in l. 2. n. 165. C. de pact. inter empt. & vend. Aym. in l. 1. n. 69. ff. de leg. 1. & fuit resolutum coram Aldobrandino in vna Pharen. pensionis, de anno præterito, & licèt stantibus verbis indefinitis fortasse nõ comprehenderentur bona futura, ex not.

in

in cap. quia circa de priuil. (hoc enim casu posset reddi dubitabilis opinio, de qua per Nat. in cons. 340. num. 3. lib. 2.) cum tamen
76 hic † habeamus verba vniuersalia, & geminata, comprehenduntur etiam bona futura, ex cons. Dec. 113. & alijs hic allegatis per informantes pro Collegio.

Secundò, mouebantur ex verbis d. priuilegij in specie loquētibus de bonis futuris, ibi, omnia, & singula, domos probationum, & Collegia vbilibet cōsistentia, præsentia, & futura, eorumque nempè præsentium, & futurorum Collegiorū personas, fructus, redditus, aliæque res, & bona quæcunque à quibusuis decimis, &c. eximimus, ex quibus apparet, quòd Summus Pontifex voluit etiam eximere bona futura Collegiorum in futurum erigendorum, nec non, ibi, etiā bonorum ecclesiasticorum secularium, & regularium quorumcunque pro tempore vnitorum, quæ respiciunt bona in futurum vnienda, ex natura illius dictionis, pro tem-
77 pore, † quæ denotat tempus futurum, Bald. in cap. cum inter num. 7. de re iud. Rebuff. super concord. tit. de reg. ad prælat. nomin. facien. in ver. pro tempore existens, & hæc ratio fuit magis vniuersalis.

Nec obstat, quòd priuilegium de nō soluendis decimis, cū sit alteri præiudiciale, debeat strictissimè interpretari, vt non extendatur ad bona futura, quia hoc nō procedit, quādo verba sunt vniuersalia, & quādo ex eis colligitur mens concedentis, qui voluit etiam eximere bona futura, vt supra dictum est, ad reliqua in contrarium adducta, placuerunt Dominis responsiones Doctorum informantium pro parte Collegij.

Coram eodem, Carthaginen. decimarū Lunæ 26 Ianuarij 1579. Dubitaui, an Breue fel. rec. Pij V. reuocet priuilegia concessa clericis Societatis Iesu per Sanctæ memor. Paulum III. & Pium IV. super exemptione à decimis, & causa pluries per me pro-
78 posita, tandem † Domini resoluerunt per supradictum Breue non fuisse reuocata dicta priuilegia. Mouebantur, quia cum dicta priuilegia Pauli III & Pij IV. sint concessa principaliter dictæ Societati, non autem per viam communicationis priuilegiorum Mendicantium, non comprehenduntur sub reuocatione Pij V. quæ solū reuocat priuilegia concessa alijs locis per viam communicationis cum priuilegijs Ordinum Mendicantium: & hoc colligebant Domini ex pluribus verbis ipsius Breuis reuocatorij.

Primò, ex procemio, in quo Pius V. facit tantùm mentionem de priuilegijs, & indultis, tam temporalibus, quam spiritualibus per ipsum Ordinibus Mendicantium concessis, deinde loquitur de eisdē priuilegijs per eum ad varias regiones extensis, &
79 ampliatis, † dispositiua igitur ex ipso procemio declarari debet, l. fin. & ibi Doct. ff. de hæred. instit. ponderabant etiam ex ipso procemio illa verba relatiua, ibi, prout in diuersis Apostolicis iteratis, & forsan pluribus vicibus, etiam in fundatione, etiam clericis Societatis Iesu, vt omnibus priuilegijs Mendicantibus concessis, & concedendis gaudeant concessis, & in vers. attēdentes, vbi asserit non fuisse intentionis suę communicare priuilegia Mendicantium alijs Ordinibus non Mendicantibus, in ijs, quæ temporalitatem respiciunt.

Secundò, id colligebant ex verbis, dispositiuè, in vers. volumus, vbi præcepit omnibus iudicibus, ne deinceps canonicos, vel monachos, vel clericos de Iesu priuilegiorum huiusmodi communicationem prætēdentes, nisi super his, quæ specialitatem concernunt, audiant.

Tertiò, ex verbis appositis in clausulis derogatorijs, ibi, ac litteris nostris prædictis, quas ad hoc extendi minimè debere volumus, & declaramus; ex quibus omnibus clarè apparet illud breue editum fuisse ad effectum tantùm reuocandi priuilegia concessa alijs Ordinibus per viam communicationis priuilegiorum Mendicantium, non autem, vt tolleret omnia priuilegia concessa principaliter alijs Ordinibus, quę temporalitatem respiciunt, quod etiā sua-
80 detur, qui dato, quòd res esset dubia, † in dubio non debet præsumi priuilegium esse reuocatum per aliam concessionem posteriorem, vt per gloss. 25. quæst. 2. in Sum. in vers. item in dubio, per l. si peculium, ff. de manu. testa. & l. cum hic status, ff. de donat. int. vir. & vxor. trad. Feder. de Sen. consil. 233. propè fin. vers. item in dubio, Rom. cons. 327. nu. 1. Calder. cons. 21. circa fin. vers. præterea negare non potest, de priuil. Card. cons. 52. num. 6. Dec cons. 168. col. 3. vers. & ex his conclusio, Boer. in tractat.

de potest. leg. de lat. num. 44 & bene Crot. cons. 371. nu. 17. & seq. & cons. 380. nu. 24. & 25. lib. 3. vbi firmat reuocationem priuilegij non præsumi, nisi de ea expresse, con-
81 stet, † & propterea exactam probationem requiri in probãdo reuocationem priuilegij, per ea, quæ trad. Bar. in c. super de renunc. Non obstant in contrarium adducta pro parte capituli. Et primò, non obstant illa verba generalia apposita in dispositiua, ibi, necnon alia quæcunq; &c. concessa, & communicata, & ampliata, &c. quia cum dicit concessa, debet intelligi de priuilegijs concessis, vt in narratiua, videlicet, de concessis alijs Ordinibus, vt gaudeant omnibus priuilegijs Mendicantibus concessis, & concedendis, quæ concessiones potuerunt esse in fundatione, & ante concessionem factam per Pium V. Ordinibus Mendicantium; ideòq; illis reuocat Et, quia in verbis præcedentibus reuocauerat tantùm priuilegia per ipsum communicata post concessionem priuilegiorum Mendicantium, ideò subijcis illa verba, necnon alia quæcumq; ad effectum, vt dicantur etiã reuocata priuilegia cõcessa alijs Ordinibus ante cõcessionem Mendicantiũ, vt gaudeant priuilegij Mendicantium concessis, & concedendis, prout supra in proœmio dixerat, & hęc interpretatio coadiuuatur quia illa generalitas est restricta illis verbis, illorumq; confirmationes, exemptiones, & indulta similia, concernentia priuilegia huiusmodi.

Nam, dum dicit indulta similia, referuntur ad temporalitatem, dùm verò dicit pri-
82 uilegia huiusmodi, † habet relationem ad priuilegia communicatiua, quia dictio huiusmodi repetit omnia comprehensa in præcedentibus cũ suis qualitatibus, gl. in c. Abbate. de elect. in 6. Paris. cons. 52. nu. 32. lib. 3. & cons. 40. nu 50. lib. 4. & in summa sanctæ mem. Pius V per istud Breue voluit tantummodò reuocare omnia priuilegia concessa alijs Ordinibus per viã communicationis priuilegiorum Ordinũ Mendicantiũ, siue dicta priuilegia fuerint cõcessa per solum ipsum Pium V. post priuilegia per ipsum cõcessa Mendicantibus siue fuerint antea per Sedem Apostolicã concessa, & communicata etiam in fundatione.

Secundò, nõ obstat ratio, quæ videtur generalis, nempè quòd absurdum videatur Ordines non Mendicantes gaudere exemptione decimarum in præiudicium rectorum parochialium Ecclesiarum, quia ratio est restricta, in illis verbis, cum absurdum sit, eos, qui Mendicantes ex quatuor Ordinibus non sunt, sub Mendicantium huiusmodi colore, & sic per communicationem prætendunt exemptionem, non autem in illis Ordinibus, qui vigore priuilegiorum ipsis principaliter concessorum exemptionem habent, prout sunt Collegium, & clerici Societatis Iesu, in casu de quo agitur.

83 Et vniuersa societas † prædicta, omniaque, & singula illius domus etiam probationis & collegia vbilibet consistentia, præsentia, & futura, eorumq; personæ, fructus, redditus, & prouentus, etiam bonorum ecclesiasticorũ, secularium, & regularium, quoruncunq; illis pro tempore vnitorum, aliæq; res, & bona quæcunque, à quibusuis decimis etiam Papalibus, prædialibus, personalibus, quartis, medietatibus alijsq; fructibus subsidijs etiam charitatiuis, & alijs ordinarijs oneribus, etiam pro expeditione cõtra infideles, defensione patriæ, & aliàs quomodolibet, etiam ad Imperatorũ, Regũ, Ducumuè instantiam, pro tempore impositis sunt exempta, vt in eisdem priuilegijs Pij IV. & litteris Gregorij XIII. vers. ac pro potiori, & c. quibus eximuntur etiam à decimis Papalibus ad quorumuis instantiam impositis cum clausulis amplissimis, ac derogatorium derogatorijs, decreto irritanti, & clausula sublata, desuper additis, quæ remouet facultatem aliter iudicandi, vel interpretandi. c. si eo tempore de elect. in 6. Cassad. super reg. cancel. decis. 12. nu. 5. cum alijs supra. par. 1. c. 14. n. 1. 7. allegatis.

85 Eadem exemptione † à decimis Papalibus gaudent etiam sorores quorumcunq; monasteriorum, domorum, & regularium locorum monialium, & sororum quorumuis Cisterciensium, Præmostraten. S. Claræ, necnon S. Benedicti, & S. Augustini, ac tertij Ordinis S. Francisci, & aliorum quorumuis Ordinum, etiam sub cura, & regimine, ac secundum regularia instituta Fratrum Minorum, de obseruantia nuncupatorum, & Eremitarum eiusdem S. Augustini degentium in Lombardia & quibuscunque
86 alijs Italiæ partibus consistentium, † non habentium redditus vltra summam quatuor.

tuordecim ducatorum auri de camera, pro victu cuiuslibet monialis, seu sororis, alios redditus non habentis, vt in litteris Pij IV. de quibus in Bul. fol. 659. c. 10. & est ratio,
87 † quia portio assignata monialibus, prout dicta portiuncula, vt miserrime viuant, non potest aliquam decimam pati. Gemin. consi. 85. num. 26. quem sequitur Rebuff. consil. 124. col. 2. vers. item Bonifacius Octauus, & regulariter omnes fructus, qui spectant ad locum, vel personas, quæ non cadunt in nomen beneficij, sunt liberi à solutione decimæ Papalis, quia in vsus quotidianos personarum miserabilium expendi debent, vt inquit glos. in extrauag. Io. 22. vnica. in verb. soluere. circa fin. de elect. & non solùm dictæ moniales sunt exemptæ à decimis, sed à quibuscunq; oneribus in perpetuum, vt in eisdem litteris Pij IV. motu proprio concessis.

DE PRIMITIIS, ET OBLATIONIBVS. Cap. XIII.

SVMMARIVM.

1 *Primitiæ sicut decima debentur, sed quantitas non est determinata.*
2 *Primitiæ animalium sunt vnũ de ducentis.*
3 *Primitiæ dicuntur primi fructus, quos sibi Deus reseruauit.*
4 *Primitiæ ter in anno Domino offerebantur.*
5 *Primitiæ quare fuerint introductæ.*
6 *Primitiæ debentur de iure diuino.*
7 *Primitiæ, ex qua causa olim offerebantur.*
8 *Primitiæ debentur præcepto iudiciali, & figurali.*
9 *Primitiarum solutio consuetudine præscribi potest.*
10 *Moralia præcepta per Ecclesiã immutãtur.*
11 *Parochiani quando ad primitiarum solutionem sint cogendi.*
12 *Oblationes sunt, quæ de proprijs, & licitis rebus ecclesiæ offeruntur.*
13 *Oblationes, quando præcepto naturali, & diuino debeantur.*
14 *Oblationes debentur, vbi viget consuetudo illas offerendi.*
15 *Consuetudo spatio decem annorum inducitur in oblationum præstatione.*
16 *Oblationes parochos indigenti debentur.*
17 *Oblationes in Missis solẽnioribus fieri debẽt.*
18 *Oblationes testamẽto relictæ omnino fieri debent, & illas negantes pœnas incurrunt.*
19 *Oblationes sacerdotibus curam animarum exercentibus sunt tribuendæ.*
20 *Oblationes, quãdo Episcopis sint tribuendæ.*
21 *Oblationes, quando originem habuerint.*
22 *Oblationes quando monachi, & alij regulares recipere possint.*
23 *Oblationes, & decima æquiparantur, suntque iuris spiritualis, & sacra.*
24 *Oblationes recipere non possunt laici in eorum oratorijs, quacunque consuetudine non obstante.*
25 *Oblationes ex qua causa laicis dari possunt.*
26 *Oblationes factæ imagini Deiparæ in muro priuatæ ecclesiæ parochiali cedunt.*
27 *Oblationes quæ confluunt imaginibus, in locis, in quibus miracula operãtur, vel gratiæ obtinentur fabricæ cedunt.*
28 *Ecclesia diuæ Mariæ in montibus Vrbis, quando cœperit ædificari.*
29 *Ecclesia diuæ Mariæ in agro Montis Regalis apud Vicum, quando fundari cœperit.*
30 *Caroli Emmanuelis Sabaudiæ Ducis, & bon. mem. Catarinæ Austriacæ coniugis deuotio commendatur.*
Io. Antonij Castrucij Montis Regalis Episcopi pietas, & vigilantia cõmendatur. ibid.
Caroli Argentarij Episcopi solertia commẽdatur. ibid.
31 *Oblationes, quæ in aliena ecclesia celebranti fiunt rectori ecclesiæ cedunt.*
32 *Oblationum tres sunt species.*
33 *Oblationum causa mortis relictas facere recusantes sacrilegi, homicidæ, & necatores egentium esse dicuntur.*
34 *Parochiani quando ad oblationes faciendas cogi possint.*
35 *Parochus ministerium spirituale parochianis etiã non offerentibus negare nõ potest.*
36 *Sacerdotibus, quando manibus sibi victum quærere liceat.*

37 *Episcopus, quando in laicos habet iurisdictionem.*
38 *Actor regulariter forum rei sequi debet.*
39 *Episcopus Parisiensis est Comes, & cognoscit causas ciuiles, clericorum, & laicorum, actiuè, & passiuè.*
40 *Archiepiscopus Bononiensis est Princeps.*
41 *Clerici Bononienses in causis ciuilibus trahunt laicos ad forum ecclesiasticum.*
42 *Milites Hierosolymitani trahunt, & non trahuntur.*

1 DECIMIS, de quibus proximè plura retulimus, equiparantur primitiæ, ac cũ illis eiusdem generis, ac iuris sũt, ideò sub eadem obligatione debentur, † Hier. super Malach. relat. in c. reuertimini. 16. q. 1. & quantitas primitiarum non est determinata. cap. 1. vers. at verò primitiæ. ext. de decim. & S. Thom. 2. 2. quęst. 86. art. 4. sed, qui plus quadragesimam dabat partem, qui minus sexagesimam, & sic licitum erat dare inter 40. & 60. quantum quisq; volebat, hoc erat in
2 aridis, & liquidis, sed qui dabat † primitias animalium dabat vnum de ducentis. Deuter. c. 14. & 18. glos. in c. Ecclesias. in verb. & primitias. 13. quæst. 1.
3 Primitiæ dicuntur † primi fructus, quos sibi Deus, tamquam omnium rerum Dominus retinuit, & quia omnia dat bona, in primitijs eum recognoscere debemus. Rebuff. in tract. de decim. q. 1. n. 18. & fuerunt inuentæ tempore Abel, qui obtulit de primogenitis gregis sui. Genes. c. 4. & Rebuff.
4 loco proxime citato † ter aũt in anno istæ primitię Domino offerebantur, in Paschate de nouis granis, in Pentecoste de nouis panibus, & in Septembri de vino, & alijs fructibus illius tẽporis. Romani n. olim nõ prius degustare nouas fruges, aut vina solebant, quàm sacerdotes primitias libassent, vt ait Plin. lib. 18. c. 2. & Rebuff. eod. n. 18.
5 Introductæ fuerunt † primitiæ in signũ rei iam factæ, scilicet liberationis ab Aegypto, per interfectionem primogenitorum, salutis primogenitis Israel, & etiam in signum rei faciendæ, vt scilicet initium operum nostrorum attribuamus Deo auctori omnium bonorum, erant etiam in signum futuri, idest recuperandæ cœlestis hæreditatis amissæ, quæ est propria primogenitorum. Astens. lib. 6. art. 8. de deci. deferebantur etiam in recognitionẽ diuini beneficij, quasi aliquis profiteretur, se à Deo fructus terrę percipere, & ideo, se teneri ad aliquid de huiusmodi Deo exhibendũ. 1. Para. c. vlt. & Graff. decis. aur. par. 2 lib 2 c. 27. n. 3.
6 Debẽtur † primitiæ de iure diuino, idest præcepto à Deo facto, vt tenet Rebuff. ead. quæst. 1. nu. 22. in fin. & pertinet ad ius naturale, vt homo aliquid Deo ad eius honorem exhibeat de bonis sibi à Deo conces-
7 sis, ex qua causa † olim offerebantur in recognitionem beneficij, quasi homo profiteretur, se fructus terræ à Deo accepisse, & ita offerebantur cum quadam professione, & erant quoddam oblationis genus. Deut. cap. 25. & S. Tho. ead. q 86. art. 4. Sed non debentur ex pręcepto naturali, quia aliud est deberi ex præcepto & aliud iure naturali, quia naturaliter quilibet est obligatus benefacienti sibi ad antidora, vt benefaciẽti benefaciat Bart. in l. ex hoc iure. nu. 11. ff. de iust. & iur. & solutionem primitiarum secundum determinationem Ecclesiæ esse in præcepto tẽpore moderno determinat Ecclesia, & quòd secundum consuetudinẽ approbatam, & indigentiam ministrorum soluantur tenet Graff d. cap. 27. num. 4. non
8 est tamen præceptum † morale, nec naturale, sed quoddam præceptum iudiciale, & figurale, vt primitiæ, idest primi cuiuslibet rei fructus dentur, & in his maximè consuetudo attenditur. Rebuff. eod. num. 22. & Graff. loco, proximè citato.
9 Laici † consuetudine legitimè præscripta, possunt à primitiarum solutione liberari, quia aut ex mente Rebuff. debebantur præcepto iudiciali, & euangelica lege lata iudicialia præcepta omninò cessauerunt, vimque præceptorum amiserunt. vt per Couar. cap. 17. num. 1. cum alijs supra cap. præcedenti in princ. allegatis, & cum cessauerit præceptum, vimque præcepti amiserit, valet consuetudo, vt de his primitijs nihil soluatur, & excusat à peccato. vt tenet Henr. Boic. in cap. 1. de decim. relatus

tus à Rebuff.d.quæst.1.num.21.qui contrariam tenet opinionem, cui non assentior, præsertim stante vniuersali, & notoria cōsuetudine, quòd de primitijs nihil omnino pluribus in prouincijs, & parum in aliquibus persoluatur, quæ à summis Pōtificibus, Archiepiscopis, Episcopis, ac alijs Prælatis, & timoratæ conscientiæ viris toleratur ex tacita quadam Summi Pōtificis dispensatione. Qua propter, si est præceptum secundū determinationē Ecclesiæ, vt tenet Graff.c. 27.n.4.cū scientia, patiētia, & tolerātia Papæ, & Prælatorū contraria cōsuetudo fuit
10 approbata, & † etiam ea, quæ sunt moralia hodie per Ecclesiā immutantur.c.ieiuniū. & ibi glos.in ver.ieiunium.76.dist.sed, vbi viget consuetudo de omnibus, vel de aliquibus, primitias persoluendi, tunc consue-
11 tudo est seruanda, & Parochiani † sunt cogendi ad solutionē secundū consuetudinē patriç, & indigentiam ministrorū, S.Thom. ead.quæst.86.ar 4 circa med.& Graff.eod. cap 27.nu.4. dari enim debent presbyteris parochis à populo.cap.doctos, ac probos. 16.q.1.& Rebuff.d.quæst.1.nu.19. in fin.& qui primitias iure, vel consuetudine legitima debitas, vbi, quando, & quibus debet, non soluit peccat.Nauar.in cap 21 nu.32. in fin.tom.1.& vbi primitiæ non soluuntur, tunc in earum locum oblationes succedunt. Rebuff.ead.quæst.1.nu.25.
12 Oblationes † autem sunt, quæcunque de proprijs, & licitis rebus ecclesiæ offeruntur.cap.causa.de verb.signif.& Rebuff ead.
13 q.n.23.& ex præcepto naturali † diuino tenētur parochiani ad oblationes presbyteris ministrantibus spiritualia exhibendas, vbi ipsi presbyteri indigent, nec habent, vnde possint sibi necessaria ministrare. Abb in c.causam.n.2.de verb. signif. & in c.3.n.6. de pign.Rom.cons.344. & Couar.lib.var. resolut.c.17.nu.3. & pluribus casibus laici tenentur parocho facere oblationes.
14 Primò, † quando viget cōsuetudo, quia laudabiles consuetudines seruare tenētur, cap. ad Apostolicam. §. quapropter. de simo.cap.quamuis.de deci. Abb in rubr. de Paroch.num.3. vers.quartus casus. Couar. d.cap.17. num.3. & Rebuff. ead. quæst.1.
15 num.24.& talis † consuetudo vti pia, atq; laudabilis inducitur spatio decem annorū. Abb. in cap. suam nobis. num. 9. de simo. Cassad.decis.vn.nu.5. de consuet. & Couar.eod.cap.17 num.3.
16 Secundò, † quando parochus indiget, quia non tenetur suis stipendij militare, sed qui altari seruit, de altari viuere debet. Paul.1.ad Corint.cap.9.cap.cum ex officij de præscript. & Felin. in cap. veniens. 1. num.3.de testam.
17 Tertiò, † in Missis solemnioribus, quia omnis Christianus procurare debet ad Missarum solemnia aliquid Deo offerre, & ducere ad memoriam, quòd Deus per Moysen dixit, non apparebis in conspectu meo vacuus, & in Sanctorum Patrum liquidò apparet, quòd omnes Christiani offerre aliquid ex vsu Sanctorum Patrum debent, quoniam ad ipsum prius est cōfugiendum, qui curare potest animę passiones.c.omnis Christianus.de consecr.dist.2.& Boich.in c.quamuis.de decim.
18 Quartò, † quando ex testamento oblationes fieri debent, quia vltima voluntas defuncti modis omnibus est seruanda. cap. vltima.13 quęst.2.& qui oblationes defunctorum retinēt, & ecclesijs tradere demorantur, vt infideles ab ecclesia sunt abijciēdi, quia vsque ad exinanitionem fidei peruenire certū est hanc pietatis diuinæ exacerbationem: quia, & fideles de corpore recedentes votorū plenitudine, & pauperes consolatu alimoniæ, & necessaria substentatione fraudantur, & hi tales, quasi egentium necatores, nec credentes iudiciū Dei, habēdi sunt.cap.qui oblationes.ead.q. 2. & his quatuor casibus quòd oblationes sint in præcepto, tenet Abb.in dict rubr.de decim.num.3. Rebuff.eod.nu.24. S.Thom. 2.2.quæst 86.art.1.& Graff decis.aur c.27. num.6.par.2.lib 2.qui vero eas, quas populus dare debet, tenere contendit, vel extra parochialem ecclesiam dare vult sine Episcopi consensu, vel eius, cui huiusmodi officia commissa sunt. est communione priuandus.cap.statuimus.16 quæst.1.
19 Pertinēt oblationes † ad sacerdotes curā animarum exercentes, non solùm, vt eas in proprium vsum conuertant, sed etiam, vt fideliter dispensent partim expendendo in his, quæ ad diuinum cultum pertinent, partim in proprium victum, & partim in vsus pauperum. 1.Cor.cap.9. & S.Thom.2.2.q.
20 86.art.2. Spectat etiam † Episcopo quando

do celebrat in aliqua Ecclesia suæ diœcesis. Afflict.in constit. Neapol. lib.1.in rubr. de decim.num.32. & debentur etiam Episcopis in recognitionem superioritatis bonorum,& hæc est obligatio ex præcedenti conuentione,vt cum datur fundus, vt certo tempore aliquid offeratur.de qua loquitur S.Tho.d.q 86.art.1. & Graff.d.cap.27. num.6.ver.primò ex præcedenti.

21 Inceperunt † oblationes, quando principes Israel obtulerunt munera coram Domino,sex plaustra tecta cum duodecim bobus. & alia magna munera, quæ Dominus iussit suscipi, & ea leuitis tradi. Num.c.7. & tempore Cain,& Abel. Genes.cap.4. & Noe ædificauit altare Domino, ac tollens de cunctis pecoribus, & volucribus mundis obtulit holocausta super altare. Genes. cap 8.in fin.& Rebuff ead quæst.1.nu.23.

22 Monachi,†& alij regulares possunt etiã tripliciter oblationes recipere, vel,vt pauperes ex dispensatione parochorum, vel vt ministri altaris, aut tertiò ex debito, si Parochiæ sint eorum.S.Thom.ead q.86.art.2. an autem laici in eorum oratorijs oblationes recipere possint,valere cõsuetudinem, quòd illas possint recipere, consuluit Dec. cons. 148. reuerende, eius tamen opinio pluribus fundamentis reprobatur.

23 Primò, † enim decimæ, & oblationes æquiparantur, cap. quamuis, de decim. & Rebuff.d quæst.1.num.26. & sunt iuris spiritualis,& sacræ, vt inquit, text.in c.inquirendum,in fin. de pecul.Cleri.cuius Laici sunt incapaces, cap.fin.10.quæst.1 & Abb. in cap.quamuis,num.1.de decim.

24 Secundò, † nec valet consuetudo, quæ possit allegari,vt laici in oratorijs recipiãt oblationes, cap. antiquos, c quia,c.sanctorum,& melius,cap.fin.vbi improbatur consuetudo, qua laici prætendere possint ecclesiarum oblationes,ead.10.q.1.& Rebuf. ead.q 1.num.26. & consuetudo contra liberatem ecclesiasticam non est seruanda. c. nouerit,ext.de sent. excomm.Bart.in auth. hoc ius porrectum, num.18.de sacrosanct. Eccles. & Rot. decis.3.nu.4 de consuet.in

25 antiq. possunt † tamen ex causa dari laicis oblationes ad ecclesiæ reparationem, vel aliquem alium honestum vsum, & ad tempus saluo iure ecclesiæ, ità quòd nullum ius per similem concessionem eisdem in- præiudicium ecclesiæ acquiratur. Præpos. in c.altare, 1 q.3. & Rebuff.ead.q.1.nu.28.

26 Eadem † ratione, si fiant oblationes imagini depictę in muro priuato domus laicalis, dominus illius domus illas percipere non potest, quia regulariter cedunt ecclesiæ parochiali, & ita sæpe in facto interrogatus respondisse testatur Abb. in cap. pastoralis,nu.2. de hi.qui fi à mai.part.cap.& post. Ant. de Butr.idem Abb.in rubr.de paroch nu.2.& Rebuff.ead.q.1.nu.29.

27 Fallit † tamen regula, si in locis, in quibus aperiuntur miracula,vel magna mouetur deuotio,maximo cum concursu populi concurrant oblationes notabilis quantitatis, & valoris, vt de anno 1580. dum in

28 vrbe agerem, † euenit, de imagine Diuæ Mariæ depictæ in quadam domuncula ad vsum fœnilis redacta,cui,& si fœnum plena domũcula reponeretur, tamen relatum fuit,quòd nunquam hęrebat dictæ imagini, sed semper distãs ab imagine reperiebatur, quo detecto, cœpit populus Romanus ad orandũ in eodẽ loco confluere,& oblationes maximas deferre, quibus, & alijs eleemosynis ad parietẽ à pijs viris elargitis decẽs ecclesia in eodẽ loco sub titulo,S.Marię in mõtibus,fuit ædificata,q̃ adhuc maxima in deuotione, & veneratione habetur.

Quod quidem,nõ modò omni memoria dignum, sed & maxima admiratione omni

29 sæculo recolendum. † anno 1595 in agro Montisregalis prouincię Taurinẽsis ad Vici oppidulũ etiam cõtigit. Vbi ad venerãdam eiusdem Deiparę Virginis imaginem quadã rudi,vetustaq; lateritia columna depictam, apertis, & vbiq; propagatis miraculis, tam copiosus populorum cõcursus vndequaq; accessit; vt plerunq; ne vallis illa quidem, in cuius medio stat sacra columna, supplicantium virorum,ac mulierum sodalitates, quæ à Prouincijs non paucorum dierum viam distantibus profectæ fuerãt,vix capere posset. Primò vrbs ipsa non tàm nobilissima, quàm religiosissima, visis certissimis cœlestium operationum indicijs, locum ipsum communibus, frequentissimisq; supplicationibus deuotè, sanctèq; venerata fuit. Post, audita rei fama, à celeberrima Genuensium vrbe, maritimisque locis Ligustici maris tot confluxere, quas vocant, confraternitates, tantaque puerorum, virgi-

ginumq; examina commearunt, vt omnes rem tantam suspicerent, diuinumque opus maximè mirarentur. Vnde factum fuit, vt ignobilis locus, & qui, (quantùm ad sacrã columnam attinet, cui spinæ vepresq; circùm inhęrebant) derelictui habebatur, paucissimis diebus factus sit celebratissimus, ac veneranda maiestate, diuinisque bonis, suprà, quàm credi posit, vberrimus. Ab Insubribus religiosa agmina, longum inter nihil pensi habentia, saccis omnes induti, pio ordine procedebant; è Sabaudia; Burgundia, Galliaque Narbonensi non modò confratrum sancta sodalitia, sed & multi primatum comitatus ad venerabilem imaginem conuenere. Totos dies, totasque noctes vniuersus vrbis illius ager indefessis misericordiam à Deo implorantium vocibus vbique resonabat; precationum, supplicationumq; cantus diu, ac noctu per proximos agros, ac colles (omnibus enim ad ædiculam præ nimia multitudine aditus minimè patebat) ad ipsa sydera ferebantur. Piangentium, diuamque Virginem inuocantium fletus ad ipsam supremi patris sedem penetrabat. Ibi dissidentium animi diuino instinctu per se conciliabantur. veteres ibi simultates quisque sponte deponebat, offensæ, nullo cogente, nec hortante, inuicem condonabantur. Qui capitales inimicitias, diraque odia diu mutuo exercuerant, prompto spiritu, contrito vultu, profusisq; lacrymis sese in omnium conspectu amplexabantur: fera demum eorum corda, qui nec dum sacram illam effigiem viderant precepto domi rerum nuncio, sic residebant, vt è tigribus agnos factos esse diceres: quãplures sicarij, alijque viarum obsessores, proiectis armis omnibus, nudis pedibus, detecto capite, rosarij, aliauè corona solùm arrepta ad diuam Virginem lugentes properabant, scelera sacramentali medicina ad cõfessarij pedes magna contritione purgaturi, claudi, cæci, muti, alijque corpore variè affecti ad pristinum statum fuere Virginis ope restituti. Mira ibi in horas, nedum in dies, vt pleniùs impressæ paginæ testantur, ipsis oculis cernebantur opera, manifestæq; etiam modò summi patris beata Virgine, (vt piè credendum est) intercedente operationes è cœlo ibi elucescunt. Nec hic, quod omnibus abundè notum est, addendũ puto; quo studio, qua diligentia, quouè numero Pedemontanæ, Ligurumque gentes sacram vallem nudis pedibus frequentarint, ac ad tantum Virginis nomen precibus assidui fuerint: ipsi enim, quòd loci vicinitas cœlesti fauore, ac beneficio commodius illis iter præberet, maiori sanctitate, pietate, ac frequentia ad sacratissimum Virginis simulacrum maturabant, admissorum remissionem solicitè postulantes. Nec satis illis erat semel Virginis iconem vidisse, semelque criminum veniam exorasse, sed iterum, tertiò, ac pluries fanum illud maiori salutis auiditate denuò repetebant, nec illinc, quòd & alijs contingebat, sese diuellere poterant. Non ibi deerant sacerdotum chori, non sancta monachorum collegia, qui ab vrbe prædicta litaniã facientes identidem progrediebantur, hinc multiplex puerorum ac puellarum numerus, hinc matronarum, heroumque commitatus aduentabat; vndique tantæ, variæq; viuorum ex improuiso aderant cateruæ, vt plurimus quemq; stupor inuaderet: Non pauci Episcopi pedestri itinere è suis cathedralibus illuc se miro
30 deuotionis exemplo conferebant. † Ipse Carolus Emmanuel admirandæ pietatis, religionisque Dux optimus, ac fel. rec. Catarina Austriaca, cuius regij nominis memoriam, ac virtutum splendorem nulla æui vnquã est deletura diuturnitas, augustissimi coniuges, semel, iterum, ac tertiò sacram ædem oblatis gemmis, alijsque donis ingentibus deuoto, humilique spiritu visitarunt, ac, vt cumulatiore, memorandoque beneficio tam pium locum decorarent, in commune omnium eò peregrinantiũ salutem à Clem. VIII. Summo Pontifice indulgentiarum diploma impetrarunt. basilicãq; ibi latissimam, (quæ modo admiranda mole, miraque structura consurgit) largita ad id multa pecuniæ copia, fundandam curarunt, adhibito vrbis piæ memoriæ vigilantissimo Episcopo Io. Antonio Castruccio, qui, ingenti solẽnitate prima de more fũdamenta iegit, cui nõ minoris integritatis, ac solertiæ postea successit Carolus Argẽterius Taurinẽsis. Adhæc ex tot donarijs, amplissimisq; oblationibus, ac largitionibus cœnobia, hospitalia aliaq; hospitia ac diuersoria peregrinis in dies turmatim sacrũ locum

cum visentibus commoda, & opportuna, ipsorum principum iussu circùm ædificata fuere. Ibi conspiciuntur aurea, argenteaq; oscilla innumera parietibus intus affixa, arte mira laboratæ vestes, pallæ, vexilla infinitaq; insigni valore votorum exempla. In sacrario cunctis adeuntibus benignè recluduntur ingentia Ducum, Principum, ciuitatum, confraternitatum, ac nobilium munera reposita, calices, cruces, candelabra, serta margaritis intertexta, coronæ, variaque alia ex auro, alia ex argento, non parui numeri, nec exigui valoris oblata supellex, annuli, gemmæ, lapilli, plures millena nummum excedentia conspectui depromuntur. Ea denique solo biennij spacio auri, & argenti vis, tanta gemmarū, sacrarum vestium, vasorum, cereorum, aliarumque rerum ad diuinum cultum spectantium copia illic dicata, ac collocata fuit, vt maior sit, quàm scripto referri queat. Quæ quidem omnia, vt ad rem, vnde paulùm diuerti, redeam, dictę imagini ad extructionem fabricæ, non autem parochiali debentur. ex trad. per Ang. in l. in rem. §. item quæcunque. ff. de rei vndic. & in l. statue. ff. de vsuf. quem sequitur Felin. in cap. dilectus. in Princip. ver. sed proprietates. de off. ord.

31 Oblationes † verò, quæ celebranti in aliena ecclesia fiunt, cedunt Rectori ecclesiæ, & non celebranti, & quemadmodum relictum factū Episcopo ab extraneo videtur factū contemplatione ecclesię, ita oblationes factæ celebrāti videtur factæ intuitu ecclesiæ præsertim à parochianis, qui oblationes faciunt propter onera sacramētorū, cap. omnis Christianus. cum glo. de cōsecr. dist. 1. cap. requisisti. ex. de testam. & Abb. in cap. pastoralis num 2. de his, quæ fi. à mai. par. cap. & etiam, quæ sicut in capellis, seu altaribus fundatis intra parochiam debentur rectori parochiæ cap. ex transmissa de præscrip. & Abb. in rub. de paroch. nu. 4.

32 Oblationum † tres sunt species, vna, quæ est donatio rei factæ inter viuos Deo vni ecclesiæ.

33 Secunda, facta † causa mortis, quæ ad instar legatorum est reducta.

Tertia, vsualis, quam fideles faciunt ad altare, vel ad manum sacerdotis, quarum.

Prima est voluntaria, quæ, si solum est promissa, debetur.

Secunda adeò est debita, vt qui eam non soluerint sacrilegi, homicidæ, & necatores egentiū esse dicantur c. nulli, & c. qui abstulerit. 12. q. 2. & c. qui oblationes 13. q. 2.

Tertia verò est voluntaria, & in cōsilio, non autem in præcepto. S. Thom. 2. 2. q. 86. art. 1. & Graff decis. aur. cap. 27. nu. 5. & 6.
34 par. 2. lib. 2 & ista † tertia voluntaria efficitur etiam debita, quando propter ecclesiæ paupertatem non possunt parochi ex redditibus sustentari, quia, si parochiani non offerunt, hoc casu ab Episcopo, cuius officium est implorādum, cogi possunt per subtractionem sacramentorum ad offerendum, & circa oblationes, ad pias consuetudines conseruandas. S. Thom. eo. art 1. q. 86. Henr. Boich. in cap quamuis. num. 7. & 8. de decim. Abb. in rubr. de Paroch. num. 3 Lap. alleg. 66. alias 67. nu. 5. Felin in cap. veniens. il 1. nu. 3. de test. Couar. lib. 1. var. resolut. cap. 27. nu. 3. & Graff eod cap. 27.
35 num. 6. Proprius tamen parochus † propria auctoritate laicis, etiam si à consuetis oblationibus diu cessauerint, ministerium spirituale negare non potest. Felin. Couar. & Graff. locis supracitatis, licet glo. in d. c. omnis Christianus. teneat. quòd parochus auctoritate propria possit hoc casu parochianis sacramenta subtrahere, & malè, quia ab omnibus reprobatur, vt vltrà citatos ab alijs, per Felin d. n. 3. vers. sed contra allegat. Nauar. in consl. 2. de decim. & in simili videmus, quòd, licet doctoribus salarium non soluatur, non tamen studiū interdici facere possunt, arg. tex. in l. 1. quem ita ponderat Bal. C. de adu. fisc. & Cepol. in tract. de ędilit. edic. §. ordinē si emptor n. 3.

Et tanto minus sepultura Laicis ob non solutionem decimarum, aut cessatione à solitis oblationibus possunt denegare; quoniam sepulturam debitorum impedientes infamiæ notam, & alias pœnas incurrunt de quibus in Aut. Item ex l. fin. C. de supulcr. viol. quæ leges ciuiles licet non ligent clericos; sat est, quod valde impium noscitur, quo parochi nullo iure se munire possunt quo subtractionem sacramentorū, aut sepulturam negare suis parochianis possint præmissis de causis ac suos ordinarios debent, non autem sibi ipsis ius dicere, & debitores ad solutionem iuris remedijs, etiam vsque ad enunciationis sententiam

tiam

tiam procedere iuxta sacr. conc. Trident. dispositionem, vt in cap. 12. §. qui vero, sessione 25. de reform.

36 Quid autē † si parochiani sint adeò pauperes, vt sacerdoti prouidere non possint? tunc parocho manibus suis victū sibi quærere licebit. cap. clericus victum 91. dist. & Graff. eod. cap. 17. nu. 6. vers. quod si parochiani, & iste erit casus singularis, quo clericus poterit aliquid negociari, dummodò ad victum tantùm, non ad quæstum non obstante. cap. secundùm instituta, & tot. tit. ne cler. vel mon. neg. sec. se immisc. si verò parochiani consueuerunt facere oblationes, & à consuetis desistere intendunt, tunc Episcopus illos ad illas faciendum iuxtà solitum cogere potest, & iste erit

37 vnus ex casibus, quibus † Episcopus habet iurisdictionem in laicos ad ipsos cogendum obseruare laudabilem cōsuetudinem Ecclesiæ, vt tenet Abb. in c. ad Apostolica, num. 3. & Bar. in l. priuilegia, num. 2. & 3. C. de Sacrosanct. Eccl.

38 Pluribus † etiam alijs de causis Episcopi iurisdictionem habent in laicos, de quibus per gl. & dd. in c. cum sit generale, de for. comp. & Innoc. in c. licet, nu. 3. eod. tit. Et quamuis in laicos reos regulariter nullam habeant iurisdictionem in rebus corporalibus, sed actor forum rei sequi debeat vt cap. si clericus laicum, & d. cap. cum sit generale, eod. tit. dicta tamen regula fallit vbicunque contraria viget consuetudo, gl. in d. c. si clericus, in fin.

39 Primò † enim fallit in ciuitate Parisiensi, in qua clerici etiam in causis pecuniarijs, siuè agant, siuè conueniantur, forum seculare adire non tenentur, sed eorum causæ cognoscuntur in foro ecclesiastico, vt c. quod clericis, vbi etiam gl. & ibi Abb. n. 6. de for. comp. & Bar. in tract. diffe. int. ius Canon. & ius Ciuil. nu. 32. Adducitur autē ratio, quia Episcopus Parisien. est etiam Comes, vt per gl. & Bar. locis proximè citatis. Et ne dum in Francia, sed etiam Aretij clerici trahunt, & non trahuntur, vt post Specul. in tit. de cessio. actio. in prin. vers. quarto præsupponitur, n. 8. testatur Carauit. super Ritu Mag. Cur. Rit. 229. nu. 2.

40 Fallit † secundò in ciuitate Bononiæ, eadem, & maiori ratione. Nam Archiepiscopus Bonon. non solùm est Comes, sed etiā

41 Princeps, & ideò, vbicunque † litigari contingit inter clericos, & laicos, etiam si inter plures collitigantes vnus sit tantùm clericus, trahit, & non trahitur. Et ita viget immemorabilis consuetudo, quod, & ipse testari possum, ad quem, dum Vicariatus officium pro Alphonso Paleoto dictæ ciuitatis Archiepiscopo exercui, quàm plures ciuiles clericorum causæ actiuè, & passiuè cum laicis vertentes delatæ fuerūt: Et licèt ex aduerso aliæ personæ priuilegiatæ, nempè regulares, viduæ, aut pupilli existant, clerici tamen trahunt, & non trahuntur, arg. tex. & not. in eo. c. quod clericis, de for. comp.

Fallit etiam regula, quòd actor forum

42 rei sequi † debeat, in militibus Ordinis Sancti Ioannis Ierosolymitani, qui habent priuilegia, quòd in quibuscunque causis actiuè, seu passiuè trahant, & non trahantur, vt in priuilegijs Pij IV. de quibus in Bull. cap. 14. §. nec non causas, pag. 671. propè fin.

DE QVARTA FVNERALIVM. Cap. XIV.

SVMMARIVM.

1. *Funeralium quarta quando non obstantib. priuilegijs cathedrali, sed parochiali ecclesiæ debeatur.*
2. *Canonica portio, quæ sit, & quibus debeatur*
3. *Quarta solutio, à quibus monasterijs non persoluatur.*
4. *Episcopi, an portionem oblationum habere debeant.*
5. *Cathedraticum in honorem cathedræ Episcopalis vltra procurationē persolui debet.*
6. *Canonica portio, de quibus non debeatur.*
7. *Mortuorū officia, quibus diebus fieri soleant.*

8 *Quar-*

DECIMIS, ac primitijs, funeralium, quę quarta dicitur, legitimè succedit, nam quemadmadũ per eas Deũ in suis ministris recognoscimus: ita in recognitionem Ecclesię suæ, quę filios regenerat, ac ad Deũ assiduè tàm pro viuis, quã pro defunctis intercedit, portio funeris quarta de iure debetur.

Decreuit sancta synodus quibuscunque in locis iam ante annos quadraginta, quartam, quæ funeraliũ dicitur, cathedrali, aut
1 † parochiali ecclesiæ persolui solitã, si postcà fuerit ex quocunque priuilegio alijs monasterijs, hospitalibus, aut quibuscunq; locis pijs concessa, eandem posteà integro iure, & eadem portione, quę antea solebat, cathedrali, seu parochiali ecclesiæ persolui, non obstan. cõcessionibus, gratijs, priuilegijs, etiam mari magno nuncupatis, aut alijs quibuscũque, conc. Trid. c. 3. de refor. sess. 25. & regulariter de omnibus relictis factis ecclesijs soluitur Episcopo, & ecclesiæ parochiali canonica portio, Abb. in c.
2 vlt. n. 1. de testam. Est enim canonica † portio regulariter quarta, quæ tamen præscriptione fieri potest, vt loco quartæ portionis, quinta, vel sexta soluatur, & tũc titulus in hac præscriptione non est necessarius, cũ iure canonico circa hãc portionem quartæ nulla sit certitudo; sed quandoq; maior, & quandoque minor Episcopo soluatur, c. certificari, de sepult. Abb. in c. officij, n. 2. & ibi Couar. nu. 1. de test.

3 In monasterijs † autẽ fabricati citra annos quadraginta, aut ijs, quæ vallata sunt priuilegio Apost. dictum c. 13. de refor. nõ habet locũ, quoad solutionẽ quartę, vt à sacra congr. fuit decisum super eo. c. vt in decis. sub tit. Tricariceu. Hierac. Tirason. & quãdo regulares sunt in quasi possessione nõ soluendi quartã Episcopo, aut parocho, eisdem Episcopo, & parocho incũbit onus probandi ante 40. annos elapsos solui solitã ab eorum monasterijs, vt ibidem in decis.

decis. sub tit. Terracinen. quia allegantis onus probandi incumbit, Bart. in l. si minorem, nu. 5. C. de integr. restit.

4 Tempore enim † primitiuæ Ecclesiæ, cũ Episcopi essent pauperes, statutum fuit, vt ipsi de oblationibus Matrici Ecclesię factis sumerẽt medietatẽ, c. antiquos, 10. q. 1 procedente tempore ex parochialibus tantùm tertiam oblationum decimarũ tributorũ, & frugum haberent, c. de his, & cap. decernimus, ead. q. 1. & c. constitutũ. 16 quæst. 1. Postmodum Gelasius Papa quartã Episcopis debere decreuit, vt in c. vobis, c. concesso, & c. quatuor. 12. q. 2. sed hodie nec tertiã parochialium habebunt Episcopi, nisi ad fabricam reparandam, & velint etiam fabricam parochialium reparare, c. 1. 2. & 3. 10 q. 3. & glo. in d. c. de his, & contra dispositionem dictorum canonũ, nunc ex generali consuetudine, Episcopi pro ecclesiarum reparatione, aut alia de causa nullam à parochis recipiunt portionem, sed tantũ

5 cathedraticum, quod in honorem Cathedræ Episcopalis, i. duos solidos pro qualibet Ecclesia præter procurationem moderatam petere possunt, gloss. in sum. & c. 1. & c. inter cætera 10. q. 3. parochos autem ad restaurationem Ecclesiarum, & alia ad cultum diuinum necessaria in visitatione compellere possunt omni appellatione remota, conc. Trid. c. 7. circ. fin. de ref. sess. 13.

Regula autẽ, quòd de relictis factis ecclesijs soluatur Episcopo, & parocho ca-

6 nonica portio, † fallit in pluribus, & primò, in his, quę in ornamẽtis, vel pro cęreis, seu fabricæ luminarijs, anniuersario, septimis, vigesimis, vel trigesimis, ac alijs quę ad perpetuum diuinũ cultũ ecclesijs leguntur vt est tex. & ibi Abb. in c. vlt. n. 2. de test. &

7 benè Capic. in decis. 23. n. 2. & seq. † In officijs mortuorũ alij tertiũ diem, alij septimũ, alij trigesimũ, & alij quadragesimũ obseruare consueuerunt, Gen. c. 50. Deut. c. 34. Ambr. in lib. de obitu Theod. Imp. relatus, in c. quia alij, 13. q. 2 & Abb. d. nu. 2. præter anniuersariũ, quòd fit pro commemoratione animarũ, & dicitur officiũ, quòd fit singulis annis, anno reuoluto eadẽ die, qua ille, qui legauit, sepultus, vel defunctus fuit, Abb. d. nu. 2. vers. quintus casus.

8 Quòd verò † de relicto fabricæ non debeatur quarta, procedit, quando ecclesia, cui legatũ pro fabrica fit, indiget ędificijs, aut refectione parietum, secus enim, si his non indigeat, quia tunc ex legato fabricæ facto, ne fiat fraus, Episcopo, aut parochiali quarta detrahitur, vt tenet Couar. in d. c. vlt. nu. 4. vers. est tamen, vbi existimat hanc magis communẽ esse, quę tamen mihi non placet, sed veriorẽ puto, tali casu hoc legatum seruandum fore in futuram parietum Ecclesiæ restaurationẽ quandoq; necessariã, aut pro picturis faciendis, quæ fabricæ æquiparantur, vt inquit Bal. in l. si quis ad declinandũ, §. in omnib. n. 11. C. de Episc. & cler. aut in illius ampliationem, vel augumentum, per tex. in c. vobis. 12. q. 7. quẽ pro hac vltima opinione ponderant, & sequuntur Gofr. Card & Barb in eod. c. vlt. relati ab eod. Couar. d. nu 4. vers. est tamen.

9 Secũdò, fallit † in relictis alijs locis pijs, d. c. vltim. post med. vt, quòd quotannis fiat solemnitas alicuius Sancti, vel, quòd in aliqua ecclesia constituatur præbenda, vel altare, aut pulpitum, vel aliud huiusmodi, vt ibi Innoc. in princ. de testam. sed, si legatum fiat simpliciter pio loco, non ad certũ opus pium illius loci, tunc regulariter pia loca tenentur ad canonicam portionem, Abb. in eod. c. vlt. n. 3. & si fiat hospitali constructo auctoritate Episcopi, in quo habitent infirmi, etiam, si relictum fiat pauperibus eiusdẽ hospitalis, eidem quarta debetur: quia videtur testatorem habuisse respectum ad locum, nõ ad personas pauperes, secus verò, vbi relictũ factũ fuisset sine determinatione alicuius loci; quia tunc Episcopo nihil debetur, Abb. in eo. c. officij, n. 7. de test. & ca-

10 nonicæ † portionis nomine quarta intelligitur, Inno. in c. requisisti, n. 3. ver. sed vbi nõ cõstat, & ibi Abb. n. 19. & Cou. in d. c. officij, n. 2. ver. cõtract. quidem, de test. ac ita constituit, & ordinauit, Clem. V. per tex. in Clem. dudũ, § verũ nẽ parochiales de sepul.

11 Parocho † autem debetur quarta legatorum, quæ relinquuntur ab aliqua persona ecclesiæ, in qua, omissa parochiali, se mandauit sepeliri, cap. 1. & 2. de sepult. cap. vlt. & ibi Couar. nu. 3. de testam. sed quæritur, si testator legatum reliquit proprio parocho, & alibi elegit sibi sepulturã, an possit parochus relictũ sibi factũ ab hærede exigere, & præterea occasione funeris quartam, aliàs sibi debitã accipere, vt dicto c. 1. & di-

& dicta clem.dudum,de sepult.& videtur, quòd non,quia ecclesiæ parochiali debetur quarta ob ecclesiasticam sepulturam, aut in recompensationem onerum, quæ subijt administrando sacraméta parochianis suis, aut in satisfactionem iniuriæ, quia relicta propria ecclesia elegit alibi sepulturam, sed vtroque casu videtur sibi prouisum per portionem propriè parochiali ecclesiæ relictam. Nam eligens alibi sepulturam debet relinquere ecclesiæ suæ quartam. Si verò reliquit certâ portionem illi ecclesiæ præsumitur satisfecisse iuri,qua propter non possit ab ecclesiastica sepultura aliud peti, nisi,vt suppleatur vsque ad quartam.Fed.de Sen.cons.3.quem sequitur Abb.qui ad contraria respondet,in d.cap.officij,num.5.de testam.& ratio deducitur,quia, vbicunque debitor relinquit aliquid suo creditori,videtur in dubio reliquisse animo compensandi eum debito,l.si cum doté,§.si Pater, ff.solut.matr.& Abb.eod.c.officij,n.4. quæ sunt vera,& bene procedunt quando debitor necessarius testamento creditori relinquit,sed parochus non est creditor testatoris, quia parocho debetur quarta portio ab ecclesia ex legatis, aut aliàs, vt infrà, relictis,ab ipsa ecclesia,aut pio loco,non auté ab hærede testatoris, Abb.in eod.c.officij, nu.4.circa fin & ibi Couar.n.1. vers. hæc verò, de test.& Bald.in l.si quis ad declinãdum,§.in omnibus,n.2. C.de Episc.& Cle. & iura ciuilia intelligunt, quandò debitũ legale à testatore legatario debetur, quòd tunc compensatio fiat,Crauet.cons.131.n.14.& Couar.in d.c.officij,nu.2. vers.in secundò de testam.secus auté quando debitum legale non debetur à testante, sed ab alio, quamuis ex causa ipsius testatoris, sicuti quarta canonica portio, quæ nõ debetur à testatore, sed ab ecclesijs,quibus ipse testator legauit, quia tunc, si testator reliquisset parocho, nõ cõputaretur in quartã cap.requisisti,extra de testam.Ias.interm.in auth.præter ea.nu.2. C.vnde vir,& vxor,& ibi Dec.n.13.cum alijs per Couar. allegatis,qui refert, hanc comunem esse opinionem in d.c.officij,n.3. circa fin. de testam.

12 Quartam, non solùm † de sumptu funerali,qui fit in die depositionis,sed de obuẽtionibus omnibus, tam funeralibus, quàm quibuscunque,& quomodocunque relictis, distinctè,vel indistinctè, ad quoscunque certos, vel determinatus vsus, de quibus etiam quarta, siue canonica portio antiquitùs dari,siue exigi non consueuerat,vel non debebatur de iure,ac de datis,vel qualitercunque donatis in morte, seu mortis articulo in infirmitate donantis,vel dantis, de qua decesserit,quomodocunq; directè, vel indirectè,fratribus,vel alijs pro eisdem parochialibus,sacerdotibus,& ecclesiarum rectoribus,seu parochis,Clemens V. sua constitutione auctoritate Apostolica deberi, & ad illam omnes, ad quos spectauerit,integrè persoluendam teneri,ordinauit, vt in d.clem.dudum,§.verùm nè,de sepult.

13 Debetur † etiam quarta,si testator legatum soluit in vita,quia nihilominus videtur soluere, vt legatum, vnde legatarius illud iterum post mortem petere nõ potest,glos. in ead.Clem.eo.§.verum, in verb.datis, &

14 ibi Abb.nu.50. præterea debetur, † etiam si testator mãdet cum habitu fratrum illius monasterij se sepeliri, quia si ad ipsorum religionem in ægritudine, in qua decessurus erat,transiret,quarta deberetur,cap.de his,de sepult.gl.in d.§.verum in ver. decesserint, & ibi Abb.nu.51.ac etiam de his †

15 quæ testatores relinquunt,vel dant in infirmitate,ex decedunt, vel dari mandant post mortem singularibus fratribus ad eorum commoditates,vt ademptiones vestium,vel librorum, nulla de his in testamento facta mentione,glos.in eod.§.verum,in ver. indirectè,& ibi Ias.quæst.15.& Abb.n.52.& est ratio, quia id conuẽtui quæritur, sicut per monachum monasterio, per seruum Domino,& per filium patri, Instit.per quas,pers. nob.acqu. in princ.l.1.in fin.& l.vlt.C.eod. tit.cap.non dicatis,12.q.1.cap.1.in fin.18. q.1.& d.glo.in verb.indirectè, quia omnia proculdubio procedunt, quoad personas, quæ apud religiosos sepeliuntur.

16 Sed dubitatur, † an regulares teneantur ad quartam de his, quæ eisdem relinquuntur per eos, qui apud illos omninò non sepeliuntur,& omissa disputatione,ac varietate opinionum, ad illam quartam non tenentur, vt relatis opinionum diuersitatibus tenet gloss. in prædicto, §. verum, in vers. quartam, quam sequitur ibi Iac. q. 18. & Imol. Abb. in cap. officij, num.6 in fin. &

17 ibi Raue.de test.sed † quia sicut falcidia est in

in bonis hæredis,sic quarta parochis debita est in bonis ecclesiarum parochialium, propterea eam vendicare possunt, & inhiberi facere hæreditatibus,vel per fideicommissum grauatis,ne illam fratribus,sed ipsis parochis termino aduenięte persoluāt eādem,argum.text.in l.hæres in fin.ff ad Trebell.& tenet gl.in d.§.verùm,in verb.largiri,& Abb.in ead.clem.dudum,nu.54.& ita cauti aduocati super modo procedēdi parochos consulere debent,quia fratres,propter exemptionem, ad exhibendam quartam per Ordinarios locorum compelli nō possunt, gloss. in ead. clem. §.vltra portionem,in verb.coerceri,& ibi Abb.num.56.

Quæritur nunc hoc casu quis erit iudex competens ad inhibendū hæredi laico grauato de non soluendo regularibus legato, nisi prius parocho quarta debita fuerit soluta; & cum parochus sit actor contra laicum,videtur,quòd iudicem secularem adi-
18 re debeat,quia † actor regulariter forum rei sequi debet,c.si clericus laicum,de for. comp.vbi Doct. omnes, cap. cum sit generale,eod.tit.cum tamen parochialis ecclesia, cuius vice, & nomine parocho quarta debetur, sit causa pia,pro cautela, ne legatarius persoluat integrum legatum,poterit Episcopus contra eundem legatarium concedere inhibitionem, per d.glos.in ver.largiri,& Abb.d.n.54. præsertim quia pendet hęc inhibitio à pia mente testatoris,& Or-
19 dinarij, † etiam, tanquàm Sedis Apostolicæ delegati in casibus à iure concessis omnium piarum dispositionum, tàm in vltima voluntate,quàm inter viuos sunt executores,conc.Trid.cap 8.de refor.sess.22.& ibi Congr.Conc. super eod.cap. in decis. sub tit.Hispalen.& nō obstat,quòd,qui debent persoluere aliquod legatum, sint officiales S.Officij Inquisitionis,& exempti à iurisdictione Ordinarii, vel professores in aliqua Vniuersitate ratione litterarum cōseruatoriarum, quæ eximunt à iurisdictione ordinaria,non autem à delegata à sede Apostolica,vt hoc casu super eod.c.8.ab ead.Cōgr.fuit decisum,in decis.sub tit.Patau.& in §.consuet.etiam.Sunt etiam piarum dispositionum executores de iure ciuili, l.nulli, C.de Ep.& cl.& de iure canonico,vt c.nos quidem,c.si hæredes,c.tua nobis.c.Ioānes, de test.& cle.quia contingit,de relig.dom.

& Parochus ad libitū suū disponere potest de quarta, quam acquirit nomine mortuariorum, Bald.in l.præses,ad fin.C.de trans.
20 Alia quarta † debetur Episcopis de relictis, non solùm ecclesijs, sed etiam monasterijs,hospitalibus,& alijs pijs locis factis non exemptis,cap.officij, vbi Abb.num 1. & Couar.etiam nu.1. & cap.requisiti, vbi Innoc.num.1 & etiam Abb.nu.9.de testa.
21 Quæritur,nunquid debeatur † quarta Episcopis, ex his, quæ legantur confraternitatibus laicorum, quæ prætextu pietatis, & deuotionis sub regimine officialium ab ipsis electorum congregantur,& quòd hęc legata non fiant locis pijs, sed personis,& ideò non debeantur,facit tex.in cap.requisiti,de testam.tenet Bald.in l.si quis ad declinandum.§.in omnibus.n.19 C.de Episc. & cler.Abb.in d.cap.officij, in fin.de testa. & in cons.31.n.1.vers.tertiò induco,vol.1. Fed.de Sen.cons.129.Calc.cōs.21. & Couar.in d.c.officij, nu.12. Contrariam verò opinionem,quod hæc quarta Episcopo debeatur, teneňt in eod. c.officij, Anchar.& Barbat.nu.7. Petr.de Perus. latè in tract.de quar.canon.14.q.principali,& post diligentem disputationem eandem opinionem sequitur Barb.cons.1 nu.8 vol.4 quam communē esse testatur,& sequitur Couar.eod. nu. 12. cui non obstant in contrarium adducta, quia cessat nunc primum, & præcipuum fundamentum,Abb.quòd confraternitates sint loca,& personæ exemptæ à iurisdictione Episcopi,cum sint illius iurisdictioni subiectę,vt per conc.Trid.cap.1.de refor.sess.22.& nouissimè per cōstit.Clem. VIII.sub die 7.Decembris 1604.editam.

Nam admittitur, quòd sint puri laici,& foro seculari subiecti,vt singuli, sed Episco-
22 pi tanquā Sedis Apostolicæ † delegati habent ius visitandi easdem confraternitates laicorum,etiam quas scholas,siue quocunque alio nomine vocentur, non tamen, quæ sub immediata regum protectione, sunt, sine eorum licentia, etiam, si eorum cura ad laicos pertineat, atq; eædem confraternitates exemptionis priuilegio sint munitæ,ac omnia, quæ ad Dei cultum, aut animarum salutem,seu pauperes sustentandos instituta sunt, ipsi ex officio suo iuxta sacrorum canonum statuta cognoscere, & exequi debent, non obstante quacun-

que consuetudine, etiam immemorabili priuilegio, aut statuto, conc. Trid. d. cap. 8. sess. 22. de reform & debet Episcopus confraternitatibus visitationẽ intimare, & exactionem rationum, iuxta d. cap. 8 & cap. 9. ead. sess. 22. exequi.

23 Si verò † confraternitates excipiant de priuilegijs, aut de aliqua alia re, propter quam, visitari se non posse prætendant ab Ordinario, tunc earum allegationes in facto, & in iure ad sacram congregationem sunt transmittendæ, & interim est supersedendum, vt fuit ab eadem sacra congregatione decisum, vt in decis. sub tit. Ruben. & alia sub titulo Mediolanen. super eod. c. 9.

24 Administratores autem † tàm ecclesiastici, quàm laici, fabricæ cuiuslis ecclesiæ etiam cathedralis, hospitalis, & confraternitatum, & huiusmodi piorum locorum singulis annis Ordinario rationem reddere tenentur, cõsuetudinibus, & priuilegijs quibuscunque in contrarium sublatis, nisi secus in institutione, & ordinatione talis ecclesiæ, seu fabricæ expresse cautum esset: & si ex consuetudine, vel priuilegio, aut constitutione aliqua loci alijs ad id deputatis ratio reddenda esset, tunc, cum illis, & Ordinarius debet adhiberi, & aliter factæ liberationes administratoribus minimè suffragantur, conc. Trid. cap. 9. ead. sess. 22. & administratores locorum piorum etiam exemptorum nemini aliàs rationem reddentes, Episcopo eam reddere debent, & si alijs reddere consueuerunt, cum illis est etiam principaliter Episcopus adhibẽdus, congr. conc. super eod. cap. 9. sub titul. Mediolanen. Cremonen.

Ideò, cum ex dispositione concilij hodie confraternitates subsint Episcopis ratione oneris † Episcopalis, debent legata

25 pro quarta Episcopis communicare, Abb. in eod. cons. 31. vers. nec obstat vnum. Cessat etiam secundùm fundamentum, quòd possint cõfraternitatum scholæ ad libitum constructoris dissolui, vt in eod. cons. 31. num. 2. quia, quicquid esset olim, hodiè à communiter accidentibus omnes confraternitates habent oratoria, in quibus diuina celebrantur, campanile, campanas, sacristiam cum paramentis, ac omnibus alijs ad sum ecclesiæ non parochialis necessarijs, & proprios capellanos pro celebratione Missarum, quapropter non possunt ad libitum constructoris dissolui; quia oratoria

26 † sunt Deo dicata, & semel Deo dicatum, non est ad vsus humanos vlteriùs transferendum, cap quæ semel, 19. q. 3. cap. adhæc, extra de relig. dom & ibi glos. in ver. mundanis, & cap. semel Deo dicatum, de reg. iur in 6. Nec obstat, quòd non sint conse-

27 crata; quia ecclesia † non consecrata gaudet eodem priuilegio, quo consecrata, & obsequijs diuinis dicata nullius sunt temerarijs ausibus prophananda, cap penul. ext. de imm. Eccl. & c. vlt. & ibi glo. in vers. non cõsecrata, de consec. Eccl. vel Alt. Ex quib. post Couar. loco suprà citato, quòd de legatis confraternitatib. factis debeatur Episcopis de iure quarta, vti veræ, & communi opinioni me subscribo, dũmodò in contrarium non obstet præscripta cõsuetudo.

28 Videtur etiam Episcopis † debita quarta pars oblationum, cap. de his, cap. antiquos, 10. q. 1. cap concesso, & cap. vobis, 12. q. 2. Abb. in cap. vlt. circa fin. de testam. & Couar. in d. c. officij, in princ. sed dicta iura habebant locum, & seruabantur antiquis temporibus, quando Episcopi erant pauperes, vt supra deduxi. Sed cum postea cœperint habere redditus cõpetentes, fuerunt dicta iura reformata, ita quod Episcopis nihil deberetur præter Cathedraticum, cap. 1. 10. q. 3. & gloss. in d. c. de his, 10. q. 1.

29 Ideò quadragenaria † temporis præscriptione circa quartam oblationem clerici teneri possunt, c. de quarta, & ibi gloss. ext. de præscript. & Abb in d. cons. 31. n. 3. vers. itaque. Debetur quarta Episcopalis solùm ab ecclesijs Episcopo subiectis, propter cõmunionem, quæ est inter Episcopum, & ecclesiam sibi subiectã, (sed inter ecclesiam exemptam, & Episcopum communio cessat) & ratione oneris, quòd sustinet Episcopus circa curam ecclesiarum sibi subiectarum, quę ratio etiam cessat in exemptis, vel in recognitionem superioritatis, quæ pari-

30 ter † in exemptis cessat, à quibus quarta Episcopo non debetur, Innoc. in d. cap. officij, in princ. & ibi Abb. nu. 6 Fed. de Sen. in cons. 96. Bal in l. si quis ad declinandum, §. in omnibus, nu. 6. & nu. 11. C de Episcopis. & cler. idem Abb. in cons. 37. nu. 1. vers. sed certè, par. 1. & Felyn. in d. cap. de quarta, in princ. vers. & tene menti, de præscr.

31 Quar-

31 Quarta enim † exemptorũ debetur Papæ qui eſt Ordinarius, & Epiſcopus exemptorũ, c.anctoritate.de priu.in 6.& Abb.in d.c.officij,n.8. qui teſtatur hanc eſſe communem Doct.ſententiam, quæ tamen quarta fuit per Conſtitutionem Papæ Clem.V. parochis conceſſa, vt in d.clem.dudum,de ſepult. Et cum Epiſcopi quartam ab eccleſijs ſibi ſubiectis tantùm percipiant, parochialium rectores illam percipiunt iure parochialis à Regularibus exemptis, per d.clem.dudum de ſepult cum alijs ſupra allegatis, quibus addo Abb. in d.conſ. 37. nu.1. Nam etiam contingere poteſt, quòd
32 ab vno, & eodem legato † duæ quartæ deducantur, vt quando legatum relinquitur eccleſiæ ſeculari, in qua teſtator omiſſa eccleſia parochiali ſibi elegit ſepulturam, quoniam debetur ex eo quarta Epiſcopo, cui eccleſia ſubdita eſt, & alia quarta eccleſiæ parochiali, Abb.in d.c. officij, nu.5. in fin.& in c.certificari, vbi, quòd tali caſu prius eſt deducẽda quarta parochialis Eccleſiæ, num.11.de ſepult. & Couar. poſt alios, quos citat in eo.c.officij, num.8.
33 Decimarum † quarta etiam Epiſcopis à clericis debetur, d.c.conquerente.de offic. ordin.cap.de quarta, vbi glo.in verſ.ſe poſſe, Hoſtien.& Io.And.de præſcr. Rebuff.in d.tract.de deci.q.3.n.14. & Monet.q 7.nu. 14.eod.tit.dummodo non ſit præſcripta, quia de quarta decimæ, & oblationis defunctorum clericus ab impetitione Epiſcopi quadragenaria temporis præſcriptione ſe tueri poteſt.d.c.de quarta, & c.illud, de præſcript.Abb.qui hanc dicit cõmunem opinionem in d.conſ.31. circa fin.par.1.& in conſ.26.nu 5.par.1. Et pari modo regulares præſcribunt quartam funeralium, &
34 legatorum contra parochos † ſpacio quadraginta annorum, quia Eccleſia ſe poteſt aduerſus eccleſiam quadragenaria temporis præſcriptione tueri, c.illud, & gloſſ. in c.de quarta, in verb. quadragenaria, extra de præſcript.in rebus autem eccleſiaſticis præſcriptio eſt quadragenaria, c.dilecto, c. vlt.de conſue.& c Romana, de elect. c.cum eccleſia, de cauſ. poſſ.& proprie.c.de quarta, & c.ad aures, de præſcr. etiam ſine tit.
35 quò ad præſcriptionem libertatis † non ſoluendi quartam decimarum, nec oblationum, aut legatorum. Sed ſi vna eccleſia fundat ſuam intentionem in præſcriptione quadragenaria percipiendi decimas in aliqua parochia, cum talis perceptio ſit contra ius, titulus eſt neceſſarius, ad tantum temporis ſpacium cuius initij memoria in contrarium non exiſtat, cap.1. de præſcr. in 6 c.ad decimas.de reſtit.ſpol.eo.lib.glo. in c.ad aures, in ver.quadragenalis, extr.de præſcr.& Abb.in d.conſ 26.nu.4.par.2.

DE CENSIBVS.
Cap. XV.

SVMMARIVM.

14 Census ad septem pro centenaria legitimè emi possunt.
15. Pretium iustum rerum in puncto indiuisibili non consistit.
16 Pretium cuiuscunque rei est triplex, supremum, infimum, & medium.
17 Pretium annui census in totum in pecunia numerata solui debet.
18 Pecunia debita, quando in impositione census possit haberi pro numerata.
19 Census ad certũ tempus constitui nõ potest.
20 Census venditor inuitus ad redimendum cogi non potest.
21 Census venditor, quando ad redimendum cogi possit.
22 Censuali re pereunte perit, & census.
23 Rem perire & infrugiferã fieri, paria sunt.
24 Census emptus per 300. super re valoris 500 quæ solum reddit fructus debitos pro dictis 300. est legitimus.
25 Consuetudo Prouinciæ, in iusta census æstimatione est seruanda.
26 Census venditus, an pro parte redimi possit.
27 Creditor, non tenetur inuitus partem sui crediti recipere.
28 Census ex conuentione partium pro parte redimi potest.
29. Exceptione casus fortuiti, an renunciari possit.
30. Emphyteutica bona alienans irrequisito domino, cadit à iure suo.
31 Censualis contractus, ab emphyteutico in pluribus differt.
32 Censum perpetuum annuũ non soluens, non cadit à iure suo, secus autem emphyteuta.
33 Census emptor, in alienatione prædij censualis omnibus alijs est præferendus.
34 Litigiosi malis artibus vtuntur.
35 Pauper primò seipsum, & familiam sustentare tenetur.
36 Potentes sunt difficilis conuentionis.
37 Pœna conuentionalis ob non solutionem, an debeatur.
38 Interesse lucri cessantis, quando debeatur.
39 Pacta nuda de iure canonico sũt seruanda.
40 Obligatio de subeundis oneribus, quæ aliàs ex natura contractus minimè debentur, non tenet.
41 Onus rei impositum, rem sequitur, quocunq; vadat.
42 Onera subire non tenetur emptor census ad formam constitutionis Pij V.
43 Ecclesia acquirens rem feudalem obligatur ad onera vassalli.
44 Census, & pensio, in temporalitate consistũt.
45 Pensionarius regulariter ad decimas, & alia onera concurrere tenetur.
46 Papa, est summus bonorum Ecclesiæ administrator.
47 Census ad formã constitutionis Pij V. est ius accipiendi de fructibus fundi pensionem.
48 Onera seruitutis, & hypotheca super suo fundo, quilibet apponere potest.
49 Census emptor, an pro rata ad onerum solutionem teneatur.
50 Onus reale à percipiente fructus, quando solui debeat.
51 Consuetudo constitutionem interpretatur.
52 Consuetudo in onerum solutione habet vim legis.
53 Pacta contra substantiam contractus sunt nulla.
54 Possessiones prædiorum tenentur ad onerum solutionem.
Res sequitur possidentem, & onera rem sequuntur, ibidem.
55 Emptor census plura patitur incommoda considerabilia.
56 Pactum de retrouendendo rem minoris valoris vsque ad quartam partem pretij, & vltra efficit.
57 Grauatus in vno, in alio debet releuari.
58 Rei substantia maximæ æstimationis.
59 Census, fructum rei, super qua imponitur, excedere non debet.
60 Census nouus, quando imponi non possit.
61 Censuum contractus, quando fœneraticij iudicentur.
62. Vsura tam iure naturali, quàm diuino, est prohibita.
63 Vsura crimen in quibus committatur.
64 Vsura crimen est difficilis probationis.
65 Vsurarius contractus, vt probetur, quæ requirantur.
66 Contractus vsurarius probatur, & modicitate pretij, & pacto de retrouendendo.
67 Vsurarius, quis probatur tribus concurrẽtib.
68 Vsurarius, quomodo quis probari possit.
69 Malus in eodem genere mali, qui semel fuit malus, semper præsumitur.
70 Vsurarum crimen de consuetudine est mixti fori, sed communi opinione, est merè ecclesiasticum.

EADEM ferè est ratio censuum cũ ijs,quę proximè breui, qua visum fuit, via declarauimus, eorũq; naturam nullo penè discrimine represétare videntur. Vnde mihi non incongruum fuit de his hic pauca referre.
1 Census igitur perpetuus † pótificio iure, est quidam contractus, quo habens plenum rei dominium illud alteri tradit,quoad ipsum dominium vtile, pro centum aureis, ea pactione, vt perpetuò ex ea re sibi census conuentus soluatur. Bart. in l. 1. § 1. num. 4. de publican. Imol. in cap. 2. ad audientiam. colum. 2. de reb eccl. non alien.& Cou. lib. 3. var. resol. c. 7. n. 1. & hic est census antiquus,qui creabatur,cũ ecclesia, vel alia persona priuata habens prædium, vel domum,illius prædij,seu domus dominium vtile, & directũ alteri tradebat pro certo conuento pretio, ea pactione, vt perpetuò sibi annuus census cõuentus solueretur, vt per glos. in c. consti tutus,in ver. iuxta ratam,& ibi Abb. nu. 20.
2 de relig domib. hic enim census † differt à constitutione, & reseruatione census, qui pecunia emuntur ad præscriptũ Pij V constit. de anno 1568. 14. Kal. Februarij editæ de qua in Bul. Rom. c. 80 qui est licitus, & etiam dudum Apostolica auctoritate approbatus, vt in extrauag. com. c. 1. & 2. de empt.& vend. Couar. d. c. 7. n. 2. vers. cõtrariam.& vers. sextò post variam, eod. lib. 3. & Graff. decis. aur. c. 118. n. 15. lib. 2. par. 1.
3 In census quidem antiqui † reseruatione trãsfertur vtile, & directum dominium, vt per Molin. in tract. 2. disput. 381. col. 2. &
4 alios supra allegatos. In census † verò nouo ad formam dictæ constitutionis Pij V. nec vtile, nec directum dominium rei, super qua census collocatur ad emptorem transfertur, sed solùm ius accipiendi de fructibus illius pensionem, vt per Couar eo. c. 7. nu. 2. vers. non ob erunt, Molin. eod tract. disput. 372. in fin.& 390. in princ.& Tolet. in instruct sacerd. lib. 5 cap. 43. vers. consignatiuus sub num. 1. sed ad validitatem huiusmodi census plura requiruntur.
5 Primò, † quòd census constituatur super re immobili, aut, quæ pro immobili habeatur, de sui natura fructifera, ac certis finibus designata, vt in dict. constit. Pij V. post princip.& Card. Tolet. in eod. lib. 5. cap. 45.
6 vers. non tamen, nu 3. expressio enim † confinium fit ad demonstrationem rei. l. forma. ff de cens. Barr. in l. Demonstratio. ff. de condit & demonstr. & Crauet. cons. 293. nu. 7. & de sui natura immobilis erit perpe-
7 tuus annuus redditus, † qui licet propriè non sit res immobilis, habetur tamen pro re immobili. Clem. exiui. §. cunque annui redditus, vbi, etiam glos. de verb. signif. & in cap. 2. iunct glos. in verb. iuta. de reb. Eccl. non alien. in 6 quapropter ad formam eiusdem constitutionis posset annuus census constitui super alio anno censu perpetuo, non autem redimibili, cum alioquin, censu redempto, pereat census in eo collocatus, Molin. eod tract. 2. disput. 389 vers. vtrum autem : vel super iure gabellarum, aut alijs redditibus perpetuis, vel super redditibus emphiteuticis, vel feudalibus à domino directo, dummodo census imponendus non esset maioris quantitatis annui redditus bonorum feudalium, vel emphiteuticorum, quia licèt dicti redditus non sint propriè res immobiles, pro immobilibus tamen habentur dict. Clem. exiui § cunque. Nauar. in compend. de vsur. com. primo nu. 87. & Molin. ead. disput vers. quatenus autem.
8 Secundò † illa sola res censui supposita, non alia bona, censui debet obligari vt in constit. ibi, rem censui suppositam. Generaliter enim super omnibus bonis uis, nullo certo prædio cum suis confinibus designato, nec etiam vno prædio designato, & super alijs omnibus bonis constitui non potest, sed vnum, aut plura prædia sunt certis finibus designanda, vt per Nauar eod. com. de vsur. num. 113. Poterit tamen licitè venditor census se, suaque bona omnia obligare pro cautione, quòd fundus super quo census imponitur, est suus, & potest super illo imponere illum censum, quia ad id tenetur ratione euictionis, vt toto tit. ff.& C. de euict. cap fin. de emp. & Nauar. in com. de vsur. nu. 77. & nu. 135. imo duos aut tres fideiussores adhibere qui se, suaque bona mobilia, & immobilia obligent ad securitatem rei, & quòd res illa sit venditoris, & fructifera, ac capax ad illius

lius census solutionem. Cardin. Tolet. in instruct. sacerd. cap. 46. circ. princ. & Nauar. in cons. 9. num. 3. lib. 3. par. 1. de cens. quodque sit libera non supposita alicui fideicommisso purificato, vel purificando, quia super re alienari prohibita census imponi non potest, Tolet. in prax. censual. fol. 167. num. 41. & Rot. in nouiss. par. 2. decis. 121 num 5. Ratio autem, qua Pius V. motus fuit ad statuendum, quod res esset certis finibus designata, fuit, vt illa perdita, vel pereunte periret, & eius, qui si super alijs etiam bonis non designatis constitueretur, non periret. Nauar. com. de vsur. num. 86. & 130. tom. 1. Griff. decis. cap. 118 num 21. part. 1. lib. 2. & Molin. ead. disput. circ. fin. &

10 si res, super qua † seu quibus census constituitur pereat tota, debitor census liberatur, l. 1. & ibi Ias. num. 7. & 13. C. de iur. emphit. & si pereat pro parte, vel infructuosa reddatur, census ad ratam perit, vt in dict.

11 constit. § sicut etiam sed, quoniam † ardua est quæstio, an valeat pactum, quòd etiam si res emphiteutica in totum pereat, nihilominus emphiteuta teneatur ad pensionem; de qua post alios per Ias. d. l. 1. n. 13. Pius V. difficultatem huiusmodi remouendo, pacta, & conuentiones directè aut indirectè obligantes ad casus fortuitos, eos, qui aliàs ex natura contractus non tenerentur, nullo modo valere voluit, ac prohibuit, & ex natura contractus, re censuali perempta, debitor census liberatur, vt l. 1. C. de peric. & com. rei vend.

12 Tertiò, † quòd iusto pretio ematur, vt in ead. constit. ibi, iustoque pretio, & tamen non reperitur à Pio V. in dicta constitutione, nec iure communi pretium iustum annui census redimibilis taxatum, sed secun-

13 dum † varietatem regionum, varium esse, in Arragonia quinque, in Nauarra sex, in Castella septem, ac aliquando amplius; in aliquot partibus Galliæ, & in Germania decem, & etiam Romæ, vt pluries ipse vidi, & stipulationibus super censuum erectione interfui, vbi ad septem cũ dimidio, & quandoque octo pro quolibet centenario emuntur, constituuntur. Et ita, si mos illius regionis habent, quòd octo, pro centenario emantur census, iustum pretium reputabitur, ex sententia Nauar. in cons. 4. num. 1. & Tolet. infra citandus, & in Vrbe vidisse solui nouem pro centenario, testatur idem Nauar. in cons. 9. eod num. 2. de cens. par. 1. Iustum autem pretium annui census perpetui esse sex annua pro centenario, tenet Paris. in cons. 60. nu. 19. lib. 1. cũ autem in Vrbe, vt plurimùm, & cõmuniter à personis timoratæ conscientiæ emantur census ad septem pro centenario, & à sacra Rota, alijsq; ministris iustitiæ, in contradictorio iudicio canonizentur, non sine verisimili Papæ, ac confessariorum scientia, & permissione ad septem pro centenario, vbi consuetudo non vigeat, quòd minori pretio ematur, legitimè constitui potest, Card. Tolet. in instruction. sacerd. lib. 5 cap. 47. vers. secundò vt sint post med. sub nu. 1.

14 † Pius enim V. post editam dictam constitutionem quamplures census ad rationẽ nouem, aut decem pro centenario, ante illius editionem cõstitutos in vrbe ad partium instantiam iuri quæsito derogando, ad septem, ac etiam octo pro quolibet centenario reduxit, vt est in curia Romana præsertim in tribunali Auditoris Cameræ notorium, ex quo colligitur mens ipsius conditoris, quòd census ad septem legitimè imponi possint, & scientia Papæ omne vitium purgat. Cassad. decis. 2. de sim. nu. 4. habetq; vim dispensationis, Felin. in c. cum vigesimum. nu. 5. de off. & potest iud deleg.

15 Iustum † enim pretium rerum non consistit in puncto indiuiduo, sed in quadam mediocritate, quę latitudinẽ habet per gradus, quemadmodũ generaliter docet Arist. lib. 2. ethic. c. 6. adeo quòd cuiusq; rei

16 pretium † est triplex, supremum, infimum, & medium, nec potest dari casus, quo res præcisè centũ valeat, nec plus nec minus, quoniam centũ valet pretio medio, pretio supremo centũ & quinque, & pretio infimo nonaginta quinque, iniquitas enim in pretio consistit in excessu, vel diminutione iusti pretij, quod ad mediocritatem pertinet, quæ cum latitudinem habeat, in pretiũ supremum, infimum, & medium, & in hoc triplici pretio iniquitas cõtingere nequeat. secundum Sot. in 4. dist. 15. quæst. 2. Nauar. in cap. qualitas, de pœnit. dist 5. nu. 45. & Couar. lib. 2. variar. resolut. cap. 3. num. 1. in hac varietate quinque, sex, septem, octo, nouem aut decem pro centenario, taxa septem, quæ magis communiter practicatur,

tur, & vti pretium medium, vbi minor non sit in vsu, est admittendum, vt in mediocritate fundata, de qua per Alex. in l quod te. ff. si cert pet Couar. d. cap. 3. nu. 1. & Nauar. in manual. c. 17. de vsur. nu. 239. tom. 3. & ita fuit vltimo per Clem. Papa VIII. ad septem pro centenario, in statu ecclesiastico, fauore Communitatum, Vniuersitatum, ciuitatum, oppidorum, & locorum dicti status ecclesiastici ære alieno onustorum annuus redditus cēsus huiusmodi taxatus, vt in motu proprio eiusdem Papę Clementis die prima Maij 1592. expedito.

17 Quartò, † quòd totum pretium simul soluatur in pecunia numerata præsentibus testibus, ac notario. vt ibi, rursus, &c. Propterea notarius, & testes videre debent solui pretium integrum in pecunia numerata, & non sufficit ostensio, aut traditio partis pecuniæ, etiam cũ confessione vendentis censum, quòd receperit totũ, arg. l. 1. & vlt. C. de dot. cau. non num. quoniam dicta conditio fuit in constitutione apposita ad euitandas fraudes, quæ vix remoueri possunt; vt per Nauar. eod. com. de vsur. n. 88.

18 Quid † autem, si vendens cēsum debeat emptori centum antea ob aliquas causas recepta, & postea facta ostensione, & numeratione pecuniarum recipit illa centũ in partẽ pretij an emens in foro conscientiæ possit tutò percipere censum ita cōstitutum, & solutum? est distinguendum, quia, aut illa centum debebantur ex legitima causa ab homine sagaci, qui in sui vtilitatẽ illa exposuerat, & tunc censum integrum exigere potest, quia verè coram Deo pretium fuerat solutum, aut dicta centũ fuerãt data in pannis, & alijs mercibus, vel in pecunia numerata ad ludendum, aut in alios vsus malos, & varios conuertenda, alicui iuueni bona sua dilapidanti, qua de causa potissimum Pius V. motus fuit ad dictam conditionem in constitutione apponendam, & tunc census non erit legitimè creatus, & emptor tuta conscientia illum pro illis scutis malè consumptis exigere non potest, Nauar eod. num. 88. vers. est tamen quæ. & nu. 89. & Graff. decis. aur. d. c. 118. nu. 21. vers. tertia vt. par. 1. lib. 2.

19 Quinta † conditio est, quòd licèt census cōstitui posset ad certum tempus, vt vsque ad annos quinque vel decem, aut ad vitam hominis, & contractus esset legitimus, & licitus ex sententia Inn. in cap. in ciuitate, vers. item siue certus, de vsur. in censu antiquo hoc erat permissum, sed post dictam constitutionem Pij V. census licitè fieri nō potest ad tempus, sed perpetuò constitui, &

20 assignari debet, ita quòd † venditor nullo vnquàm tempore inuitus ad redimendum cogi possit. vt in ead. const. ibi, ab inuito, Cou. lib. 3. var. resol. c. 9. n. 4. Nau. in d. com. de vsur. n. 78. & n. 97 in fin. & Graff decis.

21 118. n. 22. par. 1. lib. 2. Nisi † debitor census denunciaret emptori cēsum redimere, & pretiũ illius restituere velle, quia tali casu, lapsis duobus mensibus, & pretio redemptionis non restituto, potest debitor denũciator cogi ab emptore intra annũ ad redimendum, quo tamẽ anno elapso, non potest postea cogi ad redimendum, nec repelli a redemptione, eò quòd semel, aut pluries denunciauerit, se velle redimere, si intra annum à denunciatione non cogatur ad facere. Nauar. in eo. com. de vsur. nu. 95. gloss 13. Nec potest apponi conditio, quominus quandocũq; census, vt post decennium, & non antea à venditore redimi possit, quia tunc emptor constituitur omnino certus de lucro vltra sortem, de fructibus eo tẽpore percipiendis quo res vendita redimi non potest, cōtra mentem Apostolicarũ constitutionũ. Bal. cons. 487. lib. 1. & cōs. 174. lib 3. Graff. ea. decis. 118. n. 23.

22 Sexta † conditio est, quòd re censuali pereunte, pereat census in totum, vel in parte, vt ibi, re in totum, vel in parte pereunte, & quòd re perempta, super qua impositus est census, perimi debeat census; probat Gemin. in l. 2. comment. 2. num. 63. C. de pac. inter empt. & vendit. & Rot. diuers. par. 1 decis. 757. num 2. & non solùm pereunt census perempta re, super qua fuerunt impositi, sed etiam pars eorum pro rata partis peremptæ, & hoc casu pa-

23 ria † sunt, rem perire, vel infrugiferam fieri, quia vtroque casu cēsus perit. Nauar. eod. com. num. 95 glos. 12. & videtur, quòd tantùm reddere debeat, quantùm sit cēsus, alioquin nō satis diceretur frugifera, iuxtà materiam subiectam, iuxtà quàm verba sunt intelligenda, l. si vno. in princ. ff. loc. c. intelligentia. de verb signif. & Nauar. eod. com. n. 85. vers. octaua quod res.

24 Quæritur, † si super prædio, vel domo valoris quingentorum constituatur, & venditur census annuus viginti scutorum pretio scutorum tercentorum, & domus, vel prædium deductis deducendis, non reddat fructus vltra dicta scuta viginti, nunquid census erit legitimus? ex fundo enim, communi æstimatione valoris scutorũ 500. nihil percipit, sed in solutione census venditi pretio scutorũ 300. omnes fructus exponuntur, & videtur, censum legitimè, & ad mentem constitutionis impositum, quæ nihil aliud mandat, quàm, vt res, super qua census imponitur, sit fructifera, & hæc erit fructifera pro census solutione, vt per Nauar. eod. num. 85. ver. octaua quòd, & non est necessaria inquisitio de valore prædij censuarij, sed satis est, quòd illud sit res immobilis, & verè quotannis reddere possit tantam, vel maiorem quantitatem reddituum, quàm sit census impositus, vt consuluit idem Nauar cons. 9. n. 1. de cens. par. 1. & Card Tolet. eod. lib. 5. c. 47. vers. secundò, vt sint. post med.

25 Quantùm † verò ad censuum iustam æstimationem, obseruanda est Prouinciæ consuetudo, ipsaque communis hominum æstimatio, quę cuilibet rei iustum pretiũ definire solet l. pretia. ff. ad l. falc. Syluestr. in verb. vsura. 2. q. 11. ver. 1. Nauar. d. cons. 9. n. 2. Couar. lib. var. resol. c. 9. lib. 3. n. 6. vers. ex quibus, & Graff. dict. decis. 118. n. 25. Et communi vsu videmus, quòd valoris pretij prædiorum, nec redituum eorundem, dummodò tantùm reddant, quantùm sufficiat ad census solutionem, non fit diligens inquisitio, & communis prouinciæ vsus est attendendus, ex supra deductis.

Aliam ponit conditionem Nauar. eod. com. de vsur. n. 85 vers. quinta, quòd & nu. 95 quòd census in toto, vel parte redimi potest, quæ non legitur in Pij V. constit. Et in extrau Mart V. & Calixti III. de empt. &

26 vend. habetur, † quòd venditoribus data fuerat facultas, atq; gratia, quòd ipsum annuum censum in toto, vel in parte pro eadẽ summa, quàm ab ipsis emptoribus receperant, quandocunq; vellent, liberè extinguere, & redimere possent, & si ita inter contrahentes fuerat conuentum, conuentio erat seruanda. Sed hodie non puto, opinionem Nauar. veram cùm sit expressè contra formam, eiusdem constit. quòd pro parte redimi possit, sed pro eodem pretio, vt ibi in cad. constitut. §. sicut etiam, & Card. Tolet. de instruct. sacerd. lib. 5. cap. 45. in fin.

27 Creditor † enim non tenetur inuitus diuidere creditum, & partem recipere. l. tutor. §. lucius. ff. de vsur. & fruct. & Bart. in l. quidã. n. 2. ff. si cert. pet. puto tamen, quòd pacto inter partes conuento, legitimè, & non contra formam constitutionis possit

28 apponi conditio, † & facultas censum in toto, vel parte redimendi, quia nõ repugnat constitutioni; & contractus ex conuentione, legẽ accipiunt. Bar. in l. si vt certò. §. nũc videndum. ff. commo. pluresq; aliàs conditiones ponit. Nauar in eo. com. de vsur gl. 2. sub n. 90. cum pluribus seqq & Greg. de Valent. tom. 3. disput. 5. q. 22. de cens. punct. 7 vers. dico tertiò, quæ sonant potius in pactum & non inualidant contractus, sed pro non adiectis habentur, quia nullius sũt momenti; vt in constitutione, ibi, nullo modò valere voluimus, & ibi, irrita sint, & nulla; plura enim pacta, si apponantur in census constitutione, sunt nulla, quæ tamen non inualidant contractum.

29 Exceptioni † casus fortuiti, nisi eius, qui venit ex natura contractus, renunciari nõ potest, & facta non tenet, contra regulã l. sed & si. §. quæsitum. ff. si quis caut. Nauar. eod. com. de vsu. d. n. 90 & tenet idem Nauar. quòd constituens censum obligari nõ debet de non alienanda re censui supposita, sine cõsensu eius, qui censum acquisiuit, quia auferret liberam facultatem de rebus suis disponendi contra naturalem æquitatem, qua rerum suarum quilibet est moderator, & arbiter. In alienatione autem res censualis cum suo onere transit, & dicta conditio contractui emphiteutico conue-

30 nit, cum † bona emphiteutica irrequisito domino alienans cadat à iure suo, glo. in l. fin. in verb. cadat, & ibi Bart. C. de iur. emphit. & Ias. in l. 2. n. 15. eod. tit. & contractus

31 censualis † in hoc est eiusdem naturæ, cuius est contractus emphiteuticus, sed tamen in pluribus differt.

Primò, quia obligatus ad annuũ perpe-

32 tuum censum, si non soluerit per † mille annos, non cadit à iure contractus. c. constitutus. vbi gl. in ver. iux à ratam. extra de relig. dom. Ias. in l. 2. num. 41. C. de iur. emphit.

phit.Bar.in l.1.§.1.ff.de publ.& Couar.c.7. num.1.vers.nam,etsi.lib.3.var.resol.emphiteuta verò cessans soluere pensionem ecclesiæ biennio, & priuatis triennio, cadit à iure suo.c.vlt.ext.de locat.l.2.C.de iur.emphit.auth.qui rem. C.de sacr.san. Eccles.& Couar.eo.n.1,vers.ex hac verò.

33 Secundò † emptor census, in alienatione prædij, super quo est census impositus, omnibus alijs emere volentibus est præferendus,preuia denunciatione vnius mensis, & quidquid aliter senserit Nauar.eo. com. de vsur.n.92.vbi inquit, quòd sua sententia iustè potuisset hæc conditio omitti; salua tanti viri auctoritate meo iudicio dicta conditio maximam habet iustitiam, & æquitatem, quoniam emens censum, vel sibi non bene consulit,aut vult esse certus qualitatis vendentis,quia, si est litigiosus, aut nihil aliud possidet, quàm prædium, quod censui supponere intendit,quòd alijs anterioribus creditoribus posset esse obligatũ, aut aliàs sit tam malę conditionis,vt vix aliquis secũ de emptione,aut venditione tractare velit, nam,qui cum alio contrahit,vel est,vel esse debet non ignarus conditionis eius,cũ quo contrahit; l. qui cum alio.ff. de reg iur. ne is, à quo quis emit censum, vendat prædiũ viro, quo mediante detrimentum patiatur; iure merito omnibus alijs præferri debet, quia alteri per alterũ non debet iniqua cõditio inferri, & quidquid contra teneat Nauar.poterit venditor census obligari ad denunciandũ emptori census conditionẽ, quibus res censui supposita sit vendenda; & ad expectandũ per mensem, dominumque census omnibus alijs præferendum ad formam dictæ constitutionis.§. vbi autem. arg.tex.in l. non dubium C. de leg. sed ex natura contractus emphiteutici regulariter non tenetur venditor ad denunciandũ, & dominum directum præferendum.

34 Pluribus † enim modis in venditione prædij censui suppositi potest creditor cẽsus detrimentum pati. Primò, si vendatur personæ litigiosæ,aut aliàs malæ conditionis, cum litigiosi vel adulationibus animos Principum sibi concilient, vel detrahendo fratribus suis infamiæ notam ingerant,vel inter fratres discordiam seminando seditionem nunquam facere cessent, c.hoc habet.§.ecce quare.46.dist.

35 Secundò, † si vendatur pauperi, quia primò se ipsum, & familiam suam paterfamilias sustentare tenetur.l.præses.C.de seruit.& qui non habet,dare non potest. l.nemo plus iuris.ff.de reg.iur.l. traditio. ff. de acq.rer.dom c.nuper. §.nos autem.ext.de donat.inter vir.& vxor.

36 Tertiò,† vendendo potentiori,quoniam satis est notum per totum orbem, quòd, vt plurimũ potentes creditoribus satisfaciũt, quãdo illis magis videtur commodũ. Quapropter videmus, quòd regulariter lite beneficiali pendẽte,nõ potest alter collitigans potẽtiorem in iure suo subrogare.Gomes. in reg.de subrog.colitig q.1 n.2.&recipiẽs patrociniũ potẽtioris punitur in amissione causæ,Ias.in l.1.n.1.C.ne lic.pot.patroc.

37 Tertiò principaliter, † licèt regulariter obligatus ad certam quantitatem certa die sub pœna soluendam, si non soluit,ad pœnam teneatur;c.suam ext. de pœn. & l. stipulatio ista.§.alteri ff.de verb.oblig. tamen propter moram soluendi censum, etiam quòd pœna apponatur,obstat dicta constitutio, ne debeatur. vt in ead.constitut.§. pacta continentia.

38 Quartò † quamuis debeatur interesse lucri cessantis, præsertim, si conuentio de illud incurrendo præcedat. c.conquestus. iunct.glo.de vsur.& l.3.ff.de eo,quòd cert. loc.per d.constitutionem tamen est prohibitũ in contractu censuali dictum interesse,quapropter exigi non potest,& licèt pa-
39 cta † quantumcunque nuda de iure canonico sint seruanda cap 1. ext.de pact. & naturalis æquitas suadeat, quòd pacta seruentur.l.1.l.legitima, & l.iuris gentium ff. eod.tit.obligationes tamen soluendi certas impensas, & salaria, impensas iuramento partis liquidandas, quæ olim, vt plurimùm in emptione censuum præstabantur,hodie non tenent,Nauar.eo.com.n.93.vers.secũdum,& vers.tertium.

40 Quintò,† nec tenet obligatio de subeũdis oneribus, quæ aliàs ex natura contractus non debentur,vt in ea.const.ibi, sicut etiam, &c. & quia regulariter in censuum emptione, & venditione venditor census promittit censum de semestri in semestre,& in fine cuiuslibet semestris soluere liberè, & sine aliqua exceptione, quatenus dicta verba importarent aliquam immunitatem

esset

esset nullius momenti, vt concessa contra
41 naturam contractus, quia † onus impositũ rei sequitur rem, quocunque vadat. clem. 1. iunct. glo. in ver. solita, de cens. l. rescripto. §. sciendũ. ff. de muner. & honor. & Crauet. cons. 117. nu. 5. par. 2. Emptor enim census percipit pensionem ex re, super qua est imposita; & ideò pro rata onera subire tenetur, cũ n sit naturæ consonum, illos non recusare onera, qui rerum commoda consequuntur. ea. clem. 1. in princ. c. qui sentit. de reg. iur. in 6. neque enim ferendus est is, qui lucrum amplect tur, vt onus ei annexũ contemnat. l. vnic. §. pro secũdo. in fin. C. de cad. tol. & in terminis census ad formam constitut. Pij V. impositi, ea tributa, quæ imponuntur ratione bonorum cuiusq; aut pro quantitate redditum prædiorum, ex quibus tributa exiguntur; partim spectare ad dominum prædij, & partim ad dominũ census, pro quantitate iuris, quod ad fructus eius prędij habet, tenet Mol. in tract. 2 disput 391. cla. 7. ante med. & Rapic. in
42 dialog. de vsur. fol. 74. Quibus tamen † non obstantibus emptor census ad formã const. Pij V. non tenetur concurrere ad onerum solutionem, quia vnicuiq; licet ex arbitrio, onus rei suę iniungere, cum in re sua quilibet sit moderator, & arbiter. l. in re mandata C. mand. l. sed etsi lege. §. cõsuluit. ff. de petit. hær. Quapropter pater potest omnia sua bona vendere, & proijcere in mare non obstante præiudicio liberorum. glo. in l. 1. in ver. ex duabus. circ. med. C. de in off. donat. & Crauet. d. cõs. 217. n. 1 & 2. & supra in contrarium deducta procedũt, & habent locũ in contractu censuali antiquo, in quo transfertur dominium directũ, & vtile, vt supra in principio deduxi, hoc enim casu is, in quem fuit translatum dominium, tenetur ad onera, quia cum illa res sit allibrata, & catastrata, cum onere suo transit in quemlibet singularem successorẽ. l. cũ fundo ff. de seruit. rust. præd. l. 3. C. de seruit. Bart. in l. si ff. de nou. opnũciat. Crau. eo. cons. nu. 3. & Gab. cons. 47. num 6. vol. 1.
43 quemadmodum si ecclesia † acquireret rem feudalem, obligatur ad onera vassalli, quia transit res ad ecclesiam cum onere feudi. Inn. in cap. verum. n. 2. de for. comp. Bart. in l pl ce. n. 3 Ias. nu. 21. in 2 lect. C. de sacr. san. Eccles. & Crauet. eod. cons. 217. n. 5. sed
44 valet † argumentum à censu huiusmodi ad pensionem, quia quemadmodũ census, ita & pensio in temporalitate cõsistit. Gomes. in reg. de infirm. resig q. 16. n. 2. Pet. Benint. decis. 49. nu. 6. & Put. decis. 201. nu. 3. lib. 3.
45 Ideò licèt † pensio imposita super beneficio, regulariter pro rata ad decimas, & alia onera concurrere debeat, cum sit pars fructuum. Put. decis. 5. lib. 1. plerunque tamen reseruatur libera, immunis, & exempta ab omnibus oneribus ordinarijs, & extraordinarijs, impositis, & imponendis, etiam ad instantiã Imperatoris, Regũ, Ducum, & aliorũ quacunq; ac quauis occasione, vel causa, etiam pro expeditione contra Turcas, etiam, quòd in decimarum impositione caueretur expresè, quòd pensionarij quicunque pro rata contribuere tene-
46 rentur, quo casu debetur libera, cum † Papa sit summus bonorum Ecclesiæ administrator. Innoc. in cap. nouit. de sent. excom. Abb. in cap. constitutus. num. 13. de relig. dominib & Nauar. de spol. Cler. §. 9. num. 2. tom. 1. & de illis arbitrio suo disponere possit. Abb. in cap. magnæ. num. 17. de voț. & vot. redemp & cũ in re sua quilibet sit moderator, & arbiter. l. in re mãdata C. mand. Abb. cons. 26. in princ. par. 1. cũ alijs
47 supra deductis. emptor † enim census non emit rem, neq; annuũ redditum rei, sed tãtùm ius exigendi pensionem super illo fundo impositam, dominio nihilominus apud venditorem permanente, Card. Tolet. in instruct Sacerd lib. 5 cap. 42. vers. quarta particula. de cens. & Molin. in tract. 2. disput. 390. 5. claus. in princ. Ideo non est contra naturã contractus, quòd quis vendat hunc censum, firmis remanentibus omnibus oneribus super fundo, super quo potest quis apponere onus seruitutis, & hypothecæ, illud obligando pro soluendis collectis, quia illud erit aliud onus separatum, &
48 additum alijs oneribus, † & cùm liceat propriam rem alienare, à fortiori super ea permittitur oneris impositio cap. cui licèt. de regul. iur. in 6. & Ias. in l. in actionibus. numer. 13. 14. & 15. ff. de in lit. iur. & census integrè persolui debent, ad formã, & rationem dictorum septem pro centenario, vel secundum locorum consuetudinem etiam octo, minusue taxatam sine alicuius oneris deductione, vel solutione.

49 Non

49 Non † obstant, quę in contrarium deducuntur, quòd emptor census ad solutioné onerum teneatur, non autem venditor, per regulam, qui sentit commodum, sentire debet incommodum, & è contra, cap. qui sentit, & ibi gl. si de reg. iur. in 6. solutio enim onerum ad eum pertinet, qui fructus percipit, etiam si alius sit in registro æstimi descriptus, & catastratus, Bar. in l. omnes, C. 50 fin cens. vel reliq. & onus † reale a percipiẽte fructus solui debet, vt in terminis pẽsionis tenet Gig. in tract. de pens. quæst. 43. nu. 2. & quæst. 90. nu. 1. In terminis autem census. Virg. Boc. super dicta constitutione Pij V. par. 1. num. 71 & par. 2 num. 49 Rol. Cauag. super decr. Montifer. tit. 2. decis. 72. quæst. 4. illat. num. 1. & seq. Panig. Ep. Ast. in decret. synod. tit. Bonauent. Rapic. in Dialog. de vsur. fol. 74. & Molin. super allega. quia Bart. loquitur in venditione fundi, in qua transfertur vtrumque dominium, pro quo emptor fundi tenetur illud nomine proprio in onus venditoris facere catastrare, & onera persoluere, sed in hac vẽditione iuris percipiendi censum sine translatione dominij, emptor non tenetur illud ius catastrare; nec à tempore, quo constit. Pij V. fuit edita, reperietur, vt puto, in tota Italia fuisse census huiusmodi catastratos, nec allibratos; & ideò quicquid scripserint, Virg. Boc. & alij supracitati, eorum opiniones non sunt approbatæ, nec vsu receptæ, quia tam ante, quàm post eorũ scripta, & tã ante, quàm post dictã constit. Pij V. in tota Italia emptores censuum cum pacto retrouendendi illos semper liberos ab omnibus 51 oneribus perceperunt, † præsertim etiam in Vrbe viri timoratę conscientiæ, non sine verisimili Papæ scientia, & tolerantia, & hæc cõsuetudo vniuersalis interpretata fuit dictam constit. Bar. in l. de quib. n. 5. de leg. 52 Consuetudo † enim in onerum solutione habet vim legis, & est attendenda, gloss. fin. in l. 1 C. de anno. & tribut. lib. 10 & ibi Bart. in fin. Rebuff. num. 1. idem Bart in l. 1. C. de aur. coron. eod. lib. 10. Rol. a Vall. cõs. 79. num. 15. & nu. 17. vol. 4. Nat. cons. 409. num. 4. Soc. Iun. cons. 49. num. 16. volum. 1. cons. 75. num. 16. vol. 4 Ruin. cons. 202 in fin. vol. 1. & Purpur. in l. 1 num. 65. C. de pact. Ideò, vbi viget consuetudo, quòd census exigantur liberi sine aliquo onere, consuetudo est attendenda, vt in simili tenet Rolan. à Val. cons. 32. num. 8. cum seq. vol. 1. & Cardin. Tolet. in inst. sac. lib. 5. cap. 47. vers. cum tamen, quæ limitatur non procedere, nec habere locum, quando consuetudo secularium est contra priuilegia clericorum, quia tunc non ligat clericos, vt deduxi supra in cap. 14. nu. 34 par. 1.

53 Constitutio † Pij V. annullat pacta continentia solutiones onerum ad eum spectare, ad quem aliàs de iure, & ex natura contractus non spectarent, vt in ead. constit. §. sicut, etiam, & Gregor. de Valen. tom. 3. disput. 5. quæst. 22. de cens. punct. 7. circ. fin. sunt enim nulla pacta contra substantiam contractus, l. cum precario, ff de precar. & Anguis. in cons. 16. num. 1. lib. 2. Sed non repugnat naturæ contractus, quòd, qui habet penes se vtile, & directum dominium rei, super qua census est impositus, sine alicuius dominij translatione, soluat æstimum, ad quòd proprietas est allibrata, & catastrata, ex supradeductis, nec in venditione census ad formam eiusdem constitutionis apponitur pactum, quòd vendens teneatur ad onera, sed venditur cum pacto redimendi quandocunque, qui remanet dominus fundi cum vtili, & directo dominio non soluit onera contra naturam contractus, nec cõtra formam constitutionis Pij V. Nauarr. in cons. vlt. num. 2. lib. 3. par. 2. de censib. quia 54 possessores prædiorum † tenentur ad onerum solutionem, l. fin. C. sine cen. vel reliq. Bart. in l. 2. in princip. C. de ann. & trib. & Crau. in cons. 145. nu. 21. par. 1. Cùm enim nec fructus, nec res transeat in emptorem, nec onus rei, vel fructuum debet in illum transire, sed apud venditorem, & possidentem remanere, quia res sequitur possidentem, & onera sequuntur rem, clem. 1 & ibi etiam glo. de cens. l. rescripto, §. sciendũ, ff. de muner. & honor. & post plures alios, quos citat Crauet. in cons. 217. num. 5. & in terminis census ita fuit decisum à Senatu Pedemontano, de anno 1601. attenta præsertim in hoc casu consuetudine, quæ est seruanda ex supradeductis.

55 Licèt † enim à communiter accidentibus videatur, quòd redditus bonorum stabilium non ascendant, deductis oneribus, ad septem pro centenario, non potest dari certa taxa, quàm, nec Papa in dicta constitutio-

-cutione dare voluit, quia fructus bonorum non consistunt in puncto indiuisibili, vt supra deduxi, & emptor census plura patitur incómoda cótra naturam contractuũ, emptionum aliorum bonorum stabilium, quia, & si in maximam labitur necessitatem, non potest pretiũ census repetere, & licet possit censum alteri personæ vendere, pluries tamen non reperiuntur emptores, vel longè minoris vendere cogitur, & prædiorum pretia, vt experientia docet, ferè semper augẽtur, vltra alia corporis, & animi commoda, quæ domini prædiorũ percipere solent, & venditor quandocunque pecuniam restituere, & censum redimere potest, quæ
56 incómoda maximæ sũt æstimationis, † adeò quòd propterea pactum de retrouendendo rem minoris valoris efficit, Abb. in cap. ad nostram num 9. in fin. de empt. & vend. & quartam, vel ampliorem pretij partem per tale pactum minui, tenet Nauar. in c. 17. n. 248 & melius. cap 23. de empt & vend. n. 86 & Graff. decis. aur. par. 1. lib 2. c. 17. n. 2.
57 & est † iuri consonum, quòd grauatus in vno, in alio releuetur. Bar. in l. eum qui. n. 1. ff de iureiurand.

58 Præmissis igitur † cósideratis super fundo valoris mille, annui verò redditus quinquaginta, qui respondeant ad quinque pro centenario poterit imponi census, cũ pacto de retrouendẽdo ad rationem septẽ, quia illa quinque minus valent emptori, qui non emit nisi censum, non autem rei substantiã, ex quo dat minus pro eis, quàm valeant, venditori, qui simul habet dominium rei. Card Tolet. in instruct. sacerd. lib 5. c. 47. vers. secundò vt fint. circa fin. quia pactum de retrouendendo rem minoris valoris efficit etiam vsque ad quartam, vel ampliorẽ partem pretij, vt tenent Nauar. & Graff. supracitati, si verò fundus totus non reddit vltra quindecim, non poterit super eo im-
59 poni census annuus viginti, † quia census, fructus, qui percipiuntur ex prædio, excedere non potest, & si excederet, esset vsura, vel saltem iniustitia, & illud plus obnoxium restitutioni, vt post Io de Lign. firmat Syluest. in vers. vsura 1. n. 12. sub vers. quartum, & in his terminis loquuntur alij pro communi opinione scribẽtes, quòd fructus prædij non possunt esse minoris redditus census impositi, & super prædio, † super quo annuus cẽsus est impositus omnes fructus absorbens, nouus censui imponi non potest. Card. Tolet. in instruct. sacerdot. lib. 5. cap. 45. vers. secundum.

61 Contractus † enim census sub alia, quàm supradicta forma celebrati fœneratitij iudicantur, vt in ea. constit. Pij V. & de qua per Nauar. in comment. de vsur. num. 84. circ. fin. census enim creari debet, vt perpetuò redimi possit, & pluribus modis census vsurarij constituuntur.

Primò, enim pacta, quòd post triennium redimi non possint, sunt contra formam dictæ constitutionis & vsuraria. Card Tol. in instr. sacerd. eod. lib. 5. cap. 48. vers. solet tertium. in fin.

Secundò, census impositus super re immobili cum pacto, quòd si res incapax inueniatur, censeatur positus super omnibus bonis constituentis, vsurarius præsumitur. Nauar. in comm de vsur. n. 86. & n. 129. & in cós. 10. n. 1. lib. 3 de empt. & vend. par. 1.
62 Vsura † enim omnis, tàm iure naturali, quàm diuino est prohibita, ex vsuris, & iniquitate redimet animas eorũ, &c. Psal. 71. Deut. c. 23. & Ezech. c. 18. & cap. 22. mutuum date nihil inde sperantes. Luc. c. 6. c. plerique. 14. q. 3. c. p quia in omnibus. cap. quàm perniciosum. extra de vsu. & Nauar. in com de vsur. nu. 8.

63 Licèt † autem vsura regulariter non committatur nisi in mutuo vero, vel ficto, & ex conuentione partium. Abb. in consi. 62. num. 4. vers. venio ad aliud Dec. in l. 2. §. creditum. in 3. not. ff. si certum pet. & Crauet. consi. 145. n. 6. est tamen vsura quidquid amplius accipitur ob solutionis dilationẽ, aut datur minus ob anticipationem, in omnibus contractibus etiam innominatis, de quibus in l. naturalis. ff de præscript. ver. & in pluribus, de quibus per Nauarr. eod. comment. de vsur. nu 26.

64 Crimen † autem vsurarium est difficilis probationis, quia contractus vsurarij clandestine & occultè fieri cõsueuerunt, vt inquit text. in clem. vnic. §. cæterum. de vsur. ideò admittit lex probationem possibilem secundum naturam rei, & subiectam materiam. Alex. consi. 54. colum 1. lib. 6. & Crauet. in consi. 73. num. 7 & ad probandum
65 † contractum vsurarium, licèt quamplures doctores teneant tria requiri, nempe modi-

modicitatem pretij, pactum de retrouendendo, & quòd emens sit solitus fœnerari, vt post Bal. in cap. 1. num. 8. de feu. dat. in vic. leg. com. & plures alios tenentes hanc esse communem opinionem, quos refert Crau. in cons. 156. num. 2. & Sol super decret. antiq. de pact. int. empt. & vendit. super gloss. 1. partis. Contrariam tamen opinionem, quòd duo sufficiant ad probandū aliquem vsurariū, videlicet, modicitas pretij, & pactum de retrouendendo, inquit Dec. in cons. 69. esse sequendam, tanquam saluti tutiorem, & eam tenet Rot. vt per Cassad. decis. 1. nu. 1. & per tot. de vsur. quā opinionem sequitur, & tenet Senatus Neapol. vt in decis. 40. col. 9 ad fi. & decis. 65. & Senatus Pedem. vt post Corn. Roma. Paul. de Castr. Calc. Guid. Pap. Gemi. Matthesil. quos citat, testatur Crau. dict. cons. 156. nu. 4. & quāuis d. opinio, quam tenēt tria supremma tribunalia, nēpe, Rota, Sen. Nea. Senatus Pedemontanus, videatur sequenda, puto nihilominus esse distinguendum,

66 † quia, aut agitur ciuiliter ad reprobandū contractū, tanquam vsurarium, ad effectum, vt fructus excomputentur in sortem principalem, aut criminaliter ad condemnandum creditorem, vti vsurarium.

Primò casu puto, opinionem, quam tenet Rota, Senatus Neapolitanus, & Pedemontanus, quòd modicitas pretij, & pactum de retrouendendo sufficiant, esse sequendam, quia cùm ob pretij modicitatem emptor teneatur ad restitutionem, non dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum, cap. peccatum, de reg. iur. in 6.

Secundò verò casu ad criminaliter iudicandum hominem vsurarium, credo, tutio-

67 rem esse opinionem, † quòd tria requirantur, nempe, modicitas pretij, pactum de retrouendendo, & quòd emptor sit solitus fœnerari ex supra allegatis, quia valde esset rigorosum, quod ex vnico contractu, in quem, quis sine culpa inaduertenter quandoq; incidere posset, iudicaretur vsurarius, quod crimen est grauissimum, odia enim restringi, & fauores conuenit ampliari, c. odia, de reg. iur. in 6.

68 Probatur † tamen quis vsurarius per possibiles probationes, & coniecturas, etiam leues, ex supra deductis, & ad probandum contractum vsurarium sufficiunt dictę duę coniecturæ, seu verisimilitudines, etiam ad condemnandum eum, qui vsuras consueuit exercere, vt probat tex. in cap. illo vos, § respondemus, de pign. Calcan. consil. 26. col. 9. Corn. cons. 23. col. 1. & Crau. d. cōs. 73. num. 7. vers. quinimò, & ad probandum aliquem vsurarium simpliciter sufficiunt testes singulares, Abb. in cons. 113 n. 3. vers. non obstat, quod lib. 2. & Crau. qui plures alios citat in eod. cons. 73. num. 32. De facili autem contra vsurarios est præsumendum, quia pessimum genus hominum, & sic præsumi expedit eorum animabus, vt inquit Cassad. in dict. decis. 1 num 1 in fin, de vsur. Nam in eodem genere malitiæ semel

69 malus, † semper præsumitur malus, vt in terminis Bald. in dicto cap 1. num 8 & hoc crimen ex consuetudine, est misti fori. Quod versus, vt tenuerunt, Bursat. in cons. 90. n. 37. lib. 1. Bonacos. in lib. 1. com. opin. vers. vsura est crimen, vbi de communi opin. testatur, & post quamplures alios Farinac. in prax. crim. quæst. 8. sub num. 140.

70 † licèt communis opinio habeatur, quòd sit merè ecclesiasticum, & quòd vsurarius non possit puniri per laicum, post Socin in cons. 290. Dec. cons. 170. Grat consil. 39. & alios, quos citat, testatur Gabr. conclus. 20. num. 3. lib. 7. com. conclus.

DE VISITATIONE.
Cap. XVI.

SVMMARIVM.

1 *Visitationum scopus, quisnam sit.*
2 *Visitationi, qua loca sit Ordinarijs subiecta.*
3 *Visitare possunt Ordinarij ecclesias parochiales subiectas religioni S. Ioannis Hierosolymitani, & quomodo.*
4 *Vicarios in beneficijs curatis subiectis regularibus*

laribus, quando Ordinarij deputare possint, & qualiter.

5 Vicarijs perpetuis parochialium quãta portio assignari debeat.

6 Eleemosyna altaris non sunt computanda in valore beneficiorum, nec funeralium, neque alia similes.

7 Distributiones quotidianæ non computantur in valore beneficiorum.

8 Vicarijs perpetuis qua portio assignanda, & qua congrua dicatur.

9 Portio congrua corã Ordinarijs peti debet, & etiam coram capitulo, Sede vacante.

10 Vicaria perpetua ex qua causa, vt plurimũ, fieri soleant.

11 Vniones perpetua, qua examinari debeant, & quã dissolui possint.

12 Subreptio & obreptio, quomodo differant.

13 Vniones debent fieri vocatis ijs, quorum interest.

Clausula vocatis vocãdis quid operetur, ibi.

14 Vniri non potest ecclesia libera ecclesia iurispatronatus, nisi cum alternatiua.

15 Episcopus potest beneficia transferre, & ecclesias omnes, tam parochiales, quàm alias dirutas, aut nimia egestate laborantes, profanare.

16 Vicarius Episcopi omnia potest, qua pertinẽt ad iurisdictionẽ Episcopi, cuius vices gerit.

17 Ecclesia parochialis iurispatronatus, qua collabitur, an possit vniri ecclesia non curata, vt in illa erigatur in parochialem.

Crux debet erigi, vbi est ecclesia diruta, & profanata, ibidem

18 Patronus non efficitur ecclesia, dotem modicam donans.

19 Patroni vnius parochialis possunt compelli ad præbendam congruam sustentationem.

20 Beneficium vnitum perdit nomen beneficij.

21 Appellatio non admittitur in causis visitationis ab interlocutoria, secus à sententia definitiua, qua tamen appellatio nõ suspendit exequutionem, nec carceratus interim est relaxandus.

22 Vniones parochialium, & aliorum beneficiorum, Episcopi possunt iuxta formam iuris facere, sed quando fit vnio duarum collegiatarum ab Episcopo debet fieri cum consensu capituli ecclesia cathedralis.

23 Seminario Episcopi vniones beneficiorũ facere possunt, fallit tamen in pluribus.

24 Seminario, quando fiunt huiusmodi beneficiorum vniones, debent fieri cum consensu duorum de capitulo, ac duorum de clero.

25 Potestatem habens à lege, vel ab homine aliquid faciendi cum alterius consilio, quando teneatur illud sequi.

26 Visitari possunt ab Episcopis hospitalia, collegia & confraternitates laicorũ, montes pietatis, & omnia pia loca, & nu seq.

27 Visitari non possunt ab Episcopis hospitalia, eremitoria & confraternitates Religionis Hierosolymitana nisi in ijs, qua sacramentorum administrationem concernunt.

28 Visitari possunt ecclesia, qua in nullius diœcesi esse dicuntur ab Ordinario viciniori.

29 Archidiaconi, Decani, & alij inferiores visitare possunt, item & capitulum, & quibus conditionibus.

30 Visitare possunt Episcopi capitula cathedralium, & aliarum maiorum ecclesiarum, illarumque personas personaliter vel per Vicarium generalem, aut visitatorem, si ipsi Episcopi fuerint legitimè impediti.

31 Visitari debent monasteria virorum, & eorum persona à visitatoribus regularibus.

32 Visitatio celerrimè debet fieri, qua celeritas visitatorum arbitrio relinquitur.

33 Visitator nihil potest accipere, prater victualia, nec familia sua etiam pratextu officij, nec ipse, nec sui munus, etiam oblatum, alias pœnam incurrunt.

34 Victualia in visitatione à quibus prastari debeant.

35 Visitare iterum potest Episcopus ecclesias visitatas ab inferioribus.

36 Visitare potest Episcopus beneficia subdita Abbati habenti quasi Episcopalem iurisdictionem cumulatiuè.

37 Visitatoribus secundum locorum mediocritatem honesta mensa paranda.

38 Visitatores, quanto comitatu olim procedebant, & quantis euectionibus.

39 Visitantibus quis numerus equorũ, & personarũ fuerit definitus in Concil. Mediolan.

40 Visitantibus Episcopis, & ijs in inferioribus visitatoribus circa numerum equorum, & personarum præfiniendarum sententia auctores.

41 Victualium appellatione veniunt cibi frugales, non sumptuosi.

42 Prælatis ignominiosum est affluere delicijs, epulis, atque lascivijs.

43 Visitantibus Episcopis egenis, eorumuè Vicarijs,

cariis, sunt necessaria congruè subministranda, ut equi, vestes, familia, & alia opportuna, ultra victualia.

44 *Visitantes Episcopi divites, quibus debeant esse contenti.*

45 *Consuetudo habet vim legis.*

46 *Impensa, quæ, vel ad ædificationem, vel ad ornatum ecclesiarum ab Episcopo in visitatione præscribuntur, ad quos spectent.*

47 *Redditus parochialis ecclesiæ, quales, & quanti sint, ab Episcopo in visitatione præcipuè, sunt examinandi.*

48 *Parochiales ecclesiæ, quæ pensionem sustinere possint.*

49 *Parochis certa pecunia sũma, à conc. Trid. pro eorum victu est constituta.*

50 *Redditus parochialis ecclesiæ annui ad duorum victum saltem esse debent.*

51 *Parochi ad ecclesiarum suarum reparationem aliquando cogi possunt.*

52 *Clerici vivere debent de patrimonio Iesu Christi*

53 *Parochus, quando non impensis pro sua ecclesia ad certam portionem concurrere teneatur.*

54 *Redditus, ratione loci, vel persona maiores parocho interdum debentur.*

55 *Clausula in reservationibus pensionum à Summis Pontificibus apponi solita, quid declaret.*

56 *Verbum, liberi, in reservationibus pensionũ, quid operetur.*

57 *Parochus, quando in reparatione suæ ecclesiæ ad tertiam sumptus partem teneatur.*

58 *Parochiales ecclesias Universitatum impensis fabricari solent.*

59 *Constantinus primus fabricã Templi Divi Petri instituit.*

60 *Constantinus cunctis ius ecclesias ædificandi concessit.*

61 *Ecclesiarum numerus ab Imperatoribus, & Principibus fuit auctus.*

62 *Ecclesia, quæ per aliquem erigitur, dos est constituenda.*

63 *Alimenta parocho minimè sunt minuẽda.*

64 *Visitator in actu visitationis summarias informationes sumere debet.*

65 *Redditus parochialis tenuissimi liberã parochum ad concurrentiam impensarum.*

66 *Consuetudo pia, quæ laici solent sumptus aliquos in necessariis ecclesiæ facere, maximè est servanda.*

67 *Parochorum indigentia quomodo conc. Trident. providerit.*

68 *Iurispatronatus ecclesia, si diruta fuerit, à quibus sit restituenda, & qui ad impensas concurrere debeant.*

69 *Parochiani iuspatronatus ecclesiæ habẽtes, quando ad ædificationem, & restaurationem sive ecclesiæ teneantur.*

70 *Accessoriũ sequitur naturã sui principalis.*

71 *Parochiales, etiam iurispatronatus, propriis fructibus & proventibus sunt reficiendæ.*

72 *Patronus parochianus multis gaudet præeminentiis.*

73 *Parochialium ædificationes, & restaurationes per solidum, & libram fieri debent.*

74 *Extraordinaria onera, quæ ordinariis, & merè realibus æquiparantur.*

75 *Collecta non ad personarum numerum, sed ad cuiusque patrimonii quantitatem fieri debent.*

76 *Ius idem viget, ubi eadem ratio militat.*

77 *Pauperum, ne graventur, maxima est habenda ratio.*

78 *Divites multis commodis, ac honoribus fruuntur.*

79 *Magnates, quia cæteris præeminent, largiores in operibus piis esse debent.*

80 *Theodosii Imperat. humilitas in ecclesiis.*

EPiscoporum censuræ maximè manent obnoxia, illorumq; correctioni præsertim subiciuntur ea, de quibus, quæ cõmuniora, ac utiliora visa fuere notavimus: eorum.n. sunt præcipuè partes, exactè disquirere, nè in huiusmodi, sicut & in alijs rebus, legitimus iustitiæ ordo turbetur. Ideò de visitatione nonnulla hic loci assumenda, cõmodum iudicavimus Visitationum † omnium præcipuus scopus esse debet, sanam, orthodoxamque doctrinam expulsis hæresibus, inducere, bonos mores tueri, pravos corrigere, populum cohortationibus, & admonitionib. ad religionem, pacem, innocentiamq; accendere, & cætera, prout locus, tempus, & occasio fert, ex visitantium prudentia, ad fidelium fructum constituere, conc. Trid. in c. 3. §. visitationũ autem,

autem, de refor. sess. 24. c. 1. §. Florentinum 85. dist. & c. 1. §. sanè, de censib. in 6.

2 Visitari † debent ab Ordinarijs locorũ annis singulis beneficia ecclesiastica curata, quæ cathedralibus collegiatis, seu alijs ecclesijs, vel monasterijs, beneficijs, seu collegijs, aut pijs locis quibuscunq; perpetuò vnita, & annexa reperiuntur: & sollicitè prouidendum est, vt per idoneos Vicarios, etiam perpetuos, nisi ipsis Ordinarijs pro bono ecclesiarum regimine aliter expedire videatur, ab eis, cum tertiæ partis fructuũ, aut maiori, vel minori, arbitrio ipsorum ordinariorum, portione, etiam super certa re assignanda, ibidem deputandos, animarum cura laudabiliter exerceatur, appellationibus, priuilegijs, exemptionibus, & inhibitionibus non obstantibus, cap. 7. de reform. sess. 7. & qualcunque parochiales ecclesias, tam seculares, quàm regulares, & exemptas, & etiam militiarum, & membra curam animarum habentia illis vnita possunt visitare, c. 8. ead. sess. 7. & sacra congr. conc. in decis. manuscript. super eod. cap. 7. sub tit. Portugalliæ, §. licet ordinarij, & §. possunt etiam tum. Et parochiales nullius diœcesis, quas Episcopus, cuius cathedralis est proximior, tanquàm Sedis Apostolicæ delegatus, debet visitare, priuilegijs, & consuetudinibus quibuscunq; etiam immemorabilibus non obstantibus, cap. 8. de refor. sess. 21. & cap. 9 de reform. sess. 24. & sacra congreg. conc. in eisdem decisionibus manuscript. super d. cap 8. sess. 21. sub tit. Veronen. §. licèt monasterium, ac Taurinen §. Ecclesiæ vbi, & Augusten. §. si Abbates.

Easdemq; ecclesias quomodolibet exemptas, auctoritate Apostolica visitare tenentur, & opportunis remedijs prouidere, vt, quæ reparatione indigent, reparentur, & cura animarum, si qua illis immunet, alijsque debitis obsequijs minimè defraudẽtur, quibuscunque non obstantibus, vt eod. c. 8. de reform. sess 7. & cap. 8. de refor. sess. 21. c. decernimus, 10. q. 1. & c. de his, extra de eccl. ædific. & pro ecclesiarũ restauratione possunt ab Ordinarijs fructus sequestrari, vt ecclesiæ reparentur, etiam, si illæ † essent militiarum Sancti Ioannis Hierosolymitani, vt in eisdem decis. super eo. c. 8. sess. 21. sub tit. Polen. §. fructus ecclesiarum in quibus dumtaxat habent iurisdictionem in concernentib. curam animarum, & sacramentorum administrationem, vt defectus calicum, & decentia paramentorum ad decorem administrationis sacramentorum prouideatur, nec potest mandare, vt ecclesia, vel sacristia eiusdem ordinis reficiatur, vt in decis. sub dicto cap. 8. sess. 21. sub tit. Tranen. §. in Ecclesia, & sub tit. Cæsaraugustan. §. Archiepiscopus potest; sed sequestrum super fructibus apponere valet, pro tuitione ecclesiæ, cui superiores eiusdem ordinis debent postea de eisdem prouidere, se prouideri facere.

3 (margin number beside "ri, vt ecclesiæ")

In quibus autem beneficijs regularibus regularis obseruantia viget, Episcopi paternis admonitionibus, vt eorum regularium superiores iuxtà eorum regularia instituta debitam viuendi rationẽ obseruent, & obseruari faciant, & sibi subditos in officio contineant, & moderentur; monere debent. Quòd, si admoniti intra sex menses, eos non visitauerint, vel correxerint, tunc ijdem Episcopi, etiam, vt delegati Sedis Apostolicæ, eos visitare possunt & corrigere, prout ipsi superiores possent iuxta eorum instituta, quibuscunque appellationibus, priuilegijs, & exemptionibus remotis, vt in eo. c. 8 post med. sess. 21.

4 Non tamen propterea licet † episcopis superiores regulares priuare decimis, aut iure conferendi, vel præsentandi, sed debẽt prouidere curæ animarum, & deputationi Vicariorum idoneorum, cũ congruæ portionis fructuum assignatione, vt animarum cura nullatenus negligatur, & beneficia ipsa debitis obsequijs minimè defraudentur, & appellationibus priuilegijs, & exemptionibus quibuscunque minimè suffragantibus, vt c. 5. post med. & c. 7. sess. 7. cap. 1. in fin. de reform. sess. 6 & congreg. conc. super cap. 8. de reform. sess. 21. §. si Abbates.

5 Congrua verò † portio Vicarijs perpetuis esse debet non maior centum, nec minor quinquaginta scutorũ annuorum summa, computatis omnibus etiam incertis emolumentis, & alijs obuentionibus communiter percipi solitis, nisi Vicarijs temporarijs solitùm fuisset plus assignari; & siue in quantitate, aut quota fructuum, pecuniaque numerata, fundo, seu alia re stabili, portio huiusmodi constitui debet, vt fuit à Pio V. taxatum in sua constitutione in Bul.

Bul.c 46.& talis debet esse, vt Vicarius perpetuus commodè viuere possit, c.de monachis.de præb.& cle. r.de iurepatr.

6 Et licèt † dicta portio legatur imposita etiam super emolumentis, & alijs obuentionibus, etiam incertis, communiter percipi solitis, in illis tamen centum non sunt computandæ eleemosinæ altaris, funeralium, & aliæ similes, sed illa incerta, quæ habent quandam certitudinem, vt sunt decimæ frumenti, vini, ali que fructus, emolumenta, & obuentiones, quæ penes titulare sunt incerta, quantùm ex illis percipere possit; non autem super illis incertis, quæ Vicarius postea ex suo labore, & officio percipit, quia illa non includuntur in portione centum, vel quinquaginta ad minus, quæ assignantur ex fructibus beneficij, quia ius de his non considerat, nec in congrua portione solent computari, vt per Rebuff. in tract. congr.
7 port num. 83 85 & 86 De † distributionibus autem quotidianis, quòd non computentur in valore beneficij, tenet Rot. dec. 8. de præb. in nou. decis. vlt. de præben. in antiq Oldrad. cons. 118 ex virtute. & Felin. in c. ad aures. nu. 14. de rescript.

8 Vicarijs † perpetuis cõgrua portio fructuum debet assignari, vt animarum cura nullatenus negligatur, nec beneficia ipsa debitis defraudentur obsequijs. clem. 1. de præb cone. Trid. cap. 16. de refor. sess. 25. & Rebuff. eod. tract. cong. portio. n. 24. si verò minor sit, saltem vsque ad summam quinquaginta scutorum annuorum est augenda, vt in dict. constit. Pij V. portio autem, vt sit congrua, debet esse conueniens, & competens, vt Vicarius inde commodè viuere possit, glo. in c. vnic. §. sanè. in verb. absque penuria, de stat. regul. in 6. & Rebuff. in eod. tract. nu. 6 in fin. Peti autem
9 debet hæc congrua † portio coram Ordinarijs locorum, quibus spectat tueri ecclesias, vt in pristino statu conseruentur. c. de monachis. de præb. cap. fin. §. vbi autem, de decim. in 6. & etiam capitulum, vacante Sede Episcopali, de hac cõgrua portione poterit iudicare, quia hoc est iurisdictionis quod ad capitulũ, Sede vacante, transit. c. 1 ne sede vac. gl. in extrau. execrabilis. §. statuimus. in ver. ordinatio. de præb & Rebuff. eod. tract. nu. 55. & 57. qui de congrua portione optimè, & copiosè scripsit.

10 Vicariæ † perpetuæ, vt plurimùm, fiunt ex causa vnionum parochialium ecclesiarum, quæ cathedralibus, seu alijs ecclesijs, vel monasterijs, beneficijs, seu collegijs, aut pijs locis perpetuò vniũtur. c. 7. de reform.
11 sess 7. & perpetuæ † vniones a quadraginta annis citra factę, ab Ordinarijs, tanquam à Sede Apostolica delegatis, examinari debent, & quæ per subreptionem, vel obreptionem fuerũt obtentæ, irritæ sunt declarandæ. quę autem à dicto tẽpore citra fuerũt concessæ, nondũ tamen in toto, vel in parte effectum sortitæ, & quæ in futurum fient, nisi eas ex legitimis, aut aliàs rationabilibus causis corã loci Ordinario, vocatis, quorum interest, vocandis, factas fuisse constiterit, per subreptionem obtentæ sunt præsumendæ. cap. 9. sess. 7. c. 13 §. in vnionibus verò. sess. 24 & cap 6. circ. fin. sess 25. de refor. vnio enim etiam ex causa facta potest dissolui, si tempore procedente est ecclesiæ vnitæ multum damnosa. Abb. in cap. 1. num. 3. ne sed. vac.

12 Subreptio † autem, & obreptio differũt, quia subreptio procedit, quando quis in impetratione tacet litteras à parte aduersa obtentas, de quibus non facit mentionem, vt si quis beneficium iam alteri beneficio vnitum tacita priori vnione alteri ecclesiæ obtineat vniri. gloss fin. in cap. ad audientiam il 2. in vers. potest dici. de rescrip Obreptitiæ verò dicuntur litteræ, quando per alicuius operam factum est, quòd impetratæ litteræ effugiant plenam intelligentiam Papæ, vel alterius superioris concedentis, aut eius, qui necessitate iuris vocandus est. Innoc. in c. cum dilecta num. 3. de rescript.

13 Vniones † vt sint validæ, fieri debent vocatis, quorum interest & dicta verba, quorum interest, vt in dict. cap. 6. habet vim clausulæ vocatis, vocandis, quæ facit semper executorem mistum, etiam si aliàs esset merus, cùm dicta clausula sit tanti roboris, vt semper faciat, quod pars audiatur ordine iudiciali seruato, ca. exhibita iunct. gl. 1. de iud. & Felin. in c. de cætero nu. 16. de re. iud. Ideo si beneficium iurispatronatus vniatur sine consensu patronorum, vnio est nulla. Caputaq. decis. 346. par. 3. quia possessio, vel res ecclesiæ dari non

possũt sine defensore. gl. in clem. fin. in ver. defensor. de reb. eccles. nõ alien. & ibi Abb.

24 Nec † potest vniri parochialis libera, parochiali iurispatronatus, etiam cum cõsensu patronorum, nisi patroni renuncient iurispatronatus, ne ecclesia libera vniatur seruæ, nisi cum alternatiua, vt. vna vice conferatur ecclesia ad præsentationem patronorum, & altera liberè, vt congreg. concil. declarauit, super cap. 9. §. Cõgregatio censuit parochialem, sess. 25. de reform.

25 Episcopi † tamen, tanquam Sedis Apostolicæ delegati, transferre possunt beneficia simplicia, etiam iurispatronatus, ex ecclesijs, quæ vetustate, vel aliàs collapsæ sũt, & ob eorum inopiam nequeunt restaurari, vocatis ijs, quorum interest, in matrices, aut aliàs ecclesias locorum eorundem, seu vicinorum, eorum arbitrio, atque in eisdem ecclesijs erigere altaria, vel capellas transferre, cum omnibus emolumentis & oneribus, prioribus ecclesijs impositis. Parochiales verò ecclesijs, etiamsi iurispatronatus sint, ita collapsas, vt ex fructibus, & prouẽtibus quibuscunque ad easdem ecclesias quomodocunque pertinentibus reficiatur, & instaurentur, procurare tenentur, qui si non fuerint sufficientes, omnes patroni, & alij, qui fructus aliquos ex dictis Ecclesijs prouenientes percipiunt, aut in illorum defectum, parochiani, omnibus remedijs opportunis, ad prædicta sunt cogendi quacunque appellatione, exemptione, & contradictione remota; quòd si, nimia egestate, omnes laborent ad matrices, seu viciniores ecclesias transferri, & tam dictæ parochiales, quàm aliæ ecclesiæ dirutæ in prophanos vsus non sordidos, erecta tamen cruce conuerti debent, conc. Trid. cap. 7. de refor. sess. 21. & sacra congr. conc. super eod. cap. in princ.

26 Quæ omnia † potest etiam Vicarius, dũmodo habeat speciale mandatum, vt per eandem congreg. super eodem cap. 7. in ver. transferatur, quia Vicarius omnia potest, quæ pertinent ad iurisdictionẽ illius, cuius vices gerit l. 1. C. de off. ei. qui ger. vic. alt. c. vlt. 93. dist. c. 1. 94. dist. & gloss. in cap. penul. de off. Vic.

27 Si verò † parochiani habent aliam ecclesiam non curatam, in qua per modum prouisionis munia parochialia obeantur, & parochialis sit iurispatronatus, & adeò diruta, inopiaque laborans, vt reparari nequeat, an vniri possit ecclesię nõ parochiali cum suis redditibus, ad effectum, quò illa in parochialem erigatur: est distinguendum, quòd, aut accedit consensus patronorum, & tunc auctoritate ordinaria potest vniri: quia consentienti non fit iniuria; aut patroni dissentiunt, & tunc est procedendum, vocatis, quorum interest, ex dispositione dicti cap. 7. sess. 21. sed tali ca u præcipuè, si redditus parochialis sunt tenues, ad amputandas lites, & ne friuolis oppositionibus interim animarum cultus detrimentum patiatur; Visitator poterit suis decretis in visitatione, ecclesiam, in qua munia parochialia obeuntur, in parochialem erigere, eique redditus, si quos habet, aut fabricæ ipsius ecclesiæ sint ascripti pro cura animarum sustinenda applicare parochialemque dirutam profanare, seu profanandam, & crucem ibi, vbi est ecclesia vetus, erigendam esse, decernere, & ordinare, nisi intra quatuor menses, aut aliud tempus in decretis eiusdem visitationis præfigendum, eandem ecclesiam restaurauerint, quibus elapsis, ex nunc, prout ex tunc, & è cõtrà declarare etiam redditus eiusdem veteris ecclesiæ profanandæ in sustentationem parochi assignandos, & transferẽdos, ac per ipsum nunc, alios parochos pro tẽpore existentes liberè percipiendos, & leuandos fore, & esse, decernendo copiam eorundem decretorum valuis seu parietibus eiusdẽ parochialis dirutæ affigendam, omnes afficere, ac si singulis personaliter præsentata foret, illamque affigi mandare, & illis non comparentibus, nihilque, quod releuet deducentibus, termino præfixo elapso, poterit visitator in executionem suorũ decretorum ecclesiam profanare, lapides ecclesiæ destructæ, ligna, trabes, & alia similia vendere ad vsum tamen, & commodum nouæ parochialis erectæ, & quòd tali casu possit ecclesia profanari, etiamsi iurispatronatus existat, probat text. in eod. c. 7. circa fin. sess. 21.

28 Quinimò ecclesia, quæ est tenuis redditus, non dicitur iurispatronatus, cùm patronus ecclesiæ, nemo efficiatur propter rem modicam datam ecclesiæ, nisi tantùm dederit, quod sufficiat ad necessaria ministro-

strorum, & ad luminaria, cap. nemo, de cõsecr. dist. 1. gloss. in cap. quicunque, il 2. 16. quæst. 7. Abb. in consi. 106. n. 2. vers. præterea, & secundò, vol. 2. & Iaf. in auth. præterea, num 5. C. vnde vir, & vxor. Vnde tales
19 † patroni parochialis possunt cõpelli ad præbendam congruam sustentationem parocho, vel ad patiendum illam abæ ecclesiæ vniri, & ita fuit à sacra congregatione decisum super eod. cap. 5. sess. 21. de reformat. §. patroni vnius.

Et quia Ordinarius sine consensu patroni non potest regulariter beneficium iurispatronatus vnire, vt supra, in vers. vniones vt sint, illa regula hoc casu fallit, si parochialis est exigui redditus, & sic diruta, vt in ea non celebretur, aut aliàs restaurari non
20 possit: quia † tunc deficiente ecclesia, quæ constituit corpus iurispatronatus, perdit nomen beneficij, vt dicitur de beneficio vnito, Felin. in cap. nostra. num 30. vers. & istis adde. de rescript. Gomez in reg. de anna. quæst. 25. num. 2. & Rot. decis. 11. in princ. de reb. Eccles. non alien. in antiq quo casu redditus illius beneficij qui titulo carent, possunt per visitatorem ad aliam ecclesiam transferri, quia, qua commodiori Episcopo videbitur ratione, tot fructus sūt redigendi, quot pro rectoris, aut parochiæ necessitate decẽter sufficiãt, conc. Trid. in c. 13. vers. in parochialibus. sess 24. de refor.
21 Episcopi † vt aptiùs quem regunt populum, possint in officio, atque obedientia continere, in omnibus iis quæ ad visitationem, ac morum correctionem subditorum suorum spectant, ius, & potestatem habent etiam tanquam Sedis Apostolicæ delegati, ea ordinandi, moderandi, puniendi, & exequendi, iuxta canonum sanctiones, quæ illis ex prudentia sua pro subditorum emendatione, ac diœcesis suæ vtilitate necessaria videbuntur. Nec ex his, vbi de visitatione, aut morum correctione agitur, exemptio, aut vlla inhibitio, appellatio, seu querela, etiam ad Sedem Apostolicam interposita, executionem eorum, quæ ab his decreta, mandata, aut iudicata fuerint, quoquo modo impedire, aut suspẽdere potest, conc. Trid. cap. 1 §. cum igitur rei, sess. 13. cap 1. § cum igitur quo, sess. 22. & c. 10. sess. 24 de refor. & ita super eodem c. 1. sess. 13. per sacram congreg. fuit decisum, vt in decis. sub tit. Nicoteren. & licèt à sententia definitiua in causa correctionis, visitationis, & indebitæ carcerationis admittatur appellatio, non tamen suspendit executionem, nec carceratus interim est relaxãdus, vt in eisdem decis. super eodem cap. in princ. & sub tit. Brundusin. quæ non procedunt, nec habent locum, quando agitur de priuatione beneficij, præsertim iuris ordine seruato, vt in decis. super eo. cap 10. ead. sess. 24 sub titulo de appellat. à visit. multis in locis.
22 Vniones † etiam perpetuas quarumcunque ecclesiarum parochialium, & baptismalium, & aliorum beneficiorum, curatorum, vel non curatorum, cum curatis propter eorum paupertatem, etiamsi dictæ ecclesiæ, vel beneficia essent generaliter, vel specialiter reseruata, aut qualitercunque affecta, Episcopi etiam tãquàm Sedis Apostolicæ delegati, facere possunt, concil. Trid. cap. 5. de refor. sess. 21. cap. sicut vnire. de excess. prælat. & cap. & temporis, 16 q. 2. congreg. concil. super eod. cap. 5. sub tit. Montisfiasc. & sub tit. Fulginaten. Nouarien. & quando iuxta formam iuris, vt in d. cap. 5. fiunt vniones duarum collegiatarũ, consensus capituli accedere debet, cle. si vna, de reb. Eccles. non alienand & ibi Abb. nu. 2. & congregatione concilij super eod. cap. 5. in princ. & sub tit. Aquilan.
23 Seminario † puerorum, etiam extra visitationem Ordinarius beneficia simplicia cuiuscunque qualitatis, & dignitatis fuerint, vel etiam præstimonia, vel præstimoniales portiones nuncupatas, etiã ante vacationem sine cultus diuini & illa obtinentiũ præiudicio, eidem collegio applicare, & incorporare potest, quæ locũ habeant, etiam si beneficia sint reseruata, vel affecta. Nec per resignationes ipsorum beneficiorum, vniones, & applicationes suspendi possunt, vel modo aliquo impediri, sed omnino, quacunq; vacatione, etiam si in Romana curia effectum suum sortiantur. quacunque constitutione non obstante. vt in c. 18. post med. vers. necnon beneficia. sess 23. de reform. & vnione vigore d. c. factę, adeò sunt validæ, vt superfluũ sit petere confirmationem à Sede Apostolica, quæ si peteretur, regulariter concedi non solet, vt fuit à sacra cõgreg. decisum. super d. c. 18. in

verb. de beneficijs vnitis: non tamen possunt simplicia beneficia ad collationem inferiorum spectantia per Episcopum vniri, vt ead. congreg. ibi sub tit. Imolen. Nec regularia, ibi, sub tit. Taurinen. Casalen. Nec canonicatus, ibidem, sub tit. Papien. minusque beneficia iurispatronatus etiam ecclesiastici possunt vniri, vt ibi sub tit. Gandauen. Nec beneficia Sedi Apostolicæ reseruata post illorum vacationem vniri possũt. ibid. sub tit. Cameracen. Nec præterea vacantia in mense reseruato, vt ibi sub tit. Aquilan. 2.

24 Fieri autem † debent collegio seminarij vniones seruata forma eiusdẽ c. 18. cũ consilio duorum de capitulo, quorum alter ab Episcopo, alter ad ipso capitulo eligatur, ac duorũ de clero ciuitatis quorũ quidem alterius electio similiter ad Episcopum, alterius verò ad clerum pertineat, vt ibidem ante med. vers. ijdem Episcopi, & fiunt regulariter in synodo diœcesana, in qua capitulum cum toto clero reperitur congregatum, sed, si extra synodum fieret deputatio aliàs legitima, esset valida, quia non requiritur necessariò, quòd in synodo fiat, & cũ concilium hoc non disponat, nec nos dicere debemus, tamen in vnionibus prædictis, seu decimarum impositionibus fauore seminarij faciendis ex dispositione eiusdem c. 18. præsentia, & consensus eorundẽ quatuor deputatorum requiritur. vt in eod. c. vers. ijdem Episcopi. & § fin. quia, quando

25 † datur alicui potestas à lege, & ab eadẽ adijcitur, quòd faciat cum cõsilio alterius, illud de necessitate requiritur. l. impuberibus. ff. de suspect. tut. & Bart. in l. Titium. n. 3. ff. de administ. & peric. tut. aliàs factum contra dispositionem d. c. 18. est inutile ipso iure Bart. in l. non dubium. n. 11. vers. quandoque lex. C. de leg. & ibi Ias. n. 54. & quãdoque disputare audiui de validitate, aut inualiditate vnionum seminario factarum, defectu præsentiæ deputatorum, & pro nullis reputari, ad quod animaduertere debent Ordinarij, ad euitandam nullitatem vniònum. Et de vnionibus hæc pauca mihi obiter dixisse sufficiat, cũ adsint tractatus integri super materia vnionum ex quibus vberiores fructus quis percipere poterit.

26 Regrediendo † igitur ad visitationem, à quã aliquantulum digressus sum, Episcopi vltra parochiales, & vniones, de quibus c. 7. sess. 7. cum alijs supra allegatis, tanquam sedis Apostolicę delegati, hospitalia, collegia quæcunque, & confraternitates laicorum, etiam quas scholas, siue quocunque alio nomine eas vocent, visitare possunt, exceptis ijs, quę sub Regij immediata protectione sunt, sine eorum licentia. conc. Trid. c. 8. de reform. sess. 22. & clem. quia contingit. de relig. dom. & congreg. conc. super eod. cap. 8. sub tit. Mediolanen. Et licèt hospitalia administrentur à laicis, & sint sub protectione Ducum, si aliàs erant ecclesiastica, ab Ordinarijs visitari, & Episcopi in eis exequi possunt, quę in eo. c. 8 continentur, vt fuit ab eadẽ congregatione decisũ super dict. c. sub tit. Eugubin. Et si loca pia in eorum fundatione fuerunt exempta ab Ordinario, eadem gaudent exẽptione, cui per conc. non fuit derogatum, vt ibi sub ti-

27 tulo Hispalen. Nam per dictam † facultatem concessam Episcopis visitandi hospitalia, & alia loca pia non excluduntur iudices seculares, quin huiusmodi etiam visitare possint, si hoc eis aliàs legitime compe-tit, vt ibidem sub tit. Ferentran. non tamen potest Episcopus visitare hospitalia, eremitoria, & confraternitates Religionis Hierosolymitanæ, nisi in ijs, quæ sacramentorum administrationẽ concernunt, vt ibi sub tit. Cæsaraugustan. & Pius V. in Bull. cap. 139. Montispietatis loca, siue charitatis, piaque loca omnia quomodocunque nuncupentur, etiamsi prædictorum locorum cura ad laicos pertineat, atque eadem exemptionis priuilegio sint munita, ac omnia, quę ad Dei cultum, aut animarũ salutem, seu pauperes sustendandos, instituta sunt, Episcopi ex officio suo, iuxtà sacrorum canonum statuta visitare, cognoscere, & exequtioni demandare debent, quacunque consuetudine, etiam immemorabili, statuto, aut priuilegio non obstantibus. vt dict. cap. 8. post med. cap. tua, & cap. Ioannes. de testam.

28 Visitari † etiam possunt ecclesiæ, quæ in nullius diœcesi esse dicuntur ab Episcopo, cuius cathedralis ecclesia est proximior, tanquam sedis Apostolicę delegato, si constet, quòd proximior existat, alioquin ab eo, qui semel in concilio Prouinciali à Pręlato loci illius electus fuerit. cap. 9. de reform. sess. 24. poteritq; Episcopus vicinior, in

in visitatione eius, qui est nullius dioecesis, illum, si non residet, vel si indiscretas licentias non residendi suis subditis concesserit, monere, vt plebem sibi commissam vnus quisque salutaribus verbis pascat. cap. 2. vers. id verò. sess. 5. de reform. & congreg. conc. super eod. cap. 9. in ver. ecclesiam est proximior. & super dic. cap. 2. sub tit. Marsican. Licetque Episcopo in actu visitationis ecclesiæ exemptæ, exquirere ab illius ecclesiæ clericis, titulos beneficiorum, & dimissorialium, quarum virtute fuerint ordinati, nisi aliàs in visitatione idem Episcopus exquisiuerit, & viderit, vt per eandem congreg. conc. super eod. cap. 3 de reform. sess. 24. in ver. congregatio censuit licuisse Archiepiscopo.

29 Inferiores † autem, vt Archidiaconi, Decani, & alij in ijs ecclesijs, in quibus hactenus visitationem exercere legitimè consueuerunt, debent assumpto notario de consensu Episcopi per seipsos tantùm ibidem visitare, visitatores etiam à capitulo deputandi, vbi capitulũ ius visitandi habet, prius ab Episcopis sũt approbãdi, nec ideò Episcopus, vel eo impedito eius visitator, easdem ecclesias seorsum ab his visitare prohibetur; & ipsi Archidiaconi, alijque inferiores visitationis factæ intra mensem rationem reddere, & depositiones testium, ac integra acta ei exhibere tenentur, quacunque consuetudine, etiam immemorabili, atque exemptionibus, & priuilegijs quibuscunque non obstan. conc. Trid. cap. 3. §. Archidiaconi autem sess. 24. de reform. & potest Episcopus præstituere terminum Archidiacono ad visitationem expediendam, & præscribere comitatum, & equitatum, ne oneri sit ecclesijs, quas visitauerit. congreg. conc. super eod. c. 3. §. an Episcopus. Qui verò deputati sunt visitatores à capitulo, sũt ab Ordinario approbandi, etiã vbi soli capitulo absque Episcopo competit facultas visitandi congreg. eiusdẽ conc. super eo. cap 3. §. an verò visitatores, & ibi sub tit. Salmantin.

30 Visitare † possunt Episcopi etiam auctoritate Apostolica capitula cathedralium, & aliarum maiorum ecclesiarum, illarumq; personas, nullis exemptionibus, consuetudinibus, sententijs, iuramentis, concordijs, quæ tantùm suos obligant auctores, nõ autem successores, non obstantibus per se ipsos solos, vel illis, quibus sibi videbitur, adiunctis, iuxtà canonicas sanctiones toties, quoties opus fuerit, ac corrigere, & emendare. conc. Trid. in c. 4. ses. 6. & c. 6. in prin. & post med. sess. 25. de reform. & qui vult visitare, ex dispositione dicti cap. 4. debet id personaliter agere: si verò ex alijs decretis concilij, potest Episcopus, id facere per suum Vicarium, vel visitatorem, dummodò sit ipse legitimè impeditus, etiamsi de visitãdis exemptis ageretur. quia dict. c. 4. tollit exemptiones. congr. conc. super eod. c. 4. §. qui visitare, eiq; nulla consuetudo, aut priuilegium obstat, vt ibi super eod. cap. in princ. & decretum dicti cap. 4. non solùm comprehendit capitula exempta, sed etiam omnia alia prætendentia, se posse tueri aduersus visitationem, siue vigore consuetudinum, siue sententiarum, siue iuramentorum, siue concordiarum, quæ tantùm suos obligant auctores, non autem successores, quominus ab Episcopis visitari, corrigi, & emendari etiam auctoritate Apostolica possint, & valeant, vt de voto Rotæ fuit ab eadem sacra congreg. decisum, vt in declarat. super eod. c. 4. §. congregatio censuit de voto, & ita potest etiam visitare res, & bona, rerumq; & bonorum capitularium administratores. vt ibidem. §. præsupposito.

31 Visitatores † regulares à capitulis generalibus electi eamdem habent auctoritatem in suæ congregationis monasteria, ac regulares in eis commorantes, quam alij præsides, ac visitatores in cæteros habent ordines, tenenturq; suę congregationis monasteria frequenter visitare, illorum reformationi incumbere, & ea obseruare, quæ sacris canonibus, & in sacro conc. Trident. sunt decreta. vt cap. 8. sess. 25. de regul. &

32 monial. debẽtq; omnes, & singuli, ad † quos visitatio spectat, paterna charitate, Christianoq; zelo munus amplecti, modestoque esse equitatu, & famulatu contenti, ac studere, quàm celerrimè (debita tamen cum diligentia) visitationem ipsam absoluere. conc. Trid. in d. cap. 3. circ. med. sess. 24. de reform. & licèt celerrimè à visitatoribus visitatio sit adimplenda, concilium tamen certum terminum præfigere noluit, hoc visitatorũ arbitrio relinquendo. sacr. congr. eod. c. 3. sub tit. Gadicen.

33 Interim verò † visitatores cauere debent, ne inutilibus sumptibus, cuiquam graues, onerosiue sint, neue ipsi, aut quisquã suorum quidquàm procurationis causa, pro visitatione, etiam testamentorũ ad pios vsus praeter id, quod ex relictis pijs iure debetur, aut alio quouis nomine, nec pecuniam, nec munus quodcunque sit, etiam qualitercunq; offeratur, accipiant, quacunque cõsuetudine etiam immemorabili non obstante, exceptis tamen victualibus quae sibi, ac suis frugaliter, moderatèq; pro temporis tantùm necessitate, & nõ vltra, erunt ministranda, c. 1. §. procurationes, de cens. in 6. contrafacientes in acceptatione etiã sponte oblatorum ad dupli restitutionem intra mensem tenentur, quo elapso, & non facta restitutione, suspensionis, & aliàs pœnas incurrunt, vt in cap. exigit. de cens. in 6. & conc. Trid. eod. c. 3. §. quod, si qui, quam, & vers. interimque cap. cauendum, c. inter coetera. 10. quaest. 3. cap. cum Apostolus. ext. de cens. & cap. exigit. eod. tit. in 6. pro visitatione autem nihil vnquam quis accipere potest, praeter victualia, vt in decis. super eod. cap. 3. sub tit. Marsican. nisi constitutione antiqua caueretur, quòd ex omnibus legatis certum quid pro Episcopo detrahatur, quo casu potest Episcopus, etiam in visitatione, taxam huiusmodi exigere, quò ad legata pia. congreg. super eod. cap. 3. sub tit. Caesaraugustana, & vbi adest immemorabilis consuetudo, quod ab oppidis visitatis tribuantur victualia, & hospitia; à clericis verò certum quid in pecunia, si communitates non conqueruntur, seruãda est consuetudo. vt in dict. s. decis. super eod. c. 3. sub tit. Caesaraugustan. vbi autem est consuetudo, quòd pro visitatione aliquid soluatur, est in optione eorum, qui visitantur, si malint soluere consuetum, potius victualia subministrare, & possunt visitari modò pecuniam, modò victualia, quotannis praebendo variare, non tamen quò ad partem, vt pars in victualibus, pars in pecunia exoluatur; vt in decis. super eod. cap. 3. sub tit. Mediolanen. Oxonien. & in fin. ibi, die 13. Augusti 1591.

34 Victualia † verò, siue procurationes à visitatis tantùm praestari debent: quòd, si consuetudo sit, vt à communitatibus praestentur, ea seruanda est, si autem laici visitationem procurare solẽt, ea etiam consuetudo seruari debet, quandiu ipsi voluerint, sed, si recusarent, non sunt cogendi, vt in decis. super prae. c. 3. sub tit. Vintimillien.

35 Potestque † Episcopus iterum visitare ecclesias visitatas ab inferioribus, non tamen punire punitos ab eis; nec ab inferioribus visitatoribus absoluti innocentiam suam iterum demonstrare tenentur. vt in decis. ibi sub tit. Buscoducen.

36 Potest etiam † Episcopus visitare cumulatiuè, quò ad omnia beneficia subdita Abbati habenti quasi Episcopalem iurisdictionem, vt ibi sub tit. Castri Durantis & cogere Praepositum exemptum solitum visitare, ad visitandum quolibet anno per se ipsum, & intra mensem rationem reddere, dictaq; testium eidem Episcopo exhibere, exemptione non obstante, vt ibidem in decis. sub tit. Cremonen. & per villas exiens, vt sacramentum confirmationis tantùm conferat,

37 prandia enormiter † fieri permittere non debet, sed secundum mediocritatem vniuscuiusque loci conuiuium debet praeparari, ne eo praetextu pauperibus damna incumuantur, vt cap. fin. post med. 10. quaest. 3. Minorique quo possunt equitatu, & famulatu debent visitatores esse contenti, vt in eod.

38 cap. 3. circa medium. Et quoniam † contra Episcopos visitantes cõstat antiquitus plures querimonias fuisse delatas, vt in c. cauendum, & cap. inter coetera, eadem quaest. 3. qui quinquagenarium numerum euectionum excedebant, vt in eodem cap. inter coetera, §. cùm verò, & ibi gloss. in ver. quinquagenarium, & in extrauag. benedicti, quae incipit, vas electionis, de censib.

Propterea fuit posteà numerum praefinitus, & statutum, quòd Archiepiscopi visitãtes pro diuersitate Prouinciarum, & facultatibus ecclesiarum, 40. vel 50. euectionum numerum Episcopi autem 20. vel 30. Cardinales 25. sed nõ loquitur de Cardinalib. S. R. E. nunquã excederẽt, Archidiaconi 5. vel 7. ad summum, Decani, idest Archipresbyteri rurales, vt hodie Vicarij Foranei sub Episcopis duobus equis cõtenti esse deberent: nec cum canibus, venatorib. & auibus; sed ita procedere debent, vt non quae sunt sua, sed quae Iesu Christi quaerere videantur, non sumptuosas epulas appetere, sed cum gratiarum actione, quod honestè,

ftè, ac competenter illius fuerit ministratū recipere debent, cap. cum Apostolus, § quo circa de cens. ne contra eos dicatur, quòd vix cautela diuersorum coquorum eos potest satiare, vnde ex nimia ingurgitatione os olet, vt ibi per glos. in verb. sumptuosas. Et dictus numerus secundum tolerantiam, est ad summum statutum, in illis locis, in quibus ampliores sunt redditus, & ecclesiæ facultates potest obseruari. In pauperibus autem locis tantus numerus haberi non debet: ne ex tolerantia maiorum minores meritò doleant se grauari, vt eod. cap. cum Apostolus, §. sanè, & ibi Abb. nu. 3.

39 In concilio † autem primo Prouinciali Mediolanen. à sanctæ memoriæ Carolo Cardinali Borromeo celebrato, auctoritate Apostolica cōfirmato, numerus fuit præscriptus, ne Episcopi comitatum habeant nisi necessarium, in quo plures omninò nō sint quindecim hominibus & iumentis duodecim, & quòd, si plures dux erint, suis sumptibus alant, vt eo. Conc. 1. de visit. qui comitatus fuit reformatus, ne deinceps plures quam homines decem, & iumenta sipē ad summum, secum in visitando conducāt, supputata hoc numero Episcopi etiā persona, vt in conc. Prouinc. 4 eod. tit. de visit. Episcopis gradu inferiores in visitatione longè pauciores homines, & iumēta habere debeant, vt ibid. dicto conc. 4. eod tit.

40 Inferioribus † autē visitationibus regulariter tria iumenta sufficere debent, quorum vnum visitatori, aliud secretario, & reliquum clerico, seu famulo, qui vestes, & pannos lineos, quæ necessaria sint, secum deferat, præter eum, qui pedester visitatorē sequi, eique inseruire debeat: nisi concionatoris, confessorisuè officio, in eadem visitatione vti vellet quo casu quartum iumētum esset addendum Et dum primò ad oppidum Lucernæ, aliaq; loca vicina in diœcesi Taurinensi pro bon. mem. Hieronymo tunc Archiepiscopo, & S. R. E. Cardinali Ruuere, ac demùm in Vercellen. diœcesi, quàm totam visitaui, vti Vicarius generalis visitatoris officio fungerer, eodem numero trium semper fui contentus, & sufficere expertus sum.

41 Interdum † enim quæri contingit, quid veniat victualium appellatione, & nō sumtuosæ epulæ comprehenduntur, cap. cùm Apostolus, vers. nec sumptuosas, de cens. sed frugales, moderatæque pro temporis tantùm necessitate, sunt ministrandę, conc. Trid. cap. 3. post med. sess. 24 de refor. Præ-

42 lati verò, qui † delicijs affluunt, & inter epulas, atque lasciuias pudicitiam seruare se credunt, vt propheticus sermo describit, eijciēdi sunt de spaciosis domibus, lautisque conuiuijs, & multo labore epulis conquisitis, & si vis scire, quo eijciēdi sunt propter malas cogitationes, & opera sua. Euangelium lege, in tenebras, scilicèt, exteriores, vbi erit fletus, & stridor dentiū. An non confusio, & ignominia est, Iesum crucifixū pauperem, & esurientem fartis prædicare corporibus, & ieiuniorū doctrinam rubentes buccas, tumentiaq; ora proferre? Si in Apostolorum loco sumus, non solùm sermonem eorum imitemur, sed etiam cōuersationem, & abstinentiam, S. Hieron. relatus in cap. Ecclesiæ principes 35. dist.

43 Si autem † Episcopi, eorumuè Vicarij indiguerint, necessaria congruè sunt illis subministranda, vt equi, vestes, familia, & alia opportuna, præter victualia, sicut pararent sibi ipsis, si visitarent, cap. si Episcopus vbi glos. in ver. prouidere de off. ord. in 6. quam glos. opinionem videtur Innoc. in cap. procurationes, de cens. Et hæc opinio in terminis, glos. est vera, quia episcopo pauperi, vt quam plures reperiuntur, nō sunt deneganda necessaria ad visitationem, cum secundum Apostolum non sit magnū, si ab eo metantur temporalia, per quem spiritualia seminantur, Paul. 1. ad Corinth. c. 9. & d. c. si Episcopus, de off. ord.

44 Si verò † Episcopus est diues, tunc victualibus tantùm sibi, equisque ministrandis, aut in eadem extrauag. benedicti, in ver. huiusmodi, sine equorum vecturis debet esse contentus, cum equorum vecturæ, & alia necessaria indigentibus solùm debeantur; ex suprà allegatis, nisi aliter se haberet consuetudo, quæ est seruanda, vt in d. decis. super cap. 3. de refor. sess. 24. sub

45 tit. Vintimillien. Quia consuetudo † pro lege habetur, cap. consuetudo, distinctione 1. & Bart. in l. 1. denique, num. 1. ff. de acqu. plu. arc.

46 Frequens † est quæstio in actu visitationis, & post publicationem decretorum in visitatione factorum, qui ad impensas pro

ecclesijs, oratorijs, capellis, & altaribus fabricandis, vel restaurandis, alijsque iuxta formam decretorum in visitatione factorum, ad ecclesiarum cultum, & ornatum parandis, teneantur: & est distinguendum, quia iuxta qualitatem, & statum beneficiorum diuersimodè debet statui, & ordinari.

47 Si enim † quæritur de parochialibus, quarum præsertim causa plures oriuntur difficultates; officium visitatoris hoc casu præcipuum erit, de inuestiganda veritate valoris redditum parochialis ecclesiæ, qui aut sunt certi, nempè, consistentes in prædijs cultis, & fructiferis, seu pensionibus prædiorum, & domorum; vel sunt incerti, vt, qui consistunt in decimis, aut primitijs, quæ non habent certam quotam taxatam, quid & quantum parochiani parocho persoluere teneantur, vel sunt omninò incerti cōsistentes in oblationibus, & eleemosynis penitus incertis.

48 Primò casu, † cùm super parochialium ecclesiarum fructibus, qui non excedunt summam ducatorum centum, pensiones annuæ reseruari minimè possint, obstante decreto sacri concilij Tridentini, cap. 13.

49 de reform. sess. 24. sequitur, † quòd sacrum concilium quòd nouit, quæ parochis sint necessaria ad eorum cōgruam sustentationem, dictam summam taxauerit, pro necessarijs eorum alimentis, & indumentis; nec cum minori annuo redditu ducenter viuere possunt; cum quidlibet parochus saltem vnum clericum illi inseruientem habere

50 debeat, & propterea quodlibet † beneficium præsumatur esse annui redditus pro vita duorum, cap. vt quisque, iunct. gloss. in verb. clericum. de vit. & honest. cler. & Felyn. in cap. ad aures, num. 4. vers. tertia conclusio, de rescript.

51 Licèt † enim, qui parochiales ecclesias obtinent, ad reparationem ecclesiarū cogi possint: hoc procedit, cū de redditibus, quæ sunt ipsius ecclesiæ: eis supersunt vltra necessariam sustentationem, quòd tunc conferre teneantur, vt probat text. in cap. de his, de ecclesi. ædific. & reparan. aliàs nō,

52 quia clerici † viuere debent de patrimonio Iesu Christi, cuius obsequio deputantur, cap. cum secundùm de præben.

53 Quando verò † parochialium fructus excedunt dictam summam centum ducatorū tunc si agitur de fabrica totius, vel maioris partis ecclesiæ, seu domus canonicalis, partes visitatoris erunt in condemnando parochum ad concurrendū cum parochianis, pro illa portione, quam arbitrio boni viri erit condemnandus, non autem in tota illa quantitate pecuniarum, quæ excedet summam centum ducatorum, quia non ita strictè est illa summa perstringenda, quia

54 etiam pro qualitate loci, & personæ † maiores redditus parocho debeantur, & illi ducati centum rectori liberi remanere

55 debent, vt est † de mente Pontificum, qui in reseruationibus pensionum, apponunt clausulam, quòd ducati centum remaneat

56 liberi pro rectore, & illud verbum, † liberi, habet latam significationem, quòd sint integri sine diminutione deductis oneribus, & expensis in illis recolligendis glos. in cap. grauis. in ver. fructus. de restit. spol. l. 1. & ibi Paul. de Castr. C. de fruct. & lit. expens. Bald. in cons. 53. in fin. volum. 1. & computantur respectu vtilitatis, quæ habetur in apportatis in absentia. Staph. de grat. expectat. num. 64. & 65.

57 Si autem † agatur de reparatione ecclesiæ parochialis quę pauca indigeat restauratione, nempè, incrustatione, dealbatione, in aliqua muri parte restauratione, & his similibus, careatque paramentis, & alijs ad ornatum, & vsum altaris, vel sacristiæ necessarijs, tunc parochus vsque ad tertiam partem sumptus, qui erunt subministrandi, taxari poterit, & condemnari, vel eidem parocho portio calices, paramenta, mappas, corporalia, & purificatoria comparanda concernens, poterit assignari. Quamuis enim parochus ex parochiali percipiat vltra ducatos centum, non propterea parochiani à fabrica, & restauratione parochialiū sunt exēpti, sed regulariter ipsi totum; vel partem contribuere tenentur, & à viris

58 pijs secularibus præcipuè † parochiales ecclesiæ, impensa Vniuersitatū, fabricātur. ca. futuram. §. ab illo 12. quæst. 1. cap. nemo Ecclesiam, & c. si quis. de consecr. dist. 1.

59 Nam † Constantinus primus fabricam tēpli primæ Sedis Beati Petri instituit, adeò vt sedem imperialem relinqueret Beato Petro, successoribusque suis profuturam,

60 licentiamq; per vniuersum orbem, † sub suo degentibus Imperio fabricandi ecclesias

sias concederet, vt dicto cap. futuram.

61 Qua propter † ecclesiarũ numerus fuit postea ab Imperatoribus, alijsque principibus, ac pijs viris auctus, & quotidie Deo benedicente augetur. auth. vt de term. sit num. cler. colum. 1. quando vero ecclesia

62 † per aliquẽ ędificatur, debet tanta dos ei constitui, vt presbyteri, & alij ecclesiæ inseruientes possint sustentari, luminaria haberi, hospites recipi, & iura Episcopalia persolui, vt inquit Bart. in dict. auth. num. 1. auth. vt nul. fabric. orat. dom. col. 5. & facit text. in c. 2. §. vbi autem. de decim. in 6. & c. 1. de præb. eod. lib.

63 Cũ enim † qui altari seruit, de altari viuere debeat. c. ex his. 12 q. 1. & c. cum secũdum. de præben. non sunt parochialium Ecclesiarũ Rectoribus alimenta, ad eorum statum necessaria, minuenda, quia, os, boui trituranti non est alligandum. Deut. c. 25. cap. ecclesias. vers. item non alligabis. 13. quæst. 1. & cap. extirpandæ vers. cum igitur de præb.

64 Secundò casu, † quando redditus parochialis consistũt tantum in decimis, & primitijs, ex quibus parochus non recipit certum, & determinatum redditũ singulis annis, informationes summariæ à viris nõ suspectis in actu visitationis sunt sumendę: & anno fertili cũ sterili, per quinquenniũ tũc proximè elapsũ, calculato, vt redditus ecclesiastici calculari, & cõmuniter æstimari solent, vt post Bar. Abb. Felyn. & alios, quos citat, tenet Gomes. in reg. de val. exprim quęst. vlt. si redditus parochialis annis singulis summam centum ducatorũ excedunt, tunc parochus modo, quo supra, concurrere debet, quia, vbi est eadem ratio, idem ius statui debet. cap. translato. & ibi glos. fin. de constit.

65 Tertiò casu, † si fructus parochialis sunt adeò tenues, vt non excedant annuum redditum decem, aut viginti scutorũ, vt quàmplures pluribus in locis reperiuntur, & parochus nullos alios redditus percipiat, quã incertas altaris, & alias oblationes, quæ arbitrio fiunt, & quibus parochus malè vestitus, vix pane siliginis, aut alterius misturæ deterioris conditionis victitare potest, vt pluribus in locis in mõtanis diœcesis Vercellen. vidi, tũc parochus in nihilo concurrere debet, ex supra in primo casu allegatis sed parochiani omnia onera subire tenen-

66 tur: & vbicunque † viget talis pia consuetudo, quod parochiani omnia onera, iam concernentia fabricam, quàm ornatum altaris, ceram, oliũq; in lampade ardendum, & alia subministranda subeant, vt pluribus in locis, vidi illa est seruanda. Host. & alij in c. 1. de Eccl. ædific. quia consuetudo habet vim legis. l. 1. § denique, vers. sane enim, & ibi Bart. nu. 1. ff. de acq. plu. arc.

67 Sacrum † concilium Tridentinum indigentiæ parochorum cupiens prouidere, vt cõgruè sustentari valeãt, decreuit, quòd Episcopi current, vt si per beneficiorum vnionem fieri nõ possit, per primitiarum, vel decimarũ assignationem, aut per parochianorum symbola, ac collectas, aut qua commodioris eis videbitur ratione tantùm redigatur, quod pro rectoris, & parochi necessitate decenter sufficiat. vt in c. 13. sess. 24 de refor. quo fit vt cum parochis indigentibus prouideri voluerit, vltrà vires grauari non possint.

68 Quæ † etiam solet, quando parochiales ecclesiæ sunt iurispatronatus, quis teneatur ad fabricæ constructionem, & restaurationem, si vetustate, aut alio casu collabantur: & est distinguendum, quia, aut ecclesia habet fabricam cũ redditibus particularibus, & sufficientibus, vt pluribus in locis habẽt ecclesiæ cathedrales, & collegiatæ, & tunc ex redditibus fabricæ ecclesiæ sunt ædificandæ, & restaurandæ, vt in c. vnio, vbi etiã glo. 10. quæst. 3. & Lamber. de iur. patr. art 2. 7. quæst. princ. lib. 3. num. 7. aut nulla adest portio fabricæ assignata, & ecclesia habet amplos, & sufficiẽtes redditus, pro rectoris sustẽtatione, & ecclesiæ ędificatione, aut restauratione, & tunc, nisi contraria vigeat consuetudo, de redditibus eiusdem parochialis erit ecclesia restauranda, vt cap. de his de eccles. ædific. concurrentibus etiam alijs beneficiatis in eadem ecclesia existentibus, vt per Lambert. eod. num. 7. vers. aut sumus.

69 Si verò rectori † deductis sumptibus ad sui sustẽtationem necessarijs, de quibus supra, nõ supersunt redditus, cum quibus ecclesiam possit restaurare, seu illius restaurationi concurrere, tunc, si est iurispatronatus parochianorum, tenẽtur ipsi parochiani ad illius reædificationem, & restaurationem,

nem, tã in corpore, quàm in membris, vt in fabrica campanilis, sacristiæ, & domus canonicalis, in locis, in quibus aliàs non fuerunt fabricæ, aut reperiuntur vetustate collapsæ, quia domus canonicalis, campanile, & sacristia veniunt accessoriè ad ipsã
70 ecclesiam, & † accessorium sequitur naturam sui principalis. c. si super gratia. de off. del. in 6. cap. accessorium de reg. iur. eo. lib. Pau de citad. in terminis de iure patr. in 6. par. art. 5. quæst. 3. & Lambert. eod. tit.

71 Ecclesiæ † autem, quæ sunt iurispatronatus vnius familiæ, vel personæ, deficientibus redditibus, quibus possint à rectoribus restaurari; quæritur, an patroni in solidum, vel pro certa parte, ad earum restaurationem teneantur, & tenet Lambert. clarum esse, quòd non, quia ex prima fundatione, constructione, & dotatione, acquisitum est ius patronatus vt c. nobis. de iure patr. Fecit enim, quod debuit, & habuit, quòd à iure inductum est, scilicet, iuspatronatus, nec ad aliud tenetur, vt inquit Lambert. de iurepatr lib 3. art. 2. quæst. 7. princip nu 5. sacrum tamen conciliũ Trid. decreuit parochiales ecclesias, etiamsi iurispatronatus sint, refici, & instaurari ex fructibus, & prouentibus quibuscunque ad easdem ecclesias quomodocunque pertinentibus, qui si sufficientes nõ fuerint, patronos, & alios, qui fructus aliquos ex dictis ecclesijs prouenientes percipiunt, aut in illorum defectum parochianos omnibus remedijs opportunis cogi mãdauit, omni appellatione, exemptione, & contradictione remota. vt in c. 7. § Parochiales verò. sess. 21.

72 Patronus autem † parochianus, quòd ex dotatione, fundatione, & cõstitutione iuspatronatus, ac illius fructus, qui in præsẽtatione consistunt, acquisiuit. cap. consultationibus de iurepatron. & Lambert. eo. tit. lib. 1 par. 1. art. 9. quæst. 8 princip. num. 12. vltrà honorantias primi loci, quo in sessionibus, & processionibus gaudet, & quòd præ alijs honoretur. dict. cap. nobis. §. fin. de iur. patr. & Lambert. 1. quæst. princ. lib 3. n. 9 10. & 11. eod. tit. tenetur ad restaurationem concurrere.

Pluries enim quæri solet in nouæ parochialis ecclesiæ constructione, vel ampliatione, aut restauratione, an per capita personarum, vel capita domorum, seu per solidum, & libram impensa sit diuidenda, & quòd per capita onus impẽsæ distribui debeat. dicendum videtur, quia, cùm ecclesia omnibus æqualiter inseruiat, & non sit acceptio personarum. ca. nec quemquam, circa med. de consec. dist. 4. nec minorem locum in ea teneat pauper, quàm diues; sed æqualiter possideant, tam rusticus, quàm nobilis, ita, & æqualiter concurrere debent. Bal. in l. omnium. C. de vect. Et omissis alijs, quæ adduci possent, puto, quod, non per capita hominũ, nec per capita domorum,
73 sed, quòd † ad solidum, & libram ædificationes, & restaurationes parochialium ecclesiarum, vbi ex redditibus ecclesiasticis fieri non possunt, sint faciendæ. Cùm enim ædificationes, & restaurationes ecclesiarũ parochialium fiant ad publicam vtilitatem, & ad publicum vsum omnium concernentur Bar. in l. sacrilegi. num. 2. ff. ad l. Iuliam pecul. ad cõstructionem operis publici incolæ pro rata sui æstimi conferre debent. l. omnes prouinciarũ & ibi Salic. C. de oper. publ. faciẽ. l. propter. & ibi Bal. n. 12. C. qui bon. ced. poss.

74 Hæc autem, † onera extraordinaria, quæ pro necessitate, & vtilitate publica inducuntur, ordinarijs, & merè realibus æquiparantur. l. omnes omninò. C. de annon & tribut. lib. 10. l. munera. C. de muner. patr. eodem lib. & Olasch. decis. 95.
75 num 44. ideo pauperes, † & diuites secundùm quantitatem patrimonij, non secundùm numerum personarum collectas pati debent. l. vbi glo. in verb. inopes, & ibi Bar. nu. 8. C. de apoc. publ. lib. 10. idem Bar. in l. 4. §. actor. ff. de re. iudic. Afflict. super constit. Neap. de commum. Vniuersit. nu. 9. cum alijs supra allegatis.

Præmissa etiam procedunt, vbicunque parochiales ecclesiæ nullos redditus, vel adeò tenues habent, vt parochi certa annua, vel menstrua pecuniæ summa à parochianis conducantur, quia collectæ pari modo per solidum, & libram iuxta cuiusque patrimonij, & illius aestimationis quan-
76 titatẽ, sunt imponendæ. Cũ † enim eadem ratio militet, idem ius statui debet. l. illud. ff. ad l. aquil. & Cravet. cons. 183. nu. 3.

77 Maxima † autem oriretur in iustitia, si in dictis casibus per capita hominum, vel capita domorũ collectæ essent persoluendæ,

quia

quia vt plurimum pauperes nihil possidentes, & ex eorum labore, & industria tantùm viuentes, sunt prole onusti ita quòd, si per capita hominum; pauperrimi, qui numero multi sunt, in maiori pecuniarum summa cócurrere cogerentur, & grauius onus subirent, quam ditiores, si verò per capita domorũ; tantùm miserabiles persoluerent, quantùm diuites, & opulenti: & tamen pauperes, quorum nota est paupertas, vt hi, qui dietim laborant pro victu quęrendo, nihil conferre debent. vt inquit Bald. in l. etiam. nu 28. C. exerc. rei iud.

78 Inter pauperes † enim, & diuites etiam rusticos maxima habetur differentia. Diuites enim sunt de Consilio, administrant bona communia, habent inter se officia, prærogatiuas, & honorantias, ditiores baldachinum ferunt, habent particulares sepulturas, & sedilia in decentioribus locis ecclesiæ, pauperes verò stant in locis à choro remotioribus, sepeliuntur in cimiterio extra ecclesiam, & non participant de honoribus, quibus diuites gaudent. In distributione candelarum quæ singulis annis fit in solemnitate festiuitatis Purificationis B. Mariæ, diuitibus maiores distribuuntur, & ideò, qui honoribus, & commoditatibus præcellunt, congruum est, vt maiori grauamine onerentur, argum. text. in l. secundum naturam, ff. de regul. iuris, & cap. qui sentit, eod. tit. in 6.

79 Magnates verò, † ac locorum primates, quò cœteris potestate præeminent, ac dignitate præfulgent, eò in diuinorum operum sumptibus ad pauperum subiectorum leuamen largiores, ac munificentiores esse debent, illi enim inter cœtera, varijs gaudēt honoribus, à subditis tanquam Reipublicę columina venerātur, ad eorum nutum populus vniuersus obtemperat. Et, sicut etiam ad ipsorum habitationem decentiores, ac honoratiores ciuitatis ædes assignantur; ita & in templis, & ecclesijs, vbi ad diuina peragenda conuenitur, supremas in populo sedes non ipsi solùm, sed & tota illorum

80 familia obtinet. † At hic haud prætermittam, quod alicubi non satis laude dignum fieri solet. Vbi locorum domini, & qui nobilitate, aut magistratus honore præcellūt sedes sibi in ipso Ecclesiæ choro habere prætendunt, easque nulla loci, qui Dei sacerdotibus rem diuinam facientibus tantùm dicatus est, ratione habita, ibi constituere non dubitant, antiquorum Imperatorum vestigia, minimè, vt æquum esset, æmulantes. Theodosius enim (vt alios memorādæ pietatis, ac sanctitatis taceam) Iunior Imperator templum ingressurus sacra altaria munerum tantum offerendorum gratia accedebat, quibus oblatis, ad extimum, communeque atrium mox se recipiebat, vt testat. Baron. in lib. ann. Eccles. tom 5. ann. 431. pag. 158. in fin.

Finis Secundæ Partis.

IO. FRANCISCI LEONIS IPPOREGIENSIS V. I. D.

EPISCOPI THELESINI.

THESAVRI FORI ECCLESIASTICI.

Pars Tertia.

DE MALA BENEFICIORVM COLLATIONE. Cap. I.

SVMMARIVM.

1 *Beneficia ecclesiastica sine canonica institutione licitè obtineri non possunt.*

2 *Beneficiorum collatores nihil pro collatione accipere possunt.*

3 *Beneficiorum possessionem tradentes, quando simonia pœnam incurrunt.*

4 *Fructus canonicatuũ pro traditione possessionis, quando dimidia fabrica ecclesia, vel sacristia debeatur.*

5 *Fructus canonicatuũ pro possessione tradenda indebitè percipientes, quam pœnam incurrant.*

6 *Fructus canonicatuum ex consuetudine hæredibus spectare possunt.*

7 *Beneficia omni pacto, & conuentione cessante debent obtineri.*

8 *Simonia manu, lingua, & obsequio committi potest.* *(committi posit.*

9 *Simonia pro ingressu religionis, quomodo*

10 *Simonia commissa mediatores excommunicationis pœnam incurrunt.*

11 *Simoniacus celebrans irregularitatis pœnam incurrit.*

12 *Simoniacè beneficium impetrans est illo priuatus ipso iure, & inhabilis ad illud, & alia obtinenda.*

13 *Beneficium simoniacè obtentum possidens ad omnium fructuum perceptorum restitutionem tenetur.* *(mentalis.*

14 *Simonia est triplex, realis, conuentualis, &*

15 *Simonia est crimen grauissimum.*

16 *Confidentia pluribus modis committitur.*

17 *Beneficia in confidentiam retinentes plures pœnas incurrunt.*

18 Con-

18 *Confidentia octo coniecturis probatur.*
19 *Beneficia per resignationem vacantia consanguineis conferentes, & illa impetrantes, quam pœnam incurrant.*
20 *Collatio facta à Papa consanguineo resignantis est valida.*
21 *Possessionem beneficij vigore supplicationis acquirens graues pœnas incurrit.*
22 *Beneficium vnum, vni est conferendum, & ad summum duo.*
23 *Parochus aliam parochialem impetrans, prima vacat ipso iure.*
24 *Parochiales duas retinens graues pœnas incurrit.*
25 *Beneficia duo quando auctoritate ordinaria conferri possint.*
26 *Beneficia plura quàm duo auctoritate ordinaria obtinens quas pœnas incurrat.*
27 *Parochiales ecclesiæ vacantes per concursum sunt conferendæ.*
28 *Parochiales ecclesiæ sine concursu collatæ, nullum tribuunt titulum possidendi.*
29 *Collatoribus beneficiorum nõ currit tempus ad conferendum nisi à die scientiæ.*
30 *Ordinario collatore negligente, ad quem cursu haberi debeat.*
31 *Appellatur ab Ordinario ad metropolitanũ à grauamine in concursu illato.*
32 *Parochiales per obitum, aut resignationem vacantes à quibuscunque Papa inferiorib. sine concursu conferri non possunt.*
33 *Decretum irritans omnia in contrarium gesta annullat ipso iure.*
34 *Parochialem obtinens sine concursu dicitur intrusus, & non facit fructus suos.*
35 *Fructus beneficiorum indebitè percipiens pœnam inhabilitatis incurrit.*
36 *Rehabilitas ob malam fructuum perceptionem datur mediante fructuũ cõpositione.*
37 *Dispensatio ab irregularitate, & absolutio ab excommunicatione, quomodo detur.*
38 *Beneficia viuentium non sunt impetranda.*
39 *Intrudens se in beneficio viuentis plures pœnas incurrit.*
40 *Filij presbyterorũ ex fornicatione ad quęuis parentum beneficia non admittuntur.*
41 *Examini se pro alijs in beneficiorũ collatione supponentes, quibus pœnis plectantur.*
42 *Collationes beneficiorum personis hæresis, aut apostasiæ, seu proprio, seu cognationis vitio contaminatis factæ sunt nulla.*

PLVRA de ijs, quæ ad Episcopos, parochosque pertineant, & quæ circa ecclesias præstanda sint, hacten⁹ discussimus. Cœterum, quia in beneficiorum collatione, si quid peccatur, maximum admittitur piaculum, multaque inde, tanquàm ex malo iacto fundamento, ecclesiarum, sacrarumque rerum oritur pernicies, de hac re nonnulla digna, quæ notentur, adducam.

1 Beneficia ecclesiastica † non possunt licitè sine canonica collatione obtineri, cap. 1. de reg. iur. in 6. & Dom. in cap. non potest, de præb. Vnde pluribus ex causis, tam collatores, quàm prouisi pœnas incurrũt.

2 Primò, † collatores beneficiorum nihil pro collationibus, aut institutionibus, vel cõfirmationibus accipere possunt, alioquin tam dantes, quàm recipiẽtes, simoniæ pœnam incurrũt, cap. presbyter, cap. quos cõstiterit, 1. quæst. 1. cap. sancitum, 7. quæst. 1. cap. tua nos, cap. in tantùm, in fin. de simon. & conc. Trid. cap. 14. de refor. sess. 24. Eandemque pœnam incurrunt, eligentes, nominantes, † præsentantes, & possessionem tradentes cathedralis ecclesiæ, vel beneficij, canonicatuum præbendarum, vel partis prouentuum, seu distributionum quotidianarum, c. non satis, c. cũ Ecclesia, de sim. c. cum super, de confess. & concil. Trid. d. c. 14. Nec fructus primi anni, vel quidquã aliud pro possessione tradenda percipi põt, etiã vigore statuti iurati ab habente auctoritatẽ facti, nisi † statuto caueatur, quòd dicti fructus fabricæ eccl. aut sacristiæ, vel alio pio loco applicentur, quo casu dimidia fabricæ, sacristię, aut pio loco, & alia dimidia benefi iato debetur: † cõtrafacientes verò capitula interdicto ecclesiastico subijciuntur, & singulares personæ sententiam excommunicationis incurrunt, à qua, nisi in mortis articulo, præterquã à Romano Pontifice absolutionis beneficiũ obtinere non possunt, vt in constitut. Pij V. incip. Durum nimis, &c. in Bull. Roman. cap. 106. qua attenta, cuiusuis statuti prætextu, etiam ex vrgente causa facti pro bono ecclesiæ, non potest canonicus nouus cogi aliquid

(margin numbers in right column: 3, 4, 5)

aliquid foluere pro debitis antiquis fuæ
ecclefiæ, etiam pro reparatione, aut me-
lioratione factis, vt per facram congrega-
tionem fuit decifum fuper eod. cap. 14. de
ref. feff. 24. vt in decif. fub tit. Mediolanen.

Sed, fi in aliqua ecclefia fit confuetudo,
6 vt duobus primis annis, † quibus quis fuit
canonicus, fructus canonicatus fint hære-
dum anteceßforis, dictus cafus non com-
prehenditur in dicto decreto concil. nec
conftit. Pij V. vt fuper eod. c. 14. in decif. 2.
fub tit. Mediolanen.

7 Pro beneficijs † obtinendis omnis pa-
ctio omnifq; conuentio debet omninò cef-
fare, cap. fin. de pact. c. & tua nos, de fimon.
& cap. quam pio, in fin. 1. quæft 2. ita, quòd
pro pinguiori, & digniori beneficio medio
fauore tertij obtinẽdo, nõ poteft quis pro-
mittere de dimittendo, vel renunciãdo mi-
norem, vel minus dignum. Nec etiam inter
partes, aut alias perfonas, licet fauor non
requireretur pro obtinendo beneficio, po-
teft fine fcientia, atque confenfu Pontificis
promitti de alio beneficio alteri renunciã-
do, vel referuationi penfionis confentien-
do abfque incurfu fimoniæ, cap. quæfitum
de rer. perm. Tolet in inftruct. facerd. cap.
5. poft med. l. 5. qua etiam committitur in
iure ad beneficium competẽti ceffionalẽ,
Tolet. cap. 90 num. 2. verf. tertio dico lib. 5.
8 † Quia fimonia manu, lingua, & obfequio
cõmittitur, gl. in auth. quom. op. Epifc. §. 1.
in ver. pecunijs, col. 3. c. funt nonnulli, 1. q.
1. c. cum effent, & c. ex diligenti, de fimon.

9 Nec pro † ingreffu religionis quidquam
ab ingrediente recipi poteft, d. c. non fatis,
& pactione interueniẽte, tranfigentes fimo
niæ pœnã incurrunt, cap. preterea, de trãf.
& d. cap. tua nos, & qui, quomodolibet dã-
do, vel recipiendo, fimoniam committunt,
10 † aut, quòd illa fiat, mediatores exiftunt,
aut procurant, excommunicationis fenten-
tiam incurrunt, à qua non nifi à Romano
Pontifice poffunt abfolui, præterquàm in
mortis articulo cõftituti, c. 2. §. ftatuens, in
extr. com. de fim. & Nauar. conf. 34. n. 2. eo.
tit. & Graff. decif. aur. c. 98. n. 1. par. 1. lib. 2.

11 Simoniacus † autem celebrans, tanquàm
excommunicatus, irregularis efficitur, Bor-
gaf. de regul. par. 1 quæft 7. num. 31. Abb. in
c. 2. n. 7. de cler. excomm. min. Nauar. c. 27.
12 nu. 244. tom. 3. & Graff. d. c. 98. n. 1. † Et fi-
moniacus beneficium fimoniacè obtentũ
non acquirit, fed eft illo priuatus ipfo iure
inhabilifq; ad illud, & alia in pofterum ob-
tinenda, Pius V. in conftit. cum primùm, §.
& vt fimoniacè, in Bull. Ro. cap. 5. & Naua.
cap. 23. num. 105. verf. porrò, de fimon. d.
tom. 3. Nec folùm eft priuatus ipfo iure,
13 & aliàs pœnas fupra expreffas incurrit, †
fed tenetur etiam ad reftitutionem omniũ
fructuum per ipfum perceptorum, vt ibi
Nauar. & extrauag. cõ. 2. §. per electiones,
de fimo. & Pij V. eo §. & vt fimoniacè, quę
pœnæ locũ fibi vindicant in fimonia reali,
de qua in locis fupra citatis. Collatores ve-
rò fimoniaci cuiufcunque gradus exiftant,
pœnis à iure ftatutis funt puniendi, vt in
eod. § & vt fimoniacè, verf. qui verò.

14 Simonia † tres habet fpecies, quarum
vna eft realis, altera conuentionalis, tertia
mentalis, de quibus, & earum, pœnis, ac
quando in pœnam non incurritur, omnes
fcribentes & præfertim Nauar. d. cap. 23 à
num. 94. vfque ad n. 100. Tolet. in c 93. per
tot. eo. lib. 5 Diaz. pract. crim. c. 91. per tot.
& in annot. fub lit. D & Graff. in decif. aur.
c. 96. 97. & 98. par. 1. lib. 2. diffusè tractarũt,
15 † & omnia crimina, ad comparationẽ fi-
moniacę hærefis, quafi pro nihilo reputan-
tur, cap. tanta, de fimo. cap. cito, §. qui ergo,
2. q. 1. cap. fin. 1. q. 7 & Rebuff. practica. be-
nefic. de fimon. in refignan. n. 12. par. 2.

16 Secundò, † acquirens beneficium per
confidentiam, quæ pluribus modis cõmit-
titur, nempè, cum ipfa beneficia iure retine
re nequeuntes, vel ne cogantur ad refiden-
tiam, vel ad facros ordines fufcipiendos,
ac habitum, ad tonfuram deferre, vt ad bel-
lum proficifcantur, ac inimicos occidant,
vel, vt alieno nomine lites agant, aut defen
dant, feu propter crimina incapaces, vt
purgato delicto, vel abfolutione confequu-
ta, illa repetant, eadem in alios deponunt,
& plerunque fructus ipforũ adminiftrant,
aut, quibus ipfis ftatuunt fæpe laicis, & in-
habilibus, & quandoque fenes, vel infirmi,
vt beneficia in domibus fuis perpetuent,
illa renunciant in alios, in quos confidunt,
qui, vel profanam familiam refignantium
de fructibus ecclefiafticis alant, vel illa
infantibus, vel nafcituris, donec ad legiti-
mam peruenerint ætatem, afferuent, facto
interdum circuitu retroceffionis cum fru-

ctuum

ctuum reseruatione, vel incapaces, aut alijs beneficij incompatibilibus onusti, aut merè laici beneficia ecclesiastica alijs conferri procurant, vt de illis postmodum ad eorū libitum disponatur, fructus etiam illorum percipientes, Ordinarij etiam, & alij collatores, ac etiam patroni laici, qui curant beneficia deponi, vt fructus, seu pensiones capiant eorundem, & alijs faciant ministrari, & beneficia conferri, aut pensiones, & fructus reseruari; Si quis, quacunq; auctoritate, ecclesiam, vel monasterium, aut aliud qualecunque beneficium ecclesiasticum ex resignatione, vel cessione cuiuscunque personæ simpliciter, aut cum circuitu regressionis, etiam sola dimittentis intentione, receperit, vt illa; vel illud eidem dimittenti, vel alteri postea conferatur, aut illius fructus, vel eorum pars, alij, aut alijs concedantur, vel pensiones ex eisdem persoluantur, aut, si collator conferat beneficium ecclesiasticum quouismodò vacans, ea conditione tacita, vel expressa, vt posteà in alterum arbitrio collatoris, seu alterius relinquat, aut remittat, seu pensionem illi, vel illis, quem, vel quos collator, aut cedēs, vel alius per se, vel alium scripto, aut verbo iusserit, seu significauerit, persoluat: vel si à patrono etiam laico, vel alteri præsentatori, aut electori id fieri contingat, in quouis dictorum casuum confidentiæ prauitas erit contracta, vt per const. Pij V. intollerabilis, §. quare nos, in Bull. Roma. c. 87. & Diaz. pract. crim. eo. c. 92. in annot. vers. nec circa. Nauar. dict. c. 23. n. 110.

17 † Qui verò beneficia quæcunque, fructus, pensiones, aliasuè res, intercedente hoc confidentiæ vitio, receperunt, & retinent, omnibus, & singulis alijs dignitatibus, administrationibus, & beneficijs obtentis, fructibusque, & pensionibus, & alijs rebus ecclesiasticis, ac etiam Romanæ curiæ, & alijs officijs temporalibus, priuationis, & inhabilitatis ad alia in posterum obtinenda poenè incurrunt, & in subsidium excommunicationis sententia innodantur, à qua, nisi à Romano Pontifice, præterquàm in mortis articulo constituti, absolutionis beneficium obtinere non possunt, vt eadem constitut in fin. sub eodem num. 110. & ibi per eundem Nauarr. vers. nota decimò. & vers. vndecimò quòd sub num. 111.

18 Nam dicta confidentia † octo coniecturis probatur, vt per eundē Naua. eo n. 110. vers. septimò nota, dicitur etiam simonia conuentionalis confidentia beneficialis, vt per Graff. dict. c. 96. nu 28. par. 1. lib. 2.

19 Tertiò, † beneficia per resignationem vacantia consanguineis, affinibus, vel familiaribus auctoritate ordinaria conferri nō possunt, alias de huiusmodi beneficijs sic prouisi carent titulo qui vires, & effectum habere non potest, & contrafacientes, tam collatores, quàm prouisi in eo, in quo delinquunt, puniuntur, quia à iure conferendi suspensionis poenam ipso facto incurrūt, donec remissionem à Romano Pontifice meruerint obtinere, & taliter prouisi titulo carent, & aliàs poenas incurrunt, vt in constitut. Pij V. quanta Ecclesiæ, §. cæterum, & §. qui verò, in Bull. cap. 58. Auctoritate tamen Apostolica per resignationem beneficia consanguineis, affinibus, & fami-

20 liaribus resignantium conferuntur, † quia dicta constitutio non habet locum in prouisionibus Apostolicis, sed tantùm in auctoritate ordinaria factis, ad tollendam suspicionem fraudis, vt ibi legitur, quæ in Papa cessat, cum ipse sit dominus omnium beneficiorum, & de illis arbitrio suo disponere possit, & eidem (dummodò non sit contra fidem) omnia liceant. & suis constitutionibus non ligetur, Abb. in cap. magnæ nu. 17. de vot. & vot. redempt.

21 Quartò, † auctoritate Apostolica prouisi non sine vigore litterarum Apostolicarum titulum, & possessionem acquirere possunt, & eorundem beneficiorum possessionem supplicationis vigore apprehendētes fructus, quos ex illis pro tempore accipiunt, non faciunt suos, sed ad beneficia in eisdem supplicationibus expressa, obtinenda perpetuò inhabiles ipso facto efficiuntur, & ad fructuum ex illis perceptorum restitutionem in vtroque foro tenentur, vt in extrauag. Pauli III. cum, nobis, §. nec non partes, in eod. Bull. c. 5.

22 Quintò, † plura beneficia habere non licet, sed vnum tantùm beneficium ecclesiasticum singulis est conferendum, quòd si ad vitam eius, cui confertur, non sufficiat, licitum erit, vt aliud simplex sufficiens (dūmodo vtrunque personalem residentiam non requirat) eidem conferatur, concil.

Trid.

Trid. cap. 17. de reformat. sess. 24. cap. vnio, 10 q. 3. c. 1. 2. & 3. 21 q. 1. cap. sanctorum, 70 distinct. Diaz pract. crimin. cap. 48. n. 5. & Ioan. de Lig. in tract. de plu. benef. col. 2. Propterea parochialē ecclesiam obtinens;

23 † si ei alia parochialis auctoritate ordinaria conferatur, habita secundæ parochialis pacifica possessione, prima vacat ipso iure, c. de multa, & ibi Abb. num. 1. & nu. 16. de præb. Staphil. in tractat. de grat. expect. tit. de qualit. & stat. benef. num. 2. & nu. 40. &

24 Diaz. vbi supra, circa fin. Si † verò cum secunda parochiali, aut alio beneficio curam animarum annexam habenti primam parochialem quis retinere præsumit, incurrit pœnam quòd vtraque est ipso iure priuatus, & inhabilis ad sacros ordines, & alia beneficia obtinenda, extrauag. execrabilis, §. qui verò deinceps, & ibi glos. in verb. ipso iure, de præb. & dignit. conc. Trid. in cap. 4. de reform. sess. 7. & Mandos. in addit. ad L. p. alleg. 48. in ver. ipso iure.

25 Habenti † simplex beneficium, quod ad vnius non sufficiat sustentationem, poterit Ordinarius aliud beneficium conferre, ex disposit. conc. eod. c. 17. non autem plura, quàm duo, etiam quòd tenuis sint redditus, nec ad vnius sufficiant sustentationē, vt á sacra congregat. Card. super declaratione decretorum eiusdem conc. Trident. fuit super eodem cap. 17. decisum, vt in decis. sub tit. Rauennaten. & alia sub tit. Vero-

26 nen. † Plura autem beneficia simplicia vltra duo auctoritate ordinaria obtinens, quia illa possidet contra eiusdem sacri Concil. Trid. dispositionem, & sic sine titulo, dicitur intrusus, & non facit fructus suos, sed illos, vti fur, restituere tenetur, vt post plures citatos, tenet Graff. decis. aur. c. 97 nu. 48. par. 1. & incidit in pœnā, quòd poterit cūē alij vltrā duo iure priuari, & etiā vltra vnū, si aliud ad sustentationem sufficiat, quia cœtera sine Papæ dispensatione absq; mortali peccato retinere non valet, c. conquerente, & ibi Abb. n. 2. de cler. non residen. Nauar. c. 25 n. 127. & Graff. d. c. 97. n. 17.

27 Sextò, † parochiales ecclesiæ per obitū, aut per resignationem simplicem vacantes, ordinaria auctoritate per concursum, præuio examine coram Episcopo, seu eius Vicario, & examinatorib. synodalibus tribus, non paucioribus & parimodo à S.R.E. Card. etiam vigore indulti sunt conferendæ, Cōcil. Trident. cap. 18. de reformat. sess. 24. & Pius V. in conferendis, in Bull. constit. 32.

28 Prouisi † etiam de parochialibus, non præcedente concursu, & dicto examine nullū acquirunt titulum possidendi, nec coloratum, sed vt prius, ante collationē vacabant, adhuc vacare noscuntur, & Sedis Apostolicæ, seu ijs, quibus ius conferendi eas, præterquam Episcopis, & Archiepiscopis, qui curam dicti examinis iuxta dictum decretum concilij habere debent, con petit, sunt reseruatæ, vt in ead. const. §. nos ad quorū, in fin. Nam S.R.E. Cardinales, qui vigore indulti conferunt, vt plurimùm sunt in curia Romana, & pro alijs sanctæ Sedis Apostolicę negotijs in alijs Regnis, aut Prouincijs Legati. Vnde quæri potest, nunquid, & ipsi formam examinis per concursum corā Episcopo, seu Vicario residen. & tribus saltem examinatoribus seruare debeant, cùm possit dubitari, quòd negligentia Episcoporum in non publicando concursu, si induceretur deuolutio ad Sedem Apostolicā sine eorum culpa, illis posset præiudicare; sed ad illius formam seruandam ipsi parimodo teneri declarantur, cum in dicto decreto conc. Trid. paulò post princ. & d. constitut. 32. eod. §. nos ad quorum, sint ad eandem formam seruandam expresse cō-

29 prehensi, nec negligentia † Episcoporum illis potest præiudicare, quia collatoribus beneficiorū non currit tempus, nisi á die scientiæ vacationis, c. licèt, de suppl. negl. prælat. c. quia diuersitatē, in fi. de concess. præb. Rebuff. de deuol. n. 10. Rot. decis. 7. n. 4. de præb. in antiq. & tunc negligente Ordinario, in cuius diœcesi indultum quis habet conferēdi, illum familiaribus litteris requirere potest de publicando concursu, & concurrentibus examinandis attestationeque, & approbatione illius, quē magis idoneum Ordinarius iudicauit, vt fieri debet, transmissa, sic approbato, est parochialis à Cardinali eidem magis idoneo iudicato, & non alteri conferenda, dict. cap. 18. §. peracto, & eadem constit. 32 §. vt autem.

30 Recusante † autem Ordinario, vel negligente prędicta executioni debitè demādare, vltra quod cogi posset à Cardinalib. sacræ congregationis Ordinariorum, & alijs modis legitimis, posset etiam ad metropoli-

politanum, quoad Episcopos, haberi recur-
31 sus, † vt in simili, à grauamine ab Ordinario in cõcursu illato appellatur ad Metropol. & à Metropolitano ad Ordinariũ viciniorẽ, vel Sedem Apost. vbi corã iudice appellationis, & eius examinatoribus examinatur. Sed appellatio huiusmodi habet locum tantùm ad effectum deuolutiuum, nõ autem suspensiuum, quia non suspendit iudicatum, vt in eadem constitut eodem §. vt
32 autem. † Parochiales quoque omnes per obitum, aut resignationem, non tamen ex causa permutationis, quomodolibet vacãtes, exceptis his, quæ iurispatronatus laicorum existunt, & quę à Papa per deuolutionem, resignationem, aut aliam causam sibi benè visam conferuntur ab alijs quibuscũq; collatoribus, & Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, & Sedis Apostolicæ legatis, per concursum, præuio dicto examine, ab examinatoribus faciendo, sunt conferendæ, aliàs collationes sunt nullæ, & nullum tribuunt titulum coloratum, vt in dict. cõstit. §. nos, ad quorum, quæ habent decretũ irritans, circa fin. ibi si secus, &c.
33 † Quod decretum omnia in contrariũ gesta annullat ipso iure, cap. si eo tempore, de elect. in 6. cap. quodam, cum gloss. de præb. eod. lib. Et cum parochialis tunc va-
34 cet, vt prius, taliter prouisus † caret ipso iure titulo, quem nunquam habuit, & dicitur intrusus, glos. in verb. sed dumtaxat, in cap. nisi cũ pridem, §. propter, de renunc. & Felin. in cap. in nostra, num. 13. vers. & in effectu, eodem tit. & in cap. veniens, nu. 2. vers. primo si. de accus. & vti vacans, vt prius, potest iure impetrari, & hic est vnus modus vacandi propter formam sacri cõcilij, & dict. constitut. minimè seruatam, & percipiendo fructus beneficij sine concursu impetrati, illos iniustè percipit, & tanquam intrusus non facit illos suos, Cassac. de caus. poss. & propr. decis. 1. n. 2. & Graff. d. cap. 97. num. 48.
35 Fructus † autem indebitè percipiens incurrit pœnam inhabilitatis ad quæcunque beneficia obtinenda, cap. cum iam dudum, & ibi Abb. n. 4. de præb. & dign. & Rebuff. de dispens. cum reg. fac. nu 6. Vnde indiget
36 rehabilitatione, † quæ non datur nisi in Dataria, facta de fructibus indebitè perceptis cõpositione, qua facta cõceditur noua
37 prouisio cum dispensatione † ab irregularitate, quam fructus indebitè percipiens cõtraxit, & absolutione ab excommunicatione, quàm quis irregularis celebrando incurrit: & hic est stylus Datariæ, & Cancellarię, de quo per Rebuff. vbi supra, nu. 67. & ante nouam prouisionem ob indebitam fructuum perceptionem, & irregularitatem contractam poterunt in odium irregularis beneficia, vti vacantia impetrari.
38 Beneficia † viuentium non sunt impetranda, quia cõtra similes impetrantes omnes leges diuinæ, & humanæ insurgunt, l. stipulatio, hoc modo, ff de verb. oblig. l. fin. C. de pact. cap. 2. de concess. præbend. & Gomes. de impetr. benef. Viu. quæst. 1. num. 2. Propterea quilibet Papa in principio sui Pontificatus inter alias constituit regulam, qua ordinatur, vt si quis supplicauerit sibi de beneficio quocunque, tanquam per obitum alicuius tunc viuentis vacante, prouideri, & postea per obitum eius vacet, prouisio, & quæuis dispositio dicto supplicanti per obitum huiusmodi de nouo faciendæ nullius sint roboris, vel momenti, adeò quòd supplicans de beneficio viuentis sibi prouideri pœnam inhabilitatis ad aliud post illius obitũ impetrandũ incurrit ipso facto,
39 vt in regul. Clem. VIII. reg. 20. & Gomes. super ead. reg. q 3. nu. 2. si quis autem in beneficio viuentis se intrudit ecclesiastica communione est priuandus, ab eodem beneficio repellendus, & ad illud obtinendũ in futurum inhabilis efficitur, c. 1. de concess. præb & Diaz pract. crim. q. 45.
40 Presbyterorum † filij ex fornicatione nati, ecclesias cathedrales etiam metropolitanas, ac monasteria, quibus eorum patres præfuerunt seu illa, & illas dignitates etiã maiores, & principales, personatus, administrationes, & officia, etiam curata, & electiua, & alia quæcunq; beneficia eccl. cũ cura, & sine cura secularia, & quorumuis ordinum regularia, quæ presbyteri, & clerici, ac religiosi eorum patres in titulũ vel commendam, aut administrationem ad tempus, seu in perpetuum aliquando obtinuerunt, nullo vnquam tempore quoquomodo obtinere possunt, nec cum eis super hoc prætenditur dispensatum, vt statuit Clem. VIII. in litteris, de quibus in Bull. Rom. c. 26 in eod. Bull. pag. 339.

41 Beneficiorum † obtinendorum occasione se pro alijs in examine supponens, aut beneficia pro personis id ignorantibus, seu pro se, vel pro alijs, cū oblatione alicuius pensionis annuæ, aut cum spe pensionem annuam, aut aliud quarumuis modicum, temporale commodum ab eis consequendi, vel pro se ipsis principaliter, animo, & intentione, vt postmodum in fauorem aliorum, etiam quantumuis idoneorum, & benemeritorum, cum simili pensione, aut commodo, aut etiam sine eo resignandi obtinere procurauerit, cuiuscunque status, gradus, ordinis, & conditionis existat, etiā si Episcopali, vel alia maiori dignitate ecclesiastica præfulgeat, inhabilitatis ad illa, & alia in posterum obtinenda pœnā eo ipso absque alia de super facienda declaratione incurrit, præter excommunicationis anathematis, ac maledictionis æternæ sententiam, qua innodantur, vt in litteris Paul. Papæ IV. de quibus in Bull. Roma. cap. 33. §. nos præmissis.

42 Collationes † beneficiorum sunt etiam nullæ in illis personis, quæ propter genus, aut hæresim, aut à fide apostasiam, siue proprio, siue stirpis, siue cognatorum vitio, contaminati, per canonicas sactiones, aut statuta à Sede Apostolica firmata, aut Apostolica priuilegia ab ecclesijs prohibentur, ita quòd prouisiones eisdem quacunque auctoritate factæ vires, & effectum habere non possunt, sed Sedi Apostolicæ sunt expressæ reseruatæ, & affecta, vt in litteris Gregor. Papæ XIII. de quibus in Bul. Rom. cap. 68.

DE POENA NON RESIDENTIVM. Cap. II.

SVMMARIVM.

1 *Residere tenentur parochi sub pœna priuationis.*

2 *Beneficia simplicia, an personalem residentiam requirant.*

3 *Vagabundi beneficijs simplicibus possunt iure priuari.*

4 *Residere tenentur Episcopi, alioquin pœnas incurrunt.*

5 *Episcopi residere negligentes, quando Papæ sint denunciandi.*

6 *Episcopus diu à sua residentia sine legitima causa absens potest iure priuari.*

7 *Abesse non possunt Episcopi vltra trimestre singulis annis.*

8 *Abesse quando possint Episcopi à residentia.*

9 *Parochi vltra bimestre abesse non possunt, & neque per id tempus absque licentia scriptis obtenta.*

10 *Episcopi à residentia vltra duos menses parochos dispensare non possunt.*

11 *Abesse non possunt canonici à residentia vltra tres menses.*

12 *Residentia debita quādo debeat publicari.*

13 *Absens ex causa, quomodo beneficio debeat prouidere.*

14 *Absens elapso termino licentia sibi concessa, quomodo beneficio priuari possit.*

15 *Parochi sine causa, & licentia non residentes, quam pœnam incurrant.*

16 *Fructus, in quibus ob non residentiam quis condemnatur, fabricæ ecclesiæ sunt applicandi.*

17 *Residentia præcipuè debetur in parochiali.*

18 *Parochi ad residentiam in domo parochialis sunt cogendi, & ea deficiente, in domo parochiali propinqua.*

19 *Canonici vltra tres menses non residentes qua pœna sint puniendi.*

20 *Absentes sine legitima causa, si distributiones quotidianas percipiunt, ad illarum restitutionem tenentur.*

21 *Canonici quomodo per tres menses abesse possint.*

22 *Canonici, gaudentes priuilegio trium mensium absentia, distributiones quotidianas amittunt.*

23 *Canonici missi ad limina Apostolorum, vel ad eadem limina Episcopos comitantes distributiones quotidianas non amittunt.*

24 *Distributiones quotidianas quando non amit-*

amittant canonici, inseruientes ecclesijs Parochialibus canonicatibus annexis.

25 *Distributiones quotidianæ pluribus casibus non amittuntur.*

26 *Distributiones quotidianas non amittunt absentes à choro pro vtilitate ecclesiæ.*

27 *Distributiones quotidianas non amittunt infirmi, & senio confecti.*

28 *Distributiones non amittunt Episcopis in visitatione inseruientes.*

29 *Absentes in Apostolicæ Sedis, aut Episcopi seruitio fructus præbendarum integrè percipere possunt.*

30 *Residere negligentes vltra pœnas priuationis fructuum, alijs etiam pœnis plecti possunt.*

31 *Residere recusantes, ac extra residentiam decedentes pœnam incurrunt, quòd eorum bona spolio Cameræ Apostolicæ cedunt.*

32 *Parochi epidimiæ tempore ad residentiam, & ad ecclesiastica sacramenta administranda tenentur.*

33 *Absentes vltra tres menses, quomodo sint monendi.*

1 BENEFICIA † curam animarum habentia, aut aliàs personalem residẽtiam requirẽtia obtinentes, ob non residentiam, pœnam priuationis incurrunt c. conquerente, & ibi Inn. & Abb. num. 1. de cler. non re-
2 sid. & cap. inter quatuor. eod. tit. † Simplicia autem beneficia de iure cõmuni requirebant etiam residentiam personalem, vt trad Abb. in c. quia nonnulli num. 6. & nu. 7. eo. tit. sed contraria hodie viget consuetudo, quæ habet vim legis, quod beneficia simplicia residentiam non requirant personalem. vt ibi Abb. Nauar. de hor. can. cap. 44. num. 1. & Graff decis. aur par. 1. lib. 2. c. 97. num. 59. nihilominus etiam quòd bene-
3 ficia non requirant residentiam, † si clerici vagantur, ob delictum vagationis, seruatis de iure seruandis, legitimo contra ipsos formato processu, possunt illis iure priuari glo. vlt. in c. non oportet. de consecr. dist. 5. Innoc. in cap. ex tuæ deuotionis. nu 4. & Abb. num. 14. de cler. non resid. Corset. in sing. in verb. vagabundus, & Diaz. pract. crim. c. 53. num. 4.
4 Episcopi † autẽ, qui propriæ salutis immemores, terrena cœlestibus, ac diuinis humana præferentes, in diuersis curijs vagantur, aut in negotiorum temporalium sollicitudine, ouili derelicto, atque ouium sibi cõmissarum cura neglecta, se detinent occupati: si quis ipsorũ, sex mensibus continuis, extra suam diœcesim, legitimo impedimẽto, seu iustis, & rationalibus causis cessantibus, morando abfuerit, quartæ partis fructuum vnius anni, fabricæ ecclesiæ, seu pauperibus loci, per superiorẽ ecclesiasticum applicandorum pœnam ipse iure incurrit: quòd si per alios sex menses in huiusmodi absentia perseuerauerit, aliam quartam partem fructuum similiter applicandam eo
5 ipso amittit: † & crescente contumacia, vt seueriori sacrorum canonum censuræ subijciatur, metropolitanus suffraganeos Episcopos absentes, metropolitanum verò absentẽ, suffraganeus Episcopus antiquior residens, sub pœna interdicti ingressus ecclesiæ eo ipso incurrenda, intra tres menses per litteras, seu nunciũ Romano Pontifici denunciare tenetur, qui in ipso absentes, prout cuiusque maior, aut minor cõtumacia exegerit, suæ supremæ sedis auctor animaduertere, & ecclesijs ipsis de pastoribus vtilioribus prouidere poterit, sicut in Domino nouerit salubriter expedire, conc. Trid. cap. 1. §. ac nihilominus. & §. si quis. de refo. sess. 6. & ante conc. Tridentinum etiam ad residentiã tenebantur. c. peruenit. & c. 1. & 2. de cler. non resid. ad quã per conc. Trid. in cap. 1. de refo. sess. 23. inquit Nauar. Episcopos, & Parochos iure diuino teneri. vt in c. 25. n. 121. circ. med. vers. secundò prædictum concilium.
6 Episcopus enim † diu à sua residentia absẽs iure priuari potest. c. 2 & c. qualiter. de cler. non resid. præcipuè autem Dominici aduẽtus, Resurrectionis Domini, Pentecostes, & Corporis Christi diebus Episcopi a residentia abesse non possunt cap. si quis in clero. 7. q. 1. nec quadragesimali tẽpore. conc. Trid. in c. 1. circ. med. de refor.
7 sess. 23. † Nec vltrà trimestre singulis annis, siuè continuũ, siuè interruptum, (quòd etiam æqua ex causa, & absque vllo gregis

detrimento fieri debet) nunquam abesse possunt; quod quidem temporis spacium conceditur, cũ Christiana charitas, vrgens necessitas, debita obediẽtia, & euidens ecclesiæ, vel Reipublicæ vtilitas exposcit: quę causæ à dicto concilio vti legitimæ fuerũt approbatæ eod. c. 1. §. nam cum. sess. 23. c. ad supplicationem de renunc. c. relatum. cap. de cœtero. c. inter quatuor, & c. tuæ. de cler. non resid. & c. quorundam. 74. dist.

8 Abesse † cupientes licitas causas, à Papa, aut à Metropolitano, vel Metropolitano absente à suffraganeo Episcopo antiquiore residẽte, qui eiusdem Metropolitani absentiam approbare debebit, vt in scriptis approbetur, debent obtinere: nisi cum absentia inciderit propter aliquod munus, & reipublicæ officium Episcopatibus adiũctum, cuius, quoniã causę sunt notoriæ, & interdum repentinæ, non erit necesse illud Metropolitano renunciare; ad quem tamen cũ concilio Prouinciæ spectabit iudicare de licentijs à se, vel suffraganeo datis, & videre, ne quis eo iure abutatur, & vt pœnis canonici errantes puniantur. eod. cap. 1. §.

9 nam cùm. † Parochis autem sine licentia in scriptis habita, quæ gratis, & nisi ex graui causa, vltra bimestre concedi non debet, & idoneo Vicario ab Ordinario approbato, qui parochiali ecclesiæ interim inseruiat, cum debita mercedis assignatione deputato, abesse non licet. eo. cap. 1. §. eadem omninò. ver. discendendi. sess. 23. & cap. 2. in fi.

10 sess. 6. de refor. † Nec aliter Ordinarij habent facultatem quauis ratione à residentia dispensandi. congreg. conc. super eo. c. 2. in decis. sub tit. Pistorien. Causa enim studiorũ dispensatio à residentia concedi non potest, cùm hodie per conc. Trid. non admittantur ad parochiales, nisi, qui per concursum magis idonei sunt iudicati, vt per sacram congr. sub die 21. Februarij 1590. fuit decisum, vt in decis. super eo. c. 1. §. cõ-

11 gregatio censuit † dignitates, canonicatus, prębendas, aut portiones in cathedralibus, aut collegiatis ecclesijs obtinentes vltrà tres menses ab eisdem ecclesijs quolibet anno abesse non possunt, saluis tamen earũ ecclesiarum constitutionibus, quæ longius seruitij tempus requirunt, c. 12. §. hortatur.

12 de refor. sess. 24 † decreta autem à conc. Trid. edita super residẽtia in conc. Prouinc. & synod. diœcesana debent publicari; & frequenter omnium auribus, mentibusque infigi, vt in posterum, Deo iuuante, nulla temporum iniuria, aut hominũ obliuione, aut desuetudine aboleantur. eo. c. 1. in fin.

13 sess. 23. † Ex his enim causis nec potest quis abesse, nisi prouiso, quòd interim de absẽtium beneficiatoribus fructibus ita prouideatur, quòd propter absentiam ecclesia nullum patiatur damnum in diuinis c. 2. in fin. de refor. sess. 6. & prædicto cap. 1. sess. 25 c cum ex eod. § porrò. de elect. in 6. & cap beneficium. de regul. eod. lib.

14 Elapso termino † licentiæ concessæ, aut contra non residentes licentia non petita, nec impetrata per edictum publicũ, seruatis legitimis processibus, Ordinarius procedere potest, quacunque exemptione, & inhibitione etiam vigore Eugenianæ constitutionis non obstante. d. cap. 2. sess 6. & cap. 11. sess. 24. de reform. vsque ad priuationem inclusiuè, dum tamen præcesserint trina edicta publica, & lapsi sint sex menses iuxtà c. ex tuæ. de cler. non resid. Congreg. Conc. super c. 1. in ver. priuationem. de reform. sess. 23.

15 Parochi † autem, qui sine causa, & licentia absunt, mortalis peccati reatum incurrunt, & pro rata temporis absentiæ fructus suos non faciunt, qui fabricæ ecclesiarum, aut in pauperum vsus à superioribus sunt erogandis. d. c. 1. §. si quis autem. sess. 23. ac præterea moniti, nisi redierint, possunt iure priuari. c. inter quatuor. & c. fin de cler. nõ resid. cum alijs supra allegatis. Fructus

16 autem † prædicti per ordinarium fabricæ ecclesiæ parochialis debent applicari, etiã si non indigeat, nec pauperes intra eius limites reperiantur, cùm tamen in dies possit indigere, saltem quo ad paramenta, & alia ad ecclesiæ ornatum necessaria. congregat. conc. super eod. cap. 1. sess. 23. in

17 verb. fructus non residentium. Et † cùm prima, & præcipua debeat esse cura animarum, & ad residendum in ecclesia parochiali, & ibi in diuinis deseruiendum, de bitoq; eorum officio fugendum teneri, & obligatos esse, ac id per Episcopos, & aliorum locorum ordinarios tanquam Sedis Apostolicę delegatos sub sententijs, & cẽsuris Ecclesiasticis, & pecuniarijs arbitrio eorum declarandis, ac etiam priuationis dicta-

dictarum parochialium,& aliorũ quorumcunq;beneficiorum pœnis,quacunq;appellatione remota,& quamuis alia habeat beneficia personalem residentiam requirentia cogi,& compelli possunt, ac debent, vt in const.Pij V. cupientes,& c.1 in Bull.c.64.

18 †Et sunt cogendi ad habitandum in domo ecclesiæ,vel si ecclesia domum non habeat in propinquiore intrà limites parochiæ, aliàs tenetur ad restitutionem fructuum, de quibus in eod.cap.1.sess.23.& ita censuit cong.conc. super eod.cap.§.cong.censuit.

19 Dignitates,& †canonicatus in cathedralibus, vel collegiatis ecclesijs obtinentes, & vltra tres menses contra conc.Trid.dispositionem non residētes,primo anno dimidia parte fructuum, quos ratione etiam præbendæ,& residentię suos fecissent,sunt priuandi, de distributionibus quotidianis

20 † absentes adeo sunt priuandi,vt si quis de eisdem quicquam recipere præsumit, exceptà infirmitatis,aut alia iusta,& rationabili corporali necessitate,aut ecclesię euidenti vtilitate debeat excusari,eosdem fructus nõ faciat suos,sed ad omnium sic perceptorum restitutionem teneatur.ca.vnic. de cler.non resid. in 6 conc.Trid.cap.12. de reform.sess.24. & pluribus de causis canonici à residentia excusantur.

21 Primò, † enim legis permissione,qua per tres menses abesse possunt,conc.Trid.in d. cap 1.§ quoniam autem,sess 23.de reform. non tamen canonici omnes,vel maxima eorum pars possunt abesse eodem tempore,ne ecclesia suo debito seruitio destituatur,sed tãtùm ea quota pars canonicorum, quæ videbitur arbitrio Episcopi,& capituli.cong.conc. super eod.cap.12.in ver.tres

22 menses. † Et licet impunè abesse possent, distributiones tamen non percipiunt, sed illas amittunt. congreg.concil. super dict. cap. 12.in decis. sub tit.Mediolanen. Gadicen.Quæ illæ temporibus vacationum esse debent pro canonicis, qui seruire volunt, vt in eisdem declarat. sub verb. tres menses,§.& distributiones.

23 Secundo,†canonici missi ab eorum Episcopis ad limina Apostolorum eorum nomine, vel comitantes ipsos Episcopos ad eadem limina, qui ex decreto Sixti Papæ V. distributiones quotidianas lucrantur,vt testatur congreg.concil.in declarat. super eod.cap.12.in verb. fructuum, §.canonici.

24 Tertiò,† lucrantur etiam distributiones quotidianas, qui curã animarum exercent, quæ illi ecclesiæ imminet,dum tamen sunt in actu administrandi sacramenta, vel alia exercendi, quæ spectant ad ipsam curam, quia, tanquam præsentes in choro habentur, vt per eandem sacr.congr. fuit declaratum super eod.cap.12.in ver.recipiant.

25 Quartò,†qui ex causa legitima comprehensa in cap.vnic.de cler.non resid.in 6.ab Episcopo excusatur à residentia chori sine consensu capituli,de cuius interesse agitur, siue sit canonicus,siue capellanus,vt in declarat.super eod.cap.12.in dec.sub tit.Veronen & alia sub tit.Mediol.erit enim causa legitima,si deficientibus tunc alijs Missis, dum diuina officia in choro recitantur, canonico concedatur,vt dimisso choro fidelibus Missam celebret, vel fidelium confessiones audiat, aut alia sacramenta ecclesiastica in casu necessitatis ministret,quia præmissa concernunt euidentem ecclesiæ vtilitatem,quibus casibus distributiones quotidianæ legitimè percipiuntur. d.cap.vnic. § qui verò.de cleric.non residen.Quodque

26 absentes † pro vtilitate ecclesiæ distributiones quotidianas non amittãt, fuit etiam decisum per eandem sacr. congr. super d. c.12.in decis.sub tit.Tudertin.quæ incipit, absentes pro vtilitate,& ideò benè, & iure Gregor XIII. sanctæ mem Carolo Borromeo Archiepiscopo Mediolanen.ac omnibus Episcopis,& ecclesijs eiusdem prouinciæ perpetuò concessit, & indulsit, quòd, quicunque canonici metropolitanæ, cathedralisuè ecclesiæ, aut dignitatem in ea obtinentes, alijque chori officijs astricti, Archiepiscopo,vel Episcopo in ciuitate etiam extra ecclesiam metropolitanam,vel cathedralem consecranti, vel reconcilianti ecclesias, cemœteriauè, aut sacros ordines, aut confirmationis sacramentum, aut sanctissimam Eucharistiam frequenti populo ministranti, aut alia Pontificalia munera exercenti, eius iussu astiterint, ministrauerint, vel inseruierint, quique Archiepiscopi, vel Episcopi iussu in metropolitana cathedrali, aut collegiata ecclesia sua curata in sacramentorum pœnitentiæ, aut sanctissimæ Eucharistiæ administratione operam, ministeriumuè præstiterint, dum in

ea occupatione versantur in ipsa ecclesia, ita præsentes in choro censeantur, vt distributionum quarumcunque æquè participes sint atque illi, qui missarum solemnijs, & horis canonicisque officijs in choro intersunt, quodque præfato Archiepiscopo, & cuilibet Episcopo dictæ Prouinciæ liceat, quandocunque sibi videbitur, permittere, & ordinare, vt aliquot ex canonicis, dignitatesuè obtinentibus, ac alijs choris officio astrictis Missæ sacrum, siuè ex sua solùm deuotione, siuè ex onere suscepto, vel sibi imposito, aut eleemosynæ nomine celebraturis, illud in sua quisque ecclesia, in qua choro astricti sunt, quo tempore diuina officia in choro aguntur, tam festis, quàm ferialibus diebus, peragere liceat, & nihilominus, quod ad distributiones capiẽdas attinet, præsentes in choro censeatur. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac ecclesiarum statutis, ac consuetudinibus, etiam iuramẽto, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, vt in litteris sub annulo Piscatoris die 20. Octobr. 1579 expeditis, in synodo diœcesana prima Cæsaris Speciani Episcopi Cremonensis impressis.

27 Quintò, † distributiones percipiunt infirmi, & senio cõfecti, qui residere non possunt, si aliàs residere consueuerunt, & debentur etiam detentis in carceribus, non tamen ob propriam culpam, ex trad. per Ioann. Andr. in eod. cap. vnic. de cler. non resid. & congr. concilij super eod. cap. 12. in decis. sub tit. Rauennaten.

28 Sextò, † duo canonici, qui inseruiunt Episcopo in visitatione absentes dici non debent, sed absentes ipsi enim cum Episcopo pro suo, & ipsius ecclesiæ seruitio commorantur, cap. de cætero, & ibi glo. 1. & cap. ad audientiam, §. decernimus, vbi etiam glo. fin. & Abb. num. 1. de cleric. non resid. non tamen percipiunt victualia, quæ non consueuerunt absentibus exhiberi, sed præsentibus tantùm dantur, vt in eodem cap. de cætero, in fine, & ibi gloss. fin. congreg. concil. super eodem cap. 12. in decis. sub tit. Tudertin. Rauennat. & etiam canonici pœnitentiarius, & theologus, ac alij, de quibus supra in cap. dispens.

29 Si verò † in Apostolicæ Sedis, aut Episcopi seruitio duo canonici fuerint, fructus præbendarum integrè percipere possunt, quia absentes dici nõ debẽt, ità quòd, quo ab præbendam, pœnam incurrant, sed præsentes, qui pro Episcopi, aut suæ ecclesiæ seruitio commorantur, cap. ad audientiam, de cler. non resid. & ibi Abb. nu. 3.

30 Contra † non residentes vltra pœnas priuationis fructuum, debet præterea etiã per edictum publicum, quando ad ipsos citatio peruenire non potest, seruatis de iure seruandis, ad suspensionis, & excommunicationis sententiam, ac dignitatum, canonicatuum, parochialium, & aliorum beneficiorum residentiam requirentium personalem priuationem procedi, cap. ex tuæ deuotionis & ibi Abb. num. 10. eodem tit. & vltra prædictas pœnas Pius Quartus motu proprio, & ex certa scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, omnibus, & singulis Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, Episcopis, & alijs quibuscunque ecclesias in commendam, vel administrationem, aut alio quouis modo obtinentibus, & quibuscunque beneficiatis curam animarũ habentibus, qui iuxtà decreti super residentia in concilio præfato promulgati tenorem, personalem in suis ecclesijs residentiam facere tenentur, vltra pęnas in d. decret. conc. contentas, etiam sub priuationis ecclesiarum suarum, & alijs arbitrarijs pœnis iuxtà formam, & tenorem dicti decreti residere mandauit, ac statuit, ordi-

31 nauitque † quòd deinceps omnia, & singula mobilia, & immobilia etiam in vrbe, vel eius districtu existentia, & se mouentia, res & bona, iura, & actiones cuiuscunque qualitatis, & valoris, ac vbicunque locorũ consistãt, ad Patriarchas, Primates, Archiepiscopos, Episcopos, & alios quoscunque, etiam quauis auctoritate, dignitate, gradu, & præeminentia fulgentes, ecclesias præfatas in titulum, vel commendam, siue administrationem, aut alio quouis nomine obtinentes, & alios quoscunque beneficiatos curam animarum habentes, qui extra prædictas ecclesias, ac diœceses etiam in Romana curia, aut alibi degentes, & iuxtà decretum, & formã concilij huiusmodi nõ residentes decesserint, pertinentia, & per illos quarumcunque suarum ecclesiarum, & beneficiorum ecclesiasticorum cum cura, & sine cura secularium, & regularium,

quæ

quæ illi quomodolibet obtinuerint, ac fructuum, redditũum, & prouentuum ecclesiasticorum, pensionumq; annuarum, ipsis super similibus fructibus, redditibus, & prouentibus reseruatorum, & assignatorũ occasione quæsita, etiam si facultatem specialem, de illis, aut eorum parte testandi, & aliàs liberè disponendi, à quibuscunque Romanis Pontificibus cum quibusuis clausulis, & irritantibus decretis obtinuerint, tanquam spolia, ad Cameram Apostolicam legitimo iure pertineant. Ita quòd Thesaurario, seu Commissario generali, & eiusdẽ Cameræ deputatis, in euẽtum decessus beneficiatorum, solitum inuentarium super rebus, & bonis prædictis conficere, illaque prout de reliquis clericorum spolijs fieri solet, ad pro tempore existentem Thesaurarium dictæ Cameræ Apostolicæ, nulla cuiusuis desuper licentia requisita, redigi mandauit, vt in eisdem Pij IV. constit. 115. quæ incipit in suprema militantis. Quid verò importet verbum, residere, qui residere teneantur, & quæ sint causæ iustæ non residendi, trad. Graff. decis. aur. cap 97. nu. 57. 59 60. 61. & 62. par. 1. lib. 2. cap. 15. num. 6. & 7. par. 2. lib. 3 & optimè Diaz. iunct. addit Mand. in pract. crim. cap. 53. per totum.
32 Epidimiæ † quoque tempore parochi ad residentiam, & sacramenta administranda omninò sunt obligati congreg. concil. super cap 1. de reform. sess 23. sub tit. Mediolanen. Et † canonici absentes vltra tres
33 menses non sunt citandi, aut monendi ad residentiam, sed ad allegandum causam legitimam absentiæ, & quare nõ debeant puniri, vt in dec. s. super eo. 12. sess. 24 sub tit. Vercellen. quæ incipit canonici absentes.

DE SPOLIIS CLERICORVM. Cap. III.

SVMMARIVM.

1 *Episcopi bona propria, quæ ante assumptionem ad Episcopatum habebant testamento relinquere possunt.*
2 *Clericorum spolia olim habebant ecclesia, cui beneficiati inseruiebant.*
3 *Ecclesia an succedat in pœnam, qua plectitur interficiens presbyterum.*
4 *Iura secundum temporum varietatem variè processerunt.*
5 *Spolia clericorum ad Cameram Apostolicã spectant.*
6 *Spolia ecclesiastica, quæ dicantur.*
7 *Bonorum ecclesiasticorum omnium administratio spectat ad Papam.*
8 *Bonorum ecclesiasticorum quatuor sunt species.*
9 *Spoliorum ecclesiasticorum nomine sacramenta venire non possunt.*
10 *Paramenta, ornamenta, & vasa sacra non cadunt in spolium.*
11 *Scamna, mensæ, dolia, & his similia in spolio non includuntur.*
12 *Patrimonialia, & causa donationis, vel successionis quæsita non cadunt sub spolio.*
13 *Clericis ab intestato, & sine legitimis successoribus decedentibus, bona ecclesijs, quibus præserunt incorporantur.*
14 *Bona acquisita ratione clericalis ordinis, vel officij, sunt quasi patrimonialia, & non faciunt spolium.*
15 *Bona acquisita ratione ordinis clericalis à quæsitis ex redditibus ecclesiasticis differũt.*
16 *Bona acquisita de his, quæ beneficiarius parcius viuendo seruauit, non cadunt in spolium.*
17 *Bona acquisita alios litteras docendo, non cadunt in spolium.*
18 *Bona donata per clericum inter viuos, quæ non faciant spolium.*
19 *Obligatio antidotalis, quando locũ habeat.*
20 *Bona acquisita beneficiarie, qui non habet redditus vltra summam ducatorum triginta, non cadunt sub spolio.*
21 *Præsumitur in meliorem partem, quando factum potest sapere delictum, & non delictum.*
22 *Bona per clericum acquisita, quando de redditibus ecclesiasticis acquisita præsumantur.*
23 *Præsumptio magis in iure fundata, contra-*

riam præsumptionem edidit.

24 *Reus in excipiendo, quando eius exceptionẽ probare teneatur.*

25 *Hæres beneficiarij, & possessor bonorum non est possessione priuandus, donec constet bona cadere sub spolio.*

26 *Bona ex redditibus ecclesiæ à beneficiario empta, & alicui ecclesiæ, aut pijs locis ipso viuente sine fraude tradita, non cadunt sub spolio.*

27 *Distributiones quotidianæ non faciunt spolium.*

28 *Bona Romanam curiam sequentium, quæ non faciant spolium.*

29 *Illegitimi quorum bonorum sint incapaces.*

30 *Testandi facultas, non condito testamento, regulariter minimè potest.*

31 *Testandi facultatem solus Papa tribuere potest.*

32 *Bonorũ ecclesiasticorum dominium est Dei.*

33 *Negotiatio est duplex, licita, & illicita.*

34 *Negotiatio ecclesiasticis est illicita.*

35 *Negotiantur illicitè ecclesiastici possessiones conducendo.*

36 *Ordinari prohibentur cupidi.*

37 *Negotiatio necessitatis causa clericis est permissa.*

38 *Clerici causas criminales, aut ciuiles secularium suscipere non possunt.*

39 *Clericis officium procuratoris exercere non licet.*

40 *Clerici pluribus modis bona minus legitimè acquirunt.*

41 *Episcopis seruitus principum secularium est interdicta.*

42 *Fructus omnium beneficiorum generaliter, vel specialiter Sedi Apostolicæ reseruatorũ à d. e vacationis vsque ad diem prouisionis cadunt sub spolio.*

43 *Fructus beneficiorum non reseruatorum, nec affectorum à die vacationis citra non ad cameram, nec ad hæredes, sed successori debentur.*

44 *Decretum irritans, & clausula, sublata, &c. quid operetur.*

45 *Fructus beneficiorum iurispatronatus non cadunt sub spolio.*

46 *Fructus beneficiorum vacantiũ ad collationem Ordinariorũ non cadunt sub spolio.*

47 *Bona clericorum, qui dum viuerent, scandalosè se gerebant, an veniant in spolio.*

48 *Actiones descendentes ex quasi delicto, non transeunt ad hæredes.*

49 *Probandi onus quando cameræ Apostolicæ incumbat.*

50 *Spolium committitur ob non residentiam in pœnam non residentis.*

51 *Apostatarum extra claustra degentium bona, cameræ Apostolicæ sunt applicata.*

52 *Ordinis fratrum Humiliatorum extinctio.*

53 *Fratribus extincti ordinis Humiliatorum, alimentorum assignatio.*

54 *Reseruata sunt omnia beneficia extincti ordinis Humiliatorum.*

55 *Fratres extincti ordinis Humiliatorum, an comprehendantur sub constitutionibus cõtra apostatas editis.*

56 *Fratrum extincti ordinis Humiliatorum bona, quando ad cameram Apostolicam spectent.*

57 *Fratres ordinis Humiliatorum, an de bonis per ipsos acquisitis disponere possint.*

QVOMODO bona ecclesiastica diuidi, distribui, & dispensari debeant, fuit supra tractatum. Sed, quia Gregorius III. super expositione sibi facta decreuit,
1 † quod Episcopus condito testamento hoc solùm, quod eum ante Episcopatus ordinẽ proprium habuisse constiterit, relinquere possit, quicquid verò ecclesiæ ante ipsius consecrationem fuisse cõstaret, vel in Episcopatus ordine Episcopum acquisiuisse, in eisdem ecclesię dominio cõseruaretur. c. 1. ext. de testam. cùm Episcopis, & alijs ecclesiasticis viris decedentibus super eorũdem bonis sæpius graues lites soleant exoriri; ipsis defunctis, quibus bona deuoluantur, infrà demonstrabitur.

2 Episcopis † enim decedentibus, de iure communi eorum bona, prçsertim post consecrationem acquisita, penes earum ecclesias debent remanere. cap. cum in officijs. eod tit. c. sicubi. & c. quicũque. 12. quæst. 5. & etiam in pœnalibus succedit ecclesia;
3 quia pœnæ, † qua interficiens presbyterum est plectendus, pars ecclesiæ, cui præfuit, & alia pars pro eius anima est distribuenda, cap. præsbyteri, ext. de pœn. postea tempore

pore procedente conferuari debeat fuc-
ceſſoribus, vel in eccleſiarum vtilitatem
conuerti,cap quia ſæpe, de elect.in 6.cap.
præ enti,eod.lib.& Nauar.in com.de ſpol.
cleric.§ 10 num.1.& 2.

4 Sed,quoniam † ſecundum temporum di-
uerſitatem iura variæ proceſſerunt,vt trad.
Abb.in q.4.ante fin.Romani Pontifices pro
tempore exiſtétes bonorum Epiſcoporum,
& beneficiatorum decedentium, diuerſo-
5 rum ſpoliorum, † vt ad cameram Apoſtoli-
cam ſpectantium,& pertinētium,collecto-
res, vel exactores in varijs Prouincijs, &
locis deputarunt,& conſtituerunt; qui de
illis,tanquam de rebus ad cameram præfa-
tam ſpectantibus donando,& tranſigendo,
ac alias diuerſimodè diſpoſuerunt, vt per
extrauag. Paul. III. circa princip.de anno
1552. editam, in Bull.Rom. cap.31.& per
Nauar.comm.de ſpol.cler. § 4.poſt princ.
vbi idem Paul.motu proprio,teſtatur ab an-
tiquiſſimo tempore citrà, dicta ſpolia ca-
meræ Apoſtolicæ nomine exacta, & inter
iura ipſius cameræ connumerata fuiſſe:vbi
ad amputādas difficultates,quę in medium
afferebantur, motu proprio, & ex certa
ſcientia, ac de Apoſtolicæ poteſtatis ple-
nitudine, declarauit,res,& bona,ſpolia nun
cupata, in quibuſcunque regnis, & domi-
nijs, tam citra, quàm vltra montes, & ma-
ria,conſiſtentia,quæ pro tempore poſt obi-
tum Prælatorum,& perſonarum quantum-
cunque, & quomodolibet qualificatarum,
etiam Cardinalatus honore fulgentium,
qui,vel nullo condito teſtamento, vel abſ-
que ſufficienti facultate,aut vltra quantita-
tem, de qua facultatem habuerunt, condi-
to, deceſſerunt, & decedent, ad cameram
Apoſtolicam,non ad alios,etiam in quibuſ-
uis alijs eccleſijs, monaſterijs, cæteriſque
beneficijs eccleſiaſticis, cum cura, & ſine
cura ſecularibus, & quorumuis ordinum
regularibus,ſpectare, illaque, tanquam ad
ipſam cameram ſpectantia perpetuò colli-
gi,ac recuperari poſſe,& debere,vt in ead.
extrauag.Paul.III. ibi motu proprio.eod.
Bull Rom.pag.420 eod.cap 31.

6 Spolia † enim hoc caſu ſunt bona ab ec-
cleſiaſtica perſona quæſita immediatè, vel
mediatè ex bonis eccleſiaſticis, quæ non
fuerunt ante mortem eius iuſtè impenſa,
nec facta iure patrimonialia, nec quæſita
alij irreuocabiliter, vel, quæ ſunt ex illicita
eius negotiatione comparata, eorundem-
que beneficiorum fructus,ſeu redditus de-
biti,& inexacti.Nauar.in dict.comment.de
ſpol.cleric. §.1.num.2. quæ ſpolia, vt bene
refert Paul.in d.extrauag. antiquis tempo-
ribus à camera Apoſtolica recipiebantur,
vt per Rot.deciſ.41. in princip. de probat.
in antiq. Calder. in conſ.1. de pecul. cler.
Guid. Pap. deciſ. 110. Boer. deciſ. 224. &
alios quos citat Nauar.in eod.commen.de
ſpol.cler.§.9.num.1. verſ.tertiò; ex quibus
7 ſatis conſtat de reſeruatione † facta a Pa-
pa,cui omnium bonorum eccleſiaſticorum
ſpectat adminiſtratio,etiam de iure diuino.
S.Thom. 2.2.quæſt.100.art.1.Innoc.in cap.
nouerit,num.2.de ſentent.excom.Card in
cap.perpendimus, num.12.eod.tit. & Na-
uar.in d.comment.§.9 num 2.

8 Bonorum † eccleſiaſticorū quatuor ſunt
ſpecies, ſcilicet, ſacramenta, vaſa ſacra,or-
namenta ſacra,& bona eccleſiaſtica depu-
tata pro hominum ſacrorum ſuſtentatione.
S.Thom. 2. 2. quæſt.99.art.3. & quolib.6.
art.12.& 2.2.quæſt.185.art.4.& Nauar.de
red.eccleſ.mon.18.num.1.& 2.quæſt.1.

9 Quorum prima, † videlicet, ſacramen-
ta,vti ſpolia, cameræ Apoſtolicæ applicari
non poſſunt, cùm ſacramentum ſit inuiſibi-
lis gratiæ viſibilis forma, cuius ſimilitudi-
nem gerit,& cauſa exiſtit.cap ſacrificium,
de conſecrat. diſt. 2. & Graff. deciſ. aur.
cap.1.num.4.par.2.lib.1.Vnde in bonis no-
ſtris ſacramenta eſſe non poſſint. Nullius
autem ſunt res ſacræ, & religioſæ, & ſan-
ctæ. Quod enim diuini iuris eſt,id nullius
in bonis eſt, §. nullius. inſtit. de rer. diuiſ.
Nec vltima ſpecies, quia bona eccleſiaſti-
ca pro clericorum ſuſtentatione deputata
non cadunt in ſpolio, vt tot. tit. de reb.ec-
cleſ. non alien. Et, cùm dubitaretur, nun-
quid vaſa ſacra, & ornamenta ſacra ſecun-
dæ, & tertiæ ſpeciei veniant in ſpolium,
Pius V. ſancto zelo ductus, quò abuſibus,
ſcandaliſque prouideret, & beneficiorum
indemnitati, animarumq; quorumlibet ſa-
luti conſuleret,quę nam ſub ſpolio cadant,
motu proprio,ex certa ſciētia, ac de Apo-
ſtolicæ poteſtatis plenitudine ſua perpetuò
valitura conſtitutione ſtatuit,& ordinauit,
ac decernendo declarauit.

10 Primò, † quòd omnia, & ſingula orna-
menta

menta, & paramenta, ac vasa, nec non missalia, & gradualia, ac cantus firmi, & musicæ, aliique quomodolibet nuncupati libri, & aliæ res sacræ, etiam auri, & argenti, ac quæcunque alia bona per quoscunque prælatos, & alios quoscunque beneficia ecclesiastica, cum cura, & sine cura, secularia, & quorumuis ordinum regularia quomodolibet obtinentes, ad vsum, & cultum diuinum, etiam in eorum priuatis ædibus, & capellis, vel oratorijs destinata, tempore eorum obitus ex testamento, vel ab intestato relicta spoliorum appellatione non veniant, sed eadem ad ecclesias, quibus defuncti præfuerunt, spectare, & pertinere decreuit, vt in ead. constitut. Pij V sub dat. Romæ anno 1567 in Bull. Rom. cap. 44. & per Nauar. in § 8. num. 2. de spol. cleric.

11 Secundò, † nec cadunt in spolio, quæcunq; scamna, cathedræ, arcæ, & etiam ligneæ, vel lapideæ, etiam marmoreæ mensæ, & tabulæ ac quæcunque dolia, seu vasa vinaria vacua, & alia similia supellectilia domestica, vt idem Pius V. statuit in ead. constitut. §. insuper Et similium appellatione, omnia alia lignaminum mobilia cuiuscunque qualitatis existentia comprehensa censentur, & hæc expresse sunt exclusa, & ecclesijs incorporata, per dictam Pij V. constitutionem, ibi, eo ipso applicata, & incorporata sint, & esse censeantur, quæ significant sententiam iuris, gloss. in cap in pœnis, de regul. iur. in 6. Felin. post alios, quos citat. in cap. Rodulphus, num. 28. de rescript. & Nauar. eod. comment. de spol. cleric. §. 8. num. 5.

12 Tertiò, † præter exempta per dictam constitutionem, sunt etiam à numero spoliorum exempta omnia bona patrimonialia, vel causa donationis, successionis, seu legatorum, aut ex fructibus eorundem bonorum patrimonialium, & donationum, vel successionum acquisita, de quibus beneficiati liberè testamento, donatione, vel quocunque alio modo, & titulo disponere possunt, cap. quia nos, & cap. relatum il 2. de testament. cap. 1. de success. ab intestat. Innoc. in cap. cum in officijs, num. 2. vers. si autem, eod titul. Bald. in auth. licentiam, C. de episc. & cler. Alexand. in cons. 101. num. 2. lib. 7. Corn. cons. 314. num. 2. vol. 3. & in cons. 79. num. 3. vers. tamen secus est in aliunde quæsitis, &c. volum. 4. Nauarr. eod. com. de spol. clericor. in princip. nu. 2. vers. dixi. Quæsita ex bonis ecclesiasticis. Ab intestato autem decedentibus, dicta bona ad consanguineos, qui eis legitime succedunt, deuoluuntur, Rot. decis. 41. num. 2. de probat. in antiq. quæ conclusio procedit etiam in Episcopo patrimonium habente, quòd bona hæreditaria præsumantur potius quæsita ex redditibus patrimonialibus Episcopi quàm ecclesiæ, vt tenuit Rota, quæ plures allegat. in par. 3. diuers. lib. 3. decis.

13 582. num.... quibus † sine legitimis successoribus decedentibus, ecclesijs, quibus defuncti præfuerunt, incorporantur, vt in authen. de ecclesiast. tit. §. interdiximus, vers. si quis autem Episcopus, colum. 9. cap. final. 12. quæst. 5 gloss. fin. in cap. requisiti, ext. de testament. & in cap. 1. de success. ab intest. & Innoc. in d. cap cùm in officijs, nu 5.

14 Quartò, † bona quasi patrimonialia, quæ sunt quæsita ratione clericalis ordinis, vel officij, alia ratione, quàm iuris percipiendi fructus beneficiales, vt quæ sacerdotes pro eleemosyna recipiunt, Missas celebrando, capellanos agendo, prædicatoris, confessarijuè munera, aut alios spirituales actus exercendo, & Vicarij generalis, aut aliud officium ecclesiasticum temporale administrando, c. quia nos. & ibi Innoc. de testam. cap relatum, §. cæterũ eod. tit. & post Abb. Hostiens. Card. & Franc. tenet Nauar. in d. tract. de red. eccles. q. 1. mon. 19. num. 1.

15 Ratio autem differentiæ, † quòd redditus beneficiorum cadunt sub spolio, non autem quæsita ratione ordinis clericalis, ea est, quòd bona beneficiorum habent onus dandi superflua pauperibus, & ratione ordinis quæsita tribuũtur eis sine vllo onere, Nauar. eod. mon. 19. in fin. sunt eamque eorum propria, vt inquit B. Thom. 2. 2. quæst. 185. art. 7. & post Oldr. & alios plures citatos Pegn. super Direct. Inquisitor. par. 3. lib. 3. Schol. 154. § postremo quedam.

17 Quintò, † beneficiati de his, quæ de suo honesto victu parciùs viuendo seruant, licitè disponere possunt, quia eo modo sua quasi industria, & labore quæsita censentur patrimonialia, quæ propterea in spolio venire non possunt, vt sensit. S. Thom. 2. 2. quæst. 185. art 7. Maior. in 4. dist. 24. quæst. 17 probant Adria. in 4. de rest. quæst. 12. & Sot.

Sot.lib.10.quęst.4.art.3.de iust.& iur, quos sequitur approbando, tenendo, & firmando, dictam conclusionem Nauar.d.tract.de redd.eccles.mon.16.nu.1.tom.1.

17 Sextò, † quæsita, alios litteras docendo publicè, vel priuatè legendo, (dummodò sine præiudicio residentiæ, quo ad beneficiatos obligatos ad residentiam personalem) quæ dicuntur etiam quasi patrimonialia, & præsertim, si ob tenuitatē beneficiorum, ac necessitatem, vel inopiam insurgentem hæc officia exerceantur, l. legatis, §. si ex officio, & ibi gloss.in ver.officium, & Bart.nu.2.de leg 3 & Innoc.in cap cum in officijs, n 4.de testam. quia ex legitimo artificio quæsita dicuntur, d.cap.relatum, §. cœterum, cum alijs supra allegatis.

18 Septimò, † donata in vita saltem, quæ iuste donantur, loco eorum, quæ de proprio pro expeditione Bullarum Episcopatuum, vel aliorum beneficiorum; & in paramentis ecclesiasticis, ac mobilibus, in paranda domo ante fructuum beneficiorum perceptionem exponuntr, quæ proculdubio exposita non fuerunt ex redditibus ecclesiasticis, & tunc loco eorum, quæ ecclesiæ acquiruntur, ac sub spolio cadunt, beneficiarius poterit tantundē tuta conscientia, & legitimè in vita donare, cap. iniustum, §. item, & cap.seq.12.quæst.2. Nauar. eod.com.de spol.cleric §.6.n.2. ante vers. tertiò noto. & titul.de reddit. eccles.q.1. mon.27.nu.3.circa fin.eademque ratione, titulo donationis possunt legitimè sacerdotes fratribus, aut alijs consanguineis rusticis, aut aliàs pauperibus donare, qui (vt ferè fit) labore, sudore industria ac expensis fratrum, vel parentum rusticorum labo-

19 rantium in scholis ad ediscendū, † donec ordinem sacerdotalem suscipiat, manutenentur, quia ad antidora sunt obligati, & donant ad extinctionē debiti præcedentis,

20 Octauò, † nullum spolium camerę fieri, nec quidquam à quibusuis spoliorum cameræ collectoribus, vel subcollectoribus exigi, vel percipi potest per obitum eorum, qui dum viuerent, vnum, vel plura beneficia ecclesiastica obtinebant, cuius, vel quorum omnium fructus, redditus, & prouentus, vna computati triginta ducatorum auri de camera, secundùm communem æstimationem, valorem annuum non excedebant, aut, qui pensiones annuas super quibusuis fructibus ecclesiasticis vsque ad dictum valorem annuatim, & nō vltra, perceperint, vt in d.constit. Pij V. in Bull. Rom cap.43.& in d.com.de spol.clericor. § 8.num.1. vers. prætereà, & num.7. Quia cùm ex similibus beneficijs, & redditibus vix possit quis propter eorum tenuitatem sustentari, si quis, non excedens dictos annuos redditus nihilominus post obitum relinquat bona acquisita, pecunias, aut mobilia, præsumuntur acquisita ratione ordinis clericalis, officij ecclesiastici, aut alte-

21 rius legitimi exercitij, † quia, quando factum potest se habere ad delictum, & non delictum, pręsumitur in meliorem partem, Bart.in l non solùm, §.sed. vt probari, ff.de nou.opin.nunci. Abb.in cap.auditis, & ibi Felin.nu.33.de præscrip. & in cap. in præsentia, num.13 vers.sed vltrà, de probat.& Gabr.in cons.175.num.2.vol.1.

22 Nec obstat, † quòd res, quas clericus post clericatum acquisiuit, præsumantur de redditibus ecclesiæ acquisita, vt per Innoc. eod.cap cùm in officijs, num.3.de testam. quia Innocentius loquitur, & eius dicta procedunt in bonis à Prælatis defunctis relictis, qui amplos redditus habebant. Sed hoc casu, quo beneficiati, iure nouo per dictam constitutionem inducto, habent legem certam, & fauorabilem, qua non excedentes annuum redditum ecclesiasticū triginta ducatorum non faciunt spolium, si acquirunt, præsumuntur legitimè acquisiuisse, vt sensit Innocentius in d.cap.cum in officijs, nu.3.ver quidam tamen.

23 Et hæc † præsumptio in iure, & maiori verisimilitudine fundata contrariam præsumptionem excludit, cap.quia, & cap.litteras, ext. de præsumptionibus, & ibi Innoc.eod.num.3.

Cùm enim fundamentū intentionis cameræ consistat in illicitis, quæ prætenduntur ab ecclesiastico gestis, illud probare

24 tenetur, cùm † etiam reus in excipiendo efficiatur actor, & eius exceptionem probare teneatur, l.1 ff.de except.Felin.in cap. auditis, num.33.de præscript.

25 Maximè, si hæres † reperiatur in possessione, quia tunc non est priuandus, donec probetur bona cadere sub spolio, & cameræ onus probādi incumbit, cap.nulli iunct. gloss.

gloss. 12. quæst. 5. gloss. in cap. sint manifestè, in ver. probatur, in fin. ead. cau. quæst. 1. & Paul. de Castr. in l. si quis presbyter. n. 4. C. de episc. & cler.

26 Nonò, † nec cadunt sub spolio, quæ beneficiatus, dum viueret, emit, ex redditibus ecclesiasticis pro sua ecclesia, vel ei, aut alijs ecclesijs, vel locis pijs tradidit sine fraude: vt si quis fundaret beneficium ecclesiasticum, & emeret redditus pro dotandis amore Dei puellis, aut ad alia opera pia erogaret, dummodo, ipso viuente, dominium fuerit translatum: quia tali casu tempore mortis ecclesia, seu alia loca pia habent dominium, & possessionem, & tunc beneficiatus est eisdem bonis exutus, quæ propterea nō vacant, nec in spolio cadere possunt. Nauar. d. com. de spol. cleric. §. 1. nu. 4. & §. 6. nu. 2. iunct. vers. tertiò noto.

27 Decimò, † nec fit spolium de distributionibus quotidianis, quia efficiuntur bona proprii clericorum, & vti quæsita ratione laboris, & legitimi seruitij, de illis ecclesiastici disponere possunt. Gemin. in capit. præsenti, de offic. ord. in 6. Dec. in cōs. 280. colum. 1. Couar. in cap. cum in officijs, n. 4. de test. Redo. in tract. de spol. eccles. quæst. 1. num. 27. vers. vlterius canones permittunt, & Paris. qui de communi testatur in cons. 33. col 2. vol. 4.

28 Vndecimò, † non cadunt sub spolio bona à quibuscunque Vrbis incolis, seu curiam Romanam sequentibus, mobilia, immobilia, se mouentia, pecuniæ, iocalia siue monilia, actiones, res, & iura quæcunque, ab eisdem incolis, & curiam Romanam sequentibus in dicta Vrbe, & eius districtu consistentibus empta, aut aliàs quouis modo quæsita, si eos in dicta curia, seu eius districtu decedere contigerit, de quibus testamento, aut alio titulo disponi potest, & decedētibus ab intestato proximiores agnati succedunt, vt in extrau. Pauli III. sub dat. Romæ 1549. sextò Idus Martij, vt per Nauar. eod. com. § 6. n. 1. quam extrau. nouissime Paulus Papa Quintus innouauit.

29 Sed, † quia dictæ extrauag. vigore fuerat concessa facultas testandi in fauorem propriorum filiorum illegitimorum, seu spuriorum, ac de iure incapacium, seu aliàs prohibitorum, Pius V. ex causis adductis facultates testandi, aut quouis alio modo disponendi de acquisitis ex bonis ecclesiasticis, ac de alijs rebus etiam proprio labore partis ad commodum illegitimorum, etiam legitimatorum, & habilitationes illegitimis ad succedendum in bonis feudalibus, & emphiteuticis ecclesiasticis concessas reuocauit. vt in constit. sub dat. Romæ anno 1570. sextò Kal. Februarij, in Bull. Rom. cap. 120. Ac demum reuocationem ampliando, illam procedere voluit, etiam quò ad bona patrimonialia ecclesiasticorum, in quibus illegitimi, aut aliàs de iure incapaces, nec hæredes institui, nec succedere posse decreuit: vt in literis sub annulo piscatoris expeditis dat. Romæ die septima Martij 1572. in eod. Bull. cap. 152.

30 Vltimò, † non cadunt sub spolio bona ecclesiasticorū decedentium, conditio testamento. modò sint legitima facultate testandi suffulti, quæ tamen non suffragatur, si, qui illam obtinuit, non testetur, arg. l. hac consultissima, & l. ex imperfecto. C. de testamen. & Nauar. d. com. §. 7. num. 6. nisi in eadem facultate caueatur, quòd etiam ab intestato proximiores in gradu succedant; quia tunc contra cameram Apostolicam lata interpretatio est facienda, argum. text. in l. 3. ff. de const. princ. quem sequitur Bart. in l. si quando, num. 1. C. de inof. testament.

31 Et † solus Papa facultatem testandi concedere potest. Nauar. eod. com. §. 9. num. 3. quia ipsi soli, vti vniuersali bonorum ecclesiæ administratori, est immediatè à Deo commissa bonorum omnium ecclesiasticorum administratio, & omnium † bonorum ecclesiasticorum dominium esse Domini Nostri IESV CHRISTI, non solùm ea ratione generali; Domini est terra, & plenitudo eius, sed etiam speciali censura, & dispositione hominū, licet superflua fuerit, & hoc esse certū, & de fide, tenet Naua. in tract. de reddit. eccles. q. 1. mon. 40. n. 8. & in d. com. de spol. cler. §. 9. nu. 4. & quocunque casu hæc omnia procedūt duobus concurrentibus, vno in abstinendo, videlicet, ab illicita negotiatione, & alijs à sacris canonibus prohibitis, & altero in faciendo, nempè residendo, si ipsi habeant beneficia personalem residentiam requirentia, ex alibi allegatis.

33 Negotiatio † enim est duplex, licita, & illi-

illicita, licitè negotiari licet, antequam quis sit ecclesiasticus, sed mutato statu laicali in ecclesiasticum negotiari non licet, cap. fornicari, & cap. eijciens, 88. dist.

34 † Nam negotiatio ecclesiasticis est interdicta, cap. decreuit, cap. consequens, cap. Episcopus, cap. perlatum, & cap. negotiatorem, ead. dist. quia difficile est, inter ementis, vendentisq; commercium non interuenire peccatum, cap. qualitas, de pœnit. dist. 5. & pluribus modis ecclesiastici illicitè negotiantur.

35 Primò, † possessiones conducendo, vt cap. fin. 87. dist. & d. cap. decreuit: quia semper intelligitur causa cupiditatis hoc fieri, nisi necessitas probetur, gloss. in eod. cap. decreuit, in ver. conducere est enim cupiditas mater vsurarum, cap. virum, 47. dist.

36 † Quapropter cupidi ordinari prohibentur; quia tales de facili deuiant à vero, dict. cap. virum, & cap. dilectissimi, 8. quæst. 2.

37 Sed, quando † negotiatio non fit lucri causa, sed, vt necessitati subueniatur, non est clericis prohibita, ex traditis per Abb. in cap. secundum, num. 1. ne cler. vel mon. & Nauar. eod. commen. de spol. cleric. §. 7. num. 5. vers. quæ omnia.

38 Secundò, † nec causas criminales, aut ciuiles secularium suscipere, aut pro illis coram iudicibus secularibus aduocare possunt, d. cap. fin. & gloss. in cap. 1. 15. quæst. 2. cap. 1. & ibi Abb. num. 5. ne cler. vel mon. neg. sec. se immisc. & cap. 1. ext. de postul.

39 Tertiò, † nec officium procuratoris exercere, quod ars nuncupatur, cap. qui Episcopi in fin. 1. quæst. 3. d. cap. 1. ne cler. vel mon. & gloss. in cap. 1. in ver. artem, eod. tit. in 6. & hæc procedunt regulariter, quò ad lites coram iudicibus secularibus, cessante necessitate, sed coram iudicibus ecclesiasticis possunt omnes aduocare, licèt, si sunt in sacris, salarium petere non possunt, cap. obseruandum, & d. gloss. in cap. 1. 15. quæst. 2. & etiam pro se ipso, pro ecclesia, &, si necessitas immineat, pro personis coniunctis, aut miserabilibus, potest quis aduocare, & procurare, cap. 1. & cap. fin. ext. de postul. cap. 1. & ibi Abb. num 5. ne cler. vel mon.

40 Quartò, † acquisita ex artificio, vel seruitio per modos ecclesiasticis personis per sacros canones prohibitos, etiam aliter, quam per illegitimam negotiationē, vt toto tit. ne cler. vel mon. & de cler. venat. & ex arte medica, & chirurgia, vel alia eis prohibita, atque ex obsequijs indecenter Regibus, Principibus, & alijs secularibus personis contra statuta canonum exhibitis, vt per eundem Nauar. eod. commen. de spol. cleric. §. 7. num. 5.

41 Episcopus enim † ne minus dignè loco cedant, aut Regum ministris, regulis, & Baronibus personaliter inseruiant, per sacr. concil. Trident. cum antiquorum canonum renouatione fuit expresse interdictum, vt cap. 17. de reform. sess. 25. & ideò quidquid pro similibus obsequijs Principum largitione acquirunt, spolio cedit.

42 Sub spolio † etiam cadūt omnes fructus, redditus, & prouentus, ac iura, obuentiones, & emolumenta quæcunq; quomodolibet, & qualitercunque nūcupata omnium, & singulorum beneficiorum ecclesiasticorum cum cura, & sine cura secularium, & quorumuis ordinum regularium, & monasteriorum etiam consistorialium, tàm per constitutiones Apostolicas, quàm cancellariæ Apostolicæ regulas editas, & edendas, seu aliàs quomodolibet, & ex quauis causa generaliter, vel specialiter Sedis Apostolicæ reseruatorum, seu affectorum à die vacationis beneficiorum pro rata temporis, vsque ad diem prouisionis, vt in litteris Pij IV. dat. Romæ sub annulo piscatoris die 7. Decembris 1560. in Bull. Rom. cap. 29. & Nauar. eod. tract. de spol. cler. §. 7. num. 2. vers. primo noto. quæ loquuntur de beneficijs in Regno Neapolitano, & illius Prouincijs per obitum; & aliàs quouis modo, præterquàm per cessum, illa obtinentium pro tempore vacantium, quæ postmodum per alias eiusdem Pij IV. litteras fuerunt ampliatæ, non solùm in Regno Neapolitano, sed per totam Italiam, vt in eisdem litteris sub annulo piscatoris, die 25. Aprilis 1560. expeditis, in eod. Bull. cap. 36.

Ideò cùm regulariter omnes fructus beneficiorum reseruatorum, & affectorum à die vacationis vsque ad diem prouisionis sint cameræ Apostolicæ, consequens est;

43 † quòd dicti fructus beneficiorum non reseruatorum nō exacti tempore vacationis obuenientes non sint Sedi Apostolicæ reseruati; vt per Nauar. eod. §. 7. num. 3. sed sint illius, cui spectant de iure, & iure canoni-

nonico spectat successoribus beneficiatis. Nullus enim quorumcunque beneficiatorum, siuè ex testamento, siuè ab intestato decedētium fructus,&c. pecunias,& aliàs res per beneficiatos defunctos relictos, & ante illorum obitum non exactos, etiam si pro tempore ante obitum huiusmodi decurso debeantur, ac eorum solutionis dies beneficiatis viuētibus aduenerit;& per ipsos beneficiatos non steterit, quominus illos exegerint,quinimo,omnem pro illorum exactione necessariam diligentiam etiam iudicialiter agendo fecerint, quoquomodo exigere,aut etiam sponte oblatos percipere potest;sed successoribus in beneficijs debentur,vt in cap.fin. vbi etiam gloss.in ver. reseruari,in addit. de off.ord.in 6. Baro.in cons. 138.nu.6 7.& 9.volum.1. & in Motu proprio Iulij Papæ III. die 6. Iunij anni 1550.in Cancellaria Apostolica publicato, in eod.Bull.Rom.cap.9.pag.504. §.nos attendentes,& §.volentes,& ita in curia Romana pluries seruari,& iudicatum vidi,nec
44 aliter iudicari potest. quia dictus † Motus proprius habet decretum irritans, &c. & clausulam,sublata,&c. quæ remouet aliter iudicandi,vel interpretandi facultatem, cap.si eo tempore, de elect. in 6. cum alijs aliàs allegatis, & infinitas lites tollit, quæ inter hæredes, & successores in beneficijs oriri solebant,quibus, vt plurimùm laici in præiudicium successorum beneficiatorum fructus,& pecunias nō exactas os boui trituranti alligando exigebant, vt bene animaduertit, & quibus motus fuit Iul. III. in d.const.de qua hic meminimus.

45 Fructus † beneficiorum iurispatronatus tempore vacationis non cadunt in spolio, quia beneficia iurispatronatus nō comprehendūtur sub reseruationibus generalibus, vel specialibus.Felyn.in tract.quan.lit.Apo. noc.patr.nu.11.vers.limita secūdò, & Couar.pract.quæst.c.36.nu.1.vers.ex quibus.

46 Secundò,† nec fructus beneficiorum vacantium in mensibus Ordinarijs collatoribus de iure spectantibus, aut aliàs vigore alternatiuæ ipsis concessis,in quibus cessat reseruatio;quia,cùm constitutio spoliorum sit limitata pro fructibus beneficiorū reseruatorum,non potest extendi ad non reseruata,quia limitata causa limitatum parit effectum,l.cācellauerat, ff.de his quæ in test. del.& Menoch.cons.24.num.19.lib.1.Spolium enim est odiosum,& in odiosis non fit extensio,cap.odia.de reg.iur.in 6.

47 An autem bona † decedentium beneficiatorum, qui, dum in humanis agerent, aleatorum,concubinariorum,sanguinolentorum,tabernariorum, venatorū, aut aliàs lasciuam, & damnatam vitam agebant, veniant in spolio, stante, quòd acquisita per modos ecclesiasticis per sacros canones prohibitos cedunt spolio ex allegatis suprà,sub num.40.est distinguendum,quò ad patrimonialia,aut ex donatione,testamento, vel ab intestato acquisita non venire; quia cùm prædicta sint prohibita,& criminosa, mortua persona, extinguitur actio;
48 † quoniam actiones descendentes ex quasi delicto non transeunt ad hæredes. Bart. in l.si filiusfamilias iudex, num.1. ff.de iudic. Et pari modo, si beneficiatus habet amplos redditus bonorum stabilium laicalium, & tenues ecclesiasticos non excedentes summam triginta ducatorum. Quia,si bona acquisita relinquit, præsumuntur ex redditibus bonorū laicalium quæsita,cum à communiter accidentibus aleatores, concubinarij, tabernas frequentantes, venatores, aut aliàs vitam malè, & contra sacros canonus ducentes, bona non acquirant, sed consumant; quapropter præsumuntur licitè,& non illicitè acquisita.

49 Vnde † cameræ allegianti contrarium onus probandi incumbit, quia præsumptio transfert onus probandi in aduersarium, l. generaliter,§.si petitum,ff.de fideicommiss. liber.& Menoch.cons.54.num.6.lib.1.

50 Ob non residentiam † Pius IV.sua constitutione perpetuò valitura statuit, & ordinauit, quòd omnia, & singula bona mobilia,immobilia, & se mouentia, res bona, iura, & actiones cuiuscunque qualitatis,& valoris, ac vbicunq; locorum consistentia, ad quoscunq; ecclesiasticos, quauis auctoritate, dignitate, gradu, & præeminentia, extra residentiam decedentes,pertinentia, etiam si facultatem specialem de illis, aut eorum parte testandi, & aliàs liberè disponendi obtinuerunt, ac de bonis, & rebus huiusmodi disposuerint, tanquam spolia ad cameram Apostolicam legitimè pertinere, vt in eadem cōstitutione sub datum Romæ 1564. septimò Kal.Decembris,in ead.Bull. Rom.

Rom.cap.115.clausula, sublata, & decreto irritāti, de super adiectis, & in pœnam non residentium, vltra alias pœnas contra non residentes, à sacro concilio Tridentino inflictas, vt in cap.1.& 2.de reform.sess.6.

51 Apostatarum † etiam Regularium extra claustra degentium bona quæcunque per dictos regulares extra claustra ecclesiarū, monasteriorum, domorum, & quorumcunque regularium locorum degentes, quocunque iure, & actione, siue ex causa testati, siue intestati acquisita, & in posterum acquirenda, vel ad eos delata in quibusuis Prouincijs, dominijs, Regnis, & locis consistentibus, nisi ijdem, ad quos illa spectarent, sufficienti essent testandi, aut de illis disponendi facultate suffulti, eaque legitimè vsi fuissent, ad cameram Apostolicam pleno iure pertinere, & spectare, ac bona quæcunque eorundem sub spoliorum nomine comprehensa, per ipsam cameram, eiusque nomine à quibuscunque illa, quandoque occupantibus, & detinentibus recuperari, ac vendicari posse, ac iuxtà Pauli Papæ III.& aliorum Pontificum litteras eadem camera Apostolica in huiusmodi bonis, spolia nuncupatis verè, & vniuersaliter succedere Greg.Papa XIII.Apostolica auctoritate declarauit, vt in litteris eiusdem Gregorij sub die 21.Ianuarij 1577 expeditis, de quibus in Bull.Rom.cap.44.

Et Pius V. de sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium consensu, & de potestatis ple-
52 nitudine, † extinxit, & aboleuit ordinem fratrum Humiliatorum, & officium Præpositi generalis, ac prouincialium, & quæcunque alia ministeria ordinis sic suppressi, nec non omnia, & quæcunque statuta, consuetudines, & decreta eiusdem, etiam iuramēto, confirmatione Apostolica, vel alia quacunque firmitate munita, priuauitque Generalem, ac cæteros omnes Præpositos, & fratres, omnibus Præposituris, dignitatibus, administrationibus, officijs, & beneficijs ecclesiasticis, cum cura, & sine cura, necnon domibus, conuentibus, locis, & bonis immobilibus, mobilibus, & se mouentibus vbicunque gentium constitutis, sacra quoque, & communi supellectile, ac ipsorum omnium vsu, vsufructu, administratione, ac possessione spirituali, & tēporali, ac etiam iure, & actione, siue per statuta Apostolica, siue aliàs quomodolibet pertinente, ac eis abstulit omnimodam facultatem, vsum, & auctoritatem, generalia prouincialia, & alia capitula de cœtero celebrandi, vt in constit. eiusdem Pij V. de qua in Bull.Roman.cap.122.& idem Pius Præposituris, ac alijs eiusdem extincti ordinis dignitatibus, & beneficijs alijs ecclesijs, & pijs locis vni-
53 tis, ac aliàs de illis disposito, † fratribus eiusdem extincti ordinis pro singulorum eorundem fratrum alimentis pensionem annuam liberam immunem, & exemptam scutorum quadraginta auri annis singulis percipiendam, eorum vita durante, super eorundem beneficiorum fructibus distribuit, & auctoritate Apostolica assignauit,
54 † ac omnia beneficia eiusdem ordinis sic suppressi Sedi Apostolicæ duntaxat specialiter, & expressè in perpetuum reseruauit, vt in litteris, de quibus in Bull.Rom eiusdem Pij V.cap.123. Et, quoniam quamplaribus dicti extincti ordinis fratribus fuit postea Apostolica, aut alia auctoritate de alijs beneficijs prouisum.

55 Quæritur, † numquid bona eorundem, decedentium, post eiusdem ordinis extinctionem ex redditibus ecclesiasticis acquisita, cadant sub eodem spolio, sub quo cadunt alia bona per apostatas extra eorum ordines & religiones acquisita: & ratio du bitandi oritur, quia, cùm ipsi postmodum extra claustra, & obedientiam religionis vixerint, videtur, quòd sub constitutione eiusdem Gregorij XIII.& aliorum Pontificum contra apostatas editas comprehendantur; attamen, cùm dicta constitutio Gregorij Papæ XIII. de qua in Bull.cap.44.& aliorum Pōtificum suorum prædecessorum contra apostatas editæ expressis verbis cōprehendant regulares professos extra claustra suorum regularium locorum, etiam de licentia suorum superiorum degentes, vt in d.constit.44.in procem.quod denotat causam finalem, vt l.fin ff.de hæred.inst.& Ias.in l.si pacto, quo pœnam num.14.C.de pact. Puto distinguendum, quia, aut dicti fratres extincti ordinis habebant monasteria cum claustris, aut alias domus pro eorum habitatione, & communi vita, loca claustri assignatas, vt in d.Bull.Pij V. §.hanc autem.

56 Et † hoc casu, qui aliò se transtulerunt sine legitima Sedis Apostolicæ licentia spe-

speciali, sub constitutionibus contra apostatas editis comprehenduntur, & bona eorundem extra loca pro eorum residentia assignata posteà acquisita, post eorum obitum ad cameram Apostolicam spectant, quia loca, de quibus in eod. §. hanc autem, loco monasteriorum, & claustrorum fuerunt subrogata, & subrogatus sapit naturam eius, in cuius locum subrogatur, l. eum, §. qui iniuriarum, ff. si quis, caut. cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ, il 1. iunct. gloss. vt lit. pendent. & Bart. in l. 16. hi quibus, num. 2. ff de leg. 3.

Si verò Sedis Apostolicæ auctoritate de alijs beneficijs præcipuè personalem residentiam requirentibus fuerint prouisi, & à vinculo communis vitæ, & habitus gestationis soluti, tunc sub dictis constitutionibus contra apostatas editis non censentur comprehensi, quia, cùm ordo Humiliatorũ penitus fuerit extinctus, nec fratres habeant monasteria; prouisiones contra apostatas factæ, cessante dicta subrogatione, non comprehendunt fratres ordinum suppressorum, & extinctorum, argum. tex. sacr. concil. in cap. 11. de reform. sess. 14. & cap. 19. de regul. & monial. sess. 25.

Hoc enim casu inter alios clericos seculares sunt connumerandi, quò ad bona per ipsos acquisita post ordinis Humiliatorum extinctionem, & cessante facultate testandi, eorum bona ad Cameram Apostolicam spoliorum nomine deuoluuntur.

57 Si autem habent facultatem † particularem, & specialem testandi, aut in facultatibus generalibus, quæ pluribus in locis clero media compositione cum camera Apostolica facta, fuerunt concessæ, incorporati reperiuntur, non video rationem diuersitatis; quare eadem facultate gaudere non debeant. Cùm enim, & sit eadem ratio, idem ius statui debet. Crau. cons. 183. num. 3. & de eisdem bonis testamento, aut aliàs disponere valent, quemadmodum clerici seculares disponere possunt, ex supra à num. 12. vsque ad num. 31. allegatis.

DE PROHIBITIONIBVS, ET POENIS. Cap. IV.

SVMMARIVM.

1 *Clericis negotiari est prohibitũ, & quare, & quam pœnam contrauenientes incurrant.*

2 *Mediatores clerici illicitorum contractuum esse non possunt.*

3 *Mediatores contractuum vsurariorum vsuras reddere tenentur, ac si ipsi accepissent.*

4 *Tabellionatus officium clerici exercere nequeunt, & quare.*

5 *Tabellionatus officium est vile, & tabellio dicitur seruus publicus.*

6 *Clericus, si efficiatur tabellio, non perdit priuilegium clericatus, nec beneficium.*

7 *Clericus, quibus casibus officium tabellionatus exercere possit.*

8 *Clericus non potest esse fideiussor, tamen si fideiubeat, remanet obligatus.*

9 *Sanguinis iudicium clericus exercere non potest. & num. 13. & num. 20.*

10 *Episcopi Principibus inseruire prohibentur.*

Episcopi dignitatem suam conseruare debent, ibidem.

11 *Clerici, vel Prælati possunt esse consiliari Principum secularium.*

Iurisdictio Papæ est distincta à iurisdictione Imperij, ibidem.

12 *Principes seculares adhibentes sibi consiliarios ecclesiasticos optimè faciunt.*

13 *Episcopatus, & presbyteratus officium, quàm sit graue.*

14 *Clericus auctoritatem, vel consilium præstans in casu vltimi supplicij, efficitur irregularis.*

15 *Venatio clericis est prohibita, & quare.*

16 *Histriones sunt infames.*

17 *Clericus histrionicam artem exercens, qua pœna sit mulctandus.*

Clerici, an propter venationem possint à iudicibus secularibus puniri, ibidem.

18 *Clerici publicè macellariorum, & tabernariorum officium exercentes, qua pœna puniantur.*

19 *Aduocati, vel procuratoris officium, an, & quan-*

quando clerici exercere possint.

20 *Clericus, cui ecclesia nō sufficit, ex artificio, & opere rurali, potest sibi victum quærere.*

21 *Aduocati dicuntur defendere rempublicā, sicut milites armata militia.*

22 *Clerici, à quibus alijs rebus se abstinere debeant.*

Ebrietas, quid producat, ibidem.

23 *Mulieres, aut concubinæ cum clericis habitare prohibentur.*

24 *Concubinarijs quæ pœnæ sint inflictæ, & numeris seqq*

25 *Clericus cum muliere in peccato perseuerans, qua pœna sit plectendus.*

26 *Ordinarij locorum in principio sui regiminis debent publicare edictum contra concubinarios.*

27 *Ordinarij possunt edicta publicare, & proponere.*

28 *Fornicatione simplici clericus non est deponendus, sed est pœna arbitraria puniēdus, nisi fornicatio sit scandalosa.*

Fornicarij regnum Dei non possidebunt, ibidem.

29 *Sodomitæ clerici, quibus, & qualibus pœnis puniri debeant.*

30 *Episcopi pro quolibet delicto statim non debent fulminare.*

31 *Adulter clericus, qua pœna sit mulctandus.*

32 *Spiritualem filiam cognoscens deponendus venit, secus autem, si reus non est conuictus per testes.*

33 *Confitenti, an, & quando minuatur pœna.*

34 *Commatrem cognoscens est deponendus.*

35 *Virginem stuprans est deponendus.*

36 *Monialem stuprans est deponendus.*

37 *Monialem corrumpens triplex peccatum committit, & cum ea matrimonium contrahens, efficitur inhabilis ad cum alia contrahendum.*

38 *Homicidiarius non amittit beneficium ipso iure, sed est priuandus per sententiam.*

39 *Beneficiatus quādo agitur ad priuationem, potest renunciare, antequam priuetur.*

40 *Periurus est etiam deponendus.*

41 *Sacrilegus item & num. 48.*

42 *Sacrilegium, quid sit, & unde dicatur.*

43 *Sacrilegium, quot modis committatur, & num 48.*

44 *Percutiens clericum est excommunicatus, & à nemine potest absolui, præterquam à Romano Pontifice, item, & mandans percuti, prabens auxilium, fauorem, &c.*

45 *Excommunicatio non fertur, nisi propter culpam mortalem.*

46 *Clericorum appellatione, qui ueniant.*

47 *Monachi etiam appellatione qui veniant.*

48 *Ecclesiasticis iniuriam violenter inferens, de iure ciuili capitaliter punitur.*

49 *Monialem carnaliter clericus cognoscens sacrilegium committit, laicus verò est excommunicandus, & de iure ciuile capite plectendus.*

50 *Sacrilegium committit, qui locum sacrum, vel illius cœmeterium violat destruendo, deuastando, vel occupando, aut eius immunitates effringendo.*

51 *Benedictio duplex, altera constitutiua sacri, altera inuocatiua.*

52 *Dicata res semel Deo, non est ad vsus humanos transferenda.*

53 *Consecrata benedictione constitutiua sacri, nullus Prælatus profanare potest, antequā desinant esse talia.*

54 *Ecclesiam infringens graui pœna punitur.*

55 *Sacrilegium committitur, auferēdo sacrum de sacro, & non sacrum de sacro siuè sacrum de non sacro.*

56 *Clericus ministrans in ordine, quem non habet, est deponendus.*

57 *Laicus Missam celebrans, aut in aliquo ex ordinibus sacris ministrans, falsarij pœna punitur.*

58 *Laico se Epm falsò profitenti mors inflicta.*

Laicus, vel non presbyter Missam celebrās, vel pœnitentiæ sacramentū administrans, qua pœna plectendus.

59 *Missam non ieiunus celebrans pœnam excommunicationis incurrit.*

60 *Ebrius, non præmissa digestione celebrans, est beneficio priuandus.*

61 *Excommunicatus maiori excommunicatione suspensus vel interdictus Missam celebrans depositionis pœnam incurrit.*

62 *Missam vnam tantum regulariter, vna die sacerdos debet celebrare.*

63 *Missæ plures vna die in quibus casibus possint ab vno sacerdote celebrari.*

64 *Missæ tres, quæ in die Natiuitatis Domini celebrantur quid significent.*

Sacerdos, quando iterum in vno die celebrare potest.

65 *Missa super altari consecrato celebrari debet.*

66 Missam super altari non consecrato celebrans arbitrio Ordinarij est puniendus.
67 Missam celebrans sine aqua & igne, aut in pane fermentato, & calice indecenti est deponendus.
68 Missam celebrans sine paramentis sacerdotalibus qua pœna sit plectendus.
69 Horas recitare omittens ex obliuione mortaliter non peccat.
70 Missam latenter celebrans sine paramentis solitis ob metum hæreticorum, non peccat.
71 Missa, an sine duorum præsentia possit celebrari.
72 Missa in locis priuatis celebrari non debet.
73 Sacerdos maxima cum attentione, & diligentia Missam celebrare debet.
74 Sacerdos, qui per negligentiam aliquid de sanguine in terram cadere sinit, quid præstare teneatur.
75 Missa omne aliud opus superat in sanctitate.
76 Sacerdos super rebus aptis ad sortilegia celebrans, vt, quis mortis periculum incurrat, est deponendus.
77 Sacerdos superstitiosus est deponendus.
78 Sacerdos celebrans, & non sumens corpus, & sanguinem Domini, pœnam suspensionis à communione per annum incurrit.
79 Ciuitates, quæ Episcopos necare præsumunt, in posterum Episcopalis dignitatis carere debent.
80 Missa cum omni munditia debet celebrari, & cum immunditia celebrans mortaliter peccat.
81 Missam matutinis non solutis celebrans, quando mortaliter peccet.
82 Officium diuinum omnes beneficiati recitare tenentur.
83 Officium diuinum, legitimo cessante impedimento, recitare omittens, non facit fructus suos: & mortaliter peccat.
84 Horas canonicas recitare omittens pro rata omissionis fructuum partem amittit.
85 Officium diuinum recitare tenentur omnes sacris ordinibus initiati.
86 Officium diuinum lege naturali, & diuina debet recitari.
87 Officium Romanum recitare non tenentur milites regulares.
88 Orationem Dominicam, & Salutationem Angelicam milites regulares loco horarum recitare tenentur, aliàs mortaliter peccant.
89 Horæ sunt septem, sicut septem dona Spiritus sancti.
90 Horas canonicas officij Beatæ Mariæ pensionarij recitare tenentur.
91 Pensionarij ad officij Romani recitationem obligati non tenentur etiam recitare officium Beatæ Mariæ.
92 Laici pensionarij ad horas canonicas recitandas non tenentur.
93 Clerici regulariter torqueri possunt.
94 Tortura in clericis mitior esse debet, quàm in laicis.
95 Clerici omnibus laicis digniores.
96 Laici publicè, & solemniter pœnitẽtes, quid facere teneantur.
97 Clerici ad solemnem pœnitentiam non adiguntur.
98 Clerici regnum in Deo habent, quod clericalis tonsura designat.
99 Sacerdotes sunt Regum, Principum, fideliumq; patres, ac magistri.
100 Clerici maximè à laicis differunt.
101 Doctores, aduocati, & milites, an torqueri possint.
102 Sacerdotes habent priuilegium fori à Deo.
103 Clerici, an torqueri possint.
104 Consuetudo est legum interpres.
105 Clerici laicis priuilegiatis inferiores esse non possunt.
106 Clerici, quando torqueri possint.
107 Copia iudiciorum ante torturam, an reo danda.
108 Statutum Vrbis, extra Vrbem non extenditur.
109 Dicto semper, quid importet.
110 Condemnari nemo potest, nisi prius datis defensionibus, etiam parte non petente.
111 Torqueri, quando possit reus, etiam denegatis defensionibus petitis.
112 Iudæi pœnis ecclesiasticis subijciuntur.
113 Iudæi nutrices, aut alios Christianos illis seruientes habere non possunt.
114 Iudæi de præcepto festis diebus in publico laborare, seu laborari facere nõ possunt.
115 Iudæi cum Christianis ludere, aut comedere non possunt.
116 Iudæorum libri rationum, quando contra Christianos fidem faciant.
117 Iudæi mercaturam frumenti, aut aliarum rerum, vsui humano necessariarum facere nequeunt.

Iudæi,

ECCLESIASTICÆ personæ negotiorũ causa plures pœnas incurrunt: &, quia suprà de spolijs clericorũ egimus, quæ in genere pœnarum versantur, non absonum est, vt de alijs pœnis nunc agamus.

1 Primò enim † lucri causa clericis est negotiari prohibitum, cap. secundùm instituta, ne cleric. vel mon. Nam, qui Deo inseruiunt, & annexi sunt clero, accedere non debent ad actiones, seu administrationes, vel ad procurationes domorum secularium, cùm nemo militans Deo negotijs secularibus se debeat implicare, cap. credo, cum seq. 21. quæst. 3. & si occasione administrationis propter pecuniariam causam deprehenduntur in fraude, subeunt pœnam, quòd eis ab Ecclesia subueniri non debet, cap. sacerdotibus, & ibi gloss. final. in fin. & Abb. num. 1. ne cler. vel mon. gloss. in cap. quanta, in ver. principium, de off. ord. & Diaz. pract. crim. cap. 57. alias 50. num. 1.

2 Secundò, † clerici illicitorum contractuum mediatores esse non possunt, cum mediator criminis ipsum delictum committere dicatur, cap. 1. de testi. in 6.

3 Et clericus mediator † in contractibus vsurarijs vsuras restituere tenetur, gloss. in l. si sciente, ff. de parric. Mediator autem, vt quis simoniacè ordinetur, à proprio gradu decidit, cap. si quis Episcopus, § si quis verò, 1. quæst. 1. infamiæque pœnam incurrit, gloss. 1 in d. cap. 1. de testi. & cap. fin. cum ibi allegat. per gloss. in ver. percellantur, 1. quæst. 3.

4 Tertiò, tabellionatus † officium clerici in sacris constituti exercere non debent, & contrafacientes per beneficiorum subtractionem, appellatione postposita, ab officio huiusmodi sunt interdicendi, cap. sicut, ne cler. vel mon. & ibi Abb. nu. 2. quia illud officium extraneum est ab officio clericorũ, præsertim in ordine sacro constitutorum.

5 Est enim officium † vile, cum tabellio dicatur seruus publicus; & seculare, quia dicitur seruus à seruiendo omnibus; & ideò decurionibus est prohibitum, l. vniuersos decuriones. C. de decur. lib. 10. gloss. in d. cap. sicut, & ibi Abb. num. 5.

6 Estque officium clerico † interdicendũ; tamen clericatus, vel beneficium per superuenientiam tabellionatus nõ perditur ipso facto, sicut, nec per clericatum perditur officium tabellionatus, d. cap. sicut, vbi etiam Abb. num. 3. & cap. officium, § ad conscribendas, de hæret. in 6. Possunt nihilominus clerici tàm seculares, quàm regulares, etiã in sacris ordinibus constituti, qui ante ordinum susceptionem officium susceperant,

X 2 tabel-

7 tabellionatus illud in causis † hæresis exercere, d. §. ad conscribẽdas, & Abb. in d cap. sicut, num. 6. & etiam in foro ecclesiastico præsertim in Vrbe, vt sunt Protonotarij, qui Papæ notarij dicuntur, & notarij curiæ Auditoris Cameræ, & Cameræ Apostolicæ, ac sacræ Rotæ, qui omnes eiusdem Papæ sunt notarij, a quo fuerunt tribunalia prædicta erecta. Nam tàm laicis, quàm clericis etiã beneficiatis titulo oneroso officia notariatus huiusmodi ad vitam conceduntur, quæ propterea licitè exercere, & notarij quoque Episcoporum esse possunt; vt post Io. And. Philipp. & Goff. tenet Abb. in d. cap. sicut, nu. 6. Quandoque etiam vrgente iurisdictionis ecclesiæ necessitate, & oppressione, cũ pluries acciderit, quòd aliqui magistratus immemores salutis æternæ verbo, facto, quasi signis, excommunicationis, aliasque sententias, censuras, & pœnas ecclesiasticas etiam in Bulla cœnæ Domini contentas contemnendo, prohibent, ne laici ecclesiasticæ inseruiant iurisdictioni; quapropter ecclesiarum Prælati clericis, etiam in sacris, & presbyteratus ordinibus constitutis in procuratoris fiscalis, & notariatus officio vti coguntur, & ipsi deseruire tenentur, & quicquid agunt, est validum, Bart. in l. vniuersos, num. 2. C. de decur. lib. 10. & Rom. cons. 409 num. 7. & 8. prout, licèt cle-

8 ricus † sit à fideiussione prohibitus, cap. te quidem, 11. quæst. 1. tamen fideiubendo tenet fideiussio, gloss. in d. c. te quidem, in fin.

9 Quartò, † sacerdotes à Christo ad ministerium salutis sunt electi, & propterea Regum, aut aliorum Principum, vbi criminis sententia præparatur, iudices esse non possunt: & si quis sacerdotum discussor in alienis periculis extiterit, sit reus effusi sanguinis apud CHRISTVM, & depositionis pœnam incurrit, cap. sæpe principes, 23. quæst. 8. cap. clericis, ne cler. vel mon. & ibi Abb. num. 1.

10 Nec Episcopi Principibus debent inseruire, sed se à Principum seruitute abstinere, & tàm in ecclesia, quàm foris suum gradum, & ordinem præ oculis habere, ac vbique, se patres, & pastores esse noscere debent. Concil. Trident. cap. 17. sess. 25. de reform. cap. valentinianus, 63. dist. cap. duo sunt, & cap. si Imperator, 96. dist.

11 Possunt † tamen Prælati, & clerici esse consiliarij Principum secularium, Abb. in d. c. clericis, nu. 10. & ita in pluribus Regum, & Principũ curijs seruatur, & optima quidem ratione: nã cùm regia potestas sit longè inferior ordine sacerdotali, d. cap. duo sunt, cap. si Imperator, in fin. licèt ministeria Papæ, & Imperatoris sint distincta; auth. quom. opor. epi. circa princip. & ibi Bart. num. 1. eod. cap. duo sunt, & cap. solitæ. de maior. & obed. in concernentibus tamen animarum salutem, de quibus vbique tracta-

12 tur, piè agunt † Imperator, Reges, & Principes, qui inter alios, etiam Præsules ecclesiasticos sibi consiliarios adhibent, cum Imperatores Christiani subdere debeant executiones suas ecclesiasticis Præsulibus, dict. cap. si Imperator, in fin. & ipsi Præsules, vbicunque pro animarum salute sunt vocati, laborem recusare non debent, quia licèt, vt

13 scripsit D. August. ad Valerium, nihil † apud Deum, sit miserabilius, tristius, & damnabilius, nihilque in hac vita difficilius, laboriosius, & periculosius, Episcopi, Presbyteri, aut Diaconi officio, nihilominus apud Deum nihil beatius est, si eo modo militetur, quo debet militari, cap. ante omnia, 40.

14 dist. sed vbi tractatur de sententia † vltimi supplicij promulganda, interesse, nec consentire debent, alias pœnam irregularitatis incurrunt, & sunt deponendi, cap. ex litteris §. nos autem. & ibi glos. in ver. corporalẽ. & in ver. cedat. de excess. prælat. nisi sint dispensatione, aut priuilegio Papæ suffulti.

15 Quintò, venatio † est prohibita, cum Episcopis, presbyteris, aut diaconis canes, ad venandum, aut accipitres, vel alia similia habere non liceat, & si qui talium personarum in hac voluptate sæpius detenti fuerint, si Episcopus, tribus mensibus, presbyter duobus, à communione sunt suspendendi, diaconus verò ab omni officio, & communione suspendi debet, cap. quorundam, in princip. cap. Episcopum, 34. dist. cap. 1. & 2. de cler. venat. & ibi Abb. num. 1. est etiam clericis in minoribus ordinibus constitutis venatio prohibita, vt ibi gloss. in d. cap. 2. Sed, quoniam illis certa pœna nulla imponitur, arbitrio Episcopi sunt puniendi, vt trad. Io. And. & Host. in d. c. 1. de cl. venat. in fi. eoq; magis clericis est prohibita venatio, quia Esau venator erat, quoniam peccator erat, & penitus non inuenitur in

scri-

scripturis sanctis sanctũ aliquem venatorẽ piscatores autẽ non paucos c. Esau 86.dist. Et nõ solùm est clericis venatio prohibita, sed grauiter delinquunt, qui venatoribus donant, vt testatur D. August.relatus in cap.qui venatoribus, & cap. videnr homines,ead.dist.quoniam, qui primo diluculò non ad Ecclesiam vigilat, non Beatorum Martyrum loca sancta perquirit, sed surgens congregat seruulos,disponit retia,canes producit, saltus, syluasque perlustrat, seruulos,inquam,secum pertrahit, fortasse magis ad ecclesiam festinantes,& voluptatibus suis peccata accumulat aliena, nesciens, reum se futurũ tam de suo delicto, quam de perditione seruorum, à ieiunijs alienus est,nec alijs pijs operibus,vt Christianum decet, vacare potest, cap.an putatis,ead.distinct.86.& de pœna venatorum, trad. Diaz.pract.crim. cap.69. aliàs 61. & August.in Psalm. cap.2. relatus, in cap.qui venatoribus, 86.dist. inquit. Qui venatoribus donãt quare donent?dicant mihi;quare dant venatori? hoc in illo amant, in quo nequissimus est: hoc in illo pascunt;hoc in illo vestiunt,ipsam nequitiam publicãt,spectaculis hominum, qui dant histrionibus; qui donant meretricibus; quare donant? nunquid non,& ipsa hominibus donantur? non tantùm naturam ibi attendunt operis Dei:sed nequitiam operis humani.

16 Sextò,histriones † sunt infames,l.2.§.ait prætor. ff. de his qui not.infa. cap.2. iunct. gloss.in ver.histriones,4.quæst.1 & cap.pro dilectione,de consecr.dist.2.clerici verò, qui tales se faciunt,artem illam ignominio-
17 sam per annum exercẽdo ipso iure † si autem tempore breuiori, & tertiò moniti nõ resipuerint, carent omni priuilegio clericali,cap.1.de vit.& honest.cler. in 6. quod procedit etiam in regularibus, & alijs in sacris constitutis,vt ibi trad.Io And.Dom. & Philipp. Franc. An autem propter hoc crimen, possint clerici a iudicibus secularibus puniri, scripsit Diaz. in d.pract. crim. cap 70.nu.3.alias 61 circ.med.

18 Eandemque pœnam † amissionis priuilegij clericalis incurrunt, macellariorum, aut tabernariorum officium exercentes, clem.1.de vit.& honest.cler.monitione tamen de desistendo præcedente, quia propter exercitium artis prohibitæ ante monitionem clericus, etiam si sit tantùm in minoribus ordinibus constitutus, vel coniugatus,non perdit priuilegium clericale, d. clem.1 §. qui si taliter moniti,& ibi Imol. cap.ex litteris,& ibi gloss.in ver.tertiò. de vit. & honest. cleric. & Diaz. dict. pract. cap.63 alias 72.

19 Septimò, clerico † non licet aduocati, vel procuratoris officium contra ecclesiã, in qua beneficiatus existit,exercere, aliàs, tanquàm ingratus,potest eiusdem ecclesiæ beneficio spoliari, cap. final.in fin.& ibi, etiam gloss.in vers. contra ecclesiam, de postul.gloss final.in cap. nulli.3. quæst. 1. & Graff.decis.aur. cap.4. par.1. lib.3. num.2. Nec etiam in duabus ecclesijs beneficiatus pro vna contra aliam patrocinium præstare potest,gloss.vlt.in cap.1.1. quæst.7. & latè per Diaz.d.pract. crimin. cap.65. alias 57. An autem clerici in alijs causis possint aduocati, vel procuratoris officium exercere,regulariter non possunt, quia generaliter in omnibus causis procuratoris, & aduocati officium exercere clericis est prohibitum,cap.1.in §.contentiones, ne cler.vel mon. cap.1.de postul Innoc.in cap. vnic.in fin.de oblig.ad rat.ord.Abb.in cap. in nostra num.1.vers. postmodum, de procur.& Rom.cons.384.nu.3.quæ regula.

Fallit primò, in causa ecclesiæ, & curia ecclesiastica,Abb.in d cap in nostra. nu.1. in qua curia possunt clerici etiam in sacris constituti, & beneficiati procuratoris, & aduocati officium exercere,cap per venerabilem; vbi Archiepiscopus pro rege postulat,qui fil. sint leg. Abb.in eod. cap. in nostra.num.1.& Fed.de Sen.consl.70. eod. num.1.præsertim in curia Romana,vt post Abb.ait. tenet Abb.Panorm.it.in cap. cum essent.num.2.de symon.

Fallit secundò, quòd licet clericus non possit esse procurator laici,l.placet. C.de episc.& cler.ad vnam tamen causam clericus procurator laici esse potest. Innoc. in d.cap.vnic.in fin.& aduocationis officium exercere. Abb.in d.cap.cum essent. num.2. Fed.de Sen d.consl.170 num.1 & Rom.qui plures citat in sing.273 & ibi in add.& in causis monasterij de mandato Abbatis monachus procurator esse potest; & quilibet regularis in negotijs monasterij, & proprijs Abbatis,procuratoris officium potest

 exer-

exercere, Innoc. in c. cum L. & A. n. 1. & 2. de re iud. clem. religiosus, de procur. Rot. decis. 2. eod. tit. in antiq. & Roma sing. 274.

Fallit tertiò, in causis pupillorum, orphanorum, viduarum, peregrinorum, & miserabilium personarum, cap. 1. 2. cap. Episcopus gubernationem, 88. dist. cap. 1. ne cler. vel mon. cap. 1. & ibi Abb. nu. 2. & cap. fin. de postul. quæ gratis facere debent, cum hoc eis ex pietate sit permissũ, vt post Hostiens. tenet Abb. in eod. cap. 1. num. 5. ne cler. vel mon. & cap fin. num. 5. de postul.

20. Quæ procedunt † in clericis in sacris ordinibus constitutis, qui aliunde habent, vnde commode viuere possunt, alias, si quis egeret, aduocando, posset sibi victum quærere, vt post Hostiens. Abb. in d. cap. 1. num. 4. de postul.

Cum autem clerico indigẽti liceat opus rurale exercere, cap. 1 de celeb. Missæ. cap. clericus victum, 91. dist. & aliena prædia conducere, c. d lecti & ibi gl. 1 & Abb. n. 3. de decim. & Diaz in pract. crim cap. 57 in annot. in fin. multò magis sibi licere debet

21 † aduocationis officium exercere, quia plus cõgruit dignitati cum aduocati rempublicam, sicut milites armatæ militiæ defendere dicantur, vt per Abb. d. num. 4.

Si verò clericus non est sacris initiatus, sed tantùm in minoribus ordinibus constitutus, & sic competenter beneficiatus, vnde se commodè possit sustentare, tunc sacerdoti æquiparatur, & grauis patrociniũ præstare debet, aliàs in vtroque foro licitè cum licentia, scilicet, Ordinarij, stipendia percipere potest, tamẽ à criminalibus causis, in quibus pœna sanguinis venit imponenda, quilibet clericus etiam non beneficiatus, nec sacris ordinibus initiatus, propter periculum irregularitatis ad offensam à procuratoris, & aduocati officio debet abstinere, cap. sententiam, ne cler. vel mon. cap. 1. 51 dist. & Abb. d. cap. 1. num. 4. in fin. de postul. vbi ac tot. tit. ne cler. vel mon. lector plura videre potest.

22 Clerico officia, † & cõmercia secularia exercere, mimis, ioculatoribus, & histrionibus intendere, tabernas frequentare, nisi forte causa necessitatis in itinere constitutis, alea, & taxillis ludere, aut ludis huiusmodi interesse, pannis rubeis, aut viridibus, manicisque, aut sotularibus cõsuticijs, frænis, sellis, pectoralibus, calcaribus deauratis, aut aliam superfluitatem gerentibus vti, fibulas, corrigias, auri, vel argenti ornatum habentes, vel annulos, nisi quibus competit ex officio dignitatis, deferre est de iure prohibitum: ac a crapula, & ebrietate debent clerici abstinere, cùm ebrietas, & mentis inducat exilium, & libidinis prouocet incentiuum, vt cap. cum decorem, c. à crapula, & cap clerici, de vit. & honest. cleric. & contrafacientes sunt puniendi, Concil. Trid. in cap 4 de refor. sess. 14. cap. 6. § eos verò, sess. 21. & melius in cap. 1. §. cum igitur, sess. 22 vbique de refor. vbi his casibus puniri possunt omni appellatione remota.

23 Incontinentia etiam † plures pœnas incurrunt, & quàm turpe, ac clericorum nomine, quo se diuino cultui addixerunt, sit indignum in impudicitiæ sordibus, immundoque concubinatu versari, satis res ipsa communi fidelium omniũ offensione, summoque clericalis militiæ dedecore, Conc. Trid. testatur, vt in cap. 14. in princip. de refor. sess. 25. quapropter prohibetur quibuscunque clericis, ne concubinas, aut alias mulieres, de quibus haberi possit suspitio, in domo, vel extrà detinere, aut cum ijs vllam consuetudinem habere audeant, alioquin pœnis à sacris canonibus, vel statutis ecclesiarum impositis, sunt puniendi, vt in eod. cap. 14. cap. volumus, cap. in omnibus, cap. cum omnibus, & cap. fœminas, 81. dist. cap. 1. & ferè per tot. de cohab. cler. & mul.

24. Non se abstinentes, † si à superioribus moniti fuerint, tertia parte fructuum, obuentionum, ac prouentuum beneficiorum suorum quorumcunque, & pensionum ipso facto sunt priuati, quæ fabricæ ecclesiæ, aut alteri pio loco, arbitrio Episcopi est applicanda, & mulctæ ad forum ecclesiasticum quomodolibet pertinentes, contra quoscunque, etiam laicos, eo ipso, quo exactæ fuerint, locis pijs sunt assignandæ, vt cap. 3 §. in causis verò, ead. sess. 25.

25. Si verò in delicto † cum eadem, vel alia fœmina quis perseuerauerit, secundæ monitioni non parendo, omnes fructus, ac prouentus suorum beneficiorum, & pensiones eo ipso amittit, & ab Ordinario, tanquam Sedis Apostolicæ delegato, à beneficiorum ipsorum administratione arbitrio eiusdem Ordinarij ad suspendendus.

Si

Si verò ita suspensus concubinam non expulerit, & cum ea etiam versetur, aut semel dimissam intermissum consortium repetierit, aut alias huiusmodi scandalosas mulieres sibi adiungere ausus fuerit, beneficijs, & pensionibus quibuscunque ecclesiasticis perpetuò est priuandus, & inhabilitatis pœnam incurrit, ac etiam excommunicationis gladio plecti potest, d. cap. 14. §. quod si, & §. si verò, sess. 25.

Clerici verò beneficia ecclesiastica, aut pensiones non habentes carceris pœna, suspensione ab ordine, ac inhabilitate ad beneficia obtinenda sunt puniendi, vt d. cap. 14. §. clerici vero.

Quod decretum non procedit in simplici incontinentia, sed in concubinatu, & vt habeat locum, requiritur, quòd clericus secundò delinquat, & specialiter moneatur, vt fuit à sacra congreg. decisum, super eodem cap. sub tit. Mediolanen. cap. 1. & 2.

26 Sed Ordinarij † locorum ad amputandas fraudes, & diffugia eorum, qui scandalosè viuunt in principio eorum regiminis edictum contra concubinarios edant, & publicari curant; quo moneantur omnes concubinarij pro primò, secundò, tertiò, & peremptorio termino, monitione canonica præmissa, quatenus debeant sub pœnis in eodem edicto comminatis, & inflictis de cœtero à concubinatu abstinuisse, & ipsius edicti vigore, nulla alia monitione præmissa, procedere, & non parentes ad pœnas in eod. edicto cõtentas condemnare possunt.

27 Episcopi enim † contra plures, & incertas personas ordinaria auctoritate possunt edicta publicare, quæ afficiunt, auth. qui semel, iunct. glo. in ver. iudiciaria, C. quom. & quand. iud. Bart. in const. ad reprimendum, § per edictum, nu. 1. & num. 3 & cap. de illicita, & ibi glos. in verb. peremptorio, 24. q. 3. Sed illa verba fructuum, obuentionum, & prouentuum, in d. cap. 14. apposita non includunt distributiones quotidianas.

Si autem reus fuerit secundò monitus, & non paruerit, tunc est suspendendus ab administratione beneficiorum, vt choro inseruire non possit, & distributiones quotidianas amittit, vt in eisdem decis. super eodem cap. 1. §. illa verba, & §. suspensi vigore. Licèt enim de iure ciuili ad effectum concubinatus videatur requiri, quòd concubina sit retenta in domo, vt per gloss. & Barr. in l. concubinam, ff. de concub. Præpos. in rub. de spons. num. 5.

Et regulariter plura concurrere debeãt, ad constituendum concubinatum, de quibus p r Rot. in nouiss. decis. 254. nu. 1. & 2. par. 2 clericus tamen retinens mulierem in domo, siuè extra domum, cum qua habeat consuetudinem, pro concubinario habetur, vt in d. cap. 14. circa princip. Quando autem clericus tenet concubinam, sicut vxorem, & publicè nutrit filios, ita quòd etiam ipse non audet diffiteri, tunc sine aliqua monitione superioris, talis est suspensus ab officio, & beneficio, ita quòd, si celebret, incurrat irregularitatem, Abb. in c. vestra, nu. 7. de cohab. cler. & mul. & Diaz. pract. crimin. cap. 73. vers. aduertè tamen aliàs, cap. 80. num. 2. & illi testamento, aut alio contractu donare, vel legare est prohibitum ità quòd donatio causa mortis, aut legatum factum per clericum suæ concubinæ, seu alteri mulieri, in quam turpis suspicio cadere possit, non valet, vt l. 2. vbi etiam Bald. C. de donat. inter vir. & vxor. l. miles ita, §. mulier, & ibi Bat. num. 1. & 2. ff. de milit. testam. & l. affectionis. Vbi etiam, glo. in ver. meretrices, ff. de donat. quę procedunt, non solùm in clerico, sed in milite, aduocato, & minore glo. fi in l. 2. quæ communiter est approbata, C. de donat. inter vir. & vx. & Bar. in d. l. affectionis, ff. de don.

28 Simplices autem † fornicarij clerici, etiã in sacris constituti, non incurrunt pœnam depositionis, gloss. in cap. Maximinianus, in ver. remoueantur, 81. distin. gloss. 1. in cap. presbyter, 82. distin. & in cap. lator, in ver. in corporali, 2. quæst. 7. &, quòd pœnam depositionis non incurrant, facit, dict. cap. presbyter. videndum, & tremendum, & Felin. qui hanc dicit esse communem opinionem, in cap. at si clerici, nu. 14. vers. tamen communis opinio, de iud. sed erit pœna iudici arbitraria, vt tenet Gril. de pœnitent. omn. f. coit. quæst. 9. num. 3. & Diaz. in ead. pract. crim. cap. 79. alias 72.

Nihilominus est graue crimen, quia neq; fornicarij, neq; idolis seruientes, neq; molles, neq; masculorum concubitores, neque auari, neque adulteri, neq; ebriosi Regnum Dei possidebunt, Paul. 1. ad Corinth cap. 6. nisi fornicatio sit notoria, & scãdalosa, vel

X 4 diu

diu continuata, quia tunc inducit pœnam depositionis, cap. ex parte Adæ, de test. & Abb. in c. at si clerici, num. 25. de re iudic.

29 Masculorum † verò concubitores presbyteri, & clerici seculares, seu regulares cuiuscunque gradus, & dignitatis, tam dirum nefas sodomiæ exercentes omni priuilegio clericali, omnique officio, dignitate, & beneficio ecclesiastico de iure communi sunt priuandi, cap. vt clericorum, in princip. de vit. & honest. cleric. cap. clerici, de excess. Prælat. & Gril. de pœn. omnif. coit. §. octauò quæro, num. 3. sed hodie sunt priuati, ità quòd per iudicem ecclesiasticum degradati potestati seculari sunt tradendi, vt in constitut. Pij V. quæ incipit, cum primùm, cap. 5 §. si quis, & cap. 70.

30 Quæ procedit, & † habet locum, vt dicta pœna incurratur, quando quis dictum crimen non vnica vice commisit, sed exercet, vt, ponderando dictum verbum, exercentes, tenet Nauar. de irregul. ex delicto, cap. 27. num. 149. vers. ad quod dico, tom. 3. quoniam, vt gentilis quidam dixit.

Si, quoties peccant homines, sua fulmina mittat Iuppiter, exiguo tempore inermis erit, Ouid. apud gloss. penult. in cap. Episcopus, 35. dist. ob criminis tamen grauitatem, etiam quòd vnica tantùm vice clericus commiserit, est beneficijs priuandus, & à loco cõmissi criminis, ac tota diœcesi perpetuò banniendus, d. cap. vt clericum, cum alijs supradeductis.

31 Clerici autem adulteri † sunt quoque deponendi, cap. si quis clericus, 81. dist. glo. in cap. lator, 2. quæst. 7. & est cõmunis opinio, de qua testatur Gril. de pœnit. omnif. coit. §. sextò declaranda, num. 11. vers. nihilominus in consulendo. Ego tamen puto de iure canonico dictam opinionem rigorosam per text. in cap. at si clerici, §. de adulterijs, & ibi Bal nu. 2. de iud. vbi adulterium connumeratur inter minora crimina, quæ propter mitior pœna est infligenda, vt per eundem Gril. vbi suprà num. 4. 6. 7. 8. 9. 10. & 11. Quibus in locis, ad contraria respondendo tenet, quòd pro adulterio clericus non veniat deponendus, & hanc opinionem æquiorem, & probabiliorem esse, quam ego in iudicando, nisi alijs circumstantijs adulteriũ grauaretur, vti æquiorem, puto esse sequẽdam, sed pluribus alijs ex causis propter incontinentiam clerici pœnam depositionis incurrunt.

32 Primum enim sacerdos, † qui cum filia spirituali, quam de sacro fonte leuauit, vel cuius sacramentalem cõfessionem audiuit, fuerit fornicatus, pœnam depositionis incurrit, vt cap. penult. & vlt. 30. quæst. 1. & Diaz. pract. crim. cap. 84. alias 76. in princ. vbi indistinctè tenet, clericum de hoc crimine per testes conuictum, ob malũ exemplum, quòd hominibus dederit, absque vlla exceptione esse deponẽdum, & alicui carceri per aliquot annos mancipandũ, vt ibi. in ver. vnde ego, Abb. in cap. at si clerici, num 8. & Felyn. num. 14. de iud. & Graff. decis. aur. cap 48. num. 16 par. 1. lib. 2.

33 Sed, si crimen † non est testibus probatum, & reus nõ conuictus, nisi post aliquas informationes non concludentes per suam confessionem, pœna posset mitigari, non tamen ad locum, in quo deliquit, pro residentia facienda habilitari: quia confitenti, etiam, quòd astrictus probationibus faciendis confiteatur, debet sibi pœna mitigari, Abb. in d. cap at si clerici, num 8. de iud. Felyn. post Hostiens. in cap de hoc, num. 6. de simon. & Tiraquell. de pœn. temp. remitt. cau. 33. num. 13.

34 Secundò, cognoscens † eam, quæ sibi est coniuncta in cognatione spirituali, quia delicta huiusmodi etiam in opinione populi grauia iudicantur, eidem pœnæ subijcitur, & hoc de commatre tenet Felyn. in cap. at si clerici, nu. 14. in fin. de iud. & Diaz. ead. pract. crim. d. cap. 84 alias 76 in fin.

35 Tertiò, clericus † stuprans virginem venit deponendus, Abb. in cap. at, si clerici, num. 35. de iud. Gril de pœnit. omnif. coit. §. septimò videndum, num. 1. Clar. in § stuprum, sub num. 3. vers. sed quæro, & Diaz. d. pract. crim. cap. 85. in princip. Laicus autem virginem stuprãs de iure canonico excommunicationis sententia potest innodari, S. Tho. 2. 2 quæst. 99. par. vlt. Abb. in cap. per venerabilem, vlt. not. qui fil. sin. leg. & Cassan. cons. 1. par. 5. num. 17.

36 Quartò, stuprans † monialem grauissimè peccat, & pœnam depositionis incurrit, quia sponsam Christi corrumpit, & com-

37 mittit, tria peccata, † videlicet adulteriũ, quia cum sponsa Dei rem habet, sacrilegiũ, quia lædit sacrum, incestum, quia est cõtangui-

gtinea nostra, quoniā filij Dei sumus:& de quolibet istorum potest accusari.gloss.in cap.virginib.27.quæst. 1. Abb.dicto nu.35. Diaz.in ead pract.cap.83 in princ.

Copula enim cum moniali est adeò dānata, vt si quis cum moniali contrahat matrimonium, vltra, quod est nullum, præter alias pœnas contra similia committentes inflictas, est etiam perpetuò inhabilis ad matrimonium cum alia muliere contrahendum,& a sacra communione est priuādus, vt cap.hi ergo,& cap.virginibus, 27 q.1.

38 Homicida † voluntarius ipso iure beneficio non est priuatus, sed per sententiam venit priuandus,cap.clericis, ne cleric.vel mon.Innoc.in cap.cum nostris,num.1.vers. nam in homicidas de concess. præbend. & hæc est communis opinio, quàm sequitur Anan. & Felin.in cap.Inquisitionis,num.3. de accusat. Corset.in sing.in ver.sententia, § clericus homicida. Capell.Tolos. decis. 208.& Diaz.in pract.crim.cap.95.alias 88. vers.item etiam.

39 Interim autem adhuc † pendente accusatione, priusquam condemnetur, vel per impetrationem alteri ius quæratur, eidem beneficio potest renunciare, gloss in ca.2. in vers.finita, vt lit.pend.in 6.Felin.in d.cap. Inquisitonis.num.6.Rot. decis.5.de re iud. in antiq. & Gomes. in regul.de anna. poss. quæst.42.nu.3.

Solent autem de stylo Romanæ curiæ concedi litteræ Apostolicæ,quibus Ordinario committitur, quod si supplicans sibi de beneficio per delictum homicidij commissum prouideri, si in forma iuris se inscribere velit, & per euentum litis constiterit de homicidio; tunc Ordinarius, cui regulariter causæ in prima instantia committūtur, ad priuationem procedat,& beneficium per priuationem sic vacantem, eidem prouiso auctoritate Apostolica cōferat,ipsumque in possessionem mittat, iuxta trad per Felin.in dicto cap Inquisitionis, nu.8.vers. secundò nota,Gemin.in cons.105.incipien. ad supplicationem, quem sequitur Gomes. in eadem regul.de anna. quæst.42. num.4. vers.sed modo.

Dummodò litteræ Apostolicæ cū introductione litis cōtra homicidum fuerint intimatæ quia tunc, si renunciaret, non valeret resignatio,& est regulare, quod nunquam aliquis est priuatus beneficio, ipso iure,nisi sit iure expressum,Innoc.in d.cap. cum nostris, quem sequitur, Abb.in cap.querelam, num.3. de iureiuran. Felin.post alios in dicto cap.inquisitionis, num.7.

40 Eandem etiam † pœnam incurrit periurus,qui ab ordine,& beneficio deponi potest,cap.presbyter,81.distinct.Abb.in dict. cap.querelam,2.not.de iureiuran. Gomes. de anna.poss.dicta quæst.42.nu.3. & Diaz. ead pract.crim.quæst.86.alias 44.

41 Quartò, † sacrilegi veniunt deponendi, & sacrilegium est sacræ rei violatio, vel eiusdem vsurpatio, S Thom. in sum. 2.2 q. 99 art.3. Azo.in sum. de furt. & gloss in cap.sacrilegium,17 quæst.4.

42 Dicitur enim † sacrilegium, quasi sacri lædium, quia per illud res, aut persona sacra læditur, Bald.in l.3. C.de furt. & Azo. vbi sup.Sacrilegij autem multæ sūt species secundum Card in clem.1.de pœn. tamen

43 communiter tenetur, quòd tribus † modis committatur sacrilegium, videlicet, cum sacrum de sacro,vel sacrum de non sacro, vel non sacrum de sacro aufertur, c. quisque,& glos.in d.cap.sacrilegium,17 quæst. 4.Lap.alleg.66.num.10. Et,quòd quatuor, sint species sacrilegij,tenet Paul. Gril.in lib.3.de pœn.omnis coit.

44 Quarum prima est, quæ † committitur personam violando, nempè percutiendo, vulnerando, & occidendo clericum, vel monachum, seu alium religiosum, vel personam ecclesiasticam,vt cap.si quis suadente Diabolo, 17. quæst.4. & l.siquis, in hoc genus,C.de Episc.& cler.Et de iure canonico imponens manum violentam in clericum pœnam maioris excommunicationis incurrit, à qua nisi à Summo Pontifice, præterquàm in mortis articulo, absolui non potest, vt dicto cap.si quis suadente diabolo,& cap.cum illorum,de senten.excommunic.vltra quod pro hoc crimine potest laicus à iudice ecclesiastico carcerari. Lopez.in annotat.ad pract crim.Diaz.cap. mihi 89.vers.apud Hispanos.

45 Pœnam verò prædictam † incurrunt principaliter, qui manus violentas in clericum iniiciunt,mandantes auxilium, consilium,vel fauorem ad huiusmodi manuum violentam iniectionem præbentes, cap. sicut dignum,de homicid. cap.mulieres. §. illi

illi verò, & cap. quantæ, de sentent. excom. & Nauar. cap 27. nu. 51. Et tam viri, quàm fœminæ, tã senes, quàm iuuenes, & deniq; omnes habentes iudicium ad peccatum mortale committendum aliquem actuum prędictorum committentes, dictam censuram incurrunt. glo. in dicto cap. si quis suadente, in verb. si quis, 17. quæst. 4. At deficiente iudicio, ad peccatum mortale committendũ non incurritur, quia, nisi ob peccatum mortale non incurritur in excommunicationem cap. nemo, 11. quæst. 3. & Nau. eod. cap. 27. nu. 9 & nu. 76.

46 Appellatione autem † clericorũ veniunt omnes ordinem ecclesiasticum habentes, etiam clerici primi tonsuræ, cap cleros. 21. dist. cap. cùm contingat, de ætat. & qualitat.

47 sicut appellatione monachi † veniunt omnes professi, & professę in religione approbata, etiam nouitij, & nouitiæ, ac cõuersi, & conuersæ religionis approbatæ, qui omnes priuilegio canonis gaudent, cap. Monachi, cap. parochianos, c. de monialibus, & cap. cum illorum, extrà de sentent. excommun. & cap. religioso, §. fi. & ibi gloss. in ver. non possit, eodem tit. in 6. Nauar. in cap. 27. nu 79. & Greg. Sayr. Thes. cas. conscien. par. 1. lib. 3. cap. 26. num. 1. 2. 3. 4. & 5.

48 De iure autem ciuili † Sacerdotibus, & ministris ecclesiæ iniuriam inferentes capitaliter puniri debent, l. si quis in hoc genus, & ibi Bald. & Salic. C. de Episc. & cler. Qui verò dictam excommunicationis sententiam, ob violentam manuum iniectionẽ in clericos incurrant, qui dicta de causa excommunicati ab alio, quàm à Romano Pontifice absolui possint, & in quibus non contrahatur dicta excommunicatio optimè scripsit Card. Tolet. in Instruct. sacerd. lib. 1. cap. 31. & seq & Cost. in tractatu de fact. sci. & igno. Centu. 2. dist. 13.

49 Secundò, † committitur sacrilegium per coitum cum moniali sacra, cap. impudicas, 27. quæst. 1. Et est peccatum grauissimum, vt supra dixi, pro quo clericus cuiuscunque sit gradus, & dignitatis, est deponendus, & ab omnibus ordinibus sacris, officijs, & beneficijs priuandus, ac in arctum monasterium ad perpetuam pœnitẽtiam peragendam est trudendum, & laicus excommunicandus, vt cap. si quis Episcopus, & cap. si quã monachatum, 27. q. 1. & de iure ciuili pœna mortis plectendus, vt dicta l. si quis in hoc genus, l. si quis, non dicam, C. de Episc. & cler. Quæ generaliter loquitur de quacunque iniuria illata ecclesiæ, monasterio, vel personis ecclesiasticis, & cum in hoc peccato tria concurrant videlicet, sacrilegium, adulterium, & incestus; pro dictis criminibus pœna capitalis incurritur, vt l. si adulteriũ cum incestu, ff. de adult. l. quamuis, §. fin. C. eod. tit. Gril. in suo tractat. lib. 3. de pœnit. omnif. coit. q. 1. num. 23. in fi. & nu 24.

50 Tertiò † committitur sacrilegium circa locum sacrum, quando locus publicus sacer, vt est ecclesia violatur, etiam inter laicos, præsertim cum sanguinis effusione, Farinac. in prax. crim. q 20. num. 62. Vel illius cœmeterium, in destruendo, deuastando, vel occupando, aut eius immunitates infringendo, vt cap. frater, 17. q. 4.

Et hoc casu præsupponendum est, quòd
51 vna est benedictio † constitutiua sacri, qualis est benedictio, & consecratio ecclesiæ, altaris, calicis, & corporalis, & alia est benedictio inuocatiua, qua res nõ fit sacra, qualis est benedictio mẽsæ, nauis, ignis, domus, & similium, quæ nõ benedicũtur, vt sint sacra, ac proinde nullius, sed vt per inuocationem Dei obtineatur assistentia eius specialis, vt declarat Caiet. in 2. 2. q. 88 art. 11. & Nauar. in coment. de spol. cler. §. 8. n. 9. in princ. & vers. secundò infertur, ro. 1.

52 Sacrilegium † circa hanc benedictionẽ cõstitutiuam versatur, quoniam semel Deo dicatum, non est ad vsus humanos alterius transferendum, cap. semel, & ibi gloss. in verb. humanos, de reg iur. in 6. cap. comperimus, & ibi glos. 14 quæst 6. & Nauar. eo. num. 9. vers. secundò infertur.

53 Et nullus Prælatus † potest sine causa ecclesiam, altare, calicem, vel aliam rem benedictione constitutiua sacro dicatam, siue sacratam in sua forma, & esse artificiali permanentem profanare, & vsibus profanis applicare, per d cap. comperimus. Tum, quia id videtur esse iure diuino, vel naturali prohibitum, vt sentit S. Thom. in 2. 2. quæst. 88. artic. 10. ad primum, per cap. fin. Leuit. Tum, quia id affirmat Caiet. vbi supra artic. 11. & S. Thom. ibidem, & in d. artic. 10. ad primum, quos sequitur Nauar. d. vers. secundò infertur.

54 Pœna

54 Poena † autem infringentis ecclesiam est, vt damnum nouies componat, & emunitatem tripliciter, & velut sacrilegus canonicæ sententiæ subiugetur, cap. quisquis, in fin. & ibi gloss. in ver. nouies, & verb. tripliciter, 17. quæst. 4.

55 Quartò, † committitur sacrilegium circa res: & hoc casu tribus modis de iure canonico omittitur sacrilegium, sacrum de sacro, vel sacrum de non sacro, aut non sacrum de sacro auferendo, vt in dicto cap. quisquis vers. similiter sacrilegium, & his casibus, qui variè contingere possunt, ita diuersa erit delinquentiũ punitio, vt tradit Diaz. in pract. crim. 89. aliàs 81. circa fi. alijsque pluribus casibus ecclesiastici pœnam depositionis incurrunt, vt per Abb. in cap. at si clerici, nu. 35. de iud. & Diaz. in pract. crim. c. 71. aliàs 81. cum pluribus sequ.

56 Deponendus † etiã venit ministrans solemniter in ordine, quem non habet, & vlterius non est ordinandus, capit. 1. & 2. de cleric. non ordin. ministran. Et omnes, qui absque dispensatione canonica, aut sine legitima licentia, siue extra tempora à iure statuta, siue ante ætatem legitimam, vel absque dimissorijs litteris ordinatur à suorum ordinum exequtione sunt ipso iure suspensi, & si huiusmodi suspensione durante in eisdem ordinibus ministrare audent, eo ipso irregularitatem incurrunt, ac beneficijs ecclesiasticis possunt iure priuari, Pius II. in Bull. Rom. cap 6.

57 Laicus † verò Missam celebrans, vel in aliquo alio sacro ordine ministrans falsum committit, & vti falsarius, est puniendus, Bald. in l. qui sub prætextu, in fin. C. de sacrosanct. Eccles. Abb. in dicto cap. 1. nu. 1. de cler. no ord. minist. & Fely. in cap. tertio loco, nu. 1. vers. idem in clerico, de prob. siuè potius puniendus, vt hereticus, accidit enim Greg. Papæ Pij XIII. tempore.

58 Quòd quidam † filius perditionis satis peritus in arte scribendi, habitis præ manibus quampluribus familiaribus litteris per quamplures Cardinales alijs personis scriptis, manum alienam adeò imitatus fuit, vt litteras diuersis Prælatis, & alijs grauibus viris sub nomine Cardinalium, præsertim Cardinalis Guastauillani ipsius Gregorij nepotis scriberet; ac illis fretus in pluribus in locis se Episcopum Manfredoniæ nominaret: & sacris ordinibus carens, Missas quamplures, præsertim transmare in Hispaniarum regnis, Pontificaliter celebrare, ac quàmplura beneficia vacantia conferre, ausus fuit. Dispensationes etiam concessit pro Nuntio Sanctæ Sedis Apostolicæ se gerendo, & fratrem germanum prædicti Cardinalis Guastauillani se esse iactando, donec fraude detecta, carceratus ab Hispania ad Vrbem captiuus transmissus, in carceribus sanctæ, & supremæ Inquisitionis positus fuit, indeque fabricato, & perfecto eius processu, pœnas luit, laqueo scilicet deaurato suspensus, vt etiam de visu ipse testari possum.

Deinde ad nefariam, & sacrilegam similium hominum temeritatem coercendam, qui cum ad sacrum presbyteratus ordinẽ minimè promoti sint, sacerdotis tamen auctoritatem sibi temerè assumentes Missarum celebrationem vsurpare, & sacramentum pœnitentiæ ministrare audent, Clemens Papa VIII. motu proprio, & ex certa scientia, Sanctæ Inquisitionis iudiciũ conscientiæ consulere, & ne in futurum de pœna dictæ delinquentibus imponenda dubitari possit, prouidere volens, sua perpetuò calitura constitutione decreuit, atque statuit; vt quicunque non promotus ad sacrum presbyteratus ordinem repertus fuerit Missarum celebrationem vsurpasse, vel sacramentum pœnitentiæ ministrasse, à iudicibus Sanctæ Inquisitionis, vel locorum Ordinarijs, tanquam ecclesiæ misericordia indignus, à foro abijciendum esse statuit, & ab ordinibus ecclesiasticis, si quos habuerit, ritè degradatum statim curiæ seculari per iudices seculares debitis pœnis plectendum tradi mandauit, vt in litteris sub die prima Decembris 1601. desuper expeditis.

59 Secundò, † Missa non, nisi à ieiunis sacerdotibus debet celebrari, quòd fuit decisum in conc. Carth. vt in c. Sacramenta de consecr. dist. 1. & qui post cibum, vel potũ, etiam minimum, diuina celebrat, est excõmunicatus, cap. nihil. §. nullus, 7. quæst. 1. Host. in sum. §. & qualiter ieiuno, num. 13. de consecr. Eccles. vel Alta.

60 † Ebrius verò non præmissa digestione, celebrans est beneficio priuandus. cap. si constiterit, de accus. & ibi Abb. num. 1. non tamen aliàs solùm

lum propter ebrietatem potest quis beneficio priuari, vt ibi Abb. nu. 3.

61 Tertiò † maiori excommunicatione excommunicatus, vel interdictus, aut ab homine à diuinis suspensus Missam celebrare prohibetur, & celebrans depositionis pœnam incurrit, cap. penult. 11 quæst. 3. cap. clerici, cap. latores, de cler. excom minist. & ibi Abb. num. 1. & Host. in sum. nu. 1. vers. excommunicatus igitur, eod. tit.

62 Quartò † sacerdos regulariter vnam tantùm Missam in die potest celebrare, cap. sufficit, de consecr. dist. 1. cap consuluisti, cap. te referente, de celeb. miss. & contrafaciens mortaliter peccat. Nauarr. cap. 25. num. 87. tom. 3. Quæ regula limitatur per eundem Nauarr. ibi in septem casibus.

63 Primò, vt non † habeat locum in die Natiuitatis Domini, qua tres dici possunt, cap. nocte. iunct. gloss. 2. de consecr. dist. 1.

64 Et prima, quæ † media nocte celebratur, quo tempore Christus natus est significat tempus ante legem, quando eramus in tenebris: secunda in aurora tempus in lege, quando nondum plena cognitio habita fuit. Nocte prior, sub luce sequens, in luce suprema, sub Noë, sub Dauid, sub cruce, d. gloss. 2. & communiter loquendo Missa dici debet in die, & non in nocte, quia hoc sacramentum ad tempus gratiæ pertinet, quòd per diem significatur, nox præcessit dies autem appropinquauit. Paul. ad Rom. c. 13. cir. fi. Secundò, fallit dicta regula deficiente alio sacerdote, qui Missam possit celebrare in aduentu alicuius magni Principis, aut Episcopi, quos decet singulis diebus Missam audire, vel Episcopum dicere, cap. fin. de priu. lib. 6 & eadem ratione, superuenientibus peregrinis, etiam quòd nõ essent personæ notabiles, si sub præcepto illo die ad audiendam Missam teneantur. Tertiò, cum statim dicta Missa corpus defuncti occurrit sepeliesi. & viget consuetudo, ne sine Missa sepeliatur. Quartò, quando aliquis ita ægrotat, vt necessario sit communicandus, & deficiat Eucharistia. Quintò, cum quis præest duabus ecclesijs vnitis, duabus Missis indigentibus, & non est, qui alteram dicat. Sextò, ob nuptiarum benedictionem. Septimò, cum occurrit causa, quæ arbitrio boni viri iusta iudicatur; quia est licitum celebrare bis, vrgente necessitate, ex tradit. per Nauarr. vbi supra. Sed cautius putare abstinendum, duobus casibus exceptis, in aduentu principis, seu Episcopi, & quando necessariò quis esset communicandus, & vtroque casu, si ante purificationem fuisset requisitus, & calicis digitorumq; purificationem sumere distulisset, quæ impedit secundæ Missæ celebrationem, cap. ex parte, de celebrat. Miss. & gloss. fin. in cap. sufficit de consecrat. dist. 1. In reliquis autem casibus, dictis duobus exceptis, puto à regula non esse recedendum, sed vnicam tantùm missam in die celebrari licere per dictum cap. sufficit, cum alijs supra, num. 62. allegatis.

65 Quintò, † Missa debet celebrari super altari consecrato, & licèt de iure communi non caueatur, qua pœna contrafaciens sit puniendus, cùm sit omnibus notorium, Eucharistiæ sacramentum super altari non consecrato confici non debere, altariaque, vbiq; lapidibus sacratis munita esse; pœna

66 huiusmodi † pro qualitate personæ, & loci, arbitrio Ordinarij videtur infligenda; quia nõ poterit contrafaciens euitare quin deprehensus sit in negligentia crassa, & punibili, vltrà quòd ferè vbiq; à concilijs prouincialibus, & synodalibus fuit in similibus apposita pœna, & facit tex. in cap. nullus presbyter. il 2. de consecr. dist. 1. & concil. Trid. decret. de obser. & euit. in 6. celebr. Miss. sess. 22. & concurrentibus alijs, quòd

67 versaretur in maxima negligentia, † cùm alias celebrans, etiã sine aqua, & igne, aut in pane fermentato, & calice indecenti esset ab officio, & beneficio deponẽdus, cap. fin. de celebrat. Miss. & ibi Abb. num. 1. Quia hęc esset supina ignorantia, quę dolo æquiparatur ad depositionis pœnam incurrendam, vt ibi Abb nu. 2. Et pro delicto enormi potest fieri depositio, cap. tuæ, & ibi gl. & Abb. num. 1. de pœn.

68 Sextò, † Missam celebraturus debet vestibus sacris, quibus tempore ordinationis fuit consecratus, paratus esse, videlicet; amictu, alba cingulo, manipulo, stola, & casula, & contrafaciens excommunicationi subiacet, cap. ecclesia, 23. dist. Sed primò est admonendus, vt ibi Archid. & inde ab tempus arbitrio iudicis suspẽdendus, Diaz. pract. crim. cap. 38. alias 33. in fin. Si autem non ex contemptu, aut praua cõsuetudine,

sed

sed semel, obliuionis causa, sine stola, aut manipulo quis celebraret; putarem ipsum verbaliter tantùm monendum, & corripiendum, cum memoria sit labilis: & tunc
69 non peccat mortaliter † argumento horarum, quas non recitans peccat mortaliter, & tamen, si per obliuionem, venialiter tantùm, vt trad. Nauarr. post alios per ipsum citatos, de orat. & hor. can. cap 10. nu. 48. Quid autē, si in Regno Angliæ, & alijs prouincijs in quibus sacerdotes, & Christi fideles ab hæreticis persequutionem patiun-
70 tur; adeò quod Missæ † in publico celebrare non possunt, sed latenter in locis remotis, vt tempore primitiuæ Ecclesiæ, quā plures, qui propterea palmam martyrij sūt consequuti in cryptis, & subterraneis locis celebrabant, celebrari contingat? tali casu celebrans sine paramentis altaris nullam pœnā incurrit, cap. concedimus, de cōsecr. dist. 1. Graff. decis. aur. c. 42. n. 8. par. 1. lib. 2.

71 Nullus † enim sacerdos Missarum solemnia debet celebrare, nisi duobus præsentibus, quia cum pluraliter ab eo dicatur Dominus vobiscū. & in secretis: orare pro me fratres, &c. apertissimè cōuenit, vt plures respondeant salutationi, cap. hoc quoque, de consecr. 1. dist. Sed minister repręsentat vniuersum populum. Tamen vrgente necessitate, si magnum esset festum, & celebrans alium sacerdotem celebrantem audire non posset, solus in eremo absque ministro posset celebrare. Ant. de Butr. in cap. 2. num. 11. de vit. & honest. cleric. præsertim cum dispensatione, vt tenet Sot. dist. 13. quæst 10. art. 5. col. 10. relat. per Graff. in decis. aur. cap. 43. nu. 3. d. lib 2.

72 Septimò, † in priuatis locis Missas celebrare, aut sacrificia offerre nō licet, nisi, vrgente necessitate, cap. sicut, cap. Missarum, cap. hic ergo, de consecr. dist. 1. & concil. Trid. de obser. & euit. in celebr. Miss. §. neminem præterea, sess. 22. Et contrafaciens sine Episcopi consensu est deponendus, c. clericos, ead. dist. 1. Quia satius est Missam non cantare, aut nō audire, quàm in locis, vbi ministrare non oportet nisi pro summa necessitate contingat celebrare. Deut. c. 12. circ. med. vers. caue ne offeras, & d. cap. sicut, ead. dist. 1.

73 Octauò, † sacerdos debet maxima cum attentione, & diligentia Missam celebrare, quia maledictus homo, qui facit opus Dei negligenter, conc. Trid. de obseru. & euit. sess. 22. Et si ob ebrietatem, vel voracitatem Eucharistiam vomeret, septuaginta diebus debet pœnitere, cap. si quis per ebrietatē, de consecrat. distinct. 2.

74 † Si verò per negligentiam aliquid de sanguine caderet in terram, lingua lambi, & tabula radi debet: si non fuerit tabula, ne conculcetur, locus corradi, & igne cōsumi, cinisque in altari condi, & sacerdos quadraginta diebus pœnitere debet, cap. si per negligentiam, eadem distin. Sed hodie, vltra pœnitentiam, salutarem arbitrio ordinarij corrigi, & puniri potest, conc. Trid. in dict. decr. de obseru. & euit. in fin.

75 Nonò, † nullū aliud opus adeò sanctum, ac diuinum à Christi fidelibus tractari potest; quàm hoc ipsum tremendum mysterium, quo viuifica illa hostia, qua Deo patri reconciliati sumus, in altari quotidie per sacerdotes immolatur, vt per concil. in dict. decret. de obseru & euit.

76 Ideò, † si quis sacerdos super rebus aptis ad sortilegia, adhibitis verbis superstitiosis, & nefarijs precibus, aut dolo Missam pro requie defunctorum promulgatam, fallaci voto pro viuis celebrauerit hominib. vt is, pro quo offert sacrificium, mortis periculum incurrat, est deponendus, cap. quicunque, 26. q. 5. Abb. in cap quidam, nu. 2. de celebr. Miss. & Gril. de sortil. quæst. 14. num. 1 & 2. Et licèt distinguatur circa qualitatem personę celebrantis, vt per eundem Gril. ibi nu. 3. hisce temporibus post sacr. conc. Trid. plura edicta contra talia patrātes fuerunt edita, & ab Ordinarijs locorū, & Inquisitoribus publicata ad mentem eiusdem concilij eodem decr. de obseru. & euit. §. postremò.

77 Quapropter sacerdotem, quem pura, & munda conscientia esse decet, de huiusmodi crimine conuictum Ordinarius arbitrio suo punire potest, vt in d. decreto de obser. & euit. in fin. Arbitrium verò ad depositionem potest exercere, & est sententia Theologorū, quòd superstitiosus clericus sit deponendus, & in monasterium trudendus, vt tenet Sylu. in sua summa, in verb. superstitio §. vndecimò quæritur.

78 Decimò, † sacerdos in Missæ celebratione sacrificium offert, non solùm pro se ipso, sed

ſed pro viuis,& defunctis,c.pen.de conſec. diſt.1.Et qui celebrat,& nō ſumit corpus, & ſanguinē Domini,in eo,in quo deliquit, punitur, quia per annum eſt à communione ſuſpenſus,capitulo relatum.§ nonne, de conſecratione diſtinct.2.alijſque pœnis iuris iuxta qualitatem cauſæ, quia motus fuit ad huiuſmodi delictum committendū, 79 eſt plectendus.† Et in ſimili,in quo delinquunt, ciuitates puniuntur, quæ Præſules necare præſumunt, quia Epiſcopali dignitate in poſterum carere debent, cap. vlt.§. egeat, 25.quæſt.2.

80 Vndecimò,† cum omni mundicia ſacrificium Miſſæ debet celebrari, & calices, corporalia, & purificatoria, ne interdum aliquibus ſint horrori, munda eſſe debent, c.2.de cuſt.Euchariſt.Celebrans autem cū calice,& corporali,vel purificatorio immūdo,inquit Graff.quod mortaliter peccat,vt in deciſ.aur.cap.42.num.3 par.1.lib.2.

Cuius opinionem non puto veram,quia in montanis,& villis à ciuitatibus valde remotis,quādoque ſine ſacerdotis culpa purificatoria, & corporalia munda haberi nō poſſunt,& ſine culpa mortale peccatū non committitur. Quando autē obligentur ſacerdotes,& an, ac quando eadem die plures Miſſas poſſint celebrare, & de defectibus Miſſæ copioſè ſcripſit idem Graff.in deciſ. c.39.40.41.cū pluribus ſeq.d.par.1. lib.2.& Nau.de pec.cl.quoad ord.c.25.n.3.

81 † Celebrare,enim Miſſam non licet,niſi matutinis ſolutis, aliàs celebrans peccat, niſi ex aliqua legitima cauſa illis non ſolutis,quis celebraret, vt ſi Parochus adeò in audiendis pœnitentium confeſſionibus,aut alijs neceſſarijs impeditus in die feſto mane illa perſoluere non potuiſſet,aut alijs de cauſis,de quibus per Graff.deciſ.aur.d.cap. 40 n.5.& matutinum, aliaſque horas canonicas plures recitare tenentur.

82 Primò,† omnes beneficiati ad officij recitationem tenentur,cap.ſi 91.diſt.c. quod à te,c. diuerſis fallacijs, de cler. coniug.& Nauar. de orat.c.7.nu.3.lib.3.quia propter officium datur beneficiū, c.fi. de reſc.in 6.

83 Aliàs,legitimo impedimento† ceſſante, pro rata omiſſionis officij horas non recitans non facit fructus ſuos:ſed illos,tanquā iniuſtè perceptos, reſtituere tenetur, vltrà quod mortaliter peccat,Dec.in cap.cum omnes,in 2.lect.num.16 de conſt. Couar. var.reſolut.cap.3.nu.10.lib.3. Nauar. in manual. cap.25.num.122. Graff deciſ.aur. cap.51.num.2. par.1. & conc. Trid.cap.1. §.ſi quis autem, ſeſſ.23.

84 Qui verò † omnes horas canonicas, vno,vel pluribus diebus intermiſerit omnes beneficij,ſeu beneficiorū fructus quos illo, vel illis diebus reſpōderent,ſi quotidie diuiderentur,qui verò matutinū tantū, dimidiam,qui cœteras omnes alias horas,aliam dimidiam, qui harum ſingulas, ſextam partem fructuum eiuſdem diei amittunt,vt ſtatuit Pius V.in conſtit. 138. quæ incipit: Ex proximo Lateranen. de qua in Bull.Roma. pag.1134. Tenentur etiam ad horarū recitationem ſacerdotes, vt in cap.presbyter, 91.diſtinct.& c.1.de celebrat.Miſſ.

85 † Et etiam alij ſacris ordinibus initiati non beneficiati, gloſſ.fin. in c.1. de celebr. Miſſ.& ibi Abb nu.4.non tam iure humano ſcripto,quàm lege naturali diuina declarata,& quaſi determinata per vniuerſalem conſuetudinem,ob tantum honorem ſuſce-86 ptum,† iure naturali ad referendum Deo gratias ad eas recitandas ſunt obligati, vt trad.Nauar de orat.d.cap.7.nu.2.& Graff. deciſ.aur.cap.53.nu.1. par.1.lib.2. Et omnes regulares ſacris ordinibus initiati, & aliqui ex ſtatuto regulæ religionis, quàm profitentur,vel ex conſuetudine, ſi talis vigat,vt omnes profeſſi teneantur, ac, ſi ordines ſacros ſuſcepiſſent, Nauar. d. c.7. & Graff.deciſ au.de reg.c.5.n.89.par.1.lib.3.

87 Milites † ordinis S. Ioannis Hieroſolymitani, & aliarum Militiarum non tenentur ad officij Romani recitationem,nec ad aliud, cùm nullum particulare habeant, 88 †quia, niſi ex mera deuotione aliquod officium velint recitare, ſolummodo tenentur ad multoties qualibet die orationem Dominicalem, & Angelicam ſalutationem ad præſcriptum eiuſdem religionis regulæ recitare, vt poſt Nauar.tenet Graff. deciſ. aur.cap.50.num.6.par.1.lib.2.

Et, quòd beneficiati ſacerdotes, ac tam ſeculares, quàm regulares ſacris ordinibus initiati horas canonicas, aut earum partem notabilem ſine iuſta cauſa,& etiam milites dicti ordinis Sancti Ioannis Hieroſolymitani orationes, quas ex regulæ præcepto recitare tenentur omittentes mortaliter

taliter peccent; post Henric. de Gand. Cardin. Turrecrem. Palud. & Syluestr. tenet Nauar. & attestatur de communi, eodem capit. 7. num. 5. de hor. canon. & Graff. dicto cap. 7. nu. 89.

89 Horæ † sunt septem, sicut septem dona Spiritus sancti, septem dies seculi, septem ætates, quibus completus fuit mundus, septem petitiones in oratione Dominicali, septem Psalmi pœnitentiales, septem diaconi, & septem candelabra, & dictæ septem horæ ab ecclesiasticis in memoriam passionis Domini Nostri Iesu Christi, sunt recitandæ, vnde versus.

Hæc sunt septenis, propter quæ psallimus horis.
Matutina ligat Christũ, qui crimina purgat.
Prima replet sputis, causã dat Tertia mortis.
Sexta cruci nectit, latus eius Nona bipartit,
Vespera deponit, tumulo Completa reponit.

d. gloss. fin. in cap. 1. de celebr. Miss. & optime declarat. Graff decis. aur. de hor. can. d. cap. 50. num. 3.

90 Tenentur etiam † ad horarum recitationem pensionarij, quibus vti clericis, fuerunt pensiones assignatæ, seu officij Beatissimæ Virginis Mariæ, aliàs mortaliter peccant, & ad fructuum restitutionem sunt obligati per supradictam constit. Pij V. in Bull. Rom. cap. 138. §. at quicunque, ad verbum relatam per Nauar. in manual. cap. 25. num. 12. & Graff. eod cap. 50. num 8. & 9.

91 Dummodo † alia de causa ad officij Romani recitationem non sint obligati, cùm tunc sufficiat dominicũ officium recitare, vt concludit Nauarr. de celebr. Miss. consil. 18. lib. 3. & Graff. d. num. 9.

92 † Non tamen tenentur laici, quibus vti viris bene meritis, quandoque reseruantur pensiones, vt reseruari possunt: quia dicta constitutio loquitur tantùm de percipientibus pensiones, vti clericis, in d. §. at quicunque: quapropter non obligat laicos, vt eod. cap. 50. num. 9. 10. Et de horis canonicis, & qui illas recitare teneantur, de pœnis non recitantium, qualiter, & quomodo sint dicendæ, & qui ab earum recitatione excusentur, copiosè scripserunt Nauar. de hor. canon. tom. 3. & Graff. in decis. d. cap. 50. cum quatuor seq. par. 1. lib. 2.

93 Cum † autem suprà pluribus actum fuerit de delictis clericorum, quæritur, an torqueri possint. Et regulariter clerici, & sacerdotes pro delictis possunt torqueri, vt cap. 1. & ibi gloss. penult. de depos. Abb. in cap. cum in contemplatione, num. 6. de reg. iur. Alciat. in cap. 1. num. 43. vers. aduertas tamen, de officio Ordinarij, & Bos. in tit. de ind. ant. tort. num. 103.

94 Tortura † tamen non debet esse ita seuera in clericis, sicut in laicis. Diaz pract. crim. cap. 127. num. 6. & ibi Lop. in addit. vbi testatur hanc esse communem opinionem, quæ contradictorem nõ habet, & Direct. Inquisit. in 3. par. lib 3 Schol. 118. vers. de clericis. Vnde non debent supponi aculeis, vel fidiculis, seu virgis, aut corrigiatis, vt inquit Abb. d. num. 6 in fin. Clar. in pract. crim. §. fin. quæst. 64. num. 13. vbi post Abb. Diaz. & Viui. per ipsum citatos, dicit hanc esse communem opinionem; & eadem tenent alij, quos citat. Farinac. in sua prax. crim. quæst. 41. num. 31. par. 1. tom. 2.

95 Contraria † autem opinio, quam ibi nu. 12. & 13. Farinac. sustinere conatur, est cõtra communem opinionem, & cùm ipse redarguat Doctores supra citatos, vti non multum accuratè loquentes, ibi n. 3. in fin. puto ipsum parum accuratè loqui, dum inquit, nescire videre rationem diuersitatis, cur scilicet, clerici debeant leuiùs torqueri, & mitiùs, quàm laici. Ratio autem diuersitatis est, quia clerici sunt omnibus laicis digniores, vt infra patebit.

96 Laici † enim publicè pœnitentes coram Episcopo ciuitatis sacco induti, nudis pedibus, & alijs solemnitatibus seruatis, de quibus in cap. pœnitentes, & ca. in capite. 50. dist. pœnitentiam peragere tenentur; id tamen minimè procedit in clericis. † qui 97 si fuerint depositi, ad pœnitentiã solemnem publicè peragendam non sunt admittendi, vt cap. confirmandum ead. dist. 50. & hanc esse communem opinionem, testatur Abb. in cap. 2. de maled. quem sequitur Clar. lib. 5. sent. §. blasphemia, vers. sed quærò. Et cùm clerici quibuscunque laicis sint maiores, sintq; Reges se, & alios in virtutibus regentes, & in Deo regnum habentes, quòd

98 designat † corona, quàm in capite gerit, vt cap. duo sunt genera, 12. quæst. 1. & cap. vnic. §. quia vero, de sacr. vnct. & sacerdotes quandoq; dij, quandoq; Angeli appellentur. Exod. cap. 22. cap. sacerdotibus, 11. quæst. 1.

99 † Sintque Regum, & Principum, omniũque

que fidelium patres, & magistri, vt cap. quis dubitet, 96. dist. & à Deo constituti super gentes, & regna, vt euellant, dissipent, & plantent. Ierem. cap. 2 & cap. solitæ, §. potuisses, & ibi Abb. nu. 5. de maior. & obed. non sunt laicis æquandi.

100 Cum † enim sacerdotes sint Regum, & Principum patres, & magistri, vt d. cap. quis dubitet, & à Deo constituti super gentes, & regna, vt d. c. solitæ cum alijs suprà allegatis; non est dubitandi locus, quin inter laicos, & clericos maxima sit differentia.

101 Præterea † si doctores, aduocati, & milites de iure torqueri non possunt, vt tenet Marsil. in pract. §. expedita, num. 37. & Boss in tit. de indic. & considerat. ant. tortur. num. 109. & 111. nec decuriones, vt l. fin. C. de decur. lib. 10. l. diuo Marco. vers. si. C. de quæst. & Brun. de indic. & tort. 2. par. quæst 4. nu. 20. in princ. minusque rectores ciuitatum. Marsil. in l. edictum, nu. 19. ff. de quæst. & Carrer. in pract crim. in 2. tract. de indic. & tort. §. circa tertium quæ personæ, num. 40. Clar. sentent. lib 5. § fin. quæst. 64. num. 17. neque nobiles, per text. in l. nullus. C. ad l. iul. de adult. multò minus sacerdotes, qui, vt supra demonstratum fuit, his omnibus digniores sunt, & longè maiores, quos, & Deus ipse in infligendis pœnis manifestè distinxit.

102 † Cum enim Aaron, & eius soror Maria detraxissent Moysi, ab irato domino, ea sola fuit lepræ morbo percussa, Aaron verò ob sacerdotij dignitatem Deus ignouit. Num. 12. Quapropter habent priuilegium fori à Deo: ex alibi etiam deductis.

103 Quòd autem sacerdotes † torqueri nō possint, propter sacerdotalem dignitatem, cui semper, & vbique reuerentia debetur, tenet Corrad. in sua pract. titul. de negat. crim. & torm. post num. 35. Diaz. in pract. crim. canon cap. 117. nu. 5. Viui. commun. opin. vers. clerici non possunt torqueri, in si. vbi de communi opinione testatur, Clar. in §. fin quæst. 64 num. 25. inquit, quòd clerici non torqueantur, nisi sint infames, & Boer. decis. 163. num. 6.

104 Sed licet † contraria consuetudine, quę est legum interpres, priuilegium, quod doctores, aduocati, nobiles, ciuitatum rectores, clerici, sacerdotes, & alij supra nominati habent, non seruetur, vt per Abb. & alios supra citatos, quod ferè omnes criminalistæ testantur; clerici tamen, ac sacerdotes non sunt ita indifferenter inter omnes laicos connumerandi, vt nullum inter eos discrimen esse videatur.

105 † Nam, licèt pro eorum delictis torqueri possint, nobilibus, doctoribus, & alijs priuilegiatis non sunt postponendi, imò ipsos laicis omnibus esse præferendos probatur auctoritate Constantini Imperatoris, qui cum clericorum quorundam querelam coram se defendendam conspiceret; vos, ait, à nemine iudicari potestis, quia solius Dei iudicio reseruamini. Dij etenim vocati estis, & id circò non potestis ab hominibus iudicari, cap. continua, 11. quęst. 1. & c. futuram, §. idem verò, 12 quęst. 1. Ideò nullo pacto possunt esse interioris conditionis aliorum priuilegiatorum.

106 † Non enim possunt torqueri nisi grauiora, & vrgentiora proferantur indicia, per l. presbyteri, vbi etiam gloss. & B. ld. C. de episc. & cler. Boss. in tit. de tortur. test. quæst. 10. num. 6 & Farinac. pract. crimin. quæst 41. num 8. Et in processibus criminalibus in nihilo deterioris conditionis aliorum priuilegiatorum sunt habendi ex supra deductis.

107 Sæpe † quæritur, an reus possit torqueri nullis datis defensionibus? Et distinguendum est, nam, aut loquimur de causa principali, nempè super delictis principalibus, de quibus agitur, & tunc, aut petit copiam indiciorum cum termino ad faciēdum defensiones, & copia est danda cum termino competenti, per text. in l. vnius §. cogniturum, ibi, postulante reo, ff. de quæst. & tres dilationes reo sunt concedendæ, vt l. fin. ff. de fer. Ias. in l. properandum, num. 16. C. de iudic. & Clar. in pract. crimin. §. fin. quæst 48 num. 2.

Copia autem indiciorum non petita potest ad torturam procedi non datis prius defensionibus, per text. in d. l. vnius, § cogniturum; ibi. postulante reo. ff. de quæst. Aret. in cap qualiter, & quando, il 2. §. debet, col. 2 vers. sed dubitatur, de accusat. Abb. in cap. cum in contemplatione, nu. 3. de reg. iur. Gand. in titul. de quæst. & torm. col. 5. vers. sed, quid erit de quæstione, de facto, quæ quotidie occurrit? Ang. in ver. fama publica, char. 3. vers. item aduertas, doct.

doct. in c. 1. de deposit. & post suprà relatos. Boss. in tit. de indic. nu. 74. & in tract. de confess. nu. 16 Paris. de put. in tract. syndic. fol. 88 col. 2. vers. cum iudex, & idem probat in tit. de indic. ant. tort. nu. 79. vbi testatur, hanc esse communem mentem doct. & communem opinionem, & ita cōmuniter practicari, & hanc opinionē sequitur Clar. in pract. crim. §. fin. lib. 5. q. 64. nu. 27. vers. si verò, eamq; comprobat Farina. in sua prax. crim. tom. 1. par. 1. de indic. & tortur. quæst. 39. nu. 1. & 2. licèt posteà, vt mox dicam contrarium sustinere conetur.

108 Contrariam † autem opinionem, quòd, scilicet, reo etiam non petenti copia iudiciorum antequam deueniatur ad torturam sit danda cum termino ad faciendas defensiones, post Boss. in tit. de indic. & consider. ante tort. num. 74 & Clar. in pract. crimin. quæst. 48. in fin principij, quæst. 64. sub ver. sed quid si ille, & § fin. q. 49. in prin. & plures alios quos citat, tenet Farinac. in dicta quæst. 39. num. 2. & num. 99. & 100. quàm præcipuè fundat super const. Pauli III. de qua in Bull. Ro. cap. 58. pag. 471. & Pij IV. cap 74. pag. 755. & statuto Vrbis. Sed dictę constit. Paul III. & Pij IV. non constituunt ius vniuersale, sed particulare; fuerūt enim particulariter editæ pro reformatione Tribunalium Romanæ curię, vt in illis expressè legitur. Quo casu extra Romanam curiam non extenduntur, & statutum Vrbis, extra Vrbem nō habet vigorem, l. cunctos populos, vbi doctores omnes, C. de summa Trin. & fid. Cath.

Quinimò si attendantur verba dictæ cōstitutionis Pij IV. in §. insuper præfatus Auditor, ibi, dare copias indiciorum reo, vel petentibus pro eo, ergo non petentibus ante torturam necessariò non sunt dandæ, quia, cùm verba constitutionis sint claræ, non sunt contra eorum sensum extendenda. Illa enim ponderatio dictionis, semper in eodem cap. 39. nu. 100. facta à Farinac. quòd importet idem, quòd omni casu, & omni tempore, vt extendatur etiam contra expressa verba Bullæ, ibi, petentibus pro

109 eo, non subsistit, quia dictio, † semper, potiùs denotat continuationem, seu perpetuitatem, vt l. Caio, §. Imperator, ff de alim & cib. leg. & Bar. ab eod. Farin. allega. in l. 2. n. 21. ff. sol. matr. & quòd diuersimodè etiam in Vrbe fuerit obseruatum, testatur idem Farinac. ead. q. 39. nu. 97.

Doctores autem pro hac parte allegati,
110 ferè omnes concludunt, † quòd in criminalibus nemo debet condemnari, nisi prius dato termino ad faciendum suas defensiones, & ita post alios plures per ipsum citatos testatur Clar. recep. sentent. lib. 5 §. fin. quæst. 49. num. 13. & num. 14. Adeò, quòd ante sententiam definitiuam etiam parte non petente, tenetur iudex rei defensiones quærere, ac veritatem inuestigare, per text. in l. si non defendantur, ff. de pœnitent. & auth. qui semel C. quomo. & quand. iud. Et in his terminis procedunt allegata per Farinac. locis suprà citatis, & ita distinguit Boss. per eundem Farinac. alleg. de indic. & consid. an. tor. num. 74. iuncto, num. 79. vbi de communi testatur.

Pro præcisa responsione habenda super circumstantijs substantialibus, & pertinentibus ad delictum dummodò sint tales, de quibus verisimile sit, reum recordari, vt si interrogetur de facto proprio, de modico tempore, & de rebus, de quibus solent homines recordari, arbitrio iudicis, considerata facti, & personarum qualitate, sine du-
111 bio reo † non petenti non sunt dādę copiæ indiciorū, nec termini ad faciendas defensiones, vt per Clar. in pract. crim. quæst. 45. num. 6. & Farinac. de indic. & tort. q 37. nu. 184. Quinimò hoc casu, etiam petentibus, possunt denegari, præsertim si sunt viles personæ iudicis arbitrio, vt per Boss. de tort. test. num. 39. vers. non tamen semper, Clar. in pract. crimin. § fin. quæst. 25. nu. 9. & Farinac. de indic. & tort. quæst. 29 num. 125. 146. & 147.

112 Foro ecclesiastico, de quo ab huius operis initio tractare cœpi, sunt quoque in pluribus suppositi Iudæi, de quibus per Innoc. in c. quod super n. 3. & nu. 5. de vot. & vot. redempt. imò potiùs in omnibus.

Ipsi enim pluries pœnis ecclesiasticis subijciuntur, & eorum causas in Vrbe regulariter Vicarius Papæ cognoscit, vt statuit Paul. Papa III. in litteris Apostolicis, de quibus in Bull. Rom. c. 32. pag. 421 circa fi. & Iul. III. in eod. Bull. c. 59 pag. 562.

113 Pluraque † sunt illis per Bullas Apostolicas prohibita. Nutrices, seu ancillas, aut alios vtriusque sexus seruientes Christia-

nos habere, vel eorum infantes per mulieres Christianas lactari, aut nutriri facere,
114 seu Dominicis, † vel alijs de praecepto Ecclesiae festis diebus in publico laborare, aut laborari facere, seu Christianos quoquomodo grauare, aut contractus fictos,
115 vel simulatos celebrare, seu † cũ ipsis Christianis ludere, aut comedere, vel familiaritatem, seu conuersationem habere nullatenus possunt. Et est ratio, quia Iudaei, & haeretici sunt Christianis inimici, & odiosi ratione sectae, Bar. in l. cum mulier, n. 9. ff. sol. matr. & facit optimè tex. in c. Iudęi, de iud. & Sarrac. Et parimodo, Sarracenis cũ Christianis est prohibita conuersatio, eod. cap. Iudaei, vbi etiam gloss. de iud.
116 Minusque † in libris rationum, & computorum, quae Iudaei cum Christianis pro tempore habebunt, alijs quàm latinis litteris, & alio, quàm vulgari Italico sermone vti possunt: & si vtantur libri huiusmodi contra Christianos nullã fidem faciunt, eis enim fides adhiberi nõ debet, vt inquit Bar. dicta l. cum mulier in fin. ff. de sol. matr.
117 † Mercaturã autem frumenti, vel hordei, aut aliarum rerũ vsui humano necessariarum facere nequeunt, vt in litteris Pauli Papae IV. de quibus in Bull. cap. 5. §. Nutrices quoque, pag. 575.
118 Medici quoque hebraei, † & alij infideles, ad Christianorum aegrotantium, & infirmorum curam vocari, seu admitti minimè possunt. Quinimò vniuersis Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, & Episcopis, alijsque locorum Ordinarijs, & quibusuis parochis, alijsuè animarum curam habentibus, & exercentibus praecipitur, & mandatur, quatenus in ciuitatibus, & dioecesibus, in quibus Hebraei, & alij infideles moram trahunt, prohibitionem huiusmodi annis singulis publicandam curent.
119 † Si quis autem post publicationẽ, etiã quomodolibet exemptus, ac cuiuscunque status, gradus, ordinis, conditionis & praeeminentię existens, contra praedicta facere ausus fuerit, sacramenta ecclesiastica illi nullatenus sunt ministranda, nec etiam à regularibus exemptis, & sic decedens, ecclesiastica carere debet sepultura, poenis contra non parentes inflictis, & comminatis, de quibus in constit. Greg. Papae XIII. de qua in Bull. Rom. c. 71. pag. 1303.

Tenentur praeterea Iudaei tàm masculi,
120 quàm foeminae † signũ patens ita, vt nullo modo celari, aut abscondi possit, glauci co-
121 loris palàm deferre, † nec super signi huiusmodi delatione praetextu cuiusuis gradus praeeminentiae, seu tolerantiae excusari valent, aut per Sanctae Romanae Ecclesiae Camerarium, vel camerae Apostolicae clericos, seu aliàs illi praesidentes personas, aut Sedis Apostolicae Legatos, vel eorum Vicelegatos, quouis modo dispensari potest, vt in dicta constit. Pauli IV. c. 5. §. & ad hoc, pag. 575. Contrafacientes verò grauibus poenis sunt plectendi, vt in eadem const. §. & si circa pag. 576.
122 Praeterea † statuta ciuitatum, terrarũ, & locorum, in quibus pro tempore dicti Hebraei habitauerint, fauorem Christianorum concernentia inuiolabiliter obseruare tenentur, vt in ead. const. §. & statuta, ea. pag. 576.
123 † Puniuntur autem in criminalib. iuxta formam iuris, ac prouinciarum, ciuitatum, & locorum constitutionum, vt per constitutionem Iulij Papae III. in eod. Bull. Rom. c. 15. §. decernentes. pag. 515.
124 Et quoniam impia Iudaeorũ perfidia, † nequissima, impuraq; scripta thalmud sẽper amplexa fuit, in quo sũt blasphemię in Deũ, & Christũ eius, ac Beatam Virginem manifestę, inextricabiles fabulę, abusiones erroneę, ac stultitiae inauditae, quas filios suos docẽt, ac in illis nutriunt, & à legis, & Prophetarum doctrina reddunt ipsos poenitus alienos, verentes ne veritate, quę in eisdem lege, ac Prophetis est intellecta, apertè de vnigenito Filio Dei venturo in carnem testimonium perhibente, conuertantur ad fidem, & ad Redemptorem suum humiliter reuertantur. Innocentius Papa IV. libros
125 eiusdem thalmudi † cum glosis desuper factis, igne cremari mandauit, vt testatur idem Innoc. in cap. quod super num. 4. de vot. & vot. red. eisdemque Hebraeis nutrices, & ancillas Christianas habere prohibuit, vt in litteris, de quibus in eo. Bul pag. 5. cap. 1. & Clemens Papa VIII. exemplo eiusdem Innocentij Papae IV. & quamplurium aliorum Pontificum suorum praedecessorum, motus, omnibus, & quibuscunq; vniuersitatibus Hebraeorum, eorumque singulis, tam in temporali Sanctae Romanae

Ecclesiæ ditione, quàm etiam extra eam vbiuis locorum, & in quibusuis Christiani orbis partibus constitutis perpetuò prohibuit, ne quosuis libros, & codices impios thalmudicos sæpè damnatos, vanissimos, caballisticos, atque alios nefarios à prædecessoribus suis prohibitos, & cõdemnatos, necnon opera, commentaria, tractatus, volumina, & scripta quæcunque, tam lingua Hebraica, quàm quauis alia hactenus conscripta, aut versa edita, & impressa, ac in posterum conscribenda, aut vertẽda, edenda, vel imprimenda, continentia, seu continentes tacitè, vel expressè hæreses, vel errores contra sacras veteris legis, & testamenti scripturas, necnon contumelias, impietates, blasphemias cõtra Deum, sanctissimam Trinitatem, & Saluatorem N.D. Iesum Christum, eiusque sanctam Christianã fidem, ac Beatissimam ipsius genetricem Virginem Mariam, & Beatos Angelos, Patriarchas, Prophetas, Apostolos, aliosq; Sanctos Dei, sanctissimam crucem, sacramenta nouæ legis, sacras imagines, & sanctam Catholicam Ecclesiam, & Sedem Apostolicam, ac contra Christi fideles præsertim Episcopos, sacerdotes, & aliàs ecclesiasticas personas, atq; etiam contra nuper ad eiusdem Christi fidem conuersos, ac neophytos, & aliàs contra religionem Catholicam, vel in quibus etiam impudicæ, & obscœnæ narrationes memorantur, etiam sub prætextu, quòd expurgatæ fuerint, vel donec expurgentur, siuè quòd de nouo typis excussæ fuerint, mutatis nominibus, vel etiam sub obtentu, seu tolerantia aut permissione (vt prætendunt) Secretarij, aut cuiusuis personæ sacri concilij Tridentini, aut Indicis librorum prohibitorum, vel cuiusuis indulti Apostolici, aut licentię per S.R.E. Cardinales etiam Legatos, aut Camerarium, seu cameram Apostolicam, vel Nuncios, etiam cum potestate Legati de latere, aut locorum Ordinarios, seu Inquisitores hæreticæ prauitatis forsan quomodolibet concessæ, aut quouis alio quæsito colore legere, habere, vel retinere, emere, vel vendere, aut euulgare vllo modo audeant, vel præsumant.

126 Facultates, † permissiones, & tolerantias quascunque penitus, & omninò reuocando, percipiendo tam ipsis hebræis, quã quibuscunq; typographis, bibliopolis, seu mercatoribus, & alijs quibuscunque Christi
127 fidelibus † sub pęnis amissionis librorum, & publicationis omnium bonorum fisco eius Principis, in cuius ditione libri reperti fuerint, applicandorum, ac alijs, etiã grauioribus, & corporis afflictiuis arbitrio diœcesani, ac etiam Inquisitoris statuẽdis, ac moderandis, necnon, quo ad Christianos, etiam excõmunicationis maioris latæ sẽtentię, per vnumquemq; contrafacientem eo ipso incurrendæ, ne huiusmodi libros, & alia scripta superiùs prohibita, vt præfertur, retinere, habere, legere, edere, typis excudere, seu imprimere, describere, vel exemplare, aduehere, emere, vendere, donare, commutare, aut aliàs quomodolibet distrahere, vel alienare præsumant. S.R.E. Cardinalibus aduersus hæreticam prauita-
128 tem † in toto terrarum orbe generalibus Inquisitoribus, Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, Episcopis, cœterisq; locorum Ordinarijs, & Inquisitoribus quibuscunq; eiusdem hæreticæ prauitatis, in quibusuis Regnis, Prouincijs, & ciuitatibus pro tempore existentibus, Apostolica auctoritate mandauit, quatenus sic prohibitos libros, & scripta diligentissimè perquirant: & contra eos qui super retentione huiusmodi culpabiles reperirent, ad prædictarum, & aliarum etiam grauiorum eorum arbitrio pœnarum executionem procederent, vt in litteris Apostolicis pridie cal. Martij, anno 1591. expeditis, & de more publicatis.

129 Quamplures Romani Pontifices † pro tempore existentes maximè etiam inuigilarunt, vt voracitates, ac flagitia Hebræorũ in vsuris præsertim extorquendis omni vi, & via cohiberentur, quibus licèt mansuetudo Christianæ pietatis aliquando dignis de causis per Summos Pontifices denegata nõ fuerit, nihilominus contra piam eorundem mentem, & intentionem indultis praue abutentes, eò tandem sunt progressi, vt aduersus, diuinas, naturales, humanasque leges magnis, & grauibus pecuniarum vsuris, quas præsertim à pauperibus, & egenis exigunt, monopolijs illicitis, & fœneratitijs pactis, fraudibus, dolis in cõtrahendo, ac fallacijs plurimos ciues, & incolas ditionis temporalis ecclesiasticæ, vbi cõmorãtur, miserè exhauserint, circumuenerint

bonis spoliauerint, ac tenuis potissimùm fortunæ homines, præsertim rusticos, & simplices, non solùm ad extremam inopiã, & mendicitatem, sed propemodum in seruitutem redegerint.

130 Multa prætèrea, † & quidem grauiora scelera, & flagitia, & ipsi commiserint, & perdito cuiq; ac nequissimo in facinorib. patrandis suam libentissimè operã, & quãcunque potuerunt, opem præstiterint. Qua propter idem Clemens Papa VIII. prædecessorum suorum vestigijs inhærendo; primùm quidem constitutiones Pauli, & Pij, eorundemque litteras innouauit, illisque perpetuæ inuiolabilis, & in concussæ firmitatis robur adiecit, litterasq; Pij Papæ IV. & Sixti V. quatenus eorundem litterarum Pauli IV. & Pij V. aduersantur, reuocauit, cessauit, aboleuit, & annullauit, irritaque, casso, & nulla decreuit, ac sua perpetuò valitura constitutione pręcepit, & mandauit,

131 † vt omnes, & quicunq; Iudæi vtriuslibet sexus, qui in quibusuis ditionis suæ temporalis vniuersę, ciuitatibus, etiam Bononien. & Beneuentan. oppidis, terris, castris, & locis, etiam sub eadem ditione consistentiũ, Baronum, & Domicellorum quamcunq; iurisdictionem, præeminentiam, titulum, seu exemptionem habentium, & eiusdem ditionis temporalis, & status ecclesiastici finibus discedere, & aliò commigrare deberent. Et tam illos, quàm alios, si qui fortasse, ad prædictum statum accedent, iussit in posterùm à tota ditione præfata perpetuis futuris temporibus sine vlla spe redditus exulare, ita vt quicunque Iudæi, siue incolæ, siue peregrini, præsentes, aut futuri, in quouis dictæ ditionis loco, quandocunque post terminum eisdem præfixum, iam elapsum inuenti fuerint, rebus omnibus spoliari, eæque fisci iuribus applicari, & qui ex ijs ætate, & corpore viribus satis firmis ad eam pœnam sustinendam reperti fuerint, ad triremes, quòad vixerint, dãnari voluit.

Quod quidẽ in toto prędicto statu vbiq;

132 seruari præcepit, † Vrbe Roma, Auinionen. atque Anconitan. dumtaxat exceptis, in quibus Iudæos incolas, vel eò commigrantes dignis de causis censuit tolerandos, ea tamen lege, vt ciuitatum prædictarum statuta fauorem Christianorum con-

133 cernentia, † nec non edicta ordinariorũ magistratuum, præcipuè verò Pontificum, & aliàs Apostolicas, & canonicas, quæ circa ipsos Iudæos aliquid disponunt, constitutiones obseruent. Mandando, pręterea, tam almæ Vrbis Vicario, & S.R.E. Camerario, quàm vniuersis omnium locorum ditionis Ecclesiasticæ Ordinarijs, Legatis, Vicelegatis, Præsidibus, & Gubernatoribus

134 pro tempore existentibus: † quatenus eorum vnusquisq; ea inuiolabiliter obseruari curet: nec quidquam super ijs tolerare, indulgere, aut permittere, vel licentias aliquas concedere præsumant: sed contra quoscunque inobedientes, ac transgressores omni seueritate animaduertant; contradictores per opportuna iuris, & facti remedia appellatione postposita compescendo, vt in litteris eiusdem Clementis Papæ VIII. v. Kal. Martij 1592. expeditis, & impressis, ac de more publicatis.

Sæpè quæri solet, an Iudęi filijs ad Christi fidem conuersis, teneantur alimẽta pręstare; Et respondetur affirmatiuè, quia

135 pater, & mater infideles † tenẽtur filiæ fideli dotem, & filio Christiano donationẽ propter nuptias, & vtrique alimenta secũdum facultatem patrimonij præstare, per text. in l. cognouimus, vbi etiã Salic. C. de hæret. & manich. glos. in l. neque mater pro filia, C. de iur. dot. & ibi Bald. n. 2. Quinimò, quia donatio propter nuptias non est hodie communiter in vsu, loco eiusdem do-

136 nationis † Iudæus pater tenetur dare filio effecto Christiano legitimam, quę illius loco succedit, pro qua facit text. in cap. Iudæi, de Iud. & Sarac. & deducta per Franc. Aret. in repert. in vers. Iudæi filius, in fin.

Quodque Iudæorum filijfamilias, & in patria potestate constituti legitimã, & quacunque alia portione bonorum paternorũ, aut maternorum de iure, seu successione bonorum eis aliàs debitorum per eorũ parentes fraudari, aut priuari non possint, neque debeant, sed eis integrè, etiamsi cõtra voluntatem parentum suorũ ad fidem conuersi fuerint, etiam eorum parentibus viuentibus, debeantur statuit Paul. III. in cõstitutione motu proprio edita, de qua in Bull. Rom. c. 29. post princip pro qua etiam idem probat Felin. in eod. cap. Iudæi, num. 2. Ferret. caut. 24. quem citat. & sequitur Vrsill. ad Afflict. decis. 151. nu. 10.

DE

DE SORTILEGIIS.
Cap. V.

SVMMARIVM.

PLVRA sunt genera criminum, de quibus proximè egimus, & inter alia obiter de sortilegio verba fecimus, quod cùm grauissimum sit crimen, ac pluribus, varijsque modis committatur, de eo iuxta illius grauitatem particulariter est agendum.

1 Sortilegium † est superstitio quædam illusoria, & summè noxia, qua regulariter vtitur homo dæmonis ministerio, cap. qui sine Saluatore, 26. quęst. 2. cap. 1. ead. quęst. 5. cap. 1. & 2. de sortil. & Gril. tract. de sortileg. nu. 1. & nu. 5. Professionemque etiam plures cum dæmone faciunt.

2 Professio † autem sortilegorum est duplex, tacita, & expressa, intelligendo de professis cuiuscunque speciei.

3 Tacita † est promissio quædam, quam quis facit alicui sortilego magistro hanc professionem nomine dæmonis recipienti de obseruando, quæ sibi mandauerit, sub promissione, quòd grandia faciet, & mirabilia, futura in vita sua cognoscet, dúmodò fidem catholicam abijciat, & omnia ecclesiastica sacramenta conculcet, quodque totis eius viribus adhærebit cultui, & obedientiæ sui magistri, ac illum, tanquam verum Principem, adorabit, cultum veræ adorationis sub idolorum forma sibi præstando, cunctaque opera per ipsum facienda sub illius nomine, & deuotione conficiet, Gril. de sortileg. lib. 2. cap. 3. num. 2. & 3. &

facit text. in cap. nec mirum, §. hidromantici, vers. ad hæc omnia, 26. quæst. 5. & sum. confess. de sortileg. quæst. 3. & 6.

4 Expressa † professio illa est, quæ fit expressè cum proprio dæmone, aut solemniter, & publicè, aut priuatè; solemnis, & publica est illa, † quæ fit cum dæmone, dum publicè residet in solio maiestatis, more Principis, quando fiunt vniuersales congregationes omnium strigum, & maleficorum necromantum cuiuscunque generis professorum, certis nocturnis horis, locis, & temporibus dæmonis arbitrio constitutis, vbi vniuersis astantibus fit ista professio.

5

6 Qui † autem expressam professionem cum ipso dæmone fecerunt, eidem etiam reddunt expressum adorationis cultum per solemnia sacrificia, quæ ipsi faciunt diabolo, immitantes in omnibus diuinum cultū, cum paramentis, luminaribus, thurificatione, ac precibus quibusdam, & orationibus, quibus instructi sunt, assiduis illum non secus ferè colunt, & adorant, quàm nos verum creatorem, cap. contra idolorum, 26. quæst. 5. gloss. in cap. accusatus, §. sanè, in verb. saperent, de hæret. in 6. Gril. ead. q. 3. nu. 4 & 5. per quæ honor latriç dęmonibus exhibetur. Direct. Inquisitor. quęst. 43. nu. 2. quæ latria est cultus, & seruitus, quæ soli Deo debetur, gloss. in clem. vnic. in verb. seipsum, de reliq. & venerēt. san. gloss. in cap. venerabiles, de consec. dist. 3. S. Thom. 2. 2. quæst. 84. artic. 1. ad 1. arg. & Graff. decis. aur. par. 1. lib. 2. cap. 2. num. 1.

7 Priuata autem professio † est illa, quæ fit priuatè ipsi dæmoni solùm, absque illa vniuersali sortilegorum congregatione multitudine, vt per eundem Gril. d. quæst. 3. lib. 2. & Farinac. in pract. criminal. cap. 20. numer 77. apud quem plura de sortileg. videri possunt.

8 Dæmonibus † honorem latriæ exhibentes, seu eorum nomina inter nomina spirituum Beatorum, vel Sanctorum in suis nefarijs orationibus miscendo, mediatores in illis orationibus à Deo exaudiendis ponendo, cereos accendendo, & Deum per eorum nomina, vel merita obsecrando, non vt sortilegi, sed vt hæretici, iudicio ecclesiæ sunt habendi, vt in eod. Direct. Inquis. q. 43. nu. 10. & 11.

9 Et regulariter omnia † illa sortilegia sapiunt hæresim manifestam, quę cum aliquo dicto, vel facto hæreticali exercentur, vt si quis in sortilegio amatorio Deum, aut ecclesiastica sacraméta abnegaret, aut in eodem sortilegio ecclesiæ sacramenta admisceret. Sapiunt etiam hæresim manifestam illa sortilegia, & diuinationes, seu maleficia, in quibus admiscentur sacramentalia, vt aqua, vel cera benedicta, & his similia, siue verba, & Euangelium, Symbolū fidei, Pater noster, Aue Maria, aut Psalmus aliquis Dauidicus, seu verba sacræ scripturæ, aut aliæ sanctæ orationes, quibus fit sortilegium qualificatum. Et generaliter omnia crimina, quæ natura sua præseferunt aliquid, quod est hæresis manifesta, vt baptizare imagines, vel animalia irrationalia, puerum rebaptizare, preces nefarias dæ-

10 monibus fundere, † aut illis sacrificare, idolis genua flectere, & similia quæ præseferunt idolatriam, manifestam hæresim sapiunt, quamuis nullum factum per se sit hæresis. Syluest. in summ. in verb. hæresis, 2. num 4. Alfons. Cast. lib. 1. cap. 15. circ. fin. de iust. hæretic. punit. Simanc. de cathol. instit. tit. 30. num. 15. Direct. Inquisit. part. 2. cap. 42. num. 2. 3. 4. & 5. & ibi Pegn. com. 67. ver. primum ergo. vsque ad vers. quantum ad secundum.

Illa enim sortilegia non dicuntur hæresim manifestè sapere, in quibus dæmon inuocatur, ad faciendum, seu cognoscendum ea, quæ ipse facere, & cognoscere potest diuina virtute non reprimente, pro vt homines, ad peccata, & libidines tentare, naturalium, & superiorum virtutes cognoscere, ex quibus medicamenta ad sanandum, & atrocia veneficia ad causandum diuersas, infirmitates confici possunt, vt per D. Thom. in 2. 2. dist. 96 quæst. 1. & in tract. qq. 1. par. quæst. 5. de mir. & eod. lib. quæst. 16. art. 7. de dæmon. Præsentiaque occulta, & præterita scire, & sic furta iam facta reuelare, his casibus, & similibus si dæmonis, in sortilegijs imploratur auxilium, sortilegium non dicitur hæreticale, vt post D. Thom. Abb. & plures alios per ipsum citatos, tenet Farinac. in pract. crim. quæst. 20. num. 80. & Clar. in §. hæresis, num 23. Quę procedunt, nisi ratione commistionis sacramentorum, sacramentalium, aut verborum, aliter sit iudicandum, ex supra allegatis,

aut,

aut, quòd talia patrantes essent de expressa dæmonis professione, quo casu omnia sortilegia, quæ ab illis fiunt, respectu operantis erunt hæreticalia, vt post plures alios per ipsum citatos. Farinac. ead. quæst. 20. num. 81. & 82.

11 Ideò striges † cùm præcipuè expressam professionem, & solemnem dæmoni in vniuersalibus, congregationibus faciăt, expressum cultum adorationis dæmoni reddendo, precesque fundendo, & illis sacrificando in eorum sortilegio sunt violenter suspectæ de hæresi & omnes extra gremium Ecclesiæ, & á communione fidelium penitus alienæ. Subuersæ enim sunt, & á diabolo captiuæ tenentur personæ, quæ relicto suo creatore, diaboli suffragia quærunt, & ideo Sancta Ecclesia á tali peste mundari debet, cap. qui sine Saluatore, 26. quæst. 2. cap. Episcopi, in princ. ead quæst. 5. & Gril. lib. 2. de sortileg. quæst. 7. nu. 4.

12 † Quapropter á dæmonibus affectualiter deferri possunt de loco ad locum motu locali verè, & corporaliter, Deo ramen permittente, & non aliter, & hæc est communis sententia theologorum, de qua post S. Bonau. in 3 sent. dist. 19. quæst. 3. S. August. in lib. 10. & 21. de Ciuit. Dei. S. Thom. in sum. 2. 2 quæst. 95. art. 5. in tit. de superst. & in d. tract. 99. primæ part. quæst. 8. in tit. de mira. & quæst. 16. artic. 5. & 6. in tit. de dæmon. & alios, quos citat, testatur. Gril. lib. 2. de sortil. d. quæst. 7. num. 3. Alphons. Castr. de iust. hæret. punit. lib. 1. cap. 16. & Pegn. in Direct. Inquisit. part. 2. com. 68. vers. sed á maligno; Et licèt huic communi opinioni videatur repugnare text. in dict. cap. Episcopi, 26. quæst. 5. vbi habetur, quòd quædam sceleratæ mulieres retro post satanam conuersæ dæmonum illusionibus, & phantasmatibus, tam grauiter seductæ sunt, vt credant, & profiteantur se cum Diana Dea paganorum nocturnis horis, vel cum Herodiade, vel cum innumera multitudine mulierum equitare super quasdam bestias, & multarum terrarum spacia in tempestæ noctis silentio pertransire, eiusque iussionibus obedire, velut dominæ, & certis noctibus ad eius seruitium euocari. Et in §. si quidem ipse satanas habetur, quòd dæmon, vbi primùm mentem cuiuscunque mulieris reperierit, & illam per infidelitatem subiugauerit, illico transformat se in diuersarum species personarum, & mentem, quam captiuatã tenet in somnis deludens per queq; deuia deducit, & cùm solus spiritus hęc patitur, infidelis hæc nó in spiritu siuè anima, sed in corpore euenire opinatur. Ac deinde quis enim in somnis, & nocturnis visionibus non extra seipsum deducitur, & multa videt dormiendo, quæ nunquam vigilando viderat? Quis verò tam stultus, & habes sit, qui hæc omnia, quæ in solo spiritu fiunt, etiam in corpore fieri arbitretur?

Vnde hoc tex. freti quàmplures doctores tenuerant, quòd non deferuntur in corpore, sed duntaxat deluduntur in spiritu, vt refert Gril. ead. quæst. 7. in princip. & tenet Franc. Ponzonib. in tract. de lam. num. 45. & plurib. seq.

Communem tamen opinionem vera tenet pro quę deferantur, & contrarium sentientibus, pluribus rationibus respondet idem Gril ead. quæst. 7. num. 28. quem post alios per ipsum citatos sequitur Pegn. eod. com. 68. vers. tertiò eadem. Et quòd dæmones, Deo permittente, possint hominem deferre verè, & corporaliter de loco ad locum motu locali, plurimis exemplis relatis tàm per eundem Gril quàm alios graues doctores demonstrare conantur.

13 Sortilegiorum † causæ eo modo, quo causæ hæreticorum, tam in procedendo, quàm definiendo spectant ad forum Episcoporum, & Inquisitorum, quando sapiunt hæresim: & tunc eadem pœna, qua cœteri de hæresi suspecti sunt condemnandi. Sed, quando nõ sapiunt hæresim, & est dubium, in aliqua admista hæresim sapiant: vt si qui ad orientem se conuertant, aliqua verba insuicata, & non intelligibilia, proferant, vel similia: tunc videtur, quòd Inquisitores debeant tales ad suos iudices dimittere puniendos, cap. accusatus, §. sanè, & ibi gloss. in verb. manifestè, Archid. Io. And. & Io. Monach. de hæret. in 6.

Pœna autem sortilegorum non hæreticalium est tam de iure ciuili, quàm canonico arbitraria, Abb. in cap. 2. num. 4. de sortileg. & post Gril. & alios Franc. in prax. crimin. quæst. 20. num. 84. 89. & 94.

Sed, quando constat hæresim sapere, si amplius dubitetur, an hæresim sapiant, tunc ipsi Episcopi, & Inquisitores de hoc cogno-

gnoscere possunt, & iudicare, ac pronunciare se iudices, Abb. in cap. 1. num. 4. in fin. de sortileg. Carrer. in tract. de hæret. num. 24. gloss. & DD. in d. cap. accusatus, §. sanè per Pegn. allegati in Direct. Inquisit. com. 67. in fin.

Et hæc distinctio, quòd Inquisitores de sortilegijs non sapientibus hæresim cognoscere non possit, procedit, & habet locum de iure communi, quod fuit correctum per Sixtum V. qui sua perpetuò valitura constitutione Apostolica auctoritate statuit, &
14 mandauit, † vt tam contra astrologos, mathematicos, & alios quoscunque iudiciariæ astrologiæ artem, preterquam circa agriculturam, nauigationem, & rem medicam in posterum exercentes, aut facientes iudicia, & natiuitates hominum, quibus de futuris cōtingētibus successibus, fortunisq; casibus, aut rationibus, & ex humana volūtate pendētibus aliquid euenturū affirmare asserant, aut potestantur, quàm contra alios vtriusque sexus, qui supradictas damnatas, vanas, fallaces, & perniciosas diuinandi artes siuè scientias exercent, profitentur, docent, aut discunt; quiuè huiusmodi diuinationes, sortilegia, superstitiones, veneficia, incantationes, ac præmissa detestanda scelera, & delicta, vt præfertur, faciunt: aut in eis quomodolibet se intromittunt: cuiuscunq; dignitatis, gradus, & conditionis existant, tam Episcopi, & Prælati superiores, ac alij Ordinarij locorū, quàm Inquisitores hæreticæ prauitatis, vbique gentium deputati; etiamsi in plerisq; ex his casibus anteà non procedebant, cognoscere valeant.

15 Prohibuitq; † omnes, & singulos libros, opera, & tractatus iudiciariæ astrologiæ, geomantiæ, hydromantiæ, pyromantiæ, onomantiæ, chiromantiæ, necromantiæ, artis magicæ, aut in quibus sortilegia, veneficia, auguria, auspicia, execrabiles incantationes, ac superstitiones continentur, quos Ordinarijs locorum, vel Inquisitoribus voluit consignari, & contra scienter legentes, aut retinentes libros, seu scripta huiusmodi, seu in quibus talia continentur, similiter per eosdem Inquisitores procedi posse decreuit, vt in d. const. sub dat. Romæ anno 1585. vbi latius de sortilegiorum, incantationum, & diuinationum prohibitionibus videre licèt; in pecul. suo Bullario, par. 2. fol. mihi 52.

16 Dictę constitutionis † vigore possunt Inquisitores cognoscere de sortilegijs, non tamen priuatiuè quo ad Episcopos; imò causas superstitionum, incantationum, veneficiorum, & blasphemiarum, & contra eos, apud quos reperiuntur libri prohibiti, Episcopi cognoscere, & nisi sapiant manifestè hæresim, absq; Inquisitorum interuentu, illas possunt decidere, desinire, & terminare; per text. in d. c. accusatus, de hæret. in 6. Abb. in d. cap. 1. nu. 4. vers. & aduertè, de sortileg. & Eymer. in Direct. Inquisit. quæst. 42. nu. 2. & ita censuit sacra generalis congre. S. Rom. & vniuersalis inquisitionis, sub die 21. Decembris anni 1602.

17 Quamuis † enim per dictam constit. Sixti Papæ V. fuerit Inquisitoribus attributa iurisdictio cognoscendi de causis sortilegiorū, superstitionum, veneficiorum, & incantationum, etiam quòd aliàs de præmissis non cognosceret, vt supr. num. 20. non tamen fuit Ordinarijs restricta facultas, quin liberè in causis huiusmodi, vt prius, dummodò non hæresim manifestè redoleant, procedere possint, cum id ex iuris communis dispositione illis sit attributum, ex deductis per Abb. eod. nu. 4. & Clar. in pract. crim. §. hæresis, nu. 23.

18 Diuinatio † est prima species sortilegij, quæ inter cæteras obtinet principatum, in quam plures homines incidunt, vt per Gril. eod. tract. de sortileg. cap. 2. nu. 5.

19 Et quatuor sunt † species diuinationum, sicut quatuor sunt elementa, quę consistunt in hydromantia, pyromantia, geomantia, aëromantia. Et aliqui ex dæmonem professoribus vocantur incantatores, quidam arioli, alij aruspices, aliqui augures, quidā phitonici, & mulieres, phitonissæ, aliqui genethliaci, quidam salitores, & aliqui magi, de quibus in cap. igitur genus, 26. quæst. 4. cap. nec mirum, eod. quæst. 5. & Gril. in d. tract. de sortileg. quæst. 2. nu. 7.

20 In sortilegijs, † quæ fiunt per personas tacitę dęmonis professionis, diuersa interueniunt instrumenta, & fiunt quandoq; in aqua per hydromantiam: quandoque in igne per pyromantiam: interdum in terra per geomantiam: aliquando vtuntur aëre, & ea faciunt per aërimantiam: quandoque illa

illa faciunt ex inspectione intestinorum auium, animalium, aut per eorum voces, garritum, occursum, & similia, vt habetur, in d. cap. igitur genus, & cap. nec mirum. Host. in sum. de sortileg. §. 2. & Gril. quæst. 5. nu. 2. eod. tit. & aliqui respiciunt in astrolabio, vt in cap. 2. ext. eod. tit.

21 Alia est species † sortilegiorum, quæ fiunt ad amorem, aut in corpore, vel extra corpus: in corpore enim communiter fieri solent, per cibum, vel potum, vt l. 3. §. hæc adiectio. ff. ad l. Corn. de sica. l. si quis aliquid, §. qui abortionis, ff. de pœn. l. eorum, in princip. & l. multi. C. de malef. & mathem.

22 Extra corpus † autem, id est, extra intestina fiunt per aliquas mixturas compositas, ex herbarum folijs, vel radicibus, metallis, reptilibus terræ, auium plumis, vel membris, seu intestinis eorundem animalium, vel piscium, aliarumque similium rerum nostratium, illaque quandoque consuunt in chlamide personæ ad amorem maleficiandæ, vel sub capite lecti, super quo persona ipsa dormit, absconduut, aut sub limine ostij cameræ, aut alterius, super quo ipse maleficiandus vir, aut mulier transituri sint. Apponuntur etiam imagines ceræ iuxta ignem ardentem completis dæmoniacis sacrificijs, de quibus suprà, adhibitis nefarijs precibus, & turpibus verbis, vt quemadmodum imago illa igne consumitur, & liquescit, eodem modo cor mulieris amoris calore, talis viri feruenter ardeat, & vt plurimùm, admistis ecclesiarum sacramentis, sicut est hostia sacrata, vt per gloss. in cap. accusatus, §. sanè, de hæret. in 6 & alijs modis, ac rebus ad mistis de quibus per Gril. eod. tract. de sortileg. quæst 3. num. 11. & ferè per tot.

23 Maleficæ artes, † impedimenta, & infirmitates, (exceptis factis cum aliquibus nodis, vel solutionibus, quæ reperta nodis confractis, aut combinatione materiæ soluta de facto destruuntur, & soluuntur,) scientia humana destrui non solent: nisi per eiusdem artis magistros, vel, qui sint diabolicæ professionis benè instructi, aut aliquo modo participes: quia maleficia ipsa absq; ministerio, & suffragio dæmonis, tàm rebus ipsis, quàm verbis, communiter inseri non solent in corporibus, pariter, nec tolli: quoniam medicina naturalis, & omnium physicorum, & chirurgorum ars tota communiter non sufficeret ad sanandum corpora ipsa, & remouendum dæmonis opera, sed solùm per eosdem, qui sub eadem professione morantur, & qui maleficia ipsa facere solent, arte, & instructione dæmonis destrui, ac tolli possunt. S. Thom. in 2. 2. quæst. 91. art. 6. & tenet Gril. eod. tract. de sortil. quæst. 2. num. 2. & 3.

24 Maleficiati † enim difficiliùs curantur, quàm energumeni, & à dæmone obsessi. Mal. malef. Spreng. par. 2. quæst. 2. cap. 6. vers. expedit lectorem. Omissis tamen diuersitatibus opinionum, an licitum sit, necne maleficia tollere per alia maleficia, & opera superstitiosa, quas recenset quamplura exempla deducendo Mal. malef. dict. par. 2. quæst. 2. secundæ par. princip.

25 † Non est licitum, vt magicis artibus, vel alijs quibuscunque superstitionibus à Deo, & Ecclesia prohibitis pro quocunque bono fine, nec permittendum maleficia maleficijs repelli, aut dispensandum quocunque casu, vt talibus licitè quis vti possit. Pegna in Direct. Inquisit. comm. 68. circ. fin.

26 † Nec sunt facienda mala, vt inde eueniant bona, vt inquit Apostolus, & contra dictos articulos profitentes, iudicio Inquisitorum hæreticæ prauitatis subijciuntur, vt per eund. Peguam ibi in fin.

27 † Sed ad Deum est recurrendum, qui omnia nouit, & cuius oculis omnia subijciuntur, cap. fundamenta, §. proinde, de elect. in 6. & Nauar. in relect. cap. nouit, de ind. not. 1 num. 1. tom 2. & omnia potest, in cuius nomine dæmonia ejiciútur. Marc. cap. vlt. Nam licitis orationibus maleficia curantur, vt d cap 6 per tot. & flagel. dæmon. per tot.

28 † Vbi de modo Deo auctore fugandi dæmones à corporibus obsessis, & quomodo exorcista se debeat præparare satis diffusè habetur, ad quæ lectoré remisisse sufficiat.

DE

DE CRIMINE HÆRESIS. Cap. VI.

SVMMARIVM.

1 Hæresis quid sit.
2 Hæresis crimen est merè Ecclesiasticum.
3 Hæreticus, quis dicatur.
4 Imagines baptizare, & alia huiusmodi grauia delicta, an faciant hominem hæreticum.
5 Dæmonum inuocatio ad sciendum futura est hæresis vera.
6 Hæreticus, vt quis sit, quæ requirantur.
7 Pertinax, quis dicatur.
8 Hæreticus pluribus de causis, quis efficitur.
9 Sedi Apostolicæ obedire contemnens plura scelera committit.
10 Hæreticalia verba iocosè proferens pœnis hæreticorum non subijcitur, potest tamen puniri.
11 Episcopus, & Inquisitor pari modo causas ad officium Inquisitionis spectantes cognoscere possunt.
Ordinarius edicta super libris prohibitis publicare potest.
Ordinarius libros, quos collegerit suspectos, vt ad Inquisitorē deferātur, curare debet.
12 Processus contra hæreticos, quomodo sit formandus.
13 Hæresis criminis grauitas, quomodo consideretur.
14 Hæresis suspicio est triplex, leuis, vehemens, & maxima, seu violenta.
15 Suspicio leuis iuxta qualitatem personarū est attendenda.
16 Purgatio canonica, etiam ab ignobilibus est recipienda.
17 Purgatio canonica, quid sit.
18 Purgatio suspicionis hæresis, quomodo fieri debeat.
19 Episcopi suspecti, quomodo canonici purgentur.
20 Sacerdotes cū septem socijs, & diaconi cum tribus eiusdem ordinis canonicè purgantur.
21 Papa Leo se purgauit, licèt Pontifex se purgare non teneatur.
22 Regina Sophia se de stupro purgauit.
23 Purgatio fit etiam per venerabili Sacramenti Eucharistiæ sumptionem.
24 Papa Adrianus à Rege Lothario purgationem per venerabilis sacramenti sumptionem suscepit.
25 Papa Gregorius Septimus sacramento Eucharistiæ se purgauit.
26 Purgatio canonica Episcopis, & presbyteris est etiam per Missarum celebrationē permissa.
27 Purgatio vulgaris est prohibita.
28 Purgatio à suspicione hæresis, quomodo fieri debeat.
29 Suspicio vehemens, seu maxima de hæresi, quæ dicatur.
30 Suspectus vehementer de hæresi in pluribus casibus quis haberi potest.
31 Inquisitionis officium directè, vel indirectè scienter impediens in vehementem hæresis suspicionem incidit.
32 Inquisitoris officium impedientibus auxilium præstantes sunt vehementer suspecti.
33 Instruentes citatos in causa hæresis decelanda veritate sunt vehementer suspecti.
34 Hæreticos scienter receptans, visitans, aut associans, in vehementem suspicionem incidit.
35 Sacramento confessionis abutens vehementem suspicionem hæresis incurrit.
36 Vxorem secundam ducens scienter, prima viuente, est de hæresi vehementer suspectus.
37 Inquisitionis officialis ministros, aut testes sancti officij offendentes, aut scripturas rapientes, de hæresi sunt vehementer suspecti.
38 Suspicio violenta seu maxima pluribus casibus oritur.
39 Suspectus violenter est citatus ad respondendum de fide, qui non comparuit, & excommunicationem per annum sustinuit.
40 Suspecti violenter sunt, qui relabuntur in hære-

hæresim, quam in genere, vel in specie abiurarunt.

41 *Suspecti violenter sunt, qui post abiuratam hæresim cum hæreticis communicant, & alia faciunt, &c.*

42 *Abiuratio est solemnis hæresum detestatio cum assertione Catholicæ veritatis.*

43 *Abiurationis vsus, quare fuit institutus.*

44 *Abiuratio est quadruplex de leui, de vehementi, de violenta & de formali.*

45 *Hæretici nõ relapsi resipiscentes, ad misericordiã, & abiurationem sunt admittendi.*

46 *Hæreticus ab Episcopo, vel Inquisitore sine speciali facultate absolui non potest.*

47 *Suspectos de hæresi Episcopus, & eius Vicarius generalis quando absoluere possint.*

48 *Hæretici recusantes redire ad agendã condignam pœnitentiam, qua pœna sint plectendi.*

49 *Sacerdotes in hæresim incidentes, qua pœna plectentur.*

50 *Collatio beneficij facta clerico hæretico, est ipso iure nulla.*

51 *Hæresis exceptio obstat clerico beneficio spoliatio, ne restituatur.*

52 *Hæreticorum beneficia ipso iure vacant.*

53 *Hæreticus beneficiatus post commissum delictum renunciare non potest.*

54 *Hæretici ad Ecclesiam redeuntes recuperant bona.*

55 *Hæreticorum clericorum bona, quomodo distribuantur.*

56 *Clericus post abiurationem, qua pœna sit plectendus.*

57 *Degradatio est duplex, verbalis, & actualis.*

58 *Hæretici relapsi qua pœna puniantur.*

59 *Hæretici, & schismatici cum diabolo, & angelis eius æterni ignis incendio participabunt.*

60 *Hæreticus, vltra pœnam mortis, alias pœnas incurrit.*

61 *Opera auctorum damnatorum nullo modo recipi debent.*

62 *Hæreticorum mos est bona multa docere, vt falsa facilius persuadeant.*

63 *Hæreticorum libros legentes, habentesue, quam pœnam incurrant.*

64 *Hæreticorum memoria damnatur, eorumque filij plura patiuntur.*

1 HÆRESIS est infidelitatis species pertinens ad eos, qui fidem Christi profitentur, sed eius dogmata corrumpunt. S. Th. 2. 2. quæst. 11. art. 1. Turrecrem. in summ. de eccles. lib. 4. par. 2. cap. 1. quem refert Pegna, qui alias diffinitiones adducit, in 2. par. direct. comment. 26. vers. ac hæresis, & Couar. var. resolut. lib. 3. cap. 1. num 2. Et, quia sortilegia, de quibus suprà pluries hæresim sapiunt, nunc de crimine hæresis, & hæreticorum pœnis est tractandum.

2 Hæresis † crimen est merè ecclesiasticum, super quo iudex secularis, nec contra laicum cognoscere potest, nisi in sententiæ executione à iudice ecclesiastico latæ, cap. vt inquisitionis, §. prohibemus, de hæret. in 6. & ibi gloss. fin. in cap. cum secundum leges. Abb. in cap. ad abolendam, num. 7. & 12. eod. tit. & Bursat. cons. 43. num. 23. & cons. 90. num. 16. vbi de communi testatur, volum. 1.

3 † Vt autem quis sit hæreticus, est necessarium, vt quandoque fidem Catholicam sit professus, & deinde in ijs, quæ sunt fidei, errauerit, vel etiam determinationem Ecclesiæ, in concernentibus fidem, falsam putauerit, cap. hæc est, 24. quæst. 1 & Graff. decis. aur. cap. 8. num. 1. par. 1. lib 2. Quia factum sine errore nunquam facit hominem hæreticum, vt fornicator, aut mœchus, licèt agat contra præceptum Dei, non mœchaberis, ex hoc non est hæreticus, nisi credat, vel opinetur mœchari esse licitum.

4 Primùm † imagines baptizare, puerum rebaptizare, dęmonibus thurificare, eosque adorare, & consulere, eorum responsa suscipere, & Corpus CHRISTI in luto conculcare, licèt omnia huiusmodi sint horrenda peccata, nisi sit error in intellectu, nõ faciunt hominem hæreticum, S. Antonin. in 3. par. sum. tit. 12. cap. 4. in princip. & latius, cap. 5. post Petr. de Palud. 4. sent. dist. 13. S. Thom. in 2. sent. dist. 33. art 5. in corp. Graff. eod. cap. 8. num. 2. & cap. 18. num. 12. ead. par. 1. lib. 4. Ideò sacerdos sortilegus, vel dans pocula amatoria cum inuocatione dæmonum, vel celebrans hostia

stia non consecrata, non dicitur hæreticus. Oldrad. in consil. 210. incip. regularis habetur, & Felyn. in rubr. de hæret. num. 5. dummodò inuocatio auxilij dæmonis sit ad præterita, vel ad tentãdas mulieres, in quo quis eò vtitur ad tentandum, quod est officium suum, licèt sit graue peccatum, grauique pœnitentia in foro pœnitentiali, & in foro contentioso grauissima pœna dignum, & non careat suspicione hæresis. Et dummodò inuocatio fiat imperatiuè, secus si deprecatiuè: quia hoc casu esset hæresis, vt per Oldrad. d. cons. 210. nu. 3. Nam, licet Corpus Christi in luto conculcare, dummodò non sit error in intellectu, cuius cognitio ad officium sanctæ Inquisitionis, spectat, non faciat hominem hæreticum, est tamen crimen capitale, argum. text. in l. vnic. vbi etiam gloss. l. nam hic. sig. salutat. Menoch. de arb. iud. lib. 2. cent. 4. cas. 366. num. 3. & Decian. in tract. crimin. tom. 2. lib. 6. de pœn. blasph. num. 5. in fin.

5 Sed inuocatio dæmonum † ad sciendum futura est hæresis vera, quia attribuitur creaturæ, quod est creatoris, iuxtà illud dicite mihi futura, & dicam, quia dij estis, Esai. cap. 41. Felyn. eod. num. 5. & Abb. in cap. 1. num. 4. de sortileg.

6 Vt autem † quis sit hæreticus, non sufficit solùm error in intellectu, sed oportet, vt sit pertinax. Adeò quòd non omnis error est hæresis, sed, qui cum errore habet adiunctam pertinaciam, quoniam, vt inquit August. qui in Ecclesia Dei morbidum aliquod, prauumque sapiunt, si correpti, vt sanum, rectumque sapiant, resistunt contumaciter, suaque pestifera, & mortifera dogmata emendare nolunt, sed defendere pertinaciter persistunt, hæretici sunt, cap. dixit, cap. qui in Ecclesia, 24. quæst. 3. clem. vnic. §. porrò, de sum. Trinit. gloss. in cap. inter nonnullos, in vers. pertinaciter, de verb. signif. in extrauag. Io. 22. & S. Thom. 2. 2. quæst. 11. art. 2.

7 Pertinax est, † qui contra prohibitionem superioris, quasi ex contemptu, scienter, vel studiosè, talia affirmat, vel defendit, cap. excellentissimus, 11. quæst. 3. cap. fin. extr. de pœn. cap. 2. & cap. fin. in fin. de cler. excom. ministr.

8 † Et hæreticus est primò, qui animosè, vel ausu incorrigibili sententiam suam, quamuis falsam, atque peruersam contra fidem asserit, & defendit, cap. dixit Apostolus, iunct. gloss. in vers. & secundum, 24. q. 3.

Secundò, qui falsas opiniones contra Christi fidem gignit, vel sequitur. S. August. relat. in cap. hæreticus, ead. quæst. 3. & Direct. Inquisit. super cap. firmissimè, ver. item qui confingit, de hæret. par. 2.

Tertiò, qui errat in Eucharistiæ pretiosissimo sacramento; videlicet, in transubstantiatione, per quod anima Christiani vnitur Deo, seu alijs substantialibus; vt cap. ad abolendam, ext. de hæret. Concil. Trid. decr. de transubstant. cap. 4. sess. 13. & can. 2. cũ alijs pluribus de Sacr. Eucharist. ead. sess. 13.

Quartò, errans tàm in fide, quam circa sacramenta Ecclesiæ d. cap. ad abolendam, & ibi Abb. num. 2. & Felyn. num. 1. de hæret. & Conc. Trid. in decret. de sacr. sess. 7. & de sacr. matr. sess. 24. & Graff. decis. aur. cap. 18. num. 15 par. 1. lib. 4.

9 Quintò, † qui animo superbo dispositionem Sedis Apostolicæ seruare, & ei obedire contemnit; quia peccatum ariolandi est non obedire; & scelus idololatriæ, non acquiescere, vitium paganitatis. Sedi Apostolicæ parere nolle, cap. si qui sunt, 81. dist. cap. sciendum, 8. quæst. 1. & Host. in sum. de hæret. num. 1.

10 † Qui autem iocose verba hæreticalia profert, hæreticus non est iudicandus; cum deficiat error in intellectu, & pertinacia in voluntate, quæ faciunt hæreticum; & factum iocosum pœnam non meretur, cap. 1. de sentent. excom. l. 1. §. diuus, ff. de sicar. l. obligationum substantia, §. fin. ff. de actio. & obligat. & l. sicut semel. C. de liber. cau. Quæ conclusio, licèt regulariter sit vera, fallit tamen in crimine hæresis, in quo licèt verba hæreticalia iocose proferens, non sit dicendus hæreticus, puniri tamen potest Episcopi, aut Inquisitoris arbitrio, ad quos etiam spectat, an iocose, vel seriò sint dicta, determinare. Card. in clem. 1. §. nos igitur, in fi. de sum. Trinit. & fid. cath. & Graff. eod. cap. 8. num. 6.

11 Episcopus † pari modo quo inquisitor causas ad officium inquisitionis spectantes cognoscere potest, quia ipse est inquisitor ordinarius, cap. per hoc, & cap. vt inquisitionis, de hæret. in 6. Simanca de cath. instit. ti. 25. num. 3. Pegna comm. 50. quæst. in

in 3.par.direct.& Castr. de iust. hæret.punit.lib.1.cap.5. Possuntq; communiter, vel diuisim procedere, & est inter ipsos locus preuentioni in processu formãdo, ità quod eorum quilibet potest citare, arrestare, capi facere, ac tutò custodire, mancipare, ponendo etiam in compedibus, vel manicis ferreis, si ei visum fuerit expedire. clem. 1. §. propter quod, & ibi gloss. in ver. contra eos, de hæret. Potest etiam Ordinarius eodem modò, quo Inquisitor, publicare edicta contra hæreticos, & super libris prohibitis, super quibus ab Inquisitore impediri non potest, quò minus illa publicare valeat. Catalogos quoq; librorum, ac libros prohibitos recipere potest; quia sacrum concilium Tridentinum de Episcopis multum confidit, vt in decret. de edit. & vsu sacr. librorum sess. 4. & in Ind. lib. prohib. in reg. 4. 9. & 10. Collectos autem libros prohibitos Ordinarius Inquisitori consignari facere tenetur, & ità in generali congreg. Sanctæ Romanæ, & vniuersalis Inquisitionis sub die 13. Martij anni 1602. fuit Romæ decisum.

12 In processu † formando contra hæreticos, credentes, receptatores, fautores, & defensores eorum & contra infamatos de hæresi, vel suspectos Ordinarius, vel Inquisitor habita denunciatione, vel ex officio statim debet capere informationes, testes examinando, cum interuentu duarum personarum, quæ sint personæ religiosæ, vel clerici, & in eorum defectu duo viri laici graues; adeò quod quinque personæ interuenire debent, videlicet Ordinarius, seu Inquisitor, sancti officij secretarius, seu notarius, reus, & aliæ prædictæ duæ personæ, cap. vt officium, §. 1. & §. verum, de hæret. in 6. Archid. in cap. accusatus, § sanè, eod. tit. & lib. Direct. Inquis. 3. par. cap. de form. exa. test. & c. quot personę. &c. & ibi Pegn. comment. 17. & cõment. 20. Et in hoc crimine cessat omnis quæstio, an in causa criminali testes ad perhibendum testimonium veritatis sint cogendi, quia omnes cogi possunt. Archid. in cap. vt officium, §. verum quia, n. 8 & 9. de hæret. & post alios Pegn. super Direct. Inquis. Schol. 139. §. quantùm ad primam par. 3. lib. 3. Vbi autem Episcopus, vel Inquisitor non possint commodè illas duas personas in toto examine testis, vel deiari habere, erit in fine examinis corã duobus testibus depositio reo legenda; & si persisterit in depositione, sufficiet scribere in actis, quomodò, in presentia talium fuit sibi depositio lecta, & perseuerauit; & quòd deinde testes se subscribant, vt per eundem Pegnam comm. 19. sub rubr. quot per. es. debe. in fin. Sumptis informationibus, regulariter debet reus ad comparendum coram iudice informato ad certam diem citari mandari. Simanc. de cath. instit. tit. 44. num. 12. Pegna comment 33. 3. par. direct. nu. 131. Si verò latitat, & non comparet, tunc expressa causa in citatione est citandus; Pegna vbi suprà comment. 33. Si verò est cõtumax, vel abest per affixionem copiæ valuis ecclesiarum cathedralis, vel parochialis illius terræ, vel loci, in quibus communiter degebat. Pegna ead. 3. part. direct. commen. 34. & 35. Sed, si reus est de graui crimine heresis, & de fuga suspectus, tunc omnibus citationibus omissis debet prius personaliter capi, & carcerari, Simanc. tit. 44. nu. 12. & Pegn. comment. 17. in 3. par. direct. num. 73. & ibidem, comment, 3 num 131.

13 Grauitas † criminis hæresis consideratur secundùm qualitatem informationum, & errorem in intellectu, ac pertinaciam inquisiti: & propriè hæresis est circa ea, quæ sũt fidei, vel directè, & principaliter, vt sunt articuli: vel secundariò, vt sunt dogmata, quæ opponuntur dogmatibus fidei. S. Tho. post. August. in 2. 2. quæst. 11. art. 2 & 24. quæst. 1. cap. 1. & negantes articulos fidei, vel dogmata contraria tenentes, sunt suspecto de violenta.

14 Suspicionum, autem † species hoc casu sunt tres: aut quis est suspectus de leui, aut de vehementi, vel de maxima, seu violenta, Direct. Inquisit. par. 2. quæst. 55. num. 8. Leuis suspicio ea est, quæ prouenit ex signis exterioribus operum, aut verborũ, ex quibus capitur coniectura, qua concludi potest, non quidem frequenter, sed rarò, seu casu, quòd talia faciens vel dicens hæreticus sit: quod deducitur leui consequentia contra frequenter deierantem, vel blasphemantem, quasi non benè credat. arg. text in cap. accusatus, in princip. de hæret. in 6. & Pegn. in Direct. Inquisit. com. 80.

15 In leui suspicione † maximè attendenda est

est qualitas personarum, quoniam ex leuibus suspicionibus probabilibus aduersus viles, & improbos procedi potest, vt intelligatur, quid sentiant de fide, sed contra probos, & honestos non ita, de facili procedi debet, vt admonet Simanc. de cath. institut. tit. 50. num. 28. & seq. quem sequitur Pegna in Direct. Inquisit. par. 2. dict. comment. 80. ver. & vbi quis. Casu autem, quo videatur contra probos, honestos, & nobiles procedendum, & sint de leui suspecti, ad abiurandum de leui non sunt cōdemnandi: sed purgatio canonica illis est iniungenda, vt cap. inter solicitudines, cap. cum dilectus, cap. de testibus, & tot. tit. de purg. can. & Eymer. in Direct. Inquisit. quæst. 46. num. 9.

16 † Quam purgationem etiam ab ignobilibus, honestis tamen personis, & personas vicinas, & honestas offerentibus puto esse recipiendam: cum hoc remedio purgationis nocens infamia, innocentia canonice detecta deleatur. Host. in sum. de purgat. canon. num. 1. & Diaz. in pract. crimin. cap. mihi, 150. incipien. in priscis, num. 7. Pro leui tamen suspicione cōtra personas graues non ita de facili est procedendum, vt post Simanc. de cath. institut. tit. 50. num. 28. & seq. admonet. Pegna super Direct. Inquisit. par. 2. comment. 80. vers. quantùm ad hunc.

17 Dicitur † autem canonica purgatio, quæ regulis ecclesiasticis iuris est consentanea, & est ostensio innocentiæ de crimine obiecto. Pegna in comment. 14. super Direct. Inquisit. par. 2. quæ est duplex, vna per iusiurandum, & altera per venerabilis sacramenti Eucharistiæ sumptionem, vt per Mart. del Rio. de malef. par. 1. lib. 4. cap. 4. quæst. 3. in princip. quæ per iusiurandum fit pluribus de causis, etiam citrà crimen hæresis, aut illius suspicionem.

18 Primò, † pro purgatione suspicionis hæresis comparet personaliter ipse purgandus, cum suis compurgatoribus, & ponens manus super librum Euangeliorum genibus flexis sic dicit: Ego iuro super ista quatuor Dei Euangelia sacrosancta, quòd, talem, hæresim exprimendo, eam, de qua sum diffamatus, nunquam tenui, nec credidi, nec docui, nec teneo, nec credo, negabitque cum iuramento illud, de quo est diffamatus. Quo facto, omnes compurgatores ponent manum super illum librum Euangeliorum, & quilibet ita dicet, ego iuro super ista quatuor Dei Euangelia, quòd credo ipsum verum iurasse, vt per Pegnam in comm. 421, num. 182. par. 3. direct.

19 Secundò, † Episcopi canonica purgatione purgantur, si sunt diffamati de quocunque crimine, & non conuicti, præstito iuramento super corpus alicuius sancti, vt cap. habet, cap. mennam, & cap. quanto, 2. quæst. 4. vel supra sancta Dei Euangelia, adhibitis etiam expurgatoribus, de quibus in capit. quoties frater, ead. quæst. 4. Hodie tamen Episcopi, licèt conuicti, pro grauibus delictis ad comparendum personaliter citantur, processantur, & puniuntur, ex dispositione Sacr. Conc. Trident. cap. 6. de reformat. sess. 13.

20 Tertiò, † sacerdotes cum septem socijs, & diaconi cum tribus eiusdem ordinis, iuramento in sacrosancto Euangelio coram posito præstito, purgantur, cap. si legitima, & cap. presbyter, ead. quæst. 4. & ad præscriptam formam, de qua in cap. omnibus vobis, circ. fin. ead. quæst. 4.

21 Leo † enim Papa, de quibusdam criminibus diffamatus se expurgando, ita inquit, Auditum, est fratres charissimi, qualiter mali homines in me grauia crimina confinxerunt, quamobrem ego Leo Pontifex Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, purifico me in conspectu vestro coram Deo, & Angelis eius: quia istas criminosas, & sceleratas res, quas illi mihi objiciunt, nec perpetraui, nec perpetrare iussi: hoc autem faciens non legem præscribo cœteris, qua id facere cogantur: Et, licèt se purgauerit, non tamen tenebatur; nec alijs Pontificibus id faciendi legem imposuit, cap. auditum, & cap. mandastis ead. quæst. 4. Non enim tenetur Pontifex se purgare, quia à nemine, nec etiam ab vniuersali concilio, potest iudicari, præterquam in hæresi, gloss. penult. eod. cap. mandastis, & cap. si Episcopo, in fin. ead. quæst. 4.

22 Regina † etiam Sophia fertur se purgasse de stupro, suo, & septem honestarum, ac nobilium fœminarum præstito iuramento, testatur Crome. lib. 9. hystor. Polon.

23 Purgatio, † quæ per venerabilis sacramenti Eucharistiæ sumptionem in casu furti, in monasterio commissi fuerat permissa, vt fratres se ita expurgarent, quòd Missa ab

Ab-

Abbate, vel ab aliquo ex fratribus in aliorum præsentia celebrata, omnes in hęc verba communicarentur, Corpus Domini sit tibi hodie ad probationem, per text. in cap. sæpe contigit, ead. quæst. 4. est reprobata, & dict. cap. sæpe, fuit derogatum, quia suspectis non est danda Eucharistia, gloss. in eodem cap. sæpe, vbi etiam Archid. 2. quæst. 4.

24 Hanc autem † purgationem exegit Adrianus Papa, cùm enim Lotharius Rex pactis cum Nicolao Pontifice initis non stetisset, sed adulteram iterum in thalami partem reduxisset, Romam profectus petijt à Papa Adriano absolui, dicens, se promissis Nicolao factis stetisse. Pontifex autem pro comprobatione innocentiæ ad examinationem Corporis, & Sanguinis Domini, tàm Regem, quàm optimates Regni inuitauit, qui nihil Deum veriti, Corpus Domini nostri temerè, & perperam acceperunt. Nam Rex in itinere Placentiæ statim mortuus est: reliqui verò omnes intra annum perierunt, vt testatur Sigisbert. in chronic. ann. 870. quem refert, & sequitur Martin. del Rio. d. par. 1. lib. 4. cap. 4. quæst 3.

25 Gregorius † verò Septimus Pontifex, absoluto Henrico Imperatore ab excommunicatione, Missarum solemnia celebrauit, confectaque sacra oblatione Regem cum cætera, quæ frequens aderat, multitudine; ad altare euocauit, præferensque manu corpus dominicum: Ego, inquit, iam pridem à te, tuisque fautoribus litteras accepi, quibus me insimulabas Sedem Apostolicam per simoniacam hæresim occupasse, & alijs quibusdam, tàm ante Episcopatum, quàm post acceptum Episcopatum, criminibus vitam maculasse: quæ mihi secundum scita canonum omnem ad sacros ordines accessum obstruxerunt. Et licèt multorum idoneorum certè testium adstipulatione crimen refellere queam, eorum, scilicet, qui omnem vitæ meæ, ab ineunte ætate, institutionem integerrime nouerunt, & eorum, qui me ad Episcopatum promotionis auctores fuerunt; ego tamen, ne humano potius, quàm diuino niti videar testimonio, vt satisfactionis compendio omnem omnibus scandali scrupulum de medio auferam; ecce corpus dominicũ, quod sumpturus ero, in experimentum mihi hodie fiat innocentiæ meæ: vt omnipotens Deus suo me hodie iudicio, vel absoluat obiecti criminis suspicione, si innocens sum, vel subitanea interimat morte, si reus.

Quæ, & alia verba terribilia præfatus, quibus Deum causæ suæ æquissimum iudicem, & innocentiæ assertorem adesse precabatur, partem dominici corporis accepit, & sumpsit. Quà liberrime assumpta cum populus in laudem Dei innocentiæ eius congratulatus, aliquandiù acclamasset, tandem impetrato silentio, conuersus ad Regem ita fuit affatus:

Fac ergo, fili, si placet, quod me facere vidisti. Principes Theutonici Regni suis indies accusationibus aures nostras obtundunt, magnam tibi molem capitalium criminum impingentes, pro quibus non modò ab omni rerum publicarum administratione, sed ab ecclesiastica etiam communione, & omnimoda vitæ secularis conuersatione, vsque ad extremum spiritum te suspendi oportere existimant. Cum ergo tibi bene consultum cupiam, pro eo, quod in calamitatibus tuis supplex Apostolicæ Sedis patrocinium expetisti, fac, quod moneo. Si te innocentem nosti, & existimationem tuam ab æmulis tuis per calumniam falsis criminationibus impeti: libera compendiose, & Ecclesiam Dei scandalo, & te ipsum longè concertationibus ambiguum: & sume hanc residuam partem Dominici corporis, vt comprobata, Deo teste, innocentia tua obstruatur omne os aduersum te iniqua garrentium, & me deinceps causæ suæ aduocato, & innocentiæ tuæ vehementissimo assertore, Principes tibi reconcilientur, Regnum tibi restituatur, & omnes, quibus iamdiù respublica diuexatur, bellorum ciuilium tempestates in perpetuum sopiantur. Quibus ille inopinata re, attonitus æstuare, & tergiuersare cœpit, experimentum hoc innocentię suæ facere recusãs, vt per Lambert. Schaffnaburg. hystor. ann. 1077. quem refert, & sequitur Mart. del Rio. ead. quæst 3.

26 Episcopo, † & Presbytero, alio etiam modo videtur canonica purgatio permissa, si illi sit aliquod maleficium imputatum, quod pro singulis imputationibus Missam celebrare debeat, & communicare, & de singulis, imputatis se innocentem ostendere,

re, quod si non fecerit, quinquennio à liminibus Ecclesiæ extraneus habeatur, vt cap. si Episcopos, ead. 2. quæst. 4. Alijs etiam exemplis comprobatur dicta purgatio per eundem Mart. del Rio. ead quæst. 3.

Sed hodie non est in vsu, quia iuxta qualitatem, & grauitatem criminum, seruatis de iure seruandis, diuersis pœnis plectuntur, de quibus supra cap. 35. à num. 1. fere per tot.

27 Alia est etiam † purgatio vulgaris, vt, quæ per duella proponuntur, quæ de iure communi est prohibita. Curt. Iun. consl. 173. num. 1. par. 1. nec vnquam fuerunt permissa, cap. monomachiam, 2. quæst. 4. Sed sub grauibus pœnis fuerunt etiam duella à sacr. Concil. Trident. prohibita, vt in cap. 19. de reform. sess. 25. post à Gregorio XIII. vt in Bull. Rom. cap. 82. ac postremo à Clem. Papa VIII. vt in suis litteris de mense Septembris anni 1592. expeditis, & impressis. Per ferri candentis iudicium, vt, si ex eodem candēti ferro aliqua sequatur adustio, se expurgans ciuilem pœnam subire teneatur, vt cap. fin. de purgat. vulg. & gloss. in cap. ex tuorum, de purgat. canon. Per sub electionem gladij percussionis, vt factum fuit de fœmina septies icta, de quā in epist. D. Hieronym. Quæ omnia sunt prohibita, vt tot. tit. de purgat. vulg. quia alijs peccatis præpedientibus quandoque condemnatur, qui de illo, de quo quæritur, esset absoluendus, vt cap. 2. eod. tit. de purgat. vulg. His enim temporibus ob malitiam humanam purgatio canonica periculosissimum est remedium, & ideo præsertim casibus supra expressis non est in vsu, & quocunque casu illa rarò est vtendum, & cum magna cautela, vt per Ignat Lop. in annot. ad Diaz. pract. crim. 150. in fin. & Pegna in Direct. Inquisit. par. 2 lib. 2. schol. 11. circ. fin.

28 Purgatio † autem in causa hæresis, vt plurimum, fit in hunc, qui sequitur, modum: Episcopus aut Inquisitor, & Vicarius Episcopi, ac assessores, seu consultores periti, in vnum conueniunt: & excussis probationibus, reum condemnant ad se purgandum septem, decem, viginti, vel triginta, plus, minusue testibus, & in locis plurimis, vel paucioribus, magis, vel minus insignibus, in quibus fuit diffamatus: qui testes sint suæ conditionis, seu ordinis, vt si diffamatus sit religiosus, & illi sint religiosi: si clericus secularis, & illi clerici seculares: si miles: & illi milites: qui eum à crimine purgent, de quo est diffamatus. Compurgatores enim debent esse homines fide Catholici, & vita probati, qui, & illius conuersationem, & vitam, non tàm moderno tempore, quàm antiquo notam habuerint, cap. inter sollicitudines, extr. de purgat. canon. Spreng. in mal. malef. quæst. 21 § sic autem, par. 3. & Pegna in par. 3. Direct. Inquis. comment. 38. vers. in causa purgationis, alias schol. 11. lib. 2 par. 2. & lib. 3. par. 3. Schol. si vers. in causa purgationis.

29 Vehemens, † seu magna suspicio ea est, quæ prouenit ex signis exterioribus operum, vel verborum, ex quibus accipitur argumentum concludens frequenter: & vt in pluribus, quòd talia agens, vel dicens est hæreticus, vt si quis negat explicitè, palàm, & publice ea, quæ debet, ex officio, scire plusquam alij, quamuis possit etiam talis negatio ex ignorantia prouenire, vel animi leuitate, non autem ex hæretica prauitate. Ioan. Gers. in tractat. de potest. & considerat. 12. quem sequitur Pegna dict. commen. 80. vers. quare Ioannes quæst. 55. num. 4. par. 2. & facit tex. in cap. accusatus, in princip. de hæret. in 6. & plures sunt casus quibus quis vehemēter de hæresi suspectus est habendus.

30 Primus est, † quando quis vocatus ad respondendum de fide, subterfugit contumaciter se absentando, vel occultando, infrà terminum sibi assignatum non comparendo, cap. cum contumacia, & ibi gloss. in ver. vehementem, de hæret. in 6. & est excommunicatus; vnde si per annum in illa excommunicatione persistit, vehemens suspicio transit in violentam, qua, vt hæreticus, quis est condemnandus, vt per d. gloss. & Direct. Inquisit. quæst. 56. num. 5. in fin. par. 2.

31 Secundus, † cum quis directè, vel indirectè sciēter impedit Inquisitoris officium. Direct. Inquisit. ead. quæst. 56. num. 2. per tex. in cap. vt Inquisitionis negocium, §. fin. de hæret. in 6.

32 Tertius, † est eorum, qui scienter auxilium, consilium, vel fauorem præstant, impedientibus Inquisitoris officium; quia isti, tanquam iuris, & principalis iudicis man-

dati

dati in causa fidei contumaces, sicut, & impedientes excommunicationis sententiam incurrunt, dict. cap. vt Inquisitionis negocium. §. final.

33 Quartus, † casus est eorum, qui instruunt citatos in causa hæresis de celanda veritate, vel dicenda falsitate, qui ab Inquisitoribus possunt castigari, cap. accusatus §. final. de hæret. in 6. & Director. Inquisitor. ead. quæst. 56 num 4.

34 Quintus, † si quis eos, quos scit hæreticos scienter receptat, deducit, visitat, siue associat, ac dona, seu munera eis dat, seu mittit, seu alias fauorem eis impendit, dict. cap accusatus §. illud quoque.

35 Sextus, † si quis in sacramento confessionis ad venerem, vel ad quæque flagitia, seu peccata prouocat confitentem, qui inquisitorum iudicio subijcitur. Pegna eod. comment 81. vers. illa quoque. Et mihi tunc Vicario Generali Episcopatus Vercellen. super eodem casu priusquam scripta per præfatum Pegnam vidissem, sacram congregationem Inquisitionis consulenti Cardinalis. S. Seuerinæ supremus Inquisitor suis familiaribus litteris datum Romæ, 28. Iunij 1797. rescripsit, quòd à multo tempore citrà similes causæ fuerant in sancto officio Inquisitionis discussæ, & ita obseruari in sancta vniuersali Inquisitione Vrbis, omnibusque alijs Inquisitionibus Italiæ, & Hispaniæ, ac vbique: quia similia tentantes malè de sacramento pœnitentiæ sentire videntur, & hoc fuisse institutum ad salutem peccatorum, vigore breuium fel. rec. Pauli Papæ IIII. Pij etiam IIII. & Sixti Quinti.

36 Septimò, † eadem ratione est suspectus, qui prima vxore viuente, eo sciente, aliam in vxorem ducit. Albert. in tract. de agnosc. assert. quæst 23. Simanc. de cathol. institut. tit. 40. & Pegna eod. comment. 81. vers. de eo qui.

37 Octauus, † casus est eorum, qui quemuis ex Inquisitoribus, aduocatis, procuratoribus, notarijs, alijsue ministris officij Inquisitionis, vel Episcoporum, id munus in eorum diœcesi, aut Prouincia obeuntium, seu accusatorem, denunciatorem, aut testem in causa fidei, quomodocunque productum, vel euocatum, occiderint, verberauerint, deiecerint, seu perterrere fecerint; quiue ecclesias, ædes, aliasuè res, siue publicas, siue priuatas officij, aut ministrorum expugnauerint, inuaserint, incenderint, expoliauerint; aut libros, litteras, auctoritates, exemplaria, registra, protocola, exempla, scripturas, aliaue instrumenta publica, siue priuata, vbicunque posita, combusserint, diripuerint, seu interuerterint; seu ex incendio, vel direptione, aut alio quocunque modo illa exportauerint; quiue carcerem, aut aliam custodiam publicam, seu priuatam effregerint; vinctum extraxerint, seu emiserint; capiendumque prohibuerint, captumuè eripuerint, receperint, occultauerint: seu facultatem effugiendi dederint, seu id fieri passi fuerint; siue alias auxilium, consilium, vel fauorem publicè, vel occultè, in quolibet prædictorum scienter præstiterint; licèt nemo occisus, nemo verberatus, nemo extractus, emissus, vel ereptus, nihil expugnatum, nihil effractum, incensum, direptumue, nullumque damnum re ipsa sit sequutum; nihilominus ij anathemate sunt ligati, & læsæ maiestatis rei in primo capite sunt damnati, aliasque pœnas incurrunt, de quibus in constitut. Pij V. si de protegendis, in Bull. Roman. cap. 83. & Pegna in Direct. Inquisit. comment. 79. vers. sic tales, & plures alios casus vehementis suspicionis docet Direct. Inquisit. ead. quæst. 56. & ibi Pegna comment. 81.

38 Violenta, † autem, seu maxima suspicio est multimoda. Et primò illa, quæ dicitur iuris, & de iure, contra quam regulariter, & directè non admittitur probatio, cap. is qui fidem, de sponsal. Felyn. in cap quanto, num. 3 de præsumpt. & Alciat. par. 2. nu. 4. & 5. eod. tit. Nam pluribus casibus oritur violenta suspicio infidelitatis; Primò, contra transeuntes ad ritus Iudæorum, se circuncidendo, vel ad ritus Sarracenorum, aut aliorum quorumuis infidelium, cap. contra Christianos, de hæret. in 6.

39 Secundò † est, cum citatus ad respondendum de fide, vti suspectus in ea, qui nõ comparuit, & excommunicationem per annum animo sustinuit indurato; quia anno elapso, veluti violenter suspectus, vti hæreticus dãnatur, cap. cum contumacia, de hæret. in 6. Et tunc non admittitur probatio in contrarium, quia pro conuicto habetur, arg. text.

in cap. rursus, & cap. quicunque, 11. quæst. & facit, glos. fin. in d. cap. cum contumacia.

40 Qui enim † relabitur in hæresim, quam abiurauerat in genere, vel in specie: ex relapsu præsumptione iuris, & de iure pertinax hæreticus est iudicandus, cap. ad abolendam, §. illos quoque extr. de hæret. cap. super eod. & cap. accusatus, §. eum vero, eod. tit. in 6.

41 Præterea, † qui post abiuratam hæresim, de qua conuictus fuerat, vel postea conuincitur, cum hæreticis communicat, eos visitando, receptando, deducendo, associando, dona, vel munera eis donando, vel mittendo, d. cap. accusatus, §. ille quoque, & Pegn. in Direct. Inquisit. comment. 24. vers. qui post. par. 3. vbi plures alios casus ponit, per totum. Et generaliter signa, quibus hæretici, aut de fide suspecti deteguntur, sunt omnia opera, per quæ deuiant à communi vita, & conuersatione fidelium, aut ab Ecclesiæ probatis ritibus, & consuetudinibus, aut à receptis patrum doctrinis, & præceptis, quæ communes magis, quàm priuatos mores respiciunt, aut hæresim inducunt, aut hæresis suspicionem; sicut est circa aras idolorum nefarias preces emittere, sacrificia offerre, dæmones consulere, eorum responsa suscipere: vel associant sibi hæreticos propter sortes exercendas, vt faciant prædicta cum corpore, vel sanguine Christi: vel in sortibus, vt possint habere responsa, puerum rebaptizant, vel his similia, de quibus in cap. igitur, 26. quæst. 4. gloss. in cap. accusatus, §. sanè, in verb. saperent. de hæret. in 6. & Pegna in eod. comment. 24. in fin. Et quocunque casu dictarum suspicionum, exceptis his, qui purgatione canonica aboleri possunt, ex supra deductis, sunt ad abiurandum condemnandi.

42 Abiuratio † enim est solemnis hæresum detestatio cum assertione catholicæ veritatis, & obligatione, iuramento, & pœna iniuncta permanendi in fide Christiana, cap. ego Berengarius, de consecrat. dist. 2. cum alijs allegatis per Pegna in eod. Direct. Inquisit. par. 3. comment. 40. vers. est autem abiuratio.

43 Vsus † abiurationis salubriter fuit institutus ob continuas, frequentesque hæreticorum fraudes, & intercadentias; vt abiurationis rubore adacti, &, quasi vinculo constricti, & alligati, cogerentur sub vinculo iuramenti, & formidine temporalis pœnæ, in catholicæ Ecclesiæ vnitate permanere; ne liberum eis esset, impunè quotiens vellent recedere, ac Ecclesiam deludere; vt constituit Leo I epist. 48. vt refert Conrad Brun. lib. 3 de hæret. cap. 6. & Pegna eod. comment. 40. vers. fuit verò olim.

44 Abiuratio † autem est quadruplex, de leui, quo ad eos, qui nolunt, vel non possunt canonica purgatione leuem suspicionem abolere; de vehementi, quam facere tenentur, qui vehementer sunt suspecti; de violenta, quam violenter suspecti abiurare sunt condemnandi; & de formali, ad quam formales, & verè hæretici admittuntur. Pegna eod. comment. 40. vers. abiurationem hanc.

45 † Omnes enim hæretici non relapsi, si resipiscant, & ab errore resiliant, ad misericordiam, & abiurationem sunt admittendi, cap. ad abolendam, § præsenti, extr. de hæret. sed diuersis pœnitentijs, & pœnis plectuntur.

46 † Quoniam, qui, vt hæreticus errorem suum agnoscit, sponte ad Ecclesiam redeundo, antequam sit accusatus, vel denunciatus poterit de iure communi ab Episcopo, vel Inquisitore ab excommunicationis sententia, qua fuerat innodatus, absolui, cap. vt officium, in princip. de hæret. in 6. Direct. Inquisit. 3. par. quæst. 92. & Concil. Trident. cap 6. de reform. sess. 24. Vbi non tamen Vicarijs Episcoporũ est permissum, sed, quòd nec Episcopi occultos hæreticos in foro conscientiæ amplius virtute concilij absoluere possint: nec Inquisitores; imò, quòd nullus præter Papam, & ità fuisse Romæ resolutum à Pio V. die 10. Iunij 1568. refert congreg. sacr. conc. vt in decis. super cap 6. de reform. sess. 24. sub tit. Valentin. & tenet Nauar. in Manual. confess. cap. 27. num. 275. & clarius Pegna in eodem Direct. Inquisit. par. 3. vbi, quòd in supremo Prætorio sanctæ, & generalis Romanæ Inquisitionis sæpè pronunciatum est, non posse, nec debere Episcopos amplius virtute concilij absoluere occultos hæreticos in foro conscientiæ, comm. 141 circ. fin. Obstat etiam Bulla Cœnæ Domini quotannis legi solita, in qua absolutio hæreticorum soli Papæ est reseruata, & cùm sit decreto sacri concilij poste-

posterior, vltima derogant prioribus.

47 Suspectos † autem de hæresi, vt sunt blasphemias hæreticales proferentes, & alia committentes, quæ leuem, vehementem, aut violentam suspicionem inducunt, poterit Episcopus, & eius Vicarius generalis legitima facultate suffultus, in foro conscientiæ tantùm absoluere ex dispositione sacri conc. d. cap. 6. de reform. sess. 24. Quia, cùm excipiat tantùm hæreticos, ab omnibus alijs casibus occultis absoluere possunt, quoniam exceptio firmat regulam in contrarium, l. nam, quod liquida, §. final. 1. respons. ff. de pen. leg. & suspectus non dicitur hæreticus, cap. accusatus, in princip. de hæret. in 6. & Put. decis. 400. lib. 2. Cùm enim huiusmodi non sint hæretici non comprehenduntur, sub reseruatione facta in odium hæreticorum. S. Antonin 3 par. tit. 12. c. 15. Siluest. in ver. hæresis, 1. quæst. 9. & Tab. in ver. hæreticus, num. 2. Qui verò citati, carcerati, &, causa cognita, hæretici sunt declarati, non relapsi, ad abiurandum semper admittuntur. Et regulariter pœnitentes ad misericordiam sunt admittendi iux. cap. ad abolendam, § præsenti, ext. de hæret.

48 † Si vero noluerint redire ad agendam condignā pœnitentiam, curiæ seculari sunt tradendi, à qua pœna vltimi supplici, nisi resipiscant, sunt plectendi. Pegna in 3. par. Direct. Inquisit. comment. 146. vers. cœterum in hac.

49 Si vero † aliquis sacerdos in eundem errorem incidit, est à suis ordinibus degradandus: & inde perpetuo carceri tradendus, cap. quoniam, de hæret. in 6. & Direct. Inquisit. par. 3. de decim. mod. term. process. circa fin. aliasque plures pœnas incurrit.

50 Primò, † clericus est incapax beneficiorum, ità quòd collatio facta clerico hæretico est ipso iure nulla. Lambert. de iur. patron. par. 1. art. 6. quæst. 9. princip. & Pegna 3. par. Direct. Inquisit. comment. 162. vers. ad hoc collatio, & pœnam priuationis incidūt ipso iure, vt in constitut. Pij V. Si de protegendis, in Bull. Rom. cap. 43. §. quod porrò.

51 Secundò, † si labatur in hæresim, & spolietur beneficio, non restituitur; quia illi obstat exceptio hæresis, gloss. in cap. quo iure, in ver. nam iure, circ. med. 8. dist. Abb. in cap. inter dilectos, nu. 11. de excess. prælat. & Diaz. pract. crim. cap. 106. vers. secundus quod.

52 Et ea est ratio, † quia hæreticorum beneficia vacant ipso iure, licet requiratur vacationis nunciatio, cap. vt commissi, §. priuandi, de hæret. in 6. Et expresè, quòd hæreticorum beneficia ipso iure vacent, decreuit Greg XIII. vt in Bull Roman. cap. 68. & à die commissi criminis beneficijs sunt ipso iure priuati. Pius V. in litteris incipientibus, cum ex Apostolatus, circa finem Directorij impressis à Pegna relatis in eodem Direct comment. 162. vers. postremò, par. 3.

53 Ideò † post commissum delictum non poterit hæreticus beneficiatus renunciare, Diaz. in d. cap. 106. circ. princ. nisi ante sententiam redeat ad fidem, & dummodò non sit relapsus, quia, redeundo, recuperat beneficium, & bona, secus autem, si post sententiam, quia tunc non sine Apostolica dispensatione, vt post Dom. & Imol. tenet Franc. in cap. vt commissi propè fin. de hæret. in 6. quem refert. Pegna 3. par. Direct. comment. 113 vers. sed dominicus.

54 † Redeuntes autem ad Ecclesiam recuperant bona quasi iure postliminij, arg. tex. in l. si quis fortè, & tot. tit. C. de post. lim. reuer.

55 Tertià pœna, † quàm clericus hæreticus patitur, est, quòd bona eius publicantur, & si habet ecclesiam, eidem ecclesiæ, à qua stipendia receperat, applicantur, si enim clericus in pluribus ecclesijs diuersos redditus recepit, pro rata inter easdem sunt diuidenda, cap. excommunicamus, primò, §. damnati verò, iuncta gloss. in ver. stipendia, & ibi Butr. extr. de hæret. & Diaz. eod. cap. 106. circ. med. Si autem nullam habet ecclesiam, puto, quòd in pios vsus sint applicanda per Episcopum distribuenda. Abb in dict. cap. excommunicamus ante num. 1. quem sequitur Anna. colum 2. de hæret. & Diaz. dict. cap. 106. vbi suprà, vers. & quia ille textus.

56 Quarta, † quòd post abiurationem est perpetuò carceri mancipandus, & constitutus in sacris degradandus, vt cap. 1. de hæret. in 6. Et hoc casu solus Episcopus, adhibitis tamen totidem Abbatibus vsum mitræ, & baculi, ex priuilegio Apostolico habentibus, si in ciuitate, aut diœcesi reperiri, & commodè interesse possint, alioquin

alijs personis in ecclesiastica dignitate cōstitutis, quæ ætate graues, ac iuris scientia commendabiles existant, ad degradationem procedere potest, d. cap. 1. & Concil. Trid. cap. 4. de reform. sess. 13.

57 Degradatio † autem est duplex, verbalis, & actualis, vt cap. degradatio, de pœn. in 6. & Pegna eod. Direct. comment. 45. vers. ex his colliges, par. 3. Verbalem depositionem facere potest, non solùm Episcopus, sed etiam Vicarius, qui potest contra clericum sententiam promulgare, illum pluribus, grauibus de causis ordinum ministerio, siue executione priuando, quæ est verbalis degradatio, aut potius depositio vocatur, vt animaduertit, Iul. Clar. in sua pract. crim. quæst. 74. & declarat Pegn. eod. comm. 45. vers. ex his, & vers. actualis autem, & sentit Felyn. in cap. at si clerici, circa fin. de iud. Propriè verò actualis degradatio in crimine heresis locum habet. Clar. in pract. crim. vbi suprà, quia ordinatus tunc actualiter, & personaliter priuatur, exuitur, & spoliatur ordinibus ecclesiasticis. Pegna eod. vers. actualis autem: Et ex dispositione antiquorum canonum in degradatione Episcopi, duodecim Episcopi, in degradatione presbyteri sex; & in degradatione diaconi tres Episcopi requirebātur: vt in cap. si quis tumidus cum duobus seq. 15. quæst. 7. & gloss. in cap. 1. de hæret. in 6. Qua autem forma fiat degradatio, trad. tex. in d. cap. degradatio, de pœn. in 6. & melius habetur in Pont. Rom. in quo ad litteram omnia requisita leguntur. Hæc autem degradatio actualis non Vicarijs, aut alijs inferioribus, sed ab habentibus dignitatem Episcopalem tātùm fieri potest, iuribus suprà allegatis.

58 Quintam † pœnam incurrunt hæretici, qua traduntur curiæ seculari, si sunt relapsi, aut hæresiarchæ; de quibus Ecclesia non confidit, etiam post abiurationem: vel pertinaces, ac pluribus alijs casibus, de quibus in eod. Direct. Inquis. par. 2. quæst. 58. Pegna ibi quæst. 83. per totum. Et licèt parum referre videatur, dummodò pœna mortis plectantur, an gladio, igni, vel alio supplicio interficiantur, vt per Alphons. Castr. de iust. hæret. punit. lib. 2. cap. 12. regulariter tamen heretici in eorum mala opinione pertinaces viui in conspectu hominum sunt comburendi. Host. in cap. ad abolendam, de hæret. Iul. Clar. in pract. crimin. §. hæresis, in vers. scias tamen, & Couar. lib. 2. var. resolut. cap. 10. num. 10.

Si autem pœnitētiam egerint, licèt post sententiam, & mortis tēpore eis ministrentur sacramenta pœnitentiæ, & Eucharistiæ, etiamsi pluries fuerint relapsi laqueo suspenduntur, & deinde mortui igne cremantur. Couar. dict. num. 10. vers. tandem in Hispania. & cap. super, de eod. de hæret. in 6.

59 Firmissimè enim est tenendum, † & nullatenus dubitandum, omnem hæreticum, vel schismaticum cum diabolo, & angelis eius æterni ignis incendio participare: nisi ante finem vitæ catholicæ fuerit incorporatus, & reintegratus Ecclesiæ, Et omni homini, qui Ecclesiæ Catholicæ non tenet vnitatem, neque baptismus, neque eleemosyna, quantumlibet copiosa, neque mors pro nomine CHRISTI suscepta proficere poterit ad salutem. Augustin. in libr. de fid. ad Petr. Diac. relat. in cap. firmissimè tenet extr. de hæret. & per Aimeric. in eodem Director. Inquisitor. part. 2. cap. 3.

60 Vltrà pœnam mortis, † plures alias pœnas hæreticus incurrit, infamia, & memoria, quæ damnatur, quia damnato auctore, damnantur eius scripturæ, libri, & opera, vt capitulo fraternitatis, eodem tit. de hæret. & Pegna in eadem 2. par. Director. Inquisitor. comment. 3. vers. primum damnato.

61 Ità, † quòd opera auctorum damnatorum nullo modo recipi debent, neque vti auctorizabilia, neque tanquam rationabilia; quoniam indistinctè hæreticorum libri sunt damnati, & sub pœna excommunicationis prohibiti, in Bulla Cœnæ Domini, vt per Graff. decis. aur. par. 1. lib. 4. cap. 18. num. 40. & in indice, lib. Clem. Papæ VIII. reg. 10. vers. quòd si quis; Quæ procedunt, etiamsi libri hæreticorum multa bona contineant, quoniam periculum est non leue, ne inter vtilia hæreses lateant, cum hæreticorum mos † sit bona multa docere, vt falsa faciliùs persuadeant. Host. in dict. capitulo fraternitatis, num. 1. & Pegna in eodem Direct. Inquisit. dict. comment. 3. vers. rursus idem.

62

63 Scientes † autem, animoque deliberato hære-

hæreticorum libros, vel cuiuslibet auctoris scripta propter hæresim, vel falsi dogmatis suspicionem damnata legentes, habentesue ipso iure in excommunicationis pœnam incidunt; eamque ob causam in eos, tanquam de hæresi suspectos inquiri, & procedi licet, vt in litteris Pij IV. in Bull. Roman. cap. 99. vers. si quis autem.

Quæ suspicio est leuis, vehemens, aut violenta secũdùm qualitatem personarum, & circunstantijs consideratis, de quibus per Pegnam dict. comment. 2. vers. an hæc suspicio, vbi de qualitatibus librorum, & pœna, qua plecti debent libros damnatos retinentes, per tot. & comment. 52. eadem par. 2.

64 Damnatur etiam memoria hæreticorũ, quia eorum filij vsque ad secundam lineam paternam, & ad primam maternam sunt ipso iure inhabiles, ad beneficia, & officia obtinenda: nisi sic damnati ante mortem Ecclesiæ fuerint incorporati, cap. statutum, de hæret. in 6. Pegna in dict. Direct. comment. 163. par. 3. vers. rursus textus. Et filij per paternum crimen hæresis, paterna infamia afficiuntur. Pegna eod. Direct. d. comment. 163. vers. ob has rationes. An autem iustum sit filios ob parentum delicta puniri, tradit Alphons. Castr. de iust. hæret. punit. lib. 2. cap. 10.

Quibus autem bona hæreticorum applicentur, tradit. Direct. Inquisit. par. 2. cap. 10. Pegna in comment. 9. ead. par. 2. vbi habetur, quomodo eorum filijs sit etiam misericorditer prouidendum.

DE EXCOMMVNICATIONE. Cap. VII.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatione nulla maior pœna in Ecclesia Dei reperitur.*
2 *Excommunicatio pluribus nominibus nuncupatur.*
3 *Anathema, an differat à maiori excommunicatione, & quid significet.*
4 *Excommunicatio est duplex, maior, & minor, & quomodo inter se differant.*
5 *Excommunicatio est etiam triplex, iusta, nulla, & iniusta.*
Excommunicatio, quibus casibus sit nulla, ibidem.
6 *Excommunicatio, vt sit iusta, quatuor concurrere debet.*
7 *Excommunicationis sententiam iniustè proferens multipliciter punitur.*
8 *Dispensare possunt Episcopi à pluribus irregularitatibus.*
9 *Excommunicatio minor à Deo, à se ipso, à sacerdote, & à canone infertur.*
10 *Excommunicatio in octo casibus à iure infertur.*
11 *Excommunicationis gladius est valdè salutaris, & magna circumspectione exercendus.*
12 *Excõmunicatio in causis iudicialibus, quomodo, & quando contra reos sit promulganda.*
13 *Magistratus seculares prohibere non possunt, ne quis excommunicetur, aut mandare, vt excommunicatio promulgata reuocetur.*
14 *Exequtor deputatus cum potestate excommunicationem nunciandi, quid seruare teneatur.*
15 *Exequtio contra duos in forma Cameræ Apostolicæ obligatos, si alter non est soluendo, quomodo fieri possit.*
16 *Excommunicatio contra sumentes tempore paschali sanctissimum Eucharistiæ sacramentum, quando promulgari possit.*
17 *Excommunicationes quæ monitionibus præmissis, ad finem reuelationis auctoritate ordinaria promulgantur, ab inferioribus fulminari non possunt, excepto capitulo sede Episcopali vacante.*
18 *Episcopus, & Vicarius vnum, & idem tribunal repræsentant.*
19 *Excommunicationes ad finem reuelationis ab his, qui nullius diœcesis existunt, à Sede*

Apostolica sunt impetrandæ.

20 Episcopi propalationum vigore litterarum monitorialium factarũ causas inferiorum iudicum cognoscere non possunt.

21 Monitoriales litteræ, pro quibus concedi possint.

22 Excommunicari nominatim vigore propalationum nemo potest, sed, forma concilij Tridentini seruata, procedi debet.

23 Monitorialium litterarũ cursus in pluribus casibus potest impediri.

24 Monitoriales litteræ, tam ante, quàm post litem concedi possunt.

25 Iuramentum litis decisiuum habet vim rei iudicatæ.

26 Transactionis exceptio impedit cursum litterarum monitorialium.

27 Præscriptione legitima tutus, non tenetur vi gore monitorialium denunciare.

28 Exceptio, tua non interest, contra litteras monitoriales est legitima.

29 Iudæis, seu excommunicatis litteræ monitoriales concedi non possunt.

30 Excommunicationes grauiores in Bulla Cœnæ Domini continentur.

31 Excommunicationis sententiam in Bulla Cœnæ Domini cõtentam plura genera personarum incurrunt.

32 Credentes dicuntur, qui hæreticorum erroribus, & hæresibus credunt, & sunt excommunicati.

33 Schismatici sunt, qui in animarum suarum periculum se à Romani Pontificis obedientia pertinaciter subtrahunt.

34 Schisma, ab hæresi distinguitur, quod hæresis opponitur fidei, schisma autem vnitati Ecclesiæ charitatis.

Schismatici, qui dicantur.

35 Appellatio, est prouocatio à minori ad iudicem maiorem, & non valeret consuetudo, quòd à maiori ad minorem appellaretur.

36 Piratæ & latrũculi maritimi in Bulla Cœnæ Domini excommunicantur.

37 Nauigantes sunt quasi miserabiles personæ, & propterea Ecclesia eos defendit.

38 Rapientes bona Christianorum naufragantium excommunicationis sententiam in Bulla Cœnæ Domini contentam incidunt.

39 Excommunicationis sententiam in Bulla Cœnæ Domini contentam, qui imponentes noua pedagia, & gabellas incidant.

Dux Sabaudiæ in suo dominio habet iura Imperij, ibidem.

40 Falsificantes litteras Apostolicas excommunicationis sententiam in Bulla Cœnæ Domini incurrunt.

41 Falsariorum nomine qui comprehendãtur.

42 Arma, & alia vsui bellico ad infideles deferẽtes excommunicationis sententiam incurrunt.

43 Victualia, & alia necessaria, ne ad Romanam curiam adducantur, prohibentes, excommunicationis sententiam incurrunt.

44 Excommunicationis pœnam incurrunt vexantes in curia Romana commorãtes, accedentesuè ad eam, seu ab ea recedentes.

45 Curiales dicuntur, qui ratione curiæ Pontificiæ Romæ commorantur.

46 Romipetas, seu peregrinos ad Vrbem deuotionis, vel peregrinationis causa accedentes vexantes, excommunicationis pœnam incurrunt.

47 Priuilegium datum ad eundum, intelligitur datum etiam ad morandum, & redeundum.

48 Excommunicationis aliasque graues pœnas incurrunt offendentes S.R.E. Cardinales, & alios Prælatos, consiliumque, vel fauorem præstantes, &c.

49 Excommunicationis pœnam incurrunt percutientes personas ad Romanam curiam pro eorum negotijs recurrentes aduocatosque, procuratores, & iudices.

50 Morantes in Romana curia causa litis, vel negotij, sunt sub protectione Sedis Apostolicæ.

51 Appellantes à grauamine, vel futura exequtione litterarum Apostolicarum, ad iudices seculares, & iudices exequtionem impedientes excommunicationis sententiã incurrunt.

52 Excommunicationis sententiam incurrunt iudices seculares causas beneficiales & decimarum, aliasque spirituales, & spiritualibus annexas à iudicibus ecclesiasticis auocantes.

53 Excommunicationis pœnam incurrunt iudices seculares, qui partes actrices compellunt ad reuocari faciendum inhibitiones, & ad faciendum à censuris, & pœnis absolui.

54 Statuta laicorum, quibus ecclesiastica persona compelluntur, sunt nulla.

55 Statuta, & consuetudines contra ecclesiasticam

eam libertatem introductas seruare facientes excommunicationis sententiam incurrunt.

56 Statuta contra ecclesiasticam libertatem sunt abolenda, & de volumine statutorum cancellanda.

57 Verbum in præmissis, in fine positum est relatiuum comprehendens omnia supra narrata.

58 Carcerantes iudices ecclesiasticos, aut aliàs sua auctoritate arrestantes excommunicationis sententiam incurrunt.

59 Excommunicationis pœnam incurrunt, qui laicali potestate in odium clericorum eorum consanguineos lædunt.

60 Metus illatus consanguineis clerici, habetur pro illato ipso clerico, & violentas manus in consanguineum odio clerici iniiciēs sententiam excommunicationis incurrit.

61 Taciti, & expressi eadem est virtus.

62 Consilium, & assensum præstantes in præiuditium libertatis ecclesiasticæ, quando & qui excommunicationis sententiam incurrant.

63 Coniecturis non est opus, quando sumus in claris.

64 Excommunicati, donec publicè declarētur, regulariter non sunt vitandi.

65 Laici non possunt causas ad forum ecclesiasticum spectātes quouis prætextu ad eorum tribunal trahere.

66 Potestas ecclesiastica, & secularis duæ potestates supremæ sunt, ad inuicem quodammodo independentes.

67 Iudex ecclesiasticus est maior, & potest secularis negligentiam supplere, & illum corrigere.

68 Spirituales causæ plures sunt.

69 Iudex ecclesiasticus potest cognoscere in pluribus casibus de criminibus laicorum.

70 Spiritualibus annexæ causæ quæ sint.

71 Connexorum idem est iudicium.

72 Excommunicatio, an sit legitimè promulgata, ad iudicem ecclesiasticum cognitio spectat.

73 Iudices seculares qui personas ecclesiasticas ad sua tribunalia trahunt, libertatem ecclesiasticam tollunt, aut deprimunt, in excommunicationis sententiam incidunt.

74 Excommunicationis sententiam incurrunt facientes, ordinantes, & publicantes statuta, & alia directè, vel indirectè contra libertatem ecclesiasticam.

75 Iudices laici cognoscere possunt causas feudales, de quibus clerici à domino temporali fuerunt inuestiti.

76 Fidelitatis iuramentum Papæ præstare tenentur Prælati, & alij pro feudis, quæ sunt de mensa ecclesiarum.

77 Clericus an coram iudice laico possit reconueniri.

78 Clericus, qui amisit priuilegium clericale, coram iudice seculari conueniri, & puniri potest.

79 Clericus degradatus de foro seculari efficitur.

80 Clericus succedens laico reo defuncto, cum quo lis erat cœpta, an coram iudice laico causam defendere teneatur.

81 Libertas ecclesiastica, quæ dicatur.

82 Clerici priuilegium fori habent à Deo.

83 Statutum, vt sit contra libertatem Ecclesiæ, quæ requirantur.

84 Decreta ordinationes, seu constitutiones contra libertatem ecclesiasticam edentes excommunicationis pœnam incurrunt.

85 Excommunicationis sententiam incurrunt impedientes iudices ecclesiasticos ordinarios, ne eorum iurisdictione vtantur, & auctoritate iudicum secularium sententias eorum eludunt.

86 Excommunicationis sententiam incurrunt dantes in prædictis auxilium, consilium, patrocinium, vel fauorem.

87 Absolutionem à sententia excommunicationis vi, aut metu extorquens, nouam excommunicationem incurrunt, & absolutio est nulla.

88 Clericus, quando coram iudice seculari possit reconueniri.

89 Clerici habent priuilegium fori de iure diuino, canonico, & Cæsareo.

90 Statuta omnia contra ecclesiasticam libertatem facta sunt cassa, & irrita.

91 Recursus in causis ecclesiasticis ad laicos est prohibitus.

92 Iudex ecclesiasticus est potestate maior seculari.

93 Iudex ecclesiasticus iudici secularis negligentiam supplere potest & non contrà.

94 Iudex laicus adiri non potest ad impediendā mandata iudicis ecclesiastici.

95 Iudex laicus est incapax iurisdictionis in personas ecclesiasticas, & eorum causas,

Z 4 non

non obstante immemorabili consuetudine.
96 Excommunicatus est incapax beneficiorum.
97 Recursus ad iudices seculares prabet causam, vt immunitas ecclesiastica violetur.
98 Consuetudo contra immunitatem ecclesiasticam est improbata, & sacris canonibus inimica, & non attendenda.
99 Inhibitiones à iudicibus secularibus contra iudices ecclesiasticos obtineri non possunt.
100 Iudices seculares, nec habitu habent iurisdictionem in clericos, cum illius sint penitus incapaces.
101 Interpretatio qualibet fit in odium eorum, qui contra personas ecclesiasticas recurrunt ad iudices seculares.
102 Impediens auxilio potestatis secularis, quò minus quis citetur, habetur pro citato.
103 Excommunicationis sentẽtiam incurrunt, vsurpantes iurisdictiones, fructus, redditus, & prouentus ad Papam, Sedem Apostolicam, & quascunque ecclesiasticas personas ratione beneficiorum ecclesiasticorum spectantes.
104 Fures & latrones pro furto ablatis non incidunt in sentẽtiam excommunicationis in Bulla Cœna Domini.
105 Declaratoria sententia ferri non debet, nisi praua monitione, vel citatione.
106 Monitio canonica, quomodo fieri debeat, vt ad sententiam declaratoriam procedi possit.
107 Monitio generalis, quando pro canonica sufficiat.
108 Actore non probante, reus absoluitur.
109 Confessione partis nulla maior probatio haberi potest.
110 Declaratoria excommunicationis, pro excessu notorio sine solemnitatibus iuris, etiam sine citatione ferri potest.
111 Spolians est vsurpator, & antequam de dominio cognoscatur, restituere tenetur.
112 Spolium committens in bonis ecclesiasticis in Bullam Cœna Domini, vti vsurpator, incidit.
113 Libertas ecclesiastica laditur in impositione onerum directè vel indirectè personis, aut bonis ecclesiasticis.
114 Excommunicationis sententiam incurrunt auxilium, vel fauorem onerum personis, & bonis ecclesiasticis impositioni prastantes.
115 Bulla Cœna Domini radix, & fundamentum, quod sit.
116 Immunitas ecclesiastica est iuri naturali, & diuino conformis.
117 Clerici operas, & labores rei ecclesiastica impendunt, quapropter à solutione tributorum fuerunt exempti.
118 Excommunicationis pœnam incurrũt, qui per se, vel alios directè, vel indirectè, à clericis onera exigere prasumunt.
119 Excommunicationis pœnã incurrunt onerantes colonos ecclesiasticorum bonorum pro laborerio, seu trafico eorundem bonorum, quia indirectè grauant ecclesiasticos.
120 Exemptio competens bonis ecclesiasticis est realis.
121 Coloni bonorum ecclesiasticorum habent tantum detentionem.
122 Coloni bonorum ecclesiasticorum pro bonis que proprio nomine possident, onera persoluere tenentur.
123 Onera qua respiciũt vtilitatem publicam; tàm clericorum, quàm laicorum, an à clericis persolui debeant.
124 Necessitas vrgens, qua dicatur.
125 Limitata causa limitatum producit effectum.
126 Clerici, quando ad reparationem fluminum, pontium, & viarum publicarum concurrere teneantur.
127 Clerus ad onera concurrere non tenetur, nisi Principis, & subditorum bursa sit exhausta.
128 Consensus Episcopi, capituli & cleri requiritur ad imponendum onera super personis, & bonis ecclesiasticis.
129 Clerici à laicis ad soluendum onera cogi non possunt.
130 Clericos cogentes ad onerum solutionem excommunicationis pœnam incurrunt.
131 Iudex secularis defectum iudicis ecclesiastici supplere non potest.
132 Excommunicationis pœnam Bulla Cœna Domini incurrunt auxilium, consilium, vel fauorem prastantes, vt clerici oneribus grauentur.
133 Excommunicationis pœnam Bulla Cœna Domini incurrunt magistratus, iudices, notarij, & scriba se interponentes in causis capitalibus contra personas ecclesiasticas.

Ostra-

OMNES

OMNES hæreses, de quibus proximè diximus, excommunicationem annexam habēt, & quia inter
1 alias † pœnas nulla est maior in Ecclesia Dei, quàm excōmunicatio, scilicet in spiritualibus, vt cap. corripiuntur, 24 q. 3. & Abb. in cap. cum dil. ctus, num 6. de his, quæ vi met nè cau. fin. de ea mihi verba facturo tradendum primo loco videtur, de nominibus, quibus regulariter appellatur. Quandoque enim dicitur censura ecclesiastica, vt in cap. irrefragabili, de offic. ord. cap. quærenti, de verb. signif. extrauag. Ioann 27 cap. Sancta Romana, in fi. de Relig. Dom. & in clem. 3. de sentent. excommunicat.

2 Præter † nomen censura, & excommunicationis, vocatur etiam anathema, de qua per conc. Trid. pluribus in locis, præsertim in quibus tractat de sacramentis, in sess. 7. de Euchar Sacr. sessio. 13. de pœnit. Sacr. sess. 14. de com. sub vtraque spec sess. 21. & sacr. Miss. sess 22. & etiam anathema maranatha, & pluribus alijs nominibus appellatur, vt mors, medicina, mucro, seu gladius, virga ferrea, & neruus ecclesiasticæ disciplinæ, de quibus nominibus, per Sayr. in Thes. Cas. Consc. c. 3. lib. 1.

3 Anathema, † prout capitur de iure, nihil differt à maiore excommunicatione, nisi in forma, vt per Graff. in decis. aur. c. 1. num. mihi 39. par. 1. lib. 4. sed maiori cum solemnitate anathematizatur, vt in cap. debent, cum seq 11. quæst. 3. Et duo significat: Vnum, quòd est actus separandi Christianum à Christianorum communione, vt in cap nemo, 11. quæst 3. Nihil enim aliud significat anathema, quàm à Deo separationem, cap. certum, 24. quest. 3. & cap. Engeltrudem, 3. quæst. 4. Alterum significat ipsum Christianum sic separatum, vt in dist. 30. ferè per tot. Et dicitur ab ana, quod est sursum, & thema quædam figura quasi rotunda, quæ consueuit poni in frontibus damnatorum, vt per gloss. in extrauag. com. c. 1. in ver. anathematizatus, de senten. excommunic. & Graff. dicta decis. num. 38. & 39. Anathema autem maranatha est Verbum latæ sententiæ, & Verbum maranatha importat vsque ad Aduentum Domini sit excommunicatus, supple, nisi pœniteat, gloss. in cap. Guilisarius, in ver. maranatha, 23. quæst. 4. & Felyn. in cap. Rodulphus, num. 33. de rescript.

4 Excommunicatio † est duplex maior, & minor. Maior excommunicatio est censura priuans participatione, tam actiua quàm passiua sacramentorum, & hominum, Abb. in rubr. de sentent. excommunicat. & Nauar. in cap. 27. num. 1. tom. 3. & propterea eundem operatur effectum, quem anathematizatio. Minor priuat participatione passiua sacramentorum tantùm, cap. si celebrar. de cler. excommun. minist. & Graff. decis. aur. cap. 10. nu. mihi, 2. part. 1. lib. 4.

5 Triplex † est etiam excommunicatio scilicet, nulla, iniusta, & iusta. Nulla est, quæ ipso iure non tenet, vt lata post legitimam interpositam appellationem, Felyn. in cap. Rodulphus, n. 43. de sentent. excommunic. Paris. cons. 28. num. 19. vol. 4. Put. decis. 177. num. 2. lib. 2. & Nauar. in cap. cum contingat, 6. caus. nullit. nu. 1. tom. 2. de rescript.

Secundò, est nulla, quando deest legitima potestas excommunicandi in excommunicante, quia excommunicans caret iurisdictione, Graff. decis. aur. cap. 3. nu. 5. par. 1. lib. 4.

Tertiò, si feratur à delegato contra delegantis intentionem, vt per gloss. in c. præsenti, in ver. ad cautelam, vers. sexto cum, de sentent. excommunicat. in 6. & duodecim casus nullitatis excōmunicationis ponit, dicta gloss. in cap. præsenti, & Abb. in cap. ab excommunicato, num. 5. de rescrip. Et quando sententia excommunicationis est nulla, non requiritur absolutio, cap. cui est, 11. quæst. 3. Nauar. in cap. 27. num. 11. tom. 3. & Graff. cap. 3. num. 13. eod lib. 4.

Iniusta † tribus modis dicitur, ex causa, ex animo, & ex ordine, gloss. in dicto cap. sacro. in verb. iusta; Et iniustè excommunicatus non est priuatus communionibus, & generalibus suffragijs Ecclesiæ Catholicæ, cap. illud planè, 11 quæst. 3. & Con. prior. par. relect. §. septimus, num. 5. vers. secunda conclusio.

6 Iusta † excommunicatio, vt sit, quatuor concurrere debent.

Primum, vt proferens habeat iurisdictionem

nem

nem excommunicandi, vt per Graff. supra allegatum.

Secundum, quòd causa subsit vera, & rationabilis, cap. 1. de sent. excom. in 6.

Tertium, quòd monitio competens precedat ad formam d. c. sacro. in 6.

Quartũ, quòd proferatur causa expressa, & in scriptis d. c. 1. de sent. excom. eo. lib 6.

7 Iniustam † sententiam excommunicationis proferens multipliciter punitur.

Primò, quia tenetur excommunicato actione iniuriarum, cap. temerarium, & cap. illud, iunct. gloss. 11. q. 3.

Secundò, tanquam sacrilegum est puniẽdus, cap si quis, & cap. non in perpetuum, 24. quæst. 3.

Tertiò, carere debet communione hominum, & interdici ab ingressu ecclesiæ, quantum superiori videbitur expedire, cap. de illicita, eadem q. 3. & Inno. in cap. sacro, nu. 2. de sentent. excom.

Quartò, ob non seruatam formam, cap. 1. de sentent. excommun. in 6 Pœnam interdicti ab ingressu ecclesiæ per mensem incurrit ipso iure, & suspensionis à diuinis, adeò quòd celebrando, irregularitatem incurrit, à qua non nisi à solo Papa potest dispensari, vt in d. cap. 1.

8 Sed † ex sacri conc. Trid. dispositione à dicta irregularitate, si erit occulta, poterit dispensari ab Episcopis, qui per se ipsos, aut per Vicarios ad id specialiter deputatos in foro conscientiæ, in omnibus irregularitatibus ex delicto occulto prouenientibus, excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis alijs deductis ad forũ contentiosum, cum suis subditis dispensare possunt, cap. 6. de refor. sess. 24.

Quintò, si sententia excommunicationis iniusta appareat, ad interesse excommunicati est condemnandus, vt per Host. & Io. And. in d. cap. 1. Excusat tamen proferentem sententiam ab his pœnis causa probabilis, si laudabilis opinionis existat, vt in d. cap. Sacro. §. cumque aduersus, de senten. excommun.

9 Minor † excommunicatio quatuor modis infertur, à Deo, à seipso, à sacerdote, & à canone glos. in cap. si inimicus, 11. q. 3.

Et est censura ecclesiastica priuans participatione passiua omnium sacramentorum, cap. si celebrat. de cler. excommunic. minister. & celebrans in minori excommunicatione mortaliter peccat. Syluestr. in ver. excommunicatio, 4. & Caiet. in verb. excommunicatio minor. Diuina officia, Missamque audire: & cum alijs eisdem interesse, ac choro recitare, & pacem, quæ in ea offertur, minori excommunicatione excommunicatus sumere potest, Nauar. in c. 27. num. 24 tom. 3.

10 † Et minor excommunicatio per ius in octo casibus fertur de quibus per Innoc. in cap. 1. de sentent. excommunicat. & Graff. d. cap. 10. par. 1. lib. 4. vbi latè de excommunicatione minori per tot.

11 Quamuis † enim excõmunicationis gladius neruus sit ecclesiasticæ disciplinæ, ac ad continendos in officio populos valde salutaris; sobriè tamen, magnaque circunspectione est exercendus: cum experientia doceat, si temerè, aut leuibus ex rebus incutiatur, magis eum contemni, quàm formidari, & perniciem potiùs parere, quàm salutem. conc. Trid. c. 3. in princ. de refor. sess. 25 cap. multi, in princ. 2 quæst. 1. capit. corripiantur, & ibi gloss. in ver. maior. 24. quæst. 3. cap. dilecto, §. & quoniam, de sent. excom. in 6.

12 Ideò † in causis iudicialibus quotiescunque executio realis, vel personalis in qualibet parte iudicij propria auctoritate fieri potest, abstinendum est à censuris ecclesiasticis, & procedi debet, primò ad executionem realem; si fieri potest, & deinde personalem. Quando verò realis, nec personalis fieri valet, tunc etiam ad excommunicationis pœnam procedi potest. Quod procedit quoque in causis criminalibus, vt dicto cap. 3. §. in causis verò, & non sufficit, quòd extraiudicialiter constet iudici executionem realem, vel personalem fieri nõ posse, sed necessarium est, quòd constet in actis per relationem nuncij, vt in deci. Congregat. eiusdem sacr. conc. super eod. cap. 3 §. an si Iudex. Et quamuis excommunicatio lata à iudice ecclesiastico antequàm legitimè constet de impedimentis, vel perturbationibus, quibus prohibetur facere executionem realem, vel personalem, sustineatur, & secundum communem opinionem excommunicationis sententia sit valida, & excommunicatus egeat absolutione; iudex tamen malè facit: & debet seruare formam à con-

à concilio super hoc traditam, vt fuit ab eadem sacra congregatione declaratum, in §.an excommunicatio, super eod.c.3.

13 Nefas autem † est seculari cuilibet magistratui prohibere ecclesiastico iudici, ne quem excommunicet; aut mandare, vt latam excõmunicationem reuocet, sub prætextu, quòd supradicta seruata non sint, cùm non ad seculares, sed ad ecclesiasticos hæc cognitio pertineat. conc.Triden.eod. cap.3.§.nefas, de reform.sess.25.

14 Exequtor verò † in partibus deputatus cum potestate excommunicationem nunciandi, postquàm sibi constiterit obligatum excommunicationis sententiam incurrisse, non tenetur seruare formam in dicto decreto concilij traditam, quia ante fulminationem sententiæ excommunicationis in curia Romana præsupponuntur huiusmodi diligentiæ factæ, & tunc huiusmodi excommunicatio non intelligitur sub conditione in subsidium exequtionis realis, vel personalis, congreg.concil.super eodem cap.3.§.exequtor in partibus.

11 Si autem duo † sint in forma cameræ Apostolicæ insolidum obligati pro eodem debito, si contra vnum tantùm possit deueniri ad exequtionem realem, vel personalem, contra ipsum insolidum est exequtio facienda: quia contra alium, contra quem non potest fieri exequtio realis, vel personalis ad instantiam creditoris, censura relaxari non potest, vt per eandem sacram congregat. super eodem cap.3.§.supposito quod.

Nisi facta exequtione personali carceratus non esset soluendo, quia in subsidium contra alium ad censurarum ralaxationem procedi posset.

16 Aduersus † eos, qui temporibus ab Ecclesia statutis ad confessiones, & Ecclesiæ sacramenta accedere negligunt, & pœnas, cap.omnis vtriusque sexus, de pœnit.contemnunt, licet Episcopis ad excommunicationem procedere, nisi fortè de proprijs sacerdotis consilio, & rationabili causa huiusmodi perceptio ad tempus dilata sit: & pro satisfactione eleemosynas pio loco assignandas pro huiusmodi excommunicatorum emendatione, iniungere potest, cõgr. concil.super dict.cap.3.§.an aduersus.

17 Excommunicationes † autem, quæ monitionibus præmissis, ad finem reuelationis, vt aiunt pro deperditis, seu subtractis rebus fulminari solent, de quibus per Bart.in const. ad reprimendum in vers. denunciatio, & Neuiz.in Sylu.nupt.in vers. monitoriæ, auctoritate ordinaria à nemine, præterquam ab Episcopis, decerni, & promulgari possunt, & non aliàs, quàm ex re non vulgari, causaque diligenter, ac magna maturitate per Episcopum examinata, quæ eius animum moueat, vt in eodem cap.3. §.quapropter, sess.25.

Appellatione autem Episcopi hoc casu venit etiam Vicarius generalis, qui potest concedere litteras monitoriales, de quibus in eodem cap.3. vt fuit decisum ab eadem sacra cogreg. sub tit. Senen. & sub titulo Elboren.

Nec Vicarius generalis indiget speciali mandato Episcopi, vt possit decernere huiusmodi litteras, dummodò ipsemet Vicarius causæ cognitionem adhibeat, vt ibidẽ per eandem sacram congregationem, §.

18 ab Episcopo. Et est ratio, quia † inter Episcopum, & Vicarium repræsentatur vnum, & idem tribunal, & consistorium, cap.2. de consuetud in 6.cap.Romana, de appell. eodem lib. & Rot.decis.9. de offic. Vic.in antiq. Eademque potestas competit capitulo sede Episcopali vacante, vt ibi per eandem congreg. §. an eadem potestas, quia capitulum sede vacante in iurisdictionibus iure communi spectantibus Episcopo succedit, Abb.in cap.verum, num.9. de for. comp & Felyn.in cap.cum olim, num.3.de maior.& obed.

Cœteri autem Prælati, etiam nullius diœcesis Episcopis inferiores, qui ante concilium Tridentinum monitoria, & illarũ vigore excommunicationes concedebant iure proprio, aut ex priuilegio, vel ex immemorabili consuetudine litteras monitoriales post conciliũ concedere non possunt.

19 Ideò, qui sũt nullius diœcesis, nec alicui Episcopo, sed immediatè sedi Apostolicæ subiecti sunt, ipsam Sedem pro his excommunicationibus in forma, significauit, obtinendis adire oportet, congr.concil. in decis.super eod.cap.3.sub. tit. Aquilan. Theatin. & in §.decernentur etiam.

20 Et, † quando hoc casu litteræ in forma, significauit, Episcopis vicinioribus committun-

mittuntur, causæ, quæ earum litterarum, & propalationum desuper factarum occasione oriuntur, sunt à proprijs iudicibus, etiã inferioribus, terminandæ, vt ab eadem congregat fuit super eodem cap. 3. decisum, vt in decis. sub tit. Squillacen. & in §. sed facta relatione.

Et ex his infertur, quòd Episcopi, eorũq; Vicarij vigore propalationum in exonus conscientiæ à quibusuis præuia litterarum monitorialium publicatione factarum, non possunt causas illas cognoscere, nisi inter subditos suæ ordinariæ iurisdictioni, quò verò ad alios subditos iurisdictioni inferiorum, aut laicali, suis iudicibus ordinarijs sunt cum propalationibus remittendi, vt contra ipsos via ordinaria, & seruatis seruandis ad exequtionem realem, vel personalem, prout iuris fuerit, procedi possit, ex supra allegatis: quia aliàs omnis causa, per hanc viam posset deferri ad forum ecclesiasticum, vt post Ioann. Andr. in capit. nouit. de iud. animaduertit. Bart. in constit. ad reprimendum, in vers. denunciationem, num. 9. & Neuiz. Syl. nupt. in ver. monitoriæ, lib. 3. num. 51.

21 Concedi † autem possunt litteræ monitoriales pro deperditis, seu substractis bonis, & iuribus occultis tantùm, non autem pro vulgaribus: quia contra personam certam, quę rem deperditam inuenit, aut aliàs iura detinet, in foro iudiciali via ordinaria est procedendum, vt per Neuiz. ead. Syl. nupt. in ver. monitoriæ, lib. 3. n. 48. Nec concedi possunt monitoriæ super capitib. criminosis, aut infamatorijs, vt per eundem Neuiz. ibi nu. 50. & ità seruat curia Romana, quicquid contrarium afferant aliqui. quinimò apponitur clausula, quòd si ex propalationibus aliquid probari contingeret fauore fisci, quòd propalationes nullam fidem faciant, & Pius V. in ordinatione super modo expediendi litteras in forma, significauit, ordinauit, vt concedantur ad eorum dumtaxat instantiam, quorum ciuiliter interest, vt in litteris Romæ in Cãcellaria Apostolica die 27. Iunij 1570. publicatis de quibus in Bull. Rom. c. 183.

22 Quæritur, † an propalationum vigore possit quis nominatim excommunicari; Et si propalantibus repertis in forma iudiciaria plenè probetur, aliquem, rem pro qua monitoriales fuerunt concessæ, detinere, videtur, in contumaciam non resipiscentis, vt exeat de peccato, & quæ indebitè retinet, restituat, quòd possit nominatim excõmunicari, ex traditis per eundem Neuiz. in eod. ver. monitoriæ, nu. 61. Sed hodie ex dispositione sacr. concil. Trid. non debet quis nominatim excommunicari, nisi præuia diligentia de exequendo realiter, vel personaliter seruata forma eiusdem conc. eod. cap. 3. § in causis verò.

Quæ procedunt in causis ad forum ecclesiasticum tantum pertinentibus, vt ibidem in causis ciuilibus ad forum ecclesiasticum, &c. Ideò in causis spectantibus ad forum seculare, non potest quisquam vigore litterarum monitorialiũ nominatim, excommunicari, sed pars actrix iudicem secularem cum propalationibus adire debet, qui, prout iuris fuerit, ad exequtionem realem, vel personalem, procedat, & non illis omissis, procedere ad excommunicationis sententiam, cuius nulla maior pœna reperitur, in spiritualibus, vt per Abb. in cap. cum dilectus, nu. 6. de his, quæ vi. met. ve. cau. cum alijs suprà, in princ. allegatis: Ad excommunicationem enim non nisi in subsidium procedi potest, vt eod. cap. 3. §. quòd si executio, sess. 25.

23 Impeditur † etiam cursus dictarum monitorialium pluribus modis.

Primò, quando quis comparet coram Episcopo, vel eius Vicario, allegans se partem formalem: tunc enim contra partem comparentem procedi non debet: quia, si actor habet personam certam, via ordinaria procedere tenetur, & cessat remedium extraordinarium censurarum ex supra allegatis. Ratio enim est, quia actor non debet sumere informationes de domo rei, l. qui accusare, C. de eden. & gloss. in cap. G. perpetuus, in verb. instrumentorum, ver. sed si instrumenta, de fid. instrumen. tunc enim excepta parte, & eius consilio ordinatur monitorium currere debere, quoad reliquas personas incertas.

23 Secundò, † licèt monitoriales concedi possint, tam ante litem cæptam, quàm post, ex trad per Neuiz. sub eod. verb. monitoriæ, colum. 7. & Abb. consil. 15. numer. 2. potest tamen opponi exceptio rei iudicatæ: quia post sententiam latam, quæ transitum

tum fecit in rem iudicatam, non sunt concedendæ, vt l.si quis totum, §. planè, & §. ancillam, ff de except. rei iudicatæ, l.post rem, ff. de rei iudica. & Bart. in constitut. ad reprimendum, in ver.denunciationem, num.15.

25 Tertiò † obstat exceptio iuramenti litis decisiui,quo oblato, & præstito, habet vim rei iudicatæ, & litis finitæ, capit. & si Christus, de iureiurand. l.2. l.admonendi; & l.iusiurandum, ff eodem tit.& Bart. in ead.const.ad reprim. in ver.denunciationē nu 16.qua stante, litteræ monitoriales publicari non debent.

26 Quartò † potest opponi exceptio transactionis iuratæ, ex qua oritur exceptio, prout ex iure iurando, & ex sententia, glos. in ead. l.2. ff. de iureiurand. quam sequitur Bart. ibi nu.2.& in casibus, in quibus transigere licet, transactio impedit processum, Bart. post gloss. in l.accusationis, nu.3. C. quod met.cau.

27 Quintò † legitima præscriptione quilibet est tutus in foro conscientiæ, ne teneatur denunciare, etiam, si ea legitimè completa, mala fides superueniat, vt post glo.& alios, Abb.in cap. vigilanti, nu.8. & ibi Felyn. post plures alios, quos citat, num. 11. de præscrip. Nam forum conscientiæ à foro contentioso non differt, vbi canon disponit super certo, secus, vbi lex, vel canon procedit, præsumendo in materia, quæ verè sciri non potest; quia, si veritas aliter se habet, illa sequenda est in foro conscientiæ, vt ibi per Felyn. vers.& intellige.

28 Sextò, † potest opponi exceptio tua interest, si quis enim obtineret litteras monitoriales cū capitulis concernentibus bona, in quibus de interesse capitulantis non ageretur, non essent publicandæ, sicut, nec in beneficialibus, si alter collitigantium litteras monitoriales obtineret, & non haberet canonicum titulum, quia tunc pars non tenetur propalare, sed posset comparere, & cursum monitorialium impedire, Nauar. in consil. mihi 7. num. 1. de sentent. excomm. par.2. Et quòd solùm concedantur ad eorum instantiam, quorum interest, statuit Pius Papa V. in litteris suprà num. 21. citatis.

29 Monitoriales † hæc excommunicatis cōcedi non possunt, Abb. in cap. nouit, nu.32. in ver.additio.de iud.& Neuiz. in syl.nup. vbi sup.n.47.vers. limita primò. Eademque ratione Iudæis non sunt concedendæ, quia cum in spiritualibus non ligentur lege canonica, & de eorum anima non curetur, cap.gaudemus, de diuort. & Felyn.in cap. Iudæi, il 2. de Iud. frustrà auxilium legis canonicè implorat, qui in eam committit, l.auxilium, & ibi Bart. nu. 1 ff.de minor.

30 Excommunicationes † grauiores continentur in Bulla quotannis die Cœnæ Domini solemniter legi, & publicari solita, quarum vnam, & viginti enumerat Nauar. in Manual.cap.27. à num.55. vsque ad nu. 74. viginti autem Card.Tole. in inst.sacer. lib.1.cap.19.vsq; ad cap.30. & Greg.Sayr. in Thes.cas.conscien. lib.3. à cap.4. vsque ad c.25.tom.1.qui in eod.Thes.super Bull. Clem.Pap.VIII. optimè scripsit super qua, & ego de his,quæ frequentiùs in foro contentioso deducuntur, sum scripturus.

31 Primò † enim dictam excommunicationis sententiam incurrunt plura genera personarum, nempè omnes caluinistæ, vgonoti, anabatistæ, lutherani, hussitæ, zuingliani, pomerani, caroloshadiani, ac alij omnes, & singuli hæretici quibuscunque nominibus nuncupentur, & cuiuscunq; sectæ existant, & de quibus in l.Arriani, & in auth gazaros, C.de hæret.& manich.c.fin.24.q.3. illisq; credentes, ac eorum fautores, & receptatores, ac schismatici, vt in eadem Bull. Clem.Pap VIII.nu.1 per Nauar. eod. manual.c.27.n.55.Graff.decis.aur par.1.lib.4. cap.18.n.10.Card.Tolet. in instruct.sacer. lib.1.cap.19. vers.tertium genus, & Sayr.in Thes.cas.consc.cap.5.lib.3 tom.1.

32 Credentes † autem dicuntur, qui credunt hæreticorum erroribus, & hæresibus, qui sunt etiam de iure communi excommunicati, vt c.excommunicamus, 1. §.credētes, de hæret. & alij de quibus per Graff. in decis.par.1.lib.4.c.18.n.28. Fautores dicuntur, non quicunque illis fauent, eos pecunia subleuant, aut eos recipiunt quocunque modo, sed qui hæc illis præstant, prout hæretici, aut schismatici sunt, vt cap accusatus, §.Sacerdotes, de hæret. in 6. Sunt autem fautores in duplici differentia, Archid. in c.quicunque, de hæret. in 6. & Palud in 4.sent.dist. 13.q.3. Quidam omissione, vt, qui cùm ex officio teneantur, non

tamen

tamen illos persequuntur, incarcerant, aut puniunt, vt cap. ad abso'uendam de hæret. Quidam verò commissione, vt, qui verbis, litteris, aut factis fauent, tanquã hæreticis. Receptatores dicuntur, non solùm, qui frequenter, sed etiam, qui semel recipiunt hæreticos, scientes eos esse tales, atque occultant, ne ab Inquisitoribus inueniantur, aut vt è manibus iustitiæ euadant, l. 1. & 2. ff. de recep. cap. excommunicamus, & credentes, de hęret. Et occultantes, seu facultatem effugiendi dantes, præter anathematis, aliasque pœnas, etiam læsæ Maiestatis rei, dominijs, dignitatibus, honoribus, & feudis sunt priuati, alijque pœnis obnoxij, de quibus per constit. Pij V. si de protegendis. in Bull. Rom cap. 83.

33 Schismatici verò † sunt, qui in animarũ suarum periculum se à Romani Pontificis pro tempore existentis obedientia pertinaciter subtrahunt, seu quomodolibet recedere præsumunt, vt per eundem Nauar. in eod. cap. 27. nu. 56. in fin.

34 Schisma † autem, & hæresis distinguuntur secundum ea, quibus vtrunque per se, & directè opponitur; hæresis enim per se opponitur fidei, schisma autem vnitati Ecclesiæ charitatis: & ideò sicut fides, & charitas sunt diuersæ virtutes, (quamuis quicunque caret fide, careat charitate,) ita etiam schisma, & hæresis sunt diuersa vitia. S. Thom. 2. 2. q. 39. art. 1. ad 3. & S. Hier. in ep. ad Galatas, relatus in c. inter hæresim, 24. q. 3. inter hęresim inquit, & schisma, hoc esse arbitror; quod hęresis peruersum dogma habeat, schisma propter Episcopalem discessioné ab Ecclesia pariter separat; qui enim ab Episcopo suo discessit, nolens ei obedire in ijs, quæ Dei sunt, imò contra eum contumacia rebellis existit, & cum alijs seorsum gregem facit, schismaticus appellatur, Archid. in cap. inter schisma, n. 2. 24. q. 3. Et differunt, quia omnis hæreticus est schismaticus, sed non è contrà, vt per gloss. in eo. cap. inter hæresim, & Nauar. eo. c. 27. n. 57. Comprehenduntur sub eadé excommunicatione. Primò, quidem scienter legentes, aut tenentes, vel imprimentes libros hęreticorũ, seu eos defendentes, ne ad Inquisitorũ manus deueniant. Secundò, se subtrahentes ab obedientia mandatorum Apostolicę Sedis, licèt schismatici nõ sint.

Secundò in eadem excommunicationis sententiam incidunt omnes ad vniuersale futurum concilium appellantes: ijque, quorum auxilio, aut consilio, fuerit appellatum; per eandem Bull. Cœn. Dom. Clem. Pap. VIII. num. 2.

35 Appellatio enim est prouocatio à minori ad maiorem iudicem, & non valeret cõsuetudo, quòd à maiori ad minoré appellaretur, gloss. in cap. non putamus, in ver. officiali, de consuetud. in 6. & esset contra naturam appellationis, Felyn. in rub. de appell. circ. princ. Ideò videmus, quòd à sententia præfecti prætorio non appellatur, l. 1. ff. de off. præf. præt. Nec etiam à Principe, vel Senatu, vt l. 1. ff. à qui. appell. non lic. & cùm Papa sit suprà conciliũ ex alibi deductis, ad inferiorem appellari non potest.

36 Tertiò † fertur dicta excommunicatio contra omnes piratas, latrunculos maritimos, & illos præcipuè, qui in mari à mõte Argentario, vsque ad Terracinam discurrentes, eos, qui in illo nauigant, deprædantur, mutilant, interficiunt, rebus, è, & bonis suis spoliant. Omnesque receptatores eorundem, & eis auxilium scienter dantes, vel fauorem, vt per Nauar. d. cap. 27. n. 59. Sayr. in Thes. cas. consc. lib. 3. cap. 7. nu. 7. & d. Bulla Cœnæ Domini nu 3.

37 Nauigantes † enim sunt quasi miserabiles personæ, Abb. in cap. excommunicationi, num. 3. de raptor. & propterea Ecclesia eos defendit, Graff. decis. aur. cap. 18. n. 64. par. 1. lib. 4.

38 Quartò † contra rapientes bona Christianorum naufragantium, vt in eadé Bull. Cœnæ Domini, nu 4. Caiet. in c. 23 in vers. excommunicatio, & Nauar. in Manual. c. 27. num. 118. Etiam de iure communi rapientes bona naufragantium incidunt in sententiam excommunicationi ipso facto, d. cap. excommunicationi, & ibi gl. in vers. subiacere, de raptor. & etiam de iure ciuili bona naufragantium rapientes pœnam incurrunt, vt in l. 1. & 3. ff. de incend. ruin. & naufr.

39 Quintò † imponentes noua pedagia, & gabellas, vel eas augentes, præterquàm in casibus sibi à iure, seu ex speciali Sedis Apostolicæ licentia permissis, eandem sententiam excommunicationis incurrunt, vt in eadem Bull. num. 5. Nauar. d. c. 27. nu. 71.

40 S: X

40 Sextò † fertur dicta excommunicatio contra falsificantes litteras Apostolicas etiā in forma Breuis, ac supplicationes gratiam,& iustitiam concernentes. & falsò fabricantes litteras Apostolicas in eadem forma Breuis, falsòq; signantes supplicationes sub nomine Romani Pontificis, seu Vicecancellarij, aut eorum vicesgerentium, vt in eadem Bull. Cœnæ Domini,nu 6.Nauar.eod.cap.27.num.61. Tolet.vbi suprà, cap.22.circ.princ.& Sayr.in Thes.cas.conscien.eod lib.3.c.10.nu.1.& 2.

41 † Sub nomine autē falsariorum hoc casu comprehenduntur, qui radunt veterem scripturam. Qui aliquid noui scribunt in litteris prædictis,qui secant,lauant, radūt, aut conglutinant papirum ad falsificationem earum. Qui Bullam plumbeam de veris litteris extrahunt, aut litteris falsis illam affigunt; facientes Bullas sub plumbo falsas, artifices, seu fabri Bullarum, qui illas alicui priuato donant, aut vendunt, ad faciendas litteras falsas. Qui falsificant annulum Piscatoris,omnesque similia facientes, aut quorum auctoritate fiunt. Sayr.eodem cap.10.num.10.

Non tamen incurrunt hanc censuram falsificantes litteras congregationis Cardinalium Legatorum à latere, Nunciorum Apostolicorum,seu litteras Pœnitentiarię, aut Episcoporum, Nauar. in eod. cap. 27. num.62. Graff.d.c.18. num.96. Tolet.eod. cap.22. vers.primùm est, & Sayr.eod.c.10. num.9 quia illæ non sunt litteræ Papæ, & ex diuersis non fit illatio, l Papinianus exuli, ff. de minor.graues tamen pœnas iuris incurrunt.

42 Septimò † dictam excommunicationem incurrunt deferentes arma,& alia vsui bellico idonea ad infideles, & hæreticos in damnum Catholicæ religionis, & certiores illos facientes de rebus ad rempublicam Christianam pertinentibus,vt per eandem Bull.num.7.Nauar.d.cap.17. num 63. Quæ enim personæ in hanc censuram incurrant, & quæ ad infideles deferri prohibeantur plenè scripsit Card Tolet.in eod. lib.instruct.sacerd. c.23. lib.1. Hæc autem prohibitio est antiqua de iure Cæsareo, quo prædicta committentes graues pœnas incurrunt,vt l.cotem, ff.de publ.l.1.C.quæ res export. non deb. & l. fin. C.de pœnit. Iure quoque canonico etiam ab antiquo fuerunt præmissa prohibita,vt in c.ita quorundam,cap.quod olim, cap.ad liberandū, de Iudæ,& c.multa mentis, in extrauagan. com.eod.tit.Sed hæc excommunicatio antiqua erat iuris, non autem Bull. Cœn. vt per Tol.vbi sup.cap.24.versic.tertiò subministrantes.

43 Octauò † in eandem excommunicationem incurrunt, impediētes eos,qui victualia, & alia necessaria Romam conuehunt, vel, ne ad Romanam curiam adducantur, seu afferantur, prohibent, impediunt, aut perturbant,vt in eadem Bull.Cœnæ Domini,num.8.Nauar.eod cap 27.nu 64 Et hoc est sacrilegium,quo offenditur Sedes Apostolica in suis victualibus, & in alijs ad vsum curiæ Romanæ necessarijs, vt post Caiet.ver.excommunicatio, cap.19. tenet Sayr.in Thes cas.consc. lib.3. cap.12. nu.2. tom.1. Extenditur enim dicta excommunicatio ad omnes etiam, qui Pontificiali, vel Regali dignitate, aut alia qualicunque ecclesiastica, vel seculari fulgeant, vt inquit, Card Tolet. eod.lib.1 cap.25 vers.tertiò eorum.Non tamen comprehendit eos, qui actiones supra expressas faciunt, nisi id attentent animo impediendi, ne hæc ad Romanam curiam adducantur. Vnde, si Gubernator alicuius ciuitatis consulens patriæ vtilitati, & abundantiæ prohiberet, ne quis extraheret de ciuitate, aut Prouincia fruges, quamuis inde sequeretur, quòd ad curiam Romanam deferri non possent, vel tempore, quo pestis in curia grassaretur, inhiberet suis,ne quis iret ad curiam huiusmodi periculo durante, domum reuersurus; expoliantes aliquos pecunijs tantum, aut assassini officio vtentes,vel ob particularem inimicitiam impetentes aliquem deferentem victualia,merces, & similia alicui particulari personæ ad vendendum,vel donandum,nō incidunt in Bullam Cœnæ Domini,vt per Sayr.eod.cap.12.nu.4.

44 Nonò † incurrunt vexantes in curia Romana morantes, aut venientes ad eam, vel ab ea recedentes,seu eos aliorum opera interficientes mutilantes,spoliantes, capientes,detinentes, vt per eand. Bull.num. 9.& de quibus per Nauar.eod.c.21 nu 65. & nomine curiæ non intelligitur Roma, seu ciues Romani,sed Sedes,& curia Apostoli-

stolica; adeò vt oporteat, quòd personæ offensæ vadant ad Sedem Apostolicam, aut ab illa recedant, seu in curia morentur, ratione, & intuitu negotiorum in curia agédiorum, vt per Caiet. in verb. excommunicatio. cap. 14. Nauar. eod. num. 65. & Card. Tol. in expositione eiusdem Bul. §. 7. dub. 1. Ad incurrendum autem dictam pœnã requiritur, quod offensa sequatur in personã accedentem, vel commorantem in curia, seu ab ea recedentem negotiorum, & non alia de causa: nec incurrit, qui in rixa aliquem occidit, vel offendit, vt per Nauar. vbi suprà, & Sayr. eodem lib. 3. cap. 13. nu 3.

45 Appellatione enim morantium in curia, dicuntur curiales, qui ratione curiæ Pontificæ Romæ sunt, vel alibi cum ipsa curia aliò migrante, siue mediatè, siue immediatè Pontifici inseruiant, siue sint cum Cardinalibus, vel Episcopis, qui adsunt curiæ. Vnde Romani ciues, & alij, qui alijs de causis Romæ sunt, non dicuntur morantes in curia, Caiet. in verb. excommunicatio, & Tol. eodem lib. 1. cap. 25. vers. aliud dubium.

46 Decimò eandem † pœnam incurrunt vexantes Romipetas, seu peregrinos ad Vrbẽ deuotionis, seu peregrinationis causa accedentes, & in ea morantes, vel ab ipsa recedentes, & in his dantes auxilium, consilium, vel fauorẽ, vt in ead. Bull. Cœn. Domini nu. 9. Toler eod. c. 25. ver. excommunicatio decima, & Sayr. d. lib. 3. cap. 14. nu. 1. & 2. Et ad dictam excommunicationem incurrendam, requiritur, vt offensus sit Romipeta, vel peregrinus, & accedat ad Vrbem Romam, ad visitandum limina Apostolorum, non autem causa curiositatis, licèt posteà incidenter Apostolorum limina visitet: & quòd offendẽs probabiliter sciat, offensum tendere Romam causa deuotionis, vt per Nauar. eod. cap. 27. n. 66. & Graff decis. aur. cap. 18 nu. 114. par. 1. lib. 4. eandemq; pœnam incurrunt offendentes, stantes, vel redeuntes.

47 Quia † priuilegium datum ad eundum, intelligitur datum etiam ad morandum, & redeundum. cap. quia diuersitatem in fi. ext. de conces. præb. cap. statutum. §. profetendo. de rescrip. in 6. & Graff eod. n. 114 Fuerunt enim etiam ab antiquo Romipetæ priuilegiati, ita quòd illos offendentes excommunicationis sententia innodabantur, vt cap. si quis Romipetas. 24. quæst. 3.

48 Vndecimò, † offendentes sanctæ R. E. Cardinales, Sedis Apostolicæ legatos, Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos, Nuncios, aut eos à suis diœcesibus, territorijs, terris, seu dominijs eijcientes, eaque mandantes, vel rata habentes, seu præstantes eis auxilium, consilium, vel fauorem, vt per d Bull. Cœnæ Domini n. 11. Nauar. eod. cap. 27. nu. 67. & Sayr. d. lib. 3. cap. 15. num. 1. offendentes autem Cardinales grauis etiam pœnas incurrunt, de quibus in c. fœlicis. de pœn. in 6. Quas Pius V. innouauit, statuens, vt quis etiam à nudo consilio, aut à simplici fauore, quempiam, aut horum administratorum, vel cõciorum coniurationis, siue conspirationis, aut commissi, committendiue criminis in personam Cardinalis illorumue fautorum, receptatorum, vel occultatorum non excusetur, sed excommunicationis laqueo innodatus, crimine læsæ maiestatis reus, infamiamq; ac omnes pęnas, de quibus in dicto cap. fœlicis eo ipso incurrat. vt in constit. Pij V. in Bull. Rom. cap 93. offendentes quoq; Episcopos graues etiam pœnas incurrunt; de quibus in clem. si quis suadente. de pœn & qui dictas pœnas incurrant tradit Sayr. eo. cap. 15. per tot.

49 Duodecimò † eandem excommunicationis sententiam incurrunt qui per se, vel per aliàs personas ecclesiasticas, vel seculares quascunque ad Romanam curiam pro eorum negotijs, & causis recurrentes, ac illa in eadem curia prosequentes, aut procurantes, negotiorumue gestores, aduocatos, procuratores, & agentes, seu etiam auditores, vel iudices super dictis causis, vel negotijs deputatos percutiunt, bonis spoliãt, seu, qui per se, vel per alios, directè, vel indirectè, delicta huiusmodi committere, exequi, vel procurare, aut in eisdem auxilium, consilium, vel fauorem præstare non verentur; cuiuscunque præeminentiæ, & dignitatis fuerint. vt in ead. Bull. nu. 2. & per Nauar. d. cap 27. nu. 68.

50 Qui † enim ex causa litis, vel negotij in curia Romana morantur, sunt sub protectione Sedis Apostolicæ vt per Caiet. in ver. excommunicatio. cap. 15. Sed ad incurrendam dictam excommunicationem, hoc

casu requiritur, vt læsio fiat intuitu negotiorum, aut causarum in curia Romana pendentium; alioquin, si ex ira, aut voluntate furandi, vel contracta aliunde inimicitia, dictæ iniuriæ litigantibus, & alijs personis præfatis inferantur, in eandem excõmunicationem nõ incurrunt. Caiet. in verb. excommunicatio. d. cap. 15. Armil. in ver. excommunicatio 6 & Graff. decis. aur. c. 18. n. 118. par. 1. lib. 3 qui autem dictam excommunicationem incurrant, tradit Sayr. in d. lib. 3. c. 16. num 2. Et limitantur generaliter omnes actiones, propter quas dicta excõmunicatio fertur, quando occasione, vel intuitu causarum, vel negotiorum fiunt, vt per Card. Tolet. d. lib. 1. c. 26. vers. limitatur tamen.

51 Decimotertiò † appellantes à grauamine, vel futura executione litterarũ Apostolicarum ad iudices seculares quiuè iudices executionem earundem litterarum impediunt, & prohibent; ac statuunt, ne habeatur recursus ad Sedem Apostolicam pro litteris impetrandis, vel impetrata retinent, eãdem excommunicationis pœnam incurrunt. vt in ead Bull. nu. 13. Nauar. eod cap. 27. num. 68. & Graff. d. cap. 18. num. 119. Quæ autem personæ in dictam excommunicationis sentẽtiam incurrant, & quando, diffusè ponit Sayr. in eodem lib. 3. cap. 17. Et nihil refert an dicta impedimenta fiant auctoritate publica, vel priuata, siue ecclesiastica, siue seculari, vt per Nauar. dicto num. 68. vers. declaratio prima, & Sayr. d. cap. 17. in fin.

52 Decimoquartò † omnes, qui per se, vel per alios auctoritate propria, ac de facto quarumcunque exemptionum, vel aliarum gratiarum, & litterarum Apostolicarũ prætextu beneficiales, & decimarum, ac alias causas spirituales, & spiritualibus annexas ab auditoribus, & commissarijs Apostolicis, alijsque iudicibus ecclesiasticis auocant, illarumque cursum impediunt; ac se ad illarum cognitionem, tanquam iudices, interponunt.

53 † Quiue partes actrices, quæ illas committi fecerunt, ac faciunt ad reuocandum, ac reuocari faciendum citationes, vel inhibitiones, aut aliàs litteras in eis decretas, & ad faciendum, vel consentiendum eos, cõtra quos tales inhibitiones emanarunt, à censuris, & pœnis in illis contentis absolui per statutum, vel aliàs compelluntur, &c. Et quia Nauar. hanc clausulam difficilem, & obscuram intactam absque aliqua expositione reliquit, vt inquit Viuald. in Candel. Aur. super explanatione eiusdem Bul. Cœn. Domini cas 14 nu. 99. Animaduertendũ est, quòd pluribus modis iudices ecclesiastici à laicis ad reuocandas inhibitiones sententiasq; censuras, & pœnas cõpelli dicuntur.

54 Primò † per statuta, edicta, vel decreta laicalia, vt in Bull. Cœn. Domini, nu. 14. ibi per statuta, vel aliàs compellunt. Et statuta huiusmodi sunt nulla de iure etiam Cæsareo auth. cassa, & ibi Bart. C. de Sacrosanct. Eccles. & de iure canonico, vt per Abb. in cap. aduersus, num. 2. 7. & 11. de immunitat. Eccles.

55 Facientes autem † seruare statuta, & cõsuetudines introductas contra Ecclesiæ libertatem, nisi ea infrà duos menses fecerint amoueri, sententiã excommunicationis incurrunt, vt canouerint, de sentent excom. & non sufficit eorum cassatio, sed debent aboleri, & cancellari de volumine, vt per Bart. in d. auth. cassa, in fin. Felyn. post alios in cap. Ecclesia S. Mariæ, num 109 quem refert, & sequitur Card. Tolet. in lib. 1. instr. sacerd cap. 37. vers aduertè autem, & Bull. Cœn. Domini per se patet sub num 20. ver.

56 declarantes, † ibi, ac quoad eos, qui contra eccles. libertatem, vt præmittitur, statuta fecerint, nisi priùs statuta, ordinationes, constitutiones, prærogatiuas, & decreta huiusmodi publicè reuocauerint, & ex archiuijs, seu capitularibus, locis, aut libris, in quibus annotata reperiuntur, deleri, & cassari; ac nos de reuocatione huiusmodi etiam certiores fecerint: absolutiones eos non comprehendere, nec eis aliter suffragari, quin etiam per huiusmodi absolutionem, aut quoscunque alios actus contrarios, tacitos, vel expressos, ac etiam per patientiam, & tolerantiam nostram, vel successorum nostrorum quantocunq; tempore continuata; in præmissis omnibus, & singulis quibuscunq; iuribus Sedis Apostolicæ, ac Sanctæ Romanæ Ecclesiæ vndecunque, & quandocunque quæsitis, & quærendis nullatenus præiudicare posse, ac debere.

57 † Et illa verba, in præmissis omnibus, & singulis in fine Bullæ posita sunt relatiua,

quæ

quæ comprehendunt omnia in Bulla narrata, quibus quouismodo præiudicari non potest, l. asse toto, & ibi Bart. ff. de hæred. inst. Ruin. conf. 131. num. 1. vol. 2. & Gabr. conf. 75. nu. 8. vol. 1.

58 Secundò, † iudices ecclesiasticos carcerando, vel quocunq; quæsito colore arrestando, vnde libertas ecclesiastica læditur, & deprimitur, cum hoc timore perteriti non audeant, quandoque iudices ecclesiasticam iurisdictionem liberè exercere, sed ipsa iurisdictio restringantur contra verba expressa Bullæ, vt num. 15.

59 Tertiò, † qui non tantùm iudices, seu Prælatos ecclesiasticos carcerant, arrestãt, vel alijs pœnis afficiunt, sed etiam, qui eadem de causa fratres, nepotes, aut alios cõsanguineos, vel affines Prælatorum, & iudicum ecclesiasticorum, eisdem, vel similibus pœnis, etiam priuationis bonorum, dignitatum, & officiorum, aut exilij afficiunt. Quemadmodum Henricus Angliæ Rex, & Magistratus illius Sancti Thomæ Cantuariensis propinquos affecit, vt scripsit Ioannes Carnot. Episc. in martyr. eiusdem Sancti Thomæ. Metus enim illatus consanguineis clerici, habetur pro illato ipsi clerico, quoad intimidandum clericum, cap. sciant cuncti, de elect. in 6. Felyn. in cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ, num. 99. vers. nemò vnquàm de constit. & melius in cap. litteras, nu. 20. vers. ex quo infert de præsumpt. & Bald. in quæst. de schismat. num. 13. Quoniam iniuria facta consanguineo, mihi facta videtur, gloss. in clem. 2. in verb. quomodolibet, de sentent. excommunic. Felyn. in cap. Petrus, in princip. de homicidio, & Bart. in l. de pupillo, §. si quis ipsi, num. 18. ff. de nou op. nunc. prout iniuria facta fratri alijs fratribus facta videtur, Decian. respons. 34 num. 60. volu. 4. & iniuria facta vni de agnatione censetur facta omnibus, l. lex Cornelia, & ibi Bart. in princip. ff. de iniur. & Alexan. conf. 24 num. 19. lib. 2.

60 Nam † videmus, etiam animalia irrationalia timere percussiones, quę ipsorũ causa alijs inferuntur, siquidem in ciuitate Florẽtiæ præter aliàs extraneas, feras, leones custodiuntur, qui licèt omnium ferarum sint atrociores, mansuescunt tamen, ac domantur, dum coram se vident canem aliquem verberari, vt experientia docet. Ideò, qui in odium Prælatorum, seu iudicum ecclesiasticorum, consanguineos, vel affines eorundem, aut aliorum clericorum carcerãt, percutiũt, eorum bonis, gradibus, & dignitatibus spoliant, seu aliàs iniustè persequũtur, & grauant, sunt ipso facto sententia excommunicationis innodati, dicto capit. sciant cuncti, & ibi gloss. in verb. consanguineos, de elect. in 6. clem. 2. iuncta gloss. in verb. quomodolibet, vbi etiam Abb. nu. 8. de sentent. excommunicat. cap. quoniam, iuncta gloss. in verb. propinquorum, de immunit. Eccles. in 6 & cap. quicunque, vbi etiam gloss. quæ tuetur quoq; familiares in verb. suorum consanguineorum, & familiarium, & ibi Dom. & Fran. de sentent. excomm. eod. lib. & Barb. in cap. licet, colum. 15. de probat. Talia enim committentes, & committi mandantes tacitè, & indirectè lędunt, & deprimunt, ac restringũt libertatem ecclesiasticam, quia nõ omnes, quemadmodum Sanctus Thomas Cantuariensis, qui non respexit carnem, & sanguinem, pericula propinquorum non curant; sed quamplures, vt temporalia consanguineorum, seu affinium damna, hæc de causa imminentia euitent, ecclesiasticam immunitatem non sustinent.

61 Vnde, † qui sunt causa, in eandem excõmunicationem incidunt, vt in eadem Bulla Cœnæ Domini, n. 15 & Nauar. in manual. cap. 27. num. 70.

Taciti enim, & expressi eadem est virtus, l. cum quid. & ibi Bar. num. 4. & Ias. num. 5. ff. si cert. pet. Aut, qui exequtionem litterarũ Apostolicarum, seu exequtorialium processum, & decretorum prædictorum quo-

62 modolibet impediũt, † vel suum ad id cõsilium, aut assensum præstant, etiam prætextu violentiæ prohibendæ, vel aliarum prætensionum, seu etiam, donec ipsi ad Papam informandum, vt aiunt, supplicauerint, aut supplicari fecerint; nisi supplicatio nes huiusmodi coram sede Apostolica legitimè prosequantur, etiamsi talia committentes fuerint Præsidentes, cancellariarum, consiliorum, Parlamentorum, cancellarij, Vicecancellarij, Consiliarij, Ordinarij vel extraordinarij quorumcũque principium secularium, etiamsi Imperiali, Regali, Ducali, vel alia quacunque fulgeant dignitate, aut Archiepiscopi, Episcopi, Abbates,

casu requiritur, vt læsio fiat intuitu negotiorum, aut causarum in curia Romana pendentium; alioquin, si ex ira, aut voluntate furandi, vel contracta aliunde inimicitia, dictæ iniuriæ litigantibus, & alijs personis præfatis inferantur, in eandem excommunicationem nō incurrunt. Caiet. in verb. excommunicatio. d. cap. 15. Armil. in ver. excommunicatio 6 & Graff. decis. aur. c. 18. n. 118. par. 1. lib. 3. qui autem dictam excommunicationem incurrant, tradit Sayr. in d. lib. 3. c. 16. num 2. Et limitantur generaliter omnes actiones, propter quas dicta excōmunicatio fertur, quando occasione, vel intuitu causarum, vel negotiorum fiunt, vt per Card. Tolet. d. lib. 1. c. 26. vers. limitatur tamen.

51 Decimotertiò † appellantes à grauamine, vel futura executione litterarū Apostolicarum ad iudices seculares quiuè iudices exequutionem earundem litterarum impediunt; & prohibent; ac statuunt, ne habeatur recursus ad Sedem Apostolicam pro litteris impetrandis, vel impetrata retinent, eādem excommunicationis pœnam incurrunt. vt in ead Bull. nu. 13. Nauar. eod cap. 27. num. 68. & Graff. d. cap. 18. num. 119. Quæ autem personæ in dictam excommunicationis sentētiam incurrant, & quando, diffusè ponit Sayr. in eodem lib. 3. cap. 17. Et nihil refert an dicta impedimenta fiant auctoritate publica, vel priuata, siue ecclesiastica, siue seculari, vt per Nauar. dicto num. 68. vers. declaratio prima, & Sayr. d. cap. 17. in fin.

52 Decimoquartò † omnes, qui per se, vel per alios auctoritate propria, ac de facto quarumcunque exemptionum, vel aliarum gratiarum, & litterarum Apostolicarū prætextu beneficiales, & decimarum, ac alias causas spirituales, & spiritualibus annexas ab auditoribus, & commissarijs Apostolicis, alijsque iudicibus ecclesiasticis auocant, illarumque cursum impediunt; ac se ad illarum cognitionem, tanquam iudices, interponunt.

53 † Quiue partes actrices, quæ illas committi fecerunt, ac faciunt ad reuocandum, ac reuocari faciendum citationes, vel inhibitiones, aut aliàs litteras in eis decretas, & ad faciendum, vel consentiendum eos, cōtra quos tales inhibitiones emanarunt, à censuris, & pœnis in illis contentis absolui per statutum, vel aliàs compelluntur, &c. Et quia Nauar. hanc clausulam difficilem, & obscuram intactam absque aliqua expositione reliquit, vt inquit Viuald. in Candel. Aur. super explanatione eiusdem Bul. Cœn. Domini cas 14. nu. 99. Animaduertendū est, quòd pluribus modis iudices ecclesiastici à laicis ad reuocandas inhibitiones sententiasq; censuras, & pœnas cōpelli dicuntur.

54 Primò † per statuta, edicta, vel decreta laicalia, vt in Bull. Cœn. Domini, nu. 14. ibi per statuta, vel aliàs compellunt. Et statuta huiusmodi sunt nulla de iure etiam Cæsareo auth. cassa, & ibi Bart. C. de Sacrosanct. Eccles. & de iure canonico, vt per Abb. in cap. aduersus, num. 2. 7. & 11. de immunitat. Eccles.

55 Facientes autem † seruare statuta, & cōsuetudines introductas contra Ecclesiæ libertatem, nisi ea infrà duos menses fecerint amoueri, sententiā excommunicationis incurrunt, vt ca. nouerint, de sentent excom. & non sufficit eorum cassatio, sed debent aboleri, & cancellari de volumine, vt per Bart. in d. auth. cassa, in fin. Felyn. post alios in cap. Ecclesia S. Mariæ, num 109 quem refert, & sequitur Card. Tolet. in lib. 1. instr. sacerd. cap. 37. vers. aduertè autem, & Bull. Cœn. Domini per se patet sub num 20. ver.

56 declarantes, † ibi, ac quoad eos, qui contra eccles. libertatem, vt præmittitur, statuta fecerint, nisi priùs statuta, ordinationes, constitutiones, prærogatiuas, & decreta huiusmodi publicè reuocauerint, & ex archiuijs, seu capitularibus, locis, aut libris, in quibus annotata reperiuntur, deleri, & cassari; ac nos de reuocatione huiusmodi etiam certiores fecerint: absolutiones eos non comprehendere, nec eis aliter suffragari, quin etiam per huiusmodi absolutionem, aut quoscunque alios actus contrarios, tacitos, vel expressos, ac etiam per patientiam, & tolerantiam nostram, vel successorum nostrorum quantocunq; tempore continuata; in præmissis omnibus, & singulis quibuscunq; iuribus Sedis Apostolicæ, ac Sanctæ Romanæ Ecclesiæ vndecunque, & quandocunque quæsitis, & quærendis nullatenus præiudicare posse, ac debere.

57 † Et illa verba, in præmissis omnibus, & singulis in fine Bullæ posita sunt relatiua, quæ

quæ comprehendunt omnia in Bulla narrata, quibus quouismodo præiudicari non poteſt, l. aſſe toto, & ibi Bart. ff. de hæred. inſt. Ruin. conſ. 131. num. 1. vol. 2. & Gabr. conſ. 75. nu. 8. vol. 1.

58 Secundò, † iudices eccleſiaſticos carcerando, vel quocunq; quæſito colore arreſtando, vnde libertas eccleſiaſtica læditur, & deprimitur, cum hoc timore perterriti non audeant, quandoque iudices eccleſiaſticam iuriſdictionem liberè exercere, ſed ipſa iuriſdictio reſtringantur contra verba expreſſa Bullæ, vt num. 15.

59 Tertiò, † qui non tantùm iudices, ſeu Prælatos eccleſiaſticos carcerant, arreſtāt, vel alijs pœnis afficiunt, ſed etiam, qui eadem de cauſa fratres, nepotes, aut alios cōſanguineos, vel affines Prelatorum, & iudicum eccleſiaſticorum, eiſdem, vel ſimilibus pœnis, etiam priuationis bonorum, dignitatum, & officiorum, aut exilij afficiunt. Quemadmodum Henricus Angliæ Rex, & Magiſtratus illius Sancti Thomæ Cantuarienſis propinquos affecit, vt ſcripſit Ioannes Carnot. Epiſc. in martyr. eiuſdem Sancti Thomæ. Metus enim illatus conſanguineis clerici, habetur pro illato ipſi clerico, quoad intimidandum clericum, cap. ſciant cuncti, de elect. in 6. Felyn. in cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ, num. 99. verſ. nemò vnquàm de conſtit. & melius in cap. litteras, nu. 20. verſ. ex quo infert de præſumpt. & Bald. in quæſt. de ſchiſmat. num. 13 Quoniam iniuria facta conſanguineo, mihi facta videtur, gloſſ. in clem. 2. in verb. quomodolibet, de ſentent. excommunic. Felyn. in cap. Petrus, in princip. de homicidio, & Bart. in l. de pupillo, §. ſi quis ipſi, num. 18. ff. de nou op. nunc. prout iniuria facta fratri alijs fratribus facta videtur, Decian. reſponſ. 34. num. 60. volu. 4. & iniuria facta vni de agnatione cenſetur facta omnibus, l. lex Cornelia, & ibi Bart. in princip. ff. de iniur. & Alexan. conſ. 24. num. 19. lib. 2.

60 Nam † videmus, etiam animalia irrationalia timere percuſſiones, quę ipſorū cauſa alijs inferuntur, ſiquidem in ciuitate Florētiæ præter aliàs extraneas, feras, leones cuſtodiuntur, qui licèt omnium ferarum ſint atrociores, manſueſcunt tamen, ac domantur, dum coram ſe vident canem aliquem verberari, vt experientia docet. Ideò, qui in odium Prælatorum, ſeu iudicum eccleſiaſticorum, conſanguineos, vel affines eorundem, aut aliorum clericorum carcerāt, percutiūt, eorum bonis, gradibus, & dignitatibus ſpoliant, ſeu aliàs iniuſtè perſequūtur, & grauant, ſunt ipſo facto ſententia excommunicationis innodati, dicto capit. ſciant cuncti, & ibi gloſſ. in verb. conſanguineos, de elect. in 6. clem. 2. iuncta gloſſ. in verb. quomodolibet, vbi etiam Abb. nu. 8. de ſentent. excommunicat. cap quoniam, iunct. gloſſ. in verb. propinquorum, de immunit. Eccleſ. in 6 & cap quicunque, vbi etiam gloſſ. quæ tuetur quoq; familiares in verb. ſuorum conſanguineorum, & familiarium, & ibi Dom. & Fran. de ſentent excomm. eod. lib & Barb. in cap. licet, colum. 15. de probat. Talia enim committentes, & committi mandantes tacitè, & indirectè lędunt, & deprimunt, ac reſtringūt libertatem eccleſiaſticam, quia nō omnes, quemadmodum Sanctus Thomas Cantuarienſis, qui non reſpexit carnem, & ſanguinem, pericula propinquorum non curant; ſed quamplures, vt temporalia conſanguineorum, ſeu affinium damna, hac de cauſa imminentia euitent, eccleſiaſticam immunitatem non ſuſtinent.

61 Vnde, † qui ſunt cauſa, in eandem excōmunicationem incidunt, vt in eadem Bulla Cœnæ Domini, n. 15 & Nauar. in manual. cap. 27. num. 70.

Taciti enim, & expreſſi eadem eſt virtus, l. cum quid, & ibi Bar. num. 4. & Iaſ. num. 5. ff. ſi cert. pet. Aut, qui exequtionem litterarū Apoſtolicarum, ſeu exequtorialium proceſſum, & decretorum prædictorum quo-

62 modolibet impediūt, † vel ſuum ad id cōſilium, aut aſſenſum præſtant, etiam prætextu violentiæ prohibendæ, vel aliarum prætenſionum, ſeu etiam, donec ipſi ad Papam informandum, vt aiunt, ſupplicauerint, aut ſupplicari fecerint; niſi ſupplicatio nes huiuſmodi coram ſede Apoſtolica legitimè proſequantur, etiamſi talia committentes fuerint Præſidentes, cancellariarum, conſiliorum, Parlamentorum, cancellarij, Vicecancellarij, Conſiliarij, Ordinarij, vel extraordinarij quorumcūque principium ſecularium, etiamſi Imperiali, Regali, Ducali, vel alia quacunque fulgeant dignitate, aut Archiepiſcopi, Epiſcopi, Abbates,

Commendatarij, seu Vicarij fuerint, vt in eadem Bulla Cœnæ Domini, nu.14. & ibi Nauar.num.69. Sayr.in Thes.cas. conf. eodem lib.3.cap 18.num.1. & Grag.etiam cap.18.eod.lib.4.num.124.

63 Causas, † in quibus iudices laici se ingerere non debent, & personas speciales, quę hoc capite continentur, plenè scripsit Sayr. eodem cap.18.num.2. Et cum verba Bullæ Clemen.Papæ VIII. num. 14. satis sint clara, quæ nam personæ comprehendantur, non est opus recurrere ad argumenta, quia in claris non est opus coniecturis, l.continuus, §.cum quis, ff.de verb.obl.& Ias.in l. planè, §.si eadem, num 4 ff.de leg.1.

64 Nec † obstat, si dicatur, quòd huiusmodi insequentes quandoque sint tolerati, & nõ euitentur; quia inde non sequitur eos non esse excommunicatos, vt per Nauar.in dicto cap.27.num 35.vers. nota primò, & in cons.15.nu.2.de hæret.par.2.lib.5. sed sunt excommunicati ex supra deductis.

Ad dictam tamen pœnam incurrendam requiritur, vt à iudicibus, & magistratibus prædicta auctoritate fiant, Nauar. eodem cap.27.num.71. vers. declaratio prima, & eandem incurrunt Prælati ecclesiastici auocantes causas à delegatis Apostolicis, vt per Sayr.dict.cap.18.num.5.

65 Et † nullo casu possunt laici causas ad forum ecclesiasticum spectantes, ad eorum tribunal trahere, cũ nec sub prætextu violentiæ prohibendæ, cui per supplicationem potest prouideri; vt per eundem Sayr. vbi suprà num.6. & 9. Opinionem, quòd laici clericos ad forum seculare trahere, & in causis ecclesiasticis se intromittere possint, quàm in pluribus Couar.lib practic.quæst. quæst.35.& alij quos refert.Azor.in 1.par. instit.moral.lib.5.cap.12.vers.quæri solet, sustinere conantur; intrepidè tenet idem Azor subsistere non posse.

66 Spiritualis enim in pertinentibus † ad fidem, & ad salutem animæ, ac in rebus, quæ ad bonum vniuersale Ecclesiæ pertinent, de potestate seculari iudicare potest: cui cõsequens est, in huiusmodi personis, & causis ecclesiasticis potestatem laicam se nulla ratione interponere debere, aut posse, vt fuit à Rot.decisum vt infra sub num.91.92. & 95.Farinac.in prax.crimin.cap.8.nu.18. & nu.28. Ac propterea contrafacientes à Papa excommunicationis vinculo meritò, ac iustè feriuntur, vt per Sayr.ibidem, nu 8. vers.primò quidem, & num.9. Et quòd, neque in casu neglectę, vel denegatę iustitię, nec timore violentię licitũ sit clericos ad iudicium seculare vocare, probat text. in cap.qualiter, & quando, in fin.& ibi gloss. final. Host. num.3. Abb.antiq. & Io.Andr. num.1. Abb.Panor.num.6.& num.8 & alij communiter, de iud.colligentes differentiam inter iudicem secularem, & ecclesiasticum, &

67 † quòd, cum iudex ecclesiasticus sit maior, & superior, possit secularis iudicis negligentiam supplere, & illũ corrigere, vt cap. ex transmissa, c.licet, & cap. ex tenore, de for.cõp.post plures alios quos citat, probat Azor. dict.par.1. instit.moral. lib.5.cap.12. vers.sed dubitari, ibi, sed neque in casu.

68 Spirituales † causæ sunt, beneficiales, & decimarum, de quibus supra, matrimoniales, cap.accedentibus, de excess.prælat. & concil.Trident.can.12.de sacr.mat.sess.24. hæreticorum, & de hæresi suspectorum, c. vt inquisitionis, § prohibemus, de hæret.in 6.sortilegorum, superstitionum, vsurarum, astrologorum, & aliorum, de quibus in constit.Sixti Papæ V.in 2.par. Bull.cap.21. §.ac perpetuo, censurarum ecclesiasticarum, conc.Trid.cap.3.§.nefas autem, sess. 25.de reform. causæ clericorum dict. cap. si diligenti, de for.comp. & Abb. in cap.1. num.1.eod.tit. simoniacorum, vt per gloss. fi.in cap cum sit generale, de for.comp.legitimitatis, an quis sit ex legitimo matrimonio natus, ius sepulturæ, & aliæ, vt c.tuam, de ord.cogn.cap.lator.cap.causam, qui fil. sin.leg.& Azor.in lib.1.insti.moral.cap.14. in princ.par.1.& alię de quibus per Sigism. Scac.in tract de iud. caus.ciuil.crimin.lib. 1.cap.11.nu.50.& 51.& Farinac. in prax. crim.quæst.8.num.20.

69 † Et regulariter iudex ecclesiasticus potest cognoscere de criminibus laicorum, quando crimina sunt adinuenta de iure canonico, seu habent originariam prohibitionem à canonibus, non à legibus: vel, vbi reperitur à canonibus imposita pena etiam laicis, vt in cap.contra idolorum, 26.quæst. 10.& Abb.in d.cap.cum sit generale in fin. Et spiritualibus annexæ, sub præsenti excommunicatione comprehenduntur.

70 Sunt

70 Sunt enim spiritualibus † annexæ causæ iurispatronatus. Graff.decis.aur. par. 1.lib. 4.cap. 18.nu. 125.& quæ à iudicio censurarum dependent, vt sacrilegij, quod est crimen mixti fori. Felyn.in cap.cum sit generale, num. 1.& 17. de for. comp. Si pro eodem crimine iudex ecclesiasticus promulgauit censuras, & laicus prætendit de eodẽ cognoscere: Aut si redditus, & prouentus ecclesiasticos laicus vsurpauerit, & propterea fuerit declaratus sententiam excommunicationis incurrisse; iudex verò secularis prætendat causæ cognitionem ad ipsum spectare, per cap. si clericus laicum, de for. comp. nihilominus causæ cognitio ad ecclesiasticum spectat.

71 † Quia de connexis idem est iudicium, cap. translato. de constit. quodq; iudex ecclesiasticus debeat etiam cognoscere de connexis excommunicationi, in terminis Neuiz. in sylu. nupt. de lit. monit. libr. 3. num. 59. facit text. in l. quæ religiosis, ff. de rei vendi. Graff d. cap. 18. num. 125. & Azor. vbi sup. vers. causa quasi.

72 † An autẽ excommunicatio legitimè, vel ne sit promulgata, aut publicata ad iudicẽ ecclesiasticũ cognitio spectat. conc. Trid. cap. 3. §. nefas autem, sess. 25. de reform.

73 Decimoquintò † in eandem excommunicationem incidunt iudices seculares, qui personas ecclesiasticas ad sua tribunalia, prçter iuris canonici dispositionem, trahũt, vel quomodolibet faciũt, vnde libertas ecclesiastica tollatur, seu in aliquo lædatur, vel deprimatur, aut aliàs quouis modo restringatur; siue Sedis Apostolicæ, siue quarumcunque ecclesiarum iuribus, quomodolibet, directè, vel indirectè, tacitè vel expresè præiudicetur. Sayr. eod. lib. 3. c. 19.

74 nu. 1. † In hãc autem excommunicationem incidunt facientes, ordinantes, publicantes statuta, ordinationes, constitutiones, pragmaticas, & alia quæuis decreta in genere, vel in specie, quibus libertas ecclesiastica tollitur, aut in aliquo læditur, vel deprimitur, aut restringitur; vel Apostolicæ Sedis, aut quarumcunque ecclesiarum directè, vel indirectè, iuribus præiudicatur. Et, qui dictis statutis, & decretis factis, & ordinatis cõtra prædictam libertatem ecclesię vtuntur, vt per Sayr. vbi suprà nu. 3. Et non solùm iudices seculares dicta excommunicatione ligantur, sed etiam Prælati ecclesiastici, qui instituuntur à Regibus, & Principibus ad causas huiusmodi: vt quando instituũtur Proreges, & Gubernatores Regni, vel Prouinciæ, si ad forum laicale personas ecclesiasticas trahunt, vt in ead. Bull. Cœn. Domini, nu. 14. & idem Sayr. vbi sup. nu. 4. Quinimò animaduertere debẽt quoq; Episcopi, alijq; ecclesiarum Prælati, & sacerdotes, qui Regibus, & alijs Principibus inuiolanda ecclesiastica libertate consentiũt, sibi imminere etiam alias accerrimas pœnas, vt inquit. Maiol. de admir. natu. reb. colloq. 1. pag. 54. post med. & concil. Trident. cap. 11. de reform. sess. 22.

75 Excluduntur † tamen per illa verba, præter iuris canonici dispositionem, ab hanc censura, qui laica potestate personas ecclesiasticas in casibus à iure permissis, ad sua tribunalia trahunt, & plures sunt casus à iure permissi.

Primò enim in causa feudali, quando persona ecclesiastica fuit inuestita de feudo à domino seculari; quia tunc in causa feudi potest clericus per laicum trahi ad forum seculare, cap. ex transmissa, & cap. verũ, & ibi Abb. num. 17. de for. comp. ecclesiasticę enim personę pro feudo, quod tenẽt à secularibus, illis iuramentũ fidelitatis præstare tenentur, vt c. vnic. §. verũ, de stat. reg. in 6.

76 Sed pro † feudis, quæ sunt de mensa ecclesiarum Episcopi, & alij Prælati, Papæ fidelitatis iuramentum, & de non alienando præstare debent, vt in cap. 2. de feud. cum supra in cap. 10. deductis: & alij inferiores in manibus Episcoporum, aut aliorũ Prælatorum, & coram illis causas agere, vt in eod. cap. vnic. §. Episcopis autem.

77 Secundò † in causa reconuentionis, quia clericus agens contra laicum coram iudice seculari potest ibi reconueniri, in causis tamen ciuilibus tantùm, licet, & hæc opinio apud me non careat difficultate ex allegatis per Abb. in cap. at si clerici, à nu. 20. vsq; ad nu. 26. de iud. & hanc dicit Felin. videri communem opinionem, quam tamen non firmat, in eod. c. at si clerici, nu. 10. & communem, ac ab ipsa consuetudine approbatam testatur Card. Tol. in instruct. sacerd. c. 27 vers. tertius est. Quam opinionẽ puto veram pro compensatione facienda vsq; ad summam petitam, secus autem, si clericus

petat decē,& laicus reconueniat pro centum: & dicta opinio recipit etiam quatuor notabiles fallentias. Quarum prima est, si laicus procurasset in fraudē à clerico conueniri. Secundò, quando reconuentio tangeret causam spiritualem,vel illi annexam. Tertiò in causa criminali. Quartò respectu districtionis personæ quia laicus in personam clerici manum apponere non potest. Et ita distinguit Felin.in eod.cap. num. 10. Quæ reconuentio in causis ciuilibus procedit,& habet locum quando clericus agit nomine proprio;secus si ageret nomine ecclesiæ,& reconueniretur nomine proprio, quia, cùm illa reconuētio fit super diuerso facto,fieri nō potest, vt post alios tenet idē Felin.eod.num.10.vers.& primo limita.

78 Tertiò † si clericus amisit priuilegiū fori;vt,quando sacris minimè est initiatus,& nullum obtinet beneficium, aut clericalem habitum,& tonsuram nō defert, nec alicui ecclesiæ ex mandato Episcopi inseruit, seu in Seminario clericorū,aut in aliqua schola, vel Vniuersitate de licentia Episcopi, quasi in via ad maiores ordines suscipiendos non versatur; quo casu priuilegio fori non gaudet concil.Trident.in cap.6. de reform.sess 23.

79 Quartò, † quando clericus propter aliquod flagitium graue degradatur,& traditur curiæ seculari, quia, tanquam exutus priuilegio clericali,foro seculari per consequentiam applicatur, cùm ab ecclesiastico fuerit proiectus, vt in cap. cum non ab homine, de iud.c.nouimus, de verb. signif. & Tolet.eod.c.37.vers. secundus quando.

80 Quintò, † si lis erat cœpta cum defuncto laico,cui succedit clericus,quia tunc tenebitur clericus, se defendere coram iudice seculari, secundum Barb. cap. quia vnica, num.45.de iud.& Paul.de Castr.in l hæres absens, num.4. eod.tit. quamuis hanc opinionem falsam teneat glos.in cap.clericum nullus,11. quæst.1. quam gloss. opinionem puto veriorem: eandem etiam tenet Bart. in l.hæres absens,nu.1.ff. de iud. quem post Anton.de Butr. per ipsum citatum sequitur Abb.in cap. quia 5. num. 12. eodem titul. quoniam hoc casu non procedit regula, l. vbi cœptum, ff. de iudicijs, quia cum clerico non fuit cœptum, & semper obstat. quòd clericus iudicio laici se submittere non potest, vt cap.si diligenti; cum alijs suprà allegatis. Et in quibus clericus coram iudice seculari possit conueniri.trad.gloss. 11.quæst.1.in sum.

81 Libertas † autem ecclesiastica, quam violantes in dictam excommunicationem incurrunt,ea est, quam habet Ecclesia vniuersalis in se, suisque membris, in spiritualibus, & temporalibus concessam à Deo, de qua per Innoc. in cap. nouerit, num. 1. & 2.& ibi Abb.num.1. de sentent. excommun.Bald in l.priuilegia,num.1.C.de sacr. sanct.eccles. Io.Lup.in tract. de liber eccl. par.2. quæst. 11. num.1. Dec.in auth.casu, num 20.eod.tit.de sacr.sanct.Eccles.& ibi Bar.num 3.& 5.Bos.de princip & priuileg. num. 220. Siluestr. in ver. immunitas, §.2. num.1. Lap.alleg.91.num.1.& seq.Nauar. in cap.27.nu.119.vers.quinta quod. S. Ant. in 3.par.tit.25.cap.17.Card.Tol.post alios in lib.1.instruct.sacerd.cap.37. vers. libertas autem,sub num.12.& Sayr.dict cap.19. num.9.vers.sic etiam.

82 † Clerici autem, vt superiùs dictum fuit,priuilegium fori habent à Deo, vt cap. si Imperator, 96. dist. & Innoc. in cap. 2. num.1. de maior. & obed. Statuta igitur, quæ cadunt in derogationem dictorum priuilegiorum contra libertatem ecclesiasticam esse dicuntur, idque locum habet: etiam si indirectè si contra dicta priuilegia, cap quanto,& ibi Abb.nu.2. de priuil. cap.fin.de immun. eccles.in 6.& Tolet.loco proximè citato.

83 Statutum ad hoc,vt sit † contra libertatem ecclesiæ, non requiritur, vt sit contra omnes ecclesias mundi, sed sufficit, quòd tendat in præiudicium particularis ecclesiæ,circa id,quod cōpetit omnibus,quemadmodum lædere Episcopum est facere contra libertatem ecclesiæ, licèt non lædat omnes,cap.significasti, de elect.cap.olim, de iniur. Lap.alleg.92.nu.6. & Tolet.eod. cap.37 vers.aduerte etiam:& quę dicuntur

84 de statuto † procedunt, & habent etiam locum in ordinationibus,constitutionibus, seu quibusuis decretis, vt in Bull. Cœnæ Domini, nu.15. & Sayr.in Thes.cas.consc. lib.3.cap.19.tom.1.

85 Decimosextò † in eandem excommunicationis sententiam incurrunt impedientes Archiepiscopos,Episcopos, & alios Prælatos,

eos,& Ecclesiasticos iudices ordinarios,ne iurisdictione sua contra quoscunq; vtantur, & recurrentes ad curias seculares, vel aliàs elidentes sententias iudicum ecclesiasticorum,tàm ordinariorum,quàm delegatorum, procurantesq; à curijs secularibus prohibitiones,aut mandata etiam pœnalia contra sententias Ordinariorũ,aut delegatorum,decernentesq;huiusmodi mandata, aut prohibitiones, & ea exequentes.

86 Ac † prætereà dantes auxilium, consilium, patrocinium, & fauorem in prædictis,vt per eandem Bull.Cœn.Domini,n.6. Sayr.eod.lib.3. cap 20. & concil. Trident. sacros canones, concilia generalia, aliasque Apostolicas sanctiones in fauorem ecclesiasticarum personarum,& libertatis ecclesiasticæ, ac contra violatores editas innouauit, & ab omnibus exactè obseruari mandauit,vt in eod.cap.20 §. decernit itaque,de reform.sess 25.

87 Absolutionem † autem, vel reuocationem sententiæ excommunicationis,suspensionis,& interdicti vi,aut metu consequentes absolutio est ipso iure nulla, & nouam excommunicationem incurrunt,vt cap.vlt. de his quæ vi.met.vet.caus. in 6. Nauar. in cap.27.nu.125. & Sayr. in Thes.cas.consc. eod.lib 3.cap.34 nu.11 & 12.

88 Si verò † aliquis ecclesiasticus ad tribunal seculare contra secularem recurreret, tunc reo illum coram eodem tribunali reconuenire,& iura sua tueri liceret,argum. cap.prudentiam,de mut.petit.& Sayr.eod. cap.20.nu.4.vers.secundum est,& hoc casu procedere possunt deducta per Couar. in libr.pract.c.quæst. cap.35. per totum.

89 Quia † aliàs allegata per ipsam in pluribus repugnant, cum iure diuino, à quo sacerdotes habent priuilegium fori,cap.si imperator,36.dist.quod etiam habent de iure canonico, cap. at si clerici, de iud. cap.si diligenti de for.comp.& Couar.d.cap.35. num. 1.vers.primum etenim, & de iure ciuili, vt in authen.cassa,& ibi Bar.C.de.sacr. sanct.Eccles.& Card.Baron.referens legem Honorij Imperat.in lib.Ann.Eccles. tom.5. anna.412 pag 341.

90 Præcipuè † enim in pluribus pugnant allegata per Couar. in d.cap. 35. cum conc. Trident.cap.20. de reform.sess 25. & cum Bull.Cœn.Domini, in quam contrauenientes incidunt ex suprà deductis, absolutione Papæ duntaxat reseruata, vt per Nauar. dict.cap.27. num.73. ver. cæterum. Leges regiæ nempè, 5.tit. 1. ordinat. & lib. 2. regalium Franciæ, & aliæ per Couar. allegatæ in eod.cap.35.vltrà quòd sunt leges particulares dictorum Regnorum, quæ non constituunt ius commune, sunt expressè contra dictam authen.cassa; quæ nō solùm habet locum per Italiam,vt videtur annuere textus,sed est generalis in toto mundo, vt post gloss.ibi.in verb.per totum.Bar.n.2. & sic sunt nullæ, & contra verba concil. Trid. & dictæ Bullæ in Cœna Domini, vt optime scripsit Azor. in 1.par.instit moral. c.12 vers.sed dubitari,lib.5. Et licèt verba textus Bull.de quibus suprà,nu.83. & n 84. sint satis clara, etiam tamen comprobantur,& declarantur decisionibus Rotæ in Candelabro aureo nuper impressis super explanatione eiusdem Bull.cal. 16. nu.249. & num 250.tenoris sequentis.

91 Anno 1595 Lunæ 10. Aprilis. † Oscea Pœnitentiariæ coram R.Blanchetto, nunc S.R.E.Cardinali Domino dixerunt, sententiam absolutoriam vltimo loco latam in tribunali criminali ad fauorem Pauli Iustineri non posse.

Nam de iure communi, & ex Bulla in Cœna Domini recursus in causis ecclesiasticis ad iudices laicos est prohibitus, cap. nouerit, & cap. graue, de sentent. excommun, & in dicta Bulla, §.16. & committitur sacrilegium, Caiet. in sum. in vers. excommunicati, cap.30 & seq. nec excusari potest, ex traditis per Couar. pract. quæst. cap.35.num.3.

92 Nam,†etsi iudex ecclesiasticus malè procedat,non potest Iudex secularis,cuius est minor potestas supplere negligentiam ecclesiastici,qui tum potestate, tum auctoritate ipso est maior,vt declarant omnes doctor.in cap.qualiter, & quando, de iud videlicèt Io.Andreas,& Abb.antiq.n.1.Collect.in fin. Card.in fin. Anchar.nu.5. Butr. nu.8. Abb.nu.7 Imol.nu.7.Barb.nu.23.

93 Sed † illius negligentiam ecclesiasticus supplet.cap. ex transmissa, cap licèt, cum sequ. de for. comp. Superioritatem autem iurisdictionis probant,cap solitę,de maior. & obedient.cap. denique,96.dist. & clem. Romani,de iureiur.

94 Quæ,licèt † de plano procedant,multò magis applicantur proposito casui, in quo Paulus habuit recursum ad iudices laicos, non solùm semel, sed pluries ad effectum impediendi mandatum de manutenendo ad fauorē Hieronymi ritè, & rectè decretum, scilicèt 19. Octobris 1587.& 18. Nouembris,& 11.Decembris,eodem anno,de Mense Februarij 1589 etiam, postquam se obtulerat paratum obedire mandatis Cæsaraugust. Archiepiscopi. Nec excusari potest Paulus à tali recursu, ex eo, quòd postea voluerit prosequi grauaminis causam coram ecclesiastico, quia talis excusatio non habet locum, quando recurri potest ad ecclesiasticum, qui tale grauamen impediat, prout poterat Paulus,adeundo Metropolitanum,vel Nuncium Apostolicum: & illum, ad istum effectum non recurrisse euentus docuit,quia neutrum adiuit,& prouisiones reg æ multò magis hoc declarant, quia, nō solùm inhibetur iudici ecclesiastico, ne ad vlteriora procedat, sed illi mandat, vt quæ decreuerat, reuocet, & coram ipso iudice seculari compareat ad allegandas causas, ex quibus parere non teneatur.

95 Ex quibus † nihil aliud inferri potest, nisi, quòd ipsi iudices volunt de causa ecclesiastica cognoscere, quòd est admodum absurdum,cum iudex laicus sit incapax iurisdictionis in personas ecclesiasticas,& eorum causas. Nec immemorabilis hoc casu sibi suffragatur, Doct.in capit. causam, de præscrip. Felyn.in cap.1.de maior.& obedient. Rot.decis.10. de consuet. in antiq. & Bisign.2. eodem titul. præcipuè cum in dicta Bulla Cœnæ Domini, derogetur, consuetudinibus etiam immemorabilibus.

Non obstant quæ allegantur de defectu iurisdictionis,& quod Rota non cognoscit de iustitia sententiarum,quę sunt extra Rotam latæ, quando de illarum exqutione non agitur, quia in casu proposito Hieronymus Pinos habet intentionem fundatam super recursibus,& claram iuris dispositio-

96 nem, per quam Paulus † propter excommunicationis incursum redditur incapax beneficiorum, & cum ipse Paulus excipiat de absolutoria, quam transiuisse in rem iudicatam prætendit,licitum est Hieronymo replicare de illius notoria iniustitia præterita; & vltra testes productos coram Locumtenente Criminali Auditoris Cameræ adsunt alij producti coram me reg fol.126. & 335.ex quibus ipsum incidisse in pœnas in Bul'a Cœnæ Domini contentas negari non potest.

Die Veneris prima Decembris, coram R.Penia,Oscen.canonicatus. Vtraque parte informante super dubio dato, an Paulus

97 Sezanus † fuisset excommunicatus ob recursum ad tribunal secularæ iustitiæ Arragonum,à quo illius procurator obtinuerat firmam iuris ad inhibendum iudici ecclesiastico,ne appellatione pendente, aliquid innouaret, & Paulus dicta inhibitione fuerat vsus,sub prætextu, quòd id sibi licebat iuxta dispositionem sacrorum canonum, vno tantùm ex dominis, Paulum excusari posse dicente, cœteri affirmatiuè responderunt; illum ipso iure incidisse in sententiam excommunicationis,quia recurrendo ad iudices seculares causam præbuit, vt immunitas ecclesiastica violaretur, c. nouerit,& cap.graue, de sent. excomm. & §. 10.in Bull. Cœn.Domini. Vbi excommunicationis vinculo innodantur,qui ad cācellarias, & curias seculares recurrunt, pro obtinendis prohibitionibus, & mandatis contra Prælatos,& iudices ecclesiasticos.

98 Nec † Paulum tuebantur copiosa verba doctorum asserentium, licitos esse quibusdam casibus istos recursus ad Iudices seculares, quando sacrorum canonum auctoritas illis omnibus pręponderabat,per quam etiam excludebatur prætensa antiquissima consuetudo nonnullarum Prouinciarū, de qua attestabantur. Couar. in pract. quæst. cap.35.num.3. Nauar. in Manual. cap.27. num.70.Men.tract.de retin possess. rem.3. num 356. & sequ. & Petrus de Auendano tract.de exeq mand.reg.lib.1.cap.1.nu.32. Dicebatur enim,talem consuetudinem, tāquam improbam, & sacris canonibus inimicam,quę clericos iurisdictioni laicorum quandoque supponit, non fuisse attendendam, cap.qualiter, & quando vbi communiter,doct.& Abb.num.7.de iud. Mar.Soc. in cap. si quis clericus, num.28. & in cap. sanè,num.10. de for. comp. Rot.decis.10. de consuet.in antiq.

99 Neque decis.Rorales. † Achil.30.de appel.in impressis,& R D.Decani in illa Tarraconen. villa de Rem. die 4. Decembris 1562.

1561.& R. Blancheti in Salamantina canonicatus, die 24. Maij proximè præteriti suffragantur Paulo, quia, licèt per illas decisiones concederetur facultas quandoque recurrendi ad iudices laicos, & inuocandi eorum nudum auxilium ad defendendum propriam possessionem, qua quis de facto spoliatur, & quam quis propria auctoritate defendere potest; nunquam tamen dicitur in eis, quod talis recursus fieri possit ad effectum obtinendi inhibitiones, & mandata contra Prælatos, & iudices ecclesiasticos, hoc enim nunquam docuit.

100 Rota, † quæ optimè nouit iudices laicos, nec habitu habere iurisdictionem in clericos; imò illius penitus incapaces, arg. cap. causam, de rescript. & cap. sacerdotibus, 11. quæst. 1. & propterea, cùm sint inferiores iudicibus ecclesiasticis, cap. denique 96. dist. & cle. Romani, de iureiur. Nec posse, nec habere ecclesiasticos corrigere, aut eis inhibere, aut alia præcepta facere. Abb. in d. cap quomodo & quando, num. 7. vnde Domini non recesserunt à decisione in hac causa coram R. D. meo Blanchetto, die 10. Aprilis proximè præteriti facta.

101 Anno 1594. † 4. Nouembris, coram R. D. Decano Carthaginen. Portionis Domini recesserunt à resolutione facta, & censuerunt, satis constare de citatione validè exequuta: primò ex scripturis productis, quæ habentur in summario num. 1. constat de ablatione processus tam originalis; quàm compulsati; & eius transportatione ad consilium, quæ præsumitur facta ad instantiam partis interesse habentis, ad not. per Bart. in l. fin. de quæst quare in odium eorum, qui simili recursu vtuntur, fit omnis interpretatio ad fauorem alterius partis, ità vt etiam copiæ simplici soleat fides adhiberi. Bald. in l. publicatæ, quæst 8. in fin. de testament. Iaf. in auth. si quis in aliquo, in 7. fal. C. de edendo. Dec. consi. 36 colum 2. ver. non obstat, & extat Pereg. decis. 159 lib. 2.

102 Et facit, † quòd impediens quo minus citetur auxilio Consilij Regij, vel aliter, habeatur pro citato, cap. quoniam frequenter, § porrò, vbi gloss. in verbo, impedit, vt lit. contest. Card in clemen. causam quæst. 13. de elect. cum alijs. per Tiraquell. de retract. Lign. §. 1. gloss. 10. num. 102. & §. 2. gloss. 1. num. 9.

Non obstat, quòd in summario pro cessus, quod exhibitum fuit, vbi adest exequtio citationis, non reperiantur testes adhibiti, vt requiritur, cap. quoniam, de prob. Specul. in tit. de citat. § sequitur, num. 19. Put. decis. 1. lib 3. quia ex exhibitione processus vltimo loco facta apparet, quòd qui confecit summarium, solitus fuit omittere testes, qui nihilominus in dicto processu in pluribus actibus interfuisse leguntur.

103 Decimoseptimò, † qui iurisdictiones, seu fructus, redditus, & prouentus, ad Papam, & Sedem Apostolicam, & quascunque ecclesiasticas personas ratione ecclesiarum, monasteriorum, & aliorum beneficiorum ecclesiasticorum pertinentes vsurpant, vel etiam quauis occasione, vel causa, sine Romani Pontificis, vel aliorum ad id legitimam facultatem habentium expressa licentia sequestrant, vt dict. Bull. Cœn. Domini, num. 17. Appellatione enim iurisdictionum, fructuumque, redditium, & prouentuum, ad ecclesias, & beneficia pertinentium, comprehenduntur bona quæcunque ecclesiastica, quæ eo ipso, quòd ecclesiæ sunt tradita, & oblata, sancta, & religiosa censentur, cap prædia, cap. nulli, 12. quæst. 2. cum alijs de quibus infrà Personæ autem principales primò sunt vsurpantes, secundò sequestrantes. Et ad dictam excommunicationem incurrendam, requiritur, vt bona vsurpentur, aut sequestrentur, non qualitercunque, sed vt res prouentus,

104 seu redditus ecclesiæ: quia † fures, & latrones, qui huiusmodi furantur, non incidunt in dictam excommunicationis sententiam. Nauar. in eodem cap. 27. num 71. vers. sexta quòd Graff. decis. aur. cap. 18. num. 144. par. 1. lib. 4. & Sayr. eod. lib 3 cap 21. num. 1. 2. & 4.

Quæ opinio, quo ad fures, & latrones indistinctè procedit, sed quo ad alias personas, iurisdictiones, bona, fructus, redditus, & prouentus ecclesiasticos vsurpantes, habet locum in foro conscientiæ tantùm, in quo statur dicto pœnitentis; secus autem in foro contentioso, in quo, secundum acta & probata, est iudicandum. Felyn. in cap. pastoralis, num. 13. de off deleg. & Gomes. in reg. de ann. possess. quæst. 4. nu. 5. Ideò allegando, bona non esse ecclesiæ, aut ignorasse fuisse ecclesiastica, ab excommunica-

nicatione non excusantur, si de contrario constat, nisi essent bona de recenti empta, vel ecclesiæ donata, de quibus probabiliter ignorari posset. Contra vsurpantes iurisdictiones, fructus, redditus, & prouentus ecclesiarum, seu beneficiorum ecclesiasticorum,

105 † proceditur ad sententiam declaratoriam, non tamen de facto, quia debet præcedere monitorium, seu citatio, quę æquiparantur, vt per Put. in decis. 271. num. 4 lib. 3.

106 Monitio enim canonica † trina præcedere debet, aut tribus monitionibus distinctis, vel vnica pro trina, præfixo in monitorio termino trium, vel plurium dierum, aut etiam plurium horarum in tribus terminis distinctarum, vt fit, quando vna dies pro primò, vna pro secundo, & vltima pro tertio, vel si negotium hoc requirat, octo horæ pro primo, octo pro secundo, & reliquæ octo pro tertio, & peremptorio termino, ac monitione canonica; hoc enim casu vnica pro trina monitione sufficit, gloss. in cap. statuimus, in vers. monitionem, & cap. constitutionem, §. statuimus, de sentent. excommunic. in 6.

107 Debetq; fieri contra certas † personas, si personarum certitudo haberi potest, alioquin sufficit monitio generalis contra incertas personas, qui talem vsurpationem fecerunt, vt per gloss. in eod. cap. constitutionem in ver. nominatim, cap fin. §. vocationem, & ibi Franc. de elect. in 6.

Constare etiam debet iudici de vsurpatione, testiũ depositione, aut aliàs legitimè.

108 † Cum enim actore non probante reus absoluatur, l. qui accusare. C. de eden. nisi constito de allegatis, declaratio promulgari non potest: si verò reus compareat, allegando, se bona, quæ possidebat ecclesia, in suos vsus cõuertisse, vti de iure sibi competentia, de quibus iuribus se paratum edocere proponat, cum res efficiatur dubia, an verò laico de iure pertineat, & de possessione ecclesiæ constet illius confessione,

109 qua † nulla maior est probatio, vt inquit Ias. post alios in l. titia, num. 28. ff de verb. oblig. Crauet. cons. 61. num. 3. & Menoch. cons. 21. num. 14. ea ratione, quòd probatio per confessionem dicatur notorium, vt tradit Bart. in l. scriptus, num. 2. ver. idem dicitur, quod. ff. de relig. & sumpt. fun. Innoc. in cap. ex parte, il 1. num. 5. de verb. signif. & Abb. in cap. cum speciali, §. porrò, num. 7. vers. concludit, de appell. cùm enim agatur de sententia excommunicationis à iure lata contra vsurpantes bona ecclesiastica, de qua per concil. Trident. cap. 11. de reform. sess. 22 & Bull. Cœn. Domini de qua suprà,

110 † pro excessu notorio in declaratione ferenda nulla solemnitas est adhibenda: sed etiam sine citatione potest quis excommunicatus declarari. Innoc. in d. cap. ex parte, num. 5. Abb. in cap. peruenit, il 1. num. 7. de appell. & Felyn. in cap. Rodulphus, num. 41. vers. intellige secundo, de rescript. pro vt etiam, quando sententia excommunicationis incurritur ipso facto per text. & gloss. in cap. reprehensibilis, in ver. ipso suo genere, de appell. & ibi Abb. num. 6 & 7.

111 Spolians † quouis modo iura vsurpat: & ideò contra spoliantes omnia iura insurgunt, ità quòd spoliatus, antequam cognoscatur de dominio, in primis, & ante omnia est restituendus. Bart. in l. si quis ad se fundum, num. 2. C. ad l. Iul. de vi. pub. & Menoch. cons. 2. num. 185. lib. 1. & restitutio datur ad iura, quibus quis fuit spoliatus, & sic ad ecclesiastica iura vsurpata, siuè sint corporalia, siuè incorporalia: possessio enim acquisita est ius, l. peregrè, ff de acquir. possess. Et, quòd appellatione iuris possessio includatur, probat Gomes. post alios per ipsum allegatos, in reg. de nõ toll. iur. quæs. quæst. 5. num. 5. 6. & seq.

112 Quapropter † spoliator incidit in Bullam Cœnæ Domini, à qua quis excusari non potest, excipiendo de iuribus sibi competentibus: quia, cùm præsumptio sit contra spoliantem, etiam quòd confiteatur qualificatè, potest illa confessio pro parte acceptari, & pro parte impugnari. Bart. in l. aurelius, §. idem quæsijt num. 2. ff. de liber. leg. & Crauet. consil. 150. num. 5. longè enim commodiùs est possidere, & aduersarium ad onera petitorij compellere, quàm alio possidente, petere, l. is qui destinauit, ff de rei vend. trina monitio de qua supra num. 106 regulariter requiritur ad sententiæ excommunicationis validitatem, cui tamen Papa non ligatur, quia Paulus quando Hymeneum, & Alexandrum tradidit Satanæ non præmisit trinam monitionem, nec formam, quod vna sufficeret pro tribus, quemad-

admodum nec illam præmisit cum fornicatorem Corinthium excommunicandum scriberet, vnde ait, ego quidem absens quidam corpore, præsens autem Spiritu iam iudicaui, vt præsens, eum, qui sic operatus est, in nomine Domini Nostri Iesu Christi tradere huiusmodi hominem Satanæ in interitum carnis. 1. Corinth. cap. 5. in quo formam excommunicationis ostendit, cap. audiuimus post med. vers. vnde Apostolus, 24. quæst. 1. & cap. audi, denique, 11. quæst. 3. Hoc enim gladio viuntur potissimùm Summi Pontifices cum nonnulli iniquitatis filij in innobedientię contumacia perseuerant, & tanti parentis iussa præstare recusant. Papa autem est loco Petri, qui in administratione fuit maior auctoritate Paulo, 21. dist. in sum. vers. Petrum vero, vnde, & Papa, qui est loco Petri, est etiam maior Paulo, & alijs Apostolis, cap. in nouo, ead. 21. dist. cap. puto, 2. quæst. 7. & Io. à Capistr. in tract. de auctorit. Pap. 3. par. 2. par. princip. num. 12.

113 Decimooctauò †eandem excommunicationis sententiam incurrunt imponentes decimas, collectas, & alia onera personis ecclesiasticis, & offenditur libertas ecclesiastica in impositione onerum, directè, vel indirectè, a quibus, tàm personæ clericorum, quàm eorum bona sunt immunia, vt per Caietan. in ver. excommunicatio, cap. 40. & Azor. lib. 5. institut. moral. cap. 12. §. ego sanè, sub littera D. Abb. in cap. non minus, num. 2. de immun. ecclesi. & cap quanquam, de cens. in 6. Personæ enim principales, quæ in eandem censuram incurrũt, sunt imponentes decimas, collectas, taleas, præstantias, & alia onera similia exigentes, recipientes, etiam à sponte dantibus, & soluentibus.

114 Accessoriæ † verò personæ sunt, quæ prædicta facere, exequi, procurare, quæue auxilium, consilium, vel fauorem præstare in prædictis non verentur, per se, vel per alios, directè, vel indirectè, cuiuscunque ordinis, gradus, vel conditionis fuerint, vt in dict. Bullæ Cœnæ Domini, num. 18. Personæ autem, & res quibus dicta onera imponi prohibentur, de quibus eod. num. 18. sunt clerici, Prælati, & aliæ personæ ecclesiasticæ; ac eorum, & ecclesiarum, monasteriorum, & aliorum beneficiorum ecclesiasticorum bona etiam pàtrimonialia, nec non fructus, redditus, & prouentus eorundem, vt per Nauar. in cap. 27. num. 71. vers. & qui collectas. Sayr. in eod. lib. 3. cap. 22. nu. 1. & Card. Tolet. in terminis bonorum patrimonialium, in instruct. sacerd. cap. 29. §. aduerte non solum, lib. 1.

115 Bullæ Cœnæ †Domini radix, & fundamentum hoc casu est, quòd, cùm in omni republica, ad subleuandas communes necessitates, necessaria sint aliqua onera, tàm realia, quàm personalia, in quorum distributione, seruanda est ratio iustitiæ, tàm commutatiuè, quàm distributiuè. Commutatiuè quidem, vt non, nisi ex causa vrgenti, imponantur. Distributiuè verò, vt inter ciues pro vniuscuiusque viribus, & facultate distribuantur.

116 Admodum rationabile, † & etiam valdè conforme iuri naturali, & diuino fuit, vt ab huiusmodi oneribus personæ ecclesiasticæ, tàm in seipsis, quàm eorum bonis immunes essent, vt post Sot. 4. distinct. 25. quæst. 2. artic. 2. tenet Sayr. dict. cap. 22. num. 4. & 5. In seipsis enim; quia, sicut iure diuino Ecclesiæ ministri sunt constituti; ita etiam eidem iuri conforme est, vt iudicibus secularibus non sint subiecti: In bonis autem, quia, cùm tributa, & vectigalia Regibus, & alijs Principibus ad suam ipsorum, & reipublicæ sustentationem exsol-
117 uantur, † & clerici non minores operas, & labores rei ecclesiasticæ impendant; æquum, & iuri naturali, ac diuino consonum fuit, vt à solutione tributorum exempti essent, vt legitur Genes. cap. 47. & cap. tributum, 23. quæst. 8.

Ideò Constantinus, & Constans Imperatores, ecclesiasticas personas priuilegio immunitatis gaudere voluerunt; scientes magis religionibus, quàm officijs, & labore corporis, vel sudore, imperialem rempublicam contineri, cap. in qualibet, 23. quæst. 8. Sayr. eod. cap. 22. num. 5. cùm allegatis supra in cap. 14. num. 9. par. 1.

118 Hac † enim exemptione, & immunitate adeò plenè personæ ecclesiasticæ, & eorum, ac ecclesiarum bona, fructus, redditus, & prouentus gaudere debent; vt, qui per se, vel alios directè, vel indirectè, ab eisdem onera imposita exigere præsumunt, eandem excommunicationis pœnam incur

rant,

rant, vt in Bull. Cœn. Domini, d.num.18. verſ.nec non qui per ſe.

119 † Indirectè enim exigitur, colonos,ſeu maſſarios occaſione culturæ bonorum eccleſiaſticorum, hoſpitatione militum, vel aliorum grauaminum onerando,aut ab ipſis exigendo: quia,quæ à colonis pro laborerio, ſeu trafico bonorum eccleſiaſticorum in totum,vel pro octaua, aut alia parte exiguntur,in præiudicium eccleſiaſticarum perſonarum percipiuntur, quia ratione oneris res minores æſtimationis efficitur, gloſſ.final.in l.generali, § fin.ff.de vſufruct leg. & Oſaſch.deciſ 83.num.9. Vnde eccleſiaſtici non ita de facili inueniunt ruſticos,qui ſua prædia colore velint, vt animaduerterit Feder. de Sen. conſ.111.nu.10. in fin. quidquid contrarium teneat ibi in principio,vt validioribus rationibus,& auctoritatibus infrà demonſtrabitur: quia, ſi coloni ad onerum ſolutionem,ſeu militum hoſpitationem, qua non paruum onus infertur, grauarentur; laici per indirectum exigerent collectas ex bonis eccleſiaſticis, quæ ſunt hoc caſu etiam ex perſona colonorum exempta, vt l.1.& 2.C.de Epiſc.& cler. cap.Eccleſiarum, & ibi gloſſ.in verb. clericorum, 12. quæſt.2. cum alijs ſuprà,in cap.14. num.6.31.32.33.& 35. par.1. allegatis.Exigentes autem excommunicationis ſententiam in Bullam Cœnæ Domini contentam incurrunt,vt in ead.Bul.eod.nu.18. verſ.nec non,& d.cap.14.num.35.

120 Exemptio † enim competens bonis eccleſiaſticis eſt realis;& ideò comprehendit quoſcunque colonos, vt declarat gloſſ. in clem. 1. in ver. excolendas, circa fin. quam ſequuntur Iac.& Imol.vbi etiam Abb.num. 10 Qui illam dicit eſſe notandam ad ſimilia, de decim. idem Abb. in cap. ex parte, num.4.eod.tit.& in conſ.8.num.3. Rot.deciſ.4.num.1.de priuileg. in antiq & in vna Caurien.coram Cantuccio deciſ.23.nu.6. par.2. Grat.conſ.130. cui ſuſcripſerunt Alciat.Salutiol.Bero. Auguſt.& Ianet.num.4. vbi pluribus fundamentis hæc concluſio comprobatur, & latè Surd.conſ.301.num. 61.63.& 78 volum.3.& inquit Bald.quòd, ſi coloni iſti grauarentur, de facto grauarentur, & non de iure, in l. cum duobus, §.ſi in coeunda, ff.pro ſoc. & in l.2. 3.not. C.de epiſc.& cler.

121 † Coloni enim eccleſiarum eorundem bonorum, nec poſſeſſionem habent, nec dominium; ſed tantùm detentionem,auth. item nulla communitas, & l.de his, C. de epiſc.& cleric. Alexand.conſ.35. viſo proceſſu, num.12. lib.4. & Card.Tuſch.pract. concl. iur. concl. lib.2.num.1. & 2. Ideò, ſi grauarentur ratione fructuum, quos ex prædijs percipiunt; poſſent perſoluta à dominis prædiorum repetere, vt tradit Alex. in conſ.35. num.12. lib.4. & conſ.4. lib 5. per text. in l. ſi pendentes, §. ſi quid cloacarij, ff de vſufruct. Sicque per indirectum ab eccleſiaſticis viris extorquent: quapropter in excommunicationis ſententiam in Bull.Domini contentam incidunt, ex ſuprà allegatis.

122 Si enim †coloni vltra bona eccleſiaſtica,quæ colunt, habent etiam bona propria eorum nomine allibrata,pro illis à ſolutione onerum non excuſantur, vti coloni eccleſiaſticarum perſonarum: ſed pro rata eorum,quæ proprio nomine poſſidet,onera perſoluere tenentur;& ita diſtinguit Rebuff.in l 2.penes quos,num.2.& 3. & Bart. num.1.C.de agric.& cenſ lib.11.

123 Quid autem, †ſi imponatur onus,quod publicam vtilitatem reſpiciat,tàm clericorum, quàm laicorum; vt ad reparationem murorum, fluminum, reſtaurationem viarum, pontium, vel populum à peſte cuſtodiendum? videtur, quòd ratione naturali. quæ limitat legem, clerici nõ ſint exempti; ſed concurrere teneantur, non tamen cogendi, niſi à Papa, Duen. reg.100. num.17. Did. Perez. l.1.tit.4.lib.4.ord. Nauar.c.27. num.115. ver.tertia quod. Et ita ſe habere communem vſum Hiſpaniæ, ex l.11.& 12. tit.3.lib.1. nouæ recompil.teſtatur Couar. loco ſuprà citato,& alij ſuſtinentes dictam opinionem. Attamen etiam tributa ad reparationem mœnium, & fluminum, ac ad reſtaurationem viarum,& pontium,vel cuſtodiẽdum populum tempore belli, aut peſtis,à laicis impunè exigi poſſunt: dummodo ad hoc fuerint plures cauſę ſufficientes neceſſariæ,& non aliàs: quarum

124 Prima eſt, † quòd immineat maxima, & vrgens neceſſitas, vt,quando hoſtis cum exercitu ſtat in agro,obſidendo ciuitatem, quo tempore,nec eccleſiaſtici à murorum, ſeu ciuitatis cuſtodia poſſunt excuſari: vt cun-

cunctis vigilantibus meliùs valeat ciuitas custodiri, cap. peruenit, & ibi gloss. in ver. modo, & Abb. num. 1. 4. & 6. de immun. eccles. & in his terminis procedere possunt allegata per Osasc. in decis. seu potius, consil. 68. alias 181. num. 24. & 25. Sed, cessante hac vrgentissima belli causa, clerici non
125 tenentur: † quia limitata causa limitatum producit effectum l. cancellauerat, ff de his quæ in testam. delen. & Tiraq. in tract. cessan. cau. par. 1. num. 142.

126 Secunda, † pro reparatione fluminum, pontium, & viarum, quoties communis laicorum, & ecclesiasticorum vrget necessitas, & concurrit vtilitas, vt per Abb. in cap. non minus, num. 18. & Bald. in l. ad instructiones, nu. 2. C. de sacrosanct. eccles. Dummodo laici non habeant particulares redditus Vniuersitas, vt pedagia, gabellas, molendina, furnos, pascua, portus, piscationes, & similia, quæ ad particulare Vniuersitatis commodum, & vtilitatem percipiant, ad huiusmodi onera, & impensas sustinendus, de quibus optime per Cardin. Tolet. in instruct. sacerdot. cap. 21. sub num. 2. Quia tunc, cùm pedagia, gabellas, & passagia, sub quocunque nomine, & titulo exigant ab aduenis, mulionibus, rectoribus, equitibus, bobus cum plaustris, & alijs animalibus transeuntibus, pontes, portus, & vias, vt plurimùm deuastantibus, percipiant; sumptibus communitatum ad huiusmodi refectiones, & reparationes tenentur. Cepol. de seru. viar. num. 47. & Azor. in d. lib. 5. institut. moral. cap. 13. vers. octauo quæritur. Contrafacientes verò sententiam excommunicationis incurrunt; donec integrè satisfecerint, vt cap. non minus, & cap. aduersos, de immunit. eccles. quæ per Bull. Cœn. Domini fuerunt innouata, vt per Cardin. Tolet. in ead. instruct. sacerd. lib. 1. cap. 29. vers. aduerte præterea in fin. & Sayr. in d. cap 22. num. 11.

127 Tertia, † vt clerus teneatur concurrere ad onera, in quocunque casu, requiritur, quòd bursa principis, & subditorum laicorum sit adeò exhausta, vt Episcopus, & clerus, tantam necessitatem, & vtilitatem videntes, existiment ad subleuandas communes necessitates, & vtilitates, vbi laicorum facultates non suppetunt, subsidia per Ecclesias esse conferenda arbitrio, & iussu Pontificis Maximi, cap. non minus, §. quocirca, cap. aduersus, ver. verumsi, de immunit. eccles. cap. 1. extrauag. comm. eod tit. Bero. cons. 31. num. 13. volum. 1. Cephal. cons. 154. num. 22. vol. 2. & Bursat. cons. 16. num. 66. volum. 1.

128 Et quòd, † Episcopi, capituli, ac totius cleri consensus accedat, Innoc. in cap 2. de loc. & conduc. & Abb. in d cap. non minus, num. 5. de immunit. eccles. nec eorum consensus sufficit, quia requiritur etiam Sedis Apostolicę auctoritas, sicut in superioribus omnibus, cap. clericis laicos, §. nos igitur, de immunit. eccles. in 6. cap. aduersus, vers. propter imprudentiam, & ibi Abb. num. 1. & in extrauag. comm. & cap. 1. §. cœterum, eod. tit. & Bull. Cœn. Domini sub num. 18.

129 Ideo † non subsistit opinio Osasch. in suo cons. incipien. cùm anno 1554. impressor, in decis. Pedemont. post decis. 67. vel secundum vlt. impress. post decis. 180. nu. 21. 23. 24. 25. & 30. & Balb. in cons. sequenti, sub num. 29 30. & seq. Quibus in locis conantur sustinere, clericos à laicis cogi posse ad concurrendum in solutione onerum auctoritate laicali impositorum. Nam dicta opinio est expressè contra tex. eiusdem Bull. Cœn. Domini, dict. num. 18. Sayr. lib. 3. cap. 23. num. 1. & 2. & ità procedit text. in auth. statuimus; quæ reformat iura antiqua, C. de Episc. & cler. Bald. in l. ad instructiones, num. 2. & 3. eod. tit. & cap. si diligenti, de for. comp. nisi tanta fuerit sub ita necessitas, quòd ad Romanum Pontif. commodè aditus non pateat: quia tunc sufficeret Episcopi, & cleri consensus, ita vt, & Papæ quam primum innotescat, confirmandus, cap. generaliter, §. placet, iunct. gloss. in verb. necessitatis, 16. quæst. 1. gloss. 1. in cap. tributum, 23. quæst. 8. cap. non minus, de immunit. eccles. & Azor. eod. cap. 13. vers. octauo quæritur.

130 Vnde, prædictis † non concurrentibus, cogentes clericos ad onerum solutionem, eosdem contra sacrorum canonum dispositionem libertatem ecclesiasticam grauãt. Quapropter in eandem excommunicationis sententiam Bull. Cœn. Domini incurrunt, vt in ead. Bull. eod. num. 18. ibi, innouantes decreta super his per sacros canones, &c. Card. Tolet. loco suprà citato, & Sayr. vbi suprà. Nec subsistunt deducta per

Balb.

rant, vt in Bull. Cœn. Domini, d.num.18. vers.nec non qui per se.

119 † Indirectè enim exigitur, colonos, seu massarios occasione culturæ bonorum ecclesiasticorum, hospitatione militum, vel aliorum grauaminum onerando, aut ab ipsis exigendo: quia, quæ à colonis pro laborerio, seu trafico bonorum ecclesiasticorum in totum, vel pro octaua, aut alia parte exiguntur, in præiudicium ecclesiasticarum personarum percipiuntur, quia ratione oneris res minores æstimationis efficitur, gloss.final.in l.generali, § fin.ff.de vsufruct leg. & Ofasch.decis 83.num.9. Vnde ecclesiastici non ita de facili inueniunt rusticos, qui sua prædia colere velint, vt animaduertit Feder. de Sen. cons.111.nu.10. in fin. quidquid contrarium teneat ibi in principio, vt validioribus rationibus, & auctoritatibus infrà demonstrabitur: quia, si coloni ad onerum solutionem, seu militum hospitationem, qua non paruum onus infertur, grauarentur; laici per indirectum exigerent collectas ex bonis ecclesiasticis, quæ sunt hoc casu etiam ex persona colonorum exempta, vt l.1.& 2.C.de Episc.& cler. cap.Ecclesiarum, & ibi gloss.in verb. clericorum, 12. quæst.2. cum alijs suprà, in cap.14. num.6.31.32.33.& 35. par.1. allegatis. Exigentes autem excommunicationis sententiam in Bullam Cœnæ Domini contentam incurrunt, vt in ead.Bul.eod.nu.18. vers.nec non, & d.cap.14.num.35.

120 Exemptio † enim competens bonis ecclesiasticis est realis; & ideò comprehendit quoscunque colonos, vt declarat gloss. in clem.1. in ver. excolendas, circa fin. quam sequuntur Iac.& Imol.vbi etiam Abb.num. 10 Qui illam dicit esse notandam ad similia, de decim. idem Abb. in cap. ex parte, num.4.eod.tit.& in cons.8.num.3. Rot.decis.4.num.1.de priuileg. in antiq & in vna Caurien.coram Cantuccio decis.23.nu.6. par.2. Grat.cons.130. cui subscripserunt Alciat.Salutiol.Bero. August.& Ianet.num.4. vbi pluribus fundamentis hæc conclusio comprobatur, & latè Surd.cons.301.num. 61.63.& 78.volum.3.& inquit Bald.quòd, si coloni isti grauarentur, de facto grauarentur, & non de iure, in l. cum duobus, §.si in coeunda, ff.pro soc. & in l.2. 3.not. C.de episc.& cler.

121 † Coloni enim ecclesiarum eorundem bonorum, nec possessionem habent, nec dominium; sed tantùm detentionem, auth. item nulla communitas, & l.de his, C. de episc.& cleric. Alexand.cons.35. viso processu, num.12. lib.4. & Card.Tusch.pract. concl. iur. concl. lib.2.num.1. & 2. Ideò, si grauarentur ratione fructuum, quos ex prædijs percipiunt; possent persoluta à dominis prædiorum repetere, vt tradit Alex. in cons.35. num.12. lib.4. & cons.4. lib 5. per text. in l. si pendentes, §. si quid cloacarij, ff de vsufruct. Sicque per indirectum ab ecclesiasticis viris extorquent: quapropter in excommunicationis sententiam in Bull.Domini contentam incidunt, ex suprà allegatis.

122 Si enim † coloni vltra bona ecclesiastica, quæ colunt, habent etiam bona propria eorum nomine allibrata, pro illis à solutione onerum non excusantur, vti coloni ecclesiasticarum personarum: sed pro rata eorum, quæ proprio nomine possidet, onera persoluere tenentur; & ita distinguit Rebuff.in l 2.penes quos, num.2.& 3. & Bart. num.1.C.de agric.& cens lib.11.

123 Quid autem, † si imponatur onus, quod publicam vtilitatem respiciat, tàm clericorum, quàm laicorum; vt ad reparationem murorum, fluminum, restaurationem viarum, pontium, vel populum à peste custodiendum? videtur, quòd ratione naturali, quæ limitat legem, clerici nô sint exempti; sed concurrere teneantur, non tamen cogendi, nisi à Papa, Duen. reg.100. num.17. Did. Perez. l.1.tit.4.lib.4.ord. Nauar.c.27. num.115. ver.tertia quod. Et ita se habere communem vsum Hispaniæ, ex l.11.& 12. tit.3.lib.1. nouæ recompil.testatur Couar. loco suprà citato, & alij sustinentes dictam opinionem. Attamen etiam tributa ad reparationem mœnium, & fluminum, ac ad restaurationem viarum, & pontium, vel custodiêdum populum tempore belli, aut pestis, à laicis impunè exigi possunt: dummodo ad hoc fuerint plures causę sufficientes, necessariæ, & non aliàs: quarum

124 Prima est, † quòd immineat maxima, & vrgens necessitas, vt, quando hostis cum exercitu stat in agro, obsidendo ciuitatem, quo tempore, nec ecclesiastici à murorum, seu ciuitatis custodia possunt excusari: vt cun-

cunctis vigilantibus meliùs valeat ciuitas custodiri, cap.peruenit, & ibi gloss. in ver. modo,& Abb.num.1.4.& 6. de immun.eccles. & in his terminis procedere possunt allegata per Osasc.in decis.seu potius,consil.68.alias 181.num.24.& 25. Sed, cessante hac vrgentissima belli causa, clerici non
125 tenentur: † quia limitata causa limitatum producit effectum l.cancellauerat, ff de his quæ in testam.delen. & Tiraq. in tract.cessan.cau.par.1.num.142.

126 Secunda, † pro reparatione fluminum, pontium,& viarum,quoties communis laicorum, & ecclesiasticorum vrget necessitas,& concurrit vtilitas,vt per Abb.in cap. non minus, num.18. & Bald. in l. ad instructiones,nu.2.C.de sacrosanct.eccles. Dummodo laici non habeant particulares redditus Vniuersitas,vt pedagia,gabellas,molendina,furnos,pascua,portus, piscationes, & similia,quæ ad particulare Vniuersitatis commodum, & vtilitatem percipiant, ad huiusmodi onera,& impensas sustinendus, de quibus optime per Cardin.Tolet. in instruct. sacerdot. cap. 21. sub num. 2. Quia tunc, cùm pedagia, gabellas, & passagia, sub quocunque nomine, & titulo exigant ab aduenis,mulionibus, rectoribus, equitibus, bobus cum plaustris, & alijs animalibus transeuntibus,pontes,portus,& vias,vt plurimùm deuastantibus, percipiant; sumptibus communitatum ad huiusmodi refectiones, & reparationes teneantur. Cepol. de seru.viar.num.47. & Azor.in d.lib.9.institut.moral.cap.13. vers.octauo quæritur. Contrafacientes verò sententiam excommunicationis incurrunt; donec integrè satisfecerint,vt cap.non minus,& cap.aduersus,de immunit.eccles. quæ per Bull.Cœn. Domini fuerunt innouata, vt per Cardin. Tolet.in ead.instruct.sacerd. lib.1.cap.29. vers. aduerte præterea in fin. & Sayr. in d. cap 22.num.11.

127 Tertia, † vt clerus teneatur concurrere ad onera,in quocunque casu,requiritur, quòd bursa principis, & subditorum laicorum sit adeò exhausta,vt Episcopus,& clerus, tantam necessitatem, & vtilitatem videntes,existiment ad subleuandas communes necessitates,& vtilitates, vbi laicorum facultates non suppetunt, subsidia per Ecclesias esse conferenda arbitrio, & iussu Pontificis Maximi, cap. non minus, §. quo circa,cap.aduersus, ver.verumsi, de immunit.eccles. cap.1. extrauag. comm. eod tit. Bero. cons.31. num.13. volum. 1. Cephal. cons.154.num.22.vol.2.& Bursat.cons.16. num.66.volum.1.

128 Et quòd, † Episcopi,capituli,ac totius cleri consensus accedat,Innoc.in cap 2.de loc.& conduc.& Abb.in d cap.non minus, num.5.de immunit.eccles.nec eorum consensus sufficit, quia requiritur etiam Sedis Apostolicę auctoritas,sicut in superioribus omnibus, cap.clericis laicos, §.nos igitur, de immunit.eccles.in 6.cap aduersus,vers. propter imprudentiam, & ibi Abb.num.1. & in extrauag.comm.& cap.1.§.cœterum, eod.tit. & Bull.Cœn.Domini sub num.18.

129 Ideo † non subsistit opinio Osasch. in suo cons.incipien.cùm anno 1554.impressо,in decis.Pedemont. post decis.67.vel secundum vlt. impress. post decis. 180.nu.21. 23.24.25.& 30. & Balb. in cons. sequenti, sub num.29 30.& seq. Quibus in locis conantur sustinere, clericos à laicis cogi posse ad concurrendum in solutione onerum auctoritate laicali impositorum. Nam dicta opinio est expressè contra tex.eiusdem Bull. Cœn.Domini,dict.num.18.Sayr.lib.3. cap.23.num.1.& 2. & ità procedit text. in auth.statuimus;quæ reformat iura antiqua, C.de Episc.& cler. Bald.in l.ad instructiones,num.2.& 3. eod.tit. & cap.si diligenti, de for.comp.nisi tanta fuerit sub ita necessitas,quòd ad Romanum Pontif. commodè aditus non pateat:quia tunc sufficeret Episcopi, & cleri consensus, ita vt, & Papæ quam primum innotescat, confirmandus, cap. generaliter, §. placet, iunct. gloss. in verb.necessitatis,16.quæst.1.gloss.1.in cap. tributum, 23. quæst.8. cap. non minus, de immunit.eccles. & Azor. eod.cap.13.vers. octauo quæritur.

130 Vnde,prædictis † non concurrentibus, cogentes clericos ad onerum solutionem, eosdem contra sacrorum canonum dispositionem libertatem ecclesiasticam grauat. Quapropter in eandem excommunicationis sententiam Bull. Cœn. Domini incurrunt, vt in ead.Bull.eod.num.18. ibi, innouantes decreta super his per sacros canones,&c. Card. Tolet.loco suprà citato, & Sayr. vbi suprà. Nec subsistunt deducta per

Balb.

Balb.eod.consl.num.33.& seq. quem etiam sequitur Osasc. eod. num.21.& 23. & post alios Lopez.in annot.ad pract.crim. Diaz. c.103.vbi fere per tot. plura deducit.quia, cap.principes seculi,23. quæst.5. & cap.filijs,16 quæst.7. per ipsos allegata non probant assumptum, quòd deficiente superiore ecclesiastico, vel recusante efficere, vt pro bonis ecclesiæ fiat contributio, possit laicus negligentiam superioris ecclesiastici supplere. Quia ille tex.tantum probat,quòd Principes seculares ad hoc sunt instituti, vt Ecclesiam defendant, & reos criminum viuere non permittant; vt inquit, gloss.ibi in verb.Principes; qui text. est adeò clarus,vt in dubium reuocari non possit, in ver. cœterum, ibi,quòd intra Ecclesiam potestates necessariæ non essent; nisi, vt quòd non prævalent sacerdotes efficere per doctrinę sermonem; potestas hoc imperet per disciplinæ terrorem, vt benè declarat Archid. nempe, per disciplinam cruentarum vltionum, quas Ecclesia non exercet, vt in eod. cap. Principes, & text.in cap. in Archiepiscopatu,in fin. de raptor. proceditque, vbi potestas Ecclesiæ non potest idem facere propter facti resistentiam, tunc potest implorari brachium seculare,vt not. Aufrer.in addit.decis capel.Tolos.quæst.149.per tex. in cap.1. de offic.ord. & ibi gloss.& dd. & Campeg. in tract. de com. cap.9. num.15. tom.13.Secularium enim dignitatum administratoribus defendandarum ecclesiarum necessitas incumbit; quod, si facere contempserint,à communione sunt repellendi, per tex.in c.dicat aliquis, in fin.23.quæst.5. Vnde, quod necessariò fauore sacerdotum facere tenentur, in odium retorqueri non potest. Hisque,ac similibus de causis magistratus seculares ecclesiasticis inuocatibus brachium seculare præstare tenētur;ex alibi suprà allegatis.Nec quidquam facit,glos. 2.in eod.cap.Principes in contrarium citata; quia iura per eandem gloss.allegata, & cap filijs cum gloss 16 quæst.7.in argumentum adducta in diuersis terminis loquūtur, vt legenti patet ad sensum, vt post Io.And. quem citat, optime respondet Abb.in cap. qualiter, & quando, sub num.7. de Iud. & ex diuersis non fit illatio,l.papinianus exuli, ff. de minor. Sed bona ecclesiastica sunt immunia de iure diuino, ac priuilegio etiā Constantini, Constantis, Valentiniani, & Iustiniani Imperatorum, quibus tamen opus non habebat Ecclesia iure diuino fulta, vt in cap.in qualibet,23. quæst 8.tributum autem Ecclesia non, nisi spirituale, Imperatoribus dare tenetur,vt per gloss.in cap.tributum, sub vers.defensare, quam sequitur Archid.ead.quæst.8.

131 Quòd † autem iudex secularis non possit supplere defectum iudicis ecclesiastici, quo est longè minor; post communem aliorum doctorum ibi citatorum opinionem, tenuit Rot.vt sup. num.92. quinimò, iudices laicos, nec habitu habere iurisdictionem in clericos; imò illius esse omnino incapaces,fuit decisum in eadem Rota,coram Pegna, vt in decis.de qua suprà nu.99. Ideò, nec subsistunt deducta per Farinac. vbi, inquit, quòd iudice ecclesiastico negligente, possit Iudex, & Princeps laicus, illius negligentiam supplere, vt in sua praxi crimin.cap.8 nu.23.vers.limita tertio hanc nonam: quia eius opinio est contra text.in cap.solitæ, §. præterea, vbi etiam gloss. de maior. & obed. & reprobata à Rota in locis suprà allegatis, præcipuè num.92.93.& 100.& alijs per me suprà deductis.

132 Incurrunt † etiam dictæ excommunicationis sententiam, qui prædicta absque Romani Pontificis speciali, & expressa licentia imponunt,& diuersis etiam,exquisitisque modis exigunt; & præmissa facere, vel procurare, aut in eisdem consilium,auxilium,vel fauorem præstare non verentur; cuiuscunque sint dignitatis,præeminentiæ, ordinis,conditionis, aut status, etiamsi imperiali, aut regali fulgeant dignitate; seu Principes, Duces, Comites, Barones, & alij Potentatus quicunque etiam Regnis, Prouincijs,ciuitatibus, & terris quoquomodo præsidentes, & consiliarij, senatores, aut quauis etiam Pontificali dignitate insigniti, vt in ead.Bull.eod.num 18. & Sayr.eod. cap.22. num.1. & 2. Hoc enim casu agentes,consulentes,& fauorem præstantes pari pœna puniuntur, & hæc æquiparantur atrocissimis delictis,in quibus consulentes pari pœna plectuntur, vt cap. felicis, de pœn.in 6. clem.si quis suadente, eod tit. & Felyn. in cap. sicut dignum, num.8. de homicid.consilium autem præstatur rogando, impellendo, instruendo, vel sequuturam

vti-

vtilitatem ostendendo S. Antonin. in 3. par. tit. 25. cap. 2. & 3. & Sayr. eod. lib. 3. cap. 15. num. 12.

133 Decimonono, † eadem excommunicationis sententia fertur contra omnes, & quoscunque magistratus, & iudices, notarios, scribas, exequutores, & subexequutores, quomodolibet se interponentes in causis capitalibus, seu criminalibus contra personas ecclesiasticas, illas processando, banniendo, capiendo, seu sententias contra illos proferendo, vel exequendo, sine speciali specifica, & expressa sanctæ Sedis Apostolicæ licentia, etiam si talia committentes fuerint consiliarij, senatores, præsidentes, cancellarij, vicecancellarij, aut alio quouis nomine nuncupati, vt in eadem Bulla Cœnæ Domini, num. 19. & Sayr. dict. lib. 3. cap. 23. num. 1. & 2.

134 Antiquitùs † ciuitates, quæ populari statu regebantur ostracismo, qui genus relegationis existebat, in consilio per calcula vtebantur; & qui quodam suffragiorum numero damnabantur ad decennium in Argiuam relegabantur; & eos qui excellere videbãtur propter diuitias, vel amicos, aliamuè potentiam, extra ciuitatem ad dictum tempus tyrannico more relegare solebant; nõ ad criminis improbitatem castigandam, sed ad potentiam moderandam, Arist. lib. 3. politic. lect. 12. §. qua propter à ciuitatibus, & Plutarc. in vita Aristidis.

135 Hic † ostracismus, mutato nomine, & discolatus dictus, etiam hodie in quadam ciuitate est vsu receptus, quæ diuturna temporis consuetudine eo abusa est; cùm enim non complectatur, nec cõplecti possit alienos subditos in alienam messem falcem imponendo, magistratus eiusdem ciuitatis, penes quem totius imperij residet auctoritas, ecclesiasticas personas eodem discolatu iudicare conatur, eosque suffragijs cribrando, & ventilando, factiosos nominat, ac exules etiam publico edicto renunciat, & fuit à me quæsitum, an magistratus ille sententiam excommunicationis in Bulla Cœnæ Domini contentam incurrat: & quid si procedatur ad vota, & tamen non sufficiant ad condemnationem, ac propterea condemnatio non sequatur.

Pro parte negatiua deducitur, hunc magistratum discolatus ab antiquissimo tempore fuisse vsu receptum, & habere naturalem æquitatem pro bono regimine reipublicæ: ne illius quies ab ecclesiasticis viris discolis, & incorrigibilibus, priuilegio fori fretis, turbetur.

136 † Et quòd antiqua consuetudo, legitimè præscripta concernens bonum regimen reipublicæ, & publicam vtilitatem ratione naturali potest addere, diminuere, & distinguere priuilegium; propter quod clerici exemptione gaudere non possint, vt cap. vltimo, & ibi Innocent. & Abb. de consuet. Et cum hoc institutum sit antiquissimum habet vim legis, & pro lege seruari debet. Bart. in l. 1. §. denique, num. 1. ff. de acqu. plu. arc.

Contrarium tamen, quòd dictæ excommunicationis sententiam magistratus incurrat, probat expressè textus Bull. ibi, quomodolibet se interponentes in causis capitalibus, seu criminalibus contra personas ecclesiasticas, illas processando, banniendo, capiendo, seu sententias contra illas proferendo, vel exequendo.

137 Et dicta † Bulla est consona non solùm iuri canonico, vt cap. si diligenti, & cap. at si clerici, de iud. sed etiam iuri Cæsareo, vt habetur, in constitut. Feder. Imper. in tit. de stat. & consuet. cont. liber. Eccles. §. item statuimus, in vs. feud. quæ est repetita, in auth. statuimus, C. de Episc. & cler. Et iure diuino quo clerici legibus ciuilibus Principum sunt soluti, arg. Genes. cap. 47. Esdræ 1. cap. 7.

138 † Licèt enim plures theologi, alijque doctores teneant, clericos exemptos esse à ciuili laicorum potestate iure canonico, non autem diuino; & primò inter canonistas pro hac opinione allegatur Innoc. in cap. 2. num. 1. de maior. & obed. vbi, sed quæres, quis exemit clericos de iure Imperatoris, cùm prius ei subessent? responde, quòd Papa, consentiente Imperatore, iuribus per ipsum ibi allegatis, Alciat. in cap. cum non ab homine, colum. 2. de iud. Couar. pract. quæst. cap. 31. num. 2. vers. contraria opinio, & lib. 2. var. resolut. cap. 20. num. 2. Quam opinionem sequuti fuerunt, & tenuerunt plures iuniores theologi nempe Medin. de reb. restit. quæst. 15. Vict. relect. 1. de potestat. eccles. quæst. 6. propos. 2. Sot. in 4. dist. 25. quæst. 2. artic. 2. conclus. 3. 4. & 5.

& 5. Ledes. in 4. par. 2. quæst. 20. art. 4. vers. hæsitatibus, conclus. 2. & 3. Palac. in 4. dist. 25 conclus. 3. Solon. 2. 2. quæst. 67. art. 1. cōclus. 4. Ban. 2. 2. quæst 67. art. 1. & nouissimè Her. de Cæual. pract quęst. com. cōt. com. quæst. 550. in fin. doctores supracitati præcipuè fundant eorum opinionem in d. Innoc. can. qui tamen loco suprà allegato magis contrariam opinionem firmat, ibi, vnde dicimus, quòd exempti sunt à Deo, allegando c. si Imperator 96 dist. vbi, iunct. gloss. in verb. discuti, probatur, clericos à Deo exēptos esse à laicorum iurisdictione, & sic iure diuino à legibus Principum secularium fore solutos, & Innoc. sequitur Abb. nu. 1. & 2. & in cap. at si clerici, nu. 23. vers. considero, de iud. cap. Syluest. ibi contra leges diuinas 11. quæst. 1. gloss. in cap. quanquàm in ver. diuino, de cens. in 6. Fely. in cap. Ecclesia S. Mariæ, num. 6. de constit. Oldrad. cons. 83. num. 1. vers. & de vita, & num. 4. facit Rom. sing. 404. incip. sed an potest Papa. Didac. Perez. in l. 2. tit. 1. lib. 3. ordin. vers. quæro vtrum Papa, Azaue. in l. 5. tit. 3. nu. 6. lib. 1. recompil. Anto. Scap. de iur. nō scrip. lib. 1. cap. 2. num 1. & Huma. in l. 65. tit. 5. par. 1. gloss. 8. nu. 6. Et hanc opinionem sequitur, & tenet Rot in decis. 10. num. 4. de consuet. in antiq. quæ auctoritas canonistarum comprobata, & firmata à Rota Roma-
139 na facit communem opinionem, † cùm stylus Romanæ curiæ, propter dubitationē doctorum, facit etiam ius, & pro iure habetur, vt per eandem Rot. in decis. 1. de fil. presb. decis. 2. de appell. in nou & decis. 16. de consuet. in antiq. Abb. in cap. ex litteris, num 6. & ibi Felyn. num. 4. de constit. Quorum auctoritas præualet auctoritati præfatorum modernorum theologorum, & aliorum doctorum, vltrà quòd dicta auctoritas canonistarum antiquorum est fundata super auctoritate Pontificum, & conciliorum generalium.

140 Quòd † autem hæc exemptio competat illis de iure diuino, probatur etiam per Concil. generale Lateranen. sub Innoc. III. vt in cap. nimis, & ibi Abb. in fin. de iureiur. Io. Ech. Enchir. de immunit. Eccles. 6. in vet. test. & §. immunitatem sacerdotū. Ita etiam tenuit Concil. Lateranen. vltimò sub Leone X. celebratum, sess. 9. in Bull. reform. cur. vers. &, cùm à iure, vbi, & cùm à iure, tam diuino, quàm humano, laicis potestas nulla in ecclesiasticas personas attributa sit, cōc. Colonien. par. 9 cap. 20. & conc. Triden. in quo quamplures S. R. E. Cardinales, Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi, Abbates, & Theologi in Spiritu sancto legitimè cōgregati, interfuerunt, sanciuit, personarum ecclesiasticarū immunitatem Dei ordinatione, & canonicis sanctionibus esse constitutam, vt in cap. 20. ante med. sess. 25. Auctoritas autem conciliorum generalium longè preualet opinioni præfictorū theologorum, & aliorum doctorum, qui pro contraria opinione scripserunt. Et hanc opinionem esse communem, tenet Alciat. in cap. cùm non ab homine eod. nu. 2. & 47. de iud. quam esse commune testatur etiam Nauar. in cap. nouit, num. 6. & 32. eod. tit. Flam. Paris. qui etiam de communi testatur, de resign. benef. lib. 8 quæst. 9. num. 5. Eandem opinionem vti communem sequitur. Clar. lib. 5. recept. sent. §. fin. quæst. 36. nu. 1. & Roland. à Val. qui etiam de communi testatur, in cons. 4. num. 3 volum. 1. eamque pluribus auctoritatibus, tam sacræ scripturæ, quàm conciliorum generalium, sanctorum Patrum decretis & sacrorū canonum dispositione, probat Card. Bellar. theologus, de exempt. cler. cap. 1. §. his igitur, vsq; in fin. & etiam pluribus auctoritatibus magis communem esse testatur. Bursat. in cōs. 42 nu. 1. & 2. lib. 1. Graff. in decis. aur. par. 1. lib. 2. cap. 49. num. 3. Et vti veriorem, & communi consensu canonici iuris interpretum receptam, tenet, & sequitur Azor. qui ad contraria respondet, in lib. 5. instit. moral. par. 1. cap. 12. vers. ego profectò.

Comprobatur dicta opinio ratione, quia clerici sunt Deo dicati, & diuinis vsibus deputati, & propterea eo ipso sunt à ciuili laicorū potestate exempti; cùm semel Deo dicatum, non sit ad vsus humanos vlteriùs transferendum, cap. nulli, cap. prædia, 12. quæst. 2. cap. in legibus, 12. quæst. 3. cap. quæ semel, 19. quæst. 3. c. semel, de reg. iur. in 6. Oldrad. d. cons. 83. n. 4. & 5. l. 1. ff de rer. diuis. & §. nullius, instit. eod. tit. Accedit, quòd vasa, altaria, templa, vestes, calices, & alia Deo sacrata prædia diuinis vsibus tradita, castra, villæ, agri, decimæ, primitiæ, homines, animalia, & bona quæcunque ecclesiastica, quia sunt Deo dicata, oblata, tradita,

dita, ac diuinis vsibus destinata, eo ipso sancta, & religiosa censentur, eod. cap. prædict. & cap. in legibus, 12. quæst. 2. l. summa, de rer. diuis. §. nullius, instit. eod. tit. & Azor. d. cap. 12. ver. ego sanè, & à profano, ac ciuili vsu separantur: & pari modo clerici eo ipso, quò Deo sacrati existunt, ab omni ciuili vsu, & laicali iurisdictione sunt exempti. Oldrard. eod. consi. nu. 5. & plenè Azor. eod. cap. 12. vers. & in dictis capitibus. Et hæc est communis opinio fundata, & approbata auctoritate Pontificum à concilijs generalibus, à sacra Rota Romana, & grauioribus auctoritatibus, à qua recedere non est tutum; quia in interpretatione legis diuinæ, super decisionibus dubiorum, potiùs debemus stare diffinitionibus Summorum Pontificum, quàm dictis theologorum, etiam quòd sint sancti.

141 Potestas enim † interpretandi data est non sanctis, sed Summis Pontificibus, cap. 1. & ibi gloss. 1. 20. dist. cap. per venerabilem, qui fil. sint leg. & Ioan. à Capistr. de auctorit. Pap. par. 3. 2. par. princip. num. 93. tract. to. 13. Imò peccant theologi tenentes contra constitutiones, & decisiones Pontificum, vt post Ant. de Butr. tenet Abb. in cap. tua, il 1. num. 5. de decim. Et multò magis laici legum doctores, qui audeant eas interpretari Genes. cap. 47. & Esdræ, cap. 7. lib. 1. contra sensum communem theologorum, & canonistarum; imò contra decisionem concil. Lateranen. de qua in cap. non minus cap. aduersus, de immunit. eccles. & cap. tributum, §. quamuis etiam, 23. quæst. 8. cum legum ciuilium doctores careant auctoritate sacram scripturam interpretandi.

142 † Etenim, ante quam esset Petrus, clerici non erant subiecti potestati laicali, vt Psalm. 104. vbi, nolite tangere Christos meos, hoc est vnctos meos, vt sunt clerici, qui Deo sacrati sunt, gloss. penult. in cap. si Imperator 96. distinct. Rom. sing. 404. incipien. sed an potest. Alexand. in consi. 8. num. 31. lib. 1. & Azor. vbi supra, vers. primò ex diuinis.

143 Nec † excusantur personæ illius magistratus iuramento, quo sunt obstricti, de eorum voto secreto, contra, vel in fauorem illius, quem factiosum, turbulentumque in ciuitate existimant, explanando: quia iuramentum, vt sit licitum, tres comites habere debet, nempe, iudicium, iustitiam, & veritatem, cap. & iurabunt, 22. quæst. 1. S. Raymond. in sum. lib. 1. de transgr. vot. §. tria exiguntur, & Nauar. in cap. 12. nu. 3. to. 3.

144 Est † enim contra iustitiam, quòd laicus iudicet clericum, cap. si diligenti, de foro comp. cum alijs supra allegatis; & vti contra iustitiam præstitum seruari non debet, cap. est etiam, cum duob. seqq. 22. quæst. 4. & d. cap. si diligenti, in fin. de foro comp. quinimo illud seruantes mortaliter peccãt, pro quo peccato incidũt in dictam excommunicationem Bullæ Cœnæ Domini contra illam contrauenientes promulgatam: in eamque incidunt quicunque magistratus, iudices, notarij, scribæ, exequtores, subexequtores, consiliarij, senatores, præsidentes, cancellarij, vicecancellarij, quomodolibet se interponentes in causis capitalibus, seu criminalibus, contra personas ecclesiasticas, iuridicè, vel auctoritatiuè, vt per Sayr. in Thesaur. cas. consc. cap. 23. num. 2. Clericum enim esse incorrigibilem declarari debet per iudicẽ ecclesiasticum, nõ autem per secularem. Capyc. decis. 112. num. 6.

145 Multæ enim actiones † contra clericos hoc loco magistratibus secularibus sunt prohibitæ.

Prima est eorum, qui quomodolibet se interponunt in causis capitalibus, seu criminalibus; & illa vox, quomodolibet intelligenda est iuridicè, vel auctoritatiuè.

Secunda actio est illos processare, vt per eundem Sayr. in Thes. cas. consc. tom. 1. lib. 3. cap. 23. num. 2. & Graff. in decis. par. 1. lib. 4. cap. 18. num. 149.

146 Illa enim dictio, † quomodolibet, est vniuersalis, quæ comprehendit processum quocunque modo factum, vt per gloss. in clement. 2. in verb. quomodolibet, de sent. excommunic. Albert. de Ros. in dictionario, & verb. quomodolibet. Paris. consi. 58. num. 10. volum. 1. Et comprehendit omnes modos excogitabiles, nempe realem, personalem, directum, & indirectum, vt per gloss. in dict. clement. 2. & Hypol. de Marsil. in consi. 80. num. 38. Illa enim secreta datio votorum habet vim sententiæ, quæ præsupponat processum factum, eo modo, quo in similibus fieri solet.

147 Et, quamuis fiat sine scriptura, † etiam

sine scriptis processus fieri potest, & tamen dicitur processus, auth. nisi breuiores, & ibi Bart. & Bald. C. de sentent. ex breu. recit. Vnde, quando magistratus discolatus vnitur, & sedet pro suffragijs ventilandis; processus est iuxta consuetudinem formatus, & vti processantes omnes in censuris contentis in Bulla Cœnæ Domini incidunt, etiam, quòd non sequatur condemnatio, & qui votum fauorabilem clerico, quòd non sit factiosus, & pœna discolatus mulctandus, dederunt; nisi se declarauerint, nolle contra clericum aliquo modo procedere.

148 Quia † cùm aliàs quilibet participet in processu facto, omnes eandem pœnam incurrunt; cùm enim per ipsos non steterit, quominus clericum condemnauerint, suffragijs ipsum cribrando; hoc casu ex solo processu ad calculum condemnatione non sequta, pœna dictę excommunicationis incurritur, prout in atrocioribus, l. si quis non dicam rapere, & ibi Bart. & Bald. C. de episc. & cler. cap. 1. & ibi glos. 1. & Abb. primo not. de præsumpt. & Felyn. in tract. quan. cont. puniat. num. 1. & est casus in Bulla Cœnæ Domini expresse comprehensus, vt in ead. Bull. num 19. ibi processando, & cum auctoritatiuè fiat processus, magistratus ipse facto excommunicationis sententiam incurrit, Nauar. in cap. 27. num. 71. vers. declaratio prima.

149 Nec se † tueri valent longa consuetudine: quia laici vi consuetudinis nullam possunt habere in clericos potestatem, vt post Ioan. Andr. & Dom. tenet Felyn. in cap. 2. num. 3. de maior. & obed. Card. in cons. 68. Rot. d. decis. 10. num. 4. de consuet. in antiq. cap. clerici, & ibi Abb. num. 5. & 6. & Dec. num. 35. de iud. & plenè, ac bene. Azor. eod. lib. 5. institut. moral. cap. 12. sub vers. sed dubitari posse. Quæ conclusio procedit, & habet locum, tàm in causis criminalibus, super quibus dictum tribunal discolatus fuit erectum, quàm in ciuilibus, vt cap. qualiter, & quandò, eod. titul. de iud. Abb. post alios d. num. 6. & Azor. loco proximè citato, sub littera B.

150 Dicta autem † de consuetudine, quòd laicis contra clericos nullam possit tribuere iurisdictionem, procedunt etiam in præscriptione, quamuis tanti temporis cursu fuerit continuata, vt in contrarium initij memoriam non existat: quia laicus est incapax iuris, & potestatis spiritualis, quam nullo tempore præscribere potest, cum illam ciuiliter non valeat possidere, cap. causamque, & ibi gloss. final. & Abb. num. 2. de præscript. Ioan. Andr. & alij in cap. 2. de præb. in 6. & Azor. eod. cap. 12. sub vers. quod verò.

151 Et † cum Bull. Cœn. Domini annis singulis die Iouis maioris hebdomadæ, omnes eidem Bullæ contrauenientes excommunicentur solemniter per Papam anathemate horrendo, vt per S. Antonin. in 2. par. 3. par. tit. 27. & 77. per ipsam interrumpuntur, & & impediuntur omnes pręscriptiones contra ecclesiasticam iurisdictionem, vt inquit Felyn. in cap. cùm non liceat, num. 12. vers. quintò considera. & Azor. qui ad contraria respondet sub dict. vers. quòd verò, & vers. quæ ad muniendam, colum. 7. & pro hac sententia optimè faciunt plura allegata per Osasch. in disputat. an princ. christ. fas sit, num. 11.

152 Excipiuntur † tamen duo casus, in quibus clerici pro criminibus, per exequutores laicos capi, & carcerari possũt. Primus est, quandocunque, & quacunque de causa clericus fori priuilegio non gaudet, quod tamen est ab Ordinario declarãdum, quo casu potest etiam processari, & puniri, vt qui non incedunt in habitu, & tõsura, nec sunt in sacris ordinibus constituti, aut beneficiarij concil. Trident. cap. 6. de reform. sess. 23. Talis enim quis præsumitur, qualis in habitu reperitur, cap. si iudex laicus, de sentent. excomm. in 6. Secus tamen, si habent ordines sacros, aut beneficia ecclesiastica: quia tunc ob non delationem habitus priuilegiũ clericale non amittunt, sed ab Ordinarijs pœnis iuris sunt plectendi. Secundus, si in fragranti delicto capitali comprehendatur. Tunc enim à ministris iustitiæ sæcularis, absque tamen iniuria, violentaque manus iniectione, & clericalis ordinis dedecore, capi poterit; non quidem (si gaudet priuilegio clericali,) vt per eos causa cognoscatur, sed, vt sic captus, cum primùm opportunè fieri poterit; ecclesiastico Iudici tradatur, vt pro ratione delicti ab eodem puniatur, vt per Abb. in cap. cùm non ab homine, nu. 5. de iud. Nauar. cap. 27. nu. 83. & Sayr. eod. lib. 3. cap. 23. num. 4.

Vige-

153 Vigesimò, † in eandem excommunicationis sententiam incidunt occupantes bona, aut terras Ecclesiæ Romanæ, vel supremam iurisdictionem, quæ ad ecclesiam Romanam in illis spectat. Terræ verò, loca, & ciuitates, quæ sub dicto capite comprehenduntur, sub alma Vrbs, regnum Siciliæ, insula Sardiniæ, insula Corsicæ, terræ citrà Pharum; patrimonium Beati Petri in Thuscia, Ducatus Spoletanus, Comitatus Venusinus, Comitatus Sabinensis, Marchia Anconitana, Massa Trebaria, Romandiola, Campania, maritimæ Prouinciæ, illarumque terræ, & loca; terræ specialis commissionis Arnulphorum: ciuitates, Bononia, Cesena, Ariminum, Beneuentum, Perusium, Auenio, ciuitas Castelli, Tudertum, Ferrariæ, Comaclum, ac aliæ terræ, ciuitates, & loca Romanæ Ecclesiæ, mediatè, vel immediatè subiecta; ac iura, & supremam iurisdictionem Romanæ Ecclesiæ in prædictis ciuitatibus, terris, ac locis spectantem, offendunt, vt in ead. Bull. Coen. Domini, num. 20. Sayr. lib 3. cap. 24. per totum; & de qua excômunicatione habetur apud S. Antonin. par. 3. tit. 25. cap. 73. Caiet. in verb. excommunicatio. cap. 17. & Tolet. in instruct. Sacerd. lib. 1. cap. 30.

154 Quæritur, † an dicta Bulla Cœnæ Domini sit vbique vsu recepta, cùm alicubi contrarium prætendatur, & inquit Azor. eodem libro quinto, capitulo duodecimo, colum. 8. & 9. sub vers. quæri solet. primùm falsum omnino esse, quòd auctores contrarium tenentes asserunt, seculares magistratus, & iudices inultas clericorum, & ecclesiarum causas iure cognoscere, & tractare, tacito Romanorum Pontificum consensu, & tolerantia; & quòd nullus iudex ecclesiasticus, habet pro excommunicatis, qui talia faciunt, imò nec ipse Papa, nec vllus illos deuitat.

Imò Summi Pontifices, vt notissimum est, quotidie reclamant, conqueruntur, prohibent, pœnas constituunt, & sententias ferunt in laicos, talia facientes, vt patet manifestè ex actis iudicialibus Auditorum Cameræ; vbi quotidie expediuntur litteræ pro habendis indicijs; & deinde monitoriales, vt personaliter compareant ij, qui ita conueniunt, atque consentiunt; contra quos pronunciantur sententiæ condemnatoriæ, lata etiam, & publicata sententia declaratoria excommunicationis. Id etiam constat ex pluribus decisionibus, & sententijs Auditorum Rotæ, in quibus omnino improbantur, & damnantur tales recursus; & ij, qui recurrunt, declarantur excommunicati, vt supra deduxi, sub verb. decimosexto, num. 87. cum pluribus seqq. quod semper seruatur apud Sedem Apostolicam, quando de hac re notitia cum legitimis informationibus habetur. Imò quotannis in die Cœnæ Domini Romani Pontifices publicam, & solemnem excommunicationem ferunt contra magistratus, iudices, & Principes seculares, qui in suis tribunalibus causas clericorum, vel ecclesiarum tractant, & iudicant, vel ad sua Prætoria reuocant: vel apud se diplomata Pontificia, vel litteras Apostolicas detinent, ne ad effectum deducantur: & in eos, qui ad laicos in prædictis causis confugiunt, & recurrunt. Quæ omnia apertè ostendunt, & indicant longè abesse ab his omnibus tacitum Romanorum Pontificum cōsensum, & præsumptam, quam vocant, patientiam, contra deducta per Ignat. Lop. virū alioquin doctissimum, in annot. ad prax. crim. Diaz. post cap. 103. fere per tot.

155 Nec † valet, quòd quidam opponunt, non satis esse, si Romæ publicentur excommunicationes cōtentæ in Bulla Cœnæ Domini, quoniam verissima est sententia communi consensu theologorum, & iuris canonici doctorum, & summistarum recepta, sufficere promulgationem Romæ factam, nec requiri, vt in singulis Prouincijs huiusmodi excommunicationes pronuncientur, & hæc Azor. vbi suprà. Et Nauar. loquens de excommunicatione, 14. Bull. Cœn. Domini, sic ait.

Video etiam, pro re indubitata haberi ab aliquibus, posse regulariter Reges defendere possidentes colorato titulo beneficia ecclesiastica, ne absque iusta causæ cognitione deturbentur, vel spolientur, quod iure munire conantur. An verò satis muniant, nec nè, Sanctissimi Domini Nostri definitioni remitto, sic ille, in Man. cap. 27. num. 70. vers. secunda quod. Cui sequentibus verbis respondet Azor. Sed profectò, cùm sacri canones, & summi Pontifices semper consuetudinem, quæ est contra libertatem

ecclesiasticam,& corruptelam, improbent, & damnent; non est, cur dubitemus, sit nec ne eorum improbanda, & reijcienda sententia, quæ est summorum Pontificum decretis, & sacris canonibus contraria, nostrum est parere, & imperata facere, non contra canones docere, aut docentes tueri, in eod.lib.3.cap.12. sub eod.vers. quæri solet,in fin. Quòdque iudices laici in dictis causis non sint competentes, probat Put. decis.361. in fin. lib. 1. post plures Rot. decisiones. Gomes. in reg. de anna. possess. quæst.46.num.2.& nuper Rota, coram Decano, Blanchetto, & Pegna, vt in decis. de quibus supra sub num.91.& seqq. ex quibus reprobantur in contrarium ab aliquibus deducta de manifesta tolerantia Papæ, & vniuersalis ecclesiæ, quòd officiales laici faciant exequtiones contra personas ecclesiasticas super fructibus beneficiorum occasione onerum ordinariorum, seu extraordinariorum.

156 Quia illæ † exequtiones erunt semper in offensam ecclesiasticæ libertatis, & illas committentes, consultantes, exequêtes, aut exequi mandantes excommunicationis sententiam, in Bulla Cœnæ Domini non euadunt; ex deductis supra, n.130.131.& 132. Et est excõmunicatio ab antiquo Sedi Apostolicæ reseruata, vt in extrauag comment. Paul.2.cap.si dominici de pœn.& remiss.

157 Quòd † autem publicatio facta Romæ, sufficiat post Ioan.Mo. Ioan. Andr. Innoc. & Paul. de Leaz. fuit decisum à Capel. Tolos. in decis. 445. quam sequitur Gomes. in procem. regul. cancell. quia Roma est caput omnium ecclesiarum orbis, nu.13.& Azor. eod. lib.5.cap.3.vers. secunda opinio. Et vltra rationes per Azor. allegatas, quòd non excusentur magistratus, licèt tolerentur, & videantur, non haberi pro excommunica-

158 tis; † multa per patientiam tolerantur, quæ si deducta forent in iudicium, exigente iustitia, non debent tolerari: nec per talem patientiam sequitur dispensatio, cap. cùm iam dudum, iunct. gloss. fin. & ibi Abb. num.10. de præb. Et licet Papa sciat, non voluntariè tolerat; & hoc casu illius scientia non excusat, vt, post Ioan. de Lig.& alios per eum citatos, tenet Abb. in cap. clerici, in fin. de iud.

159 Vtrùm † autem excommunicationes in Bull. Cœnæ Domini contentæ dicantur ab homine, vel à iure latæ cum inter se differant; quia regulariter ab homine sententiæ excommunicationis latæ non subsistunt, nisi trina monitio canonica, vel vna pro tribus præcedat, vt cap. constitutionem, §. statuimus, & gloss. in verb. monitionem, de sentent excommunicat. in 6.

A iure autem nulla monitione præmissa, valent, & tenent, & in pluribus alijs differunt, de quibus per Graff. decis. aur. par. 1. lib. 4. cap. 2. num. 7.& seqq.

160 † Alijs omissis, sunt excommunicationes à iure: quia semper durant, de vna publicatione ad aliam, donec, & quousque alia fiat, & publicetur, vt in eadem Bull. sub num.20. vers. volentes, Sayr. eodem lib. 3. cap. 25. num. 1.& 2. & in iure continentur, vt in extrauag. com. 3.& 5. vers.& generaliter, de pœnit. & remiss. Et quòd hodie sit excommunicatio, à iure lata, correcta antiqua contraria eius opinione, tenet Nauar. in cap 27.num.73 ver. tertia quod.

161 † Qui autem in excommunicationes à iure latas incidunt, possunt etiam in notorijs, nulla monitione præmissa, in eandem excommunicationem incidisse, declarari, Innoc. in cap. ex parte, il 1. num. 5. de verb. oblig. Felyn. in cap. Rodulphus, nu. 45. vers. intellige secundò, de rescript. & Put. decis. 332. num. 6 lib. 1. & Papæ processus in notorijs absque citatione valet, vt inquit Butr. in cap. cum olim, de sentent excommunic. & Abb. in cap. causam, quæ de rescript. nec ordinem in procedendo seruare tenetur, quia non ligatur suis, nec antecessorum suorum constitutionibus, l. Princeps, & ibi glo. ff. de legi. cap. ideò, §. his ita, 25. quæst. 1. c. ad petitionem, & ibi gloss. de accus. Abb. in c. Magnæ, num. 7. de vot. Felyn. in cap. 2. num. 1. de maior. & obed. & idem Abb. in cap 1. num. 1. vbi etiam Bald. nu 3. de const.

162 Sunt † enim prædictæ excommunicationes Papæ reseruatæ: ita quòd nemo ab illis præterquàm à Papa, aut ab eo potestatem habentibus etiam virtute cuiusuis decreti, concilij, aut indultorum, vel priuilegiorum quorumcunque, absolui potest, vt in eadem Bulla eodem num. 20. ver. cœterum à prædictis, Nauar. cap. 27. num 73. eodem vers. & num. 72. in fin. & Sayr. dict. lib 3. cap. 25. num. 3. & 4.

† Nisi

163 † Nisi in mortis articulo constituti, neque etiam tunc, nisi facta satisfactione, aut de stando Ecclesiæ mandatis, & satisfaciendo cautione præstita; quæ cautio debet esse sufficiens cum pignore, vel fideiussore, si eam dare potest, sin minus dare debet eam, quam potest, saltem iuratoriam clement. 1. §. verum, & ibi gloss. fin. & Abb. num. 25. de hæret. Felyn. in cap. pastoralis, num. 12. de off. ord. Nauar. eod. cap. 27. nu. 48. & Card. Tol. eod. lib. 1. cap. 30. vers. primò quidem, & vers. tertiò protestatur.

164 Papa † enim pluribus modis tribuit potestatem a casibus in Bulla Cœnæ Domini contentis absoluendi; aut enim tribuit facultatem specialem ad supplicationem, vt quando tacito nomine facultates absoluendi per Pœnitentiariam sub sigillo expediuntur, aut vigore priuilegiorum generalium, vel Iubilei in genere. Et quocunque casu regulariter satisfactio, vel cautio modo, quo suprà, præstari debet.

165 Et † procedit pro casibus occultis, si verò casus in Bull. Cœnæ Domini comprehensus fuerit deductus ad forum contentiosũ; tunc enim ne vigore Iubilei, aut aliorum priuilegiorum, potest excommunicatus absolui; nisi primò iudici, & parti satisfecerit, quia dictæ facultates sonant in foro conscientiæ duntaxat, quo casu in foro fori deducta sub dicta facultate non comprehenduntur; sed requiritur specialis ad absoluendum in vtroque foro, quæ fieri debet coram notario, & testibus, vel saltem
166 coram testibus, † vt absolutus possit probare suam absolutionem, quæ non præsumitur, nisi probetur, cap. proposuit. in fin. & ibi gloss. penult. de cler. excommunicat. minist. cap. sicut nobis, & ibi gloss. fin. & Abb. num. 1. & 2. de sentent. excommunic. & Nauar. in cap. 27. num. 278. vers. septimò quòd.

167 † In foro enim cõsciẽtiæ creditur pœnitenti coram confessario propria peccata confitẽti; quia ibi tractatur de suo solo præiudicio, & de nemine catholico, & timorato homine præsumendum est, quòd sit immemor suæ salutis, cap. sancimus, §. & licèt, 1. quæst. 7. gloss. 1. in dict. cap. sicut nobis, & ibi Abb. num. 4. de sentent. excommunicat. Secus autem in foro fori, in quo secundum acta, & probata est iudicandum, l. illicitas, §. veritas, ff. de off. præsect. Felyn. in cap. pastoralis, num. 23. de off. deleg. & Gomes. in reg. de anna. possess. quæst. 4. num. 5.

168 Absoluentes † autem ab excommunicatione, & anathemate contra tenorem eiusdem Bullæ excommunicationis sententiam incurrunt, vt in ead. Bull. dict. num. 20. vers. quod si fortè, Sed dubitatur, an dicta excommunicatio sit Papæ reseruata.

169 Et sublata opinionum varietate, † quibus relatis, quòd dicta absolutio non sit Papæ reseruata, sed Ordinarij sic excommunicatos absoluere possint, tenet Nauar. eodem cap. 27. num. 74. quem sequitur Tolet. eodem cap. 30. ver. sextò fulminat, & Sayr. in eodem Thes. cas. consc. lib. 3 cap. 25. nu. 6. & 7. Hodie tamen dicta quæstio per vniuersam Italiam est sublata à sacra congregatione Cardinalium, quæ de Clementis Papæ VIII. speciali mandato, sacerdotibus omnibus, tàm secularibus, quàm regularibus, per vniuersam Italiam extra Vrbem degentibus, ad confessiones audiendas approbatis quorumcunque Ordinum, Congregationum, aut Societatum etiam Iesuitarum, iubet, & præcipit, ne sub prætextu priuilegiorum, indultorum, aut facultatum generaliter, vel specificè, scripto, aut viuæ vocis oraculo, vel per communicationem à Sede Apostolica, vel eius auctoritate eorum Ordinibus, Congregationib. Collegijs, vel Societatibus, aut Archiconfraternitatibus secularium, aut singularibus personis, aut aliàs quomodocunque, sub quibusuis tenoribus, formis, & clausulis, etiam derogatoriarum derogatorijs, ad cuiusuis etiam Imperatoris, Regum, aut aliorum Principum instantiam concessarum, seu confirmatarum, audeat, vel præsumat
170 de cœtero, & in perpetuum, † aliquem cuiusuis status, gradus & conditionis, aut dignitatis, tàm ecclesiasticæ, quàm secularis etiamsi Regiæ, vel Imperialis existat, ab vllo ex casibus clarè, vel dubiè in Bulla die Cœnæ Domini, legi solita contentis Sedi Apostolicæ reseruatis, aut in futurum per Sanctitatem suam, eiusuè successores pro tempore in eadem Bulla, vel aliter reseruandis; Nec etiam à casibus quos Ordinarij locorum hactenus reseruarunt, vel in posterum sibi reseruabunt, nullo casu, etiam necessitatis, vel impedimenti, nisi in mortis articulo, seu cum noua, & speciali Sancti-

tatis suæ, aut successorum suorum, vel Ordinariorum, quò ad casus ab ipsis tantùm reseruatos respectiuè habita scripta licentia, Ordinarijs locorum exhibenda, absolutionis beneficium impedire, sed, cùm opus fuerit, pœnitentes ad superiores legitimos iudices suos accedere consulant, sub pœna contrafacientibus, tàm regularibus, quàm secularibus, excommunicationis, priuationis officiorum, & dignitatum, aut beneficiorum; inhabilitatis item audiendi confessiones, & ad quæcunque officia, Prælaturas, beneficia in posterum obtinenda, ipso facto absque vlla alia declaratione incurrenda, super quibus à nemine, nisi à Romano Pontifice, habilitatio, dispensatio, aut absolutio, præterquam in mortis articulo, possit impartiri, vt in decreto sub dat. die 13. Nouembris 1600 per vniuersam Italiam publicato.

Decretum præfatum fuit postea interpretatum, declaratum, & moderatum, nem-
171 pè, quòd sub dicta prohibitione † septem tantùm casus comprehendantur, videlicèt eorum, qui in Bulla Cœnæ Domini lege consueta continentur; Ac præterea violationis immunitatis ecclesiasticæ in terminis constit. Greg. Papæ XIV. quæ incipit, cum aliàs nonnulli; Violationis clausuræ monialium ad malum finem; Prouocātium, & pugnantium in duello iuxtà decretum sacri concilij Tridentini, & constitutionem Gregorij Papæ XIII. incipientem, ad tollendum, Iniicientium violentas manus in clericos, iuxtà can. si quis suadente, & cap. 17. quæst. 4. ac iuris dispositionem; Simoniæ realis scienter contractæ; Confidentiæ beneficialis; Item omnes casus, quos Ordinarij locorum sibi reseruarunt, vt in posterum reseruabunt, in quibus omnibus sic enumeratis casibus duntaxat, & sublata etiam pœna inhabilitatis audiendi confessiones, eadem sacra congregatio de speciali mandato Clementis Papæ VIII. viuæ vocis oraculo sibi facto mandauit præfatum decretum in sua firmitate, & pristino robore permanere.

Declarando insuper, eos quidem sacerdotes, tàm seculares, quàm regulares, qui aliquo ex priuilegijs, indultis, & facultatibus in supradicto decreto expressis suffulti fuerint, posse iuxta eorum priuilegia, indulta, & facultates vsu ante idem decretum receptas, & quæ sub alijs reuocationibus non comprehendantur, tantùm, & non alias absoluere à casibus in præsenti declaratione non comprehensis, alijs sacerdotibus non priuilegiatis nihil penitus concedendo. Facultatem autem, & licentiam absoluendi à casibus reseruatis, quam in scriptis tantùm concedi permittebatur, etiam sola viua voce concedi posse, declarauit. Et ad tollendum omne dubium, an per primò dictum decretum fuerit sufficienter specialibus priuilegijs derogatum, idem Papa Clemens constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis omnibus in fauorem quorumcunque Ordinum, seu Institutorum regularium, aut sacerdotum, tàm secularium, quàm regularium, editis; nec non eorundem Ordinum, seu Institutorum; ac etiam ecclesiarum, & monasteriorum, & aliorum secularium, seu regularium locorum quorumcunque, etiam iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus priuilegijs quoque, indultis, & litteris Apostolicis, etiam mari magno, seu Bulla aurea, aut alijs nuncupatis, eisdem Ordinibus, seu Institutis, ac etiam ecclesijs, & monasterijs, & secularibus, seu regularibus locis, aut personis, sub quibuscunque tenoribus, & formis, ac cum quibusuis etiam derogatoriarum derogatorijs, alijsque efficacioribus, & insolitis clausulis, nec non irritantibus, & alijs decretis etiam motu proprio, & ex certa scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, aut aliàs quomodolibet, etiam per viam communicationis, seu extensionis, concessis, ac etiam iteratis vicibus approbatis, & innouatis, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione, de illis, eorumque totis tenoribus, & formis, specialis, specifica, expressa, & indiuidua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generalis idem importantes, mentio, seu quæuis alia expressio habenda, aut alia exquisita forma seruanda esset; tenores huiusmodi, ac si de verbo ad verbum nihil penitus omisso; & forma in illis tradita obseruata inserti forent pro expressis habens, quò ad ea, quæ præmissis aduersantur, illis aliàs in suo robore permansuris ea vice duntaxat, specialiter, & expresse derogauit,

uit, contrarijs quibuscunque non obstanti bus, vt in posteriori decreto Romæ sub die 26. Nouembris 1602. edito impressu, & locis publicis affixo. Quo remouetur omnis difficultas, an sufficienter fuerit derogatum, quia motu proprio, & ex certa scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudi-
172 ne fuit derogatum, & † clausula, motu proprio, hoc casu tollit subreptionem, cap. si motu proprio, de præben. in 6. clem. si Romanus Pontifex, & ibi gloss. final. & Abb. nu. 2. eod. tit. Felyn. in cap. cœterum, nu. 9. de rescript. Lap. alleg. 7. in fin. & Gabr. com. concl. de claus. lib. 6 concl. 2. num. 1.

Derogatur enim omnibus priuilegijs, & litteris in contrariũ quomodolibet facien-
173 tibus, cum clausula, † quorum tenores pro expressis haben. quæ clausula præcipuè in litteris, motu proprio concessis apposita operatur, vt totus tenor eorundem priuilegiorum, & litterarum, quæ pro expressis habita fuerunt, censeatur expressus, & specificatus, Butr. communiter receptus, in conf. 2. col. 1. vers. his tamen non obstantibus, Gomes. super regul. Cancell. decis. 10. num. 2. & Gabriel. de claus. eod. lib. 6. conclus. 5. num. 1.

174 Absolutiones † verò contra formam Bullæ Cœnæ Domini, & dicti decreti factę sunt etiam nullæ, nulliusque roboris, vel momenti, vt in eodem decreto, §. prętcrea, quia excommunicatus absolui non potest, nisi à potestatem habente, & est communis opinio, de qua per Tabien in verb. excommunicatio, 7. num. 13. excepto mortis articulo, de quo in eadem Bulla Cœnæ Domini, & decreto proximè citato.

175 † Sed tunc, si casus reseruati habent annexam excommunicationem, vel absoluitur quis ab eadem excommunicatione, & efficiatur incolumis, tenetur pro absolutione superiorem adire, aliàs in eandem excommunicationem reincidit, cap. eos qui, de sentent. excommunic. in 6. & Graff. decis. aur. par. 1. lib. 1. cap. 13. num. 90. & per se ipsum, vel procuratorem ad Papam accedere tenetur, Nauar. in cap. 27. num. 113. & Graff. eadem par. 1. lib. 4. cap. 23. num. 1. & 2.

176 Consulere † propterea eorum conscientiæ debent confessarij, qui parùm curant, pro posse in præmissis animarum saluti consulendo prouidere, & videant, Nauar. qui inquit, quartò demirari me. quòd, cùm tot has censuras incurrant, tàm pauci tamen confessarij locorum, vbi hæc aguntur, eas pro dignitate eximent, & eas incurrenti-
177 bus absolutionem denegent, & † tàm pauci Episcopi, qui excommunicatas, & interdictas personas, & terras, vbi hæc fiunt, fieriuè iubentur, & permittuntur, denunciente, cum præceptũ eis fit à concilio Viennensi, vt sub pœna peccati mortalis id faciant, postquam de eo ipsis cõstiterit, quòd tamen facilè constare potest, quamuis, parte vocata, & iudicialiter id fieri debeat.

178 Quanquàm, † etiam testor, multos populos Italiæ, & Gubernatores, ac exactores eorum annis, quibus ego Sacræ Pœnitentiariæ seruio, à Summo Pœnitentiario S.D.N. petijsse absolutionem à censuris ob hæc incursis restitutione promissa parata, vel facta, quos vtinam aliorum Regnorum populi, & Rectores imitarentur, Amen, vt in Manual. cap. 17. num. 202. vers. quartò de mirari.

179 Quòd autem, parte vocata, & iudicialiter de censurarum incursu constare debeat, procedit ad effectum iudicialiter declarandi aliquem in sententiam excommunicationis in Bulla Cœnæ Domini contentam incidisse, & incurrisse. Et in his terminis procedit prima opinio Nauarri, sed in foro poli, coram confessario. Gubernatores, magistratus, populi, exactores, & alij contrauenientes, contentis in Bulla Cœnæ Domini pro verè excommunicatis sunt habendi, & non absoluendi, ex proximè per eundem Nauarrum dictis, & supra nu. 136. & 144. allegatis, & de his, quæ frequentiùs in foro contentioso queri solent. Hæc pauca mihi de excommunicationis sententia dixisse sufficiat: cum in concernentibus forum conscientiæ, & Bull. Cœnæ Domini ferè omnes theologi, & ex recentioribus, Nauar. Cardinal. Toletan. Graff. & Sayr. copiosè disseruerint, ad quos remisisse sufficiat.

DE SVSPENSIONE, ET INTERDICTO. Cap. VIII.

SVMMARIVM.

1 *Censuræ ecclesiasticæ sunt tres.*
Suspensionis, & interdicti sententiam Episcopi, Archiepiscopi, & alij Superiores non incurrunt, nisi de ipsis in constitutionibus expressa mentio habeatur, ibidem.
2 *Suspensio, quid sit.*
3 *Suspensionis pœnam incurrit Episcopus aliquem aliena diœcesis ordinans sine litteris dimissorijs.*
4 *Episcopus infantem, aut illitteratũ, ad primam tonsuram promouens per annum à clericalis tonsuræ collatione est suspensus.*
5 *Infans, quis dicatur.*
6 *Illitteratus, quis dicatur.*
7 *Episcopus sacerdotem indignum, & inhabilem ordinans à collatione ordinis sacerdotalis est suspensus.*
8 *Episcopus solemniter pœnitentem, aut bigamum ordinans per annum à celebratione est suspensus.*
9 *Episcopus ordinans religiosos, seculares uè in communi viuentes, non professos sine legitimo patrimonij, aut beneficij titulo, per annum à collatione talium ordinum ipso iure est suspensus.*
10 *Episcopus non denuncians intrà sex mèses, quæ in concilio prouinciali facta fuerint, per duos menses, est ab officio suspensus.*
11 *Episcopus conferens duos sacros ordines vno die, vel duobus diebus continuato ieiunio suspensionis pœnam incurrit.*
12 *Ordinans in aliena diœcesi sine expressa Ordinarij licentia ab exercitio pontificalium per annum est suspensus.*
13 *Episcopus in aliena diœcesi de Ordinarij licentia ordinans, si alienos sine litteris dimissorijs promouerit, suspensionis pœna innodatur.*
14 *Prælatus inferior licèt exemptus litteras dimissorias concedere non potest.*
15 *Suspensionis pœnam incurrit Episcopus consecrans in aliena diœcesi calices, & corporalia sine Ordinarijs licentia.*
16 *Episcopi, qui titulares vocantur, si quem ad ordines promoueant sine sui Ordinarij licentia, sunt per annum suspensi.*
17 *Suffraganei quibus ecclesijs dandi.*
18 *Suffraganeus nullibi pontificalia exercere potest, nisi in ecclesia, cui est ascriptus.*
19 *Clemens Papa VIII. constitutionem Sixt. V. ad terminos sacrorum canonum reduxit.*
20 *Minorem legitima ætate, vel extra tempora, vel ad duos sacros ordines, eadem die ordinans, suspensionis pœnam incurrit.*
21 *Episcopi promouentes ad sacros ordines patrimonium, aut beneficium non habentes: eisdem vitæ necessaria, donec illis de beneficio prouisum fuerit, suppeditare tenentur.*
22 *Episcopus, quandò non habentem patrimonium, nec beneficium, ad duos primos ordines promouere possit.*
23 *Suspensionis pœnam incurrit, qui ante legitimam ætatem sacros ordines suscepit.*
24 *Minor promotus ad sacros ordines, si est doli capax, ad continentiã votum obligatur.*
25 *Suspensionis pœnam incidit, qui ab alieno Episcopo sine sui Ordinarij licentia ordinatur, & num: 12. in textu.*
26 *Episcopi titulares, quando, & quibus ordines conferre possint.*
27 *Clerici minus idonei absque prævio examine promoti ab Episcopis ad tempus suspendi, & interdici possunt.*
28 *Suspensus, quando irregularis efficiatur.*
29 *Ordines furtim suscipiens excommunicationis pœnam incurrit.*
30 *Ordinatus præpostere in sacris ordinibus suspensionis pœnam incidit.*
31 *Ordinatus præpostere ordinum administratione quandiu sit interdicendus.*
32 *Ordinatus à simoniaco, vel simoniacè non recipit ordinis exequtionem.*
33 *Ordinatus sub ficto patrimonij titulo est ipso iure suspensus.*
34 *Ordinatus non potest patrimonij, beneficij, pen-*

pensionisuè titulum, ad quem fuit ordinatus, renunciare.

35 Ordinari nemo potest sine titulo.

36 Patrimonium alienari, extingui, vel remitti non potest, nisi post sufficientis beneficij adeptionem.

37 Ordinatus ab excommunicato, schismatico, hæretico, deposito, suspenso, vel interdicto, ab ordinum susceptorum exequtione est suspensus.

38 Ordinatus scienter ab huiusmodi ordinantibus nō potest, nisi à solo Papa dispensari.

39 Ordinatus ab eo, qui Episcopatum renunciauit est suspensus, & si scienter accessit, ab alio, quàm à Papa dispensari nequit.

40 Illegitimus ordinibus sacris initiatus suspēsionis pœna innodatur.

41 Bigamus ordines sine dispensatione suscipiens, ipso iure est suspensus.

42 Illitteratus ad ordines promotus est omninò suspensus.

43 Illitteratus est dignitatis incapax, & infanti, & furioso æquiparatur.

44 Litteratura est de iure diuino.

45 Excommunicatus ordines suscipiens est deponendus.

46 Ordinatus extra tempora est ipso iure suspensus.

47 Ordinati sede Episcopali vacante cū litteris dimissorijs Vicarij, seu capituli, sunt ad futuri Præsulis beneplacitum suspēdendi.

48 Capitulum litteras dimissorias concedens interdicti pœnam incurrit.

49 Vicarius, sede vacante, dimissorias litteras concedens, per annum est ab officio suspensus.

50 Vicarius, & capitulum, quando litteras dimissorias, & ordinandi facultatem concedere possint.

51 Beneficia in confidentiam obtinentes sunt ipso iure suspensi.

52 Episcopi, beneficia curata præsertim indignis aut aliàs inhabilibus, conferentes à collatione beneficiorum, ea vice sunt suspensi.

53 Episcopi & alij superiores dignitatis, res, & bona ecclesiarum vacantium sibi vindicantes, suspensionis pœnam incurrunt.

54 Prælati beneficiorum resignationes, aut permutationes contra constitutionis Pij V formam fieri permittentes suspensionis sententiam incurrunt.

55 Prælati bona ecclesiarum Rom. Pontifice inconsulto alienantes, suspensionis, aliasq; pœnas incidunt.

56 Episcopi, & alij superioris dignitatis Prælati, limina Apostolorum statis temporibus ad formam constit. Sixti V. non visitantes, ipso iure sunt suspensi.

57 Conseruatores Sedis Apostolicæ, quando suspensionis pœnam incidant.

58 Conseruatoria Vniuersitatum, collegiorum regularium, & similium nō sunt sublata.

59 Iudices ecclesiastici excōmunicationis sententiam non præmissa iuris monitione, ferentes sunt ipso iure suspensi.

60 Iudices ecclesiastici sententiam excommunicationis, suspensionis, & interdicti sine scriptis, & sine causæ expressione ferentes, vel copiam scripturæ non tradentes, sunt suspensi.

61 Visitatores, qui in visitatione aliquid præter victualia, accipiunt, suspensionis pœna ligantur.

62 Clericus homicida sacerdotij munus nullo pacto exercere potest.

63 Interdictum Papæ violans est ipso iure suspensus.

64 Celebrans ac dimittens Missam imperfectam, suspensionis pœnam incurrit.

65 Oculum alteri eruens, ac seipsum castrans, vt castè viuat, suspensionis pœnam incidunt.

66 Fornicatores publici, ab officio sūt suspensi.

67 Ecclesiæ cuiusque canonibus obedire recusantes sunt suspendendi.

68 Princeps prohibens synodi celebrationem à communione est suspendendus.

69 Clericus ludis, & ebrietati indesinenter inseruiens, suspensionis pœna puniendus.

70 Clerici, & alij, cum suspectis mulieribus impudenter habitantes, & huiusmodi incorrigibiles, omni ecclesiastico honore sunt priuandi.

71 Litteras falsò scribens sub nomine maioris partis capituli, ab officio, & beneficio suspēdendus.

72 Infamatus publicè de simonia, donec veritas excutiatur, suspensionis pœnæ est subijciendus.

73 Clericus infamatus quòd mulierē in ecclesia cognouerit, suspensione est puniendus.

74 Instrumenta proprietatis ecclesiæ, quibus ecclesia sua iure tueri potest, subtrahentes suspensionis pœna mulctantur.

75 Eccle-

75 *Ecclesiæ bona occupantes intuitu potētia secularis suspensionis sententiam incurrūt.*
76 *Sacerdotes malè Eucharistiam custodientes tribus mensibus ab officio suspendendi.*
77 *Dignitatem, vel electionem de manu laici suscipiens, suspensionis pœnam incidit.*
78 *Ecclesiastica persona sermones in choro cum secularibus, dum diuina officia recitātur, protrahentes, suspensione puniendi.*
79 *Interdictum quid sit.*
80 *Regnum, ciuitas, & qualibet loca, vbi Legati, vel Nuncij Apostolici officium impediatur interdicto sunt subiecta.*
81 *Ciuitas, locusue, & qui Episcopum offenderint, hocque fieri mandantes interdicti pœna puniuntur.*
82 *Ciuitas & locus, vbi Romani Pontificis electio est facienda, quando interdicti pœnam incurrant.*
83 *Excommunicari nemo potest pro alieno delicto.*
84 *Interdicto punitur patria ob delictum Principis.*
85 *Interdictis ecclesijs, capella, oratoria, & cœmeteria, interdicta intelliguntur.*
86 *Excommunicatio non ciuitatibus, sed certis personis tantùm infligitur, ideò eius loco ponitur interdictum.*
87 *Interdicti tempore, quæ fieri à iure permittantur.*
88 *Interdicti tempore solemnibus tantùm diebus festis solemnis benedictio fieri potest.*
89 *Interdicti tempore solemnis Missarum celebratio quando fieri possit.*
90 *Interdicti tempore, defunctorum cadauera in cœmeterij sepelientes, excommunicationis sententiam incurrunt.*
91 *Clerici & regulares interdicti tempore (cū silentio tamen) possunt sepeliri.*
92 *Interdictum pro pecuniario debito minimè laxandum.*
93 *Pecunia appellatione, quidquid pecunia æstimatur, intelligendum.*
94 *Interdictum in Romana curia pro pecuniario debito ab Auditore Cameræ Apostolicæ laxari solet.*
95 *Obligantes se in forma Cameræ Apostolicæ ad soluendum summam aliquam Romæ, vel alibi omnibus censuris se submittunt.*
96 *Consuetudine, aut legitima præscriptione, aut Papæ approbatione excommunicandi, & interdicendi, iurisdictio acquiritur.*
97 *Pecuniarij debiti causa, vt interdictum relaxetur, quæ requirantur.*
98 *Interdictum pro vlla pecuniæ quantitate laxari poss. expressè prohibetur.*
99 *Iudices ecclesiastici interdictum pro debito pecuniario laxare non possunt.*
100 *Animas debitis suffragijs defraudantes ad restitutionem tenentur.*
101 *Acta, quæ contra leges fiunt, sunt nulla.*
102 *Auditor Cameræ Apostolicæ non habet facultatem pro debito pecuniario interdictum promulgandi, nisi ei specialiter demandetur.*

1 CENSVRAE † Ecclesiasticæ sunt tres, nempè, excommunicatio, suspensio, & interdictum. Et quia proximo cap. de excommunicatione egimus, restat, vt de suspensione, & interdicto nonnulla differamus.

Periculosum quidem est Episcopis, & alijs superioribus, Archiepiscopis, scilicet, Patriarchis, & Primatibus propter executionem pontificalis officij, quod frequenter incumbit, vt in aliquo casu interdicti, vel suspensionis sententiam ipso facto incurrant. Ideò Innocentius IIII. in concilio Lugdunensi prouida deliberatione duxit statuendum, quòd Episcopi, & alij superiores prædicti nullius cōstitutionis occasione, sententiæ, siue mādati prædictam incurrant sententiam, nullatenus ipso iure, nisi in ipsis de Episcopis expressa mentio habeatur, cap. quia periculosum, iuncta gloss. in verb. superioribus, de sent. excom. in 6. & idem est de Cardinalibus non Episcopis, vt tenent ibi Dom. & Franc.

2 Suspensio † est censura, qua alicui personæ ecclesiasticæ prohibetur exercitium sui officij, vel beneficij ecclesiastici in totum, vel in parte à iudice, vel à lege inflicta. Nauar. de suspen c 27. nu. 151. to. 3. & Graff. in decis. par. 1. lib. 4. cap 25. nu. 1. quam Card. Tolet. breuiùs definiuit, inquit enim, quòd suspensio est ecclesiastica censura, priuans vsum ecclesiastici officij, aut be ne-

beneficij, vt in instruct. sacerd. lib. 1 cap. 42. in princ. quod præcipuè cauere debent Episcopi in ordinum collatione, quorum causa in pluribus casibus contra ipsos suspensionis pœna est imposita.

3 Primò enim, † quantum ad ordines, Episcopi ordinantes clericos alienos, nisi per litteras dimissorias eorum probitas, ac mores Ordinariorum suorum testimonio commendentur, à collatione ordinum per annum, & ordinati, à susceptorum exequtione, quandiu proprijs Episcopis videbitur expedire, sunt suspensi; conc. Trident. cap. 8. de reform. sess. 23. cap. 1. cum plur. seq 9. quæst. 2. cap. 1 1. q. 2. cap. 1. & tot. tit. de temp ord. in 6.

4 Secundò infanti, † seu illitterato clericalem tonsuram Episcopus conferre non potest, & contrafaciens in eo, in quo deliquit, punitur, quia à collatione clericalis tonsuræ duntaxat per annum est ipso iure suspensus, vt c. fin. eod. tit. in 6. Infans verò

5 dicitur, † qui primum septennium nondū expleuit, vt tenet Greg. Sayr. in Thes. casu consc. lib. 4. cap. 12. num. 18. tom. 1. per glo. in d. cap. fin. in ver. infanti.

6 Et † illitteratus ad effectum suscipiendi primam tonsuram est, qui legere, & scribere nescit, concil. Trident. cap. 4. de reformat. sess. 23.

7 Tertiò, † Episcopus sacerdotem indignum, & inhabilem ordinans à collatione illius ordinis sacerdotalis est suspensus, c. si qui Episcopi, & ibi gl. in ver. illi, 1. q. 1.

8 Quartò, † solemniter pœnitentem, vel bigamum ordinans est per annum à celebratione suspensus, cap. nullus, 55. dist.

9 Quintò, † ordinans clericos, religiosos, siuè seculares, more religiosorum viuentes in communi, non professos sine legitimo titulo patrimonij, vel beneficij iuxta dispositionem conc. Trid. cap. 2. sess. 21. de reform. per annum à collatione talium ordinum, ipso iure est suspensus; vt in constit. Pij V. in Bull. cap. 74. §. nos igitur, & §. statuentes, ne taliter promoti ante professionem sine titulo patrimonij religionem exeuntes cogantur, mendicare contra mentem sacri concil. Trident. cap. 2. de reform. sess. 21.

10 Sextò, Episcopus † qui intra sex menses non denunciauit subditis, quæ in concilio prouinciali facta fuerint, ab officio per duos menses est suspensus. cap. vlt. vbi glo. fin. 18. dist.

11 Septimò, † conferens duos ordines sacros vno die, vel duobus diebus continuato ieiunio, à collatione eorundem ordinū est suspensus, donec à Sede Apostolica gratiam meruerit obtinere, cap. litteras, & cap. dilectus, de temp. ordin.

12 Octauò in aliena diœcesi ordinans † sine expressa Ordinarij loci licētia, ab exercitio pontificalium per annum, & ordinatus ab exequtione ordinum sic susceptorū arbitrio sui Prælati est suspensus, concil. Trid. cap. 5 sess 6. de reform.

13 † Et si de licentia Ordinarij in aliena diœcesi ordinat, non potest personas eidē Ordinario nō subiectas ordinare, aliàs eandem suspensionis pœnam incurrit, vt cap. 2. de refor. sess. 14. nisi clerici aliarum diœcesum suas litteras dimissorias habeāt, quia tunc non excluduntur, quominus possint ab Episcopis in extraneis in aliena diœcesi de licentia Ordinarij Pontificalia exercētibus ordinari; vt fuit à sacr. Congr. Concil. decisum, vt in decis. super eod. cap. 5. sub tit. Bisignanen. Quam licentiam non potest

14 † Prælatus inferior concedere etiam si sit exēptus, sed Ordinarius loci, videlicet, Episcopus, in cuius diœcesi locus est situs, vt ibidem super eod. cap. sub tit. Lucan.

15 Nonò, † Episcopus in aliena diœcesi sine illius Episcopi licentia calices, vel corporalia consecrans, aut benedicēs, etiam bona fide, eandem suspensionis pœnam ipso facto incurrit, vt per Nauar. de senten. excom. conf. 69 num. 1. par. 2.

16 Decimò, † Episcopi ecclesiarum, quę in partibus infidelium consistunt, qui titulares vocantur, in quocunque loco, etiam, quantumcunq; exempto, & nullius diœcesis, si quem promoueant ad quemcunq; ordinem, etiam ad primam tonsuram, cuiuluis priuilegij etiam familiaritatis prætextu, sine licentia ipsius proprij Ordinarij, sunt ab exercitio pontificalium per annum suspensi, concil. Trident. cap. 2. de reformat. sess. 14.

17 Et † Pius V. post publicationem concil. Trid. decreto suo consistoriali sanciuit, huiusmodi Episcopos non esse creandos, neque Suffraganeos dandos, nisi ecclesijs

Car-

Cardinalium,& illis,quæ solent habere,& cum certo stipēdio perpetuò ad minus ducētorum aureorum de Camera super fructibus illius ecclesiæ, qui propria auctoritate ab ipso percipi possint.

18 † Et quòd nullibi possit pontificalia exercere,sine expressa licentia Sedis Apostolicæ,nisi in illa diœcesi, cui datus est in Suffraganeum, congr.conc.super d.cap 2, sess.14. Et Sixtus V. sua constitutione, quæ incipit;Sanctum,& salutare, in 2.par.Bull. Rom.c.29. diuersas alias pœnas, & censuras ecclesiasticas contra Episcopos, & alios Prælatos in ordinum collatione peccantes,& similiter contra clericos, tàm seculares, quàm regulares, malè promotos constituit,absolutionem,& dispensationem

19 Sedi Apostolicæ † reseruando,quā Clem. VIII.ad terminos sacrorum canon. ac cōstit.Pij Papæ II.& dispositionem decretorum sac.conc. in omnibus,exceptis contra simoniacè ordinantes, & ordinatos, per eundem Six.V.inflictis restrinxit, atq;reduxit, vt in constitutione, & reductione, de qua per Greg.Sayr.in Thes.cas.consc.lib.4. c.17.in fi.vbi etiam tenet,quòd,qui in pœnas prædictæ Bull.Six.V. antequā hæc Clementis VIII. constitutio edita, & promulgata fuit,inciderunt,à prædictis pœnis virtute posterioris Clem. VIII. constitutionis non liberantur, sed earum absolutionem, & dispensationem à summo Pontifice petere,& obtinere tenentur,ac si dicta constitutio Clem.VIII edita non fuisset,vbi post finem constit.vers.primum est.

20 Minores † legitima ætate,vel extra tempora,aut ad duos sacros ordines eadem die ordinantes ab ordinandi potestate sunt suspensi,donec à Sede Apostolica absolutionis beneficium obtinuerint, c.litteras,cap vel non,& c.dilectus,de temp.ord. & c.si qui Episcopi, 1.quæst.1. conc.Trid. in c.13.de refor.sess.23.

21 Ordinibus † autem sacris clericos patrimonium, aut beneficium,vel pensionem non habentes promouentes, illis vitæ necessaria ministrare tenentur, donec eisdem de beneficijs competenter fuerit prouisū, c.Episcopis,c.tuis,de preb.& dign.c.si Episcopus,eod.tit.in 6.& conc.Trid.c.2.de re-

22 for.sess.21.†Potest tamen Episcopus ordinare subditos suos ad ordines subdiaconatus,ac diaconatus,ad titulū, & portionem ecclesiarum matricū,non obstan quòd non participent de fructibus illarum, nisi post susceptum presbyteratus ordinem, vt per sacr. congr. fuit decisum sub d.c.2. sub tit. Acernen.§.potest Episcopus.

23 Susceptione † ordinum pluribus modis huiusmodi incurritur pœna.

Primò, cum ante legitimam ætatem sacris ordinibus quis promouetur,& licet sit

24 minor,† tamen recipit ordines, & dūmodò sit doli capax, obligatur voto cōtinentiæ ordini annexo,c.pueri,& ibi gl.1.& 2. 2 q.1.& c.vnic.& ibi gl.in ver.discretionis, de cler.per salt.promo.sed suspenditur ordinum executio, cap.vel non est compos, & ibi Abb.num,3. de temp.ord.imò est ipso iure suspensa, & si huiusmodi suspensione durante, in eisdem ordinib. quis ministrare præsumpserit, eo ipso irregularitatis pœnam incurrit, de qua in const. Pij II. in Bull.Rom.cap 6.

25 Secundò, † quando sine sui Præsulis licentia ab alieno Episcopo quis ordinatur, cap.quod translationem, eod.tit. cap.1. & 2.9 quæst.2.cap.1. & 2.21. quæst.2. cap.1. & 2.de temp.ordin.in 6. Et tunc ab executione ordinum sic susceptorum, donec suo Prælato visum fuerit, taliter promoti sunt ipso iure suspensi ex dispositione sacr.con-

26 cil.Trident.vbi inquit, † Et quoniam nonnulli Episcopi ecclesiarum,quæ in partibus infidelium consistunt, clero carentes, & populo Christiano, cum ferè vagabundi sint, & permanentem sedem non habeant, non,quæ Iesu Christi, sed alienas oues inscio proprio pastore quærentes, dum per hanc Sanctam Synodum se pontificalia officia in alterius diœcesi, nisi de loci Ordinarij expressa licentia,& in personas eidem Ordinario subiectas tantùm,exercere,prohibitos vident, in legis fraudem, & contemptum quasi Episcopalem cathedram in loco nullius diœcesis sua temeritate eligunt, & quoscunq; ad se venientes etiam si suorum Episcoporum,seu Prælatorum litteras commendatitias non habeant, clericali charactere insignire,& ad sacros etiam presbyteratus ordines promouere præsumunt: quo plerumque fit vt minus idonei, & rudes, ac ignari, & qui à suo Episcopo, tanquam inhabiles, & indigni reiecti fuerunt,

runt, ordinati, nec diuina officia peragere, nec ecclesiastica sacramenta rectè valeant ministrare; nemo Episcoporum, qui titulares vocantur, etiam si in loco nullius diocœcesis etiam exempto, aut aliquo monasterio cuiusuis ordinis resederint, aut moram traxerint, vigore cuiusuis priuilegij sibi de promouendo quoscunque ad se venientes pro tempore concessi, alterius subditum etiam prætextu familiaritatis continuæ cõmensalitatis suæ, absque sui proprij Prælati expresso concensu, aut litteris dimissorijs ad aliquos sacros, aut minores ordines, vel primam tonsuram promouere, seu ordinare valeat, contrafaciens ab exercitio pontificalium per annum, taliter verò promoti ab exequutione ordinum sic susceptorum, donec suo Prælato visum fuerit, ipso iure sint suspensi, cap 2 de reform. sess. 14. & in suspensione celebrando irregularitatis pœnam incurrit, Pius II. ead. const. 6.

27 Tertiò, † minus idonei absque præcedenti examine, & commendatitijs litteris promoti, à susceptorum ordinum exercitio ad tempus, de quo Episcopo ordinario videbitur, suspendi, & ne in altari, aut aliquo ordine ministrent, interdici possunt, cap. 3. eadem sessione.

28 † Quando autem suspensio ipso iure incurritur, ministrans in ordine, aut celebrãs efficitur irregularis, cap. 1 §. fin. de sentent. excommunic. in 6. Abb. in cap. si celebrat, num. 4. vers. suspensus maiori, de cler. excommunic. ministr. Felyn. in cap Apostolicæ, num. 16. in fi. vers. & scias, de except. & Tolet. in instr. Sacerd. cap. 45. sub num. 2.

29 Quartò, † qui se ingerit in multitudine ordinandorum, vt ab Episcopo pluribus præoccupato sine examine ordinetur, ordines furtiuè suscipiendo, vt per gloss. in cap. 1 in verb furtiuè, de eo qui furt. ord. suscip. & ibi Abb. in rubr. & in cap 1 num. 1. & cap. Lugdunen 9. quæst. 2. pœnam excommunicationis, quæ regulariter auctoritate ordinaria ante ordinationem intimatur, & promulgatur, incurrit, de qua in eodem cap 1. & Abb num. 4.

30 Quintò, † cum præposterè quis ordinatur, puta ad diaconatum, priusquàm esset subdiaconus, quia, licèt character imprimatur, cap. vn & ibi. gloss. in ver. mini-
31 strare, de cleric. per salt. promot. † tamen est ei interdicenda administratio, donec ad priorem ordinem, quem non suscepit, promoueatur, cap. solicitudo, 56. distinct. Et taliter promotus in præposterato ordine ministrans scienter incidit in pœnam tituli de cler. non ordin. ministr. & non potest cum eo, nisi per Sedem Apostolicam, dispensari, Hostien. in sum. de cler. per salt. prom. §. vlt. in fi. & Nauar. in cap. 27. num. 242. tom. 3.

32 Sextò, † per promotionem à simoniaco, quo casu promotus, licèt recipiat ordinẽ, non recipit tamen illius exequutionem Hostiens. in summ. de temp. ord. §. & à quo, num. 6. & 7. vers. quid si ignorem. Eandemque pœnam incurrit, qui simoniacè ordinatur, vt est tex. in cap. 2 §. 1. in fin. in extrauag. com. de simo. & Graff. decil. aur. cap. 98. num. 5. par. 1. lib. 2. vbi per illam extrauag post Nauar. cap. 23. nu. 111. vers. quarto, & quinto, lib. 3. tenent, quòd simonicè promotus est excommunicatus.

33 Septimò, † qui, cùm patrimonium non haberet, fictè, non autem realiter, à parente, vel amico, patrimonium sibi obtinuit assignari, vt ad subdiaconatus ordinem posset promoueri, & est ipso iure suspensus, nec ad superiores ascendere potest, nisi secum fuerit dispensatum, c. perpetuis, nu. 5. Nemo enim potest ad ordinis sacris promoueri, nisi beneficium ecclesiasticum, aut patrimonium, vel pensionem habeat redditus competentis, eorum ex qui fructibus cõmodè viuere possit, cap. Episcopus, cap. tuis de præb. & dign. c. sanctorum, 70. dist. cap. si Episcopus de præb. in 6. & concil. Trid. in c 2. de reform. sess. 12. titulum autem huius patrimonij debet esse verum, cum non deceat eos, qui diuino ministerio ascripti sunt, cum ordinis dedecore mendicare, aut sordidum aliquem quęstũ exercere: compertumque sit, complures plerisque in locis ad sacros ordines nullo ferè delectu admitti, qui varijs artibus, ac fallacijs confingunt, se beneficium ecclesiasticum, aut etiam idoneas facultates obtine-
35 re. Vnde statuit sancta synodus, † ne quis deinceps clericus secularis, quamuis aliàs sit idoneus moribus, & scientia, & ætate, ad sacros ordines promoueatur, nisi prius legitimè constet, eum beneficium ecclesiasticum, quod sibi ad victum honestè sufficiat,

ciat,

ciat,pacificè possidere: id verò beneficium resignare non possit,non expresso,quòd ad illius beneficij titulum sit promotus, neque ea resignatio admittatur,nisi cõstito,quòd aliunde commodè viuere possit: & aliter facta resignatio nulla sit, patrimonium verò, vel pensiones obtinentes ordinari non possint,nisi illi, quos Episcopus iudicauerit assumendos pro necessitate, vel cõmoditate ecclesiarum suarum: eo quoque

36 priùs perspecto, † patrimonium illud, vel pensionem, aut beneficium verè ab eis obtineri,taliaque esse,quæ eis ad vitam sustẽtandam satis sint,atque illa deinceps sine licentia Episcopi alienari,aut extingui,vel remitti nullatenus possint, donec beneficium ecclesiasticum sufficiens sint adepti, vel aliunde habeant, vnde viuere possint, antiquorum canonum pœnas in his innouando conc.Trid.cap.2.de reform.sess.21.

37 Octauò, † promotus ab excommunicato,schismatico hæretico, deposito, suspenso,vel interdicto, recipit ordinem; quia tales conferunt sacramenta,& verum corpus conficiunt, dummodò in forma Ecclesiæ agant,quod agunt, cap.secundum, 19.dist. cap Dominus declarauit, §.memento, 1.q. 1.cap.ostenditur, & cap. quomodo, §.cur hæretici de consecr.dist.4. gl in c.2. de ordin.ab Episc.qui resig.Episc.Sed est suspensa exequutio, cap. si qui à simoniacis, & ibi glos.in ver.si qui, 1.quæst.1. Host in sum.de temp.ord.§.& à quo, num.6. Abb.in d.c.2. num.1.& 3.de ord. ab Ep. qui resig. Episc. & Innoc.in cap.fraternitatis,n.4.de hæret.

38 † Et si scienter à simoniaco, schismatico, hæretico, vel suspenso sit promotus, solus Papa potest dispensare,si verò ignoranter, poterit Episcopus, dummodo ipse non sit prædictis censuris illaqueatus; cùm super proprio defectu dispensare non possit.Angel. in sum. in verb. irregularitas, vers. 3. incipien.septimò quæritur.

39 Nonò, † qui fuit promotus ab eo, qui renunciauerat Episcopatum, qui exequutionem ordinis non habebat, c. 1. de ord. ab Episc.qui resig.Episc.Et si scienter suscepit ordines ab eo, qui cum Episcopatu dignitatem renunciauit,est suspensus,nec potest ab alio, quàm à Papa, secum dispensari, si verò ignoranter, poterit Ordinarius suus cum ipso dispensare,vt in d.cap.& ibi Abb. nu.6.Burg.de irreg.in rubr. de ord.ab Epis. qui renunc.Episc.par.6.nu.6.& 7.

40 Decimò,† illegitimus, qui sacris ordinibus ordinari prohibetur,cap.1.& 2.56.dist. cap.1.de fil.presb.& ibi Abb.nu.1.& conc. Trid.c.5.sess.23.de reform.quia est irregularis,Nauar.de irreg.cap.27.n.201.tom 3. Ordinarius enim, licet recipiat characterem, non tamen habet ordinis exequutionem,vt cap fin. 56. dist. Diaz. in pract.crimin.cap.14.in fin.

41 Vndecimò, † bigamus, qui ad ordines promoueri nõ potest, cap.curandum, & c. si quis,viduam,il 1. cum seq.34.dist. & c. 1. 2.& 3.de big.quia bigamia inducit irregularitatẽ,Graff.decis.au.c.27.n.38.p.1.lib.4.

42 Duodecimò,† illitteratus, cap. præcipimus,34.dist.c.1.& c.pœnitentes,55.dist.c. illitteratos,36.dist.cap.fin. de temp.ord.in 6,& conc.Trid.c.4.11.& c.13.ead.sess.23. Et illitteratura adeò reddit promotũ indignum,ne possit beneficium obtinere,quòd, si Papa,quod absit,etiam ex certa scientia, alicui prorsus idiotæ prouideret, committendo Ordinario, aut alteri exequutionem litterarum,nõ esset ei parendum, si esset illitteratus,Abb.in c.si quando,n.3.de rescr. & ibi Felyn.num.4.& in cap. inquisitioni,

43 num.4. de sentent. excommunic. † quia illitteratus est incapax dignitatis ipso iure, Nauar.relect.c. si quando except. 12.num. 1.& except. 13. num.2. tom 2. de rescript.

44 † Quia litteratura est de iure diuino, cap. nisi,cum pridem,§.pro defectu,de renunc, & Felyn.in d.cap.Inquisitioni,eod.nu.4.

45 Decimotertiò, † excommunicatus ordinari non potest: & excommunicationis sententia innodatus ordinem suscipiens,ab illo ordine est deponendus, & à solo Papa potest dispensari, cap. cum illorum, & ibi Abb.num.2.de sent.excomm.

46 Decimoquartò, † ordinatus extra tempora,qui de iure communi erat suspendendus, donec secum foret dispensatum, cap. cùm quidam,& cap.litteras,in fin.de temp. ord. Sed hodie est ipso iure suspensus, & celebrando,efficitur irregularis, per dictã const.Pij II.in Bull.eod.cap.6.

47 Decimoquintò, † ordinati,sede Episcopali vacante intra annum vacationis, cum litteris dimissorijs capituli, seu Vicarij eiusdem capituli;si in minoribus ordinibus

fue-

fuerint constituti, nullo priuilegio clericali, præsertim in criminalibus, gaudere possunt: si verò in maioribus, ab exequutione ordinum, ad beneplacitum futuri Prælati, sunt ipso iure suspensi.

48 † Et capitulum litteras dimissorias concedens, interdicti pœnam incurrit: Vicarius verò, † ab officio, & beneficio per annum est ipso iure suspensus, conc. Trid. in cap. 10. de reform. sess. 7. & c. 10. de ref. sess. 23. Post annum sedis vacantis, poterit capitulũ, seu Vicarius litteras dimissorias, & facultatem ordinandi concedere, etiam sede Episcopali vacante, sacr. congregat. concil. super eod. cap 41. sess. 7. in decis. sub tit. Vsellen.

49

50 Decimosextò, † duos sacros ordines eadem die nemo suscipere potest, priuilegijs, ac indultis, quibusuis concessis non obstantibus quibuscunq; conc. Trid. cap. 13. de refor. sess. 23. Aliàs sic promoti sunt suspensi, donec fuerit illis suspẽsio relaxata, c. litteras, in fi. de temp. ord. Et ratione exequtionis ordinis, etiam plures pœnæ incurruntur, de quibus supra, cap. 35.

51 Beneficiorum † occasione insuper quamplurimi suspensionis pœnam incurrunt. Et primò obtinentes beneficia in confidentiã; qui ab ingressu ecclesiæ sunt ipso iure suspensi, etiam Episcopi, ac S. R. E. Cardinales, per Bull. Pij IIII. de confid. in Bull. cap. 109. & plures aliàs pœnas incurrunt, vt ibi, & in constitut. Pij V. in eod. Bull. c. 87.

52 Secundò, † Episcopi, & alij collatores beneficia, præsertim curata, personis indignis, & quæ in loco residere, ac per se ipsos curam ipsam exercere non valent, conferentes, à collatione beneficiorum ea vice sunt suspensi, & collatio est irritanda, cap. graue nimis, de præb. & concil. Trid. cap. 3. de reform. sess. 7.

53 Tertiò, † Episcopi, Archiepiscopi, vel Patriarchæ, Abbates, alijue regulares, vel seculares Prælati, aut quæcunque ecclesiasticæ personæ, quæ vacantibus dignitatib. personatibus, prioratibus, vel ecclesijs quibuscunque sibi subiectis, vel ad collationem, ordinationem, aut præsentationem pertinentibus, eorumdem bona, morientib. eorum rectoribus, vel ministris, in ipsis inuenta, siue vacationis, ipsorum tempore obuenientia, quæ in vtilitatem eorumdem expendi, vel futuris debent successoribus fideliter reseruari, occupare, aut in vsus suos conuertere, quoquomodo præsumũt: Episcopi, ab ingressu Ecclesiæ, & cæteri, ab officio, & beneficio, tandiu sunt suspensi, donec competentem fecerint restitutionem, c. fin. de off. ord. in 6. & Nauar. in Manual. c. 27. nu. 57. in princ.

54 Quartò, † resignationes, & permutationes beneficiorum fieri debent ex causis, ac modo, & forma, de quibus in constitutione Pij V. quæ incipit. Quanta Ecclesiæ, & de qua in Bull. c. 48. & qui contrafecerint, vt in eo, in quo deliquerint, puniantur, à beneficiorum, & officiorum collatione, nec non electione, præsentatione, confirmatione, & institutione, prout cuique competierit, tandiu suspensi debent remanere, donec remissionem à Romano Pontifice meruerint obtinere, & qui talia beneficia recipiunt, eisdem pœnis subiacent, & aliàs pœnas incurrunt, de quibus in ead. constitutione §. qui verò.

55 Quintò, † Prælati alienantes bona ecclesiarum, inconsulto Romano Pontifice suspensionis, aliasque censuras, & pœnas incurrunt, de quibus in extrauag. ambitiose, de reb. Eccles. alien.

56 Sextò, † Patriarchæ, Primates, Archiepiscopi, & Episcopi, Itali videlicet, vel ex Italicis insulis, vnde in Italiam commodiùs traijci potest, veluti Siculi, Sardi, Corsi, & alij adiacentium prouinciarum Italiæ, ac etiam Dalmatiæ, & Græcarũ, quæ è regione ipsis Italiæ, & Siciliæ oris sunt, tertiò quoque anno; Germani verò, Hispani, Galli, Belgæ, Bohemi, Vngari, Poloni, Angli, Scoti, Hiberni, & cæteri omnes, qui in Europa sunt citra mare Germanicum, & Balticum, ac omnium insularum Maris Mediterranei, quarto anno: & qui intra Europæ fines sunt, his Prouincijs remotiores, ac etiam Africani littoribus nostris aduersi, ac Insularum Maris Oceani, Septentrionalis, & Occidentalis, Europæ, & Africæ citra continentem noui orbis, quinto anno: Asiatici verò, & qui vltra Asiam, & alijs nouis terris Orientalibus, Meridionalibus, Occidentalibus, & Septentrionalibus, tam in Insulis, quàm in continentibus, & denique in quibuslibet mũdi partibus, decimò quolibet anno à tempore suscepti muneris con-

consecrationis, vel pallij traditionis, Sanctorum Apostolorum Petri, & Pauli limina visitare tenentur, alioquin ab ingressu ecclesiæ, ac etiam ab administratione, tam spiritualium, quàm temporalium, necnon à perceptione fructuum suarum ecclesiarum, à capitulis eorum omni exceptione, & mora cessante, interim exigendorum, & in opus fabricę, seu ornamentorum ecclesiæ emptionē, prout maior necessitas exegerit, insumendorum, ipso facto tandiu sūt suspensi, donec à contumacia resipiscentes relaxationem suspensionis huiusmodi à Sede Apostolica meruerint obtinere, vt in constit. Sixt. Papæ V. de qua in 2. par. Bull. capit. 17. §. ad hoc autem, & §. iubemus, pag. 47

57 Iudices, † quoque ecclesiastici pluribus de causis suspensionis pœnam incurrunt.

Primò enim iudices conseruatores Sedis Apostolicæ: qui, cùm de manifestis iniurijs, & molestijs tantùm possint cognoscere, iuxta concil. Trident. cap. 5. de reformat. sess. 14. scienter tamen in alijs non manifestis absque Sedis Apostolicæ speciali commissione se intromittūt; per annum ab officio sunt suspensi, vt in cap. hac constitutione, §. vt autem de offic. deleg. in 6 & Nauar. in Manual. cap. 27. num. 157. vers. nona. Et Greg. XIII. omnibus regularibus concessit, vt in ciuitatibus Italiæ sibi conseruatores eligerent, coram quibus conuenirentur, semelque electos non mutarent; & eorum nomina intra mensem locorum Episcopis indicarent: alioquin coram ipsis Ordinarijs conueniri possint, vt in decis. concil super eod. cap. 5. sub tit. de iud. conseruat.

58 † Conseruatoriæ autem Vniuersitatum collegiorum regularium, & similium non sunt sublatæ per conc. Trid. vt in decis. super eod. cap. 5. sub tit. Mediolanen. Louaniens. sed Vniuersitatum; prosunt tantùm doctoribus, & scholaribus in eisdem Vniuersitatibus operam suam nauantibus, vt ibi sub tit. Oscen.

59 Secundò, † iudices ecclesiastici, debita iuris monitione non præmissa, sententiam excommunicationis ferentes, ab ingressu ecclesiæ per mensem sunt ipso iure suspēsi, cap. de illicita, 24. quæst. 3. cap. sacros. & ibi glos. in ver. per mensem, de sent. excom. Nauar. in Manual. d. c. 27. n. 156. vers. quinta. Et hanc pœnam non incurrunt Episcopi, cùm eorum non sit facta mentio specialis, c. quia periculosum, de sen. excom. in 6.

60 Tertiò, † iudices sententiam excommunicationis, suspensionis, aut interdicti sine scriptis, vel sine causæ expressione ferētes, vel requisiti copiam scripturæ intra mensem non tradentes, ab ingressu ecclesiæ, & diuinis officijs per mensem sunt suspensi, vt in cap. cùm medicinalis, de sent. excom. in 6. & Nauar. d. nu. 156. vers. sexta.

61 Quartò, † visitatores, qui in visitatione aliquid accipiunt vltra victualia, & quæ ex iuris dispositione in visitatione capere possunt, vt cap. exigit, de cens. in 6. & concil. Trid. cap. 3. de reformat. sess. 24. Et de pluribus suspensionibus à iure latis habetur per gl. in clem. cupientes, in verb. suspensi, de pœnit.

Pluribus etiam de causis per ordinū susceptionem clerici suspensionis pœnam incurrunt, de quibus suprà in c. 1. par. 3. Et

62 † clericum homicidam mirum est, putare, post perpetratum homicidium, posse in sacerdotio ministrare, imò suadere velle, vt tali præbeatur assensus; nemo tam demens, tamque peruersi sensus esse debet, vt post quantamcunq; pœnitentiam tale quid concedendum præsumat; cùm omnino canonicæ disciplinæ sit contrarium; & debeat sacerdotio priuatus lachrimarum fonte flagitium, tam immane diluere, vt tali saltem remedio curatus, salutis possit inuenire suffragium, vt inquit tex. in cap. miror, 50. dist. etiam si homicidij, aut facto, aut præcepto, aut consilio, aut defensione tantùm conscius fuerit, cap. si quis viduam, ead. 50. dist. & cap. sicut dignum, §. clericos autem, de homicid.

63 Interdictum † Papæ violans est ipso iure suspensus, cap. fin. in fin. de excess. Prælat. conuersus de hæresi, & apostata, cap. 2. & 3. 1. quæst. 7.

64 † Celebrans, ac dimittens Missam imperfectam, c. nullus Episc. de consecr. dist. 1.

65 † Et, qui se sponte castrauit etiā vt caste viueret, cap. significauit, de cohabit. cler. & mul. & c. si quis pro ægritudine, 55. distinc. Qui eruit alteri oculum cap. fin. ead. dist.

66 † Ac publici fornicatores, & adulteri sunt etiam ab officio suspensi, vt in cap. fin. iunct.

iunct. glos. in verb. proposito, de cohabit. cleric.& mul. Syluest. in ver. cleric. 2. § 5. & est communis opinio, de qua testatur Cou. prin. par. relect. §. 1. num 5. quem sequitur Card. Tolet. in construct. sacerd. lib. 1. cap. 47. num. 9. Et de pluribus suspensionibus à iure latis habetur per glo. in clem. cupientes, in verb. suspensi, de poen.

67 Ab homine † sunt suspendendi.

Primò, qui Ecclesiæ, & eius canonibus obedire recusant, cap. hac consona, 25. q. 1. & cap. nulli fas, in fin. 19. dist.

68 Secundò, † Princeps prohibens synodi celebrationem, qui est à sacramentali communione suspendendus, cap. quoniam quidem, §. hunc ergo, & ibi gloss. in verb. communione, 18. dist.

69 Tertiò, † clericus non cessans à ludo, & ebrietati deseruiens: quia ebrietas est omnium vitiorum fomes, & nutrix, cap. Episcopus, & cap. fin. 35. dist.

70 Quartò, † cum mulieribus suspectis impudenter habitantes, cap. Archidiaconum, 81. dist. & incorrigibiles nolentes à mulierum cohabitatione cessare. Quia incontinentes omni honore ecclesiastico sunt priuandi, cap. proposuisti, 82. dist.

71 Quintò, † scribens litteras sub nomine maioris partis capituli, licet maior pars non interuenerit, ab officio, & beneficio debet denunciari suspensus; donec mereatur à Papa indulgentiam obtinere, cap. tam litteris, de test. & c. quanto, de his, quæ fi. à Prælat. sin. cons. cap.

72 Sextò, † infamatus de simonia propter scandalum, donec constet de veritate, est à Missarum celebratione suspendendus, c. accusatus, & ibi gl. & cap. seq. de simon.

73 Septimò, † presbyter diffamatus, quòd cognouerit mulierem in ecclesia, cap. significasti, in fin. de adult.

74 Octauò, † subtrahentes instrumenta proprietatis ecclesiæ, ex quibus ecclesia sua iura tueri potest, cap. si quis, 12. q. 2.

75 Nonò, † occupantes res ecclesiæ, intuitu secularis potentiæ, cap. qui res, de reb. Eccles. non alien.

76 Decimò, † sacerdotes malè custodientes Eucharistiam, si quid inde enorme sequatur: qui tribus mensibus ab officio sunt suspendendi, cap. 1. de custod. Euch.

77 Vndecimò, † dignitatem, vel electionem de manu laici suscipientes, cap. si quis deinceps, iunct. glos. in verb. interdicimus, & c. seq. 16. q. 7. & cap. quisquis, & ibi glos. in verb. fiat, de elect.

78 Duodecimò, † ecclesiasticæ personæ, quæ dum officia recitantur in choro, silentium fugientes intendunt exterius colloqutionibus laicorum: & dum auditum ad indebitos sermones effundunt, aures intentas non porrigunt ad diuina, cap. dolentes, de celebr. Miss.

79 Interdictum † verò est censura ecclesiastica, qua prohibentur diuina officia, sacramenta, & sepulturæ actiue, & passiue aliquibus exceptis, cap. non est vobis, de sponsal. cap. quod in te, de poenitent. & remiss. cap. alma mater, de sentent. excommunicat. in 6. Nauar. in Manual. cap. 27. num. 164. in princip. tom. 3. & Graff. decis. aur. cap. 26 num. 1. lib. 4 par. 1.

Et est duplex locale, & personale; & hoc interdictum locale, siue personale, est etiam duplex; speciale, & generale, de quibus per Graff. eod. c. 26. nu. 2. & 3. & pluribus de causis interdictum generale apponitur.

80 Primò, † quando dominus Regni, ciuitatis, aut alicuius loci impedit, ne Legatus, aut Nuntius Apostolicus exequi possit officium suũ in suis locis: quia tunc eius Regnum, ciuitas, & quælibet loca ei subiecta, tamdiu sunt eo ipso ecclesiastico supposita interdicto; quamdiu in huiusmodi contumacia dominus loci persliteri, vt in extrauag. comm. super gentes de consuet.

81 Secundò, † qui quemuis Episcopum iniuriosè, vel temerè percusserit, aut ceperit, seu banniuerit, vel hæc mandauerit fieri, aut facta ab alijs rata habuerit; vel socius in his fuerit faciens, aut consilium in his dederit, vel fauorem, seu scienter defensauerit eundem: propter eius culpam terra ipsius; dum tamen vitra vnam dioecesim non contineat, vsque ad condignam satisfactionem eiusdem: locusque, aut loca in quibus captus Episcopus detinebitur, quãdiu detentio ipsa in eisdem durauerit, ecclesiastico subiacere debet interdicto, clemen. 1. de poen. & ipsius filij per masculinam lineam descendentes, vsque ad secundam generationem ipso facto inhabiles ad ecclesiastica beneficia in ciuitate, & dioe-

cesi,in quibus idē Episcopus præsidet,obtinenda redduntur,vt in ea.clem. §.à feudis. Iniuria enim, quæ Episcopis fit, Christo fit, cuius legatione funguntur, cap. accusatio quoque in fin.2.q.7. Dominumq;crucifigunt, qui suos sacerdotes persequūtur, cap.nulli, in fin. 3.q.1. & etiam in excommunicationis sententia in Bull. Cœn.Dom. contentam ipso facto incidunt, vt in ead. Bull.sub num.11.

82 Tertiò, † quando aliquis dominus rector,vel officialis ciuitatis,in qua moriatur summus Pontifex, & in qua facienda sit electio Romani Pontificis,vt in c.vbi periculū,de elect. in 6. non faciunt ea inuiolabiliter obseruari,absq;vlla fraude,& dolo, quæ in d.c.vbi,sunt statuta: quia tunc ciuitas,& locus ipso facto est interdictus,vt in eo.c.vbi periculū,§.præterea,vers.ciuitas. Et de his, ac pluribus alijs casibus, quibus incurritur,& fertur interdictum plenè,ac benè trad.Greg.Sayr. in Thes.cas.consc.c. 12.lib.5. par. 1. Et licèt non debeat aliquis alterius culpa grauari, cap. non debet, de

83 reg.iur.in 6.† Nec filius excommunicetur pro peccato patris,aut pro mariti peccato vxor,nec seruus pro domino,cap.si habes, 24.q 3.cap. quæsiuit in fin.de his, quæ fin.à maio.par.c.& Felyn.in c.sanè,2.n.2.de off.

84 deleg. Non tamen procedit dicta † regula in interdicto: quia pro delicto Principis potest patria subijci interdicto,d.c.non est vobis, & ibi glo.in ver. Prouinciarum, & Abb.n.4.de spons.d.cap.sanè,& ibi gloss.in ver.specialiter,gloss.in sum.1. q.4. & Abb.

85 in d.c.sanè, nu.6.& 7. Et † interdictis ecclesijs, sunt etiam interdicta oratoria, capellæ, & cœmeteria;prout, interdictis ciuitatibus, suburbia etiam interdicta censentur,c.si ciuitas,de sent.excom.in 6.

86 Ciuitates † autem,vniuersitates, terræ, collegia, & capitula excommunicari non possunt: quia excommunicatio non, nisi contra personas certas ferri potest,sed hoc casu propter delictum domini, & alijs quibusdam casibus, eius loco aponitur interdictum, cap.quanquàm, §.qui verò, & ibi gl.de cens.c.Romana,in fin.de sent.excom. vbique in 6.& Nauar.in cons.20. nu.2.par. 2.lib.5.de sent.excom.

87 Casus † à iure permissi tempore interdicti suprà in definitione excepti sunt octo. Primò baptisma paruulorum,& adultorum,cap.quoniam,& ibi gloss.in ver.interdicti,de sent.excom.in 6.

Secundò, confirmatio,eo. c.quoniam cum gloss.in ver.quæ.

Tertiò, confectio chrismatis, cùm concesso baptismate,& confirmatione per cōsequens sit concessa chrismatis confectio, cùm baptismus sine chrismate fieri non possit,d.cap.quoniam, & Abb.d.c. non est vobis,num 8.de spons.

Quartò,confectio corporis Christi semel in septimana pro infirmis, & tunc submissa voce, ianuis clausis, non pulsatis cāpanis, excommunicatis, & interdictis exclusis; pro quo conficiendo Missa celebratur, cap.permittimus, extra de sentent.excommunic.

Quintò, matrimonij celebratio, quòd valet,cum teneat etiam contractum ab excommunicato maiori excommunicatione, gloss in d.c.fin.in verb.sacramentis,de sen-

88 tent.excom.in 6. † non tamen potest fieri solemnis benedictio nisi in festiuitatib. Natalis Domini,Paschæ,Pentecostes,& Assūptionis Virginis gloriosæ,de quibus in eodem c.fin.vt per Franc.& Rauen.ibi.

Sextò,Pœnitentiæ sacramentum,vt d.c. non est vobis.

Septimò,Eucharistię sacramenti administratio pro viatico, quod decedentibus tēpore interdicti non denegatur, cap. quod in te,iuncta,gloss.in verb.denegatur, de pœnitent. & remiss. gloss. in dict. cap. fin. in verb.sacramentis, & Abb. in d.cap.non est vobis,num.8.de spons.

89 † Octauò, quamuis sit Missarum solēnis celebratio, & campanarum pulsatio interdicta, nihilominus in festiuitatibus Natalis Domini,Paschæ,Pentecostes,& Assumptionis Virginis gloriosæ,& in celebratione Festiuitatis Sanctissimi corporis Christi, & diebus illius octauæ, campanæ pulsari, & ianuis apertis alta voce diuina officia solemniter celebrari possunt,excommunicatis prorsus exclusis,sed interdictis admissis,quibus ob reuerentiam dictarum solemnitatum, vt ipsi ad humilitatis gratiam, & reconciliationis affectum facilius inclinentur, præmissis diebus participatio diuinorum est permissa,prouiso tamen, quòd illi, propter quorum excessum interdictum

est

est prolatum, altari nullatenus appropin-
quent, vt dicto cap.fin.§.in festiuitatibus, de
sentent.excommunic.in 6.& gloss. in clem.
1.in verb.à iure de sepult. Mart.V. in con-
stit 6.§.quodque in Festo in Bull.Rom.pag.
64. & Eug.IIII. in eod. Bull.constitutione
4.pag.67.
90 Nunquam autem † interdicti tempore
licèt defunctorum corpora in cœmeterijs,
& multò minus in ecclesijs sepelire, & cō-
trafacientes ipso facto excommunicationis
sententiam incurrunt, d.clemen. 1. excep-
91 tis tamen clericis, † qui seruauerunt in-
terdictum, quibus cum silentio, & absque
campanarum pulsatione, eo tempore est
concessa sepultura, cap.quòd in te, §.licèt
autem de pœnit.& remiss.& regularibus,
vt in c.& priuilegia, de priuil. & alijs spe-
ciali priuilegio munitis.
92 Pro † pecuniario debito, vel pecuniæ
quantitate, quacunque occasione, vel cau-
sa, Prouincia, ciuitas, castrum, villa, locus,
territorium, vel districtus auctoritate or-
dinaria sine Sedis Apostolicæ speciali li-
centia interdici non potest, vt in extrauag.
com.cap.proinde, §.præsentis, de sentent.
exc. Abb.in c.ex rescripto, n.3.de iur.iuran.
& Felyn.in d.cap.sanè, 2.nu.3.de off.& po-
testate iud deleg.
93 † Appellatione autem pecuniæ omnis
res continetur, cuius valor numismate mē-
suretur, l.pecuniæ verbum, & ibi Alciat.nu.
2.ff.de verb.signif.l.receptitia, C.de const.
pecu.& gl.in d.c.proinde, in verb.pecuniæ
appellatione, in extrauag.com.
94 Tamen † in curia Romana, postquam
constat quòd exequtio realis, vel persona-
lis contra debitores fieri non potest, inter-
dictum ab Auditore Cameræ Apostolicæ
pro debito pecuniario contra terras, ca-
stra, & loca relaxatur; quia debitū contra-
hentes vltrà bona, etiam personaliter obli-
gant se, suosque hæredes, & successores in
forma Cameræ Apostolicæ, cuius obliga-
95 tionis vigore contrahentes † obligando
se ad solutionem impedendam Romæ, aut
alibi; renunciant omnibus, & quibuscunq;
legibus, & legum auxilijs, exceptionibus-
que, & quibusuis censuris se submittunt, &
ex consuetudine; quæ propter Papæ præ-
sentiam videtur approbata in dicta curia,
ad interdictum pro debito pecuniario pro-
96 ceditur, † quia consuetudine cum legitima
præscriptione, aut Papæ approbatione ac-
quiritur iurisdictio excommunicandi, ea
scilicet facultate capacibus, Nauar.d.c.27.
nu.7. tom.3. Sed hoc casu, vt interdictum
relaxetur, plura concurrere debent.
97 † Primò, quòd instrumentum sit rogatū
in curia Romana, vel statu ecclesiastico
Sedi Apostolicæ subiecto, inter personas
eidem sedi in temporalibus subiectas, &
quòd mandatum ad obligandum fuerit da-
tum per capita domorū eiusdem loci: quia
aliàs, qui non dederunt mandatum, nisi sint
hæredes, aut successores, ac propterea vi
obligationis comprehensi, non tenentur in-
terdictum promulgatum pro debito pecu-
niario seruare, cum, nec filius pro patre,
maritus pro vxore, aut seruus pro domi-
no censuris ecclesiasticis possit innodari,
vt d.cap.si habes, 24.quæst.3. cum alijs su-
prà allegatis.
98 Post † proximè, & alia supra in prima
parte, cap.11. num.16. circa obligationem
cameralem per me scripta, vidi constitu-
tiones, de quibus infrà, vbi Bonif. Papa
VIII. Quia tempore, inquit, interdicti diui-
na organa suspenduntur, & laudes Dei, nec
ecclesiastica sacramenta ministrantur, vt
solent; tolluntur mortuis, seu minuuntur
suffragia; præsertim per oblationem fre-
quentem hostiæ salutaris; adolescentes, &
paruuli percipientes rarius sacramenta,
minus inflammantur, consolidantur in fide
fidelium, tepescit deuotio, hæreses pullu-
lent, & multiplicatur periculum animarū:
præsentis constitutionis prouidemus edi-
cto; vt Prouincia, ciuitas, castrum, villa,
locus, territorium, vel districtus, aucto-
ritate ordinaria, vel delegata, pro pecunia-
rio debito, vel pro cuiusuis monetæ, vel
pecuniæ quantitate interdicto ecclesiasti-
co supponi minimè possint, & paulò post,
si secus, irritum esse, & inane, & reuocan-
dum decernimus. Non obstante quibuscun-
que contractibus, obligationibus, pactis,
conuentionibus, compositionibus, submis-
sionibus, fideiussionibus, consensibus, pro-
cessibus, & sententijs desuper habitis, vel
habendis, iuramentorum, pœnarum spiri-
tualium, & temporalium, seu mulctarum,
vel quacunque alia firmitate vallatis, nisi
talis suppositio fiat de Apostolicæ Sedis li-

centia speciali, & expressa, per ipsius Sedis patentes litteras apparente, vt in constit. Bonifac. VIII. de qua in Bull.Rom.cap.1. pag.35. quam Clemens Papa VIII anno 1593 Kal. Iunij innouauit, illamque inuiolabiliter obseruari decreuit, & mandauit, non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac obligationibus in forma Cameræ, vt in constitut. eiusdem Clem. in eod. Bull. cap. 35. pag. 339.

99 Ideò † animaduertere debent iudices ecclesiastici, ne cuiusuis obligationis, etiã in formæ Cameræ Apostolicæ vigore, pro debito pecuniario Prouincias, ciuitates, castra, villas, loca, territoria, vel districtus interdicto ecclesiastico supponant, quia essent causa omnium malorum, quæ Bonifac. VIII. & Clemens VIII. Pontifices supra euitari voluerunt. Et præsertim, quòd quã plura suffragia mortuis tollerentur.

Sunt autem animæ cunctis, & rebus, & corporibus pretiosiores, cap. cum infirmitas, in fin. de pœnit. & remiss.

Vnde, cum eorundem iudicum auctoritate fiat, vt interdicti tempore defunctorum animæ huiusmodi debitis suffragijs careant, † tenerentur iudices ipsi ad restitutionem ex deductis per Graff. in decis. aur. par. 1. lib. 2. cap. 45. nu. 19.

101 Nec † dicatur, quòd contraria consuetudine dictæ constitutiones fuerint sublatæ: quia acta, quæ fiunt contra leges, sunt nulla, cap. in nomine Domini, & ibi Felyn. in princip. de testibus, cap. videntes, & ibi gloss. 10. distinct. & Bart. in l. non dubium, nu. 2. & 3. C. de leg. & quod nullum est non habetur in consideratione, cap. non præstat, & ibi gloss. de reg. iuris in 6. Licet enim Auditor Cameræ solus, vigore obligationum Cameralium, facultatem habeat censuras Ecclesiasticas promulgandi, vt in facultatibus, de quibus in Bull. Sixti Papæ Quinti, cap. 28. pag. 153. §. præterea.

102 † Nullam tamen habet specialem contra Prouincias, communitates, & Vniuersitates interdicta promulgandi, prout requiritur ex forma dictarum constitutionum; ibi, nisi talis suppositio fiat de Apostolicæ Sedis licentia speciali, & expressa per ipsius Sedis patentes litteras apparente, quæ verba specialem formam important, & dictæ constitutiones habent decretum irritans, ibi, &, si secus fiat, irritum, &c. quod decretum omnia in contrarium gesta annullat ipso iure, vt in capitulo: si eo tempore, de elect. in 6. cum alij pluries alibi allegatis, & non admittit consuetudinem in contrarium.

DE IRREGVLARITATE. Cap. IX.

SVMMARIVM.

1 *Irregularitas non est censura.*

2 *Irregularitas quid sit.*

3 *Irregularitas in quinque species diuiditur.*

4 *Irregularitas non incurritur, nisi in casibus in iure expressis.*

5 *Irregulares sunt bigami, ex defectu sacramenti.*

6 *Bigamia est impedimentum ordinum ob quatuor.*

7 *Irregularis pluribus modis quis efficitur.*

8 *Irregularitatem inducit quilibet defectus corporis, quo sine notabili horrore quis celebrare non potest.*

9 *Irregularitatem non inducit medica deformitas.*

10 *Deformitas, & defectus corporis, an inducant irregularitatem, arbitrium Episcopi debet iudicare.*

11 *Irregularitatem inducit natalium defectus, etiam occultus.*

12 *Matri adulteræ, filius in sui præiudicium credere non tenetur.*

13 *Illegitimi, vt plurimum, paternæ incontinentiæ imitatores, & malè morigerati esse solent.*

14 *Illegitimi per subsequens matrimonium, excepta Cardinalatus dignitate, ad omnia habilitantur.*

15 Irre-

15 *Irregularitatem inducit animæ defectus.*
16 *Irregularis est penitus illitteratus,& inhabilis,etiam ad primam tonsuram.*
17 *Irregularitas incurritur, ex defectu perfectæ lenitatis.*
18 *Ordines omnes referuntur ad Eucharistiæ sacramentum.*
19 *Sacerdos homicida, magis repræsentat interfectores Christi, quàm ipsum Christum.*
20 *Irregularitas incurritur, tam ob membri incisionem,quàm per homicidium.*
21 *Inutile esse, & non esse paria videntur.*
22 *Similium idem iudicium est habendum.*
23 *Paria sunt ecclesiam Prælatum, uxorem virum, & patrem filium non habere, seu illum habere inutilem.*
24 *Irregularitatẽ regulariter debilitas membri non inducit.*
25 *Interpretatio in pœnis strictior est facienda.*
26 *Irregularitas contrahitur per quodcunque homicidium, & cuiuscunq; personæ membri mutilationem.*
27 *Irregularitas contrahitur per fœtus animati occisionem.*
28 *Animari solet masculus intra quadragesimum, & fœmina intra octogesimũ diem.*
29 *Homicidium committens cum moderamine inculpatæ tutelæ, an incurrat irregularitatem.*
30 *Præsumitur in dubio contra occisorem.*
31 *Dispensationes, & absolutiones ab homicidio Ordinarijs locorum sunt committendæ.*
32 *Irregularitatem incurrit homicida,& mutilans quocunque casu, etiam vim vi repellendo Concilij Trid.decreto.*
33 *Decreta concilij Tridentini commentari non possunt,nec glossari.*
34 *Ecclesia potest semel à se concessa,quandoq; in totum,vel in partem commutare.*
35 *Dispensatione à Papa impetrantur ab irregularitate propter quodcunque homicidium.*
36 *Decreta sacri concilij recipiunt interpretationem à stylo Romanæ Curiæ.*
37 *Statutum ecclesiasticum,quomodo interpretetur.*
38 *Irregularem solum scandalum hominem facit.*
39 *Homicidium, quod probari non potest, ad defensionem commissum, ad forum exterius deductum,non facit hominem irregularem.*
40 *Homicidium ad defensionem commissum penitus occultum, non facit hominem irregularem.*
41 *Irregularitatem inducit homicidium iniustum, commissum etiam in personam infidelis.*
42 *Homicidium,quo irregularitas contrahitur est duplex,voluntarium,& casuale.*
43 *Irregularitas non incurritur pro homicidio casuali, dando operam rei licitæ, secus, si illicitæ.*
44 *Irregularitatem, an incurrant clerici, & monachi chirurgiæ, vel medicæ arti operam dantes.*
45 *Chirurgiæ officium, in sacris constitutis est prohibitum.*
47 *Medico, ut non teneatur de morte infirmi, tria sunt necessaria.*
47 *Chirurgus clericus, in minoribus constitutus chirurgiæ operam dans, decedente infirmo, quando irregularitatem non incurrat.*
48 *Medici officium exercere, quando liceat clericis in sacris constitutis.*
49 *Beneficiatis, artem chirurgiæ exercere, est prohibitum.*
50 *Irregularitas tollitur baptismo;ingressu religionis,& dispensatione.*
51 *Bigamia ante baptismum contracta, per baptismum non tollitur.*
52 *Irregularitas proueniens ex defectu natalium,per baptismum non tollitur.*
53 *Irregularitas, per bigamiam contracta, & quæ oritur ex homicidio iniusto, ingressu Religionis professione sequuta,non tollitur.*
54 *Dispensatione Papæ, omnis irregularitas tolli potest.*
55 *Irregularitas, solo iure humano est introducta.*
56 *Papa ius humanum declarare,immutare, eiq; derogare potest.*
57 *Episcopi, à quibus irregularitatibus possint dispensare.*
58 *Dispensatio, ab irregularitate, in foro conscientiæ,qua forma fieri debeat.*

IRREGVLARITAS, vt aliqui tenent, est censura ecclesiastica, quod tamen non est verum; quia cen-
1 suræ † tres tantùm sunt, vt in cap. quærenti, de verb. signif. de quibus in præcedenti capitulo, cui meritò continuando, nunc de irregularitate est tractandum.

2 Irregularitas ideo, † est canonicum impedimentum est facto, vel defectu prouenienes, quo quis ad ecclesiasticos ordines promoueri, & iam promotus in ijsdem ministrare prohibetur. Specul. de dispens. §. iuxta, in princip. Couar. in 3. par. relect. sub tit. de homicid. in princ. Nauar. in manual. cap. 27. num. 191. & Greg. Sayr. Thesau cas. consc. lib. 6 cap. 1. num. 16.

3 Diuiditur † irregularitas in quinque species, omissis multis modis doctorum diuidendi, quæ oriuntur ex quinque defectuum generibus, scilicet, Sacramenti, Corporis, Animæ, lenitatis perfectæ, & delicti; vt per Nauarr. eod. manual. cap. 27. num. 192.

4 Et non † incurritur, nisi in solis casibus in iure expressis, vt cap. is, qui, de sentent. excommun. in 6. & Graff. decis. aur. par. 1. lib. 4. cap. 27. num. 3.

5 Primò, † bigami ex defectu sacramenti sunt irregulares, & ordinari non possunt.

6 Bigamia enim est † impedimentum ordinum ob quatuor, de quibus scripsi supra, cap. 4. num. 40. Nam bis coniugatus non potest aptè significare vnionem Iesu Christi cum Ecclesia, vnica sua sponsa, cap. debitum, & ibi gloss. in ver. sacramentum, de bigam. id quod excellentia sacramenti ordinis meretur, cap. vna, 26. distinct. & est signum incontinentiæ, capit. proposuisti, 82. distinct. quodque ad persuadendum castitatem auctoritatem adimit, d. cap. vna, & Nauarr. in manual. cap. 37. num. 195. circ. princip. Et quotuplex sit bigamia, quisue ab ea absoluere possit, supra alio loco scripsi.

7 Secundò, † defectus corporis pluribus modis efficit quem irregularem, vt abscissio, imbecillitas, vel deformitas cuiuslibet membri principalis, etiam occulti: velut si essent pudenda abscissa; siue ipse sua sponte id fecerit, siue alius sua culpa, quia iussit, aut rogauit, aut quia dando operam rei illicitæ, id casu contigit; vel in pœnam alicuius delicti, aut à suis inimicis fuerit abscissum, cap si quis absciderit, cum seqq. 55. distinct. Nauar. eod. cap. 37. num. 198. & Graff. cap. 27. par. 1. lib. 4. num. 39. At si absque sua culpa quid tale euenerint, dummodò non sit factus inhabilis, nec deformis deformitate, quæ scandalum pariat in populo, non inducit irregularitatem, cap. ex parte, 1. & 2. cap. significauit, de corp. vitiat, & cap. lator, ead. dist. 55.

8 Quilibet † etiam defectus, inhabilitas cuiuslibet membri, quæ inhabilem facit ad celebrandum, saltem sine notabili horrore, deformitate, aut scandalo, inducit irregularitatem; siue incurratur culpa propria, siue sine culpa, eod. cap. penul. & c. vltim. de corp. vitiat, & Nauarr. eod. cap. 27. nu. 200. vers. sextò dico. Et quòd quælibet deformitas notabilis sufficiat, ne quis debeat promoueri, tenet Abb. in cap. 2. num. 2. de cler. ægrot. vel debil. Omnesq; monstrosi; aut, qui plura capita, plures manus, & plures pedes solito habent, vel, qui excedunt debitum naturæ, vt gigantes, vel pygmei, minores, à demone obsessi, lyphatici, furiosi, hermaphroditi, serui, infames, & abstemij, sunt irregulares, vt per Nauarr. eod cap. 27. num. 202. 203. & 204. & Greg. Sayr. Thesaur. cas. consc. par. 1. lib. 6. cap. 8. num. 1. & 3.

9 Sed modica deformitas, † necessitate exigente, non facit quem irregularem, nec impedit promouendum, d. cap. fin. & ibi gloss. in verb. deformitatem.

10 Quis autem defectus, † aut deformitas talis sit, vt inducet irregularitatem arbitrium Episcopi iudicabit. Innoc. in cap. 1. de corp. vitia. Nauar. eod. cap. 27. num. 200. vers. quis autem, & Greg. Sayr. cap. 1. nu. 6. in fin. eod. lib.

11 Natalium † defectus inducit irregularitatem quocunq; modo proueniens, etiam si sit occultus, quales sunt illi, quos coniugati ex adulterijs habuerunt adeò, vt sciãt, vel credant, per dictum matris se tales esse; qui legitimationem secreto modo petere debent, quam de facili obtinebunt.

12 Quamuis matris † adulteræ, si nolint credere, non teneantur. Nauar. eod. cap. 27. num.

num. 201. Et omnes, qui extra legitimum matrimonium procreantur, sunt illegitimi, & tam ad ordines, quàm ad beneficia irregulares, cap. cum in cunctis, cap. innotuit, de elect. cap. 1. & cap. fin. de fil. presb. Et est ratio, quia tales, plusquàm alij, vt plu-
13 rimùm, † solent esse imitatores paternæ incontinentię, & male morigerati, eo, quòd à parentibus non ita solicitè, sicut legitimè nati, instruuntur, cap. si gens, 56. dist. & Gregor. Sayr. Thesaur. cas. consc. par. 1. lib. 6. cap. 10.

14 Legitimati † autem per subsequens matrimonium, eo ipso, absque vlla dispensatione possunt ad omnes ordines promoueri; & beneficia ecclesiastica, ac dignitates quascunque etiam obtinere, gloss. in cap. tanta, in verb. legitimum, & in cap. ex tenore, in verb. legitimum, & ibi Abb. nu 8. qui fil. sin. leg. excepta tamen Cardinalatus dignitate, ad quam per subsequens matrimonium nullus legitimatur, vt in constit. Sixti Quinti super Cardinalium creandorum numero, ordine, ætate, tempore, qualitate, & officio; de anno 1586. edita; in vltim. par. Bull. eiusdem Sixti capit. 50. & post Henriq. lib. 1. de sacramen. matrim. capit. 10. §. 1. tenet Gregor. Sayr. eodem cap. 10. num. 13. & 14. & potest tamen Papa dispensare.

15 Animæ † defectus, quo tertia species irregularitatis procedit, consistit in eo, qui non est baptizatus, qui est incapax ordinis, cap. 1. & cap. veniens, de presb. non baptiz. quamuis sit cathecumenus. Quia character ordinis præsupponit characterem baptismi: neque hæreticus, aut fautor hæreticorum ordinatur, neq; sarracenus, aut iudęus, aut paganus, aut neophitus, siue recenter conuersus. Nauar. eod. cap. 27. num. 205. vers. tertiò dico, & Greg. Sayr. cap. 19. nu. 1. lib. 6.

16 Illitteratus, † penitusq; ignarus litterarum, est irregularis, & inhabilis, etiam ad primam tonsuram, & quatuor minores ordines. concil. Trident. in cap. 4. & cap. 11. de reformat. sess. 23. & faciunt tradita per Nauar. in cap. si quando, excep. 13. num. 2. & 3. de rescript.

17 Irregularitas, † etiam incurritur ex defectu perfectæ lenitatis, quæ oritur ex occasione, vel mutilatione membri hominis in casu licito: ita vt quicunq; iustè, & sine peccato, vel hominem occidit, vel membrum abscindit, aut occidere, vel abscindere facit, est irregularis, adeò, quòd, nec ordinari, nec in susceptis ordinibus ministrare permittatur, cap. clericis, cap. sententiam sanguinis, ne cler. vel mon. & Greg. Sayr. in cap. 15. nu. 1. lib. 6.

18 Quia † ordines omnes inseruntur ad Eucharistiæ sacramentum, in quo repræsentatur passio CHRISTI, qui fuit mitissimus, & qui sanguinem suum pro hominibus fudit, & cum percutiebatur, non comminabatur; vnde ministri altaris CHRISTVM repræsentantes potiùs parati esse debent proprium sanguinem fundere, quàm aliorum.

19 Sacerdotes † autem homicidę magis repræsentant interfectores CHRISTI, quàm ipsum CHRISTVM; & propterea quęcunque occisio hominis, aut membri mutilatio, constituit facientem irregularem, ob defectum mansuetudinis, quæ reperiri debet in ministro CHRISTVM repræsentante. S. Thom. 2. 2. quæst. 40. artic. 2. Nauar. eod. cap. 27. num. 206. & Gregor. Sayr. d. quæst. 15. num. 2.

20 Et regulariter ad irregularitatem † incurrendam in hac specie requiritur, vt actu fiat hominis occisio, vel membri mutilatio, seu abscissio: quia in hac materia, quoad irregularitatem, æquiparantur homicidium, & membri abscissio, gloss. in cap. fin. in verb. nota quod, de homicid. in 6. & glo. in clemen. vnic. in verb. mutilet. & ibi Abb. nu. 4. & Sayr. vbi suprà num. 3.

21 An autem † per mutilationem intelligatur debilitatio ita, quòd satis sit ad hanc irregularitatem incurrendam membrum alterius debilitari ex vulnere, aut percussione, vel incusione neruorum ita, vt reddatur ineptum membrum, ad vsum ordinis; cùm
22 paria † videantur non esse, & inutile esse, & de similibus idem iudicium sit habendũ, cap. 2. §. sicut ergo, de translat. Episc.

23 Et † paria sint ecclesiam non habere Prælatum, & habere inutilem, dict. cap. 2. §. sed neque. Pariaque sint vxori non habere virum, & patri non habere filium, & inutilem habere, vt per gloss. in l. fin. in verb. orbitates. C. ad l. Iul. de plag. Et quòd sufficiat ad irregularitatem incurrendam

debilitare membrum alterius, tenet Abb. in capit. cum illorum, num. 8. de sentent. excommun. & Graff. lib. 2. decis. cap. 61. num 3. par. 1.

24 Verior tamen opinio, † est, quòd ad irregularitatem incurrendam non sufficit debilitatio: quia per mutilationem in iure intelligi debet membri amputatio, cùm membrum debilitatum non desinat esse membrum, capit. sicut vrgeri, 1. quæst. 1. Et mutilatio propriè, & strictè sumpta sit amputatio membri, vt per gloss. in cap. accusasti, in verb. debilitatus, & ibi Abb. in fin. de accus. idem Abb. in cap. 1. num. 9. qui cler. vel vou. & Felyn. in cap. inter cæteras, num. 8. de rescript. Quodque per debilitationem membri irregularitas non incurratur, consulit Aufr. vt in addit. ad decis. 8. Capell Tolosa.

25 Quia, cùm non reperiatur † iure cautum, quòd debilitatio inducat irregularitatem, in pœnis mitior interpretatio, & strictior est facienda, cap. odia, de reg. iur. in 6. & Abb. in d cap. 1. num 9 Nauar. in d. cap. 27. num. 107. Et hanc esse communem theologorum, & aliorum doctorum opinionem, probat Greg. Sayr. in dict. cap. 15. nu. 6.

26 Hæc autem † irregularitas contrahitur per quodcunque homicidium, & cuiuscunque personæ membri mutilationem, etiam sarraceni, pagani, banniti, vel excommunicati, vt cap. clericum, 50. distinct. cap. penult. de homicid. & Nauar. d. cap. 27. num. 210.

27 † Et sufficit, quòd quis occidat fœtum animatum in vtero matris ad irregularitatem incurrendam, qui, si masculus, est, in-
28 tra quadragesimum, & † si fœmina intra octogesimum diem solet animari, gloss fin. in cap. 1. distinct. 5 Nauar. eod. cap. 27. num. 223. & Couar. in 3. par. 2. par. relect. §. tertius quis. incip. vndecimo, num. 1. circa med. & Gregor. Sayr. in cap. 1. num. 3. lib. 6. par. 1.

Et in dubio, an occiderit fœtum animatum, vel inanimatum, tutior pars est putare fœtum fuisse animatum, & dispensationem ad cautelam obtinere, cap. significasti, iunct. gloss. in ver. ad cautelam, de homicid.

29 Qui † autem, vim vi repellendo, cômittit homicidium, cum moderamine tamen inculpatæ tutelæ, non incurrit irregularitatem, per clement. vnic. de homicid. & ibi Couarr. in tertia parte, sub titulo de homicidijs 3. part. relect. §. vnic. num. 2. & num. 3. Nauar. in eod. cap. 27. num. 211. & Gregor. Sayr. qui hanc dicit communem omnium sententiam, in cap. 17. num. 1. eod. lib. 6 & ità fuit à Sacra Congreg. Conc. decisum super cap. 7. de reform. sess. 14. dummodò non sit in aliqua culpa.

Qui ad sui defensionem homicidium committit, vt non incurrat irregularitatem, requiritur, quòd careret omni culpa, non daret operam rei illicite, & aliter mortem euitare non potuerit; quia innangulatus erat, vel sic arctatus, quòd fugere, nec se iuuare clamore, vel aliter poterat.

Et in foro contentioso, si de hoc dubitaretur, ei non crederetur, sed per circunstantias occurrentes hoc esset iudicandum, capitulo significasti, il 2. §. quòd si discerni, de homicid. licèt in foro pœnitentiali asserenti crederetur, vt per gloss. in eadem clement. vnic. in ver. non valens. In quo procedit communis opinio relata per Sayr. in Thesaur. cas. consc. loco suprà citato.

30 Quinimò † præsumitur in dubio contra occisorem, vt per Abb in eadem clementin. vnic. de homicid. num. 5. & Bart. in l. Aurelius, §. idem quæsijt, num. 2. ff. de liberat. leg.

Et quia tali casu quando homicidium non ex proposito, sed casu, vel vim vi repellendo, vt, qui se à morte defenderet, narratur fuisse commissum, quam ob causam etiam ad sacrorum ordinum, & altaris
31 ministerium, † & beneficia quæcunque, ac dignitates iure quodammodo dispensatio debetur, committenda est Ordinario, aut ex causa metropolitano, seu viciniori Episcopo, qui non, nisi causa cognita, & probatis precibus, ac narratis, nec aliter, possit dispensare; vt per concil. Tridentin. cap. 7. de reform. sess. 14.

32 Quo concilij decreto iure nono † videtur, etiam vim vi repellendo, homicidam, vel vtilitatem pœnam irregularitatis incurrere: quia decreta eiusdem sacri concilij fuerunt auctoritate Apostolica con-
33 firmata, & obseruari mandata, ac † vniuersis inhibitum, nè commentarios, glossas, vllum-

vllumuè omninò interpretationis genus super ipsius concilij decretis quocunque modo sub censuris, & pœnis edere præsumant, vt in Bulla confirmationis eiusdem concilij dat. Romæ anno 1563. in fine concilij impressa, & dictis decretis, & legibus nouis derogantur antiqua contrarium disponentia.

34 Quia † Ecclesia semel à se concessa potest, vel pietatis, vel necessitatis intuitu in totum, vel in partem commutare, cap. postea. quàm §. his ità, 15. quæst. 2.

Quòdque dispositio sacri concilij procedat in quocunque homicidio, etiam vim vi repellendo, commisso contra clement. vnic. de homicid. tenuit Simon. Mayol. Asten. qui fuit Episcopus Vulturariensis, & decessit in Vrbe Secretarius Apostolicus de anno 1601. vir eminentis doctrinæ, vt plura eius opera testantur, pius, & timoratæ conscientiæ adeò, quòd cùm posset, consanguineos ditare, noluit, sed opulentum spolium cameræ Apostolicæ reliquit. in suo tractatu de irregularitate, lib. 1. cap. 2. num. 10. §. vigesima, & lib. 5. cap. 48. num. 10. & num. 11.

35 Comprobatur † dicta opinio validissimo argumento, nempe, quia, vbicunque agitur de homicidio, seu mutilatione etiam ad necessariam defensam, clerici, aliæq; ecclesiasticæ personæ timoratæ conscientiæ à Sede Apostolica obtinent dispensationes, quæ ad formam dicti cap. 7. de reformat. Ordinarijs locorum committuntur.

Et est ratio, quia, vt quis cesset à diuinis, potiùs debet iudicari irregularis, quàm non: quia vbi maius periculum, ibi cautiùs est consulendum, cap. vbi periculum, de elect. in 6. & in terminis Lambert. de iur. patr. par. 1. lib. 2. art. 4. quæst. 4. princip. num. 8.

36 † Et stylus curiæ Romanę facit ius, cap. ex litteris, & ibi Felyn. nu. 4. de const. Rot. decis. 1 post med. de fil. presbyt. in nou. & Lap. alleg 33. num. 4.

37 Pro † interpretatione autem statuti ecclesiastici recurritur, primò ad Ius canonicum, secundò ad stylum curiæ. Abb. in eod. cap. ex litteris, & Felyn. in eod. nu. 4.

Et pro opinionibus reconciliandis tres casus sunt considerandi.

Primus, si homicidium commissum sit publicum, ità quòd homicida se celare non possit, & cum scandalo fuit commissum: eo casu opinio Maioli est vera, quòd propter scandalum publicum, in foro exteriori teneantur necesse sit obtinere dispensationem ab homicidio, & irregularitate à Papa, quæ committi solet ad formam eiusdem, cap. 7. sess. 14.

38 † Quia solùm scandalum reddit hominem irregularem, vt in cap. ex litteris il 1. vbi etiam gloss. in verb. scandalum, & ibi Felyn. nu. 2. & melius in cap. sicut dignum, §. illi etiam, num. 2. vers. tertiò solùm, de homicid.

Si verò ad necessariam defensam cum moderamine inculpatæ tutelæ, omnibus illicitis cessantibus; tunc non incurritur irregularitas ex allegatis suprà num. 29. quia cessat etiam scandalum.

39 Secundus, † si homicidium ad defensionem fuit commissum nocturno, aut alio tempore, nullis præsentibus, vel taliter, quòd probari non possit, & homicida stat in negatiua; tunc Ordinarius, si causa in iudicium deducatur, poterit ipsum diffinitiuè absoluere: quia in foro fori secundum acta, & probata est iudicandum, gloss in cap. 1. in ver. secundum, de offic. ord. sed in foro conscientiæ dicta absolutio non habet vim dispensationis ab irregularitate, vt quis possit ad ordines promoueri, & beneficia ecclesiastica obtinere; sed à Papa est dispensatio saltim per viam secretam in pœnitentiaria obtinenda.

40 Tertius † casus est, quando quis commisit homicidium ad sui defensionem, & homicidium est penitus occultum, ità quòd ad forum pœnitentiale recurrit tantùm pro absolutione in foro interiori, & tunc creditur pœnitenti, & non est irregularis; vt distinguit etiam gloss. in dict. clement. vnic. in verb. non valens, de homicid. & Gregor. Sayr. in d. cap. 17. nu 10. lib. 6.

41 Homicidium † voluntarium iniustum irregularitatem inducit: quòd procedit, siue committatur in personam Christiani, siue cuiuscunque hominis pagani, iudæi, excommunicati, siue banniti, vt de pagano est text. in capitulo clericum, & capitulo de his clericis, 50. dist. & de excommunicato, in capitulo excommunicatorum, 23. quæst.

quæst.5. & Gregor. Sayr.in eod. Thesaur. cas.consc.lib.7.cap.1.nu.4. par.1.cum alijs suprà, num.26.allegatis.

42 Iniustum † homicidium, ex quo irregularitas contrahitur, est duplex voluntarium, aut casuale, vt in diffinitione de qua per Nauar. dict.cap.27.nu.219.eandemq; irregularitatem inducit homicidium casuale, dando operam rei illicitæ perpetratum. Nauar. in eodem capitulo num.222. vers. quintò infertur, per text. in cap.dilectus,& cap.ex litteris,1.de homicid.à contrario sensu inductum,& Gregor.Sayr.eodem lib.7.cap.5.num.3.in fin.

43 Secus † tamen pro homicido casuali, rem necessariam, & vtilem agendo, commisso,vt in cap.ex litteris, 2.§. quo circa, eod. titul. tunc enim sequitur homicidium sine peccato mortali.

Et irregularitas non incurritur, quæ primò casu incurritur pro peccato mortali,vt per Nauar.d. cap.27. num.252. vers.octauò,& Greg.Sayr.d.lib.7. cap.5. num.5. vbi testatur hanc esse veriorem,& communiorem opinionem.

44 Irregularitatem † incurrunt etiam clerici, & monachi chirurgiæ, vel medicinæ operam dantes, si inde sequatur homicidium.

45 Quia † clericis in sacris ordinibus constitutis prohibitum est officium chirurgiæ cum adustione, vel incisione, cap.sententiam sanguinis,ne cler. vel mon.quæ pœna extenditur etiam ad constitutos in minoribus ordinibus, si sunt beneficiati, & monachis.Abb.in eod.cap.sententiam,nu.21.

46 Vt medicus † non teneatur de morte infirmi, tria præcipue sunt necessaria; vnum,vt sit peritus in arte; alterum, vt adhibeat omnem diligentiam secundum artis præscripta; tertium, quòd admoneat infirmum,vt præcaueat ab ijs,quæ sibi sunt nocumento futura, cap.tua nos, & ibi Abb. nu.3.de homicid. Couar.in clem.vnic.par. 2.§.4.num.2. & Gregor.Sayr.Thesaur.cas. consc.lib.7.cap.6.num 8.

47 Et ex his si laicus, aut clericus in † minoribus constitutis chirurgus esset, & iuxta artis peritiam chirurgiæ operam daret, atque ex aliqua incisione absque eius culpa ægrotus periret, non esset irregularis censendus, Card. in cap. tua nos. Martian.Socin.in cap.ad audientiam, num.13. de homicid.& Couar.in d.§.4.num.3.vers. hinc infertur.

48 Clericis † enim, etiam in sacris constitutis,ac monachis artis medicinæ peritis est licitum medicare per modum consulendi; dummodò, nec incisio, nec adustio, nec etiam probabile periculum mortis, aut pharmaci dispensatio intercedat; & maximè erga miserabiles, & coniunctas personas, quibus pro huiusmodi personis est facultas postulandi,seu aduocandi permissa, vt cap.1.& 2.de postul.

Vnde,si monachus,vel clericus exerceat medici artem, in qua sit peritus, & absque eius culpa casu infirmus, & ægrotus moriatur, non efficitur irregularis, vt tenet Card.in d.cap.tua nos, col.1.de homicid. quem sequitur Greg.Sayr.dict.cap 6 n.11.

49 Sed,vbi requiritur adustio,† vel incisio,in sacris constitutis & clericis beneficiatis artis chirurgiæ officium exercere est prohibitum: & si chirurgiæ operam dát,& quis moriatur absq; eorum culpa, quia artem sibi interdictam exercent, si ex causa alicuius adustionis, vel incisionis, à chirurgo illatæ decedat, efficiuntur irregularis. Abb.in cap.sententiam sanguinis, num.23. ne cler. vel mon. Paris.consl.96. col.vltim. lib.4.& Couar.eodem §.4.num.3.

50 Tollitur † irregularitas tribus modis,videlicet baptismo, ingressu religionis, & dispensatione, vt per Graff.decis. aur. par.1. lib.4.cap.27.num.72.

Baptismo autem deletur omnis macula, omne peccatum, & omnis irregularitas, gloss.in capitulo denique,in ver.inter peccata, dist.26.cap.si quis viduam,in ver.post baptismum,distinct 50. Innoc.in cap. presbyterum, de homicid. Abb. in cap.gaudemus, num.17. de diuort. & Nauarr.in manual.cap.27.nu.219 vers 3.

51 † Excepta tamen bigamia, quæ contracta ante baptismum,perseuerat post baptismum, itâ quòd bigamus ante, vel post baptismum, non potest promoueri, nec corrupta velari, cap.acutius, 26.distinct.

52 † Nec tollitur irregularitas prouenìens ex defectu natalium, licèt tollatur procedens ex peccato, qualitercunq; proueniat, cap.si quis viduam,50. dist.§ ecce, 51.dist. Graff.dict cap.27.nu 72.

53 Re-

53 Religionis † ingressu professione sequuta, tollitur omnis irregularitas, excepta illa bigamiæ, & ea, quæ oritur ex homicidio voluntario iniusto, vt cap. scripturæ, de vot. cap. 1. de fil. presbyter. & post Sot. & Caietan. tenet Graff. eod. cap. 27. nu. 73.

54 Dispensatione † Papæ tollitur omnis irregularitas, quia ab omni irregularitate ex bigamia, aut alio quocunque defectu casu, vel delicto prouenienete, Papa dispensare potest, cap. lector. & ibi gloss. 34. distinct. gloss. in cap proposuit, in verb. supra ius, de concession. præben. & Graff. eodem cap. 27 num. 81.

55 † Quoniam irregularitas solo iure humano est introducta, Nauar. eod. cap. 27. num. 197. sed tamen etiam iure diuino prohibentur multi à sacris tractandis.

56 Et † Papa est supra ius humanum, quòd etiam declarare, immutare, ac illi derogare potest, clement. ne Romani, in princip. de elect & Innocent. in cap. 2, in fin. de bigam.

57 Episcopi † ab omnibus irregularitatibus ex delicto occulto prouenientibus, excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis alijs deductis ad forum contentiosum, possunt dispensare, concil. Trident. cap. 6. de reform. sess. 24.

Et de iure communi, ante concil. Tridentin. pluribus alijs casibus, Episcopi dispensare non possunt, de quibus per glos. 1. in cap. miror, 50. distinct.

In quibus autem possit, vel non possit Episcopis dispensare, tradit Gregor. Sayr. in Thes. cas. consc. cap. 7. eod. lib. 7. & dispensatio ab irregularitate, auctoritate ordinaria hoc modo fieri debet.

58 † Auctoritate. N. in hac parte tibi concessa, & mihi commissa.

Ego dispenso tecum super irregularitate, vel irregularitatibus, quam, vel quas contraxisti, vel (si res esset dubia) si contraxisti, ex tali causa (quam confessarius exprimere debet,) & restituo te ad legitimos actus. In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Amen.

Eidem Trinitati laus sit sempiterne, & Domino Nostro Iesu Christo salutis nostræ auctori gloria, cuius gratia, ac benignitate, Beatissimæque eius Genetricis auxilio, ab operis huius initio, vsque in finem adiutus, & illuminatus me reduxi.

Æternus honor sit Quadraginta Laureatis Martyribus, in quorum laudem hæc quadraginta rerum capita (quò numerus, qui honori semper fuit habitus, eidem numero responderet) illorum fauore, ac patrocinio, quod apud Deum assiduè imploro, fauente numine, tandem compilata, & absoluta fuere.

Quæ tamen omnia cuique fideli melius sentienti, ac præcipuè censuræ, & correctioni Sacrosanctæ Romanæ, & Vniuersalis Ecclesiæ, in omnibus, & per omnia suppposita, ac subiecta esse volo: in cuius gremio, ac vnione, dum viuam, permanere, ac pro ea, si opus esset, sanguinem ipsum fundere constituo, ac testor; cuius auctoritati, atque indicio inconcusso, animo semper adhæreo, eique me ipsum toto corde committo. Laus iterata Deo.

Finis Tertiæ Partis.

IO. FRANCISCI LEONIS IPPOREGIENSIS V. I. D. EPISCOPI THELESINI.

THESAVRI FORI ECCLESIASTICI.

Pars Quarta.

DE EMPHITEVSI ECCLESIASTICA. Cap. I.

SVMMARIVM.

1 *Transactio cum emphiteuta ecclesia de re quàm ipse possidet, non videtur alienatio: potest fieri de bonis eccl. nondum incorporatis, ibidem.*

2 *Secus sine consensu Apostolico de vnitis.*

3 *Declara remissiuè.*

4 *Actionem qui habet ad rem, ipsam rem habere videtur.*

Dominium ecclesia acquirit sine rei traditione, ibidem.

Rector ecclesia non potest renunciare dominio Ecclesia, ibidem.

5 *Nec de bonis ecclesia disponere, nec transigere.*

6 *Non est ecclesia rerum dominus, sed tantùm administrator.*

7 *Principes seculares nunquam possunt tollere ius deuolutionis in ecclesiam.*

Nullam habent iurisdictionem in bonis ecclesia, ibidem.

8 *Emphiteusis est iuris gentium contractus.*

Non possunt auferre, qua sunt iuris gẽtium, nec contra illud aliquid statuere, ibidem.

9 *Limita.*

Ius subditi sui quasitum, quando Princeps tollere possit, ibidem.

10 *Quoad clericos, & res Ecclesia, habentur Principes, tanquam priuata persona.*

11 *Suis interim priuantur bonis, dum affectant ecclesiastica.*

Politici nouatores in qua discrimina suos adducant Principes, ibidem.

12 *Alienatio bonorum ecclesia cum auctoritate Pontificis est permissa.*

13 *Mobilia ad successores Pralatos spectantia occupantes suspensionis pœnam incurrunt.*

Am-

Ampliatur etiam in factibus, ibidem.
14 *Emphiteusis ecclesiastica, quando transeat ad fœminam.*
15 *Quando secus.*
16 *Clausula per se, & hæredibus importat emphiteusim hæreditariam.*
Idem, quod num 15.
17 *Emphiteusis ecclesiasticæ ad ecclesiã deuoluitur sola fœmina superstite, quæ fuerit.*
18 *Semel exclusa.*
19 *Clausula per se, & hæredibus quibuscunque, & quibus dederit, quidquid operatur in emphiteusi.*
20 *Emphiteusi finita sine culpa emphiteuta peti potest, vt renouetur.*
21 *Secus si sit emphiteusis ecclesiastica.*
22 *Emphiteusis ecclesiastica si sit renouanda, quid considerandum.*
23 *Emphiteusis ecclesiastica, quomodo cum meliorameutis ad ecclesiam reuertatur.*
24 *Verbum liberè in contractu emphiteutico, quid efficiat.*
25 *Emphiteuta, quando nec melioramenta, nec ius possessionis possit prætendere.*
26 *Successores factum primi emphiteutæ nequeunt impugnare.*
27 *Melioramentorum exceptio, etiam aduersus rei iudicatæ exceptionem, admittitur.*
Declara, ibidem.
28 *Limita.*
Melioramenta, quando in emphiteusi soluuntur, ibidem.
29 *Contractus à conuentione partium legem accipiunt.*
Limitatio eadem, quæ num. 28.
30 *Melioramenta non possunt deduci contra decretum Papæ.*
31 *Limitatio eadem quæ num 28.*
32 *Caducitas incurritur ob rei emphiteuticæ deteriorationem.*
Declara, ibidem.
Emphiteuta non potest incidere arbores fructiferas, ibidem.
33 *Emphiteuta vt possit expelli, tria copulatiuè requiruntur.*
34 *Deterioratio, quanta sit arbitrio iudicis iudicanda.*
35 *Caducitas incurritur ob rei emphiteuticæ alienationem irrequisito domino.*
36 *Declara.*
37 *Locationes ad modicum tempus, quando emphiteusis solemniter requirant.*
38 *Pacta etiam contra ius laicale, emphiteusi apposita sunt seruanda.*
39 *Pactum ne emphiteusis ecclesiasticæ incidat in commissum, de iure veteri valet.*
40 *Alienatio bonorum ecclesiasticorum est de Papæ reseruatis.*
41 *Emphiteuta, quãdo possint irrequisito domino, bona laicalia emphiteutica alienare.*
42 *Pacta contra ius laicale emphiteusi apposita sunt seruanda, modo non sint contra substantiam contractus.*
43 *Laicus est dominus rerum suarum.*
44 *Rector non est redditnum bonorum Ecclesiasticorum dominus.*
45 *Emphiteusis est quadã alienationis species.*
46 *Liuellum, locatio perpetua, emphiteusis, & similia sunt synonima.*
47 *Pactum, ne emphiteusis ecclesiastica incidat in commissum hodie non valet.*
48 *Rector in casibus permissis potest transigere de bonis ecclesiæ.*
49 *In emphiteusi ecclesiastica non sunt seruanda pacta apposita contra ius laicale.*
50 *Non soluens ecclesiæ per biennium, etiam non interpellatus expelli potest.*
Dies pro homine interpellat, ibidem.
Idem si vendat, irrequisito domino, ecclesiasticam emphiteusim, ibidem.
51 *Iuramenta contra Sanctiones ecclesiasticas non sunt seruanda.*
52 *Papa omnium bonorum Dominus.*
53 *Declara, num. 49.*
Apposita in alienatione rei ecclesiasticæ an, & quando censeatur à Pontifice approbata ibidem.
54 *Papam certam scientiam habuisse, quomodo præsumatur.*
55 *Clausula ex certa scientia in litteris Apostolicis quid operetur.*
56 *Papa, confirmando actum perinde roborat, ac si à principio fuisset ab eo factus.*
57 *Quando censeantur à Pontifice non approbata apposita in alienatione rei ecclesiasticæ.*
58 *Papa non præsumitur confirmare iuri repugnantia.*
59 *Pactum, ne emphiteusis ecclesiastica incidat in commissum, hodie non valet, etiam si à Pontifice legeretur commissum.*
60 *Clausula, si in euidentem, quando in litteris*

ris Apostolicis apponatur.

Littera Apostolica super alienatione bonorum Ecclesiæ, quando subreptitia indicanda, ibidem.

61 *Iurisdictio delegata non attenditur, sed vti extraordinaria, restringenda.*

62 *Delegatus formam suæ delegationis diligenter seruare debet.*

63 *Actus à principio omnino nullus semper nullus.*

Alienatio facta contra formam extrauagantis ambitiosè est nulla, ibidem.

64 *Clausula supplentes omnes defectus in litteris Apostolicis quid suppleat.*

Defectus substantiales suppleri non solent, ibidem.

65 *Consensus rectoris in alienatione bonorum Ecclesiæ, quando nihil valeat.*

Confirmatio actus facta à Papa quid efficiat, ibidem.

66 *Solemnitas, & forma substantialis sunt iuris publici.*

67 *Alienatio præsumitur facta in fraude m, si fiat in consanguineos.*

68 *Alienationes, antequam fiant, debent præcedere tres tractatus, cum quibus fieri debent.*

69 *Alienatio si fiat sine Apostolica auctoritate, est nulla.*

70 *Etiam si sit iuramento vallata.*

71 *Verbum omninò quid declaret.*

72 *Alienatio bonorum ecclesiæ potest à rectore alienante reuocari, etiam iuramento interueniente firmata.*

73 *Alienatio bonorum ecclesiæ fieri potest auctoritate ordinaria de prædijs parui mométo.*

74 *Prædia quæ possint dici parui momenti.*

75 *Alienatio bonorum ecclesiæ, nunquam fieri debet, nisi in euidentē ecclesiæ vtilitatem.*

76 *Clausula, & tunc in euidentem ecclesiæ vtilitatem quid operetur.*

77 *Emphiteusis quotuplex sit.*

78 *Emphiteusis non datur, nisi interueniente scriptura.*

79 *Emphiteusis, quot modis concedatur.*

80 *Emphiteusis, quo casu censenda sit laicalis.*

81 *Idem, quod num. 79.*

82 *Paterfamilias accipiens rem suam in emphiteusim ab ecclesia sibi præiudicat.*

83 *Bona laicalia ecclesiæ data, & à donante in emphiteusim accepta, publicari non possunt.*

84 *Idem, quod num. 79.*

85 *Quando conceditur ad tertiam generationem, quæ fieri debeat computatio.*

86 *Idem, quod num 79.*

87 *Emphiteuta in laicali emphiteusi debet soluere onera pro sua portione.*

88 *Emphiteuta in ecclesiastica emphiteusi non debet soluere onera pro sua portione.*

89 *Idem, quod num. 87.*

90 *Quare emphiteuta in ecclesiastica emphiteusi non debet soluere onera pro sua portione.*

Statuta laicorum non includunt bona ecclesiæ emphiteutica penes laicos existentia, ibidem.

91 *Consuetudo vnius Prouinciæ non extenditur ad alias.*

92 *Idem, quod num 90.*

Quare consuetudo vnius Prouinciæ non extenditur ad alias, ibidem.

93 *Declara.*

94 *Fraudem sacri canones execrantur.*

95 *Bona ecclesiæ donata præsumuntur libera.*

96 *Immunitas prædij cōpetit & melioramentis.*

97 *Accessorium sequitur naturam sui principalis.*

98 *Quinquagesima quando, & cui ab emphiteuta soluenda.*

99 *Emphiteusis quare concedatur.*

100 *Melioramenta diuerse iure nō censentur, & quare.*

101 *Priuilegium ecclesijs vnius ciuitatis concessum ad construendas ecclesias extenditur.*

102 *Sixtus V. quos Vrbis incolas varijs priuilegijs nunciauerit.*

103 *Ecclesiæ interest, vt eius bona emphiteutica augeantur.*

104 *Emphiteusis ecclesiastica gaudet immunitate à collectis.*

105 *Et quare.*

Immunitas est realis in bonis ecclesiæ, ibidem.

106 *Immunitas transit ad emphiteutam ecclesiæ.*

107 *Secus in emphiteusi laicali.*

108 *Idem, quod num. 105. & 106.*

109 *Statuta laicorum non possunt super ecclesiæ bonis disponere.*

110 *Statuta laicorum clericos nunquā ligant, nec ecclesias, etiam si sint æqua, & honesta.*

Bar-

111 *Bartoli sententia, quòd statuta honesta, & aqua possint ligare clericos, non recipitur.*
112 *Quare statuta laicorũ, etiam si sint aqua, & honesta, non ligant clericos.*
113 *Principes seculares non debent indirectè contra ecclesiasticam libertatem quid attentare.*
114 *Principes seculares aliquid indirectè attentantes contra ecclesiasticam libertatem incidunt in Bulla Cœna Domini.*
115 *Iudex ecclesiasticus laici iudicis negligentiam supplere potest, non contra.*
116 *Declara.*
117 *Misti fori non est prohibitio sationis oriza.*
118 *Clerici, vt in rebus aquis obediant, qui magistratus adeundi, & qui superiores.*
119 *Prasules Ecclesia sunt quibusuis laicis magistratibus maiores.*
120 *Oriza satio vicinis populis noxia.*
121 *Hominis gratia omnia sunt constituta.*
122 *Homo est dignissima creaturarum.*
Eum Deus ad imaginem suam fundauit, ibidem.
123 *Homini omnia subijciuntur.*
Homo est omnium rerum forma, ibidem.
124 *Hominis vita est inastimabilis.*
125 *Publica vtilitas priuata est praferenda.*
126 *Aer grauis cœlum inficit,*
Mortem homini approperat, ibidem.
127 *Sordes sunt extra Vrbem efferenda.*
128 *Pestifera loca ad habitandum eligentes non sunt à peccato immunes.*
Aer impurus vbi est, ibi, & morbosi ciues, & pauci, ibidem.
129 *Regia dignitas, & ignominia in quibus consistant.*
130 *In priuilegio, quando etiam non priuilegiati includantur.*
131 *Pœnam statuentes laico pro facto clerici in Bulla Cœna Domini incidunt.*
Clerici Principis edicto nunquam ligãtur, ibidem.
132 *Declara.*
133 *Clerici, quamuis legi seculari non subijciantur, subiecti tamen sunt legi naturali.*
134 *Laici carent iurisdictione leges condendi, & edicendi contra clericos.*
135 *Matrimonia nõ possunt à laicis prohiberi, ne contrahantur cum personis certi loci.*
136 *Matrimonialis materia est de iure poli.*
Fœmina non amittit lucrum, etiam si contra statutum forense nupserit, ibidem.
137 *Libertatem ecclesia violãtibus diuina cœlitus ira resistit.*
138 *Nicephori Phoca lex Ecclesia libertati repugnans fuit abrogata.*
139 *Aistulphi Longobardorum Regis sacrilegi miserandus interitus.*
140 *Federici secundi Imperatoris semen diuino iudicio extinctum.*

VERA, communis, & vulgata est conclusio, quòd bona ecclesiastica citra Papę consensum alienari non possint, ex pluribus supra allegatis. Sed dubitatur, an de bonis litigiosis sine beneplacito ipsius Papæ & solẽnitatibus à iure requisitis cum emphiteuta, seu feudatario, vt emphiteuta in illorum possessione remaneat, liberè transigi possit. Et videtur, quod sic, si emphiteu-
1 ta, vel feudatarius est in possessione, † quia tunc transactio non videtur alienatio, vt tenet Ias. in l. iusiurandum, quod ex conuentione, §. pupillus, nu. 4. ff. de iureiur. & gloss. in l. nulli, ff. de transact. quæ conclusio procedit, duntaxat in bonis ecclesiæ donatis, vel legato, vel testamento, seu aliàs relictis, quæ nõdum fuerint ecclesiæ incorporata, Rot. conf. 184. num. 1. & 2. Rol. conf. 15. nu. 42. volum. I. Ceph. conf. 375. num 30. & 31. vol. 3. & ita distinguit Ias. post alios quamplures per ipsum pro communi * opinione citatos in l. legatum, num. 15. 16. & seq. ff. de leg. 1. idem declarat, & distinguit, Bald. conf. 16. Tiraq. de retract. consang. aut ęquipol. §. 1. gloss. 14. num. 64. Natta conf. 44. vbi asserit, quòd doctores, qui pro contraria
2 opinione allegantur, loquuntur † de transactionibus, quę fiunt cum fratribus mendicãtibus, cum quibus id est speciale, vel cum ecclesiarum rectoribus super bonis nõdum ecclesiæ vnitis, & incorporatis, non autem super bonis, quorum directum dominium est penes ecclesiam, cui sunt incorporata, super quibus sine consensu Papæ transigi non licet, nisi ecclesia remaneat, aut inducatur in possessionem, vt per gloss. in

d.l.nulli, & ibi Bart.nu.2. de transact.idem Bart.in d.l.1.nu.3.C.si aduers.transact.cum quo transit. Ias. limitando prius per ipsum dicta in eadem l. iusiurandum, quod ex conuentione, § pupillus, num.4.in fine, ff. de iure iuram. Natta eodem cons 44 nu 3. 12. & 13. & Borgnin. post plures alios decis.45.alias 16.in additione, nu.44.par.1.

Nec super decimis valet transactio de decimis facta cum Prælato, seu ecclesiæ rectore, non ligat successorem, per text. in capitulo veniens, vbi etiam gloss. in verb. confirmata, & Abbas de transactio. & Caputaq.in decis.165.par.1.

3 Quæ tamen opinio, quoad bona nondum ecclesiæ vnita, nec incorporata, non * caret difficultate ex pluribus contra * pro communi opinione per Alexand. citatis in dicta lege legatum, num.2. & 3.ff. de leg.1. cuius opinionem puto veriorem, præcipuè, vti corroboratam à sacro concilio Tridentino, vt in cap.11. de reformat. sess.22. ibi bona, census, & iura, qui enim habet actionem ad rem, ipsam rem habere videtur, l.qui actionem, ff.de regul.iur. & Tiraquell. in tractat. de retract. conuent. §.1.gloss.1.num.48.

4 Ideò † dominium bonorum ecclesiæ, testamento legato, aut donatione, seu venditione relictorum, & concessorum acquiritur, & transfertur sine traditione, Bart.in l.fin.num.18.& ibi Bald.nu.3.Ias.nu.4.& 5. Paul.de Castr.num.4. C.Sacrosan. Eccl.& Alex. in l.1.§. per Procuratorem, nu.12 ff. de acquirend.possess. Ideò rector ecclesiæ propria auctoritate huic dominio ecclesię acquisito minimè renunciare potest, Alexand.dict.num.2.& 3.& hanc esse commu* nem * opinionem testatur apostill. ad Roman. cons. 384. quem sequitur Cardinalis Tuscus pract conclus.cap.273 nu.60.

5 Vnde ex his infertur, † quòd legibus ciuilibus prohiberi minimè potest, vt bona ecclesiastica in emphiteusim laicis concessa quauis occasione, vel causa ad ecclesias, vel ecclesiasticas personas deuoluantur,

6 quia † si rector ecclesiæ disponere nõ potest de bonis ecclesiasticis, nec de illis quidem transigere, siue consensu Pontificis, vt per Natt.Borg & alios supra citatos ex eo nempè quia is non probetur verus bonorum Ecclesiasticorum dominus, cùm in illis habeat tantum gubernium, & administrationem, cap. expedit, cap. videntes, cap. præcipimus, 12.quæst.1. cap. quisquis Episcopus, eod.12.quæst.2. Ancharan.cons.15. 16.secundum ordinem, num 3. Innoc.in cap.cum super, num.3.& 4.de cau poss. & propr. Abb.in repet.c.cum esset nu 23.de testam.Dec in cap. constitutus, num.25.& 26.de rescript. Nauar. in tractat. de redd. cul.monit.40.num.1. & Card.Tusc. pract. 7 conclus. tom.1. concl.111. num 2. & 3. † Multò minus, Princeps seculares dominium directum ecclesiæ, & ius deuolutionis, quod pluribus de causis ecclesijs competit suis legibus, decretis, aut statutis restringere possunt cum in eidem bonis ecclesiasticis nullam omninò iurisdictionem habeant, nec gubernium, neq; ad ministrationem, vt pluribus supra probatur. Et hæc conclusio fuit expressè firmata à sac. cõc. Trid.in eo.c.11.de ref.sess 22.& eo tua, & infra extra de decim. vbi etiam Abb. nu.2.

8 Præterea, † si Principi seculari liceret statuere, ne ecclesia possit pretendere prelationem, deuolutionem, aut consolidationẽ decreti dominij, etiam ex defectu linee inuestitorum, neque ex quacunq; alia causa, sequeretur, quòd Princeps posset tollere contractus, conuentiones, & pacta, quæ sũt de iure gentium, inter quæ est contractus iurisgentium annumerata, Staphil: Forcat. Hecyom.iur. dialog.74. num.2. Id enim est absurdum, nam Deus legis Ciuilis tantum ministerium in laicos exercendum subiecit Principibus, non autem illis subiecit iusgentium, vt post Rolan. à Vall. in cons.9. num.4.& seq & cons.25. nu.40.lib. 3.quem citat, tenet Card. Tusc. pract. conclus. tom. 4. sub rubr. iusgentium, conclus. 191. num. 1. & tom. 5. conclus. 342. sub rub. libertas ecclesiastica, nu.125.& const. Principis, contra ius naturale, vel gentium nihil valet, § sed naturalia Inst. de iur. nat. gen.& Ciu.& Boss.in tit de princip.& priuil num.202.

Nã licet † de plenitudine potestatis possit Princeps tollere ius quæsitũ subdito ex causa publicæ vtilitatis, Alexand.cons.216. num.17. & 18. lib.1. & in l. cum hæredes, num.6. & 7. ff. de acquir. possess. & idem Tusc post Paris. Rolan. à Val. & alios, quos citat eod.tom.5. ead.conclus.num.126. tamen

men constat, etiam, si essemus in subditis, non licere ita ex abrupto tollere iusgentium sine causa publicæ vtilitatis, Alexand. in l Gallus, §.& si quid tantum, num.23 & ibi Marian. Socin. num. 34. ff. de liber. & posthum.

10 Sed ex quo † sumus in causa non subditorum intrat alia conclusio cōmunis, quòd nullus princeps, quantumcunq; absolutus, potest auferre ius, vel rem non subditam à nō subdito, quia Princeps secularis, quoad res, & personas clericorum illi nō subditas, dicitur priuata persona, vt post Socinum qui de cōmuni testatur, & alios quos refert, tradit, idem Tuscus eodem tom 5 & eadem conclus.242. eodem num 126. qui ibidem, & in num. seqq. doctissimè de hac rescribit, & sentit. Matth de Afflict. super Const Neap de pœnit. neg. de poss rubric. 6; nu.2.& lib.1. Nec minus disertè quàm piè, contrarium super hac re tenentibus respondet Card. Baron.

11 † Quam enim, inquit, sibi, alijsque magistratibus malè consulant nonnulli nouatores politici, qui, vt sibi lucrum, aut Regum, Principumuè suorum gratiam aucupentur, eisdem bona, resque ecclesiarum vel pietatis, aut necessitatis alicuiusuè rei titulo audent subijcere, & quàm Deo genus hominum huiu modi sit inuisum, experientia doce, & res ipsa loquitur. Berengarius abstulit, quæ erant Sancti Iulij dono piorum principum collata bona in diœcesi Nouariensi & imperium perdidit. Otho, qui restituit illud acquisitum, propagauit ad posteros. Iohienr, & volunt in damnum suū, rebus, iuribusque ecclesiarum quid erit vtique iuxta sapientem? Id, quod fuit, vt, nisi desistant ab huiusmodi sacrilegijs, ipsi à Christo vlrore fiant omninò suis ipsorum bonis iustè priuandi, si enim, nec precio licuit absque immenso damno suo Achab Regi accipere vineam Naboth parentum suorum antiquam hæreditatem, vt 3. Reg. cap.21. licebit impunè Principi Christiano Ecclesiarum antiquitus possessa bona quibusuis coloribus rapere, & excogitatis artibus quibuscunque, vt sæpè vidimus factū, auferre? Nequaquam ista relinquentur inulta: vindex exurgat Deus, vt in Annal. Eccles.962 §. vidisti lector tom.9. pag.767.

12 Præmissa autem † in bonis immobilibus præcedunt mobilia, nempè scamna, cathedræ, mensæ, tabulæ, dolia, & alia supellectilia de quibus in cap 34. nu. 11. tom. 1. quæ Episcopus tempore adeptionis possessionis sui Episcopatus cæterique ecclesiarum Prælati in palatijs, & domibus ecclesiarum iuxta dispositionem constitutionis Pij V. de qua in Bullario Romano cap.44. dimissa receperunt, gaudent priuilegio, quod alienari non possunt, quia, quoad vsum, sunt successorum, itaque mortuis Prælatis, qui dicta mobilia ad ipsis dimissa, vel vacationis tempore obuenientia, quæ in vtilitatem dictarum ecclesiarum expendi, vel futuris deberent successoribus fideliter reseruari, occupant, inter se diuidunt, subripiunt, dilapidant, dissipant, & consumunt remanent tandiu ab officio, & beneficijs quibuscunque suspensi, donec plenè restituerint quicquid de bonis perceperint supradictis, vt cap. quia sæpè de elect. in 6 Quæ suspensionis pœna incurritur, procedit, & habet etiam locum in omni emolumento, quod peruenit ex iurisdictione, & sigillo curiæ ecclesiasticæ, vel secularis, aut aliàs vndecunque, quod ad Prælatos, ecclesijs non vacantibus, pertinere, deductis tamen rationabilibus expensis Clem. statutum eodem tit. ac vbique gloss. Doctor & Cardin. Tolet. in Instruct. Sacerd lib. 1 cap. 48 num.10.& 11.& Conc. Trid. cap. 16. de reform. sess.24.

14 Frequenter etiam quæritur † super bonis emphiteuticis mortuo emphiteuto inuestito, ac fœmina ab eo descendēs, & extranei succedant. Hoc casu verba inuestituræ sunt ponderanda, quia, aut inuestitura antiqua fuit facta cum clausula pro se, & hæredibus, aut pro se, & hæredibus quibuscumque se quibus dederit.

Primò casu, aut illa fœmina est hæres vniuersalis inuestiti, aut particularis, si est hæres vniuersalis eo quod qualitatem illam hæreditariam habeat emphiteusis, transit ad fœminam, Bero. cons 93. num. 46. vol. 1. vt per Clar. post alios pro * communi opinione citatos in lib. 4. sentent. § emphiteusis quæst. 83. vers. aut verò: si † autem
15 non est hæres vniuersalis, eo quòd qualitatem illam hæreditariam habeat, emphiteusis ecclesiastica non transit ad fœminas, quia illa clausula pro se, & hæredibus in

contractu emphiteutico posita, vbi agitur de bonis ecclesiasticis, excludit fœminas non habentes illam qualitatem hæreditariam, Bart. in l. iusiurandum, §. si liberi, num. 6. ff. de oper liber. Clar. in d. §. emphiteusis, quæst. 28. vers. hanc etiam num. 1. & Bero. eodem cons. 93. num. 21. cuius ea est
16 ratio, quia † dicta clausula importat emphiteusim hæreditariam, Alexand. cons. 10. nu. 80. & seq. volum 3. Curt. Iun. cons 155. Socin. Iun. cons. 58. num. 10. & 16 volum. 2. Bero. cons. 107. num. 30. eodem vol. 1 Burs. post plures alios, cons. 92. num. 13. cum sequent. & Roland à Vall. cons. 67. nu. 9. volum. 1. Neque sufficit, quòd mulier sit dotata, Ruin. cons. 186. num. 11. & 13. volum. 1. Sed tunc res reuertitur ad dominum directum, Roland. à Vall. d. cons. 23. num. 52. & cons. 62. num. 3 quam propterea tuta conscientia, nec validè per concordiam, aut aliàs prece precio, vel amore coniunctibus oculis, vt in personam minimè comprehensam transeat permitti potest.
17 Minusque suffragatur † quod esset de sanguine vltimi inuestiti defuncti, quia requiritur, quòd sit hæres vniuersalis, & in vniuersum ius succedat, Paris. cons. 20. nu. 28. cons. 16. num. 14. cons. 23. num. 189. cum seq. vol. 1. Alex. dicto cons. 10. num. 8. & sequen. Menoch. cons. 194. num. 1. 2. & 3. volum. 2. Natt. cons. 159. num. 21. vol. 1. Rol. à Vall. dict. cons. 23 num. 44. & seq. vol. 1.
18 Præterea † quando mulier à masculo fuit exclusa semper remanet exclusa, itaque moriente vltimo emphiteuta sine filijs superstite filia prioris emphiteutæ semel exclusa, emphiteusis dicitur ad ecclesiam deuoluta, cap. 1. § quia etiam, & ibi Isern. Bald. num. 3. & Præp. tit. Epis. vel Abb. idem Bald. in cap. 1. num. 2. de fil. nat. & matr. ad Morg. & Odofred. in Summ. qui poss. succed. in feu. & Bero. qui testatur, hanc esse magis communem, cons. 105. ferè per totum vol. 1.
19 Secundò, † si emphiteusis legatur pro se, & hæredibus quibuscũque, aut quibus dederit admittuntur fœminæ descendentes, & etiam quæcunq; personæ extraneæ, dummodo habeant illam qualitatem hæreditariam, quòd sint hæredes, Bald. in l. cùm virum, num. 2. C. de fideicommiss. & hanc esse * communem opinionem testatur, Soc. inter cons. feud. Brun. cons. 10. nu. 11. Curt. Iun. cons. 183. nu. 6. Crauett. cons. 256. nu. 8 vers. his tamen, Bero. cons. 107. nu. 4. eod. vol. 1. & post plures alios per ipsum citatos hanc opinionem, tanquam * magis communẽ, obseruari in practica testatur, Iul. Clar. in lib. 4. sentẽt. §. feudum, quæst. 9. num. 1. & in terminis in §. emphiteusis, q. 28. vers. secundus est casus eod. lib 4.
20 Emphiteusis finita † sine culpa emphiteutæ, vt puta cursu temporis limitati, aut, finita generatione, vt, quando emphiteusis conceditur ad primam, secundam, tertiam, vel vlteriorem generationem, quæritur, an possit ipsemet emphiteuta, si viuit, vel eius filij, aut alij descendentes petere à domino directo, vt emphiteusim in eorum personam confirmet, aut renouationẽ concedat, vt post Rom. cons. 22. nu. 5. Dec. cons 328. nu. 3. vers. quibus tamen, Alexand. cons. 80. nu. 20. lib. 1. Ruin. cons. 11. nu. 18. lib. 1. Affirmatiuam tuetur Iul. Clar. sent. eo. lib. 4. §. emphiteusis, quæst. 43. in princ. eamque opinionem procedere, & habere locum, etiam in emphiteusi ecclesiastica, post Gozad. cons. 86. num. 14. & alios, quos ibidem citat, testatur idem Clar. in eadem quæst. vers. sed quæro. Quam opinionem puto veram de iure communi antiquo, il-
21 lud tamen † fuit reformatum per extrauagantem ambitiosè, de reb. eccles. non alien. quæ vbique est vsu recepta, vt testatur Bero. in cons 92. num. 30. vol. 1. Quidquid obiter in contrarium prius tetigerit, in cons. 32. num. 6. & cons. 83. nu. 23. eod lib. & idem, quòd sit vsu recepta, tenuit in cõs. 8. num. 40 & seq. vol. 3. & Benint. in decis. Bonon. 13. nu. 9. quæ extrauagans facit ius commune, vt formauit Rota Pereg. decis. 226 in vna Romana causa med. lib. 2. quam sequitur Cæs. de Graff. decis. 155. aliàs 4. in fine de reb. eccles. non alien.
22 † Et quocumq; casu cum euidẽti Ecclesiæ vtilitate, inspecto tempore renouationis non autem antiqui canonis, vt per Onded. cons. 51. num. 59. vsque in fin. vol. 1. Cæs. de Graff. d. decis. 135. aliàs 4. num. 1. de reb. eccles. non alien. & alios in cap. 15. num 3. vers. & nunc tom. 1. citatos.
23 Præmissa autem procedunt † ex forma antiquarum concessionũ secus, si aliter cõstet de mente Papę concedentis, aut quãdo

Papa

Papa apponit clausulam, volumus autem, & Apostolica auctoritate pariter decernimus, quòd finita tertia generatione, aut alio tempore in litteris Apostolicis expresso omnia bona prædicta sub locatione huiusmodi comprehensa cum iuribus, & pertinentijs suis vniuersis, necnon quibusuis melioramentis desuper pro tempore quomodolibet factis ad dictam ecclesiam pleno iure, & omnino reuertantur, illique liberè cedant, absque eo quòd renouatio locationis huiusmodi quouis prætextu, vel causa, ab aliquo peti, vel prætendi possit. Aut alia apponatur æquipollens clausula, vt à tempore Pij Papæ V. ferè in omnibus locationibus ad tertiã generationem, aut aliud limitatum tempus factis, fuit apposita, quia eo casu agnati, aut descendentes, vel hæredes scripti renouationem inuestituræ prætendere minime possunt. Illud e-
24 nim † verbum liberè, tribuit absolutam auctoritatem, omnemque contradictioné, & impedimentum remouet; vt per Dec. in cap quæ in ecclesiarum, num. 2. de constit. & in cons. 131. in princ. Roland. à Vall post alios per ipsum citatos, in cons. 42. nu. 18. & seq. & Crauet. cons. 130. nu. 10.

25 Sed † neque melioramentorum solutionem, aut restitutionem, aut retentionem possessionis ratione huiusmodi melioramentorum prætendere possunt, quidquid contrarium de iure communi post Bart. & alios tenuerit Ial. in l. 2. num. 163. C. de iur. emphit. Bero. cons. 91. num. 13. & cons. 98. num. 12. 13. & 14. vol. 1. quoniam ex decreto Papæ statim, quòd melioramenta fiunt ipsi prædio, & ecclesijs sunt ad ecclesiæ eiusdem vtilitatem incorporata, ex mente ipsius Papæ à qua non est recedendum. Quia, cùm Papa consentiat dictæ locationi, illamque confirmet sub illo decreto, & conditione, quod melioramenta quæcumque cedant ecclesiæ, & primò inuestitus sub eodem decreto illam acceptaue-
26 rit; † locatione cursu temporis finita, non possunt successores in locatione minime comprehensi factum primò inuestiti impugnare, Bald. in tit. qui success. feud. num. 1. super feud.

27 Regulariter autem † exceptio melioramentorũ etiam aduersus rei iudicatæ exequtionem admittitur, vt per Crauett. cons. 148. num. 2. lib. 1. & decis. March. 63 num. 13. dummodò post rem iudicatam sint liquida, secus autem, si non sunt liquida; quia tunc, data cautione de illis soluendis, conceditur exequtio, Puteus decis. 471. lib. 2. num. 4 & 5.

28 Fallit tamen pluribus casibus, † & primò, quando bona emphiteutica ac ecclesiam deuoluuntur ob canonem non solutum, & sic culpa emphiteutę; quia tunc melioramenta non restituuntur, sed cum bonis emphiteuticis consolidãtur, vt per Corbul. de caus. priuat. ob Can. non solut. ampliat. 36. Surd. decis. 300. nu. 20. decis. 307. nu. 16. & Clar. in §. emphiteusis, quæst. 45. in princ. lib. 4.

29 Secundò fallit, † quando in instrumento locationis fuit appositum pactum, seu in litteris Apostolicis cõditio expressa, quòd in casu deuolutionis bona vnà cum melioramentis ad ecclesiam deuoluantur, quia tunc melioramenta non deducuntur, cùm contractus à conuentione partium legem accipiant, l. iurisgentium, §. Prætor ait, & ibi Alex. num. 1. ff. de pact. & pari modo,
30 quando per † decretum prohibetur melioramentorum deductio, quia contra decretum Papæ melioramenta deduci non possunt, cap. 2. & ibi gloss. in ver. Principi, & Abb. in princip. de maior. & obed. & Bero. cons. 92. num 2. eod. vol. 1.

31 Tertiò, † quando emphiteuta in re emphiteutica malè versatus fuit illam dilapidando, vel deteriorando contra pactum, & contra naturam contractus de meliorãdo & non deteriorando: quia tunc melioramenta, si quæ facta reperiantur, in ecclesiæ vtilitatem cedunt, Bald. in l. fin. §. fin. nu. 6. C. com. de leg. & Iul. Clar. lib. 4. sentent. §. emphiteusis dicta quæst. 45. in princ. &
32 ideo † non potest emphiteuta incidere arbores fructiferas, vt inquit Bart. in l. diuortio, §. si fundum, num. 3. & ibi Bald. & Ias. num 4. ff. solut. matr. & propter deteriorationem incurritur caducitas, quando deterioratio est notabilis, secus, si esset modica, vel minima, vt inquit Iul. Clar. in dict. §. emphiteusis, quæst. 26. & hanc opinionem, * esse communem, testatur Ias. dict. num. 4. nàm si sit modica emphiteuta potest solùm compelli ad refundendum interesse, nec datur rescissio contractus. Gratian. decis. 164.

164.num.5. post alios ibid.alleg.

33 Quinimò, † vt ille, qui malè vtitur re emphiteutica, expelli possit, tria copulatiuè requiruntur.

Primò, quòd sit deterioratio notabilis quantitas.

Secũdò, quòd sit ad perpetuam deteriorationem fundi.

Tertiò, quòd deterioratio procedat dolo, lata culpa, vel leui, Bald. in auth. qui rem, num.3. C.de sacros. eccles. Ias. in l.2. num. 98 vers. dicit tamen, C. de iur. emphit. Ioseph. Ludou. in decis. Perus. 22. num. 21. & seq. post plures alios Corb. de cau. ex quibus emphit. priu. sub tit. de caus. priuat. ob rei deterior. num. 24 & Gratian. dicta decis. 164. num. 6.

34 Deterioratio † autem, an sit parua, vel magna, arbitrio Iudicis relinquitur secundum qualitatem rerum, & personarum, Bald. in l. ædem, num 14. C. locat. Menoch. de arbitr. Iud cent. 1. lib. 2. cas. 78 num 7. & post alios idem Corb eod. nu. 24.

35 Quartò, † si emphiteuta alienat rem emphiteuticam irrequisito domino, vt l. fin. vbi etiam gloss. in ver. cadat circa prin. C. de iur. emphit & per Ias. post alios ibid. num. 103. cum seq.

36 Sed, † vt emphiteuta cadat ab emphiteusi non sufficit, quod contractus alienationis irrequisito domino sit celebratus, sed requiritur, quòd, facta alienatione, subsequuta * sit ipsius rei emphiteuticæ traditio, & ita * communiter teneri testatur Imol. in c. potuit, num. 49. in fin. de locat. Specul. de locat. & emphit. §. nunc aliqua, num. 118. lib. * 4. par. 3. hancque opinionem * esse communem testatur, etiam Alex. in l. si à me, nu. 4. vers. 2. limitari, ff. ad l. falcid. & Ias. in dicta l. fin. num. 132. C. de iur. emphit.

37 Locatione † facta de triennio in triennium ad nouem annos, vel de nouennio in nouennium ad 27. annos, vel in aliud longum tempus, ita quod tot locationes factæ esse censeantur, & incipere debeant in principio cuiuslibet triennij, vel nouennij, vsque ad finem præfiniti tẽporis quæri solet, an eadem, quæ in locationibus emphiteuticis requirantur. Ad quod affirmatiuè respondetur, quia sine causa, & euidenti vtilitate, ac solemnitatibus requisitis non valet, cap. 1. & ibi gloss. in ver. tractatus, & Docto. de reb. eccles. non alien. in 6. Paul. * de Castr. in cons. 40. vol. 1. qui de * communi opinione testatur, Alex. cons. 104. nu. 4. & seq. lib. 3. Rimnald. Iun. cons. 233. num. 67. etiam vol. 3 Rod. de reb. eccles. non alienan. nu. 5. 6. & 11. pag. 346. & post plures alios per ipsum citat. Borgn. decis. 43. alias 14. num 9. par. 1. & benè Const. in tract. de fact. sci. & ignor. Centur. 1. dist 67. num. 16. vbi subdit quod faciens huiusmodi locationem domino inconsulto cadit æquè, ac si alienasset, num. 18. & Alexand. cons. 164. vol. 2.

38 Emphiteuta † iniuit pactum cum domino directo, quòd non possit expelli, etiam, si nunquam solueret canonem, aliaq; plura facta fecit contra communes iuris regulas. Quæritur an dicta pacta, & conuentiones valeant, & primò est præsupponendum, quòd duplex sit emphiteusis, nempè ecclesiastica, & laicalis. Conuentio autem cum domino temporali de emphiteusi seculari facta, quòd propter canonis solutionem nunquam deuoluantur, nec emphiteuta expelli possit, valet, quia pacta sunt seruanda, l. pen. C. de pact. in term. gloss. in l. 2. in ver. expellere, vers. respondeo, & ibi * Ias. post alios, qui testatur dictam gloss. * communiter esse receptam, C. de iur. emphit. num. 118. Specul. de loc. & emphit. §. nunc aliqua, num. 112.

39 Pactum etiam † inter Rectorem ecclesiæ, & laicum, in instrumento emphiteutico appositum, quòd res emphiteutica non incidat in commissum arguendo à fisco ad ecclesiam valere, & esse seruandum, tenet Bart. in l. fundi, num 2. C. de fund. patr. lib. 11. quem sequitur Ias. d. l. 2. nu 119.

40 Sed alienatio † bonorum ecclesiasticorum est de Papę reseruatis per d. extrauag. ambitiose, de reb. eccl. non alien. cap. non liceat Papæ, & ibi Archidiac. 12. quæst. 2. & Nauar. in tract de spol. cleric. § 2. num. 1. tom. 2. Vnde cũ Prælatus non possit bona.

Ecclesiastica emphiteuticare, etiam pacta in instrumento contra iuris dispositionem apposita non valent, vt infra patebit.

41 Valet † tamen emphiteutica concessio cum clausula pro se, & quibus dederit, quo casu poterit emphiteuta etiam irrequisito domino eadem bona emphiteutica alie- * nare, vt est * communis opinio de qua testatur

statur Dec. in cons. 164. num. 3. vers. secundo respondetur, quem sequitur Clar. sent. lib. 4. §. emphiteusis, quæst. 13. vers. vlterius quæro. Quæ opinio est vera, & ab ea in iudicando non est recidendum, quando agi-
42 tur de emphiteusi seculari: quia † dummodò pacta non sint contra substantiam, alias naturam contractus; etiam quod sint contra accidentalia ipsius contractus valent Bar. in l. 2. num. 6. & ibi Ias. num. 118. & 119. C. de iur. emphit. & Specul. lib. 4. par. 3 de loc. & emphit. num. 112 ratio est:
43 quia † cum laicus sit dominus bonorum suorum, super illis pacta sibi bene visa apponere potest, cùm quilibet in re sua sit moderator, & arbiter l. in re mandata, C. mād. & l. sed, & si lege, §. consuluit, ff. de petit. hæredit. & propterea pater potest omnia bona sua vendere, & proijcere in mare, non obstante præiudicio liberorum, gloss. in l. 1. vers. ex duobus, C. de off. don. & Crauet. in cons. 217. num. 1. & 2. par. 2.

44 Prælati vero, † & ecclesiarum Rectores non sunt Domini bonorum ecclesiasticorum, vt probaui supra sub num. 6. quinimò nec habent dominium de redditibus ipsorum cum nec de his eorum arbitrio disponere possint, sed, qui ad congruam sustentationem supersunt in vsus pauperum distribui debeant, cap. res Ecclesiæ, & cap. nulli Episcoporum, & cap. si priuatum ea. 12. quæst. 1. concil. Trident. in cap. 1. §. omninò, de reform sess. 25. & Nauar. in tract. de reddit. Eccles. quæst. 1. mon. 40. num. 11.

45 Emphiteusis enim † est quædam alienationis species. Bart. post gloss. in l. Codicillis, §. constitutio, nu 3. ff. de leg. 2. cap. nulli, de reb. Eccl. non alien. Alexand. in cons. 104. num. 5. lib. 3. & Bero. in cons. 91. nu. 11.

46 Et † emphiteusis, liuellum, locatio perpetua, & similia sūt simoniaca, quæ omnia sub eodem verbo emphiteusis continentur, licet in aliquibus differant, Bart. in l. si finita, §. si de vectigalibus, nu. 9. & 10. ff. de damn. infect. & Ias. in l. 1. num. 41. & 42 C. de iur. emphit. ac bonorum ecclesiasticorū alienatio est de Papæ reseruatis ex supra alle-
47 gatis. Vnde † quidquid tenuerint Bald. & Ias. supra citati, arguendo à fisco ad ecclesiam, eorum opinio, vbi agitur de emphiteusi ecclesiastica. non subsistit, nam Bart. Accur. Cyn. Spec. Host. & Io. And. quos citat, & sequitur Ias. in l. 2. num. 118. & 119. C. de iur. emphit. floruerunt ante Pontificatum Pauli II. a quo emanauit dict. extrauag. ambitiosæ de anno 1468. quā nec Ias. ipse vidit, quare dictorum doctor. opinio cum semper bonis ecclesiasticis ab eodem Paulo II. per dictam constitutionem aliter, postea fuerit cautum, est reprobata, quia huiusmodi opinionis fundamenta, si quæ extabant per eandem perpetuam constitutionem funditus fuerunt euersa.

48 Cùm enim, † vt dictum fuit, bonorum ecclesiasticorum alienatio Pontifici sit reseruata, nullo modo rectores ecclesiarum possunt illa per infeudationem, vel contractum emphiteuticum, eodem inconsulto, distrahere, vt in eadem extrauaganti ibi, necnon infeudationem, vel contractum emphiteuticum, præterquàm in casibus à iure permissis in dict. cap. non liceat Papę, l. 12. quæst. 2.

49 Nec pacta † qualiacumque in instrumento contra iuris communis dispositionem apposita seruare tenetur: Est enim à iure prohibitum pactum, quòd, ob non solutionem canonis, emphiteuta expelli non
50 possit, quoniam † cessante per biennium, etiam quòd emphiteuta non fuerit interpellatus, cùm hoc casu dies statuta pro homine interpellet, iustè peterit expelli, prout etiam in casu venditionis domino irrequisito, vt cap. fin. de locat. vbi etiam Abb. num. 13. l. fin. C. de iur. emphit. & Dec. in cons. 164. nu. 1. vers. secundo principaliter verba enim extrauagantis sunt clara ibi, in casibus à iure permissis excludentes omnia, quæ à iure prohibentur, & concessiones aliter factæ nullius sunt roboris, vel momenti, vt in eadem extrauag. §. si quis autem, etiamsi fuerint pacta iuramēto fir-
51 mata; quia † iuramenta contra constitutiones Apostolicas facta, sunt illicita, & nō seruanda, cap. significauit, & cap grauis de cens. Bero. in cap. si quis presbyterorum, num. 23. de reb. eccl. non alien & in terminis alienationis bonorum ecclesiasticorū, idem Bero. cons 92. num 1 2. 5. & 7. vol. 1. Aret. cons. 114. num. 3. & 4 Rodoan. de reb. eccl. non alien. quæst. 29. num 9.

Quando autem Pontificis auctoritate facta sit emphiteusis concessio, vt fieri solet in forma, si in euidentem. iuxta dispo-

sitionem dictæ extrauagantis ambitiosæ, quæ vt plurimùm in litteris Apostolicis inseritur, tunc minimè est dubitandum de illius auctoritate, & dicti contractus validi-
52 tate: quia † de illis libere disponere potest, cùm sit omnium beneficiorũ dominus c. 2. de præb. in 6. clement. 1. in fin. vt lit pend. nec per dictam extrauagant. ambitiosæ admittitur alienatio, nisi in forma, si in euidentem ecclesiæ vtilitatem; vt etiam alias dixi. Potest tamen dubitari de defectu intentionis. & subreptione gratiæ ex infra allegandis.

53 Instrumento celebrato † inter rectorem ecclesiæ, & emphiteutam cum pactis, & conditionibus iuri communi repugnantibus, expeditis postea litteris Apostolicis, si in euidentem, illisquè perdelegatos Apostolicos in eisdem litteris nominatos executione demandatis, quæritur, an omnia in eodem instrumento contenta censeantur auctoritate Apostolica confirmata, & est distinguendum, quòd, aut constat, Papam habuisse explicitè scientiam omnium contentorum in instrumento per insertionem totius tenoris instrumenti, vel aliter per expressionem omnium pactorum, & conuentionum à iure repugnantium in litteris Apostolicis aut non: Primo casu omnia contenta in instrumento, quæ in dictis litteris Apostolicis fuerunt repetita, conditionibus, aut limitationibus non restricta, regulariter censentur ratificata, & approbata, cap. penult. de confirm. vtil. vel inutil.
54 & Dec. in rubr. eodem tit. † quæ enim in litteris Papæ dispositiuè exprimuntur, ex certa scientia facta intelliguntur, gloss. in cap statutum, § sancimus in ver. litterarum, de rescript. in 6. in cap. cum vigesimum, num. 6. ver. vltra alia, de off. deleg. & Ancaran cons. 65. pro clariori, num. 4 ver.

55 Cùm enim constet, † & præsertim si litteræ haberent clausulam, ex certa scientia, quæ tollit omne iuris obstaculum, Bart. in cons. 196. num. 1. volum. 1. Dec. cons. 191. num. 3. Felyn. in cap. nonnulli, §. sunt, & alij, num. 15. vers. & vbi facit, de rescript. & Gabr. comm. conclus. lib. 6. de clausul. conclus. 1. num. 39.

56 Quo casu † procedit habetque locum conclusio, quòd Papæ confirmatio subsequens faciat actum valere ac, si à principio fuisset ab eo factus, vt per Nauarr. de regul. com. 3. num. 9. sub vers. secundo quod tom. 2.

57 Secundo casu, † quando in litteris, si in euidentem, non inseritur instrumentum locationis in emphiteusim factæ, nec narratur illius tenor, neque apponitur clausula, ex certa scientia, vt de stylo regulariter apponi minimè solet, gratia Apostolica non approbat pacta in instrumento contra iuris communis dispositionem apposita, & in litteris Apostolicis minimè expressa.

58 Nam † generaliter confirmando, non intelligitur Papa, quæ sunt contra ius, confirmare, Bart. in l. 1. num. 1. ff. de ijs, qui sunt sui, vel alt. iuris. Bald. in l. iubemus, num. 3. C. de monop. & in cap. 12. colum. in princip. per quos fin. inuest. Aret. in consil. 8. quem citat, & sequitur Ias. in l. nummis, nu. 13. ff. de in lit. iur. Alexand. in cons. 59. num. 9. lib. 1. cons. 52. nu. 11. lib. 7. & Rom. cons. 327 num. 7.

59 Quinimò, † cùm in quibuscunque bonorum ecclesiasticorum alienationibus agatur de præiudicio Ecclesiæ, rescriptum Papæ, quòd emphiteuta, non soluendo, non incidat in commissum, non valet, Bald. in l. si à te, num. 1. C de pact. int. empt. & Dec. in cap. 1. num. 7. de consuet.

60 Litteræ Apostolicę † super bonis ecclesiasticis alienandis semper conceduntur cũ clausula, si in euidentem vtilitatem, & sic iuxta iuris communis dispositionem, vt dicto cap. non liceat Papæ, 12. quæst. 2 & dictæ extrauag. ambitiosæ. Ideo illæ, quando in instrumento continentur eiusmodi pacta, ne scilicet, ob non solutum canonẽ, aut ob alienationem, domino irrequisito, seu ob deteriorationem deuolui possit, emphiteusis alienari, & transire in extraneos, etiã illegitimos, aut alia pactorum, & conuentionum genera iuris communis dispositioni penitus aduersantia in dictis Apostolicis, litteris minimè expressa, vti tacita veritate impetratæ sunt subreptitiæ, cap. dudum, il 2. ver. insuper Indulgentiam, & ibi gloss. in ver. expressa de elect. cap. ad nostram, & cap porrecta, de confirm. vtil. vel inutil. Dec. in cap. 1. num. 2. eod. tit. & Innoc. in cap. cum dilecta, num. 3. de rescript. & non valent l. iuris gentium, §. & generaliter, ff. de pactis, l. pacta, quæ contra, & ibi Alex.

in

in princ. C.eod.cap.fin. & ibi gloss.2. post med & Abb.nu.1.ex eod.tit.

61 Nec suffragatur decretum, † seu sententia delegatorum,quę formato processu desuper pro confirmatione profertur,nam delegatorum facultas non potest litterarũ delegatoriarum fines transgredi: quia potestas, & iurisdictio delegata non est extẽdenda ad casum non expressum. Abb.in cap transmissa,num.5. de verb.signif. quin vti extraordinaria est potius restringenda, gloss.in cap.3.in ver. vel conuentionis, de rescriptis in 6 gloss. penult. in clem fin. de offic ord. Ancaran.in cons.215.scripsit Papa,nu.8.& Rot.decis.5.nu.3.& 4. de concess.præb. in antiquior.

62 Quare † delegatus formam sibi traditam diligenter seruare debet; l.diligenter, ff. mandati,cap. cum dilecta, in fin. de rescript.cap. bonæ memoriæ, il 2. §.nos igitur,de postul.Prælat. Specul. de iud.deleg. §.5 num. 1.lib.1.Abb.in eod.cap.cum dilecta,num.4.& ibi Felyn.num.6.

63 Præterea alienationes † contra formam dictę extrauagantis,& cap.non liceat Papę factæ de anno 1555. etiam fuerunt per Papam Paulum IIII. reuocatæ, vt in Bull. Rom.cap.2 pag. 540. easdemque etiam Pius V. de anno 1569. pag. 1067. Cùm sicuti huiusmodi alienationes nullæ erant à principio, ita actus omnino nullus semper remanet nullus, nisi iteretur cap. non præstat,de reg.iur.in 6. Dec. cons.367. num.4. & cons.645.nu.14. Borgn.Caual.decis.43. nu.71.& decis.46 nu.91.par.1.

64 Neque † clausula,supplentes omnes defectus, efficere potest, vt in dictis litteris Apostolicis minimè expressa pro expressis habeantur. Sed supplet tantummodò defectus iuris positiui circa solemnitates à iure requisitas,nempè circa tractatus,qui in bonorum ecclesiasticorum alienatione requiruntur;& qui licet habiti fuerint minus tamen legitimè: non autem alios defectus substantiales à iure reprobatos,qui à communiter accidentibus suppleri non solent; de quibus, si Papa fuisset certus, minimè concessisset, & ita procedunt allegata per Specul.lib.1.par.1.de leg.§. nũc ostendendum,num.14.& 15. quem sequitur Abb.in cap.1.num.5. de transact. cons.62. num.4. vers. nec aliud, & vers. item Papa part. 1.

Gomes. in compend. vtr. signat. §. postremo quo, ver. & etiamsi Papa, Staphil.in tractat.de commiss.& lit.iust. §.in primis, num. 25. & 26. & Rebuff. form. mandat. Apostol. in gloss. sub ver. iuramento, vers. aliquando vidi pag.mihi 340.

65 Constitutio † ambitiose de reb. eccles. non alien.quæ in litteris, si in euidentem, regulariter inseritur, importat formam, vt expressis verbis in eisdem litteris legitur nempe seruata forma eiusdem constitutionis,& cùm non tractetur de solo rectoris, & conductoris, sed principaliter de ecclesiæ,& successorum præiudicio, etiam si rector, & conductor decreto, seu sententia, consensum præbeant, huiusmodi consensus, vbi de præiudicio tertij etiam agatur contra formam traditam, nihil penitus operatur. Bart. in l. de his, num.3. ff. de transact. Butr.in cap. prudentiam, in principio vers. 2. partium consensus, de offic. deleg.Bald.in quæst. de schis. num.11. ver. prædictis quoque accedat,& post Imol. & alios,Felyn.in cap.cum dilecta,num.6.ver. amplia quinto,de rescript.

66 Quia † omnis solemnitas, & substantialis forma est iuris publici cui priuatorum pactis derogari non potest, gloss 1. in cap. si diligenti, de for. comp. l.neque pignus, ff.de reg.iur.l.2.ff.de testam. & l.nemo potest,ff.de leg.1.

67 Animaduertere † præterea debent ecclesiarum Prælati, ne carnalitatis, aut alio humanæ passionis affectu, ad bona feudalia,vel emphiteutica ecclesijs deuoluta,sine euidenti ecclesiæ vtilitate, alienanda moueantur. Si enim in consanguineos, vel affines alienant,sæpe præsumitur alienatio in fraudem,& Ecclesiæ damnum facta, vt per Alciat. de præsumpt. reg. 1. præsumpt. 29. num. 1. & 2. Rot. vt per Cæs. de Graff.decis.135.aliàs 4.num.24.& diuers. decis.65. num.18. decis. 720. num.1.par.1. & Borg. Cauale. decis.45. aliàs 16. num.49. etiam pag. 1. Sed deuolutione sequta, aut Prælatus debet illa bona pro sua ecclesia retinere, vel adhibitis solemnitatibus à iure requisitis, illa de nouo emphiteuticare,vel infeudare.

68 In qualibet enim † bonorum ecclesiasticorum alienatione, præter alia, pro solemnitate tres tractatus requiruntur: si enim

bona sunt ecclesiæ cathedralis, vel collegiatæ, fieri debet tractatus cum illius ecclesiæ capitulo, cap. Abbatibus, 12 q.2. cap. cum Apostolicæ, § pœn. & cap. seq de ijs quæ fin à præl. gloss. in cap. 1. in ver defensore, de reb. eccles. non alien. in 6. & Alexand. cons. 9. num. 1. lib 3. Si verò ecclesia non habet capitulum, ante celebrationem instrumenti fieri debent tractatus coram Episcopo, vt per Rom. cons. 36. num. 1. Couar. variar. resol. cap. 17. num. 1. lib. 2. Natt. cons. 441. num 7. & 8. volum. 2. Bogn. dicta decis. 45. num. 18.

69 Requiritur † etiam beneplacitum Sedis Apostolicæ, vt in eadem constit. ambitiosæ in extrauag. com. de reb. eccl. non alienan. aliàs sine Pontificis auctoritate, sunt nullæ, vt optimè ad contraria respondendo, tenet Nauar. de alienan. rer. eccles. num. 14. ver. & in casu nostro tom. 2.

70 Etiam, si contractus † contra huiusmodi constitutionis formam initi sint iuramento firmati, vt cap. grauis, de cens. Bero. in consil. 41. num. 1 & seq. Rodoan. de reb. eccles. non alien. quæst. 29 cum alijs supra allegatis, vt clarè, & disertè demonstrant dictæ constitutionis verba, §. si quis autem ibi nullius omninò sint roboris, vel momenti, quæ verba constitutionis non fuerunt visa à Ias. nec Calder. nec ab alijs ab ipso pro contraria opinione citatis: & illud verbū

71 omninò † idem quòd, ipso iure, importat gloss. in l. 1. §. si pecunia, in ver. omni, & ibi Bald. sub num 1. ff. de posthum. & Felyn. in cap. ex parte, il primo, in princ. ver. secundo dicunt de off. deleg.

72 Prælatus verò, † vel rector, qui res ecclesiæ in casu non permisso, vel sine decreto superioris, alienauit, potest ipse nomine tamen suæ ecclesiæ, non obstante iuramento per ipsum alienationi præstito, contractus alienationis impunè reuocationem petere, gloss. in cap. si quis presbyterorum, in ver alienator, & ibi Abb. num. 4. de reb. eccl. non alien. l. iubemus, la secunda, §. sanè, in fin. & ibi Bald. nu 1. C de sacrosan. eccl. & Afflict. super constit. Neap. de reuoc. alienat. num. 78.

73 Excipiuntur tamen à dicta regula † prædia ecclesiastica parui momenti, vt sunt vineolæ, terrulæ, de quibus in cap. terrulæ, 12. quæst. 2. quæ citra iuris solemnitatem auctoritate ordinaria poterunt alienari; Abb. in cap. vt super num. 14. de reb. eccles. non alien. Verùm, quia pluries in dubium reuocatur, quæ nam immobilia dicantur parui momenti, vt dicta auctoritate ordinaria sine iuris solemnitatibus alienari possint, puto, hoc casu parui momenti censeri prædia annuū redditum vnius ducati auri de camera non excedentia, & valoris in proprietate vigintiquinque ducatorum similium, dūmodo tamen illa alienatio semper fiat in euidentem ecclesiæ vtilitatem, causa permutationis, aut aliàs, vt vnico cōtextu rei alienatę pretium in aliud prædiū, cuius dominium ecclesiæ acquiratur, reinuestiatur, non autem, vt pecuniæ rectoris commodo cedant, & vtilitati: & ita in quibuscumq; casibus procedit dicta constitutio ambitiose de reb. eccl. non alien. per il-

76 lam clausulam, † & tunc in ecclesiarū euidētem vtilitatem, quæ clausula, cùm sit posita in fine omnium casuum, qui in bonorū ecclesiasticorum alienationibus contingere possint, l. talis scriptura, in fin. ff. de legat. 1. & cap. secundo requiris, de appellat. ad omnia præcedentia refertur, l. fin. ff. de hæred. instit. Ancharan. cons. 68. subtiliter ad plenit. num. 2. Rom. cons. 480. nu. 7. & Dec. cons. 11. num. 13.

77 Dixi supra † in cap. 44. sub num. 52. non esse veram opinionem scribentium, quòd emphiteuta pro bonis emphiteuticis, quæ ab ecclesia possidet, respectu vtilis dominij, ad onerum solutionem habita ratione fructuū pro sua portione teneatur, pro cuius quæstionis dilucidatione,

Primò, præsupponendum est, quòd emphiteusis sit duplex ecclesiastica, vt capit. potuit, vbi etiam gloss. in ver. expelli, Abb. & alij de loc. & laicalis, de qua instit. de loc. & conduct. §. adeò, l. si & tot. tit. C. de iur. emphit.

Celebratur autem emphiteuticos con-

78 tractus † scriptura interueniente, & non aliter, l. 1. C. de iur. emphit. Specul. de emphit. num. 5. lib. 4. par. 3. Clar. sentent. lib. 4. §. emphiteusis, quæst. 4. in princ. Alex cons. 112. num. 4. lib. 1. Ias. dicta l. num. 11. & melius enim 61. vers. contrariam partem, vbi testatur, quod ita * communiter tenetur, idem tenet gloss in cap. 1. 8. postquam ver. in scriptis, vbi pluries casus enumerantur

in

in quibus requiritur scriptura, de consil.in 6. & pluribus modis emphiteusis conceditur.

79 Primò, † dando aliquid á principio concedenti, vt puta centum, vel ducentum aureos, aut aliam summam, & postea modicā pensionem annuam constituendo in recognitionem potiùs directi dominij, quàm fructuum percipiendorum compensationem, Bar. in l. in princ. & ibi Ias. nu. 1. C. de iur. emphit. & Alexand. dicto cons. 112. n. 3.
80 vers. 6. quia, quæ emphiteusis † hoc modo concessa semper erit laicalis, quia prohibita est bonorum ecclesiasticorum distractio, tam ex antiquorum canonum dispositione, vt cap sine exceptione, & cap. non liceat Papæ, vbi etiam Archid. 12 quæstione 2. quam per extrauag. ambitiose, de reb. eccles. non alien. & concil. Trid. in cap. 11. de reform sess. 22.

81 Secundò, † emphiteuticus contractus tacitè plerunque celebratur cum paterfamilias dubitat, substantiam suam maximo labore, aut aliàs ab ipso, vel suis primogenitoribus partam liberos breui tempore consumpturos, qui, vt quantùm in eo est, posteritati consulatur, confitetur, & se recognoscit rem propriam sciēter ab ecclesiæ Prælato in emppiteusim perpetuam habere, tenere, & de directo ipsius ecclesiæ dominio possidere.

82 Quo casu † sibi præiudicat in dominio suo, Bart. in l. si aliquam rem, num. 9. ff. de acquir. possess. & in l. cum falsa, nu. 1. & 7. C. de iur. & fact. ignor. lib. 4. par. 3. & in l. ad probationem, nu. 13. C eod. tit. & post alios, quos citat Ias. in dicta l. 2. num. 177. C. de iur. emphit.

83 Hoc enim modo † pater prouidet descendentibus, ne filij possint dicta bona in præiudicium descendentium alienare: imò, nec, si delinquerent, possent eadem bona publicare, sed apud filios & nepotes debēt perpetuò remanere, Bart. in l eum qui, nu. 3. ff. de interd. & relig. Ias. in eadem l. 2. nu. 191. ver. addo quod, C. de iur. emphiteu. & hæc est * magis communis opinio, de qua post plures vbi citatos testatur Alexand. in cons. 23. num. 4. lib 1. & cons. 89. in princ. lib. 4.

84 Tertiò, † dando prædium sterile ei, qui illud vult reducere ad culturā, vel aeram, super qua fabricare intēdit, & in recognitionem directi dominij, quid minimum puta vnum, aut duos denarios annis singulis directo domino persoluit, vt per Spec. de loc. & emphi. lib. 4. par. 3. §. nunc aliqua, num. 3. & 9.

Et conceditur emphiteusis aliquando in perpetuum, quandoque ad tempus, cū pacto de renouando, & interdum ad tertiam generationem, Specul. eodem §. nunc aliqua, num. 5. vers. item quandoque contrahitur, Bald in l. 2. num 9. C. de iur. emphit. & Ias. in l. 1. num 6. & l 2 num. 166. eod. tit.
85 & regulariter † quando emphiteusis conceditur ad tertiam generationem, in prima generatione cōputatur persona ipsius acquirentis, qui facit primam, filius secundā, & nepos ex filio tertiam, vt per Bald. in auth. si quas ruinas, num. 4. C. de sacrosan. Eccl. & Iul. Clar. sent. lib. 4. §. emphiteusis, quæst. 34.

86 Quartò, † quando, seruatis seruādis, ecclesia dat domum, seu prædium ecclesiasticum de mensa ecclesiæ laico in emphiteusim perpetuam, seu ad tertiam, siue aliā generationem, aut aliud limitatum tempus sub annuo conuentu canone, seu responsione, Apostolica auctoritate ad formam dictæ extrauag. ambitiose, cap. 1. eodem titul. in 6. & Rot. diuers. decis. 178. num. 8. & 10. par. 2.

87 Primo casu, † quo emphiteusis est laicalis, emphiteuta pro illo vtili dominio debet onera pro sua portione, & dominus directus pariter pro sua subire, idque semper procedit; & seruatur quandocunque sumus in emphiteusi laicali & in his terminis procedit opinio, Iul. Clar. sentent. lib. 4. §. emphiteusis, quæst. 46. vbi testatur ita á senatu seruari solere, cuius opinio (cum scripserit in terminis, in quibus directus dominus onera tenetur pro sua portione persoluere) necessariò procedit inter directum
88 dominum, & emphiteutam laicum † cum personæ ecclesiasticæ, & eorum bona ab omnibus oneribus laicalibus sint exempta, Abb. in cap fin. de reb. eccles. non alienan. Ancharan. cons. 12. nu. 2 vers. sed sic circa, Ruin. cons. 3. col. 3. & 8. lib 5 In huiusmodi terminis, etiam procedunt allegata per Alexand. cons. 101. lib. 1. num. 11. cons. 35. num. 12. lib. 4. & cons. 4. num. 3. lib. 5.

qui

qui consuluit inter personas merè laicas, & super bonis merè laicalibus, vt apertè colligitur ex facti specie eorundem consiliorum, & dict. consl. 101. num. 11. vbi incidenter tangit, & refert opinionem scribentium, laicum teneri ad collectas soluendas propter fructus, quos percepit, & doctores tenere, ita de consuetudine solitum esse seruari. Vnde consuetudo præsupponit ius commune in contrarium, & quid hoc casu, & alijs contra immunitatem, & libertatem ecclesiasticam operari possit consuetudo, infra patebit.

89 Quòd autem † emphiteuta bonorum ecclesiasticorum respectu vtilis dominij onera persoluere teneatur, tenuerunt Isern. & Afflict. in tit. quæ sint reg. in ver. plaustrorum. Luc. de Pen. in l. 1. colum 2. C. de impon. Luc. defer. lib. 10. Alexand. Federic. de Sen. Soc Ias. Birun. Purpur. & Crauet. quos citat, & sequitur Sol. in comment. constit. antiq Sab. sub rubr. de iur. emphiteut. glossa 2. num. 26. quibus addo Aluar. Valasc. de iur. emphiteut. quæst. 17. sub num. 11. & Molin. tract. 21. de contract. disput. 456. num. 5. dummodò in æstimationem ipsius rei deducatur ea summa, quam pro ipsa re nomine pensionis, vel census, præstat ecclesiæ, vt inquit gloss. super cap. Reg. Carol. 2. sub rubr. quod cler. cleric. viu. non com. vers. adde, quod, si res ecclesiastica.

90 Contrarium tamen ex eo apparet, † quòd statuta laicorum non includant bona ecclesiastica, etiam quòd eorumdem bonorum vtile dominium sit penes laicos, quod probat text. in cap. quæ in ecclesiarum, & ibi Abb. num. 2. Imol. num 7. Dec. num. 6. alias num. 19. Bero. num 6. Mantun. num. 6. & 7. Riminald. Iun. num. 61. & seq. de constitut. facit cap. bene quidem circa fin. 96. distinct. Et hæc est communis * opinio canonistarum, quam tenet etiam in l. priuate, num. 2. C. de excus. mun. lib. 10. qui inquit Perusij de consuetudine non seruari.

91 Sed † consuetudo præsupponit ius commune in contrarium, & consuetudo vnius Prouinciæ non extenditur ad alias eandemque opinionem Bart. sequitur ibi Ang. loquens in bonis liuellarijs, & Ias. in l. 1. num. 31. C. de iur. emphiteut. Purp. in l. placet, num 23. C. de sacr. sanct. eccl glos. voic. ind. honorem, ff. de muner. Petr. de Vbal. latè in tract. suo de collect. in vlt. char. colum. 3. vers. quæritur in dubium, Bertach. in repert. sub ver. collectam emphiteuta Cassan. in consuet. Burgo. rubr. 4. §. 6. num. 5. in text. vers. & supporter. la moitie. Ripa consl. 12. lib. 2. respon. num. 14. Sylu. consl. 9. per tot. & consl. 47. Ruin. consl. 3. volum. 5. Bursat. consl. 42. num. 21. Boss. in titul. de princip. num. 128. Surd. post alios per ipsum citatos in consl. 301. num. 62. volum. 3. Card. Tusc. pract. conclus. iur. concl. 557. num. 18. tom. 3.

92 Et est ratio, † quia ecclesiastica prædia non sunt sub potestate laicali, vt est communis * opinio, de qua testatur idem Surd. sub d. nu 62. in fin. & pro hac conclusione, quæ est communis, ac pluribus, & grauioribus auctoritatibus, rationibusque fulcita, fuit à Senatu Pedemontano decisum, & reuocatæ sententiæ contra eandem opinionem latæ, vt testat idem Sol. sub eod. nu. 26. qui nihilominus conatus fuit sustinere dictam eius opinionem, pro qua ipse sententiam protulerat ex supra, & alijs infra adducendis reprobatam.

Si autem dubitatur de natura emphiteusis ecclesiasticæ, & allegetur, bona fuisse in emphiteusim à laico in præiudicium status

93 laicalis ab ecclesia recepta † tunc onus probandi laicis incumbit: tum, quia fraus nunquam præsumitur, tum etiam, quia omnia bona ecclesiæ donata præsumuntur libera cap. nouerint, 10. quæst. 1. Archid. in cap. tributum, num 5. 23. quæst. 8. & Iac. de S. Georg. in tract. de feud. §. qui quidem inuestiti, num. 9.

Tertio verò casu etiam, quòd bona sterilia ecclesiæ per emphiteutam laicum reducantur ad culturam, aut super area domus ædificetur, pro illis melioramẽtis concernentibus vtile dominium collectæ non

94 sunt exigendæ: quia † immunitas concessa prædio ecclesiastico, quod est principale, competit, & melioramentis, & super ædificato, quæ sunt accessoria, cap. quia circa, & gloss. in cap. cum capellæ, de priuil. & ita per prædicta, & alia per ipsum allegata consuluit Alexand. in consl. 193. num. 3. nu. 5. & 6. lib. 2.

95 Et procedit regula, † quod accessorium sequitur naturam sui principalis, cap. accessorium, de reg. iur. in 6. & ideò, si quis

aream pauci momenti in emphiteusim dederit, super qua fuerint fundata ædificia magni valoris, puta alta turris, vel amplæ ædes in casum deuolutionis ob culpabilem caducitatem, propter quam melioramenta amittuntur pro noua inuestitura, & rece-
96 ptione noui emphiteutæ † quinquagesima, quæ soluitur domino directo à nouis emphiteuticis, vt l. fin. C. de iur. emphit. debetur tam pro valore, & æstimatione iuris, vel ædium, quàm pro area per text. in l. 1. §. quod ait, ff. de super, & post ord. & Abb. ità decidit. Ias. in l. fin. nu. 44. C de iur emphiteut. Boer. decis. 19. num 3. Rimin Iun. cons. 1. in fin. & Amed. à pont. de laudem, quæst. 8. vers.

97 Sed redeundo emphiteusis enim † ad hunc finem concedebatur, vt per emphiteutam bona emphiteutica meliorarentur, ac pro recognitione directi dominij, quid minimum persolueretur, quæ melioratio loco pretij habebatur, Bald. in l. 1. nu. 8. & ibi Ias. num. 5. C. de iur. emphit. Abb. in cap. potuit, num. 7. de loc. & conduct. Specul. de loc. emphit. §. nunc aliqua, nu. 2. in fin & idem Bald. in auth. quas actiones, num. 3. C. de sacr. sanct. Eccl.

98 Cùm igitur † melioramenta veniant ex natura contractus emphiteutici, non possunt diuerso iure censeri dicto cap quia circa, de priuileg. cum pro ecclesia emphiteuta possideat ex quo causam habet, ab ea volum. 2. ff. pro suo, & Specul. eod. §. nunc aliqua, num. 59. in fin.

99 Quinimo in fortioribus terminis † priuilegium concessum ecclesi, s post concessionem priuilegij constructas etiam extenditur, vt eod. cap. quia circa, de priuil. Ias. in l. qui filiabus, num. 12. & 13. ff. de leg. 1. & post Petr. Cyn. Rayn. Fulger. Boer. & Aret. scripsit Alexand. in cons. 178. nu. 13. lib. 2. quem citat, & sequitur idem Ias. in l. fin. num. 12. C. de ver. signif.

100 Laici enim † prædia sterilia ad culturã reducentes, in illis quæ domos, & quandoque palatia, aut alias fabricas ædificantes, maiori laude, & præmio sunt digni, quàm, qui eadem ob desidiam pro derelicto habent, quia expedit reipublicæ, vt inculta colantur, & fabricis exornentur. Hac ratione Sixtus Papa V. vt Vrbis incolæ ad domos in via Felici nuncupata, ab ecclesia Sanctæ Mariæ Maioris, vsque ad ecclesiam sanctissimæ Trinitatis in Monte Pincio per ipsum strata, & directa, necnon in via Pia per eundem etiam æquata ab eius palatio in Monte Quirinali, vsque ad ecclesiam sanctæ Susannæ, & in vicis propè dictas vias dirigendis ædificandas allicerentur, sua perpetua valitura constitutione, tam domos in eadem via constructas, & quæ in dies cõstruerentur, quàm earũ dominos, & incolas varijs priuilegijs, immunitatibus, & prærogatiuis muniuit, & decorauit, vt in litteris Apostolicis motuproprio sub datum Romæ anno 1587. Idibus Septembris expeditis, de quibus in Bull. Rom. eiusdem Sixti Quinti, cap. 65. pag. 225. vnde hac eadem ratione emphiteutæ in prædijs ecclesiasticis fabricantes, de bono opere nouis oneribus non sunt grauandi. Non enim debent bona ecclesiastica deterioris esse cõditionis bonis laicorum: quod sequeretur si emphiteutæ, vltra canonem annuum, quẽ domino directo ecclesijs persoluũt ratione euphiteomatum, seu emponematum fabricarum, & aliorum melioramentorum, collectas laicis persoluere tenerẽtur. Nam ex communi consuetudine totius Italię, & vt puto, vniuersalis Europæ compertũ habemus, nulla pro melioramentis, quæ fiunt in prædijs, tam vrbanis, quàm rusticis laicalibus onera augeri. Ergo eodem modo, nec bonis, in quibus directum ecclesia possidet dominium, vlla debẽt imponi. Qui autẽ hæc onera bonis emphiteuticis ecclesiasticis imponunt, & exigunt, ea in fraudẽ, & in apertum libertatis, & immunitatis ecclesiasticæ detrimentum, extorquent.

101 Quò enim † emphiteutæ magis grauantur, minus prædia, seù domos, meliorare possunt, imò quandoque hac de causa à melioratione retrahuntur. At ecclesiæ interest plurimum, vt pluribus melioramentis eius bona augeantur cum pluribus casibus bona emphiteutica vnà cum emponematibus, omnibusque alijs melioramentis ad ecclesiam deuoluantur, vt l. 2. C. de iur. emphiteu. Alexand. cons. 44. num. 7 & 18. lib. 3. Specul. de loc. & emphit. lib. 4. par. 3. num. 34. 112. & 157. & Corbul. de cau. quib. emphit. iur. su priuat. rubr. de caus. priuat. ob rei deter. num. 13. de caus. priuat. ob non solut. canon. ampliat. 36.

102 Quar-

102 Quarto casu, † quo, seruatis seruandis, fuerint prædia ecclesiastica in emphiteusim concessa, tūc, aut ab emphiteuta in eisdem terminis, & statu in quo fuerunt emphiteuticata, possidentur, & hoc casu, nullo etiam exquisito colore possunt laici ab emphiteuta prædiorum ecclesiasticorum collectarum exactionum prætendere, quia im-
103 munitas dictorum prædiorum † cum sit realis, Leuit. cap. 7 cap. nullum liceat, 12. quæst. 2 cap. generaliter, §. nouarum, 16. quæst. 1 Rot. diuers. decis. 23. num 6 par. 1. cum alijs supra allegatis transit ad quemcumque cum eisdem bonis ecclesiasticis,
104 & † ea gaudent laici, eadem bona in emphiteusim possidentes, gloss. in dict. cap. generaliter, § nouarum in vers. mancipia, 16 quæst. 1. Abb. cons. 9. num. 2. vers. si enim eximitur, par. 1. Paris cons. 69. num. 6. lib. 1. & alij supra eod. cap 33. citati, quibus addo in terminis emphiteusis ecclesiasticæ, Bart. in l priuatæ, num. 2. C. de excus. mun. lib. 10. quem sequitur Ias. in l. 1. num. 31. C. de iur. emphit. gloss. vnic. in l honorem, ff. de mun. & honor. quam pro hac opinione sequendo, Bart. citat Purpa. in l. placet. C. de sacrosanct. Eccles. hanc etiam opinioné pluribus probat Petr. de Vbal. in tract. collect. in fin. & post Bart. Bald. & Alexand. quos citat eandem opinionem sequitur Bertach in repert. sub ver.

105 Collectam emphiteuta † distinguens, quòd secus est in emphiteuta priuati, quam distinctionem tenet etiam, & probat Boss. in titul de princip. & priuil. eid. 123. iunct. num. 128.

106 Rationem † quare pro bonis emphiteuticis, quæ laicus habet ab Ecclesia non teneatur soluere aliquam collectam adducit, Ias. nempè ex eo, quod dicta bona sint perpetuò pēsioni obligata, & pro eis quolibet anno canon soluatur; ideò nullam communi pro his deberi collectaminè pro emphiteusi Ecclesiastica duplicia onera sustineantur, vt ead. l. 1. dicto num. 31. & post Felyn. Rom. Socin. Feder. de Sen. Alexand. Dec. & alios quos citat Cardin. Tusch. in pract. conclus. sub rubr. oner. duplic. conclus. 136. nu. 1. tom. 5.

107 Quod etiam † altera ratione firmatur, quia licet statutum laicorum nō potest disponere super rebus Ecclesiasticis, etiamsi talia sint bona, quorum vtile dominium spectet ad laicos, cap. quæ in Ecclesiarum, vbi Abb. num. 2. de constit. cum alijs supra nu. 90. & seq. allegatis, & mox citandis.

108 Statuta enim † laicorum etiam, quòd non disponant de ecclesijs, vel clericis, nec in materia tangente priuilegia, vel iura clericorum, aut ecclesiarum, sed simpliciter aliquid honestum disponant in præiudicialibus non ligant, nec comprehendunt clericos, nec ecclesias, seu bona ecclesiastica, quidquid modernis temporibus in contrarium tenuerit Capiblanc. de Baron. pragm. 1 sub num. 198 & seq.

109 Vt reprobata † contraria opinione Bart. asserentis statuta laicorum simpliciter facta contra ea, quæ competunt ecclesijs, vel clericis non in priuilegium, sed, vt cuilibet, tunc ligare clericos, & in foro Episcopali esse seruanda, dummodo honesta sint, de qua in l. cunctos populos num. 29. C. de sum. Trinit. & fid. catth. cuius opinionem, post alios, per ipsum citatos, sequitur Lopez. in additione ad Diaz. pract. quæst. cap. 56. ver. ex quibus, post Bald. in ead. l. cunctos populos, nu. 20. qui allegatis per Bart. respondet, & eius opinionem reprobat, sequitur, & tenet Abb. in cap. sua, il primo, n 9. de decim. post tex. in cap ecclesia sanctæ Mariæ de constit. & post Anc. Imol. Rom. & alios citatos cōtrarijs respondendo, & rationes adducendo probat Felyn. in eod. cap ecclesia sanctæ Mariæ num. 81. vers. sed contra Bart & ibidem Bald. num. 5. Abb. num. 10. & Dec. nu. 88. & 91. de constit. cap. bene quidem in fine 96. distin. Bero. in cons. 31. num 20 cum seq vol. primo, & hanc esse communem* doctorum theoricam testatur idem Abb. in cap. non minus nu. 20. in princ. de immunit. eccles. Syluest. qui etiam, inquit, hanc esse communem * opinionem in ver. immunitas, §. 1. num. 20. Surd. in cons. 2. num. 15. volum. 1 cum alijs, de quibus supra cap. 45. num. 42. & seq.

111 Infertur etiam ex prædictis, laicorum statuta, siue decreta, aut ordinationes, quibus ob publicā vtilitatem pœnaliter prohibetur, nè in prædijs orize serantur, aut quid simile clericos minime ligare, aut ecclesiarum bona. Quidquid in contrarium tenuerint Gabr. in cons. 37. num 3. & seq.

Vulpel.

Vulpel. in tractat. de libert. eccles. par. 3. num. 16. & Menoch. cons. 1000. volum. 10. num. 28. quos citat, & sequitur Cabal. in centur. resolut. crimin. cas. 12. sub num 4. quia, nec directè, neque indirectè tacitè, vel expressè, contra libertatem ecclesiasticam Principatibus, seù magistratibus secularibus quidquam licet attentare. Anchar. in cons. mihi 196. num. 4 aliàs 112. magnificè, & Illustr. Colleg. Bonon. inter consil. eiusdem Anchar. cons. 12 num. 2. & seq. Abb. in repeti. cap. ecclesia sanctæ Mariæ num. 31. de constitut. & in terminis quam plures allegat Surd. cons. 301. num. 75. 76. & seq. volum. 3.

114 Imò † si eorundem statutorum, aut decretorum vigore contra clericos, exercent illos mulctando, aut aliàs quouis modo grauando, in excommunicationis sententiam in Bullam Cœnæ Domini contentam incidunt, vt in eadem Bull sub nu. 15. vers. quiuè ex eorum, & Nauar. in cap. 27. num. 69 §. qui ex eorum vers. necnon qui de cens. Eccles. tom. 1.

Non tamen negabo, quin, & ipsi ecclesiarum Prçsules, si p), prudentisque pastoris officium præstare velint, eandem prohibitionem facere illamque exequtioni, debeant demandare.

115 Quòd, si † ipsi Prælati eadem edicta, & inhibitiones ordini clericali recusarent, quod minimè est credendum, proponere. Non propterea magistratus seculares possunt Prælatorum negligentiam, vt aliqui putant, supplere, quia cum Iudex ecclesiasticus sit maior, ipse Iudicis secularis inferioris negligentiam supplere, & illum corrigere potest, cap. ex transmissa, de form. comp. Azor in 1. par. institut. moral. lib. 5. cap. 12. vers. sed dubitare. & Rot. de anno 1595 vt scripsi in cap 38. nu 92. tom. 1.

116 Dicta verò scribentium † opinio, quòd scilicet, iudex laicus supplere possit Iudicis ecclesiastici negligentiam procedit in causis misti fori tantùm: in quibus, cùm sit locus præuentioni, ecclesiastico iudice negligente, poterit laicus præuenire, & in his terminis procedunt allegata per Anchar. cons 196. aliàs 112. num 6. 7. & 8. & aliorum, qui pro eadem opinione scripserunt; sed hoc casu non versamur in crimine misti fori: quia seminare oriza non est de genere prohibitorum, cum vt testatur Plin. lib. 18. cap 7. & lib. 22. cap 25. in Italia maxima esset copia, & Theophrast. quod sua ætate peregrinum, & illius semen ex India

117 illatum fuerat, nullibique † iure illius satio prohibita reperiatur, ideo sub causis misti fori connumerari non potest. Surd. in dict. cons. 301. num. 90. vers. & non est verum, tom. 3.

Vnde Iudices seculares eorum falcem in alienam messem imponere non debent, sed iudicem ecclesiasticum superiorem videlicet, Metropolitanum, Nuncium, vel Legatum, aut etiam Papam, si opus fuerit, à quo in euentum recusationis fine legitima causa cogatur inferior ad prohibendum clero ne seminetur oriza recurrere debent, per text. in cap. nullus & ibi Innoc. prope fin. & post alios, quos citat Abb. nu. 2. de iur. patron. & in cap. postquam, nu. 8. de elect. Anchar. eodem cons. 196. num. 7. & optimè Nauar. in relect. cap. nouit, notat. 6. num. 25 de iud.

118 Et in simili † videmus, quòd, quotiescumq; prætendunt laici clericos teneri ad subeundum onera, nempè belli, aut alijs de causis, ecclesiarum Prælati, & etiam Papa, adiri debent, quorum consensus, & auctoritas respectiuè requiritur, vt capitulo clericis laicos, §. nos igitur, de immunitat. eccles. in 6 & alijs, de quibus supra.

119 Si verò magistratus seculares † eorum prohibitione non obstante speciales, & particulares licentias seminandi, & colendi oriza, vt interdum contingere solet, cõcesserint; tunc ex multo magis Præsulibus ecclesiasticis easdem licentias concedere licebit, cùm ipsi sint quibuscumq; laicis iudicibus maiores. cap 1 in fin. 17. distinct. cap. quis dubitet, 96. distinct. & Pial. 81. ver. Ego dixi, & ideo: quod minori licet, maiori illicitum esse non debet. Huiusmodi tamen facultates parce, & non sine graui, & legitima causa laxari debent.

120 In hoc in negotio † magistratus seculares cum Prælatis ecclesiasticis communi deberent consensu prouidere, ne in agris à ciuitatibus saltem quatuor milliaria, & ab oppidis, & castris m le p fluum non distantibus, seratur orizæ quia, cùm illius natura sit in palustribus, & vliginosis locis nasci, & exarescere, vt inquit Dioscorides,

des, idque vsus comprobet, necesse erit, vbi naturaliter intra dictum spatium palustria non habeantur ductu aquarum, quæ ab agricolis peritis in prædia deriuari, & sulcis claudi solent arte, stagna fieri, in quibus illæ aquæ putrescunt aëremque adeò noxium reddunt, vt ex agricolis, & operarijs in huiusmodi orizæ opere se se exercentibus, quamplures è viuis decedant, castraque, oppida, & ciuitates, apud quas seminantur, insalubri cœlum depopulantur vbi incolarum, & ciuium rara proles, & si, qui nascantur, omnes ante pubertatem intereunt, de quo, & ipse de visu, & auditu testari possum, qui dum Vicariatus munere fungerem in Episcopatu Vercellensi, & diœcesim visitarem, in illius agro plura oppida, & castra depopulata incolisq; spoliata, ac fere derelicta, comperi, & à quamplurimis incolis, & laborantibus præmissa accepi: est enim valde absurdum, vt voracitate quorundam, qui ex semine, & cultura orizæ vberiores fructus percipere prætendunt (licet Dei iudicio quandoque decocti, & fugitiui recedunt) oppida, & castra deuastentur, & propterea, vt homines pe-
121 reant, † cùm hominum gratia omnia sint constituta, §. in pecudum in fin. ff. de vsur. & Bart. in l. 1. nu. 1. ff. de stat. hom.
122 Homo enim † est dignissima creaturarum l. iustissimâ iuncta, gloss. in ver. dignitatem, de ædil. edict. Ideo formauit illum Deus ad imaginem suam Genes. 1. & cap. 2. de homicid. l. si quis in metallum. C. de penis cumpluribus alijs per Cepoll. in dicta l. iustissimè alleg. Matth. de Afflict. in constitut. Regni, lib. 2. rubr. 67. de Sacram. præst. baiul. §. de Burgensatibus, num. 12. Vnde Ouid.

Pronaq; cum spectent animalia cætera terram,
Os hominum sublime dedit, cœlumq; videre
Iussit, & erectos ad sidera tollere vultus.

Et Virgilius:

Igneus est illis vigor, & cœlestis origo.

123 Propterea homini † omnia subijciuntur. Genes. cap. 1. & Psalm. 8. vers. omnia subiecisti. Nam ipse est compendium omnium rerum, quæ à summo opifice creatæ fuere: viderat enim ille supremus artifex, omnia frustra fuisse creata, nisi illis norma daretur, & finis, ad quem res illæ, & vniuersa mundi machina creata fuerat. Ideo fecit Deus hominem, tanquam normam omnium rerum, ad cuius finem omnia disponerentur, vt in §. in pecudum, & ibi etiā gloss. instit. de rer. deuis. Lud. Gomes. in §. superest, num. 13. circa fin. instit. de action. & cum hominis vita res sit inæstimabilis l. fin. C. de ijs qui deiecer. vel effud. Matth. de Afflict. super constit. Regni, lib. 1. de clandest. homicid. §. si damna, num. 11. illius maxima est habenda ratio. Ideo Principes, & magistratus minimè indulgere debent priuatæ paucorum vtilitati orizam seminantium in totius vniuersitatis præiudicium.

125 Nam † priùs debent Reipublicæ, quàm singulorum vtilitatem, & commodum præ oculis habere, cùm publica vtilitas priuatæ sit præferenda, c. scias frater, 7. q. 1. l. pen. C. de primipil. lib. 12. l. pen. ff. de priuil. cred. & Bart. in auth. de hæred. & falcid. num. 4. Quare ad salutem corporum tuendam de aëris statu, & optima eius qualitate conseruanda impensè est inuigilandum: nam
126 toti † in aëre versamur, & vitam in eo ducimus, ita quòd sine haustu spiritus vltra horas septem, sine cibo, vltra totidem dies vita non durat. Macrob. in som. scip. lib. 1. cap. 6. circa fin. & qui vt experientia monet, si grauis sit, & corruptioni obnoxius, quod maximè fit ex graui stagnorum, lacunarumue efflatu, vt exhalatione innumeris morbis mortales inficiat, & extremum vitæ diem approperet. Vnde versus.

Si cupis incolumem vitam traducere, cœlum
Effuge corruptum nebulis, nidore, lacunis.
Quodque mouet madidus morbosis Africus auris.

Hinc prisci, quorum mens semper intenta erat ad egregia, & gloriosa facinora, salubres vrbium situs, cœlumq; salubre non minus magnifecere, quàm reliqua. Ideo vrbes condituri cœli temperiem aërisq; bonitatem potissimùm delegere, quo, & ciuium vitæ consulerent, & exteri, hac arte illecti, ad eas habitandas numerosiores accurrerent, leges etiam scita, & edicta promulgarunt circa ea, quæ ad aëris puritatem conseruandam facerent, pœnis contra minus obsequentes propositis, quod etiam accuratè legitur præstitisse Federicus huius nominis Secundus Imperator, qui, vt publicæ vtilitati prospiceret, & in suis ciui-

ciuitatibus, & castris aëris salubritas conseruaretur, inter alia in constitione Regni vtriusque Siciliæ decreuerat, vt ea omnia, quæ fœtidum, corruptumq; aërem reddere possent, extra ciuitatem ad mille passus exportarentur, aut in mari, vel flumine proijcerentur, pluribus alijs, ad aërem à putredine liberandum, sancitis, vt in constit. Regn. Sicil. sub tit. 48. & ibi etiam gloss. lib. 3. quam refert Matth. de Afflict. in constit. Regn. lib 3. de conseru. aër. §. magna fuit, & seq. rubr. 34. vbi inquit, Regem ex proprio officio, quantùm in se est, teneri prouidere, ne in suis ciuitatibus aëris impuritas vlla fiat, quæ ciuibus, & subditis perniciem pariat. Et rectè quidem.

128 Nam, † vbi impurus aër, ibi & morbosi, & pauci ciues; quisque enim in salubre cœlum fugit; quod etiam, & in rationabilibus experimento videmus. Imò nec à peccato creduntur immunes, qui pestifera loca, sibi ad habitandum eligunt, vt potè Deum tentantes, Abb. in cap. cum dilecti, nu. 16. de dol. & contum quem allegat, & sequitur Rip. in tract. de pest. nu. 8.

129 Vnde, † sicut in multitudine ministrorum sita est Regis dignitas, ita, & in paucitate plebis ignominia principis Salom. Prouerb. capitulo decimoquarto circa fin. & Dionys. Carthus. de quatnouiss. art. 63. circ. princip.

Circa huiusmodi statuentes eo nomine solent se tueri, quòd statuta, decreta, & ordinationes magistratuū secularium circa hanc materiam laicos tantùm comprehendant, qui, dum contraueniunt, pœnis comminatis plectuntur: quæ tamen non exercentur in clericos.

Sed, licet id extrinsecè verisimile videatur, tamen, si non directè, & expresè, tacitè saltem, & indirectè ecclesiarum, & clericorum bona comprehendunt, cùm sine operarijs laicis in ecclesiasticis prædijs, nec oriza seminari, nec alio modo clerici ex eorum prædijs redditus percipere possint.

130 Quando enim † priuilegiatus non potest commodè vti suo priuilegio solus, etiam quòd non exprimantur personæ necessariȩ ad illum finem, includuntur tamen in priuilegio arg. text. in cap. licet, §. cum conceditur, vbi etiam doctores, de priuil. in 6. & bene Bald. in auth. habita, nu. 9. C. ne fil. pro patr. Abb. in c. quam sit, num. 1. & ibi etiam Felyn. in terminis post alios per ipsum allegatos etiam, num. 1. de Iudæ, & Sarace. & Surd. etiam post plures per ipso citatos in cons. 301. nu. 81. volum. 3.

131 Vnde † etiam statutum, quo imponitur pœna laicis pro facto clerici, dicitur contrarium libertati ecclesiasticæ. Ias. in l. 1. num. 9. C. de ind. iud toll. per tex. in cap. sciant cuncti, de elect. in 6. Bart. in l. 1. in fin. ff. de ijs quæ pœn. nom. relinq. & Felyn. post alios per ipsum allegatos in cap. ecclesia sanctæ Mariæ num. 99. de constit. & est casus expresè comprehensus in Bulla Cœnæ Domini, sua num. 16. versic. necnon, qui.

132 Infertur præterea, † quod edictum Principis secularis, ne frumentum plus certo pretio ab eo constituto vendatur, vi legis nunquam ligabit clericos, Abb. in repet. c. Ecclesia sanctæ Mariæ num. 15. vers. item si lex, & ibi Felyn. num. 40. in fin. de constit. & ita verbis expressis declarat Nauar. in manual. confess. cap. 23. num. 88.

133 vers. qua in re ibi, quia, † quamuis ij legi seculari non subijciantur, subiecti tamen sunt legi naturali, & diuinæ, quæ præcipit, ne quis sua vltra iustum pretium vendat, & paulò post, quamuis charitatis Christianæ foret, vt Principes Ecclesiæ, qui maiore misericordia resplendere debent, taxas, & pœnas secularium, quas ob misericordiam faciunt, suis edictis iuuarent, eodem num. 88. eandem etiam sententiam amplexi fuerunt Garz. de vlt. fin. num. 158. cum pluribus seq Vas. de success. creat. §. 10. nu. 651. & 658. & §. 26. num. 71. Bapt. Feret. cons. 37. in fin. volum. 1. Bursat. cons. 200. num. 50. post alios plures, Surd. in cons. 301. volum. 3. & Azor lib. 5. institut. moral. cap. 12. in fin. tom. 1.

134 Vnde non subsistit contraria † opinio, quam aliqui tenuerunt, quia laici careant iurisdictione legis condendæ, seu edicendi super clericos. Dec. in dicto capitulo Ecclesia sanctæ Mariæ, num. 90. Azor eodem capit. 12. §. tertio quæritur cum alijs alibi supra allegatis.

Nec vera esset propositio, quæ in argumentum contra deduci posset, quòd, scili-
135 cet, matrimonia inituri † constringi possunt,

sint, ne contrahant cum personis certi loci; quia dicta propositio est contra libertatem matrimonij, & reprobata, tam antiquorum canonum dispositione, vt cap. cum locum, & cap. gemma, de sponsal. quam ex dispositione sacri concil. Trident. vt cap 9. de reform. sess. 24.

Doctores autem contrarium tenentes loquuntur respectu lucri tantùm, quod mulier contrahens contra formam statuti cum forense, amittat lucrum, quod aliàs fuisset consequuta, non autem, quòd propterea matrimonium non teneat, aut aliqua poena incurratur. Felyn. in dicto capitulo Ecclesia sanctæ Mariæ, nu. 60. & seq. & ibi Decinum. 109. & 110. de constit. & Matth. de Afflict. super constit. Regni lib. 3. rubr. 20. de vxor. non ducen. num. 5. quia materia matrimonialis est de iure poli, & non fori, & ibi num. 7. & per Iudices ecclesiasticos causæ matrimoniales sunt cognoscendæ, vt probaui in capit. 24. numer. 6. tom. 1.

136 Vltra † quod dicta opinio non caret difficultate: imò contraria, quòd non amittat lucrum, est verior ex deductis per Abb. in repet. dicto capitulo Ecclesia sanctæ Mariæ num. 20. in fin. & per totid. & Dec. loco supra citato.

Videmus etiam, quòd statutum ciuitatis Lucanæ prohibens forensibus officium procuratoris, non habet locum, nec vires in foro ecclesiastico. Anchiran. cons. 18. in quæstion. num. 3 per tex. in capitulo cum deputati, de iud.

137 Ad quæ firmanda argumentum † teste Cardin. Bellarm. adduci posset à signis, & prodigijs, quæ non raro Deus ostendit in eos, qui ecclesiarum immunitatem violare præsumunt, de qua re ait, multa legi apud Tilmanum Brendembachium in lib. 5. sacr. collat. & extare insignè testimonium Basilij Porphirogeniti Græcorum Imperatoris apud Balsamonem in Nomocanone Phoci in comment. canon. primo Synodi Constantinop. primæ, & secundæ, quam nos latini octauam Synodum appellamus, omnium eius temporis calamitatum culpam conferentis in legem quandam Nicephori Phocæ prædecessoris.

138 Ex quo lex, † inquit Basilius, ista robur habuit, nihil boni penitus in hodiernam vsque diem vitæ nostræ contigit, sed potiùs è contrario nullum omnino genus calamitatis defuit. Itaque legem illam meritò irritam esse voluit, ac penitus abrogauit, vt in 2. controu. gen. cap. 19. circa fin. vers. quintum argumentum, de cler. libro primo, tomo secundo, & Aistulphus Longobardorum.

139 Rex † qui nimis perfide testamenta dono predecessorum eius Beato Petro collata præripuit, & facultates Ecclesiæ Romanæ militibus suis dedit, diuino iudicio, dum venatum pergit, subito percussus interijt vt scribit Ado. in Chron. anni 1227. quem citat idem Bellarm. in 3. controu. gener. lib. 5. cap. 9. §. de Aistulpho, tom. 1. arg. text. in cap.

140 Anastasius, & Federicus II Imperator Siciliæ, & Apuliæ Rex contra libertatem matrimonij constitutiones edidit, quibus prohibebatur, ne feudatarij aliique eius subditi vxores ducere possent, aut filias sorores, aliasuè consanguineas matrimonio collocarent sine ipsius Regis licentia, vnde iusto Dei Iudicio factum fuit, quòd semen eius non est super terram, vt testatur Matth. de Afflict. ead. rubr. 20. de vxor. non ducen. num. 6. & in prælud. constit. §. nos itaque, num 6.

Ideo, quòd idem Imperator inquit, id fieri in conseruationem honoris sui diadematis, potius dicendum est, id sibi præparasse in destructionem animæ, vt arguté vertit Andr. de Isern. in constit. Regni in eodem tit. de vxor. non ducen. in ver. honorem, num. 6, pag. mihi 232. cum per obliquum matrimonia à Deo instituta in Paradiso prohibere conaretur, cap. 2. §. his ita, 32. quæst. 2.

Vndè talis lex non ligat in foro Dei Idem Isern. ibidem, vltra quòd fuerunt etiam postea per Caro. 2. eiusdem Sicil. Regem reuocata, vt in cap. item statuimus, quod Comites, & cap. item seruetur.

DE CONFRATERNITATIBVS. Cap. II.

SVMMARIVM.

1 *Clemens Papa VIII. modum, & formam, etiam erectionum confraternitatum, quare instituerit.*
2 *Regulares facultatem aggregandi habentes vnam tantum confraternitatem possunt aggregare cum consensu tamen, & testimonio loci.*
Confraternitates secularium vni tantum Religioni, aut Archiconfraternitati possunt aggregari, & quomodo, ibidem.
3 *Confraternitates debent esse erectæ auctoritate, vel Apostolica, vel Ordinaria.*
Priuilegium est strictè interpretandum, ibidem.
4 *Confraternitates non possunt aggregari sine consensu, ac testimonio sui Ordinarij.*
5 *Roma caput omnium orbis ecclesiarum.*
6 *Priuilegium in abusum veniens cessat.*
7 *Vitia virtutibus proximas.*
8 *Prædecessorum instituta alioqui iusta tolluntur, si contrarium pariant effectum.*
9 *Ezechias Rex laudatur, quòd serpentem aneum destruxerit.*
10 *Idem, quod supra num. 8.*
11 *Scandala, vt euitentur, plura contra iuris regulas conceduntur.*
12 *Pernoctationes, quæ fiebant in vigilijs Sanctorum; quare abrogatæ. Vigiliæ, quæ pridie diei festi fiebant, quare sic dicũtur, ibidem.*
13 *Idem, quod supra num. 11.*
Episcopus ad scandalum euitãdum sua potest ecclesia priuari, ibidem.
14 *Idem quod num. 1.*
15 *Episcopi est scandala auferre.*
16 *Idem, quod supra num. 2.*
17 *Quare cõfraternitates secularium vni tantum Religioni, aut Archiconfraternitati possunt aggregari, & quomodo.*
18 *Idem.*
19 *Nemo in pluribus ecclesijs debet conscribi.*
20 *Episcopo est totius diœcesis cura commissa.*
21 *Idem quod num. 4.*
22 *Episcopus de suo grege rationem reddere tenetur.*
23 *Episcopus idem est, quod speculator.*
24 *Episcopo maxima est circumspectio necessaria & vigilantia.*
25 *Homo in malum pronus.*
26 *Carolus Borromeus sanctæ memoriæ Episcopum otiosum acriter reprehendit.*
27 *Parochorum otia notantur.*
28 *Militis laus quæ sit.*
Imperatoris gloria in quo sit sita, ibidem.
29 *Pastoris animarum laus quæ.*
Vigilantia animarum curatoribus maxima, & necessaria, ibidem.
30 *Animalia in sacris litteris oculis plena, quid denotent.*
Oculus in vertice sceptri apud Aegyptios, quid admoneat, ibidem.
31 *Idem, quod supra num. 24.*
32 *Episcopali munere, quomodo nil iucundius sit, nihilque laboriosius.*
33 *Ordinariorum iurisdictio in quibus à Gregorio XIII. ad pristinum statum sit restricta.*
34 *Iuris communis dispositioni subiacent, quæ ad iuris terminos reducuntur.*
35 *Indulgentiarum communicatio, quæ, & quomodo fieri debeat.*
36 *Archiconfraternitates non possunt alias societates pro se sibi aggregare, nisi auctoritate Pontificia.*
37 *Delegata facultas ad personas non expressas minime extenditur.*
38 *Statuta confraternitatum non possunt impartiri alijs societatibus, nisi ab Ordinario approbata & concessa ibidem.*
Episcopo competit confraternitatum statuta examinare & approbare, ibidem.
39 *Idem, quod supra.*
Confraternitates quorsum soleant institui, ibidem.
40 *Idem, quod supra num. 38.*
41 *Episcoporũ auctoritas maxima, & circa quæ.*
Idem quod num. 38. ibidem.
Confraternitates possunt ab Episcopis visitari,

Oratio

Poena

POST competentis Ordinariorum fori tractatum ad confraternitates, quæ non rarò varias ob causas Episcoporũ iudicio subijciũtur, opportunè descendimus, & etiam tractaturi, quæ, c. de Indul. de quibus in secũda parte egimus poterunt esse corrolario.

1 Confraternitates † secularium disciplinatorum nuncupatæ Ordinarijs non parui sunt oneris: cùm earum causa sæpe lites discordiæ, & controuersiæ exoriri soleant, ad quas amputandas plures fuerũt perpetuæ editę constitutiones, & nouissimè pręsertim Clemens Papa V I I I. sua perpetuò valitura constitutione statuit, atque decreuit, vt in posterum locorum omniũ totius Christiani orbis regularium ordinum, religionum, & institutorum, quibus confraternitates seculariũ erigendæ, & instituendi facultas concessa est, & Archiconfraternitatum, & congregationum quarumcunque, quibus alias confraternitates, & congregationes instituendi, erigendi, & sibi aggregandi, illisque priuilegia, indulgentias, facultates, aliasque spirituales gratias, & indulta prædicta elargiendi, & communicandi potestas à Romanis Pontificibus, & Apostolica Sede attributa fuit, magistri,
2 Priores, & Officiales, seu Superiores † quouis modo nuncupati regularium siquidem Ordinum religionum, & institutorum vnam tantùm confraternitatem, & congregationem de consensu tamen Ordinarij loci, & cum litteris eius testimonialibus, quibus confraternitatis, & congregationis erigendæ, & instituendæ pietas apud eos commendetur in eorũ, & in quibuscunque
3 alijs ecclesijs erigere, & instituere, † cœterarum verò Archiconfraternitatum, & cõgregationum dumtaxat, quæ Apostolica, vel Ordinaria auctoritate prius erecta, ac nulli alteri Ordini, religioni, & congrega-
4 tioni aggregata sit, † præuio similiter loci Ordinarij consensu, & cum eius litteris testimonialibus, quibus aggregandæ confraternitatis, & congregationis pietas, & officia charitatis apud eos commendetur, sibi adiungere, & aggregare possunt, vt in litteris eiusdem Clem. VIII. sub die septimo Decembris anni 1604. expeditis, & deinde de more in Vrbe publicatis, §. nos pro commisso: Quæ publicatio Romæ facta sufficit, & omnes afficit ac, si in omnibus Christiani orbis Prouincijs, & ciuitatibus
5 facta fuisset. † Roma enim est omnium orbis ecclesiarum parens, & caput Capel. Tolos. in decis. 445. num. 2. Gomes. in procem. Reg. Cancellar. num. 13. & Azor. lib. 5. institut. moral. cap. 3. vers. secunda opinio.

Tunc enim fit, vt quæ pietatis, & deuotionis zelo à Sede Apostolica concessa sunt, contrarium quandoque pariant effectum, cautius est gliscenti modo opportunè mederi, quam permittere, vt paucorum in curia animarum multitudo prauis moribus inficiatur, aut in aliqua contracta labe scordescat.

6 Quia † priuilegium, cum incipit esse nociuum, cessat, vel saltem debet reuocari, vt post Abb. in cons 35. num. 3 par. 2. quem citat, tenet Card. Tusc pract. concl. tom. 6. conclus. 733. num. 21. & abutens priuilegio sibi concesso, perdit priuilegium, l. Iudæos, C. de Iudæ, cap. priuilegium, 11. quæst. 3. vbi gloss. plenè not. l. qui fine de neg. gest.

l.libera, ff. de pecul. Cardin. Tusc. eod. tom. conclus. 754 num. 1.

7 Vicina etiam sunt ferè † vitia virtutibus, nec veritate, sed, quadam specie fallente, similia D. Augustinus contra Iulian. lib. 4. cap. 3. nec vitium vllum præsentiùs venenum habet, quàm, quòd sub virtutis, vel pietatis titulo, venditatur.

8 Hanc ob causam, † etiã successores prędecessorum instituta alioqui bona, & pietatem ipsam præ se ferentia, cùm postea perniciosa, & contra piam optimamque Pontificum mentem exerceri conspexerint, statim, vel abrogare, vel immutare solent, & debent, cap. 1. §. his ità respondetur, 35. quæst. 1. cap quia sancta §. verum, quia in fin. & ibi gloss. in ver. destruantur, 63. distinct. suggestum, & ibi Innoc. in fin. & Abb. num 3. de decim.

9 Hinc † immense commendatur in sacris Scripturis Israelitarũ Rex Ezechias, quòd serpentem æneũ, quem Moyses multis annis ante in populi salutem erexerat, num. 21. ex eo, quòd filij Israel contra Moysis mentem illi incensum adolerent, destruxerit, 4. Reg. cap. 18.

10 Nam, quæ primò, † sine culpa esse poterant, si post in errorem, & superstitionem vertantur, illico sunt Apostolica auctoritate destruenda, & abolenda, eod. cap. quia sancta, & d §. verum quia 63 dist.

11 Hinc, ad euitanda scandala, † plura etiã contra iuris regulas conceduntur, & fiunt, de quibus nonnulla cumulauit Felynus in cap. 2. nu. 2. de præscript.

12 Videmus etiam † pernoctationes, quæ olim à pijs Christianis in vigilijs dierum festorum in Ecclesia fieri solebant, de quibus D. Ambr. relatus in cap. nosse, 76. dist. 1. (ex eo enim vigiliæ dicebantur, quòd fideles in templis in multam noctem vigilias producerent) ob earum abusum esse modo sublatas, & in ieiunium commutatas.

13 Pro bono etiam pacis, & † ad scandalum remouendum, sua Episcopus ecclesia, facta tamen illi æquali compensatione, priuari potest, Innoc. in cap. nisi, cùm pridem, nu. 4. vers. nos dicimus de renunciat. Abb. in cap. 1. num. 5. de elect. Felyn. in d. cap. 2. nu. 2. vers. decimo propter scandalum, & ad rem faciunt plura allegata per Rom. cõs. 332. quoad primum consultationis nu. 12. vers. quoad quartum, & vsque in fin.

14 Hac eadem ratione, † cùm in confraternitatibus toto Christiano orbe erectis ratione priuilegiorum, facultatum, & indulgentiarum illis ab Apostolica Sede concessarum, nonnulli exorti essent abusus, prauæq; consuetudines in dies ingruerent: tum ob plurium, quàm necesse sit ad animarum salutem, dictorum sodalitiorum, & confraternitatũ erectionem graues lites, discordiæ, & maximæq, interdum orirentur controuersiæ, vel inter eas, & animarum parochos, vel inter ipsos confratres, aut inter ipsas confraternitates, quæ adeò acerrimè inuicem aliquando confligantur, vt Ordinarijs locorum non leues curas inijciant, eorumquè tribunalia indefesse exerceant quiduis aliud potiùs, quam pietatem, ad quam ascriptæ fuerant, sectan-

15 tes; boni † pastoris erat scandala, quæ ab huiusmodi discordijs, & litibus prouenire solent, animaduertere, & illis opportuno occurrere remedio, iuxt. cap. hi quoscunque 1. q. 1. & conc. Trid. in decret. de obseru. & euitan. in celebr. miss. sess. 22.

16 Propterea † motus fuit Pontifex ad minuendum tot sodalitatum aggregationes, & ad statuendum, vt vna tantùm confraternitas legitimè erecta cuilibet Archiconfraternitati, seu congregationi aggregandi facultatem habenti in singulis ciuitatibus, oppidis, vel locis, aggregari possit, &

17 optima ratione, quia, † præter præfatas causas, pluralitas eiusdem nominis inducit obscuritatem l. duo sunt Titij ff. de testam. tut. l. si fuerit in princ. ff. de reb dub. & Ias. in l. quoties num. 7. ff. de verb. oblig. Nec vna societas pluribus Archiconfra-

18 ternitatibus, † sed vni tantùm potest aggregari, quia non licet ampliùs, quàm vnum collegium licitum habere, l. 1. §. non licet ff. de colleg. illic. & l hac parte vbi etiam gloss. & Bart. C. de proc. sacr. scrin. lib. 12. Non enim parum animæ suæ saluti consulit, qui statuta, & regulas vnius Archiconfraternitatis seruat.

19 Præterea † regulare est, quòd in pluribus ecclesijs neminem conscribi oportet cap. 1 2. & 3. 21 q. 1. concil. Trid. in cap. 17. de reform. sess. 24. & facit text. in l. is. qui dem, C. qui nil poss. vel non poss. lib. 12

Ad

Ad hæc, vt dictæ constitutionis ordinem
20 sequamur, quia † Episcopis animarum totus diœcesis est cura commissa conc. Trid. cap. 1. de reform. sess. 23. & in spiritualibus tota diœcesis de iure communi est territorium Episcopi cap. fin. in fin. & ibi gloss. in ver. diœcesim de constit. cap. cum Episcopus de off. ord. in 6. Abb. in cap. ab Ecclesiarum num. 10. in fin. de off ordin. Archid. in cap. perlectis num. 22. 25. dist. in cap. sicut num. 1. & 2. 7. q. 1 & l. nulli §. quod si in vico, vbi etiam Bal. num. 13. C. de Episc. &
21 cler. ideo † iuris ratio postulat, quòd aggregationes, & erectiones confraternitatum fiant, & erigantur de consensu Ordinariorum, cùm ad eos pertineant ecclesiæ, in quorum diœcesi positæ sunt cap. omnes basilicæ, & ibi Archid. 16. q. 7. cap. si quis etiam de consecr. dist. 1. cap. conquerente § nos autem, & ibi gloss. in ver. iurisdictionem, & Abb. num 2. de off. ord. laicis verò,
22 † quamuis religionis nulla est facultas de ecclesijs, aut rebus ecclesiasticis in temporalibus, seu spiritualibus disponendi cap. non placuit cap. laicis cap. piæ mentis, &c. frigentius 16. q. 7. cap. Ecclesia S Mariæ de constit. cap. decernimus de iud. & ibi Doctores omnes, hacque optima ratione Clemens VIII. statuit vt non, nisi de consensu Ordinariorũ, confraternitatis erigerentur, instituerentur, & aggregarentur, nec quidquid in sua cuiusque diœcesi fieret, in ecclesijs præsertim, quod ad diuinum cultum pertineret, ipsis Ordinarijs esset incognitum, cùm oues suas illi agnoscere debeant, & coram Deo de toto grege illis commisso rationem reddere teneantur, Paul. ad Hebr. cap. 13. cap. 1. 13. quæst. 1. in Concil. Trid. in cap. 1. de refor. sess. 6.
23 Nam, † qui ad Episcopatum vocatur ad labores, & ad difficultatum fastigium assumitur, est enim ecclesiarum regimen onus Angelicis humeris formidandum, concil. Trident. in cap. 1. § integritas, de reformat. sess. 6. In Angelis, in lib. de cœlesti Hierarch. cap. 102. quem sequitur S. Ambros in lib. de ijs, qui init. myste. Ideo Episcopus speculatoris nomen inditum, vt vigilet, vt pascat, & exploret, &, quod vulgo dicitur, superintendat gregi Christi, de quo apud Ezechiel. 3. fili hominis speculatorem dedi te domui Israel, cui tanta circumspectio est necessaria eaque solicitudo, vt nullam sibi vnquam securitatem possit polliceri, nec à vigilantia desistere.
24 † Nam aqua ab igne subducta statim refrigeratur, & terra, nisi assiduè excolatur, spinas germinat, & herbas gignit, vel noxias, vel inutiles, iuxta illud:

Neglectis vrrenda felix innascitur agris.

25 In malum † prona est hominis natura, vt apud Apostolum. Non enim, quod volo bonũ, hoc facio, sed, quod nolo malum, hoc ago ad Rom. cap. 7. vnde versus.

Cum meliora probem, deteriora sequor.

Ideò nunquã desunt, quæ sint conuellẽda vitia, & prauitas, aut corruptela gliscẽs, quæ sit comprimenda, imò omnibus in rebus noua sunt auxilia modò spiritualia, modò temporalia molienda. Nã, vt ait D. Hier. lib. 3. ad Pelag. Quomodo, qui aduerso flumine lembum agit, si manum forsè remiserit, statim retrolabitur, & fluentibus aquis quo non vult, ducitur, sic humana conditio, si parum se remiserit, discet fragilitatem suam.
26 Vnde † B Carolus Borromæus Episcoporum exẽplar, in eius vita acriter reprehendisse legitur Episcopum quendam, qui ad eum scripserat, sibi parum esse negotij, vtpote vocem Episcopo prorsus indignã. Nemini, vel mediocriter sedulò, ac diligen-
27 ti † vlla vnquam dies sufficit rebus suis agendis, & tamen non desunt ex animarum curatoribus, qui, quasi in tuto sint omnia, sub tanta sarcina soleant feriari, omnibus prorsus animi curis soluti; non aduertentes, ineffabilem Christi Iesu in suas animas solicitudinem sanguinolentos Apostolorũ labores, vt eas Domino lucrifacerent, arctissimam in die nouissimo rationem, non solum earum rerum, quas commiserunt, sed etiam earum, quas pro suscepto munere omiserunt, reddendam esse.
28 Laus militis † ea est, si in conflictu fortis, in expeditione vigil, euaserit. Tota Imperatoris gloria, in mira celeritate, & vigilantia consistit, Artium, & disciplinarum vis, & vita, in diligentia sita est. Remoue diligentiam, omnia iacebunt, Hieronym. Osorius de instit. reg. eodem modo pasto-
29 ris animarum † laus ea est, si super gregem suum vigilet. Nec cœpisse sufficit, nam in via vitæ non progredi, regredi est

D. Bernard. serm. 2. de Purif. De hac vigilantia non semel nos admonet Apostolos, vt in 2. ad Timoth. 3. Tu verò vigila, in omnibus labora, & in Act. Apost. Attendite vobis, & vniuerso gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos regere ecclesiam Dei. Et paulò post, propter quod vigilate. Ad quod etiam alludit illud Ieremiæ, cap. 1. Quid tu vides Ieremia. Virgam vigilan-
30 tem ego video, & † apud Ezech. cap. 1. Describuntur animalia illa, quæ totũ corpus plenum oculis habebant iudicantia attentionem, & circunspectionem maximè necessariam. Hinc apud Aegyptios in vertice sceptri oculus porrigebatur, quo Principis vigilantiam, ac potestatem significarent, & in ædium sacrarum vestibulis leones effingi solebant, qui sacerdotum ostẽderent vigilantiam.

31 Quæ, † licet sacerdoti cuique inferiori animarum curam gerenti necessaria sit; maxima tamen, & præcipua perpetuò imminet Episcopis, quorum munus est purgare illuminare, & perficere populum, D. Dionys. de Eccles. Hierarch. cap. 1. & seq.

32 Propterea † S. August. scripsit, Episcopali munere nihil iucundius, & optabilius esse, si perfunctoriè, aut adulatoriè res agatur. Sed nihil apud Deum damnabilius, nihil verò laboriosius, aut periculosius, si sedulò, & fideliter exerceretur, at nihil apud Deum beatius, si eo modo militetur, quo noster Imperator iubet in Epist. 1408. relat. in cap. ante omnia, 4. dist. In huiusmodi labore, & periculo versabatur Paulus, dum dicit instantia mea quotidiana solicitudo omnium Ecclesiarum. 2. ad Corinth. c. 11.

33 Quamobrem, † (vt institutam rem prosequamur) ne Ordinariorum iurisdictio aliqua in parte perstringatur; sed, vt oues sibi creditas iuxta antiqui iuris communis, & decretorum sac. concil. Trident. dispositionem libere regere, & ad via salutis dirigere possent, Gregor. Papa XIII. litteras Pij V. pro regularibus, ac in omnibus, & quibuscunque in eis contentis, eam deinceps dispositionem, atque decisionem pro subiecta materia futuram esse, quæ, siue ex iure veteri, siue ex sacris sacri concilij Tridentini decretis, siue aliàs legitimè ante dictarum litterarum constitutionem editæ erunt, &, si ipsæ non emanassent, futuræ fuissent, adæquam dispositionem, & decisionem suumque pristinum, & integrum statum, ac terminum illa reduxit, & omnia in contrarium facientia sustulit, & abrogauit, vt in litteris eiusdem Greg. Papæ XIII. sub Dat. Romæ Kal. Martij anno 1572. de quibus in Bul. Rom. cap. 15.

34 Et, † cùm fuerit reducta ad terminos iuris, & decretorum sacri concilij Trid. remanent sub eorundem decretorum, & iuris communis dispositionem, Bar. in l. si & milites, §. sed, & fortassis, ff de excus. tut.

35 Confraternitatibus verò, † & cõgregationibus erigendis, instituendis, seu aggregandis ea tantùm priuilegia, indulgentias, facultates, aliasque spirituales gratias, & indulta, Ordines, & religiones concedere possunt, quæ eisdem Ordinibus, & religionibus instituendis, seu Archiconfraternitatibus, & congregationibus, aggregationibus nominatim, & in specie, non autem per extensionem, vel communicationem illis quouis modo concessa sunt, & illa quidem, non sub generalibus verbis, vel ad instar, sed expresse, & in specie communicare valent, vt in eadem constit. §. huic verò

36 Archicõfraternitates autem, † & alij confraternitates sibi aggregantes, seu erigentes, id præstant auctoritate illis à Pontificibus delegata; cuius vigore possunt aggregare, seu erigere, & gratias communicare;

37 sed Societates † aggregatæ, aut erectæ, vel quibus priuilegia indulgentiæ, & aliæ gratiæ sunt communicatæ, non possunt easdẽ alijs communicare, quia delegata facultas ad alias personas, quàm expressas, prorogari non potest, c. P. & G in fin. & ibi Abb. in princ, & num. 13. de offic. deleg. Archid. in cap. rogo, nu. 3. 11 q. 3. Bart. in l. 1, nu. 6. & ibi Bald. etiam nu. 6. ff. de iud.

38 Statuta verò † pro regimine confraternitatum edita confraternitatibus, & congregationibus erigendis, instituendis, & aggregandis, & quibus communicationes priuilegiorum fiunt, impertiri non possunt: nisi prius ab Episcopo diœcesano examinata, & pro ratione loci approbata fuerint, quæ nihilominus eiusdem Episcopi decretis, ac moderationi, & correctioni in omnibus semper sunt subiecta, vt in eadem constitutione, §. statuta autem. Cum enim cõfraternitatum statuta ad Dei cultum, aut

ani-

animarum salutem, seu ad pauperes sustandos sint instituta.

39 Episcopi etiam, † tamquam Sedis Apostolicæ delegati, ex officio iuxta sacrorum canonum dispositionem eadem statuta recognoscere, & ad animarum salutem moderari, & exequi facere debent priuilegijs, aut statutis, & consuetudine, etiam immemorabili, non obstantibus, concil. Trid. in cap. 8. de reform. sess. 22.

40 Ideò † vigore eiusdem constitutionis statuta confraternitatum moderationi, & correctioni Episcoporũ sunt expresse subiecta, vt in d. §. statuta autem, & conc. Trident. eod. cap. 8. in fin.

41 Maxima quidem est † Ordinariorum auctoritas, Anchar. cons. 155. num. 7. quem citat, & sequitur Card. Tusc. pract. concl. tom. 3. conclus. 254. præsertim in concernentibus confraternitates, & alia loca pia, quę etiã, si sint exemptionis priuilegio munita, eorumque cura, & administratio ad laicos pertineat, ab Episcopis, tanquam Sedis Apostolicæ delegatis, possunt visitari, Clem. quia contingit, §. vt autem præmissa de relig. dom. & concil. Trid. in cap. 9. de reformat. sess. 22.

42 Sunt etiam Episcopi † in casibus à iure concessis omnium piarum dispositionum, tàm in vltima voluntate, quàm inter viuos exequutores, vt in eodem cap. 8. sess. 22. cap. nos quidem, cap. si hæredes, cap. tua nobis, & cap. Ioannes, de testam. dicta Clem. quia contingit, vers. nos in Curiam de religio. dom. & etiam de iure ciuili, vt l. nulli, C. de Episc. & cler. quod etiam seruat, & tenet curia Archiepiscopali Neapolitana, vt in rit. vlt. num. 1. & 2.

43 Et omnes † villæ, & Castra, quæ sunt de territorio ciuitatis, præsumuntur esse diœcesi Episcopi, qui tanquã diœcesanus, exequi debet testamenta, vt in ipsis facta, vt dicta l. nulli, & ibi Bald. num. 13. C. de Episc. & cleric. in causa huiusmodi legatorum

44 piorum, † quorum exequutio ad ipsum spectat, potest Episcopus etiam esse iudex, & constituere procuratorem ad agendum coram se. Gemin. cons. 214. quem citat, & sequitur idem Card. Tusc. tom. 3. conclus. 257. num. 7.

45 Sed in concursu † ille Episcopus dicitur exequutor, in cuius diœcesi sita sunt bona distribuenda, non autem ille, in cuius iurisdictione testator morabatur, quia, sicut decretum necessarium in alienatione bonorum interponi debet per illum iudicem, in cuius iurisdictione sita sunt bona, ita etiam exequtio spectat ad illum Episcopũ, in cuius iurisdictione sita sunt, vt post Roman cons. 250. in prin. quem citat, & sequitur Card. Tusc. tom. 3. concl. 293. num. 27. quem vide de hac re in eadem conclu. plura suo more disserte disserentem.

46 Nec potest testator prohibere, † quominus Episcopus exequatur eius voluntatem in concernentibus dispositionem ad pias causas factam; si exequtor nominatus adimplere distulerit, & in auth. de Eccl. tit. §. si quis autem pro redemptione, & ibi Bart. in princ. & gloss. dicto cap. tua nobis, in ver. interdici, & ibi Abb. nu. 5. & idem tenet Feder. de Sen. cons. 293. per tot. quem citat, & sequitur, idem Card. Tusc. ex conclus. 293. nu. 38. vbi dicit, quòd, siue testator dederit exequtores, & defierint, vel negligentes fuerint, siue non dederit, & vtroque casu prohibuerit, ne Episcopus se intromittat, hoc non obstante, Episcopus erit exequutor contra disposita à testatore, per auth. licet, C. de Episcopis, & Clericis, quia

47 † priuata dispositio testatoris non potest generalem institutionem legis, vel canonis immutare, cap. sic quidem, & ibi Archid. & Præpos. num. 2. 10. quæst. 1. l. nemo potest, & ibi Bar. num. 1. & ff de leg. 1. & dicta gloss. in ver. interdici, & Bald. in d. auth. licet, C. de Epis. & cler. Vt in simili videmus, testatorem non posse disponere, vt contra communem Ecclesiæ vsum corpus suum sepeliatur.

48 Ideò, † cùm cadauera sint ecclesiasticæ sepulturæ iuxta pium Ecclesiæ ritum, cum psalmis tantummodo, & psallentium vocibus deferenda, vt c. qui diuina. 13. quęst. 2.

49 Si quis testator † aliter mandaret, vt scilicet, cum tubis, & cantibus profanis, aut aliter contra communem, & piã Christianæ sepulturæ consuetudinem sepulcro traderetur, vt disposuit quidam doctor, qui mandauit, cadauer suum sepeliri cum tubis, & indui familiam suam de rosato; talis dispositio esse bestialis, & non seruanda, vt inquit Paul. de Castr. in l. non oportet, C. de his, qui, vt indign.

Qui

50 Qui verò diuina vocatione † ab hac vita recedunt cum psalmis tantummodò, & psallentium vocibus debent ad sepulcra deferri. Nam funebre carmen profanum, quod vulgò defunctis cantari solet, vel in pectoribus se, aut proximos, aut familias cedere est omninò prohibitum. sufficit autem, quòd in spe resurrectionis Christianorum corporibus famulatus diuinorum impenditur canticorum: Religiosis aliter fieri est prohibitum, & sic Christianorum per omnem mundum humari oportet corpora defunctorum, concil. Toletan. 3. cap. 22. & cap. qui diuina, 13. quæst. 2.

Magna fuit apud antiquos Christianos
51 † cura cadauerum, qui hominem, vbi primùm mortuus fuerat, lauabant, Act. Apost. cap. 9 Euseb. lib. 7. cap. 22. & super cadauera plangebant: curauerunt Stephanum viri timorati, & fecerunt planctum magnum super eum, Luc. Act. cap. 5. Et Apostolus Paulus plorantes super mortuos spe resurrectionis consolatur ad Thessalon. Epist. 1. c. 4. &, consuetudinem super mortuos lugendi antiquam esse testatur, Orig. lib. 3. in Iob, & D Hier. in Ep. ad Eust. de obitu Pau-
52 læ † Lacedemonibus erat mos mortua hominũ corpora lugendi diebus vndecim, l. Lycurgus tẽpus præfinitũ, Io. Boem. de moribus om. gen. lib. 3. c. 3. sub fin. Tartari tricesimo die in funeribus luctũ finiunt, Idem l. 2. cap. 10. vt etiam Germani, qui tamen mortuo ter iusta persoluunt, primo videlicet die, septimo, & tricesimo, idem lib. 3.
53 cap. 12. circa fin. † apud Aegyptios, vbi aliquis defunctus est, propinqui omnes, & amici Dei turpato luto capite lugentes ciuitatem, quoad mortuus sepeliatur, circũeunt interim, neque lauantur, neque vinum capiunt, aut cibum, nisi vilem, nec vestibus vtuntur splendidis, aliaque habent in curando, & sepeliendo cadauera instituta, vt non minus singularia sint, quàm admiranda, idem lib. 1. cap. 5. circa fin.

Talis enim Assyriorum luctus in funeribus, qualis est apud Aegyptios in Italia
54 quoque, † & apud Christianos defunctorum exequiæ diuerso licet more lugeãtur; alij enim veste lugubri obuoluti magis, quàm vestiti mortuum vario dierum ordine luctu prosequntur, alij lamentabili fletu cadauera sepulturæ tradunt. Nec certè negari potest, triste, & lugubre admodum spectaculũ esse cũ cadauer intuemur exangue, immobile, fœtidum, escam paulò post vermibus futurum, quod paulò ante animatum, mobile, agile, & ad omnia operanda idoneum videbamus: ideo non vitio dandum, si propinquorum, aliorumue, quos diligimus, mortem doleamus, cùm propter pietatem mortuos lugere non prohibeamur, & nobis in hac re manifesta tradita fuerint exempla à sanctissimis viris compluribus, quos in sacris litteris amicorum, & propinquorum mortem doluisse, & plorasse, legamus, cap. vbicũque, §. hoc autem, & ibi gloss. in fin. q. 13.

55 Fili, † inquit Ecclesiastes, in mortuum produc lacrymas, & quasi dira passus, incipe plorare, & secundum iudicium contege corpus illius, & non despicias sepulturam eius, Idem Eccles. cap. 38. num. 16. & suprà mortuum plora, deficit enim lux eius, idem Ecclesiast. cap. 22.

56 Ideò † lugebat populus Israeliticus Moysen diuturno 30. dierum planctu, Deut. cap. vlt. circ. fin. obitum Saulis, ita Rex Dauid est contristatus, vt æternam posteritati sanctæ in hostem charitatis memoriam reliquerit, 2. Reg. cap. 1. idem super tumulum Abner lacrymarum vim maximam fudit, ibid. c. 3. circ. fin. in morte verò Absalonis, quos eiulatus emiserit, testatur scriptura, ibidem cap. 18. & 19.

57 Commendata fuit Resphæ † concubinæ pietas, ob pium in cadauer Saulis officium præstitum, ibidem cap. 21. circa med. longo fletu sepulturæ traditus fuit Iudas Machabæus ab vniuerso populo, & multos dies post lugubri planctu miserandum tanti viri interitũ deplorabant, 1. Machab. c. 9. cir.
58 med. & vnicus † viduæ filius adolescens vita functus ad matris fletum fuit à Christo à mortuis excitatus, Lucæ cap. 7. ac vna
59 cum Marta, & Magdalena sororibus † lacrymatus Iesus ad sepulcrum Lazari fuit visus lacrymari. Ioan. cap. 11. qui tamen non fleuit Lazarum mortuum, sed ad vitæ huius plorauit ærumnas resuscitandum, cap. qui diuina 13. quæst. 2. & Durand. de mod. gen. conc. celebr. rubr. 6. nu. 2. Cœterum, si in huiusmodi fletibus, ac lacrymis, modum excedemus, non mediocrem vituperationis notam nobis ipsis incurrimus.

Hinc

60 Hinc † Ecclesiastes, cap.22. Modicum
inquit plora super mortuum, quoniam re-
quieuit. Ideò eorum mos maximè est im-
probandus, qui putant nobiliorem defun-
cto honorem præstari, quo altiores eiula-
tus emittuntur, vel luctus per dies multos
61 sit productior. Vnde D. Ioan. Chrysost. †
honor, inquit, mortuo non est fletus, nec
eiulatus, sed hymni, psalmi, & optima, & ta-
men pluribus in locis ante publicationem
62 sacri conc. Trid. vsu receptum vidi, † quod
defuncti ædes, vniuersa vicinia, & familia
conflebat, vbi circum cadauer maximo cũ
clamore, & eiulatu circunstabat, & deinde
illud in ecclesiam mulieres præcipuè linteo
oblongo capite contectæ lugubri planctu
altis vocibus clamando, & flendo comita-
bantur, vbi deposito feretro, dum per sa
cerdotes iusta de more fiunt defuncto, cla-
mores, & planctus cum sacerdotum cantu
permisti continuabant, vsque dum cadauer
sepulcro conderetur, crines interim, quan-
doq; furiendo, genas laniando, & briachia
nudando, vt etiam antiquis, & ethnicorum
temporibus fieri solebat, qui ita mortuos
lugebant, quasi animę cum corporibus mo-
riantur, & desperata sit omnis futuræ salu-
tis expectatio, pectora tundunt, vlulati-
bus, vocibusque nefandis voces omnium
implent, Card. Paleott. in Archiepiscop.
Bononien. par.3. in monit. haben. in funer.
exempt. 1. quæ in antiquæ præsertim lege
prohibeantur, Leuit. cap.19. vbi per Moy-
63 sen † inquit Dominus super mortuo non
incidetis carnem vestram, neq; figuras ali-
quas, aut stemmata facietis vobis, vt in
Deuteron. cap.14. non vos incidetis, nec
facietis caluitium super mortuo.
64 Et apud Christianos † ijs Christianæ
pietatis officijs maximè repugnant, quę de-
bentur propinquis, & amicis, qui sic Deo
volente, in cuius manu est vita, & mors, ab
hac vita ad aliam migrarunt, vbi bonorum
operum suorum præmia reportabunt. De
immoderato huiusmodi mœrore intelli
65 git † Paulus Apostolus, dum, inquit, nolu-
mus vos ignorare de dormientibus, vt non
contristemini sicut, & cœteri, qui spem
non habent, ad Thessalon. c.4. Illud magis
execrandum, quod fit à nonnullis, qui vi-
ros, & mulieres ad lamentabilem fletum
super funus pecunia conducunt, qui circa
cadauer plorantes defuncti vitam alioqui,
dum viueret forte peruersam, & impiam
factaque collaudent. Ideo Diuus Cypria-
66 nus: † nobis, inquit, sæpè relatum est, fra-
tres nostros non esse lugendos accersione
Dominica de seculo liberatos, cùm scia-
mus, non eos amitti, sed præmitti, receden-
tes præcedere, vt proficiscentes desiderari
eos debere non plangi, neque accipiendas
esse hic atras vestes, quando illi ibi indu-
menta alba iam sumpserint, occasionem
dandam non esse gentibus, vt nos meritò,
ac iure reprehendant, quod, quos viuere
apud Deum dicimus, & extinctos, ac per-
ditos lugeamus, vnde fratres defunctos lu-
geri, aut plangi omninò prohibet, vt in
serm. de mortalit. & cap. quem præposterũ,
67 13.q.2. præterea † lugere, ac deplorare,
ac lamentari eos, qui de hac vita decedũt,
& pusillanimitate contingit, D. Ioan. Chry-
sostom. Homil. 26. cap. 11. Epist. ad Hebr.
dicto cap. vbicunque sepeliantur, eadem
quæst. 2. In quo turpe esset omninò, Chri-
stianos lumine cœlesti illustratos, ac de
carnis resurrectione certissimos ab ethni-
cis aliquibus superari, qui tanto animi ro-
bore, tantaque fortitudine, obitum suorum
sustinuisse leguntur, vt nec cultum quidem,
aut vestem mutarint, vel affectum aliquem
ostenderint, tantum abest, vt vsi fuerint
muliebriter lacrymari, Val. Maxim. lib.5.
cap. 10. de Thaletis Milesij fortasse edocti
68 sententia, † qui dicebat, mortem non esse
flendam, cum inter vitam, & mortem nil
interfit, cùm vtraque res æquè secundum
naturam esset, nec mortem malam magis
esse, quàm natiuitatem, Bruson. lib.7. c.14.
Iidem tenebant, fletũ nil ad mortuos pro-
desse. Vnde Solon, cùm filium lugeret sibi
defunctum, dicenti cuidam, vt luctui par-
ceret, cùm nihil proficeret, & propterea
hoc inquit lacrymor, quia nihil proficio,
Idem Bruson. lib.4. cap.10.
69 Cœterum † non esse dolendam, propin-
quorum, & amicorum mortem à Domino
admonemur, dum viduæ illi Naim dicebat
noli flere, Luc. cap.7. & mulieribus ad Cal-
uariæ montem Dominum ipsum iam iam
moriturum comitantibus Filię Hierusalem
nolite, inquit, flere super me, Luc. c.22.
70 Mors animæ † potius deflenda, quàm
corporis, quæ misere moritur ob pecca-
tum

tum commissum, quo nihil turpius, nil tristius, nil magis metuendum reperiri potest Card Paleot.ibidem exemp.4. ita, vt etiam corporalis mortis causa extiterit, dicente Apostolo, per vnum hominem peccatum intrauit in mundum, & per peccatum mors ad Rom. cap.5. ad quod, & illud fa-
71 cit Biantis Philosophi, qui, † rogatus, quòd genus mortis malum esset, quod, inquit, legibus est constitutum, sentiens, eam mortem malam esse, & delendam, quam delictis turpiter, & ignominiosè promeruimus, & debitum lictori, ac carnifici præstamus officium, &, illorum mortem esse deplorandam, qui ob malefacta dant pœnas, trad. Paul. Manut. in Apophiteq. in Socrate lib. 3. num.53. cui optimæ conferunt, quæ scripsit Macrob.in som. scip. capit.13.ant. fin.lib. 1. quæ omnia intelliguntur de excessu in morte defunctorum.

72 Laudabilis verò mos † vbi est, vt corpora defunctorum ante humationem lauentur non est improbandus, & eum morem fuisse in Gallis refert S. Gregorius Turonen.in lib.de gloss.confess. cap.104. & ho-
73 die, nedum improbatur, sed † commendatur præcipuè in humatione cadauerum Episcoporum, quorum corpora à cubicularijs ipsorum defunctorum aqua calida cum vino, & herbis odoriferis sunt lauanda, & mundanda, & si ita hæredibus videbitur, possunt etiam aperiri, & aromatibus condi, quo casu eorum intestina statim in ecclesia debent sepeliri, vt in Cerem.lib.2. cap 38.§.conuocet.

74 Maxima enim cura adhibebatur † in defunctorum corporibus sepeliēdis, quoniam vngebantur, & myrrha, & aromatibus condiebantur, vt testatur S.Gregorius Papa in cant.anno lib.4. cap. 32. Genes. cap. 5. & plures citat Malon.in opere de sacr. Synd. cap.1.sub num.14. & in ecclesijs occidentalibus, quæ fieri solita essent in vngendis, & vestiendis defunctorum corporibus, explicat Pruden.Hymno sequente.

Hinc maxima cura sepulcris,
Impenditur, hinc resolutos
Honor vltimus accipit artus.
Et funeris ambitus ornat
Candore nitentia claro
Prætendere lintea mos est,
Aspersaque myrrha Sabæo
Corpus medicamine seruat,
Quidnam sibi saxa cauata
Quid pulcra volunt monumenta,
Res quod nisi creditur illis
Non mortua, sed data somno.

75 Extruebant etiam veteres † magnifica sepulcra, vt testatur S.Io. Chrysost. in humil.79. in Ioan. cap. 17. & hoc est notissimum ferè in omnibus mundi partibus, & præcipuè in Vrbe Romana, in qua, etiam modernis temporibus construuntur. Antiquis enim temporibus sepeliebantur cada-
76 uera † extra ciuitatem, & vt plurimùm ecclesiæ extra ciuitates, & oppida ædificantur, vt etiam hodie per totam Italiam pluribus in locis conspici potest, & corpora mortuorū in ciuitatibus tumulari prohibitum erat de Iure Cæsareo, ne ciuitas corrumperetur fœtore, vt in l.mortuorū, C.de relig. & sumpt.fun.gloss. in cap.cum grauia, 13.q.2. Adrianus etiam 40. aureorū pœnam statuit in eos, qui in ciuitate sepulcrum faciunt, locumque iussit publicari, & corpus inde transferri eadem magistratibus pœna imminente l.3.§. Diuus Adrianus, de spul viol.& fuit etiam prohibitum, ne tumularentur in basilicis Sanctorum per conc.Bracaren.1.cap.36.

77 Romæ autem † principalia Cœmeteria erant extra Vrbem: postea, pace ecclesiæ data, intra Vrbes ad templorum limina, vt cap. præcipiendum, 13.quæst.2. vbi etiam gloss.Duran.de modo gen. concil. cel.rub. 11.num.1.par.3.tract.tom.13. & deinde in ipsis templis, vt sepelirentur, mos inoleuit, vt cap.nullus mortuus ead.quæst.2.l.2. C. de sacrosanct. eccles. & Duran. eadem rubr.11.num.1.

78 Lycurgus † primus fuit, qui laconis permitteret, in Vrbe sepeliri cadauera tamen etiam circa templa sortiri monumenta Io. Boem.de mor.gen.de Europa, lib.3.cap.3. circa med.

79 Pro sepoltura tamen in ecclesia † faciēda Episcopus, aut parochus, nec quiuis alius, quidquam accipere possunt, cùm hoc sit prohibitum, vt cap.quæsta est nobis, cap.postquam, cap.in ecclesiastico, ead.13. quæst.2.& cap.abolendæ de sepult. Duran. de mod.gener.conc.celebr.par.1.rubr.20. num.7.par.2.cap.3. & Rip. in tract. de potestat.de rem.præsent.conc. post num.108. per

per cap. non satis, & seq. de simon. vbi tenet, consuetudinem, aliquid pro sepultura exigendi, non valere, nec esse seruandam, ibid. num. 109. cum ibi multis cumulatis,
80 quem omnino vide, quoniam † omnia quæ de terra sunt, in terram conuertuntur, Memento homo, quia terra es, & in terram ibis. Genes. cap. 3. Eccles. 40. Quid terra es, & terram vendis. Recordare, quia non hominis, sed Domini est terra, &, qui habitant in ea. Psalm. 23. Gratis accepisti à Deo gratis da pro eo, dicto cap. in ecclesiastico, eadem quæst. 2. Hieremias Episcopus Re-
81 mensis † cur non sint vendenda sepulcra, addit rationem, quòd sit terra illa concessa putredini, & non deceat de alieno luctu facere compendiũ, vt in Epistola ad ecclesiam Ternacensem est tamen licitũ pro luminaribus & eleemosynis moderatis, iuxta laudabilem consuetudinem, aliquid accipere pro officijs, quæ fiunt in cadauerum tumulatione, & ecclesiæ manutentione.

82 Prodest † enim mortuis, si in ecclesia sepeliantur, eò, quòd eorum proximi, quoties ad eadem sacra loca veniunt, suorum, quorum sepulcra aspiciunt, recordantur, & pro eis Domino preces fundunt, Sãctus Gregor. lib. Dialog. cap. 50. relictum in capit. cum grauia, 13. quæst. 2. cum, quia specialiter commendantur patrocinijs illorũ Sanctorum, in quorum nomine dedicata
83 est ecclesia. Et † ibi potiùs curari debent homines sepeliri, vbi est maior concursus populorum, gloss. in d. c. cum grauia in fin. & c. vbicunque temporum, ead. q. 2.

Quibus tamen peccata dimissa non sunt,
84 † à sacris locis post mortem adiuuari minime possunt, qui, si in sacris locis sepeliri faciunt, restat, vt de sua præsumptione iudicentur, quia eos sacra loca non liberant, sed culpa temeritatis accusat, vt inquit S. August. relat in cap. quibus peccata, dicta quæst. 2. quia orationes, quæ in eis fiunt, illis non suffragantur, vt ibi per gloss. vnde
85 cum B. Greg. † memorasset corpus cuiusdam Valentini à sepulcro per dæmones fuisse extractum, & extra ecclesiam proiectum, subiungit: Ex quo, Petre, collige, quia hi, quos peccata grauia deprimunt, si in sacro loco sepeliri se faciant, restat, vt etiam de sua præsumptione iudicentur, vt in lib. 4. Dial. c. 53. ac in sum. ar. post d. c. quibus peccata, mihi dum in ciuitate Beneuẽti agerem, fuit relatum, (erat enim tunc casus
86 recens,) † quòd, cùm in quadam ecclesiã extra, sed propè dictam ciuitatẽ cadauer cuiusdam Prætoris fuisset humatum, nocte sequenti maximus strepitus in eadem ecclesia auditus fuit, vnde sacerdotes ibi cõmorantes à lecto surgere coacti fuerunt, & cum ecclesiam ingressi fuissent, viderũt lapidem sepulchri reuolutum, & introspicientes, corpus non inuenerunt.

Quapropter animæ defunctorum, quas grauia peccata non deprimunt, sunt expiã-
87 dæ. Quod fit † quatuor modis, aut oblationibus sacerdotum, aut precibus Sanctorũ, aut charorum eleemosynis, aut ieiunio cognatorum, cap. non æstimamus, & cap. animæ defunctorum, 13. q. 2. præcipuè enim soluuntur oblationibus sacerdotũ per Altaris sacrificium, concil. Trid. cap. 2 de sacrif. miss. sess. 22. & in decr. de Purg. sess. 25. c. nõ æstimemus, & cap. pro obeuntibus, 13. q. 2.

88 Scimus in præsenti seculo † siue orationibus, siue consilijs inuicem posse nos coadiuuari, cum autem ante tribunal Christi venimus, non Iob, non Daniel, neq; Noè rogare posse pro quoquam, sed, vnumquẽque portare onus suum, tradit. S. Hier. in Epist. ad Gal. c. 6. & ad verba vnusquisque onus suum, & cap. in præsenti, ead. 13. q. 2.

89 Neque † negandum est, defunctorum animas pietate suorum viuentium releuari, cum pro illis sacrificium mediatoris offertur, vel eleemosynæ in ecclesia fiunt, sed hæc eis prosunt, qui cũm viuerent, vt hæc sibi posteà possent prodesse, meruerunt, secus autem illis, qui erant ab ecclesiastica vnitate præcisi, quia sacris est canonibus institutum, vt quibus non communicauimus viui, non communicemus defuncti, cap. Sacris ext. de sepult.

90 Obseruantur quidem aliqui dies † in officij mortuorũ, nam aliqui tertium, alij septimum, alij trigesimum, alij quadragesimũ obseruare consueuerunt, vt inquit S. Ambr. in lib. de obitu Theod. Imp. circ. princ. & supra de nonnullis notauimus. De quadragesimo testatur scriptura, quæ defuncto, inquit, Iacob præcepit Ioseph pueris suis sepultorib. vt sepelirent eum, & sepelierunt sepultores Israel, & repleti sunt ei quadraginta dies. Gen. cap. 50. vt etiam de Moyse

scrip-

scriptum est. Quia planxerunt filijs Israel, Moysen diebus triginta, & consumati sunt dies luctus, Deut. cap. 34.

91 Sepeliri autem † (si aliud non sit dispositum) debet quilibet in sepulcro suorum maiorum. Genes. cap. 49. cap. vnaquæque, §. item Ioseph 3. q. 2. & cap. 1. de sepult. licitum, tamen est vnicuique volenti, aliam sibi eligere sepulturam, vt eod. §. item Ioseph, vers. exemplo igitur, & cap. cum liberam,

92 ext. de sepult. quia † vltima voluntas defuncti pro lege seruāda est, vt in auth. de nupt. §. disponat, coll. 4. & cap. vltima voluntas, ead. 13. q. 2. In electione autem sepulturæ debet, etiam voluntas, omninò libera esse,

93 adeò quòd † vniuersis religiosis, & regularibus clericis cuiuscunque status, vel conditionis existant, in virtute sanctæ obedientiæ, ac sub interminatione maledictionis æternæ, districtè est prohibitum, ne aliquos ad vouendum, iurandum, vel fide interposita, seu aliàs promittendū inducant, vt apud eorum ecclesias sepulturam eligāt, vel iam electam vlteriùs non immutent, quòd, si secus factum fuerit, irritū existit, & inane, ita quòd, quacunque contradictione cessante, omninò apud illas ecclesias, apud quas sepeliendi de iure fuissent, si aliàs sepultura electa forsitan decessissent, sunt sepeliendi, secus facientes, & prædictos in suis ecclesijs, vel cœmeterijs sepelire præsumentes, ad restitutionem, tàm sepultorū corporum, si petatur, quàm etiam omnium, quæ occasione sepulturæ illorum præuenerint, quomodolibet ad eosdem infra decennium integraliter facienda sunt obligati, quam nisi fecerint ecclesiæ ipsæ, apud quas sepulti fuerint, & cœmeteria earūdem ex tunc eo ipso, & tandiu manent ecclesiastico suppositæ interdicto, donec ab eis facta fuerit restitutio plenaria omnium prædictorum, vt statuit Bonif. VIII. vt in c. 1. de sepult. in 6.

94 Mulier, etiam nupta, † liberè potest sibi eligere sepulturam, vt in cap. de vxore, & de sepult. & pater filijs impuberibus eam eligere potest, si consuetudo loci id habeat, vt eod. cap. de vxore, §. vtrum autem, & c. licet pater, eod. titul. in 6. aliàs in sepulcro suorum maiorum, aut in parochiali sunt sepeliendi, non enim sunt transgrediendi termini antiqui, quos posuerunt patres nostri,

95 Prouer. cap. 22. terminos enim † antiquos transit, qui parochianum alterius ad sepulturam admittit, cap. 1. in fin. iunct. gloss. fin. ext. de sepult.

96 Episcopo, † licet subsint omnia oratoria, & loca religiosa, & omnes ecclesiæ suæ diœcesis vt post Oldr. cons. 274. allegatum à Card. Tusc. pr. c. concl. tom 3. concl. 245. tamen excipiuntur ab eius visitatione confraternitates collegia, & alia loca, quæ sub Regū immediata protectione sunt, quæ sine earumdem Regum licētia ab Ordinarijs visitari non possunt, vt in eod. cap. 8. de refor.

97 sess. 22. Sed pluries dubitari contigit, † quænam loca sub dicta immediata protectione esse dicantur, ad quod dicimus, ea esse, quæ ità à primæua earum erectione sunt fundata, & erecta, atq; eo speciali priuilegio munita, vt, scilicet, locorum Ordinarij in illis iurisdictionem exercere non possint. Non autem omnia hospitalia, quæ sunt in ditionibus Regum, & ita declarauit congregatio concil. Trid. super eod. cap. 8. in decis. quæ

98 incipit, an in exceptione. Quinimò † possunt Episcopi visitare omnia hospitalia, & pia loca quouis modo nuncupentur, etiam si sint priuata laicorum, eaque corrigere, & reformare in casibus à iure concessis, nempè ob negligentiam, vel dilapidationem bonorum, vtque testatoris voluntas seruetur, vt per eandem congreg. fuit decisum super eod. cap. 8. in decis. incip. Episcopus, posse, pro qua decis. fuit Abb. in cap. officij, nu. 7. de testament. in cap. ad hæc, de relig. dom. & Paris. in cons. 34. num. 38. vol. 4.

99 Hospitalium enim † Episcopis est præcipuè cura commissa, quæ, si ad certum peregrinorum, aut infirmorum, vel aliarum personarum genus suscipiendum fuerint instituta, nec in loco, vbi sunt dicta hospitalia similes personæ, aut perpauci reperiantur fructus illorum, in alium pium vsum, qui eorum institutioni proximior, ac pro loco, & tempore vtilior sit, conuerti debent, prout Ordinario cum duobus de capitulo, qui rerum vsu peritiores sint, per ipsum diligendis, magis expedire visum fuerit, nisi aliter forte in eorum fundatione, aut institutione fuerit expressum quo casu, quod ordinatum fuerit, curare debet Episcopus, vt obseruetur, aut si id non possit, ipse, prout supra, viriliter prouidere tenetur. Conc. Trident. in d. cap. 8. de refor. sess. 25. & clem. quia contigit,

tigit, de relig. dom. quæ in eod. cap. & in cap. 15. de reform. sess. 7. est innouata cum derogationibus in ea contentis. Admini-
100 stratores autem, † seu gubernatores eorundem hospitalium ad instar tutorum, & curatorum iuramentum præstare, ac de locorum ipsorum bonis inuentarium cõficere, & Ordinarijs, seu alijs, quibus subsunt loca huiusmodi, vel deputandis ab eis annis singulis de administratione sua tenentur reddere rationem d. clem. quia contingit, §. vt autem, & ibi glos. in ver. annis, Abb. Zabar & Alexand in cons. 1. num. 4. lib. 7.
101 Si verò † dicti gubernatores commiserint negligentiam, vel defectum, locorum Ordinarij, etiãsi hospitalia prædicta exemptionis priuilegio munita consistant, per seipsos, vel alios, præmissa adimpleri souere tenentur, & gubernatores, seu rectores eosdem non exemptos propria, exemptos verò, & alios priuilegiatos Apostolica auctoritate compellere debent. Contradictores cuiuscunque status, aut conditionis exi stant, ac præbentes eisdem circa præmissa consilium, auxilium, vel fauorem per censuram ecclesiasticam, & alia iuris remedia compescenda, vt in eadem clement. §. nos incutiam.
102 Hacque ratione, † & auctoritate gubernatores, administratores, rectores, seu magistros, hospitalium, & confraternitatum, sacrorum canonum, & sacr. conc. Trident. decretorum contemptores, & transgressores Episcopus, vti eorundem executor, excommunicare potest, clement. 1. de ætat. & qualit. & Pius IV. in litteris confirmationis concilij incipientibus Benedictus Deus, §. mandamus autem, de quibus in fine conc. & in Bull. Rom. cap. 96. & ad id Episcopi tenentur cum illis mandetur in virtute sanctæ obedientiæ, & sub pœnis, de quibus in eodem §. mandamus, quòd contra dictores per sententias, censuras, & pœnas ecclesiasticas compellant.
103 Archiconfraternitates vero, † & congregationes aggregantes, aggregandi, & communicandi formam nouissimè approbatam diligenter obseruare debent, iuxta quam priuilegia, & indulgentias, aliasque gratias sibi ipsis nominatum, & expresè, non autem per communicationem, neque ad instar, vt supra concessas, ipsis confraternitatibus, & congregationibus erigendis, instituendis, & aggregandis, & quibus communicationes fiunt, communicare pos-
104 sunt, vt in §. insuper volumus, & † non seruata forma data à dicta constitutione, corruit actus, & nõ valet aggregatio, cap. cum dilecta, & ibi Felyn. num. 6. circ. med. ver. gesta contra formam, de rescript. cap. fin. de restit. spoliat. & Rom. cons. 136. num. 8.
105 Quibus indulgentijs, † priuilegijs, & indultis confraternitates, & congregationes, tàm hactenus aggregatæ, quam in posterum aggregandæ eiusdem duntaxat nationis, nominis, Ordinis, religionis, & Instituti Archiconfraternitatis, & congregationis, cui aggregatur, vti, potiri, & gaudere possunt. Itaut dictarum confraternitatum, & congregationum erectarum, institutarum, & aggregatarum à quibusuis communicationes factæ sint, ministri, officiales, & alij suprascripti priuilegia, indulgentia, facultates, aliasque spirituales gratias, & indulta huiusmodi, præuia tamen recognitione Ordinarij loci (qui, adhibitis duobus de eiusdem ecclesiæ capitulo, illa iuxta sacri conc. Trid decretum promulganda decernant) debitis temporibus promulgare valent, vt in eadem constit. §. insuper ver. quibus confraternitates, & conc. Trid. in cap. fin. §. indulgentias verò, de reform. sess. 21.
106 Est tamen aduertendum, † quòd confraternitates sanctissimi Corporis Christi, vbique terrarum Apostolica, vel Ordinaria auctoritate erectæ, vel erigendæ, absq; noua, aut peculiari alia concessione, communicatione, vel aggregatione nouissimè de ordine summi Pontificis per sacrã congregationem indulgentiarum declaratæ fuerunt, fore, & esse participes quorumcunq; priuilegiorum, concessionum, indulgentiarum, facultatum, gratiarum, & indultorum à Sanctitate D. N. Pauli Papæ Quinti Archiconfraternitati sanctissimi Sacramenti de Minerua in Vrbe concessorum, & eiusdem sacræ congregationis decreto declaratum fuit, cuius tenoris hic ad lectoris commodum ascribendum duxi, & est talis.

Decretum sacræ Congregationis indulgentiarum, quo declaratur Sanctissimi Sacramenti confraternitates, omnes canonicè vbique erectas, vel erigendas, posse iuxta fel. recor. Pauli III. constitutiones frui indul-

indulgentijs, priuilegijs, & gratijs spiritualibus Archiconfraternitati S. Mariæ super Mineruam, à sanctissimo D. N. Paulo V. nuper concessis, ac in posterum cócedendis.

107 Licet fel. † rec. Paulus Papa III. per binas suas constitutiones concesserit, vt sanctissimi Corporis Christi confraternitates omnes, & singulæ vbiuis locorum túc institutæ ac instituendæ, ijsdem priuilegijs, concessionibus, indulgentijs, gratijs, & indultis, quæ confraternitati ipsius sanctissimi Sacramenti in ecclesia S. Mariæ super Mineruam de Vrbe erectę à se largitæ fuerant, ac in posterum largirentur, vti, potiri, & gaudere possent, ac deberent: quia tamen per Apostolicas Constitutiones, & ordinationes, quæ deinceps emanarunt, præsertim verò per recolendę mem. Clem. VIII. Constit. de aggregationibus editam facultates, & Indulgentiæ, tam supradictæ S. Mariæ de Minerua, quàm cœteris omnibus confraternitatibus antea concessæ, aut abrogatæ, aut saltem moderatę comperiuntur, aliaque de hoc genera decreta sunt, ex quibus in dubium reuocari posse videtur, an huiusmodi Pauli III. concessiones pristinum suum robur adhuc retineant.

Congregatio Illustriss. & Reuerendiss. S.R.E. Card. à Sanctiss. D. N. Paulo diuina prouidentia Papa V. Indulgentiarum reformationi præfectorum, optans summopere, sacratiss. Sacramenti venerationem, & cultum in dies magis augeri, ad idque Christi fideles spiritualibus gratijs excitari, speciali Sanctitatis suæ ordine viuæ vocis oraculo habito decernit, ac declarat iuxta easdem Pauli III. Constitutionem omnes, & singulas confraternitates Sanctissimi Corporis Christi vbiq; terrarum hactenus Apostolica vel Ordinaria auctoritate erectas, vel de cœtero erigendas absq; noua, aut peculiari alia concessione, communicatione, vel aggregatione fore, ac esse debere participes quorumcunque priuilegiorum, concessionum, indulgentiarum, facultatum, gratiarú, & indultorum à Sanctitate sua Archiconfraternitati sanctiss. Sacramenti de Minerua per Breue. Dat. Romæ Apud S. Petrum die 3. Nouemb. 1606. nominatim, & expresse concessorum, ac in posterum à Sede Apost. concedendorum, illisq; omnibus, & singulis vti, potiri, & gaudere posse, ac debere statim, atque confraternitatum earundem erectio Apost. vel Ordinaria auctoritate facta fuerit, seruata tamen in reliquis omnibus prædicta Clem VIII. Constitut. Non obstantib. constitutionib. & ordinationib. Apost. de indulgentijs ad instar non concedendis, nec alijs contrarijs quibuscunque. Dat. Romæ die 15. Febr. 1606. subscrip R. Card. Bellarm. Antonius Episcopus Anagn. Secretarius Romæ ex Typograph. R. C. Apost. 1606. Dixit eiusdem rationis ordinis, &c Quia priuilegia, & gratiæ vni nationi concessæ non possunt alijs nationibus communicari. Nec confraternitates aliarum nationum, Ordinum seu religionú non suo ordini, vel religioni possunt ag-

108 gregari. Nam † statutum loquens de quibusdam religiosis, non extenditur ad alios, nisi extensio fiat per superiorem, cap. constit. vbi etiam gloss in ver. prorogamus, de reg. in 6. & Abb. in cap. quod quibusd. m.,

109 num. 2. de fideiuss. Nec extensio † fit de persona in personam, cap. sanè, de priu. Imò statutum præcisè loquens de vno, de alio contrarium disponit, l. cum Prætor, de iud.

110 Et, † quãdo sumus in materia dispensabili, quòd laici aliquid possint circa spiritualia, tunc nedum non veniunt, non expressa: sed neque veniunt ea, quę ex propria significatione vocabuli, latè sumpto vocabulo venirent. Abb. cons. 57. Attingam, nu. 5. ver. item cum sumus par. 1. & Card. Tus. pract. concl. tom 3. concl. 659. nu. 5.

111 Vlterius † priuilegia regulariter strictè sunt interpretanda, Bart. in l. si quando, nu. 1. C. de inoff. test & Ias. in l. beneficium, nu. 33 ff. de const. prin & concessa vni nationi vt puta Teutonicis, seu Germanis non extenduntur ad Italos, Gallos, & Hispanos, quia priuilegiata qualitas mutatione personæ differentiis mutatur, & perditur priuilegium, arg. text. in cap. vn. §. verum, de iur. patr. in 6 benè Ias. in l. si fundum, § si pater familias, nu. 8 ff de leg 1. Ceph in cons. 58.

112 nu. 51. par. 1. Priuilegium enim † vno Regno concessum non extenditur ad alia Regna. Menoch. in tract. de reti. poss. rem. 3. nu. 353. & Cou. pract. quæst. cap. 31. nu. 5.

113 Hinc infertur † ad quæstionem aliàs coram me agitatam, cum enim Clemens Papa VIII. in canonizatione S. Hyacinti concessisset omnibus altaribus sub inuocatione

catione eiusdem sancti erectis indulgentiā plenariam perpetuam rationibus, & causis, de quibus in litteris Apost. desuper expeditis fuit à me quæsitum, an omnia altaria sub eodem titulo post canonizationem erecta dicto priuilegio gaudeant, vnde visis litteris Apost. illisq; diligenter consideratis, respódi ex lectura procemij earundem litterarum constare de mēte Papæ cócedentis. Narratur etenim, quod in Regno Poloniæ à quàmplurimis personis pijs in honorem eiusdem S Hyacinti, valde ante illius canonizatiorē fuerant erecta altaria, apud quæ preces fundebantur, eiusq; nomen colebatur, qua propter, expositis pluribus miraculis, quæ vt piè creditur eiusdem Sancti intercessione fuerūt operata, eadem altaria erecta in partibus illis ab Vrbe longinquis dicto Indul. plen. priuilegio perpetuo donauit. Id clarè ostendit procemium in quo tantūmodo de altaribus in illo Regno ante canonizationē eiusdem Sancti erectis ver-
114 ba habentur. Nam † procemiū causam finalem indicat, l. si & ibi Bar. nu 3 ff. de hær. instit. Ias. in l. si pacto, quo pœnam, nu. 14. C. de pact. & Paris. cons. 56. num. 14. vol. 4. Præterea verba litterarū sunt clara, quibus conceditur indulgentia plenaria altaribus
115 erectis disponunt enim per verba † præteriti temporis, quæ trahi non possunt ad altiora in futurum erigenda, l. quædam non referuntur, ff de iur codicill. l. si ita legatum, ff de aur. & arg. leg. & Bar. in l. talis scriptura, §. hanc autem, num. 1. vers. oppone secūdo ff de legi. Et cuique est notissimum, nunquam concessam fuisse indulgentiam plenariam omnibus altaribus sub inuocatione cuius Sancti erigendis, nec altaribus Beatissimæ semperq; Virgini Mariæ, quæ alij omnibus Sanctis tot, tantisque meritis excellit. Vnde nec interpretandum est, huiusmodi indulgentiam altaribus sub inuocatione prædicti Sancti erigendis fuisse concessam, quia, cùm in litteris legatur altaribus erectis, non autē erigendis, quod scriptura non dicit, nec nós dicere debemus & ab illius verbis non est recedendū, l. prospexit, ff qui, & à quibus.
116 † Nec specialiter cócessa in Regno Poloniæ extenditur ad alia Regna, & Prouincias, quia consuetudo vnius Prouinciæ ad alias non extenditur, Bursat. cons. 311. n. 7. & Ondend. cons. 101. num. 38. vol. 1.
117 Indulgentiæ, & aliæ † spirituales gratiæ, ad indulta eisdem confraternitatibus concessa ab Ordinarijs locorū, adhibitis duobus de eiusdem, vt supradictum fuit, ecclesiæ capitulo, sunt recognoscendæ iuxta sacri conc. Trid. dispositionem, vt in cap. 9. de reform. sess. 21.
118 Nec aliquis † sine Ordinariorum licentia, vel auctoritate, potest eas publicare, nō obstante quacunq; exemptione, etiā si sint regulares, aut in ecclesijs ipsorum regularium, nec prætextu priuilegiorum, etiam confraternitates rosarij, vt per sacram cōgreg. super eod. c. 9. fuit decisum in decis. quæ incipit deinceps, & alia decis. super cap. 5. sess. 22. de refor. incip. nemo poterit.
119 Cœterum † dicta decisio procedit, quoad indulgentias, quæ de nouo conceduntur. Antiquas verò à summis Pontificibus regularibus concessas vsu receptas, & non reuocatas, possunt ijsdem regulares etiam nullo cum Ordinarijs verbo facto, publicare, vt in decis. super eod. cap. 9. quæ incipit Indulgentias.
120 † Reuocatæ enim sunt omnes indulgentiæ concessæ pro porrigentibus manus adiutrices. concil. Trident. in decret. de Indulg. sess 25. & Pius V. in constit. de qua in Bull. Rom. cap. 30. sub §. nos qui Deo.
121 Quia † non conceduntur indulgentiæ pro pecunijs extorquēdis, sed, vt fideles in pijs operibus Christi exerceantur, &, vt aliorum liberalitate miserorum inopiæ succurratur, Cardin Bellarm. de Indulg. lib. 1. cap. 9 §. 4. tom. 3.

Hinc illud resoluitur, quo quæritur, an habentes facultatem aggregādi, seu vniendi confraternitates in dictis ciuitatibus, & oppidis, (dummodò oppida, seu castra, in quibus huiusmodi aggregationes, seu erectiones fieri continget, spatio duorum, vel trium millium passuum distent) si fortè fiant in his locis præcipuè, in quibus nulla adsint monasteria eiusdem Ordinis aggregantis, possint loco illius eleemosynæ, quæ ab incolis oppidi, seu castri, cui aggregatio non conceditur, & quandoque à pijs, deuotisq; viris illuc deuotionis causa cōfluētibus monasterio offerri contingeret, vel matrici ecclesiæ; aliquid singulis annis in signum recognitionis exigere, & de pecu-

nia, vel alia re huiusmodi eidem matrici annis singulis ab aggregatis offerenda in erectione, seu aggregatione pacisci, & videtur affirmatiuè respondendum.

122 Quia matrici † ecclesiæ per inferiores, & ab ea dependentes aliquid offerre, non solùm non est prohibitum, quinimò est de iure concessum, & cap. venerabili vbi etiam gloss. & Abb. de verb. signif. Tamen ab ecclesijs matricibus, vt sunt metropolitanæ cathedrales, Baptismales, & aliæ similes ad aggregationes confraternitatum, seu erectiones capellaniarum pro Indulg. consequendis, non benè infertur, quia Pius
123 † Papa V. omnes indulgentias pro porrigentibus manus adiutrices, & continentes, quomodolibet facultatem quæstuandi cõcessas reuocauit, vt infra. Conceduntur
124 enim à Sede Apostolica † facultates aggregandi, & Indulgentiæ huiusmodi gratis, & gratis illas accipientes, gratis dare debent, Matth c. 10. & cap. quicquid 1. q. 1. Gratia enim Dei non venditur, sed donatur, S Io. Chrysost. in Marc. Homil 13.

125 Non enim hi cœlestes † Ecclesiæ thesauri ad quæstum, sed ad pietatem exercendam conceduntur, conc. Trid. in cap. 9. de reform. sess. 21. & Card. Bellarm. de Indulgent. lib. 2. cap 9. §. 4. tom. 3. Vnde idem Pius V. quamplurimis quærelis ex diuersis mundi partibus ad eius auditum perlatis, quòd vigore diuersarum indulgentiarum aliàs concessarum, plures abusus irrepserent in præiudicium animarum, ad illos eradicandos, motu proprio suam perpetuò valitura edidit constitutionem tenoris infrascripti:

126 Pius † Episcopus seruus seruorũ Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Et si dominici gregis saluti semper intenti, singulis cum humilitate poscentibus ea benigne concedere nos, & prædecessores nostri studuerunt, per quæ peccatorum mole deposita, salus ipsis succedat, & hostis humani generis seruitute ereptas animas lucrifaciant. Altissimo, qui eas nobis sua bonitate commisit; id tamen perpensiori studio nos, præcauendum esse censemus, ne cuiusuis indulgentiæ remissionis, vel facultatis obtentu Christifideles procliuiores ad illicita in posterum committenda reddantur, aut facilitas veniæ eis peccandi tribuat incentiuum, & exinde clauium auctoritas deducatur in contemptum, & Christi fideles quamplurimùm scandalizentur. Sanè, cùm ad auditum nostrum ex diuersis mũdi partibus quamplurimæ querelæ perlatæ fuerint, quòd vigore diuersarum indulgentiarum, & facultatum per prædecessores nostros, ac etiam nos, vel
127 auctoritate nostra, † tàm fabricæ nostræ Basilicæ Principis Apostolorum, & ecclesiæ S. Ioannis Lateranen. de Vrbe, ipsiusque ecclesiæ necnon S. Ioannis, & S. Lazari Hierosolymitani, ac S. Spiritus in Saxia, & S. Ioannis Lateranen. ac S. Iacobi Incurabilium de eadem Vrbe, necnon S. Elmi, S. Bouis, ac S. Gothardi, & S Leuguzoni, necnon S. Nicolai, & S Bernardi Montis Ionij, necnon S. Leonardi, & S Marthæ, necnon Sanctissimi Crucifixi Siraculan. ac S. Mariæ de Monte Serrato Hospitalibus, ac etiam Sancti Sebastiani prope, & extra muros dictæ Vrbis, necnon Sancti Antonij Viennen. diœcesis, & redemptionis captiuorum nuper Neapoli instituto monasterijs, illorumque, ac diuersis alijs ecclesijs, Monasterijs, Hospitalibus, Militijs, confraternitatibus, societatibus, & pijs locis concessarum multi quæstores, ex eisdem indulgentijs lucrum temporale tantùm quærentes nominibus fabricæ ecclesiarum, hospitalium, monasteriorum, militiarum, confraternitatum, societatum, & piorum locorum prædictorum in diuersis ciuitatibus, & diœcesibus quæstus facere confratres, describere capellas, & oratoria erigere, illisque erectis indulgentias huiusmodi communicare, & in diuersis gradibus à iure prohibitis dispensarre, ac plura etiam concedere, quàm eis vigore facultatum prædictarum licitum sit, ipsiq; lucro intenti, pecuniasque potiùs, quàm Christifidelium salutem quærentes, ac eisdem indulgentijs sic abutentes, quæstum ex illis particularem facere conantur, variosq; & diuersos quæstores, commissarios, procuratores, receptores, thesaurarios, factores, nuntios, & alios ministros constituere, qui non solùm supradicta, sed etiam plura alia eis nunquam concessa, facere, & concedere, necnon locorũ Ordinarios, illorumque in spiritualibus Vicarios generales, & officiales, ac ministros ecclesiarumque,

rumque, & Ordinum, Prælatos, Superiores, & personas quæstas huiusmodi impedientes censuris ecclesiasticis innodare, & alias in pluribus grauiter excedentes in Diuinæ Maiestatis offensam suarũ, & Christifidelium animarum perniciem, & Ordinariorum perturbationem, & piarum mentium scandalum præsumunt; Nos qui, Deo propitio, gregis dominici meritis, licet insufficientibus, curam gerimus, & illum spiritualis thesauri elargitione cupimus ipsi Deo reddere acceptabilem ex pręmissis, & alijs rationibilibus causis animum nostrum mouentibus fel. record. Calisti IIII. Clementis VII. Pauli III. Iulij similiter III. & diuersorum aliorum Romanorum Pontificum prædecessorum nostrorum vestigijs inhærentes, motuproprio, non ad alicuius nobis super hoc oblatæ petitionis instantiam, sed de mera nostra voluntate, & deliberatione omnes, & singulas indulgentias, etiam perpetuas, & peccatorum remissiones fabricæ, & ecclesiæ huiusmodi necnon Sancti Ioannis Hierosolymitani, etiam pro constructione, & ædificatione illius nouæ ciuitatis prædictis, in quibuscuis alijs hospitalibus, monasterijs, ecclesijs, domibus, militijs, Ordinibus, etiam mendicantium congregationibus, confraternitatibus, & pijs locis illorumque Ordinibus, capitulis, conuentibus, magistris, Superioribus, & tam secularibus, quàm quorumuis, etiam mendicantium Ordinum regularibus personis, tam singulariter, quàm vniuersaliter, per quoscunque Romanos Pontifices prædecessores nostros, ac etiam nos sub quibuscunque tenoribus, & formis, & cum quibusuis clausulis, & decre-
128 tis, etiam motuproprio, † ex certa scientia, ac ex quibusuis, etiam vrgentibus causis, etiam causa redemptionis captiuorum, & alias quomodolibet concessas, pro quibus consequendis manus sunt porrigendæ adiutrices, & quæ quæstuandi facultatem quomodolibet continent, illarum omnium tenores, formas, derogationes, & decreta præsentibus pro expressis habentes auctoritate Apostolica tenore præsentium perpetuò reuocamus. Et insuper perpetuò hac nostra valitura constitutione decernimus, quòd ex nũc de coetero sub indignationis nostræ poena, præter motu indulgentiarum, & facultatum per quoscunque Romanos Pontifices prædecessores nostros, ac nos, & Sedem Apostolicam, etiam motu simili, ac Sedis Apostolicæ legatos, & alios quomodolibet concessarum, & quas à nobis, & Sede prædicta in posterum verbo, litteris, aut quauis alia scriptura, etiam manu nostra signata, etiam cum clausula, quòd sola signatura sufficiat, etiam in fauorem, aut Cruciatę Sanctę, vel cuiuscunque alterius piæ causæ etiam priuilegiatæ, concedi quomodolibet conti-
129 gerit; † nullus, quauis etiam Episcopali, Archiepiscopali, Patriarchali, aut maiori dignitate, etiam Cardinalatus honore, seu etiam Regali, vel temporali excellentia præfulgeat, audeat, vel præsumat quæstus facere, aut nuncios quæstores, commissarios, thesaurarios, receptores pro illis recipiendis in dictis hospitalibus, ecclesijs, domibus, monasterijs, militijs & alijs supranominatis, vel pro eis, aut illorum nominibus alibi constituere, & deputare, nisi ex speciali licentia, & ex certa scientia nostra, & Romani Pontificis pro tempore existentis de qua per litteras nostras, & eiusdẽ Romani Pontificis pro tempore existentis locorum Ordinarijs, vel eorum in spiritualibus Vicarijs, seu officialibus derogationem præsentis nostræ constitutionis illius tenore de verbo ad verbum inserto expresse continentes: Nos enim ex nunc irritum decernimus, & inane quidquid secus super his à quoquam, quauis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari, constare debeat.
130 Mandantes † in virtute sanctæ obedientiæ omnibus, & singulis venerabilibus fratribus nostris, Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, & Episcopis quatenus in ciuitatibus, & dioecesibus suis præsentes nostras litteras publicare, & obseruare debeant, rogantesq; omnes, & singulos Principes seculares, & alios dominos, & magistratus temporales, eisq; per viscera misericordiæ Domini nostri Iesu Christi in remissionem peccatorum suorum iniungentes, quatenus in præmissis eisdem Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, & Episcopis assistant, & suum auxilium, & fauorem præstent cum auxilio brachij secularis.
131 Non obstantibus præmissis, ac † qui-

busuis Apostolicis, necnō prouincialibus, & Synodalibus concilijs editis, generalibus, vel specialibus constitutionibus, & ordinationibus, necnon fabricæ ecclesiæ, hospitalium, monasteriorum, militiarum, confraternitatum, ordinum, capitulorum, conuentuum aliorumque locorum prædictorum, & quorumuis illorum membrorum ecclesiarum, etiam cathedralium, & metropolitanarum, etiam iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia, roboratis statutis, consuetudinibus, stabilimentis, vsibus, & naturis, priuilegijs quoq; indultis, & litteris Apostolicis illis, & præsertim S. Ioannis, & S. Lazari, & Sancti Spiritus in Saxia hospitalibus, necnon S. Antonij, de Sancto Antonio, & Sanctorum Nicolai, & Bernardi Montis Ionij monasterijs, ipsorumque monasteriorum, hospitalibus, singulorumque eorum conuentibus superioribus, & personis præfatis per quoscunque Romanos Pontifices Prædecessores, ac nos, & Sedem Apostolicam sub quibuscunque tenoribus, & formis, ac quibusuis etiam derogatoriarum derogatorijs, alijsque efficacioribus, & insolitis clausulis, necnon irritantibus, & alijs decretis, etiam motu simili, & ex certa scientia, ac quauis etiam Imperiali, vel regali consideratione, vel instantia, & alias quomodolibet concessis, approbatis, & innouatis, quibus omnibus etiam, si pro illorum sufficienti derogatione, de illis eorumque totis tenoribus specialis specifica, indiuidua, & expressa, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quæuis alia expressio habenda, aut alia exquisita forma ad hoc seruanda foret tenoris huiusmodi, ac si de verbo ad verbum nihil penitus omisso, & forma in illis tradita, obseruata inserti forent, præsentibus pro sufficienter expressis habentes, motu scientia, & potestatis plenitudine similibus specialiter, & expresse derogamus, & sufficienter derogatum esse volumus, contrarijs quibuscunque. Aut si aliquibus communiter, vel diuisim ab Apostolica sit Sede indultum, quòd interdici suspendi, vel excommunicari nō possint per litteras Apostolicas non facientes plenam, & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Volumus autem, quòd præsentes litteræ in Cancellaria nostra Apostolica, & acie Campi Flore de more publicentur, & inter constitutiones perpetuo valituras describantur.

132 † Et, quia difficile foret, easdem præsentes ad singula quæque loca deferri, volumus, & etiam declaramus, quòd earum transumptis, etiam impressis, manu alicuius Notarij subscriptis, ac sigillo alicuius Prælati munitis, eadem prorsus fides adhibeatur, quæ adhiberetur, si originaliter forent exhibitæ, vel ostensæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ reuocationis, cessationis, irritationis, annullationis, vacationis, decreti, mandati, iniunctionis, derogationis, voluntatis, & declarationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno Incarnationis dominicæ, millesimo, quingentesimo, sexagesimosexto. Sexto Idus Februarij Pontificatus nostri. Anno secundo.

133 Vnde † illæ etiam Indulgentiæ, quæ visitantibus aliquā ecclesiam certis diebus, & aliquid huiusmodi loco pio pro eorum arbitrio, & deuotione erogantibus concessæ fuerant, vt quæ, quæstuandi facultatem quomodolibet contineant, sub dicta constitutione Pij V. reuocatoria indulgentiarum manus adiutrices porrigentibus concessarum comprehenduntur, vt consuluit Nauar. de pœnit. & remiss. cons. 2. num. 7. alias cons. 17. num. 6. par. 2.

134 Quare † id summam pastorum curam postulat, & vigilantiam, vt scilicet videant diligenter, ne huiusmodi aliæue indulgentiæ antiquæ reuocatæ denuo per compendia, aut summaria, ipsis inconsultis, imprimantur, aut alio quouis modo in publicum prodeant. Solent enim nonnulli huiusmodi summaria, aut compendia, aliasue indulgentias plenarias reuocatas, aut alioqui limitatas Ordinarijs inconsultis, vel sub inuolucro deceptis, mandare typis, aut exemplaria conscribere, & publicare, quæ licet quandam pietatis speciem præseferre videantur; nulli tamen dubium est, sub hoc titulo turpem latere quæstus effectum. Ideo à locorū Ordinarijs hoc potissimùm

est,

est, & omnino impressoribus inhibendum. Alioqui, quod à Summis Pontificibus in animarum salutem paternæ charitatis officio indulgentur, illis ob paucorum auiditatem ab vsu in eorum excidium verteretur. Ad quod, & ipsos summos Pontifices maxime inuigilasse conspicimus, vt tot cõstitutiones super huiusmodi indulgentiarum reuocatione non semel editæ, & conciliorum super pio indulgentiarũ vsu promulgata decreta testantur. Quapropter, vbi vsu venerit, huiusmodi, vel alia indulgentiarum genera in diœcesi publicari, non priùs eas imprimendi, aut publicandi Episcopus alicui facultatem facere debet, quàm ipsa viderit originalia, ex quorum lectione perspiciat, an per aliquas clausulas in eis contentas, ipsæ indulgentiæ sub aliqua reuocatione comprehendantur.

135 † Quia nõ creditur conferenti, nisi cõstet de relato, auth. si quis in aliquo, C. de eden. & Archid. in cap. quiescamus 42. dist. Debent enim dicta exemplaria, quæ originalia vocant, in omnibus suis partibus, & clausulis à principio vsque ad finem perle-

136 gi: † nec iudicium est ferendum, nisi tota lege perspecta, nam velox consilium sequi solet pœnitentia. Abb. in cap. ad Apostolicam 2. not. de reg. & Dec. in cap. cum venerabilis, nu. 45. de excep.

137 Imò, † vt plurimùm priuilegia confirmantur, & clauduntur circa finem cum expressa restrictiua subsequentibus, vel æquipollentibus verbis, quatenus sint in vsu, nec fuerint reuocata, ac sacris canonibus, & sacro concilio Tridentino contraria.

138 Sed, † vt dictæ Clement. VIII. constitutionis ordinem prosequamur, ministri, & officiales dictarum congregationũ, & confraternitatum eleemosynas, & alia oblata Christianæ charitatis subsidia iuxta modũ, & formam per Ordinarium loci præscribendam, remotis tamen mensis, peluibus, & capsis, quæ in ecclesijs, & oratorijs dictarum confraternitatum, & congregationum publicè ad hoc exponi consueuerunt, iuxta modum à Vicario Vrbis, & ab Ordinarijs locorum respectiue præscribendum, quem obseruare tenentur, excipiendi habent facultatem, vt in eod. §. insuper ver. quibus etiam ministris, & §. atque hoc.

139 Quòd verò † eleemosynarum collectio facienda sit, consulto Episcopo, & ab eo licentia impetrata, statuit sacr. conc. Trid. vt in cap. 9. de reform. sess. 21. Neque eleemosynas, & oblationes ecclesijs altaribus, & crucibus factas, laicis licet vsurpare, sed debentur sacerdotibus, qui pro omnibus orare debent, cap. quia Sacerdotes, & cap. Sanctorum cum seq. 10. quæst. 1.

140 Priuilegiorum vigore, † qui aggregandi facultate sunt muniti, possunt quidem societates erigere, & aggregare, sed cùm tota diœcesis sit territorium Episcopi, ex alibi allegatis, in alieno territorio citra Episcopi consensum, nec quidquam statuere, aut decernere, neque altaria erigere possunt, nec aliquam aliam iurisdictionem exercere, arg. text. in cap. peruenit, & cap. interdicimus, 16. quæst. 1. & quidquid, præter erectionem, aut aggregationem statuunt, vel decernunt, excedit eorum auctoritatem, & iurisdictionem, nisi Episcopi consensus accedat, ac propterea nullius roboris est, vel momenti. Bart. in l. non dubium, num. 20. & 21. C. de legib. l. fin. ff. de iurisdict. om. iud. & Nauar. in cons. 25. n. 2. de sentent. excommun. lib. 5. par. 2. alias cons. 1. nu. 2. de for. comp. par. 1.

141 Nam † dicta priuilegia sunt contra ius commune, & ad non expressa extendi minime possunt, sed strictè sunt interpretanda, l. si quando, & ibi Bart. n. 1. C. de inoff. testam. & Cephal. in cons. 96. nu. 4. par. 1.

142 Quemadmodum regulares † in erectione, seu aggregatione confraternitatum nõ possunt ex se statuere modum, ac formam eleemosynas colligendi, easque custodiendi, & distribuendi, sed id præstare debent ex Ordinarij loci præscripto, ad quem, vt supra dictum fuit, hæc facultas spectat, eodem modo dicti regulares nil possunt circa processiones faciendas, quia id munus Episcopo loci incumbit, vt puta publicas supplicationes per ciuitates, oppida, & loca indicere, decernere, & ordinare, ad quas

143 omnes, † etiam exempti, tam clerici seculares, quàm regulares, quicunque etiam monachi tenentur accedere, illisque interesse, qui si recusauerint, per censuras, & pœnas arbitrarias à dictis locorum Ordinarijs compelli possunt.

144 Ijs tantum † exceptis, qui in strictiori clausura perpetuò viuunt.

145 † Ad ipsum etiam loci Ordinarium spectat cum capituli consensu decernere, atque edicere, quo, & qua processiones dirigi, qualue ab ecclesijs nominatim produci debeant. eadem sacra congregatio concil. Tridentin. in decis. incip. Ad Episcopum in ver. in processionibus publicis dict. cap. 13 sess. 25. de reg. Laicis enim est etiam interdictum de iure ciuili facere processiones sine consensu Episcoporum, vt in auth. de sanctis. Epis. §. omnibus autem laicis. colum. 9.

146 Eisdem † locorum Ordinarijs etiam spectat eleemosynas per loca quæritandi licentias, & facultates concedere, quia tota diœcesis de iure, & regulariter est Episcoporum, cap. omnes Basilicæ, 16. quæst. 7. cap. cum Episcopus, & ibi Io. And. de off. ord. in 6. Abb. in cap. graue, num. 2. & ibi Felyn num 1. eod. tit.

147 Illud † verò priuilegium concessum ordinibus mendicantium, vt de suorum superiorum regularium licentia, Episcopo inconsulto, possint in eius diœcesi eleemosynas quęrere, speciale est. Vnde non sequitur, illos posse confraternitatibus, quas sibi aggregare contingit, idem priuilegium communicare.

148 Quia priuilegium † mēdicantibus concessum illorum personas transgredi non debet, nec per eosdem alijs potest communicari, cap. constitutionem, & ibi gloss. in ver. prorogamus, de reg. in 6 cap. 1. in fin. iuncta gloss. fin. de pœnit & remiss. eod. lib. & Nauarr. in cons. 13. secundum vltimam impressionem Romanam, num. 2. de temp. ord. lib. 1. par. 1.

149 Ordinarij itidem † licet rerum ab ipsis confratribus administratarum singulis annis rationes videre, easque ab ipsis exigere, & ab administratoribus recipere, hæc enim sunt per conc. Trid. Episcopo concessa, vt in eodem cap. 9. de reform. sess. 22. & in ead. constit. §. atque hoc ipsum, qui etiam de iure communi antiquo prædicta omnia faciendi, & super his statuendi ius habet, vt cap. conquerente, vbi Abb. num. 2 de offic. ord. gloss. mag. in cap. dilectus, in verb de lege; & ibi etiam Abb. num. 4. eodem titul. & Innocent. in cap. 1. num. 3. de stat. Monach. Procedit etiam dicta facultas visitandi ex dispositione dict. cap. 9. in capellis confraternitatum, in ecclesijs regularium erectarum, quia Episcopi visitare, & administratores ad reddenda computa cogere possunt, vt super eodem c. 9. à sacr. congregat. fuit decisum, in decis. quæ incipit, Episcopus visitat in ver. an confraternitates, & ita per prædicta de anno 1609. dum visitarem diœcesim Thelesinam iuxta munus pastorale, mihi iniunctum, visitaui confraternitates sanctissimi Rosarij, sancti Antonij, Conceptionis Beatæ Mariæ Virginis, & sancti Benedicti in ecclesia monasterij Ordinis sancti Francisci conuentualium erectas, & ab administratoribus earundem, confraternitatum administrationum computa recepi.

150 Eleemosynæ autem collectæ † in reparationem & ornatum ecclesiarum, tàm Ordinum, religionum, institutorum, erigentium, instituentium & communicantium, & Archiconfraternitatum & congregationum, erigendarum, instituendarum, & aggregandarum, & quibus communicationes fient, aut in alios eorum pios vsus, arbitrio Vicarij Vrbis, in Vrbe, nec non extra Vrbem Ordinariorum locorum respectiuè fideliter exponi, & erogari debent, vt omnes intelligant cœlestes Ecclesiæ thesauros, non quæstus, aut alicuius lucri causa, sed pietatis, & charitatis excitandæ gratia ex Apostolicæ Sedis benignitate Christi fidelibus aperiri, vt in eadem constitutione, §. atque hoc ipsum.

151 Qua propter † hic maxima desideratur Ordinariorum vigilantia: huic rei potissimum est ab ipsis inuigilandum, tum ne in publicatione indulgentiarum quarumcunque capsæ, pelues, & mensæ in ecclesijs apponantur, tum, si quid eleemosynæ ex forma ab Ordinario præscripta pie recipiatur, id non in abusum, & quæstum, sed in vera probatæ pietatis officia conuertatur iuxta dispositionem, & mentem sacri concilij Tridentini dict. cap. 9. de reform. sess. 21. cap. vnic. de indulgent. Pius V. in constitut. de qua supra, & Card. Bellarm. eod. tit. cap. 9. §. primum miratur, & cap. 10. §. sextum caput, libro secundo, tom. 3.

152 Sunt enim eleemosynæ † ad aliquod pium opus, vt ecclesiarum ædificationem, & restaurationem, vasorum, & paramentorum ad earundem ecclesiarum, & in altaris

taris

taris ministerij vsum, ac pauperum subuentionem, captiuorum redemptionem, & similium applicandæ, vt per eundem Card. Bellarm. d. cap. 10. in fin.

153 Eleemosynis † etiam peccata redimuntur, Dan. cap 4. miseris subuenitur: nam eleemosyna est beneficentia miseris propter Deum exhibenda, D. Thom 2.2.q.32. & in 4. sent. dist. 15. q 2. Ideò Christus ad hanc præstandam nos hortatur: facite, inquit, eleemosynam, & hęc omnia munda sunt vobis, Luc. 11. & vendite, quæ possidetis, & facite eleemosynam, Luc. 12. Illa est hostia Deo accepta placens, & suauis ad Philipp. 4. Diuus Paul. Eleemosynam appellat Dei gratiam 2. Corinth. 8. Per eam Dei misericordia quærenda, Thob. 12. Vnde qui facit misericordiam Deo offert sacrificium, Eccles. 35. odor enim eleemosynę Raphaelem Archangelum meruit habere internuntium, & per eum ad supremam Dei Maiestatem ascendit eleemosyna à morte liberat peccata purgat, Tobias via sua ducitur. Sara tot viris contristata per Angelum matrimonio copulatur, Aug. de temp. serm. 226. eleemosyna mortui adiuuantur, D. August. in serm. 32. de verbor. Apost. & idem Card. Bellarm. de purgat lib 2. cap 16 § quod hęc tom. 2. Eleemosyna Bonifacium, & Aglaem Ethnicos ad fidem conuertit, à turpitudine peccati vtrunque liberat, sanctos efficit, grataq. Deo pignora cœlesti societati coniungit, duplicem triumphum Laurentio peperit, duplicique laurea coronauit, sed, qui quanta largiuntur, aspiciunt, sed quanta rapiunt, minimè perpendũt, mercedes suas in seculum per tutum mittere dicuntur, Raban in 34. Eccles. vt etiam notatur, in cap. 1. Haggæi Proph. vbi etiam colligitur, quàm gratæ Deo sint oblationes in templi ædificationem præstandæ, & Exod. 36. habetur, populum tot ad opus tabernaculi Domini dona obtulisse, vt coactus fuerit Moyses publico edicto iubere, vt ab illis ferendis cessaretur cùm plura, quàm ad ædificium necesse essent, vota existerent. Quodque prosint defunctis preces viuentium eleemosynæ iuuent, ac præ cœteris Missarum celebratio, vt citius à Purgatorij pœnis liberentur, manifestum habemus exemplum in Iuda Machabæo, qui, magna argenti vi collecta, pro defunctis propitiationem fecit, ac iusta persoluit, 2. Machab. 12. & testatur August. apud Bed. lib. 5. Histor. cap. 13 quem refert, & sequitur Card. Bellarm. eod. cap. 16. § his adde.

154 Viuentium preces † prosunt aliquando, etiam si orantes sint in peccato; peccator enim, si aliquid petat, tanquam peccator, nempè secundum desiderium peccati, licèt à Deo minimè exaudiatur, ex misericordia tamen, si peccatoris oratio procedit ex desiderio bonæ naturæ Deus exaudit, non quasi ex iustitia, quia talis non meretur, sed ex pura misericordia, cap periculũ, § quia verum, de elect. in 6. & post S. August. gloss. mag. in clem. vnic. in verbo orationes sub vers. de quinto, de reliquis, & vener. Sanct.

155 Eadem † Clem. VIII. constitutione cauetur, vt confessarij, qui vigore priuilegiorum ipsis ordinibus, congregationibus, confraternitatibus, & religionibus concessorum pro tẽpore eligi possunt, & poterunt seculares, scilicet, in alma Vrbe ab eodem Vicario Vrbis, extra Vrbem verò à locorum Ordinarijs, regulares autem non solum a prædicto Vicario, & locorum ordinarijs respectiuè, sed etiam à suis superioribus sint approbati, vt in eadem cõstitutione, § præterea volumus. Quoad Regulares, requiritur suorum superiorum approbatio, quia sunt sub eorum iurisdictione, & tãquam à suis Ordinarijs sunt approbandi, cùm alieno obsequio sine suorũ superiorũ licentia, minimè se subijcere possint, Clem. quia verò, de stat. Monach. & conc. Trid. in cap. 4. de refor. sess. 25. & illa approbatio dictorum priuilegiorũ vigore audiendi confessiones secularium, etiam sacerdotum, nisi per examen ab Ordinarijs locorũ fuerint approbati, minimè eis suffragatur, concil. Trid. c. 15. de refor. sess. 23. & clem. dudum, § ac deinde, de sepult.

156 Regulares verò † confratres pœnitentes à criminibus casibus, & censuris iuxta supradictorum priuilegiorum, (quatenus tamen sint in vsu, & sacri concil. Trident. decretis, ac Romanorum Pontificum constitutionibus non aduersentur, nec reuocata, aut sub aliquibus reuocationibus comprehensa sit) formam, & tenorem duntaxat absoluere possunt, vt in eadem constit. d § præterea volumus, vers. vt qui confratres, & intra hos terminos se se debent regula-

 gula-

busuis Apostolicis, necnō prouincialibus, & Synodalibus concilijs editis, generalibus, vel specialibus constitutionibus, & ordinationibus, necnon fabricæ ecclesiæ, hospitalium, monasteriorum, militiarum, confraternitatum, ordinum, capitulorum, conuentuum aliorumque locorum prædictorum, & quorumuis illorum membrorum ecclesiarum, etiam cathedralium, & metropolitanarum, etiam iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia, roboratis statutis, consuetudinibus, stabilimentis, vsibus, & naturis, priuilegijs quoq; indultis, & litteris Apostolicis illis, & præsertim S. Ioannis, & S. Lazari, & Sancti Spiritus in Saxia hospitalibus, necnon S. Antonij, de Sancto Antonio, & Sanctorum Nicolai, & Bernardi Montis Ionij monasterijs, ipsorumque monasteriorum, hospitalibus, singulorumque eorum conuentibus superioribus, & personis præfatis per quoscunque Romanos Pontifices Prædecessores, ac nos, & Sedem Apostolicam sub quibuscunque tenoribus, & formis, ac quibusuis etiam derogatoriarum derogatorijs, alijsque efficacioribus, & insolitis clausulis, necnon irritantibus, & alijs decretis, etiam motu simili, & ex certa scientia, ac quauis etiam Imperiali, vel regali consideratione, vel instantia, & alias quomodolibet concessis, approbatis, & innouatis, quibus omnibus etiam, si pro illorum sufficienti derogatione, de illis eorumque totis tenoribus specialis specifica, indiuidua, & expressa, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quæuis alia expressio habenda, aut alia exquisita forma ad hoc seruanda foret tenoris huiusmodi, ac si de verbo ad verbum nihil penitus omisso, & forma in illis tradita, obseruata inserti forent, præsentibus pro sufficienter expressis habentes, motu scientia, & potestatis plenitudine similibus specialiter, & expresse derogamus, & sufficienter derogatum esse volumus, contrarijs quibuscunque. Aut si aliquibus communiter, vel diuisim ab Apostolica sit Sede indultum, quòd interdici suspendi, vel excommunicari nō possint per litteras Apostolicas non facientes plenam, & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Volumus autem, quòd præsentes litteræ in Cancellaria nostra Apostolica, & acie Campi Flore de more publicentur, & inter constitutiones perpetuo valituras describantur.

132 † Et, quia difficile foret, easdem præsentes ad singula quæque loca deferri, volumus, & etiam declaramus, quòd earum transumptis, etiam impressis, manu alicuius Notarij subscriptis, ac sigillo alicuius Prælati munitis, eadem prorsus fides adhibeatur, quæ adhiberetur, si originaliter forent exhibitæ, vel ostensæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ reuocationis, cessationis, irritationis, annullationis, vacationis, decreti, mandati, iniunctionis, derogationis, voluntatis, & declarationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum, Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno Incarnationis dominicæ, millesimo, quingentesimo, sexagesimosexto. Sexto Idus Februarij Pontificatus nostri. Anno secundo.

133 Vnde † illæ etiam Indulgentiæ, quæ visitantibus aliquā ecclesiam certis diebus, & aliquid huiusmodi loco pio pro eorum arbitrio, & deuotione erogantibus concessæ fuerant, vt quæ, quæstuandi facultatem quomodolibet contineant, sub dicta constitutione Pij V. reuocatoria indulgentiarum manus adiutrices porrigentibus concessarum comprehenduntur, vt consuluit Nauar. de pœnit. & remiss. cons. 2. num. 7. alias cons. 17. num. 6. par. 2.

134 Quare † id summam pastorum curam postulat, & vigilantiam, vt scilicet videant diligenter, ne huiusmodi aliæue indulgentiæ antiquæ reuocatæ denuo per compendia, aut summaria, ipsis inconsultis, imprimantur, aut alio quouis modo in publicum prodeant. Solent enim nonnulli huiusmodi summaria, aut compendia, aliasue indulgentias plenarias reuocatas, aut alioqui limitatas Ordinarijs inconsultis, vel sub inuolucro deceptis, mandare typis, aut exemplaria conscribere, & publicare, quæ licet quandam pietatis speciem præseferre videantur; nulli tamen dubium est, sub hoc titulo turpem latere quæstus effectum. Ideo à locorū Ordinarijs hoc potissimùm

est,

eſt, & omnino impreſſoribus inhibendum. Alioqui, quod à Summis Pontificibus in animarum ſalutem paternæ charitatis officio indulgentur, illis ob paucorum auiditatem ab vſu in eorum excidium verteretur. Ad quod, & ipſos ſummos Pontifices maxime inuigilaſſe conſpicimus, vt tot cõſtitutiones ſuper huiuſmodi indulgentiarum reuocatione non ſemel editæ, & conciliorum ſuper pio indulgentiarũ vſu promulgata decreta teſtantur. Quapropter, vbi vſu venerit, huiuſmodi, vel alia indulgentiarum genera in diœceſi publicari, non priùs eas imprimendi, aut publicandi Epiſcopus alicui facultatem facere debet, quàm ipſa viderit originalia, ex quorum lectione perſpiciat, an per aliquas clauſulas in eis contentas, ipſæ indulgentiæ ſub aliqua reuocatione comprehendantur.

135 † Quia nõ creditur conferenti, niſi cõſtet de relato, auth. ſi quis in aliquo, C. de eden. & Archid. in cap. quieſcamus 42. diſt. Debent enim dicta exemplaria, quæ originalia vocant, in omnibus ſuis partibus, & clauſulis à principio vſque ad finem perle-

136 gi: † nec iudicium eſt ferendum, niſi tota lege perſpecta, nam velox conſilium ſequi ſolet pœnitentia. Abb. in cap. ad Apoſtolicam 2. not. de reg. & Dec. in cap. cum venerabilis, nu. 45. de excep.

137 Imò, † vt plurimùm priuilegia confirmantur, & clauduntur circa finem cum expreſſa reſtrictiua ſubſequentibus, vel æquipollentibus verbis, quatenus ſit in vſu, nec fuerint reuocata, ac ſacris canonibus, & ſacro concilio Tridentino contraria.

138 Sed, † vt dictæ Clement. VIII. conſtitutionis ordinem proſequamur, miniſtri, & officiales dictarum congregationũ, & confraternitatum eleemoſynas, & alia oblata Chriſtianæ charitatis ſubſidia iuxta modũ, & formam per Ordinarium loci præſcribendam, remotis tamen menſis, peluibus, & capſis, quæ in eccleſijs, & oratorijs dictarum confraternitatum, & congregationum publicè ad hoc exponi conſueuerunt, iuxta modum à Vicario Vrbis, & ab Ordinarijs locorum reſpectiue præſcribendum, quem obſeruare tenentur, excipiendi habent facultatem, vt in eod. §. inſuper ver. quibus etiam miniſtris, & §. atque hoc.

139 Quòd verò † eleemoſynarum collectio facienda ſit, conſulto Epiſcopo, & ab eo licentia impetrata, ſtatuit ſacr. conc. Trid. vt in cap. 9. de reform. ſeſſ. 21. Neque eleemoſynas, & oblationes eccleſijs altaribus, & crucibus factas, laicis licet vſurpare, ſed debentur ſacerdotibus, qui pro omnibus orare debent, cap. quia Sacerdotes, & cap. Sanctorum cum ſeq. 10. quæſt. 1.

140 Priuilegiorum vigore, † qui aggregandi facultate ſunt muniti, poſſunt quidem ſocietates erigere, & aggregare, ſed cùm tota diœceſis ſit territorium Epiſcopi, ex alibi allegatis, in alieno territorio citra Epiſcopi conſenſum, nec quidquam ſtatuere, aut decernere, neque altaria erigere poſſunt, nec aliquam aliam iuriſdictionem exercere, arg. text. in cap. peruenit, & cap. interdicimus, 16. quæſt. 1. & quidquid, præter erectionem, aut aggregationem ſtatuunt, vel decernunt, excedit eorum auctoritatem, & iuriſdictionem, niſi Epiſcopi conſenſus accedat, ac propterea nullius roboris eſt, vel momenti. Bart. in l. non dubium, num. 20. & 21. C. de legib. l. fin. ff. de iuriſdict. om. iud. & Nauar. in conſ. 25. n. 2. de ſentent. excommun. lib. 5. par. 2. alias conſ. 1. nu. 2. de for. comp. par. 1.

141 Nam † dicta priuilegia ſunt contra ius commune, & ad non expreſſa extendi minime poſſunt, ſed ſtrictè ſunt interpretanda, l. ſi quando, & ibi Bart. n. 1. C. de inoff. teſtam. & Cephal. in conſ. 96. nu. 4. par. 1.

142 Quemadmodum regulares † in erectione, ſeu aggregatione confraternitatum nõ poſſunt ex ſe ſtatuere modum, ac formam eleemoſynas colligendi, eaſque cuſtodiendi, & diſtribuendi, ſed id præſtare debent ex Ordinarij loci præſcripto, ad quem, vt ſupra dictum fuit, hæc facultas ſpectat, eodem modo dicti regulares nil poſſunt circa proceſſiones faciendas, quia id munus Epiſcopo loci incumbit, vt puta publicas ſupplicationes per ciuitates, oppida, & loca indicere, decernere, & ordinare, ad quas

143 omnes, † etiam exempti, tam clerici ſeculares, quàm regulares, quicunque etiam monachi tenentur accedere, illiſque intereſſe, qui ſi recuſauerint, per cenſuras, & pœnas arbitrarias à dictis locorum Ordinarijs compelli poſſunt.

144 Ijs tantum † exceptis, qui in ſtrictiori clauſura perpetuò viuunt.

145 † Ad ipsum etiam loci Ordinarium spectat cum capituli consensu decernere, atque edicere, quo, & qua processiones dirigi, qualue ab ecclesias nominatim produci debeant. eadem sacra congregatio concil. Tridentin. in decis. incip. Ad Episcopum in ver. in processionibus publicis dict. cap. 13. sess. 25. de reg. Laicis enim est etiam interdictum de iure ciuili facere processiones sine consensu Episcoporum, vt in auth. de sanctis. Epis. §. omnibus autem laicis. colum. 9.

146 Eisdem † locorum Ordinarijs etiam spectat eleemosynas per loca quæritandi licentias, & facultates concedere, quia tota diœcesis de iure, & regulariter est Episcoporum, cap. omnes Basilicæ, 16. quæst. 7. cap. cum Episcopus, & ibi Io. And. de off. ord. in 6. Abb. in cap. graue, num. 2. & ibi Felyn. num. 1. eod. tit.

147 Illud † verò priuilegium concessum ordinibus mendicantium, vt de suorum superiorum regularium licentia, Episcopo inconsulto, possint in eius diœcesi eleemosynas querere, speciale est. Vnde non sequitur, illos posse confraternitatibus, quas sibi aggregare contingit, idem priuilegium communicare.

148 Quia priuilegium † medicantibus concessum illorum personas transgredi non debet, nec per eosdem alijs potest communicari, cap. constitutionem, & ibi gloss. in ver. prorogamus, de reg. in 6 cap. 1. in fin. iuncta gloss. fin. de pœnit & remiss. eod. lib. & Nauarr. in cons. 13. secundum vltimam impressionem Romanam, num. 2. de temp. ord. lib. 1. par. 1.

149 Ordinarij itidem † licet rerum ab ipsis confratribus administratarum singulis annis rationes videre, easque ab ipsis exigere, & ab administratoribus recipere, hæc enim sunt per conc. Trid. Episcopo concessa, vt in eodem cap. 9. de reform. sess. 22. & in ead. constit. §. atque hoc ipsum, qui etiam de iure communi antiquo prædicta omnia faciendi, & super his statuendi ius habet, vt cap. conquerente, vbi Abb. num. 2 de offic. ord. gloss. mag. in cap. dilectus, in verb de lege; & ibi etiam Abb. num. 4. eodem titul. & Innocent. in cap. 1. num. 3. de stat. Monach. Procedit etiam dicta facultas visitandi ex dispositione dict. cap. 9. in capellis confraternitatum, in ecclesijs regularium erectarum, quia Episcopi visitare, & administratores ad reddenda computa cogere possunt, vt super eodem c. 9. à sacr. congregat. fuit decisum, in decis. quæ incipit, Episcopus visitat in ver. an confraternitates, & ita per prædicta de anno 1609. dum visitarem diœcesim Thelesinam iuxta munus pastorale, mihi iniunctum, visitaui confraternitates sanctissimi Rosarij, sancti Antonij, Conceptionis Beatæ Mariæ Virginis, & sancti Benedicti in ecclesia monasterij Ordinis sancti Francisci conuentualium erectas, & ab administratoribus earundem confraternitatum administrationum computa recepi.

150 Eleemosynæ autem collectæ † in reparationem, & ornatum ecclesiarum, tàm Ordinum, religionum, institutorum, erigentium, instituentium & communicantium, & Archiconfraternitatum & congregationum, erigendarum, instituendarum, & aggregandarum, & quibus communicationes fient, aut in alios eorum pios vsus, arbitrio Vicarij Vrbis, in Vrbe, nec non extra Vrbem Ordinariorum locorum respectiuè fideliter exponi, & erogari debent, vt omnes intelligant cœlestes Ecclesiæ thesauros, non quæstus, aut alicuius lucri causa, sed pietatis, & charitatis excitandæ gratia ex Apostolicæ Sedis benignitate Christi fidelibus aperiri, vt in eadem constitutione, §. atque hoc ipsum.

151 Qua propter † hic maxima desideratur Ordinariorum vigilantia: huic rei potissimum est ab ipsis inuigilandum, tum ne in publicatione indulgentiarum quarumcunque capsæ, pelues & mense in ecclesijs apponantur, tum, si quid eleemosynæ ex forma ab Ordinario præscripta pie recipiatur, id non in abusum, & quæstum, sed in vera probatæ pietatis officia conuertatur iuxta dispositionem, & mentem sacri concilij Tridentini dict. cap. 9. de reform. sess. 21. cap. vnic. de indulgent. Pius V. in constitut. de qua supra, & Card. Bellarm. eod. tit. cap. 9. §. primum miratur, & cap. 10. §. sextum caput, libro secundo, tom. 3.

152 Sunt enim eleemosynæ † ad aliquod pium opus, vt ecclesiarum ædificationem, & restaurationem, vasorum, & paramentorum ad earundem ecclesiarum, & in altaris

taris

taris ministerij vsum, ac pauperum subuentionem, captiuorum redemptionem, & similium applicandæ, vt per eundem Card. Bellarm. d. cap. 10. in fin.

153 Eleemosynis † etiam peccata redimuntur, Dan. cap 4. miseris subuenitur: nam eleemosyna est beneficentia miseris propter Deum exhibenda, D. Thom 2.2.q.32. & in 4. sent. dist. 15. q 2. Ideò Christus ad hanc præstandam nos hortatur: facite, inquit, eleemosynam, & hęc omnia munda sunt vobis, Luc. 11. & vendite, quæ possidetis, & facite eleemosynam, Luc. 12. Illa est hostia Deo accepta placens, & suauis ad Philipp. 4. Diuus Paul. Eleemosynam appellat Dei gratiam. 2. Corinth. 8. Per eam Dei misericordia quærenda, Thob. 12. Vnde qui facit misericordiam Deo offert sacrificium, Eccles. 35. odor enim eleemosynę Raphaelem Archangelum meruit habere internũtium, & per eum ad supremam Dei Maiestatem ascendit eleemosyna à morte liberat peccata purgat, Tobias via sua ducitur. Sara tot viris contristata per Angelum matrimonio copulatur, Aug. de temp. serm. 226. eleemosyna mortui adiuuantur, D. August. in serm. 32. de verbor. Apost. & idem Card. Bellarm. de purgat lib 2. cap 16 § quod hęc tom. 2. Eleemosyna Bonifacium, & Aglaem Ethnicos ad fidem conuertit, à turpitudine peccati vtrunque liberat, sanctos efficit, grataq. Deo pignora cœlesti societati coniungit, duplicem triumphum Laurentio peperit, duplicique laurea coronauit, sed, qui quanta largiuntur, aspiciunt, sed quanta rapiunt, minimè perpendũt, mercedes suas in seculum per tutum mittere dicuntur, Raban in 34. Eccles. vt etiam notatur, in cap. 1. Haggæi Proph. vbi etiam colligitur, quàm gratæ Deo sint oblationes in templi ædificationem præstandæ, & Exod. 36. habetur, populum tot ad opus tabernaculi Domini dona obtulisse, vt coactus fuerit Moyses publico edicto iubere, vt ab illis ferendis cessaretur cùm plura, quàm ad ædificium necesse essent, vota existerent. Quodque prosint defunctis preces viuentium eleemosynæ iuuent, ac præ cœteris Missarum celebratio vt citius à Purgatorij pœnis liberentur, manifestum habemus exemplum in Iuda Machabæo, qui, magna argenti vi collecta, pro defunctis propitiationem fecit, ac iusta persoluit, 2. Machab. 12. & testatur August. apud Bed. lib. 5. Histor. cap. 13 quem refert, & sequitur Card. Bellarm. eod. cap. 16. §. his adde.

154 Viuentium preces † prosunt aliquando, etiam si orantes sint in peccato; peccator enim, si aliquid petat, tanquam peccator, nempè secundum desiderium peccati, licèt à Deo minimè exaudiatur, ex misericordia tamen, si peccatoris oratio procedit ex desiderio bonæ naturæ Deus exaudit, non quasi ex iustitia, quia talis non meretur, sed ex pura misericordia, cap periculũ, §. quia verum, de elect. in 6. & post S. August. gloss. mag. in clem. vnic. in verbo orationes sub vers. de quinto, de reliquis & vener. Sanct.

155 Eadem † Clem. VIII. constitutione cauetur, vt confessarij qui vigore priuilegiorum ipsis ordinibus, congregationibus, confraternitatibus, & religionibus concessorum pro tẽpore eligi possunt, & poterunt seculares, scilicet, in alma Vrbe ab eodem Vicario Vrbis, extra Vrbem verò à locorum Ordinarijs, regulares autem non solum a prædicto Vicario, & locorum ordinarijs respectiuè, sed etiam à suis superioribus sint approbati, vt in eadem cõstitutione, §. præterea volumus. Quoad Regulares, requiritur suorum superiorum approbatio, quia sunt sub eorum iurisdictione, & tãquam à suis Ordinarijs sunt approbandi, cùm alieno obsequio sine suorũ superiorũ licentia, minimè se subijcere possint, Clem. quia verò, de stat. Monach. & conc. Trid. in cap. 4. de refor. sess. 25. & illa approbatio dictorum priuilegiorũ vigore audiendi confessiones secularium, etiam sacerdotum, nisi per examen ab Ordinarijs locorũ fuerint approbati, minimè eis suffragatur, concil. Trid. c. 15. de refor. sess. 23. & clem. dudum, § ac deinde, de sepult.

156 Regulares verò † confratres pœnitentes à criminibus casibus, & censuris iuxta supradictorum priuilegiorum, (quatenus tamen sint in vsu, & sacri concil. Trident. decretis, ac Romanorum Pontificum constitutionibus non aduersentur, nec reuocata, aut sub aliquibus reuocationibus comprehensa sit) formam, & tenorem duntaxat absoluere possunt, vt in eadem constit. d §. præterea volumus, vers. vt qui confratres, & intra hos terminos se se debent re-

gulares continere, nec aliorum priuilegiorum sibi ipsis olim concessorum, plus iuris sibi vendicare possunt.

Tria enim † concurrere debent in priuilegijs regularibus olim concessis, vt à criminibus, & censuris, eorundem priuilegiorum vigore, absoluere possint.

Primùm, vt sint in vsu, quia lex non recepta moribus desinit obligare, cap. in istis, §. leges 4. dist. glos. 2. in cap. 1. de trag. & pace, & Nauar. in cons. 8. alias cons. 44. nu. 4. de sent. excomm. lib. 5. par. 2. & priuilegiũ, per quod conceditur aliqua facultas aliquid faciendi, perditur, antequàm acceptetur, per non vsum, per lapsum decennij, l. 1. ff. de nund. gloss. penult. in l. falsò, C. de diuers. rescrip. Ias. in l. beneficium, nu. 53. C. de constit. princ. & Nauar. eod. nu. 4.

160 Secundùm, † quod sacr. concil. Trid. decretis, ac Romanorum Pontificum constitutionibus non aduersentur: facultate enim absoluendi ab illis casibus, quos Ordinarij locorum sibi reseruarunt, vti non possunt, quia eiusdem sacr. conc. Trident. decretis aduersatur, vt cap. 7. de cas. reseru. sess. 14. Canon. 11. de Sanctiss. poenit. Sacram. ead. sess. 14. Et, quòd, nec fratres Mẽdicantes, nec alij regulares vigore priuilegiorum, quæ Mare Magnum appellant, nec vigore priuilegiorum rosarij, neque Iesuitæ à casibus Episcopo reseruatis absoluere possint, fuit pluries super eadem cap. 7. & Canon. 11. à sacra congr. concil. decisum, vt in decis. incip. regulares per priuilegium, & alia decis. incip. mendicante (vigore, & alia incipien. Confessores vi priuilegiorum fuerint, & nunc per dictam const. est omnis difficultas sublata, vt in §. decernimus insuper.

161 Tertium requisitum est, † quòd priuilegia non fuerint reuocata, nec sub aliqua reuocatione comprehendantur. Plura enim priuilegia regularibus super absolutione in foro poenitentiali concessa fuerũt pluries reuocata, quia præter alias reuocationes, quæ infra apparebunt, nonnullæ facultates absoluendi duellãtes, consiliumq; auxiliũ aut fauorẽ illis prestantes, est reuocata, & soli Papæ reseruata, vt in Bull. Ro. IIII. c. 25. Greg. XIII. c. 82. & Clem. VIII. vt in const. de anno 1592. 16. Kalen. Septemb. edita, & conc. Trid. c. 19. de refor. sess. 25.

162 Facultas etiam † absoluendi moniales exeuntes à clausura, & personas ingrediẽtes eandem clausuram sine licentia, & absque vrgenti necessitate, & causa, fuit etiam reuocata per conc. Trid. vt in c. 5. de Regul. & monial. sess. 25. Pius V. in Bull. Rom. cap. 100. & Papæ reseruata Greg. XIII. in eod. Bull. Ro. cap. 36. & nuper per eandem Const. vt infra.

163 Sed* quæri potest, † an per reseruationem, vel confirmationem priuilegiorum, quæ pluries, & à pluribus Pontificibus religionibus, aut alijs supplicationibus cum clausulis amplissimis fieri, & concedi solet, censeantur omnia in illis primò existentia innouata, non obstante in contrarium aliàs concessis, & videtur, ita esse. Nam innouãdo, seu confirmando priuilegia antiqua, videntur ea à die datæ litterarum innonationis, seu confirmationis, pristinum robur, & vigorem assumere, & tunc tanquam posteriora, prioribus in contrarium facientibus derogare præsumuntur, vt per glos. fin. in cap. 1. vbi Doct. de respon. rescript. & Ias. in l. pacta nouissima, nu. 3. C. de pact.

164 Totus † tamen litterarum renouationis, seu cõfirmationis est tenor inspiciẽdus: regulariter enim confirmationes priuilegiorum conceduntur sub expressa, limitatione, dummodo sac. conc. Trid. decretis non repugnent, sint in vsu, & sub aliqua reuocatione non comprehendantur, vt alibi diximus. Quo casu, quæ minimè sunt in vsu, decretis, conc. Trid. repugnant, & quę fuerunt reuocatæ vigore clausularũ generaliũ, non innouantur, nec confirmantur.

165 † Sed tantũmodò cœteræ vsu receptę, aliàs non reuocatæ, & quæ sac. conc. Trident. decretis non repugnent, confirmãtur. Quia limitata derogatio, limitatum producit effectum, l. in agnis, ff. de acquir. rer. dom. l. age, C. de transact. Cephal. cons. 117. num. 4 par. 1.

166 Insuper † eadẽ constitutione expressè prohibetur, ne ijdem confessarij prædictos confratres, cuiuscunque status, gradus, cõditionis, & præeminentiæ sint, etiam si speciali nota digni fuerint, à casibus contentis in litteris, quæ in die Cœnæ Dom. legi cõsueuerunt, nec non violationis, immunitatis, & libertatis ecclesiasticæ, & clausuræ monasteriorũ monialium, si videlicet, sine

neces-

necessaria,& vrgenti causa,ac sine superiorum licentia, vel etiam si causa, & licentia abutẽtes prædicta monasteria ingressi fue-
167 rint,nec non † violentas manus in clericũ singularis certaminis,siue duelli, ac alijs etiam casibus Sedi Apostolicæ Vicario Vrbis, & locorũ Ordinarijs respectiuè reseruatis,& pro tempore reseruandis,& etiam à quauis excommunicatione ab homine latæ absoluere, & super irregularitatibus, tam ex aliquo defectu prouenientibus,quã occasione delicti cõtractis cum aliquo dispensare prætextu dictorum priuilegiorum vllo modo possint, vt in eadem constit.§.
168 decernimus insuper.Quæ cõstitutio,† cũ in dictis casibus sit prohibitiua, fortior est permissiua, Abb. in cap.nam concupiscentiam,num.1. ibi Dec.nu.5. de const.Bar.in l.tutor,ff de susp.tut.& Nauar.in consl.40. num.9.de pœnit.& remiss.lib.5.vol.2.

169 Innoc.† Papa III. in concilio generali statuit, vt catholici, qui crucis assũpto caractere,ad hæreticorum exterminium se accinxerint illa gauderent indulgentia illoque sancto priuilegio essent muniti,quod accedentibus in Terræ sanctæ subsidium conceditur, vt cap. excommunicauimus, il primo, §.catholici,& ibi gloss.in ver. accinxerint, de hæret. quæ Indulgentia est plenaria. Abb.in cap.ad liberandum, nu.3. de Iudæi, & Sarac.& in dict. cap. excommunicamus,nu.4.de hæret.

170 Ad hoc bellum † strenuè se se accinxit Federicus II. Imperator eiusdem Innoc. Pontificis auctoritate fretus, qui, laturus opem Christianis in subsidium Terræ sanctæ cõtra Sarracenos in Asia dimicantibus crucis vexillum sustulit Platina in vita eiusdem Innocentij, §.Otho vero. Illum quam plurimi Principes nobiles,& ignobiles,crucis assumpto signo,ad hæreticorum,& infidelium exterminationem fuerunt sequti.

171 Oborta etiam eodem tempore † maxima hæresi apud Tolosam;de qua per Sigoniũ de Regno Ital lib.14.annal.1180. Beatus Dominicus eiusdem Pontificis auctoritate illam,in qua non tantùm verborum discrepationibus, verùm etiam armis opus fuit,mira celeritate compescuit,vt per eũdem Platinam in vita eiusdem Innoc. §. ob orta. Ideo, eùm ad expellendos hæreticos armis opus fuerit,vt fideles ad illorũ perditionem magis inflammarentur eos,qui crucis assumpto caractere,ad eorundem excidii se se accingerent,vel si accingere parati essent pari priuilegio,ac si ad Terræ sanctæ subsidium accessissent, munire voluit, gloss.in d.§.Catholici in ver.receptores.

172 Quia,† & ipsi ferè pari periculo mortis se exponebant perinde, ac illi, qui in subsidium Terræ sanctæ se se contulerint ob id cum militet eadem ratio idem erat in statuendum,l.illud,ff.ad l.Aquil.& Crau. consl.183.num.3.

173 Hic † ex dicto capitulo:excommunicamus il primo, ea oriri potest quæstio, quinam modo dicantur se accingere ad hæreticorum exterminationem, ita quòd dicto priuilegio; & indulgentia gaudere possint. Nam arbitrantur nonnulli, omnes, qui in sodalitates sub titulo Sanctæ Crucis se recipiunt, eodem priuilegio, & indulgentia gaudere posse, tamen dispositio conc.generalis, de quo in eod.cap excommunicamus, vbi excommunicantur, & anathematizantur omnes hæretici,quibuscunque nominibus censeantur, & ab omnibus dominijs,& locis expelli mandantur,& ibi Abb. in princip.non habet tam latam interpretationem. Nam, qui in dictis sodalitatibus confratrum inscribuntur,vt plurimùm sunt personæ inhabiles ad arma, & ad præstandum, quæ ad dictarum indulgentiarũ consequtionem requiruntur.

174 Ideo,† quemadmodum non adimpleta integre conditione, sub qua indulgentia conceditur, quis illam consequi non potest,vt per Nauar.in comment. de Indulg. not.19.n.2.3.& 4.tom.2. & Graff.in decis. cap.15.nu.22. par.1. lib.4. ita inhabiles ad sustinendum laborem, quem concilium generale requirit, sunt incapaces ad dictam indulgentiam consequendam.

175 Quia † indulgentiarum concessio non est extendenda. Nauar. in d. comment. de Indulg.not.9 num.9.& Card.Bellarm.eod. tit.cap.7.propos 5.lib 8.tom.3.

176 Quod verò,inquit Abbas,† esse consuetudine inductum per Inquisitores hæreticæ priuatis,quòd assumentes hanc crucem, etiam tempore pacis,dicto priuilegio gaudere possint,vt in eodem capitulo excommunicamus,nu.4 illius opinio est ciuiliter intelligenda, vt scilicet, procedat fauore per-

personarum, quæ vtroque tempore pacis, & belli ad ea, quæ dicta constitutio requirit, quandocunque, & vbi opus fuerit, contra eosdem hereticos, videlicet, ad se armis accingendum, & dimicandum sint habiles, & parati, quia ad priuilegium consequendum requiritur illa habilitas; quam priuilegium vnoquoq; priuilegiando postulat, &
177 † habilitas certarum personarum ex certa limitata causa non extenditur ad alias personas, in quibus non concurrunt illa, super quibus fundatur habilitatio arg. text. in cap. generaliter, ver. eos tantum 16. q. 1. cap. sanè, de priuileg. & Alex. in cons. 75. visis, ac ponderatis, num. 36. lib. 4.

178 Infertur propterea, † dictas sodalitates sub inuocatione sanctæ crucis erectas non maiore (quo ad casuum reseruatorum absolutionem!) quo aliæ disciplinatorum cõfraternitates priuilegio esse munitas, quidquid aliter modernis temporibus fuerit scriptum; quia illæ facultates absoluendi à casibus reseruatis fuerũt sublatæ per concil. Trident. quo prohibetur absolutio a casibus Papæ reseruatis, vt c. 7. de cas. reseru. sess. 14. & prædicti casus de quibus supra vers. insuper ead. constitut. sunt semper in Bull. Cœn. Domini reseruati, vt in constitutio. Gregorij Papæ XIII. de qua in Bulla Romana, c. 92. §. declarantes cum sequentibus, & alijs aliorum Pontificum, & nouissime summi Pontificis Pauli Papæ Quinti, & pluries super eod. cap. 7. de cas. reseru.
179 fuit à sacra cong. conc. declaratum, † pluresq; aliæ declarationes extant, quibus cauetur, ne Regulares, vel alij, vigore quorumcunq; priuilegiorum à casibus non solum Sedi Apostolicæ, sed nec locorum Ordinarijs reseruatis, absoluere possint. Præter quas, duæ emanarunt Clem Papæ VIII. qui suo decreto per totam Italiam publicato, sub die 13. Nouembris 1600. & alio declaratorio sub die 26. Nouembris 1602. pœnis in contrafacientes inflictis, vt eisdem decretis de quibus scripsi, in tom. 1. cap. 38. nu. 169. 170. 171.

180 Idem statuit, & declarauit, † clausula sublata, & c. quæ remouet facultatem aliter iudicandi, vel interpretandi, & decreto irritanti desuper edicto, quod omnia in contrariũ gesta annullat ipso iure, vt cap. si eo tẽpore, de elect. in 6. cũ alijs alibi allegatis.

181 Illud etiam aduertendum, † quòd illæ facultates sibi eligendi confessarium, qui à quibuscunque casibus quantumuis enormibus, etiam Sedi Apostolicæ reseruatis, eos possint absoluere qui cordulam, corrigiam, seu habitum cuiuscunque religionis susceperunt, aut suscipient in futurum, vel in quibuscunque confraternitatibus, seu sodalitatibus, quo vis modo priuilegiatis, se receperunt, seu se describi fecerunt, comprehenduntur etiam sub eadem reuocatione, sub qua sunt reformatæ adeo, vt eorundem priuilegiorum vigore confessarij à casibus quibuscunque Sedi Apostolicæ Vicario Vrbis, & locorum Ordinarijs reseruatis absoluendi facultatem habeant, vt in eod. §. decernimus insuper, ibi alijs etiam casibus Sedi Apostolicæ reseruatis. Per quam constitutionem derogatur etiam indultis, priuilegijs, & facultatibus quibuscunq; concessis, de quibus scripsi in d. cap. 38. nu. 171. ver. declarando eod. tom. 1.

182 Demum † confraternitates, vbiuis locorum quauis auctoritate erectæ, & institutæ, & quibus communicationes factæ sunt, ac cuiuscunque ex dictis Ordinibus, religionibus Institutis, Archiconfraternitatibus, & congregationibus vbilibet existentibus hactenus aggregatæ aggregationum litteras iuxta formam nouissime approbatam intra terminum in constitutione expressum, impetrare tenentur, alioquin dicto termino elapso nullius sunt roboris, & momenti, ac eo ipso reuocatæ, & abolitæ censentur, vt ibidem eadem constit. §. demum statuimus.

183 † Et illa dictio eò ipso, est latæ sententiæ, quæ inducit abolitionem absque sententia, aut vlteriori declaratione, cap felicis, §. si qua verò, de pœn. in 6. & l. fin. §. sin verò, postquam, C. de iur. deliber.

184 Si autem † ministri aliqui superiores, vel officiales, quocunque nomine nuncupati, Ordinum, religionum, Institutorum, seu archiconfraternitatum, congregationum, & confraternitatum huiusmodi quauis auctoritate, vel priuilegio, & officio fungentes, præfulgeant, contra præmissa in aliquo venire, vel facere præsumpserint, erectiones, institutiones, & communicationes priuilegiorum, indulgentiarum, facultatum, spiritualiumq; gratiarum, & indultorum,

torum, aliorumque concessiones, & aggregationes per ipsos faciendæ, seu renouandæ, nullius redduntur roboris vel momenti, & quilibet eorumdem ministrorum, superiorum, officialium, priuationis officiorum, quæ obtinent, & inhabilitatis ad illa, & alia in posterum obtinenda, pœnam, quę ab alio, quàm à Romano Pontifice, pro tempore existente, remitti non potest, eo ipso incurrunt, vt in eadem constitut. §. quod si ministri.

185 † Et remissio pœnæ Papæ reseruata ab inferiori relaxari minimè potest. Nauarr. de censu. Eccles. cap. 27. num 72. ver. cœterum prædictis, & Sayr. in Thes. cas. consc. lib. 3. cap. 25. num. 3. & 4.

186 Postremò † dicta constitutio est perpetua, ac ab omnibus, & singulis, ad quos spectat, perpetuò, & inuiolabiliter obseruanda, & ita, & non aliter per quoscunque iudices ordinarios, & delegatos etiam causarum Palatij Apostolici Auditores, ac S.R.E. Cardinales, etiam de latere Legatos: sublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, iudicari, & diffiniri debet, vt in eadem constitut. §. decernentes, quæ verba remouent iudicibus omnem disputationem, & facultatem dicta verba Papę, aliter quam sonent interpretandi, vel declarandi. Paris. cons. 38. nu. 4. cons. 41. nu. 22. lib 4. & Cassad super reg. decis. 11 nu 5. Pariterque irritum, & inane decernitur quidquid secus super his à quoquam, quauis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

187 † Quod decretum omnia in contrariũ gesta, ipso iure annullat, vt cap. si eo tempore, de elect. in 6 cap quodam, vbi etiam gloss. de præben. eod. lib. Cassad. de decret. in referu decis. 3. nu 1. & Gomes. de trien. possess quæst. 49. nu 3.

188 Quæ omnia prædicta † suum sortiri debent effectum, non obstantibus quibusuis constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis & quorumcunque Ordinum, religionum, & Institutorum, seu archiconfraternitatum, congregationum, & confraternitatum secularium, etiam iuramento confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, statutis, & consuetudinibus, priuilegijs quoque, indultis, & litteris Apostolicis, etiam mare magno, & Bulla aurea nuncupatis, regularibus, Ordinibus, religionibus, Institutis, seu archiconfraternitatibus, congregationibus, & confraternitatibus secularium, eorumque Superioribus, & alijs quibuscunque personis, cuiuscunque status, gradus, ordinis, conditionis, & præeminentiæ existentibus, sub quibuscunque verborum formis, & tenoribus, ac derogatoriarum derogatorijs, alijsque efficacioribus, & insolitis clausulis, nec non irritantibus, & alijs decretis in genere, vel in specie, etiam motu proprio, & consistorialiter, & aliàs quomodolibet in contrarium præmissorum etiam pluries concessis, & approbatis, & innouatis. Quibus omnibus, & singulis, etiam ipsa illorum sufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus, specialis, specifica, expressa, & indiuidua, non autem per clausulas generales, idem importantes mentio, seu quæuis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc seruanda foret; illorũ tenores, ac, si ad verbum exprimerentur, & inserentur, pro plene, & sufficienter expressis, & insertis habens, illis aliàs in suo robore permanentibus ea vice duntaxat, specialiter, & expressè derogauit, cœterisque contrarijs quibuscunque, vt in eisdem litteris, §. non obstant, & dicta verba.

189 † Illorum tenores pro plene, & sufficienter expressis habentes in derogatione apposita operantur, vt totus tenor constitutionum decretorum, priuilegiorum, ac contrariorum omnium derogatorum habeantur pro expresso, ac, si specifice in eiusdem Clement. VIII. constitutione totus tenor fuisset insertus. Felyn. in cap. non nulli, nu. 6. de rescript. Burr. communiter receptus, in cons. 2. colum. 2. ver. his tamen non obstan. Cassad. decis. 10. num. 2. super reg. Cancell & Gabr. commun. conclus. de claus. conclus. 5. nu. 1. & 14 lib. 6.

190 Primò enim † derogatur constitutionibus, & decretis in contrarium facientibus. Quia per constitutionem Innocentij IIII. malitia huius temporis, & cap. in Bull. Rom. cap. 11. §. vltra quos, pag. 13. & Clement. VII. il litteris: cùm, sicut in forma Breuis expeditis, in eodem Bull. cap. 33. §. & cum clericis, pag. 337. de quibus supra fuerat concessa facultas, cum clericis dispẽsandi ab irregularitate, ideo per dictam consti-

constitutionem Clementis VIII. dictis constitutionibus, & alijs priuilegijs, & facultatibus quibuscunque dispensandi ab irregularitatibus auctoritate Apostolica concessis, fuit modo derogatum.

191 Vltima enim † derogant prioribus, capit. 1. & ibi gloss. in ver. reuocare, de constitut. in 6. l. sed, & si post errores, ff. de leg. Ias. in dict. l. pacta nouissima, num. 3. C. de pact. & Port. cons. 37. num. 12. sed, & ante hanc constitutionem iam per concil. Tridentin. fuerat etiam dicta facultas sublata, & Episcopis in irregularitatibus, & ex delicto occulto prouenientibus concessa, vt cap. 6. de reform sess. 24.

192 Secundò † derogatur etiam constitut. specialiter constitutioni maris magni, & Bullæ aureæ nuncupatis, & quibus vis etiã iuramento confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, statutis, indultis, & litteris Apostolicis, sub quorum verborum conceptione comprehenduntur omnia statuta, priuilegia, & indulta quorumcunque Ordinum, & religionum, archiconfraternitatum, congregationum, & confraternitatum secularium, quæ in concernentibus dictam facultatem dispensandi ab irregularitate, & absoluendi à casibus sedi Apostolicæ, & Ordinarijs locorum reseruatis sunt verbis expressis reuo-
193 cata, † vt in claris non sit opus coniecturis. Cephal. cons. 28. n. 55. par. 1. etiam quibusuis personis cuiuscunq; status, gradus, ordinis, conditionis, dignitatis, & præeminentiæ existentibus, concessis, adeo, vt nec ratione ordinũ, nec dignitatis, aut præeminentiæ eorum, quibus priuilegia fuere concessa, quin sub eadem reuocatione comprehendantur possint sustineri.

194 † Quia illæ dictiones, quibusuis, & cuiuscunque, sunt generales, quæ omnes personas, omnesque Ordines, & religiones, ac pia loca comprehendunt, gloss. in Clem. 2. ver. quomodolibet, de sent. excommunic. Ruin. cons. 98. n. 11. lib. 2. Cephal. cons. 121. nu. 1. par. 1. Paris. cons. 52. nu. 10. volum. 1. & Hippol. de Marsil. in cons. 80. nu. 38.

195 Vt autem † totus tenor eiusdem cõstitutionis ad litteram perspici possit, eam infra curaui imprimendam tenoris infrascripti.

CLEMENS PAPA VIII.

AD PERPETVAM REI MEMORIAM.

QVAECVMQVE à Sede Apostolica ad promouendam Christifidelium salutem aliquando concessa sunt, etsi ea maturo consilio, magnaq; prudentia, & cautione sancita, & decreta sunt; tamen, cùm Romanus Pontifex de animarum salute solicitus progressu temporis animaduertit sensim aliquos abusus in eisdem statutis, & decretis obseruandis prouenire; debet pro sui Pastoralis officij munere illis opportuna ratione occurrere, & quantùm cum Domino potest, adhibito salutari remedio, prouidere. Cùm itaque à pluribus Romanis Pontificibus Prædecessoribus nostris, & forsan etiam à nobis, nonnullis Regularibus, Ordinibus, Religionibus, & Institutis, ac etiam Christifidelium secularium Archiconfraternitatibus, & Congregationibus diuersarum nationum, nominum, & institutorum, tàm in Alma Vrbe nostra, quàm in alijs ciuitatibus, & locis Christiani Orbis institutis, facultas erigendi, & instituendi in eorum, & alijs Ecclesijs, & Collegijs, necnon etiam sibi aggregandi Confraternitates, & Congregationes in eadem Vrbe, & in alijs existentes, eisque Priuilegia, Indulgentias, facultates, aliasq; spirituales gratias, & indulta

indulta sibi concessa respectiuè communicandi attributa fuerit, ac nulla certa forma, vel ratio præscripta sit, quæ in huiusmodi erectionibus, institutionibus, aggregationibus, & communicationibus faciendis seruari debeat; propterea, siue negligentia Superiorum, Ordinum, Religionum, & Institutorum, vel officialium Archiconfraternitatum, & Congregationum erigentium instituentium, aggregantium, & communicantium, quæ Confraternitatibus, & Congregationibus erigendis, instituendis, & aggregandis, & quibus communicationes priuilegiorum, indulgentiarum, aliarumque gratiarum prædictarum fiunt, non seruant formam in huiusmodi erectionibus, institutionibus, aggregationibus, & communicationibus seruari debitam, neque præscribunt modum, quo priuilegia, Indulgentias, facultates, aliasque spirituales gratias, & indulta prædicta consequi debeant; seu ipsarum Confraternitatum, & Congregationum incuria, quæ non inquirunt ea, quæ præstare oportet, vt illa consequantur, nonnullæ prauæ consuetudines irrepserunt, multaque incommoda inde prouenerunt, quibus Nos pro commisso Nobis Apostolicæ solicitudinis officio, paternaque erga omnes Christifideles charitate prospicere volentes, hac nostra Constitutione perpetuò valitura decernimus, atque statuimus, vt in posterum tam huius Almæ Vrbis nostræ, quàm aliarum Ciuitatum, & locorum totius Christiani Orbis Regularium, Ordinum, Religionum, & Institutorum, quibus in eorum, & quibuscunque alijs Ecclesijs, & Collegijs Confraternitates secularium erigendi, & instituendi facultas concessa est, necnon etiam Archiconfraternitatum, & Congregationum cuiusuis Nationis, nominis, & Instituti illæ sint, & in quibuscunque Ecclesijs, Domibus, & Oratorijs, tam secularium, quàm, vt præfertur, quorumcunque, etiam mendicantium Ordinum, Religionum, & Institutorum Regularium, quauis tàm Ordinaria, quàm Apostolica auctoritate erectæ, ac institutæ existant, seu aliàs quouis modo introductæ reperiantur, quibus aliàs Confraternitates, & Congregationes instituendi, erigendi, ac sibi aggregandi, illisque priuilegia, Indulgentias, facultates, aliasque spirituales gratias, & indulta prædicta elargiendi, & communicandi potestas à Romanis Pontificibus prædecessoribus nostris, vel Nobis, & Apostolica Sede attributa fuit, Magistri, Priores, Præpositi, Rectores, Gubernatores, Præceptores, Primicerij, Prælati, Custodes, Guardiani, Præfecti, Administratores, & alij Officiales, seu Superiores quouis modo nuncupati, Regularium siquidem Ordinum, Religionum, & Institutorum vnam tantum Confraternitatem, & Congregationem de consensu tamen Ordinarij loci, & cum litteris eius testimonialibus, quibus Confraternitatis, & Congregationis erigendæ, & instituendæ pietas, & Christianæ charitatis officia, quæ exercere cupit, apud eos commendentur, in eorum & quibuscunque alijs ecclesijs, & collegijs erigere, & instituere, cœterarum verò Archiconfraternitatum, & Congregationum in singulis Ciuitatibus, Oppidis, vel locis, vnam etiam Confraternitatem, & Congregationem, duntaxat, quæ Apostolica, vel Ordinaria auctoritate prius erecta, ac nulli alteri Ordini, Religioni, Instituto, Archiconfraternitati, & Congregationi eiusdem, vel alterius Nationis, nominis, & Instituti aggregata sit, præuio similiter loci Ordinarij consensu, & cum eius litteris testimonialibus, quibus eiusdem Confraternitatis, & Congregationis aggregandæ institutum, pietas, & Christianæ charitatis officia, quæ exercere consueuit, apud eos commendentur sibi adiungere, & aggregare possint.

Huic verò Confraternitati, & Congregationi erigendæ, instituendæ, seu aggregandæ, ea tantùm Priuilegia, Indulgentias, facultates, aliasque spirituales gratias, & indulta, quæ ipsi Ordini, Religioni, Instituto erigenti, instituenti, ac communicanti, seu Archiconfraternitati, & Congregationi aggreganti nominatim, & in specie, non autem, quæ per extensionem, vel communicationem, sibi quouis modo concessa sunt, & illa quidem non sub generali forma verborum, vel ad instar, sed expressè, & in specie communicare valeant.

Statuta autem pro regimine Ordinum, Religionum, & Institutorum erigentium, & instituentium, ac communicantium, seu Archiconfraternitatum, & Congregationum aggregantium edita Confraternitatibus, & Congregationibus erigendis, instituendis, & aggregandis,

gandis,& quibus communicationes priuilegiorum,& aliorum prædictorum fiunt impartiri non possint, nisi ea prius ab Episcopo diœcesano examinata, & pro ratione loci approbata fuerint, quæ nihilominus eiusdem Episcopi decretis, ac moderationi, & correctioni in omnibus semper subiecta remaneant.

Insuper volumus, & ordinamus, vt prædicti Ordines, Religiones, Instituta erigentia, instituentia, ac communicantia, necnon Archiconfraternitates, & Congregationes aggregantes certam erigendi, instituendi, aggregandi, & communicandi formulam à nobis nouissimè approbatam diligenter obseruent, secundùm quam Priuilegia, Indulgentias, facultates, aliasque spirituales gratias, & indulta ipsis Ordinibus, Religionibus, Institutis erigentibus, instituentibus, & communicantibus, seu Archiconfraternitatibus, & Congregationibus aggregantibus nominatim, & expresse non autem per communicationem, neque ad instar, vt supra concessa, ipsis Confraternitatibus, & Congregationibus erigendis, instituendis, & aggregandis, & quibus communicationes fiunt, communicare possint, quibus Confraternitates, & Congregationes eiusdem dumtaxat nationis, & nominis, Ordinis, Religionis, & Instituti, Archiconfraternitatis, & Congregationis, cui aggregantur, tàm hactenus aggregatæ, quàm in posterum aggregandæ vtantur, potiantur, & gaudeant, ita vt dictarum Confraternitatum, & Congregationum erectarum, institutarum, & aggregatarum, ac quibus communicationes factæ sunt, Ministri, & Officiales, & alij supradicti priuilegia, Indulgentias, facultates, aliasque spirituales gratias, & indulta huiusmodi, præuia tamen recognitione Ordinarij loci, qui adhibitis duobus de eiusdem Ecclesiæ Capitulo, illa iuxta sacri Concilij Tridentini decretum promulganda decernat, debitis temporibus promulgare valeant: quibus etiam Ministris, Officialibus, & alijs prędictis eleemosynas, & alia oblata Christianę charitatis subsidia, iuxta modum, & formam per Ordinarium loci præscribendam, remotis tamen mensis, peluibus, & capsis quæ in Ecclesijs, & Oratorijs dictarum Confraternitatum, & Congregationum publicè ad hoc exponi consueuerunt, excipiendi potestas detur. Atque hoc ipsum Ordines, Religiones, Instituta erigentia, instituentia, ac communicantia, seu Archiconfraternitates, & Congregationes aggregantes, tàm Almæ Vrbis nostræ, quàm aliarum Ciuitatum, & locorum quorumcunque, iuxtà modum à Vicario Vrbis, & ab Ordinarijs locorum respectiuè præscribendum, obseruare teneantur. Eleemosynas autem sic collectas in reparationem, & ornatum Ecclesiarum, tam Ordinum, Religionum, Institutorum erigentium, instituentium, & communicantium, ac Archiconfraternitatum, & Congregationum aggregantium, quàm Confraternitatum, & Congregationum erigendarum, instituendarum, & aggregandarum, & quibus communicationes fient, aut in alios earum pios vsus arbitrio eiusdem Vicarij nostri in Vrbe, necnon Ordinariorum locorum respectiuè fideliter exponere, atque erogare procurent, vt omnes intelligant, cœlestes Ecclesiæ Thesauros, non quæstus, aut alicuius lucri causa, sed pietatis, & charitatis excitandæ gratia ex Apostolicæ Sedis benignitate Christi fidelibus aperiri.

Præterea volumus, vt Confessarij, qui vigore priuilegiorum ipsis Ordinibus, Religionibus, Institutis erigentibus, instituentibus, & communicantibus, seu Archiconfraternitatibus, & Congregationibus aggregantibus concessorum, ac Confraternitatibus, & Congregationibus aggregandis communicandorum, pro tempore eligi possunt, & poterunt, seculares, scilicet in Alma Vrbe à prædicto nostro Vicario, extra Vrbem verò à locorum Ordinarijs; Regulares autem non solùm à prædicto Vicario nostro, & à locorum Ordinarijs respectiuè, sed etiam à suis Superioribus approbati sint; vtque Confratres confitentes à criminibus, casibus, & censuris, iuxta dictorum priuilegiorum (quatenus tamen sint in vsu, & Sacri Conclij Tridentini decretis, ac Romanorum Pontificum prædecessorum nostrorum, & nostris Constitutionibus non aduersentur, nec reuocata, aut sub aliquibus reuocationibus comprehensa sint) formam, & tenorem duntaxat absoluere valeant.

Decernimus insuper, vt ijdem Confessarij prædictos Confratres cuiuscunque gradus status, conditionis, & præeminentiæ, etiamsi speciali nota dignæ fuerint, à casibus contentis in litteris, quæ die Cœnæ Domini legi consueuerunt, necnon violationis, immunitatis, & liber-

libertatis Ecclesiasticæ, & clausuræ Monasteriorum Monialium, si videlicet sine necessaria, & vrgenti causa, ac sine superiorum licentia, vel etiam si causa, & licentia concessa abutentes, prædicta Monasteria ingressi fuerint, necnon violentæ manus iniectionis in Clericum, & singularis certaminis, seu duelli, ac ab alijs, etiam casibus, tam à Nobis, quàm à prædicto nostro in Vrbe Vicario, & locorum Ordinarijs respectiuè reseruatis, & pro tempore reseruandis, & etiam à quauis excommunicatione ab homine lata absoluere, & super irregularitatibus, tam ex aliquo defectu prouenientibus, quàm occasione delicti contractis, cum aliquo dispensare prætextu dictorum priuilegiorum nullo modo possint.

Demum statuimus, & pariter ordinamus, vt Confraternitates, & Congregationes vbiuis locorum, quauis auctoritate, vt præfertur, erectæ, & institutæ, & quibus communicationes prædictæ factæ sunt, ac cuicunque ex dictis Ordinibus, Religionibus, Institutis, Archiconfraternitatibus, & Congregationibus vbilibet existentibus hactenus aggregatæ, ab eisdem respectiuè Ordinibus, Religionibus, Institutis, Archiconfraternitatibus, & Congregationibus nouas erectionum, Institutionum, Communicationum, & Aggregationum litteras, iuxta formam à Nobis nouissimè approbatam, infra annum, si in Europa sint, & si extra Europam fuerint, infra biennium à die publicationis præsentium in Romana Curia faciendæ computandos impetrare teneantur: alioquin, dicto tempore elapso, Erectiones, Institutiones, & quæcunque Communicationes priuilegiorum, facultatum, Indulgentiarum, aliarumque spiritualium gratiarum, & indultorum, & Aggregationes illarum vigore ipsis concessæ nullius sint roboris, & momenti, ac reuocatæ, & abolitæ censeantur eo ipso. Erectionum autem, Institutionum, Communicationum, & Aggregationum, tam hactenus factarum, quàm deinceps faciendarum, litteræ ab ipsis Ordinibus, Religionibus, Institutis, seu Archiconfraternitatibus, & Congregationibus gratis omninò, ac nulla prorsus mercede, etiam à sponte dantibus, accepta, expediri, & concedi debeant.

Quòd, si Ministri aliqui, Superiores, vel Officiales, quocumq; nomine nuncupati Ordinum, Religionum, Institutorum, seu Archiconfraternitatum, Congregationum, & Confraternitatum huiusmodi, quauis auctoritate, vel priuilegio, & officio fungantur, & præfulgeant, contra præmissa in aliquo venire, vel facere præsumpserint, Erectiones, Institutiones, & Communicationes Priuilegiorum, Indulgentiarum, facultatum, spiritualiumque gratiarum, & Indultorum, aliorumque præmissorum concessiones, necnon aggregationes per ipsos faciendæ, seu renouandæ nullius sint roboris, & momenti, & quilibet eorundem Ministrorum, Superiorum, Officialium, & aliorum prædictorum priuationis officiorum, quæ obtinet, ac inhabilitatis ad illa, & alia in posterum obtinenda, pœnam, quæ ab alio, quàm à Nobis, vel Romano Pontifice pro tempore existente, remitti non possit, incurrat eo ipso.

Decernentes præsentes litteras perpetuò validas, & efficaces existere, & fore, ac ab omnibus, & singulis, ad quos spectat, inuiolabiliter obseruari debere, sicque nostræ mentis, & intentionis existere, & ita, & non aliter per quoscunque Iudices ordinarios, & delegatos, etiam Causarum Palatij Apostolici Auditores, ac Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, etiam de Latere Legatos, sublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, iudicari, & definiri debere, ac irritum, & inane, quicquid secus super his à quoquam, quauis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

Non obstantibus quibusuis Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, ac quorumcunque Ordinum, Religionum, & Institutorum, seu Archiconfraternitatum, Congregationum, & Confraternitatum secularium, etiam iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate, alia roboratis, statutis, & consuetudinibus priuilegijs quoque indultis, & litteris Apostolicis, etiam Mare magnum, ac Bulla aurea nuncupatis, Regularibus Ordinibus, Religionibus, Institutis, seu Archiconfraternitatibus, Congregationibus, & Confraternitatibus secularium, eorumque Superioribus, & alijs quibusuis personis cuiuscunque status, gradus, ordinis, conditionis, dignitatis, & præeminentiæ existentibus, sub qui-

gandis, & quibus communicationes priuilegiorum, & aliorum prædictorum fiunt impartiri non possint, nisi ea prius ab Episcopo diœcesano examinata, & pro ratione loci approbata fuerint, quæ nihilominus eiusdem Episcopi decretis, ac moderationi, & correctioni in omnibus semper subiecta remaneant.

Insuper volumus, & ordinamus, vt prædicti Ordines, Religiones, Instituta erigentia, instituentia, ac communicantia, necnon Archiconfraternitates, & Congregationes aggregantes certam erigendi, instituendi, aggregandi, & communicandi formulam à nobis nouissimè approbatam diligenter obseruent, secundùm quam Priuilegia, Indulgentias, facultates, aliasque spirituales gratias, & indulta ipsis Ordinibus, Religionibus, Institutis erigentibus, instituentibus, & communicantibus, seu Archiconfraternitatibus, & Congregationibus aggregantibus nominatim, & expresse non autem per communicationem, neque ad instar, vt supra concessa, ipsis Confraternitatibus, & Congregationibus erigendis, instituendis, & aggregandis, & quibus communicationes fiunt, communicare possint, quibus Confraternitates, & Congregationes eiusdem dumtaxat nationis, & nominis, Ordinis, Religionis, & Instituti, Archiconfraternitatis, & Congregationis, cui aggregantur, tàm hactenus aggregatæ, quàm in posterum aggregandæ vtantur, potiantur, & gaudeant, ita vt dictarum Confraternitatum, & Congregationum erectarum, institutarum, & aggregatarum, ac quibus communicationes factæ sunt, Ministri, & Officiales, & alij supradicti priuilegia, Indulgentias, facultates, aliasque spirituales gratias, & indulta huiusmodi, præuia tamen recognitione Ordinarij loci, qui adhibitis duobus de eiusdem Ecclesiæ Capitulo, illa iuxta sacri Concilij Tridentini decretum promulganda decernat, debitis temporibus promulgare valeant: quibus etiam Ministris, Officialibus, & alijs prædictis eleemosynas, & alia oblata Christianæ charitatis subsidia, iuxta modum, & formam per Ordinarium loci præscribendam, remotis tamen mensis, peluibus, & capsis quæ in Ecclesijs, & Oratorijs dictarum Confraternitatum, & Congregationum publicè ad hoc exponi consueuerunt, excipiendi potestas detur. Atque hoc ipsum Ordines, Religiones, Instituta erigentia, instituentia, ac communicantia, seu Archiconfraternitates, & Congregationes aggregantes, tàm Almæ Vrbis nostræ, quàm aliarum Ciuitatum, & locorum quorumcunque, iuxta modum à Vicario Vrbis, & ab Ordinarijs locorum respectiuè præscribendum, obseruare teneantur. Eleemosynas autem sic collectas in reparationem, & ornatum Ecclesiarum, tam Ordinum, Religionum, Institutorum erigentium, instituentium, & communicantium, ac Archiconfraternitatum, & Congregationum aggregantium, quàm Confraternitatum, & Congregationum erigendarum, instituendarum, & aggregandarum, & quibus communicationes fient, aut in alios earum pios vsus arbitrio eiusdem Vicarij nostri in Vrbe, necnon Ordinariorum locorum respectiuè fideliter exponere, atque erogare procurent, vt omnes intelligant, cœlestes Ecclesiæ Thesauros, non quæstus, aut alicuius lucri causa, sed pietatis, & charitatis excitandæ gratia ex Apostolicæ Sedis benignitate Christi fidelibus aperiri.

Præterea volumus, vt Confessarij, qui vigore priuilegiorum ipsis Ordinibus, Religionibus, Institutis erigentibus, instituentibus, & communicantibus, seu Archiconfraternitatibus, & Congregationibus aggregantibus concessorum, ac Confraternitatibus, & Congregationibus aggregandis communicandorum, pro tempore eligi possunt, & poterunt, seculares, scilicet in Alma Vrbe à prædicto nostro Vicario, extra Vrbem verò à locorum Ordinarijs; Regulares autem non solùm à prædicto Vicario nostro, & à locorum Ordinarijs respectiuè, sed etiam à suis Superioribus approbati sint; vtque Confratres confitentes à criminibus, casibus, & censuris, iuxta dictorum priuilegiorum (quatenus tamen sint in vsu, & Sacri Concilij Tridentini decretis, ac Romanorum Pontificum prædecessorum nostrorum, & nostris Constitutionibus non aduersentur, nec reuocata, aut sub aliquibus reuocationibus comprehensa sint) formam, & tenorem duntaxat absoluere valeant.

Decernimus insuper, vt ijdem Confessarij prædictos Confratres cuiuscunque gradus, status, conditionis, & præeminentiæ, etiamsi speciali nota dignæ fuerint, à casibus contentis in litteris, quæ die Cœnæ Domini legi consueuerunt, necnon violationis, immunitatis, & liber-

libertatis Ecclesiasticæ,& clausuræ Monasteriorum Monialium, si videlicet sine necessaria,& vrgenti causa, ac sine superiorum licentia, vel etiam si causa, & licentia concessa abutentes, prædicta Monasteria ingressi fuerint, necnon violentæ manus iniectionis in Clericum,& singularis certaminis,seu duelli,ac ab alijs,etiam casibus,tam à Nobis,quàm à prædicto nostro in Vrbe Vicario, & locorum Ordinarijs respectiuè reseruatis, & pro tempore reseruandis,& etiam à quauis excommunicatione ab homine lata absoluere,& super irregularitatibus, tam ex aliquo defectu prouenientibus, quàm occasione delicti contractis,cum aliquo dispensare prætextu dictorum priuilegiorum nullo modo possint.

Demum statuimus,& pariter ordinamus, vt Confraternitates, & Congregationes vbiuis locorum, quauis auctoritate, vt præfertur, erectæ, & institutæ, & quibus communicationes prædictæ factæ sunt,ac cuicunque ex dictis Ordinibus,Religionibus,Institutis,Archiconfraternitatibus, & Congregationibus vbilibet existentibus hactenus aggregatæ, ab eisdem respectiuè Ordinibus, Religionibus, Institutis, Archiconfraternitatibus, & Congregationibus nouas erectionum, Institutionum, Communicationum, & Aggregationum litteras, iuxta formam à Nobis nouissimè approbatam, infra annum, si in Europa sint,& si extra Europam fuerint, infra biennium à die publicationis præsentium in Romana Curia faciendæ computandos impetrare teneantur: alioquin, dicto tempore elapso, Erectiones, Institutiones, & quæcunque Communicationes priuilegiorum, facultatum,Indulgentiarum,aliarumque spiritualium gratiarum, & indultorum, & Aggregationes illarum vigore ipsis concessæ nullius sint roboris,& momenti, ac reuocatæ, & abolitæ censeantur eo ipso. Erectionum autem,Institutionum, Communicationum, & Aggregationum,tam hactenus factarum, quàm deinceps faciendarum, litteræ ab ipsis Ordinibus, Religionibus, Institutis, seu Archiconfraternitatibus, & Congregationibus gratis omninò, ac nulla prorsus mercede, etiam à sponte dantibus, accepta, expediri,& concedi debeant.

Quòd,si Ministri aliqui,Superiores,vel Officiales,quocumq; nomine nuncupati Ordinum, Religionum, Institutorum, seu Archiconfraternitatum, Congregationum, & Confraternitatum huiusmodi, quauis auctoritate, vel priuilegio, & officio fungantur, & præfulgeant,contra præmissa in aliquo venire, vel facere præsumpserint, Erectiones, Institutiones,& Communicationes Priuilegiorum,Indulgentiarum, facultatum,spiritualiumque gratiarum,& Indultorum,aliorumque præmissorum concessiones, necnon aggregationes per ipsos faciendæ, seu renouandæ nullius sint roboris, & momenti, & quilibet eorundem Ministrorum, Superiorum, Officialium, & aliorum prædictorum priuationis officiorum, quæ obtinet,ac inhabilitatis ad illa, & alia in posterum obtinenda, pœnam, quæ ab alio, quàm à Nobis, vel Romano Pontifice pro tempore existente, remitti non possit, incurrat eo ipso.

Decernentes præsentes litteras perpetuò validas, & efficaces existere, & fore, ac ab omnibus,& singulis,ad quos spectat,inuiolabiliter obseruari debere, sicque nostræ mentis, & intentionis existere,& ita,& non aliter per quoscunque Iudices ordinarios,& delegatos, etiam Causarum Palatij Apostolici Auditores, ac Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, etiam de Latere Legatos, sublata eis,& eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, iudicari, & definiri debere, ac irritum, & inane, quicquid secus super his à quoquam, quauis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

Non obstantibus quibusuis Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, ac quorumcunque Ordinum, Religionum,& Institutorum, seu Archiconfraternitatum, Congregationum,& Confraternitatum secularium,etiam iuramento,confirmatione Apostolica vel quauis firmitate,alia roboratis,statutis,& consuetudinibus priuilegijs quoque indultis, & litteris Apostolicis, etiam Mare magnum, ac Bulla aurea nuncupatis,Regularibus Ordinibus,Religionibus,Institutis,seu Archiconfraternitatibus, Congregationibus, & Confraternitatibus secularium, eorumque Superioribus, & alijs quibusuis personis cuiuscunque status, gradus, ordinis, conditionis, dignitatis, & præeminentiæ existentibus, sub qui-

quibuscunque verborum formis, & tenoribus, ac derogatoriarum derogatorijs, alijsque efficacioribus, & insolitis clausulis, necnon irritantibus, & alijs decretis in genere, vel in specie, etiam Motu proprio,& Consistorialiter, & aliàs quomodolibet in contrarium præmissorum, etiam pluries concessis, approbatis, & innouatis. Quibus omnibus, & singulis, etiam si pro illorum sufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa, & indiuidua, non autem per clausulas generales, idem importantes mentio, seu quæuis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma, ad hoc seruanda foret, illorum tenores, ac si ad verbum exprimerentur, & insererentur, præsentibus pro plenè, & sufficienter expressis, & insertis habentes, illis aliàs in suo robore permansuris, hac vice duntaxat harum serie specialiter, & expresse derogamus, cæterisque contrarijs quibuscunque.

Vt autem præsentes litteræ ad omnium, quos concernunt, notitiam facilius deueniant, volumus illas ad Valuas Basilicarum S. Ioannis Lateraneñ. & Principis Apostolorum de Vrbe, & in Acie Campi Floræ more solito publicari, & affigi, atque ijs inde amotis, earundem exempla, etiam impressa, ibi affixa relinqui, factaque publicatione huiusmodi, omnes Regulares ordines, Religiones, Instituta, & Archiconfraternitates, Congregationes, & Confraternitates secularium, quæ in Vrbe quidem post mensem, quæ verò in Europa, post decem menses, quæ demum extra Europam fuerint, post octodecim menses à die publicationis huiusmodi computandos, perinde afficere, & arctare, ac si earum cuilibet nominatim insinuatæ fuissent. Et nihilominus, vt ipsæ præsentes Litteræ notiores fiant, magisque omnibus innotescant, Vniuersis, & singulis Venerabilibus fratribus Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, Episcopis, & alijs locorum Ordinarijs per easdem præsentes committimus, & mandamus, vt per se, vel per alium, seu alios, hasce nostras Litteras, postquam earum exemplum receperint, seu earum notitiam habuerint, semel, aut pluries, prout eis magis expedire visum fuerit, in suis Cathedralibus, & maioribus respectiuè Ecclesijs Ciuitatum, Oppidorum, & locorum quorumcunque eorum Diœcesum, dum in eis maior populi multitudo ad diuina conuenerit, solemniter publicent, & publicari auctoritate nostra mandent, ac faciant.

Cœterum, quia difficile foret easdem præsentes ad singula loca, vbi opus esset, deferri, volumus & simili auctoritate decernimus, vt earum transumptis, etiam impressis, manu alicuius Notarij publici subscriptis, & sigillo alicuius personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadem vbique fides habeatur, quæ ipsismet Litteris haberetur, si essent exhibitæ, vel ostensæ. Dat. Romæ apud Sanctum Petrum sub Annulo Piscatoris, die septima Decembris M. DCIIII. Pontificatus Nostri Anno Tertiodecimo.

M. Vestrius Barbianus.

Anno à Natiuitate Domini Nostri Iesu Christi, millesimo sexcentesimoquarto, Indictione secunda, Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris, & D. N. Domini Clementis Diuina prouidentia Papæ Octaui, Anno Decimotertio: die verò vigesimaquarta mensis Decembris, retroscriptæ Litteræ Apostolicæ affixæ, & publicatæ fuerunt ad Valuas Basilicarum S. Ioannis Lateranensis, & Principis Apostolorum de Vrbe, necnon in acie Campi Floræ, vt moris est, per Nos Io. Baptistam Menochium, & Dominicum de Rubeis, Apostolicos Cursores.

Pro Magistro Cursorum Gaspar Bonispedibus.

DE

DE LOCVSTIS, ET BRVCHIS. Cap. III.

SVMMARIVM.

1 PLVRIES quæsitum fuit, nunquid cõtra locustas, brucos, & alia animalia irrationalia ad excommunicationis, & anathematizationis sententiam pro damnis illatis, aut, ne in futurum inferantur, procedi possit: Et, quia supra alibi pluribus egi de excommunicatione, quæ contra peccatores infligitur, in hac quæstione pluribus fundamentis, & argumentis pro vtraque parte factis, partem affirmatiuam pro damnis, quæ huiusmodi animalia inferre possent euitandis, tenuit Cassanæus in amplifs. eius consilio primo super hac quæstione facto in quinque partes diuiso præcipuè in 5. parte à num. 80 vsque in fin. Ego autem ad præcedentia continuando, eius opinionem minimè veram esse existimo rationibus infrascriptis.

2 Primò enim † pœna nunquam infligi debet, nisi per legem imposita reperiatur, gloss. 2. in cap. 1. de iur. patr. gloss. in sum. in fin. 15. quæst. 8. Felyn. in cap. & si clerici, num. 13. in fin. de iudic. & in terminis Cassan. post plures per ipsum allegatos in dict. consil. 1. par. 5. num. 45. Pœna autem excommunicationis solam animam, non corpus afficit, cap. si habes, 24. quæst. 3. & cap. si quis presbyterorum, de reb. Eccles. non alien. nisi per quandam consequentiã. Quapropter est medicinalis, vt cap. multi, §. nos verò, & ibi Archid. num. 8. 2. quæst. 1. cap. 1. de sentent. excommun. in 6. gloss. fin. in cap. notandum, 24. quæst. 3. Abb. in cap. non dubium, num. 8. de sentent. excommu. Gemin. num. 5. eod. tit. & Lazari. can. quæst. sect. 1 quæst. 3. num. 1.

3 Ideò in hominem, † non autem in irrationalia, infligitur, cap. omnis Christianus, 11. quæst. 3. cap. 1. & 9. de offic. deleg. dict. cap. 1. de sentent. excommun. in 6. & conc. Triden. in cap. 3. de refor. sess. 25. & quòd excommunicatio in rem inanimatam ferri non possit, Felynus in cap. eam te, nu. 14. ver. secunda declaratio, de rescript. & Abb. in eod. cap. 1. & 9. num. 4.

4 Secundò, † pœna excommunicationis non infligitur, nisi pro peccato mortali, cap. nemo Episcoporum, & ibi Archid. 11. quæst. 3. & Nauar. in cap. 27. num. 9. & 76. sed irrationalia, vt sunt locustæ, vermes, brucus, ærugo, mures, cœteraque id genus terræ frugibus vndequaque infesta inanimata peccare non possunt; cum vsu rationis

nis careant: quod simile videmus in infante, & furioso, qui ex eo, quod delinquere non possint, cùm rationis sint expertes, nulla in eos promulgari potest excommunicationis sententia. Abb. in cap. ab excommunicato, nu. 9. de rescript. Et, cùm nullibi caueatur, quòd similia animalia possint excommunicari, in illa contra legum dispositionem excommunicatio non est extendenda.

5 Imò † irrationabilibus maledicere in quantùm sunt creaturæ Dei, est peccatum blasphemiæ; maledicere autem eis, secundum se consideratis, est otiosum, & vanũ, & per consequens illicitum, ita inquit sanctus Thomas 2. 2. quæst. 76. art. 2. in corpore propè finem. D. Gregor. in 4. moral. lib 4. cap. 3 paulò post princip. & Card. Tolet. in instruct. sacerd. cap. 13. circ. fin. ver. vno modo, vbi, inquit, considerando, vt

6 creaturæ sunt Dei. † Quod hoc casu illis maledicere est peccatum mortale; Non autem, nisi iusto Dei iudicio, & permissione, ad fructuum deuastationem dicta animalia deueniunt. Nam cùm huiusmodi in mira multitudine, cuius non sit numerus, non segetes modò, & vineas, sed, & arbores ipsas infestent, & destruant; his homines affliguntur supplicijs, his pœnis, diuina sic flagitante iustitia, in Deum delinquentes plectuntur; nec ab re tam manifestum punitionis genus à Deo vnquam infligitur, vt inquit D. Hieronymus super Malach. relatus in cap. reuertimini, § verbum effusionis, 16. quæst. 1. & ibi Io. de Turr. Crem. num. 23. & 24. & Maiol. de admir. nat. reb. colloq. 1. § experti id sumus, & § iam hoc pag. 39. & 40.

7 Quæ †, licet ob innumera, eaque capitalia peccata, mortalibus soleant euenire, fit tamẽ sæpenumero, vt huiusmodi pœnas, ex non facta decimarum solutione, luamus. Congruum est enim, vt in quibus delinquimus, in illis feriamur arg. l. sancimus, C. de pœn. vt si illi decimam non dederis, tu ad decimam reuoceris: dabis impio militi, quod dare negas sacerdoti. Maiores enim nostri ideò copijs abũdabãt; quia decimas Deo dabant: modo autem, quia discessit deuotio Dei, accessit inductio fisci. S. Augustinus relatus in cap. tributa, 16. quęst. 1. cap. maiores, vbi etiam Archid. nu. 3. ead. quæst. 7. & Card. Bellarm. in 2. controu. gener. de cler. c. 52. § nota tẽpore, tom. 2. Nec enim debentur decimæ clericis, quia boni sunt, sed, quia clerici sunt, prout tributa dantur Regibus, non quia probi, sed quia Reges, Idem Bellar. eod. cap. 25. § alter error, ver. tertio quia.

8 De hac re † conqueritur propheta Ioël, & quasi memoranda, miraq; dicturus ad attentionem nos inuitat auditum, dum ait. Audite hæc senes, & auribus percipite omnes habitatores terræ: Si factum est illud in diebus vestris, aut in diebus patrum vestrorum: super hoc filijs vestris narrate: filij vestri filijs suis, & filij eorum generationi alteræ. Residuum erucæ comedit locusta, residuum locustæ cómedit brucus, & residuum bruchi comedit rubigo. Ioël Proph. in cap. 1. in princip. & Archid. in d. cap. reuertimini in fin. 16. quæst. 1. ibi Io. de Turr. Crem. nu. 23. idemque Dauid cecinit. Et dedit ærugini fructus eorum, & labores eorum locustæ, Psal. 77.

9 Alicubi tamen † ad tantum propriæ salutis contemptum ventum est, vt decimas, quæ de iure diuino ecclesijs debentur, à clericis earum ministris totis viribus conentur subtrahere diuersis modis, etiam violenter, & de facto, ac licitum anfractus tentantes, vt à laicis prędia iusque pascendi in eisdem prædijs ecclesiasticis, & iurisdictio ecclesiastica vsurpentur: Vnde fit, quod Dei decreta super solutione decimarum, & immunitate ecclesiastica non obseruentur: ex quo fames, & siccitates oriũtur; aliaque mala nos vndique circunueniant 3. Reg. cap. 17. & 18. & Rebuff. super concord. sub rubr. de conclus. Later. conc. in gloss. ver. primò quędam, clericique pluries, ac pluribus in locis datijs, gabellis, alijsque oneribus directè, vel indirectè indebitè grauantur: Et à Christianis fratribus, (maximè dolendum) ecclesiastica, quæ de iure diuino gaudere debent immunitate, priuantur, bonisque, ac iuribus ecclesiarũ, quæ sunt patrimoniũ Iesu Christi, vt probaui in c. 9. in fi. to. 1. sub diuersis, & exquisitis modis spoliãtur: ac leue peccatum ducunt nonnulli, Prælatos, ne sibi cred. tam iurisdictionem exercere possint, impedire. Nec desunt magistratus, qui ad talia conniuere, & auctoritatem præbere videntur,

 quos

quos paternè admonuit Card. Baron. Quapropter nō pauci excommunicationis sententiam à sacris canonibus, sacroque concil. Trident. vt in cap. 11 sess. 22. de reformat. & Bull. Coen Domini inflictam, de qua pluribus in locis egimus, incurrunt.

10 Propter Pharaonis peccata † omnibus est notum, Ranas, Cyniphes, Cynomias, & omne genus muscarum totam Aegyptum afflixisse, & in ipsam Pharaonis regiam, & eius seruos penetrasse, ex quibus tota terra Aegypti corrupta fuit. Exod. cap 8. mortuaque fuere omnia Aegypti animantia; Israelis verò animalia fuerunt intacta, ac illæsa: Pluitque Dominus grandinem super terram Aegypti, & grando, & ignis mistæ pariter ferebantur, percussit grando, & omne lignum confregit: tantùm in terra Gessen, vbi morabantur filij Israel, grando non cecidit: ibid. Exod. cap. 9. cum autem adhuc induratum esset cor Pharaonis, ventus vrens leuauit locustas, quę ascēderunt super vniuersam terram Aegypti, & sederunt in cunctis finibus Aegyptiorū innumerabiles, quales ante illud tēpus non fuerunt, nec postea futuræ sunt: operueruntque vniuersam superficiem terræ, vastantes omnia, Deuorata est igitur herba terræ, & quicquid pomorum in arboribus fuit, quæ grando dimiserat, nihilq; omninò virens relictum est in lignis, & in herbis terræ in cuncta Aegypto, vt eodem Exod. cap. 10. & Psalm. 77. ver. & dedit erugini, cum seqq.

11 Legitur etiam, † quòd si audire nolueris vocem Domini Dei tui, vt custodias, & facias omnia mandata eius, venient super te omnes maledictiones istæ, & apprehendēt te. Maledictus eris in ciuitate, maledictus in agro; maledictum horreum tuum, & maledictæ reliquiæ tuę, maledictus fructus ventris tui, & fructus terræ tuæ, armenta boum tuorum, & greges ouium tuarum: maledictus eris ingrediēs; maledictus eris egrediens: Mittet Dominus super te famē, & esuriem, & increpationē in omnia opera tua, quę tu facies, donec cōterat te, & perdat velociter, propter adinuentiones tuas pessimas, in quibus reliquisti me. Deuter. cap 28. & 32. Leuit. c. 26. ver. quod si non audieritis. Ierem. Thren. cap. 2. & dicto cap reuertimini, 16. quęst. vbi Ioan. de Turrecrem. num. 21.

12 Hodie verò, † quia hominum malitia valdè creuit, & crescit in dies super terrā, præter super expressas maledictiones, fruges, quas non absumunt locustæ, bruchi, & alia Dei vindicis animalia, ac siccitatis immoderatæ pluuiæ, & vrentes venti non destruunt (quæ tamen etiam nunc plerumq; experimur) adurit pruina, euertit grando, & contundit, ac repentina rubigo dispendit. Non hic commemoro, quæ adunca latronum manus abripiat, quæ inopina incēdij flamma deuoret, innundatio aquarum absorbeat, & cœlestia fluminum tela comminuant. Ad hæc, si quæ supersunt, exquętores, & exactores, quos vulgus commissarios appellat, inexpletæ voraginis homines, exhauriunt, populus autem, quem pacis optatæ tempore hostis gladius non deuorat, interdum peste, alijsque morbis infestatur, & incommodis, quæ à Deo mittuntur, cùm omnia per ipsum facta sint, & sine ipso factum sit nihil, Io. c. 1.

13 Primus omnium parens peccauit, † innocens terra maledicitur: Eam enim Deus, nisi assiduo hominis labore excolatur, spinas, & tribulos, germinare iussit, non ideò nouum; sed ab ipsis mundi primordijs hac via solebat Deus de peccatis nostris pęnas sumere, ac hominis contumaciam vindicare, Genes. cap. 3. Quapropter, cùm locustæ, & bruchus, cœteraq; eius generis animalia, ob peccata hominum, excommunicationes; mandataque Dei contemnentium diuinitus mittantur, soleatq; Deus in creaturis irrationabilibus, vt in humanum vsū, & propter hominem factis, hominem percutere: sententiam excommunicationis, ac censuris in illas, vti non debemus, sed orationibus, nec his remedijs sunt expellenda huiusmodi animalia. Si enim sunt, vt pijssimè, verèque credendum est, talia flagella à Deo, cur ad sinistrā potiùs, quàm ad dexteram deflectas? Cur Deum relinquens, qui vulnerat, & sanat, mortificat, & viuificat, vt 1. Regum, cap. 4. vt te ab hisce liberes ærumnis ad alia confugias? Durum est sibi contra stimulum calcitrare, Act. Apost. cap. 9. & Cassan. eod. consl. 1. num. 58. Tunc tantummodò à tuis ereptum te videbis angustijs, quando indè medicinam deuotè

popo-

poposceris, vnde iusta in te noueris flagella deuenisse.

14 Sunt enim muscæ † Dei miraculo peccantium vindices, Capta enim in Hispania Gerunda à Carolo Siciliæ, & Philippo Francorum Regibus, cum milites vim inferrent sepulchro S. Narcisi, muscarum adeò ingēs inde prodijsse traditur multitudo, & in exercitum irruisse, tàm infesto impetu, vt in fugam illum verterit, & ab incœpto desistere coegerit, illata magna clade, vt post Baron. quem citat Maiol. de admir. natur. reb. colloqu. 5. §. Mægarenses pagina mihi 224.

15 Excommunicatio enim, † vt sit iusta, quatuor concurrere debent, iurisdictio excommunicandi: causa vera, & rationabilis: monitio competens præcedens, & causa expressa in sententia, vt per Graff. in decis. cap. 3. num. 5. par. 1. lib. 4. & Abb. in cap. ab excommunicato, num. 5 & sequent. de rescript.

16 At hoc casu † deficit iurisdictio, & defectus iurisdictionis est insanabilis, gloss. fi. in clem. vnic. de seq. poss. & fruct. l. 2. in fin. de pœnit. & Alciat. conf. 77. num. 8. vol. 2. Non enim habent Episcopi iurisdictionem excommunicādi animalia irrationalia, sed tantum rationalia, & pro peccato mortali, vt cap. nemo Episcoporum, 11. quæst. 3. cū alijs supra, num. 4. allegatis. Vbicunque enim datur inhabilitas, seu incapacitas in agente, vel patiente, excommunicatio est ipso iure nulla, Abb. in d. cap. ab excommunicato, num. 5. vers. pro primo membro de rescript.

17 Deficit etiam citatio, seu monitio, & licèt officio iudicis detur illis procurator, & citetur, seu moneatur ad sententiæ nullitatem, paria sunt, quem non esse citatum, vel non esse legitimè citatum, l. ea, quæ, & ibi Bar. n. 1. & 2. C. quomod. & quand. Iud. Citatio autem est de iure gentium, seu naturali, Clem. pastoralis, §. cœterū defectus de re iud. Bald. in l. fin. num. 3. C. de leg. & Alex. in cons. 11. num. 1. lib. 7. & fit, vt pars possit comparere, & posteà deliberare, an cedere velit, vel contendere. Animal verò, quòd ratione, & anima careat, hæc facere minimè potest, & ideò illa ficta citatio nullius esse roboris, vel momenti. Quilibet enim actus necessariò explendus, validè debet expleri: & agens non agit, nisi in patiente bene disposito, vt per Abb. d. num. 5 vers. & in dubio.

18 Procuratoris datio † citationes processus, & quidquid in processu fabricatur, à dictis animalibus ignoratur, & ignorans excommunicari, & anathematizari non potest, vt inquit tex. in cap. vt animabus, de constit. in 6. & ibi glos. in ver. sententijs; & ideò non subsistunt in iure plura deducta, per Cassanæum, virum alioqui vtriusque iurisdoctiss. super iudicis competentia citationibus, & validitate processuum contra dicta animalia fabricandorum, de quibus in eod. cons. 1. par. 2. 3 & 4.

19 Eadem ratione, † nec propria auctoritate ordinaria, vt in se ipsis sunt, maledici possunt. Maledictio enim est duplex, scilicet, culpæ, & pœnæ, Archid in d. cap. Reuertimini, num. 1. 16. quæst. 1. Sed irrationabilia culpa carent, prout etiam carent infans, & furiosus, qui, si hominem occiderint, lege Cornelia nō tenentur: cùm alterū innocentia consilij tueatur, alterum verò status infelicitas excuset, vt l. infans, ff. ad l. Cornel. de sicar. cap. illud relatum, 15. q. 1. Iul. Clar. in prax. crim. §. fin. quæst 60. vers. sed, nunquid, & ver. item quæro, lib. 5. quæ conclusio procedit, etiam in frenetico, insano, demente, seu mentecapto, Bal. in c. 1. in fin. an ille, qui inter Fra. Dom. de feud. Alex. l. ex facto, nu. 34 ff. de vulg. & pupill. substit. & post plures per ipsum allegatos, Farinac. in sua praxi crimin. tom. 1. par. 2. quæst. 94. nu. 2.

20 Adhæc † locustæ, bruchi, erucæ, & similia faciunt, quæ de iure naturæ sunt illis concessa: omnibus enim animalibus natura datum est, siue rationalia sint, siue irrationalia, vt vndequaque sumere sibi possint, vnde alantur. Gen. cap. 1. in fin. gloss. in cap. omnes leges, & ibi Archid. nu. 7. dist. 1. & cap. discipulos, vbi etiam gloss. in ver. fame, de consecr. dist. 5. quod etiam dictis animalibus, cum in copia maiori solito id faciunt, propter peccata hominum est permissum à Deo, vt dict. Psalm. 77. ver. & dedit erugini, &c. & Psal. 104. in vers. dixit, & venit locusta, bruchus, cuius non erat numerus cum seqq. & d. cap. reuertimini, §. verbum effusionis, 16. quæst. 1. & non esse dubitandum, quin ira Dei sit hic locu-

 starum

starum importunus aduentus, post Liu decad. 1. lib. 9 Oros. Eutrop. & S. Aug. de Ciuitate Dei, lib. 3. cap. 31. quos citat, testatur Maiol. de admir. nat. reb. col. 5. pag. mihi 144. § non est dubitandum, cum seq. cuius mali Sicilia, & Italia hoc seculo maximo cum detrimento participauit, vt pluribus adhuc in humanis agentibus est notum.

21 Nec illud obstat, † quòd si non valet, quod ago, vt ago, valet in quantum valere potest, Roman. in l. stipulatio, §. si quis, nu. 21. ff. de verb. oblig. & ideò, si non valet citatio, valet tamē excommunicatio, seu maledictio, quæ etiam sine citatione ferri potest, argum. desumpto à ficulnea à Domino maledicta, Matth. c. 21. & Marc. c. 11. quodque Dominus maledixerit terræ in opere suo, Genes. cap. 3. & cap. cum Sancti, §. item scriptura, 24. q. 3. & serpenti, Genes. eod. cap. 3. & aliorum, de quibus pluribus agit Cassan. in d. cons. 1. par. 5. nu. 110.

22 Nam respondetur, † maledictionem ficulneæ, terræ, ac serpenti inflictam, aliaq; per Cassanæum supra deducta, sensum habere allegoricum, & supra in pœnam peccati facta fuisse, vt homo ex via, hoc est, per terre sterilitatem puniretur, S. Tho. 2. 2. q. 76. art. 1. in respons. cap. & vt serpens homini insidiaretur, & perpetua inter ipsos intercederet inimicitia, Gen. d. cap. 3.

23 Deo enim † cæli, terræ, & vniuersorū, quæ in eis sunt, conditori, Genes. c. 1. cuncta, siue rationalia sint, siue irrationalia, promptè seruiunt, & obediunt, vti omnipotenti. Id simile plerunque præstiterunt sancti homines virtute Dei operantis, qui est mirabilis in sanctis suis, Psalm. 67. in fin. His montes, aquæ, dæmones feræ, aliaq; vniuersi generis animalia paruisse leguntur. Ac de miris huiusmodi sāctorum operibus plenæ passim habentur historiæ, sed illud diuinitus speciali prærogatiua illis cōcessum fuisse constat, vt testatur Proph. in d. Psalm 67. ver. mirabilis Deus, &c. & in sacris litteris abundè probatur.

24 Iacobus Nisibenus Episcopus † descendens in Persidem, iuxta fontē puellæ quædam abiecta verecundia, detecto capite detractisque vestibus impudentibus oculis sanctum virum spectabant: quam rem vir Dei ægrèferens, voleníque diuinam virtutem ad tempus pluribus manifestam facere, fonti maledixit. & confestim aquarum cursus exaruit, maledixit etiam puellis, & impudentiarum iuuentutem immatura canitie puniuit: Nam, cùm res verbum subsequta esset; capillorum nigredo in candorem mutata est, ita vt puellæ nouis arborū plantis similes euaderent, quas verno tempore appropinquante, autumnalibus folijs languere videmus in Philot. & Maiol. de admir. nat. reb. coll. 4. §. non semper, pag. mihi 166.

25 Cæterum † non valet argumentum ab hominibus peccatoribus ad Deum, aut ad eius sanctos. Quia est contra regulas dialecticorum argumentari à minori ad maius affirmatiuè, vt post Bald. in l. conuenticula, C. de Episc. & Cler. quem citat tenet Nauar. in cons. 30. secundum vltimam impressionem Romanam, num. 1. de pœnit. & remiss. tom. 2.

26 Sanctis † non solum locustæ, sed etiam quadrupedes, & aues cœli diuina virtute paruere. Corui, quando molestissimi sua garrulitate sancto Cuthberto, & fratribus fuerant in insula Farnæ, iussi abire, omnes ab insula exularunt sancti viri præcepto obsequi, & quando ex eis vnus ad eius pedes conuolans, velut erroris sui veniam petijt, illi parcens vir sanctus, vt in insula solus ipse degeret cum socia, permisit: at ille mox euolans, & sociam inuentam reducit, & soli in insula ex omni coruorum multitudine permanserunt, fugatis alijs nō modo coruis, verū etiam alijs auibus, quæ, aut quieti monachorum, aut frugibus damna inferrent, vt testatur Bed. in vita eiusdem Sancti Cuthberti apud Surium, cap. 19. & 29. tom. 2. & idem Maiol. eod. lib. colloq. 6. §. sanà, quæ pag. 294. & Deus pauit Heliam per coruos, qui deferebant ei panem, & carnes vesperi, vt 3. Reg. cap. 17. ijdem Paulo primo eremitæ annonam in deserto ministrarunt, iubente Deo Hieron. tom. 1. idem, & alijs innumeris Dei cultoribus cōtigit, quos longum esset recensere.

27 Thesauri † Hierico anathematizati leguntur: sed propter peccatum ciuium, Iosu. cap. 6. Peccato Amalechitarum animalia eorum sunt iussa interfici, 1. Reg. cap. 15. Peccato Aegyptiorum possessiones eorum grandini traditæ primogenita, & iumenta eorum morte consumpta sunt, Exod. cap. 9.

Et

Et peccato Israelytarũ Arca Domini Philistæis tradita fuit. 1.Reg.cap.4. & eodem cap Ecclesia, vbi etiam Archidiac.num.4. 1.quæst 4.

28 Pluribus tamen exemplis † probare conatur, Cassanæus in dicto conf. 1. par.5. à nu. 126.vsq;in fin.virtute excommunicationis, anathematizationis, & maledictionis dictas locustas,mures,limacas,& huiusmodi animalia,á vineis, prædisque fugari; adducens,præ cœteris,exemplum, anguillas scilicet á lacu Lemano Geneurensi hoc remedio recessisse:pro quibus adducit diuersas formas processuum,& sententiarum de quibus loco proxmè citato á diuersis Vicarijs Episcopalibus pluribus in locis in Regno Galliæ fabricatis, quorum praxis non approbatur á Iul. Claro,qui de ea verba facit in pract.crim.lib.5. §.fin.quæst 99. vers.non est etiam, neque á Maiol. qui huiusmodi Dei iram ab hominibus vitæ sanctitate facilè euerti posse testatur in eod. lib. colloq.5. §.memini illo, & quod attinet ad anguillas paruerunt mandatis,& præceptis factis á S. Gulielmo Episcopo Ausanĉñ. vt per Martin. del Rio. disquis. magic. lib. 3. par.2.quæst.4.sect.8. §.tertio, licet tom.2. sed, vt dixi, ab actionibus sanctorum ad actiones hominum peccatorum, non licèt arguere. Sancti enim per fidem vicerunt Regna Paul.ad Hebr.cap.11.

29 Dictis processibus † cõtra dicta animalia formatis,sententiaque lata,præsupponitur,primò,animalia huiusmodi manifestum esse diuinæ vltionis iudicium. Inde parochiani cuiusque Parœciæ fideles docentur, & admonentur, vt de diuina confidentes clementia, transgressores mandatorũ Dei, & omnia eorum crimina, quibus omnipotentiam hactenus offenderunt, lacrymis abstergeant, vitiorumque incendia contritionis aquis extinguant, & ad sacramentalem confessionem,si opus fuerit, accedant culparum omnium fœcem purgaturi, qui verò censuris fuerunt irretiti,miserandum eorum statum agnoscentes, ad piæ matris ecclesiæ gremium redire, rupti, amissique fœderis gratiam implorare, omnesque, & singuli, ante supremi parentis conspectum pias preces patronorum suoruum patrocinium rogantes, indefessè debent effundere,vt per Cassan.conf.1.par.5.nu.126.vers. pestes huiusmodi, & § igitur Christi. Hac medicina tanta malorum rabies abigenda: hoc remedio infensa nobis omnipotentis ira mulcenda.

30 Quòdque † in his casibus meliùs quisque sibi consulat, si supplicationibus,ieiunijs, & orationibus tantùm mali festinet auertere, quàm maledictionum superstitionibus inhærere testatur per Proph. Dominus,& præsertim in Psalm.49. Inuoca in die, inquit, tribulationis: Eruam te, & honorificabis me,& in alio loco.Clamabit ad me, & ego exaudiam eum, cũ ipso sum in tribulatione,eripiam eum,& glorificabo eum.Psalm.90.& Psalm.119. Ad Dominum cum tribularer,clamaui, & exaudiuit me. Et clamauerunt ad Dominum, cum tribularentur, & de necessitatibus eorũ liberauit eos, Psalm 106.& alibi. Ego autem ad Deum clamaui, & Dominus saluauit me. Psalm. 54. & in tribulatione dilatasti me. Psalm.4.

31 Ideò,† non maledictionibus, aut excõmunicationibus dicta animalia expelluntur, vt quamplures simplices, leuesque homines falsò credunt: cum nec Diabolũ ipsum diuini nominis, humanique generis hostem, huiusmodi mucrone confodere liceat.precibus ad Deum ieiunijs, eleemosynis,supplicationibus,lacrymis, ac sanctissimis Pœnitentiæ,& Eucharistiæ sacramẽtis,signo crucis, & aquæ benedictæ aspersione locustæ ipsæ, cœteraque huiusmodi pestes effugantur,ac pereunt,vt post Lipomanum tom.7.quem citat, testatur Maiol. de admir.nat. reb. colloq.5. §. memini illo tẽpore pag.mihi 246. vers. propterea. His principaliter medijs vsi fuere Vicarij, & officiales Episcopales Heduen. Lugdun.& Matiscon. in Gallia á Cassan. qui supra relati in dicto conf.1.par 5.nu.123.& seqq.

32 Et in hoc † optimè, sanctissimeq; sentit religiosissima multisq; nominibus memorandæ Bononiæ ciuitas. Illa enim inter innumeras vrbis dotes, illustriaq illius Reipublicæ ornamenta, quibus sibi præ cœteris, immortalitatem peperit, illum nũquam satis laudatum, ac multis seculis commendandum morem amplexa est, vt calamitatibus afflicta,non ad execranda diuinæ iræ flagella confugiat;sed aliud verius,præsentiusque nacta remedium,se precibus totam

ad Dei numen placandum gemebunda cõuertat. Quod, vt breuiori, ac faciliori via assequatur, ad D. Virg. parentem sibi amantissimam, aduocatamq; fidissimã nihil morata, procurrit, ad illius pedes proiecta, procumbit; non illinc prius discessura, quàm voti compos facta fuerit. Inde certa peti suffragia, illiusque numen supplicanti vrbi semper adesse ciues ipsi pluries cognouerunt apertissimaque inde subsidia fuerunt experti. Quare, vbi primum, vel ingruentium pluuiarum innundatione, vel nimia cœli siccitate terræ fruges laborant, aut alij ciues siccitate afflictãtur angustijs ad Diui Lucę ædem in monte, qui Guardię appellatur; non longo itinere ab vrbe sitam, pia quadam ciuium sodalitate Antistitis, ciuiumque omnium consensu, atque consilio se recipiunt. Inde thesaurum illud sacrum, ac memorabilem tabellam, scilicet, illam insignem, qua imago Deiparæ Virginis ipsius D. Lucæ manu (vt historici tradunt) depicta cernitur, & quæ Constantinopoli, & sacrosancto Sophiæ templo, diuino monitu, mirabiliter delata fuit, Bononiam, longo instructo agmine, deferũt. Cui aduentanti Antiani, cœterique magistratus vnà cum clero, atque omnibus Religiosorum ordinibus ad portam, quæ Saragotia appellatur, occurrunt. Illius aduentus ciuitas tota sic gestit, eaque fertur lætitia, ac si iam optata ciues fuerint cõsequti. Adeò lætatur respublica, vt mœnia ipsa funditus commoueri videantur. Sacra illa effigies apud Virgines D. Mathiæ honorificè collocatur. Interea publica indicitur supplicatio, ac per vrbem solemni pompa vniuerso cleri, populique comitatu ingenti honore sacrosancta circumfertur imago, quam sub pretiosa vmbella, varijs margaritis, tot quibus, alijsque innumeris ex auro, & argẽto monilibus decorata, aureo diademate, regiaque palla fulgentem canonici ipsi metropolitanæ ecclesiæ, alijque sacerdotes suis humeris toto triduo gestare lætantur. Præcedũt casta puerorum, puellarumque agmina, omnium ciuitatis artium collegia. His adiunguntur deuotæ albatorum sodalitates, quàm plurimæ pijs precibus Diuam Virginem rogantes quæ longo ordine cum suis vexillis insigni ornatu distinctę procedunt. Adsunt, & huic sacratissimę pompæ, piamque operã præstant ipsi vrbis ab Apostolica Sede Legati pro tempore existentes. Inter quos hodie Cardinalis Iustinianus, nunquam satis laudati nominis Princeps integerrimus, qui vt cœteras viri virtutes taceam, per quas in præsens felix Bononia pace, non tam optata, quam firma, potitur ea pietate, religione sacris huiusmodi, alijsque publicis supplicationibus adesse conspicitur, vt verum cunctis deuotionis exẽplar videatur. Præsens sibi quoque dum residere cõspicitur, & ipse vrbis Antistes cum vniuerso, tam seculari quàm regulari clero adest, & Vexillarius Iustitiæ (qua nulla maior in vrbe dignitas) cum splendidissimo senatorum ordine, tibicinibus, pij officij causa, præcinentibus. Hos cœteri magistratus, patritij omnes, almiq; gymnasij doctorum corona mira pietate, ac deuotione affectantur. Tantus deinde populi numerus prosequitur, vt fateri audeam, in tanta vrbe, haud reperiri, qui hisce supplicationibus non intersit, hic non solum preces, sed & lacrymæ effunduntur: tantaque ciuitatis est deuotio, vt, ne noctu quidem, ab oratione cessetur. Seruilia opera in vrbe silescunt: & quisque pœnitentiæ Eucharistiæque Sacramentis munitus, & publica ciuium vota, & priuata Virgini sacratæ commendat. Hinc euidẽs supremæ parentis fauor aspirare, omniumque cœlitum caterua vrbi fauere conspicitur. Nam, quamprimùm peracta est tridui illius deprecatio, sacraque tabella in montem suum est restituta, optatæ primo die cadit de cœlo pluuiæ ac serenitatis, tranquillitatisque donum mirabiliter obtinetur. Nec semel quidem, sed semper alijs etiam vrgẽtibus necessitatibus, huius sacræ imaginis deportationem salutarem Bononiensis experti fuere, vt per Sigon. de Epis. Bonon. in Vita Nicolai Albergati, lib. 3. Nam ciuitas aliquando graui peste, ingentique penuria affecta, ad extremumque discrimen adducta, hoc solo remedio liberata fuit. Quare vt Virgo sacratissima, quæ in cœlis pro illis aduocata sedet, maiori religione colatur, ac ciuitas singulis annis tanti numinis patrocinio adiuuetur, triduo solemnium rogationum, quæ in tota Christi Ecclesia ante diem festum illius in cœlum Ascensionis de more celebrantur eadem, & eodem

dem ordine illius sacræ imaginis fit deportatio: quibus supplicationibus, cum semper, dum in illa vrbæ Vicarij Archiepiscopalis munus gessi, præsens interfui, vota mirabiliter impetrata conspexerim, haud potui, tam commendandum deuotionis, & pietatis exemplum reticere.

33 Idem † apertissimè experiebatur Roma Gregorij Magni tempore, quoniam in Basilica Constantiniana Sancti Ioannis Apostoli, vestes asseruabantur, quæ & siccitatis tempore elatæ, pluuiam conferebant, & contra in innundationibus serenitatem dabant. Ioann. Diac. in Vita eiusdem Gregor. lib. 3. cap. 58. & 59. & Maiol. de admir. nat. reb. colloq 1 § hæc siccitas, & §. præterea orationibus, pag. mihi 33. & 34.

34 Idem Gregorius † sæuiente in Vrbe grauI pestilentiam religiosam in die Dominicæ Resurrectionis anni 591. supplicationem instituit, & quæ solemni pompa sanctam Virginis Dei genetricis imaginem extulit, quæ D. Lucæ manu affabrè ad viuũ expressa in æde Diuæ Mariæ ad Præsepe, quæ maior modo dicitur, eximia populi Religione asseruabatur. Tunc, gratulantibus Deo omnibus; ecce Angelus sanctam Virginem his vocibus è cœlo alloquens, est auditus Regina Cœli lætare, alleluia, &c. Haud multò post Angelus super Adriani molem stans, ac strictum mucronem vagina recondens, conspectus est, Quo viso Gregorius exhilaratus, conuerso ad populum ore, bono omnes, inquit, animo estote, Nam optatus diuinæ iræ, ac furentis, iampridem pestilentiæ finis, Deo ipso annuente, ostenditur. Atque ita morbus ille elanguit, & optata salubritas consequta, Sigon. de Regn. Ital. lib. 1. pag. mihi 39. & 40.

35 His, & alijs, † quæ vndique peti possunt, exemplis satis comprobatur cælestis iræ vindictam hoc remedio mitigari. Nam se conuertentibus, inquit Dominus, & implebuntur areæ frumento & vino, & oleo torcularia redundabunt, & reddam vobis annos, quos comedit locusta, bruchus, rubigo, & eruca, Ioel Proph cap. 2. post med. & Niniuitæ conuersi ad Dominum, pœnitentia, & orationibus veniam impetrarunt, Ioan. cap. 3.

36 Cùm igitur † prædicti Vicarij, de quibus Cassanæus sibi postea contrarius, duobus remedijs vsi fuerint, ieiunijs, nempe, orationibus, processionibus sacramentis signo crucis, & aqua benedicta, quod est præcipuum, & altero, excommunicationibus, scilicet, & maledictionibus, quæ sũt otiosa, & vana, & per consequens illicita, vt per D. Thomam 2 2 dicto quest. 76. cap. 76 cap. 1. potius est iudicandum, quòd orationibus, signo crucis, & aquæ benedictæ aspersione, quæ licita sunt, dicta animalia Dei virtute recesserint, quàm altero remedio. In dubio enim debet sumi sensus, qui actum licitè valere faciat, l. quoties, in stipulationibus, & ibi Ias num. 1. ff. de verbor. obligat. Roman. cons 353 in fin. & Gabr. communem conclusionem, lib. 7. de malef. concl. 1. num. 5.

37 Nec hic negare auderem, † quin diuina in terræ fruges sæuiat plerumque vindicta, ex eo, quòd pluras in oppidis, & ciuitatibus immunitati ecclesiasticæ parum fauẽtes, aut alijs ex causis, excõmunicati reperiantur, quia, si ad salutis portum per restitutionem, se reuocauerint, peccato se liberasse apparebit: tunc Dei erga suos clementia conuertimini, inquit, ad me: & ad vos ipse conuertar. Laboribus suis fideles suos frui permitteret. Et locustæ virtute Dei se recipient bruchus, mures, cœteraq; animalia, terræ frugibus infesta, orationibus signo crucis, vel sola aquæ benedictæ aspersione peribunt, aut frugabuntur, vt simile quid de Prouincia Austrialium. Saxonum traditur; in qua cum toto, nunquam dum infidelitatis tenebris obuoluerentur, pluisset triennio: mox Vulpedi solertia habita Christi fide, ac diuino baptismo suscepto, in tantam copiam ingruerunt pluuiæ: vt campi fœcunditate vbique exuberarint, vt testatur Bed. in Ang. hist. lib. 4 c. 13. & Maiol. de admir. nat. reb. colloq. 1. §. & siccitas pag mihi 32.

38 Beatus item Afrates † quomodo locustas fugauerit, testatur Theodor. in illius vita sequentibus verbis. Iam verò dicunt, etiam, quòd cùm locustæ aliquando regionem repente inuasissent, & instar ignis omnia consumerent, segetes, arbores, prata, & nemora venit ad eum quidam vir pius rogans, vt opem ferret vnum quidem agrum habenti, ex eo autem, & se, & vxorem, & filios,

filios, & familiam alenti, à quo etiam imperatoria exigeretur collatio, si ergo rursus Dominicam imitans benignitatem, iussit ad se adferri congium aquæ. Postquàm autem aquæ congium attulit, is, qui orabat, siquidem manum imposuit; Deum autem est precatus, vt fluentem impleret diuina virtute, deinde finita oratione, iussit, vt in prædij limitibus aqua aspergeretur, qui eam attulerat, fecit, vt iussus fuerat, idque fuit illis agris pro vallo sacrosancto, & inexpugnabili. Nam vsq; ad illos fines restantes, & circumuolantes locustæ, instar exercitus, rursus retrocesserũt, benedictionem impositam extimescentes, & veluti quodam frœno suffocatæ, & vltra progredi prohibitæ Marf. de aq. bened. sect. 3. cap. 5. num. 12. & 13. & idem Maiol. de admir. nat. reb. colloq. 5. §. memini.

39 Simili modo † eadem aqua benedicta fuerunt fugatæ à S. Theodoro, vt testatur Metaphrast. in eius vita, Marf. eod. cap 5. num. 41. & 42. & B. Vincentius iussit afferri aquam benedictam, deinde cum clericis, qui eum assectari solebant hymnos canentibus, ad singulas Murfiæ ciuitatis Hispaniæ citerioris portas accessit, stansque in illarum medio cõtra ea loca, in quibus dicta animalia grassari dicebantur, sacratam aquam aspersit, & ecce postridie omnia extincta sunt reperta, & intra paucos dies agri, & vineæ adeò restitutæ fuere, vt illo anno nulla fuerit penuria subsequta, vt testatur Petr. Rauf. in eius vita, lib. 3. ad fin. Marsil. ead. sect. 3. cap. 6 num. 46. Id etiam, & alijs probat exemplis, idem Maiol. de admiran nat. reb. eod. §. memini, & Eliseus terram Hierico, quæ sterilis erat, aqua aspersit, quæ fructus postea produxit copiosissimos Reg. lib. 4. c. 2. infrà, & Marf. ead. sect. 3. c. 2. nu. 39.

40 Vesparum † etiam aliquando tanta copia superabundauit, vt oppida deleuerint: Nam Phaselitas vespæ fugarunt, vt testatur Eliam. hist. anim. lib. 11. cap. 28. Quare apertissimè spectatur Christi virtus, & gratia, quam suis infundit fidelibus leuis. Vnus enim Friandus vesparum multitudinẽ, quæ integram Phaselitarum plebem fugarat, solo signo crucis abegit. Idem etiam apud Naunticam Vrbem præstitit: Nam cum messores ab innumera vesparum vi, aculeis infixis, vexarentur Friandus oratione præmissa, adhibito eodem crucis signo, fugauit. Gregor. Turon. in eiusdem Frian. vit. & Maiol de admin. nat. reb. eod. colloq. 5 §. accedit, & aliud pag. mihi 243.

41 Hodie verò † pius stylus inoleuit, quo Vniuersitates ad huiusmodi infesta, & damnosa animalia expellendum, & agrorum fertilitatem à Deo impetrandam à summo Pontifice generales facultates absoluendi obtinent, quarum vigore Episcopus pontificaliter indutus, vel Vicarius generalis absolutionem. Concedit tenoris infrascripti.

42 Vniuersitate, † & Homines huius terræ N. hac vice auctoritate Sancti s. D. N. Pauli Papæ V. nobis in hac parte cõcessa absoluimus à quibusuis excommunicationis, seu maledictionis, sententijs, censuris. & pœnis quocumque modo per eos ignoranter incursis, sine tamen alicuius præiudicio.

Item ex parte Omnipotentis Dei, ac dicti Sanctiss. D. N. Papæ omnium dictæ Terræ personas vtriusque sexus, agros possessiones, & bona quæcumq; benedicimus.

Præterea omnibus ijs, qui confessi, & contriti post expletum ieiunium, sacram Communionem sumpserint, plenariam omnium peccatorum indulgentiam, & remissionem concedimus, & elargimur.

BENE-

BENEDICTIO SEMINVM OLEORVM, & Leguminum.

Adiutorium nostrum,&c. Domine exaudi, &c. Dominus vobiscum,&c.

Oremus.

43 TE Domine petimus,& rogamus,vt hæc segetum fructuum,oleorum,leguminum,& herbarum semina oculis tuis serenis aspicias, sicuti enim testatus es Moysi famulo tuo in Terra Aegypti,dicens:dic filijs Israel,cum ingressi fuerint terrã Promissionis,quam eis Dominus Deus daturus est,primitias frugũ suarum offerant sacerdotibus,& erunt benedicta,ita,& nos oramus Domine auxilium misericordiæ tuæ super hæc semina, ex quibus fructus de terra suscipere speramus, vt non grando illa succidat,non turbo tempestatis detruncet, non aquarum innunditia abducat,non aëris immutatio exterminet, sed tua sancta bene † dictione munita, fructifera, & superabundantia propter animarum, & corporum humanorum vtilitatem, & vsum ad plenissimam maturitatem perducere digneris.Per Christum Dominum nostrum.

Aspergatur aqua Benedicta.

Oremus.

PReces nostras,quæsumus Domine clementer exaudi, vt qui iustè pro peccatis nostris affligimur,& auium,vermium,murium,locustarum, & aliorum animalium persequtionem patimur,pro tui nominis gloria, ab ea misericorditer liberemur, vt procul à tua potentia expulsi,nulli noceant,& hos campos,agros,possessiones,vineas,prædia, & aquas in tranquillitate dimittant,quatenus ex eis surgentia,& orta tuæ maiestati deseruiant,& nostræ necessitati subueniant. Per Christum, &c.

Oremus.

OMnipotens sempiternæ Deus, omnium bonorum remunerator, & peccatorum maximè miserator, in cuius nomine omnia genua flectũtur Cœlestia,Terrestria,& Infernalia, tua potentia nobis peccatoribus omnipotenter concede,vt,quod de tua misericordia confisi,agimus per tuam gratiam efficacem consequamur effectũ, quatenus pestiferos vermes, mures, aues, locustas,& alia animalia per nos seruos tuos maledicendo, maledicas, segregando, segreges, exterminando, extermines, vt per tuam clementiam ab omni peste eorum liberati gratiarum actiones maiestati tuæ liberi referamus.Per Christum,&c.

Exor-

Exorcizo vos pestiferos vermes,mures,aues, locustas, & alia animalia prædijs,& eorum fructibus,quomodolibet infesta,& nociua per Deum Patrem omnipotentem , per Iesum Christum Filium eius,& Spiritum Sanctũ ab vtroque procedentem, vt omni tempore confestim recedatis ab agris, campis, vineis, prædijs, & possessionibus huius Terræ N. nec vllo tempore in eis habitetis,sed ad ea loca transeatis, in quibus nemini nocere possitis, pro parte omnipotentis Dei, & totius Curiæ Cœlestis,& Ecclesiæ Sanctæ Dei vos maledicens,vt quocunque iueritis sitis maledicti deficientes de die in diem,in vos ipsos,& decrescentes, quatenus de vobis reliquiæ nullo in loco inueniantur; nisi necessariæ ad salutem, & vsum humanum, quod præstare dignetur, qui venturus est iudicare viuos,& mortuos,& seculum per ignem. Amen.

Oremus.

DOmine Iesu Christe,qui Iordanis Flumen benedixisti, & in eodem baptizatus,aquas mundasti,& purificasti,vt elementum salubre efficerentur,& in remissionem peccatorum,& has aquas quoque benedicere,& sanctificare,& mundare digneris,vt nihil in eis noxiũ,nihil pestilens,nihil inficiens, nihil corrumpens remaneat, sed omnia pura, & munda in eis efficiantur,quatenus,quæ ad vsum humanũ ex eis creata sunt cum salute nostra,& gloria tua assumamus. Per Christum, &c.

Adiutorium nostrum,&c. Domine exaudi,&c. Dominus vobiscum,&c.

Oremus.

BEnedicat nos Deus, Deus noster, & Terris nostris vbertatem concedat,& centuplum amplificet fructus earum,& viuentes in exultatione,manipulos nostros colligamus. Per Christum,&c.

Aspergatur aqua Benedicta.

Oremus.

DEus, qui harum arborum plantas tua visitatione, & prouidentia protectas esse voluisti,nunc etiam,vt easdem benedicere,& sancti- ✝ ficare digneris, precamur, vt quicumque ex fructibus earum sumpserint sani;& incolumes esse valeant. Per Christum,&c.

Oremus.

BEnedic Domine omnes fructus arborum huius Terræ N.& præsta,vt qui ex eis in tuo nomine vescentur, corporis, & animæ sanctitatem potiantur. Per Dominum nostrum,&c.

Oremus.

TE Domine Sancte Pater omnipotens æternæ Deus supplices deprecamur, vt misericordia tua iugiter nobis concedas messium sufficientem copiam,fructuum omnium largitatem tribuas,vinearum quoque & arborum fœtus, prouentusque omnium rerum, atque ab ipsis omnibus pestiferum sidus,tempestatis procellam, & grandinis fragorem,& vniuersa mala amouere digneris. Per Christum, &c.

Ore-

Oremus.

OMnipotens sempiterne Deus, multiplica super nos misericordiam tuam, & preces nostras benignus exaudi, vt in fruges omnes præsẽtes, & futuras famulorum tuorũ veniat speratæ bene†dictionis vbertas, vt repleti de frugibus tuis in tuo nomine de tua gratia semper exultent. Per Dominum, &c.

Oremus.

OMnipotens æternæ Deus, Maiestatem tuam supplices exoramus, vt omni tempore huius Terræ segetes ad maturitatem fertilitatis perducere digneris, vt esurientium animas bonis affluentibus repleatis, & egeni, pauperesque laudent nomen tuum. Per Christum Dominum nostrum. Amen.

Oremus.

MIsericordiam tuam Domine supplices exoramus, vt animalia famulorum tuorum, siue, quæ infirmitate, aut morbo vexantur, siuè quibus infirmitates, ac morbi imminent, in nomine tuo, atq; tua bene†dictionis virtute sanentur, infirmitatesq; omnes arceantur, extinguaturq; in eis omnes diabolica potestas, &, ne vlterius egrotent, tu eis Domine sis defensaculum vitæ, &, remedium sanitatis. Per Dominum nostrum Iesum Christum Filium tuum Qui tecum viuit, & regnat in vnitate Spiritus sancti Deus, &c.

Aspergatur aqua Benedicta.

AVctoritate etiam ordinaria poterunt locustæ, bruchus, & his similia animalia modo præmisso, incipiendo, vt supra: Adiutorium nostrũ: Te, Domine, petimus, &c. Et prosequendo vsque in finem exorcizari segetes, fructus, & agri benedici, quòd si firma fide hoc fiat, Dominus petita concedet, iuxta illud; quidquid orantes petitis, credite, quia accipietis, & eueniet vobis, Marc. cap. 11.

44 Quamobrem, cùm ad huiusmodi expellenda benedictionibus, orationibus, & signo crucis remedia haberi possint, cur ad excommunicationes, & maledictiones cõfugiendum? Prætereà, cum excommunicatione nulla maior pœna in Dei Ecclesia reperiatur, ideò sobrie, & magna circumspectione ea est adhibenda, & nonnunquã feriri in subsidium cùm verò alia remedia non suffragantur, ad excommunicationis remedium recurri potest, concil. Trident. in cap. 3. §. quòd, si exequtio, de reformat. sess. 25. & contra homines baptizatos tantùm, cap. omnis Christianus, 11. q. 3.

45 Tum † si contra locustas, brucos, mures, erucas, & similia, quæ super terram videntur excommunicationis sententiam ferre liceret, eadem ratione contra mores, & vermes, qui pluries autumnali præsertim tempore, pluribus in regionibus demoliũtur, lataque vastant vniuersa, & cõtra quadrupedes, lupos, scilicet vulpes, & alia id genus animalia hominibus, & animalibus domesticis inimica, & noxia, idem remediũ posset adhiberi, vnde sequeretur, quòd excommunicationis gladius, qui tam sobriè, & tam cautè est exercendus temere, & leuibus de causis incuteretur, ex quo magis contemni posset, quàm formidari, & perniciem potiùs pareret, quàm salutem, contra eiusdem sacri concilij Trident. dispositionem, d. cap. 3. in princ. de reform. sess. 25.

sess. 25. cap. multi, vers. auferte malum, 2. q. 1. Pluribus etiam ac solidis fundamenti Doctores. Animalia excommunicari, & anathematizari non posse. probat idem Cassan d. cons. 1. par. 5. à princ. vsq; ad nu. 150. licet posteà contrariam partem amplectatur, quam tamen non probat. vt cuicunque illud legenti patet ad sensum.

46 Theologi autem † tenentes, quòd animalibus irrationabilibus maledicere liceat, loquũtur in terminis peccati. an, scilicet, illis maledicere sit peccatũ. & in his terminis post Caiet. loquitur Card. Tolet. vbi inquit, quòd ratione mali ab ipsis illati possunt maledici. Quia non est, tam maledicere creaturæ, quam malo. vt in Instruct. Sacer. lib. 4. cap. 13. num. 7 & propterea non est peccatum, illi extraiudicialiter maledicere: sed iudicialiter excommunicari, aut maledici non possunt, idque credere, vel excommunicare superstitionis esse tenet, Nauar. in cons. 5. alias 57. num. 8. & 12. de sent. excom. lib. 5. par. 2. Qui in terminis contra cons. Cassan. scripsit, & Graff. decis. aur. cap. 7. nu. 15. in quos postea supra à me in rem hanc congesta forte incidi, mecum ob id, quod idem cum illis senserim, gratulatus, arg. Idem in cap. Valentinianus, §. cum autem 63. distin. excommunicari, aut anathematizari non potest, nisi homo baptizatus ex supra allegat. quibus modo addo Nauar. eodem cons. 5 num. 6. & Graff. eodem cap 6 num. 15.

47 Est enim dæmonis calliditas, † vt, cũ manifestis, & apertis ictibus animas perere vereatur, occultis technis, falsisque nominibus sub specie boni miseris mortalibus conatur imponere. Huius ideò astutia sæpe inducuntur homines ad credendum solis excommunicationibus, maledictionibus, & coniurationibus animalia irrationalia ex sententiarum, & maledictionum bonitate, & virtute fugari posse, in quibus tamen actionibus, quandoque dæmonis potestas operatur, qui è terris dicta animalia abstulit, & plerunque occidit, vt ità deceptos falsa credulitate detineat, eosquè non principaliter in Deo, sed potius in eisdem operationibus cõfidentes, sibi manuteneat. Vnde, cùm huiusmodi manifestam superstitionem sapiant, non est illis inhærendum, Nauar. d. nu. 12. & Graff. d. c. 6. nu. 22. & 13.

48 Eiusdem ferè generis est † quod dæmones solent, cum viros, & mulieres seducũt, vt veneficijs veneficia curent applicanda. Habet enim astutus ille hostis delectum veneficarum gregem, quæ illius opera, & consilio pueros fascinant, infantes plerumque cum matribus, ac nutricibus venenis inficiunt, domestica animalia in ipsis ædibus ad extremam maciem, & ad necem malefico tactu perducunt, nihilque sceleris est, quod non intentent, sub tàm scelestissimo duce, nec vno in loco, vbi talia monstra degunt, tàm immania admittunt, sed per alias vrbes, & vicina oppida circumuolant sæpe realiter, & corporaliter de loco ad locum dæmonis opera sese transferentes. Sylu. in ver. hæresis, § 3. nu. 6. & Mart. del Rio, qui plures casus, & exẽpla deducit in tom. 1. Disqui. Magic. lib. 2. quæst. 16. per tot. de quibus etiam in priori tom. cap. 36. de sortileg. nonnulla retulimus.

Et quamuis (vt hoc in loco id obiter adiungam) quod ad dictam corporum translationem attinet contrarium probare videatur, capitulum Episcopi 26. q. 5. tamen nullam vim illud facere comprobat idem Martinus del Rio qui ad contraria respondens dictum cap Episcopi in omnibus his partibus est interpretatus. Nam, inquit, cum dictum capitulum sit concil Ancyrani, & sit tantummodo decretum concilij particularis, seu prouincialis contra mulieres, quæ simulant se ludere cum Diana, &c. de cuius a Romano Pontifice approbatione non constat, non est tantæ auctoritatis, vt, quæ per eum fuerunt decisa, certa fide sint credenda, nisi, quatenus sacræ Scripturæ, & ecclesiasticæ traditioni, & definitioni sanctæ Romanæ Ecclesiæ sunt, quæ tradit, consentanea, idem Martin. del Rio, eod. sect. 16 §. quare magis, & § quæ, & quanta.

49 Sed, † quòd striges quandoque etiam non localiter, & realiter deferantur, sed interdum in imaginatione fiant, quæ ipsæ verè fecisse testantur, tenet Syl. qui de d. cap. Intellectu etiam scripsit in d. verb. hæresis, §. 3. num. 7. & seq & dixi in eod. cap. 36. nu. 11. tom. 1.

50 Quòd autem † plures tradunt, humana corpora in aliam speciem, & formam dæmonis

monis opera posse transformari, & ideò striges in lupos, cattos, simias, porcos, equos, asinos, & in alia animalia dæmonum virtute esse conuersa, & quæque necessaria portare, & post peracta opera iterum ad se redire, nec fieri in eis mentem bestialē, sed rationalem, humanamque seruari, non fit verisimile, nam nulla arte, vel potestate animus, sed, nec corpus quidem aliqua ratione in mēbra, vel in lineamenta bestialia veraciter conuerti potest, sed phantasticū hominis, quod etiam cogitando, siue somniando per rerum innumerabilium genera variatur, & cum corpus non sit, corporum similes formas mira celeritate capit, sopitis autem, & oppressis homini sensibus corporeis ad aliorum sensum figura corporea perduci potest. Ità tamen, quòd corpus ipsum hominis alicubi iaceat, viuens quidem, sed multò grauius, atque oppressius, quàm somno suis sensibus obseratis, phantasticū autem illud, veluti formatum in alicuius animalis imaginē alienis sensibus appareat, talisque homo sibi videatur, qualis sibi videri posset in somnis portare onera, quæ onera, si vera sunt corpora, portātur à dæmonibus, vt illudant hominibus, partim vera onerum corpora, partim falsa, iumentū cernentibus, S. Aug. in lib. de spir. & anim. cap. 26. tom. 2. quem sequitur Maiol. de admir. nat. reb. colloq 2. §. hæc probantur, pagi. mihi 99. quod alijs pluribus rationibus, & auctoritatibus comprobat, Martin. del Rio in tom. 1. disquis. Magic. lib. 2. c. 17. §. prior conclusio, & quæst. 18. §. sed quando,
51 & per tot. Potest tamen dæmon † maleficijs hominem adeò fascinare, vt à diabolo obsessus, se putet in lupum verti, atque humanas vorare carnes, cum illud efficiat lupus verus. & quandoque dæmon ipse corpus lupo persimile assumit, aut hominem in huiusmodi formam ab alijs videri facit, Sylu. de Strig. lib 2. cap. 8. punct. 4. & Maiol. eod. colloq §. quæ verò pag. 100. Habēt enim dæmones potestatem supra phantasiam hominis, eamque alienare, vt videatur bestia, seu bestiale animal, cùm non sit, Andr. de Iser. in tit. de pecul. amat. in ver. & quamquam veritatem in const. Regn. Sicil. per D. August. libr. 18. de Ciuit. Dei, cap. 18.
52 His insidijs † Satan, non tantum animas, quas assiduè indefessus oppugnat, sed etiam corpora, impetit, non tantùm spiritualis, quàm corporeæ salutis euersor, sed, vt ad rem redeam, in hoc genere aliud impurissimus ille molitur, non minus damnorum, nam, quos habet damnatæ illius artis cultores, si magicis artibus alicui noxam intulerint, aut ligaturis matrimonia contracta dissoluerint, aut contrahenda impedierint, eosdem peruersè docet, salubria superstitiosis modis remedia profiteri, & fascinatos in graue scelus impellere, & vndè vulnus illatum, indę medicina petatur, & altera manu venenū propinent, altera polliceri possint antidotum. His dolis instructus, & arte Pelasga Satan diuinū nomen affectans, miseros capiat innumeros, diris secum flammis, nisi resipuerint, excruciandos. Hic illi quæstus existit vbertimus Nā multi hoc nomine decepti, corporeæ potiùs, quàm spiritualis salutis auidi, dum aliquid mali ab huiusmodi belluarum peste, aut aliunde, accepisse suspicantur, non ad diuinam opem orationibus, alijsuè pijs operibus implorandam, confugiunt, nō peccata, tanquam veram huiusmodi malorum causam, extrudere pœnitentia student, sed maleficos, striges, & sortilegos consulunt illorum more, qui à scorpionibus icti ab eisdem solent remedium petere plus in diabolica arte, quā in diuino subsidio confidentes, contra illud, Leuit. cap. 19. Non declinetis, inquit Dominus, ad Magos nec ab ariolis aliquid sciscitemini, vt polluamini per eos, & † quàm hoc crimen Deo
53 exosum sit, multis in locis litteræ sacræ testantur, & præsertim in eod. Leuit. cap. 20. Anima inquit Dominus, quæ declinauerit ad magos, & ariolos, & fornicata fuerit cū eis, ponam faciem meam cōtra eum, & interficiam illam de medio populi mei, & in fi. d. cap. vir siue mulier, in quibus Pythonicus, vel diuinationis fuerit spiritus, morte moriantur, lapidibus obruent eos, sanguis illorum sit super illos, & in Deut. cap. 18. Non inueniatur in te, qui lustret filium suū, aut filiam ducens per ignem, aut qui ariolos sciscitetur, & obseruet somnia, atque auguria, nec sit maleficus, nec incantator, nec qui Pythones consulat, nec diuinos, aut quærat à mortuis veritatem. Omnia enim hæc abominatur Dominus, & propter istius-

istiusmodi scelera delebit eos in introitu tur. Hæc moyses sic decipiuntur à Diabolo incauti homines ad veneficos, & Magos diuertentes, qui dum execratissimæ arti, & eius artifici Satanæ consentiunt medicinā quærentes, vel quid simile graue peccatum admittunt, & æternam sibi mortem inueniunt. Non tamen reticebo sæpè numero fieri, vt huiusmodi belluæ falsa pronunciēt, & varia pro medicina venenum tribuant, Deo sic permittente, iuxtà illud. Isaiæ c.44. Irrita faciens signa diuinorum, & ariolos in furorem vertens, & apud Isaiam cap.47. veniet super te malum, & nescies ortum eius, veniet super te miseria, quam nescies. sta cum incantatoribus tuis, & cum multitudine maleficiorum tuorum in quibus laborasti ab adolescentia tua, si fortè, quod prosit tibi, ut, si possis fieri fortior, &c.

54 Magno † fletit Sauli Regi Pythonissa, ad quam consulendam accesserat, 1. Regum cap. 28. maximo suo malo Israelitæ Deum auersati diuinationibus, & incantationibus operam dabam 4. Regum cap.17. Cœlestem in se iram accedit Manasses obseruans auguria, & Pythones faciens 4. Regum cap.21. Quot mala Pharaoni pepererunt arioli, & malefici, quibus contra Dominum vtebatur? Exod. cap. 7. & 14. Et Nabuchodonosorem Regem Magi, & malefici, quos alebat, in extremum discrimen coniecere. Daniel.cap.2. Hoc demum scelus adeò graue est, vt sicut diuinam directo maiestatem offendit, ità seueriorem cœlitus solet expectare vindictam.

55 Coniurationes autem † & adiurationes à quibus mox fuimus digressi, non sunt ita faciendæ, vt illæ ad irrationalia nocentia referantur, sed ad ipsum Deum solùm ea monentem, quod tunc verè præstamus, cū illum obsecramus, vt dignetur illa compescere aliquo modo suæ Maiestati grato, vel referendo ad diabolum, & ei præcipiendo Ecclesiæ potestate à Deo tradita, vt cesset à mouendo, ducendo, & erigendo, ac retinendo illa contra nos D.Thom. 2.2.quæst.90. art.3. in corpore, & Nauar. eodem consl.5.nu 11. & Exorcismis ecclesiasticis, quos publicus Ecclesiæ vsus recepit, & approbauit, vt supra sub nu.41. & sequenti non quibuscunque priuatis comminiscuntur huiusmodi animalium depulsiones probari, testatur Martin. del Rio Disquisit. Magic. lib.3. par.2. q.4. sectione 8. S. tertio licèt tom.2. Precibus tamen signo crucis, vt dictum fuit, & aqua benedicta, qua vsus fuit Sanctus Vincentius, vt loco supracitato, num.39. huiusmodi infesta animalia expelluntur, præmissa etiam à populo Sacramentali confessione sacerdotibus idoneis, & approbatis facta, sacraque communione sumpta in dictis processionibus, illisque, si opus fuerit, triduo piè, & deuotè peractis, à saecerdote sacris vestibus induto præmissa, etiam oratione Dominica, Salutatione Angelica, & Symbolo Athanasij contra dæmones permissa est coniuratio, vt abstineant abusu irrationalium in damnum, & præiudicium generis humani, illaque in loca, vnde venerunt, redire permittant, & fugiant à facie sacrosanctæ crucis, quæ eisdem dæmonibus ostendatur. & eius virtute iubeantur fugere, & relinquere sua maleficia ad laudem, & gloriam Domini Nostri Iesu Christi, & si primę coniurationi non paruerint, altera repetatur, & tertia, donec dicto audientes fuerint cum firma fide, se quod petunt, aut quod animabus magis expedierit, certò impetraturos, vt per D. Thomam 2.2. quæst.83. art. 5. Nauar. in Enchirid. de orat. cap 19. num. 161. & in dicto consilio quinto, alias 57. num.13. vsque in fine.

Quòd, si quæ adhæc firmanda hactenus contulimus, nondum satis lectori fecerint, clarioraq; forrasse quisque deposceret, nil promptius duci posset, nec accommodatius, quàm ipsius Dei omnipotentis vox talia docentis, ac promittentis. Apparens enim Deus nocte Salomoni dixit. Audiui orationem tuam, & elegi locum istum mihi in domum sacrificij. Se clausero cœlum, & pluuia non fluxerit, & mandauero, & præcepero locustæ, & deuoret terram, & misero pestilentiam in populum meum cōuersus autem populus meus, super quos inuocatum est nomen meū, deprecatus me fuerit, & exquisierit faciem meam, & egerit pœnitentiam à vijs suis pessimis, & ego exaudiam de cœ'o, & propitius ero peccatis eorum, & sanabo terram eorum. Oculi quoque mei erunt aperti, & aures meæ erectæ ad orationem eius, qui in loco isto orauerit. Paralip. lib.2. cap.7. ex quo

textu

textu facilè colligitur, nihil agere, qui calamitatibus vexati, orationis, & pœnitentiæ remedio postposito, aliunde si accersunt auxilium, execrationibus magis freti, quàm precum, pœnitentiæque virtute, quæ simul iunctæ quæcumque homini necessaria sunt, solæ præstare possunt, orationis enim vis, & efficacia cælum aperit, & claudit: oratio soluit vincula Petri, & Pauli dilatauit prædicationis fiduciam. Oratio caminum ignis extinxit, ora leonum conclusit, seditionem compescuit, oratio Paradisum aperuit, oratio cæli cardines reserauit. Oratio sterilem fœcundauit. Oratio Cornelij cœlos penetrauit. Oratio publicanum iustificauit, S. Ioan. Chrysost. de red. suo ab Asia homil. 3. Et Iesus ait: Habete fidem Dei. Amen dico vobis, quicunque dixerit huic monti tollere, & mittere in mare, & non hæsitauerit in corde suo, sed crediderit, quia quodcumque dixerit, fiat, fiet ei. Propterea dico vobis omnia quæcumque orantes petitis, credite, quia accipietis, & eueniet vobis, Marc. cap. 11.

56 Sanctus † Gregorius Thaumaturgus nō procul ab Amasea saxum ingens velut collis, cum ædificando templo esset impedimento solo iussu summouit. Quo miraculo ethnicorum idolatrumque æditus, cum propinquis omnibus relicto gentilissimo ad Christifidem conuersus est, Gregorius Nissenus, in vita eiusdem apud Surium tomo 4. S. Theodorus Siccorum in dilatatione templi S. Gregorij magna rupes obsistebat, neque à fabris quauis arte excindi poterat, at illi iussit voce alio conferret, permitteretque Ecclesiæ Dei locum dilatari; paruit rupes, cui iussum id fuerat, migrauitque, dimissâ sibi illæsa arbore, cui id non fuerat iussum. Gregorius Presbyter in vita ipsius Theodosij apud Lipoman. tom. 7. &

57 Honorius † vir Dei cum magna moles saxea, quam quinquaginta boum iuga loco non mouissent, hortulum magno incommodo afficeret, sola oratione procul transtulit, Gregor. Dialog. lib. 1. cap. 7. & Maiol. de admirand. nat. reb. colloqu. 18. §. assentiar, & ego, pag. mihi 806.

58 Sarraceni † Euangelium Christi blasphemare volentes omninò incumbebant, vt Christiana Adlogio è Regione Taruisina Regni Mosul detruderetur, & accitis igitur Christianis, proposuerunt oportere eos, vel propriæ fidei signum aliquid edere, aut loco cedere, ac solum vertere, montem enim illis esse transferendum, quòd sic dictent Christi dogmata. Absterrita tota Christiana plebs, miracula faciendi virtutem apud se non agnoscens, mœsta cœpit esse, tunc vir quidam Christi feruens amore, & fide, confortauit pusillanimes, & fusa oratione ad Dominum, cùm tota fiducia monti iussit, vt aliò se transferret in nomine sanctæ, & indiuiduæ Trinitatis, & translatus est. Quo miraculo multi Sarracenorum conuersi, Christi fidem susceperunt. Marc. Polyt. nauig. lib. 1. c. 18. & Maiol. de admir. nat. reb. qui alias auctoritates adducit, colloq. 16. §. post hæc omnibus seculis, pag. mihi 728.

DE IVDAEIS, ET SARRACENIS. Cap. IV.

SVMMARIVM.

1 *Iudæi ipsis brutis sunt deteriores.*
Ad Christi fidem conuersi retinent ius successionis, ibidem.
2 *Possunt petere legitimam viuo patre.*
3 *Sunt in fide instruendi, & à quibus.*
4 *A suis domesticis, & parentibus sunt segregandi.*
Ad fidem non sunt cogendi, ibidem.
5 *Antequā baptizentur, quandiu expectandū.*
6 *Non debent per vim baptizari.*
7 *Et quare.*
8 *Idem, quod supra, num. 4.*
9 *Restitutio non datur contra impressionem characteris.*
10 *Dolus, quo quis ad bonum inducitur, non imputatur.*

A LOCVSTIS ad Iudæos, & Sarracenos descẽdimus,qui dũ à suæ cęcitatis in tenebris viuũt,Christum Iesum minimè volentes agnoscere non procul absunt ab irrationabilibus, imò his fortè deteriores iuxta Isai. cap. 1. circa princ. Bos, inquit Dominus per Prophetam, cognouit possessorem suum, asinus præsepe domini sui, Israel autem me non cognouit.

1 Quandoque tamen † diuino instinctu, supernaque luce cœlitus illustrati ad fidem Christi conuertuntur, & tunc conuersi nõ perdunt agnationem, quominus parentibus succedant, sicut priùs, cap. Iudæi, & Sarraceni, vbi etiam Abb.num.2. de Iud.& Sarracen.

2 Quinimò talis filius † conuersus potest petere legitimam in bonis patris viuentis. Felyn.in eodem cap. Iudæi, num.2. Ferret. cau.24.quem citat, & sequitur Vrsil.de Afflict.decis.151.num.10. vt in cap.35. tomo 1. vbi nonnulla de Iudeis, de quibus aliqua intacta hoc loco tangenda iudicaui.

3 Iudæos ad fidem conuersos † curare debent sacerdotes baptizantes,& alij de sacro fonte eos suscipientes, tã ante baptismum, quàm post, illos in articulis fidei, & legis nouæ præceptis Catholicæ Ecclesiæ ritibus diligenter instruere, & tam ipsi,quã dioce-

diœcesani operam dare, ne sicut quandoque contingit, ab infirmitate curatis modica occasio ad pristinam damnationem reciduam efficiat, vt inquit Paul. III. in constit. 29. §. curent insuper, in Bull. Roma. pag 415. cap. vos ante, & ibi gloss. & Archid de consecrat. distinct. 4.

4 Et, † ne parentum inuoluantur erroribus ab eis sunt auferendi, & monasterijs, aut Christifidelibus ad educandum tradendi, vt cap. Iudæorum, 28. quæst. 1. Non autem ad fidem sũt cogendi, c. sicut, de Iud. quam tamen si inuitus suscepisse contenderit, cogendi sunt retinere, cap. licet plerumque in fin. cap. de Iudæis, 45. distinct. & Abb. in cap. sicut Iudæi, nu. 3. de Iud. & Sarac.

5 Ne autem † de voluntate baptizatorum dubitari cõtingat, Iudæus fugiens ad Christianos, & postulans baptismum, non debet repente baptizari, sed tantisper est expectandus, donec illius voluntas fuerit patefacta, qua scilicet, se nõ finistro animi impetu, & ex suis alicubi ægrè faciat, vel ex aliqua alia instabili, & leui causa; sed rectà solùm, piaq; deuotione motus, ad regenerationis sacramentum venisse demonstret: pro cuius voluntatis exploratione inter Christianos commorari, & stare debet totos quadraginta dies antequam baptizetur, vt cap. nè, quod absit. de consecr. distinct. 4. & Abb. in cap. sicut Iudæi, nu. 2. de Iudæ.

6 Quæritur, † si eueniat, infantem Iudæũ à Christianis baptizari, inscijs parentibus? Id fieri nõ debet, non enim debet, quis per vim baptizari, cap. Iudæorum, & ibi gloss. 28. quæst. 1. cap. de Iudæis, 48. distinct. cap. ad fidem, 25. quæst. 5. & cap. maiores, §. itẽ quæritur, & ibi Abb. num. 2. de baptis.

7 Nec filij Iudæorum † debent, inuitis parentibus baptizari, ex quo illi sunt in parentum potestate constituti, Felyn. in cap. sicut de Iud Abb. in cap. 2. de conuer. in fid. Alex. in l. multum, in fin. de verbor. obl. & cons. 71. num. 2. vol. 2. quos citat, & sequitur Vrsill. Affl decis. 151. num. 1.

8 Sed hoc casu † debet infans à parentibus separari, & in loco tuto, vbi in fide instruatur, educari: Ita respondit sac. congregat. Trid. conc. paucis ab hinc annis Camillo Dadeo primo Episcopo Fossanen. Vbi cùm quædam Christiana nutrix cum infante Hebræo, quem lactabat, se in ædes cuiusdam cuius fortè contulisset, à nobilibus quibusdam adolescentibus idem infans fuit baptizatus. vnde iuramento patres dixere, vt segregaretur, vbi in fide Christiana posset adolescere, vt diligenter fuit factũ, & cautè, ne vllo modo parẽtibus, qui puerum anxiè exquirebant, ad illum educantes via pateret: & ita Commune illius piæ Vniuersitatis pecunia in pio loco fuit educatus: Nec erat vllo iure reddendus, ne in sacramenti suscepti contemptum, & ad Christianæ Religionis ignominiam, Iudaicam personam à suis denuò cogeretur assumere, & erroribus parentum rursus inuolui, dicto cap. Iudæorum, 28. quæst. 1.

Tum etiam, vt fidem, quam, etiam inuitis parentibus, acceperat tenere adigeretur, ne nomen Domini blasphemaretur, & suscepta fides contemptui esset, atque ludibrio, dicto cap. de Iudæis, 45. distinct.

9 Præterea † contra impressionem characteris cũ indelebilis sit, nulla dari debet restitutio, nec potest: maximè, cum quis inuitatur ad meliora. Abb. in d. c. maiores, §. item quæritur, num. 7. de baptis.

10 Nam † dolus, quo quis ad bonum animæ inducitur, non imputatur, nec impedit propositum melioris vitæ, cap. cum dilectus, & ibi glos. de ijs, quæ vi met. ve cau. fiunt, quod etiam sequitur Abb. in dicto c. maiores. Et hoc loco facit illa solemnis iuris regula, multa facta tenere, quæ aliàs fieri prohibentur, l. 1. §. biduum, ff. quan. appell. sit. cum alijs simul.

11 Subsunt † Iudæi foro ecclesiastico in delictis ecclesiasticis si peccauerint in clericum, vel in fidem, aut contra canones, aut legem diuinam, veluti, si Iudæus dimittat vxorem, & aliam accipiat, quia punitur per iudicem ecclesiasticum, seruata lege Iudæorum, Bald. cons. 315. Iudæis tutela in fine, & cons. 316. quia sæpè in fine, volum. 1. & Calder. cons. 125. aliàs 11. de Iudic. & for compet. & cons. 489. aliàs 2. de Iudæis, & idem Bald. in conc. 422. lib. 5. quem citat, & sequitur Card. Tuschus tom. 4. pract. concl. 372. num. 1. & Surd. decis. 133. num 2.

12 Foro † seculari subsunt in delictis secularibus, Calder. ibid. In causis verò, quæ inter personas seculares sunt misti fori, etiã contra Hebræos, locus est præuentioni,

Abbas in cap. postulasti, nu. 5. circa fin. de Iud. & Sarracenis, vt in causa blasphemiæ, & sacrilegij.

13 Iudæi, & Sarraceni † alijque infideles hæretici esse non possunt, quia separatio non admittitur in ijs, qui sunt extra Ecclesiam, tamen, si quid in contemptum Christianæ religionis admiserint, aut aliquod blasphemiæ genus protulerint, tanquam hæretici, & hæreticorum pœna, puniuntur. Cald. consf. 125. aliàs 11. de foro competent. & Card. Tusc. eodem tom 4 pract. concl. 372. num. 1.

14 Idem † dicendum de neophytis, qui, si se corrigere post canonicam monitionem neglexerint, & ad vomitum Iudaizantes, redire comperti fuerint, contra eos, tamquam perfidos hæreticos, per Ordinarios locorum secundum sacrorum canonum instituta, procedi debet, vt in eadem const. §. si quis autem. C. plerique, eadem distinct. 4. & in Constit. Gregorij Papæ XIII. cap. 73 §. cuiusuis in Bull. Rom. pag. 1306. & Oldr. consf. 36.

15 Si tamen † Iudæus fiat Sarracenus, non punitur, quia de ijs, qui sunt extra nos, nihil ad nos, secus, si fidem agnouisse cœpisset, quia transeundo ad aliam sectam, punitur, Oldrad. consf. 51. incipien. Iudæus transiuit, quod autem dicitur de ijs, qui extra nos, nihil ad nos, intelligitur respectu excommunicationis, vt non arceantur.

16 Non enim † possunt ab Ecclesia per excommunicationem eijci, qui nunquam fuerint in ea recepti, Oldrad. eod. consf. 36. in princ. cap gaudemus, de diuort. Sed puniendi sunt corporaliter, & in pecunia, Alexan. consf. 99. visa inquisitione, num. 17. lib 6. & consf. 1. Attentis, nu. 21 & seq. vol. 7.

17 In ijs autem, † quæ circa fidem cum Iudæis nobis sunt communia, velut, esse Deũ vnum, & æternum, omnipotentem, creatorem omnium visibilium, & inuisibilium, & similia, si quis Iudæus non esse asseruerit, prædicauerit, aut Dominum nostrum Iesum Christum purum hominem, vel etiam peccatorem fuisse, matremque eiusdem non esse virginem, & alias huiusmodi blasphemias, quæ per se hæreticæ, dici solent in Christianæ fidei ignominiam contemptum, aut corruptionem impiè protulerit, siue die, qua sanctissimum sacramentum Eucharistiæ nutrices Christianæ sumpserint, lac vno, vel pluribus diebus in latrinam, cloacas, vel alia loca effundere coëgerit, iudicio Episcoporum, & Inquisitorum est puniendus, vt in const. eiusdem Greg. Papæ XIII. c. 73. §. si quis Iudæus, §. si Saluatorem, & §. si nutrices ea, pag. 1306. Innoc. in cap. quod super num. 5. de vot. & vot. redempt. Felyn. in cap. postulasti, nu. 4. & 5. de Iudæ. & Sarrac. & Bursat. post alios in d. consf. 90. nu. 1. 2 3. 13. & 14. vol. 1.

18 Vnde † ea opinio, quòd crimen deturpationis figuræ Domini Nostri Iesu Christi à Iudæo commissum non spectet ad forum ecclesiasticum, de quo per Ancharanũ in consf. 15. sub nu. 4. pace tanti viri, quem ego digniore loco habui, & obseruo, sit dictum, hodie præsertim non est vera, quia repugnat constit. Greg. XIII. in dicto §. si

19 Saluatorem, & etiam est † contra communem opinionem, * qua cauetur, quòd in causis misti fori inter iudicem ecclesiasticum, & secularem, sit locus præuentioni ex supra alleg. cum hoc sit sacrilegium, vt pluribus probat, id Ancharan. eod. consf. 15. num. 2.

20 Eidem iudicio ecclesiastico † subijcitur Iudæus, qui dæmones inuocat, consulit, aut eorum responsa accipit, & ad illos sacrificia, aut preces ab diuinationem, aliamuè causam dirigit, aut quid eis imolat, vel thuris alteriusue rei fumigationes offert, nam Iudæi reprehenduntur, quòd pro Deo idola colebant, & pro azimis fermentum offerebant, vt testatur Card. Bellarm. de sacram. Eucharist. lib. 4. cap. 19. §. vlt. proferebant tom. 3. aut alia quæuis impietatis obsequia præstat, si etiam Christianos, verbo facto, vel exemplo, aut alio quouis modo, nefaria doceat, vel ad ea perpetranda perducat, aut perducere tenet, vt in eadem const. 73. dicta pagina 1306. §. si Dæmones, Innocent. in eod. cap. quod super, num. 4. de vot. Felyn. in cap. 1. de constit. Paris. consf. 79. num 24. & sequent. vol. 2. Bursat. eod. consf. 90. num. 1. & direct. Inquis. cap. 46. nu. 4.

21 Sunt enim Iudæi † à Prælatis, alijsque magistratibus coercendi, ne Christianam fidem blasphemijs, vel malis persuasionibus, aut etiam apertis persequutionibus impediant, S. Thomas 2. 2. quæst. 10. art. 8. 1. respons.

respons.& contrafacientes,aut hæreticalia inter Christianos dogmatizantes, auctoritate ecclesiastica sunt compescendi,& puniendi.Innocent.in dicto cap. quod super, vbi etiam Hostiens.de vot. & vot.redemp. & Bursat.d.cons.90.nu.2.& 3.vol.1.

22 Iudæus, † qui apostatas, hæreticosue scienter domi suæ acceptauerit, aluerit, commeatu iuuerit, seu quouis modo cibaria eis vbicunque præbuerit, deduxerit, seu associauerit,vel deducendos, seu associandos,curauerit,aut sumptus ministrauerit, duces, comitesue illis adiunxerit, vel, ne ab eis perpetrata deprehendi, aut inuestigari queant, fecerit, quisque dictos apostatas, aut hæreticos, scienter, aliquo modo receptauerit,occultauerit,defenderit,aut eis opem, consilium, auxilium, vel fauorem,quomodolibet,præstiterit,ab Ordinarijs locorum; & Inquisitoribus pœnis est plectendus.

23 Cœteri verò † ex Christianis hæreticorum fautores,si qui fuerint,quod absit,sunt ipso iure excommunicati, & aliàs pœnas incurrunt, de quibus in cap. excommunicamus, §.credentes, de hæreticis. Aim. in direct.Inquisitor.par.2.quæst.53. num.5,& ibi Pegn.in comment.78 §. & duodecim.

24 Libros etiam † hæreticos,thalmudicos, aut alios Iudaicos, quomodolibet damnatos, aut aliàs prohibitos, tenentes, custodientes,vel diuulgantes,aut in quæcunque loca deferentes,aut ad eam rem operam suam accommodantes, eidem Ordinariorum,& Inquisitorum iudicio subijciuntur, vt in eadem const. §. si libros hæreticos, ead.pag.1306.

25 Si autem † Christianos deriserint,redemptionis nostræ hostiam salutarem in ara crucis immolatam Christum Dominum ludibrio,ac despectui habuerint, vel quandoque maxime verò in sacro parasceues die agnum,siue ouem,aut quid aliud cruci affixerint, aut appenderint, in eamuè conspuerint, seu quandocunque contra ipsam fecerint, pro grauitate criminis eorundem Ordinariorum, & Inquisitorum iudicio pœnis sunt plectendi, vt in eadem pagina § si Christianos.

26 Id † enim semper solemne fuit Hebræis, vt Christi genus vituperent, doctrinam improbent, vitam blasphement, miracula peruertant, & discipulos occidant, vt inquit D.Thomas super Isai.cap.1.col.5. cir. med.tom.13.

27 Lege etiam canonica puniuntur, quando delinquunt contra legem suam veteris testamenti, vt per Ioannem Andreæ in cap.quod super his, il primo, de vot. quem citat, & sequitur Felyn. in cap. 1. num. 28. de constit.

28 Iudæis † publica officia committi non debent,neque Sarracenis, neque paganis: quoniam sub tali prætextu Christianis plurimum sunt infesti, conc.Toleta.3. in cap. 14.relatum, in cap.nulla officia,54. distin. & in cap.constituit,17.quæst.4.cap.cùm sit nimis. & cap cùm ex speciali. de Iudæ. & Sarrac.Syluestr.in Sum.in vers. Iudæus,nu. 7. Honor. Papa primus in sua const. incipien.dilectus filius, §. item quod Iudæis, Alexand.cons.13.attentis. num.2.volum.7. & ita etiam statuit Carol. II. Siciliæ Rex, vt in cap.item statuimus, quod Iudæis. pagina 316.

29 Ratio est,† quia sunt infames, & odiosi eo quod insidientur fidei Christianæ, Roland.à Valle cons.35.num.9. & 16.volum. 2.Bero.cons.28. num.44. volum.3. Nec etiam quodlibet aliud officium, seu commerciũ per quod Christianis aliquod grauamen ingeri possit, illis est committẽdum Abb in eodem cap. ex speciali, 1.not. Vbi etiam Felyn.& Ancharan.cons.271.num.2. ver. ex hoc ergo, Nec illis cum Christianis ludere,aut comedere licet, vt capit.ad mensam,vbi glos.Io.de Turrecrem.num.5. & Archid.num.2.11.q.3.

30 Christianis enim † azima Iudæorum comedere prohibitum est, etiam seorsum ab eis, quia est cibus discretus ab eis, qui etiam inhibetur. & clericus contrafaciens est deponendus, laicus verò excommunicandus,c.nullus, & c.omnes 28.q.1.& Syluestr.in vers.Iudæus num.2.

31 † Præterea,quia doctoratus est dignitas, ideò, nec possunt Iudæi doctorari. Bart.in l.fin.C.de Iud. & Felyn.in cap.1. numer.4. eod.titul.

Sed si aliquibus in locis,& malè in † arte medica doctorentur, non possunt ad Christianorum ægrotantium curam accedere, aut illis interesse, etiam vocati,& rogati. Nam medici Hebræi alijque infideles,

les, id præstare prohibentur: si quis autem Christianus, quomodolibet exemptus, ac cuiuscunque status,gradus,ordinis, conditionis,& præeminentię existens,in contrarium facere ausus fuerit,sacraméta ecclesiastica nullatenus sunt ei ministranda, nec etiam à regularibus exéptis, & sic decedens ecclesiastica carere debet sepultura,vt in Constit. Gregor. XIII. 71. in Bull. Roman. pag. 1303. Ipsi etiam Iudæi transgressores pœnis sunt plectendi, vt in eadē constitut.circa fin.At nescio,quo modo satis tutò committant se,aut suos, dum ægri decumbant, Christianorum nonnulli perfidis Iudæis, qui Christiano nomini hostes sunt acerrimi. Nam,si Christum sunt persequuti,& nos persequentur.

33 Vnde † mortem profectò appetit, qui à Iudæo sanitatem quærit, cap. qui sine, 27.quæst 2.& qui se Iudæo committit,vitæ renunciat, l.Princeps, C.de princ.agen. in reb. vt tenet etiam Rip. in tractat. de pest. num.52.53. & 54. Vbi etiam acriter Christianos reprehendit, qui in suis morbis ad Iudæos medicos confugiunt.

34 Nam † bonus, & Christianus medicus ægrum monet, & hortatur ad implorandū Christi auxilium, & ad confessionem, & pœnitentiam,cap.cùm infirmitas,de pœn. & remiss. imò adhæc medicus quisq; Christianus tenetur sub grauibus pœnis,vt in constit.Pij Papæ V. incipien.supra gregem.

35 At,† quomodo hæc docebit Iudæus,qui Christo est inimicus, & qui prohibetur Christi nomen inuocare, vt per Bart.in procem. ff. num.2. quem citat, & sequitur Rip. ibidem eodem num. 59. non ideò mirum, si plerunque fit, vt huiusmodi languētibus non detur conualescere, vt potè,qui verum medicum fugiant.Rip.ibid.

36 Committens † autem Iudæo officium monitione præmissa per prouinciali concilium compesci debet. Iudæo vero officiali,tamdiu Christianorum communio in commercijs, & alijs est deneganda,donec in vsum pauperum Christianorū, secundū prouidentiam diœcesani Episcopi conuertatur,quidquid à Christianis fuerit adeptus occasione officij sic suscepti, & officium cum pudore dimittat, quod irreuerenter assumpsit,vt eo.cap.cùm sit nimis,§.si.quis autem,& ibi Abb.in princ.& Sylu.dict.n.7.

37 Eadem etiam ratione † neque hæreticis, caluinistis, vgonotis, alijsque personis, quibuscunque nominibus nuncupentur, & cuiuscunque sint sectæ ab Ecclesia Catholica,& Apostolica Romana damnatæ,de quibus in auth. Gazaros, in l.Arriani,C.de hæret.& manich. & cap.penult. 24 quæst. 3. publica officia super Christianos com-

38 mitti debent, quia † huiusmodi nequissimorum hominum genus crudelius, quàm Iudæi ipsi,Christianos infestant, & audentius Christi fidem conantur euertere,& ob eam causam, sunt etiam ipsis Iudæis deteriores; quòd minus peccet, qui viam Domini non agnoscit, quàm qui,post agnitam retrocedit, cap. quidam de apostat. cap. si refugientes,de pœnit. dist.4. Rip.in dicto tract.de pest.de remed.ad curan pest.num. 58.Quare cum eadem ratio, in huiusmodi nefarijs hominibus,quæ in Iudæis militet, & grauior,idem ius statui debet,Crauetta cons.183.num.3.

Ideò Innoc.III. Gregor. IX. & Paulus

39 IIII. eosdem † hæreticos eorumque fautores, & illis credentes excommunicationis sententiam, & infamiam ipso facto incurrere voluerunt, & ad publica, seu priuata officia,vel consilia, aut dignitates,inhabiles fore declararunt, alijs pœnis contra eosdem inflictis,de quibus per eundem Innoc.III. in Bull.Roma. cap.2. pagina 2. Greg. IX. eod. Bull. cap.3. pag.3. & Paul. IIII.cap.42.pag.630.& seq.

40 Aliud etiam vrget,† ne hæreticis officia publica credantur, quia scilicet, ipsi quocunque nomine censeantur, & cuiuscunq; sectæ existant,sunt excommunicati,vt in cap.excommunicamus, 1. in princ. de hæret. Paul.III. in Bull. Roman. eodem cap. 42.pag.630.& in Bull.Cœn.Domini,num. 1. Nauar.de cens. Eccles. cap.27. num.55. tom. 1. & publicè sunt denunciati vigore eiusdem Bullæ Cœn.Dom.quæ singulis annis innouatur, & quinta feria maioris hebdomadæ solemniter Romę publicatur,quę publicatio omnes afficit,vt Capella Tolos. decis.444.num.2.quam sequitur Gomes.in procem. Reg. Cancell. & alij, in cap. 38. num.157.lib.1.citati. & ideò vti maiore excommunicatione innodati, & ab omni fidelium communione semoti sunt pœnitus euitandi,tantùm abest,vt fidelibus præesse

esse possim, Abb. in rubr. de sentent. excom. n.3. vers. quædam est excommunicatio, Syluestr. in ver. excommunicatio, nu. 1. & Nauar. cap 27. nu. 1. ver. maior verò, tom. 1.

41 Iudæi verò † sunt incapaces excommunicationis, quia non sunt in gremio Ecclesiæ. Hinc fit, vt magis cum Iudæis, quam cum excommunicatis hæreticis, communicare possumus.

42 † Possunt tamen Iudæi etiam indirectè excommunicari, Christianorum commercium, donec satisfecerint illis interdicendo, d. cap. postulasti, in fin. & ibi Abbas, nu. 4.

43 Tolerantur autem Iudæi † non autem hæretici, quia Iudæi, nunquam susceperūt fidem Christianam, hæretici autem susceperunt: Iudæi religionem colunt, quam Deus instituit, saltem pro tempore, hæretici eam, quam diabolus eorum doctor inuenit secta Iudæorum Ecclesiæ vtilis est; quia eorum libri sunt Propheciæ nostrarū, & eorum ceremoniæ figuræ nostrorū mysteriorum, quibus probamus, nos non finxisse hæc vaticinia, quandoquidem accuratè seruantur à nostris inimicis, nec Iudæi conantur peruertere Christianos, vt plurimùm, quemadmodum faciunt hæretici, vt post conc. Tolet. can. 55. 56. Aug. & Bernard. quos citat tenet Card. Bellarm. in 2. controu. gener. de laic. cap. 22. ad 3. arg. lib. 3. tom. 2.

44 Et, quòd Iudæi † non sint ita detestabiles, sicut hæretici, quia fides Iudæorum habet principium veritatis, tenet Bald. in l. nullus, nu. 4. C. de Sum. Trinit. & fid. Cath. Fely. in cap. consuluit, n. 5. de Iudæ. & Sarrace. & Anchar. cons. 271. aliàs 266. nu. 2. vers. quarto, si dicamus. Nihilominus nutrices Christianas domi tenere prohibentur, cap. & si Iudæos, de Iudæ. & Sarrac.

45 Nec † Episcopi dispensare possunt, vt illæ extra domos Iudæorum habitantes eorum infantes lactare, & nutrire valeant.

46 Et Christiani Iudæis, † Sarracenis, aut paganis seruientes sunt excommunicandi, vt in cap. Iudæi, de Iudæ. & Aufrer. de potestat. eccles. super sect. pers. vers. sexagesimo octauo, sub num. 41. sunt enim & Iudęi de Ecclesia malignantium, sicut hæretici.

47 Hinc dicitur, † duplicem esse Ecclesiam. Primam, & principalis triumphantium, in qua est status gloriæ sempiternæ, vt: Cantate Domino canticum nouum, laus eius in Ecclesia Sanctorum. Psalm. 149. Præpos. in Summ. 15. dist. Dionys. Carthus. de 4. nouis. c. 58. per tot. & Card. Arçcœl. de Symb. Apost. cap. 34. sub littera E.

48 Secunda † Ecclesia militantium, quæ est fidelium, & Catholicorum collectio, & congregatio Ecclesiast. cap. 3. in princip. c. Ecclesia. de consecrat. dist. 1. gloss. in capit. cum clerici, in ver. Ecclesiæ, in fin. de verb. signific. Tabien. in verb. Ecclesia, §. 1. in princ. in summ. theolog. par. 1. quæst. 1. art. 3. dub. 3. vers. quartus locus, & idem Card. Aræcœli, eod. cap. 34. sub littera F.

49 † Est etiam ecclesia malignantium, de qua Dauid, inquit, odiui ecclesiam malignantium, & cum impijs nō sedebo. Psal. 25. & cap. cum quibus, 24. quęst. & hæc est ea congregatio, in qua conueniunt maligni, nempè dicti Iudæi, hæretici, schismatici, pagani, & similia, qui sunt extra gremium Ecclesiæ; & de qua loquebatur Dauid de Philistæis, apud quos exul fuit à quorum conuersatione, tamen abstinebat, vt per Euthim. super eod. Psalm. 25. & de qua etiam Apocalyp. cap. 19. circa princip. ibi, qui iudicauit de meretrice magna, quæ est ecclesia malignantiū, vt per Dionys. Carth. de 4. nou. ar. 6. cir. fi. Rebuff. super conc. sub tit. de const. in princ. gl. 1. & Malon. de Sac. Sind. ca. 7. in prin. Hæc est illa ecclesiæ seditiorum flammis plena, quæ non à veritate, sed ab errore sumpsit principia. Illæ pacis æternæ Principem Dominum nostrū Iesum Christum habent auctorem, ista tenebrarum ducem diabolum, qui suas artes dolos, & machinationes explicat, & versat assidue, vt sub Christo militantes exturbet: in hos suæ ipsius exacuit vibrat, & contorquet spiculas, suosq; immittit, & instigat satellites, homines perditos, & crucis Christi inimicos, qui Christianam fidem confodiant. Iure merito igitur huiusmodi nefariorum hominum genera malignantium ecclesia vocitatur, quæ est à fidelibus quibusque viris euitanda, dicto cap. cum quibus, & c. notandum 24. quęst. 3. cum contra nos semper Iudaica, paganica, & hæretica latrat insania, vt doctè scripsit Malon. eod. lib. cap. 15. sub num. 6. vers. Rupertus.

50 Sunt etiam † permissæ Iudæis in dominijs Principum Christianorum Synagogæ anti-

antiquæ, quas etiam collapsas, & ruinam minantes restaurare possunt, non autem pretiosiores, aut ampliores eas exaltare licet, cap. Iudæi, il 1. cap. consuluit, de Iudæ. & Syluest. sub verb. Iudæus, num. 9. Nouas autem erigere, aut antiquas funditus dirutas in locis, vbi fuerunt antiquæ, ædificare prohibentur, Abb. in eodem cap. consuluit, num. 3. Flor. de S Petro cons. 18. num. 14. &

51 seq. vbi dicit † quòd Synagoga apud Hebræos, idem est, quod Ecclesia apud nos, & apud Sarracenos Mesquita. clem. vnic. & ibi glo. in verb. Mesquitis, de Iud. & Sarrac. quia, sicut conuocantur populi fideles ad Ecclesiam, ita Iudæi conuocantur ad Synagogam, Bald. cons. 316. num. 3. Quare pro magno habere debent Iudæi, quod in veteribus Synagogis, & suis obseruantijs tolerentur, dicto cap. consuluit. & ibi Abbas num. 1. de Iud. & Sarrac. qui autem, etiam sine alia praua intentione facit, aut reficit, idola apud Indos, aut Synagogas apud Iudæos, aut Meschitas apud Mametanos, aut pagana templa apud paganos, aut hæretica apud hæreticos, aut aliquid aliud facit, cuius principalis vsus sit peccatum mortale, mortaliter peccat, Nauar. in Manual. cap. 14. num. 31. alias 36. Iudæus tamen admittens orãtes in ædibus proprijs, & deputans locum ad orandum cum luminaribus, & candelis non dicitur Synagogã erigere, quia, quod de erigenda Synagoga dicitur, de publica est intelligendũ, vt post Bald. in d. cons. 422. num 8. lib. 5. quem citat tenet, idem Card. Tusc. ibid nu. 5.

52 Non tamen † hic prætermittam, octo esse Hebræis permissa, & reliqua omnia prohibita.

Primò, quòd habeant synagogas publicas solitas, & oratoria particularia.

Secũdò, quòd eorum ceremonias, & ritus seruent, & non possint in eis turbari.

Tertiò, conueniunt cum Christianis, in ijs, quæ sunt permissa, & licita.

Quartò, non sunt molestandi, si sint obedientes.

Quintò, non sunt compellendi ad fidem.

Sextò, nõ vulnerandi sine medio iustitiæ.

Septimò, non exhumandi ex eorum cœmeterijs.

Octauò, ita admittantur ad prædicta; quatenus non excedant, Bal. cons. 316. per tot. lib. 1. Idem Tusc. ibid. nu. 6. Alia quædã de Iudæis, & de pœnis, quas incurrũt, scripsi in cap. 25. nu. 112. vsque in fin. tom. 1. ad quæ lectorem remisisse sufficiat.

53 Hæretici autem † tam de iure Cæsareo, quàm canonico synagogas, aut alia loca, in quibus conueniant, aut ad litanias faciendas nocte, vel die, siue sub ecclesiarum nomine, siue in priuatis ædibus, vel locis habere prohibentur, quia eorum conuenticula non ecclesiæ, sed cõciliabula appellanda sunt, l. cuncti hæretici, & ibi Salic. C. de hæret. & manich. l. conuenticula, vbi etiam Bald. de Epis. & cler. & c. clericus, 24. quæst. 3. & de hæreticis, eorumque criminibus, & pœnis scripsi in c. 37. tom. 1. & videndus est direct. Inquis. cũ ibi citatis per Pegn. in 2 par. lib. 2. Schol. 43 44. & seq. & par. 3. lib. 3. Schol. 151. & seq.

54 Mesquitas etiam † in vniuerso Christifidelũ dominio Sarracenis habere est prohibitum, quoniam ipsi, nõ vnum Deum verum, sed perfidum, & facinorosum Mahometum colunt, & diebus singulis certis horis in loco aliquo eminenti eiusdem Mahometi nomen alta voce inuocant, extollunt, ac ibidem verba quędam in illius honorem publicè profitentur, Clem. vnic. de Iudæ. & Sarrac. & Lud Roman. Nauig. lib. 6. cap. 35. & 36.

55 Fuit enim Mahometes Arabs genere, vt testatur Faccius vetustus poeta Florentinus lib. 5. cap. 10. dum inquit.

Di vil prosapia ponero, e soletto,
Nacque costui nell' Arabico seno:
Abdimenopoli fù il suo padre detto.

Militauit inter populares suos Arabes, sub Heraclio Imperatore circa annos Domini 612. Quo tempore initium ei dedit Arabum perfidia, qui irati Heraclio, ab eo defecerunt, vt per Peniam, qui de erroribus Sarrac. scribit in eod. direct. Inquisit. ead. 2. par. lib. 2. Schol. 37.

FINIS.

INDEX RERVM ET VERBORVM MEMORABILIVM, QVAE IN HOC OPERE CONTINENTVR.

LOCVPLETISSIMVS ORDINE ALPHABETICO DIGESTVS.

A

Ab-

Aldo-

Ar-

Bene-

C

Cano.

Clau-

Cle-

Cle-

Con-

D

Decima,

Dispen-

Ele-

Episco-

Episco-

Episco-

ad

Excom-

Extraor-

Fiscus

G

Hiero-

Impe-

Iuri

Legati

Litte-

M

Male-

Men-

Mona-

N

O

P

Pactum.

Perso-

Posse.

Puella

sed.

Resigna-

Scamna

Suffra-

I N D E X.

Verba,

Voto-

ELENCHI FINIS.

REGE-

REGESTVM.

✠ A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh.

a b c d e.

Omnes ſunt duerniones, præter H h, quæ eſt folium ſimplex, & e, quæ ſunt folia cum dimidio.

R O M AE,

Apud Hæredem Io. Angelum Ruffinellum.

M. DC. XXVII.

Typis Gulielmi Facciotti.

SVPERIORVM PERMISSV.